70
8
E
15

4—18 B. 29

1508
sec. XVI

Auicēne perhypatetici philoſophi: ac medicorum facile primi opera in lucē redacta: ac nuper quantum ars niti potuit per canonicos emendata.

Logyca.
Sufficientia.
De cęlo & mundo.
De anima.
De animalibus.
De intelligentijs.
Alpharabius de intelligentijs.
Philoſophia prima.

¶ D. Cecilius Fabrianēſis canonicus regularis lectori. S.

Nuper auicēnae correcta volumina lector
Accipe longaeuo quae iacuere ſitu.
Canonici fecere patres: ne tanta latinis
Condita ſub putri gurgite gemma foret.
Euolet aethereas nullo prohibente per auras
Quo nullus toto pulchrior orbe labor.
Aſt prius haec ſuperum lecture inuenta parenti
Inde refer patribus: qui tribuere pijs.

Cum priuilegio.

¶ Idem ad eundem. S. & foelicitatem.

Delectatus quiſq; phyloſophandi ſtudio aetatē conſumis: canonicos regulares diui Auguſtini mira pietate proſequere. Qui cum alia. Tum tibi in praeſennarum nõnulla Auicēnae volumina quae ſane (quod nephas dicere) pene ſquallentia tota: deperditaq; iacebant: vultus reparata in priores: examuſſim emũcta: elimataq; imprimenda denuo formatoribus tradiderunt. Sunt autem ea haec. eius metaphyſica. Itidem ſufficientia. Tum de anima. deq; animalibus libelli perutiles his qui ad phyloſophiam aſpirant. Ac ſibi pariunt per gradus virtutum famam immortalem. At enim Auicēnae ingenium quale extiterit. Quãtũe ad naturae ſecretiora ſpeculanda deſcenderit: quiſe magnopere Ariſtotile cum primo: nec eo fortaſſis inferior: aemulando concertauerit: nedũ ego. Sed nec quidem muſarũ pater vna (vt par eſt) ſuis cum pegaſibus illuſtraret. Haec autem omnia cãdido lectori palam fient. Quãobrē quicũq; es qui & legitimũ ſophon. Et quae vel vna eſt hominis dignitas: ſcire deſideras. Haec quãprimum auro precioſiora auro emes. In his te lectori lecturam feciſſe dolebis nũq;. Illud poſtremo vt cum Auicēnam ipſum lectitando deguſtaueris. Deo primum qui mentem illuminat: & veritatem oſtendit. Dehinc qui praeſtitere regularibus patribus pio animo eſto non ingratus. Vale.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

¶ Incipit Logyca Auicēne.

¶ Capitulū de intrando apud ſciētias.

Intētio phie.

DIcimus q intentio phie eſt comprehendere veritatem omnium rerū quantum poſſibile eſt homini comprehēdere. ¶ Res autez que ſunt: aut habent eſſe nō ex nr̄o arbitrio vel opere: vel hn̄t eſſe ex nr̄o arbitrio ⁊ ope. Cognitio autem rerū primi membri vocatur ph̄ia ſpeculatiua. Sʒ cognitio rerū ſecūdi membri vocatur ph̄ia actiua. Finis vero ph̄ie ſpeculatiue non eſt niſi perfectio aīe, vt ſciat tantū. Finis vero practice nō eſt vt ſciat tantū: ſed vt ſciat quid dʒ agere ⁊ agat. Finis ergo ſpeculatiue eſt apprehēſio ſentētie que nō eſt opus: practice vero finis eſt cognitio ſententie que eſt in ope. vn̄ ſpeculatiua dignior eſt cōparari ſcientie. ¶ Res autem que ſunt quaꝝ eſſe non eſt ex voluntate noſtra vel opere ſm̄ primū mēbrū diuidūtur in duo: in res que cōmiſcentur motui: ⁊ res que nō cōmiſcent̄ motui. ¶ Res aūt que cōmiſcentur motui diuidūtur in duo: qꝛ aut in res que nō habent eſſe: niſi qꝛ poſſibile eſt eas admiſceri motui: ſicut eſt hūanitas ⁊ q̄dratura ⁊ his ſilia. Aut in res que hn̄t eē abſqʒ hoc. Ille autez que non hn̄t eſſe: niſi qꝛ poſſibile eſt eas admiſceri motui iteꝝ diuidūt̄ in duo: qꝛ aut ſic ſunt q nec eē nec intelligi poſſunt abſqʒ mā ꝓpria. ſicut forma hūana aut aſinina: aut ſic q poſſunt intelligi abſqʒ mā: ſed nō eſſe. ſicut quadratura ad quā intelligendā nō eſt oīno neceſſe appropriari eā aliqua ſpē mãe. Nec conſiderari ſm̄ aliquā diſpōnem motus. Res aūt que cōmiſcent̄ motui (⁊ hn̄t eſſe ſine illo) ſunt ſicut idētitas ⁊ vnitas ⁊ multitudo ⁊ cauſalitas. ¶ Reꝝ autem que poſſunt denudari a motu veritas eſt: ⁊ h eſt duplex: aut eſt veritas neceſſaria: vt deus ⁊ intelligētia: aut veritas eaꝝ nō eſt neceſſaria: ſʒ ſūt ſic q non eſt hoc eis impoſſibile: ſicut eſt diſpoſitio idētitatis: ⁊ vnitas ⁊ cauſalitas ⁊ nūerus qui eſt multitudo. ¶ Et h aūt ꝯſiderant̄ ſm̄ hoc qḋ ſunt id qḋ ſunt ipſe: ⁊ conſideratio earum non variatur in hoc q ſpoliate ſunt: ſed erunt tunc de tota conſideratiōe que eſt in rebus ex hoc q non ſunt in materia: qꝛ hec ex hoc q ſunt ipſa non ſunt in materia. Aut conſiderantur ſm̄ hoc q accidit eis non habere eſſe niſi in materia. ¶ Sed hoc etiam diuiditur in duo: qꝛ aut ꝓpter hoc qḋ accidit: īpoſſibile eſt illas intelligi: niſi in reſpectu ad materiaʒ ſpecialeʒ ⁊ motum: ſicut ꝯſideratio de vno: ſʒ q eſt aer aut ignis: ⁊ de multis ſʒ q ſunt elemēta: ⁊ de cā ſm̄ q eſt calor aut frigus: ⁊ de ſcḋo intelligibili ſm̄ q eſt aīa. ſ. ꝓncipiū mot⁹ corporis. q̄uis ſeparata ab eo poſſit exiſtere per ſeipſaʒ. ¶ Et q̄uis hoc non accidat niſi cōparatiōe ad materiam ⁊ admixtionem motus: tamē aliquādo diſpoſitiones eorum intelliguntur ⁊ certificantur ſine cōſideratione materie ꝓpoſite ⁊ motus. Conſideratio vero ꝑdicta eſt ſicut de aggregatione ⁊ ſegregatiōe ⁊ multitudine ⁊ diuiſiōe ⁊ radicis inuētiōe: et vt in ceteris diſpōnibus cōſequunt̄ numerū: h. n. ꝯſequūt̄ nūeꝝ: ⁊ ſunt in intellectu hominum: aut in exiſtentib⁹ mobilibus diuiſis ſegregatis ⁊ aggregatis. Sʒ intellectus homīʒ aliquando poteſt abſtrahi aliquo modo: ita vt nō ſit neceſſe eis aſſignari ſpeciales materias. ¶ Partes ergo ſcientiaꝝ ſunt aut ſpeculatio de cōcipiēdo ea q̄ ſunt cū h q hn̄t i motu eē ⁊ exñtiā ⁊ pēdent ex materijs ꝓpriarū ſpērū: aut ſpeculatio ſʒ q ſūt ſeparata ab his in itellcū tm̄: aut ſʒ q ſūt ſeparata ab his in eſſe ⁊ intellectu. ¶ Prima aūt pars diuiſiōis eſt ſcientia naturalis. ¶ Secunda eſt diſciplinalis pura ⁊ ſcientia dē numero. ſ. illa que eſt nota: nam cognitio de materia numeri ex hoc q eſt numerus non pertinet ad diſciplinalem. ¶ Pars vero tertia eſt ſcientia diuina. Poſtq̄ꝫ antez ea que ſunt naturaliter ſūmantur his tribus modis ſcientie phyce et ſpeculatiue ſunt iſte. ¶ Philoſophia vero practica ſpectat vel ad ſcientiaʒ ſententiarum per quas ordinatur conſortiuʒ humanum cōmune: ⁊ vocatur gubernatio ciuitatis ⁊ eſt ſciētia ciuilis: aut per quas ordinatur conſortiuʒ humanū familiare ⁊ vocatur ordinatio domeſtica vel ſicut: aut per quas ordinat̄ modus vnius hominis ſm̄ honeſtatē anime ipſius: ⁊ vocatur ſciētia moralis. ¶ Ueritas autem omniuʒ hoꝝ vniuerſalr̄ certificat̄ probatione: ⁊ teſtimonio legis. Sed vnūquodqʒ horū ſigillatim certificatur ex lege diuina: finis ergo ph̄ie ſpeculatiue eſt cognitio veritatis: finis vero ph̄ie practice eſt cognitio bonitatis. [a] ¶ Eſſentie vero rerū aut ſunt in ipſis rebus: aut ſunt in intellectu: vn̄ habēt tres reſpectus: vnus reſpectus eſſentie eſt ſm̄ q ipſa eſt nō relata ad aliqḋ tertium eſſe: nec ad id qḋ ſequitur eaʒ ſm̄ q ipſa eſt ſic. Alius reſpectus eſt ſm̄ q eſt in his ſingularibus. Et ali⁹ ſm̄ q eſt in itellectu. [b] ¶ Et tūc ſequūtur eam accidētia que ſunt ꝓpria iſtius ſui eſſe: ſicut eſt ſuppoſitio ⁊ predicatio ⁊ vniuerſalitas ⁊ particularitas in ꝑdicando ⁊ eēntialitas ⁊ accñtalitas in ꝑdicando ⁊ cetera eoꝝ que poſtea ſcies. ¶ In eis aūt que ſunt extra nō eſt eſſentialitas nec accidentalitas oīno: nec eſt aliquod cōplexum nec incomplexum: nec ꝓpoſitio nec argumētatio nec cetera huiuſmodi. Cuʒ autē volumus ꝯſiderare ad hoc vt ſciamus eas neceſſe eſt eas colligere in intellectu: ⁊ tunc neceſſario accident illis diſpoſitiones que ſunt proprie tantuʒ intellectui: ⁊ precipue cum ꝯtenderimus cogitādo apprehēdere incognita ex cognitis. ¶ Res autez non ſunt incognite: niſi quātum ad nos. Diſpoſitio vero ⁊ id qḋ accidit rebus ex eo q inuitamur ꝑ eas de incognitis ad cognita eſt diſpoſitio ⁊ accidēs qḋ accidit eis in intellectu: q̄uis ipſe habeant eſſe preter hoc. ¶ Ergo de neceſſitate opus eſt ſcientia ad cognoſcendum illas diſpoſitiones quot ſunt et quales ſunt: ⁊ quomodo conſequatur hoc accidens: Sed (qꝛ hec conſideratio non eſt conſideratio reꝝ ſm̄ q habent eſſe aliquo modo duorum modorum predictoruʒ eſſendi: ſed ſcḋm hoc eſt vtilis ad apprehendendum diſpoſitionem illorum duorum eē) tūc ſm̄ q fuerit ph̄ia tractans ⁊ diuidens ⁊ inquirens res ſm̄ q habent eſſe: ⁊ diuiduntur in duo predicta eſſe: ſcientia h ſm̄ eum non erit pars philoſophie: ſʒ ſm̄ q prodeſt ad hoc: erit ſm̄ eum inſtrumentum in ph̄ia. ¶ Secūduʒ quoſdam vero ph̄ia fuerit tractans de omni inquiſitione ſpeculatiua: ⁊ de omni mō: hec ſciētia ſm̄ eū eſt pars ph̄ie ⁊ inſtrumētū ceteraꝝ: m

Diuiſio ph̄ie ꝑ ſpeculatiuā ⁊ actiuam.

Quis ē finis ſpeculatiue ⁊ quis actiue.

Speculatiua dignior ē nois ſciē q̄ practice.

Diuiſio reꝝ ō q̄b⁹ eſt ſcia ſpeculatiua.

Ueritas reꝝ que pnt denudari a motu duplex ē.

Res q̄ pñt denudari a motu (q̄b⁹ tñ ñ ē ipoſſe mo[t]⁹) dupl̄r pñt cōſiderari.

Summatī ꝯcludit ex dicti diuiſionē ſpeculatiue ph̄ie

Cognitio nūeri ex hoc q ē nūerus nō ptinet ad diſciplinalē ſciaʒ

Diuiſio ſcientie ī politicā yconomicaʒ ⁊ ethicam.

Ueritas moralis ꝯprobat̄ teſtimonio legis diuine.

Cōtra finis ſcientie ē op⁹, vt dicit Ar. 2. meta tex. 3. ꝗ ⁊c. R̄ñdet q finis ſcientie ē cognitio ordinata ī opus.

a Eēn̄ reꝝ tres hn̄t reſpcūs ⁊ triplr̄ eē: ⁊ h ē qḋ dicit alij per alia vba q vl̄e triplr̄ hʒ eē. ſ. añ re. in re. ⁊ poſt rem.

b Suppō ꝑdicatio vr̄litas particularitas ꝯſequūt̄ eēntias reꝝ put ſūt in intellctū.

Ex q̄ pʒ ꝙ dari ꝓpōnē realeʒ: nec argumētatiōeʒ.

Neceſſitas logyce.

Res vel ī ſe vl̄ in ſingularib⁹.

Quō logyca ſit ē ps ph̄ie: ⁊ e⁹ inſtrumētū capiēdo ph̄iā vno mō.

Quō logyca eſt ps ph̄ie capiēdo ph̄iā alio mō.

Arguitur q̃ ſcīe circa logycā. vtꝝ ſit ꝑs phīe vl nō: ſūt fruſtra ⁊ ſuꝑflua.

Nō ꝙ ſtoyci voluerūt logycā eē ptē p͛ xe. nā vniuerſā phīā oidebāt i ꝑticaꝫ ſpeculatiuā ⁊ iſtabilē. Achademici āt dixerūt logycā i ſe nō eē ptē phīe: ſꝫ vt ſūt eē organū. ꝑipatetici āt ꝯcedūt idē eē organū ⁊ ptē vt pꝫ ꝺ manu q̃ ē ps ⁊ organū corporis humani.

a Quid ſit logyca.

b Perfcō hoīs ſ. eo ꝙ hō ē cognoſcēt 𝔳itatē ꝑpter ſe ⁊ bonū vt fiat.

c Logyce neceſſitas.

Res aliq̃ ſcitur duob⁹ mōis. vno mō ſimplici apphēſiōe. alio⁹ cū credulitate aut dubitatione.

Dubitāt nō ē ꝺ eo qđ n̄ itelligit.

Credere ſuppōnit itelligē ⁊ non ecōuerſo.

Res dr̄ icognita duob⁹ mōis. ſ. ſꝫ itellꝫm ſimplicē. Alio mō ſm credulitatem.

Que ſolet prodeſſe ad ſciēdū id cui⁹ itellc̄s neſcit. ⁊ q̄r ea n̄ cōueniūt i vna rōne cōi.

Diuiſio rōnis.

Logyce finis.

partium phīe. Adyciemus autem poſtea expoſitionem. ¶ Et inde deceptiōes que ſunt de huiuſmodi queſtione fruſtra ⁊ ſuperflue ſunt: fruſtra qꝛ non eſt oppoſitio in his dictionibus: vnuſquiſqꝫ enim eorūꝫ intelligit de phīa aliud q̄ꝫ alius. Superflue vero qꝛ ſollicitudo de huiuſmodi nō ꝓdeſt. ᵃ Et h̄ ſpēs ſpeculatiōis vocatur logyca que eſt ſpeculatio rerum predictarum per quas deuenitur ad cognitionē in cogniti ⁊ ei⁹ qđ accidit ex eis ex hoc ꝙ ſūt ad h̄ tā.

Quoniam perfectio hoīs ᵇ ex hoc ꝙ ē homo habens intellectū (ſicut poſteā ſuo loco oſtendetur) fuit cognoſcere veritatem ꝑpter ſe ⁊ bonum propter faciendū illud ⁊ acquirendum: ſed natura prima ⁊ inchoatio hominis ſolum: erat parum vtilis ad hoc: ⁊ ꝙ plus habet̄ de hoc nō habetur niſi acquirendo: ⁊ h̄ acquiſitio eſt acquiſitio incogniti ſi acquirens incognitum eſt cognituꝫ. ᶜ Tūc oportet vt prius homo incipiat ſcire qualiter habeatur incognitum per cognituꝫ: ⁊ q̃liter ſit diſpoſitio cognitorum ⁊ ordo in ſeipſis ita vt proficiat ad cognitionem incogniti. vꝫ. vel cūꝫ diſtincta fuerint in animo ſicut dicitur: ⁊ forme illorū cognitorum quieuerint in eo ordine quo debēt: vt moueatur animus ab eis ad incognitum interrogatū: ⁊ recognoſcat illud. ¶ Sicut autem res ſcitur duobus modis: vno vt intelligatur tantū: ita vt (cūꝫ nomen habeat quo appelletur) repreſentet̄ animo ei⁹ intentio: q̄ꝫuis nō ſit ibi veritas nec falſitas: ſicut cū dicitur homo: aut cum dicitur fac hoc: cum ergo cōprehenderis intentionem eius qđ tibi dicitur iaꝫ intellexiſti. ¶ Altero vt cum in intellectu ſit credulitas: ſicut cum dicitur tibi ꝙ omnis albedo ſit accidēs: ex quo non habebis intelligere huius dictionis intentionem tantuꝫ: ſed etiam credere ita eſſe. Cūꝫ vo dubitaueris ita eſſe vel non eſſe iaꝫ intellexiſti quod tibi dictum eſt: non enim dubitas de hoc qđ nō intelligis: nec de eo qđ ignoras: nōdum tamen credidiſti. Omnis. n. credulitas eſt cum intellectu ⁊ non ꝯuertitur. Intellectus eniꝫ in huius intentione ꝓdeſt tibi ad operandum in animo formaꝫ huius compoſiti ⁊ eorum ex q̄bus componitur: ſicut albedinis ⁊ accidentis. Credulitas vero de eo qđ habetur in animo comparatio eſt hui⁹ forme ad illam ad quā cōcomitatur. ¶ Sed metiri differt ab hoc ſicut res eſt incognita duobus modis: vno ſm intellectum: alio ſm credulitatem: vnuſquiſqꝫ aūt hoꝝ non fit cognitum: niſi acquirendo. Non autem acquiritur niſi ex prius cognito ⁊ ex affectione ⁊ proprietate quā habꝫ illud cognitum: ꝑpter quaꝫ mouetur animus a ſcientia cogniti ad ſciendū incognitum. ¶ Eſt ergo hic q̄ddaꝫ qđ ſolet prodeſſe ad ſciendū id cuius intellectus neſcitur: non eſt autem viſus vt intentio continens hoc (ſm hoc ꝙ ſcientia eius ꝓdeſt ad ſcientiaꝫ intelligēdi) vocetur cōis: aut fortaſſe nōduꝫ peruenit ad nos vt vna. Unum eniꝫ eoꝝ eſt diffinitio: ⁊ aliud deſcriptio: ⁊ aliud exemplū: ⁊ aliud qđ eſt ſignum: ⁊ aliud eſt nomen ſicut poſtea declarabit̄. Sꝫ illud in quo conueniunt non habꝫ nomen cōe. Id autē qđ opponit̄ ei fit cognitum: deinde per illud cognoſcit̄ aliud ad modū credendi illud. ¶ Qualecūqꝫ fuerit vocatur. Rō alia eſt ſyllogiſmus: ⁊ alia iductio: ⁊ alia ſimilitudo: ⁊ alia aliud. ¶ Finis autē ſciētie logyce ē prodeſſe oīno ad ſciēdū hec duo tantū: hoc eſt vt hō ſciat qualiter debeat eſſe dictio dans intellectū qui afferat ſcientiam veritatis eſſentie rei: ⁊ qualis ſit q̄ etiam oſtēdit illam: q̄ꝫuis per eam non perueniatur ad veritatem eſſentie ipſius: ⁊ qualis ſit vicioſa que videtur hoc facere ⁊ nō facit: ⁊ etiaꝫ vt ſciat hō qualis ſit dictio que facit fidem neceſſarie veritatis: ita ꝙ non poſſit infirmari: ⁊ qualis ſit faciens fideꝫ veriſimilitudinis: ⁊ qualiter ſit eius modi vt putet̄ eē aliqua duorum modorum: cūꝫ ipſa non ſit ita: ſed ſit falſa: ⁊ qualis ſit ita ꝙ cogat opinari ⁊ flectat aīum: ⁊ ſufficiat abſqꝫ fide certiſſima: ⁊ qualis dictio operans in anima ad quod operatur fides. ſ. negationē ⁊ affirmationem ⁊ prohibitionem ⁊ dilatationem ⁊ conſtrictionem: non ex hoc ꝙ facit fidem: ſed ex hoc ꝙ facit veriſimilitudinem: multe enim veriſimilitudines comparantur hoc modo ꝙ operatur fides.

¶ Cum enim tu dixeris mel eſſe humoreꝫ enormiter deformidat natura recipe: q̄ꝫuis non credat nullo modo: aut ſic deformidaret ſi eſſet ibi fides vel ſimilitudo que eſt pene fides: ⁊ que ſunt differētie inter illos modos: ⁊ quare fuerunt ita. ¶ Quiſquis autem diſcit hanc doctrinam: vt per eam tēdat ad has duas intentiones eget propoſitionibus per quas venit in cognitionem harum duarum intentionum: ⁊ hec doctrina eſt logyca. ¶ Contingit autem homini vt aliquando manifeſtetur ei diffinitio naturaliter dans ei intellectum: ⁊ ratio faciens fidē: ⁊ ex hoc eſt res non doctrinalis nec ſic vera quin aliquando fallat. ¶ Si autem natura ⁊ intellectus ſufficiunt ad hoc ſine doctrina: ſicut fit in multis: nō contingeret in ſententijs tanta diuerſitas ⁊ contradictio: nec vnus homo contradiceret ſibiipſi aliquando: ⁊ aliquādo non: cum procederet ſm intellectum ſuum. Natura autē humana eſt inſufficiens ad hoc q̄ꝫdiu non acquirit doctrinā: ſicut non eſt ſufficiēs in multis alijs rōnibus: q̄ꝫuis ſepe contingeret vt faciat rectam: ſicut recta iaculatio ceci. ¶ Tamen aūt acquiſierit doctrinam tota virtute humana: nō tamen eſt ſufficiens ſibi vndiqꝫ: ita vt nō fallatur aliquo mō: aliqñ eniꝫ a doctrina declinatur in multis diſpoſitionib⁹. ¶ Ipſa enim nō eſt detinens ⁊ prohibēs ab errore multis de cauſis. Tū qꝛ agēs nō eſt aſſecutus doctrinaꝫ ꝑfecte. Tū qꝛ aſſecutus eſt eā: ſed plurimū pretermittit eaꝫ ⁊ abūdat in ſenſu ſuo. Tū qꝛ plurimuꝫ accidit deſidem eē ad exercēdū eā ⁊ ꝑtermittit eaꝫ. ¶ Sꝫ q̄ꝫuis ita ſit ingrēs ſciam cū habuerit eam ⁊ exercuerit eam: nō tantū erroris accidet illi q̄ꝫtum illis qui nō habent eam. ¶ Et ꝑter hoc cū ſepe exercuerit actionem aliquā ſue doctrine poterit corrigere errorē vbicūqꝫ fuerit in vltimo ſtupore. ¶ Et qm̄ ita eſt non ita accidet ei error circa occupationes ſue doctrine quas ſepi⁹ ſtudet exercere: ſicut accidit error in neglectis. ¶ Homo enim in conceptionibus ſuis habet aliqua de quibus plus intendit: ⁊ alia de quibus minus. Habēs autem doctrinam logycam poteſt ſtudere ad certificandum veritatem illarum frequentando intentionem actionis ſue: iuxta regulam ſuā. Per exercitia eniꝫ doctrinalia peruenitur ad ſecuritateꝫ erroris. ſicut qui aggregat ſepe partes alicuius numeri vt fiat certior de q̄ōne ꝑpter retentionem totius ſūme. ¶ Hec ergo doctrina neceſſaria eſt ad perfectionem hominis: non eniꝫ ſuffultus eſt proprietate per quaꝫ excuſetur ab inquiſitione.

Nectus logyce.

Cū nā ⁊ intellꝰ hōīs n̄ ſufficiāt ſine doctrina ad acgrēdū diffōnē dāte ſibi itellꝫ ⁊ rōnē faciēte fidē.

Quibus ex cāis doctrina ſepi⁹ n̄ ꝓhibet nos ab errore.

Nota vtilitatem doctrine.

Cur⁹ accidit error i doctrina q̃ꝫ ho plus i ea exercetur.

Per exercitia doctrinalia puenit ad ſecuritatē errorꝫ.

Ꝯcludit neceſſitatē logyce.

Cōparatio logyce ad locutionē interiorem.

¶ Comparatio autē huius doctrine ad intellectū interiorem qui vocatur locutio interior: eſt ſicut cōparatio grāmatici ad manifeſtam ſignificationem que vocatur locutio: ⁊ ſicut comparatio melodie ad metrū: ſed melos non tantū prodeſt ad menſurandū metra: ſenſus enim excuſat ab hoc ꝙ ad grāmaticam arabicam ſufficit aliquādo natura ruſticorū. ¶ Hac autem doctrina eget homo qui acquirit ſcientiā conſiderando ⁊ cogitādo: niſi fuerit homo diuinitus inſpiratus: cuius comparatio ad conſiderantes eſt ſicut comparatio ruſtici arabici ad diſcentes arabicum.

Credulitas ⁊ fides ñ fit ab vno ſolo intellectu.

Impoſſibile eſt animū moueri ab vno ſolo intellectu ad credendum aliqd: hic enim intellectus nō eſt iudicium faciendi fidem eſſendi rem vel non eſſendi. Si enim fides eſſet: hic intellectus poneret rē eſſe vel non eſſe: et tunc ipſe intellectus non valeret vllā fidem vllo modo: qḋ enim facit fidē cauſa eſt fidei. Sed impoſſibile eſt aliquid fidei eſſe cauſā alteri⁹: ſiue haberet eſſe ſiue non.

Intellcᵗ ſepe hꝫ ex vno ſolo vbo.

¶ Intellectus autē ſepe habetur ex vno ſolo verbo. Si autem vnum nō ſufficit ad intelligendum illud eſſe vel non eſſe in eēntia ſua aut diſpoſitiōe: nec faciet fidem de alio. Cum vero addideris intellectū eſſe vel nō eſſe iam addidiſti ei ⁊ aggregaſti cum eo alium intellectum: ſicut poſtea declarabitur ſuo loco.

Intellige ex vno vbo ī paucis cōtingit.

Hoc aūt .ſ. ex vno verbo intelligerē in paucis contingit: ⁊ ꝓpter hoc cum plerūq; eſt diminutio ⁊ malum. Qḋ autē in plerīſq; dat intelligere ſunt intellectus compoſiti ſententie: compoſitum autem componitur ex multis: ⁊ inter multa ſunt vna. ergo in omni cōpoſito ſunt aliq̄ vna: vnū autē in omni compoſito vocatur ſimplex.

Vnū ī oī ꝯpoſito vocaꝰ ſimplx.

Cōpoᵐ ñ pꝫ cognoſci ignorãt ſimplicib⁹ ꝯponentibus.

Et q2 eius qḋ componitur ex multis impoſſibile eſt ſciri naturā ignoratis eius ſimplicib⁹. Ideo conueniens eſt prius cognoſcere ſimplices q̄ compoſitas.

Cōtra ꝑ phy. t.c. 3. tota ⁊ cōpoſita ſūt nob̄ notiora ſimplicib⁹ ⁊ ꝯponētib⁹. ꝑ ⁊c. Rñdet negādo ꝯñā: ⁊ dr̄ n. h̄ Aui. d̄ cognitiōe pfecta q̄ ī ſimplib⁹ cāz hꝫ ꝑ cauſā ī vt indꝫ Auer. ꝑ phy. ꝯ ꝑ a. Ad ſilitudiñē.

¶ Cognitio autē cōpoſitoꝝ fit duob⁹ modis: q2 aut cognoſcūtur ſm hoc ꝙ apta ſunt vt ex eis fiat compoſitio ꝓdicta: aut cognoſcūtur ſm hoc ꝙ ſunt nāe ⁊ res qb⁹ accidit h̄ intellectꝰ. a ¶ Ad ſilitudinē domus que cōponit ex lignis ⁊ alijs cōponentibꝰ: cuius opus eſt cognoſcere ſimplicia domus .ſ. ligna ⁊ lateres ⁊ lutū. ¶ Sed ligna ⁊ lateres ⁊ lutū hñt diſpoſitiōes ꝓpter quas ſūt apta domui: ⁊ eiꝰ ꝯſtructioni: ⁊ alias diſpōnes ꝑter has ſicut hoc ꝙ ligna ſunt hui⁹ ſube in qua ſuit anima vegetabilis: aut ꝙ nā eoꝝ eſt calida: aut frigida: aut ꝙ opatio eoꝝ inter ea q̄ ſunt eſt talis vel talis. Hoc aūt ſcire nō eſt neceſſariū artifici domorū: ſed an trabes ſit mollis vel dura: aut ſit ſana vel putrida: aut huiuſ; neceſſariū eſt ſcire domoꝝ artifici.

Qm̄o ligna lateres ⁊ lutū ptinēt ad ꝯſiderationē domificatoris: ⁊ qm̄o non.

Qm̄o logycꝰ ꝯſiderat intētiones ſimplices vel cōplexas: ⁊ qm̄o ñ.

¶ Similiter eſt in doctrina logyca: non enim conſiderat incomplexa haꝝ rerum ſm ꝙ ſunt alicuius duorum modorum dictorū eſſe: ſm ꝙ eſt in his ſenſibilibus: aut in intellectu: nec vt eſt in eſſentia harum rerum ex hoc ꝙ ſunt eſſentie: ſed ſꝫ ꝙ ſunt predicata aut ſubiecta: ⁊ vniuerſalia aut particularia: aut huiuſ; que non accidunt his intellectibus: niſi ex hoc qḋ diximus in premiſſis.

Quo pacto neceſſaria ſit ꝯſideratio vocū in logyca: ⁊ qm̄o logycus ñ hꝫ occupari ꝑ circa voces.

¶ Ad conſiderationem autem dictionum ducit nos neceſſitas: logicus enim ex hoc ꝙ eſt logycus nō habet ex hoc ꝑmo occupari circa verba ꝑma: niſi quantum ad loquendum et agendum: non enī poſſibile eſſet logycum dicere ſolo intellectu: ita vt non conſiderentur aliqua eius: niſi ſolus intellectus tūc ſufficeret.

Ex hoc pꝫ logycā ñ eē ſine de vocibus.

¶ Et ſi doctor artis poſſet reuelare id qḋ eſt in aīma ei⁹ alio modo: ſuperſederet ſemꝑ a verbis: ſed q2 neceſſitas ducit nos ad agendum cum vbis precipue (nō enim poteſt ratio componere intellecta quin cū illis proferat verba: imo cogitatio quaſi locutio eſt inter ipſum hominem ⁊ cogitatum ſuum verbis imaginatis) ſequitur vt verba habeāt diuerſas diſpoſitiones per quas differāt diſpoſitiones intentionum que cōcomitantur eſſe in anima: ita ꝙ fiant eis indicia que non haberētur niſi per verba.

Cōcludit neceſſariū eē logycā tractare de vocib⁹.

¶ Et ideo neceſſarium eſt in doctrina logyca vt vna pars ei⁹ eſſet conſideratio de diſpoſitionibus verborum: niſi enī eſſet qḋ diximus: non eſſet ei neceſſarium etiam habere hanc partem cum hac neceſſitate: loqui enī de verbis comitātibus intellectus eſt tāq̄ loqui de eorum intellectibus. Cōgruū eſt ergo prius loqui de verbis.

Elicit errorē cuiuſdā q volebat logycā eē d̄ voci bus ſꝫ ꝙ ſignificant intellecta.

¶ Et ꝓpter hoc non valet qḋ ille dixit .ſ. ꝙ logyca inſtituta eſt ad conſiderandum dictionē ſm hoc ꝙ ſignificant intellecta: ⁊ ꝙ doctrina logyce eſt loqui de verbis ſm ꝙ ſignificāt intellecta. Oportet autem intelligi hoc ad modum quem diximus. Ille autem non delirauit ſic: niſi q2 non apprehēdit certiſſime ſubm logyce ⁊ modum eſſendi eius proprium. Inuenit enim eſſe qḋ habent res in intellectu: ⁊ ideo poſuit ꝙ conſiderare eſſe qḋ eſt extra ſpectat ad doctrinā vel ad doctrinas phyſicas. Conſiderare vero eſſe qḋ eſt in intellectu ⁊ quomodo intelligitur in eo: ſpectat ad doctrinam aliā vel partem doctrine: non diſtinguens ⁊ neſciēs ꝙ ea que ſunt in intellectu: aūt ſunt res formate in intellectu apprehenſe extrinſecus: aut ſunt res accidētes ei ſꝫ ꝙ ſunt in intellectu que nō fuerūt repreſentate in aliquo extrinſeco.

Qm̄o ea q̄ ſūt in intellcū ptīet dupl͛r ꝯſiderari.

Cognitio autem hoꝝ duoꝝ ſpectat ad doctrinā vnam: quoꝝ vnū eſt ſubm doctrine logyce ſm accidēs qḋ accidit ei. Qḋ autē reſiduum eſt h̄ ſunt pars .ſ. ſcḋa.

Inuenit ſubꝫ logyce eē duo rōes

¶ Et qḋ eſt ſm accidens qḋ accidit ei h̄ .ſ. eſt qḋ ſit deducens nos ad habēdum aliam formā intelligibilem quā non habebamus: vel vtilis ad ducendū. Et qm̄ iſti vere nō cognouerūt ſubm logyce: nec ꝑtē ad quā inſtituta eſt: ideo deliquerūt.

Tractare d̄ ſciā ſubā ē vni⁹ doctrine: ⁊ tractaꝝ d̄ ei⁹ accīñb⁹ eſt alteri⁹ doctrine: hoc dictū idiget ꝯſideratione.

¶ Tu aūt poſtea clarius ſcies ꝙ oīs doctrina ſpeculatiua habet ſubiectū: ⁊ ꝙ non tractat niſi de diſpoſitionib⁹ ei⁹ et accidentibus: ⁊ ſcies ꝙ tractatus de ſciētia ſubiecti ē vnius doctrine: ⁊ tractatus de eius accidētibus ē alterius doctrine: ⁊ ſimiliter debes ſcire de diſpoſitione logyce.

¶ Capim dicendi verbum complexum ⁊ incomplexū: ⁊ dicendi vniuerſale ⁊ particulare: ⁊ dicēdi eēntiale ⁊ accñtale: ⁊ id qḋ rñdet ad qd. ⁊ qḋ nō rñdet.

Vox duplex .ſ. Complexa. Incomplexa.

Poſtq̄ȝ in docēdo ⁊ diſcēdo neceſſario indigemus verbis: dicemus ꝙ vbū aut ē incōplexū aut ꝯplexū. ¶ Cōplexū aūt eſt in quo inuenit̄ pars ſigṅatiua intellcūs q eſt ps intellcūs ſigṅati a tota ſigṅatōe eēntiali: ſicut ē hoc qḋ dicimus hō ſcriptor. h̄ .n. verbū hō ſigṅat vnū itellectū: ⁊ hoc verbū ſcriptor ſigṅat aliū: quoꝝ vnūqḋq; eſt ps hui⁹ qḋ dicimus. hō ē ſcriptor. ſigṅatione reqſita ex vbo.

Quid vbū ꝯplexū ſeu vox complexa.

¶ Incōplexū aūt eſt cuius ps nō ſigṅat ptē itellcūs toti⁹ ſigṅatōe eēntiali: ſic̄ h̄ qḋ dicim⁹ hō: ꝙ ho ⁊ mo nō ſigṅant ptes intētiōis quā ſigṅat hō.

Quid vbū icōplexū ſeu vox icomplexa.

Remouet qͤ bꝰ.

¶ In hac autem doctrina non debet cõſiderari cõpoſitio que eſt ſm auditum: quoniam pars eius non ſignificat partem intellectus: ſicut hoc qđ dicimus dominus: cuȝ non intẽdimus ſignificare do. vel minus: he enim ſillabe non ſunt de verbis complexis: ſed de incomplexis.

Que ſit deſcriptio vocis icõplexe ſm antiq̃s.

¶ Qđ autem inuenitur in doctrina antiquorum de deſcriptione verborũ incomplexorum hoc eſt .ſ. ꝙ incomplexa ſunt: quorũ partes non ſignificant aliqđ.

Reprehẽſio illius deſcriptiõis ſm quoſdam.

¶ Quaȝ deſcriptionẽ multi reprehendunt dicentes debere addi ei .ſ. incõplexa eſſe: quorũ partes non ſignificant aliquid de intellectu totius: q꞉ contingit aliquando partes incomplexorum ſignificare aliquos intellectus: ſȝ nõ ſunt partes intellectus totius.

Defenſio illiꝰ deſcriptionis.

¶ Ego autem teneo ꝙ hec reprehenſio error fuit: ꝛ ꝙ hec additio nõ fuit neceſſaria ad ſupplendũ: ſed ad exponẽdũ.

Vox ex ſeipſa nihil ſignificat.

¶ Verbum enim ex ſeipſo ſignificat omnino: alioqñ omni verbo debita eſſȝ ſignificatio: quã nũꝙ variaret: nõ enim ſignificaret ad placitum loquentis: ſicut cum quis imponit verbum ad ſignificandum aliquẽ intellectum: vt canis cũ dicitur pro latrabili: ꝛ hec eſt eius ſignificatio: deinde imponit ad ſignificandũ aliud ſicut piſces. Et hec eſt eius ſignificatio: ſic etiã cũ in impoſitione fuerit vacuum a ſignificatione remanebit non ſignificans.

Verbum vel vox carẽs ſignificato non eſt verbũ.

¶ Et ſm multos auctores: nec erit verbum: verbum enĩ nõ eſt vox ſm intellectũ multorum logycorum: niſi ſit ſignificatiuũ: ꝛ quandoquidem ita eſt. Et qui protulit verbum incomplexũ non voluit partem illius ſeparare ſignificare partem intellectus totius nature: ꝛ voluit illius partem ſignificare aliquid aliud ꝙ̃ ſignificare ſolet: ꝛ ita placuit. Tunc pars illa non eſt ſignificatiua vllo modo: cum ſit pars eius in effectu.

Pars dictiõis incõplexe vt actu pars nihil ſignificat ſed forte ſignificat vt pars in poꝰ.

¶ Si autem fuerit in potentia: tunc fortaſſe ſignificabit aliquid: cum addiderint ei relationem aliquaȝ deſignatam: hoc eſt vt ſit ibi voluntas loquentis aliquid ſignificandi per illam: omnino autem non ſignificabit duȝ fuerit pars verbi incomplexi: ſed cum fuerit verbum per ſe. Cũ autem fuerit pars non ſignificabit aliquid vllo modo.

Cõſideratio incõplexi pcedit cõſiderationẽ cõplexorum.

¶ Verbum autem aut eſt complexum: aut incõplexum. Iam autem ſcis ꝙ prius eſt conſiderare incomplexum ꝙ̃ complexum.

Iuuenit diuiſiones vocis icõplexe i vniuocã ꝛ equiuocam.

¶ Deinde intentio incomplexi: aut talis erit ꝙ non prohibetur intellectum: ex hoc ꝙ intelligitur multa conuenire in eo equaliter: vt vnumquodq; eorum dicatur ipſum eẽ equaliter: ſicut hoc quod dicimus homo habet intentionem in anima que comitatur Socratẽ ꝛ Platonem ꝛ reliquos vno modo: quorũ vnuſquiſq; eſt homo: imo ſicut verbum ſolis ꝛ lune vnumquodq; ſignificat intentionem in qua non prohibet intellectus multa conuenire: ꝙ̃uis non ſit in actu.

Ex quo ſeqꝛ ꝙ ſol luna ꝛ huiuſmodi ſũt pdicabilia dͤ pluribꝰ.

Quaſi dicat. ꝙ hoc ipediꝰ ẽ ex pte dſeciꝰ mãe.

¶ Prohibetur autem hoc ex cauſa alia non ex hoc qđ intelligitur ex verbo ipſo: vt ſicut luna aut eius intentio eſt vna ſic ꝙ non prohibetur in intellectu multa cõuenire in ea .ſ. in eo vno quod itelligiꝛ de ea.

Ex q̃ ſeqꝛ ꝙ hoc nomẽ Socrates cõe pluribꝰ ẽ terminus equocus.

¶ Sicut in hoc qđ dicimus Socrates: q꞉ ꝙ̃uis multi conueniant non conueniunt: niſi ſm auditum eius: at intentio vna impoſſibile eſt: vt ponaꝛ vna in qua multi conueniant. vna etenim ſuarum intentionum eſt ſubſtantia vel eſſentia huius ſingularis: ſed eſſentiã huius ſingularis vel ſubſtantiam prohibet intellectus attribui aliȷ. Aliquando autem cum dicaꝛ Socrates non queritur eius eſſentia: ſed aliqua ſuarum proprietatum in qua multi conueniunt. In hac autem parte diuiſionis ꝙ̃uis non prohibentur multa conuenire quantum ad auditum eius: tamen prohibetur eſſe in vna eius intentione cõmuni cõmunio in qua conueniunt.

Iuuenit diuiſiões vocis icõplexe vniuoce i vlẽȝ ꝛ particularem.

¶ Prima autem pars diuiſiõis vocatur vniuerſalis: ſecũda vͦ particularis. Tu ſcis autem multa eſſe in verbis ad modum partis prime ꝛ in intellectibus multis qui ſunt ad modũ partis prime: ꝛ hec eſt intentio de qua id quod intelligiꝛ in anima non prohibetur habere comparationem ſimilitudinis ad multa.

Logycꝰ nõ ſic ꝺ ht curare ꝺ eſſe vlium.

¶ Non cures autem ſm h̃ ꝙ es logycus qualiter ſit h̃ comparatio: ꝛ an intellectus ex hoc ꝙ eſt vnus (in quo multa conueniunt) habeat eſſe in ipſis rebus que in ipſo cõueniunt vel eſſe ſeparatum extra per ſe preter eſſe quod habet in vno intellectu: an qualiter habet in tuo intellectu. Conſideratio autem horũ alterius doctrine eſt: aut doctrinarum duarum.

¶ Iam igitur noſti ꝙ verbũ aliud eſt complexum: aliud incomplexũ: ꝛ ꝙ incõplexũ: aut eſt vniuerſale: aut particulare. Noſti etiã ꝙ debemus poſtponere tractatum de complexis.

Circa ſingulares voces nõ ẽ occupãdũ logycis.

¶ Scias etiã nos non occupari circa tractatũ verborum ſingularium ꝛ intentionũ ipſarum: infinita enim ſunt nec numerari poſſunt: que etiam ſi eſſent finita ſcire ea ſȝ ꝙ ſunt particularia non confert nobis perfectionem ſapientie: nec perueniemus per illa ad finem ſapientie: ſicut poſtea ſcies in libro ſapientie.

Cõſideratio hꝰ libri eſt circa voces vles.

¶ Sed qđ debemus conſiderare eſt conſideratio verbi vniuerſalis: ſcis enim ꝙ verbũ vniuerſale non eſt vniuerſale: niſi habeat comparationem aliquaȝ: aut in eſſe: aut in vera opinione ad particularia de quibus predicatur.

Predicaꝰ duplex vniuoca ꝛ denominatiua.

¶ Predicatio autem fit duobus modis: q꞉ aut vniuoce ſicut hoc quod diximus ꝙ Socrates eſt homo: homo enim predicatur de Socrate vere ꝛ vniuoce: aut denominatiue: vt albedo de homine: dicitur enim homo albus ꝛ habens albedinem: nec dicitur eſſe albedo. Si autem contigerit dici corpus album ꝛ color albus diffinitio predicati huius non predicaꝛ de ſubiectis equaliter: noſtra autem intentio non eſt hic niſi de eo qđ predicatur vniuoce.

¶ Enumerabimus ergo partes vniuerſalis ſm ꝙ comparaꝛ ad particularia vniuoce. ꝛ dat eis nomẽ ꝛ diffinitionem: multa autem que inuenimus faciũt vocem primo non incedere ſolita via in diuiſione verborum: ſed poſtea redibimus ad illaȝ.

De eſſentia rei ꝛ qđo q̃daȝ ẽ ſimplex ꝛ q̃dã cõpoſita.

¶ Dicemus quoꝺ ẽ qđ eſt: eſſentiam habet qua eſt id quod eſt: ꝛ qua eſt eius neceſſitas: ꝛ qua eſt eius eſſe. Eſſentia aũt vniuſcuiuſq; rei vna eſt: ſed qđ eſt vnuȝ abſolutum non eſt id qđ eſt ex multis intellectibus: ex q̃bus coniũctis proueniat vna eſſentia. Exemplũ autem huius nõ inueniꝛ in rebꝰ ſenſibilibus: debes ergo nũc credere eius eſſe: aliquando autẽ erũt vnũ aliquid non abſolutum. cuius eſſe ꝛ veritas compoſita eſt ex rebꝰ ꝛ intentionibus ex q̃bus coniunctis puenit eſſentia rei: cuius exẽplum eſt hõ: neceſſe eſt. n. vt hõ ſit ſubſtãtia habẽs dimẽſiones in ſpatijs in quibus fiat lõgitudo ꝛ latitudo ꝛ ſpiſſitudo: ꝛ propter hoc neceſſe eſt vt ſit h̃is aĩam qua vegetetur ꝛ ſentiat ꝛ moueaꝛ volũtate: ꝛ preter h̃ ſit aptus intelligere intelligibilia: ꝛ ſcire artes ꝛ docere eas: niſi fuerit phibẽs extrinſecũ nõ ex pte hũanitatis: cui oĩa q̃ cõueniũt ex cõiũctu oĩuȝ cõuenit eẽ vna: q̃ eſt eẽntia hoĩs.

De eẽntia rei cõpoſite: q̃ ẽ cõpoſita adhuc magis cõponaꝛ dum ad ſingularia cõtrahit.

¶ Deinde autem admiſcentur ei alie intentiones: ꝛ alie cauſe propter quas fit vnumquodq; ſingulariũ humanorum propter quas diſcernitur vnumquodq;

q̄ ſingulare ab alio: ſicut q̄ hoc eſt breue ⁊ illud lõgum: ⁊ hoc eſt album ⁊ illud nigrum: non eſt aliquod iſtorum hõ. q̄ ſi non hr̄et iſtud ſingulare ⁊ hr̄et alia vice eius: neceſſe eſſet corrumpi propter hoc. Sunt autem talia que conſequuntur ⁊ que comitantur.

Quod humanitas eſt eſſentia hõ ſingularis hoīs.

¶ Ueritas autem ſui eſſe non eſt niſi humanitas: ergo id qđ eſt vnumquodq̄ ſingulare eſt ex eius humanitate: ſed ſpeciale acquiritur ex q̄titate ⁊ qualitate ⁊ ceteris. ¶ Et habz etiaz alias ꝓprietates preter humanitatem in quibus conueniūt homines: ſicut in humanitate: ſ. ſunt vere proprietates homis cōis: ſicut hoc qđ eſt rationalis. ſ. habens animaz rationalem: ⁊ ſicut hoc qđ eſt riſibilis naturaliter: ſʒ hoc qđ eſt rationalis eſt vnum eorum: ex quibus coniūctis conflatus eſt homo: q̄ autem riſibilis eſt naturaliter eſt qđdam qđ cum humanitas conflata ē ex his ex quibus conſtat fuit neceſſe accidere ⁊ comitari: cum enim factus eſt homo ex coniunctione aīe rationalis cum materia eius fuit aptus animari: qđ animari ſequitur vt ſit in materia affectio ridēdi: ſicut fuit aptus ad alias affectiones verecundandi ⁊ lachrymādi: ⁊ admirandi ⁊ percipiendi artem ⁊ ſapientiam. Nullum autem horum habitus eſt: ⁊ per illa deinde ſubiectum factū eſt aptum recipiendi animaz rationalem. ergo habitus anime rationalis p̄cedit: ⁊ perficitur per eum habitus humanitatis: et hec conſequuntur eum. Cuz enim conſideras humanitatem neceſſaria ſunt. Iā ergo patet ex hoc q̄ hec eſt vera eſſentia rei: ⁊ ſunt hic proprietates: ex q̄buſdam quarum: ⁊ ex aliqs conſtat veritas rei.

Riſibilitas ſ ne ceſſitate ꝯſideratur ad pu⁹ ex q̄bus conſtat humanitas.

¶ Quedam ergo ex his ſunt accidentia que non comitantur in eſſe eius verba ⁊ vniuerſalia que ſignāt eſſe vnius rei aut multorum: ⁊ illa ſignificant ea que reſpondentur ad quid non alio modo. ¶ Si autez ſignificant ea que neceſſe eſt precedere in eſſe ad eēntiam rei: ita q̄ ex coniunctione eorum proueniat eē rei (quorum alterum tantum non eſt eē rei: nec verbuz qđ ſignificat veritatem eſſe rei integre: ſed partem eius) debet vocari verbum eſſentiale: q: reſpōdentur ad quid. Qđ autem ſignificat proprietatem que eſt preter illa duo: ſiue ſit cōitas: ſiue non: ipſuz vocēs accidentale: ⁊ eius intentio vocatur intentio accidentalis.

Uerbū eēntiale quid.

Accitale ⁊ intentio accitalis qd.

Dubitatio.

¶ De materia enim hic tractanduz: ſi oportet vt intentio verbi vniuerſalis ſit continens intentionem verbi ſignificantis quid eſt eſſe rei (ſicut cōmune qđ continet proprium) aut non.

Solutio.

¶ Hoc enim qđ dicimus verbum eſſentiale ſignificat verbum: cuius intentio habet comparationem ad eēntiam rei. Eſſentia autem non comparatur ad eſſentiam rei: non enim comparatur alicui: niſi id qđ non eſt ipſum. Ideo q̄ putatur verbum ſubſtantiale conuenientius eſt: vt contineat intentiones conſtituentes eſſe rei: ⁊ vt verbum ſignificans eſſe rei non ſit ſubſtātiale: vt homo non eſt ſubſtātiale homini: ſed animal ⁊ rationale ſunt ſubſtātialia homini.

Cōparatio nō ē ad ſeipſuz.

¶ Si autem non ponitur hoc nomen homo ſubſtantiale homini: ex hoc q̄ eſt homo ſed vnicuiq̄ ſingulariū: tunc neceſſe eſt vt aut comparetur propter ſubſtantialitatem veritati ſingularis: ⁊ hoc eſt etiam homo: aut vt dicatur collatio que ſit ſingularis: ⁊ tunc non erit ipſum integrum: ſed pars eius qđ eſt ſm hoc q̄ eſt coniunctum: ⁊ accidet vt nec animal: nec rationale: nec homo: nec quicq̄ huiuſmodi ſit ſubſtātiale vnicuiq̄ ſingulari tantū.

Accitalia aliqñ erunt ſubalia.

¶ Accidentalia etiaz ſicut eius color: ⁊ q̄ eſt filius Platonis ⁊ huiuſmodi: aliquando erunt ſubſtantialia: quādo erunt partes conſtituentes compoſitum: ⁊ tunc homo non plus erit ſubſtantiale ſingulari q̄ hoc: ⁊ iſte opiniões ducent nos ad hoc: vt ſubſtantiale non ſit continens quicquid ſignificat eſſe.

¶ Hoc autem qđ dicimus ſubſtantiale q̄uis ſm naturam locutionis ſingularis habeat intentionem comparabilem: tamen ſm placitum logicorum ſignificat aliam intentionem. Et hoc eſt q̄ verbum vniuerſale eſt quod ſignificat intentionem: cuius comparatio ad ſingularia talis eſt q̄ cum putabitur non eſſe ſubſtantia illoruz particularium: non habebit eſſe: non q: horum ſubſtātia particularium debebat primum deſtrui: vt ſic poſſit putari illa deſtrui: ſʒ quia ex illius deſtructione ſequitur deſtructio iſtorum: idem autem eſt an hoc deſtructo ſit veritas ſcientie: an ſit de eo quod eſt neceſſarium veritati ſcientie quo conſtituatur: nam hoc ⁊ illud ſubſtantiale dicitur.

Dña inter vbū ſubale ⁊ vle.

Si autem non fuerit ita: ſed fuerit poſſibile in eſſe vel in opinione: vt ſubiectum maneat deſtructo predicato: aut nō ſit poſſibile in eſſe: ſed deſtructio eius non ſit cauſa deſtructionis ſubiecti: ⁊ hoc non ſit poſſibile in eſſe: naz illud deſtrui non cōtingit: niſi prius deſtruatur ſubiectum in ſe: ita q̄ ipſum deſtrui non eſt cauſa deſtructionis ſubiecti: ſed eſt accidens.

¶ Deſtructum autē in eſſe eſt ſicut ſtare vel ſedere que ſunt de his que cito deſtruuntur: vel ſicut iuuentus que tādem deſtruitur: vel ſicut ira tranquilli que facile remouetur: ⁊ ſicut mores qui facile tolluntur.

Accñtia ſepabilia ſm eē.

¶ Qđ autez deſtruitur in opinione non in eſſe eſt ſicut nigredo ethyopis.

Accñtia ſepabilia ſm opione.

¶ Qđ autem non remouetur: niſi prius remota cauſa ē ſicut hoc ad qđ homo nāliter aptus eſt: qđ poſſibile eſt remoueri ab homine in eſſe. Si autem potentia deſtruitur humanitas deſtructur: nō q: deſtructio aptitudis naturalis ad ridēduz ſit cauſa deſtructionis humanitatis: ſed quia non contigit riſibile deſtrui: niſi fuerit antea humanitas deſtructa. Ipſa enim riſibilitas non eſt cauſa ponendi humanitatez: ſed humanitas eſt cauſa ponendi illā.

Proprie paſſiones nō pñt remoueri ſʒ q̄ ſʒ aptitudines: ſʒ ſoluz q̄ ad actus ſuos.

Quo deſtructa po⁹ nāli aliq⁹ ſpēi q̄ ē ei⁹ paſſio deſtruit ⁊ illa ſpēs

¶ Patet igitur diuerſitas que eſt iter comparationem animalis ⁊ rationalis: ⁊ etiam hominis ad ſingularia: ⁊ inter comparationem accidentiuz ad iſta: primis enim deſtructis debent deſtrui ſingularia: ſed propter ipſam deſtructionem ſecundorum non deberet deſtrui ſingulare. Ex his autem ſunt quedā que deſtruuntur: ⁊ quedam que impoſſibile eſt deſtrui: niſi deſtruatur ſingulare. Et quoniaz ita eſt in re: tunc ſubſtantiale erit continens quicquid ſignificat eſſe rei.

Epylogus.

¶ Iam autem manifeſtum eſt q̄ verbū incomplexum vniuerſale: aliud eſt ſubſtantiale qđ ſignificat eſſe: ⁊ aliud ſubſtantiale qđ non ſignificat eſſe: ⁊ aliud accidentale.

Subale duplex. qđda qđ ſignat eſſe: ⁊ qđdaz qđ nō ſignat eſſe.

¶ De diſcutiendo qđ dictum eſt de ſubſtantiali ⁊ accidentali.

IAm dixerunt in diſtinguendo ſubſtantiale ab accidentali q̄ ſubſtantiale eſt conſtituens: accidentale vero non eſt conſtituens: ſed non diſcernūt qualr̄ ē ꝯſtituēs ⁊ q̄lr̄ nō ꝯſtituēs. Dixerūt ēt q̄ ſubſtātiale impoſſe eſt putari deſtructū: vt remaneat ſubm: accidentale v̄o poſſibile eſt putari deſtructum vt remaneat ſubiectū: po

Sntia aliorū ī diſcñe ſubalis ab accidentali.

Impugnat ſententiā illam.

teſt autem aliq̃s diſcutere veritatem ⁊ falſitatem in
his. ¶ Dicemus ergo. q2 hoc qđ dixerunt ꝙ ſubſtā/
tiale eſt cōſtituēs: non continet de ſubſtantialis na/
tura qđ eſt non ſignificans eſſe: conſtituens enī3 eſt
continens aliud a ſe. Jam autem incidenter noſti h:
Si autem volunt conſtituens intelligere qđ non in/
telligit̃ ex ſignificatione ſui nominis: ſed volunt in/
telligere idem qđ de ſubali: contingit eos inducere
nomen multiuocū3 qđ abſtulerunt ab eo cui primū
impoſuerunt: nec ſignant intentione3 eius ad quod
tranſtulerunt: ⁊ erit labor idem de conſtituente ⁊ de
ſubali: quorum vnūquodq3 tāta egebit expoſitione
quanta ⁊ alteꝝ. ¶ Contra hoc autem qđ nitunt̃ de
deſtructione in opinione debes meminiſſe qđ predi
ctum eſt. ſ. ꝙ intentio vniuerſalis hab3 proprietates
que ſunt ꝑmo neceſſarie quibus poſtea efficit̃: ⁊ ha/
bet alias proprietates que cōcomitantur ⁊ ſequunt̃
eam: cum ipſa intentio fuerit habita: nihil autem po
teſt intelligi eſſe remotis illis ꝓprietatib⁹ ab eo que
neceſſarie ſunt ei ad hoc vt habeat eſſe. ¶ Ja3 eni3
in premiſſis diximus ꝙ res habent eē: ⁊ ꝙ eſſe earū3
eſt aliquando in viſibilibus: aliquādo in intelligibi/
libus: ⁊ q2 eſſe neceſſe vt habeat alterum duum eſſe
non eſt verum niſi poſtq̃3 hoc eſt id quod res eſt in
ipſo eſſe: ⁊ impoſſibile eſt vt non habeat alterum eē.
Fortaſſis aute3 habebit aliqua que concomitantur
eam in eſſe: ſed prius erit ipſum eſſe: nam dualitate3
comitatur ipſa paritas: ⁊ triangulu3 comitatur tres
angulos pares duobus rectis eſſe: non propter vnū
duum eſſe: ſed ex hoc ꝙ eſt triangulus. ¶ Hoc er/
go eſſe quod habent precedentia conſtituentis ſe
ex hoc ꝙ eſt eſſe: non habuit eſſe: niſi q2 illa preceſſe
runt: cum autem eſſe non habuit: nec habebit eſſe i/
telligibilis nec ſenſibilis. ergo cum habuit eſſe intel
ligibilis habebit eſſe cum illo intellectu id qđ conſti
tuit ſm̄ hoc qđ in eo conſtituit̃. Cum autem hoc nō
habuerit eſſe in intellectu: impoſſibile erit ipſa remo
ueri ab eo. ¶ Hec igitur conſtituentia debent intel/
ligi cum intelligitur id quod conſtituitur: vt ſciatur:
ꝙ impoſſibile eſt ipſa ab eo remoueri: ⁊ conſtitui in
intellectu deſtructis illis in intellectu: in effectu nō.
¶ Dico autem ipſa haberi in intellectu non ipſa cō/
ſiderari in animo in effectu: multa enim de intelligi
bilibus non intēdit animus: ſed dico ꝙ impoſſibile
eſt ea conſiderari in animo ⁊ eſſe quod conſtituunt
⁊ ip3 intelligi eſſe ſine illis in intellectu. ¶ Et quā/
doquidem ſic eſt: tunc proprietates que dicunt̃ ſub/ *Conſidera bñ h dicta.*
ſtantiales ex intentionibus intelligibilibus debent
neceſſarie intelligi ad ſubiectum hoc modo: eſſe eni
non intelligitur in intellectu: niſi precedat prius eo/
rum intellectus. ¶ Accidentia vero alia intelligere
non eſt prius q̃3 intelligere ipſum eſſe: nec ſunt etia3
cum intelligitur ipſum eſſe: ſed ſunt concomitantia
⁊ conſequentia: q2 non ſunt conſtituentia eſſe: ſ3 ſunt
intentiones conſequentes eſſe. ergo eſſe ſtatuitur ſi/
ne illis: poſtq̃3 autem ſtatuitur ſine illis: tunc nō eſt
longe quin intelligatur ipſum eſſe: q̃uis non preceſ/
ſerint ipſa vel non acciderint intelligi. ¶ Jam autē
ſcis ꝙ hoc intelligere non volo dicere hoc. ſ. vt cum *Remouet falſu3 intellectum.*
intellexeris aliquid ⁊ cōſideraueris in effectu: ꝙ in/
telligas etiam partes ſuorum conſtituentium in ef/
fectu: fortaſſis enim non conſiderabis partes in tuo
intellectu. Sed dico ꝙ ſi conſideraueris conſtituēs
⁊ conſtitutu3 non erit tibi poſſibile remouere conſti

tutum a conſtituente ſe: taliter vt veru3 ſit conſtitu/
tum habere eſſe in intellectu non habente eſſe con/
ſtituente ſe. Et quando quidem ita eſt: eſſe debet im/
poſſibile ea remoueri ab eo: imo deb3 habere iſta ſi/
ne dubio. ¶ Accidentia autem non nego: quin vere
ſtatuantur eſſe in intellectu: cum non intelligatur
habens illa: ſed intellectus remouet iſta ab eo falſo.
Hoc autem non affirmo de omnibus accidētibus.
¶ Accidentium eni3 quedam concomitantur eſſe
principaliter ⁊ manifeſte: non mediante alio accidē/
te: ⁊ tunc impoſſibile eſt ea remoueri ab eē remanē/
te eſſe: ⁊ conſiderans illa neceſſe ſimul cōſiderat: nō
enim eſt cauſa media inter illa: ſicut hoc ꝙ triangu/
lus eſt huiuſmodi: ꝙ aliquod lateru3 eius poteſt ꝓ/
trahi in directum in opinione: aut aliud huiuſmodi
qđ accidit illi. ¶ Poſſibile eſt autem ꝙ eſſe accidē/
tis ſit alio mediante: ꝙ ſi non attendetur poterit re/
moueri a ſubo: ſicut hoc ꝙ oēs duo anguli trianguli
ſunt minores duobus rectis. ¶ Si autem ſecunda
pars diuiſionis non eſſet vera: non eſſent ibi conſtitā/
tia incognita: ſi vero pars prima non eſſet vera non
verum eſſet qđ oſtendimus: ſc3 affirmare aliquod
cōmunicans eſſe qđ ſit medium. ¶ Medium eni3
ſi non ceſſat comitari eſſe vel non cōſtat haberi ab
iſto: aut in infinitum: aut eſt de conſtituentibus cō/
municans: incognitum (ſicut noſti) eſt cōmunicās
hoc: conſtituens etiam non eſt cōſtituens: conſtitu/
ens enim conſtituentis eſt conſtituens: ⁊ eſt cōmu/
nicans illud etiam ſine medio. ¶ Ergo cu3 id qđ co
mitatur aliud non eſt: manifeſtum eſt: poſſibile eſſe
opinari in modo illud aliud comitāte deſtructo ali/
quo modo: ⁊ non eſt poſſibile aliquo modo. ¶ Mo
dus vero poſſibilitatis eſt: q2 pōt intelligi ⁊ eſſe in i/
tellectu cum remotiōe illius comitātis ab eo in effe/
ctu. Reſpectus etiā huius poſſitatis eſt ſm̄ intellectū
abſolutum: modus vero impoſſitatis eſt quoniā poſ/
ſibile eſt opinari triſte3 in ſenſibus illo comitante
remoto ab eo: ita vt exēpli gratia. hoc angulatū ha/
beat eſſe nō exiſtēte comitatione q̃ comitata eſt illō
in ꝑncipio nāe: aut ſicut h triangulus eēt duoru3: ⁊
anguli eius nō eſſent minores duob⁹ rectis: que op/
poſitio falſa eēt: q2 nō eſt poſſe: hoc eſſe veru3 nec ra/
tionale manifeſtum: ſicut hoc qđ dicitur triangulus
eſt reſpectu huius poſſitatis: ⁊ eſt ſm̄ intellectu3 qui
comitatur eē. ¶ Patet ergo ex hoc ꝙ ꝓprietatum:
queda3 eſt quā poſſe eſt negari in actu: ⁊ q̃dā eſt quā *Proprietates multiplices.*
poſſe eſt in intellectu negare habere eē: ⁊ quedā quā
poſſe eſt negari in intellectu abſ: ⁊ queda3 quā ipoſſe
eſt negari eē aliquo modo cum ſit accñs: ⁊ q̃dā quā
impoſſibile eſt negari cum ſit ſubale. ¶ Differt aūt
ab accidente: eo ꝙ inter ſubas non affirmat precede
re eſſe aliqđ eē: aut eſſe ſubale: ſ3 fortaſſis affirmat
precedere ſubale: accñtale vero intellectus ponit eē
cōſequens: q̃uis ponat ⁊ nō remoueat. ¶ Ergo iam
manifeſtū eſt qualiter non potuit occurrere intētio/
ni accñtalis ⁊ ſubſtantialis ille qui noluit contētus
eſſe duob⁹ modis oſtenſionis quos ꝑus diximus.
¶ Jd qđ ſignat eē dixerunt eſſe ſignatiuum ſubalis
cōis q̃ntūcūq3 fuerit: ⁊ non ꝑuenit ad nos de h plus
diſcuſſionis. ¶ Nos ergo ꝑquiramus an id qđ itel/
ligit̃ de hoc verbo ſm̄ ſenſu3 vulgarē ſit h intentio
an non: ⁊ an qđ ſciunt minores ⁊ conſentiunt in eo
tāq̃3 in autentico: ſignificet illud: cum eni3 fecerim⁹
hoc: oſtendetur nobis magna vtilitas. Jdē aūt itel/

Quid ſit ſignificatiuū eē rei ſm ſenſum vulgarē.

ligitur ſm ſenſum vulgarem:nunc ſignificandum.
¶ Significatiuū.n.eſſe rei eſt id qḋ ſignat intētio-
nes qua res eſt id qḋ eſt:res aūt non fit id qḋ eſt niſi
cum omnes ſuas habet proprietates ſubſtantialiter
tam cōes ꝗ̄ proprias:hō.n.non eſt id qḋ eſt ex h̄ ꝙ
eſt aīal: alioquin ex aīalitate haberet̄ hūanitas.Cō
cedo aūt ꝙ aīalitas eſt neceſſaria ad hoc. vt homo ſit
id qḋ eſt:ꝛ id propter qḋ habitum habet eē rei ꝛ qc-
quid eſt: ꝛ quādo quidē ita ē tunc ſubſtantiale cōe
alicui cū alio in ſua diffinitione vel proprium:non eſt
eſſe rei ſꝫ pars eſſe. ¶ Mir͛ autē eſt de multis qui
tenent ꝙ ſubſtantiale:ꝛ qḋ ſignat eē: ſunt vnū: ꝛ nō
ponunt ꝙ ſubſtantiale ſit propriū ſignificatiuū eſſe
eius cui eſt ſubſtātiale.i.id qḋ vocabim⁹ poſtea dr̄ia.
Hoc aūt ſtultū eſt. ¶ Cognitio autem diſpoſitiōis
eius:qḋ ſignat eſſe ſm poſitionē ſcḋam:ꝛ ſenſuꝫ ma-
iorū h̄ eſt.ſ.ꝙ inuenim⁹ aīal ꝛ ſenſibile predicari de
hoīe equo ꝛ boue.Deinde īuenimus auctores artis
dicentes ꝙ ſenſibile ꝛ oīno quicquid eſt huiuſmodi.
ex his vocant̄ dr̄ie eoꝝ que dicuntur genera ꝛ ponū
tur ſubſtantialia:ꝛ non ponūt ea eſſe aliquid illi⁹ to-
tius qḋ vocatur genus:ꝛ omne qḋ eſt ſignatiuū eē:ꝛ
ꝯtinet multa diuerſa:ponunt genus. ¶ Similiter ē
diſpoſitio hominis rōalis cōparatione ſinguloꝝ ho
minum.ponit.n.ꝙ homo ſignat eos eſſentialr̄: ꝛ nō
ponunt ꝙ rationale eſt ita:vnde ponunt hoīem ſpe-
ciem aīalis:ſed non rationale: qḋ.n.dicit̄ ſignare q̄-
le qḋ ſubſtantiale cōe:ponunt diuerſuꝫ ab eo: qḋ ſi-
gnificat eſſe ſubſtantiale cōe.ergo non tenent ꝯgruū
eſſe: vt vnum aliquid comparatione multoꝝ ſit eē ꝛ
quale eſſe.ita vt ne ex eo ꝙ conueniūt in eo illa mul
ta:ſit eoꝝ eſſe:ꝛ in hoc ꝙ per illud dr̄t ab alijs mul
tis ſit eoꝝ quale eſſe:ita vt ex hoc ꝙ dr̄ de multis. ꝛ
ex eo ꝙ conueniunt in eo ſit genus aut ſpecies:ꝓpter
h̄ erit eis dr̄ia:ſed cū inueniunt genus querunt aliud
qḋ ſit dr̄ia que conſtituat genus:ſi eſt qḋ habet dif-
ferentiam conſtitutiuā:ſimiliter cum inueniunt ſpe
cies querunt alia extra earꝫ eſſentiam que ſunt earū
dr̄ie:ſi autē id non eſſet ſignatiuū eē niſi cū eēt gen⁹
aut ſpēs:tunc cum eſt ſignatiuū ſubſtātialis in quo
conueniunt iudicium eius eſſet diuerſum ab hoc.
¶ Sunt autem h̄ quedam prohibentia verum eſſe
qḋ dixerunt.ſ.ꝙ ſignificatiuū ſubſtātialis cōis eſt ſi-
gnificatiuū eſſe:ſi quis autē hoꝝ addiderit aliquid ꝑ
qḋ reſtringatur id qḋ dicitur genus vel ſpecies ab h̄
ꝙ eſt ſignificatiuū eſſe hoc.ſ.ꝙ id quod eſt cōueniēs
inter ſubſtantialia in quibus conueniunt debet con-
tineri in ſignatiōe ſubal' cōis:ꝛ hoc eſt qḋ non ſignat
quale quid vllo modo:ita vt differentia inter illa ſit
h̄:ꝙ id qḋ ſignat quale qḋ eſt idem cū totalitate ſua:
ꝛ ſicut eſt ſignificat quale quid:id autem qḋ cōtinet
ſignificationem magis cōmuniū ex ſpecialibus cōi-
bus non ſignat quale quid niſi accidentaliter: ſigni-
ficat eniꝫ illud vna parte ſui tantū: ſicut aīal ꝛ vege-
tabile ꝗ̄uis differant per illud aliqua vegetabilium:
tamen non habent hoc ex omni eo eē qḋ aīal habꝫ:
ſed ex aliquo eius: non eniꝫ facit animal ex hoc ꝙ ē
corpus.Sed ex hoc qḋ eſt ſenſibile:qḋ principaliter
ſignificat quale quid:ꝛ propter qḋ ſignificat animal
differentia ꝛ quale quid:ergo animal nō facit differ-
re ex ſua eētia:ſed ex parte ſui ſenſibile:quod ex ſui
eſſentia non facit differre. ¶ Hoc autem eſt incer-
tū ꝛ non rectum.primo quia ſi ita eſſet oporteret: vt
cum acciperemus cōmuniorē inter intentiones:ſicꝫ ē
ſubſtantia ꝛ adiungeremus ei proprietatē magis ꝓ-

Ponētes ꝙ ſbale ꝛ qḋ ſignt eſſe ſunt vnū.

Quid ſit ſignificatiuū eē rei ſm ſenſum maioꝝ.

priam ſignificatiuaꝫ alicuius rei:ſicut ſi diceremus:
ſubſtantia ratōalis debet ſignificare eſſe:vt eſſet ſpe
cies hominis:vel genus vl' diffinitio hominis:aut ſui
generis eſſet h̄ ſubſtantia rationalis:ſed non eſt ita
apud eos:eius enim diffinitio ē animal rationale:ani
mal vero ꝛ ſubſtantia non ſunt vnum:impoſſibile eſt
autem vt vna res habeat diffinitionem integram ꝛ
certam niſi vnam. ¶ Si autē ꝯtenderint inducere:
cū ꝑmo cōi omnia ea que ſunt in medio ordinis: cō-
ficietur qḋ tenemus:quia cum ſignificat eē dꝫ eē cō
tinens perfectionem qualitatis:ꝛ tunc hic labor de-
ducet nos ad h̄:vt non ſit neceſſe notare h̄ verbum
agens eē ab eo cui impoſitum fuerat ad aliud placi-
tum. Poſt autem oſtendemus ꝙ retinere h̄ verbuꝫ
iterꝫ eſt obſeruare primaꝫ eius impoſitionē:ꝛ faciūt
nobis omnes modi propter quos implicat ſic res: ꝛ
poſt h̄ deſtruetur hoc totum alijs modis:ex quibus
etiam eſt quod de ſenſibili.Et deīde eſt quod de ani
mali:ipſe.n.conſtat ex intentiōibus cōmunibus ꝛ ꝓ-
prijs:ſed intentiones in eo cōmunes ſunt:ſicꝫ h̄ ꝙ eſt
corpus:aut aliquid aliud:ꝛ qḋ eſt habens virtutem:
aut formam aut qualitatem qua non diſcernitur: qꝛ
non diſcernitur niſi per id quod magis eſt propriuꝫ
ꝗ̄ ipſa:hoc eſt:quia corpus aut aliud eſt habens vir-
tutem comprehendentem ſingula tali vel tali mō:ꝛ
ex illis eſt h̄ ꝙ animal ꝗ̄uis non faciat differre vna
parte ſue intentionis que eſt corpus:ſed alia parte q̄
eſt ſenſibile. Nos tamen ſcḋm viam conſiderationis
huius non incedimus:nec attendimus hanc cōſide-
rationem:nos enim non conſideramus animal niſi
ſm ꝙ eſt animal: animal autem ex hoc ꝙ eſt anial
vnum quidem eſt:ꝛ ex hoc ꝙ eſt hoc vnuꝫ neceſſe ē
vt faciat differre differentia que eſt inter ipſum ꝛ ve
getabile:aut non.Si autē non facit differre h̄ ōdit
vt vegetabile cōueniat animali in hoc ꝙ eſt animal
qḋ eſt impoſſibile.Si autem facit differre:tunc iam
aduenit ex iſto ſm hoc ꝙ eſt animal differētia:ꝗ̄uis
aduēiat etiaꝫ ex vna parte eius:ꝛ fortaſſis h̄ pars eſt
cauſa principalis in hoc. Cum autē fuerit in aliquo
cauſa propter quā illud ſit cauſa alicuius diſpoſitio-
nis quā habet cauſa:non videbitur propter h̄.vt ha-
beat diſpoſitionem accidentaliter. Multa eniꝫ ſunt
huiuſmōi: cū autē fuerit aliquid cauſa propter quā
ſit aliud alicuius diſpoſitionis:ꝛ cauſa habet illā diſ
poſitionem: non ideo debet habere accidentaliter:
multa enim ex rebus ſunt huiuſmodi. ¶ Non nego
autem ibi eſſe quedam que conſequuntur id qḋ po-
nitur ſignans eē quibus differt id qḋ vocatur gen⁹
vel ſpecies a differentia.Et quedam que conſequun
tur differentiam que habet ſenſibile:ꝛ non animal:
ſed h̄ non eſt ſm primam poſitionē:nec ſm auctori-
tatem ſumptam de hoc ab illis qui tractauerunt de
iſtis verbis ſm primam impoſitionem: ſed ſunt ne-
ceſſitates ad quas nos impellunt huiuſmodi repu-
gnantia. ¶ Cum autem manifeſte intelligitur de v͛-
bo aliquid quo poſſumus eſſe contenti:tūc illḋ poſt-
ponere:ꝛ ad aliud tranſire:modus.n.euagatiōis eſt:
ꝛ pertinacie:ad quē adducit elatio: acquirēdi ꝛ veri
tati ꝛ fo:ſe neſcire nec cogitare ex his q̄s diximꝰ qō-
nibus niſi cum audiuit.

Impoſſ ē vnius rei eſſe plꝛs diffinitiōes ꝯpletas.

Dicemus nunc iam oñſum eē ꝙ verbum incōple
xum vniuerſale: aut eſt ſubſtantiale
aut accidentale:ꝛ qḋ eſt ſubſtantiale
alicui:aut eſt aptum ſignare eſſe aliq̄

Dicn. habꝫ lr̄a. ſed forte melius elatio acqrēdi veritatis ꝛ ſciendi ꝛc.

Eſſe ſubſtãle duplex.ſ.
Significans eē vni⁹.
Sigñans eē mĺtoꝝ.

modo:aut non eſt aptũ. Significans autem eſſe eſt: aut qđ ſignat eſſe multorum que non differunt ſubſtantialiter: aut ſignificat eē multoꝝ quorum eēntie differunt ſubſtantialiter. Exemplum autem pmi eſt nomen ſolis quando vocatur ſol ħ deſignat: aut nomen hominis quando vocatur homo Socrates: ⁊ Hypocras. Exemplum autem ſcđi eſt ſignificatio huius nominis animal quaꝫ de equo ⁊ aſino ſimul alicui interroganti qui ſunt reſpondebit ꝙ ſunt animalia. hoc enim nomen ſignificat veritatem eorum integre ſ₃ ħ qđ interrogatur de collectiõe eoꝝ: ⁊ queritur certitudo quam habent communem.

Dĩa inter illa duo ſubſtãlia.

¶ Differentia aũt duoꝝ modoꝝ ħ eſt: qꝛ primus modus eſt ſignificans eē collectionis: ⁊ tunc vniuſcuiuſqꝫ nomen eam nominis ſignificat ⁊ integre veritatẽ ſubſtantialem quã habent Socrates ⁊ Hypocras. Nec excedit eam nec relinquitur ab ea niſi qđ proprium eſt vniuſcuiuſqꝫ de proprietatibus accidentalibus: ſicut iam noſti ex predictis. ¶ De modo vero ſcđo tu ſcis ꝙ animalitas ſola eſt ſignificatiua eē hominis ⁊ equi vniuſcuiuſqꝫ per ſe: ex ea enim ſola non eſt vnumqđqꝫ eorum id qđ eſt: nec excedunt iſtã accidentalibus differentijs ſed ſubſtantialibus. Quicquid autem habent cõmune de eē nomen animalis ſignificat: ſenſibile vero ſignificat partem totius qđ complectitur ſignificatio huius nominis animal. eſt igitur pars perfectionis veritatis eorum in qua conueniunt non integre: ſimilis eſt diſpoſitio rationalis comparatione hominis.

Obiectio.

¶ Poteſt autem hic aliqs dicere ꝙ animal nihil ſignificat qđ nõ ſignificet ſenſibile: ſicut enim non eſt animal niſi corpus habens aīaꝫ: ita ſenſibile non eſt niſi corpus habẽs animaꝫ.

Solutio.

¶ Contra reſpondemus dicentes ꝙ hoc quod dicimus nomen ſignificare aliquã intentioneꝫ non eſt eo modo quo intelligiť .ſ. vt quicquid nomen ſignificat neceſſario ſit ideꝫ eius ſignificatio. Scis eniꝫ ꝙ hoc nomen mobile quũ ſignificat neceſſe eſt ibi eſſe mouentem: ⁊ hoc nomen tectum quuꝫ ſignificat neceſſe eſt ibi eſſe fundamentum: ⁊ tamen ob hoc non dicimus ꝙ hoc nomen mobile ſignificet: vel intelligatur ex eo mouens: nec ex hoc nomine tectuꝫ intelligatur aut ſignificetur fundamentum: ſenſus enim de ſignificatione nominis eſt: vt nomen ſit illius intentionis que eſt ex prima impoſitiõe. vnde etiam ſi fuerit alia intentio adiuncta prime extrinſecus quã percipit intellectus quãdo percipit primam: nõ ideo nomen erit ſignificatiuum eius ſm impoſitioneꝫ primam. Aliquãdo erit vna intentio predicabilis de quacunqꝫ predicabiť intentio alterius nominis: ſicut intentio corporis eſt cum intẽtione ſenſibilis: ⁊ cũ intentione mobilis. Intentio enim quã ſignificat dictio eſt duobus modis: principaliter ⁊ ſcđario. principalis autẽ eſt: ſicut hoc quod dicimus animal ſignificare coniunctionem corporis habentis naturã ſenſibilis. Secũdaria eſt: ſicut huiuſmodi qđ ſignificat corpus. intellectus.n. eius icluditur in intellectu animalitatis: neceſſario ergo id qđ ſignificat animalitatem continet intellectũ corporis: non ꝙ extrinſecus inuat illđ. Erit ergo ħ ſignificatio vera ⁊ pncipalis: ⁊ ſcũdaria: ⁊ ſignificatio extrinſeca. Quando.n. dictio ſignificauerit aliquid qđ ſignificat: cognoſcitur intrinſecus: ⁊ aliquid extrinſecus adherere ei: qđ nõ habetur ex ſignificatione dictionis: nec vt contentũ: nec vt principale: nec vt coequale. ¶ Si autem volumus hoc totuꝫ complecti ⁊ acquirere: dicemus ꝙ

Nõ eſt neccĩũ ꝙ qcqd nomẽ ſignificat ſit illi⁹ noīs ſignĩatio.

Sigĩatio noīs ꝓpe reſpicit primam īpoĩoẽ.

ſignificatio dictionum eſt tribus modis: qꝛ eſt ſignificatio parilitatis: hoc ꝙ eſt animal ſignificat corpus habens animam ſenſibilem: ⁊ ſignificatio continentie: vt ſignificatio corporis ab animali: ⁊ ſignificatio comitantie: vt ex tecti ſignificatione fundamentuꝫ.

Sigĩatio dictionũ triplex.
Paralitatis cõtinentie.
Comitantie.

¶ Et quando quidem ita eſt redibimus ad id in quo eramus dicentes: quia intelligitur ex ſenſibili id qđ habet ſenſum: animal vo intelligimus ꝙ ſit corpus habens animam: ergo ſignificatio corporis ⁊ ſenſibilis eſt ſignificatio comitantie. Aliquãdo vero ſm placitum logicorum interſerunt ꝙ eſt corpus habens animam ſenſibilem. Eſt ergo ſigĩatio eius ſm integram veritatem ſignificatio parilitatis: ⁊ ad eius partes ſignificatio continentie: ſignificatio ſenſibilis vero ſm parilitatem non eſt niſi perfectũ: totum vero ⁊ alias partes non ſignificat niſi ſm comitantiam. ¶ Cum ergo dicimus hic dictionem ſignificare: non intelligimus hunc modum ſignificationis: vt iam oſtenſum eſt: que eſt dictio ſignificans eē: ex quo modo remouetur predicta queſtio. ¶ Dictio autem ſubſtantialis alicui que non ſignificat eē eius cui eſt ſubſtãtialis: nec vt genus: nec vt ſpecies: impoſſibile eſt eē id qđ eſt generalius ſubſtantialib⁹ cõmunibus: tũc enim ſignificaret eē cõe aliq̃ modo. Eſt ergo minus cõmune q̃ꝫ illud: ſed eſt aptuꝫ ad ħ: vt per illud differant contenta ſub eo inter ſe: eſt ergo aptum ad quale quid: ergo eſſe ſubſtantiale qđ non ſignificat eſſe rei eſt ſignificans quale quid.

Obiectio.

¶ Si quis autem dixerit qđ aptuꝫ eſt ad quale quid ipſum etiam aptuꝫ eſt ad quid. Sẽſibile enim quãuis negatur ſignificare eſſe hominis: ⁊ equi: ⁊ bouis ad modum generis vel ſpeciei: non tamen negatur ſignificare eē cõmune audienti ⁊ videnti ⁊ tangẽti. ¶ Unde non oportet ſubſtãtiale diuidi in id qđ reſpondetur ad quid: ⁊ in id qđ reſpondeť ad q̃le quid: ita vt alterum non contineať in altero: non enim cõſtat: vt quicquid ſignificauerit quid eſt: non ſignificet quale quid: vnde compellimt concedere quod dixiſtis debere alios dicere.

Solu.

¶ Reſpondemus ad illud ꝙ p⁹ qđ ſolueť cum ſcieť nos non negare ꝙ illud qđ ſignificat quid ſunt aliq̃: ſignificet quale quid ſunt alia: quia cõcedimus hoc: non enim negamus niſi qꝛ (verbi grã:) ſenſibile eſt ſignificans eſſe ſpeciale. Senſibile etenim eſt: ſic animal in ſubſtantialitate homini equo ⁊ boui: quoniã ſenſibile ſubſtantiale cõmune eſt multis quibus animal eſt ſubſtãtiale cõmune: ⁊ non negamus niſi quodam aliud. ſcꝫ dicentes ꝙ conueniant in ſubſtantialitate: differant tamen in hoc ꝙ animal eſt per ſe ſignificans eſſe cõmune illis quibus vtriuqꝫ eſt ſubſtãtiale aliꝫ: vt corpori. ¶ Et per ħ non debet eē contẽtio in hoc quod dicimus ꝙ ſubſtantiale non eſt accidentale: noſtra enim intentio eſt ꝙ non eſt accidentale ei cui eſt ſubſtantiale. ¶ Qđ aũt ſcđa ſoluiť per ħ ꝙ non intelligim⁹ ſigñans q̃le quid: aptũ tñ ad q̃le qd abſqꝫ qd: ita vt ei⁹ ſigĩatio nõ ſit niſi intẽtio intriſeca ei in nomine ſignificante eſſe generale: aut ſpeciale: ſed intentio conſtitutiua qua differunt. cum auteꝫ dicimus ſignificãs q̃le quid intelligimus hãc itẽtiõeꝫ.

Nõ iplicat ꝙ ſbãle ſit accñtale reſpectu diuerſoꝝ.

Dubitatio.

¶ Si autem quis dubitauerit ⁊ conſiderauerit qualis ſit predicatio ſenſibilis de audiente vel vidente: ⁊ tangente: an ſit reſpondẽdũ de eo: aut quid: aut nõ: ⁊ quo modo eſt poſſibile: vt reſpondeatur ad qd: qꝛ ħ hec erunt ſpecies ſenſibilis ⁊ aliqua diuerſa differentia: tunc ſenſibile non predicabitur de illis: vt id qđ

reſpõdetur ad quid: animal enim eſt perfectioris ſignificationis: quomodo enim non eſt itẽ: cum ipſum ſit perfectius predicatũ ɋ̃ eo ꝺ quo predicatur cõiter.

Solutio.

¶ Iſte autem ſic dubitans debet ſpectare radices q̃liter predicetur genus de ſpẽ: hoc enim notum erit poſtea: ꝛ poſtq̃ꝫ hoc in manifeſtũ eſt: dicemus ꝙ ſubſtantiale ſignificans eẽ vel quid eſt: vocatur id qḋ reſpondetur ad quid: ſubſtantiale vero ſignificans q̃le quid dicitur ad qḋ reſpondetur ad q̃le: vt in ſua eẽntia: aut quale quid eſt. ¶ Accidentale vero aliquando eſt proprium nature eius de quo predicatur: ꝛ accidit illi tantum: ſicut riſibile ꝛ ſcriptor homini: ꝛ vocatur proprium: ꝛ aliquando eſt illi accidẽs ꝛ alijs: ſicut album homini ꝛ alijs: ꝛ dicitur accidens cõmune.

Accidẽtale duplex s. ppriũ ꝛ cõe.

¶ Unde eſſe ſubſtantiale vniuerſale: aut ſignificat eſſe minus cõmune ꝛ vocatur ſpecies: aut notat q̃le eſſe ꝛ vocatur differentia. ſic vniuerſale accidẽtale: aut eſt proprium ꝛ vocatur proprietas: aut conuenit in ipſo multis ꝛ vocatur accidẽs cõmune. ¶ Ergo omne nomen vniuerſale: aut genus: aut differentia: aut ſpecies: aut proprietas: aut accidẽs cõmune.

Cõcludit nũerũ vliũ ꝛ oſtẽdit quõ nullũ eoꝝ ẽ tale in ſe.

Hoc autem qḋ eſt genus nõ eſt genus in ſe: nec in cõparatione omnium: ſed eſt genus eorũ que cõueniũt in eo: ſimiliter ſpecies non eſt ſpecies in ſeipſa: nec in comparatione omnium rerum: ſed in comparatione eius qḋ eſt aliquid in ipſa: preter hoc ẽt differẽtia nõ ẽ differentia niſi comparatõe eius qḋ diuiditur in ſubſtãtia per illam: ſimiliter etiam proprietas non ẽ proprietas niſi comparatiõe eius cuius nature accidit tantum: ſimiliter accidens cõmune non eſt accidẽs niſi in cõparatione eius cui accidit ꝛ nõ aliter. ¶ Nũc ḡ loquamur de vnoquoq̃ eorũ per ſe: ꝛ deinde loquemur de eorum cõmunitatibus ꝛ differentijs: ſic habet viſus: incedẽtes ſm viam aliorum.

DIcemus ꝙ verbum ſignificans intentionẽ generis prius apud eos ſm primã impoſitionem ſignificabat aliud: ꝛ deinde per impoſitionem ſcdam tranſlatum eſt ad ſignificandũ intentionẽ que apud logicos vocatur genus. Illa autem intentionem in qua multi cõueniebant vocabant genus veluti genus eorum: vt ceſares: aut patriam vt egyptij. Quod.n. apud eos vt ceſares: vocabatur apud nos genus comparatione ceſarum ſingulorum: ſimiliter egyptij vocabantur inter eos genus comparatione ſingulorũ qui nati ſunt in egypto: aut qui in ea cõmorabantur. Unde etiam in quo cõmorabantur: ꝛ in quo conueniebant multi erat gen⁹ eorum. Ceſar enim erat genus ceſaꝝ: ꝛ egyptus genus egyptioꝝ: ꝛ hec pars erat conueniẽtior apud eos generalitati. Ceſar enim cauſa eſt de hoc qḋ ceſarietas ſit genus ceſaꝝ: ꝛ egyptus cauſa ꝺ hoc ꝙ egyptietas ſit genus egyptioꝝ: ꝛ putabant ꝙ cauſa dignior ẽ nomine q̃ꝫ cauſatum. Conuenit enim vtrũq̃ in ſignificatione nominis anteq̃ꝫ appropiquauerint ſibi i eo. ¶ Uidetur etiam mihi ꝙ officia ꝛ artes vocabãtur genus. ¶ Et quoniã hec intentio que nunc vocatur apud logicos genus fuit vnum in intellectu qḋ habet comparationem ad multa que conueniũt in eo. Quia in lingua ſua non erat ei nomẽ quo appellarẽtur ea que ſunt inter ſe ſimilia tranſtulerunt adhuc ꝛ vocauerunt genus hoc. s. de quo loquuntur dialetici: ꝛ deſcribunt dicentes ꝙ eſt: id qḋ pdicatur de pluribus differentibus ſpecie in eo ꝙ quid eſt.

Triplex ſignificatiõ hui⁹ vocabuli gen⁹ et quõ trãſlata fuerit ad genus logicũ.

Deſcriptio gñis logici.

¶ Primum autem q̃ꝫ incipiamus exponere hanc deſcriptionem inuoluamus facile ſenſum diffinitionis ꝛ deſcriptionis: ſed differem⁹ expoſitionẽ eaꝝ vſq̃ ad locũ quo oſtendemus quid ſit ſillogiſmus dmõſtratiu⁹. ¶ Dicamus ergo ꝙ primum qḋ predicatur: ꝛ queritur in diffiniendo hoc eſt. s. vt nomen ſignificet eſſe rei. Si autẽ intentio rei fuerit intentio incõplexa non compoſita ex multis intentionibus: tunc nõ debet ſignificari eius ſubſtantia niſi nomine qḋ tãtum ſignificet ipſam ſubſtantiã: ꝛ hoc erit nomen eius tantum: nec erit aliquid quo potius ſignificetur eſſe rei q̃ꝫ ppriũ nomen eius. Aliquãdo autem ſignificabitur nomine multiplicato: qḋ eſt nomen eius: qḋ erit manifeſtius q̃ꝫ ipſa. Cum vero ſignificatio nominis non dederit aliquid certũ: erit neceſſaria alia ſignificatio que nõ tantũ ſignabit eius ſubſtãtiã: quibus excitabitur intellectus ad intentiones per quas perueniet ad intellectum eius: aut contẽtus erit ſignis abſq̃ eſſe: ꝛ nõ comprehendet illud ſicut tu modo. Quod ergo ẽ huiuſmodi non habet diffinitionem: ſed habet nomen quo oſtenduntur ei extra ꝛ accidentia ꝛ comitantia.

Nota de diffi.

¶ Si enim intentio ſubſtantie fuerit compoſita ex intentionibus ex quibus eſt eius eſſe: ita ꝙ hꝫ dent ei eſſe: quia de ſubſtantialibus magis propria ſunt ei genus ꝛ differentia. (ſicut debes intelligere ex premiſſis.) Differentia autem differentie ꝛ genus generis ꝛ qḋ componitur ex illis habet mediãte alio que cõtinentur in genere vel differẽtia. oportet ideo: vt diffinitio ſit compoſita ex genere ꝛ differentia: cũ autem dederint genus propinquũ ꝛ differentiã que eſt poſt ipſum: conficietur ex eis diffinitio: ſicut hꝫ qḋ dicimus de diffinitione hominis ꝙ eſt animal rõnale. ¶ Si autẽ genus nõ habuerit nomen dabũt ẽt diffinitionem eius: ſicut ſi animal non haberet nomẽ: diceretur corpus habens animam ſenſibilẽ. Deinde apponeretur rationale. Similiter de differentia: omnino autẽ diffinitionem comprehendit omnes intentiões ſubſtantiales rei: ꝛ oſtendit eas: aut ſignificatiõe principali: ſicut cũ oſtendit intentionẽ vnam contractam ex collatione ꝛ ſignificatione cõtinentie: ſicut quum oſtendit partes. ¶ In deſcriptiõe vero nõ queritur niſi: vt componatur oratio ex cõſequẽtibus rem que ſunt ei paria que habebit quicquid cõtinetur ſub ea: ꝛ nihil aliud: ita vt ſignificet eam ſignificatiõe ſigni.

Nõ ẽ deſcriptiõe.

¶ Cõuenientius eſt autem: vt prius ordinetur in ea genus: aut proximum: aut lõginquum. Et deinde apponantur accidẽtia aut proprietates: ꝙ ſi ita nõ fuerit tũc deſcriptio vicioſa. ¶ Exemplũ autem huius hoc eſt: quũ dicitur ꝙ homo eſt animal latarum vnguiũ erecte ſtature eminẽtium carniũ: riſibile: vel cum dicitur hoc totũ abſq̃ animali.

Qualis ſit deſcriptio vicioſa.

¶ Ergo pdicari in declaratiõe nominis generis eſt: ſicut hoc quod vocatur genus. ¶ Predicatum autẽ aliud eſt de multis: aliud eſt de vno ſolo: ergo predicatũ de pluribus erit generi quaſi genus: predicatũ vero nõ de pluribus nõ indicat genus: predicatũ vero de pluribꝰ cõtinet genus ꝛ cetera. de quinq̃ vlibꝰ. ¶ Cũ vero dicimus differẽtibus ſpecie in eo qḋ quid eſt. appropiatur genus. Differẽtia autẽ ſpecie itelligimus differẽtia ſubſtãtialiter.

Predicari i eo ſunt de gñis ẽ ſic genus. s. remotũ. pdicari vero ẽ plibus ẽ ſic gen⁹ ꝓpinquum.

¶ Species enim aliquãdo dr veritas omnis rei in ſuo eſſe ꝛ forma: ꝛ ita vt nõ conſideretur eius comparatio ad aliud: ꝛ precipue cum fuerit poſſibile in itellectu predicari de multis cõuenientibus in ipſa in effectu: aut nõ in effectu: ſed in potentia ꝛ ipoſſibilitate opionis. ¶ Ad oſtendendum autẽ qḋ.

Spẽs ꝓ forma.

sit genus: non est necesse considerare aliquid borũ. Cũ enim multa fuerint diuersa in eẽ. Et deinde pre-dicatur de illis aliud tali predicatiõe illud aliud erit genus. ℂ Debet autẽ intelligi h̃: qd̃ dicimus de hac re: s. q̃ predicatur de multis ad interrogationez per quid: quoniaz h̃ iam debet fieri nisi interrogatur de multis simul non debent quoq; eoꝝ per se: sicut iaz nosti. Differentia autẽ non predicatur in qd̃ vllo modo. ℂ Species quoq; ex hoc q̃ est species nõ predicatur de aliquo predicatiõe huiusmodi: sed de eo p̃di-catur aliter. Si vero contigerit ipsum predicari taliter iam fit genus. ℂ Debes autẽ scire q̃ nihil habet genus ⁊ speciem: (que pertinẽt ad relationẽ.) nisi ex hoc q̃ habet intentionẽ diffinitionis eoꝝ. Cum autẽ attribuimus hanc diffinitionẽ generi: percipim⁹ qd̃ genus. Percipimus aliqd̃ insuper qd̃ iudicaretur si diceremus. s. ex hoc q̃ ita est si plenius diceremus: qd̃ autem postea appropriatur nomine speciei postea scies q̃ non predicatur de multis diuersis in specie: sed in numero. Accidentaliũ vero nullũ predicatur in quid: nullius igitur alioꝝ est hoc propriũ. Omne autem genus habet hoc propriũ: diligenter ergo considerata intentio huiusmodi diffinitionis vocat̃ genus.

Prīa dubitatio.

ℂ Contingunt autẽ circa h̃ questiões multe: quarum vna ẽ q̃ si genus habet aliquid: quod sit ei quasi genus: (⁊ hoc est predicatũ de multis.) tũc genus p̃dicabitur de genere: quod est supra se.

Solo. Quõ p̃dicari de multis p̃dicat̃ d̃ gñe ⁊ ẽẽ diuersa mode tñ ⁊ nõ q̃ h̃ oia ... sunt ex ... qd̃ ... scõe ... qd̃ ẽ de se iunct̃ p̃dicari multis.

ℂ Ad qd̃ respondemus: qd̃ predicatur de multis p̃dicatur de genere vt genus: sed genus de eo non: vt genus: sed vt accidens. Non. n. dicitur q̃ omni p̃dicato de multis accidit genus: nisi aliquo respectu: sicut animali accidit generalitas aliquo respectu. s. respectũ cõmunitatis. sicut in proximo ostendemus: ita q̃ generalitas non est constituens animal vllo mõ. Non autem non negamus quin intentio minus cõmunis predicetur de magis cõmuni: s; non de omni. Si autem genus predicatur de predicato de multis: sicut predicatũ de multis predicatur de genere: esset impossibile.

Scda dubitatõ.

ℂ Item queritur de hoc q̃ accipimus nomen speciei in diffinitione generis. Cum enim volueris diffinire speciem: videtur necessario apponendũ nomen generis: sicut postea ostendetur. cũ dicitur q̃ species est id quod ponitur sub genere. Sed interroganti videtur esse ignotum. Ostendere. n. ignotũ per ignotum. non est ostendere: nec declarare: omnis autem diffinitio vel descriptio est declaratio. ℂ Ad hoc autem iam responderunt quidam dicentes q̃ quia duorum relatiuorum vnũ non intelligitur esse nisi cõparatione alterius: genus autem ⁊ species relatiua sunt: ideo debet vnusquisq; eorum accipi in descriptione alterius necessario. Unumquodq; enim eorum non est id quod est nisi ex comparatione alterius.

Solõ quãdã ... ẽ porphyrij capitulo de spẽ.

Obo prima.

ℂ Hec autem descriptio auget dubitationem in aliis que sunt preter genus ⁊ speciem: in quibus est implicatum: qd̃ in genere ⁊ specie: augmentum vero implicationis non est explicatio. ℂ Indagator etiam dicet tibi adapta diffinitionez relatiuorum: cũ3 diffinitione generis ⁊ speciei: ⁊ fac scire quomodo: (quũ sint simul incognita.) scitur alterum per alterum.

Scda.

Tertia.

ℂ Item in solutione solent considerari propositiões questionis ⁊ destrui altera vel vtraq;: in hac autẽ solutione quã h̃ inducit non cõsiderauit propositiões. Non enim dixit q̃ genus ⁊ species vtraq; non sunt incognita apud introducendu3: nec dixit cum sciat̃ alter ex altero: (quũ ipsum sit ignotum.) Non est hoc dicere ignotu3 per ignotu3. Hoc eni3 negare impossibile erat eum: nec poterit etiam negare q̃ docere ignotũ per ignotũ nõ erat declarare. Nec dixit q̃ ex ordine harũ propositionũ non prouenit: qd̃ queritur ex eis: quare h̃ non considerauit ꝓpositiones questionis: nec suum syllogismum in hoc fecit.

Quarta.

ℂ Et etiam accidit ei maximus error ex hoc q̃ nõ potuit inuenire differentia3 que est inter id qd̃ scit̃ cu3 aliquo: ⁊ id ex quo scit̃ aliud. ℂ Id eni ex quo aliud scitur est id qd̃ per se scitur: ⁊ fit pars ostẽdẽdi aliud cui: quũ adiuncta fuerit alia pars peruenit̃ ad cognitionẽ alterius: qd̃ ia3 cognitũ fuerat nunq̃ ante illũ. Qd̃ autem scitur cum aliquo est id qd̃ cum perfecta fuerit cognitio rei ex conuentu ostendentiũ rem: sic sicut res etiam scietur. Et cum non illo scitur illũ nisi q̃ scietur: nec ex illo sciet̃ res. Et ideo ẽ pars totius collationis que ostendit rem: partes enim collationis ostendentis rem: quũ non conueniunt simul: nõ scietur res: vna enim eaꝝ est significans partem cognitionis quã habet res tantum: ⁊ interdum partes dicuntur: ⁊ nõdũ sunt complete: ideo dicimus est res h̃ cognita. Cũ vero complete fuerint: sicut res. tũc ⁊ scitur id quod scitur cum re: re vera vero non sciuntur nisi simul. Cũ autem sciuntur alia ex alijs seqt̃: vt cognitio vnius sit prior cognitione alterius: ⁊ non cum cognitione alterius. Et ideo id qd̃ scitur cũ aliq̃ aliud est ab eo ex quo scitur aliud. Id eni3 ex quo scit̃ aliud prius est in cognitione q̃ illud. ℂ Unde dicimus q̃ relatiua non diffiniuntur s̃m hanc imperitia3: qua3 inuenit ille qui putat per eam soluere huius questionez. Sed in diffinitione relatiuoꝝ est quidã modus collationis per quez remouebitur hec perplexitas: cui⁹ declarationis alius est locus. ℂ Sed exemplu3 ei⁹ proximo est hoc: q̃ quũ interrogatus fuerit quid est nihil dices. Respõdeo q̃ h̃ est qui habet fratrẽ: nisi dixeris q̃ ille frater cuius pars ẽ pater alterius qui dicitur esse frater eius: ⁊ tũc in duas partes declarationis quaꝝ nulla est diffinita ex altero relatiuoꝝ u3. Qui autem h̃ expedieris iam ostendisti rationez relatiuorum simul. ℂ Postq̃ vero iam ostẽdimus illum nihil determinasse redibimus ad id a quo digressi sumus dicentes q̃ diffinitio generis perfecta est: l3 non accipiatur in ea species. s̃m hoc q̃ species est: ⁊ refertur ad ipsum: sed s̃m hoc q̃ est essentia. Cũ eni3 intelligitur ex specie esse: ⁊ veritas rei ⁊ forma: (plerumq;. n. intelligitur ex ea hoc: s̃m visum eoꝝ.) nõ erit tunc species ad genus. Cum. n. intelligitur. (differentia specie3.) differentia in esse ⁊ forma: iam perfecta est diffinitio generis. Cũ enim dixeris q̃ gen⁹ predicatum de multis diuersis in seipsis esse ⁊ formis: ⁊ substãtialibus ad interrogationẽ per quid sunt: ia3 perfecta est diffinitio generis: ⁊ non est necesse spẽm ex hoc q̃ est relata poni in eius diffinitione: q̃uis relatio aliquo modo h̃ intelligatur. Sed non est sic: vt propter hoc sit diffinitio que est eorum: quoꝝ vnu3 diffinitur ex altero: sed relatio que est h̃ intelligit̃ esse hec. q̃ quũ dixeris q̃ est predicatum de multis diuersis in esse: ia3 posuisti diuersa in esse predicari de ipso. ⁊ hoc est quod inuit̃ de relatiõe que tibi accidit.

Dixi hec sciunt cũ alio ⁊ sciunt ex alio.

Solo pcis ad scdas dubitatõs.

Solut dubitãs.

ℂ Qd̃ autem non fecerit diffinitionem eorum: quoꝝ alterum diffinitur ex altero hoc est: quia pars diffinitionis est esse: sed vniuersalitas diuersa in esse nõ diffinitur per genus. ℂ Ergo ia3 diffinisti gen⁹ tali diffinitione: ex cuius fine ⁊ in potentia diffiniri species que refertur ad genus q̃uis non posueris eam in eius

Excuſat ſe.

fectus (ſm q eſt relatiua.) partē diffinitionis generis. ℂ Sed diſputare de hac paruitate diffinitionum q̄s habent relatiua: et quare ſic eſſe debeat: et quomodo poterit conſiderari id qd̄ habet vnūquodq; relatiuorum per ſe non: vt predicetur comparatione alterius: poſtea declarabitur alias.

Species autē apud grecos dicebatur ſʒ aliam intentionem preter ſpeciem logicā: nomen eniʒ qd̄ tranſtulerunt greci prīmi ad intentioneʒ ſpeciei logice primo impoſuerant ſm primam inſtitutioneʒ forme vniuſcuiuſq;: et quia poſtea inuenerunt q ea que ſunt ſub eodem genere habēt formas: et eſſe que ſunt propria vnicuiq; eorū: ideo vocauerunt ea: ex hoc q ſunt: ita ſpecies: et ſicut nomē generis continebat intentionem vulgarem et logicam: ita nomen ſpeciei abſolute continet intentionē vulgarem et logicam. ℂ Et ſic nomen ſpeciei logice continet: ſm logicos duas intentiones: quarū vna eſt cōmunior: et alia magis propria. ℂ Cōmunior autē intentio eſt hec quā dicūt referri ad genus: et diffiniūt dicentes q eſt poſita ſub genere: aut de qua predicatur genus ſubſtantialiter et alia huiuſmodi. ℂ Intētio vero magis propria eſt quā aliquando deſcribūt ſm aliquem reſpectū dicētes q eſt ſpecies ſpecialiſſima: et h̄ eſt que ſignificat eſſe: qd̄ eſt cōmune pluribus non differentibus ſubſtantialiter. ℂ Et hec intentio vocatur ſpecies: ſm primam intentionem: q̄r h̄ nūq̄ erit quin ſit ſub genere. ℂ Et dicitur ſpecies ſm intentionem ſcd̄am. ℂ Sed inter hos duos act⁹ eſt differentia: quum tantum ſm primam intentiōeʒ referatur ad genus: ſed et ſm ſcd̄am intentionem nō referatur ad ipſum: ad hoc enim: vt p̄dicetur de pluribus differentibus numero in quid non eſt neceſſe: vt ſit aliud quid cōmunius q̄ ipſa: qd̄ predicatur de ipſa. ℂ Itentio autem ſpeciei: ſm primū modū non eſt: ſicut genus: ſm intentioneʒ ſpeciei: iuxta 2ᵐ modum conſtituens illam. ℂ Poſſibile eſt .n. in opinione: vt id qd̄ eſt ſpecies hoc modo: primo non habeat ſpeciem: iuxta 2ᵐ moduʒ. Non prohibetur enim in intellectu intelligere vniuerſale qd̄ ſit p̄ᵐ: et non eſſe ſub eo vniuerſale. Et preter h̄ non diuiditur differentijs: ſicut punctus ſm aliquos. ℂ Et qd̄ eſt poſſibile remoueri in opinione: etiam non erit ſubſtātiale: ſicut iam noſti: qd̄ autē non fuerit ſubſtantiale nō erit genus: ſed ſi neceſſe fuerit ibi eſſe non erit niſi accidens comitans. Aliquando autē dicitur: vt ſpecies ſpecialiſſima. ℂ Qd̄ autem intelligitur de hoc q eſt ſpecies ſpecialiſſima: non eſt id qd̄ intelligitur de h̄: q eſt ſpecies: ſm intentiōeʒ qua dicitur de multis diuerſis numero in quid: quo eteniʒ cū ex hoc: q ē ſpecies ſpecialiſſima: ſpecies ſit ei: vt genus intrās in ei⁹ diffinitione: propter quā referatur ad ſpecies q̄ ſunt ſupra eam. ℂ Deinde certiſſime neſcio vter eorum modorum: ſm logicos fuerit prior: nō eſt .n. longe q id ad qd̄ primū tranſtulerūt nomen ſpeciei ſit id qd̄ eſt ſupra ſingularia. Et deīde propter hoc q accidit ei habere ſupra ſe aliam cōmuniorem vocauerūt: qd̄ eſt ſub cōmuni huiuſmodi ſpecialitatem. Nec etiaʒ eſt longe q alia intentio antiquorū ſit: ſed q̄r hāc intentiōeʒ comitabatur: vt eſſet ſpecies ſpecialiſſima: et propter ſuam relationem reſtringentē ſpecialitatē: tantum abſq; generalitate poſuerunt digniorē: tūc nomine ſpecialitatis: et quia eſt ſtatiʒ poſt ſingularia

Duplex ſignificatū ſpēi ſm analogiam.

Spēs logica duplex .ſ. cōis et ꝓpria ſeu ſpāliſſima.
Spēs cōis qd̄.

Species ſpāliſſima quid.

Dr̄ia īter ſpēm cōem et ſpēʒ ſpāliſſimā.

q ſpēs cōis non ſit ſicut gen⁹ ad ſpāliſſimā ſpēs.

Quis mōꝝ ſpēi ſit prior.

vocata eſt ſpecies. Hoc autem eſt: qd̄ ego nequeo diſcernere: q̄uis magis fouea q nomē non fuerit p̄us impoſitū ſpeciei: ſʒ reſpectū quo refertur ad genus. ℂ Debemus autem ſcire de ſpecie que vna eſt de quinq; in diuiſione prima: ſm quē iſtorū modorū eſt ſpēs. ℂ Dicamus ergo poſſe eē: vt h̄ quinq; membris diuiſio fiat taliter: vt includat vnum tantum duorū modorum: et non alium: cum .n. dicitur q nomen cōmune ſubſtantiale: aut dicitur ſignificare eſſe: aut nō: ſi eſt ſignificans eſſe: aut eſt ſignificās eſſe cōmune differentibus nūero non ſpecie: tūc membrū ſignificās eſſe continebat genus et ſpecie que eſt ſtatim poſt ſingularia: et excludit reſpectū ſpeciei: ſm intentioneʒ q̄ eſt in relatione generis: ſʒ membrū primū. ℂ Et poſtea predicatuʒ de multis differentibus ſpecie in qd̄ diuiditur in id qd̄ eſt ſic: de quo nō predicatur aliqd̄ huiuſmodi: et hoc erit qd̄ vocatur genus tantū: et in id qd̄ predicatꝰ de multis de quo predicatur aliquid huiuſmodi. Et ſm hunc reſpectū erit ſpecies: ſed hec diuiſio non attribuit numerū ſpecialitatis: ſm intētionem relatam abſolute: ſed oſtendit nobis poteſtateʒ huiuſmodi ſpecialitatis: ſm hunc reſpectum .ſ. q eſt genus: et habet ſpecialitateʒ: et oſtendit nobis naturā ſpeciei: ſm reſpectum propriū ſaluam et integram. ℂ Et poſſibile ē autē diuidi taliter: vt det nobis ſpeciem que eſt ſm intentionem cōmuneʒ: et ſpecies ſʒ intentionē propriā ſit in ſcd̄o membro: ita vt ſit in id qd̄ eſt ſpecies. aut qd̄ eſt ſpecies ſpecialiſſima: tamen accidit eſſe ſpeciē. (ſm intentionē quā poſuimus eē magis propriaʒ.) qd̄ eſt ſpecies que ſit genus. ℂ Cū auteʒ diuiditur vniuerſale: ſm qd̄ eſt vle cōmunicatior cōſideratio de illo eſt: vt diuidatur diſione quaʒ habet comparatione inferiorum ſuorū q̄bus eſt vniuerſale: et tunc remouebitur ſpecies ſʒ intentionem cōmunē: et non habebitur poſtea niſi ex alio reſpectū: et tūc ſpecies que primo percipitur erit ſpecies: ſʒ intentionem propriā. Si autem non curaueris de hoc: nec de diſpoſitionibus vniuerſaliū: et de accidētibus eorū que ſunt inter illa: ex h̄ q ſunt vniuerſalia: (ſiē hoc q vnū eſt cōmunius vel magis propriū comparatione alterius non comparatione ſingulariū.) tūc proueniet tibi ſpecies relatiua: ſicut in proximo oſtēdemus. ℂ Non debet autē quis credere: vt h̄ q̄nq; mēbris diuiſio ſit includens omne id in quo diuiditur vniuerſale. Aliquando .n. aliquid diuiditur in aliqua et excludantur ab eo alia que non includunꝰ niſi in alia diuiſione. Animal .n. cum diuidiꝰ in loquēs: et in non loquens non erit niſi bimembris differētia a qua excluditur volatile et greſſibile: et tūc erit neceſſarium fieri aliam diuiſionem. ℂ Non debes auteʒ perſiſtere in dicendo q h̄ diuiſio quīq; membris debeat includere omnē intentionem cuiuſcūq; vniuerſalis: et reſpectum eius: ſed debes ſcire q nō ducis nos ad hoc implicitū: niſi q̄r duo membra diſcreta cōueniunt in vno nomine qd̄ eſt ſpecies. ℂ Conuenientius eſt autem dicere q cū h̄ q̄nq; habita fuerint ꝓuenit ex comparatione que eſt inter illa aliquid aliō .ſ. diſpoſitio eius qd̄ eſt magis propriuʒ inter ea que predicantur in quid: comparatione magis cōmunis: ita q ſit ſpecialitas magis propria: ſicut ante accidit. hec etiaʒ ſingularitas et indiuidualitas quas pretermiſerunt ſic currentes de eis. ℂ Si autem volueris facere diuiſionem ex qua detur nobis ſpecies: ſʒ intentionem relatam que eſt cōmunior: tunc conuenit dici q nomen ſubſtantiale: aut predicatur in qd̄: aut

Dubitatio.
Quis mod⁹ ſpēi eſt vnuʒ ex quinq; vlibus.
Solo.

non:id autem qđ predicatur in quid intelligitur cõmune id qđ conuenit reſponderi ad interrogationẽ factaʒ de multis quid ſint. Deinde dicemus ꝙ ea q̃ predicantur in quid differant in cõmunitate ⁊ proprietate. Quedam enim eoꝝ ſunt cõmunia ⁊ quedã cõmunioꝛa: ex predicabilibus autez in quid id qđ ẽ cõmunius eſt genus minus cõmunis: ⁊ minus commune eſt ſpecies cõmunioꝛis: inuenta autem ſpecie diuidentˀ alr̃ dicentes: neceſſe eẽ aut vt ſpecies fiat genus alij ſpeciei aut non. Et hec diuiſio oſtendit nobis quinq; manifeſte: ⁊ natura ſpeciei ſm intentõeʒ cõmuneʒ continetur in ea. Species vero ſ²ᵐ intẽtionem ſecũdã includetur in ea aliquo modo: ſed in diuiſione prima non fuit ita.

Diuiſio vulgata quinq; vliũ.

Uulgata autẽ diuiſio hoꝝ quinq; affinioꝛ eſt prime diuiſioni. Diuiditur enim ſic: omne nomen incomplexum ſingulare: aut ſignificat vnũ aut multa. Significans autem vnuʒ eſt nomen ſingulare: ſignans autez multa: aut ſignificat multa differentia ſpecie: aut nũero. Signãs vero multa differentia ſpecie: aut eſt ſubſtantiale: aut ẽ accidentale. Si autem eſt ſubſtantiale: aut predicatur in quid: aut in quale quid. Signans autez multa differentia ſpecie in quid ponitur genus: ſignificans quale quid eſt differentia: accidentale vero eſt accidens cõmune. Deĩde dicitur ꝙ id qđ ſignificat multa differentia nũero: aut predicatur in quid: ⁊ eſt ſpecies: aut predicatur in quale quid: ⁊ ſic ẽ proprietas.

Reprehẽſio iſtius diuiſiõis vulgate.

Hec autẽ eoꝝ diuiſio non includit ſpeciẽ ſʒ intẽtionem relatiuam: nec differentiaʒ ſm ꝙ eſt differẽtia: non enim continetur in ea de differentijs niſi qđ predicatur de multis ſpeciebus. Non eſt autez ħ natura drĩe: aut ħ ex ħ ꝙ eſt differentia: non enim omnis differentia eſt ita ſicut poſtea oſtendetur. Si autem conſiderarent qđ tu poſtea ſcies non poſſent reprehendi: ſed ſcies eos nec conſideraſſe: nec percepiſſe: ⁊ ideo non poſſumus eos excuſare: fortaſſis autem doctoꝛum peritus conſiderauit. Et in hac diuiſione non diſtinxerunt inter proprietatẽ ⁊ differẽtiã quã non habet niſi ſpecies. Et excluſerant ꝓprietateʒ que eſt proprietas ſpeciei medie ⁊ comparis eius. Non enim aſſignauerunt proprietatẽ ſm ꝙ eſt proprietas ſpeciei: ſed ſʒ ꝙ eſt proprietas ſpeciei ſpecialiſſime: ſicut non aſſignauerunt ſpeciem niſi ſpecialiſſimam.

Diffõ ſpẽi ſpẽliſſime vulgata.

Ertificemus nunc vulgatas deſcriptiões ſpeciei dicẽtes ꝙ ſpeciei (ſm ꝙ ſpecies non refertur ad genˀ.) perſpicitur diffinitio talis: ꝙ ipſa ẽ que predicatur de pluribus nũero differentibus in quid: in qua non conuenit cũ ea: nec genus: nec accidens cõmune: vnũquodq; enim eoꝝ predicatur de multis differẽtibus ſpecie: non autẽ multis differentibus numero.

Sʒ ħ accñs cõpũni n̄ p̃dicaꝛ ð dĩuñs ſpẽ: vt cri ſpando ſimitas ⁊ huiuſmõi. qre eẽ ſolõe ro.

Nota limitationẽ diffonis ſpẽi ſpẽliſſime: cuiˀ limitationis fuit auctoꝛ Auicẽ. ħ. vt narrat Alber. in vliby.

Hoc ãt qđ dr̃ predicari de multis differentibus nũero debet intelligi. ſ. de numero tantũ. Niſi eniʒ ſic intelligatur: ex hoc ꝙ predicatur de multis differentibus numero non prohiberetur predicari de multis differentibus ſpecie: predicatur enim de multis differentibus ſpecie aliqđ qđ predicatur de multis differentibus numero: quare proprietas huius nominis nõ eſt ſpeciei: ſed tãtuʒ eius qđ predicatur: niſi ſic excludatur id qđ predicaꝛ de multis differentibus ſpecie ab eo quod intelligitur de hoc: ⁊ hoc eſt per qđ differunt a ſpecie genus ⁊ accidens: aut per qđ diſcernit ab ea differre que predicantur de multis differentibus ſpecie.

Huius autem drĩe exemplũ eſt id qđ diuiditur in duo equalia: ẽ enim differentia paris ſʒ numeꝝ: ſed aliquando dicitur de linea ⁊ ſuperficie ⁊ coꝛpoꝛe: non enim par eſt tantũ qđ diuiditur in duo equalia: ſed cũ additu fuerit numero qđ eſt ei quaſi genus erit pꝛopꝛiũ paris.

Per quid differt ſpẽs ſpẽliſſima a drĩa ſpẽi ſm alioꝝ.

Sed non diſcernit per hoc ſpecies a differentia que eſt pꝛopꝛia ſpeciei: ſicut eſt rationale. i. habens virtutẽ diſcurrendi. hoc eniʒ ſolus homo habet. Quod eniʒ de angelo predicatur hoc eſt alterius intentionis: in qua non conuenit hõ cuʒ angelo. Aliqui autẽ verboſi poſſunt excludere ab hac diffinitione (ſm hunc modum diſcernendi.) ſpeciem a differẽtia. Modus vero hic eſt: vt dicatur ex natura ſpeciei ſm hanc intentionem debet non predicari niſi de multis differentibus numero: ſed natura differentie non debeꝛ hoc. Et hic modus eſt exceptiuus: ſed per ħ ꝙ predicatur in quid ſpecies a differentia abſoluitur: ⁊ etiaʒ differt a pꝛopꝛietate: pꝛopꝛietas enim non predicatur in quid. Ergo ħ deſcriptio eſt recte aſſignata que non comitatur niſi intentioneʒ que dicꝛ ſpecies ſpecialiſſima.

Opi. ꝓpᷓa ⁊ hũ.

Deſcriptiões ſpẽi cõis q̃ refeꝛt ad genus.

Species vero ſm ꝙ refertur ad genus habet duas deſcriptiones: quarum vna eſt ħ: qua dicitur ꝙ eſt poſita ſub genere: altera vero ꝙ ẽ id de quo predicatur genus in quid. Debemus autem ħ cõſiderare dicẽtes ꝙ ſi ex (poſita ſub genere.) intelligitur ꝙ ſit magis pꝛopꝛia q̃ʒ ipſum in predicatione: ſicut qđ predicatur de parte eius de qua predicatur dicitur eſſe id ſub quo ħ eſt: ſi in q̃ʒ ita eſt tũc ſingulare ⁊ ſpecies ⁊ differentia ⁊ pꝛopꝛietas cõueniunt in hoc.

Quo intelligẽda ſit illa deſcriptio ſpẽs ẽ q̃ ponitur ſub genere.

Si ſo intelligatur (poſitum ſub genere.) de eo qđ vle eſt tantũ: ⁊ non ſingulare: tũc intelligitur ꝙ non datur ex ſignificatione nominis: ⁊ preter ħ differẽtia ⁊ ſpecies ⁊ pꝛopꝛium conueniũt in hoc. Si vero itelligatur ex poſito ſub genere qđ eſt pꝛopinquius ſibi coniunctũ in illo ſine medio: tunc excluditur ſingulare: ſed non pꝛopꝛiũ ⁊ differentia. Si vero intelligatur ꝙ eſt ſibi coniunctuʒ non in oꝛdine cõmunitatis tantum: ſed in oꝛdine intentiõis: etiam excludetur pꝛopꝛietas: ſed non differentia. Si vero itelligitur ꝙ eſt in cuius natura eſt cõmune. ſ. id qđ eſt ſuperius eſt contentũ in ſignificatione eius: appꝛopꝛiabitur hec deſcriptio ſpeciei: genus eniʒ non eſt in natura drĩe: nec pꝛopꝛietatis: ſed eſt quaſi ſemen eoꝝ: ⁊ nõn eſt intra eſſentiaʒ eoꝝ: ⁊ eſt comparatio eius ad illa: ſicut cõparatio rei conſequentis neceſſario: ⁊ nõ comparatio eius qđ intrat ſubſtantiam eoꝝ: ſicut iã noſti. Hoc autez nomen. (poſitũ ſub genere.) nõ ſignificat hanc intentionẽ expoſitaʒ tot modis: nec ſʒ impoſitionem nec ſm vſum: non enim memini me aliquo loco libꝛoꝝ auctoꝝ huius artis inueniſſe hoc nomẽ ſic debere intelligi.

Uerus intellectˀ illiˀ deſcriptiõis.

Genus ẽ q̃ſi ſemẽ differẽtie ⁊ ꝓpꝛij: nõ tñ intrat ſubſtam eoꝝ.

Deſcriptio vero ſcđa ħ eſt ꝙ ſpecies eſt de qua predicatur genus eius ĩ qđ: aut ſic dicitur: ꝙ eſt id ð quo predicatur genus eius in quid. Contra tñc ſi intelligiꝛ predicari in quid quod iam oſtendimus: opoꝛtet aliqđ addi qđ eſt de quo ⁊ aliõ predicatur genus eius in quid: ⁊ erit hoc pꝛopꝛium ſpeciei: de differentia etenim non predicatur genus in quid vllo modo: ſicut nec de pꝛopꝛietate ⁊ accidente: eſſe autez indiuidui non perficitur genere tantum.

Quo intelligẽda ſit 2ª diffõ ſpẽi cõis vbi excludũtur multi intellectus falſi.

Si autem ex hoc qđ intelligi inter eam ⁊ differentiam ⁊ ꝓpꝛietatẽ ⁊ accidens differẽtia intelligitur: inter eam ⁊ ſingulare non eſt differẽtia niſi contineatur in ea ꝙ ſit vniuerſale huiuſmodi.

¶ Tamen adhuc inter eam ⁊ dr̄iā generis non erit
dr̄ia. ¶ Qui aūt diffiniūt dicēs ꝙ ſpēs eſt id qḋ ē ma-
gis ꝓpriū de duobus vlibus predicabilibus in quid:
neſciunt diffinire ſpēm. Non.n.ꝯuenit dici niſi ſic.ſ.
ꝙ eſt vle magis ꝓpriū de duobus vlibus ꝑdicabili-
bus in quid. Ex quibus aūt ſcies h̄: Niſi exercueris
ꝑncipia ⁊ locos que ſunt ꝓpria diffinitionū. ¶ Dice-

Genus duplex.

mus aūt nūc ꝙ genus aliḋ eſt genus qḋ ipoſſe ē fieri
ſpēm: qm̄ ſupra illud nō eſt aliud cōius genus: ⁊ aliḋ
ē qḋ ſm aliū reſpectū poteſt fieri ſpēs: qꝛ h̄z ſupra ſe
genus cōius ꝙ̄ ſit ipſum. Et ſilr̄ ſpēs: qꝛ alia eſt ſpēs

Spēs duplex.

quā ipoſſe eſt fieri genus: nā non eſt ſpes minus cōis
ꝙ̄ ipſa: ⁊ alia eſt que alio reſpectu pōt fieri genus: nā
ſub ipſa eſt alia ſpēs minus cōis ꝙ̄ ipſa. ¶ Ordina-

Genus triplex.ſ. Supremū. Mediū. Infimum.

bitur ergo genus multis modis: qꝛ aliud eſt ſupmū
genus: qḋ non eſt ſpēs vllo modo. ⁊ genus mediū qḋ
eſt species: ⁊ genus: ſub quo eſt species ⁊ ſupra qḋ eſt
aliud genus: ⁊ genus infimū: qḋ eſt species ⁊ genus:
ſub quo non eſt genus. ¶ Silr̄ ⁊ ſpēs: qꝛ alia eſt infi-

Spēs triplex.ſ. Suprema. Media. Infima.

ma ſub qua non eſt species vllo modo: nec ē genus
aliquo modo: ⁊ ē ſpecies ſuprema ſub generaliſſimo
genere: ⁊ ſupra eā nō eſt ſpēs aliquo mō; ⁊ eſt species
media que eſt ſpēs ⁊ genus: ſed nō vnius eſt genus ⁊
species. ¶ Vulgatū āt exēplū huius eſt cathegoria

Coordinatio ꝑdicamēti ſubē.

ſubē. ſubſtantia etenim non habet gen⁹ ſupra ſe: ſub
qua eſt corpus: ſub corpore vero corpus aīatum: ſub
corpore animato animal: ſub aīali: aīal rōnale mor-
tale: ſub aīali aūt rōali eſt homo ſub hoīe vero eſt. So-
cra. ⁊ Plato ⁊ ſilia. ¶ Sortes ḡ ⁊ Plato ⁊ ſilia ſunt
ſingularia: ⁊ ſubā eſt genus gn̄aliſſimū: nā non eſt ſu-
pra eam genus: hō vero eſt ſpēs ſpāliſſima: nā nō eſt
ſub eo ſpēs. Que aūt ſunt inter h̄ ſunt genera ⁊ ſpēs
⁊ media reſpectu inferioꝝ genera: ⁊ reſpcū ſupioꝝ ſpe-
cies: vt corpus species eſt ſubē: ⁊ eſt genus aīati: aīa-
tum aūt eſt species corporis ⁊ ſpēs aīalis: in quo con-
ueniunt vegetabilia ⁊ aīalia: aīal vero eſt ſpēs aīati

Hoc dictū ē ſm viā Platonicorū: quā et pōphyrius i hoc ſequitur eſt: cū hoc dicat in fine capli niſi hoc abuit ab Auicē.

⁊ eſt genus rōalis aīalis: in quo ꝯueniunt aīalia irra-
tionalia ⁊ hō: aīal vero rōale eſt ſpēs aīalis ⁊ genus
hoīs. Conueniunt.n. homo ⁊ angelus in eo. ¶ Ergo
aīal rōale erit genus īfimū. ⁊ ſubā genus ſupremū.
Corpus vero ⁊ qcqd eſt inter illa eſt genus mediū:
ſed corpus eſt species ſuprema: ⁊ homo eſt ſpēs infi-
ma: aīatū vero qḋ eſt inter ea eſt ſpēs media: ſuba ſo
reſpectu eius qḋ ſub ipſa: eſt genus gn̄aliſſimū ⁊ ſup-
mum: ⁊ qm̄ non h̄z reſpectū ad aliquid qḋ ſit ſupra
eā eſt id qḋ nō eſt ſpēs: hō vero reſpectu eoꝝ que ſu-
pra eā ſunt erit ſpēs ſpāliſſima ⁊ ſpēs īfima: ſed reſpē-
ctu inferioꝝ eſt duobus modis. ſ. in reſpectu eorū q̄
ſunt ſub ipſa: ſm hoc ꝙ non ſunt ſpēs. Et ēt ſm ꝙ h̄
illis ꝑdicaṫ: reſpectus vō quē h̄z ad id qḋ eſt ſub ipſa
ſm ꝑdicationē: attribuit ei intentionē ſpālitatis non
relatiue ad genus. Et h̄ eſt intētio ſcḋe eius qḋ dictū
eſt. Alius vero reſpectus attribuit ei ꝙ eſt ſpēs ⁊ nō
genus: ⁊ ꝙ eſt ſpēs ſpāliſſima: ſpēs aūt non eſt genus

Spēs ē equoca ad illos tres modos ſpēi.

⁊ eſt ſpēs eo modo quo diximus. ¶ Intellectus aūt
eoꝝ triū q̄uis ſint comitantes ſe: ſunt tn̄ diuerſi. Si
aūt ſpēs dr̄ vnaqueqꝫ iſtaꝝ intentionū: diceṫ de his
tribus ſola pticipatione noīs: ſed diffōes ipſoꝝ intel-
lectu erunt diuerſe. Si vero vnus trī eoꝝ ſpēs ſunt
ipſa dictio diceṫ quā habebit vnus erit diffō eius: ⁊
d⁹ alterius erit deſcriptio eius que non intelligiṫ ex
hoc noīe: non vt ſignum comitās illā. ¶ Sicut aūt

Rēouet dubia. Sub ſpē ſpāliſſima ſunt ſubiecta vlia.

ſub ſpē ſpāliſſima ſunt ſubiecta vlia q̄uis nō ſint ſpēs:
ſic ſcriptor nauta: ethyops ſūt ſub hoīe. ¶ Silr̄ nō ē
longe quia ſupra genus gn̄aliſſimū ſint ꝑdicabilia q̄

non ſunt genus: ſed intētiones comitantes in qb⁹ cō-

Sꝫ ſupra gen⁹ gn̄aliſſimū ſunt aliq̄ ꝑdicata.

ueniunt genera ⁊ geneꝝ gn̄a ſicut acci̅ntia: ⁊ ſic alia
que ꝑdicanṫ de mltis gn̄aliſſimis. ſic poſtea cogitabi-
tur. ¶ Illa aūt dr̄ia quā attribuerūt ſubē ꝑuenien-

Modernī ſuperius poſita i exēplo coordinationis ꝑdicamenti ſubē: qꝛ illa non ſunt ꝑpaſſiones dicta.

ſqꝫ ad hoiēꝫ nō eſt recta: q̄uis nō ipediat intelligi
id qḋ intendiṫ: corpus.n. hn̄s aīaꝫ cū ꝯplectiṫ vege-
tabilia cū ſenſibilibus: nō ꝯplectiṫ angelos niſi ſola
pticipatiōe noīs: ḡ corpus hn̄s aīam nō erit ꝯtinens
angelos. ¶ Silr̄ aūt quā dr̄ rōale hō ⁊ angelus: nō
erit hoc niſi ſola pticipatione noīs. Rōnale.n. qḋ eſt
dr̄ia ꝑdicata de hoīe nō ꝑdicaṫ de angelis: ⁊ qm̄ qdē
ita eſt: tunc aīal rōale nō eſt gen⁹ hoīuꝫ ⁊ angeloꝝ:
nec corpus hn̄s aīaꝫ eſt genus hoīuꝫ ⁊ angeloꝝ: nec
corpus hn̄s aīaꝫ eſt genus vegetabiliū ⁊ angeloꝝ ⁊
aīaliū: ⁊ qm̄ qdem ita eſt mortale non eſt dr̄ia quam
neceſſe ſit poni in diffōne aīalis rationalis per hoiēm ⁊
non hominem.

Differentie

Differentie nomen ſm logicos intentiones
primā ſignāt ⁊ ſcḋam. ¶ Hec autem
intentiones nō ſunt: ſicut intentiōes
gn̄is ⁊ ſpēi. Prima.n. poſitio generis
non fuit niſi a vulgo: trāſlatio vō fuit
a ſapientibus: ſed dr̄ie nomē ꝑmū lo-
gici ipoſuerunt: ⁊ deinde trāſtulerūt. ¶ Cuius ꝑma

Differentia

Pria ipoſitio generis ⁊ ſpēi fuit ſcḋ a vulgo ſḋ ꝑrius ipoſitio dr̄ie fuit ſcḋ a ſapientibus.

poſitio eſt h̄ cū dr̄ ꝙ dr̄ia eſt qua differt aliqḋ ab ali-
quo ſubalr̄. ¶ Poſtq̄ igiṫ ſic factū eſt dꝫ dr̄ia ꝑdica-
ri de tribus ſꝫ prius ⁊ poſterius. ita. ſ. vt dr̄ia alia eēt
cōis ⁊ alia ꝓpria ⁊ alia magis ꝓpria. ¶ Cōis āt dr̄ia

Ex quo pꝫ ꝙ differētia eſt analoga ad tria ſignificata.
Dr̄ia cōis qd.

eſt id per qḋ pt aliqḋ differre ab aliq̄: qḋ iteꝝ pōt dif-
ferre per illud ab ipſo: ⁊ per quā aliqḋ pōt differre a
ſeipſo in duobus tꝑibus: cuius exēplū ſunt accn̄ia ſe-
parabilia: vt ſtare ſedeṫ. Socrs.n. aliqñ differt ab I. ꝑ
ipo. ꝑ hoc ꝙ ille eſt ſedens ⁊ nō iſte: ⁊ poſtea aliqñ ſit
eꝫ. Hec ḡ dr̄ie ipoſitio cōis ē vtriſqꝫ. Silr̄ ſortes ali-
qñ differt a ſeipſo duabus horis in q̄ꝝ vna eſt ſedēs
⁊ altera nō ſedens. Et hec eſt dr̄ia cōis. ¶ Propa vō

Dr̄ia ꝓpria q̄d.

dr̄ia eſt id qḋ accn̄tibus eſt ꝑdicabile comitans. Cuꝫ
eni dr̄ aliqḋ differre accidēte iſeꝑabili ab eo qḋ per
ipſum differt: ſp erit dr̄ia ꝓpria: vt dr̄ia hoīs ab equo
hoc ꝙ eſt carnis nitide. ¶ Hec.n. dr̄ia eſt ꝓpa hoīs
cōpōne equi: per quā iteꝝ nō pōt equus differre ab

ꝙ dr̄ia ꝓpria dcā no poſſit eſſe niſi tm̄a reſpcū extremorum.

hoīe: neceē eſt.n. vt aut nullo mō ſit poſſe equū habe-
re hanc ꝓprietatē: aut vt ſit poſſe. Si ipoſſe fuerit h̄re
aliq̄ mō: tunc ipoſſe erat hanc dr̄iaꝫ eſſe inter eos niſi
ſixam. Si vō poſſibile fuerit vt equus hēat eā: nō dif-
feret per eā equus ab hoīe: ſed cōueniet. h̄ igiṫ dr̄ia ē
quā nō h̄z niſi alteꝝ duū tm̄. ¶ Sūt aūt q̄daꝫ per q̄
ſp ſit dr̄ia: ſicut exēplū qḋ poſuim⁹: ⁊ h̄ eſt ꝓprietas: ⁊

Ex quo pꝫ ꝙ differētia ꝓpe dcā ē duoꝝ modoꝝ.

ſunt q̄dā que ſunt ſubiti ſm q̄ꝫ ſit dr̄ia ſed nō ſem-
per: ſicē nigredo qua differt ethyops ab alio hoīe: ab
ethyope.n. nō ſeꝑaṫ nigredo: illū vō aliū hoiēm poſſe
ē fieri nigꝝ: ⁊ tūc nigredo nō erit iter eos differētia.
¶ Cū aūt nigredo fuerit dr̄ia erit ꝓpa ethyopis tm̄:

Diſtinguit inter vnū modum dr̄ie ꝓprie ⁊ dr̄iā cōmunem.

cū vō nō fuerit ei⁹ ꝓpa: tūc nō erit eius dr̄ia. Cōis āt
nō eſt ita: per ipſam.n. aliqñ illud differt ab hoc: ⁊ h̄
ab illo aliqñ. ¶ Per dr̄iaꝫ vero cōem ⁊ ꝓpriā aliqñ
dr̄nt ſingularia eiuſdē ſpēi: per ꝑ⁹ vō membꝝ diuiſio-
nis ꝓprie dr̄ie non dr̄nt ſingularia eiuſdē ſpēi inter

Diſtiguit iter differētias cōes ⁊ ꝓpriā ſcḋm mōi ex vna parte ⁊ dr̄iam ꝓpriā ꝑmū modū ex alia.

ſe: comitanṫ.n. nāꝫ ſpēi: ꝑ hoc.n. qḋ accidit alicui ſin-
gulariū: ⁊ ſic nō ſp dr̄t per eā. Si āt accideret cui ac-
cidit in ꝑ eſſe: ſicē hn̄t hoīes a ꝑn⁹ natiuitatē ꝙ poſtea
ipoſſe eſt accidere: tunc poſſe eſt eſſe in hac dr̄ia aliqḋ
quo differat ab alio ſingulari: ⁊ eſt ipoſſe nō differre
vllo mō ab hoīe: etenim ſingulari poſt eſſe ſuū eā di-

Dr̃ia magis ꝓpria qd.

ſceſſit ꝑncipiũ eẽndi: hoc igiṫ erit id per qḋ differũt ſingularia ipſius ſpẽi. ¶ Dr̃ia vero que vocaṫ magis ꝓpria eſt ↄſtitutiua ſpẽi que cũ adiungiṫ nãe generis efficit illud ſpẽm: ⁊ deinde comitatur ⁊ accidit quicqḋ comitaṫ ⁊ accidit: ⁊ h̃ eſt ſubalis nature generis qḋ ↄſtituitur in eẽ ſpẽi: ⁊ h̃ dat eſſe ⁊ diſtinguit ⁊ deſignat: ſicut eſt rõnalitas homini que differt a ceteris que ↄueniunt cũ ea; ꝓpria.n. non primus ↄcurrit nature generis: ⁊ accurrit ⁊ ꝑficit: cetere vero nõ adueniunt nãe cõe: niſi poſtq̃ꝫ aduenit h̃: ⁊ adaptat ⁊ preparat ad oĩa que accidũt ⁊ comitanṫ. Hec eni nõ adueniunt nec accidũt: niſi poſt hanc ꝓprietatẽ q̃ eſt ſicut rõnalitas homini. ¶ Uirtus.n. que vocaṫ oĩa rõnalis ex hoc q̄ cõiungitur nãe aĩal fit rõnale ⁊ ꝑceptibile ſciẽtie ⁊ artiũ: vt nauigationis ⁊ agriculture: ⁊ adaptatur etiã ad mirandũ ⁊ reſpiciendũ propter miraꝫ: ⁊ lachrymãdum ⁊ erubeſcendũ ⁊ faciendum cetera que hꝫ hõ: non q: ex ↄiunctiõe alicuius horum cũ aialitate hꝫ aĩal aptitudinẽ qua fiat rõnale: ſed q: aptitudo cõis ⁊ virtus cõis humana eſt ꝓpter quã vocaṫ rõnalis. Illa aũt ſunt accidẽtia ei⁹ ⁊ ↄſequẽntia eaꝫ. ¶ Hoc aũt ſciri poteſt facile ⁊ verificari: nã ſi non inueniret in hoie virtus ꝑma apta ad cognoſcẽdum ⁊ ad intelligẽdum: nõ haberet has ſingulas aptitudines. que virtus eſt illa q̃ vocaṫ rõnalitas: ꝓpter quã fit rõnale: que eſt dr̃ia ↄſtitutiua ſubſtãtialis nãe ſpeciei. Qḋ aũt eſt album vel nigrũ vel aliquid hõ non eſt de eis q̃ adueniũt nature ſpẽi aut generis: ⁊ ſeparaṫ ⁊ efficiunt ex eo qddã qḋ ↄtingit eſſe hõ. Debes aũt ſcire certiſſime: quia dr̃ia inter dr̃iam magis ꝓpriã ⁊ illas dr̃ias h̃ eſt. ¶ Uñ pt dici q̄ dr̃iaꝝ alie ſunt ſepabiles alie inſepabiles. Inſeparabiliũ vero: alia eſt ſubalis: alia eſt accidentalis.

Quo dr̃ dr̃ia magis ꝓpa ab aliis.

Alie diuiſiones differentie.

¶ Iteꝫ põt dici q̄ dr̃iaꝝ alia facit aliud: alia alterum. Aliud vero eſt id cui⁹ nã eſt alia: alteratum vo eſt cõius q̃ illud. Omne.n. qḋ differt ab alio eſt alterum: nõ aũt omne qḋ differt ab alio eſt aliud ſi intelligaṫ aliud id qḋ eſt diuerſuꝫ ſubalr. ¶ Iteꝫ dr̃iaruꝫ alia eſt faciens alteratũ tñ: ſiue ſit ſeparabilis vt ſedere ⁊ ſtare: ſiue inſeparabilis: ſicut riſibile ⁊ latiuum gais: riſibile eteni q̃uis neceſſe ſubalr differat a nõ riſibili: tñ h̃ diuerſitas non ↄtingit in ſuba: ex hoc q̄ riſibile: q: riſibile accidit ſecundario. poſtq̃ꝫ diuerſitas ↄtingit in ſuba ſine eo: ⁊ deinde accidit illõ. Primuꝫ autẽ qḋ diuerſitatẽ efficit eſt rõnalitas tantũ: impoſſibile eſt autẽ vt riſibile faciat differre ſubalr id de quo ꝑdicaṫ ab eo de quo nõ ꝑdicaṫ: ſꝫ h̃ q̄ differãt ſubalr nõ eſt ex riſibili: ſed ex alio qḋ eſt rõnale. Dr̃ia ergo que eſt magis ꝓpria eſt cã ẽentialis differẽtie facientis aliud ſm placitũ auctoꝝ huius artis imponẽtiũ hoc nomẽ aliud. ¶ Noſtra autẽ intentio hic eſt ↄſiderare hãc dr̃iam tñ que eſt vna ex quinqꝫ ⁊ nõ alias: cui⁹ certa deſcriptio eſt hec: q̄ eſt vle ſimplex ꝑdicatũ de ſpẽ: in quale qḋ eſt ſm eſſentiaꝫ generis ſui. ¶ Et hoc ẽ qḋ ꝑdicaṫ de ſpẽ in q̃le quid hꝫ etiã multas deſcriptiões diuulgatas: ſicut h̃ qḋ diciṫ q̄ dr̃ia eſt qua differt a genere ſpẽs: ⁊ etiam qua abũdat ſpẽs a genere: ⁊ etiã qua differũt que cõueniunt in genere: ⁊ que ꝑdicatur de plurib⁹ differẽtibus ſpẽ in quale qḋ. ¶ Debemus aũt diligẽter cõſiderare has deſcriptiões ⁊ certificare eas. Dicem⁹ ergo q̄ cũ addiderint vnicuiqꝫ haꝝ deſcriptionum aliquid erit par: h̃ aũt eſt vt dicatur ſubalis: ⁊ h̃ ſubſtantiale eſt id per qḋ differt ſubſtãtialiter ſpẽs a genere: proprietas.n. (q̃uis per eaꝫ ſpẽs differat) non

Quo differũt alterum ⁊ aliud.

Riſibile ſi differt ſbalr a nõ riſibili in q̃tũ riſibile: ſꝫ in q̃tũ rõnale.

Quid ſit differẽtia q̃ ẽ vnum ex quinqꝫ vlib⁹.

Supplet deſcriptiões differẽtie q̃ ẽ tertiũ ꝑdicabile.

eſt taliũ ſubal. ¶ Siliṫ dꝫ dici de eo quo differt ſpẽs a gñe in ſua eſſentia: ⁊ de hoc q̄ dr̃nt ſubalr ea q̃ non differunt gñe: ⁊ de h̃ q̄ ꝑdicatur eſſentialr de pluribus in quale qḋ eſt. ¶ Deſcriptiones vo tres poſtea q̃uis ſint pares cuꝫ dr̃ia: nõ tñ includũt id qḋ eſt in dr̃ia: vt gen⁹ eius: quo.ſ. ↄpleṫ diffinitio q̃uis ſine eo poſſit haberi ſignatio ſubalis equalis: ſicut ſi aliquis diceret q̄ homo eſt rõnale mortale: ſignaret.n. naturam hoĩs: ⁊ eẽt ei equalis: ſed non ꝑficereṫ niſi nominareṫ id qḋ eſt ei quaſi genus qḋ eſt aĩal. Sed cur aũt quõ eſt hoc poſtea diceṫ in ſuo loco. ¶ Qḋ aũt ẽ q̃ſi genus dr̃ie hoc eſt vle: dꝫ q̃ addi illi. ¶ In dſcriptiõe vo id notaṫ vle cũ dr̃ ꝑdicari de multis: predicari.n. de multis eſt deſcriptio vlis: q̃ iam attribuiṫ ei deſcriptio aliq̃ que eſt q̃ſi genus: q̃uis nõ deſigneṫ ex nomine. ¶ Hoc aũt qḋ dr̃ de pluribus differẽtib⁹ ſpẽ: hꝫ tres intellectus: vnũ quẽ nõ ꝑcipit qui vult perlegere hunc libꝝ: quẽ poſtea oſtendemus in ſuo loco. ¶ Ceteri vero duo ꝓpe manifeſte ſunt q̃ꝝ vnus eſt: vt nã dr̃ie cõtineat ꝑdicatiõe plures ſpẽs ſine dubio preter vnã illã ſpẽm a qua differṫ. ¶ Alius vero eſt q̄ nã dr̃ie dꝫ ꝑdicari quale qḋ eſt vnũqḋqꝫ multorũ differentiũ ſpẽ inter ſe: q̃ſi dicaṫ ex ipſa: ꝑdicaṫ in q̃le qḋ nõ de oĩb⁹ ſil: ſꝫ de vnoq̃qꝫ eoꝝ ꝑ ſe: veluti ſi diceret q̄ enſis ẽ q̃ ꝑcutiuṫ hoies: ⁊ q̄ hoies oẽs illo ꝑcutiantur: ſed quicũqꝫ. ¶ Hec aũt expõ aliẽa ẽ ⁊ nõ recta. ¶ Si aũt poſſe fuerit hoc intelligi ex ea niſi qḋ primũ intellectũ eſt: tunc h̃ deſcriptio h̃ modo itellecta erit viciosa. nã.n. dr̃ie ex h̃ q̄ eſt dr̃ia nõ dꝫ. (ſic tu ſcis.) nõ eſſe ꝓpa vnius ſpẽi: hoc.n. contingit aliquãdo.n. accidit h̃ aliqb⁹: accidit.n. h̃ accñs nãe dr̃ie: ſꝫ nõ vlr dicte dr̃ie. Et ꝓp hoc nõ eſt accñs cõe oibus dr̃ijs: ita vt h̃ ſit in deſcriptõib⁹ ſicut dr̃ia in diffõnibus: hoc q̃ viciosum eſt. ¶ Eſt aũt qḋ in hoc q̄ dr̃ ꝑdicari in q̃le quid: hec aũt differamus vſqꝫ ad illũ locuꝫ q̃ loquimur de dr̃ijs iſtoꝝ qnqꝫ. ¶ Quãuis ſi intellexerim⁹ deſcriptionẽ ſm nr̃a ꝑncipia. ⁊ ſꝫ hoc qḋ expoſuim⁹ alsꝫ ꝑficietur deſcriptio: ⁊ erit deſcriptio multorum. ¶ Nos aũt non ꝑſcrutamur hãc deſcriptionẽ in h̃ loco niſi ſm hoc qḋ intelligũt hi qui tractant de ea. ¶ Debet ẽt ſciri q̄ nulla dr̃ia cõſtituit de ſpẽbus q̃s ↄtinet genus niſi vnã tñ. ¶ Deinde dr̃ie duas habẽt ↄparationes: vnaꝫ ad id qḋ diuidunt.ſ. genus: ⁊ aliam ad id in qḋ diuidunt. Rõale etenim diuidit aĩal i hominem ⁊ ↄſtituit hoiem: q̃ eſt diuiſiuũ generis ⁊ ↄſtitutiuũ ſpeciei. Si aũt gen⁹ fuerit gñaliſſimũ nõ habebit dr̃ias niſi diuiſiuas: ſi vo fuerit ſub gñaliſſimo hẽbit differentias diuiſiuas ⁊ ↄſtitutiuas. Et dr̃ie diuiſiue ↄſtitutiue: ſunt que diuidũt genus eius ⁊ ↄſtituunt ſpẽm ex eo: genus.n. cũ diuidiṫ dr̃ijs gñaṫ ſpẽs ſub gñe. Diuiſiue vo ſunt que diuidunt iſtud ⁊ cõſtituunt ſpẽm ſub eo. ¶ Conſtitutiue vo gñis non ſunt minus cões q̃ ipſuꝫ: ſed eius diuiſiue ſunt min⁹ cões q̃ ipſum. ¶ Genus gñaliſſimũ hꝫ dr̃ias diuiſiuas: ſed non ↄſtitutiuas: ſpẽs vero ſpãliſſima hꝫ ↄſtitutiuas: ſed nõ diuiſiuas. ¶ Nulla aũt cõſtitutiua eſt niſi diuiſiua. Diuiſiuarũ aũt (ſm q̄ videṫ) aliqua eſt non conſtitutiua. hoc aũt nõ eſt niſi in dr̃ijs negatiuis ſiue ꝑuatoriis q̃ vere nõ ſunt dr̃ie. Cũ eni dicimus. q̄ aĩal aliud eſt rõnale aliud ẽ irrationale. irrõnale nõ ſtabiliuit ſpẽm aliquã oppoſitaꝫ rationali: niſi forte contingeret q̄ qcqḋ eſt irrõnale eſſet vna ſpẽs. ſicut id qḋ non diuidiṫ in equalia ſub nũero eſt ſpẽs vna: ⁊ eſt impar: aut ſi homo non erubeſceret ponere animal irrõale genus brutoꝝ ⁊ ſpẽm aialis. ¶ Sed q̃

Diſſõ i q̃ ñ ponit gen⁹ ... ſꝫ ſignificat nãꝫ ... ⁊ hẽ ei equalis tñ eſt ↄpleta.

Ulr ẽ q̃ſi genus differentie.

Ulr ñ ponit i deſcriptõib⁹ ꝑdicabiliũ: ſꝫ deſcriptio vlis loco vlis.

Quot intellect⁹ ſit q̃ dr̃ia ꝑdicatur de plurib⁹ differẽtibus ſpẽ.

Primus intellect⁹.

Scḋus.

Tertius.

Improbatio ... loꝝ intellectuũ.

Dr̃ie hñt duas ↄparationes.

Dr̃ia gñis gñaliſſimi nõ hꝫ niſi vnã ↄparatiõeꝫ.

Ex q̃ pꝫ q̄ abſolute loq̄ndo de dr̃a ñ pt dici q̄ ipa ſit magis cõmunis vl minus q̃ illo cui⁹ ẽ dr̃a.

Nec gen⁹ gñaliſſimum nec ſpẽs ſpãliſſima hꝫ vtraſqꝫ dr̃iaꝫ.ſ. diuiſiuã ⁊ ↄſtitutiuam.

Quod oĩs dr̃ia cõſtitutiua ẽ diuiſiua ſꝫ non eꝫ.

nis hoc aliqs faceret: adhuc tñ oſtẽdem⁹ q̄ irrõnale vere nõ eſt dr̃ia: ſed ẽ quedã cõitas. Silr̃ de oib⁹ pri-natiuis: puatiue eñi comitantes ſunt rex: cõparatio-ne intentionum: qbus carent. Irrõnale eñi non itel-ligitur niſi reſpectu rõnalis. ¶ Spẽs ergo habz itẽ-tionẽ ſuã ⁊ drĩam ſuaz que eſt aliqd exiſtens in eẽn-tia ſua: ⁊ deinde conſeqtur vt non predicetur de alio. ¶ Aliquãdo autem cogimur nomẽ puatoriũ pone-re pro itentiõe quaz habet res in ſua eſſentia cũ non fuerit eius nomen: pp̃ter hoc autez nõ oportet q̄ ne-gatio h̃ ſit ppriuz eius nomen: ſed eſt nomẽ cõicans illã: qd̃ trãſfert ab eo cui iditum eſt ad h̃. ¶ Si aũt ex aialibus non eẽt preter hoiem niſi hinibile: hini-bile eẽt drĩa eius. Deinde ſi eẽt hoc nomẽ ⁊ diceret irrõnale ⁊ itelligeretur ex eo hinibile: tunc irrõnale dabit ſignificationem drĩe. ¶ Poſtq̃ autẽ irrationale eſt quoddaz cõius q̄ drĩa vniuſcuiuſqz ſpecierũ ani-malis: ⁊ non hz vnuz aliqd cõe ponens affirmatiuũ pro quo poſſet poni irrõnale: in quo cõueniat ſignuz eius: niſi ex itentiõe puandi rõnale. ¶ Priuationes vero ex hoc q̄ ſunt puatiões nõ ſunt itẽtiões conſti-tutiue rex: ſed ſunt accidẽtes ⁊ comitantes reſpecti-ue: poſtq̃ iã ſunt eſſentie cox: tũc irrõnale nõ eſt ve-re drĩa in quã conueniũt bruta: ⁊ que ſit cõſtitutiua cox. ¶ Si aũt aliquis voluerit ponere illud drĩam ⁊ ſtabilire q̄ anial rõnale prius eſt ſpẽs: ⁊ poſtea ge-nus: ⁊ ponere q̄ aial diuidit̃ vna diuiſione equalis in ſpẽm ſpecialiſſimam ⁊ in genus: ſimul faciet: ⁊ tunc q̄ ois differentia diuiſiua erit etiã cõſtitutiua. ¶ Si autem voluerit modũ qui habet̃ veriſſime nõ erũt iſte differẽtie: q̃uõ .n. eſſent differentie: cũ non conſti-tuant aliquam ſpẽrum: ¶ Differentie eniz vere nõ ſunt niſi que ſunt cõſtitutiue eaz diuidunt. ¶ De h̃ autem qd̃ quidam putant: q̄ differentiax quedam ſunt cõferẽtes eſſe que diuidũtur: ⁊ deinde expectãt donec alia veniat drĩa ⁊ cõſtituãt ſimul: ſicut rõnale qd̃ fortaſſis putatur anial diuidere: ſed expectat ad cõſtituendam ſpẽm: donec ei adiungatur mortale. ¶ Hec opinio falſa eſt. Drĩa enim que nõ diuidit ⁊ prouenit ex ea conſtitutio ſpẽi non eſt, neceſſe omni-no vt ſit conſtituens ſpeciem ſpecialiſſimaz. Inter-eſt enim an dicamus q̄ ſpeciez cõſtituit: aut dicam⁹ q̄ conſtituit ſpẽm ſpecialiſſimã. Rõnale eniz q̃uis conſtituat hoiem qui eſt ſpẽs ſpecialiſſima: cõſtituit tñ rõnale aial: qd̃ eſt ſpẽs aialis ⁊ genus hominis: ſi eſſet vex qd̃ dicit̃ .ſ. q̄ rõnale cõius eſt q̄ homo: ⁊ q̄ animal rõnale pdicatur de hoie ⁊ de angelo non ſo-la cõione nomis: ſed vniuoce. ¶ Hoc aũt qd̃ dr̃ aial rõnale eſt dcm̃ cui⁹ iunctura hz itentionez itellecti-uaz que eſt min⁹ q̄ aial: ⁊ nõ eſt drĩa: ſed drĩa eſt pe eius .ſ. rõnale: nec eſt ppriũ: g̃ ſine dubio eſt ſpẽs ei⁹. Silr̃ oñditur q̄ ſit genus hois: ſicut mãifeſtauit au-ctor yſagogax alis. Rõnale igit̃ iam cõſtituit ſpẽz ad quã erat genus: cum ergo diuidit conſtituit ſine du-bio. ¶ Conſtat autez de hoc q̄ vna drĩa non predi-catur prima predicatiõe: niſi de vna ſpẽ ſemper: nec predicatur in quale quid de multis ſpẽb⁹: niſi ſcda-rio ⁊ mediãte aliquo. ¶ Dicemus aũt nũc q̄ eſſen-tia vniuſcuiuſqz rei vna eſt. ¶ Ops ergo vt eſſentia rei nec augeat̃: nec minuatur. Si eniz eſſe rei ⁊ eſſen-tia eſſet idez qd̃ eſt verum inter terminos antedicte diuiſionis: ſed qd̃ eſt augmentatũ eſt preter diminu-tum: tunc augmentuz eſt preter eſſe rei. Similr̃ ſi eẽ eius eſſet id quod eſt diminutuz. ſilr̃ ſi eſſet eſſe me-diocre. Inſẽtio autem cõis tribus que nõ eſt vna nu-mero nõ eſt ipſa eſſentia rei que eſt vna nũero: nõ .n. põt dici q̄ augmentatum ⁊ diminutum conueniãt in vna itẽtiõe q̃ ſit eẽntia. ergo eẽntia rei non recipit magis nec minus. ¶ Si aũt augeat̃: cõſtituit̃ ei⁹ eſ-ſentia: ⁊ ex eius augmẽto. tũc ei⁹ eſſentia eſt magis. Si võ ei⁹ eẽntia nõ cõſtituit̃ ex augmẽto ſz ex dimi-nutiõe: tunc eius eſſentia ẽ minus: ſi võ ex nullo eo-rum cõſtituitur: tũc non eſt cõſtituta ex augmẽto aut diminutiõe: ſed ex itẽtiõe cõi. ¶ Et ẽ ibi q̃ſtio quam predixim⁹: q̃uis eñi impoſſi͠e ſit de his itentiõibus dici q̄ cũ augeat̃ radix hz eſſe qd̃ augeat̃: ſed cũ auge-tur diſtrahit̃ id qd̃ prius habebat eẽ: in cui⁹ deſtru-ctiõe ẽ deſtructio eius qd̃ prius conſtituerat: ⁊ in ei⁹ deſtructiõe ẽ deſtructio eius qd̃ prius erat cõſtitutũ. ¶ Silr̃ etiã de diminutiõe: radix eñi nõ ẽ ipſa ea-dẽ in diſpõne pma ⁊ ſcda diſpõne .ſ. diminutiõe: tũc mãifeſtuz ẽ q̄ q̃ ẽ magis pp̃e nõ reſpicit magis ⁊ mi-nus. ¶ Alias võ drĩas: q̃ adueniũt poſt eẽntiã nihil phibet recipe magis ⁊ minus: ſiue ſint ſepabiles: ſicẽ rubor ⁊ erubeſcẽtia ⁊ pallor ex timore: ſiue ſint inſe-pabiles vt nigredo ethyopis.[a] ¶ Et q̃uis hoium ali⁹ ſit ſubtilior: ali⁹ võ hebetior: nõ tñ virt⁹ rõnalis[b] recipit magis ⁊ min⁹: lz ẽt aliqs eẽt q oino nihil itel-ligeret ſicut inſans: h̃ .n. accñs nõ eẽt ei⁹ drĩa: ei⁹ .n. dif-ferẽtia eſt qd̃ in ſua ſuba ẽ virtus: que quũ nihil ꝑ hi-buerit opabitur rõnales opõnes:[c] ⁊ h̃ virtus ẽ vna. ¶ Sz aliqñ accidit ei defectus inſtrumentox: ⁊ ali-quando duritia ⁊ inobediẽtia cox: tñ variant̃ actio-nes ei⁹ aliqñ in tarditate ⁊ i deſtructione: ⁊ aliqñ in magis ⁊ min⁹. Intentio aũt ei⁹ predicta ẽ pmanens ſtabilis q̃ ẽ vna nã ei⁹ variat̃ actiones[d] ſm̃ diuerſi-tatem patientiũ ab eo hos modos diuerſitatis: que aliquãdo ſunt debiliores: ⁊ aliqñ fortiores: ⁊ hoc ſit ꝓp-nam ex qua ⁊ in qua opat̃: ſilr̃ cor ⁊ cerebrũ ſunt cen-tra v̾tutis rõnalis quib⁹ pficit̃ ei⁹ potẽtia: vt actio in-telligẽdi ⁊ cogitãdi ⁊ hox ex equalitate g̃ ⁊ ineq̃lita-te ſue cõplexiõis puenit diuerſitas hax opõnũ: rõ eniz ẽ intellectualis: ⁊ qcqd eſt hõ non ẽ drĩa conſti-tutiua hois: ſed ſunt accñtia ⁊ pprietates: ⁊ pfect⁹ nõ eſt niſi in aptitudine que ſit iter duas aptitudies .ſ. aptitudinem agentis ⁊ aptitudinem patientis: ſed h̃ quã nũc hz agens nõ variat̃. ¶ Debes autẽ ſcire q̄ drĩa q̃ eſt vna de qnqz eſt ſicut rõnale qd̃ pdicat̃ de ſpẽ abſolute: rõnalitas aũt pdicat̃ de ſpẽ denomiati-ue. ¶ Hec qnqz ſunt vnũ qdd̃am .ſ. h̃ nomẽ vle: cui⁹ forma nois in illis oibus eſt vt pdicet̃ de oibus ſuis ſingularib⁹ q̃ cõueniũt in eo: ſic vt attribuat ei nomẽ ſuũ ⁊ diffõnez ſuã: rõnalitas nõ dat alicui nomẽ ſuũ vel diffinitionem ſuam: hoc autem ſi vocat̃ drĩa: ſit drĩa: ſed alterius itẽtiõis ab ea itẽtiõe de q̃ loqmur. ¶ Silr̃ itellige pprietatẽ ⁊ accñs: h̃ .n. qnqz debẽt p-dicari ad modũ pdicatiõis generis ⁊ ſpẽi ſz h̃ q̄ eſt pdicatio: q̃uis ñ ſit ita q̃ ad ſilitudinẽ i accñtalitate.

Proprietas autẽ dr̃ ſz logy-cos duob⁹ mo-dis: vno modo q̃ dr̃ de oi intentione que eſt ppria alicui⁹ ſiue abſolute ſi-ue cõparatiõe alicui⁹. alio mõ q̃ dr̃ d aliquo qd̃ ẽ ppriũ alicui⁹ ſpẽi p ſe ⁊ ñ alteri⁹. Aliqñ etiã ppriũ dr̃ qd̃ ẽ ſpẽi ois ⁊ ſemp. ¶ Propriũ aũt qd̃ eſt hic vnuz de qnqz ſm̃ logicos deputa id quod eſt medium ipſoxz eſt quod predicatur de indiuiduis vnius ſpeciei in qua-le quid non ſubſtantialiter: ſiue ſit cõe ſemper: ſiue non. ¶ Qd̃ enim eſt cõe ſemper (ſiue ſit ſpẽs ſpãliſ-

Auic. b

Margin notes (left):

Priuatio .n. ñ i-telligit̃: niſi p ſuũ habitum.

Aliqñ cogimur reb⁹ iponẽ nois priuatiua.

Cõſidera drĩas conditionales.

Cõcludit q̄ irra-tionale ñ ſit drĩa cõſtitutiua bruti.

Priuationes vt ſic ñ ſũt cõſtitutiue rex.

Drĩe vere ſunt q̃ ſ cõſtitutiue qui diuidunt.

Op. quorũdã.

Impugnatio il-lius.

Auctor yſagoga rum.

De eẽntia rei nõ ſuſcipiat magis aut minus.

Margin notes (right):

Dixit nihil phi-bz: qz aliq ñ drĩe iſepabiles p accidẽs q̃ ñ põt ſuſci-pere magis ⁊ mi-nus i eodẽ ſubo nuõ: vt ſimilitũ: lz reſpcũ diuſox ſuſcipiat magis ⁊ minus.

a Remouet du-bium.

b Virt⁹ rõnalis: ꝑ cõñs rõnale nõ ſuſcipit magis ⁊ minus.

c Et quã v̾tus rõnalis ñ ſuſcipi-at magis ⁊ min⁹ ei⁹ opões ſuſci-piũt magis ⁊ mi-nus.

d Actiões variãt ſz diuerſitatẽ pa-tientiũ.

Conſidera hic: q̃ vt ſcile q̄ ratio-nale ſit drĩa: ñ ãt rõnalitas: magi .n. ſac differre rõ-nalitas q̄ rõnale: io h̃ dcm̃ videt dubitabile.

Rõnalitas ẽ dif-ferẽtia: ſz ñ ſz q̄ drĩa cõſiderat h̃. q. d. q̄ ẽ drĩa q̃-tũ ad facẽ differ-reñ aũi q̃tũ ad ſri. ex qb⁹ ſoluit rõ ſupi⁹ tacta.

Quãli. d. q̄ dbẽt ſri d plib⁹: ſicut g⁹ ⁊ ſpẽs: ñ q̃ ad ſri accñtalr cõueniũt cũ gñe ⁊ ſpẽ.

Quid ſit ppriũ qd̃ ẽ vnũ d qnqz ſtulib⁹ ſm̃ logy-cos.

ſima:ſiue media) magis ꝓpꝛium eſt ꝙ̄ h̄. ¶ Si aũt hoc eſſet ꝓpꝛietas que eẽt vna de quinqꝫ:tuc maioꝛ eſſet diuiſio ꝙ̄ in qnqꝫ:ſed quãuis hoc appropꝛietur ſpẽi:alij tñ preter hoc ↄuenientius eſt nomen ꝓpꝛij:⁊ alia intẽtio eſt magis ꝓpꝛia ꝙ̄ illa:poſſibile ẽ autẽ vt omne accñs qđ eſt ꝓpꝛiũ cuilibꝫ vli dicaẽ ꝓpꝛiũ:ſiue illud vle ſit genus gnãliſſimuꝫ:ſiue genus ſubalternũ:ſiue ſpẽs ſpãliſſima. ¶ Uſus aũt fuit ꝓpꝛium accipi id qđ eſt ꝓpꝛium ſpẽi ⁊ ↄñs dñiam. Et ꝓpꝛietas que eſt vna de qnqꝫ eſt id qđ predicaẽ de indiuiduis alicuiꝰ ſpẽi tñ ⁊ non de alijs:ſiue ſit cõe illis oĩbus:ſiue nõ ſit cõe oĩbꝰ:ſiue ſpẽs ſit media:ſiue ſpecialiſſima. ¶ Quidã aũt voluerũt oĩa alia ꝑter ꝓpꝛiuꝫ ponere inter accidẽtia cõia:ita vt ſi nõ ſit niſi vnius ſpẽi tñ:ſed nõ omni:aut alicui eius parti ⁊ ſit poſſibile illã partẽ illud non hr̃e:ſit h̄ accñs cõe:ita vt accidẽs ſit vniꝰ ſpẽi ⁊ oĩs ⁊ ſemꝑ:⁊ ſit h̄ ꝓpꝛietas vel nõ ſit ita:ſed ſit multaꝝ ſpecieꝝ vel vnius:ſꝫ non eo mõ quo diximus ⁊ ſit accidens cõe.

Op. q̃rũdã de ꝓpꝛio qđ e q̃rtũ ꝑdicabile qđ ſit.

¶ Sed hec dictio eſt vicioſa non ſignãs rem vel cõitatem eius ⁊ ꝓpꝛietatẽ eius ⁊ vnitatem eius:ſed ſm aliud:

Impugnatio opinionis.

nomẽ enim accidẽtis cõis ponunt opponi ꝓpꝛio:poſtꝙ̄ aũt non ↄtingit appellare ꝓpꝛiuꝫ:niſi ſm hoc qđ eſt vnius ſpẽi:ergo tũc cõe nõ ↄuenit dici niſi qꝛ eſt vnius ſpẽi:ergo quũ dicimus hoc nomẽ ꝓpꝛium nõ ↄtingit vt poſuimus id qđ eſt magis ꝓpꝛiuꝫ de tribus modis ſignificare intentioneꝫ que eſt vna de quinqꝫ. ¶ Que acceptio cõioꝛ facit ꝓpꝛietates diuidi in quattuoꝛ.ſ.in ꝓpꝛietatẽ que conuenit alicui ſpeciei:ſed non ſoli vt bipes comparatione equi:⁊ in eam que eſt dignioꝛ.ſ.in eam que cõtingit omni ſpeciei:⁊ in eam que ↄuenit ſoli ſpeciei:ſed vel cuiqꝫ vel non omni:vt nauigatio agricultura homini:⁊ in eaꝫ que ↄuenit omni ⁊ ſꝑ vt riſibile vel bipes:nãr autem animo ſemꝑ vt inuẽtus homini. ¶ Pꝛopꝛietas autem que dignioꝛ eſt eſſe vna de qnqꝫ eſt illa quaꝫ diximus:que.n.cõuenientioꝛ eſt eſſe ꝓpꝛietas eſt cõmunicans ſemper ⁊ ↄueniẽs ſpẽi ⁊ omni ⁊ ſemper. ¶ Hoc aũt qđ dicimus ꝙ ſic ⁊ ſic ſemper eſt ꝓpꝛietas vera que appropꝛiatur ſpẽs ⁊ non eſt vna de diuiſione quiqꝫ:nam cõtradicit ad h̄ qđ dicimus.ſ.qꝛ id qđ eſt de diuiſione quinqꝫ:qꝛ vero ꝓpꝛietas ſꝫ h̄: non ꝙ ipſa ſit vera ꝓpꝛietas ꝙ̄ conueniat eſſe ꝓpꝛiuꝫ ſpeciei. ¶ Debes autẽ ſcire ꝙ ꝓpꝛietas que eſt vna de quinqꝫ eſt riſibile nõ riſibilitas:⁊ nauigabile nõ nauigabilitas ⁊ alia hꝫ:ſicut diximus in differẽtia:aliquãdo tamẽ concedimus in vbis ⁊ accipimus riſibilitateꝫ loco riſibilis.

Riſibilitas ñ ẽ ꝓpꝛiuꝫ ſꝫ riſibile ⁊ hoc itellige ſic ꝙ ñ ẽ ꝓpꝛiũ idꝫ q̃ ꝑdicabile.

¶ Accidẽs vero cõe eſt id qđ eſt predicabile de pluribus differentibꝰ ſpẽ non ſubaliter vt album non vt albedo.

Qđ accñs qđ eſt gnãli vle ñ ſit illđ qđ ↄ̃diuidiẽ ad ſubam.

¶ Non eſt autẽ hoc accñs illud qđ eſt oppoſitũ ſube.ſicut multi putant:ipm.n.non ꝑdicatur de ſuo ſubto ſic vt ſit ipm:ſed denoĩatur ab eo nomẽ:h̄ aũt qnqꝫ predicatur vno modo:ſicut iam ſepe diximus. ¶ Accñs aũt cõe qđ eſt hic:eſt ſicut album:⁊ ſicut vnuꝫ:⁊ alia hꝫ. dicitur enim ſocrates eſt albus.i.ſoc.eſt aliquid ⁊ albedo:res autem hñs albedineꝫ eſt id quod predicaẽ de ſoc.predicatione vera:ſed res hñs albedinem nõ eſt accidens eo modo quo eſt oppoſitũ ſubſtãtie:ſed eſt ↄñs accidens ſm hanc intẽtionem:ꝓpter h̄ etiã quũ dicimus ꝙ coꝛpus aut eſt creatũ aut eſt eternũ: eternũ aut creatũ:nec eſt genus:nec dñia:nec ꝓpꝛiũ: nec ſpẽs coꝛpis:ſꝫ ẽ de collectione ꝑdicabiliũ h̄ mõ. creatũ aũt nõ ẽ accñs ſm hãc itẽtionẽ. Si.n.ita eẽt tunc accñs predicareẽ de coꝛpoꝛe nõ denoĩatione:⁊

Innuit h̄ expſſe cõcretũ accñtale ſignare vtrũqꝫ.ſ. formã ⁊ ſubm.

ſic coꝛpus eẽt accñs. ¶ Accñs aũt intelligiẽ h̄ ꝑ accidentali:ꝙ̄uis nõ ſit accidens ſm verã intẽtionem. Accñtale aũt aliud eſt ꝓpꝛiũ aliud cõe:accñtale aũt eſt oppoſitũ ſubali ⁊ eẽntiali:accñs vero oppoſitũ ẽ ſube. Eſſentiale vero aliqñ eſt accñs:vt genus accidẽtis ſicut coloꝛ albedini:aliqñ eſt ſuba:accñtale ſimilr aliqñ eſt accñs:aliquando ẽ ſuba:hic aũt accñs non intelligiẽ niſi accñtale:ꝙ̄uis nõdũ oſtẽdimus diſpõnem accidẽtis qđ eſt oppoſitũ ſubſtãtie.

Qđ ſic capitur accidẽs hic.

¶ Et hoc eſt qđ primũ non conſiderauit qui ꝑpoſuit aſſignatonẽ qnqꝫ hoꝝ añ logycaꝫ.

Carpit loquẽter poꝛphy.

¶ Deinde accñs cõe habꝫ deſcriptiones diuulgatas:ſicut h̄ que dicit ꝙ accñs eſt qđ adeſt ⁊ abeſt ꝑter ſubiecti coꝛruptioneꝫ:⁊ ſicut qđ dicitur ꝙ accidens eſt qđ poteſt idem habere ⁊ non habere:⁊ qđ eſt:nec genus:nec ſpecies: nec differẽtia:nec ꝓpꝛium:ſemꝑ autem in ſubiecto ſubſiſtens.

Deſcriptiones vulgate accñtis cõis:⁊ he capiũẽ a poꝛphyrio.c.de accñte.

¶ Conſideremus ergo hꝫ deſcriptiones diuulgatas:pma autẽ multis modis vicioſa eſt. Tũ qꝛ non nominatur in ea intẽtio que eſt ei q̃ſi genus. Iam autẽ inuimus ſimile huic in aliqbus diffõnibꝰ dñie.

Pꝛimuꝫ arꝰ ꝯ pmã dẽſcriptiõeꝫ accñtis cõis.

¶ Tuꝫ qꝛ ſi intelligiẽ ex adeſſe ⁊ abeſſe fieri ⁊ deſtrui:tunc accñtia cõia inſeparabilia non ſunt ita. Iſti aũt concedunt ꝙ accidẽs cõmune aliud eſt ſeparabile aliud inſeparabile.

Scdm.

¶ Si h̄ aũt itelligiẽ ex hoc ꝙ eſt ineſſe eẽ in opiniõe in vtroqꝫ:tũc iaꝫ datur nomen qđ ſm eos eſt tñ voce cõe.hoc enim qđ hoc nomine (adeſſe) dr̃ ineẽ:⁊ ab opinione:dr̃ equiuoce ſm vocis participationeꝫ tñ:ſed hoc eſt de his que iam pꝛohibita ſunt:ſicut poſtea manifeſtabitur hoc. ¶ Poſt h̄ autem accidẽtalia que non ſunt eſſentialia:quedaꝫ ſunt quibus remotis in opiniõe impoſſibile eſt remanere id qđ eſt:non coꝛruptum:ſicut iaꝫ oſtẽdimus in predictis:⁊ quedã poſt que nõ eſt ipoſſibile in opiniõe remanere:non coꝛruptum.

Tertium.

De his autẽ oĩbus non ſit mentio in hac deſcriptione:q̃ oĩa inueniuntur in ſecũda deſcriptione:multa enĩ ex accidentibus ſunt ſemꝑ permanẽtia:ſemꝑ aũt permanens nõ eſt poſſe nõ eſſe:niſi in opione tñ:ipſe autem non noĩauit opinionẽ. Si autẽ noĩaret ſequeretur qđ diximus.

Sꝑ pmanẽs nõ pt ñ eẽ niſi ꝑ itellectum.

¶ In deſcriptiõe aũt per negationẽ tertia ſingularia accñtium ↄueniũt. ¶ Si aũt addiderint ei ꝙ ẽ vle hꝫ appropꝛiabiẽ accñti cõi. Auctoꝛ autem huius artis addidit ei ꝙ ẽ in ſubto ſubſiſtẽs:h̄ autẽ nõ addidit:niſi qꝛ putauit ex h̄ accñs qđ eſt hic vnũ de qnqꝫ eſſe accñs qđ eſt oppꝫ ſube.

Impugnatio ꝯ diffõnis accñtis.

¶ Iã aũt dr̃ ꝙ vtilitas huiꝰ additiõis nõ ẽ niſi vt diſtinguaẽ iter illud ⁊ nomẽ qđ nihil ſignat:ſic ẽ dubꝫ. ¶ Sꝫ ẽ fabuloſũ. Ipe.n.ex h̄ qđ dixit ñ eẽ genꝰ ñ itellexit:niſi nomẽ qđ ſignat itẽtionẽ vleꝫ q̃ nec ẽ itẽtio generis:nec ſpẽi:nec dñie:nec ꝓpꝛij.ꝫ i h̄ ñ ↄuenit cũ eo vbũ ñ ſignans:h̄.n.ſꝫ ꝙ audiẽ ñ diffinit accñs:ita vt cũ dr̃ ꝙ ñ ẽ genꝰ.nec ſpẽs:nec dñia nec ꝓpꝛiũ:ↄueniat cuꝫ eo i h̄ aliđ nom̃ qđ nihil ſignat:vñ opoꝛteat apponi dñiã q̃ ẽ iter h̄ ⁊ illđ:ñ.n.h̄ dictio ñ ſignat:niſi ſꝫ qđ audiẽ:ↄueniũt i ea alia noĩa audita q̃ ñ ſignanꝰ:nec ſunt genus:nec ſpecies:nec dñia:nec ꝓpꝛiuꝫ.

¶ Expleta eſt pars pꝛima libꝛi collectionis pme:⁊ deo cui nihil eſt ſimile ſint gr̃e infinite.

Cognitio eius quod dictũ eſt de diuiſione hoꝝ quinqꝫ ſuffic.ptis ad agendum de cõitatibus ⁊ differẽtijs que ſunt inter h̄ quinqꝫ. ¶ Uſus autẽ fuit in libꝛis introductionũ agerẽ de his. Faciemꝰ ꝫ ſic ⁊ illi ↄſiderãtes dixerũt:⁊ i

Uſus libꝛoꝝ introductionoꝝ fuit agere de cõitatibꝰ ⁊ differẽtijs.

cipiemus a cōitatibus dicentes ꝙ cōitas in qua conueniunt hec quinqꝫ eſt h.ſ.ꝙ nulla ſunt.ſ.predicabilia de pluribus:ſed oia conueniunt in alio.vꝫ.qꝛ quicquid predicatur de predicato eorum vt de ſubiecto: illud idem predicat̃ de ſubiecto eoꝝ. Natura enim generis gnāliſſimi predicat̃ de omni eo de quo pdicatur genus ſubalternuꝫ:ſilr genus differētie ꝛ dr̃ia dr̃ie:ſimilr id quod pdicatur de ꝓprio ꝛ accn̄te: coloratum enī qđ eſt genus albi predicat̃ de ſocrate albo. Silr viſibile qđ eſt accidens albo predicatur de ſocrate albo:qꝛ h pdicat̃ de eius accidente cōi:dr̃ enī omne album viſibile.ſilr autem mutatio que eſt genus riſibilis:oia enum h predicant̃ vniuoce:etenim de quo predicatur attribuunt nomē ſuum ꝛ diffinitionem. ¶ Genus autē ꝛ differentia conueniunt in vulgato:natura enī generis dꝫ predicari de ſpēbus: ſed ſi nō fuerit neceſſe:non tamē erit impoſſibile:ſilr nō eſt impoſſibile naturaꝫ dr̃ie predicari de pluribꝰ ſpeciebus:ſed eſt qđdam ꝯtrariū huic qđ iam expediuimus in pdictis. ¶ Exēplum autē huius poſuerunt rōnale qđ contineat multas ſpēs:ꝛ tu noſti qđ ſit in hoc:qꝛ ſicut noſti non bene fecerūt:in ponēdo hoc exemplum rōnalis:qꝛuis.n.ꝯtineat plures ſpēs: non tamē ille ſpēs propinque ſunt illius:ſed ſūt ſpecies vnius ſpeciei quā ꝯſtituit rōnale quam adiungitur aiali. ¶ Si aūt nolunt hoc dicere de ſpēbꝰ ꝓpinquis:ſed de ſpēbus quibuſcūqꝫ:tūc oportet vt nō obliuiſcantur huius cū aſſignant cōitatem inter genus ꝛ ſpeciem:aliqua enī ſpērum eſt que cōtinet plures ſpecies. Ipſi vero non ponūt hꝰ cōitatem eē iter genus ꝛ ſpēm. ¶ Cōitas autē ſcđa diuulgata eſt h ꝙ genus ꝛ dr̃ia ꝯueniunt in hoc ꝙ qcqđ predicat̃ de iſtis in qđ predicat̃ etiā de illis ſpēbus que continētur ſub ipſis. Tu autē noſti ꝙ h cōitas nō eſt ꝓpria generis ꝛ dr̃ie:ſed eſt cōis etiā alijs. Si autē dr̃ ꝙ id qđ predicat̃ de illis in qđ predicat̃ ēt (de his ſpēbꝰ que ꝯtinētur ſub illis) in qđ:hoc oſtendit manifeſte qđ deū eſt:ꝛ tamen ſi diceret̃ veꝝ eſſet ſi intelligat̃ predicari in quid aliud ꝙ̄ pdicat̃ ad interrogationē per qđ ſicut in ꝓmo oſtēdemus. ¶ Cōmunio vero tertia diuulgata eſt h:ꝙ deſtructio eoꝝ cā eſt deſtructionis ſpērum que ꝯtinent ſm ideꝫ tpꝰ. Deſtructa eniꝫ aialitate ꝛ rōnalitate deſtruit̃ hō ꝛ equꝰ ꝛc. Hec aūt cōitas conſequens eſt ad aliam cōitateꝫ q̄ eſt radix:hoc eſt:qꝛ vnūqđqꝫ eoꝝ pars eſt ſpēi ꝛ continens ipſaꝫ:hec ergo eſt radix ꝛ illa eſt ramus:ꝛ h ē propria cōitas inter genus ꝛ dr̃iam:q̄ non inuenit̃ in alijs. ¶ Proprietatū vo q̄bus dr̃t genus ab alijs ꝓma diuulgata h eſt:qꝛ genus pdicatur de pluribꝰ ꝙ̄ dr̃ia ꝛ ſpēs ꝛ ꝓpium ꝛ accn̄s.ſed hoc ꝙ pdicatur de pluribꝰ ꝙ̄ ſpēs dr̃ia ꝛ ꝓpriū manifeſtum eſt: ꝓpetas enī ꝓpria eſt vnius ſpēi tm̄.ſimilr ꝛ dr̃ia. ¶ De accidēte aūt nō ita pꝫ per ſe:an debeat eē minus genere: ꝓprietas eniꝫ decē pdicamētoꝝ de q̄bus poſtea loquemur ſunt accn̄tia cōia ſpēbus eoꝝ:ꝛ non ſunt inferiores generibꝰ in ſua cōitate. Eſt aūt quedā ex illis cōioꝛ ꝛ maioꝛ ſicut h ꝙ ſubā ita eſt ꝙ non recipit magis ꝛ minus:h.n.cōioꝛ eſt ꝙ̄ ſuba. ¶ Si autē qs dixerit ꝙ h negatio eſt que nō ꝯtinet intentionē aliquā:poſſumus inuenire cōicantia ꝛ accn̄tia que ſūt cōiora vnoquoqꝫ pdicamētoꝝ:ſicut eſt vnū ꝛ ens:ꝛ ſicut incipe vel fieri. ¶ Dr̃ia aūt ſcđa q̄ aſſignat̃ iter genus ꝛ dr̃iaꝫ h ē:ꝙ genꝰ ꝯtinet dr̃iam in poꝰ. Cū.n. ꝯſideraueris nām ſubitaꝫ gnālitati:dr̃iaꝫ eſſe nō eſt neceſſe:nec ipoſē:ſed eiꝰ eē eſt poteñ:cuꝰ poſitas ē poſ-

Dr̃ia cōitas generis ꝛ dr̃ie.

Dicāt exēplas Porphyrij.

2ª cōitas gnīs ꝛ differentie.

3ª cōitas conſide.

Pria ꝓpetas generis ꝛ dr̃ie.

Obiectio quā ñ ſoluit.

Poſſꝫ dici ꝙ ꝙ de pllbꝰ ꝓiur ꝙ̄ accn̄s:qꝛ nullu ē genꝰ qđ ñ poſſit pri ad minꝰ ō ou abꝰ ſpēbꝰ.ſꝫ bn̄ ē aliqđ accn̄s qđ ñ ꝓt pri niſi ō vna ſola ſpē:vt pꝫ de ſimilitate ꝛ q̄buſdā alijs accn̄tibꝰ co polaris.

2ª ꝓpetas cōſidēn.

ſibilitas q̄ nō eſt eq̄lis nāe generis:ſꝫ in nā generis remanat ei oppꝰ:ꝛ poſitas alteriꝰ dr̃ie:ꝛ h ē intentio ꝯtinētie:ꝯtinens.n.dꝫ ad eq̄ri toti rei: ꝛ ſupexcedere partē. ¶ Dr̃ia vero tertia eſt ꝙ genꝰ ꝓuṗ eſt dr̃ia:generis.n.aliqñ iuenit dr̃ia deſignata:aliqñ vero dr̃ia non hꝫ eē niſi in genere:ꝛ ꝓpter h deſtructa nō deſtruit nām generis. ¶ In his autē duabꝰ differētijs eſt q̄dā dubietas:ꝙ q̄dā dr̃iaꝝ eſt extra generis naturaꝫ:ſicut diuiſio in eq̄lia q̄ eſt dr̃ia paris:ſicut putat̃ ē extra nūeꝝ. ¶ Rn̄ſio aūt ad h poſtea māifeſtabit̃ alis. ¶ Quarta aūt dr̃ia eſt:ꝙ dr̃ia pdicat̃ in q̄le qđ: genus vo in qđ. ¶ Sꝫ h ſolū deū non ponit dr̃iaꝫ: duobꝰ enī attribuere duas ꝓprietates diuerſas nō ē hoc ſignare dr̃iaꝫ q̄ eſt iter ea:ſi qs enī diceret ꝙ differētia iter platonē ꝛ ſocratē ē ꝙ h eſt ſenſibilis:ille rōnalis:ꝛ h eſt nauta:ille vo artifex:nō ſufficit h ad differēdū. Due enī ꝓprietates q̄ ſunt diuerſe in itellectu fortaſſis eidē ꝯuenire prit:nec ē lōge qn plato ſit ſenſibilis. Vn̄ ꝙ̄uis itellectus hꝰ diuerſus ſit ab hoc ꝙ ſocrates ē rōnalis:non tn̄ iccirco opꝫ vt plato differat ab eo:non enī ipoſē eſt ꝙ vnuſquiſqꝫ eoꝝ cū hoc ꝙ eſt ſenſibilis ſit ēt rōnalis: ꝓprietates eniꝫ poſſibiles in intellectu:aliquādo ꝯueniūt in aliquo hnte ꝓprietatem:ſicut nauta ꝛ artifex:ſed debꝫ iter illas vis eē negationis:ita vt ſenſibile comitet̃ non eſſe rōnale:ꝛ rōnale non eē ſenſibile. ¶ Deide h ꝙ genus pdicatur in qđ non ꝓhibet predicari in quale quid ſm ꝓncipia iſtoꝝ:nec ſm eos eſt hic vis negationis:per id enī qđ ꝯſtituit eſſe res nō eſt impoſē rē differre ab eo qđ non hꝫ illud eē:ita vt ꝛ ſꝫ h quo in eo ꝯuenit̃ pdicet̃ in qđ:ꝛ ſm hoc ꝛ per illud quo diſtinguitur pdicetur in quale qđ. Vn̄ non eſt impoſſibile genus alicuius eē dr̃iam etiā:duobꝰ reſpectibꝰ: ſi dr̃ia que queritur fuerit hec. Non aūt ꝓuenit impoſſibile ex hoc ꝙ genus alicuius ſit eius dr̃ia:ſeu ꝙ dr̃ia alicuius ſit genus alterius:hoc non eſt impoſē ſm ꝙ itelligo:ſicut ſenſibile quod eſt genus aliquo mō audientis ꝛ videntis ꝛ ē dr̃ia alr. ¶ Si qs aūt dixerit ꝙ vnū aliqđ aliqñ ē genꝰ ꝛ dr̃ia alicuiꝰ:ſꝫ ꝙ̄uis ſit genus ꝛ dr̃ia alicuiꝰ:tn̄ reſpectusꝰ quo eſt genus eſt reſpectus quo eſt dr̃ia:ꝛ dixerit nos non velle nobis oſtēdere dr̃iam que eſt inter duos reſpectus: quoruꝫ vnus vocat̃ gnālitas:ꝛ alius differētialitas:non aduerſabimur ei:nec ꝯtendemus cū eo de appellatione:alius eſt enī hic ab eo cū quo nobis ſermo eſt: noſter enī ſermo cū eo eſt q dicit ꝙ nomē generis ꝛ dr̃ie ſignat duas naturas diuerſas:ita vt nihil vnuꝫ ſit appropriatū duabus naturis ſm vnū ſubm:ſꝫ ponit vnā duaꝝ naturaꝝ competentē vni duaꝝ predicationū:ꝛ alteram alij pdicationi. ¶ Modus autē ſm quē proceſſimus in oſtēdēdo id qđ eſt pdicabile in qđ ꝛ pdicabile in q̄le qđ oſtēdet tibi ꝙ pdicabile in qđ nō ē pdicabile in q̄le qđ. h ḡ diffō nō ē eo mō ſtabilis. ¶ Pōt aūt aliqs dicere nobis:vos iaꝫ ſepe apte dixiſtis ꝙ dr̃ia aliqñ pdicat̃ i qđ:ꝛ ꝓncipue i liꝰ. dm̄ōſtrationis. ¶ Cōtra quē dicemꝰ qm̄ itereſt inter h qđ dicimꝰ aliqđ pdicari i qđ.ꝛ aliqđ pdicari q̄ſi in qđ:ſic itereſt iter h qđ dicimꝰ eē.ꝛ h qđ dicimꝰ cōtineri in eē. ¶ Predicabile.n.q̄ſi in qđ eſt oē id qđ cōtinet̃ in intētiōe facta de eē:ꝛ illud ſolum nō ſignat eſſe. ¶ Predicabile in quid eſt id ſoluꝫ quod rn̄det̃ ad quid. Differentia vero ꝯtinet̃ in eſſe ꝛ q̄ſi in qđ: quoniam eſt pars eius quod reſpondetur ad quid: ſed in quibuſdam ꝛ non in alijs:genus vero ſemper ſignificat quid eſt:ſemper enim monſtrat ꝓn-

3ª ꝓpetas gnīs ꝛ differētie.

Dubitatio.

Quarta ꝓpetas gnīs ꝛ dr̃ie. Primū argumētū cōtra ꝓprietatem.

Solutio.

Obiectio.

Solutio.

Aliud ē pri i qđ ꝛ aliud ē pri quaſi in qđ.

cipium rei eſſentie. ¶ Differẽtie vero fortaſſis ſunt cõparatiões ⁊ relões ad actiones ⁊ paſſiones ⁊ ad alia: ⁊ pp hoc ponit̃ genus cõueniẽtius iſtis reſponſioni ad qd. ¶ In quibus verbis duplex eſt error: vnus ꝙ dr̃ie que ſunt hꝫ nõ ſunt cõſtitutiue: ſed comitãtes. Alius. qꝛ cũ aliqd differt ab alio: oꝫ vt illõ habeat dr̃iam illam tm̃ ⁊ non aliud. Si aũt dr̃ia ponitur ſolo v̾bo vno maiore ⁊ meliore parte verbi: vt verbi grã. dicat̃ genus eſſe cõuenientius reſponderi ad quid q̃ dr̃ia: tunc diuerſitas nõ erit ſm h̓: ſꝫ ſm aptitudinem que eſt in vno eoꝝ ⁊ nõ in altero. Si autẽ hoc fecerint erit hic deuiatio a certitudine demõſtrandi ad aliud aliqd relĩn accidẽtale. Si autẽ hoc nõ fecerint erit inter genus ⁊ aliquas illarũ differentia in diffõne. ¶ Dr̃ia autẽ que eſt poſt hãc eſt hec ꝙ de generibus ſpẽs non habent niſi vnum.

[Quinta pꝓpꝛietas gñis ⁊ differẽtie]

¶ In hoc aũt dicto abſolute error eſt: nam ſi accipiẽ modo qualicũqꝫ genus nõ propinquum ⁊ ꝯtinuum tantũ: inueniũtur etiã vni ſpẽi genera multa: genera eniꝫ diuerſa cõitate aliquãdo ſunt multa vnius.

[Obiectio.]

¶ Sed non oĩa ſunt vere genera illius: qꝛ quedã illoꝝ ſunt genera generis ſui. Silr̃ aliqñ inueniuntur dr̃ie multe diuerſe in ordie: ſed vere nõ ſunt differẽtie alicuius: naꝫ quedã eaꝝ ſunt differentie ſui generis. ¶ Sicut exẽplum qd̃ poſuerunt. ſ. rõnale nõ eſt propinqua dr̃ia hoĩs: ſm ꝙ ordinauerunt diuiſionẽ ſuã: ſed eſt dr̃ia ſui generis: ⁊ ſm hãc ſniam non ẽ ei⁹ dr̃ia ꝓpinqua niſi mortale. ¶ Hoc aũt ſm exẽpluꝫ eoꝝ vnũ eſt. ſicut eni genus ꝓpinquuꝫ qd̃ nõ eſt generaliſſimũ (ſm eius exẽplum) eſt vnũ: ita ⁊ dr̃ia ꝓpinqua (que non eſt dr̃ia generis) ſm eoꝝ exẽplũ ẽ vna qd̃ eſt mortale. Sed i his locis pñt inueniri alia exẽpla: ſicut ſenſibile ⁊ mortale. volũtate autẽ ſunt ſm ꝙ videt̃ due dr̃ie ꝓpinque: aĩalis ergo genus ꝓpinquuꝫ non eſt niſi vnũ: ⁊ differentie ꝓpinque aliquãdo ſunt plures q̃ vna. ¶ Itẽ eſt hic alius error: ſcꝫ qꝛ plura ſunt genera: quoꝝ alia ꝯtinent̃ in alijs: donec vltimũ habeat̃ vnum genus: plures aũt dr̃ie ſegregate ſunt: nec ꝯtinẽtur alie in alijs: ſed ſufficere verbis in hoc alteri⁹ eſt doctrine. ¶ Dr̃ia vero que eſt poſt hãc hꝫ eſt: ꝙ genus eſt ſicut mã: dr̃ia vero ſicut forma.

[Solutio.]

[Sexta pꝓpꝛietas gñis ⁊ differẽtie]

¶ Plenior aũt ſenſus huius eſt vt dicat̃ ꝙ idẽ eſt: ſicut mã ⁊ non mã: mã. n. non predicat̃ de compoſito qd̃ ꝯpoſitum ſit ipſa: genus vero ꝑdicat̃ de ſpẽ: ita ꝙ ſpẽs ẽ ipm: mã etiã ſubiectis duab⁹ formis diuerſis non cõparat̃ ad vtraſqꝫ: niſi in duob⁹ tẽporib⁹: genus v̾o ꝯtinet vtraſqꝫ dr̃ias oppoſitas in eodẽ tẽpore. ¶ Sũt aũt hic alie dr̃ie: que nunc differuntur ab̾ dicẽdo: qñquidem genus non eſt mã: nec dr̃ia eſt forma: ſed ẽ ſicut mã: eo ꝙ nã ei⁹ in intellcũ eſt recipiens dr̃iam cui quũ aduenit dr̃ia fit ipm aliquid exñs in actu: qualis ẽ diſpõ mãe ⁊ for̾. ¶ Dr̃ia aũt eſt genus dr̃ie ſicut ẽ mã forme: ⁊ differentia eſt generi ſicut forma materie patet.

[Oꝫ gen⁹ ſi ſit mã ſꝫ ſit nõ mã. vide Auer. ꝑ meta. c. 17.]

PRima diuulgata iter genus et ſpẽm eſt cõitas quã habebat cũ dr̃ia: qñ vtraqꝫ prioꝛa ſũt. eis de qb⁹ ꝑdicant̃. ſ. eis quoꝝ ſũt genus ⁊ ſpẽs. ¶ Scd̃a ẽ cõitas gñalis: ſcꝫ vnũqdqꝫ eoꝝ ẽ vniuerſale: ⁊ qui hanc cõitatem aſſignant indicant ꝙ h̓ cõitas eſt generalis quã iteruꝫ repetit. Si autem hic aliter voluit accipi vniuerſale: tunc debꝫ intelligi preter vniuerſale abſolutum. ſ. ꝙ eſt cõe eſſe ſuoꝝ ſingularium. ¶ Prima quoꝝ differentia ẽ illa quã

[Prima cõitas gñis ⁊ differẽtie]

[2ª cõitas.]

[Pria dr̃ia gñis ⁊ ſpẽi.]

habebat cũ differentia. ſ. qꝛ ſpẽs ꝯtinetur ſub genere: genus autem non continet̃ ſub ſpẽ. ¶ Item alia dr̃ia in qua eſt ſenſus idem eſt: qꝛ natura generis eſt prioꝛ natura ſpẽi: ⁊ hoc qꝛ poſita natura generis non ponit naturã ſpẽi: ſed deſtructa deſtruit nãꝫ ſpẽi: deſtructa vero nã ſpẽi non deſtruit nãm generis: ſꝫ poſita ponit. ¶ Iteꝫ alia dr̃ia affinis iſtis ẽ: qꝛ gen⁹ ꝑdicat̃ de ſpẽ vniuoce ⁊ vniuerſalr̃: ſpẽs vero nõ ꝑdicatur de nã generis vniuerſalr̃. ¶ Sed h̓ differentia includitur in dr̃ia continendi ⁊ non ꝯtinendi: nec eſt de differentijs que ſunt in vi negandi ⁊ affirmandi ꝑncipalr̃: hoc eniꝫ eſſet ſi diceret̃ ꝙ genus ꝑdicatur de ſpẽ vniuoce ⁊ vniuerſalr̃: ⁊ deinde h̓ proprietas remoueret̃ a ſpẽ: h̓ autem non negatur a ſpẽ ſm hunc modum: ſed aliter: ſed qꝛ nõ predicatur de genere vniuoce ⁊ vniuerſalr̃: hoc autẽ negatiũ nõ eſt illud affirmatũ. forma vero huius dr̃ie h̓ eſt: ꝙ ſpẽs nõ eſt pars generis in eo ꝙ hꝫ genus erga ſpeciem.

[2ª dr̃ia.]

[3ª dr̃ia.]

¶ Item alia differẽtia eſt ꝙ vnũquodqꝫ generis ⁊ ſpẽi excedit alteruꝫ eo modo quo alteꝝ non excedit alterum: genus eniꝫ excedit ſpẽm vniuerſalitate: cõtinet autem multa alia ſubiecta preter ſubiecta ſpẽi. Species vero excedit genus in intẽtione: ꝯtinet eni in ſe intẽtionem generis ⁊ inſuper intẽtionem dr̃ie: ſicut eniꝫ aĩal ꝯtinet ſub ſua vniuerſalitate hominẽ ⁊ qd̃ non eſt homo: vt qd̃ eſt preter humanitateꝫ. Similr̃ homo ꝯtinet in ſua intẽtione aĩalitatẽ ⁊ aliam intentionẽ vltra animalitatẽ. ſ. rationalitatẽ.

[4ª dr̃ia.]

[Hoc intellige ꝺ cõtinẽtia actuali: ⁊ nõ ꝺ poteſtatiua.]

¶ Itẽ alia dr̃ia quaſi exoꝛta ab illa eſt ꝙ inter ſpẽs non ẽ genus gnãliſſimuꝫ: nec inter genera ẽ ſpecialiſſimũ: q̃uis in vnoquoqꝫ ſit mediũ.

[5ª dr̃ia.]

¶ Genus v̾o ⁊ ꝓpriuꝫ ꝯueniunt in hoc ꝙ predicant̃ de ſpẽ ⁊ ꝯſequũt̃ ad eam: qñ poſita ſpẽ ponit̃ propꝛium. h̓ autẽ conuenientia aliquãdo eſt cũ alio preter propꝛiuꝫ: ꝯuenit eni in h̓ cũ ꝓpꝛio cõi. ¶ Itẽ alia cõitas ẽ ꝙ nã generis ꝑdicat̃ de ſpẽbus ſub ſe ꝯtentis equalr̃: ſpẽs eniꝫ aĩalis equaliter ſunt aĩalia: nec recipiũt magis ⁊ minus. Silr̃ etiã ꝓpꝛiuꝫ vt riſibile de ſingulis hoĩum.

[Pꝛima ꝯueniẽtia gñis ⁊ ſpẽi.]

[Scd̃a ꝯueniẽtia gñis ⁊ ꝓpꝛij.]

¶ Hec aũt cõitas ſi deſignaretur in cõitate que eſt inter genus ⁊ ſpeciẽ ⁊ dr̃iam melius eẽꝫ: ſed ibi pretermiſſum ponit hic. ¶ Quãuis non ꝯueniat omni propꝛio. Verecũdia eniꝫ in effectu ꝓpꝛia eſt hoĩ que non ẽ equalr̃ i illis. Silr̃ multa alia in alijs. ¶ Quã aũt rationẽ ꝑpoſuit hic hõ: vel quã inductionem ad demõſtrãdũ ꝙ ꝓpꝛiuꝫ ẽ ita conſidera: nec poſuit niſi vnũ exẽplũ de h̓: qui modus demõſtrationis nõ ẽ doctrinalis in declarãdo id qd̃ nõ ẽ ꝑ ſe notuꝫ. ¶ Hoc tñ certe veꝝ ẽ in aliqb⁹ ꝓpꝛijs nõ in oĩb⁹ q̃ ſunt ꝓpꝛia aptãtia ⁊ ꝯñtia formas: ⁊ q̃ hñt ſpẽs oẽs ⁊ ſemper. Propꝛia v̾o ſubſtãtia que ꝯſequunt̃ mãs pluriũ recipiũt magis ⁊ minus. ¶ Sꝫ qui h̓ dixit: q̃ſi oblitus hui⁹: in ſequẽtib⁹ ꝯtrariũ ponit eius: cuꝫ aſſignat propꝛiũ eius modi cui nõ ꝯuenit h̓ dr̃ia ſicut poſtea ſcies.

[Impugnat latẽter pozphyriũ.
Pꝛimo.
Scd̃o.]

[Tertio.]

[Declat ꝺ qbus ꝓpꝛiis eſt veꝝ ꝙ nõ ſuſcipiũt magis aut min⁹: ⁊ ꝺ qbus non.]

¶ Iteꝝ ẽ alia cõitas. ſ. ꝙ vnũqdqꝫ eoꝝ predicatur de ſuis inferioꝛibus vniuoce ⁊ nomine ⁊ diffinitione: ⁊ etiaꝫ poſſet dici de alijs preter ipſa. Quiſqꝫ autem audierit h̓ ⁊ intellexerit ⁊ cõnexerit: debebit non obliuiſci eius qd̃ dicitur in libro cathegoꝛiarũ: cum putatur ꝙ predicatum vniuoce eſt ſubſtantiale tñ. ¶ Prima aũt dr̃ia h̓ eſt ꝙ genus prius ẽ eẽntialiter: ꝓpꝛium vero poſterius: ꝓpꝛiuꝫ. n. nõ fit niſi cũ ſit ſpẽs: ⁊ ꝯuenit aut ex mã: ſicut latitudo vnguium vel aliud huiuſmodi: aut ex forma: ſicut perceptibile doctrine: aut ex vtroqꝫ vt riſibile. ¶ Scd̃a vero dr̃ia eſt ꝙ genus continet multas ſpẽs: ꝓpꝛium ve

[Tertia ꝯueniẽtia gñis ⁊ ꝓpꝛij.]

[Pꝛia dr̃ia gñis ⁊ ꝓpꝛij.]

[Pꝛopꝛiũ quarto mõ tripex.
Scd̃a dr̃ia gñis ⁊ ꝓpꝛij.]

.3. dr̃ia.

ro non niſi vnā certā. ¶ Tertia dr̃ia eſt ꝙ gen⁹ predicatur de vnaq̄ꝗ ſpē vl'r ꝛ non ꝯuertit̃: nō eniȝ dr̃ ꝙ oē aial eſt hō: ſicut dr̃ ꝙ ois hō eſt aial: propꝛium vō ꝯuertit̃: ois.n. homo aptus natus eſt ridere: ꝛ omne aptū ad ridendū eſt homo: h̄ aūt dr̃ia eſt inter genus ꝛ ꝓpꝛiū cōe ſubale.

.4. dr̃ia.

¶ Poſt hanc aūt ſequit̃ alia dr̃ia que ꝯtinet̃ in ea.ſ. ꝙ q̄uis ꝓpꝛiū hēat ſpēȝ: ꝛ ipſa ſicut hȝ genus: non tñ hȝ illō alia ſpēs: ſicut hȝ gen⁹.

.5. dr̃ia.

¶ Item alia dr̃ia que elicit̃ ex pͥma.ſ. ꝙ ex gn̄e deſtructo deſtruit̃ ꝓpꝛiū: ſed non ꝯuertit̃. ¶ Si quis autē voluerit accipere hāc dr̃iā ꝑter dr̃iaȝ que eſt ſ3 pri⁹ ꝛ poſterius non deerit ei rō: ſed erit ei laborioſum.

Dr̃ia ꝯuenien tia gn̄is ꝛ accñs.

¶ Genus vero ꝛ accñs cōueniunt in hoc ꝙ vnūqōꝗ eoꝝ ꝑdicat̃ de pluribus. ¶ Sed h̄ cōicatio eſt gn̄alis: ꝙ ſi ſalte dicerent plurib⁹ dr̃ntibus ſpē aſſignaret cōitatē ꝓpꝛiā iter genus ꝛ accñs tñ: licȝ non aſſignaret aliā cōitatē.

Pͥa dr̃ia gn̄is ꝛ accidentis.

¶ Prima vō dr̃ia eſt ꝙ genus ꝑus ē ſpē: ſicut iāȝ noſti: ſpēs vō ꝑoꝛ eſt eo qō ei accidit. Si eniȝ qō ei accidit ꝓuenit ab ei⁹ ſpālitate: tūc ſpālitas iam ꝯſtituta ēſt ex dr̃ia: ꝛ deinde accidit ei q̄cq̄d accidit qō iā apte expoſuimus. Si ergo fuerit de accñtibus extrinſecus: ſpēs ꝑus erit iam facta ſubm ꝛ apta ad recipiendū ipſum accñs extrinſecus. h̄ aūt dr̃ia ē

Scđa dr̃ia.

etiam inter genus ꝛ ꝓpꝛiū. ¶ Itē alia dr̃ia eſt.ſ. ꝙ ea que ſunt ſub gn̄e ꝯueniunt in eo eq̄lr: que vero ſunt ſub accñte nō ꝯueniunt in eo equalr̃. ¶ Hec autem aſſignatio deformata eſt: oſtendimus.n. dr̃iā que eſt inter ſuba eoꝝ: ꝛ eſt iteꝝ opus oñdere dr̃iā iter ipſa. ¶ Cōuenientius aūt eſſet dicere ꝙ genus nō ꝑdicatur de ſuis inferioꝛibus niſi cauſalr̃: accñs vero eq̄liter: ꝛ eſſet dr̃ia cognita in pͥma aſſignatōe: deberet.n. dr̃e ꝙ accidentia aliq̄n predicant̃ ineq̄lr̃: vel ſi non ꝙ oīa accñia ꝑdicent̃ ineq̄lr̃: ſicut q̄drangulus ꝛ triāgulus ꝛ ſilia: cuius lectio facit opinari ꝙ omne accñs

Obo.

ꝑdicet̃ ineq̄lr̃. ¶ Conſidera ḡ ex hoc ꝙ poſtq̄ accidentiū aliqua pñt ꝑdicari ieq̄lr̃: q̄s ꝓhibebit etiaȝ h̄

Solo.

fieri in ꝓpꝛijs. ¶ Et foꝛtaſſis ꝓꝑ hoc ꝙ accñs ē communius: ꝓpꝛiū vō par: attribuit̃ iſti qō non attribui

.3. dr̃ia gn̄is ꝛ accidentis.

tur illi. ¶ Poſt hāc vō ſeq̄t̃ dr̃ia.ſ. ꝙ accñtia exiſtūt in indiuiduis ꝑncipalr̃: gn̄a vero ꝛ ſpēs ſunt ꝑoꝛa indiuiduis. ¶ Hec q̄ꝗȝ dr̃ia obliq̄ ē ꝛ īuoluta: oberet eni dicere ꝙ accñia ſunt in indiuiduis ꝑncipalr̃: gn̄a vero ꝛ ſpēs nō ſunt in idiuiduis ꝑncipalr̃: aut dicere ꝙ gn̄a ſunt pꝛioꝛa ſpēbus: accñtia aūt non. Quis .n. ꝓhibet q̄n aliq̄d ſit pͥmū: vt habeat eē ꝑncipaliter?

.4. dr̃ia gn̄is ꝛ accñtis.

¶ Itē alia dr̃ia eſt ꝙ accidentia predicant̃ de indiuiduis nullo mediāte in quo ꝯueniant: vt eſt ſpēs: gen⁹ vō foꝛtaſſis non ita predicat̃. nomē autē ſpēi nō erat ei neċe. Ipſe.n. non intendebat dr̃iaȝ aſſignare niſi

.5. dr̃ia.

inter genus ꝛ accñs. ¶ Poſt hāc aūt eſt dr̃ia ꝙ gn̄a predicant̃ in quid eſt: accidētia vō nō. h̄ ēt dr̃ia ē inter genus ꝛ propꝛium quam illic pretermiſit.

Cōuenientia dr̃ie ꝛ ſpēi.

¶ Differentia aūt ꝛ ſpēs ꝯueniūt i hoc ꝙ ꝑdicant̃ de ſub ſe ꝯtentis eq̄lr̃: ꝛ in hoc ꝙ ſunt ſubalia: ſed h̄ conuenientia eſt inter genus ꝛ dr̃iā quā ibi pretermiſit.

Pͥa dr̃ia inter dr̃iaȝ ꝛ ſpēm. Ho q̄n q̄s r̃ndet ad q̄le ꝯ aialib⁹: ſed per accñs.

¶ Differunt aūt in hoc ꝙ ſpēs ꝑdicat̃ in q̄d: dr̃ia vō in quale q̄d. hō.n. q̄uis ꝯgrue reſpondeat̃ ad q̄le ex animalibus: h̄ tñ nō habet ꝑncipalr̃: nec ex ſeipſo: ſȝ cā rationalis qō iam dudū pertractatum eſt.

.2. dr̃ia. Nota limitatōeȝ hāc: q2 abſolute loquendo h̄ dr̃ia eſſet falſa: ꝛ ſic ītellige poꝛphyrium.

¶ Differentia ſcđa eſt. ꝙ ſpēs non ꝑdicat̃ niſi de plurib⁹ differentibus nūero tñ: dr̃ia vero plurimū: aut frequētius predicat̃ de plurib⁹ dr̃ntibus ſpē. ¶ Que diſcrepātia ē iter dr̃iā ꝛ ſpēȝ ſpāliſſīm: ñ iter dr̃iā ꝛ ſpēȝ abſolute.

.3. dr̃ia.

¶ 3ª vō diſcrepātia ē ꝙ dr̃ia ē ꝑoꝛ ſpē: ꝛ poſuit exēplū huius ſm̄ deſtructionē dicens ꝙ rōnale ſublatū remouet hoīem: ſed non remouet̃ ſublato hoīe: angel⁹ enim rationalis.

Nota declaratōeȝ quā expoſitoꝛ porphyrij aliter expoſuit hoc.

¶ Nec poſuit dr̃iam ꝛ ſpēm q̄ ſunt ſimul: ſed accepit dr̃iā gn̄is hoīs ꝛ ꝯparauit hoī. Sȝ ſi aliq̄s diceret ꝙ ſpēs eſt pꝛioꝛ dr̃ia que eſt rōale: eſſet deuius a veritate. ¶ Silr̃ ſi hic poneret dr̃iaȝ ꝛ ſpēȝ que ſunt eq̄les: dr̃ia eſt pꝛioꝛ ſpē ſm̄ hoc ꝙ eſt cauſa eius: ꝓꝑ quā dȝ dr̃e eſſe: cuius ꝯparatio ad ſpēȝ eſt ſicut ꝯparatio foꝛme ad cōpoſitū.

.4. dr̃ia.

¶ Item aſſignauit aliā dr̃iam dicens ꝙ due dr̃ie aliq̄ādo cōueniūt ad ꝯſtituendā vnam ſpēm: ſed due ſpēs non cōueniunt ad ꝯſtituendā tertiā ſpēm: ꝛ poſuit exemplū duaruȝ dr̃iaꝝ rōalis ꝛ moꝛtalis. Conſtat aūt has non eſſe eq̄les in oꝛdine: ſicut iam expoſuimus.

Duplex īellcͦs h⁹ dr̃ie.

¶ Hec aūt diſcrepantia dr̃ ex vno duoꝝ reſpectuū.ſ. aut vt quum ponant̃ due dr̃ie ad modū dictū.ſ. ſenſibilis ꝛ mobil' voluntate: aut vt dicat̃ ꝙ due dr̃ie diuerſe in oꝛdine quū ꝯueniunt ex eaꝝ ꝯuētu cū eo cū quo ꝯueniunt ꝓuenit alia ſpēs diuerſa ab vnaq̄ꝗ illaꝝ. Due vō ſpecies diuerſe in oꝛdine non ꝯueniūt: vt ex eis ꝓueniat ſpēs alia ꝑter vnāquāꝗ illaꝝ. cōioꝛ.n. ex illis eſt ꝑ̄ minus cōis: comitatū vō nō eſt aliqō ꝯflatum ex earum ꝯcurſu: ſed id qō eſt ex vna eaꝝ: due vero ſpēs diuerſe que non ſunt diuerſe in oꝛdine non ꝯueniūt

Obo pͥme.

vllo modo ¶ Poteſt aūt aliq̄s dicere ꝙ rationale ꝛ moꝛtale ſunt in ſe due ſpēs aliq̄ꝝ reꝝ: q̄uis non ſunt due ſpēs hoīs: ꝯuenienter vero fecerunt ſpeciem.

Scđa.

¶ Silr̃ multe nāe diuerſe ſpē cū ꝯueniūt prouenit ex eaꝝ cōuentu tertia ſpēs: ſicut ex dualitatis ꝛ ternalitatis ꝯuentu fit q̄narietas: que eſt ſpēs tertia ab illis.

Solo pͥme.

¶ Ad h̄ r̃ndemus q̄m intentio ꝯſiderādi h⁹ diſcrepātiam alia eſt ab hac nr̃a: eteniȝ intētio eſt h̄ de alijs q̄ ꝑdicant̃ de alijs q̄bus ſunt cōia. Cū aūt fuerint dr̃ie vt rōale moꝛtale que ꝑdicat̃ de aliq̄b⁹ ſubtus: ꝛ cū venerint faciant q̄ddā tertiū qō erit vnū ex ſpēbus illarum reꝝ. Ille aūt res erant illis: ſicut indiuidua ſūt ſubta ſpēꝝ: eſt aūt ſic rōale aial intra eſſe illoꝝ indiuiduoꝝ: ſed non eſt intra eſſe rōale vel moꝛtale. Vñ rōale ꝛ moꝛtale nō ſunt due ſpēs cōparatione illoꝛū: q̄uis ꝑdicent̃ de illis: aliogn eſſent media inter ipſa indiuidua ꝛ genus qō eſt aial: etenim due ſpēs ſubales non due dr̃ie diuiſiue. ¶ Iam ḡ in dr̃ijs inueniūtur due dr̃ie ꝯſtituētes vnā ſpēm cōem ſubtis qō nō

Inuenit ſolōnem ſcđe.

inuenit̃ in ſpēbus. ¶ Sed ꝙ ſint ſpēs diuerſe ex q̄ꝝ ꝯcurſu fiat ſpēs: cuius ſubm ſit preter ſubta illaꝝ: h̄ non negat̃.

Pͥa ꝯueniētia dr̃ie ꝛ ꝓpꝛij.

¶ Dr̃ia vero ꝛ ꝓpꝛiū ꝯueniunt in h̄ ꝙ ꝑdicant̃ de ſub ſe ꝯtentis equalr̃. Debes aūt ſcire hoc non ꝯtingere niſi in aliq̄bus ꝓpꝛijs: ex quibus eſt ꝓpꝛium cōe qō eſt ſꝑ ꝛ foꝛmale. Riſibilia etenim oīa riſibilia ſunt equalr̃: ſicut rōalia ſunt equalr̃ rōalia.

Scđa ꝯueniētia.

¶ Et ꝯueniunt in hoc ꝙ oīa hñt illa ꝛ ſemper. h̄.n. ēt hȝ ꝓpꝛiū cōe ſꝑ inherens.

Pͥa dr̃ia ꝓpꝛij ꝛ dr̃ie.

¶ Differunt aūt in hoc ꝙ ꝓpꝛiū vōꝝ non eſt niſi vnius ſpēi. Dr̃ia vero aliq̄n multaꝝ: tu aūt iam noſti hoc.

Scđa dr̃ia.

¶ Poſt hāc ſequitur alia dr̃ia quaſi eadē vel ꝯſilis.ſ. ꝙ dr̃ia aliq̄n nō ꝑdicatur ꝯuerſim: non enim dr̃ ꝙ eſſe rōale eſt hō: vera aūt ꝓpꝛietas ꝯuertit̃.

Cōuenientia dr̃ie cū accñte iſeꝑabili.

¶ Conueniunt aūt dr̃ia ꝛ accidens inſeꝑabile in hoc ꝙ ſubm ſꝑ hȝ illa.

Pͥa dr̃ia iter dr̃iaȝ ꝛ accñs.

¶ Sȝ differunt in hoc: ꝙ dr̃ia ſꝑ ꝯtinet id cuius eſt dr̃ia: ſȝ nō ꝯtinet̃ ab eo. ¶ Dixit ēt vir ille: ꝙ accñia ꝯtinēt alia preter illa que hñt: ex hoc ꝙ ſunt cōia: ꝛ ꝯtinētur ab illis: eo ꝙ ſubm non eſt ꝓpꝛie receptibile alicui⁹ eoꝛū qō eſt in illo: ſed eſt ſubȝ alterius: ꝛ iō ꝯtinet illud: ſicut ꝯtinet accñs qō nō hȝ ꝓpꝛie predicari de vno tñ ſuoꝝ ſubtoꝝ: ſed accidit alijs. ¶ Oblitus āt fuit h⁹

Loquitur contra porphyrium.

qō dixerat.ſ. ꝙ vnū ſubm aliq̄n multas hȝ dr̃ias que

Corrigit dubiũ porphyrii.

ↄueniant in illo. ¶ Nomen aũt ↄtinendi eſt nomẽ ambiguũ nõ doctrinale: nec oꝫ agere de illo. ¶ Qđ aũt itelligit̃ đ mõ ↄtinẽdi qui attribuit̃ accñti ꝛ gñi: diuerſum eſt a mõ qui negat̃ ab eis. ¶ Erat aũt aliꝰ modus quẽ dicere meliꝰ fuerat. ſ. ꝙ accñs aliqñ ↄtinetur ꝛ aliqñ ↄtinet: ſubm eniꝫ ſm aliqđ eſt cõius ꝛ ſꝫ aliqđ minus cõe. ſicut albũ qđ ſicut pdicat̃ đ alio pter hoiez: ꝛ ſic hõ pdicat̃ de alio pter albũ. Unñ nec ois hõ eſt albus: nec oẽ albũ eſt hõ: ſed aliqđ hõ eſt illud: ꝛ aliquid illiuſmõi eſt hoc. ¶ Hec aũt diſcrepãtia eſt ab aliqbꝰ accñtibus non ab oibus. Attende ꝙ q̃uo poſuit accñs rei cui nõ eſt cõe extra vniuerſitatem accidentis: qđ in pdictis videbat̃ eẽ i ea ꝛ ex ea: hoc autẽ iõ ſic poſuit qm̃ accñti a quo diſtiguit differentiam: attribuit neſcio ↄuenire ſpẽm ꝛ aliquid amplius: fortaſſis aũt noluit hanc diſcrepãtiã eſſe ab oĩ accñte ſed ab aliq̃. ¶ Itẽ alia ẽ: ꝙ nulla dñia recipit magis ꝛ minus. ¶ Nõ. n. dñie phibent̃ recipere magis ꝛ minus: qđ. n. eſt accñs non phibet̃ hr̃e hoc. hic aũt hõ abſolute dixit ꝙ accidentia recipiunt magis ꝛ minus ꝛ dñia non. ¶ Itẽ alia diſcrepantia eſt: ꝙ differentialitas phibet oppoſitas dñias hẽri in vno ſubiecto: ita vt idẽ ſit rõale ꝛ irrõale: accñtalitas aũt nõ phibꝫ hoc. ↄria. n. de accñtalibus ſepabilibus aliqñ hn̄t ſubm vnũ. ¶ Conuenit aũt ſpẽs cũ vo pprio in hoc ꝙ de ſe ↄuerſim pdicãtur: ꝛ in hoc ꝙ vtrũqꝫ ſp ſit hꝫ eſſe. ¶ Dñt ãt in hoc ꝙ id qđ eſt ſpẽs alicꝰ ſit genus alterius: pprĩũ vo nõ ſit pprĩũ alteriꝰ. ¶ Hec aũt dñia minus diſſoluta eſt: pꝰ quidẽ in pmiſſis non ↄſiderauit dñiaꝫ que eſt inter ſpẽm que eſt ſub gñe: ꝛ aliud: ſed ſp intẽdit de ſpẽ ſpãliſſima: nunc aũt pretermittit illud ꝛ intendit de ſpẽ q̃ eſt ſub gñe qđ adhuc paꝝ erat. ¶ Sꝫ ſi diceret ꝙ ſpẽs alicuius aliqñ ſit pprĩũ alteriꝰ: pprĩũ vero nõ ſit ſpẽs: ↄueniens eẽt dñia: ſed iudiciũ de ſpẽ eſſet falſum. ¶ Si vo diceret ꝙ ſpẽs alicuius ſit genus alterius: pprĩuꝫ aũt nulliꝰ ſit genus. Congrue diceret̃ hoc: ſed iudiciũ de pprio eſſet falſum: ſed ſicut ſpẽs nõ ſpãliſſima ſit genus: ſimiliter pprietas ſpẽi non ſpãliſſime ſit genus. Eſt. n. pprietas ſupioris ſpẽi: ꝛ eſt genus ſuaꝝ ſpẽꝝ: ſic color qui eſt pprietas ꝛ genus. ¶ Si aũt dr̃et ꝙ ſpecies alicuius aliqñ ſit pprietas alterius: pprietas vero alicuius nõ ſit pprietas alterius eſſet ↄueniẽs. ¶ Alia dñia eſt ꝙ ſpẽs prior eſt i eſſe: pprietas vo poſterior: ꝛ hoc eſt itelligibile ꝛ ↄcedẽdũ. ¶ Deinde ſubiũxit aliã dñiaꝫ. ſ. q2 ſpẽs ſp eſt in actu: pprĩũ aliqñ. ¶ Sꝫ hic eſt ↄrietas. Si. n. vult dicere pprĩuꝫ: vt qui eſt in effectu: tunc iam declinabit a via per quã incedebat vſqꝫ mõ: ſi vo dixerit pprietatẽ aptitudinẽ nãlem: h ſp eſt in actu. ¶ Silr h dñia. (ſi vaẽ.) deberet ẽt poni inter genus ꝛ dñiã cũ pprio. ¶ Itẽ alia dñia ꝙ eorum diffõnes ſunt diuerſe. ¶ Sed h dñia cõis eſt oibus: ꝛ non ẽ ppria tm̃ iter ſpẽm ꝛ pprĩũ. ¶ Spẽs vo ꝛ accñs ↄueniunt in hoc ꝙ ſunt vlia. Et dixit nõ eſſe multa in qbus ↄueniũt eo ꝙ ſunt nimis diſtantia.

.2. dña accñs ꝛ dñie.
Cõtra porphy.
.3. dña.
Cõueniẽtia ſpẽi ꝛ ppriĩ.
Prima dña ſpẽi ꝛ pprij.
Carpit porphy.
Corrigit dubiũ porphyrij.
2. dña ſpẽi ꝛ pprij.
.3. dña.
Cõtra porphy.
.4. dña.
Cõueniẽtia ſpẽi ꝛ accñtis.

¶ Dñia vo h eſt: ꝙ illa eſt in eſſe: hoc aũt nõ. ¶ Et ꝙ vniuſcuiuſqꝫ ſubẽ ſpẽs vna eſt: accñs vo non ẽ vnũ. ¶ Sed ꝛ h dñia inuenitur inter genus ꝛ accñs: ꝛ inter ſpẽm ꝛ pprĩũ. ¶ Et ꝙ ſpẽs prior eſt accidente in eẽ intellecto. ¶ Et ꝙ ſpẽ ſubta eius eq̃lr pticipant: accidente vo nõ eq̃lr ſi ſit iſepabile: vt nigredo ethiopis. ¶ Propriũ vo ꝛ accñs iſepabile cõueniunt in h ꝙ ſp hn̄tur a ſubtis. ¶ Sed dñia nõ debuerat ptermitti inter ſpẽm ꝛ accñs iſepabile. ¶ Dñt ãt in hoc: ꝙ pprietas eſt vnius tm̃ ſpẽi: accñs vo iſepabile ẽ pluſqꝫ vnius ſpẽi: ſicut nigredo ethiopis ꝛ corui. Debebat aũt hic reminiſci eius qđ dixit i pꝰ pte. ¶ Itẽ alia dñia ꝙ accidens inſepabile eq̃lr non pticipat̃: pprĩuꝫ vero eq̃lr. tu autẽ ſcis quid ſit cauſa in h. ¶ He ſunt cõitates ꝛ dñie diuulgate q̃s poſuit qui gnqꝫ vlibus primus librꝫ fecit: qbus nos ↄtenti ſumus iuxta ordinẽ ipſius. ¶ Quicquid aũt dixit de dñijs que non ſunt cões pt corrigi: ſic vt dicat̃. v. g. ꝙ dñia nõ ſolet ſic eẽ: ꝛ erit h corruptio ſue lectionis: ſed h non ſemper. ¶ Si. n. recte inceſſiſſet debuerat aſſignare cõitates q̃ ſunt inter gnqꝫ: ꝛ deinde que ſunt iter q̃terna ꝛ q̃terna. Et deinde inter terna ꝛ terna. ꝛ deide inter bina ꝛ bina. ¶ Silr debuerat pus aſſignare dñias vniuſcuiuſqꝫ ad reliqua q̃tuor: ꝛ deinde duoꝝ ad tria. Et deinde vniuſcuiuſqꝫ ad aliud pprie. Et ſi diligenter fuiſſet: vt debuit non eſſet ibi cõitas vel dñia iter aliqua duo q̃s ptermitteret indiffinite ꝛ nõ aſſignaret eas iter alia duo: q̃ſi fortaſſe aſſignat̃: vbi ptermiſit: ↄuenientius eſſet.

Dñe ſpẽi ꝛ accidentis.
Prima.
Scda.
Tertia.
Quarta.
Cõueniẽtia pprij ꝛ accñtis inſepabilis.
Dña pprij ꝛ accidẽtis iſepabil.
2. dña.
In qbꝰ corrigendus ſit porphyriꝰ i lib. vliũ.

Oſtquam iam oſndimꝰ h quinqꝫ vlia debemus ſcire: qm̃ id qđ ex illis eſt genus nõ eſt genus vniuſcuiuſqꝫ rei: ſed ſolius ſue ſpẽi. Silr ꝛ dñia nõ eſt dñia vniuſcuiuſqꝫ rei: ſed ſm hoc qđ eſt diuiſiua eſt vnius gñis: ꝛ ſꝫ h ꝙ eſt ↄſtitutiua eſt dñia ſpẽi illius gñis. ¶ Debes ẽt ſcire ꝙ vnũqđqꝫ iſtoꝝ pt eſſe genus vel q̃ſi genus: ꝛ dñia: ꝛ ſpẽs: ꝛ pprĩũ: ꝛ accñs. ¶ Senſibile etenim eſt q̃ſi ſpẽs apphendentis: ꝛ eſt genus audientis ꝛ videntis: ꝛ eſt dñia aialis. Generabile q̃qꝫ ẽ genus bipedis ꝛ q̃drupedis: ꝛ eſt ſpẽs mobilis: ꝛ pprietas aialis: ꝛ eſt cõe nois hoiꝫ. ¶ Aliqñ ergo iſta gnqꝫ cõueniunt in vno. ¶ Genus ãt nõ eſt genus dñie vllo mõ: nec differentia ẽſt ſpẽs gñis: ſi. n. ita eẽt: tũc dñie eẽt alia differentia: dñia. n. eſt intentio extra nãm gñis. Rõale etenim nõ eſt aial hñs rõeꝫ: ſed quãdã hñs rõem: q̃uis comitet̃ illõ eẽ aial: aial. n. hñs rõnẽ hõ ẽ. ¶ Si aũt aial eſſet intra intentionẽ rõalis: tunc cũ diceret̃ aial rõale eẽt q̃ſi diceret̃ aial qđ eſt aial: hñs. n. rõeꝫ ꝛ rõabile idẽ eſt. ¶ Cũ aũt genus pdicat̃ de dñia eſt: ſicut cũ pdicat̃ accñs inſepabile de eo de quo pdicatur: ꝛ non eſt intra eẽ eiꝰ: ꝫ genꝰ ẽ dñie q̃ſi mã: cuiꝰ cõparatio ad ipꝫ q̃dã mõ eſt. ſic ↄpõ pprĩ qđ non eſt: oĩs dñia ↄſtituit ꝛ dat ei eẽ in effectu q̃uis inſit itra diffõnẽ eiꝰ ꝛ eiꝰ eẽ. ſic eſt itra q̃le eẽ reꝝ eiꝰ: ꝛ ſic mãe formã: ſed h eſt ſi fuerat dñia gñis abſolute: ꝛ nõ fuerit extra eẽ eiꝰ vllo mõ. Si vo diligẽter attẽdit̃ vnũqđqꝫ eoꝝ vẽ nõ niſi đ ſpẽ pdicat̃. Hec ãt oĩa adiſces in phia pꝰ. ¶ Sꝫ ↄpõ gñis ad dñiã: eſt ſic ↄpõ accñtis cõis. ¶ Accñs vo cõe aliqñ ↄpõe gñis ẽ pprietas: ꝛ aliqñ ↄpõne ſpẽi accñs cõe: ſic mouerivolũtate: qđ eſt pprietas aialis: ꝛ cõe accñs hoiꝫ. ¶ Aliqñ ẽ pprietas gñis ſupioris: ſic albedo q̃ eſt de pprietatibꝰ corporis ↄpoſiti: ꝛ eſt cõe accñs hoiꝫ: ꝛ aliqñ ẽ de pprietatibus gñis gñaliſſimi. ¶ Aliqñ accñs cõe nõ eſt pprietas alicꝰ gñis: accidit. n. aliꝫ extra cathegoriã illaꝫ. ſic non recipe magis ꝛ minꝰ qđ eſt đ cõitatibꝰ ſubẽ. ꝛ eſt cõe illiꝫ ꝛ aliꝫ: nec eſt pprietas alicꝰ gñis: poſtea. n. ſcies qm̃ alia ẽt gñaliſſima hn̄t h. ¶ Cõparatio aialis ad h aial: ſm ꝙ eſt aial: ꝛ addit̃ ei deſignatio: nõ ↄſiderata in eo rõalitate: ẽ ſic ↄpõ gñis ad idiuidua: q̃uis ẽt pdicat̃ de eo: vt ſpẽs: q̃ eſt ſpẽs reꝰ idiuiduoꝝ: de idiuiduis: non ãt vt genꝰ. Nõ eſt. n. genꝰ in ↄpõne ſingulorꝫ aialiũ ſm ꝙ ſcilꝫ ſunt rõalia vl ↄpõe hꝰ rõalis nõ

Quõ gnqꝫ vlia aliqñ ↄueniũt in vno.
ꝙ genꝰ nõ ſit genꝰ dñie: nec dñia ſit ſpẽs gñis.
ꝙ genꝰ nõ ſit intra intellectũ dñie ↄſtitutiue.
Quõ pdicet̃ genus de ſua differẽtia diuiſiua.
Que ſit ↄpõ dñie diuiſiue ad genus ꝛ econuerſo.
Quõ aliqđ ẽ pprĩũ gñis ꝛ accidẽs cõe ſpẽi.
Dare aliqđ accidẽs cõe qđ nõ ẽ pprĩũ alicuius.
Quõ aial ſit cõpari ad hoc animal: vt genus: ꝛ vt ſpẽs.

conſiderata in eo aialitate. eſt.n. vt ſpēs ſm intētōez quā diximꝰ. ¶ Et idē ē. vt dr̄ia ſpēs ꝛ ꝓpꝛiū. ē.n. dr̄ia ſinguloꝝ aialiū. riſibile ēt eſt vt ſpēs huic riſibili nō ꝯſiderato ſm hoc ꝙ eſt hō: nō ē.n. ꝓpꝛiū niſi hoīs ꝛ īdiuiduoꝝ hoīs. ¶ Silr ēt albū huic albo: (reꝰ cuius ē albū dſignatū.) ē vt ſpēs: accñs q̄ꝗ cōe n̄ ē cōe niſi rei q̄ eſt ſubꝫ: vt ſit h albū: nec n̄ huic albo ſꝫ ꝙ ē hoc albū. ¶ Debet ēt ſciri ꝙ h gn̄a aliq̄n cōmiſcētur inter ſe multis modis: genus.n. cū dr̄ia: ꝓphendens.n. eſt q̄ſi genus dr̄ie hoīs q̄ eſt rōnale: aut habēs aiaꝫ qḋ eſt genus rōnalis: ꝛ ſic eſt genus dr̄ie. Jā autē accidit ei: vt ſit dr̄ia gn̄is: hñs.n. aiaꝫ dr̄ia eſt aliꝯ generis medioꝝ que hꝫ hō. ¶ Aliq̄n autē cōmiſcetur genus cū accñte: ſicut colo2 qui ē genus accñtiuꝫ hoīs que ſunt albedo ꝛ nigredo. ¶ Hec āt ꝯpō dr̄t a pꝰ: ſi .n. dꝫ vt genus dr̄ie ꝯſtitutiue eſſe genus ſpēi: ꝛ pōt vt genus eſſe accñs ad ipſaꝫ. ¶ Concedo aūt ꝙ genus dr̄ie aliq̄n eſt dr̄ia ꝯſtitutiua gn̄is aut ſpēi: ꝛ ꝓꝓ h genus accñtis eſt accñs gn̄i ꝛ ſpēi. ¶ Permixtio autē gn̄is cū ꝓpꝛietate eſt: ſicut admirans in actu qḋ ē: vt genus ridentis in actu quod eſt ꝓpꝛiū: ꝛ vociferās ē genus hꝰnibilis qḋ eſt ꝓpꝛiuꝫ. ¶ Dr̄ia ēt aliq̄n miſcet̄ cuꝫ gn̄e: ſicut ſenſibile qḋ eſt dr̄ia ꝛ genꝰ hoīs. ¶ Et miſcet̄ cuꝫ ꝓpꝛietate: ſicut ꝯpō ad duos rectos angulos eius cuius tres anguli dicunt̄ eq̄les duobꝰ rectis. Eſt.n. dr̄ia ꝛ ꝓpꝛietas trianguli. ¶ Aliq̄n āt miſcet̄ cum accñte ſicut diſgregatiuū viſus qḋ eſt dr̄ia accñtis viſui. ¶ Ꝓpꝛietas aliq̄n miſcet̄ cū gn̄e: greſſibile.n. ē ꝓpꝛietas cōis hoīs. ¶ Et aliq̄n miſcet̄ cū dr̄ia: ꝛ pleruꝫq3 n̄ deſinit eē ꝓpꝛietas ſpēi: aliq̄n eſt cōio2 ꝓpꝛietate ſpēi: hoc aūt eſt cū dr̄ia fuerit cōis: ſicut diuidi in duo eq̄lia qḋ eſt dr̄ia paris: hñs.n. mediū q̄ſi ꝓpꝛietas eſt huius dr̄ie. ¶ Aliq̄n āt miſcet̄ cū accñte cōi: viſibile etenim eſt ꝓpꝛietas colorati. Coloratū aūt eſt accñs cōe hoī. ¶ Accñs aūt aliq̄n miſcet̄ cū gn̄e: nec deſinit eē accñs ſpēi. Eſt.n. accñs ſpēi: ſed eſt de nūero accñtiū ſpēi: nec eſt cōe accñs gn̄i: ſed eſt ꝓpꝛietas eius. Eſt āt aliqḋ qḋ eſt accñs cōe vtriq3: ꝛ cū h ēt ſilr eſt accñs differentie ꝛ ꝓpꝛietatis.

Q̄do genꝰ miſcetur cū dr̄ia.

Q̄do genꝰ miſcetur cū accñte.

Permixtio generis cū ꝓpꝛio.

Permixtō dr̄ie cuꝫ gn̄e ꝓpꝛio ꝛ accñte.

Permixtio ꝓpꝛij cū gn̄e dr̄ia ꝛ accñte.

Permixtio accñtis cū alijs.

¶ Cōpleta eſt ſcḋa pars libri primi: ꝛ ei qui dedit ſcire ſint gratie infinite.

Vſus fuit vt cū gn̄a h diſtinguerent̄: dicerent̄ ſm hoc ꝙ vno reꝰ ſunt nāl'ia: ꝛ alio reꝰ logicalia: ꝛ alio itellectualia: ꝛ fortaſſis ēt dicerent̄ ꝙ vno reꝰ ſunt abſq3 multiplicitate ꝛ alio cū mltiplicitate: ꝛ fuit vſus: vt tractatus de his poneret̄ ꝯtinuus cū tractatu gn̄is ꝛ ſpēi: q̄uis h cōe ſit gn̄a vlibus. ¶ Dicemus g̃ imitātes potes ꝙ vnūqḋq3 eoꝝ que ponunt̄ exēpla ꝓ aliq̄ iſtoꝝ gn̄a eſt in ſe aliqḋ aliud: ꝛ in h ꝙ eſt genus: aut ſpēs: aut dr̄ia: aut ꝓpꝛietas: aut accñs cōe eſt aliud aliqḋ. ¶ Ponamꝰ aūt in h exēplū gn̄is dicētes: ꝙ aial eſt in ſe qḋdā: ꝛ idē eſt vt ꝑ ſit ſenſibile: aut ſit intellectū in aia. In ſe āt huius: nec eſt vle: nec eſt ſingulare. Si.n. in ſe eſſet vle: ita ꝙ aialitas ex h ꝙ ē aialitas eſt vlis: oporteret nullum aial eſſe ſingulare: ſed oē aial eſſet vle. Si antez aial ex h ꝙ eſt aial eēt ſinglare: īpoſe eēt eſſe pluſq̄ vnū ſingulare. ſ. ipꝫ ſingulare cui dbet̄ aialitas: ꝛ eēt īpoſe aliḋ ſingulare eſſe aial. ¶ Aial āt in ſe ē qḋdaꝫ itellectū in mēte qḋ ſit aial: ꝛ ſꝫ h ꝙ itelligit̄ eē aial nō ē niſi aial tm̄. Si āt ꝑter h itelligit̄ eē vle: aut ſingulare: aut aliqḋ aliḋ: iā itelligit̄ ꝑter h qḋdā. ſ. id qḋ ē aial qḋ accidit aialitati. ¶ Aialitas.n. nō ſit ſingularis deſignata niſi: q2 adiūgit̄ ei aliqḋ qḋ facit illaꝫ. Silr eſt in itellectu: q2 nō ſit ſinglaris niſi addiderit intellectus aliqḋ per qḋ fiat ſingularis. ¶ Deīde nō accidit extrinſecus: vt ſit vle: ita vt ſit vna eēntia veriſſime que eſt aial cui accit in vlibꝰ extrinſecus: vt ipſa eadē hēat eſſe in multis: ſed in mēte accidit huic forme aialitati itellecte: vt ponat̄ ꝯpō ad multa: ꝛ vt ipſius vnius forme ſit ꝯpō certa ad multa q̄ ſimilantur in illa: intellectus.n. ꝑdicat illā de vnoq̄q3 illoꝝ.

Aial ī ſe nec eſt ſingulare nec vle.

Aial in ſe ē aial tm̄.

Q̄do aial ſiat vle ꝑ itellcū.

¶ Sed q̄lr ſit h vlterius attende: q2 ita ſicut ō figura vel de alijs: aut ſicut pānus albus: pānus āt albꝰ ī ſe eſt qḋdā: ꝛ albedo aliud que ꝯiungit̄: ſic qḋdā aliud eſt ex vtriſq3 ꝯpoſitū. ¶ Silr aial ī itellectu qḋdaꝫ eſt: ꝛ eius vlitas ſiue gn̄alitas aliud qḋdā: ꝛ hoc qḋ eſt aial gn̄ale aliḋ qḋdā. ¶ Et gn̄alitas vocat̄ genus logicū: de qua itelligit̄ ꝙ ꝑdicet̄ de multis dr̄ntibus ſpē ad interrogationē factā per qḋ: ꝛ nō exprimit vel deſignat aliqḋ qḋ ſit aial vel aliud aliquid.

Genꝰ logicū qḋ.

¶ Sicut albū qḋ in ſe ē aliqḋ itellectū. Sed ꝙ ſit hō aut lapis eſſet ꝑter id qḋ itelligit̄ de illo: ſed ꝯſeq̄t̄ ad illud: ꝛ putat̄ eſſe vnū: ꝛ genus logicū ē hoc. ¶ Nāle aūt genus eſt aial ſm ꝙ eſt aial: qḋ eſt aptū ad h: vt ei qḋ itelligit̄ de illo ponat̄ ꝯpō gn̄alitatis. Cū.n. iam intellectū eſt in aia ſit aptū: vt intelligat̄ ei gn̄alitas: cui nō eſt aptū id qḋ itelligit̄ de Socra. nec qḋ itelligit̄ de hoīe. ¶ Ergo nā aialitatis que hꝫ eē ī ſenſibilibꝰ: dr̄t ꝑ h accñs a nā hūanitatis ꝛ a nā Socratis: iḋ q2 eſt eius modi: ꝙ cū itelligit̄ ſit apta: vt ꝯſeq̄tur eā vlitas. ſ. gn̄alitas que eſt cū ipſa: ꝛ nō hꝫ extra niſi aptitudineꝫ: vñ dr̄. ¶ Ergo h qḋ dr̄ genus (qḋ valet in intelligi res nālis que ſit apta in itellectu eē genus: ꝛ in naturalibus nō eſt genus: ſed q2 admiſcetur ei que ſunt aliqḋ ceteroꝝ nāliū.) nō eſt longe vt appropinq̄t̄ ei nomē hꝰ itētiōis: ꝛ vt denoiet̄ h nomē ab eo qḋ accidit ei aliq̄ mōi: qḋ eſt gn̄alitas. Cū autez gn̄ale ē i intellectu: h eſt qḋ intelligit̄ de gn̄e nāli. ſcꝫ ꝯpoſitū. Gn̄alitas āt intellecta ꝑ ſe. (ſm h ꝙ eſt per ſe ſola in intellectu: ꝛ eſt genꝰ itellcūꝫ: ſꝫ ꝙ ē aliqḋ ōeis ꝑ q̄ tractat logicus.) eſt genꝰ logicū. ¶ Hoc autē genꝰ logicū q̄uis nō hēat eē niſi in intellectu: non tñ oꝫ: vt id qḋ itelligit̄ ex h qḋ ē itellectuale: ſit id qḋ itelligit̄ ex h vt eſt logicū. ꝛ nō ē idē: cū ōnīa ſit diuerſitas vtriuſq3 reſpectus. ¶ Itē infra genꝰ logicū duo ſunt: vnū. ſ. ſpēs eiꝰ ex hoc ꝙ eſt genꝰ: alteꝝ ſubīta ſua qbꝰ accidit. Spēs aūt eius ſunt q2 genꝰ abſolute ē vniuerſalius q̄ꝫ genus gn̄aliſſimū ꝛ genus ſubalternuꝫ. Ergo ipſum attribuit vnicuiq3 eoꝝ gn̄uꝫ determinatoꝝ q̄ ſūt ſub ipſo: diffōnē ſuā ꝛ nomē: ꝛ vnūqḋq3 eoruꝫ dr̄ eē genꝰ: ꝛ diffinit̄ diffōne gn̄is: ſpēbꝰ vō ſubiecoꝝ eius nō attribuit diffōnē ſuā. nec nomē. hō.n. (q eſt ſpēs aialis ſm h ꝙ eſt aial.) nō ꝑdicat̄ de eo cū aialitate gn̄alitas q̄ accidit aialitati. nec noie. nec diffinitione. hoieꝫ.n. non oꝫ fieri genus: nec noie: nec diffinitione ſm h ꝙ ꝑdicat̄ de eo aialitas. ¶ Si autez aliq̄ ſpēꝝ ſit genus h non hꝫ ex ꝑte ſue gn̄alitatis q̄ eſt ſupra eā: ſed ex ꝑte eoꝝ q̄ ſunt ſub ea. Genꝰ aūt nāle attribuit ei qḋ eſt ſub ſe nomē ſuū ꝛ diffōnē ex ꝑte ſue nālitatis. ſ. ex h. v.g. ꝙ aial ē aial: nō ex h ꝙ ē genus nāle. ſ. aliqḋ qḋ cū intellectū fuerit appetet̄ fieri genꝰ ex h ꝙ eſt ita: īpoſe.n. ē vt h nō hēat id qḋ ē īfra illud. ¶ Et oīo cū dr̄ ꝙ genꝰ nāle dat ei qḋ eſt ſub ſe nomē ſuū ꝛ diffōnē: h nō eſt ſatis veꝝ: niſi accñtalr. nō.n. dat ex h ꝙ eſt genꝰ nāle: ſic ēt nō dedit ei h qḋ eſt genꝰ logicū: q2 nō dedit niſi nāꝫ q̄ eſt apta eē genꝰ nāle: h āt nā ꝑ ſeipſam nō eſt genus nāle. ſic nō ē ge-

Genꝰ nāle qḋ.

Licꝫ genꝰ logicū ꝑdicet̄ de ſpēbꝰ ſuis noīe ꝛ diffinitiōe. nō tñ ꝑdicat̄ ō ſpēbꝰ ſubiectoꝝ ſuoꝝ hoc modo.

Q̄do intelligēdū illud ꝙ genꝰ nāle dat ei qḋ ē ſub ſe nomē ꝛ diffōeꝫ.

nus logicū. ¶ Si aūt nō vult itelligi genus nāle niſi nā p̄ ꝑ ſe q̄ eſt apta gnālitati: ⁊ nō itelligiť gen⁹ nāle qđ nos itelligimus: tūc ꝯgruū eſt dicere ꝙ gen⁹ nāle ei qđ eſt ſub ſe attribuit ſuū nomē ⁊ diffōne: ⁊ tūc aial nō eſt gen⁹ nāle deniſi qꝛ eſt aial tm̄. ¶ Attēde ḡ ſi eſt rectū h̄ itellectuale eſſe ſub; ⁊ hr̄e gnālitatē; vel ꝯpoſitionē: hoꝝ aūt oīuꝫ iudiciū i intellectu ē. ſicut iudiciū nāl. ¶ Cōuenienti⁹ aūt eſt: vt aialitas in ſe aliqñ vocet̄ forma gnāl: ⁊ aliqñ forma itelligibilis ſed ex h̄ ꝙ eſt aialitas: nō eſt gen⁹ vllo mō: nec in intellectu: nec extra itellectū: qꝛ nō fit gen⁹ niſi cū adiūgiť ei aliqs reſpectus: aut in itellectu aut ex̄. Jā autē inuenimus hos duos reſpectus. ¶ Jā āt itellectū ē ꝙ nā gn̄is eſt duob⁹ modis: aliqñ. n. eſt in itellectu p̄ ⁊ deinde exiſtit in ſenſibilibus: ⁊ exiſtit in multiplicitate extrinſeca: ſic̄ cū qs itelligit prius aliqđ artificiale: ⁊ poſtea efficit illud in actu: aliqñ p̄ h; eſſe in ſenſibilib⁹: ⁊ deinde formať in intellectu: ſic̄ cū alicui ꝯtigit videre aliqs hoies: ⁊ ex eis ipzimiť forma hūana in eo. ¶ Et oīo aliqñ forma itellecta eſt cā exiſtendi in ſenſibilibus formas q̄ ſunt in eis: ⁊ aliqñ forme q̄ hn̄t eſſe in ſenſibilib⁹ ſunt cā aliq̄ mō eſſendi formaꝫ intellectiuā. ſ. ꝙ exiſtit in itellectu: poſtq̄ iđ habuit eē in ſenſibilib⁹. Sꝫ qꝛ oīuꝫ que ſunt ꝯpō ad deuꝫ ⁊ ad angelos eſt: ſic̄ ꝯpō artificialiū que ſunt apđ nos ad aiaꝫ artificē: iō iđ qđ eſt in ſapiētia creatoris ⁊ angeloꝝ ⁊ de v̄itate cogniti ⁊ ꝯphenſi ex reb⁹ nālib⁹ h; eſſe añ multitudinē. qcqđ aūt itelligiť de illis eſt aliqua intētio. Et deide acqriť eē eis qđ eſt in multiplicitate: ⁊ cū ſunt in mltiplicitate nō ſunt vnū vllo mō. Jn ſenſibilibus. n. forinſec⁹ nō eſt aliqđ cōe niſi tātū diſcretio ⁊ diſpſio. Deide iteꝝ hñtur itelligētie apđ nos poſtq̄ fuerit in mltiplicitate. ¶ Hoc aūt. ꝙ ſūt añ mltiplicitatēꝫ: ⁊ q̄lr itelligētie ſunt vni⁹ eētie: an ⁊ h̄ multiplicať ꝑꝑ illas: aut nō cuius ſilitudines exiſtūt h̄ nr̄ tractatus nō ſufficit ad h̄: qꝛ ad aliū tractatum ſapie ptinet. ¶ Debes aūt ſcire: qꝛ hoc qđ dicimus de gn̄e: exēplū eſt ſpēi ⁊ drie ⁊ ꝓprietati ⁊ accn̄ti: qđ deducet te ad viā cōprehēdēdi q̄lr h̄ ſunt intellectualia ⁊ logica ⁊ nālia: ⁊ qđ ex eis eſt in mltiplicitate: ⁊ añ: ⁊ poſt multiplicitatē. ¶ Debes ēt ſcire ex te ꝙ que in nā ſunt gnā geneꝝ ſunt plura q̄ vnū ⁊ ſunt finita: ſic̄ poſtea ďclarabim⁹. Ea v̄o q̄ ſunt ſpēs ſpēꝝ: que ſunt ſeruate ⁊ in nā: ſunt finite: ipſe v̄o in ſe infinite ſunt in pōa. Spēs. n. ſpēꝝ multaꝝ cathegoriaꝝ q̄ ſequunť poſt: nō finiunť: ſic̄ ſpēs ſpēꝝ q̄titatis ⁊ q̄litatis ⁊ ſitus ⁊ alioꝝ. ¶ Jndiuidua v̄o ſunt īfinita ſꝫ gnātionē ⁊ p̄oritatē ⁊ poſterioritatē ⁊ ſenſatōeꝫ ⁊ collocationē de eis in tpe terminato finituꝫ eſt diuiſio. ¶ Jndiuiduū āt nō fit indiuiduū niſi cū adiungūť nāe ſpēi ꝓprietates extranee cōicātes: aut ñ cōicātes: ⁊ deſignať ei aliq̄ mā h̄ vel illa. ¶ Jmpoſſe ē āt adiūgi ſpēi ꝓprietates itellectas q̄tq̄t fuerint: qꝛ ad vltimū non erit eaꝝ demōſtrare intētionē indiuiduantē ꝑꝑ q̄ indiuiduū conſtituiť in itellectu. Si. n. diceres ꝙ Plato eſt longus: ſcriptor: pulcher talis ⁊ talis: q̄tq̄t ꝓprietates appoſueris: nō tñ deſcribeť per illas in intellectu indiuidualitas Platonis. Poſſibile eſt. n. vt intentio que cōponiť ex his oībus hēatur a plurib⁹ q̄ ab vno: non aūt demōſtrat tibi eā niſi eē: ⁊ oñſio intentionis indiuidualis: velut ſi diceret̄ ꝙ eſt filius illius ⁊ eſt in tali hora longus phs: ꝯtigeret illa hora nullū aliū ꝯuenire cū eo in illis ꝓprietatibus: ⁊ ꝯtingeret te ſcire hunc viſum: tūc ſcires eius indiuidualitatē: quēadmodū ſcires iđ qđ ē ſenſibile ſi digito oñderet̄ tibi: veluti ſi oñderet̄ Plato hora tertia: tūc. n. certificaret̄ tibi indiuidualitas illius: ⁊ hoc eſſet tibi oñdens idiuidualitatē eius. ¶ Nā aūt gn̄is tm̄: (niſi aliqđ aliud in ſup adiūgať ei:) ipoſſe eſt ꝯtingere in eā multitudinē: hoc. n. ꝙ dicim⁹ Platonē ſeu Socratem eē idiuiduū nō eſt nomē equocū: ſicut multi putant: niſi intelligať idiuiduū aliqđ deſignatū: indiuiduū. n. abſolutū nō ſignat niſi vnā intentionē cōeꝫ. Cū. n. Socra. dr̄ eē idiuiduū: nec volum⁹ diceř ꝙ ſit Socra. ſed qꝛ h̄ eſt q͛ iđ qđ intelligiť de eo nō pōt ꝯuenire alq: ⁊ in hac intētiōe ꝯueniūt alq ꝑter ipꝫ. ¶ Ergo idiuidualitas eſt de diſpōnib⁹ que accidunt nature ſubtis gnālitati ⁊ ſpālitati: ſic̄ accidit ei gnālitas ⁊ ſpālitas. ¶ Drīa āt que ē iter hoieꝫ q̄ ē ſpēs ⁊ indiuiduū hoīs: qđ eſt cōe nō tm̄ noie: ſed ēt ꝑdicatione de multis: h̄ eſt. Dicimus. n. ꝙ intellectus ď homine: qui eſt ſpēs: eſt ꝙ ſit aial rōale: ꝙ aūt dicimus de hoie indiuiduo eſt ꝙ h̄ nā accepta cuꝫ accn̄te: qđ accidit ei: ꝯiuncta eſt alicui māe deſignate: ⁊ h̄ eſt ſic̄ cū dicimus hō qdā. ſ. aliqđ aial rōale: q̄ aial rōale eſt cōius q̄ hoc: aliqñ. n. eſt ſpēs aliqñ idiuiduū. ſ. h̄ vnū noiatū: ſpēs. n. eſt aial rōale: ſic̄ aial rōale idiuiduuꝫ eſt aial rōale. ¶ Cōio aūt dr̄ i rebus cōībus: qꝛ qdā eſt ſm ſubtes ꝑticularia: ſic̄ cōitas q̄ aial cōius eſt homine: ⁊ qdā eſt ſꝫ reſpectus ꝯtingētes: ſic̄ h̄ qđ ē animal: eſt cōius q̄ aial cū accipiť genus: ⁊ q̄ aial cū accipitur ſpēs: ⁊ q̄ aial cū accipiť indiuiduū. Gnālitas q̄ ⁊ ſpālitas ⁊ idiualitas nō ſunt ſubtoꝝ ꝑticulariū q̄ꝝ vnū ſit ſub altero: ſed ſunt reſpect⁹ qui ꝯtigunt ei: ⁊ approprient illud. ⁊ ſic hō aliqñ accipiť cū aliq̄ accidente: ſic̄ hō riſibilis: ⁊ ꝑdicať de ꝑticularib⁹ ſubtis de qbuſcūq3 hō tm̄: ſic ⁊ hō ſingularis. Unitas. n. eſt de his q̄ comitanť rē: de qb⁹ poſtea oñdem⁹ ꝙ nō ſūt ꝯſtituentia eētiā rei. ¶ Ergo cū vnitas ꝯiūgiť hūanitati ſit hō ſingularis vel indiuiduū: in q̄ ꝯueniunt oīa indiuidua: nec tñ iō eſt ſpēs: qꝛ eſt ꝯiunctio ex nā ⁊ accn̄te vel nō comitante vel comitante: ſed nō ꝯſtituente: ⁊ que ſunt hō nō ꝯſtituūt ſpēs: ſic̄ hō cū riſibili ⁊ lachrymabili ⁊ mobili ⁊ geſcenti tertius cū receptibili pulchritudis: ⁊ vni⁹ nō eſt alia ſpēs: qꝛ hō p ſe, eſt ſpēs: qm̄ ꝯſequūť accn̄tia que ſunt accn̄ia ſpēi nō ꝑtenta ſub ſpē, p qbus debeat eſſe alia ſpēs noua: ⁊ h̄ poſtea certificabitur in phīa pma.

¶ Pncipis Auicēne phī logica auctore deo explicit.

Nā gn̄is q̄ñq̄ h; eē pmo i intellectu: deide i ſenſibilib⁹ ⁊ q̄ñq̄ ꝯuerſo.

Logi triplex eſt vniu. ſ. añ rē: i re, ⁊ poſt rem.

Jn ſingularibus extra itellcū; nō ē aliqđ cōe.

Nota de nnō generꝫ gnāliſſimoꝝ ſpēꝝ ſpāliſſimaꝝ ⁊ indiuiduoꝝ.

Spēs ſpāliſſime mltoꝝ ꝑdicamētoꝝ ſunt īfinite.

Nō poſſum⁹ intelligeř q̄t ſint ſꝫ nāeꝝ ꝓprietates ꝯ ꝑhētes ſpēꝫ ad eē indiuiduale.

Que ſit drīa īter hoieꝫ qui ē ſpēs ⁊ idiuiduū hoīs qđ ē cōe nullis.

Cōitas in rebus duplex.

Quare hoc cōe (idiuiduū hoīs) nō ē ſpēs ſingularia hoīs: lꝫ i eo ꝯueniāt oīa illa.

℄ Incipit ꝓhemium in ſufficientia Auicēne.

P Oſtquã expediuimus nos auxilio dei ab eo qḋ opus fuit ꝓponere huic noſtro libro.ſ.de doctrina paruitatis logyce artis: debemus nunc aperire ſermonez de doctrina ſcientie naturalis: ſꝫ modũ noſtri prefixi cōſilij: ad quem iaꝫ noſtra ſpeculatio ꝑuenit: qꝛ vt ponamus ordinē in ipo: ad ſimilitudinem ordinis: quem conſueuit phyloſophia peryparheticorũ: ⁊ accingamus nos in id quod remotius eſt a manifeſtatione ⁊ a prima ſpeculatione: ⁊ in quo aduerſitas longius videtur eſſe a perfidia. Remittamur autē in eo in quo veritas detegit faciem ſuam: ⁊ conuincit aduerſariū in hoc de ſua falſitate ⁊ mendacio: ⁊ non conſumamus vitā noſtram in deſtruendo quālibet ſententiā: nec declinemus a breuitate obuiando eis aliquantulum. Quā multũ ꝑtermiſerunt tractatores ſcientiarum: eo ꝙ laborauerūt in deſtruendo verbũ debile: ⁊ fuerunt diligentiſſimi in explanatione eius queſtionis: cuius veritas per ſe patebat: enumerantes omnem vim: ⁊ certificantes quālibet diuiſionem: ⁊ perſcrutati ſunt vnamquāqꝫ aſſertionem. Quādo autem fluctuauerunt in intricato ⁊ peruenerūt ad partem ambiguam pertranſierunt tranſcurrendo.

Ar. ꝑ topi. ca. 9.

℄ Nos autem confidimus ꝙ in hoc erimus in via illis oppoſita: ⁊ in ſemita illorum ſemite contraria: ⁊ ſtudebimus pro poſſe: vt explicemus rectum eorum qui preceſſerunt nos: ⁊ ꝑtermittemus tranſcurrendo id in quo credimus eos erraſſe. Et hoc eſt quod nos prohibuit elucidare libros eorum: ⁊ exponere auctoritates eorum. Timui eniꝫ peruenire ad ea: in quibus crederem eos erraſſe: ne forte eſſet neceſſe aut excuſare eos: ⁊ inducere rationem que videretur eſſe pro eis: aut manifeſte aduerſari eis. Sed deus liberauit nos ab hoc: ꝗ deſtinauit illis homines qui omnem vim ſuam appoſuerunt in hoc ⁊ expoſuerunt libros eorum. Quiſquis autē deſiderauerit ſcire dicta eorum: expoſitiones docebunt euꝫ ⁊ ſufficient ei. Sed qui appetit ſcientiam ⁊ intellectum: inueniet ea coaceruata. ſcḋm ꝙ cōquiſiuit modus noſtre inquiſitionis cum breuitate noſtri tēporis in his libris quos fecimus: ⁊ appellauimus libros ſufficientie. Et deus ſit dator auxilij. ℄ Explicit ꝓhemium.

℄ Incipit liber primus. Capl'm. I. De cauſis ⁊ principijs naturalium: ⁊ de aſſignanda via qua peruenitur ad ſciētiam naturalium per principia cauſarum.

A

I Am ſciſti ex tractatu in quo eſt ſcientia probationis quā abbreuiauimus ꝙ ſcientiarum alie ſunt vniuerſales alie particulares: ⁊ ſciſti comparatiōes aliarũ ad alias. Et nūc debes ſcire: qꝛ ſciētia in cuius doctrina ſumus eſt ſciētia naturalis ⁊ eius ſubiectum (quandoqḋem ſciſti ꝙ omnis ſcientia ſubiectum habet) eſt corpus ſenſibile: ſm̄ hoc ꝙ ſubiacet permutationi: ⁊ id quod inquirit̄ de eo in illa ſunt accidentia que accidunt ei: ex hoc ꝙ tale eſt. Et ea ſunt accidētia que vocantur eſſentialia: ⁊ ſunt coherentia: qꝛ ei coherent ex eo ꝙ eſt corpus ſenſibile: ſiue ſint forme: ſiue ſint accidētia: ſiue coniuncta ex illis: ſicut intellexiſti: ⁊ res naturales ſunt hec corpora ſcḋm hunc modum: ⁊ quicquid accidit eis ex eo ꝙ ſunt huiuſmodi. Et vocantur omnia naturalia propter comparationem que eſt inter illa ⁊ virtutem que dicitur natura: quā tu ſcies poſtea.

Subiectū ſcie nāis.

2. phyſic. tex. 4.

℄ Quorum quedam ſunt ſubiecta illius: quedam vero ſunt impreſſiōes ⁊ motus: ⁊ diſpoſitiones que emanant ex illa.

Res nāles ſe hñt aliq̄ mō ad nām.

℄ Si res naturales habent principia vel occaſiones ⁊ cauſas: nō certificatur ſcientia naturalis: niſi ex illis: qꝛ iam expreſſum eſt in ſcientia probationis ꝙ non eſt via ad certitudinem cognitionis reruꝫ que habent principia niſi per comprehenſionem ſuorum principiorum: ⁊ per comprehenſionem principiorum habetur cognitio earuꝫ. Quia hoc genus doctrine eſt docere quomō perueniatur per illud ad certitudinem cognitionis rerū: que habent ꝑncipia.

Ar. circa ꝑn capiū ꝑmi li. pi. t. c. 2. ph. 27. ⁊ vbiqꝫ io. poſte. c. 4

B

℄ Item ſi res naturales ſunt habentes principia: non poteſt eſſe quin ipſa principia ſint: aut ſingula ſingulis particularium: ⁊ omnia non cōmunicāt in principijs: ⁊ tunc oportet: vt ſcientia naturalis vtilis ſit ſimul: ⁊ ad affirmandum quia ſunt hec principia: ⁊ ad certificanduꝫ quid ſunt: aut ſi res naturales cōmunicant in principijs primis que omnibus ſunt cōmunia: ⁊ ſunt principia ſuo ſubiecto cōmuni ⁊ diſpoſitionibus cōmunibus: ſine dubio non erit affirmatio horum principiorum ſi eguerint probatione in arte naturalium: ſicut cognitum eſt ex tractatu ſcripto de ſcientia probationis: ſed in altera arte. Imo concedendum erit ponendo qꝛ ſunt: ⁊ ſciendum imaginando quid veraciter ſunt: et hec erit naturalis.

Hec diſio de plalitate ꝑncipioꝝ ē ꝑmo phy. tex. 6.

Pricipia nō ꝓbāt i ſcia ꝑ phyſi. 21. ⁊. ꝑ poſteri. ⁊. 4. meta.

℄ Item ſi res naturales habuerint principia cōmunia omnium earum: aut habent principia propria: ſicut eſt genus earum: vt animatum: aut habent principia propriora proprijs: que ſunt alique ſpecies ſuarum ſpecierum: vt principia ſpeciei hominis earum. Si autē habuerint accidentia eſſentialia cōmunia omnium illaruꝫ: ⁊ hec. ſ. alia cōmunia vni generi: ⁊ alia cōmunia vni ſpeciei: erit in his forma docendi ⁊ diſcendi rationabiliter. hoc ſcꝫ vt incipiatur ab eo quod magis cōmune eſt: ⁊ perueniatur ad id quod magis propriũ eſt. Iam enim ſcis qꝛ genus pars eſt diffinitionis ſpeciei. ergo debet vt cognitio generis ſit prior cognitione ſpeciei. Qꝛ cognitio partis diffinitionis prior eſt ꝙ̄ cognitio totius diffinitionis: ⁊ cognitio diffinitiōis prior eſt ꝙ̄ cognitio diffiniti: qꝛ cognitione diffinitionis cognoſcitur quid ſit diffinitũ.

Ordo doctrine ꝑ phy. i pe. t. tex. 57.

℄ Qꝛ ergo ſic eſt: debent cognoſci principia rerum cōmunium priuſꝙ̄ res cōmunes: ⁊ res cōmunes priuſꝙ̄ res minus cōmunes.

C
Et hic dicit Ar. ꝑō phyſicaliuꝫ. ca. ꝑ.

℄ Debemus ergo incipere in docendo a principijs rerum cōmuniū: qꝛ res cōmunes magis note ſunt quantum ad rationes noſtras: ꝙ̄uis non ſint note quantum ad naturam: hoc eſt quia non ſunt res quas natura intendit: vt perficiat eſſe in ipſis

Ar. ꝑ phy. t. cō. 2.

℄ Non enim exigitur a natura facere animal abſolute: vel corpus abſolute: ſed vt ſint nature ſpecialium: ⁊ cum natura ſpecialiũ habuerit eſſe in ſingularibus fiet aliquod indiuiduum. Ergo hoc intenditur: vt nature ſpecialium faciant eſſe aliqua indiuidua in ſenſibilibus: non autem intenditur hoc indiuiduum expreſſe ſignatum: ſed in natura particulari que propria eſt ipſi indiuiduo. Quia ſi intenderetur hoc indiuiduum expreſſum: deſtrueretur eſſe ⁊ ordo eius: quando deſtrueretur indiuiduum: vel quando deſineret eſſe. Iterum ſi intenderetur natura cōmunis ⁊ generalis eſſe ⁊ ordo eius perficeretur cum fieret: ſicut cū fieret corpus qualitercūqꝫ mō: vel animal qualitercūqꝫ modo. Ergo iaꝫ pene māifeſtū eſt: qꝛ hoc exigitur: vt nā ſpēi oper̄ indiuiduū: nō ꝓprie deſignatū: ⁊ h̄ ē ꝑfectio ⁊ finis ꝓpria: ⁊ qḋ eſt prius ⁊ magis notū ꝙ̄tū ad nāꝫ: h̄ eſt: ⁊ nō ē

ꝑ metaph. ꝙ act' ſit ſuppoſitoꝝ ipſe.

Qz nā īēdit idiuidui vagūmō nōt ſignatum.

.ſ.i poſt p̄mē no ſʒ illō a q̄ ɔu. rat ɔſa. D

hoc prius nā: ſi itelligimus prius ſicut dcm̄ ē in cathegoriis: ſed intelligimus prius pro fine. ¶ Et omnes homines ſunt quaſi conuenientes in cognitione naturarum cōmunium ⁊ generalium: ſed differunt: q2 quidam illorum ſciunt ſpecialia ⁊ pertingunt ad illa ⁊ perſcrutantur diuiſionem. Alij vero perdurant in ſcientia generalium:

Iſtā dñiā ponit phus. c. meta. te. 14.

alij. n. ſciunt aīalitatē: alij hūanitatē. Et cū ſciā puenerit ad nās ſpāles ⁊ ad ea q̄ accidūt eis: ceſſabit ingſitio: ⁊ nō curabit ꝙ deſit ei ſciētia ſingulariū: nec diuertet ad illā.

In porphy° c. de ſpē.

¶ Notum eſt autē ꝙ ſi comparauerimus inter res cōmunes ⁊ nō cōmunes: ⁊ contulerimus eas inter ſe quātum ad intellectum: inueniemus res cōmunes notiores quantum ad intellectum.

Et hoc Ar. tex. 2. 5.

Sed cum contulerimus eas inter ſe quantum ad ordinē eſſendi qui requiritur a natura vniuerſali: inueniemus res ſpeciales notiores quātum ad naturam. Quādo autem comparauerimus inter ſingularia deſignata ⁊ res ſpeciales: ⁊ cōſiderauerimus quomō ſunt quantum ad intellectum: non inueniemus ſingularia deſignata quantum ad intellectū: nec poſteriora nec priora niſi interuenerit vis ſenſibilis interior: q2 tunc ſingularia erunt notiora q̄ vniuerſalia. Singularia enim depinguntur in vi ſenſibili interiore: ⁊ poſt ex illis itellectus abſtrabit cōmunitates ⁊ diuerſitates: et abſtrabit naturas cōmunium ſpecialium: ⁊ cum compa-

Et hoc Ar. tex. cō. 4.

rauerimus ea quantum ad naturam inueniemus cōmunia ſpecialia notiora: q̄uis initium abſtractionis eorum

Nota.

eſt a ſingularibus deſignatis. ¶ Natura etenī non appetit facere corpus: niſi vt per illud perueniat ad faciendum hominem vel aliud eiuſdem generis: ⁊ appetit facere ſingulare ſignatum: generatū ⁊ corruptibile: vt na-

2. de aīa. t. 34.

tura ſpeciei habeat eſſe: ⁊ cum potuerit habere qđ appetit in aliquo ſingulari qđ tale eſt: cuius materia non eſt ſubiecta corruptioni ⁊ mutationi: non eſt neceſſe vt faciat ſpeciei aliud ſingulare: qualia ſunt ſol ⁊ luna ⁊c. q̄uis ſenſus ⁊ imaginatio in ſuis comprehenſionibus particularium incipiunt primum ab imaginatione ſingulari que magis habet ſimilitudinem cū intellectu cōmuni: donec perueniat ad imaginationem perſonalem que eſt

Et hoc Ar. tex. cō. 5. E

indiuiduum purum ex omni parte. ¶ Sed declaratio huius qualiter eſt: hoc eſt ꝙ corpus eſt intellectus cōmunis: ⁊ ex eo vnde eſt corpus: poteſt fieri ſingulare: ⁊ eſſe hoc corpus. Iterum animal eſt intellectus cōmunis et magis ꝓprius q̄ corpus: ⁊ vnde eſt animal: pōt fieri ſingulare: ⁊ eſſe hoc animal. Iterū homo eſt intellectus cōmunis: ⁊ magis ꝓprius q̄ animal: ⁊ vnde eſt homo pōt fieri ſingulare: ⁊ eſſe hic homo. Et quū cōparauerimus hos ordines virtuti comprehendenti: ⁊ ɔſiderauerimus in illis duas ſpecies ordinatiōis: inueniemus ꝙ illud qđ ſimilius eſt cōmuni ⁊ propinquius ſimilitudini: illud notius eſt. q2 non poteſt apprehendi ſenſu ⁊ imaginatione ꝙ hoc eſt iſtud animal niſi ante apphenderit q2 eſt hoc corpus. Et non apprehenditur ꝙ hic eſt hic homo: niſi prius apprehēdatur ꝙ eſt hoc animal ⁊ hoc corpus. Aliquando autem apprehendit ꝙ hoc eſt corpus: cum vi-

Exēplum.

derit a longe: ⁊ non apprehendit ꝙ eſt hic homo. Iam ergo declaratum eſt ⁊ ratū ꝙ diſpoſitio ſenſus eſt in ſecunda diſpoſitione rationis: q2 quod magis ſimulat cōmune: notius eſt in ſeipſo quantum ad ſenſum: ſed in tēpore imaginatio acquirit per ſenſum indiuiduū ſpeciei:

ſ. phy. te. c. 5.

non ſignatum proprietate: primum enim quod depingitur. in imaginatione infantis ex forma quā ſentit ſcđm affectionem ex ea imaginatione: illud eſt ſingularis forma viri: aut ſingularis forma mulieris: niſi q2 nō diſcernit inter virum qui eſt pater eius: ⁊ virū qui non eſt pater eius: ⁊ mulierem que eſt mater eius: ⁊ mulierem que non eſt mater eius. Sed poſtea diſcernitur ab eo vir qui eſt pater eius: ⁊ vir qui non eſt pater eius: ⁊ mulier que eſt mater eius: ⁊ mulier que nō eſt mater eius. Et ſic deinceps non deſiſtit diſcernere paulatim hec ſingularia. Et hec imaginatio que depingitur in eo ex indiuiduo humano abſoluto non propriato: eſt imaginatio itellectus qui vocatur: incertus vel vagus: vnde dicitur dupliciter

Sīgulat vagi duplex. F

ſingulare vagum: quando formatur in ſenſu de ſingulari eminus apparenti: ⁊ quando imaginatur ꝙ eſt corpus abſq3 apprehenſione animalitatis vel humanitatis: conuenit vtriſq3 nomen ſingularis vagi vniuoce: quia quod intelligitur de verbo ſingularis vagi in itellectu primo: hoc eſt ꝙ eſt vnum ſingulare ex ſingularibus ſpeciei ex qua procedit non ſignatum: quomodo eſt vel quale ſingulare eſt. Si autem ſit aliquis vir vel aliqua mulier: erit quaſi intellectus ſingularis. i. non cōmunis multis qui eius participant diffinitionem quaſi adunans intellectum nature ſubiecte ſpecialitati aut diuerſitati: ſed fit ex illis vnus intellectus: qui vocatur ſingulare vagum vel incertum: non ſignatum: ſicut hoc quod ſignificatur cum dicimus animal rationale eſt vnum: ⁊ non dicitur de multis: ⁊ diffinitur hac diffinitione. Ergo diffinitio ſingularis erit vnum cum diffinitione nature ſpecialis: ⁊ omnino hoc eſt ſingulare non ſignatū. Sed aliud eſt hoc ſingulare corporale expreſſe deſignatum: ⁊ non eſt aptum vt ſit aliud. Sed quantum ad intellectum aptū eſt: vt adunetur ei intellectus animalitatis ⁊ inanimalitatis: non ꝙ res in ſeipſa ſit apta: vt vniatur eius corporalitati quilibet horum duorum intellectuum. Singulare autem vagum vel incertum in primo intellectu aptum eſt quantum ad ſenſum: vt ſit in eſſe. Singulare quodlibet eius generis ⁊ eius vnius ſpeciei: ⁊ in intellectu ſecundo: non eſt aptū ſenſui: vt ſit quodlibet ſingulare ipſius ſpeciei: quia non erit niſi hoc ſingulare ſignatum: ⁊ ſit tamen aptum quantum ad ſenſum aptitudine incertitudinis vtriuſlibet vt aſſignetur animalitati ſignate tantum abſq3 inanimalitate: aut inanimalitati ſignate tantū abſq3 animalitate: ſignatione quantum ad ſe: poſtq̄ eius iudicium eſt: quod in ſe non poteſt eſſe aptum ad vtrūlibet: ſed vnum tantum ſignatum. ¶ Intelleximus etiam comparationes inter cau- H

ſas ⁊ cauſata: ⁊ comparationes inter partes ſimplices ⁊ compoſitas: ⁊ cum fuerint cauſe intellecte in eſſe cauſatorum ſicut partes eorum: ſicut ligna ⁊ eorū figura quātum ad lectum: erit comparatio eorum ad cauſata: ſicut comparatio ſimplicium ad compoſita. Sed cum fuerint cauſe remote a cauſatis: ſicut carpentarius a lecto: erit ibi alia conſideratio: ⁊ vtreq3 comparationes habēt comparationem quantum ad ſenſum et quantum ad intellectum ⁊ quantum ad naturam. Sed comparatio quantum ad ſenſum inter cauſam et cauſata hec eſt: ꝙ quando cauſe ſunt remote: ſi fuerint cauſe ⁊ cauſata ſenſibilia: nō erit ibi magna prioritas vel poſterioritas aliorum ad alia ſenſibilia. Et ſi fuerint non ſenſibilia: nulla illorum habebunt comparationem quantum ad ſenſū. Similiter etiam eſt iudicium de imaginatione: ſed quātum ad intellectum: fortaſſis cauſa poteſt cognoſci prius q̄ cauſatum. ⁊ ratio procedit a cauſa ad cauſatum: ſicuti cum homo videt lunam coniunctam ſtelle cuius gradus eſt in dracone: ⁊ ſol fuerit ei oppoſitus per diametrum: iudicabit ratio ꝙ eclypſis erit. Similiter cum ſcierit ꝙ materia eſt mota ad putreſcendum: cognoſcet ꝙ febris erit. Fortaſſis autē aliquando cognoſcet cauſatū

priuſq̄ cauſam: ꝛ procedet de cauſato ad cauſam. Aliquando autem per cauſatum ſciet cauſam: nunc ſignificatione: nunc ſenſu. Fortaſſe quandoq̄ ſciet prius cauſatum: ꝛ ex eo perueniet ad cauſam: ꝛ iterum ex ea cauſa ad aliud cauſatum. Sed iam declarauimus has omnes conſiderationes: in doctrina noſtra qua docuimus artē probandi. Sed comparatio harum cauſarum remotarum a ſuis cauſatis: hec eſt: ꝙ ſcd̄m comparationem eorum quantum ad naturam: quodcūq̄ eorū fuerit cauſa finalis: ipſum eſt notius quantum ad naturam. Et quodcūq̄ illorum fuerit cauſa efficiens: non quod eſſe illius eſt vt ſit cauſa efficiens eius quod facit ipſuꝫ eſſe erit notius q̄ cauſatum quantum ad naturaꝫ. Et cuius eſſe fuerit quantum ad naturam: non propter ſeipſum: ſed vt faciat qđ habet eſſe per illud: donec factum ſit finis eius: non ſolum in faciendo: ſed etiam in eſſe: ſi fuerit in natura res huius modi: non erit illud notius q̄ cauſatū: immo cauſatum notius erit illo quantum ad naturam. Sed

In phẏ°. phẏſi. comparatio partium compoſitorum ad ea que ſunt cōpoſita ex illis: hec eſt: ꝙ compoſitum notius eſt quantū ad ſenſum: q2 ſenſus prius ſentit ꝛ comprehendit totum: deinde diſcernit: ꝛ quando comprehendit totum: apprehendit illud intentione cōmuniori quod eſt corpus aut qđ eſt animal: deinde diſcernit illud. Sed quantum ad intellectum: ſimplex eſt anteq̄ compoſitum: q2 non ſcitur naturā compoſiti: niſi priuſq̄ cognoſcimus ſimplicia eius. Et qui non cognouerit eius ſimplicia: fortaſſis tamen iam cognouit illud per aliquod accidens ſuorum accidentium: aut per genus ſuorum generum: ꝛ tamen non perueniet ad eſſe illius tāq̄ ſi nouiſſet corpus rotundum: aut graue: aut his ſimilia: ꝛ non nouiſſet eē ſue ſubſtantie. Sed quantum ad naturam: compoſitum eſt qđ appetitur in pluribus rebus: ꝛ partes appetūtur: vt fiat ex eis perfectio compoſiti. Sed quod eſt notius quantū ad intellectum: ex rebus cōmunibus ꝛ proprijs: ꝛ ex rebus ſimplicib⁹ ꝛ compoſitis: ſunt cōmunia ꝛ ſimplicia. Sed quantum ad naturam propria ꝛ ſpecialia ꝛ ea que ſunt compoſita. Sed tamen ſicut natura in dando eſſe: incipit a cōmunibus ꝛ ſimplicib⁹: ꝛ de illis facit eē partes ſpeciales ꝛ compoſita: ſimiliter diſciplina a cōmunibus ꝛ ſimplicibus: ꝛ ex illis ſapiens ſumit ſcientiam ſpecialium ꝛ compoſitorum: ꝛ de vtraq̄ illarum ceſſat inquiſitio prima: quando inueniunt ſpecialia ꝛ compoſita.

(ꝑ phyſic. tex.35.)

¶ Capitulum II. De diſponendis principijs naturaliū ſm legem preponendi ꝛ conſtituendi.

a DEinceps poſtquā res naturales habent pricipia: enumerabo ꝛ ordinabo illa ſicut exigit ordo illorum: ꝛ demonſtrabo quid ſunt: et dicam. ¶ Et corpus naturale eſt ſubſtantia in qua poſſibile eſt intelligi lineam vnam: ꝛ aliam lineaꝫ ſecantem illam ſuper rectos angulos: ꝛ tertiam aliaꝫ interſecantem ambas illas ſuper rectos angulos: ꝛ ex hoc eſt ꝙ huiuſmodi eſt forma qua corpus eſt corpus: ꝛ corpus non eſt corpus: ex eo ꝙ habet tres dimenſiones deſignatas: q2 corpus habet eſſe corpus conſtitutuꝫ: q̄uis mutentur dimenſiones que ſunt in eo in effectu: quia cera aut pars aque aliquando habet dimenſiones in effectu. ſ. longitudinem ꝛ latitudinem ꝛ ſpiſſitudinem definitas ſuis terminis. Sed quādo cōmutatur figura: corrumpitur vnaqueq̄ illarum dimenſionum deſignataꝝ: ꝛ ſuccedunt loco illaruꝫ alie dimenſiones ꝛ extenſiones: ꝛ corpus remanet in ſua corporeitate: nec permutatum: nec corruptum. Forma autem quā aſſignauimus. ſcꝫ ꝙ

(De corpe) (Nō dant diffinitões iterminate ſm Auic.)

ipſum eſt eius modi in quo poſſibile eſt intelligi has dimenſiones: nec eſt permutata nec corrupta. Sed iaꝫ de his alis innuimus: ꝛ cognouiſti ꝙ he dimenſiones deſignate ſunt quantitas extremorum eius que adueniunt ei ꝛ permutantur: ſed forma ſue ſubſtantie non permutatur: ꝛ hec quantitas ſequitur permutationem accidentium in eo: aut formarum ſicut aqua cum caleſcit augetur capacitas. ¶ Sꝫ hoc corpus naturale vnde eſt corpus naturale habet principia: ſed vnde eſt generatum ꝛ corruptibile ꝛ omnino permutabile habet etiā amplius ſupra principia. Sed principia quibus apprehendit eius corporeitas: quedam ſunt partes eſſentie eius ꝛ demonſtrant eſſentiaꝫ eius: ꝛ hec digniora ſunt apud eos vocari principia: hec autem duo ſunt: quorum vnum ſic eſt corpori ſicut materies lecto: aliud vero ſicut forma lectitas abſtracta a lecto: ꝛ quod eſt in eo tāq̄ materies in lecto. vocatur yle ſubiectum: materia: origo: ꝛ elementum: ſed diuerſis reſpectibus: ꝛ quod eſt in eo ſicut forma lectitas in lecto: vocatur forma. Sed poſtq̄ forma corporeitatis: aut eſt prior ceteris formis que ſunt naturaliū: ꝛ generibus ꝛ ſpeciebus eoꝝ aut ſimul iuncta cum illis: ita ꝙ non poſſunt ſeparari ab ea: tunc hoc quod eſt corpori qđ eſt materies lecto: ipſum etiam eſt aliis que habent has formas in hoc ordine: q2 omnia habent eſſe cū corporeitate: ꝛ hoc eſt ſubſtantia. Qđ quum conſideratum fuerit in ſe non relatum ad alia: inuenietur in ſe vacuum ab hac forma in actu: ꝛ erit eius aptitudo recipiēdi has formas ꝛ coherendi eis: Sed ex aptitudine nature ſue abſolute vniuerſalis eſt quaſi genus duarum ſpecierum quarum vniuſcuiuſq̄ propriū eſt recipere quaſdam formas tantuꝫ: ꝛ nō alias poſt corporeitatem. Sed ex aptitudine proprie ſue nature eſt cōmunis omnibus: ꝛ ipſum totum eſt potens recipere omnes has formas: quaſdam ſimul: quaſdam vero viciſſim tantuꝫ: ꝛ habebit in natura ſua comparationem aliquam cum formis: vt ſit receptibile illarum. Et erit hec comparatio quaſi eſſet in illa: pictura vel vmbra vel imaginatione formaruꝫ: ꝛ erit forma ipſa perficiens hanc ſubſtantiā in actu. ¶ Ponatur ergo naturaliter: ꝙ corpus ex eo ꝙ eſt corpus habet principium quod eſt yle: ꝛ principium qđ eſt forma: ſiue forma corporalis cōmunis: ſiue forma ſpecialis aliqua ex formis corporum: ſiue forma accidentalis: cum acceperis corpus ſcd̄m ꝙ eſt albuꝫ vel forte vel ſanum: ꝛ ponatur iterum: q2 hoc qđ eſt yle: non denudatur a formis: vt exiſtat per ſe vllo modo: q2 non habet in ſe eſſe in effectu: niſi fuerit in ea forma per quaꝫ habeat eſſe in actu: ꝛ ſit ſine forma que diſcedit ab ea. Sꝫ diſceſſio eius non fit niſi ſucceſſione alterius que excuſet eam ꝛ exiſtat vice eius. Alioquin corrumperetur yle in actu. ꝛ hec yle ſcd̄m hoc quod eſt in potentia receptibilis forme aut formarum vocatur yle: ꝛ ſcd̄m hoc ꝙ eſt in actu ſuſtinens formam vocatur ſubiectum. ¶ Non autē hic accipimus ſubiectum ſicut in logyca quando diffiniebatur ſubſtantia: q2 yle non eſt ſubiectum ex hoc intellectu vllo modo. Et ſcd̄ꝫ hoc ꝙ eſt cōmunis omnibus formis: vocatur materia vel maſſa: ꝛ ſcd̄m hoc ꝙ omnia reſoluuntur in illā: ꝛ eſt ipſa pars ſimplex receptibilis forme totius compoſiti: vocatur elementum. ¶ Similiter etiam quicquid eſt ſicut illud: ꝛ ſcd̄m hoc ꝙ ab illa incipit compoſitio: vocatur origo. ¶ Similiter etiam quicquid eſt aliud quod eſt ſicut illa: fortaſſe eſt quando incipitur ab ea origo: quando autem incipitur a compoſito: ꝛ peruenitur ad illam: vocat̄ elīntum: q2 elītū eſt ſimplicior pars compoſiti. Et hec ſunt principia que ſunt de eſ-

(B) (De mā. 5. modis dicta.) (In h° carpit ab Au. ꝑ ph.) (C) (7. metaph.) (Subm yle.) (Materia.) (Elemētum.) (Origo.) (5. metha. t.3.)

D

ſe corporis. Sed corpus habet alia principia: efficiens ⁊ finale. Efficiens autem eſt quod imprimit formam que eſt in corporibus in materia eorum: ⁊ perficit materiam per formam: ⁊ ex vtriſq; conſtituit compoſitum quod agit per formam: ⁊ patitur per materiam. Finalis eſt ꝓpter quaꝫ impreſſe ſunt forme in materijs: ⁊ q2 noſter ſermo eſt de principijs cōmunibus: tunc erit efficiēs ſicut hic accipimus cōmune: ⁊ finis qui hic intēditur cōmunis. Cōmune autem hic intelligitur duobus modis: vno enim modo efficiens cōmunis eſt ille qui facit primum opus: ex quo cetera opera habent ordinem. Sicut ille qui attribuit prime materie primam formam corporalē: ſi eſt ibi res que ſic eſt: ſicut ſcies ſuo loco. ¶ Et hic eſt qui dat originem primam ex qua completur generatio quecūq; eſt poſt eam: ⁊ erit finis cōmunis: finis qui intenditur: naturalibus omnibus: ſi eſt ibi qui ſic eſt ſicut ſcies ſuo loco: ⁊ hic eſt vnus modus. Alius autē modus eſt cōmunis q participatur ad moduꝫ vniuerſalis: ſicut efficiens cōmune eſt id quod predicatur de omnibus factoribus particularibus rerum particularium: et finis vniuerſalis eſt ille qui predicatur de omnibus particularibus finibus rerum particulariuꝫ. Et differentia que eſt inter duos modos hec eſt. ſ. ꝙ cōmune ſcḋm primum intellectum eſt in eſſe eſſentia vna numero: ⁊ inuiſit intellectus ꝙ ipſa eſt: ⁊ non competit ei: vt dicatur de pluribus. Cōmune autem ſecundo modo non habet in eſſe eſſentiam vnam: imo eſt res intellecta complectens eſſentias multas conuenientes in intellectu ſcḋm quod ſunt efficientes aut finales: ergo hoc cōmune dicetur de multis. ¶ Sed principium efficiens cōmune omni ſecūdum modum primum: ſi res naturales habent principium huiuſmodi: non erit naturale: q2 omne naturale eſt poſt hoc principium: ⁊ ipſum habet ad omnia relationem: eo ꝙ eſt principium eorum: non ꝙ ſit naturale: q2 ſi principium eſſet naturale: tunc eſſet principiuꝫ ſui ipſius: quod eſt impoſſibile. Aut primum principium efficiens eēt aliud preter hoc: ⁊ hoc eſt impoſſibile: ⁊ quādo quideꝫ hoc ſic eſt: naturalis non habet vllo modo tractare de eo: q2 non cōmiſcetur cum naturalibꝰ vllo modo. Fortaſſe autem principium erit hoc naturalibus et nō naturalibus: ⁊ eius cauſalitas habebit cōmunius eſſe ꝙ̄ cauſalitas eius: qḋ proprie eſt cauſa reruꝫ naturaliuꝫ: ⁊ rerum que habent relationem ad res naturales: ſi eſt ibi res que ſic eſt. Concedo autem poſſe eſſe: ꝙ vniuerſitatis rerum naturalium ſit ipſe principium efficiēs omnia naturalia preter ſe: non principium efficiens naturalia abſolute. ¶ De principio auteꝫ efficiente cōmuni in ſecundo modo: non eſt mirum ſi tractat naturalis ſcḋm ſuam diſpoſitionem. Modus auteꝫ tractandi de eo hic eſt: vt ſciat diſpoſitionem omnis eius qḋ eſt principium efficiens aliquod rerum naturalium: ⁊ quomodo debeat eſſe in eius potentia: ⁊ quomō debeat eſſe relatio eius ad ſuum cauſatum prope ⁊ longe: ⁊ equidiſtantia ⁊ oppoſitio ⁊ cetera: ⁊ ꝙ probet. Cūq; fecerit hoc: ſciēt naturam cōmunis factoris naturalium hoc modo: poſtq̄ ſciuerit diſpoſitionem que propria eſt ei quod eſt naturale efficiens naturalium: ⁊ hoc modo cognoſcet diſpoſitionem principij cōmunis. Sed q2 hec principia ſunt quatuor: de illis adhuc ſigillatiꝫ tractabimus inq̄tū ſunt in ſubſtantia naturali: vt probatum eſt in phyloſophia prima. Sed corpus ex hoc ꝙ eſt mutabile: ⁊ ex hoc ꝙ eſt perfectibile: aut cepit eſſe: aut generatum: habet inſuper aliud principium. q2 ex hoc ꝙ eſt mutabile aliud eſt q̄ ex hoc ꝙ eſt perfectibile: ⁊ ex hoc ꝙ cepit eſſe: aut eſt generatum: aliud eſt q̄ ex hoc ꝙ eſt hec duo. Quia quod intelligitur ex hoc ꝙ eſt mutabile: hoc eſt ſcḋm ꝙ erat alicuius proprietatis habite qua deſtructa ſucceſſit alia. Eſt ergo ibi res ſtabilis que eſt mutabilis. Sed affectio que habebat eſſe priuatur: ⁊ que aberat cepit eſſe. Jam ergo omnino declaratum eſt: q2 ex hoc ꝙ eſt mutabile: habet aptitudinem recipiendi id quod remotum eſt ab illo: ſcilꝫ rem receptibilem eius quod mutatum eſt de illo: ⁊ eius quod permutauit illud: ⁊ forma habita: ⁊ priuatio eius erat cum forma permutata. Sicut pānus ꝙ permutatur de albedine in nigredinem. nigredo priuatur: cum albedo incipit eſſe. Qḋ autē intelligitur ex hoc ꝙ eſt perfectibile hoc eſt: q2 contingit res que non erat in eo abſq; remotione alicuius ab eo: vt quieſcens cum mouetur: q2 dum quieſcebat non erat niſi priuatio motus qui eſt in illo poſſibilitate ⁊ potentia. Poſtq̄ autem motum eſt: non eſt ab eo aliquid remotum: niſi priuatio tantuꝫ: ſicut tabula munda quando ſcribitur in ea ſicut perfectibili: neceſſe eſt vt habeat eſſentiaꝫ que fuit prius imperfecta: ⁊ poſtea completa eſt: ⁊ rem que acceſſit ei ⁊ priuationem que preceſſit. q2 priuatione opus eſt propter quaꝫ res ſit mutabilis aut perfectibilis. Si eniꝫ nō eſſet ibi priuatio: non poſſet eſſe perfectibile aut mutabile: imo perfectio ⁊ forma eſſent in eo ſemper. Ergo mutabile ⁊ perfectibile neceſſe eſt: vt habeat antea priuationem quouſq; certificetur ꝙ ſit mutabile vel perfectibile. Priuatio autem non habet opus inquantum eſt priuatio: vt ſit ibi perfectio ⁊ permutatio. Remota eniꝫ priuatione: neceſſe eſt: vt remoueatur mutabile ⁊ perfectibile ſcḋm hoc ꝙ eſt mutabile ⁊ perfectibile. Remoto autem mutabili ⁊ perfectibili: non eſt neceſſe vt remoueatur priuatio: ergo priuatio ſcḋm hoc prius eſt: ergo eſt principium: quia ſi quid eſt neceſſarium: vt habeat eſſe qualecūq; ad hoc vt aliud habeat eſſe: ſed non econuerſo. tunc erit principium. Aut ſi hoc non ſufficit ꝙ res ſit principium quicquid neceſſarium eſt: vt habeat eſſe qualecūq;: niſi ꝙ neceſſarium eſt: vt habeat eſſe a re que eſt ei principium ſine prioritate ⁊ poſterioritate: ⁊ tunc priuatio non erit principium. Sed non eſt vtile: vt contendamus de nomine. vnde mittamus nomen principij: ⁊ dicamus ꝙ opus eſt ſine conuerſione. Inuenimus ergo receptibile mutationis ⁊ perfectionis: ⁊ inuenimus priuationem: ⁊ inuenimus formā: que omnia opus ſunt: vt corpus ſit mutabile ⁊ perfectibile: ⁊ hoc clareſcet nobis cuꝫ parua inſpectione. Sed quod intelligitur ex hoc ꝙ corpus eſt generatum: aut cepit eſſe facit neceſſariuꝫ affirmare reꝫ que fit: ⁊ priuationē ꝓcedere. ¶ Sed res generata ⁊ que cepit ſi habet neceſſe ꝙ precedat ſuum initium ⁊ ſuam generationem eſſe ſubſtantie quod habebat coniunctionem cum priuatione forme generati. Poſtea diuiſit ſe: ⁊ corrupta eſt ab ea ꝑuatio: hec eſt res que tam cito non clareſcit ſicut illud. Imo prius debet poni naturali poſitione. ⁊ ſufficienti inductione: ⁊ probari in phyloſophia: ⁊ fortaſſe poterit ars thopicorum ſatiſfacere voluntati diſcipuli: ⁊ faciet eum quieſcere. Sed doctrina probationis non miſcetur cuꝫ arte thopice diſputationis. Ergo corpus habet de principijs que non ſeparantur ab eo: nec etiam ab eo qḋ venit in illud poſt eſſentiam: ⁊ ipſa ſunt que non proprie deſignamus nomine principiorum. Sed ex hoc ꝙ eſt corpus abſolute: yle eſt ⁊ forma corporalis ſignata quā comitāt̄ q̄titates accidentales aut forma ſpecialis que ea ꝑficit. Sꝫ ex hoc ꝙ eſt permutabile: aut perfectibile: aut generatuꝫ: addimus ei comparationem priuationis que habꝫ conueni-

Margin notes:

De fine ⁊ efficiēte.

Vtrū cā p ſcdi catōeꝫ ⁊ p cāl̄itatē ꝺ pma ꝓt. 2. phyſi. ⁊ 5. meta ꝺ. 2ª ꝓt. 8. ph. ⁊ ꝓ.

ꝓ t. 2. phyſi.

Cōtra eos q dicūt eius nō hic cām efficientem.

E

De pricipijs

De pri[...] no e p[...] gnato[...] phyſic.

Duplex paſſio [...] eius [...] ruptus. 2. de a[...]

Necēm p̄uatio[...]

4. phy.

F

entiam cum ſua yle anteꝗ̄ extiteret: ⁊ erit hoc principiū
ſicut dictum eſt. Sed ſi acceperimus ſcđm ꝙ eſt cōmu
ne permutabili: perfectibili: ⁊ generato: erunt principia
yle: ⁊ affectio ⁊ priuatio. Si vero ſcđm qđ proprium eſt
permutabili: erunt principia yle: ⁊ cōtrarietas: q̄ȥ ad me
dium non mutatur: nec de medio: niſi ex hoc ꝙ eſt in eo
aliqua contrarietas. Et videtur eſſe differentia inter cō
trarietatem ⁊ affectionem ⁊ priuationem quā tu iam di
dicisti: ⁊ ſubſtantia ex hoc ꝙ eſt ſubſtantia: affectio eius
eſt forma: ⁊ iam te fecimus ſcire differentiam que eſt in
ter formam ⁊ affectionē. Sed mutabilium ⁊ perfectibi
lium non in ſubſtātialitate: affectio eorum eſt accidens:
ſed iam viſus fuit: vt in hoc loco omnis affectio vocetur
forma. Ergo vocemus nos omneȥ affectionem formaȥ:
ſcȥ vt ꝓpter omne qđ fit in receptibili: receptibile fiat
deſignatum proprietate. Et yle differt ab vnaquaqȝ iſta
rum: q̄ȥ inuenitur cum vnaquaqȝ illarum aliquo modo.
Et forma differt a priuatione: q̄ȥ forma eſt eſſentia per
ſeipſam. ſ. eſt additū eſſe ſuper eſſe: qđ habet yle. Priua
tio vero non addit eſſe ſuper eſſe quod habet yle: ſed co
mitatur eam ad moduȥ comparationis eius ad hanc for
mam: cuȥ non habuerit eſſe: niſi in potentia ad recipien
dum illam. Et hec priuatio non eſt priuatio abſolute: ſȝ
eſt priuatio habens aliquem moduȥ eſſendi: q̄ȥ eſt priua
tio rei cum preparatione ⁊ aptitudine ad illam in mate
ria deſignata. Homo. eniȝ non fit homo ex non huma
nitate: ſed ex inhumanitate receptibili humanitatis: ⁊ ge
neratio fit per formam: non per priuationē: ⁊ corruptio
fit per priuationem: non per formam. Et dicitur ꝙ res
fit ex yle ⁊ priuatione: ⁊ nō dicitur ꝙ fiat ex forma: ſicut
dicitur ꝙ lectus fit ex yle ⁊ ex priuatione: ⁊ nō dicitur ꝙ
fiat ex forma. q̄ȥ cum dicitur lectus fieri ex yle ⁊ priua
tiōe: intelligitur. ſ. ex lignis ⁊ ex non lecto: ⁊ multis locis
certum eſt dici ꝙ fit ex yle: ⁊ in multis non eſt certum.
¶ Semper autem dicitur ꝙ fit ex priuatione. Non. n.
dicitur ꝙ ex homine fiat ſcriptor: ſed dicitur ꝙ homo fit
ſcriptor: ⁊ dicitur ꝙ ex ſpermate fit homo: ⁊ dicitur ꝙ
ex lignis fit lectus. Cauſa autem eius qđ dicitur ex ſper
mate hoc. ſ. ē: q̄ȥ expoliatur forma ſpermalitatis: q̄ȥ pre
poſitio ex. habet hic intellectum de poſt: ſicut ſignificat
in locutionibus eorum ex priuatione: ſicut cuȝ dicitur: q̄ȥ
ex non homine fit homo. i. poſt non humanitatem. Sed
ex materialiter: vt cuȝ dicitur ex lignis fit lectus: quia li
gna ⁊ ſi non fiant abſqȝ forma ligneitatis: fiūt tamen iaȝ
cum ipſo abſqȝ forma quadam. quia niſi minuentur ligna
ſcđm aliquem modorum ⁊ aliquam figurarum eraden
do ⁊ dolando non fiet ex eis lectus: nec figurabitur eius
figura. Ergo aſſimilantur ſpermati aliquo modo: eo ꝙ
vnūquodqȝ eorum mutatum eſt a ſua diſpoſitione: ⁊ di
cunt ibi etiam prepoſitionem ex. ¶ Ergo in his duobus
modis ſubiectorum ⁊ materierum ex dicitur ex intelle
ctu poſt: ⁊ in vno modo ſubiectorum: dicitur prepoſitio
ex: ⁊ de ex alio ſenſu. Verbi gratia. q̄ȥ quādo aliqua fiūt
ſubiecta alicui formarum: ⁊ fiunt ſubiecta illi cōmixtio
ne aut compoſitiōe aliquali: dicitur aliquid generari ex
illis: ⁊ ſignificat tunc prepoſitio. ex. aut. de. hoc ſcȝ ꝙ ge
neratum conſtitutū eſt ex illis: ſicut ex galla ⁊ attramē
to fit incauſtrum. ¶ Et videtur adhuc etiaȝ ꝙ in primo
modo dicitur ex prepoſitio intellectu compoſito ex poſt:
⁊ ex hoc intellectu. Sicut in ſpermate vel materie cum
fit ex illis qđ fit ex hoc intellectu: ſcilȝ quia qđ eſt: prius
erat in diſpoſitione aliqua: deinde mutatum eſt ex ea ali
quid: ⁊ conſtitutum eſt ex eo generatum quod dicitur
fuiſſe ex illis. Ergo ꝙ fuit quaſi ſperma vel atramentuȝ:
non dicitur ꝙ fiat ex eo res generata: nec dicitur ꝙ ſper
ma fiat homo: nec attramentum incauſtrum: ſicut dici
tur ꝙ homo ſcriptor fit: niſi aliquo modo tranſumptio
nis: aut modo quo dicitur aliquid alteratum eſt. i. corru
ptum. Et ex eo ꝙ eſt ſicut materies. Aliquando dicitur
hi duo modi: quia dicitur ꝙ ex materie fit lectus: q̄ȥ ma
teries non corrumpitur ad modum corruptiōis ſperma
tis. ¶ Unde aſſimilatur homini ſcđȝ hoc ꝙ percipit ſci
entiam ſcribendi. Sed q̄ȥ ſi non amiſerit figuram: nō re
cipiet figuram lecti: inde aſſimilatur ſpermati ſcđm ꝙ
mutatur ad humanitatem. Et ſcđm ꝙ hoc non conuenit
vt dicatur de illo ex. Sed cum adiungitur ei priuatio: af
firmatur: ſicut cum dicitur. Ex homine non ſcriptore fit
ſcriptor. Et ipſa priuatio non conuenit ei vllo modo: niſi
vt dicatur cum prepoſitione. ex. Non eniȝ dicitur ꝙ nō
ſcriptor eſt ſcriptor: quia tunc eſſet ſcriptor non ſcriptor.
¶ Certuȝ eſt autem ꝙ ſi non intelligitur ex non ſcripto
re: ipſemet non ſcriptor. Sed ſubiectum de quo predica
tur non ſcriptor: fortaſſe tūc dicetur illud: ſed prepoſitio
ex. poteſt dici de eo ſemper: ꝗuis hoc omnino non affir
mo: nec cetera huiuſmodi: quia fortaſſe lingue diuerſifi
cantur in vſu dicendi hec ⁊ non dicendi. imo dico ꝙ cuȝ
intellexerint de prepoſitione ex. duos modos quos dixi
mus: recipientur vbi recipimus: ⁊ non recipientur vbi
non recipimus. ¶ Dicunt autem in hoc loco yle affici
deſiderio forme: ⁊ yle aſſimilant femine: formam autem
aſſimilant maſculo: ⁊ hoc eſt qđ ego non intelligo. Et de
ſiderium animalis nemo eſt qui non remoueat ab yle:
deſiderium autem naturale quo trahitur res ſicut lapis
deorſum: vt perficiatur poſt imperfectionem quā habe
bat ſui loci naturalis. Illud etiam deſiderium longe eſt
ab ea: poſſet autē hoc concedi ꝙ yle eſt deſiderans for
mam: ſi ipſa eſſet vacua ab omnibus formis: aut eſſet af
fecta faſtidio forme que adiuncta eſt ei: aut ſi non eſſet
contenta formis que perficiunt eam ⁊ faciunt eam eſſe
ſpeciem: aut ſi poſſet ipſa moueri per ſe ad ſuſcipiendam
formam: ſicut lapis ad conſequendum locum: aut etiaȝ
ſi eſſet in ea virtus mouens. Sed non eſt vacua ab om
nibus formis: nec conuenit ei faſtidire formam habitaȝ
vt ſtudeat eam excutere ⁊ abijcere a ſe: q̄ȥ ſi propter acq̄
ſitionem alterius forme: venit faſtidium habite forme:
idcirco ꝙ habet eam: tunc debet vt non deſideret eam.
Si autem faſtidit eam propter longeuitatem temporis:
tunc deſiderium accidet illi ſcđm tempus: ⁊ non erit de
ſua ſubſtātia: ſed erit hic cauſa que hoc facit debere. Sȝ
non conceditur vt ſit non cōtenta eo qđ habet: quaſi de
ſideret vt cōiungantur contraria in ſe: q̄ȥ hoc eſt inconue
niens: q̄ȥ inconueniens eſt fortaſſe qđ putatur deſidera
re deſiderio animalis: ⁊ deſiderium vehemens non eſt:
niſi ad finem in natura perficiente: ⁊ fines naturales nō
ſunt inconuenientes. Cum hoc igitur quomō concedi
tur: ꝙ yle moueatur ad formam: cum forma non adue
niat ei: niſi ex cauſa que prius remouet eius formaȝ que
erat: non q̄ȥ ipſa acquirat eam ſibi ſuo motu: ⁊ etiam ſi
non acciperent hoc deſiderium eſſe formarum conſti
tuentium que ſunt prime conſtitutionis: ſed ſecūdarum
conſtituentium que conſequūtur: acceptio huius deſide
rij adhuc eſſet difficilis: neduȝ cum attribuerint ei deſi
derium formarum conſtituentium: vnde propter hec
omnia: difficilis eſt mihi intellectus huius verbi: q̄ȥ ma
gis vr̄ hoc eſſe dictio figurate loquētiū ꝗ̄ phyloſophoꝝ.
Fortaſſe poterit alius hoc intelligere recto īellectu: vñ
in hoc cōuertatur ad illum. Sed ſi eſſet loco yle ſimpli
citer: aliqua yle iam cōſtituta a forma naturali: ⁊ contin
geret ex ipſa forma naturali que eſt in ea: motus ad per
fectiones illius forme: ſicut terre in deſcenſu: ⁊ ignis in

Ar. p̄mo phy. t. cō. 64.

5. ph. t. 6.

5. ph. t. 8.

p̄ phy. nō ex ɔtrigēti ſu ɔtra/ gens.

p̄. phyſi.

7. phy.

Ar. p̄mo phy. t. cō. 58.

5. meta.

p̄ phyſic. vbi. ſ.

Et qđ materies fit lec⁹.

M ī ē īcorruptibiſ ſm cōmū ꝑ phyſ ſi. in fine.

D p̄ phy. 8.

aſcenſu: fortaſſis hec locutio adhuc eēt poſſibilis: quis il-
lud deſiderium nō attribueretur: niſi forme agēti. Sed
in yle ſimpliciter deſiderium nō intelligo.

¶ Caplm. III. qualiter hec principia ſunt cōia.

A Quoniam noſtra ſpeculatio fuit hic d̄ cōibus pricipijs: debemus
conſiderare in his pricipijs tria cōia: ſm̄ quē
duorū predictorū modorū ſunt cōia. poſt-
modum autem declarabitur ꝙ corpoꝝ quedā
ſunt receptibilia generatiōis ꝛ corruptionis: hoc eſt quia
quedaꝫ ſunt quorū yle renouat formam ꝛ amittit for-
maꝫ. Et quedam ſunt que non ſunt receptibilia genera-
tionis ꝛ corruptionis: ſed eſſe eorū eſt perpetuum: ꝛ qm̄
quidem hoc ſic eſt: non erit yle cōmunis ſm̄ primū duo-
rū predictorū modoꝝ: qꝛ nō poteſt yle cum ſit vna: vt
aliquādo recipiat formaꝫ generatorū ꝛ corruptibiliū:
ꝛ aliquādo recipiat formam eius qđ non corrumpitur in (De corru-
ptibile ꝛ in-
corruptibi-
le dr̄ut plus
ꝙ̄ genere.)
ſua natura: nec habꝫ generationem materialē: qꝛ hoc eſ-
ſet impoſſibile. Sed fortaſſis ꝯceditur ꝙ ſit yle cōis ali-
quibus corporibus .i. corporib' generatis corruptibilib'
quorum alia generātur ex alijs ꝛ corrumpunt alia: ſicut
declarabitur ex diſpoſitione quatuor que vocantur ele-
menta. ¶ Fortaſſis autē ponitur materia ſubiecti for-
me que nō corrumpitur: ꝛ ſubiecti forme que corrumpit̄
materia vna in ſe apta recipere omneꝫ formam. Sed ei
qđ nō corrumpitur contingit illud: qꝛ adiūctum eſt for-
me que nō habet cōtraria. ergo cauſa ꝙ non generatur
ꝛ non corrumpitur: erit ex parte ſue forme que prohibet
eius materiaꝫ ab eo qđ eſt in natura eius: non ex pte ma-
terie obedientialis. ¶ Cū ergo ſic fuerit: imo poſtꝙ̄ ſic (Ut 5 phm ꝑ
celi ꝛ cōme.
ibidem.)
eſt: ſicut poſtea apparebit: tunc erit yle cōis ſm̄ hūc mo-
dum: ꝛ ſi ſit cōis omnibus naturalibus: aut generatis ex
corruptibilibus ex illis: eſt tamē de numero perpetuoꝝ:
eo ꝙ nō eſt ex re que mutetur in aliud. ¶ Si eniꝫ ita eſ- (2. meta. ꝛ ꝑ
phyſi.)
ſet: opus haberet alia yle: ꝛ illa alia eſſet prior ea ꝛ cōis.
B ¶ Sed ſi naturalia habēt principium formale cōe ſm̄
primū modum: non inuenitur in formis ꝙ putemus ſic
eſſe niſi corporeitateꝫ. Qꝛ ſi permutatio corporum in ge-
neratione ꝛ corruptiōe non ſit niſi poſt formaꝫ corporei-
tatis: vbi gratia: ſicut forma corporeitatis que eſt in aq̄:
quādo mutatur in aereꝫ remanet ſicut erat in aqua: tūc
erit ꝑncipium corporū formale cōe illis oībus ſm̄ hūc
modū: qꝛ poſt hoc ꝑncipiū: adhuc erunt illis principia
formalia: quoꝝ vnūquodqꝫ erit proprium vniuſcuiuſqꝫ
illorū. Sed ſi res nō ita eſt: ſed cū corrumpitur aquei-
tas: corrūpitur corporeitas que erat in yle eius: ꝓpter cō-
ſortium corruptionis aqueitatis: ꝛ generata eſt corporei-
tas alia numero ſimilis illi in ſpecie: tunc non habebunt
corpora quale hoc eſt principium formale commune:
poſtea autem apparebit loco ſuo veritas horum duo-
rum modorum. Si haberent corpora principium for-
male huiuſcemodi: cū quedam ex eis habeant formaꝫ que nō
ſeparatur: tunc illud principiū formale eſſet ſemper cō-
iunctū ſue materie: ꝛ non eſſet ex illis que generātur et
C corrumpūtur: ſed de perpetuis. ¶ Sed de priuatiōe ex
ſua diſpoſitione claret ꝙ ex omnib' priuationibus: non
conceditur aliqua eſſe cōmunis ſm̄ primū modum: qꝛ
hec priuatio eſt priuatio alterius rei que poteſt genera-
ri: ꝛ qꝛ poteſt generari: non eſt longe quin generet̄. Ergo (Po' dīc or-
dinē ad actū)
tunc non remanebit ipſa priuatio: nō ergo tunc erit cōis.
Sed cōmune ſecūdo modo ex duobus poteſt iueniri in
vnaquaqꝫ materie horum principiorū: ſcꝫ ꝙ ſit cōmu-
ne omnib' generatis ꝛ mutabilibus: qꝛ omnia cōueniūt
in hoc: ꝙ vnūquodqꝫ eorū habet formam ꝛ materiam
ꝛ priuationeꝫ. Et hoc cōmune dicunt ꝙ non generatur:

nec corrumpitur ꝓpter hoc ꝙ vniuerſalia nō dicuntur
generari nec corrumpi. Sed vniuerſalia dicūtur nec ge-
nerari nec corrūpi duob' modis. Intellectus vnius mo-
di ꝙ vniuerſale nō generatur nec corrumpitur eſt hic. ſ.
qꝛ nō fuit hora in mūdo prima in qua habuit eſſe primū
ſingulare: aut prima ſingularia: in qua non predicaretur
de illis aliquod vniuerſale: ꝛ fuit hora ante illud in qua
nullū eorum habuit eſſe: ꝛ in corruptione contrarium.
Ergo huius modi ſūt aliqui qui dicūt: ꝙ hec pricipia cō-
munia nec generātur nec corrūpuntur: ꝛ iſti fuerunt ho- (f. celi. ꝛ i
phyſi.)
mines qui dicerent ꝙ in mūdo ſemper eſt generatio et
corruptio ꝛ motus: ꝛ ꝙ̄diu mundus eē habuerit. ¶ Se-
cundi autē modi hic eſt. ſ. vt conſiderētur quid ſunt: ſi-
cut quid eſt homo: ꝛ vt conſideretur: an homo ex hoc ꝙ
eſt homo: generatur ꝛ corrumpitur: ꝛ inuenietur ꝙ intel- (Ubi ſp
petua pu
uenit.)
lectus quo eſt generatus: ꝛ intellectus quo eſt corruptus
non eſt intellectus quo homo eſt homo: imo eſt quoddā
qđ concomitatur eum: ꝛ non eſt de ſubſtātia eius. Ergo
ſic dicūtur hec principia cōmunia iuxta ſcđm modū ex
duobus modis predicte cōmunitatis: ꝛ noſtra ſpeculatio
de principijs eſt hic hoc modo. Non eniꝫ loquimur hic
de primo modo. Sed cū acceſſerimus ad ſingularia que
habēt eſſe ex illis: inueniemus materias que generātur
ꝛ corrumpūtur: ſicut ligna ad lectum: ꝛ galle ad encau-
ſtuꝫ: ꝛ yle prime de qua inuimus ꝙ non generatur nec
corrumpitur eſſe eius eſt perpetuū. ¶ Sed formarum D
alie ſunt que generantur ꝛ corrumpūtur: ꝛ ipſe ſunt que
ſunt in generatis ꝛ corruptibilib': ꝛ alie ſunt que nec ge-
nerātur nec corrumpūtur. ꝛ ipſe ſunt que habent eſſe in
ſempiternis. Aliquādo autē dicūtur nec generari: nec
corrumpi alia ratione: qꝛ fortaſſe dicit̄ ꝙ forme que ſunt
in generatis ꝛ corruptibilibus: nec generantur: nec cor- (7. meta.
ſi gñant
ſpē: ſꝫ ſpe-
ra quea.)
rumpūtur hac ratione. ſ. qꝛ nō ſūt compoſite ex materia
ꝛ forma: vt generentur ꝛ corrumpātur. Volunt et. n. ge-
nerationeꝫ eſſe aduentū forme ad ſubiectū: ꝛ eſſe gene
ratū compoſitū ex illis. Et corruptionem que eſt ei op
poſita. ſed ꝑuationis generatio: ſi ipſa habꝫ generationē:
hoc eſt. ſ. vt ſit poſtꝙ̄ non fuerit: ꝛ eſſe eius ꝛ acceſſus nō
eſt eſſe qđ habeat eſſe in ſe: ſed eſt eſſe ꝑ accidēs: qꝛ ꝑua- (5. phyſi.)
tio eſt priuatio rei deſignate in re deſignata in qua eſt il-
la in potentia. Ergo habet aliquem modū generationis
etiam accidētaliter: ꝛ corruptionis accidentaliter. Ergo
generatio eius eſt cū ſeparat̄ forma a materia: ꝛ ſit pri-
uatio hoc modo. Sed corruptio eius eſt cū recipit̄ for-
ma: ꝛ tunc ꝑuatio que eſt huiuſmodi nō habet eſſe: qꝛ ita
hec priuatio eſt priuatio accidentaliter: ſicut eſſe eius eſt
accidētaliter qđ eſt corruptio forme: ꝛ eius ꝑuatio eſt eē
forme. Sꝫ perfectio forme ꝛ eſſe non eſt niſi ex compa-
ratione priuationis que cōtingit ei aliquo reſpectu. Con-
ſtitutio autē priuationis ꝛ eſſe: eſt ex cōparatione ipſius
ad formaꝫ. Ergo priuatio ꝑuatiōis eſt reſpectus aliquis (Quid vo-
cāt alij ꝺ-
ſitionē lo-
gycam.)
qui cōtingit forme ex reſpectibus relatiuus ex quib' for-
taſſis aliquis accidit ei aliquando vſqꝫ in infinitum: ꝛ po
tentia priuationis eſt hoc ordine: qꝛ potentia vera eſt in
comparatione effectus ꝛ ꝑfectionis. Et nō eſt ꝑfectio in
priuatione. ergo non habet verum effectum. ¶ Debes E
etiaꝫ ſcire adhuc hec tria principia cōmunia quomō ſm̄
comparationeꝫ eorū conueniant vnicuiqꝫ illoꝝ que cō-
tinentur ſub eis. qꝛ piget nos quod dicunt. ſcꝫ. ꝙ nomen
vniuſcuiuſqꝫ illorū eſt tranſlatiuū: qꝛ ſi ita fuerit: labor
phyloſophoꝝ erit irritus: qui impoſuerunt multis prin-
cipijs tria nomina: quoꝝ vnūquodqꝫ contineat multitu-
dineꝫ aliquaꝫ ꝑncipiorū: ꝛ tria nomina contineant oīa
principia: qꝛ ſatis poteramus excuſari in hoc: vt iter nos
cōueniremus in oībus: ꝛ vniuocaremur in eis. Et ſi hoc

faceremus aut nõ faceremus:ſed reciperemus: qđ fece-
runt ipſi:non eſſent in manib⁹ noſtris:niſi tria nomia: ⁊
ignorarémus itellectus principioꝝ vllo mõ:vnde ma-
le fecit qui hoc tantũ contẽtus eſſe voluit. Nõ poſſumus
etiaꝫ dicere ꝙ vnũquodq; eorum predicetur de conten-
tis ſuis vniuoce pure:cum cadant ſub vnoquoq; illoꝝ
diuerſi modi diuerſe predicatiõis:qui diuerſificãtur in i-
tellectu ꝓncipalitatis ſm prioritatẽ ⁊ poſterioritateꝫ.Sꝫ
põt:imo dꝫ:vt ſignatio eoꝝ ſit ſignatio quaſi equoca: ſi-
cut ſignificatio eſſe eſt principij ⁊ vnius. Jam vero didi-
ciſti differentiaꝫ inter vniuoca ⁊ equiuoca:⁊ quaſi equi-
uoca in logyca. ⸿ Ergo quicqd dicitur eſſe ꝓ͛ie habet na-
turaꝫ que generaliter itelligitur ꝙ eſt res que ſolet reci-
pere aliaꝫ rem in ſua eſſentia quã prius non habebat.Et
hoc eſt vnde eſt quicqd eſt:⁊ eſt hoc in illa non acciden-
taliter:⁊ aliquãdo eſt ſimplex:aliquãdo compoſita poſt
ſimplicẽ:ſicut materies lecti.Et receptuꝫ aliquãdo eſt
forma ſubſtãtialis:aliquando eſt affectio accidentalis:et
quicqd dicitur eſſe forma hoc eſt affectio recepta in hac
re predicta:ex quibus ſit aliqua reruꝫ hoc modo compo-
ſitionis:⁊ quicqd dicitur ꝓuatio:eſt non eſſe id qđ voca-
mus formaꝫ in ſuo ſuſceptibili.Et tota noſtre ſpeculatio
de forma:⁊ de eius ꝓncipalitate ad id perducitur.ſcꝫ qđ
eſt principium ex intellectu: qđ eſt vna ex duabus parti-
bus generati:non ꝙ ſit efficiens. ⸿ Si autem concedi-
tur ꝙ forma ſit efficiens:iam declarauimus ꝙ naturalis
non habet tractare de principio efficiente:⁊ principio fi-
nali cõmuni ſm moduꝫ primuꝫ omnibus naturalibus.
Ergo debemus tractare de pricipio efficiẽte cõmuni na-
turalib⁹ que ſunt poſt euꝫ. Quãdoquideꝫ iam explicaui-
mus de pricipijs que magis debẽt vocari ꝓncipia.i.con-
ſtituentia generatũ ſiue corpus naturale. ⸿ Debemus
ergo tractare de principijs que magis digne ſunt voca-
ri cauſe:⁊ ex illis notuꝫ faciemus principiuꝫ efficiens cõ-
mune naturalibus:qđ eſt natura.

⸿ Capitm 4m. De improbatione eorũ que dixerunt Par-
menides ⁊ Meliſſus de principijs eſſendi.

POſtquã autez ad hoc peruenimus: ro-
gauerũt nos aliqui de ſocijs
noſtris:vt loqueremur de ſentẽtijs quas ad-
inuenerunt antiq; de principijs naturalibus.
Jam eniꝫ fuit viſus nominãdi eas in ingreſ-
ſu ſcientie naturalis:⁊ vt induceremus verbum de natu-
ra:⁊ ipſe ſentẽtie ſunt ſicut ſententia que dicta eſt Me-
liſſi ⁊ Parmenidis.ſ.ꝙ ens eſt vnum nõ mobile. ⸿ Di-
xit eniꝫ Meliſſus:ꝙ eſt infinituꝫ:ſed Parmenides ꝙ fi-
nituꝫ:qꝛ ſicut ſentẽtia eius qui dixit:ꝙ ens vnuꝫ infini-
tuꝫ receptibile motus:aut eſt aer:aut aqua:aut cetera ex
his.Et ſicut ſentẽtia eius qui poſuit ꝓncipiuꝫ infinitum
numero.ſ.ꝙ aut ſunt athomi diſperſe per inania aut mi-
nima corpora ſimilia ei que generãtur ex eis in aqueita-
te:⁊ carneitate ⁊ aeritate ⁊ ceteris:omnia cõmixta in o:
⁊ cetere ſentẽtie que enumerãtur in libris perhypateti-
coꝝ:qꝛ etiaꝫ ꝙ loqueremur de eis ſm modum quo illi
deſtruxerunt ſentẽtias eoꝝ.Sed dicemus ꝙ ſentẽtias
Meliſſi ⁊ Parmenidis nos nõ ꝯprehendimus:nec poſ-
ſumus intelligere intentiones eorum:nec putamus eos
adeo fuiſſe imperitos:ſicut videtur in verbis eoꝝ. Ipſi
eniꝫ etiam tractauerunt de naturalibus:⁊ de multitudi-
ne principioꝝ eoꝝ:ſicut Parmenides concedit terrã
⁊ igneꝫ:⁊ ꝙ omnia generata componũtur ex illis. Unde
videtur innuere:ꝙ ens ipſum eſt:qđ habet verum eſſe:ſi-
cut ſcies ſuo loco:⁊ ꝙ eſt infinitũ non mobile:⁊ ꝙ eſt in-
finite potentie:⁊ ꝙ eſt finituꝫ intellectu ſm ꝙ finis eſt:
ad queꝫ omnia perueniunt:⁊ in hoc ꝙ peruenitur ad il-
lum ponatur finituꝫ:ſm ꝙ peruenitur ad illum. Aut vi-
detur ꝙ intentio eoꝝ ſit alia:ſcꝫ ꝙ natura entis: vnde
eſt natura eſſendi ſit vna in intellectu:diffinitiõe aut de-
ſcriptione:⁊ ꝙ cetera entia ſunt aliud a natura ipſius eẽ:
qꝛ ſunt talia quib⁹ aduenit eſſe:⁊ comitatur ea:ſicut hu-
manitas in ens:⁊ nõ eſt ipſum eſſe:nec eſſe eſt diffinitio
eius:ſed eſſe eſt extra diffinitioneꝫ eius:⁊ aduenit eẽntie
eius:ſicut declaratum eſt alẽs. Uidetur ergo ꝙ is qui di-
xit finituꝫ:noluit intelligere terminatuꝫ eſſe in ſeipſo:nõ
naturas eẽtes in multitudine in infinituꝫ.Et qui dixit i-
finituꝫ:intellexit ideo ꝙ aduenit rebus infinitis.Et hoc
non erit tibi obſcurum ex eis que diſces alẽs:qꝛ homo in
eo ꝙ eſt homo:nõ eſt ens:inquãtum eſt ens.Sed intel-
lectus eius eſt extra illuꝫ:⁊ ꝓpter hoc eſt diſtributio vni-
uſcuiuſq; rerum que cõtinentur in predicamentis:eo ꝙ
vnaqueq; illarum eſt ſubiectum entis:⁊ ens comitatur
illaꝫ. Aut ſi hoc noluerunt:ſed potius proteruierũt: tunc
nõ eſt mihi poſſe aduerſandi eis. Quia argumẽtatio qua
improbetur eoꝝ ſentẽtia:erit ſine dubio compoſita ex
propoſitionibus quas oportet in ſe eſſe manifeſtiores cõ-
cluſione. ⸿ Sed nihil inuenio manifeſtius hac conclu-
ſione:aut vt ſint conceſſe ab aduerſario:ſed non poſſum
ſcire quã ex ipſis propoſitionibus concederet:qꝛ ſi ipſi
conceſſerint hoc abſurduꝫ:quis promittet ꝙ ipſi aude-
ant negare aliquaꝫ ex propoſitionib⁹ que poſite ſunt in
argumẽtatione contra illos.Et etiaꝫ qꝛ inuenio propoſi-
tiões multas quibus opponitur:illis minus notas ꝙ̃ ſit
concluſio ꝓpter quas volumus illas inducere.Sicut di-
citur:qꝛ ſi ens eſt ſubſtãtia tantuꝫ:non erit finitum nec i-
finitum. Hec eniꝫ duo acceſſibilia ſunt quãtitati:⁊ quan-
titas acceſſibilis ſubſtãtie:tunc ergo ſubſtãtia ens:⁊ quã-
titas ens.ergo ens erit pluſq̃ duo.Sed cum attenderis:
inuenies finitati aut infinitati opus eſſe ad certitudineꝫ
ſui eſſe:vt ſit quãtitas continua.ſ.mẽſura certa.Sꝫ mul-
tum opus eſt exponere:ꝙ quãtitas certa non eſt exiſtẽs:
niſi in materia ⁊ in ſubiecto:qꝛ h nõ eſt ens:niſi in ſubie-
cto:qꝛ hoc non poteſt exponi per ſe:ſꝫ eget ad expoſitio-
nem ſui nõ modico ſtudio. ⸿ Quomõ ergo accipiemus
h propoſitiones ad concludendũ qđ patet per ſe:Simi-
liter ⁊ illud dixerũt.ſ.ꝙ infinituꝫ eſt diffinituꝫ partibus
ſue diffinitiõis ⁊c̃. ⸿ Sed ſentẽtiarum ceteroꝝ homi-
nuꝫ inueniemus deſtructioneꝫ in hoc loco: aliqua facili
ſignificatiõe. Nos eniꝫ iaꝫ diſpoſuimus verbum de his
que poſtea ſequũtur per qđ cognoſces reuelationeꝫ ſue
certitudinis cognitione ſufficiẽti. ⸿ Et dicemus nũc ꝙ
his qui dixerunt ꝓncipiuꝫ vnuꝫ eſſe:poſſumus opponere
duobus modis. vno qꝛ dixerunt ꝓncipiuꝫ vnum eſſe:al-
tero qꝛ viderunt ꝙ hoc principiũ erat:aut aqua:aut aer.
Sed opponere illis qui dixerũt:ꝙ principiuꝫ eſt:aut aq̃:
aut aer:ibi erit melius:vbi loquemur de pricipijs gene-
ratoꝝ corruptibilium:nõ vbi loquimur de principijs
cõibus:qꝛ illi poſuerunt illud ꝓncipiuꝫ generatis ⁊ cor-
ruptibilibus.Sed deſtructio dictiõis ꝙ principiuꝫ vnũ
eſt:hec eſt:qꝛ eorum ſententia ponit omnes res conueni-
re in ſubſtantia:⁊ differre in accñtibus:⁊ negant eſſe di-
uerſitateꝫ in corporibus ex ſpecificis drijs.ſed in ſequen-
tib⁹ declarabiẽ ꝙ corpora differunt ſpecificis differen-
tijs. Qui aũt dicunt ꝙ principia ex qbus gnãntur hec ge-
nerata:infinita ſunt:iã cognoſcũtur ignorare gnãta: iõ ꝙ
dicũt ꝓncipia eoꝝ infinita eſſe. vnde nõ cõprehẽdunt ea
ſcientia:nec cõprehendunt ꝙ gnãtur ex eis. Poſtq̃ ergo
non ſunt in via ſciẽdi gnãta:quomõ ergo ſcire poterunt:
ꝙ ꝓncipia eoꝝ ĩfinita ſunt. Sed opponere illis qui dixe-
runt ꝓncipia illa ĩfinita eſſe athomos diſperſos eẽ ꝑ ina-
nia:aut poſita in cõmixtione:melius erit ibi:vbi loq̃mur

Margin notes: ꝓ phy. 4. — Diffi. na ture. ꝓ phy. te. co. 82. — Rñ. ꝓmo phy. 2. ꝓ — ꝓ phy. te. co. 7. — In ꝓ phy. ⁊ alibi. ꝓ metha. 3. celi. — 2. phy. te. 6. In metha. ſi aliqd ẽ nō⁹ ꝓ phy. tex. 4. — ꝓ phy. 2. c. 15. — 2. phy. ⁊ ꝓ 6 ſiſtanone. — ꝓ phy. 35.

de ṗncipijs gnātoꝝ ⁊ corruptibiliuꝫ:poſtq̄ꝫ autem puenimus ad hunc finē:terminemus hoc capl'm. Capitulū autem hoc incidens eſt in hoc noſtro libro. Unū ſi quis voluerit iterſerere:iterſerat. q̄ aūt noluerit:nō iterſerat.

℄ Caplm quintū. de notificatiōe nāe quid ſit.

A Dicemus ꝙ corporibus que apud nos ſunt. adueniūt actiōes ⁊ motus:⁊ inueniemus ꝙ quedā eoꝝ veniūt ex cauſis q̄ ſunt extrāea:ex q̄bus fiūt ī eis ipe actiones ⁊ motus:ſicut caliditas aq̄ ⁊ aſcēſus lapidis:⁊ inueniemus ꝙ q̄buſdaꝫ eoꝝ adueniūt actiōes ⁊ motus ex ſeipſis:nō ex cā extrinſeca:ſicut aq̄ calefacta cum dimittit̄ ꝑ ſe frigeſcit ex ſua natura:⁊ lapis in altum ꝓiectus:cū relinqtur deſcēdit ex ſua nā. Et fortaſſis nr̄a opinio de ꝯuerſione ſeminū in alia:⁊ ſpermatū in aialia erit ſm̄ hanc opiōneꝫ:⁊ inueniemus ēt ꝙ aialia aguntur in oēs ſuos motus ſua ſponte:⁊ nō videmus ꝙ ipellentem habeāt extrīſecus:qui agit et ea illis motib⁹. Per h̄ ergo formabit̄ in nr̄is aīabus opinio:ꝙ motus ⁊ oīno omnes actiōes ⁊ paſſiones q̄ eueniūt corporib⁹:aliquādo ſūt ex cauſa extrinſeca ⁊ peregrina:aliq̄n ex ſeipſis:nō ex cauſa
B extrinſeca:ſed eoꝝ q̄ ſunt ex ſeipſis nō ab extrīſecis:nos in ṗma ſpeculatiōe ꝯcedimus:ꝙ quedaꝫ ſunt īſtituta ad
8.phyſi.te.7. vnū aliqd:⁊ non declinant ab eo. Et q̄daꝫ ſunt inſtituta ad multa:⁊ ſuper ad varios modos:⁊ ꝯcedemus ꝙ oīuꝫ hoꝝ modoꝝ. alij adueniunt ſpōte:alij nō ſpōte:ſicut aduentus leſiōis ex cadente lapide:⁊ cōbuſtio ex igne vrēte:⁊ hoc eſt qd̄ format̄ in nr̄is aīabus. Poſt hoc autē q̄s faciet ſcire ꝙ hec corpora quoꝝ nō iuenimus motorē extrinſecuꝫ:moueant̄ ⁊ agant̄ ex ṗncipio extriſeco qd̄ nos non cōprehendimus neqꝫ ſentimus. Sꝫ fortaſſis angeli dicūtur mouere firmamētū:aut vt firmamētū remotuꝫ eſt ⁊ nō ſentitur:aut fortaſſis eſt ſenſibile in ſua eſſentia:⁊ nō in actiōe:hoc eſt q2 nō eſt ſenſibilis habitudo que ē inter ipſuꝫ ⁊ patiens ab ipſo q̄ ſignificet ꝙ ex ea fiat iſta actio:ſicut hō qui non vidit magnetem attrahētem ferruꝫ ſenſibilr̄:nec cognouit intelligibiliter ꝙ ſit attrahēs ferrum:q2 difficilis eſt hec cōprehenſio ſue itelligentie. Cuꝫ viderit ferrum moueri ad ipm̄:nō erit lōge ipſuꝫ putare ꝙ moueat̄ ex ſeipſo:ſed faciemus pōneꝫ quā concedat nālis:⁊ probet diuinus. ſ.ꝙ corpora que mouent̄ his motibus:quotiēſcūqꝫ mouent̄ ex virib⁹ que ſunt in eis:que ſunt. ſ. ṗncipia ſuoꝝ motuū ⁊ ſuaꝝ actionū. Illarum viriū q̄daꝫ vis eſt que mutat ⁊ ꝯuertit:⁊ venit ex ea actio vno mō non ſponte. Et eſt q̄dam alia ſponte:⁊ eſt alia vis varioꝝ motuum ⁊ actionuꝫ ſiſis nō ſponte:⁊ eſt alia vis ſimilis ſponte. Simil'r eſt diuiſio in quiete. Prima ergo diuiſionum eſt ſicut vis lapidis in ſuo deſcenſu:⁊ quies eius in centro. Et hec vis vocat̄ natura. Secūda vis eſt ſicut ſolis in circuitu ſuo apud ſapientiores phoꝝum:et vocatur anima angelica. Tertia eſt ſicut vis herbarum
C in naſcēdo ⁊ creſcendo ⁊ quieſcendo:q2 ipſe mouent̄ nō ſponte:⁊ diuerſis motibus. ſ. erigendo:radicando:dilatādo:elongando. Et vocatur aīa vegetalis. Quarta eſt vis animaliū:⁊ vocat̄ anima ſenſibilis:⁊ fortaſſis omnis vis ex qua venit actio nō ſponte:vocatur natura. Unde aīa vegetabilis:natura vocat̄. ℄ Et fortaſſis vocatur natura omnis vis, ex qua venit ſua actio ſine cogitatiōe ⁊ diſcretiōe:ſicut aranea dicit̄ texere ex natura:ſicut ⁊ ſimilia aīalia. Sed natura eſt qua corpora nālia ſunt nālia:⁊ q̄ꝫ volumus hic ingrere eſt natura ſm̄ primū modum.
2.phy.t.2.6. ℄ Miruꝫ eſt autem illud qd̄ dicunt. ſ. ꝙ qui inquirit:an ipſa eſt:certe deridēdus ſit:ſed puto hoc eos noluiſſe intelligere:ꝙ nālis ſi ingrit an natura eſt:deridendus eſt. Ideo q2 vult ex ipſa ſua arte ꝓbare ṗncipia eius. Si aūt hoc voluerūt:aut aliquid aliud hꝫ:ſed voluerūt hoc:ſcꝫ q2 eſſe huius virtutis manifeſtū eſt per ſe:hoc ego non audiam nec dicam quo mō hoc dicam:cum difficile ſit inuenire motorē vniuſcuiuſqꝫ rei mote:cū iam etiaꝫ in h̄ diu laborauerit ipſe qui hāc ſn̄iam dedit. Quo ergo deridebitur q̄ motuꝫ videt:⁊ querit rōnem:an habeat motorē. Et querit ab eo vt cōcedat eſſe motorē:⁊ ꝙ ſit extra. Sꝫ veꝝ eſt:q2 dictio de eſſe nāe ṗncipium eſt ſcientie nāliū. ⁊ nālis non oꝫ reſpondere negāti eaꝫ. Sꝫ eius diffinitio pertinet ad tractatores ꝑhie prime:nālis autē debꝫ ſcire 5.meta. certitudinem qd eſt. ſed iā diffinierunt nām dicentes ꝙ ipſa eſt primū ṗncipiuꝫ motus rei in qua eſt ⁊ qetis eius 2.phyſi.co.3. per ſeipſam:nō per accñs. Non q2 neceſſe eſt:vt omni rei nāli ſimul ſit ṗncipiū vtriuſqꝫ. ſ. motus ⁊ qetis:ſed vt per ſe ſit principium aut motus ſi fuerit:aut quietis ſi fuerit. D Sꝫ poſtea viſuꝫ fuit cuidam q̄ ſucceſſit ꝙ hec deſcriptio eſſet imperfecta:vn̄ ⁊ voluit ei addere dicētis. q2 hec deſcriptio effectuꝫ nature ſignificat:non ſubſtātiā:nō.n.ſignificat niſi habitudinē eius ad id qd̄ venit ex illa:⁊ iō oportet:vt addatur eius deſcriptio:⁊ dicat̄ ꝙ nā eſt virtus diffuſa per corpora que attribuit eis formas ⁊ figuras. Et eſt ṗncipiū ſic ⁊ ſic. Nos autē incipiemus declarare intētionē deſcriptiōis poſite ab auctore primo:⁊ poſtea redibimus ad refellendā hui⁹ garruli ſupfluam additionē huic deſcriptioni demōſtrātes:q2 qd̄ dixit:peſſimuꝫ eſt ⁊ falſum:⁊ nō eſt opus eo:nec etiaꝫ ad cōmutandum. Et dicemus ꝙ itellectus hui⁹ qd̄ dicitur ṗncipium motus hic eſt. ſ. ṗncipiuꝫ efficiens:ex quo venit motus in aliū a ſe. ſ. corpus mobile. Et qd̄ dictum eſt primū:intelleximus ꝓpinquū. ſ. vt inter illud ⁊ mobile non ſit mediū. Fortaſſis anima.n. ṗncipium eſt aliquoꝝ motuuꝫ corporum in q̄bus eſt:ſed mediāte alio. Jam.n. opinati ſūt aliqui hoīum:ꝙ anima facit motuꝫ locoꝝ mediante natura. Sed non video ꝙ nā conuertat motum mēbroꝝ cōtra ſeipſam ꝓpter obediētiam ſui ad aīaꝫ. Et ſi ſic natura ꝯuerteret:non ꝯtingeret laſſitudo:quando cōpellit illam aīa ad id qd̄ nāe nō conuenit:⁊ officium aīe non attraheret ad ſe officiū nāe. Si aūt voluit dicere:ꝙ anima facit appetere:⁊ ex illo appetitu mouet̄. ſimil'r etiā natura facit hoc:ſicut poſtea declarabit̄. Et fortaſſis iſte appetitus nō eſt motor:ſed eſt res per quā mouet motor. Et ſi anima habuerit mediū in mouendo:nō erit illc iter motus locales:ſed iter motus gnātionis ⁊ vegetatiōis. Unū q2 voluerunt ꝙ diffinitio hec eſſet cōis oībus motibus: E ideo addūt ei primū. q2 aīa aliquādo ē in re mobili:⁊ mouet aīa id in quo ipſa ē motu vegetatiōis ⁊ alterationis:ſꝫ non ṗmo:imo cum adminiſtratiōe nāꝝum ⁊ qualitatuꝫ:⁊ hoc declarabit̄ poſtea:ſed qd̄ dictū eſt rei in qua ē:hoc dicit̄ ad dr̄iam nāe ab artificiali ⁊ violēto:ſed qd̄ dictuꝫ eſt per ſe:hic iā itelligitur duob⁹ modis:vno in comparatiōe eius ad rem mobilē:⁊ altero in cōparatione eius ad mouentē:⁊ in ṗmo mō ſic itelligitur:ꝙ nā mouet per ſeipſaꝫ qn̄ eſt in diſpōne:vt ipſa moueat:q2 non eſt poſſibile:vt ipſa nō moueat:niſi ipediatur aliquo motu contrario:ſicut eſt motus cogens. Scd̄o autē mō itelligit̄ ꝙ nā mouet q̄cqd ipſius mouet per eēntiaꝫ nō extriſecus. Et qd̄ dcm̄ eſt non per accñs:itelligit̄ etiā duob⁹ modis:vno in cōparatione nāe. ſcd̄o autē in cōparatione mobilis. In cōparatione aūt nāe ſic:q2 nā eſt ṗncipiū eius qd̄ mouet̄ certe per ſe:nō per accñs. Et motus accñtalis ē ſicut motus q̄ſcentis in naui ex motu nauis. ℄ Scd̄s autē modus eſt. ꝙ quādo nā mouet ſtatuam:nō mouet niſi accidental'r:q2 nō mouet eſſential'r niſi es:non autē ſtatuaꝫ:q2 ſtatua vnde eſt ſtatua:nō mouet̄ a nā ſicut lapis. Et iō medicus non erit nā:cū ipſe ſibi medet̄. Et phyſica mo

tuet qđ in ipſa eſt:qꝛ eſt in eo:nõ vñ eſt infirmus:ſed vnde ē medicus. Quia cū medicus medet̃ ſibi ⁊ curat̃:nõ curat̃ vñ eſt medicus:ſed vnde medicatus. Quia vñ eſt medicatus eſt alius:⁊ vñ medicus alius:qꝛ vnde eſt medicus eſt efficiens medicinā ⁊ cõponens. vñ aũt medicatus:eſt recipiens medicinā ⁊ infirmus. Sed additio illa quā voluit addere ille qui voluit corrigere primos:eſt inanis:qꝛ virtus quā poſuit quaſi genus in deſcriptione F nãe:hoc eſt vis efficiens:⁊ cū eā diffinierit:diffiniet ꝙ eſt ṗncipiū motus vnius in aliud:vnde eſt aliud. Et intellectus ṽtutis non eſt alius:niſi qꝛ eſt ṗncipiuꝫ motus qui eſt in re:⁊ nõ eſt intellectus penetrantis:ſed qꝛ eſt in re:⁊ non eſt intellectus formantis aut figurãtis:ſed potius ex intellectu mouentis. Et nõ eſt intellectus cuſtodiendi formas ⁊ figuras:ſed ex intellectu quietandi illas. Et ſi hic hõ diceret:ꝙ nã eſt ṗncipiū exiſtēs in corporibus ad mouendum ea ad ſuos profectus:⁊ quietandū ea in eis:⁊ ꝙ eſt ṗmuꝫ ṗncipiū motus rei in qua eſt:⁊ quietis eius per ſe ipſam:non per accidens: ipſe non eſſet niſi iterans verba quibus opus non eſt. Silr ſi cõmutaret aliquaꝫ partem ſue loquutionis per ṽbū qđ eſſet multiuocū ad illā:repeteret verbū:nec putaret ſe repetiſſe:⁊ per hoc corrector ille ĩperfecte dſcriptionis ſicut extiſtimat:putauit ꝙ cū dixit virtutē:iam ſignificauit eſſentiā non relatiuam ad aliū:ꝙ non vtiqꝫ fecit:qꝛ qđ intelligit virtus hoc principium motus ⁊ q̃etis ⁊ nihil aliud:⁊ virtus nõ deſcribitur:niſi ex cõparatione relationis:vñ non receſſit ab ea:qñ dixit virtutē. Quicq̃d ḡ hic homo dixit:nõ fuit niſi vanuꝫ ⁊ falſum. Intellectus ergo eius qđ dixit diffinitor ṗmus.ſ.ꝙ ē ṗncipiū motus ⁊ quietis:non voluit dicere:ꝙ ſit ṗnᵐ motus localis tm̃:ita ꝙ non ſit ṗnᵐ motus ſꝫ q̃litatem:ſed voluit dicere:ꝙ q̃cquid fuerit ṗnᵐ cuiuſcunqꝫ motus per ſeipſum:hoc eſt nã. Sicut ṗnᵐ motus qui eſt in q̃ntitate:⁊ qui eſt in q̃litate:⁊ qui eſt in loco ⁊ in ceteris:ſi fuerit aliquis motus. Sed poſtea declarabunt̃ maneries motuū. Sed ṗnᵐ motus quo mõ eſt in q̃ntitate (hoc
H eſt).ſ.diſpõ nãe ex qua venit augmētū dilatatõis in ſpacio:aut ↄ̃ctio ↄſtrictionis in ſpacio: qꝛ hoc eſt moueri de q̃ntitate ad q̃ntitatē. Et ſi volueris intelligere creſcere ex nã tm̃ ⁊ extendere:⁊ acceperis nãm ex intellectu vnius intentionū predictaꝝ tm̃:fac. Sed q̃uõ eſt ṗnᵐ motus in qualitate:hoc eſt ſicut.ſ.diſpõ nãe aque:cũ acciderit ei:
Cõtra ſe ut cõmē. vt recipiat qualitatē extraneā quā non habet per nãm. ❡ Frigiditatē etenim hꝫ per nãꝫ:vñ cū coactio remota fuerit:nã ſua conuertet aquā in ſuā q̃litateꝫ: ⁊ quietabit eā in illa. Silr corpoꝝ cū corrumpunt̃ complexiões poſtea nititur nã:⁊ reuocat eā complexionē conuenienteꝫ. Sed in loco manifeſtū eſt:qꝛ hoc eſt ſicut diſpoſitio nãe lapidis:quā mouet eū deorſum:⁊ diſpõ nãe ignis:quum mouet eū ſurſuꝫ. Sed q̃uõ eſt ṗnᵐ motus in ſubſtãtys h̃ eſt:ſicut diſpõ nãe:quã mouet ⁊ preparat ad formā mãꝫ cū apparatu q̃ntitatis ⁊ q̃litatis: ſicut ſcies poſtea. Sed formam ei fortaſſis nã nõ attribuit:ſed ꝑparat̃ ei:⁊ hꝫ eā aliũde. Unde melius eſt:vt cognoſcat̃ hoc ex alia ſciētia. ❡ Ergo h̃ ē diffõ nãe que ē ei gnãlis ⁊ ↄuertibilis: ⁊ dat vnicuiqꝫ nãꝝ que ſunt ſub ea:intellectū eius.

❡ Capl'ꝫ ſextū. de cõpõe nãe ad mãꝫ ⁊ formā ⁊ ad motū.

A Tu ſcis ꝙ vnũq̃dqꝫ corpꝰ hꝫ nãm:mãꝫ ⁊ formā:⁊ accñ. Nã eius eſt vis ex qua venit motus eius:⁊ ꝑmutatio,que ſunt in eēntia eius: ſilr q̃es eius ⁊ ſtatus. forma eius eſt eſſentia eius ex qua eſt id qđ eſt:mã eius:eſt id qđ intelligit̃:ſubiĩm eſſe ſue forme. Accñ ſunt ea que qñ mã coꝝ fuit informata forma coꝝ: ⁊ ↄſtituta fuerit coꝝ ſpẽalitas:aut ſimul concreant̃:aut accidũt extrinſecus:⁊ fortaſſis nã rei aliq̃ erit ipſa forma:aliquando non erit. Sed in ſimplicibus nã eſt ipa forma:⁊ natura aque eſt ipſa forma qua aqua eſt aqua. Sed nã ē vno reſpectu:⁊ forme alio reſpectu. Cum.n.ↄſiderat̃ ſꝫ actiones ⁊ motus que veniunt ex illa:vocat̃ nã. Qñ vero cõſideratur ſm hoc ꝙ ↄſtituit ſpēm aque:⁊ non attenduntur motus ⁊ ĩpreſſiones que veniunt ex ea:forma vocat̃. Unde forma aque:fortaſſis eſt vis que ex mã aque conſtituit ſpēm que eſt aqua. Et hoc eſt non ſenſibile:ex qua veniunt paſſiões ſenſibiles:vt frigiditas ſenſibilis: ⁊ põderoſitas ſiu deſcenſus que eſt inclinatio in actu que nõ eſt corpi:qñ ē in ſuo termino nãli. ❡ Ergo actio nãe ſicuti in ſuba aque eſt:aut reſpectu patiētis ab ea frigiditas: B
aut reſpectu agentis in illa hũiditas:aut reſpectu loci nõ propꝛij motus:aut comparatione loci ꝓpꝛij:quies:⁊ hec frigiditas ⁊ hũiditas ſunt accidentia que comitãtur naturā:quã non fuerit qđ ꝓhibeat. Nõ aũt oĩa accidentia ſequuntur formā in corpore:qꝛ forma aliqñ eſt ꝑparãs mãm ad patiendū a re extrinſeca que accidit: ſicut cum preparat ad recipiendū accidentia artificialia:⁊ mlta ex accidentibus nãlibus. Sed in corporibus compoſitis nã eſt ſicut aliquid forme:⁊ non eſt ipſa forma:qꝛ corpa cõpoſita non ſunt id qđ ſunt ex ſola virtute que mouet ea eſſentialiter alicubi:q̃uis neceſſū eſt:vt qñ fuerint qđ ſunt ſint in eis ipſe virtutes. Sed veluti ipſa virtus ſit ps ſue forme:⁊ tanq̃ forma coꝝ ſit ↄiuncta ex multis intẽtionibus ⁊ adiũcta:ſicut hũanitas que retinet in ſe vires nature ⁊ vires aĩe:qꝛ qñ ↄiunguntur aliquo modo ↄiunctionis hec oĩa conſtituunt eſſentiā humanaꝫ. Sed quis ſit hic modus coniunctionis:melius eſt vt declaret̃ in pħia ṗma. Si qui aũt voluerint appellare nãm:nõ id qđ nos diffinimus:ſed id ex quocũqꝫ veniunt actiones rei q̃cũqꝫ modo:ſiue ſit ille modus quē nos đ nã diximus:ſiue nõ ſit:fortaſſis nã cuiuſcũqꝫ rei:erit tunc forma eius. Sꝫ rõ nr̃i ꝓpoſiti exigit:vt nomē nãe ei ponamus qđ diffinuimus. ❡ Hoꝝ aũt accidentiū quedā ſunt que accidunt extrinſecus:quedā ſunt que accidunt ex ſuba rei. Sũt.n. quedam que ↄſequunt̃ mãm:vt nigredo ethyopis:⁊ cicatrices vulneꝝ:⁊ extenſio ſtature. Sunt ēt quedā que cõſequunt̃ formā:ſicut ſpes ⁊ gaudiū ⁊ potentia ridendi ⁊ cetera in hoibus. Quia h̃ q̃uis ad eſſe ſuū neceſſario exigant:vt mã habeat eē:tñ origo coꝝ ⁊ ṗnᵐ ex forma ē:qꝛ ēt inuenies accidentia que comitant̃ formā: ⁊ oriunt̃ ex .2. de aia.
ea:⁊ accidũt ei alio modo:⁊ non egent participatõe mãe. Et hoc ſcies qñ declarabitur tibi ſcientia de aia. Sũt iterum accidentia que egent mã ⁊ forma.⁊ oriunt̃ ex vtraqꝫ eaꝝ:ſicut dormitio ⁊ vigilatio: q̃uis ex illis quedam ſunt ꝓpinquiora forme:vt vigilatio:quedā ṽo ꝓpinquiora mãe:vt dormitio. Que vero ↄſequunt̃ ex parte mãe:aliqñ remanēt poſt formā:ſicut cicatrices vulneꝝ: ⁊ nigredo ethyopis poſt mortē. Ergo nã vera eſt illa quam inuimus. Et differentia inter ipſam ⁊ formā eſt illa quā inuimus. Et dña inter ipſam ⁊ motū:multo manifeſtior Ut diſcors ab Ariſt. 2. phyſico.
eſt. hoc aũt nomen nãe iam accipit̃ ex multis itellectibꝰ:ſed qui magis digni ⁊ ꝓpꝛij ſunt:tres ſunt:dr̃.n.nã:ṗncipꝛᵐ qđ prediximus. Dicitur nã: qua ↄſtituit̃ ſuba cuiuſcũqꝫ rei:dr̃ nã:eſſentia cuiuſcũqꝫ rei. Qui at̃ dicũt nãꝫ:id q̃ cõſtituitur ſuba cuiuſcũqꝫ rei:merito diuerſificant̃ in eo ſꝫ diuerſitatē ſnaꝝ ſententiaꝝ ⁊ intẽtionū. Quia qui diuertit ad dõm ꝙ pars que dignior eſt ad ↄſtruendū omnes ſubas:illa eſt mã eaꝝ ⁊ yle. dicit ꝙ nã cuiuſcunqꝫ rei: eſt mã eius. Qui aũt dicit:ꝙ forma hic magis meret̃ ponit eam nãm rei:fortaſſis aũt inter tractatores fuerunt aliq̃ q̃ putauerunt:ꝙ motus eſt ṗmū ṗnᵐ qđ acq̃rit ſubſtãtys

ſuas perfectiones:⁊ ↄſtituerunt illuꝫ:nãm cuiuſcũqꝫ rei.
Qui vero dicit nãm cuiuſcũqꝫ rei formã eius: ponit eaꝫ
in ſimplicibus:eſſentiã illoꝝ:⁊ in compoſitis eoꝝ cõple-
xionem.Sed poſtea ſcies quid ſit cõplexio:nunc tñ inte
ſ. hms pmi, D rim aliquid dicemus de ea.¶ Dicimus ergo ꝙ comple
xio eſt qualitas veniens ex reciproca paſſione qualitatũ
ↄriaꝝ in corporibus ſibi permixtis. Antiqui ãt priores ſo
lebãt nimis cõmendare ⁊ preferre mãm:⁊ dicere ꝙ ipſa
erat nã.¶ Ex quibus erat antiphon quẽ noiat doctorũ
Ari.ſ.2.phi. tex.cõ.7. primus:de quo dicit:ꝙ conſtituerat ⁊ ratum habebat ꝙ
mã erat nã:⁊ illa cõſtituebat ſubſtantias: ⁊ dicebat:ꝙ ſi
forma eſſet nã rei:lectus cum putreſceret:ↄuerteretur in
id qð faceret ramuꝫ:⁊ eius ramus fieret lectus.Sed nõ
eſt ita.imo redit in ſuam nãm lignealẽ. ⁊ naſcitur lignũ.
Quaſi hic homo vidiſſet:ꝙ nã eſt mã:⁊ non ois mã: ſed
mã cuius eſſentia ↄſeruata eſt in vnaqꝫqꝫ permutatione:
⁊ tñ non diſcerneret inter formã artificialẽ ⁊ nãlẽ.Sed
non diſcernit inter id qð accidit:⁊ formã:nec ſciuit:ꝙ cõ
ſtituens reꝫ: neceſſe eſt:vt ſit de eſſe eius rei que non eſt
neceſſe in priuatiõe eius:vt permaneat cuꝫ fuerit priuata.
Quia quid prodeſt nobis:vt res ſit permanens in diſpo
ſitionibus ⁊ eſſe eius:cũ non ſufficiat ad hoc:vt res hẽat
eſſe in actu:ſicut hoc qð eſt yle:que nõ dat rei eſſe in eſſe
ctu:niſi hoc qð ei tribuit potentiã ſui eſſe. Sꝫ forma eſt
que ducit ad effectũ. Nõne.n.vides:ꝙ quũ ligna ⁊ lapi-
des ſiue lateres habuerint eſſe:domus erit in potentia:
Sed eius eẽ in effectu:habetur ex forma ſua: ⁊ ſi poſſibi
le eſſet formam eſſe ſine mã:mã non eſſet neceſſaria. Qꝛ
h homo ignorauit:ꝙ ligneitas forma ẽ que ſeruaꝛ:etiaꝫ
tunc qñ naſcitur.¶ Ergo ſi qð neceſſariũ eſt intelligere
eſſe nãm:hoc eſt qð dat rei ſubſtantialitatẽ ſuã: tunc for
ma adhuc dignior ẽ.Et qm̃ corpora ſimplicia ſunt id qð
ſunt in actu ex ſuis formis:⁊ nõ ſunt id qð ſũt ex ſuis ma
terijs. Alioquin non diuerſificarentꝛ.tunc claꝝ eſt:qꝛ nã
non eſt mã.Sed in ſimplicibus eſt forma: ⁊ ipſa in ſe eſt
forma formaꝝ:non mã maꝝ.Sed in compoſitis nõ te
latet:ꝙ nã diffinita ſola non dat eis eẽntias eoꝝ:niſi cuꝫ
adiuncta fuerit alijs additiõibus quouſqꝫ attoceꝛ forma
eoꝝ perfecta:nã:ad modum multiuocoꝝ. Et tunc de h
⁊ de primo:dicetur nã cõiter.Sed motus hoc eſt ꝙ ma-
gis lõge eſt:vt ſit natura reꝝ.Quia ille eſt:vt manifeſta-
bitur poſtea:qui aduenit ex diſpõne imperfectionis:⁊ eſt
peregrinus a ſubſtantia.

¶ Caplm ſeptimuꝫ.de verbis denominatiuis a natura: ⁊
declaratione ſignificationum ſuaꝝ.

A 2.phy.te.cõ. ... Hec ſunt verba que ponũt ⁊ dicũt.ſ.
natura naturale: ⁊ qð habꝫ
nãm:⁊ qð ẽ ex nã ⁊ naturalr:⁊ qð currit cur
ſu naturali. ¶ Sed nãle eſt: quicquid ẽ cõ-
paratum nãe:⁊ cõparatũ nãe eſt: aut in quo
eſt nã: aut qð eſt per nãm: ⁊ in quo eſt nã:h
eſt ꝙ formatur nã:aut cuius nã ẽ:vt pars ſue forme.Sꝫ
qð eſt per nãꝫ: hoc eſt.ſ.impreſſiones ⁊ motus:⁊ quicqd
eſt eiuſdem generis cuꝫ illis:vt locus ⁊ tempus ⁊ cetera
alia.Sed qð habet nãm:hoc eſt qð habet in ſe hoc pñm:
⁊ hoc ẽ corpus mobile ex ſua nã:⁊ quietũ ex ſua natura.
¶ Sed qð eſt ex nã:hoc eſt cuius eẽ eſt in actu:aut ſua
exiſtentia in actu ex nã:ſiue ſit eſſe pmũ:ſicut indiuidua
nãlia:ſiue ſit eſſe 2m: ſicut ſpecies nãles.Sed qð dicitur
naturalr:hoc ẽ qð imitatur nãm quocũqꝫ mõ:ſiue ſit qð
ab ea exigitur:ſicut indiuidua ⁊ ſpecies ſubſtantiales: ſi-
ue ſint comitantia illã:ſicut accidentia comitãtia: aut ſub-
ſequentia.Sed qð currit curſu naturali:hoc eſt ſicut mo
tus ⁊ quietes quas facit nã per ſeipſam ⁊ per ſuã eẽntiã;
⁊ nõ preter ſolitũ:qꝛ qð eſt preter ſolitũ:aliqñ eſt ex cau-
ſa extranea:aliqñ eſt per ſeipſam:ex cauſa recipiẽti actio
nem eius:hoc eſt materia.Quia caput latum ⁊ digit' ſu-
B perfluus:non ſunt currentes curſu nãli: ſed ſunt natura-
liter ⁊ ex natura:qꝛ cauſa eoꝝ natura eſt: ſed nõ propter
ſe:ſed pp recipiens:hoc eſt quia materia eſt in tali diſpo
ſitione ſue quãtitatis ⁊ qlitatis ſue:vt recipiat iſtð.Et na
tura dicitur ad modũ particularis:⁊ ad modũ vniuerſa
De hoc l meta. ſua tracta. 6. ca. 5. lis.Sed que dicitur ad modũ particularis:hoc eſt natu-
ra propria vniuſcuiuſqꝫ indiuidui.Sed que dr̃ ad modũ
vniuerſalis:fortaſſis aut erit vniuerſal:ↄſiderata vt ſpe-
cies:vt erit vniuerſalis abſolute:⁊ ambe non habent eẽ
in ſignatis indiuiduis:nec ſunt eſſentie exiſtentes:niſi in
intellectu.¶ Dico.n.ꝙ nõ hñt eſſe niſi particulare:vnũ
autē eoꝝ eſt qð intelligimus.ſ.ꝙ pncipio eius modi qð
dat oibus ſingularibus ſue ſpeciei eſſe illoꝝ.Scðm autẽ
eſt qð itelligimus de pncipio qð ↄtinet oia qꝫ in ſuo or-
dine:⁊ iaꝫ putauerunt aliqui:ꝙ vnũqðqꝫ eoꝝ eſt virtus
habens eſſe.Sed pma eſt diffuſa in ſingularibus ſpẽi:⁊
altera eſt diffuſa ĩ oibus.Et quidaꝫ eoꝝ putauerunt ꝙ
vniuſcuiuſqꝫ hoꝝ:ſuũ eſſe ⁊ ſua origo a pmo pncipio eſt
vnũ:ſed diuiditur ſm diuiſioneꝫ totius:⁊ diuerſificaꝛ in
recipientibus.Sed nihil hoꝝ debet audiri: qꝛ nõ habẽt
eſſe:niſi vires diuerſe que ſunt in recipientibus: ⁊ nunqꝫ
fuerunt vnũ:qð poſtea diuidereꝛ.Sed cõcedo ꝙ hñt cõ
paratione ad vnũ: ⁊ illa cõparatio quã habent ad vnuꝫ
qð eſt pncipiũ:non aufert diuerſitatẽ eaꝝ quã habẽt ex
rebus:nec facit eas comparatas nudas vl' abſtractas in
ſe eſſe.Quia nã non habet eſſe ex h intellectu:nec in eẽn
tia pmi pncipij.inconueniens eſt.n.vt habeat in ſua eẽn
tia aliqd qð ſit extraneum a ſua eẽntia:ſicut ſcies poſtea.
Nec ſunt vnũ in via veniẽdi ad res:ad moduꝫ alicuius
fluentis anteqꝫ perueniant:nec habent eſſe vnũ aliqð in
rebus ſine diuerſitate. ¶ Sed nã cuiuſcũqꝫ rei:alið eſt C
in ſpecie ⁊ numero:nec etiã exemplũ qð dant de appari
tione ſolis:eſt ita:quia a ſole non dſcendit aliquid qð cõ
ſtituat vnũ aliqð:nec corpus:nec accidẽs:ſed eius radi':
fit in recipiente:⁊ fit in vnoquoqꝫ recipientiũ alius nũe
ro.Et ille radius non habet eſſe in nõ recipiente: nec eſt
aliquid qð ſit ex collectione radij ſubſtantie ſolis q dſcẽ
dit a ſole ad mãs:vel degit ⁊ veſtit eas. Sed ↄcedo ꝙ ſi
non variareꝛ recipiens:⁊ eſſet vnuꝫ: impreſſio eſſet vna
ſꝫ illud tunc.Sed certitudo hui' declarabiꝛ in alia ſcia:
tamen ſi fuerit nã que ſit vniuerſalis hoc modo: nõ erit
vniuerſalis:ið qꝛ eſt nã.Sed qꝛ aut eſt intellecta apð p-
mos qui ſunt pncipia a quibus deſcẽdit diſpoſitio oiuꝫ:
aut qꝛ eſt nã alicuius pmi corporis ex celeſtibus corpori
bus:qbus mediantibus ſeruaꝛ ordo.Et non erit oio vna
nã que ſit vna in eſſentia:diffuſa in alia corpora.Sic aũt
debes intelligere nãm vniuerſalẽ ⁊ particlarẽ. ¶ Poſt
hoc ãt ſcire debes:qꝛ multa ſunt extra curſum naturaleꝫ
particularẽ que non ſunt extra curſum naturaleꝫ vlem:
qꝛ mors qũis nõ eſt ex lege nãe particularis: que ẽ So
cratis:eſt tñ ex lege nãe vniuerſalis: ſꝫ multis modis:tũ
.ſ.vt anima exuatur a corpore ad felicitatẽ beatoꝝ:que
eſt cauſa propter quã creatus eſt homo. Sed ſi degene-
rauerit:hoc non ſit cauſa nature:ſed cauſa male electio-
nis. Tũ vt alij homines habeãt eſſe qui tantuꝫ debent
habere eſſe:quãtũ ⁊ hi qui modo ſunt.Quia hi ſi ſemper
viuerẽt:ceteros nõ caperet locus:nec ſufficeret eis vict':
nec in potentia materia eẽt ſufficiẽtia alioꝝ: cũ ⁊ ipſis de
beatur eſſe quale eſt hoꝝ eſſe:⁊ nec illi mererentur priua-
tionem ſemper:nec iſti vitaꝫ ſemper. ¶ Ergo h ⁊ cetera
alia:acquiruntur ex nã vniuerſali.Similiter digitus ſu-
perfluus acquiſitus ẽ ex natura vniuerſali que dat vnĩ-
cuiqꝫ materie qcquid forme preparatũ eſt ei ſine ſuper-

fluitate. Si autē ſuperfluitas fuerit in materia que meretur formaȝ digitalē: non prohibet nec diminuit.

¶ Capl'm. VIII. de quibus debet intendere ſcia nālis: ꝛ in qbus ꝯueniat cū alijs ſcientijs: ſi ꝯuenit.

A Poſtq̄ʒ iam ſcis nāȝ: ꝛ ſcis ea q̄ ſunt naturalia: tunc iaȝ declaratuȝ eſt tibi apertiſſime de quibus tractat h ſcia naturalis. Et qꝛ q̄titas diffinita eſt: vna ex his que comitāt hoc corpus nāle: ꝛ ex ſuis accñtibus eſſentialibus. ſ. longitudine ꝛ latitudine ꝛ ſpiſſitudine deſignatis: ꝛ figura eſt vna ex his que comitantur q̄titatē: tunc figura eſt vna de comitantibus corpus nāle. Et qꝛ geometrie ſubiectū eſt q̄titas: tunc ſubiectū eius eſt vnū ex accidentibus huius corporis naturalis: ꝛ qꝛ accidentia de quibus tractat geometra accidentia ſūt
.2. phyſi. tex. cō.18. huius accidentis. ¶ Ergo ſʒ hoc Geometria ſit particularis aliq̄ modo apud ſcientiā naturalē. Sed geometria pura non conuenit cū ſcientia naturali in queſtionibus. Sed ſcia numeri eſt remotior a cōuenientia cū nā: ꝛ eſt maioris ſimplicitatis. Sʒ ſunt alie ſcie ſub his. ſicut ſcia
.2. phy. te. cō.19. de pōderibꝰ: ꝛ ſcia muſice: ꝛ ſcia ō ſpis mobilibꝰ ꝛ ſcia de aſpectibꝰ: ꝛ ſcia ō aſtrologia: ꝛ iſte ſūt ꝓpīgores ꝯuēiētie ſcie nālī. Sed ſciētia de ſperis mobilibus: ſimplicior eſt omnibus illis: ꝛ eius ſubiectū eſt ſpera cuȝ motu: ꝛ motꝰ multā habet conuenientiā cū q̄titatibus propter ſuā cōtinuationē: q̄uis ſuā continuatōeȝ nō habeat ex ſua eēntia: ſed ex cauſa cōtinui curſus aut temporis: ſicut poſtea declarabimus: ꝛ ēt probatiōibus quas inducunt in ſcia de ſperis mobilibus: non ponunt ꝓpōnes naturales vllo modo. Scie vero muſice ſubiectuȝ ſunt thoni ꝛ tēpora: ꝛ habꝫ pn̄cipia a ſcia naturaliū ꝛ ſcia numeroꝝ. ¶ Silr ſcie de aſpectibus: ꝛ ſcie de pōderibus ſubiectū ſunt q̄titates comparate ad aliquē ſituȝ viſus: ꝛ habent pn̄cipia a naturalibus: ꝛ a geometria: ꝛ he omnes ſcientie non conueniunt cū ſcia naturali in queſtionibus vllo modo. Sed oēs tractant de his que ſunt ſibi ſubiecta ſʒ ꝙ hn̄t q̄titatē: ꝛ ſm ꝙ accidunt eis coaccidētia q̄titati. Nec qꝛ intelligūtur accidere q̄titati: debet idcirco poni q̄titas in corpore naturali in quo eſt pn̄m motus ꝛ quietis: qꝛ nō
B eſt neceſſe. Sed ſcie aſtrologie ſubiectū ē maxima pars ſubiecti ſcie naturaliū: ꝛ pricipia eius ſunt nālia ꝛ geometrica. Sʒ naturalia ſunt ſicut hoc qō dr: ꝙ motus corporum celeſtiū: neceſſe eſt: vt ſit ſemper vnius modi: ꝛ cetera ſimilia his de quo multa diſperūt in pmo libro Almageſti. Sed geometrica nō ſunt occulta. Et geometria differt ab alijs ſciētijs in hoc ꝙ participat cū ſcientia naturali in qōnibꝰ ēt. ¶ Ergo ſubiectū ſuaꝝ queſtionum eſt aliquid de ſubiectis queſtionū ſcie naturalis: ꝛ etiam predicatum in illis eſt aliqō accidens ex accidētibus corporis naturalis: qō eſt etiam predicatū in queſtionibꝰ ſcie
3 naturalis. Sicut terra eſt ſperica: ꝛ celū ē ſpericū ꝛ ſimilia. ¶ Ergo hec ſcia eſt quaſi ſit mixta ex naturali ꝛ diſciplinali. Cum diſciplinalis pura ſit abſtracta nō in materia vllo modo. Et hoc quaſi ſit ponens hāc abſtractaȝ in materia deſignata. Sed propoſitiones quibus ꝓbantur queſtiones que ſunt cōmunes tractatoribus ſciētie aſtrologie ꝛ naturalis: ſunt diuerſe. Quia ꝓpōnes diſciplinales ſunt inueſtigatrices ſpeculatiue vel geometrice. Sed ꝓpoſitiones naturales ſumpte ſunt ab eo: ꝓp cuius eē eſt natura corporis nālis: ꝛ aliquādo cōmiſcet naturali: ꝛ recipiet propoſitiones diſciplinales in ſuis ꝓbationibus: ꝛ eꝯ. Silr cōmiſcet diſciplinalis: ꝛ recipit ꝓpoſitiones nāles in ſuis ꝓbationibus. Et cū audieris ꝙ nālis dicit: ꝙ ſi terra non eſſet ſperica: qō remanet de luna-
C ri eclypſi: non eſſet actuale. Scias quia iam cōmiſcuit: ꝛ cum audieris: ꝙ diſciplinalis dicit: qꝛ ex corporibus illō eſt dignius qō eſt dignioris figure que eſt rotunda: ꝛ qō partes terre mouent ad illud in directū: ꝛ ſilia his: ſcias qꝛ iam cōmiſcuit. ¶ Attēde ergo quō diſciplinalis ꝛ naturalis differunt in ꝓbatione huius. ſ. ꝙ aliqō ex corporibus ſimplicibus eſt ſpericū: qꝛ diſciplinalis ſumit ad declarationem huius qō inuenit in diſpoſitione planetaꝝ: in ortu. ſ. eoꝝ ꝛ occaſu: ꝛ receſſione ab hemiſperio: ꝛ acceſſione ad illud. Non. n. h eſſet poſſibile: niſi terra eſſet ſperica. Et naturalis dicit ꝙ terra eſt corpus ſimplex: ḡ figura eius nālis quā debet habere ex natura ſua: ē in toto ſibi cōſimilis: ergo eſt incōueniens: vt ſit in ea diuerſitas. Qꝛ ſit in vna eius parte angulus ꝛ in alia parte recta linea: aut ꝙ ī alia parte eius ſit aliquis modus curuitatis: ꝛ in alia diuerſus ab ea. ¶ Primus ergo ducit ꝓbatiōes ſumptas ex comparatione oppoſitionū ꝛ ſituū: ꝛ diſtantiaꝝ: ita vt non ſit ei opus aliquo intellectu virtutis naturalis: vt per eam probet intentionē ſuā. Et inuenimus ꝙ ſcðs inducit ꝓbationes ſumptas ab eo qō debet natura corporis naturalis: vnde eſt naturale. ¶ Ergo pm̄us dixit: ꝙ eſt. a. ꝛ non dixit cām: ꝛ alius dixit cām: ꝛ quare eſt. Numeris aūt ex quo ſunt nūeri: aliquādo inueniunt ea que ſunt nālia: cū inuenitur par eis vnū: ꝛ aliud vnū. Et hoc ꝙ vnūqðqꝫ eoꝝ eſt vnū: nō eſt hoc ex ſua eēntia. v. g. Unde ē aqua: aut ignis: aut terra: aut arbor: aut cetera. Sed vnitas eſt que comitatur illud extra eſſentiaȝ eius: ꝛ hec ratio illoꝝ duoꝝ vnoꝝ. vnde ſunt aliquo mō
D eſſendi ſimul: eſt forma dualitatis in illo eſſe: ꝛ ſilr in ceteris nūeris: ꝛ h eſt numerus nūeratus qui ſilr etiam inuenitur in eſſentijs non nālibus: que poſtea declarabuntur tibi habere eſſentiā ꝛ exiſtētias. ¶ Ergo nūerus nō continetur ſub ſcia naturali: quia non eſt ps eius: nec ſpecies ſui ſubiecti: nec eſt ꝓpriū accidens eius: qꝛ eſſe eiꝰ nō eſt neceſſe: vt pendeat ex nālibus: neqꝫ ex non naturalibus. Ratio. n. pendendi hec eſt: vt ꝓpriū eſſe eius cō ō pendere: ſit ex illo: ꝛ debeat ſe ei. Immo eſt oppoſitꝰ vnicuiqꝫ illoꝝ exiſtentia ꝛ diffinitōe. Sed ſi pendere ab aliquo neceſſariū eſt: tūc ab eſſe cōi: qꝛ eſt ex illis que comitantur illud. ¶ Ergo nā nūeri. vnde eſt apta intelligi: h eſt. ſ. nuda vel abſtracta: ꝛ oīo abſqꝫ materia: ꝛ tractatꝰ ō ea: ſm hoc qō eſt natura nūeri. Et de eo qō accidit ei ex hac parte: eſt tractatus nudus abſqꝫ mā. Sed poſtea iaȝ accidunt diſpoſitiones de quibus tractet arithmeticus. De diſpoſitiones non accidunt ei: niſi qꝛ iaȝ debuit ſuū pendere exiſtentie in mā: q̄uis non debet ſuū pēdere cū illis materie in diffinitiōe: nec materie ſignate. ¶ Ergo ſpeculatio de natura numeri erit ſm ꝙ eſt ſpeculatio diſciplinalis. Sed q̄titates ꝯueniant cuȝ pendentibus ex mā: ꝛ differunt ab eis. Sed ꝯuenientia eaꝝ cū pendentibus ex materia: hec eſt: ꝙ q̄titates ſunt de his que intelliguntur ſubſiſtere in materia ꝓculdubio. Sed dr̄ia eaꝝ eſt multis modis. Uno qꝛ formaꝝ naturaliū quedaȝ eſt que ſtatim per ſe intelligit̄ non eſſe apta accidere cuiliƀȝ
E materie: ſicut forma que eſt aque qua eſt aqua. Impoſſibile etenim eſt: vt inueniatur in mā lapidis quādiu fuerit in cōplexione illa: non ſicut rotūditas que poteſt eſſe in qualibet duaꝝ materiaꝝ: ꝛ in qualis alia. Sed ſicut forma hūanitatis ꝛ eius natura que īpoſſibile eſt eſſe ī materia ligneali: ꝛ hec eſt loquutio quā certiſſime intelligere non eſt difficile: qꝛ ad manū ſunt exempla eius: altero qꝛ ſunt quedā ex formis naturalibus quas nō eſt īpoſſibile accidere cuiuis mā: ſicut ē albedo ꝛ nigredo ꝛ alia huius generis. Intellectus etenim nō curat q̄uis ponat eas in q̄libet materia: ſi ratio ꝛ diligens ꝯſideratio facit poſtea cognoſci ꝙ nā albedinis ꝛ nigredinis nō ſit acci-

dere niſi complexioni ⁊ preparationi ꝓprie. Qđ.n.aptū eſt nigredini ſm intellectū colorandi nō tingendi: nō eſt receptibile albedinis ea ratiōe propter aliqđ.ſ. qđ eſt in ſua cōplexione ⁊ mã. ¶ Sed quãuis hec ita ſint: tñ non poteſt aliqua illaꝝ intelligi: niſi coniuncta cũ alio ab ipſa: qđ eſt ſuperficies ⁊ q̃titas que in intellectu diuerſa ſunt a colore: deinde conueniunt hi duo predicti modi in vno .ſ.q: intellectus nō percipit aliquã illaꝝ: niſi q: iaʒ acceſſerat ꝓprietas comparationis eius ad aliud: que cōiũcta eſt cũ eſſentia eius ſicut ſubiectũ. Intellectus etenĩʒ cuʒ perceperit formã humanã: ꝯñs eſt: vt percipiat etiaʒ cũ ea cōparationẽ eius ad mãʒ propriã. Quia non percipit niſi ſic: ſilr etiam albedinẽ: cũ perceperit intellectus: cōſequenter etiaʒ percipiet latitudinẽ in qua eſt neceſſario. Quia nō vult intelligi albedo: niſi intelligat̃ cũ q̃titate. Et notũ eſt: q: albedo aliđ eſt a q̃titate: vñ cōparatio albedinis ad q̃titatẽ ſimilis eſt cōparatiōi quã habet res ad id qđ eſt ſubiectuʒ eius. Deinde q̃titas differt ab his duobus modis in quibus cōueniunt. Q: intellectus ꝑcipit q̃titatẽ nudã. quo modo.n. non ꝑcipit ſic: cũ itellcũs multa egeat inquiſitiōe in tractando: donec pateat ꝙ q̃titas non inuenitur niſi in mã. Et differt a pͦ modo: i vno qđ eſt propriũ.ſ.q: intellectus qñ intelligit cōparationẽ q̃titatis ad mãm: non eſt neceſſariũ: vt aſſignet ei mãm propriã: ⁊ differt a ſcđo mõ in hoc: ꝙ ſicut intellectui nō eſt neceſſariũ ad intelligendũ q̃titatem: vt aſſignaret ei mãm propriã: ita ratio ⁊ intellectus nō egent hoc. Quia ratio ad intelligendã ipſam q̃titatẽ: non eget: vt eã intelligat in mã. ⁊ ratio etiam non iudicat ꝙ q̃titas hẽat ꝓpriam mãm ſpecialẽ deſignatã: q: q̃titas non ſeparatur ab aliqua mãꝝ. Ergo nō eſt ꝓpria vni ſoli mãe: ⁊ tñ cum hoc ẽt non eget in intellectu ⁊ diffinitione mã. Jaʒ autẽ quidã putauerunt ꝙ albedinis ⁊ nigredinis idẽ eſt iudicium: ſed nō eſt ita: q: nec intellectus imaginans nec diffinitiones nec deſcriptiones q̃s aſſignant eis: pñt efficere: vt non egeant mã: cuʒ multũ inquiſierint ⁊ diligẽter tractauerint. Sed non denudant̃ a mã niſi alio itellcũ: hoc eſt: q: forma non eſt pars exiſtentie eaꝝ: ſicut eſt ꝑs exiſtentie compoſiti. Sed eſt pars in eaꝝ diffinitione: ⁊ multa ſunt pars diffinitionis alicuius que nō ſunt pars eſſentie eius: cũ in diffinitione eius aliquid fuerit: qđ habet cōparationẽ ad aliud: qđ ẽ extra eẽntiã diffiniti. Jã etiam declaratũ eſt tibi hoc in libris probationis. Ergo doctrina nũeri ⁊ doctrina geometrie: ſunt due doctrine: que non habent opus in ſuis ꝓbationibus attendere ad mãm nãlem: aut vt aſſumant ꝓpoſitiones: que ꝯueniant mãe vllo modo. Sed doctrina ſpere mobilis: ⁊ ẽt pluſq̃ illa: doctrina muſice: ⁊ pluſq̃ ẽt illa: doctrina de aſpectibus: ⁊ pluſq̃ oẽs ille: doctrina aſtrologie: aſſumunt materiam: aut aliqđ ſuoꝝ accidentiũ materie.ſ. q: inquirũt diſpoſitiones eius. Unde neceſſe eſt: vt aſſumant mãʒ. Quia he doctrine: aut tractant de nũõ rei: aut de q̃titate: aut đ figura que eſt in re. Et nũerus ⁊ q̃titas ⁊ figura ſunt accidentia rebus nãlibus ⁊ accidũt cũ nũero ⁊ q̃titate ꝯſequutiones eſſentiales: ẽt numeri ⁊ q̃titates: ⁊ cũ voluerint vt tractemus de his que accidant diſpõnibus numeri ⁊ q̃titatis que accidunt vnicuiq; reꝝ naturaliũ: conſequitur oĩno: vt neceſſario ꝯſideremus illã rem naturalem: quaſi doctrina naturalis ſit cōpoſita: ⁊ geometrica ſit ſimplex: ⁊ naſcunt̃ ex illis alie doctrine: q̃ꝝ ſubʒ eſt vnius doctrine: ⁊ predicata ſuaꝝ qõnũ in illis: ſunt alterius doctrine. Et qñ quidem in aliqbus ſcientijs q̃ cōparant̃ diſciplinali: opus habet intellectus reſpicere ad mãm: ꝓp comparationeʒ que eſt inter illas ⁊ mãlia: quãto magis ipſa ſciẽtia naturalis. ¶ Ergo falſa eſt opinio illius qui putauit: ꝙ forma tñ eſt id qđ debet tractari in ſcientia naturali: ⁊ nullo modo mã.

¶ Capl'm. IX. de aſſignãdo quid ẽ de quo potius dʒ intẽdere naturalis in tractatu ſuo.

IAm neglexerunt omnino aliq nãlium de qbus erat Antiphon: attendere formã rei: ⁊ putauerunt ꝙ mã ſola eſt quã oẽs debent ingrere ⁊ cognoſcere. Que cũ aſſequuta fueri: cetera que cōſequunt̃ eam: accidẽtia ⁊ coherentia ſunt iſſinita: que non comprehendunt̃. Et vĩ mihi ꝙ hec mã cui obligauerunt tractatũ ſuũ: ẽ mã corporea informata: nō aũt prima tanq̃ ſint obliti prime. Fortaſſis.n. aliqui eoꝝ confirmabunt hoc ex artibus artificialibus: facientq; cōparationẽ inter nãlia ⁊ artificialia: ⁊ dicent: ꝙ qui extrahit ferꝝ: intentio eius eſt de ferro habendo: nec curat cuius forme ſit. ¶ Et qui deſcendit in ꝓfundũ maris: intẽtio eius eſt acquirendi precioſum lapidem: non curat cuius forme ſit: ⁊ ꝙ magis nobis detegit infirmitatẽ huius ſnie hoc eſt.ſ.ꝙ priuaremur cognitione ꝓprietatũ reruʒ nãliũ ⁊ ſpecialitatuʒ eaꝝ que ſunt forme eoꝝ. Et ꝙ etiã auctor huius ſnie fieret ſibi ꝯ̃riũs. Quia ſi ſufficeret ei cognitio mãe non formate: tunc ſufficeret ei ad omnẽ ſciẽtiam cognitio rei in ſe nō habentis eſſe in actu: ſed ſic ẽ eſt res que eſt in potentia. deinde vnde ꝓcedet ad cognoſcẽdum: poſtq̃ neglexerit formas ⁊ accñtia reſpuerit: accñtia etenĩʒ ⁊ forme ſunt que trahunt intellectus noſtros ad apprehẽdẽdã ſapiẽtiã. Sed ⁊ ſi forte nō ſuffecerit ſibi cognitio mãe non formate: ⁊ contenderit cognoſcere ꝙ mã habet formã: ſicut forma aqueitatis ⁊ acreitatꝭ ⁊ cetera: tunc ergo nō pretermiſit attendere formas: ⁊ hoc qđ putauit.ſ.ꝙ qui ferꝝ extrahit: formaʒ nō attendit: eſt opinio falſa: q: eius qui ferꝝ extrahit: nō eſt ſubiectũ ſui artificij ferꝝ: ſed finis. Quia ſubiectũ ſue artis: ſunt corpora metallina que intẽdit fodere ⁊ fundere. Et hͦ opus eſt forma ſui artificij: ⁊ pͥmo acqſitio ferri eſt finis ſui artificij. Deinde fit ẽt ſubiectũ alioꝝ artificioꝝ: quibus nō ſufficit acquiſitio ferri: niſi vt laborent in dando formaʒ ⁊ accidens. ¶ Et iam fuerunt ẽt alij cōtrarij ex tractatoribus ſcientie nãlis: qui ꝯtempſerunt mãm oĩno dicentes: q: non fuit neceſſariũ opus ad eſſe: niſi vt appareret in ea forma cũ ſuis impreſſiõibus. Et q: pͥ͂ opus nō fuerit niſi forma. vnde qui plene habuerit cognitionem forme: non ei eſt opus intendere ad mãm: niſi velit intẽdere ad rem que non eſt opus. Et iſti fuerunt nimis ꝓſumptuoſi in hoc ꝙ pretermiſerunt mãm: ſicut illi fuerunt extra viam in ꝑtermittendo formã. Et ꝑter hoc difficile qđ dicit in ſcientijs naturalibus ſicut inuimus in caplͦ ꝑcedente: adhuc ẽt nō ſuffecit his hoc ꝙ poſtpoſuerunt cōparationes que ſunt inter formas ⁊ mãs: q: nō omnis forma ꝯuenit omni mãe: nec ois mã ẽ inreceptibilis omnis forme. Quia forme ſpãles nãles ad acqſitionẽ ſuaꝝ eſſentiaꝝ: habent opus: vt habeant mãs ſpãles proprias formis: qbus conſtitutũ eſt eſſe eaꝝ ad hanc formã: quã multa.n. accidentia ſunt que non veniunt ex forma: ſed ex mã: ⁊ qñ quidem perfecta ſcientia. ⁊ vera cōprehẽſio non eſt niſi de eo qđ eſt: ſicut eſt: ⁊ qđ comitat̃ illđ. Eſſentia aũt forme ſpecialis eget mã propria: ⁊ ſuum eẽ comitatur mãʒ ꝓpriã. Tunc q̃ũo perficiet̃ ſcia numeri ex ſciẽtia forme tñ: cum non fuerit hec diſpõ cognita apđ nos vere. Et q̃ũo erit hec diſpoſitio certa apud nos: cũ nō attenderimꝰ ad mãm: cũ in materijs non eſt aliqđ magis cōẽ: nec magis remotũ a forma q̃ʒ mã pͥma: Sed ex cognitione nãe eius: ⁊ ꝙ in potẽtia ipſa eſt oĩa: inde acgremus ſapientiã. q: forme que in hꝭ mã exiſtunt: aut ẽ ne-

A Contra antiphō.

B

C

ceſſarium vt remoueantur q̄ñ mutantur alie pro ipſis: aut eſt poſſibile: ⁊ non credibile. Unde que intẽtio ẽ melior inter ea que ſciri debent q̄ intentio diſpõnis rei in ipſo ſuo eſſe: an ſit forma: an mutabilis. Sed naturalis i ſuis ꝓbationibus ⁊ in perfectione doctrine ſue: opus hꝫ: vt retineat omnẽ cõprehenſionẽ mãe ⁊ forme ſimul. Et forma confert ſibi ſcientiã .ſ. quid ſit ipſa res in actu: magiſq̄ mã. Et materia confert ſibi ſciam potentie eſſendi in pluribus diſpoſitiõibus: ⁊ ex vtriſq̄ perficit̃ cognitio de ſubſtantia rei.

¶ Caplm. X. de aſſignanda proprietate vniuſcuiuſq̄ q̄tuor cauſarum.

A Iam premiſſimus in predictis intẽtiões ſignificantes eſſe cãm mãlem: ⁊ cãm efficientem: ⁊ cãm formalẽ: ⁊ cãm finalẽ. Nũc aũt debemus cognoſcere diſpoſitiones harũ cãrum: per quas in ſubſequentib⁹ habebimus facilitatem ꝑueniendi ad cognitionẽ cauſatoꝝ naturaliũ. Sꝫ ꝙ omne generatũ ⁊ corruptibile: ⁊ ꝙ omne ſubiacẽs motui: ⁊ omne cõpoſitũ ex mã ⁊ forma: hñt cauſas inuentas que ſunt he q̄tuor ⁊ non plures. In hoc non debet fatigari tractatus nãlis: q̄ hoc diuini eſt. Sed certitudinẽ earuꝫ quid ſunt ⁊ ſignificationẽ ſuaꝝ diſpoſitionũ ponere: h̃ ẽ a quo naturalis non poteſt excuſari. ¶ Dicemus igit̃: ꝙ cauſe eſſentiales reꝝ naturaliũ ſunt quattuor. Efficiens: materia: forma ⁊ finis. Et efficiens in rebus nãlibus aliquando dicitur ṗnm motus in alio a ſe: ſm hoc qđ ẽ aliđ. Sed intelligatur motus hic: oĩs exitus de potentia ad effectũ per formã in materia. Et hoc ṗnm eſt cauſa conuertendi in aliud: ⁊ mouendi de potentia ad effectũ. Sic medicus cũ ſanat ſeipſum: ṗnm eſt motus in aliũ: vñ ẽ aliud: q̄ ipſe non mouet niſi ĩfirmũ: ⁊ infirmus aliud eſt a medico ſm hoc ꝙ eſt infirmus. Et ipſe non ſanat: niſi ſm h̃ ꝙ eſt id qđ eſt .ſ. vnde eſt medicus. Sed curatio eius ⁊ receptio ſua curatiõis: ⁊ eius motus ad illã: non eſt ex hoc ꝙ eſt: id qđ eſt .ſ. vnde eſt medicus: ſed ex parte qua ẽ infirmus. ¶ Principiũ autẽ motus: aut eſt preparãs: aut eſt perficiens. Sed preparans eſt id qđ preparat mãm: ſicut motus ſpermatis in permutationibus preparantibus. Et perficiens eſt id qđ tribuit formã conſtituentẽꝫ ſpecies naturales: ⁊ eſt extra naturalia. Et non pertinet ad nãlem ſcire hoc veriſſime: ſed tñ: vt ponat ꝙ hoc eſt preparans ⁊ attribuens formã: ⁊ nõ dubitet ꝙ preparator ſit ṗncipiũ motus: ⁊ ꝙ perficiens eſt etiam ṗncipiuꝫ motus. Quia ipſum eſt vere qđ trahit de potentia ad effectum. Iam aũt aliquãdo enũeratur conſiliator ⁊ adiutor inter principia motus. Sed adiutor videt̃ eſſe pars ṗncipij motus: ſicut ſi eſſet ṗncipiũ motus exercitus regis: ⁊ adiutor pars eius: ſed dĩa inter regẽ ⁊ adiutoreꝫ h̃ eſt: q̄ rex mouet propter finẽ qui eſt ſuus: ⁊ adiutor mouet ꝑꝑ finẽ qui non eſt ſuus finis propter aliũ finẽ: q nõ eſt ipſi finis: ſed regi acquiſitus ex motu. Immo ẽ finis alius: vt gratitudo aut remuneratio: aut honorificatio: ſꝫ conſiliator eſt ṗncipiũ motus aliquo mediãte: q̄ eſt cauſa forme in alijs que eſt ṗncipiũ motus ṗmũ ad rem volitam. Et eſt ṗncipiũ principij. Hoc ergo eſt ṗnm efficiẽs reſpectu reꝝ naturaliũ. Sed quũ accipitur ṗncipiũ efficiens non in reſpectu reꝝ naturaliũ tantũ: ſꝫ reſpcũ ipſi⁹ eſſe: erit cõioris intentionis q̄ ſit hoc: ⁊ erit hoc quicq̄d eſt cã eſſendi: ſed remotũ a ſua eſſentia. Unde aũt eſt remotum: ⁊ vnde non eſt illđ eſſe ꝑꝑ ipſum cã eſt efficiẽs. ¶ Dicamus autẽ nunc de ṗncipio materiali: q̄ ṗncipia mãlia conueniunt in vno intellectu: hoc eſt: q̄ illa in naturis ſuis ſunt acq̄ſitiua reꝝ extraneaꝝ: ⁊ habent habitudinem ad cõpoſitũ ex illis eſſentijs extraneis: ⁊ habent habitudinẽ ad ipſas eſſentias. ſicut corpus habet comparationẽ ad ꝯpoſitũ .ſ. albũ: ⁊ comparationẽ ad ſimplex .ſ. albedinem. Et cõparatio eius ad cõpoſitũ eſt: ſicut comparatio cauſe ſemꝑ: q̄ eſt pars ꝯſtitutionis compoſiti: ⁊ pars in ſeipſa prior eſt tota: q̄ conſtituit eſſentiam eius. Sed cõparatio eius ad illã non intelligit̃ niſi tribus modis. vno .ſ. ꝙ nec precedit: nec ſequit̃ eã in eſſe .i. non eget eo in conſtitutione. Et alio ꝙ mã eget tali quale hoc eſt in conſtitutione in effectu: qđ ſit prius ea in eſſe eſſentiali: quaſi eſſe ſuũ nõ pendeat ex mã: ſed ex alijs ṗncipijs: Sed comitatur illũ cũ inuentũ fuerit: vt perficiat mãm eius: ⁊ ducat ad effectũ: ſicut ſunt multa quoꝝ ꝯſtitutio eſt cũ aliquo: ⁊ comitat̃ illud poſt conſtitutionẽ ſuam: vt conſtituat aliud. Sed fortaſſe cõſtituet illud aliud diſcedendo a ſua eſſentia: ⁊ aliquãdo ꝯſtituet aliđ per cõmixtionẽ ſue eſſentie: ⁊ hꝫ vocatur forma: ⁊ aut habet ꝑtẽ in perficiendo mãm ꝯſtitutione ſue eſſentie: aut ipſum eſt conſtituens proximũ. Et declaratio huius eſt in prima doctrina. Tertius aũt modus ẽ: vt mã ſit cõſtituta i ſua eſſentia: ⁊ ducta ad actũ: ⁊ precedat rem: ⁊ ꝯſtituat eaꝫ: ⁊ hoc eſt qđ vocamus accidens proprie: q̄uis aliquãdo vocemus accidens oẽs affectiones: ergo erit ṗmus modus ſm relationem eſſendi ſimul. Et duo alij modi ſm relationem prioris ⁊ poſterioris. Sed in ṗmo hoꝝ duoꝝ ṗoritas eſt eius qđ eſt in mã: ⁊ in ſcđo eoꝝ eſt ṗoritas mãe: ⁊ modi ṗmi non manifeſtatur eſſe. Sed ſi exempluꝫ hꝫ: ſit anima: ⁊ materia ṗma: q̄ñ coniungunt̃ ad ꝯſtituendũ hoiem: ſed de duobus alijs modis iaꝫ ſepe diximus: ſed materia cũ generato ex ea cuius ipſa eſt pars eſſe: habet ⁊ aliũ modũ reſpectus comparationis. Et dignũ eſt: vt h̃ comparatio adaptetur forme: ⁊ mã aliquãdo ſufficit per ſe ſola: vt ſit ipſa pars mãlis eius qđ habet mãm: ⁊ h̃ ſit in aliqua mã reꝝ: ⁊ aliquando non ſufficit: niſi adiuncta fuerit ei alia mã ex qua: ⁊ ex ipſa cõſletur quaſi vna mã ad perficiendũ formã rei. ⁊ hoc ſit in alia materia reruꝫ: ſicut herbe ad electuariũ: ⁊ ſicut humores ad corpus. Et quũ fuerit materia ex qua res nõ ꝑuenit: niſi alia materia fuerit ei adiuncta: aliq̄ñ erit ex cõmixtione tñ: ſicut ſingularia hoĩuꝫ in exercitu: ⁊ domus in ciuitate. Aliq̄ñ erit ex coniunctione ⁊ cõpoſitiõe ſimul tñ: ſicut lateres ⁊ trabes domui. Aliquãdo erit ex coniunctione ⁊ cõpoſitione ⁊ cõuerſione: ſicut elemẽta generatis. Quibus elementoꝝ non ſufficit ſola cõiunctio: nec ſola cõpoſitio cõtingendi ſe: vł obuiandi ſibi: ⁊ recipiendi figurã: vt ex h̃ habeant eſſe gnãtu: niſi ⁊ alia agant in alia: ⁊ alia patiantur ab alijs: quouſq̄ ex eis quieſcentibus in coniũctione ꝑueniat qualitas vniformis que dr̃ complexio: ⁊ tunc coaptabitur forme ſpeciali: ⁊ ꝑꝑ hoc ẽ triacha: ⁊ quicq̄d eſt ſimile illi: q̄ q̄uis cõmixte fuerint ſpecies eius: ⁊ coniuncte ⁊ compoſite: non tñ adhuc erit triacha: nec hẽbit formã triachitatis: niſi cũ mora temporis quo alie agant in alijs q̄litatibus ſuis: ⁊ ꝑueniat ex eis vna qualitas tã q̄ ꝯſimilis illis omnibus: ⁊ ſic ꝑueniet opus ex eaꝝ participatione. Et haꝝ forme eſſentiales ſunt fixe ⁊ ꝑmanẽtes: ſed accidentia eaꝝ ex q̄bus patiant̃ paſſionẽ conuerſionis: mutantur ⁊ ꝯuertunt̃ conuerſione muniẽdi ſuꝑabundantiã que eſt in ſingulis eoꝝ quouſq̄ quieſcat in eis qualitas dominãtiuꝫ minus q̄ erat in dominãtibus. Iam aũt fuit vſus: vt dicatur habitudo propoſitionũ ad cõcluſionẽ ſimilis habitudini formaꝝ ad materias: ſed melius eſt: vt forma ꝓpoſitionũ ſit figura eaꝝ: ⁊ propoſitiones cũ figura eaꝝ aſſimilant̃ cauſe efficienti: quia ipſe ſunt efficiẽtes ꝯcluſionẽ. Et ꝯcluſio ex hoc ꝙ eſt concluſio eſt res preter ipſas. Sed q̄ adinuenerunt ꝙ quando

.2. phyſi. te. cõ. 28.

vel minuẽdi.

2. phi. te. co. 31.

maioꝛ terminus ⁊ minoꝛ cõueniũt: prouenit inde ↄcluſio: ⁊ iam erat ante hoc in argumentatione. Accidit eis hͦ opinio: ꝙ in argumentatiõe eſt ſubiectũ ↄcluſionis: adijcientes etiã eſt ipſa argumẽtatio eſt ſubiectũ ↄcluſiõis. Sed terminoꝝ maioris ⁊ minoris natura eſt: vt vterqꝫ ſit ſubiectus forme ↄcluſionis: ⁊ non ſunt tunc termin⁹ maioꝛ nec mĩoꝛ: ſed ſunt ſubiecti: vt ſunt termini maioꝛ: § nec ſunt tunc ſubiecti ↄcluſionis: qꝛ vnuſquiſqꝫ eoꝝ qñ fuerit aliquis modus habitudinis vnius ad alteꝝ: tunc erit terminus maioꝛ ⁊ terminus minoꝛ. Et iſte eſt mod⁹ ſm quẽ cõparant̄ ambo in effectu habitudine ꝓpria ad mediũ: habẽtqꝫ habitudinẽ ad cõcluſionẽ: ſicut ad id qͦ eſt in potentia. Sed qñ fuerint alio mõ conſiderati: erũt ſubiecti ↄcluſionis in actu: qui modus eſt: vt vnus coniungatur alij ſm habitudinẽ predicãdi ⁊ ſubijciẽdi: aut antecedendi ⁊ ↄſequendi preter habitudinẽ: etiam quaꝫ prius habebant. Ac per hoc qui eſt in argumentatiõe terminus minoꝛ aut maioꝛ: non eſt ipſemet qui eſt in potentia terminus ↄcluſionis: ſed alius eiuſdẽ ſpeciei: qꝛ nõ ẽ poſſibile: vt dicatur ꝙ rei vne in nũero accidat: vt ſit terminus maioꝛ aut minoꝛ ⁊ ſubiectus partis cõcluſionis. Nec intelligo qũo debeant poni propoſitiones ſubiectũ concluſionis. Ut aũt comparauimus ad mãꝫ: ⁊ id qͦ ꝑuenit ex ea: aliquãdo materia erit mã ad recipiendũ generationẽ: ⁊ aliquando erit ad recipiendũ compoſitiõeꝫ ⁊ conuerſionẽ ſimul. Et hoc eſt qͦ dicimus de cauſa materiali: ſed ⁊ forma dicitur eẽntia que quãdo fuerit habita in mã ↄſtituet ſpẽm. Et dicitur forma ipſamet ſpecies: ⁊ dr̄ forma: figura ⁊ depictio: ⁊ dr̄ forma: diſpoſitio ↄgregationis: ſicut forma exercitus ⁊ forma ꝓpoſitionũ ordinataꝝ: ⁊ dr̄ forma: ordo viuendi ſicut lex: ⁊ dr̄ forma oĩs affectio quecũqꝫ fuerit: ⁊ dr̄ forma certitudo cuiuſcunqꝫ

B rei: ſiue ſit ſubſtãtia: ſiue ſit accidens. Sed differt a ſpẽ: qꝛ hͦ aliqñ dr̄ gen⁹ gñaliſſimũ: aliqñ dr̄ hͦ foꝛ⁹ itellcũs abſtractus a mã: ⁊ forma que accipit̄ ꝑ vno ex principijs ẽ ſꝫ cõparationẽ eius qͦ eſt compoſitũ ex ipſa ⁊ materia: qꝛ eſt pars eius qͦ ipa ↄſtituit in actu qualecũqꝫ ſit illͦ. Et materia eſt pars que non cõſtituit in actu: qꝛ eſſe materie non ſufficit: vt ſit in actu res: ſed vt ſit in potẽtia. Ergo res non eſt id qͦ eſt ex ſua mã: ſed ex eẽ forme ſit res in actu. ſed ↄſtitutio mãe per formã ſit alio modo. Cauſe etenĩꝫ formalis aliquãdo eſt reſpectu generis: aut ſpeciei ⁊ hec eſt forma que conſtituit numeꝝ: aliquãdo ẽ reſpectu alius modi: ⁊ hͦ eſt forma ſine qua mã ſit ſpecies: quia ipſa ſuperueniens eſt: ſicut forma figure ad lectum ⁊ albedo reſpectu coꝛpoꝛis albi. ſed hic finis eſt intentio ꝑꝑ quã venit forma ad mãꝫ: ⁊ hec eſt pars vera ⁊ ꝑs que putatur vera: ⁊ propter hũc finẽ eſt motus qui ꝓuenit ab efficiente non accidentalr̄: ſed eẽntialr̄. Et efficiẽs contẽdit efficere qͦ eſt bonũ reſpectu illius: ⁊ aliqñ erit vere: aliquãdo vero erit in opiniõe: quia ipſe aut ſic erit: aut ſic putabitur.

Caplm. XI. de cõparationibus cauſaꝝ inter ſe.

A 2.phy.c.? .30 Efficiens quodã reſpectu eſt cã finis. Quomodo. n. non erit ſic: cũ efficiens ſit qͦ facit finẽ eſſe? Et finis alio reſpectu eſt cauſa efficientis. Qũo non erit ſic? cũ efficiens nil faciat niſi ꝑꝑ eũꝫ: ⁊ non niſi ꝓpter eum faceret aliquid. Ergo finis mouet efficientẽ: vt ſit efficiẽs. Unde cũ dicitur: quare exercitaris: ⁊ dico: qꝛ vt ſaner: erit hec riſio: ſicut ſi diceret̄. Quare ſan⁹ fact⁹ es: ⁊ dicerẽ: qꝛ exercitaui me: eſſet riſio: qꝛ exercitatio ẽ cauſa efficiens ſanitatis: ⁊ ſanitas eſt cauſa finalis exercitationis. Sꝫ ſi diceretur. Cur queris ſanitatẽ: ⁊ dicerẽ: vt exerciter: non eſſet vera riſio: nec ꝓbabilis. deinde cum queritur. Cur queris exercitiũ. ⁊ reſpondeo: qꝛ vt ſaner: erit riſio certa. ¶ Efficiens aũt non eſt cauſa efficiendi finẽ eſſe fineꝫ: nec vt finis habeat eſſe in ſe: imo eſt cã: vt ſit finis ꝓprius: qꝛ drĩa eſt inter eſſe aliquid: ⁊ eſſe ſic iaꝫ didiciſti. Et finis eſt cã propter quaꝫ efficiens habet eſſe efficiens. Ergo ipſe eſt ei cauſa: vt ille ſit cauſa. ⁊ efficiẽs non eſt cauſa finis: vt finis ſit cauſa. Et hoc declarabit̄ i ꝓbĩa pͥma. Deinde efficiens ⁊ finis: ambo ſunt quaſi duo pͥncipia: non ꝓxima compoſito cauſato. Et efficiens: aut erit preparatoꝛ mãe: ⁊ tunc erit cauſa faciendi eſſe mãm ꝓpinqͣ cauſati: non cauſa propinqͣ cauſati. Aut erit attribuens formã: ⁊ tunc erit cauſa faciendi eſſe formã ꝓpinqͣ. Et finis eſt cauſa efficientis inqͣtũ eſt efficiens: ⁊ ẽ cã forme ⁊ materie mediante motu quo mouet efficiẽs cõ-

B poſitũ. Sed principia propinqͣ rei ſunt yle ⁊ forma: ⁊ nõ eſt mediũ inter illa ⁊ cõpoſitũ: ſed ſunt due cauſe eiusqͣ ſunt due partes eius ↄſtituentes illud ſine medio. Quis differat ↄſtitutio eius vniuſcuiuſqꝫ illaꝝ: cum hͦ ſit cauſa que non eſt illa. Sed aliqñ accidit: vt foꝛ⁹ ⁊ materia ſint cauſa cũ medio ⁊ ſine medio ſimul duobus modis: ſꝫ qñ ↄpoſitũ non fuerit ſpẽs: ſed ꝑs: ⁊ fuerit foꝛ⁹: nõ qͣ ꝓꝑe nomiat̄ foꝛ⁹: ſꝫ affectio accñtal: tũc erit mã ↄſtituẽs eẽntiã illius accidentis qͦ perfecit partẽ illam ſm ꝙ eſt pars. Ergo erit aliqua cauſa cauſe: ⁊ cũ ita ſit: tunc vnde mã ẽ pars compoſiti: ⁊ cauſa materialis: inde non eſt inter ea mediũ. Sꝫ forma qñ fuerit vera forma: ⁊ de predicamẽto ſubſtãtie: ⁊ fuerit ꝑfectiua mãe in effectu: ⁊ mã fuerit cauſa compoſiti: tunc hec forma erit cauſa cauſe compoſiti: ⁊ cũ hec ita ſint: tunc ex hoc ꝙ forma eſt pars cõpoſiti: ⁊ cauſa formalis: inde non eſt iter ea mediũ. Ergo materia quãdo fuerit cauſa cauſe compoſiti: non eſt hec vñ ipſa eſt cauſa materie compoſiti. Sed forma quãdo fuerit cauſa cauſe cõpoſiti: non eſt hͦ vnde ipſa eſt cauſa formalis compoſiti: ⁊ aliqñ contingit: vt eſſentia efficientis ⁊ forme ⁊ finis ſit vna. Et erit ipſa eſſentia cui accidit: vt 2.phy te. ſit ipſa efficiẽs ⁊ forma ⁊ finis. qꝛ in patre pͥncipiũ eſt ge- có.70.

C nerationis forme hũane ex ſpermate: ⁊ non eſt hoc totũ qͦ eſt patris: ſed tantũ ſua forma humana: ⁊ qͦ eſt in ſpermate non eſt niſi forma humana: ⁊ non eſt finis ad queꝫ mouetur ſperma: niſi forma humana. Sed vnde conſtituit cũ materia ſpeciem hoĩs: eſt forma: ⁊ vnde finitur in ea motus ſpermatis: eſt finis. Et vnde incipit ab ea compoſitio eius: eſt efficiens. Sed quãdo comparat̄ materie ⁊ compoſitioni: eſt forma: ⁊ quãdo cõparatur motui: aliqñ eſt finis: aliquãdo efficiẽs. Sed finis reſpectu terminationũ motus: ⁊ hec eſt forma que eſt in filio. Efficiens autẽꝫ reſpectu inchoationis motus: ⁊ hec eſt forma que eſt in patre.

Caplm. XII. de differentijs cauſarum.

A Vnaqueqꝫ cauſaꝝ aliquando eſt eẽntialr̄: aliquãdo accidẽtalr̄. Aliquãdo eſt propinqͣ: aliquãdo eſt remota: aliquãdo propria: aliquãdo cõis: aliquãdo ꝑticulari: aliquãdo vniuerſalis: aliqñ ſimplex: aliquãdo cõpoſita: aliquãdo in potẽtia: aliquãdo in effectu: aliquãdo cõmiſcentur inter ſe cum alijs. Sed has diuerſitates prius aſſignemus in cauſa efficiente: dicemus igitur: ꝙ cauſa efficiens eſſentialr̄ eſt ſicut medicus cuꝫ curat: aut ſicut ignis cum calefacit. hͦ eſt vt cauſa ſit pͥncipium eſſentie illius operis: ⁊ accipiatur ſm ꝙ eſt pͥncipiũ illius. Et cauſa efficiẽs accidentalr̄ eſt id qͦ differt ab hoc: ⁊ eſt multoꝝ modoꝝ: ex quibus eſt vnus quãdo efficiens eſt qui operatur opus. Qͦ cũ remouet contrarium prohibens ſuum cõtrarium: confoꝛtatur aliud cõtrarium: ⁊ tunc aſcribitur ei effectus alterius contrarij.

Sicut ſcamonea dicitur infrigidare quando expellit co
leram rubeā. Item alio modo efficiens eſt: qḋ ꝓhibꝫ aliḋ
a ſuo actu naturali. Quāuis prohibitio non ſit ex cōtra
rietate: ſicut quū quis remouet aliquid cui aliḋ inniteba
tur: cuiqꝫ ħ ceciderit: dicit̄ ille hoc deieciſſe. Item alio mō:
cum vna res accipitur multis reſpectibus que hꝫ multas
proprietates: ⁊ ex vna illaꝝ aliquid erit pncipiū eſſentia
liter alicui actui: ⁊ tamen non referetur ad illam: ſed ad
aliqḋ alioꝝ que coherent ei: ſicut cū dicitur: ꝙ medic⁹ fa
1. phi. 74 bricat. i. qḋ eſt ſubiectū medici eſt fabricans. Fabricat ḡ
B vnde eſt fabricator: non vnde eſt medicus. Aut accipiet̄
ſubiectū ſolū non coniunctum illi predicato: ⁊ dicet̄: ho
mo fabricat. Item alius modus eſt: vt cū efficiens fit: aut
natura: aut voluntate iens ad aliquē finem: ad quē: aut
perueniet: aut nō: ſed cū eo accidet alius finis: ſicut lapis
cum vulnerat: hoc non accidit: niſi qꝛ ipſe per ſeipꝫ ceci
dit: vt aliqḋ caput eſſet illi obuiū ſuper qḋ cecidit ſuo pō
dere: ⁊ vulnerauit. Et aliquādo dicitur res efficiens acci
dentaliter: q̄uis ipſa nihil fecerit. Iō ꝙ accidit ſepius: vt
ſequatur aliquid laudabile: aut vt fugiat terribile: ⁊ cū ħ
ſcierit: volꝫ illḋ applicari ſibi: ſi fuerit res laudabilis: aut
elongari a ſe: ſi fuerit terribilis. Et putabit̄ ꝙ ipſius pſen
tia fuerit cauſa illius boni aut mali. Sed efficiens ꝓpin
quum eſt illud inter qḋ ⁊ factum non eſt mediū: ſicut la
certus ad mouendū membra: ⁊ remotū eſt illḋ inter qḋ
⁊ factū eſt mediū: ſicut aīa ad mouendū membra. Sꝫ ef
ficiens propriū eſt illud a quo non patitur niſi vnū ſolūꝫ
ſingulare: ſicut ſpecies quā ſumit ypocras: opat̄ in ſolo cor
pore eius. Et efficiens cōe eſt illud quo participant̄ mul
ta ad patiendū ab eo: ſicut aer qui conuertit multa: q̄uis
ſint ſine medio. Sed particulare eſt illḋ qḋ eſt cā ſingu
2. phi. 38. laris cauſati ſingularis: ſicut medicus huius curationis:
aut vt ſit cauſa ſpālis cauſati ſpecialis: equalis illi in or
dine cōitatis aut ꝓprietatis: ſicut medicus curationis: ſꝫ
vniuerſale eſt: vt ipſum ſit materia: non attributa illi tā
tum cauſato qḋ refertur ad ipſum: ſed cōiori: ſicut medi
cus huic curationi: aut efficiēs huic artificio. ſꝫ ſimplex
eſt cum opus prouenit ex vna tm̄ virtute vt attrahere ⁊
expellere a virtutibus corporalibus. Sed compoſitum
eſt cū opus prouenit ex multis virtutibus que ſunt vna
in ſpecie: vt multi hoīes cū mouent nauiꝫ: aut diuerſa in
ſpecie: ſicut fames que fit ex virtute attractiua ⁊ ſentien
te: ſed qḋ eſt in actu: eſt ſicut ignis reſpectu rei accenſe: ſꝫ
in potentia eſt ſicut ignis reſpectu rei in qua nōdū eſt ac
cenſus: ſed poteſt accendi in ea: ⁊ potentia aliqn̄ eſt ꝓpi
qua: aliquādo remota. Remota aūt ē ſicut potentia pue
ri ad ſcribendū. Propinqua aūt eſt: ſicut potētia ſcripto
ris qui adeptus eſt habitū ſcribendi ad ſcribendum. Iā
C ergo poſſibile eſt: vt tu cōmiſceas eas: ſed relinquim⁹ ea
tuo ingenio: ⁊ aſſignabimus hos reſpectus etiā in princi
pio materiali. Sed mā eēntialiter eſt illa que pp ſeipſam
recipit rem: ſicut vnctū inflāmationē. Sed que eſt acci
taliter eſt multoꝝ modoꝝ in hoc vno: cum materia ē cū
forma cōtraria alij forme que remota aduenit ↄtraria:
accipi pro materia forme acquiſite: ſicut dicitur: ꝙ aqua
eſt materia aeris: ⁊ ſperma mā hominis: ſed ſperma non
eſt materia eius: īquātū eſt ſperma: qꝛ ſpermalitas amit
titur in generatione hoīs. Aut cum accipitur ſubā cū for
ma que non efficit ſubiectū eſſe ſubiectū: ſed q̄uis nō eſt
contraria alij forme habite. tamen fit ſubiectū: ſicut dici
tur ꝙ medicus medetur ſibi: qꝛ non ſibi medetur: vn̄ eſt
medicus: ſed vnde eſt infirmus. Ergo ſubiectū curatōis
infirmus eſt non medicus. Sed materia ꝓpinqua ē: ſicˀ
membra corporī: remota ſicut hūores: ⁊ adhuc etiā ele
menta. Materia aūt propria ſicut corpus hoīs cū com

plexiōe ſua forme eius cōis: ſicut ligna lecta ⁊ cathedre:
⁊ ſic de ceteris. Sed differentia ē iter ꝓpinquā ⁊ ꝓpriā:
qꝛ cauſa materialis aliquādo eſt propinqua ⁊ cōis: ſicut
ligna lecto. Materia vero pticularis eſt: ſicut hec ligna
huic cathedre: aut hec ſubſtātia huic cathedre. Uniuer
ſalis autē ſicut ligna huic cathedre: aut ſubſtātia huic ca
thedre. Materia vero ſimplex: ſicut yle omnibus reb⁹:
aut ligna quātū ad ſenſum omnibus lignealibus cōpoſi
ta: ſicut humores corpori: ⁊ ſicut ſpecies tyriache: mā in
actu: ſicut corpus hoīs ſue forme: ⁊ in potentia: ſicut ſper
ma illi: aut ſicut ligna īformia adhuc ſine magiſterio ca
thedre: ⁊ ħ ēt potentia: alia eſt propinqua: alia eſt remo
ta. Sed iſti modi etiam ↄueniunt forme: eſt. n. eſſentiali D
ter: vt figura cathedre. ſed forma accidentalr̄: eſt ſicut al
bedo ⁊ nigredo cathedre: ⁊ aliquando hec prodeſt ei q̄ ē
eſſentialr̄: ſicut duritiei lignoꝝ ad recipiendam figuraꝫ
cathedre. Aliquādo forma erit accidētalr̄ cauſa coherē
tie: ſicut motus quieſcentis: cū dicitur quieſcens in naui:
moueri ⁊ mutari accidentalr̄. Et forma propinqua ē: ſicˀ
quadratura huic quadrato. Et forma remota eſt ſicˀ ha
bens angulū illi: ⁊ forma propria non differt a particula
ri: ſicut diffinitio rei: aut differentia: aut ꝓprietas rei: ⁊ cō
munis non differt ab vniuerſali ſicut genus ab hn̄tibus
ꝓpria. Forma vero ſimplex eſt: ſicut forma aq̄ aut ignis
que eſt forma non conſtituta ex formis multis numero:
cōpoſita autē ſicut forme hominis que eſt conſtituta ex
multis viribus: ⁊ ex multis formis que cōuenīūt. forma
vero in actu cognita eſt: ſed forma in potentia eſt aliquo
modo potentia cū priuatione. ❡ Sed omnes iſti reſpe
ctus cōſiderant̄ etiam circa finē: finis enim eſſentialiter
eſt ad quē tendit motus nālis: aut voluntarius propter
ſe: nō propter aliud: ſicut ſanitas medicine: finis vero ac
cidentalr̄ multis modis eſt: vno cū aliquid ſit non ꝓpter
ſe: ſicut contritio medicine: vt bibatur. ſed ꝓpter ſalutē:
⁊ hic eſt vtilis: vel qui putatur vtilis: ſed primus eſt bo E
num vel qui putat̄ bonum. Alio modo eſt finis: qḋ comi
tatur finē: aut qḋ accidit fini. Sed qḋ comitat̄ finē: ē ſicˀ
comeſtio cuius finis eſt egeſtio. Et hec comitat̄ finē: ſed
non eſt finis: qꝛ finis eſt depulſio famis: ſed qḋ accidit fi
ni: eſt ſicut decor ex exercitio: qꝛ ex exercitio non intēdi
tur decor. ſed ſanitas: ⁊ ex ſanitate ſequit̄ decor. Itē alr̄
finis eſt ſicut illud ad qḋ motus non eſt veniens: ſed ipe
opponit̄ ei: ſicut vulneratio lapidi deſcendenti: ⁊ ſic qui
ſagittam mittit ad auem: ⁊ ſagittat hominē. Aliquādo fi
nis eſſentialis ſimul eſt ēt cū accidentali: aliquādo nō: ſꝫ
finis propinquus vt ſanitas medicine. Remotus: ſicˀ eſt
fortuna medicine. finis proprius: ſicut inuentio deſidera
ti amici quum queritur. cōis ſicut expulſio colere ex po
tu māne que eſt finis illi ⁊ potui violaꝝ. Sed finis par
ticularis: ſicut quū quis capit ſuū debitorē propter quē
capiendū diu peregrinatus eſt. Uniuerſalis: ſicut alicui⁹
vindicta de malefactore. ſimplex autē finis: vt ſatura
tio comeſtiōis. Cōpoſitus: vt decor ⁊ calefactio ex veſte F
ſerica. Et iſti duo fines certe ſunt ↄmunes. ſꝫ finis ī actu
⁊ potētia eſt ſicut forma que ē in effectu ⁊ potētia. Scias
aūt ꝙ cauſa in potentia eſt contra cauſatū in potentia: qꝛ
q̄diu cauſa fuerit in potentia cā: tādiu cauſatū erit in po
tentia cauſatum. Et poteſt eſſe: vt vnūqḋqꝫ eoꝝ ſit in ef
fectu actu diuerſaꝝ ſpecieꝝ: ſicut ſi homo ſit cauſa: ⁊ cā
tum lignū: ergo erit homo dolator in potentia: ⁊ lignum
dolatum in potentia: ⁊ non poteſt eſſe: vt eſſentia cauſa
ti habeat eſſe cum priuatione cauſe vllo modo. Et fortaſ
ſe dubitationē generat hic. ſ. ꝙ fabrica reſtat etiam poſt
fabricantē. Sed debes ſcire: qꝛ fabrica nō reſtat poſt fa
bricatorē: ſm ꝙ fabrica eſt cātū fabricatoris: qꝛ cauſatū

fabricatoris non eſt niſi mouere partes fabrice ad ꝯiun
ctionē: ⁊ hoc non remanet poſt eum. Sed ſtabilitas con
iunctionis ⁊ poſitio figure ſtabiliuntur cauſatis ꝑmanē
tibus: que quādo corrūpūtur: corrumpit̄ fabrica: ſꝫ cer
titudinē huius ſententie: ⁊ aliaꝝ ꝯſimiliuꝫ quas premiſi
mus ꝯmittimus philoſophie ꝑime. Ergo ſupſedeamus
ab eis vſqꝫ illuc.

¶ Capl'm. XIII. de fato ⁊ caſu: ⁊ de diuerſitate ſentiendi
de eis: ⁊ declaranda veritate in eis.

B Poſtq̄ autem iam loquuti ſum' de cauſis: ſed ⁊ fatū
2. phy. 47. ⁊ caſus: ⁊ q̄cq̄d accidit ex ſe: a quibuſdā com
putantur inter cauſas: non eſt pretermittēdū
conſiderare de his: vtꝝ ſint inter cauſas: aut
non ſint: ⁊ ſi ſunt: quomodo ſunt inter cauſas. Sed anti
quiſſimi antiquoꝝ olim diſſenſerunt in intellectu de fa
to ⁊ caſu. Nā quedaꝫ ſecta fuit que negauit fatū ⁊ caſuꝫ
eſſe de numero cauſaꝝ: ⁊ negauit ea itelligi eſſe vllo mo
do: dicens: ꝙ poſtq̄ inuenimus vniuerſis rebus cauſas
ex quibus eueniunt ⁊ videmus eas: inconueniens eſt: vt
pretermittamus: ⁊ poſtponamus eas quaſi nō ſint cāe:
⁊ incipiamus querere cauſas ignotas: fatū ſimul ⁊ caſuꝫ.
Foſſor etenīꝫ cum theſauꝝ ſubito inuenit: dicunt impiri:
2. phy. 54. q2 omnino fatū felix ſibi accidit. Sed quādo offendit in
aliq̄d: ⁊ ledit̄: dicunt abſolute: q2 fatū infelix illi accidit:
cum fatū nullo modo cōſequutū eſt: q2 omnis qui fodit:
ſuffoſſuꝫ inuenit: ⁊ omnis qui incedit: preceps ruit. Et di
cunt ꝙ aliquis: q2 iuit ad foꝝ ad ſedendum in meritorio
ſuo vidit ſuū debitorē: ⁊ conſequutus eſt ab illo ius ſuū:
⁊ hoc fuit opus fati: ſed non eſt ita: imo potius: quia iuit
ad locum vbi erat debitor ſuus: ⁊ q2 habebat ſenſum vi
dendi: vidit eum. Et quāuis finis ſui exitus ad forum nō
fuerit hic finis: tamen non debet dici exitū ad forū non
fuiſſe verum cām ꝯſequendi ius ſuum a debitore ſuo: q2
poſſibile eſt: vt vnū opus habeat multos fines: ⁊ plā ta
B lia ſunt. Sed quādo accidit: vt actor illius operis ꝑpōat
ſibi vnū ex illis finibus finem: ⁊ pretermittat aliū q̄tuꝫ
in ſe eſt: non q̄tum in re eſt. Quia in ipſa re alius finis ē
quē ſimiliter vtile eſſet proponere ⁊ aliuꝫ pretermittere.
Nōne enim vides ꝙ ſi hic homo preſciſſet debitorē ſuū
eſſe in foro: ⁊ ideo exiſſet: vt inueniret ⁊ apprehenderet:
tunc non diceret̄ fato hoc accidiſſe: ſed ꝑpter aliud a fa
to ⁊ caſu. ¶ Ergo iā videtur eis ꝙ q2 propoſuit ille ſibi
finem vnam ex rebus quā poſſibile erat cōſequi ex ſuo
exitu ad forum: idcirco negetur exitus non eſſe in ſeipſo
cauſa rei cuius eſt cauſa: quādo opinati ſunt ꝙ hoc mo
uebatur ſuo ꝑpoſito huius ꝑpoſitoris. Et hec fuit vna
ſecta. ¶ Item fuit alioꝝ ſecta huic ꝯria: que nimis ex
tulit fatūqꝫ diuiſi ſunt in plres ſectas. ¶ Quidā. n. eorū
dixerunt ꝙ fatum eſt cauſa diuina occulta quā non apꝑ
hendit intellectus: adeo ꝙ quidā eoꝝ poſuerunt fatū eē
cui omnes deberent adherere vt deo: ſed per cultū fati: ⁊
inſtituerunt ei templū: ⁊ ad honorē eius idolū cui deſer
uirent ad modū idolatrie. ¶ Item fuit q̄rūdā ſecta que
ſm aliquid prepoſuit ⁊ prefecit fatū rebus naturalib' di
cens ꝙ mundus fato conditus fuit. Et hic fuit Democri
tus: ⁊ h̄ eius ſecta. dicebat. n. ꝙ ꝑncipiū omniū ſunt mini
ma corpora indiuiſibilia pre duritie ſua ⁊ priuatione ina
nitatis que ſunt infinita nūero ⁊ diſperſa per inane īfini
tum ſpacio: ⁊ ꝙ ſubſtantia eoꝝ in natura ſua figurabilis
eſt: ſed figuratio eoꝝ diuerſa: ⁊ ſunt ſemꝑ mobilia ꝑ ina
ne: ⁊ cū contigerit vt obuient ſibi multa ſimul: ⁊ cōiun
gantur inter ſe ſm affectionē aliquam: tunc prouenit ex
eis mundus: q2 in eſſe multi mūdi ſunt ſicut iſte infiniti
numero: ⁊ ꝑpter hoc dixerūt ꝙ res particulares ſiē ſen

ſibilia ⁊ vegetabilia ſunt generata non caſu. ¶ Itē alio C
rum ſecta fuit qui non fuerunt auſi dicere mundū cum
vniuerſitate ſua generatū caſu: ſed generata ex ꝑncipijs
elementalibus poſuerunt generata caſu. Sed qḋ contin
git ex affectione ſue coniunctionis eſſe aptum ad perma
nendū ⁊ ad ꝑpagandū: remāſit ⁊ generauit: ⁊ qḋ nō fuit
ſic: non generauit: q2 in ꝑma creatione generabant̄ alia
diuerſoꝝ mēbroꝝ ⁊ diuerſaꝝ ſpecieꝝ. ⁊ generabatur ani
mal qḋ dimidius erat vitulus: ⁊ dimidius caper: ⁊ ꝙ mē
bra animalium: ita vt ſunt in ſuis dimenſionibus ⁊ affe
ctionibus ⁊ qualitatibus non ſunt ex intentione alicui'
vtilitatis: ſed cauſaliter. v. g. Secūdarij dētes non ſunt
acuti ad incidendā: nec molares ſunt plani ad molēduꝫ:
niſi q2 cauſalr materia coniuncta eſt in hāc formā: ⁊ cā
liter accidit: vt hec forma eſſet vtilis ad aptitudinē ꝑma
nendi: vt per hoc. ſ. ipſa res permaneret: ⁊ per hoc ſingu
lare haberet vitaꝫ: ⁊ qḋ habuit genitalia procreauit filios:
non vt ſpecies eius remaneret: ſed caſu. ¶ Dicemus igit̄ 2. phy. 48.
ꝙ reꝝ quedam ſunt ſemper: quedā vero ſepe vel frequē
ter. Et que ſunt ſepe: ſunt vt ignis qui ſepi' cōburit ligna
cū coniungitur illis: ⁊ ſicut qui egreſſus: vt eat ad aliqꝫ:
ſepius perueniat ad illum. Quedā vero non ſunt ſꝑ nec
ſepe. ſed que ſunt ſepe illa ſunt que non ſunt raro. ¶ Er
go eſſe eoꝝ poſtq̄ non pōt eſſe quin ſit: aut erit ex conſue
tudine ſolius ſue nature rei: aut non erit ſic: ⁊ cū non fue
rit ſic: aut cauſa egebit alia pari cauſa: aut participe: aut
remouente prohibens: aut nō indigebit. ſed cū cauſa nō
indiguerit pari ex illa pari cauſa: non debet magis eē q̄
non eſſe: non magis debet eſſe ex cauſa q̄ non eſſe: q2 nō
eſt in ipſa: nec in illa ſola: nec in illa cōpari: vt debeat ma
gis eſſe q̄ non eſſe. Ideo vt hec res ex illa cauſa potius
habeat eſſe q̄ non eſſe: ergo ex illa ſepius non eſt. Sꝫ cū
non eguerit pari: aut participe qḋ diximus: oportet vt ſe
pius ſit per ſe: niſi ꝓhibeat aliquid: aut aduerſet̄ ſibi ali
quid: q2 ꝑpter hoc fallit in raro. Quapropter oportet: vt
cū nihil prohibuerit: nec repugnauerit aliqd: ⁊ ſeruaue
rit nām ſuam: tunc ꝑueniat ſolito curſu. Et hec eſt diffe D
rentia inter ſemper ⁊ ſepe: eo ꝙ ei qḋ eſt ſemper: non ad
uerſatur aliquid cōtrariū. Unde ſequitur: vt qḋ eſt ſepe
cū ditione remouendi cōtraria ⁊ ꝓhibentia fiat neceſſa
rium: ⁊ hoc in nālibus manifeſtū eſt: ⁊ in rebus volunta
rijs. Quia voluntas quū firma fuerit ⁊ perfecta: ⁊ mem
bra fuerint apta motui ⁊ obedientia: ⁊ non fuerit ibi cau
ſa que prohibeat: nec cauſa que minuat velle: ⁊ fuerit illḋ
qḋ appetitur poſſibile: vt ad illud perueniatur: tūc claꝝ
eſt impoſſibile eſſe non inuenire ad illḋ: ⁊ quādo quidē
id qḋ eſt ſemper: vnde eſt ſemper nō dicit̄: q2 fato eſt. tūc
hoc etiam qḋ eſt ſepe: eiuſdem generis eſt: ⁊ eidē iudicio
ſubiacet. Concedo aūt ꝙ ſi apponitur aliquid: aut remo
uetur: fortaſſis ex remotione eius qḋ adeē ſolebat: dice
tur fieri fato vel caſu. Et tu ſcis ꝙ hoīes non dicunt: qḋ
eſt ſepe ex vna cauſa propria: aut vt qḋ eſt ſemper: fiat ca
ſu vel fato. Reſtat ergo qḋ eſt vtrumlibet: ⁊ qḋ eſt raro.
¶ Dubitari āt poteſt de eo qḋ eſt vtrūlibꝫ an ðbeat di
ci caſu ⁊ fato: an non debeat. ¶ Iam aliqui ꝯſtituerunt E
poſteriores per hipothetici: vt qḋ eſt caſu vel fato nō ſit .ſ. Ex h. n.
niſi hoc qḋ raro accidit ex ſuis cauſis: ſꝫ qui preſignauit .d. E ū 2.
hanc viā non ſic inſtituit. ſed vt non ſit ſꝑ: nec ſepe qḋ eſt phyſi cō.
caſu vel fato: ⁊ qḋ induxit poſteriores: vt ponerent caſuꝫ 48. ſꝫ hoc
pendentē ex rebus raris: ⁊ non ex vtrūlibet: ſunt forme nō inueni
diſpōnis: ⁊ hoc claret in rebus voluntarijs. Q2 iſti poſte expreſſe i
riores dixerunt. ꝙ comedere: ⁊ non comedere: ⁊ ambula themiſtio
re: ⁊ nō ambulare: ſunt ex rebus que ad vtrūlibꝫ veniūt ſꝫ magis i
ex ſuis ꝑncipijs. Sꝫ poſtq̄ ambulauerit ambulator: aut Ioā. gra
comederit comeſtor volūtate ſua: non dicemus h̄ caſu. matico ⁊
prioꝝ.

le eſſe. Sed nobis nõ videtur recta additio huius cõſti
tutionis: ſuper hoc qđ conſtituit magiſter. Et declarabi
mus iudiciũ huius ſentẽtie paucis verbis: hoc eſt q꞉ vna
⁊ eadem res aliquando ex vno reſpectu ⁊ ſepe: ſed neceſ
ſaria: ⁊ alio reſpectu eſt vtrũlibet. ſed raro. Sed quando
perfecte conſiderata fuerit. ⁊ aſſignate fuerint omnes eius
diſpoſitiones: fiet neceſſaria. Sicut quũ conſideratur ꝙ
materia ex qua gñatur manus concepti: abũdauit ſupra
id qđ expenſuꝫ eſt de ea in quinqꝫ digitis. Et q꞉ virtꝰ di
uina que fluit in corpora inuenit aptitudinem vel habili
tatem ſufficientem in mã naturali ad formaꝫ debitã: q꞉
ipſa quãdo tale quid inuenit: non permittit eſſe ocioſum:
erit tũc neceſſariũ: vt creetur digitus ſuꝑfluus. Ergo erit
h: quãuis eius poſſibilitas ſit rara et inuſitata compara
tione nãe cõis: non tantũ rarum vel inſolitum compara
tione cauſarum quas nominauimus: ſed etiam neceſſa
rium. Et fortaſſis ingreſſio tractatus declarabit nobis ꝙ
res cũ non debuerit exiſtere ex ſuis cauſis: nec excedere
nãm poſſibilitatis: non exiſtet per illas. Sed declaratio
B huius ⁊ cõſimiliũ retardata eſt ad phĩam pmaꝫ. ¶ Er
go poſtq̃ ſic eſt res: nõ eſt longe: vt ſit vna natura in cõ
paratione vnius rei ſepiſſime: ⁊ in cõparatione alterius
rei vtrũlibet: q꞉ diſtantia que eſt inter eſſe ſepe: ⁊ eẽ vtrũ
libet: magis ꝓpinqua eſt q̃ diſtantia que eſt iter neceſſa
rium ⁊ raꝝ. Vñ comedere ⁊ ambulare qñ comparantur
voluntati: ⁊ ponit̃ voluntas ibi eẽ: tranſeũt de diffinitio
ne poſſibilitatis que eſt vtrũlibet ad ſepe. ⁊ cum de hoc
exierint. non erit cõueniẽs vllo modo vt dicant̃ caſu fie
ri vel fato. Sed cũ non comparantur vel referuntur ad
voluntatem: ſed conſiderãtur in ſeipſis quãdo. ſ. eque eſt
poſſibile: vt ſit comedere: veriſimile eſt tunc: vt dicat̃ in
tantũ ad illaꝫ: ⁊ caſu accidit. vt comederet. Sꝫ hoc in cõ
paratiõe dicit̃ introitus nõ volũtatis. Similiter cum di
xerit aliquis obuiaui illi: ⁊ caſu accidit vt ambularet: vel
obuiaui illi: ⁊ caſu accidit vt ſederet: q꞉ hoc totum vſita
tum eſt ⁊ familiare: ideo eſt firmuꝫ. Ad ſummam autẽ cuꝫ
res fuerit in ſe nec ſperata nec formidata: q꞉ non eſt ſem
per nec ſepe: tũc eſt conueniens dicere ꝙ cauſa que du
cit ad eſſe: ſit caſus vel fatuꝫ. Et h ſic cum poſſibile eſſet
ex ea euenire qđ non ſolet ex ea euenire: nec ſemꝑ nec ſe
pe. ſed cũ nõ potuerit ex ea euenire: nec debuerit eẽ ex il
la: ſicut ex pſentia alicuius eclypſis lune: tũc non dꝫ dici
ꝙ preſentia illius caſu accidit: vt eẽt cã eclypſis lune. Sꝫ
poteſt dici ꝙ caſu accidit. vt eſſent ſimul. ergo pſentia il
lius non erit cauſa eclypſis lune: ſed cã accidentaliter eſ
ſendi pſente eclypſi. q꞉ eſſe ſimul cũ eclypſi non eſt ecly
C pſis. ¶ Sed ad ſummam cum fuerit res talis ex qua oĩno
non poſſit ꝑuenire alia res: ipſa tunc nõ erit cauſa illius
caſualis: q꞉ nõ erit illius cauſa caſualis: niſi cuꝫ potuerit
prouenire ex ea qđ nec fuerit ſemper nec ſepe. Et ſi pre
ſciret agens quomõ dicũtur motꝰ oĩum: ⁊ firmiſſime vel
let ⁊ eligeret caſus: certiſſimus ſibi fieret finis. Sicut ſi
exiens ad foruꝫ preſciret ꝙ eius debitor eſt in via: hoc ſi
bi certũ proponeret fineꝫ. Et exiret tunc a diſpõne vtrũ
libet ⁊ rari. Sꝫ exitus illius qui preſcit debitoreꝫ ſuũ eẽ
in partem ſui exitus: ducit eum ſepius ad obuiandum il
li. Sed exitus nõ preſcientis ſm ꝙ eſt iſcius fortaſſis du
cit eum: fortaſſis nõ: ⁊ tunc eſt caſus comparatione exitꝰ
ſine conditione addita: ⁊ eſt nõ caſus comparatiõe exi
tus habita conditione. Vñ manifeſtum eſt ex hoc ꝙ cãe
caſuales ſunt: cũ ſunt ꝓpter aliquid: ſed ſunt cauſe effici
2. phyſic. entes eoꝝ per accidens. ergo caſus eſt cauſa reꝝ natura
lium: ⁊ volũtariaꝝ per accidens: nec ſemꝑ eueniens nec
ſepe: ⁊ eſt in quocũqꝫ eſt per aliqđ: ⁊ non eſt cauſa eẽntia
lis que illud idux erit. Aliquãdo autẽ accidũt res nõ vo
luntarie: nec fiũt caſu vt impreſſio veſtigij in terra: cum
egreditur ad capiẽdum debitorem ſuuꝫ: q꞉ hoc q̃uis nõ
fiat ex volũtate: tamẽ neceſſariũ eſt volito. Sed poterit
aliqs dicere: ꝙ aliqñ do dicimus. ſic ⁊ ſic accidit caſu: q̃
uis res ſit frequẽtiſſima. ſicut cum dicit̃ ꝙ iui ad illũ ex
negocio aliquo: ⁊ caſu accidit ꝙ inueni illũ in palatio: et
nõ fruſtrat̃ in hoc vbo: eo ꝙ ille ſoleat eſſe in palatio ſe
piſſime. ¶ Sed reſpõſio ad hoc eſt ꝙ hic nõ dixit h ſꝫ D
ꝙ res ẽ in ſe: ſꝫ ſm ꝙ opinatꝰ eſt. Si eñi magis putauerit
ꝙ ille debeat eẽ in domo: nõ dicet tũc h caſu accidiſſe: ſꝫ
ſi nõ inuenerit dicet ꝙ caſu accidit ſic. Imo dicet h quũ
eque fuerit in putatiõe eius in ipſa hora ⁊ in ipſa diſpõne
ꝙ ſit in domo vel nõ ſit in domo: ⁊ erit tũc ſua putatio in
ipſa hora in iudicio vtriuſlibꝫ: nõ i iudicio eſſendi ſepius
aut nẽcio: q̃uis in cõparatiõe hore ſolite ẽ ſepꝰ. Aliqñdo
aũt putat̃ de multis reꝝ nãliũ q̃ rariſſime ſolent eẽ: ſicut
auꝝ qđ naſcit̃ magni põderis: aut hyacintus que excedit
mẽſurã ſolitã: ꝙ inueniat̃ caſu: eo ꝙ hoc fiat rariſſime: ſed
nõ ẽ ita: q꞉ nõ ponit reꝫ ſub caſu cũ ꝯfert̃ eẽ abſoluto. Sꝫ
cũ ꝯfert̃ cãe efficiẽti eẽ rariſſime: ꝯtigit cã ẽ eẽ ex illa ra
riſſime. h eñi auꝝ vel h hyacintꝰ nõ ꝑueniũt ex cã effici
ente ea: imo ex vtute ſua ⁊ ꝓp abũdãtiam multe mãe. Et
qñ qdẽ hic ſic ẽ: tũc hꝰ opus nõ euenit niſi ex ſeipſo ſemꝑ
aut ſepe euẽtu nãli. Et dicemꝰ ꝙ cã caſualis poẽ ẽ vt ꝑ
ueniat ad ſuũ finẽ eẽntialẽ: ⁊ poſſibile ẽ: vt nõ ꝑueniat: ſi
cut qui vadit ad mercimonia ſua: ⁊ iuenit debitorẽ ſuuꝫ
caſu: fortaſſis retrahit̃ per h a ſuo fine eẽntiali: fortaſſis
nõ retrahit̃: ſꝫ vadit ad illũ: ⁊ ꝑueniet ad illũ. Aut ſic la
pis dẽſcẽdẽs qñ vulnerat caput aliqđ: fortaſſis ſtabit: for
taſſis deſcẽdet ſuo deſcẽſu. Et ſi ꝑuenerit ad iſtũ finẽ nã
lem in cõparatiõe eiꝰ. erit cã eẽntialis: ⁊ in cõparatiõe fi
nis accidentalis: cauſa caſualis. ¶ Sꝫ cũ nõ ꝑuenerit ad F
illum cõparatione finis accñtalis: erit cã caſualis: ⁊ i cõ
paratiõe finis eẽntialis: fruſtra. ſicut dr̃ ꝙ bibit potioneꝫ
aſſellandi: ⁊ nõ aſſellauit: ⁊ fuit eius bibere fruſtra: ⁊ i cõ
paratione finis accñtalis: erit cã caſualis. ¶ Item puta
uerunt fieri ⁊ accidere res nõ ꝓpter finẽ ſed leuitate: nec
tamẽ fieri caſu: ſicut q ignoranter apprehẽdit barbã ſuã
⁊ cetera hꝰ. Sed nõ eſt ita ſicut poſtea declarabimus in
phĩa pma certitudinem rei in illis. Deinceps autẽ dice
mus ꝙ caſus cõior eſt q̃ fatum in hac noſtra lingua: q꞉
omne fatũ eſt caſus: ſed nõ oĩs caſus eſt fatum. Iſti enim
forſitan nõ dicunt fatum: niſi qđ ducit ad rem alicuiꝰ ꝓ
ẽcij: ⁊ eius initiuꝫ eſt volũtas dñi arbitrij qui ſit de rõna
bilibus adultis: q̃uis dicatur fatum aliud etiam preter
hoc: ſicut lignum quod diuiditur: ⁊ eius pars vna dicat̃
honeſtis vſibꝰ ⁊ alia ꝑ cloace: ⁊ illa dr̃ fortunata: h autẽ
infortunata: ſed hoc tranſumptiue eo dicitur. Sed caſus 2. phyſic.
initium eſt naturale. non dicitur fuiſſe ex fato: ſed fortaſ
ſis attribuunt ei nomen eius qđ eſt ex ſeipſo: niſi cum cõ
parantur alij principio voluntario. Res autẽ caſuales
adueniunt ex concurſu duarum rerum: aut plurium. Sꝫ
in omni concurſu duo concurrentia: aut erunt ambo mo
bilia: vt ſibi concurrant: aut erit vnum quietum ⁊ alteꝝ
mobile ad illud. ¶ Q꞉ ſi ambo quieuerint: ambo reſtabũt H
in diſpõne nõ ꝯcurrẽdi in q̃ erãt prius: ⁊ nõ interueniet ali
qs ꝯcurſus iter illa. Et qñqdẽ h ſic ẽ. tũc poẽ ẽ: vt ꝙ ꝯti
gãt duo motꝰ ex duobꝰ pncipijs: vno nãli: ⁊ altero volũ
tario: ⁊ ꝯcurrũt ad vnũ finẽ q i ꝯpõne volũtarij: aut erit
bonũ ꝓcioſuꝫ: aut malũ ꝓcioſuꝫ: ⁊ erit tũc fatũ illiꝰ. Sꝫ in
ꝯparatiõe motꝰ pncipij nãlis nõ erit fatũ: q꞉ dr̃a iter iſfor
tuniũ ⁊ malũ ꝯſiliũ h ẽ: ꝙ malũ ꝯſiliũ ẽ eligere cãꝫ q̃ ſe
piꝰ ducit ad malũ finẽ: ⁊ iſfortuniũ h ẽ ꝙ cũ nõ ducit ſepiꝰ
ad finẽ malũ: ſꝫ illũ iſfortunatũ q facit illõ educit ad illũ.
Et fortuna eſt ex qua multa bone proueniunt ſepe fato

quando ipſa babetur. Infortunium autē ex quo ſepe ac-
cidunt multa mala fato: quando ipſiuz babetur. Ergo ex
babito primo ſuſpicātur q̄ adueniet cū ea bonum quod
ſolet euenire. Et ſuſpicantur ex babito ſecūdo q̄ eueniet
cuz eo malum qd̄ ſolet euenire. Et aliquando vna cauſa
caſualis babebit fines caſuales indefinitos. Unde non
poſſunt cuſtodiri a caſu: ſicut cuſtodiūt ſe hoīes a cauſis
eſſentialib⁹: ſed orant deū: vt liberet eos ab his malis.

Capl'm. XIIII. De conuincendo eos qui errauerunt in fato ⁊ in caſu: ⁊ deſtruendo ſententias eorum.

A Poſtquā iaz declarauimus quid ſit ca-
ſus: ⁊ an ſit. debemus inuenire
deſtructiones rōnū falſaꝝ de caſu: q̄uis me-
lius eſſet differre hunc tractatum poſt natu-
ram in phīa prima. q̄ꝛ propoſitiones quas ſu
mimus ad hunc tractatum: plures ex eis ſunt quaſi poſi
tiones: ſed q̄ꝛ volumus placere in hoc ⁊ in alijs: ſicut fuit
vſus: dicemus ꝯtra intētionē eius q̄ oīno negauit caſum:
argumentās q̄ q̄cq̄d eſt hʒ cām cognitaz: ⁊ ideo non eſſe
opus ingrere eius cauſam que eſt caſus. Rō eius nō cō-
cludit qd̄ querit̄. Non eſt eniz veruz q̄ q̄ꝛ inueniunt ſin-
gulis rebus cauſaz: ideo caſus nō habeat eē. Sed fortaſ-
ſis ipſa que eſt cauſa rei ex qua res non p̄uenit ſemp̄ nec
ſepe: eſt cauſa caſualis vnde ſic eſt. Sed qui dixit q̄ vna
res babʒ multos fines ſimul: falſitas ſubintrauit in eum
p̄pter cōionem noīs finis: q̄ꝛ finis dr̄ id ad qd̄ res perue-
2. phyſic. nit quocūq̄ mō q̄ dicitur finis: id qd̄ querit̄ ex opere: q̄
autez q̄ritur ex motu nālī eſt diffinitū ⁊ queſitum ex vo-
luntate: eſt etiaz diffinitum: q̄ꝛ nos nō intēdimus hic ni-
ſi de fine eſſentiali. Sed cōtra eum qui dixit q̄ finis non
dʒ conuerti in non finez p̄pter poſitionez. vʒ. q̄ cum po
ſuerit finem capere debitorez: erit res nō fatalis: ⁊ cū po-
ſuerit finez exitum de meritorio: erit res fatalis. Reſpō-
ſio erit hec: q̄ꝛ qui dixit q̄ poſitio nō conuertit diſpōnez
huiuſmodi nō eſt credendus. Nōne enim vides q̄ poſi-
tio in vno facit rē ſepius: in alio raro: q̄ꝛ qui ſuſpicatur q̄
ſuus debitor in via eſt: ⁊ exit ad illum capiēduz: vnde h̄
ſic eſt ſepe capit. Et qui ſuſpicat̄: exit demeritorio ſuo: ſʒ
B non capit eū ſepe. Ergo ſi p̄pter poſitionem diuerſaz
variatur iudiciū rei in ſepe Similr̄ variat̄ iudiciū rei in
hoc q̄ eſt caſuale vel nō caſuale. Sed Democritus q̄ po-
ſuit creationez mundi caſu: ⁊ videt q̄ generata ſunt natu
ra: q̄ manifeſtat falſitatez ſue ſnīe: hoc eſt vt oſtendam⁹
ei q̄d ſit caſus: ⁊ q̄ ipſe eſt finis accn̄talis nō ſolum rei na
turalis aut volūtarie: ſed etiā violente: q̄ꝛ violētia termi
natur nā aut voluntate: qd̄ poſtea declarabitur. vn̄ vio-
lentia vel coactio poſt coactionez non poteſt procedere
in infinitū. Ergo natura aut volūtas in ſe prior eſt caſu.
Ergo p̄ma cauſa mūdi eſt natura aut volūtas. Q̄uis cor-
pora de q̄bus dicit ⁊ videt q̄ ſunt dura ⁊ ꝯuenictia i ſub-
ſtantia: ſed diuerſa in figuris: ⁊ videt q̄ ſunt mobilia ex
ſeipſis per inane: que cū ꝯiungūtur ſibi ⁊ contingūt ſe: ſed
ſm̄ ipſiuz non eſt aliqua vis neq̄ʒ forma: niſi figura tātuz
coniūctio eoꝝ: ⁊ figure eoꝝ: non conſolidant ea iter ſe: q̄n
poſſibile ſit illa diſpergi: ita vt ſemp̄ ſint in ſuo motu: quē
habent ex ſeipſis. Debēt ergo ex ſua eēntia ſemp̄ illa mo
ueri ⁊ diuidi: ita vt nō maneat in eis cōtinuatio. Qd̄ ſi ita
eſſet: non eſſet celū cuius eē p̄cedit vno mō in tractatib⁹
C ſubſequentib⁹ inter duo extrema tēporis. Sed ſi dice
ret q̄ in ſubſtātijs hoꝝ corpoꝝ ſūt diuerſe: vires ⁊ q̄ ac-
cidit eis vt ꝯcurrant ⁊ conſtringātur inter ſe. ſed q̄ debi-
le ex eis ſit inter duo conſtringētia. ⁊ conſtrictio vtriuſq̄ʒ
cōſtringentiū adequat̄ ſm̄ equalitatem duaꝝ virium: ⁊
h̄ eſſet ſic. Fortaſſis eſtimaret̄ dicere aliq̄d donec decla-
remus: q̄ꝛ nec hic qui eſt: nec cōtinget ſicut inueniemus

poſtea: miruz eſt autem q̄ rem que eſt ſemp̄ cui nō acci-
dit excedere ordinē: nec eſt res cui accidit gn̄ari fato aut
caſu vllo modo: ponit caſualē: ⁊ ponit rebus particulari-
bus finem: ⁊ in illis videtur eſſe caſus. Sed abendedir ⁊
conſimiles poſuerunt particularia caſu: ⁊ etiā miſcuerūt
caſum cuz neceſſario: ⁊ poſuerunt caſu habitum materie
⁊ formationē eius ex ſua forma neceſſario non p̄pter fi-
nez. U. g. dixerunt q̄ dentes non ſunt acuti p̄pter incidē
dum: ſed caſualiter. q̄ꝛ ſic habita fuit mā: vt nō reciperēt:
niſi hanc formaz. ergo fuerunt acuti neceſſario. Jam vo
in hoc ꝯſenſerunt rationibus dicentes q̄uo eſſet natura
que facit p̄pter aliquid. naz ſi ſic eſſet. nō eſſent deformi
tates ⁊ ſupfluitates ⁊ mors in nā vllo modo. He enim
diſpoſitiones nō intēduntur. ſed caſu fiūt: q̄ꝛ materia ei⁹
modi eſt. vt ſequātur eam hꝫ diſpoſitiones. Quia ſilr̄ D
eſt iudicium de alijs rebus naturalibus preteritis q̄ fue-
runt eius modi. vt in eis eēt vn̄. itas. ⁊ nō comparauerūt Opīo.
ea caſui nec neceſſitati materie. Sʒ putauerūt q̄ ipſa
non eueniunt niſi ex efficiēte qd̄ facit p̄pter aliq̄d. Et Contra.
ſi ſic eſſet: nō eſſet niſi ſemp̄ ⁊ eternū: ⁊ nō diuerſificarē-
tur. ⁊ hoc eſt ſicut pluuia quā ſciunt certe gn̄ātā eē ex ne- De plu-
ceſſitate māe: q̄ꝛ ſol quum euaporat ⁊ aſcendit vapor ad uia.
ſpaciū frigiduz: infrigidat̄ ⁊ conuertit̄ in aquā pondero-
ſam: ⁊ deſcendit neceſſario: ⁊ caſu accidit: vt proſit. Ideo
putauerūt q̄ ille pluuie intendūtur a nā p̄pter illas cō-
moditates dicentes. q̄ nō attenduntur corruptiones q̄s
raro faciunt. ⁊ dixerūt q̄ accidit in h̄ tractatu aliud. ſ. q̄
ordo inuētus in gn̄ātione reꝝ naturalium: ⁊ caꝝ proceſ-
ſus eſt ad id ad qd̄ debet neceſſitas q̄ eſt in materijs. Sʒ
non eſt id qd̄ debeamus appreciari: q̄ꝛ ſi adhuc ꝯceſſeri-
mus q̄ vegetabilitas ⁊ gn̄ātio habent ordinē: ſimilr̄ de-
teriorari ⁊ ire ad corruptionem: ſn̄t habent ordinem nō Ethica.
inferiorez illo: qui eſt ſicut ordo ethice febris a ſuo prin-
cipio vſq̄ʒ ad finē eius contrarius ordini vegetabilitatī.
Ergo p̄pter hoc deberēt etiā putare q̄ ethica p̄pter ali-
quid eſt qd̄ eſt mors. Deinde ſi nā facit p̄pter aliq̄d: ad-
huc queſtio reſtat de illo aliq̄d: quare illd̄ natura fecit ſic
vt eſt: ⁊ ſequentur interrogatiōes in infinitum. Dixe- E
rūt ergo quomō natura erit efficiens p̄pter aliq̄d q̄ꝛ cuz
natura ſit vna: diuerſificātur eius opera p̄pter diuerſita
tem materiaꝝ: ſicut calor qui ſoluit aliquid: vt ceram: ⁊
indurat aliquid vt ſal ⁊ oua: ergo miruz eſt q̄ calor ē ef-
ficiens cōbuſtionem p̄pter aliquid: ſed comitat̄ h̄ neceſ-
ſario quia materia eſt eius modi: vt quuz eam calor teti-
gerit debeat ipſa cōburi. Silr̄ eſt iudiciū de alijs virib⁹
naturalibus. Or autez nos debemus dicere in h̄ tra- Op. Aul.
ctatu ⁊ ſentire: hoc eſt. ſ. q̄ non eſt opus diſſerere an ca-
ſus ſit intra gn̄ātionem rerum nālium. ſ. in comparatio-
ne ſuoꝝ ſingulariuz: q̄ꝛ habitus huius ceſpitis in hac pte
huius terre: ⁊ habitus hui⁹ grani triticei in h̄ nouali ter-
re: ⁊ habitus hui⁹ ſpermatis in hac vulua: nec eſt ſemper
nec ſepe. Sed ſatis faciemus concedentes q̄ h̄ ⁊ quicq̄d
eſt conſimile ſit caſuale. Aſſignabimus autem hoc qd̄ di
cimus in generatione ſpice grani triticei per attractio-
nem alimenti a terra. ⁊ concepti ex ſpermate per attra-
ctionem alimenti a matrice. poſt caſum illum: ⁊ inuenie-
mus. q̄ꝛ non eſt caſuale: ſed eſt res quam natura facit: et
vis adducit. Similiter conſentimus cū eis in hoc qd̄ F
dicunt q̄ materia que eſt in dentib⁹ non recipit: niſi hāc
formā. Sed ſcimus q̄ hec materia non habuit hanc for
mam: eo q̄ non potuit accipere niſi hanc formam. Sed
hec forma habuit hāc materiam: ideo q̄ non potuit ma-
teria recipere: niſi hanc formaz. In domo etenīz nō ſub-
ſedit lapis in imo ⁊ trabes i ſūmo: eo q̄ h̄ ē grauior ⁊ illa
leuior: ſʒ q̄ꝛ h̄ ē op⁹ artificis cui placuit magis. vt ꝯiūctio

lignoꝝ ex ſuo opere eēt tali modo: ⁊ ideo cõiunxit ea ſic.
Sed certus tractatus declarabit certitudinez huius qđ
dicimus: qꝛ vna pars terre cū ceciderit in ea granū triti
G ci faciet naſci ſpicaz tritici: ⁊ ſi fuerit granum ordei faciet
naſci ſpicā ordei. Et incõueniens eſt vt dicat̄ q̄ ptes ter-
re ⁊ aque moueant̄ per ſe: ⁊ diffundant̄ in ſubſtātia gra-
ni ⁊ augmentent: qđ poſtea declarabit̄ q̄ motus eaꝝ ex
ſuis locis nō eſt ex ſeipſis. qꝛ mot⁹ quos hñt ex ſeipſis iā
cogniti ſunt. Ergo motus eaꝝ non ſunt niſi attractiones
virtutū latentiū in granis attrahētium ex licētia creato-
ris qui eſt excelſus. Deinde nō poteſt eē quin ſit in limo na-
turali terre: aut alie partes q̄ ſunt apte gnātioni grani tri-
ticei: ⁊ alie apte gnātioni ordei: aut vt qđ eſt aptum gene-
rationi tritici: idē ſit etiā ipm aptum gnātioni ordei. Sed
ſi id qđ eſt aptum vtriq̄ eaꝝ eſt vna pars: tūc iaz remo-
ta eſt neceſſitas cõparata mãe: ⁊ ↄuerſa eſt res. ſ. q̄ neceſ-
ſitas nouiter aduenit mãe ex formatore qui attribuit ei
illā formā: ⁊ mouet eam ad illā formā. Ille enī aut ſem-
per aut ſepe hoc facit. ¶ Iaz ergo declaratū eſt q̄ qcqd
H ſic eſt: opus ē q̄ veniat ex ipſa re tēdēte ad illud: aut ſem-
per quādo nō habuerit īpedimētum: aut ſepe qñ habue-
rit impedimētū. Et h̄ eſt qđ intelligimus: cū dicimus fi-
nem in reb⁹ nālibus. Si aūt partes fuerint diuerſe: tunc
ſilitudinē que eſt īter ṽtutez que eſt in grano: ⁊ īter illaz
mām: granum attrahit mām ipſaz: ⁊ attrahit eā ad ptem
propriaz ſemp aut ſepe: vbi attribuit̄ ei aliq̄ forma. Erit
igit̄ etiā virtus que eſt ī grano mouēs per ſe hāc mãz ad
illā formaz ſubſtantie: ⁊ q̄litatis ⁊ figure: ⁊ vbi: ⁊ nō erit
hoc neceſſitate mãe: q̄uis neceſſariū eſt mãz eē eius mo-
di: vt moueat̄ ad hāc formā. ¶ Ponamus aūt. grã exē-
pli. hoc qđ nã mãe exigit hanc formā: ⁊ q̄ non eſt recepti
bilis niſi hui⁹ forme. Nō tñ eſt neceſſe: vt ſit ei⁹ mot⁹ il-
luc vbi acq̄rat ipſaz formā quā prius nō habuit neceſſi-
tate que ſit in ea: imo ex alia cā que mouet illam: ⁊ attri-
buit ei id qđ ipſa tantū apta eſt recipere ⁊ nihil aliud. Ex
his ergo oībus māifeſtū eſt. q̄ motiones mãruz a nã ſūt
ex lege nālis appetitus vſq̄ ad extremū definitū: ⁊ h̄ eſt
ſemp aut ſepe: ⁊ hoc ē qđ itelligimus cū dicimus nomen
finis. ¶ Poſt h̄ etiā manifeſtū ē. q̄ fines qui ex mã pue-
D niūt qñ natura eſt eius modi: vt nō īpeditur: nec ei repu-
gnatur: oēs ſunt bonitates. Sz cū puenerit ad finē q̄ ma-
lus eſt: illud puenire nō eſt ex ea: nec ſemp: nec ſepe. Ita
vt noſtra aīa quādoq̄ admirans incipiat pquirere eius
cām accñtez. Et dicamus qd cauſe fuit: q̄ hec planta ſic
aruit: aut qd cauſe fuit q̄ hec mulier abortiuuz fecit. Et
quādoquidē ſic eſt: tūc nã mouet̄ ꝓpter bonitatez ⁊ nō
eſt h̄ in ipſo aīali tātuz: aut vegetabili tantū: ſed ēt in mo
tib⁹ corpoꝝ ſimpliciū ⁊ ſuoꝝ opeꝝ que fluunt ab eis na
turalr̄: qꝛ illa ſemp tendūt ad finē: interiz dū nō īpedi-
tur ſuus motus ab ordine ꝓprio: nec trāſgrediūtur illuz
niſi cā repugnante. Silr̄ ſagacitates ⁊ igenia q̄ ſunt ī ani
malib⁹ aīalium ꝓpria nidificādi ⁊ texendi ⁊ ſilīuz: imitā-
tur res nāles: ⁊ fiūt ꝓpter aliquē finē. Si aūt res caſu ac-
cidūt cur de grano triticeo nō naſcit̄ ordeum: Et cū non
naſcit̄ arbor cõpoſita de ficulnea ⁊ oliua: ſicut apud eos
accidit caſu hircoceruus: ⁊ cur nō redeunt illa extranea:
vel renouant̄ mira: ſed remanēt ſpecies ſeruate ſepius.
¶ Sed qđ ſignificat nobis q̄ res nāles ſunt ꝓpter finē:
I h̄ eſt q̄ qñ ſentimus impediri aut debilitari nām: adiu-
uamus eaz arte: ſicut phyſicus facit qui ſcit q̄ qñ remo-
uet̄ ↄtrarium: aut adiuuat̄ virtus: nã ꝓficit ad ſanitatem ⁊
ad bonū: qꝛ q̄uis nã careat diſcretione: nō tñ iccirco dz
iudicari q̄ opus qđ ex ea ꝓcedit: non tēdit ad finē: qꝛ di-
ſcretio non eſt: vt efficiat opus hr̄e finem: ſed vt aſſignet
opus qđ paucis debeat eligi inter cetera opera ex quib⁹

poſſibile eſt illud eligi vnūquodq̄: quoꝝ habet finez ꝓ-
priuz ſibiipſi. Ergo diſcretio eſt ꝓpter deſignandū opus:
non ꝓpter faciendū illi finem: etſi anīa eſſet immunis ab
omnibus affectiōibus diuerſis ⁊ a ſuccedētibus deſide-
rijs. nō procederet ex ea niſi vna actio vniformis q̄ ſem-
per ſm vnū ordinē diſcurreret ſine deliberatiōe. Si aūt
hoc per aliud cõprobare volueris: attende diſpōnez ho-
rum artificioꝝ. Non enī dubitamus quin artificiuz fiat
ꝓpter finē: ⁊ artificiū cum ↄuerſum fuerit in habitū: non
erit opus deliberatione: ad exercēdū illud. Imo contra-
rio continget: qꝛ ſi deliberationē ibi adhibuerit: turbabi-
tur peritiſſimus: ⁊ hebetabit in agēdo qđ ſolebat. Sicut
qui ſcribit: aut qui tāgit cytharā: ſi icipit diſcernere vnā-
quāq̄ lr̄arum: aut vnūquēq̄ thonorum: ⁊ voluerit ſcire
numerum eoꝝ. hebetabit̄ ⁊ impediet̄ ⁊ nō procedet ſuo
ordine in ſingulis que icepit agere: niſi in eo qđ facit ſi-
ne deliberatione: q̄uis initium illius operis ⁊ appetitus
eius nō fuerit niſi ex deliberatiōe: ſed exercere illud pri-
muz in p̄ncipio eſt ſine deliberatiōe. ¶ Similr̄ eſt quiz K
aliquis bibens ſubito adheret ad aliqd ne cadat: ⁊ velo-
citer recurrens manus ad ſcalpendū mēbrū pruriens ſi-
ne cogitatu ⁊ deliberatiōe: ita q̄ formā eius qđ agit non
prius habuerit in imaginatiōe. ⁊ qđ eſt clarius hoc eſt: ſcz
q̄ virtus aīalis que qñ mouet mēbrum: manifeſtū eſt q̄
eligit ad mouēduz: ⁊ cognoſcit q̄ mouet: non mouet illō
per ſeipſaz nec ſine medio: qꝛ qđ mouet ꝓprie caro eſt la
certi: ⁊ motus mēbri ſeqtur hoc: ⁊ aīa nō pcipit q̄ carnez
moueat: q̄uis hec actio eſt volūtaria ⁊ prima. Sz rō de
formitatis reꝝ ⁊ ↄſilium hec eſt: q̄ q̄dam ſunt ex dimi-
nutione ⁊ breuitate curſus nālis. Quedā vero ſunt ex ſu-
perfluitate. Qđ aūt eſt diminutio ⁊ turpitudo eſt ex p̄ua
tione operis ꝓpter inobediētiā materie. Nos autem nō
cogimur dicere q̄ nature ſemp eſt poſſibile mouere oēz
materiam ad ſuum finem: nec concedimus q̄ priuatiōes
ſuarum actionum habeant fines. Sed ↄcedimus q̄ eius
opera in materijs ſibi obediētibus ſunt ꝓpter fines: ⁊ h̄
non eſt contrariuz illi. Sed mors ⁊ ethica ſunt ꝓpter de-
fectuz nature corporalis in comitādo in materia formā
eius: ⁊ conſeruando eam in illa per reſtitutionez eius qđ
reſolutum eſt ex ea. ¶ Ordo autem ethice nō eſt vt om- L
nino non tendat ad finem: qꝛ ordo ethice habet cauſam
preter naturaz corpori imperantez: que cauſa eſt calor: ſz
cauſa caloris eſt natura. ergo cauſa ethice eſt nã: ſed acci-
dentaliter: vnicuiq̄ autem harum finis eſt: ſed finis ca-
loris ē vt moueat humiditatez ⁊ conuertat eam: ⁊ afferat
ei nutrimētuz ordinate. Et hic eſt eius finis. Nature au-
tem que eſt in corpore finis eſt conſeruare corpus q̄diu
poſſibile fuerit cum nutrimento poſt nutrimentum. Sz
cum ſcōm nutrimentuz acceſſerit: ſecūdum nutrimentū
minus erit q̄z primuz ꝓpter cauſas quas poſtea dicem⁹
in ſcientijs particularib⁹. Illud alimentuz erit cauſa ac-
cidentalis ordinis ethice. Ergo ethica ſcōm q̄ ordinata
eſt ⁊ tendit ad finez eſt opus nature: q̄uis nō eſt opus na
ture corporis. Nos autē non conceſſimus quodcūq̄ fue-
rit in rebus naturalibus: debeat eſſe finis nature que eſt
in ipſa: ſed diximus q̄ omnis natura agit ſuuz opus pro-
pter finez quem hz. Sed opus alterius poteſt eſſe nō ꝓ-
pter finem quē habeat. Mors autem ⁊ diſſolutio ⁊ ethi-
ca ⁊ oē huiuſmodi q̄uis nō ſint finis vtilis q̄tuz ad cor-
pus illi⁹ q̄ hec patit̄: ſunt tñ finis q̄ dz eē q̄tū ad ordinez
vniuerſitatis. Et iā innuimus h̄ ī eo qđ p̄ceſſit. ¶ Cū aūt M
ſcieris diſpōnez anīe: euigilabis ad finē qui eſt morti ne-
ceſſarius: ⁊ ad fines qui ſunt debilitati neceſſarij. Sed ſu
perfluitates ſunt etiā generate ꝓpter aliquē finē: qꝛ ma-
teria quādo fuerit ſupabūdans: mouebit eaz nã: ⁊ ducet

eam ad formã ad quã dꝫ ex ea aptitudine que eſt in illa: nõ eniꝫ permittit eã ociari. Ergo erit in ea opus nãe propter finẽ: q̃uis id qđ duxit ad hunc finẽ: illud eſt id quod caſu accidit: cã. ſ. non nãlis. Sed illud qđ dicũt de pluuia nõ debemus cõcedere: ſed dicimus ꝙ ꝓpinqtas ſolis et remotio eius: ⁊ acceſſus caloris ꝓpter ꝓpinquitateꝫ ei⁹: ⁊ frigiditatis eius ꝓpter remotionẽ: ſicut poſtea ſcies: eſt cã ⁊ ordo multarum reꝝ que ſunt bonoꝝ finium in natura: q2 ex deſcenſu ſolis appropinquãtis: ⁊ eius motib⁹ inclinatis ꝓuenit euaporatio que aſcẽdit illuc vbi infrigidat̃: ⁊ deſcẽdit neceſſario. Ergo nõ ſufficit ad hoc neceſſitas mãe: ſed eſt ħ opus diuinũ qđ facit mãm peruenire ad ſuam neceſſitatẽ: ac per hoc ꝯſequitur eam finis. Omnem eteniꝫ finẽ aut plures ex finib⁹ comitat̃ neceſſitas i mã: ſed cauſa mouens ingrit mãm ⁊ facit eam eius modi: vt coniungatur forme neceſſitate que eſt in ipſa q̃ erat finis appetitus: q̃re ħ cõſidera in artificijs: q2 dicemus eis adhuc ꝙ q2 motus hꝫ finem: ⁊ opus finẽ: nõ iõ opꝫ vt oĩs finis habeat finem. vt nõ reſtet īterrogatio de quare: q2 finis verus eſt q itendit̃ ꝓpter ſe ꝓpter quẽ ⁊ cetere res appetũtur. De eo aũt qđ appetit̃ ꝓpter aliqđ debꝫ interro-
n gari quare. ⁊ reqri reſpõſio de fine. ¶ Sed de eo qđ appetitur ꝓpter ſe: nõ cõuenit īterrogari: quare appetit̃. q2 non dr̃ cur queris ſanitatẽ: aut cur queris bonitateꝫ: aut quare fugis īfirmitatẽ: aut cur fugis malũ: ſi autem motui vniuerſali eẽt finis quare eſt: aut q̃re eſt finis: oporteret tũc vt oĩs finis haberet finem. Sed eſt ei finis ſm ꝙ eſt ibi remotio ⁊ renouatio que venit ex cã materiali aut volũtaria: ⁊ non opꝫ mirari ꝙ calor operet̃ alicuius cõbuſtionẽ: q2 veꝝ eſt ꝙ calor operatur ad cõburenduꝫ et ad deſtruendũ cõbuſtum: ⁊ cõuertendum in ſilitudineꝫ ſui: aut in ſilitudinem ſubſtãtie in qua eſt. q2 nõ eſt caſus ⁊ finis accidẽtalis: niſi inq̃tum cõburit pãnos alicuius pauperis: ⁊ hic nõ eſt ei finis oĩno: q2 nõ cõburit illos: q2 ſunt pãni pauperis: nec q2 ſit in ĩgne hec v̓tus cõburens: ſcꝫ ꝓpter hoc: ſed vt cõuertat qđ tãgit in ſubſtãtiam ſuã: ⁊ diſſoluat qđ eſt aptum diſſolui: ⁊ iduret qđ eſt aptũ indurari. ¶ Nũc autem caſu accidit: vt iſti pãni tetigerint illum. Ergo opus ignis in nã finem habet: q̃uis non fuerit eius obuiatio huic patiẽti: niſi accñtaliter. Nec tamen ideo dꝫ negari eẽ finis eſſentialis: q2 finis eſſentialis eſt dignior fine accñtali. Igitur iã declaratum eſt ex his oĩbus ꝙ mã ꝓpter formaꝫ eſt: ⁊ q2 ipſa preparat̃ ad recipiendũ eam: ⁊ aduenit ei forma. Sed q̃cũq3 attendit vtilitates mẽbrorum aĩalium. ⁊ partes vegetabiliũ: nam dubitat quin res nãles ſint ꝓpter finem. Sed poſtea faciemus te olere de hoc aliqđ in fine noſtroꝝ verboꝝ de naturalibus. ſ. ꝙ preter hoc nõ debꝫ negari in reb⁹ naturalibus eẽ res neceſſarias. ſ. quaꝝ quibuſdam egent ꝓpter finem: ⁊ quedam comitantur finem.

¶ Caplm. XV. Quomodo pertineant iſte cauſe ad interrogationes factas per quare. ⁊ ad reſponſa.

a POſtquaꝫ declaratus eſt numerus cãſarum ⁊ earum diſpoſitio: dicemus ꝙ nãlis debet intendere: vt vtilitateꝫ earum comprehendat: ⁊ maxime formarum: donec perficiat̃ in eo cõprehenſio etiã cauſatĩ. Sed ad res diſciplinales nõ pertinet principium motus. q2 nõ habent motum: ⁊ ſimilr̃ non pertinet ad eas finis motus: nec mã vllo mõ. Sed opꝫ conſiderare in illis cauſas formales tantũ: q2 debes ſcire: q2 in interrogatione de reb⁹ mãlibus ſicuti in quare: fortaſſis itelligit̃ aliq̃ cauſarum. Sed ſi itelligatur in ea efficiens ſicut quũꝫ dicitur: quare litigauit ille cũ illo: poſſibile eſt: vt reſponſio ſit finis. ſicut cũ reſpondet̃: vt vindicaret ſe ab illo: q2 poſſibile eſt vt reſpõdeatur Conſiliatõr: aut efficiẽs ꝑor efficiente. Et hic eſt q duxit ad effectum: ſicut cũ dicit̃ ꝙ ille ꝯſuluit: aut q2 auferebat ſibi ius ſuũ. q2 hic eſt efficiens forma electionis ex qua ꝓceſſit vltima actio. ¶ Sꝫ B ſi reſpõderi debeat formalis aut mãlis: hoc adhuc diſcutiendũ eſt. q2 forma eſt forma opis. ſ. litis. ⁊ nõ ẽ iterrogatio niſi de cauſa ſui eſſe ex efficiẽte: vnde nõ eſt aptuꝫ reſpondere illam. q2 ipſa nõ eſt cã ſui eſſe ex efficiente. niſi fuerit illa forma que eſt finis finiũ. Ergo erit ex ſeipſa: nõ ex cauſa que moueat efficiẽteꝫ vt ſit efficiens ſm modũ quem inuimus in declaratione cõparationis que eſt inter efficiẽtem ⁊ finem. q2 per hoc nõ erit cã ꝓpinqua eſſendi ipſaꝫ in ipſa mã ex efficiente: ſed eſt cã efficiẽdi ipſꝫ eſſendi efficiẽtem: q2 ex hoc ꝙ hꝫ eſſe in materia non eſt cauſa litis. ſed vñ eſt eſſentia ⁊ intellectus. Sꝫ cũ fuerit interrogatio de illa ſi hꝫ eſſe: non debet eſſe reſponſio de illa vnde hꝫ eẽ: ſꝫ vnde eſt itellectus ⁊ eſſentia: ⁊ fortaſſis forma de qua interrogat̃: erit ipſemet intellectus cõtentus in illa vel accñs illi: ⁊ incedẽs ſm eam. Et erit aptuꝫ vt ſit ipſe intellectus reſpõſio ſicut cũ dr̃. Quare ille fac̃ iuſtitiã. reſpõdetur. q2 iuſtitia pulchra eſt: ⁊ pulchritudo erit qualitas iuſtitie ad ſilitudinem forme: ⁊ ipſa forma non erit reſpõſio pro qua facta eſt iterrogatio: ſꝫ alia forma ab ea que eſt aut pars diffõnis: aut accidẽs ei. q2 pulchritudo cõmunioris itellectus eſt q̃ꝫ iuſtitia: ⁊ aut ẽ accidens comitãs: aut eſt pars diffõnis ſubſtãtialis. Sed cuꝫ apta fuerit forma ad reſpõdendum eam hic tunc ſm ꝙ ſic eſt iã continet̃ in collocutiõe dicentis ⁊ mouentis ad electionem: q2 de materia idem eſt iudiciũ: q2 cũ dr̃. quare dolauit ille hec ligna ⁊ fecit ex eis lectũ: Reſpondet̃. q2 habebat ligna: nõ eſt ſufficiens: niſi addiderit ei dicẽs: q2 habebat ligna firma ⁊ apta ad faciẽdum ex eis lectũ: ⁊ non erãt ei opus ad aliud. ¶ Sꝫ in reb⁹ volũtarijs dif- C ficile eſt aſſignare cãm ſufficientẽ: q2 voluntas ẽt adhuc mouet̃: poſtq̃ꝫ complete ſunt res quas difficile eſt numerare: ⁊ fortaſſis multas ex eis nõ ꝑcipiet vt enumeret: ſed in reb⁹ naturalibus ſufficit aptitudo mãe ⁊ ꝯcurſus virtutis efficientis. Erit ergo de ea reſponſio ſola habitudo cõparationis materie in illis quãdo noĩata fuerit in interrogatione ꝑſentia efficiẽtis. Sꝫ qñ iterrogatio fuerit đ fine: ſicut cũ dr̃. q̃re curatus eſt ille: Cõgrua erit reſponſio de ꝑn° efficiẽte: ſicut cũ reſpõdet̃. q2 bibit medicinã: ⁊ eſt congruũ vt reſpõdeat̃ ꝑnm mãle adiũctũ efficiẽti. ſ. dicatur. q2 cõplexio ſui corporis ẽ fortis nãe: ⁊ ſufficit noĩare ſolã mãm. Sꝫ forme ſolius noĩatio paꝝ ſufficit ad ſoluẽduꝫ q̃ſtionẽ. vt dicat̃. q2 eius ꝯplo tẽperata fuit. vñ tranſibit ad aliã iterrogationẽ que ducit nos ad mãm aut efficiẽtẽ. Sꝫ cũ fuerit iterrogatio de aptitudine mãe: ſicut fortaſſis cũ dr̃. cur ẽ corpus hoĩs receptibile mortis: poſſibile eſt vt reſpõdeat̃ cã finalis: ⁊ dicat̃. q2 ſic factũ ẽ: vt cũ ꝑfecta fuerit aĩa: euadat a corpore q2 ẽ poſſibile: vt reſpõdeat̃ cã mãlis ⁊ dicat̃: q2 eſt cõpoſitũ ex ꝯtrarijs. Et nõ eſt poſſibile vt efficiẽs reſpõdeat̃ ad iterrogationeꝫ factam de aptitudie: q2 nõ ẽ poſſibile: vt efficiẽs det mãe aptitudinẽ. vt q2 ſi nõ dederit: non ſit apta. ¶ Sꝫ ſi apti- D tudo itelligit̃ aptitudo ꝑfecta: fortaſſis dabit cã efficiẽs: vt cũ dr̃ de ſpeculo. cur recipit formã: ⁊ reſpõdet̃. q2 politor poliuit. Sed aptitudo originalis comitat̃ mãm: ⁊ eſt poſſibile: vt reſpõdeat̃ forma: cũ ipſa fuerit ꝑfectrix aptitudinis. ſicut cũ dicit̃ de ſpeculo. q2 eſt politum ⁊ terſuꝫ: q2 omnino interrogationi non ꝯuenit materia: niſi quãdo comprehẽditur cum forma: ⁊ iterrogatur de cauſa eſſendi formam in mã. Sed cum iterrogatio fuerit de forma. mã ſola nõ ſufficit: vt reſpondeatur pro ea: ſed opꝫ vt adiũgatur ei aptitudo ⁊ cõparetur efficienti ⁊ fini: vt re-

ſpōdeaṫ ꝑ illa. Et cū voluerīs poſtponere q̄cq̄d minus
plene dr̄. vt dicas rem certam. Scias ꝙ reſponſio certa
nō eſt: niſi noīes oēs cauſas que nō fuerint cōtente in in-
terrogatiōe. q2 cum noīate fuerint ⁊ cōſumate certo fine:
ceſſabit iterrogatio. Cōpletur tractatus de naturalibus
auxilio dei ⁊ gratia.

¶ Incipit liber ſecundus de motu ⁊ cōſimilibus.

¶ Capitm primum. De motu.

A Poſtquā perfecimus librū de pri-
cipijs cōmunibus rerū
nālium: debemus ꝓcedere ad loquēdū
Quies. de eoꝝ accñtibus cōibus: ſed nulla ſunt
magis cōia q̄ȝ motus ⁊ q̄es. ¶ Et quies
ſicut poſtea declarabimus diſpōnē eius:
eſt ꝑuatio motus. Debemus ḡ pus age-
re de motu: ⁊ dicemus. ꝙ eoꝝ q̄ ſunt. q̄dam ſunt in actu
omni mō. q̄dam vō ſunt in actu ſm aliq̄d: ſm aliq̄d in po
tentia: ⁊ ipoſſibile eſt: vt aliqua res ſit in potētia oī mō: q̄
non habeat eē in actu aliquo mō. Credatur h̄ ⁊ cōcedat
ſic poſitum: q̄uis in ꝓximo poſſit cognoſci: deide q̄cq̄d ē
in potentia ſolet exire de ea ad effectum q̄ eſt oppoſitus
ei. Qd aūt ipoſſibile eſt exire ad effectum. nō eſt ei poten-
tia ad illū. Sȝ exitus de potētia ad effectū: alius ſit ſubi-
to: ⁊ alius ē nō ſubito. ſed q̄ eſt gnāliter vtroqȝ iſtoꝝ: ſm
ꝙ eſt gnālior: eſt res que accidit oībus predicamentis.
¶ Nulla eni cathegoria eſt q̄ nō habeat exitū de poten
tia ſua ad ſuū effectū: aut in ſubā: ſicut exit⁹ hoīs ad effe-
ctū. poſtq̄ȝ fuerit in potētia aut i q̄litate: ſicut exitus ni-
gredinis ad effectū de potētia: aut i aliqō. vt exitus pr̄is
de potētia ad effectū. aut in vbi. ſicut eleuaṫ ſurſū in ef-
fectū poſt potentiā. aut in q̄ñ: ſicut exitus antiq̄ ad effe-
B ctū de potētia. aut in ſitu. ſicut exit⁹ ſtātis ad effectū de
Antiq̄rū potētia. ſilr in hr̄e: ſilr in agere ⁊ pati. ¶ Sed intellus in
opinio de quo ꝯuenerūt antiq̄ in vſu appellandi motū: nō ē ille in
motu. quo ꝯueniant oēs iſti modi exeūdi de potētia ad effcū.
Sed ille q̄ eſt motus exeūdi nō ſubito: ſȝ gradatiȝ. ⁊ hic
nō ꝯuenit niſi certis cathegorijs. ſicut q̄litati: q2 hn̄s q̄li-
In qb⁹ h̄ tatē in potētia. poſſibile ē vt ꝓcedat ad effectū paulatiȝ
dicamtis donec ꝑueniat ad illam. Silr hn̄s q̄titatem i potētia. Et
repit mo- nos declarabim⁹ poſtea q̄ ſunt cathegorie: i qb⁹ poſe eſt
tus. cadere hūc exitū de potētia ad effectū. ⁊ in qb⁹ nō ē poſ-
ſibile cadere. Sȝ niſi h̄ eēt ꝙ in diffōne tēporis: neceſſa-
rium ē ponere motū: ⁊ ꝙ cōtinuatio ⁊ ordinatio recipiūt
tēpus in ſui diffōne: ſubitū ēt recipiant inſtās in ſui dif-
finitiōe. Qm̄ dicit ꝙ ſubitū eſt id qō eſt in iſtāti: ⁊ ꝙ i-
ſtans recipit tēpus in ſui diffōne: q2 ipm eſt extremitas
tēporis: ⁊ ꝙ tēpus recipiṫ in diffōne mot⁹: facile eēt dice-
re ꝙ motus eſt exitus de po⁹ ad effectū in tēpore conti-
nuo ⁊ nō ſubito. Sed in oībus iſtis deſcriptiōib⁹ eſt dcla
Qua via ratio circularis implicita. ¶ Jō neceſſe fuit: vt q̄ hāc do
inceſſit ctrinā nobis tradidit icederet alia via. Cōſiderauit eniȝ
Ariſt. diſpōnem mobilis: qn̄ ē mobile in ſe. ⁊ ꝯſiderauit modū
exeūdi q̄ ꝓprius ē motui in ſe: ⁊ ipoſuit ei nomē ꝑfectionē
⁊ actionē ſupra gnātionē in effectu: cui⁹ opp^m eſt potētia.
Aliqn̄ eniȝ res eſt mobilis in po⁹. ⁊ aliqn̄ eſt mobilis in
effectu ⁊ ꝑfectiōe: q2 tunc ei⁹ effectus ⁊ ei⁹ ꝑfectio ē mo-
tus. Ergo motus participat ⁊ ꝯuenit cū alijs ꝑfectiōibus
ſm hūc modū. Et differt ab alijs ꝑfectiōibus ſm alium.
q2 cū alie perfectiōes hn̄tur. res eſt cū illis i effectu: ⁊ nō
eſt amplius in po⁹ aliq̄d de eo qō habeṫ i effectu. ¶ Ni-
grū eteni cū fit nigrum in actu: nō reſtat in po⁹ aliq̄d de
tota nigredie quā hȝ. Et quadratū cū fit quadratū in ef-
fectu: nō reſtat in po⁹ aliq̄d de tota q̄dratura quā habet.
¶ Sed mobile qn̄ fit in effectu mobile: putaṫ ꝙ adhuc
C ſit in po⁹ mobile ꝑꝑ vlitatē totius ꝯtinui mot⁹ et hȝ eē

in illo in po⁹ ēt alius motus ꝓter hūc quo moueṫ. ꝑꝑ quā
eſt mobile. Et inueniṫ illud in po⁹: etiā aliud ꝓter h̄ qō eſt
mobile i effectu. q2 eēntia mobilis in effectu ſi nō fuerit
in po⁹ aliq̄d ad qō moueaṫ: ⁊ ad qō ꝑ motū applicetur:
tūc qn̄ ē in motu nō ē eius diſpoſitio ⁊ eius cōparatio ad
aliud qō ē ei in potētia: ſicut ē ei an̄ motū. ¶ Q2 in hora Po⁹ duplex
quietis an̄ motū eſt illud in po⁹ abſoluta. imo habȝ duas an̄ motū.
potētias. vnā iā in illo: alterā ꝑueniēdi ad illud. Ergo hȝ
tūc duas ꝑfectiōes: ⁊ hȝ ad eas duas cōparatiōes. Sed
poſtq̄ȝ acq̄ſierit perfectionē vnius potētiaꝝ: reſtat adhuc
in po⁹ in illa re: que appetiṫ a duab⁹ potētijs: ſed in vtriſ-
q3: ⁊ q̄uis vnā iā habeat in effectu q̄ ē vna de ꝑfectioni-
bus ⁊ prior. tn̄ nōdū ē liberat⁹ ab eēndo in po⁹ i vtriſq3: Mobile eſt
vna ad quā itur ꝑ motū: ⁊ altera ipſe motus: q2 motus mouet ē i du
ſicut apparet nō cōpletur mobili q̄n reſtet i po⁹ vllo mō: plici po⁹.
vnde motus ē ꝑfectio ꝑma eius qō ē in po⁹: ſed nō ex oī
parte: q2 poſe eſt: vt qō ē in po⁹ habeat aliā ꝑfectionem:
ſicut ꝑfectio humanitatis aut caballitatis nō pendet ex
eſſendo in po⁹ ſm ꝙ adhuc eſt in po⁹. Qūo. n. ꝑderet: cū
illa nō liberetur a po⁹ dum hȝ eē: nec ēt in ꝑfectiōe: ꝑoſt-
q̄ȝ habita fuerit. ¶ Ergo motus ē ꝑfectio ꝑma eius qō ē Mot⁹ ē ꝑfe
in potētia: ſm ꝙ eſt adhuc in potētia. ¶ Jā aūt diffinie- ctio ꝑ^a ei⁹ qō
runt motum diffōnibus diuerſis ⁊ ambiguis: ⁊ h̄ accidit in po⁹.
ꝓpter mutabilitatē rei in nā ſua: cui⁹ nā eſt vt nō inueni- D
antur diſpōnes eius ſtabiles in actu ⁊ eē eius: ſicut vr̄ eſt Motus q̄re
inter id qō iam preteritum eſt: ⁊ id qō futuꝝ eſt. ¶ Qui- diffōnib⁹ dif-
dam autē ex eis diffinierunt eū per alteritatē: eo ꝙ faci- finiatur.
at alteritatē diſpōnis ⁊ inducat alterā que nō erat: q2 et Diffō aliq̄ꝝ.
hic neſciuit: ꝙ q2 iducit alteritatē: nō ideo dȝ ipſe in ſe eē
alteritas: q2 qō inducit aliq̄d: non debet eē illud aliq̄d: et Cōtra.
ſi alteritas eēt motus: tūc q̄cq̄d eſt alteꝝ: eēt mobile: ſed
nō eſt ita. ¶ Et dixerūt alij ꝙ motus ē nā idiffinita. Qd Alioꝝ diffō.
bene poſſet ita eſſe: ſi hec ꝓprietas eēt illi nō conueniens
alij ꝓter motum. ¶ Sed eſt aliq̄d aliud qō eſt hō. ſicut Contra.
infinitas ⁊ tēpus. ¶ Et dixerūt alij ꝙ motus eſt exit⁹ ab Alioꝝ diffō.
equalitate: fortaſſis. n. ſtatus rei: vno mō equalitas ē cō-
paratiōe totius ſui ſtatus in quo ꝑficiṫ. ¶ Sed cōpara- Contra
tio partiū motus ⁊ diſpōnū eius: nō eſt eq̄lis rei q̄ mo-
ueṫ in tēporib⁹ diuerſis: q2 mobile in loco in vnoquoq3
momēto hȝ aliud vbi: ⁊ alterabile in vnoquoq3 momen
to hȝ aliā qualitatē: q2 ad has deſcriptiones non induxit
eos: niſi neceſſitas ⁊ anguſtia vie. ¶ Nō eſt autem nobis
opus repetere eas ⁊ deſtruere: q2 ſano igenio ſufficit ad ꝑ
falſificādum eas. id qō diximus. ¶ Sed qō dixerūt in Alia diffō.
diffōne motus ꝙ eſt diſceſſio a diſpōne in diſpoſitiōem:
aut ꝓceſſio de potētia ad effectum: eſt error. Q2 habitu- Contra
do diſceſſionis: aut ꝓceſſionis ad motū: nō eſt ſicut habi-
tudo generis: aut q̄ſi generis. ſed ſicut habitudo nominū
multiuocoꝝ. Hec eni duo noīa ⁊ nomen motus oēs ipo-
ſuerūt a nā mutationi de loco. ⁊ poſtea tranſumpſerunt
ad diſpoſitiones. Qd autē hic ſcire debes hoc eſt: ꝙ cum
de motu ſcieris quātum ſcire debes: inuenies ꝙ eſt nomē Nomē motus
duoꝝ itellectuū. ¶ Unus eſt ꝙ nō eſt poſſibile vt ha- hȝ duplicē i-
beat eſſe in actu ſtabile in ſignatis: ⁊ alius ꝙ poſe eſt vt tellectum.
habeat eē in actu ſtabile in ſignatis in idiuiduis vel ſen-
ſibilib⁹. Motus eteni ſi itelligiṫ eē res continua quam
intelligunt in mobili de ꝑn^o ad finē. Hec ē res que non
acquiritur mobili vnq̄ȝ: dū eſt inter ꝑncipiū ⁊ finē. Sȝ
putant ꝙ iam acq̄ſierit aliquem modū acq̄ſitionis cum
fuerit mobile in fine: ⁊ ibi eſt hoc continuum itellectum
annichilatū ex parte eſſe. Qūo ergo poterit habere ve-
rum eſſe: cū hec res non habeat certiſſime eēntiā ſtabi-
lem in ſignatis in ſenſibilib⁹. ¶ Sed deſcribitur forma E
eius ſtabilis in itellectu ꝓpter comparationem mobilis
ad duo loca: vnū quem dimiſit: ⁊ alium ad quē peruenit.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Aut deſcribitur in imaginatiõe alio modo.ſ.ꝙ forma rei mobilis:cū ipſa res habet eē in loco:ꝛ habꝫ ꝓpinquitatē ꝛ remotionē corporū:iā impſſa eſt in illa:ꝛ poſtea advenit ei ſcðm ſenſum alia forma ꝓpter aliā occupationem alterius loci:ꝛ ꝓpter aliam propinqtatem ꝛ aliam elongationē.Et ipſa percipiet vtraſqꝫ formas quaſi ſint vna forma motus:ſed nõ hꝫ in eſſe occupationē ſtabilē in itellectu:qꝛ mobile non hꝫ ſtabile eē in duobus extremis ſimul:nec diſpoſitio que eſt iter vtrūqꝫ hꝫ ſtabile eē. ¶ Intellectus vo quo hꝫ eſſe in actu cui nomen accidit vt ſit motus q eſt in mobili.ipſe eſt diſpoſitio eius media q̄diu nõ eſt in ꝑncipio motiõis:nec ꝑuenit adhuc ad finē eius:ſꝫ eſt in ſpatio medio ſic ꝙ in illo ſpatio nõ ē in aliquo iſtantiū qð habuit in tempore ſui exitus ad effectum.Ergo ſuū eſſe quãdocūqꝫ notaueris:erit preteriẽs locum q̄diu fuerit in trãſitu.ꝛ hec eſt forma mot⁹ que ē in mobili:ꝛ hec eſt medietas iter ꝑn^m propoſitū ꝛ finem .ſ.vt in quo pũcto poſueris:nõ ſit in eo amplius ſicut nec antea:nec poſt.nõ ſicut duo termini extremitatū:qꝛ hec medietas eſt forma motus:ꝛ eſt ꝓprietas vna que comitaẗ mobile:ꝛ nõ diſcedit ab eo q̄diu eſt mobile.Cõcedo autē ꝙ permutanẗ termini medietatis accñtalr:ꝛ mobile nõ eſt hñs medietatē:qꝛ eſt in hoc pũcto:ꝛ nõ i alio:ſed eſt in medio:qꝛ eſt illius ꝓprietatis quã diximus.ſ.in quocūqꝫ pũcto ſignaueris i eo:nec fuit antea:nec erit poſtea:qꝛ qð eſt hꝫ eſt qðdā qð comitatur ſemꝑ in quocūqꝫ pũcto fuerit:ꝛ non ꝑdicatur de eo ꝓpter vnū inſtans

B ſine alio:ꝛ hec eſt certiſſime perfectio ꝑma. ¶ Sed cum iā preterierit iſtãs.erit hec adeptio perfectionis ſcðe:et hec eadē forma inueniẗ in mobili:cū eſt in ipſo iſtanti:qꝛ in quocūqꝫ iſtanti poſitū fuerit.conuenit dici qꝛ eſt i pũcto medio in quo:nec fuit antea:nec erit poſtea. ¶ Illð autem qð dr̃ ꝙ ois motus eſt in tẽpore:ſi motum volunt intelligi diſpõnem quã hꝫ res iter ꝑn^m ꝛ finem.ad quē peruenit:ſiue in eo fuerit:ſiue nõ.ipſa diſpoſitio diſtenſa eſt in tẽpore:qꝛ huius diſpõnis eſſe eſt ſicut eſſe rerū q̄ ꝑterierunt:ꝛ differt ab eis alio mõ.qꝛ res que fuerũt in preteritorū iā habuerũt eē in iſtanti ꝑterito qð tũc fuit ꝑſens.Sed hoc nõ eſt ita.ergo hic motus eſt trãſitus.ſed ſi motus itelligiẗ ꝑfectio ꝑma quã diximus:ꝛ eſt eē eī⁹ in tpe:non ex hoc itellectu.ſ.vt tẽpus comitetur illā ꝑificatione. ¶ Sed qꝛ nõ põt eſſe quin ſit in trãſitu ꝛ huic tranſitui coequeẗ tẽpus.Ergo nõ põt eē:quin ſit tẽpus.qꝛ trãſitus eſt ſtans in vnoquoqꝫ iſtanti illius temporis eũtis cum eo.Si qs autem dixerit nobis qð eſſe in loco in quo nec antea nec poſtea fuit.ſiliter relatio ad illū ꝛ qð vocamus iſtans:eſt res vliter itellecta que non hꝫ eē in actu:qꝛ non hꝫ eſſe in actu:niſi ꝙ eſt in hoc loco i quo nec antea fuit:nec poſtea erit.Similr ꝛ relatio ad illud eſſe:ſed res vlis nõ habet eē niſi in idiuiduis.Illud autē nõ eſt aliquod vnū ſingulare:ſicut cõuenerunt in hoc doctores doctrine hui⁹:dicemus ꝙ eē in loco ſm ꝙ dr̃ de locatis multis.ſine dubio ita eſt vt dixerũt.Sed ſm ꝙ dr̃ de vno locato in multis nõ ſimul.h eſt dubiū.qꝛ nõ eſt lõge:vt vnus itellectus ſit generalis:ꝛ dicaẗ de vna re duobus tẽporibus.q̄uis nõ habeat eſſe.niſi vnū ſingulare:ſicut corpus nigrū quãdo albificaẗ.qꝛ corpus cum ē nigrū:eſt in eo nigredo que eſt color:ꝛ color eſt ſicut pars nigredinis ꝓpter ꝓprietatē ex qua eſt nigredo:qꝛ poſtq̄ fuerit album:nõ poſſumus dicere ꝙ ipſa res cui acceſſit ꝯiunctio ꝓprietatis ſit remanẽs.ꝛ acceſſit ei poſtea proprietas alia:ſicut ligno.exẽpli grã.qð eſt in domo cū tali proprietate ꝙ eſt pars parietis.ꝛ poſtea ipꝫ ſit pars tecti.Sed illud nõ eſt ſic.imo eſt ſicut ſi deſtrueret̃ paries et lignū qð eſt in illo.Et poſtea fieret in domo alius paries ꝛ aliud lignū in eo q̄lc illud.Et h eſt.qꝛ nigredis non ſic deſtruiẗ drñtia.vt reſtet ipſa portio nãe generis eius que eſt adiũcta cū ipſa:alioqn non eſſet drñtia ſpecifica:ſꝫ eēt accidẽs nõ ſpecificãs.Hoc autẽ iam cognitū eſt ex alijs

I locis. ¶ Et quãdoqꝫ qdem hoc ſic eſt.cõſiderabimus.ſi iudiciū eſſendi in loco in quo eſt locatū aliquãdo adiũctus proprietati eſſendi in h loco.ꝛ aliquãdo adiũctum alij ꝓprietati ſi eſt ſicut iudiciū coloris aut nõ eſt.ſed iudiciū eius eſt ſicut caloris iudiciū q calor aliq̄do operaẗ in h:aliquando in illo.Aut ſicut humiditatis que aliqñ patiẗ ab illo:aliquãdo ab iſto:cū ſit ipſa vna ꝛ eadē.Aut ſicut alicuius alterius accidẽtis qð remanet vnum ꝛ idẽ.ꝛ accidit ei ꝓprietas poſt proprietatem.Uñ dicemus nũc ꝙ hec ꝓprietas eſſendi hic aut ibi ex itellectu loci:nõ ē res que habeat eſſe i actu ipſamet:ſicut poſtea mãifeſtabiẗ. ¶ Cõtinuum non hꝫ partes in actu.ſed accidit ei vt interſeceẗ ꝓpter cauſas que iterrũpũt tranſitum:ꝛ de illo fiũt in actu trãſitus multi ſm aliquẽ modū iterruptiõis:ꝛ inter termios illius iciſionis.iterū ſunt tranſitus q non poſſunt colligi ſub vno iſtanti:aut ſub vno motu ſꝫ modū quo diximus ꝙ motus eſt in iſtãti.Sꝫ motu qui eſt ſꝫ modū trãſeundi cui coequaẗ tẽpus.ſ.itẽtio quã appellamus iſtans.nõ eſt multiplicata in effectu in illo:qꝛ illð nõ multiplicatur in actu:niſi ꝓpter multitudinẽ trãſitus in actu.Et quãdoqꝫ qdem nõ multiplicaẗ in actu.ꝛ motus eſt in vno ſubito.ſ.tranſitu q veriſſime eſt.ꝛ nõ eſt plures numero.tũc neceſſario eſt vnus numero. ¶ Nõ eſt autẽ quemadmodū color ꝛ eius diſpoſitio ſunt in ſubito:cum ipm eſt in diſpõne nigreſcẽdi vel albeſcendi.qꝛ mot⁹ nõ facit debere eē iterruptiones in actu.ſed ꝑmanet eī⁹ cõtinuatio talis:ꝙ ex ea nõ debꝫ eē mutatio huius diſpõnis cõparatione ſubiti:donec deſtruatur in ea res.que eſt ſtabilis idiuidualr.qꝛ cõparatio in actu nõ diuerſificaẗ:niſi diuerſis in actu.ꝛ nõ multiplicatur vnum in actu.niſi cum multiplicato ꝓpter cõparationem.quãdo.ſ.cõparatio fuerit multiplicata in actu.Et qñ tranſitus eſt vnus:tũc in cõtinuatiõe nõ eſt diuerſitas.ſed poſtea diuerſificatur cõparatione ad illum:nec ꝓpter hoc diuerſificaẗ nũerus vnius rei. ¶ Poſtea vero cū acciderit tranſitui

K diuiſio aliq̄.ꝛ diuerſitas.ꝛ hec ſi pẽdeat ex motu.nec motus ex illa:nec vnū eorū ponit aliud.erit dualitas q̄ accidit ex illo nõ multiplicata ex ſeipſa.ſed ꝑ accñs.ꝛ ꝓpter cõparationẽ vnius ad plura.Et ꝯparatio erit extrinſeca:nõ de eſſentia rei vllo mõ.Et oino nõ erit hec diſpoſitio ſicut diſpõ coloris:q̄ eſt certe:nõ ꝓpter cõparationẽ rei extriſece:que diuerſificaẗ.ſed ex adiũctiõe differẽtie nigredinis ꝛ albedis.Unde eē mobile in loco abſoluto nõ fiet plura q̄ ſunt eē in h loco ꝛ in illo:qꝛ in trãſitu motus nõ eſt diſcõtinuatio in actu.nec locus hic ſignatus tãtū ꝛ nõ alius.Ut ideo ſit poſt ꝙ locus abſolutus ſit gnãlis aut ſpãlis:q ſpecificeẗ aut idiuiduetur cã ſue cõparatiõis ad loca multa in actu. ¶ Opꝫ aũt ſcire ꝙ motus pendet ex ſex reb⁹.q̄ ſũt motū ꝛ mouẽs:ꝛ i quo eſt.ꝛ a quo eſt:ꝛ ad qð eſt:ꝛ tp̃s.Sꝫ ꝙ motus pẽdeat ex moto:nõ ē dub^m:ſed ꝙ pẽdeat ex mouẽte:qꝛ qð eſt motū:aut habebit motū ex ſe ex h ꝙ ē corpus nãle.aut habebit ex alia cã.Si aũt hñet motū ex ſeipſo.ꝛ nõ ex alia cã vllo mõ:mot⁹ nõ priuareẗ vnq̄:q̄diu fuerit eẽntia corporis nãlis qð moueẗ ꝑ illū:ſꝫ mot⁹ ſepe ꝑuaẗ a corporib⁹ ꝑmanẽte eẽntia

L corporū. ¶ Itẽ ſi eẽntia mobilis eēt cã mot⁹.ita ꝙ idem eēt motum ꝛ mouens:tunc motus deberet eſſe ex ſeipſo.ſed nõ ē ex ſeipſo:qꝛ inuenitur eẽntia corporis naturalis quod non eſt mobile.Ergo ſi inuenitur corpus naturale ſemꝑ mobile:hoc eſt propter proprietatem quã habꝫ preter ſuã corporalitatem nãlē in ſeipſo:ſi motus nõ eſt

Qõ intelliḡ ois mot⁹ eē i tempore.

Trãſit⁹ ꝛ motus dr̃uñt.

D Iſtãs nõ hꝫ eē in actu.

Res vlis nõ hꝫ eē niſi i idiuiduis.

Cõtinuū ñ hꝫ ꝑtes in actu.

Intẽtio iſtãs quo multiplicatur.

Mot⁹ pẽdet ex ſex rebus.

ab extrinſeco:aut eſt extra ipm ſi motus eſt ab extriſeco.
Dico autez non eſt poſſibile vt eſſentia rei ſit cã ſui mo-
tus.ſ.vt idem ſit motuz ⁊ mouens:niſi ſit ipſamet mouẽs
per ſuam formã:⁊ mota per ſuuz ſubm.Aut mouens ac-
cepta vno mõ:⁊ mota accepta alio mõ.Et per hoc decla-
rat:ꝙ nulla res põt mouere ſeipſaz:hoc eſt ꝙ omne mo
uens cum mouerit:aut mouebit:ita ꝙ ſe nõ moueat:aut
mouebit:ita ꝙ ſe moueat.Sed ſi mouens mouerit ita ꝙ
ſe nõ moueat:tunc ĩpoſſibile eſt:vt mouens ſeipſum mo-
ueat:ſed extra eſt qð mouet.Si autem cum mouerit mo
uet ſe:⁊ motu quem habet in actu mouet:ſed intellectus
mouendi non eſt niſi vt in aliquo mobili in potentia fa-
ciat motuz eſſe in actu:tunc non mouet aliquid de potẽ-
tia ad effectum:niſi ex motu qui eſt in ipſo in actu.Ergo
impoſſibile eſt:vt idẽ motus ſit in illo in actu ⁊ in poten-
tia quã ſit ei neceſſe acqrere.Verbi grã.Sicut ſi eẽt ca-
lidum quõ calefaceret ſeipm ſuo calore.ſ.ſi eſt calidũ in
effectu:quomõ erit calidũ in potentia:vt acqrat calorem
ſibiipſi.Sic eniz eſſet calidũ in effectu ⁊ in potentia ſil.
m ¶ Dico aũt nã corporeitatis h ẽ.ſ.nã ſube hñtis lõgitu-
dinez ⁊ latitudinez ⁊ ſpiſſitudinẽ.Sed hic terminus res
vniuerſalis eſt ex qua non prouenit motus:alioquin de-
berẽt corpora conuenire in illo.Sed ſi addiderint ſuper
hũc terminuz aliquaz aliam intentionez ex qua corpus
comitet̃ motus:ita vt ſit ſuba habens longitudinez ⁊ la-
titudinem ⁊ ſpiſſitudinez:⁊ aliam ꝓprietatem cum illis
predictis ꝓpter quã moueat̃:tunc principiũ motus erit
additio que eſt ſupra cõditionem que cuz fuerit genera-
bitur per illaz corpus.Si vo fuerit extra:erit hoc mani-
feſtius.Jam autez dixerũt in ſtabiliendo:ꝙ omne motũ
habet mouentez:dictionez veriſimilẽ:qꝛ qð accõmoda-
tius dici poteſt de illo hoc eſt.ſ.ꝙ omne quod mouet̃:ſi-
cut poſtea declarabitur:eſt diuiſibile habens ptes quas
non prohibet opinari quietas natura corporeitatis quã
habet:qꝛ ſi hoc ꝓhibuerit:prohibebit etiam aliud preter
hoc.Sed omnis opinio de re quã non prohibet natura:
eſt opinio poſſibilis qũtum ad illam naturam.Ergo opi-
nari partem mobilis qetam ex hoc ꝙ eſt corpus:eſt opi-
nio que nõ eſt impoſſibilis niſi cum dictione:⁊ ipſa pars
non eſt illud totũ.Sed omne qð eſt mobile ex ſeipſo po-
nere ꝙ nõ eſt ipſum.ſed aliud eſſe quietuz:⁊ precipue cuz
fuerit non ĩpoſſibile in ſe:non proueniet ex eo in opiniõe
quietum eſſe:qꝛ ex poſitione ꝙ oẽs partes corporis ſunt
quiete nõ ponitur quies totius:ſicut ex cauſa ꝓuenit cau
ſatuz:quies eni totius ſicut poſtea declarabit̃:eſt cõiun-
ctio qetuz partiũ:cũ fuerit partes actu vel potẽtia.Ergo
n nullum corpus eſt mobile ex ſeipſo.¶ Si autez dixerit
aliquis hec noſtra dictio.ſ.mobile ex ſeipſo nõ qeſcit:cuz
aliud ab ipſo poſuerint qetum:non erit vera:niſi cuz qe-
ſcere illud aliud fuerit impoſſibile:⁊ nõ fuerit poſſibile:⁊
tunc ſignificabit hoc ꝙ quieſcere illud qð cum eo debet
quieſcere:eſt ĩpoſſibile:⁊ nõ eſt poſſibile.Sed cuz quietẽ
illius fuerit ĩpoſſibile eſſe:tunc ex poſitiõe quietis hui⁹
proueniet quies illius qð eſt mobile ex ſeipſo:⁊ quis ſit h
impoſſibile:ſicut multa impoſſibilia veniũt ex aliqs im-
poſſibilibus.Ergo poſſibilitas quietis mobilis ex ſeipſo
nõ poteſt eẽ:ſed ſi poſuerit aliud impoſſibile poſſibile ẽ:
vt comitetur illud qes eius impoſſibilr:qꝛ nõ eſt impoſ-
ſibile:niſi cuius quies eſt in eſſe:ſed nomiãte qetez eius:
quãdo poſuerint impoſſibile qð non poteſt eſſe.⁊ quãdo
poſuerint etiam quod remouet ab eo ꝙ ſit mobile ex ſe-
ipſo:hoc eſt ꝙ non deſtruit illud verum:qꝛ illa eſt cathe-
gorica:⁊ hec eſt hypothetica:qꝛ h eſt:ſicut ſi poneremus
ꝙ centum pars ſunt denarij:nõne decem tunc eſſent cẽ-
tum ⁊ aliud.Sed hoc non eſt.non eniz debet ꝓpter hoc
vt noſtra dictio ꝙ decem non ſunt plures ꝙ̃ centum ſit
falſa:ſimiliter de mobili ex ſeipſo.¶ Si poſſibil' eſt opi- o
nio de quiete ſue partis ex hoc ꝙ corpus eſt.tamẽ poſſi-
bilis non eſt ex hoc ꝙ eſt pars mobilis ex ſeipſo ⁊ ex na-
tura ſua.ſ.qꝛ qũuis poſſibilis eſt ex natura ſui generis:im-
poſſibilis tamẽ eſt ex natura ſua propria.ſed non poteſt
poni ſic.Sicut homo ex hoc ꝙ eſt animal non eſt impoſ-
ſibile vt ſit auis:ſed eſt impoſſibile ex hoc ꝙ eſt homo.
Ergo quandoqdem hoc eſt impoſſibile:iaz concluſuz eſt
ex poſitione ĩpoſſibili poſitio impoſſibilis.¶ Nos autẽ Opi. pha.
non concedimus hoc ꝙ mobile ex ſeipſo non qeſcit pro-
pter qetem alterius:niſi cum quies alterius fuerit in eẽ:
aut in opinione opinatoris.Alio vero modo dicimus ſe-
qui:vt mobile ex ſeipſo qeſcat cum poſuerint quietẽ im-
poſſibilez in alio:⁊ dicemus reſponſionez huius:qꝛ pars
corporis ex hoc ꝙ eſt corpus nõ prohibetur a qete:ſz ex
alia intẽtione que accidit preter corporeitatẽ.Qð ſi ita ẽ
tunc cauſa motus in vnaquaq; parte eſt aliqd additũ:⁊
in hoc conſentiẽt Sed poterit quis dicere nobis:ꝙ ne-
ceſſitas nos cõpulit inducere partem:poſt ꝙ̃ via ratioci-
nationis talis eſt:cur non ꝓmum induxiſtis de toto:Qꝛ
qũuis putetur quietum ex eo ꝙ eſt corpus:non tamẽ eſt
poſſibile ex hoc ꝙ accidit ei aliqua additio ſupra corpo-
reitatem:ꝓpter quã factum eſt mobile ex ſeipſo:⁊ neceſ-
ſarium mouendi.⁊ ĩpoſſibile quieſcendi.Et ſi illa rõ ſuf-
fecit hec magis ſufficere debet.Si autez id qð in illis ra-
tionibus intelligere volunt.aliud eſt ꝙ̃ hoc ſ.ꝙ primus
auctor nec voluit intelligere:nec dicere vllo modo:ſz eſt
potius decoratio quedam quã apponunt verbis eius:cũ
ille non putauerit poſſibilitatem hanc ponendam in eo
ex hoc ꝙ eſt corpus:nec attendit poſſibilitatez:ſed dixit:
ꝙ quicquid eſt preter qð putatur aliquid aliud quietuz:
ex quo ſeqtur illud eſſe qetum:non eſt mobile ex ſeipſo
Hoc non eſt concedendum:qꝛ id eſt ſicut iaz declaraui-
mus in conſenſu pme dubitatiõis quũ diximus ꝙ poſ-
ſibile eſt:vt ſit aliqd mobile ex ſeipſo:⁊ deinde ſi putatur
de eo aliquid impoſſibile:accidit ex ea opinione illud eẽ
non mobile ex ſeipſo.Et nõ ſequitur illud impoſſibile:vt
permutet̃ eius iudiciũ ad impoſſibile qð ſecutum eſt ex
illo impoſſibili.Sed poſſibile eſt vt mobile ex ſemetipſo
cum putatur eius pars qeta:non ſit quietum.ſed tunc oz
vt deſtruatur.Et ſi dixerint ꝙ hoc eſt impoſſibile:dice-
mus ita eſſe:qꝛ iam conſecutum eſt aliud impoſſibile qð
ante hoc poſuerunt.Sed huius dictionis reſponſio:non
eſt ad manuz:⁊ fortaſſis alius preter me poterit ad hec
reſpondere.Exiſtimo eniz ꝙ ratio huius diſputationis
non faciet nos indigere his:hoc eſt:qꝛ propoſitio hec ſi
conceſſa fuerit:erit qeſcere aut impoſſibile:aut non ĩpoſ-
ſibile:⁊ complebit̃ ratio.Propoſitio ſiquidẽ que eſt hec
dictio.ſ.ꝙ omne id cuius motus ĩpoſſibilis eſt ꝓpter po-
ſitionez qetis in alio qð eſt preter illud:eſt ĩpoſſibile aut
non ĩpoſſibile:quaſi diceremus.ꝙ qcqd ĩpoſſibile ẽ mo-
ueri ꝓpter poſitionẽ poſſibilitatis in alio ab ipſo:nõ eſt
mobile ex ſeipſo.Et ſi ꝯceſſerint hoc iaz ꝑfecta ẽ dictio ⁊
argumẽtatio:ſed totus labor eſt in certificãdo hãc ꝓpõ-
nez.Ergo ſtudeat alius ꝑter nos ex auctorib⁹ hui⁹ rõnis
in certificatiõe hui⁹ ꝓpõnis:⁊ fortaſſis fiet ei facilius qð
nobis eſt difficile.¶ Sz in hac rõne alia ẽ dubitatio:qꝛ q
continuo qũuis poſſibile eſt vt aſſignẽtur partes:tñ ĩpoſſe
eſt vt putent̃ ille partes:aut mobiles:aut qete:niſi acci-
dentalr:qꝛ nõ ſunt hñtes ſitũ:niſi qñdiu ſunt partes cõti-
nui:niſi accñtaliter.Nec ſunt hñtes ſitum:⁊ hoc ẽ qð po-
ſtea declarabitur.Ergo quando quidem opinio quietis
partis eſt opinio que nõ poteſt certificari niſi diuidatur
in actu:tunc hec diſputatio facilis erit:niſi ſententie ali-

cuius fuerit: q opinio ſeparatiōis et quietis eſt ſimul. Si aūt tu putaueris in ꝑpoſita parte getem: et illa fuerit cōtinua: nō putaſti niſi itellectū qui ꝯuenit geti ſolo nomine: q2 vera diffinitio getis nō poteſt putari in illa parte: ſicut nō poſſunt putari res impoſſibiles in itellectu et magnitudie ſimul. Ergo alij qui cōprebēdent hāc rōnē: ſunt noſtri vicarij in illa. Sed q motus pendeat ex hoc. ſ. de
Quid ſit motus.
quo eſt: et ex hoc ad qḋ eſt: colligimus ex eius diffōne: q2 ipſe eſt pīma perfectio que acqritur rei habēti perfectionem incedētem ſecū ad illā que hȝ diſpōnem potētie ad vtrāq3 perfectionē. Et hec diſpoſitio que eſt pfectio prima: eſt derelinquere cā. ſ. potētiam: et tendere ad ſecūdaȝ
R perfectionem. ¶ Et aliq̄ȝdo id de quo eſt: et ad quod eſt: erūt duo cōtraria: et aliq̄ȝdo erūt inter duo contraria. Sȝ vnum eoꝛuȝ eſt propinquus alteri contrarioꝝ: et alterū alteri. Et aliquādo neq3 erunt duo contraria: nec inter duo contraria: ſed erūt de rebus que habēt cōparationem ad contraria: aut ad oppoſita aliquo modo: et tūc nō conuenient ſimul: ſicut eſt diſpoſitio firmamēti: cuius motus pꝛincipiū nō aduerſatur fini eius: nec tamē ſimul coniūgentur. Et aliquādo id de quo eſt: et ad qḋ eſt tale q permanebit in eē aliquo tēpoꝛe: ita q hȝ etiā in extremis quietem. Et aliquādo nō permanet in eo ſtatu: nec eſt ei ſtatus in illo cū poſuerint ei quaſi terminū in actu: momētū: ſicut celū in cuius motu eſt relinquere pꝛincipiū: et tendere ad finē: ſed nō hȝ in aliquo illoꝝ ſtatū. ¶ Deinde poteſt nobis aliqs dicere: q termini in cōtinuo ſcḋm itellectum noſtrū: nō hñt eſſe in actu: ſed in potētia: q2 nō ſūt i actu: niſi in inciſiōe: aut aliqua termini deſignatiōe: aut tactu: aut equidiſtātia: aut accidēti: aut poſitiōe: ſicut poſtea dicemus. Unde vbi nulla harꝝ cauſarꝝ fuerit in actu: non erit ibi pꝛincipiū nec finis: et vbi nō fuerit pꝛincipium nec finis deſignatus a quo icipiat motus: et ad quē nō erit motus. Ergo celuȝ ſi nō habuerit cām terminalem: non erit
6. phyſic. et 8 phyſic. contra Anaxagorā.
mobile: qḋ eſt impoſſibile. Qḋ autem ad hoc reſpōdebimus: hoc eſt q motus hȝ pꝛincipiū et finem ſcḋm potētiā: et ſcḋm effectum. Sed potētia eſt duob9 modis: q2 et ſcḋm ꝓ-
3. de aia. 55.
pīnqtatem ad effectū: et ſcḋm elōgationeȝ ab effectu. Exēpli gratia. Mobile cū mouet habȝ in potētia propinqua terminū: q2 tu potes ponere illud iam ꝑueniſſe ad illum in quocūq3 pūcto poſueris. Et tunc erūt h̄ illi certiſſime in potētia. Sȝ nō fiet terminus in effectu: niſi cum i actu fuerit vbi poſuerimus vel vbi inciderimus in actu. Et cū hoc tamē nō ceſſabit: ſed ꝓcedet inter terminū quem reliquit: et terminū ad quē accedit. Et ſcḋm hoc q eſt terminus motus: nō eſt poſſibile: vt fiat in actu terminus motus ꝓpter poſitionē: aut ꝓpter cām terminatam in actu. Sed hȝ neceſſe: vt perficiat trāſitū vſq3 ad illum: donec fiat hoc. ſ. vt ſit ibi aliqd qḋ poſſibile ſit poni pꝛincipium: et poſſit poni finis: et oīno vt deſignatio termini quā ponis in motu in vnoquoq3 motuū celi quaȝ inuimus in hora certa et tenemus: hoc ponat. Aliq̄ȝdo eniȝ ponimus in eo pꝛincipium et finem ſeparatim reſpectu duoꝝ pūctoꝝ diuerſoꝝ que ſunt duo termini illius mēſurati per motū in ea hora in qua ſignauimus. Aliq̄ȝdo eſt vnū pūctum qḋ idem
S ipſm eſt principiū et finis. ¶ Sed pꝛincipium eſt q2 motus eſt ex illo: et eſt finis: q2 motus eſt ad illū: et eſt h̄ ei in duob9 tēpoꝛibus: vnde q motus localis aut ſitualis habȝ eſſe ex pꝛincipio et fine: ex h̄ eſt q cū tu ſignaueris motū et tranſitum ſignabit cum hoc pꝛincipium et finis ſtabilis p ſeipm. Sed q mobile localiter pēdet ex pꝛincipio et fine: ex h̄ ē vt hoc ſit in effectu ei: aut in potētia ꝓxima effectui: h̄ quocūq3 mō fuerit: ꝯcedemus. q2 nos nō ꝯſtituimus vnū ex illis: et modū propꝛiū: ſed oīno q2 ambo pendent ex pꝛincipio et fine ſcḋm hāc formam et ꝯſtitutionem pꝛenotatā: non q

vtraq3 ſit in actu. Poſt hec aūt veriſimile eſt: q motus et mouere et motio ſunt vna eſſentia. Sȝ cuȝ accipitur in reſpectu ſuiipſius eſt motus. Cū autē accipit in reſpectu eius in quo eſt: noiatur motio. Cum aūt accipit in cōparatione eius a quo eſt: vocat mouere: et nos oȝ iſtud certificare hic: et diſtinguere conſideratione ſubtilioꝛe q̄ȝ ſit illis veriſimile. ¶ Ergo dicemus: q veritas eſt ꝯtra hāc formā. ſ. q2 motio diſpoſitio eſt mobilis: et h̄ q mot9 cōfertur mobili ſcḋm q in eo eſt. diſpoſitio eſt motus nō mobilis. q2 ꝯparatio motus ad ſubiectū eſt alia ab itellectu cōparationis ſubiecti ad motū. q̄uis ſe comitent in eē. Silr mouere diſpoſitio eſt mouētis non motus. Et ꝯparatio motus ad mouentē: diſpoſitio eſt motus nō mouētis: Ergo q̄ȝdo qdē hoc ſic eſt: motio erit cōparatio ſubiecti ad motū: non motus cōparatus ad ſubm. Unde non eſt motio ipſe motus qui eſt ꝓpter ſubm. ¶ Sicut nec mouere eſt ipſe motus qui eſt in ſubiecto. Et nō multum inſtabimus: q motus cōparatus ſubto ſit intentio intellecta: ſicut cōparatus motoꝛi. Sȝ he due intētiones nō ſignificabūtur his duob9 noibus. Motum aūt pēdere ꝓab eo in quo eſt: ſcḋm q eſt in aliquo pꝛdicamētoꝝ non concedimus eſſe ſubm eius: nec id qḋ itēdit acqri per motū: q2 mobile cū mouet: dr eſſe in medio duaꝝ reruȝ. ſ. inter id qḋ relinquit: et id ad qḋ tendit: aut vbi: aut qualitatē: aut cetera alioꝝ: cum motus eſt mutatio rei nō ſubito. Ergo erit hoc mediū inter duos termios: q2 erunt alicuius cathegorie. ſ. aut vbi: aut qualitatis: aut ceteroꝝ: et tunc dicetur motus eſſe in illo pꝛdicamēto: poſtea aūt argumentabitur huius rei declaratio: cum ſcieris comparationeȝ motus ad pꝛedicamenta.

Ex h̄ elicitur ſcḋm Scotū q actio nō ē forſan idē qḋ mot9.
T
3 Ariſt. 3 phyſ. t. 19
6. phy. 32
5. phyſic. tex. 4.

¶ Caplm. II. De collatione motus ad cathegorias.

A
IAm diſſenſerunt in collatiōe motus ad cathegorias. Quidam eni dixerunt q motus ē pꝛedicamētuȝ patiendi. Alij vero dixerunt q hoc nomen motus cadit ſuper manerie que ſunt in illo: ſola caſuali participatione nois. Quidam etenīȝ dixerūt q hoc nomē motus eſt nomē cōe: ſicut vbū eſſe et accidentis qḋ ꝯtinet multa non vniuoce nec equiuoce: ſed participatione caſuali: ſed manerie que ꝯtinentur ſub eſſe et accidēte pīma continentia: ſunt ipſe cathegorie. Manerie vero que ꝯtinentur ſub noie motus ſunt ſpēs: aut manerie pꝛedicamentoꝛum: q2 de vbi qḋdam eſt gerum: et qḋdā eſt pertrāſiens: qui eſt motus in loco. Et de quali qḋdam eſt quietuȝ et qḋdaȝ pertranſiens: et hic eſt motus alteratiōis. ¶ Et de q̄ȝto quoddā eſt quietum: et qḋdam eſt diffluens: et hic eſt motus in quanto qui eſt augmēti et diminutionis. Et fortaſſis aliquis eoꝝ perdurabit in ſnia ſua: ita vt dicat q ſubſtātia ſimilr quedā eſt quieta: et q̄dam diffluens: et hic eſt motus in ſubſtātia. ſ. generatio et coꝛruptio. Et dixerunt q hec q̄ȝtitas diffluens: vna eſt ex ſpecieb9 quātī continui ꝓpter poſſibilitatem inueniendi terminū cōem in ea. Sed differūt in h̄: q hoc nō hȝ ſitum: et ꝯtinuuȝ hȝ ſitum et quietem: et dixerunt q nigreſcere et nigredo vnū genus ſunt: ſed nigredo eſt quieta: nigreſcere vō eſt non quietum. Et oīno ꝑtranſitio in vnoquoq3 pꝛedicto genere eſt motui. Sȝ quidaȝ ex his dixerunt: q quādo motus refertur ad id in quo ē: eſt pꝛedicamētum patiendi: cum vero ad id a quo ē: eſt pꝛedicamētum agendi. Quidā autem ex eis appropinq̄uerunt huic reſpectum qualitati pertrāſeunti: et remouerunt motū a duobus pꝛedicamētis agendi et patiendi. Et diſcoꝛdauerūt auctoꝛes in hoc noie pertrāſeūdi. q2 qdaȝ ex eis diuerſificauerunt inter nigredinē et nigreſcere diuerſitate differētie ſpecifice. Quidā aūt ex eis diuerſifi-

5. phy. t. 5
B
Abſtracta ſunt a ꝯcretis inſinuato. 7. meta. t. 3. et i pꝛedic. c. de relatio.
Op. Sca. Tho.

cauerunt non diuerſitate differentie ſpecifice:ſed quia ē
ſicut additio que additur linee que fit maior:ꝛ tamen ꝓ-
pter hoc non exit a ſua ſpecie. Primi aūt dixerunt ꝙ ni
greſcere ſꝫ hoc ꝙ eſt nigreſcere:eſt nigredo pertrāſiens:
qḋ non eſt ei aliquid preter eſſe ipſius ex hoc ꝙ eſt nigre
ſcere. Ergo diſtat a nigredine permanenti per differētiā.
C ¶ Poſſumus aūt declarare falſitatem vtriuſqꝫ ſenten-
tie:ſed prima deſtruitur per nūeꝝ:ꝛ ſcḋa per albedinē cuꝫ
ſit res que non eſt preter eſſe albi ex hoc ꝙ eſt albū ſine
vlla drīa. Eſt autē adhuc hic tertia ſententia quā dicūt:
ꝙ nomen motus ꝗuis ſit cōmune ſicut dictū eſt: tamē
manerie que ſunt ſub ipſo:nō ſunt ſpecies predicamēto-
rum ſm modū quē dixerunt. Quia nigreſcere non ē ſpe
cies qualitatis:nec adire ſpēs vbi:qꝛ motus non cōtine-
Mot° dī a ſubto ꝛ accidēte ꝑ ccīs. cō.i. tur ſub qualitate: ideo ꝙ qualitas ſit genus ei°. ¶ Nec
etiam qꝛ ſit ſubiectū eius:ꝛ ſm hanc intentionē:nō ē diſ-
crepantia in eis: ſed cū ꝑmutatur eius ſubſtātialitas: di
cetur illa permutatio ꝗdiu permutatur motus i ſubſtā-
tia. Si autem fuerit in vbi:dr̄ motus in vbi:ꝛ omnino ſi
fuerit id de quo eſt:ꝛ ad qḋ eſt qualitas:motus eſt in q̄li-
tate. Si vero fuerit q̄titas:motus eſt in q̄titate:ꝛ de om
nibus iſtis motibus predicatur motus vniuoce. Qꝛ pfe-
ctio quā accipimus in eius deſcriptiōe quaſi genus: ē de
nūero verboꝝ.ſ.ens ꝛ vnitas. Et tu ſcis ꝙ q̄titas ꝛ qua-
litas:ꝛ vbi non ſunt ſub vno gñe. Ergo quādo quideꝫ h̄
predicamenta non cōtinent̄ ſub vno genere:tunc nec cō
paratio perfectionis pme:erit eis aliquid qḋ cōtineat ea
continētia generis. Et ſic non habemus rationē accipiē-
piendi motū in intellectu generali:qꝛ hec deſcriptio dat
intelligi ꝙ non ſignat̄ de illis niſi noie tantum cōmuni.
¶ Snie igitur que magis attendunt̄ in hac inquiſitōe:
he tres ſunt:ſed media non mihi placet. Non abhorreo:
qḋ dicunt in ea.ſ.ꝙ nigreſcere ſit qualitas.ꝛ augeri q̄ti-
tas:ꝛ precipue hoc ꝙ nigreſcere ſit nigredo que intendi-
tur:qꝛ intenſio nigredinis eſt:imo intenſio eſt ſubiecti in
ſua nigredine:hoc eſt:qꝛ cū poſuerimus nigredineꝫ intē
di:neceſſe eſt: vt aut ipſa nigredo habeat eſſe:ꝛ accidat ei
cū intenſione augmentū:aut non habeat eſſe. Si aūt nō
habuerit eſſe:tunc impoſſibile eſt: vt id qḋ priuatū eſt ꝛ
annihilatū:dicatur eſſe qūo intenditur. Quia ꝙ ꝓdicat̄
eſſe:oportet vt ſit res habēs eſſe:ꝛ ſtabilis eēntie. ¶ Si
D vero fuerit nigredo ſtabilis eſſentie:tunc non eſt pertrā
ſiens ſicut opinati ſunt ꝙ ſit qualitas ꝑtranſiens. Sed ē
ſemper ſtabilis:ꝛ accidit ei augmentū:propter qḋ nō eſt
ſtabilis in ſua menſura.ſed in vnoq̄qꝫ momēto hꝫ aliam
menſurā. Et hec augmentatio continua eſt motus.nō ni
gredo. ¶ Ergo intenſio nigredinis ꝛ eius fluxus:aut in-
tenſio ſubiecti in ſua nigredine:ꝛ eius pertrāſitio in ea:
motus eſt:non nigredo intenſa: ꝛ propter hoc etiam ad-
huc declarabit̄ hoc etiaꝫ. Quia intēſio nigredinis ex̄hit
eam a ſua prima ſpecie. Qꝛ impoſſe eſt: vt diſcernam° in-
ter id qḋ habet eſſe de illa:ꝛ inter id qḋ poſtea eſt illi ad-
ditum ꝛ adiūctū:ſed ad quēcūqꝫ terminū peruenerit:q̄li
tas eſt ſimplex vna.homines autēꝫ oēs terminos q ſunt
ſimiles termino nigredinis vocant nigredinē: ꝛ oēs qui
ſunt ſimiles termino albedinis.ſ.qui ſunt propinquiores
ei:vocāt albedinē:ſed nigredo abſoluta eſt vna: ꝛ eſt ex-
tremitas vera.ꝛ albedo ſilr.ceteri aūt ab eis ſunt: vt co-
mixti:ꝛ cōmixtū non eſt vnū extremoꝝ:nec conueniunt
cū eo in certitudine intellectus: ſed nomie. Species enī
diuerſe nō ſunt niſi in medio. Sed alicui qḋ eſt circa ali-
qḋ extremoꝝ:accidit vt conferat̄ ei. ¶ Et qꝛ ſenſus ali-
E quādo non diſcernit inter illos:eſtimat eos vnā ſpecieꝫ:
ꝛ tñ non eſt ita. Certitudo aūt huius rei eſt in ſciētijs vni
uerſalibus. Alia autē ſnia eſt validior q̄ꝫ iſta que nō co-

mitatur eam niſi in vno qḋ cōmune eſt vtriſqꝫ ſentētijs.
Cuius fundamentū tale eſt ꝙ qui impoſuerūt ꝓdicamē
tis hunc numeꝝ:cogunt̄ ad vnū ex duob°. vt aut conce-
dant ꝙ motus eſt vnū de generibus gnāliſſimis: aut vt
addatur numero predicamentoꝝ additio neceſſaria: qꝛ
manerie motuū nō intrāt ſub aliqḋ illoꝝ generū in ꝓdi-
mento patiendi:ꝗuis ille ſint itellectus vniuerſales:ꝓdi
cati de multis predicatione geneꝝ:ſed ſi contenti volūt
eſſe denario predicamentoꝝ:debēt permittere. vt pona-
mus predicamentū patiendi ipſum motū: ꝛ non querāt
in predicamento patiendi purā vniuocationē: cuius vi-
demus eos hic eſſe fautores:ꝛ eā in alijs non obſeruant.
¶ Jam.n.fecerunt in predicamēto hndi tātā ꝑmiſſiōeꝫ
quā magis deberent permittere fieri in motu. ꝗuis non
eſt longe ꝙ verbū perfectionis ꝛ affect° ſit eadēs in ſub-
ſtantia: ꝛ in reliquis nouē caſu dubietatis. ſed eorū caſus
ſuper manerias motus non eſt aperta dubietate. Qꝛ du-
bietas eſt:cū verbū eſt vnuꝫ ſm intellectū:ſed res quas
ſignificat ille intellectus diuerſificant̄ ſm ꝓoritatem ꝛ
poſterioritatē in illo. Sicut ens prius eſt ſubſtātiarum:
ꝛ poſtmodū accidētiū:ſed intellectus motus qui eſt per-
fectio prima eius qḋ eſt in potentia ſm ꝙ eſt in potētia.
non eſt.ſ.ꝙ illam perfectionē aliquis qui dicitur motus
habeat ex alio. Naꝫ qꝛ motus localis eſt huiuſmodi: nō
eſt hec cauſa ꝓpter quā alteratio ſit huiuſmodi. Sed eſt
poſſibile: vt eſſe motū localeꝫ:ſit cauſa eſſendi alteratio-
nem. ¶ Ergo ꝓoritas ꝛ poſterioritas erunt ſꝫ intellcm.
verbi eſſe:non ſꝫ intellectū verbi motus:ſicut dualitas
que eſt prior ternarietate ſm intellectū eſſendi: ꝛ nō eſt
prior ea:ſed ſm intellectum numeridi. Qꝛ numeralitas
vtriuſqꝫ illaꝝ eſt ſimul:ſed numeralitas nō eſt ternarie-
tati ſm ꝙ eſt dualitati:qꝛ eſſe ternarietatis pendet ex eē
dualitatis. Quod eniꝫ intelligit̄ de eſſe: aliud eſt q̄ꝫ qḋ in-
telligitur de nūero:ꝛ tu iam ſciſti hanc intētionē in alijs
locis. ¶ Ergo nō eſt longe: vt pfectio ꝗuis ſit quaſi eq-
uoca in cōparatione aliaꝝ rerū: ſit vniuoca in compōne
aliaꝝ:ꝛ vnica in cōparatione haꝝ:ſicut non eſt longe. vt
ſit quaſi equiuoca in cōparatione aliquaꝝ reꝝ:ꝛ vniuo-
ca in cōparatione eius qḋ eſt ſub aliqua illaꝝ. Sed redi
bimus ad id in quo eramus: ꝛ obijciem° duabus ſectis
ſic. Quid dicitis de ꝓdicamēto patiendi: Eſt ne ipſuꝫ ipe
motus: An eſt ꝯparatio motus ad ſubiectū ſicut dicitis.
Si.n. fuerit ipſe motus abſolute:tunc motus eſt vnū de
generibus:aut ſi eſt aliquis vnus ex motibus. v.g. Sicut
motus localis:aut alteratōis;tunc oportet vt addāt nūe
ro geneꝝ. Si.n. motus localis fuerit genus: alteratio ſi-
militer genus erit:ꝛ motus augmenti genus. ¶ Singu-
lorum.n.hoꝝ tñ debetur vni q̄tū ꝛ alteri. Aut ſi fuerit
motus localis non genus:imo nomen ambiguū:tunc in
uenietur ſub illo intellectus qui eſt genus:ꝗuis ſit min°
vniuerſale: q̄ꝫ ſuū continens. ¶ Si aūt predicamentum B
patiendi non fuerit ipſe motus ſimplr: ſed eſt cōparatio
motus ad ſubiectū:tunc non pōt eſſe. Quin ipſuꝫ ſit aut
motus ſimplr:aut aliquis motus;ſꝫ ſi fuerit motus ſim-
pliciter:tunc non poteſt eſſe:quin motus ſimplr predice
tur de ſuis manerijs vniuoce:ꝛ tunc motus reſpectu ſue
eſſentie:erit genus. Et genera erunt plura q̄ꝫ decē. Sed
ipſuꝫ eſſe generis reſpectu ſue eſſentie multo melius eſt
q̄ꝫ vt cōparatio eius ad ſubiectū ſuū ſit genus:aut ſi non
eſt melius:non tñ minus ōbet vt ſit. Si aūt fuerit dict°
ambigue:ſilr predicamentū patiendi qḋ eſt cōpō huius
cuius nomen eſt ambiguū ad ſubiectū:dicetur quaſi eq-
uoce:ꝛ ſic non eſt genus.ſed ſi predicamentū eſt compa-
ratio alicuius manerie motus: tunc ſilr h̄ debent habe-
re alie manerie:ꝛ ſic erit per ſe vnū genus. Et in compa-

ratione ſui ad ſubiectū:erit aliud genus:⁊ augebunt ge- nera multa augmentatione. Silr etiam debent interro- gari de cauſa:quare.ſ.ipſam qualitatē poſuerunt genus: ⁊ non cōparationē eius ad ſubiectum poſuerunt gen⁹:q2 illic acceperunt cōparationē motus ſimplr:aut alicuius motus quā fecerunt genus:⁊ ipſum motū non fecerunt genus:ſed ſi qd̄ ſumunt eſt natura rez:⁊ eſſentia earum abſtracta nō cū accidētibus comparationū quas habꝫ: aut aliqua alioꝝ:tunc debent ponere predicamentū pa- tiendi ipſam eandē diſpoſitionē patiendi:nō id qd̄ eſt cō- paratio eius ad aliud. Et totus hic ſermo nō certificabit tibi:niſi poſtq̄ ſcieris illud qd̄ diximus olim de diſpōne

D agendi ⁊ patiendi ⁊ mouendi ⁊ motionis. ❡ Unde me- lius eſt eis:vt predicamentū paſſiōis:⁊ motū:ponāt vni⁹ continentie ſiue vnius equipollentie. Nos.n. non cogi- mur obſeruare hanc regulam famoſam que dicit ꝙ de- cem ſunt genera:q̄ꝝ vniuſcuiuſq; eſt certiſſima generali- tas:⁊ ꝙ nihil eſt extra ipſa. ❡ Pōt aūt declarari hec ra- tio ei qui poſuit motui nomen ambiguū abſolute. Sed poſtq̄ diſtincte ſunt ſententie quas poſuimus: ⁊ non re- cepimus eas:remanſit veritas vna.ſ.ſentētia prima: ſed poſtq̄ iam declarauim⁹ cōparationē motus ad predica- mentum. Et māifeſtauimus intellectū noſtri dicti.ſ. mo- tum eſſe in predicamento quid ſit. declaremus āmodo i quot predicamentis cadat.

(margin: Libro Ariſt. ſuma.)

❡ Capl'm. III. de eodem.

E P Onemus fundamentū:q̄uis opor- teat aliqd repetere de his que diximus. Et dicemus ꝙ dictū noſtrū q̄ diximus in hac vel in illa cathegoria motum eſſe:poteſt itelligi quattuor modis. Unus eſt ꝙ predicamentū q̄ntis non eſt ſubiectū motus per ſe:eſt tn̄ ſubiectū eius cum medio:ſicut extremitas corporis q̄ mediāte accidit corpori ſuperficies. ❡ Scd̄s modus nō inuenitur in libris. ❡ Tertius eſt: ꝙ predicamētū gen⁹ eſt motus:⁊ motus eſt ſpecies eius. ❡ Quartus autē eſt ꝙ ſubſtantia mouetur de vna ſpecie que eſt in vna cathe- goria ad aliam:⁊ de vno modo ad aliū. Quia intentio q̄ noſtra eſt ſnīa ē hec vltima:⁊ dicemus ꝙ hoc qd̄ dicim⁹: ꝙ in ſuba eſt motus ē dictio īpropria.q2 in hac cathego- ria non cadit motus. Natura.n. ſubſtātialis cū deſtruit: deſtruit ſubito. Et quādo generat:generat ſubito:⁊ non eſt inter eius potentiā puram:⁊ eius effectū purū:perfe- ctio media. Q2 forma ſubſtātialis nō recipit magis ⁊ mi- nus. ❡ Si.n. reciperet magis ⁊ min⁹:neceſſario:cū ſuba eſſet iter magis ⁊ minus:aut remaneret eius ſpecies:aut non remaneret. Si aūt remaneret:nō mutaretur forma ſubſtantialis aliquo modo:ſed ꝙ mutaret eſſet accidēs forme tantū:q2 qd̄ eſſet magis ⁊ minus deſtrueret: ſuba autem non deſtrueret:q2 tunc eſſet alteratio: aut alia ex eis:non aūt generatio. Si vero ſuba non remanet cū ma- gis:tunc magis induxit aliam ſubam. Similr in vnoq̄q; puncto quo ſit magis:generabitur alia ſubſtātia: ⁊ pma deſtruetur. Et erit inter ſubſtantiā ⁊ ſubſtantiā poſſibili- tas ſpecieꝝ ſubſtantialiū infinitaꝝ in potētia: ſicut in q̄- litatibus. ❡ Sed iam noſti ꝙ veritas aliud eſt ob hoc.

(margin: Libro Ariſt. 3. celi 7.67. 5. phy. t. 10.)

B ❡ Ergo forma ſubſtātialis generat ⁊ corrūpit ſubito.⁊ cuius talis eſt ꝓprietas non eſt inter eius potentiā ⁊ effe- ctum mediū qd̄ ſit motus. Itē dicemus adhuc: ꝙ ſubiectū formaꝝ ſubſtantialiū non cōſtituitur in effectu niſi per receptionē forme ſicut ſciſti. ❡ Et ipſum in ſe non hꝫ eē: niſi res tantū que ſit in potētia ⁊ eſſentia:non habens eē in actu. ❡ Ergo impoſſibile eſt:vt moueatur de alio ad aliud. ſed ſi motus ſubſtantialis habuerit eē:⁊ mobile il- lud habuerit formā per quā eſt in actu:tunc erit ſubſtan- tia iam perfecta:ꝙ ſi illa ſubſtātia fuerit illa que erat an- tea:tunc iam habet eſſe in hora acquirendi illā aliā ſub- ſtantiam:nec corrupta nec permutata a ſua ſubſtātialita- te:ſed tantū a ſuis diſpoſitionibus: ſed ſi fuerit ſubſtātia alia preter eam que eſt a qua ⁊ ad quā:tunc erit ſubſtan- tia iam corrupta in ſubſtantia media. Quia ſic gnāta eſt ſubſtantia in effectu:q2 dictio de hac erit: ſicut dictio de ſubſtātia a qua diximus fuiſſe motū. Q2 aut erit ī toto il- lo tempore in nā ſubſtātie ad quā mutatū ē: aut nō erit: ſed ſi fuerit in natura ſubſtātie ad quā mutatū ē:aut fuit mutatio ad ſubſtātiā ſubito:aut fuit in aliqua pte illius temporis ſeruans ſuā ſpēm pmam:⁊ in alia parte illi⁹ tē- poris cadens in aliā ſubam ſine medio. Qd̄ ſi ita fuerit: ſequet qd̄ diximus.ſ. motū de ſpecie ad ſpeciē ſubito eē: ⁊ erit illud tempus parificatū motibus alijs a motibus ſpecialitatis ſubſtātie. Q2 iam fuerunt motus in ſubſtan- tialitate:non in tempore.

(margin: 8. 9 phiſi. tex. 10.)

C ❡ Sed nō pōt dici ꝙ hanc di- ctionem ſequatur etiā motus alterationis. Ille eteni q̄n- tum ad hoc in quo modo ſum⁹ neceſſariū eſt ſue ſubſtan- tie:formā eſſe in actu:⁊ cū for⁹ habuerit eſſe in actu:ſubꝫ eius fiet ſpecies. ❡ Ergo ſubſtantia que eſt inter duas ſubas:eſt res habens eſſe in actu:non per accidens. Non eſt autē:ita in ſpeciebus quas eſtimant inter duas quali- tates:q2 non ſunt neceſſarie ad conſtituendū ſubiectū in actu. ❡ Item affirmant ꝙ in ſubſtantia non eſt motus: eo ꝙ eius natura non habet cōtrariū:q2 poſtq̄ eius natu- ra non habet cōtrariū:impoſſibile eſt:vt permutet a ſua natura ad aliam nām ſm modū augendi:aut minuendi. ita vt diſpoſitio in qua ē in hora motus:ſit diſpoſitio me- dia inter duo extrema que non cōueniunt:ſicut inter duo vltima diſtantia inter que eſt cōtrietas. Et quia debemus nos diſcutere hoc iudiciū dicemus: ꝙ neceſſariū eſt no- bis ponere māꝫ vel ſubiectū in diffōne contrarij. Si vō accipitur ſubiectū veꝝ habens eſſe in actu ſpecieꝫ.ſ. rece- ptibileꝫ accidentiū que habet illa ſpecies: tunc for⁹ ſub- ſtantialis non habebit cōtrariū:q2 ipſa eſt in materia nō in ſubiecto. Aut ſi ſubiectū accipitur quodlibꝫ ſubſiſtēs: videt ꝙ forma focalis cōtraria eſt forme aquealē:nō ea- rum q̄litates tātū:q2 in hoc nulla eſt dubitatio. ꝙ a for- ma deſcendunt qualitates quas habꝫ. Due.n. forme pti- cipant vnū ſubiectū:⁊ viciſſitudinantur in ea.⁊ eſt iter il- las maxima diſtantia. Et hoc ēt declarat amplius ille qui dixit:ꝙ celū nō eſt generatū eo ꝙ forma eius nō ha- bet cōtrariū:quaſi ponens:ꝙ omnis generati forma ha- beat cōtrariū:⁊ ad illud mutetur. Unde ponit ignis ⁊ ae- ris ⁊ aque ⁊ terre formas cōtrarias. Quare ergo negauit formam ſubſtantialē habere cōtrariū vllo modo? ❡ Ui- detur āt mihi ꝙ cōtrariū ꝙ hic nominauit ſit id inter qd̄ ⁊ aliud eſt vltima diſtantia. Nec eſt inter illud ⁊ aliō vl- tima diſtantia:niſi cum fuerit tertia res que diſtet ab ea minuſq̄ illa alia:⁊ ſit media:ſic vt poſſibile ſit ſubiectū permutari in illa diſtantia:ſicut qd̄ diſcurrit inter diſtā- tiam duaꝝ reꝝ.

(margin: 5. phi. t. x.)

(margin: Pro ſcō L ho.)

(margin: 8 celi xx. tex.)

(margin: In ſumo caplo de ſuba.)

D ❡ Sed inter formas ſubſtantiales in q̄- bus ē p⁹ pmutatio:nō ē mediū ad hūc modū: ſic iter ignē ⁊ aerē nō ē me⁹:aut vr̄ ei⁹ ſnīa eē:ꝙ viciſſitudo quā pōit ī diffinitione contrarij:hoc eſt viciſſitudo duaꝝ reꝝ inter quas eſt maxima diſtantia:ſicut diximus. Poſſibile eſt: vt ſit ſine medio:ergo poſſibile eſt:vt remoto vno cōtra- riorum:accedat aliud ſine alio medio. Quāuis etiā poſſi- bile eſt:vt ſit diſtantia cū viciſſitudine medij:ſi fuerit ibi mediū. ❡ Ergo mutatio eſt progreſſus inter duo extre- ma cōtinuus. Deinde nō videtur ei ꝙ ſubiectū:recipiat formam focalē ſtatim poſt aquealē:ita vt non prius reci- piat formaꝫ aeris medij ſine progreſſione continua: ſed affirmat ꝙ quieſcit ſine dubio ī forma aerali. Tūc ergo

(margin: Mlnō ē hoc aliqd. 7. me- ta. 5. phy. te. 9. ꝓ o gnōne.)

Scdm .ſ. Tho.ſilr i ter ha 3 riae mot' ꝯtrarium. forma aq̄lis non eſt contraria forme focali: q2 permu-
tatio non tendit de vna ad aliã: ſed de focali ad aerialẽ.
Nec forma focalis ꝯtraria eſt forme aeriali: q2 nõ eſt in
ter illas vltima diſtantia. Unde ſi eius intentio fuit hec
intentio: tunc hec inquiſitio de hoc redit in declarationẽ
primã quã tractauim'. Hec .ſ. eſt ꝙ natura ſubalis nõ d-
nudatur paulatiꝫ. Q2 nõ recipit fortitudinẽ ⁊ debilitatẽ:
ſic vt fortitudo ⁊ debilitas ſint duo extrema que ꝓprie
appellent̄ nomie forme. ¶ Poſtea vero declarabimus
in phis ꝑma ꝙ forme ſubſtãtiales nõ recipiunt magis ⁊
minus declaratione manifeſtiori. Sed q2 videtur ꝙ ſp-
ma ſit animal paulatim: ⁊ granũ ſit aiatũ: putat̄ ꝙ ſit ibi
motus. Qð aũt de hoc ſcire debes hoc eſt .ſ. ꝙ ſpma quuſ-
qꝫ generet̄ animal: accidunt ei alie generatiões: quas cõ-
tinuant permutationes ſm q̃litatẽ ⁊ q̃titatẽ: ⁊ ſpma nõ
ceſſat permutari paulatim: cũ ſit adhuc ſperma quouſqꝫ
perueniat ad terminũ quo denudet̄ a forma ſpermali: ⁊
vtatur in coagulatũ. Et eſt eius diſpoſitio ſic quouſqꝫ ver
tatur in carnẽ: deinde in oſſa: ⁊ neruos ⁊ venas ⁊ alia que
nos non perpendimus. ¶ Silr etiam q̃uſqꝫ recipiat for
mam vitalẽ: ⁊ deinde etiam ſilr alteratur ⁊ permutatur
q̃uſqꝫ corroboratur ⁊ ſeparet̄: ſed apparẽtia diſpoſitiõis
facit putari: ꝙ hoc ſit vna progreſſio de forma ſubſtan-
tiali ad aliam formaꝫ ſubſtantialẽ: q2 putatur ꝓpter hoc
ꝙ in ſubſtãtia ſit motus: ſed non eſt. Jmmo ſunt ibi mul-
ti motus ⁊ quietes multe.

¶ De qualitate.

S. phi.l.18 SEd motum eſſe in qualitate: hoc
manifeſtũ eſt. Sũt aũt
inter holes aliqui qui dicunt: ꝙ motus nõ eſt
in oĩbus ſpeciebus q̃litatis: ſed i viſibilibus
viſui ſubiacentibus tantuꝫ. Et dicunt ꝙ ſpẽs
diſpoſitionis ⁊ habitus in anima habet eſſe: ⁊ corpus na
turale non eſt eoꝝ ſubm: ſed potentia ⁊ impotẽtia: ⁊ du-
rities ⁊ mollities: ⁊ ſilia his cõſequuntur accidẽtia que
accidunt ſubiecto. ꝓpter quoꝝ accidentiũ aliquod ſubꝫ
ſit ſubiectũ eaꝝ. Et tunc ſubiectũ potentie non eſt ipſuꝫ
qð eſt ſubiectũ impotentie. Silr autem contingit res in
duritie ⁊ mollitie: ſed figure ⁊ cõſimilia inueniuntur ſubi-
to in materia que recipit eas: ⁊ non recipiunt magis ⁊ mi
nus. Neſcio autem quid dicunt de curuitate ⁊ rectitudi
ne ⁊ ceteris: ſed apud me non eſt ita vt dicunt. Q2 i ſub-
iecto diſpoſitionis ⁊ habitus ſiue ſit anima: ſiue ſit cor-
pus: ſiue vtrũqꝫ ſimul: ſm diſpoſitionẽ participationis: ẽ
perfectio eius: qð eſt in potẽtia ſm ꝙ eſt in potẽtia in ali
qua ſuba. ¶ Et hoc qð dixerũt ꝙ duritiei ⁊ mollitiei nõ
eſt vnũ ſubiectũ: ⁊ potentie ⁊ impotẽtie: deſtruitur in au
gmento ⁊ diminutione: q2 ſꝫ eoꝝ dictionẽ: oporteret nõ
eſſe motũ: ſed in his rebus non dicimus ſubm: niſi nãm
ſpeciei receptibilis accidentiũ: qua durante natura: non
permutabitur ſpecies: nec corrũpet̄ forma ſubſtãtialis:
q2 ſubiectũ eſt permanens. Et nõ curamus ſi ꝓpter acci
dens qð accidit ei: aut propter augmẽtũ qð acceſſit ei: ſit
ſubiectũ propriũ diſpoſitionis: ⁊ eẽntie eius in qua ẽ mo
tus. Cõcedo aũt ꝙ figuraꝝ iudiciũ videtur eẽ aliud a iu
dicio aliaꝝ qualitatum in quas cadit alteratio .ſ. in h ꝙ
ſubito generantur.

¶ De quãtitate.

D
S. phi.l.18 IN quãtitate eſt etiã motus: ⁊ hoc
duobus modis: vn'
eſt ſm augmentũ additũ quo augetur ſubm:
⁊ ſm diminutionẽ ex diſſolutione qua minui
tur ſubm: ſed eius forma in vtroqꝫ ꝑmanet:
⁊ hoc vocatur augmentũ ⁊ diminutio. Alius eſt ſine au-
gmento ſibi addito: ⁊ ſine diminutione ſibi ſubtracta: cũ

ſubiectũ ipſum recipit menſurã maiorem ⁊ minoreꝫ ex
diſſolutione vel reſtauratione ſine ſeparatione ſuaꝝ par
tium. Et hoc q̃uis comitetur permutationeꝫ eſſentie q̃
eſt ex qualitate: tamen aliud eſt ab augmento ⁊ diminu-
tione que ſunt in quantitate: ⁊ q2 hec diſpoſitio .ſ. ꝓgredi
de potentia ad effectũ paulatim: eſt perfectio eius qð eſt
in potentia: ergo eſt motus. ¶ Sed iam dubitat̄ ꝙ ma- Dubitatio.
gnum ⁊ paruum nõ ſunt cõtraria: cũ motus omnes ſint
inter ꝯtraria: ⁊ dicemus ad hoc. ¶ Q2 nos nõ cogimur
affirmare ꝙ omnes motus ſint inter cõtraria tñ: ⁊ nõ in Reſponſio.
alijs. Cum .n. fuerint aliqua oppoſita que nõ cõueniant
ſimul: ⁊ proceſſerit res de vno ad aliud paulatim: voca-
mus illam rem mobilẽ: q̃uis nõ ſit ibi ꝯtrarietas. Ma-
gnum aũt ⁊ paruũ iter que mouetur vegetabile ⁊ areſci-
bile: non eſt ipſuꝫ paruũ ⁊ magnũ abſolute: ſed quaſi na-
tura poſuerit ſpeciebus ſenſibilibus ⁊ vegetabilibus ter
minos in magnitudine: ⁊ terminos in paruitate q̃s non
excedant: ⁊ mouentur inter eos. Ergo magnum ibi erit
magnũ abſolute: ⁊ non erit paruũ cõparatione alterius
magni in eadem ſpecie. Silr paruuꝫ erit paruum abſolu
te: ⁊ quãdo quidẽ hoc ſic eſt: iam longe eſt: vt ſint ſimilia
cõtrarijs: ſed ſunt cõtraria. ¶ Si aũt aliquis dixerit ꝙ Obiectio.
vegetari motus eſt localis: nam locus mutatur propter
illð. Erit reſponſio hec: ꝙ nos cũ dicimus vegetari mo
tum eſſe ſm quãtitatẽ: non prohibemus quin etiam mo Reſpõſio.
tus localis ibi ſit. Non .n. negamus quin in ſubiecto ve-
getationis ſint due mutationes: vna quãtitatis: ⁊ altera
vbi. Ergo in eo duo motus ſimul. Sed in predicamen- S.phy.tex.lo.
to relationis videtur ꝙ plures ex motibus non ſunt niſi J
ex vna diſpõne ad aliam ſubito. Aut ſi diuerſificantur i
aliquibus locis: mutatio certiſſima prius erit in alio pre
dicamento cui accidit relatio. Relatio .n. ſolet cõtingere
in alijs predicamentis: ⁊ non certificat̄ per ſeipſam. q2
cum predicamentũ fuerit de his que recipiunt magis ⁊
minus: ſubiectũ relationis recipiet: ⁊ comitabitur illud
receptione priore: ⁊ erit motus in re cui accidit relatio ꝑ
ſeipſuꝫ: ⁊ primo ⁊ in relatione ⁊ accidentaliter ⁊ ſcðario:
¶ Sed in predicamento vbi: motum eſſe manifeſtũ eſt.
ſed in predicamẽto quãdo: videt̄ ꝙ mutatio de re ad rẽ S.phy.tex.10.
ſit ſubito: ſicut mutatio de anno ad annũ. ⁊ de menſe ad
menſeꝫ. Aut videt̄ ꝙ diſpoſitio de quãdo ſit ſicut diſpo-
ſitio relationis: in hoc ꝙ in ipſo quãdo non mutatur õ re- Jn qñ nõ eſt ꝯtrariũ: nec ẽ motus.
ad reꝫ: niſi mutatio prius fiat in quãtitate aut qualitate:
⁊ ſit tempus comes illius mutationis. ⁊ cauſa illius acci
dat in quãdo mutatio. ſed id in quo non eſt mutatio. po-
ſtea ſcies. q2 non eſt in tempore. quõ ergo habebit motũ
in tempore? ¶ Sed in predicamento ſitus. iaꝫ dixerũt
ꝙ non eſt mot' vllo modo. q2 non eſt in ſitu cõtrarietas.
Cum .n. mouet̄ res a ſtando ad ſedendũ. ſemper eſt in iu Auctor ſex principioꝝ.
dicio ſtãdi. quouſqꝫ fiat ſedens ſubito. ſilr ⁊ cum mouet̄
a ſedendo ad ſtandũ. nõ .n. ceſſat eſſe in iudicio ſedentis.
donec fiat ſtans ſubito. Et veritas affirmat ꝙ in ſitu mo
tus eſt. ⁊ ꝙ non eſt multũ neceſſe. vt ſit vera cõtrarietas
inter duo extrema motus. Et hoc declarabit̄ tibi: quum
conſideraueris motũ celi. q̃uis in predicamento ſit' nõ
eſt longe. quin ſint cõtraria. ſicut reſupinus ꝯtrarius eſt
ꝓcumbẽti. Et h dixerũt ꝙ mutatio ad ſedẽdũ ẽ ſubito.
ſi voluerint intelligere ſedere ꝙ eſt extremũ. q2 iſtð acq
ritur ſubito. ſilr nigredo extrema. ⁊ vbi extremũ acqui-
runtur. Et ſi omnis ſitus ex quo mouetur ad ſedendum
ſit paulatim q̃uſqꝫ perueniat ad extremũ. qð eſt ſedere.
¶ Silr diſpoſitio hec eſt. ſicut diſpoſitio mutandi deſur
ſum ad deorſuꝫ. Sed qualr motus habeat eſſe in ſitu. h
ẽ .ſ. vt omnis qui mutat ſitũ. nõ diſcedat cũ omni totali-
tate ſua a loco. ſed vt habitudo ſuaꝝ partiũ que erat ad

partes ſui loci:mutēt ad partes alias:hoc eſt mobile eſſe
in ſitu ſine dubio.q2 locus eius non eſt mutatus.ſed mu
tatus eſt ſitus eius in ſuo loco:⁊ locus eſt idē ipſe qui pri
mus. vnde cū ꝑmutatio fuerit in ſitu:⁊ in ea fuerit ꝓgreſ
ſio paulatim:erit illa ꝑmutatio:motus in ſitu. q2 omnis
motus eſt ꝑmutatio diſpoſitionis ad hūc modū:⁊ reuer
L ſio:ſilr erit relata diſpoſitioni ad quā mutata eſt:non ad
aliud ad qđ nō eſt mutata. Nolo āt hic dicere: ꝙ oē mo
bile in ſitu ſit ſtabile in loco ſuo. Non.n. habet̄ ex meo
verbo qđ dixi.ſ.omne fixū in ſuo loco mutans ſitū ſuum
gradatim:hoc eſt mobile in ſitu ſit ita. Non.n.nego ꝙ tē
poralis res nō mutat ſitū: niſi cū mutauerit locū ſuum.
Mea.n.intētio hec eſt:ſtabilire.ſ.mobile eſſe in ſitu ſta
biliendo mobile aliqđ in ſitu.ſed ſi poſſibile ē vt res mu
tet ſolū ſitū ſuū nō mutando locū ſuū:debes ſcire hanc
4.phy.t.45 poſſibilitatē eſſe motus celi. ¶ Quia aūt erit: ſic̄ firma
mentum qđ nō eſt in loco ex intellectu termini circūdā
tis illud ⁊ cōtinentis:⁊ equale ſm ꝙ intelligimus locū.
Aut erit in ſuo loco:⁊ nō diſcedet a totalitate ſui loci: ſed
permutantur habitudines ſuaꝝ partiū ad alias ptes ſui
loci quibus occurrit.Et cū nō fuerit ibi niſi hec ꝑmuta
tio ⁊ locus eſt idem:⁊ hec mutatio eſt mutatio huius ha
bitudinis.⁊ hec habitudo eſt ſitus:tunc nō eſt ibi: niſi h̄
motus qui eſt in ſitu:ſed ꝙ motus celi eſt localis: cōſtat
apud eos:ſed hic motus nō eſt in q̄titate: nec in qualita
te:nec ſubali:nec in alio pdicamento niſi in ſitu. q2 cū
in ſingulis cathegorijs perqſieris:non inuenies:qđ con
ueniat huic motui:niſi ſitus ⁊ vbi.ſed non eſt in vbi: tūc
Dubitatio. remanſit in ſitu. ¶ Si aūt dixerit aliquis: ꝙ omnis ps
M firmamēti eſt mobilis localiter:⁊ omne cuius omnis ps
mobilis eſt localr:ipſum totū eſt mobile localr. Reſpō
Reſpōſio. ſio ad hec eſt ꝙ veritas aliud eſt ab hoc:q2 firmamentū
nō habet partē in actu que moueatur:ſed ſi poneremꝰ ei
partes:tamen non diſcedunt a loco ſuo:ſed vnaqueq; il
larū partiū diſcedit a parte loci qui eſt totius:ſi totū ha
bet locum. Non enim eſt locus partis: pars loci qui eſt
totius.ſed fortaſſis pars loci qui eſt totius:eſt pars.q2 ps
loci qui eſt totius nō circūſcribit partē: ⁊ locus ſicut ſcis
eſt circūdans.ſed fortaſſis continuū non habet ptes i lo
co niſi in potentia:ſed iam diuulgauerunt iſtud in ſuis li
bris:ꝙ q̄uis omnis pars diſceſſerit a ſuo loco: non opor
tet tamē: vt totū diſcedat a ſuo loco ꝓprio:q2 differentia
eſt in dictione noſtra qua dicimus oēm partē ⁊ oēs par
tes.q2 omnis pars fortaſſis erit alicuius modi: ⁊ totū nō
erit illius modi.Q2 totalitatis certitudo vel diffinitio ꝓ
pria:eſt diuerſa a certitudine ſingulaꝝ partiū.Et non vi
des primū:q2 omnis pars:pars eſt totius: ⁊ totū non eſt
pars:⁊ omnis pars decē eſt vnū. ⁊ decē non ſunt vnū.ſed
redibimus ad inquiſitionē noſtrā:⁊ dicemus ꝙ poſſibi
le eſt. vt locus circūdet aliquid qđ habet partes in actu:
ſicut arenā ⁊ ſimilia:⁊ vnaqueq; illius pars diſcedit a lo
co ſuo.⁊ totū non diſcedit a loco ſuo.ſed de hoc in q̊ mo
do ſumus nō dubitamus.q̄uis credimus: ꝙ omnis ps
eius diſcedit a ſuo loco ꝓprio: ⁊ ipſum totū non diſcedit
a ſuo loco ꝓprio.Q2 non eſt dubitatio: ꝙ totū non ē mo
bile localiter:q̄uis ōis pars eius ſit mobil̄. ¶ Videtur
ergo mihi ꝙ omnis qui ꝯſiderauerit qđ diximus ⁊ ꝯiu
dicauerit iuſte:ꝯiudicabit certiſſime ꝙ in ſitu ē motus.
Dubitatio ¶ Fortaſſis ſi aliquis dixerit:ꝙ intellectus de motu in
N loco:non eſt:vt mobile diſcedat a loco: ſed vt ſit mobile:
⁊ tamē ipſum in loco:q̄uis nō diſcedat ab eo.Dicet̄ tūc:
Reſpōſio. ꝙ hoc qđ eſt mobile ⁊ mutabile:debet intelligi: vz.vt ſi
h̄ qđ eſt mobile ⁊ mutabile:non eſt iđ ꝙ diſcedat ab vno
⁊ eat ad aliud:tunc hoc nō eſt motus certiſſime.nec per
mutatio:ſed motus ⁊ permutatio que dicis ſunt i comu

nione ſolius nois. Si aūt eſt ideo qđ permutatur: ⁊ non
in loco:tunc eſt ibi diſpoſitio aliqua que permutat̄.⁊ ē in
ea motus ꝓprie.q̄uis res ſit in loco. ¶ Erit ergo res ꝑ
mutata:⁊ tñ ipſa in loco. Unde nō oportet. vt ꝑmutatio
ſit permutatio localis.q̄uis fiat in loco.⁊ noſtra opinio
de motu qđ ſic eſt.non eſt intellectus ꝙ mobile ſic ē:ſed
ita vt tu ſcis. ¶ Predicamentū habendi ego vſq; modo
non certiſſime cōprehendi.ſed ſi ita eſt.vt dixerunt ꝙ h̄
predicamentū dicitur eſſe cōparatio corporis ad id qđ
circūdat illud ⁊ comitat̄ in motu: tunc permutatio huiꝰ
cōparationis ſm modū primū non eſt niſi in ſuperficie
circūdanda:⁊ in loco.⁊ ſm totā meā opinionem:non ē in
O eo per ſeipſum ⁊ primo motus. ¶ Sz in pdicamēto agē
di ⁊ patiendi fortaſſis putabit̄ eſſe motus multis modis.
Quia aliqñ res erit ſic ꝙ neq; aget neq; patietur.ſed po
ſtea diſponetur paulatim: quouſq; fiat agens ⁊ patiens.
Et tunc qđ aget ⁊ patiet̄ erit finis illius diſpoſitionis ad
ſimilitudinē nigredinis que eſt finis nigreſcēdi. Et ideo
putatur ꝙ in illis duobus predicamentis eſt motus. Ali
quādo aūt mouetur res que nec patitur calorē nec agit:
⁊ ſit poſtea patiens calorē:aut agens.⁊ fit hec paulatim.
⁊ putatur ideo ꝙ ſit hic motus. Aliqñ paſſio erit cū mo
tu paulatim.⁊ poſtea paulatim ordinabit̄ q̊uſq; fiat ve
lox ⁊ intendatur:aut ecōuerſo:⁊ tunc putat̄ ꝙ hic ſit mo
tus velocitati.ſed dicam ꝙ in primo modo nō eſt motus
ad agendū ⁊ patiendū.ſed ad acquirendū affectionē ⁊
formā ex qua poſſit conſequi actio aut paſſio. ¶ Sz ſe 5.phy.t.xi
cundum modū ſoluit id qđ poſtea declarabimus.ſ.ꝙ nō
poteſt ꝯtinuari curſus calefaciēdi ad frigeſcendū vl̄ ecō
uerſo:niſi interrumpat̄: ⁊ ſit in medio ſtatus aut mora.
¶ Sed intentio mō non eſt ꝙ quis ponat permutatio
nem paulatim de velocitate in potentia ad velocitatē in 8.phy.te.
effectu motū. q̄uis ſit perfectio eius qđ eſt in potētia ſz 67.
ꝙ eſt in potentia.Sed hoc eſt in velocitate ⁊ tarditate.⁊
hec nō ſunt motus.nec actōes:nec paſſiones: ſed duo ac
cidentia:aut due qualitates:aut due affectiōes motꝰ.aut .5.phy.te.
actionis.aut paſſionis. ¶ Et oīno impoſſibile eſt: vt na 44.
P tura agēdi:aut patiendi ſit motus ſm modū quo motus
dicitur eſſe in predicamento.Et ſi poſſibile eſt: vt ſit mo
tus inter frigeſcere ⁊ caleſcere paulatim: tunc impoſſibi
le eſt quin ſit hoc caleſcere:aut dum frigeſcit: aut poſt q̄
deſinit frigeſcere:q2 ſi fuerit hoc caleſcere dum frigeſcit
⁊ cōſtat:q2 motus ad caleſcendū iam habet in ſe aliqđ đ
natura caleſcendi:⁊ nā caleſcendi habet in ſe aliquid de
natura caloris:tunc cū frigeſcit caleſcit.⁊ cum mouet̄ ad
frigeſcere mouet̄ ad caleſcere:qđ eſt falſum.Si autē eſt
hoc caleſcere:poſt q̄ deſinit frigeſcere:tunc eſt in ſtatu q
eſt poſt frigeſcere.ſicut poſtea ſcies. Et cū h̄ etiā neceſ
ſe erit tunc aut vt motus ſit ipſum caleſcere:aut motꝰ ad
caleſcendū.Si aūt fuerit motus ipſū caleſcere:tūc nō
erit inter frigeſcere ⁊ caleſcere:niſi tēpus quietis:aut nec
erit ibi motus nec quies:ſicut poſtea ſcies. ¶ Si vō mo
tus fuerit ad caleſcendū:impoſſibile erit: tunc cū moue
tur:quin aut habeat in ſe aliqđ caloris:aut non hēat. Si
aūt non habuerit:tunc non eſt hic ꝑmutatio aliqua vllo
modo.Si aūt habuerit:tunc ſine dubio eſt ibi aliq̄ parti
cipatio nature caloris:⁊ hoc ē caleſcere. ¶ Ergo cū mo
uetur ad caleſcendū:iam habet in ſe caleſcere.Si āt for
te poſuerimus caleſcere.id qđ eſt in fine.ſ extremū ⁊ mo
tum ad illud:id qđ eſt remiſſius q̄ ſit illud:tūc debes ſci
re ꝙ calor ipſe.⁊ omnis motus diuidunt̄ tempore.ſic̄ po
ſtea ſcies.Q2 cum calor perficit̄ in momento: iam nō eſt 6.phy.t.7
ibi caleſcere.Si.n.caleſcere ibi eſſet:eſſet per ſucceſſiōē:
aut per partes.⁊ omnis pars caleſcendi eſſet caleſcere.⁊
pars prior eſſet remiſſior.⁊ ſic nō eſſet finis. nec eſſet ca

leſcere ſm hanc rationem. Sed iam poſuimus illō cale
D ſcere: ergo hoc eſt inconueniēs. ſed ſi fuerit caleſcere nō
diuiſibile vllo modo: tunc nō erit motus caleſcere. ſʒ ca
lor. Si aūt fuerit diuiſibile: tunc nihil erit caleſcendi cͦ ꝙ̄
ſit finis. ergo nō ē neceſſe in caleſcere: vt ipſum ſit finis.
ſed vt paulatim caleſcat: ⁊ accipiat aliquid caloris: ⁊ nū
q̄ʒ perfecte caleat. Sed poſtq̄ʒ iaʒ ſcis h̄ de vbo caleſcen
di ꝙ eſt paſſio: iam etiā ex hoc ſcis de verbo calefaciēdi
ꝙ ē agere. ⁊ hoc tibi ſufficiat. Et dimitte quicquid h̄ ice
pimus: iam enim ex p̄miſſis patuit ꝙ motus nō cadit ni
ſi in quattuor predicamentis: que ſunt q̄ntitas ⁊ q̄litas: ⁊
Dis Ald. 4 phi. 2. 45. vbi ⁊ ſitus. ¶ Jam aūt cognouiſti collationē motus ad
predicamenta. ſed poſtq̄ʒ iam nouiſti naturam motus:
debes ſcire.

¶ Capl'ʒ. IIII. d aſſignatiōe oppoſitōis iter motū ⁊ qetē.

A Intellectus de quiete perplexus ē. Quia diuulgata ſnīa na
turaliū eſt: ꝙ oppoſitio que eſt inter motuʒ ⁊
quietē: eſt oppoſitio priuationis ⁊ habitus: nō
oppoſitio ꝯrioꝝ. Manifeſtū eſt aūt ꝙ iter il
la non debet eſſe alia oppoſitio: niſi vna iſtaꝝ oppoſitio
num. ſ. aut priuationis: aut ꝯrietatis. ¶ Jam aūt accepi
mus nomen motus ex intellectu verbi formalis nō pri
uatorij: cū diximus ꝙ motus eſt perfectio prima. Si au
tem oppoſitio fuerit oppoſitius priuationis ⁊ habitus:
tunc impoſſibile erit quin alter eoꝝ modus ſit priuatio.
¶ Dicemus ergo ꝙ corpus cū fuerit p̄uatū motu ꝙ ſo
lebat moueri: dicet̄ quietū. ¶ Intellectus autē hu' qd
dicimus. ſ. ꝙ ſolebat moueri hic eſt. ſ. vt aut ſit id ex quo
pendet motus qui eſt in illo: aut vt ſit in loco ⁊ in tempo
re etiam: q2 cū habuerit eſſe in vno loco aliquo tpe: dice
tur ꝙ eſt quietū. Hic ergo due ſnīe ſunt habite de qete.
Una eſt priuatio motus eius qd ſolebat moueri: altera
vbi in quo habet eſſe aliquo tpe. Unde ſi fuerit quies p̄'
iſtaꝝ: ⁊ alia comitatur eam: erit tunc quies priuatio. Si
aūt quies fuerit ſcda ⁊ p̄ma comitatur eam: tunc nō erit
quies priuatio. ¶ Ponamus ergo ꝙ quies que ē oppo
ſita motui: eſt intentio formalis: q2 diffinitio eius ſignat
ꝙ formal' ē. Et cū voluerim' facere collatōeʒ iter hāc diffi
nitionem ⁊ diffōnē motus: oportet: vt poſſimus elicere:
aut diffinitionē motus ex hac diffinitōe quietis: aut hāc
diffinitioneʒ a diffinitione motus: ſicut docet regl'a p̄ba
6 topi. capitulo. 5. tionis de eliciendo diffinitioneʒ vnius cōtrarij a diffōne
alterius. Non autē dico: ꝙ regula diffiniendi vnū ꝯriuʒ:
ſit vt ſumat̄ eius diffinitio a diffinitione ſui cōtrarij: q2
hec eſt res quā prohibuim': cū docuimus analetica: ⁊
B ſoluimus ea aliquo mō: cū docuimus topica. ¶ Sʒ di
cimus ꝙ hoc q̄uis non eſt neceſſariū: nec eſt regula iue
niendi diffōnem: tamen poſſibile eſt. ſ. vt diffinitio vnius
cōtrarij ſit diſtans a diffinitione alterius contrarij. ⁊ p̄
batio hʒ viā ad illō. ¶ Et ſi supradicte due diffōnes fue
rint ſibi contrarie ⁊ oppoſite. Poſſibile eſt tunc: vt quies
ſit habitus. Si aūt ille due diffinitiones non opponunt̄
ſibi: non erit tunc huius intentiōis quies: q2 quies oppo
ſita eſt motui. ſed erit eius intentionis que comitat̄ intē
tionem quietis: ⁊ quies eſt quā ſignificat diffinitio priua
tionis. ¶ Primo ergo dicemus ꝙ hec deſcriptio nō eſt
oppoſita predicte deſcriptioni motus que eſt data ſʒ h̄
nomen motus. Quia illud qd diximus ꝙ motus eſt p̄fe
ctio prima eius qd eſt in potētia ſm ꝙ eſt in potētia. Cū
voluerimus aptare motui locali: conuertemus dicentes
ſic. ꝙ motus eſt perfectio p̄ma in vbi eius qd eſt in potē
tia in vbi ſm ꝙ eſt in potētia. ¶ Et hec diffinitio nō op
ponitur diffinitiōi quietis quā poſuimus. ſed fortaſſis co
mitatur eam aliquid qd eſt oppoſitū illi. Et hoc non ne
gamus: q2 concedimus ꝙ ſenſus vniuſcuiuſq; duarum
dſcriptionū quas aſſignauimus quieti: vnus comitatur
alium: ⁊ non ſunt idē. ¶ Si autē voluerimus elicere dif C
finitionē quietis ex diffinitione motus: ſic vt intellectus
quietis ſit intellectus formalis: tunc neceſſe eſt: aut dica
mus ꝙ ſit perfectio p̄ma eius qd eſt in effectu in vbi ſʒ
ꝙ eſt in effectu i vbi: aut dicamus ꝙ ſit perfectio ſecūda
eius: qd eſt in potentia in vbi ſʒ qd eſt in potentia i vbi.
Sed p̄mū hoꝝ non erit diffinitio comitans quetez: ⁊ q2
quies vnde eſt quies: non eget vt ſit p̄fectio prima: ⁊ res
habeat perfectionē ſcdam: q2 poſſibile eſt: vt intelligat̄
quies eſſe quies: cū res non habeat in ſe perfectionē: niſi
id tantū qd habet in ſe. Sed deſcriptio ſcda ſignat ꝙ ne
ceſſarium eſt adeſſe: vnde quies eſt quies: vt precedat il
lud motus: ſed hoc non eſt neceſſe. Et ſi remouerim' ver
bum primi ⁊ ſcdi non ſeruabimus legē oppoſitōis in dif
finitione: ⁊ ſi mutauerimus aliter: non erit intellect' cer
tus vllo modo. Si aūt voluerimus inducere oppoſitōeʒ
perfectionis: erit tunc in potentia: ⁊ quies erit certiſſime
de rebus priuatorijs. ¶ Ergo iam manifeſtū eſt ꝙ im
poſſibile eſt elicere de diffinitione motus diffinitionē pa
rem diffinitioni quietis: vt ⁊ quies ſit oppoſita illi. Et cū
hoc quieſcit habitus. Si aūt poſuerimus primā diffōnē
quietis quā diximus: primū cadet in illa tempus: aut qd
pendet ex tempore: ⁊ ſic diffinict̄ per motū: ⁊ erit qes dif
finita per motū. ¶ Sed cōtrarioꝝ non eſt vnū pars in
deſcriptione alterius. Et adhuc etiā tps erit in dſcriptiōe 6. topi. cap. 5.
motus: qui eſt cadens in deſcriptione ipſius. ¶ Et mo
tus eſt prior tempore in itellectu: ⁊ nō erit poſſibile tūc: D
vt motus ſit priuatio: ſi fuerit quies habit': q2 p̄uatio nō 4 phyſ t 99.
continetur in intellectu habitus: ſed ecōtrario ſit: q2 mo
tus continetur in diffinitione temporis qd cōtinetur in
diffinitione quietis prenominate intentionis formalis.
¶ Ergo claꝝ eſt ipoſſibile eſſe. ſ. vt dicamus de hoc eli
cere ꝙ motus eſt cū corpus nō habet vnū vbi in aliquo
tempore. videamus ergo ſi hoc elicere poſſit dici vl' fieri
alio modo. ¶ Et dicemus ꝙ id qd pōt melius dici: h̄ ē.
ꝙ quies eſt exiſtentia in vno vbi aliquo tempore an̄ qd
⁊ poſt qd eſt in illo. Motus aūt eſt exiſtentia in vno vbi.
ita ꝙ nec antea: nec poſtea fuerit in illo. Ergo in notifi
catione huius rei: poſuimus ante temporale ⁊ poſt tēpo
rale: cū ipſa non terminetur niſi tpe: ⁊ tempus terminat̄
per motum: ergo motus acceptus eſt in notificatiōe ſui.
Ergo ꝯſtat ꝙ motus non poteſt itelligi hoc modo: ergo
non ē deſcriptio. Et ꝙ eſt adhuc debilius. hoc eſt qd eſt
qd large accipientes dicunt. ꝙ quies eſt exiſtentia in vno E
vbi aliquo tpe: ⁊ motus eſt exiſtentia in vbi non aliquo
tpe. Quia ad hoc conſequit̄ qd diximus ante: ⁊ conſeq̄t̄
etiam aliud: diſpoſitio. ſ. mobilis in p̄ncipio motus ⁊ i fi
ne: qd eſt exiſtere in vno vbi nō aliquo tempore: cū ipſiuʒ
nec ſit motus nec tps. ¶ Jaʒ g̊ manifeſtū eſt: ꝙ nullus
modus eſt certificandi oppoſitionē diffinitionis mot' ⁊
diffinitionis quietis: ita vt diffinitio quietis ſit ex intelle
ctu habitus. ¶ Reſtat ergo vt diffinitio quietis ſit ex i
tellectu priuationis: ⁊ ſcias ꝙ vnicuiq; manerie mot' eſt
quies que eſt oppoſita. Ergo ⁊ vegetationi eſt quies que
eſt oppoſita. ¶ Silr ⁊ alterationi: ⁊ ſicut quies que ē op
poſita alterationi: non eſt qualitas que habet eſſe in ali
quo tempore. ſʒ eſt quies in ipſa qualitate. ¶ Similiter
quies que eſt oppoſita motioni: non eſt vbi aliqd: ſʒ qes
in ipſo vbi. Ergo quies eſt priuatio motus. ¶ Ergo poſt
q̄ʒ loquuti ſumus de motu ⁊ quiete: opus eſt nobis: vt aſ
ſignemus certitudinem intellectus de eo qd dicitur lo
cus: ⁊ de eo quod dicitur tempus: quia hec duo ſunt que
multam habent affinitatem cum motu.

⁋ Capl'z. V. In principio loquendi de loco: deſignande
ſunt rationes eorum qui ipſum negauerunt: ⁊ rões eoꝝ
qui ipſum eſſe affirmauerunt.

A PRimum qd de ipſo tractare debem⁹
hoc eſt.ſ.ipſius eſſe ſi eſt lo-
cus: aut ſi loc⁹ non habet eſſe vllo modo: q̃-
uis nos ex noīe loci non intelligamus ei⁹ eēn
tiam: niſi cōparationē tātū quā habet ad cor
pus qd moratur in eo: ⁊ diſcedit ab eo: ⁊ ad illuz accedit
p motū. Quia tractatus de eſſe rei aliquando eſt poſtq̃
certificat̃ eius eēntia: ⁊ aliquādo eſt anteq̃ certificetur
eius eſſentia. v.g. ⁋ Cum contigerit hoc qd iam cognitum
ſit aliqd accidens eius. Sed nos iaz cognouimus q̄ hic
ꝑ d̃ aīa tex. xl. eſt res que habet hanc cōpationez predictā: nec ſcimus
quid ſit ipſa res. Ergo habemus opus ſcire quid ſit ipſa
res: ⁊ tunc cū cognouerimus ſuam eſſentiā: oportebit vt
declaremus eius eſſe: deinde ſi non conſtiterit cōpōnez
illam habere eſſe: erit neceſſe vt declaremus: que eſt eēn
tia cui appropriatur illa cōparatio: ⁊ hoc eſt qd iaz dcla-
ratum eſt tibi alr. ⁋ Dicemus ergo: quia fuerunt hoīes
qui negauerūt locū habere eſſe omnino: ⁊ fuerunt alij q
affirmauerunt illum eſſe. ⁋ Sed illi qui negauerūt: ra-
tiocinati ſunt hoc multis ratiōibus: q̃ꝝ interpretationes
B nos manifeſtabimus. Hoc eſt q̄ ſi locus habet eſſe: neceſſe
eſt: vt aut ſit ſubſtātia aut accidens. Si aūt fuerit ſubſtā
tia: aut ſuba ſenſibilis aut intelligibil'. Si aūt fuerit ſuba
ſenſibilis: ⁊ oīs ſuba ſenſibilis habet locū: tunc locus ha
4. phi. tex. 6. bet locū: ⁊ ſic in infinitū. Si aūt fuerit ſubſtantia intelli-
gibilis. inconueniens eſt: vt dicat̃ q̄ ſuba ſenſibilis acce
dit ad illam: aut diſcedit ab illa: q: intelligibiles ſube nō
ſunt demōſtrabiles viſui: ⁊ non habent ſitum. Sed quic
quid accidit ad ſubam ſenſibilez vel diſcedit ab ea: ē mō-
ſtrabile ⁊ habet ſitum. Si vero fuerit accidens: tūc id in
quo eſt hoc accidēs eſt: ſicut id in quo eſt albedo. ⁋ Id
autem in quo eſt albedo denominat̃ ab albedine: ⁊ dici
2. topi. 2. ca. tur albeſcens aut albū. Ergo ſuba in qua eſt locus dz no
minari a loco: vt ſit ipſa locata. ⁋ Sed locus locati ē ac-
ꝑ metaphi. cidēs ei: ergo debet comitari illud in motu: vt eat cū illo
c. 2. topi. c. 21 quocūq; ierit. Et cū hoc fuerit: non erit locus. vnde mo-
uetur: ſed cū quo mouetur. Uos aūt dicitis q̄ locus eſt:
vnde res mouet̃: non cū quo mouet̃. ⁋ Itez neceſſe eſt:
vt locus aut ſit corpus: aut nō corpus. Si aūt fuerit cor-
pus: ⁊ locatū eſt in illo: tunc locatū penetrat illud. ſz cor-
pus penetrare corpus eſt impoſſibile. Tūc ergo quō erit
corpus: cum ipſe nō ſit vnū ex corporibus ſimplicib⁹ ne
q; ex cōpoſitis: Si aūt non fuerit corpus: quomodo co-
aptabitur corpori: ⁊ parificatur ei: q̄cquid enim eſt eq̄le
C corpori: corpus eſt. ⁋ Itez motus nihil ē niſi cōmutatio
a propiore ad remotius: ⁊ hec mutatio. ſicut accidit cor
pori: ſic etiam accidit ſuperficiei: ⁊ linee ⁊ puncto. Sed ſi
pp huiuſmodi mutationē: mutabile debet mutare locū:
tunc ſuperficies debet mutare locū: ⁊ linea locū: ⁊ etiam
punctus locū. Et manifeſtum eſt: q: locus puncti dz eſſe
equalis ei: quādo quidē iam poſuiſtis: q̄ locus equalis ē
locato: eo q̄ non capit aliud preter illud. Sed qd equale
eſt puncto: punctus eſt: ergo locus puncti: punctus ē. Er-
go quare eſt vnū eoꝝ locus: ⁊ alterꝝ locatum: Sed fortaſ
ſis vnūqđq; eoꝝ locus eſt ⁊ locatum. Et vnūqđq; eoruz
ex reſpectu illius ad aliud eſt locatū: ⁊ ex reſpectu illius
ad hoc eſt locus. ſed hoc iam negaſtis: poſtq̃ non vultis:
vt locus ſit locatus in eo qd locatū eſt in ipſo. ⁋ Itez ēt
adiecerunt dicentes: ſi punctus habuerit locū: q̃to ma-
gis debetis ei attribuere ponderoſitatē aut leuitatē: Et
hoc etiaz intenderunt illi qui negauerunt motū dicētes:
q̄ ex nullo intellectu dicetur corpus habere locū ⁊ mo-
tum ex quo non ſimiliter affirmet̃ punctus hēre locū ⁊
motum. Unde ſi attribueritis puncto motū: tunc iaz at-
tribuiſtis ei: ⁊ attribuiſtis ei pondus aut leuitatē: ⁊ cōſtat
hoc eſſe falſuz. ⁋ Itē q: punctus nō eſt niſi extremitas
linee: ſz extremitas linee ē itellcūs puatōis: q: h̄ itellcūs D
puatōis quomodo habebit locū: aut motuz: Pūctus vō
eſt extremitas linee: q: eſt finis: ſz finis eſt in quo termi- finis.
natur res: vltra quē non remanet ex ea aliquid. Uñ cuz
punctus non habuerit locū: nec corpus habebit locum.
Et qui affirmat corpori locū: affirmat etiā ⁊ pūcto locū.
⁋ Item locus apud vos neceſſarius motui: q: dicit' mo
tum egere eo: ergo eſt vna ex cauſis motus: ſed nō ē effi-
ciens cauſa motus: quomodo enim eſſet: cū omnis mot⁹
quē localem dicitis habeat pncipiū efficiens cognitū p-
ter locū. Nec etiam eſt pncipiū materiale alterius: nam
motus exiſtentia non eſt niſi in mobili: nō autez in loco.
Nec eſt pncipiuz formale: quia locus non eſt forma mo-
tus. Nec eſt pncipiū finale: q: apud nos egent eo: anteq̃ 4. phi. tex.
perueniat̃ ad finem ⁊ ad perfectionē: ſicut egent in gue- 54.
tione. ⁋ Si aūt locus fuerit finis non erit finis ideo q:
eſt locus: ſed q: eſt locus in aliqua diſpoſitione. Sed no-
ſter ſermo non eſt de loco: niſi ſm q̄ eſt locus abſolute.
Si aūt locus erit perfectio: ideo q̄ illū deſiderat mobi-
le: aut natura: aut voluntate: eſſet ēt vna de perfectionib⁹ E
hominis: vt eſſet in locis que dſiderat. Quis perfectio q̄-
dam eſt ppria: ⁊ quedā cōis. Et propria eſt forma rei: lo- perfectio
cus aūt nec eſt forma mobilis: nec forma motus. Cōem duplex.
autem pfectionē habet vna res ⁊ alia: locus vero non eſt
niſi proprius. Si vero corpus eſſet in loco: tunc corpora
vegetabilia eſſent in loco: ⁊ ſi in loco eſſent: locus augere
tur cuz eis: ⁊ eſſet eoꝝ locus mobilis: ⁊ locus haberet lo
cum. ſed vos negatis hec omnia. Qui aūt affirmāt locuz
eſſe: probant hoc ex eo q̄ vident motum dicentes. q̄ mo
tus ſine dubio eſt diſceſſio ab alio ad aliud. Sed non fit
diſceſſio a ſubſtantia: nec a qualitate: nec a q̄titate eſſen
tialiter: nec ab alijs intellectibus. Quia oīa hec remanēt
cum motu. Motus etenim non eſt in ſe diceſſio a re in Obiectio.
qua corp⁹ erat quā poſtea permutat: ⁊ hoc eſt cui nomē
imponim⁹ locum. ⁋ Itē etiam ratiocinati ſunt hoc ex vi
ciſſitudine quā videbant dicentes. Uidemus. n. q̄ corp⁹
mecū eſt: ⁊ poſtea videmus q̄ diſcedit: ⁊ videmus q̄ aliō
corpus ſuccedit in loco vbi illud erat. Exēpli grā. vrce⁹ ī
quo prius ē aqua ⁊ poſtea refunditur in eo aer aut oleū:
ratio dyudicat: q̄ hec alteratio permutauit hanc rem: ⁊
ſucceſſit aliud ī re in qua alterꝝ erat antea: q: primū erat
propriatū in ea: ſed modo iam abeſt ab ea: ⁊ quātitas ⁊ q̄-
litas non eſt in eſſentia alicuius eoꝝ: nec ſubſtantia: ſz in
locū in quo erat primū ſucceſſit 2m. ⁋ Omnes aūt homi
nes cognoſcunt q̄ eſt hic deorſum ⁊ ſurſum non fert̃ res
in ſurſum ⁊ deorſum ꝓpter ſubaz quā hēat: aut propter
q̄titatē: aut propter qualitatē: aut propter cetera aliorū.
⁋ Sed ꝓpter id qd vocamus locuz: vſq; adeo q̄ figure F
diſciplinales non imaginantur: niſi attribuantur eis ſit⁹
⁊ locus. Quia niſi eſſet hoc qd locus non habet eſſe niſi
in corpore cū ſuo eſſe ⁊ ſua ſingularitate ⁊ ſpālitate ⁊ ꝓ-
prijs ⁊ differentijs: non eſſent aliqua corpora quoꝝ alia
ex natura ſua mouerent̃ ſurſum: ⁊ alia deorſum. ⁋ Iaz
autem tractum inoleuit locus q̄ imaginatio multitudi-
nis negat eſſe aliquid qd nō ſit in loco. Et affirmat q̄ lo-
cus eſt res per ſe ſubſiſtēs: ⁊ neceſſe eſt: vt paratus ſit ad
exiſtēdū corpora in eo. ⁋ Unde ēt Homerus verſifica
tor cum voluit dicere verſus in quibus loquebat̃ de or- Homer⁹.
dine creature nō vidit aliquid qd poneret ante eſſe loci:
⁊ ideo dixit: q̄ pmū qd deus creauit loc⁹ eſt: ⁊ poſtea hāc
terram adeo latā. Sed diſſoluere rōnes quas induxerūt

negantes locuꝫ poſtponemus vſq; in horā qua cōprehē
demus eſſentiam loci. Ergo notificemus p^m eēntiā loci.
¶ Cap. m. VI. In quo enumerantur diuerſitates hoīuꝫ
in ſentiendo de loco ⁊ inducunt̄ rōnes eoꝝ.
NOmen loci vulgus accipit duobus mo
A dis. Alij .n. intelligunt locuꝫ id
in quo res ſita eſt: ꝙ poſtea non diſtinguūt an
locus ſit corpus qḋ eſt inferi⁹: an ſuperficies
ſuperior corporis inferioris. Alij vero de vul
go quaſi animaduertentes putant ꝙ locus eſt ſola ſupfi
cies ſuperior corporis inferioris ſine alijs. Alij aūt itelli
gunt locū eſſe rem continentē aliā: ſicut lagenā vinuꝫ: ⁊
domū homines: ⁊ omnino id in quocūq; res eſt: ꝗuis nō
reſideat in eo: ⁊ hoc eſt vſitatius apḋ eos: ꝗuis illud nō
ſatis intelligāt: q2 maior pars eoꝝ affirmat ꝙ ſagitta lo
cuꝫ penetrat. ⁊ celū ⁊ terra ꝗtū ad eos qui intelligūt for
mam mundi: ſita ſunt in loco: ꝗuis nulli imitantur. Sꝫ
ſapientiores deprehenderunt: ꝙ id cui attribuit̄ hoc no
men loci ſm intentionem ſcḋaꝫ habet has ꝓprietates. ſ.
vt ſit id in quo eſt res: ⁊ a quo diſcedit per motū. ⁊ quod
nō capit aliud cū illa: ⁊ recipit ea que mouentur ad ſe: ꝗ
poſtea proceſſerunt paulatim quouſq; putauerunt ꝙ lo
cus eſt ꝯtinens: cū locatū dicit̄ eſſe in eo. Deinde poſtꝗ
voluerunt ſcire eſſentiam huius rei ⁊ eſſe: quaſi diſtixe
runt in cordibus ſuis dicentes: ꝙ quicqd eſt ꝓpriū vni⁹
rei: ꝙ non eſt alterius: neceſſe eſt: vt aut ſit de eſſentia ei⁹
aut ex̄ eſſentiā eius: ſi aūt fuerit de eēntia ei⁹. aut erit ma
teria: aut forma eius. Si aūt fuerit extra eſſentia eius: ⁊
fuerit ei par ⁊ appropriet̄ ei: tunc aut eſt terminus. i. ſupfi
cies que applicat̄ ei: ⁊ circūſcribit illud tm̄: ⁊ non aliud:
aut eſt circūſcriptū ⁊ circūſcribens qḋlibꝫ eoꝝ: aut ē ſpa
cium qḋ adequat̄ dimenſiōibus eius ⁊ circūſcribit illḋ:
nec permittit occupari ab alio ꝗdiu eſt in illo. Alij vero
putauerunt ꝙ locus eſt yle: quomodo .n. nō: cū yle ſit re
ceptibilis viciſſitudinis. Alij aūt putauerunt locum eſſe
ſpacia dicentes: ꝙ inter extremitates vaſis continentis
ſunt ſpacia infinita permanentia: ⁊ viciſſitudinant̄ i eis
corpora ꝯtenta in vaſe: q2 proceſſit res vſq; adeo. vt dice
B retur hec eſſe opinio cōis. ¶ Sed q2 naturalis eſt ei rōē
ideo omnes iudicant: ꝙ aqua que eſt inter terminos va
ſis: cum ipſa remouet̄ ⁊ ſeparatur: recipitur aer in codeꝫ
ſpacio. Quia ratiocinati ſunt iſti etiam multis modis ra
tionum cōtra eos qui tenent ſniaꝫ de ſuperficiebus dicē
tes. Q2 ſi locus eſſet ſuperficies rei: tunc motus eēt diſce
dere ab vna ſuperficie ⁊ ire ad aliam. Tūc ḡ volatile qḋ
eſt exiſtens in aere ⁊ lapis qui exiſtit in aqua: cū aer ⁊ aq̄
ꝑmutāt̄ circa ea: ⁊ volatile: ⁊ lapis mutant̄ de ſupficie ad
ſupficiē: debent localr̄ eē mutata: q2 hic quē vocatis lo
cum: iam permutatus eſt circa ea. Si autē fuerint ꝗeta: i
quo loco ſunt quieta? Quia quieti ḋbitū eſt: vt ꝑmaneat
in ſuo loco aliquo tempore. ⁊ de ꝗeto vera eſt hec dictio.
Ergo quādo quidē non comitatur ea ipa ſuperficies: qḋ
eſt qḋ comitatur ea? niſi ſpaciū quo circūſcribunt̄: quod
C nec auferī: nec mutat̄. ſed ſemper eſt vnū ⁊ idē. ¶ Dixe
runt etiam ꝙ ad res ſimplices non ducit nos niſi reſolu
tio ⁊ intellectus abſtrahendi ⁊ diſiūgendi vnūqḋq; eo
rum que ſimul cōiuncta ſunt: ⁊ poſt abſtractionē ſingu
loꝝ: id qḋ remanet in intellectu: ipſuꝫ eſt ſimplex qḋ ha
bet eſſe in ſe: ꝗuis per ſe ſolum non habeat exiſtere. Et
ꝓpter hoc cognoſcimus mām ⁊ formaꝫ ⁊ ſimplicia que
ſunt vnū in rebus compoſitis. ſicut cū putauerim⁹ aquā
⁊ cetera corpora remota non exiſtentia in vaſe: ſeqt̄ hoc:
vt ſpaciū ſit ſtabile hn̄s eſſe inter eius extremitates. Er
go ⁊ hoc etiaꝫ habet eſſe: qn̄ illa habuerint eſſe cum illo.
C ¶ Dixerunt ēt: q2 hoc ꝙ corpus eſt in loco: non habꝫ ex
ſuis ſuperficiebus: ſed ex ſua ſpiſſitudiē ⁊ ſua ꝗtitate: vn̄
neceſſariū eſt: vt id in quo eſt cū ſua corporeitate: ſit eq̄
le ei. Ergo erit hoc ſpaciū locus: q2 locus ḋbet eſſe eq̄lis
locato. ⁊ locatū eſt corpus qḋ habet tres dimenſiōes: er
go locus eſt habens tres dimenſiones. ¶ Dixerūt etiaꝫ
ꝙ locus debet eſſe res que non permutet̄ vnq̄; nec remo
ueatur vllo modo. Sed fines continentis aliquādo mu
tantur aliquo mō: aliquādo remouent̄. ¶ Dixerūt ēt ꝙ
homines dicunt locū aliqn̄ eſſe vacuū: aliquādo eſſe ple
nuꝫ: ⁊ non dant ꝙ ſuperficies aliquādo eſt vacua: aliqn̄
plena. ¶ Dixerunt etiā ꝙ tenere hanc ſniam de ſpacijs:
ponit ꝙ vnūqḋq; corpus eſt in loco: ſnia autem eoꝝ que
eſt de ſuperficie cōtinente affirmat ꝙ aliqḋ corpoꝝ non
eſt in loco. ¶ Dixerunt etiā ꝙ ignis cuius motus eſt ſur
ſum: ⁊ terra cuius motus eſt deorſuꝫ: querunt locū tota
liter: ⁊ incōueniens eſt: vt querant extremitatē corporis
qḋ eſt ſurſum aut deorſuꝫ: q2 impoſſe eſt: vt corpus tota
liter ſuperficiē tangat. ergo querit gradū ordinis in ſpa
cio. He ſunt rationes doctoꝝ de ſpacio abſoluto. ſed do
ctoꝝ huius ſpacij ſunt due ſententie. Quidam .n. eoꝝ nō
conſentiunt: vt hoc ſpaciū remaneat vnq̄; vacuū ſine im
plētē: ſed affirmant ꝙ nūq̄; ſeparatur ab occupante: niſi
ſuperueniat aliud occupans. Et quidaꝫ eoꝝ non ſentiūt
ita: ſed ita ꝙ poſſibile eſt: vt hoc ſpaciuꝫ aliquādo ſit ple
num: aliquādo vero vacuū: ⁊ iſti ſunt doctores ſententie
de inani. ¶ Sꝫ ex his qui ſunt doctores ſnīe de inani ꝗ D
dam ſunt qui putant: ꝙ hoc vacuū non eſt ſpacium: ſed
eſt non res: quaſi non ſit res niſi corpus. ¶ Primū autē
propter qḋ viſum fuit eis tenere ſniam de inani: fuit h. ſ.
aer. Quia opinio prima vulgaris hec eſt. ꝙ id qḋ non eſt
corpus: nec eſt in corpore: illud non eſt. Poſtea eoꝝ prīa
opinio de eſſe corpus hec fuit: ꝙ nō ſunt corpora: niſi tm̄
viſibilia: ⁊ qḋ non ſentit̄ viſu putatur non eſſe corp⁹: vn̄
iudicant ꝙ non eſt aliquid. ¶ Ideo indicāt de eſſe aeris:
ꝙ nō eſt aliquid: ſed nihil. Q2 fortaſſis vas in quo ē aer
non putatur ſm primā ſniam: ꝙ ſit in eo aliqd: ſed puta
tur ꝙ ſunt ibi ſpacia vacua. Sꝫ prim⁹ ad hoc icitauit eos
per hoc ꝙ oſtendit eis vtres inflatos qui reſiſtunt tangē
ti: ⁊ per tactum docuit eos aerē eſſe corpus: ſicut cetera
corpora: inꝗtum corpus eſt. ⁊ ex his qui hoc viderūt ꝗ
dam cōuerſi ſunt: vt nō tenerent amplius ſniam ꝙ ina
ne ſit h aliquid: q2 hoc qḋ putabatur eſſe inane. ſ. aer: vi
ſum eſt eis plenum. ¶ Fuerunt aūt alij qui cōceſſerūt: E
ꝙ aer non eſt inanis: ſed plenus: ſed cōmixtus cū inani: ⁊
nō ſeparatus ab inani. Inuenerunt etenim ratiōes ⁊ ar
gumentationes ex quibus cōcluſerunt: ꝙ inane eſt. ⁊ rō
nes eoꝝ de hoc ſunt he. ¶ Dixerunt .n. nōne vides quo
modo corpora diſſoluuntur ⁊ cōſtringunt̄ nihilo intran
te aut exeunte. vnde diſperſio eſt elongatio partiū a ſe ta
liter: vt remaneant inter illas loca vacua. Et cōſtrictio vl̄
denſatio eſt reditus illaꝝ partiū per illud inane diſpſuꝫ.
Et dixerunt: nos videmus vas plenū cinere. cum quo tm̄
tātum colligit̄ in eo ḋ aqua: ꝗtū ſolum impleret illḋ. di
xerunt etiam ꝙ cū lagena impletur vino. Deide ſi pona
tur illud vinuꝫ in vtre: ⁊ vtrūq; poſtea in lagena: lagena
cōtinebit vinū ⁊ vtrem ſimul: ⁊ niſi ꝓpter hoc ꝙ in vino
eſt inane iuxta capacitatē vtris: impoſſibile eſſet vinum
⁊ vtrē ſimul capi in lagena quā ſolū implebat pri⁹ vinū.
¶ Dixerunt ēt ꝙ vegetabile non vegetatur niſi ꝓpter
aliquid qḋ diffunditur aliqd in pleno ſed inani. Quidaꝫ
aūt eoꝝ poſuerunt hanc rationem generalē dicentes: ꝙ
neceſſe eſt: vt mobile moueatur: aut per inane. aut ꝑ ple
num. Sed ſi mouetur per plenū plenū itrat in plenū: re
ſtat ergo vt moueatur per inane. ¶ Quidam aūt eoruꝫ
conati ſunt probare hoc per harūdinē per quā cū aqua F

ſugatur:mox aqua ſequit̃ ⁊ ſubitrat que ſi plena eẽt ali
quid non colligeret qḋ in eam ingredi poſſz. ¶ Dixerūt
ẽt ꝙ mobile qñ mouet̃:neċe ė:vt aut ĩpellat plenū ⁊ mo
ueat illḋ:aut vt penetret illḋ. Sʒ penetrarĩ nõ pt. ¶ Re
ſtat ergo vt impellat ⁊ moueat illud:⁊ ſilr faciet id quod
impellitur.inq̃tū mouetur.ſequitur ergo vt cū aliquod
mobile motū fuerit:moueatur totus mūdus: ⁊ cū aliqḋ
mobile motum fuerit motu vehementi:ſequit̃ vt totus
mundus vacillet fortiter ad inſtar prioris motus vehe
mentis.ſed hoc qḋ dixerunt locū eſſe id in quo res ſita ė
accipiunt a vulgo:qḋ appellat ſedes ſuas loca ſua: ⁊ nos
non curamus ſi huiuſmodi appellant̃ loca. Non eni opꝰ
eſt nunc certificare hunc locū in quo locatū eſt. Sed ꝙ
dixerunt locū eſſe ꝯtinens ⁊ equale:eſt neceſſariū omni
mobili quocūqꝫ modo fuerit: q̃uis nõ inuitatur ſup eū.
Sed qui dixerunt ꝙ locus eſt ſuperficies quocūqꝫ mo
do fuerit:dixerunt ꝙ ſicut ſuperficies vrcei eſt locus aq̃:
ſilr ſuperficies aque eſt locus vrcei. Quia ſuperficies aq̃
eſt ſup̃ficies que tangit totā ſuperficiez alterius rei que
cõiungitur ſibi. ¶ Et dixerunt ꝙ firmamentū eſt mobi
le:ſed oẽ mobile locum habet:ergo ⁊ firmamentuʒ ha
bet locum.ſed non eſt ſuperficies alicuius circūſcriben
tis que illum contineat.locus aūt eius eſt exterior ſup̃fi
cies celi:qḋ ſub ipſo eſt.Ergo nõ eſt ois locus ſuperficies
circūſcribentis continens.ſed eoꝝ qui dixerunt: ꝙ locꝰ
eſt ſuperficies cõtinens:poſtea nominabimus ſniam: ⁊
certificabimus eam:prius aūt debemus deſtruere has
ſnias:⁊ perſequi eos:⁊ detegere fallacias que ſunt in argu
mentationibus eorum.

¶ Caplm. VII. de deſtructione ſententie eius qui puta
uit ꝙ locus eſt materia aut forma: aut quelibet ſuperfi
cies contingens aliam aut ſpacium.

A Sed declaratio deſtructiõis ſen
tentie eius q̃ vi
dit ꝙ yle aut forma eſt locus: hec eſt.vt loiat̃
ꝙ locus eſt a quo diſceditur vl̃ acceditur per
motū. Ad yle aūt vel ad formā non eſt motꝰ
vllo modo:⁊ qcqd generat̃:quãdo generatur mutat lo
cum ſuum nãlẽ:ſicut aqua cum fit aer.ſed nõ mutat ma
teriam ſuam nãlẽ. ¶ In p̃ncipio autẽ generationis res
prius eſt in loco q̃ʒ in forma ſua. Et dicit̃ ꝙ ligna fiunt le
ctus.⁊ dicit̃ ꝙ ex aqua fit vapor:⁊ ex ſpmate homo:⁊ nõ
dicit̃ ꝙ locus fiat a liqḋ corpus: nec ex loco fiat corpus.
¶ Illos aūt qui dixerunt ꝙ locus eſt quelibʒ ſup̃ficies
contingens aliā ſuperficiē:ſiue ſit ꝯtenta ſiue continens:
ꝯſequitur vt ponant vnū corpus in duobus locis. Seq̃t̃
enim ex eoꝝ ſententia:vt vrceus habeat duo loca: locuʒ
ſ.qui eſt ſuperficies aque que eſt in eo:⁊ locū.ſ.ſup̃ficieʒ
aeris qui circūdat eum.ſed iam cognitū eſt ꝙ vnū corpꝰ
non poteſt eſſe ſimul in duobus locis:⁊ vnū locatuʒ non
habet niſi vnū locum:⁊ non cõpulit eos h̃ dicere: niſi q̃
ignari fuerunt motus celi:⁊ putauerunt eū eſſe localem.
Et adinuenerunt ꝙ vltimū corpus non eſt in loco q̃ cir
cūſcribat̃ mobile:⁊ ꝙ eſt exterius motu locali. ſʒ poſtq̃
cognita fuerit intentio noſtra de motu ſituali:liberabun
B tur ab hac coactõe ⁊ euadent hanc neceſſitatē. ¶ Sʒ ex
his qui dixerunt ꝙ locus eſt ſpaciū exiſtēs inter extremi
tates cõprehendentis ⁊ cõprehenſi:illi qui dicunt eẽ im
poſſibile:vt hoc ſpaciū ſit vacuū a locato: cõuincunt̃ p
hoc ꝙ neceſſe eſt:vt hoc ſpaciū:aut habeat eſſe cū corpo
re contento vel occupante:vel non habeat eſſe. Si autē
non habuerit eſſe:tunc non erit locus locato exiſtēte in
loco. Quia locatū eſt h̃ corpus cõtentū:⁊ locus eſt h̃ ſpa
cium qḋ non habet eſſe cū hac occupatione corporis cõ
tenti aliud nūero.⁊ tunc diſcretū eſt ab illo recipiens pro

prietates:⁊ accidentia que ſunt alia nūero ab his cõſimi
libus eoꝝ que ſunt corporis contenti: aut vt non ſit aliḋ
ab illo:ſed ſi vniatur cū eo.⁊ fiat idem ipſum. Si aūt fue
rit aliud ab illo:tunc eſt ibi vnū ſpaciū ĩter extremitates
continentis qḋ eſt locus:⁊ aliḋ ẽt in locali qḋ eſt ĩter ex
trema continentis aliud numero ab illo. ſed intellectus
noſtre dictionis de ſpacio ſingulari qḋ eſt inter hec duo:
hic eſt.ſ.ꝙ hec res continua que recipit inter ea hãc de
ſtructionē:ſit vna ſingularis. Quicqd ergo ė ĩter hãc ex
tremitatē ⁊ illā:eſt hoc ſpaciuʒ qḋ eſt inter duo extrema
terminata:ergo ſine dubio eſt vnū indiuiduū nõ aliud ⁊
aliud. Ergo quicqd eſt inter hanc extremitatē ⁊ illaʒ eſt
ſpaciū vnū ſingulare:non ſpaciū ⁊ ſpaciū. Et quãdo qdē
hoc ſic eſt:non erit inter hoc extremū ⁊ illud: ſpaciū cor
poi vnū ⁊ aliud.ſed ſpaciū corpis qḋ eſt in corpe hʒ eſſe.
ergo illud aliud ſpaciuʒ non habet eſſe preter hoc. Si aūt
idem ipſum fuerit:tunc nõ eſt ibi ſpaciū preter hoc. Silr
cum acceſſerit aliud corpus.nõ erit ibi aliud ſpaciū: niſi
qḋ habebat primū corpus:ergo non habebit eē vllo mo
do inter extrema continentis ſpaciū qḋ ſit aliḋ a ſpacio
contenti.ſed non eſt poſſibile apḋ eos: vt ſit vacuū aliqḋ
a locato. Ergo ſpaciū nõ habet eſſe ſolum: niſi cū conſe
quutione inconuenientiū.v̕.g.ſicut ſi putares remanere
ipſum corpus cõtinens non cõtingens extremitates infe
riores:⁊ alias cū alijs nullo corpore coexiſtēte in eo:⁊ hoc
eſt tãq̃ʒ ſi diceretur.ꝙ cõputauerimus quinqꝫ diuiſa in
duas equales partes:erunt tunc augmētate ſuper impa
rem adiectionē vnius. ¶ Sed poſtq̃ʒ hoc qḋ ſeq̃t̃ repu C
tatur inconueniens:non oportet vt illa duo ſpacia habe
ant certitudinē eēndi. Quomodo.n. eſt poſſibile: vt ſint
duo ſpacia ſimul:cū cõſtet ꝙ omnia duo ſpacia pl̃a ſunt
q̃ʒ vnū ſpaciū:q̃ ſunt duo ẽt ꝯiuncta nõ reſpectu alterꝰ.
⁊ omnis adiunctio ſpacij ⁊ ſpacij:maior eſt q̃ʒ vniꝰ. Ma
ius enim eſt id cū additur ſuper menſurā alterius aliqḋ
preter illaʒ: ⁊ maius in q̃ntitate eſt:ſicut plus in numero:
⁊ qḋ eſt pluriū menſuraꝝ inter menſuras:illud eſt maiꝰ:
ergo cum ſpaciū intrauerit intra ſpaciū:ſi id qḋ intrat an
nihilatur.tunc ſpacium qḋ habet eſſe intrat in annihila
tum. Si autē permanſerit id ⁊ qḋ intrat in illud coniun
cta:⁊ duo cõiuncta maiora ſunt q̃ʒ vnūqḋqꝫ eorum:tunc
duo ſpacia erūt maiora q̃ʒ vnuʒ. Sed nõ ita ſe habʒ res.
q̃ adiunctum qḋ eſt inter duo extrema ipſum eſt mēſu
ra vniuſcuiuſqꝫ illoꝝ:⁊ tunc adiunctum nõ eſt maiꝰ vno.
Poteſt aūt aliquis hic iterrogare de linea duplicata: ſic
vt vna medietas iungat̃ alij medietati:⁊ fiant due linee
ꝙ ex duplicatione lõgitudinis eaꝝ non additur alicui la
titudini alicuius eaꝝ.ſed hoc falſum eſt:q̃ neceſſe eſt:vt
aut vnaqueqꝫ medietas ſeparet̃ ab alia in ſitu: ⁊ cõiun
ctio vtrarūqꝫ linearum faciat aliam dimenſioneʒ maio
rem q̃ʒ ſit dimenſio vnius eaꝝ. Sed ſi nõ fuerit in recti
tudinem duplicatio vnius:dimenſio non erit receptibil̃
coniunctionis: ſed ſeparabitur dimenſio a dimenſione.
aut vt fiat vnum:⁊ ſi poſſibile eſt hoc:tunc non erūt due
linee:ſed vna. ¶ Sed hoc ꝙ corpora prohibētur ingre D
di vnum in aliud:non p̃hibet hoc corpus intrare in illḋ
collectio totius que eſt in corpore.ſ.tam formaꝝ q̃ʒ qua
litatum ⁊ aliorū huiuſmodi. Quia hec ſiue ſint ſiue non
ſint:dum corpus habuerit eſſe: ingreſſio vnius in aliḋ ſp
erit prohibita. Nec yle eſt qḋ prohibʒ intrare in yle aliā
numero.quia cū dixerimus ꝙ yle prohibetur intrare in
aliam yle:aut dicemus hoc ad modum negandi:ſicut di
cimus ꝙ vox non videt̃:aut cuʒ dicimus ꝙ anime nõ
accidit motus:quoniam non ſoleat vnq̃ʒ de duabus ma
terijs dici:ꝙ poſſibile ſit alteram in alteraʒ ingredi:aut
non ex hoc intellectu:ſed potius ex intellectu oppoſitio

nis qui eſt oppoſitus ingreſſioni oppoſitiõe propria. In
tellectus eniʒ ingreſſiõis hic eſt: ꝙ cũ quãlibet vnã dua-
ruʒ reꝝ in ſe intrantiũ aſſumpſeris aliquid de altera: ha
bebit eſſe in ſitu cũ alia: qꝛ non ſeparat̃ vna illaꝝ in ſitu
ab alia. Similr qđ eſt oppoſitum huic hoc eſt: vt eẽntia
huius ſit ſeparata in ſitu ab eẽntia illius: ⁊ partes huius
ſint ſepate a partibꝰ illius: vnde ſi dixerint ꝙ mã ꝓhibe
tur ad ingreſſionẽ ex intellectu negãdi qui eſt pina intẽ
tio: nõ eſt nũc nobis ſermo de hoc. Sit aũt nunc ꝯceſſum
hoc: qꝛ yle in ſe hꝫ eſt. Noſter aũt ſermo eſt de intẽtione
ſecũda: ⁊ hic ſenſus ſecũdus nõ intelligit̃ in yle: niſi cum
attribuitur ei ſitus: hoc aũt non fit ſic: niſi per accñs. ſcꝫ
ꝓpter cauſaʒ dimẽſiõis que accidit ei ꝓpter quã ſit apta
E ad ſeparandũ ⁊ diuidẽdũ. ¶ Qꝛ aptitudo. yle. ſ. vt dica-
tur de ea oppoſitio hec que eſt ingredi ⁊ nõ ingredi: qđ ẽ
oppoſitũ illi. Res eſt que accidit ei ex parte dimẽſionis
que dimẽſio eſt cauſa ꝓpter quã accidit ei oppoſitio: ⁊ i-
primit̃ in ea. Et ipſa eſt cã ꝓpter quã yle non ingredit̃ in
yle. Sed ſi dimẽſioni hoc eẽt poſſibile: ⁊ in ſola nã yle nõ
eſſet alia ꝓhibitio oppoſita huic ingreſſioni. Non tamen
prohiberet̃ yle ab hac ingreſſiõe. Unde quõ eſt poſſibi-
le vt hec yle in qua eſt dimẽſio ꝓhibeat̃ ab hoc ꝓpter ſei
⁊ nõ ꝓpter ꝓhibitionẽ dimenſionis corporalis que pro-
hibet vt eſſentia eius nõ recipiat aliam dimẽſionẽ corpo
ralem: qꝛ non eſt yle hꝫ: vt nõ recipiat nãm dimenſionis
⁊ retineat: nec etiam vt non recipiat nãm dimenſionis ⁊
augmẽtuʒ. Naʒ ꝙ recipiat: hoc declarabit tibi vel ingreſ-
ſio vel infuſio: cuʒ ea certificauerimus ⁊ notificauerimꝰ.
Ergo ſi dimẽſio non ꝓhibetur recipere aliam dimenſio-
nem in ſe: ⁊ yle apta eſt ad ſuſcipiendũ dimẽſionẽ: ⁊ in nã
ſua q̃ ẽ yle nõ ẽ vt ſeorſuʒ accipiat̃ ſola q̃ſi oppoͣ iſuſiõi: ſꝫ
dꝫ vt iſuſio vniꝰ corpis i aliđ ſit poſſi. qꝛ oẽ ꝯpoͫ ex duo-
bꝰ: nõ ẽ niſi ipa ꝯiũcta: niſi accidat ibi alteratio ⁊ paſſio q̃
ſit forma tertia: ⁊ intellectus tertius ab illis: ⁊ iudiciũ de
vnoquoqꝫ illoꝝ: idem eſt qđ de compoſito. Cuʒ aũt non
prohibuerit illud vnũquodqꝫ illoꝝ: nec prohibebit com
poſitũ. Sed totalitas corporis ꝓhibet infundi aliđ cor-
pus in ſe. ergo veꝝ eſt qđ in ſuis partibꝰ habet̃ qđ hoc ꝓ-
hibet. Et qꝛ non ſunt oẽs non prohibentes: yle aũt nõ eſt
cauſa prohibẽs hoc: nec eſt illa ꝓhibitio ex actione eius
F propria aut paſſiõe ꝓpria. ¶ Reſtat ergo ꝙ nã dimen-
ſionis nõ patiatur infundi. Sꝫ ſi ex hoc debꝫ vt yle iſfor-
mata dimẽſione nõ infundat̃ in aliã dimenſionẽ: tũc im-
poſſibile eſt: vt corpus infundat̃ in dimenſionẽ vllo mõ.
¶ Iteʒ locatuʒ qđ eſt in vaſe ⁊ implet illud. neceſſe ẽ vt
materia eius ⁊ yle: aut iſfundat̃ in illud ſpaciũ infinitum:
aut non. Si aũt ſeorſum eſt: ⁊ non intrat in illud: corpus
quod habet illaʒ yle nõ intrauit in illud vas: nec imple-
uit illud: qꝛ ſpaciũ infinitũ ſolum eſt per ſe exiſtens: ⁊ nõ
eſt adiunctũ materie vel corpori qđ intret in illud. Quia
corporis qđ intrat in illud: nõ eſt eẽntia vacua a ſua ma-
teria: ſed ſi illud ſpaciũ penetrauerit eſſentiaʒ materie cũ
dimẽſione que eſt in materia continget hoc ꝙ in mã iaʒ
penetrauerunt due dimẽſiones ẽquales conuenientes in
G natura. ¶ Sꝫ iaʒ notũ eſt ꝙ res ꝯuẽnientes in nã q̃ non
ſpecificantur differentijs ſubſtãtialibꝰ: non multiplicant̃
ex eſſe: ſed ex materijs ſuſtinẽtibus: vnde cũ materia eo-
rũ fuerit vna: nõ multiplicant̃ vllo modo: vnde nõ ſunt
due dimenſiones. Si autẽ poſuerimus ꝙ dimenſio mul-
tiplicatur in materia: cum ſint in ea due dimenſiones: ⁊
ꝙ hoc ſit ex proprietate dimẽſionali: ⁊ ꝙ hoc habet ma-
teria ex hoc ꝙ vna dimẽſio penetrat illam: ⁊ qꝛ habꝫ ſuã
proprietatem per quã alia dimenſio penetrat illam: nos
tamen non inuenimus in materia: niſi vnum modũ con-
tinuitatis: ⁊ vnũ modũ diuiſionis: ita ꝙ ſi dimẽſio fuerit
in ea vna tantũ: forma erit eadeʒ. Hoc eſt autem qđ dici-
mus ad deſtruẽdũ eẽ hꝰ ſpacij iſiniti. Iã aũt dixerũt ad
deſtructiõeʒ eiꝰ qđdã cõpoſitũ ſup h: ſcꝫ ꝙ ipoſſe ẽ vt ſpa
cia habeãt eẽ i ſpacijs ſine fine. Et nos vſqꝫ mõ nõ potui-
mus h intelligere nec certificare: ⁊ tñ debemꝰ adherere
eis. Sꝫ i ſequẽtibꝰ aut nos dicemus h: aut alius ꝑ nobis.

¶ Caᵐ. VIII. De ꝯcedẽdo illis q tenent ſniaʒ de inani.

PRimum qđ debemus eis oſtẽdere h A
eſt. ſ. ꝙ inane nõ eſt nihil ab-
ſolute: ſicut putant multi ex illis. Et ſi inane
omnino nihil eſſet: non eẽt hic contentio vlla
inter nos ⁊ illos. Ergo ſit inane aliqđ qđ ha-
beat eſſe: ⁊ ꝯcedamus eis hoc. Et ꝓprietates quas attri-
buunt inani: probant ꝙ inane hꝫ eſſe: ⁊ ꝙ eſt quantitas:
⁊ ꝙ eſt ſubã: ⁊ hꝫ potẽtiã efficientẽ. Impoſſibile eſt etenĩ
vt nihil ſit qđ eſt inter duo magis ⁊ minus. Inane autẽ
aliquãdo eſt inter duo corpora magis ⁊ minus. Et inane
qđ menſurat̃ inter celũ ⁊ terram maius eſt. q̃ꝫ qđ menſu
rat̃ inter duas ciuitates in terra. Et eſt iter illa aliqua cõ-
paratio: ⁊ vnũquodqꝫ eoꝝ inuenit̃ habere mẽſuraʒ. Erit
ergo vnũ inane mille cubitoꝝ: ⁊ aliud decem cubitoꝝ:
⁊ vnum inane terminabit̃ pleno: ⁊ aliud feret̃ in infini-
tuʒ. Et impoſſibile eſt vt he omnes diſpõnes dicant̃ eſſe
eius qđ omnino nihil eſt abſolute. Sꝫ qꝛ recipit has oẽs
ꝓprietates: ⁊ he ꝓprietates eẽntialiter ſunt q̃titatis: quã
mediãte ſunt etiã alioꝝ ab illa: tunc neceſſe eſt vt inane
recipiat has ꝓprietates aut eſſentialiter aut accidentali-
ter. Si aũt receperit eſſentialr eſt q̃titas. ſi vero acciden
taliter eſt res que hꝫ q̃titatem: aut accidẽs hñs q̃titatẽ:
aut ſubſtãtia habẽs q̃titatem: ſed accidẽs non poteſt ha
bere quantitatẽ: niſi qꝛ hꝫ eſſe in ſubiecto habenti quan-
titateʒ. Sequitur ergo vt inane ſemꝑ ſit coniũctũ ſubſtan-
tie habẽti q̃titatem. Hoc aũt nõ erit niſi quantitas con
tinua receptibilis diuiſionis in tribꝰ dimenſionibꝰ. Ergo
ſi vnaqueqꝫ ſubaꝝ aut q̃titatũ habuerit eẽ i eẽntia ina-
nis: ⁊ ois ſuba q̃ ẽ hꝫ ẽ corpꝰ: g̃ inane ẽ corpꝰ. ¶ Si ãt fue- B
rint extriſecꝰ ei adiũcta: ⁊ nõ ꝯſtituẽtia ipꝫ: tũc erit illđ acci
dẽs i corpe. Accñs ãt qđ ẽ i corpe. nõ recipit itra ſe corpꝰ. g̃
nõ recipit corpꝰ inane. Si ãt recipit eẽntialr: ſine dubio ẽ
q̃titas eẽntialr. Et nãle ẽ q̃titati q̃ ẽ q̃titas eẽntialr ⁊ q̃
diſtẽdit̃ tribꝰ dimẽſiõibꝰ vt iformet̃ ꝑ eã mã: ⁊ vt ſit cõti
nẽs: ⁊ affectio corpis ſẽſibil. Si ãt nõ iformat̃ ꝑ eaʒ mã: h
nõ hꝫ ex h ꝙ ẽ q̃titas: ſꝫ ex eo ꝙ ſibi accidit. Et h accñs
neceẽ vt aut ſoleat eẽ nõ i ſubo: aut nõ ſoleat. Si ãt ſolet eẽ
nõ i ſubto: ⁊ iã ꝯiũctũ ẽ cũ ſpacio: tũc h ſpaciũ neceẽ vt ſit
ꝯiũctũ rei exñti nõ i ſubto ꝓter illđ: ⁊ id cui adiũgit̃ ſpaciũ
⁊ exiſtit i eo exñti ꝑ ſe ẽ ſubꝫ i q̃ exiſtit ſpaᵐ iane. Et ſubm
ſpacij ⁊ nõ alioꝝ ẽ ꝑ ſe nõ i ſbo: ⁊ adiũgit̃ ei ſpaᵐ ⁊ ꝑfic̃ illđ.
Si ãt nõ ſolet eẽ nõ i ſubo: nõ hẽbit eẽ cũ eo qđ ẽ ſecũ niſi in
ſubo. g̃ quõ erit ſpaᵐ ꝑ illđ exñs nõ i ſubo: cũ ipꝫ nõ poſſit eẽ
ſine ſubo. Si ãt dixerit ꝙ ſubꝫ eiꝰ ſpaciũ ẽ. qđ quũ ẽ i ꝰuo
ſubo: fac vt ſubꝫ ſuũ nõ ſit i ſubo. Intellꝰ hꝰ dictiõis erit: ꝙ
id qđ nõ hꝫ exñˢ ꝑ ſe: cũ accidit ei qđ nõ exiſtit ꝑ ſe: ſꝫ i ſubo
fac̃ illđ exiſtet̃ ꝑ ſe: nõ i ſubo. Et tũc erit aliq̃ q̃ ſit ex nã ſua
accñs: ⁊ accit eis: vt fiãt ſube. Et erit ſbalitas aliqđ qđ ac
cidit aliqbꝰ naturis. Sꝫ hꝰ mãtᵐ ẽ icõueniẽs: ⁊ ꝓpe i phia
pᵃ: ⁊ oio ſpaᵐ qđ inuit̃ receptlᵉ vtriuſqꝫ rei: ẽ nã vna i nuõ:
⁊ nõ ꝯtinet̃ ipa niſi ſub vno gñe. g̃ erit ipa nã aut eẽs cꝰ eẽ
ẽ i ſubo: aut eẽs cꝰ eẽ nõ ẽ i ſubo ¶ Itẽ ſi aliqñ ipm fuerit C
ſuba: ⁊ aliqñ fuerit nõ ſuba. qñ fit nõ ſuba iã oio dſtructa ẽ i
eo ipſiꝰ eẽnᵃ itãtũ ꝙ receſſit a gñe gnãlrᵐᵒ qđ ẽ ſubalitas:
⁊ tũc ſine dubio ẽ dſtructa. qꝛ adhuc ẽt ſi ſua ſpẽs ꝑuaret̃: ⁊
ſi genꝰ eiꝰ gnãlm: nõ tñ remãeret eiꝰ ſuba: q̃to magl nõ: cũ
ꝑuat̃ eiꝰ genꝰ gnãliſſᵐ. Uides ꝙ ꝑt remãere eiꝰ ſpẽs: vñ
eſt ſuba. Si autẽ fuerit hec intentio accidens inſeparabi-
le: tunc neceſſe eſt: vt aut non ſeparet̃ ab inani eo ꝙ ina-
ne ẽ ſpaciũ diſtẽſuʒ tribꝰ dimẽſiõ: hꝰ: ⁊ tũc nõ ſepabit̃ ab

oī ſpacio:ꝛ ſic oē ſpaciū erit experꝰ mãe.ꝙ ē icōueniens:
aut nō ſepareť iō ꝙ ſeqť illō poſtq̃ ē ſpaciū diſtēſū dimē
ſiōibꝰ.Ergo eadē dictio erit de h ꝙ de ſupiori:ꝛ erit h iſi
nitū.Et h ↄſecutio nō ē ſic ↄſecutio itellcūs differētialis
ad itellcm gnālē:qꝛ nã ſpacij cū fuerit diuiſibilis tribꝰ di
mēſiōibꝰ:tūc erit nã ſpãlis menſure vel q̃titatis:ſic ē nã
linee:ꝛ ſic ē nã ſupficiei.qꝛ dr̃ia iter nãm gnālē ꝛ qđ ↄſe
quiť ex accñtibꝰ:ꝛ iter gnālē ꝛ qđ ↄſeqť ex dr̃ntijs.h ē:
ꝙ nã gnālis diuidiť p dr̃ias q̃ ↄſequunť nãz ſm ꝙ ē nã.
D ¶ Sʒ et ſi nō ↄſequunť:itellcūs tñ pcipit ꝙ debeãt ↄſe
qui:ꝛ imaginať ea:ꝛ ſic poſſunt apđ eū.Illa hr̃e eē ꝛ oīno
dr̃ia eiꝰ eſt id ex quo eſt:qꝛ quū dř ſpaciū abſolutuʒ.ſ.qđ
recipit diuiſionē vndiqʒ abſqʒ dſignatiōe alicuiꝰ.Dr̃ia q̃
ↄſequiť h ē.ſ.q̃ ē in vna pte:aut in duabꝰ:aut i oībꝰ ptibꝰ.
Et h dr̃ia q̃ iformat ꝙ itelligiť de ſpacio:ꝛ faċ illđ hr̃i in
eē ꝛ itellectu:ꝛ itellcūs eget ea ad itelligēdū illđ eē in in-
tellectu pfecto.Sʒ h ꝙ ſpaciū aliđ ē qđ ↄiūgiť albedini
aut nigredini:ꝛ aliđ ē iſepabile a mã.ꝛ aliđ ē extr̃a abſqʒ
mã.Hoc nō diſcernit ſuã ſpãlitatē:nec eget eo ad cogno
ſcēdū qđ ſit ſpaciū ꝛ ↄſtituēdū.Sʒ ſunt talia q̃ ↄſequunť
illđ ex h ꝙ ē i mã.ꝛ ex h ꝙ hʒ eē.Et diſtīguūt eiꝰ eēntiaʒ
extriſecus.Nã dr̃ie ſunt q̃bꝰ ↄſtituiť eēntia rei:ſiue hēat
eē in idiuiduo.ſiue nō.ꝛ dr̃ie ſūt q̃bꝰ ſit q̃le eē rei:ſiue res
hēat eē vna nūero.ſiue nō.Vniꝰ aūt rei pficieť ſcia i alia
doctrina.Sʒ nã ſpacij efficiť ſpaciū i ſuo eē:cū habuerit
aliquē modū diuerſitatis ꝛ diſtēſiōis.Et pter h erūt ac-
cidētia aduenictia illi q̃ nō ſūt ei neceſſaria ad eē ſpaciū.
E ¶ Sʒ poſtq̃ poniť ꝙ hʒ eē iã nō ē opus itellectui app-
hēdere aliqđ aliđ p qđ hēat eē eiꝰ ſpãlitas.Sic non ē opꝰ
poſtq̃ color hʒ eē:aut aial hʒ eē:vt fiat aliquo mō ſpēs q̃
hēat eē:ꝛ iō nō ē poſe apud itellectū ſi dr̃ia certa deſtrua-
tur ꝛ ſpēs q̃ remaneat ei portio ſui generis.Sʒ h dclara-
biť alis.Et q̃ñdoqđē h ſic ē.tūc hec diuerſitas q̃ ē iter ſpa
ciū qđ ē in mã:ꝛ ſpaciuʒ qđ nō ē in mã nō erit diuerſitas
dr̃ie ſpecifice:ſʒ dr̃ia accñtiū iſepabiliū q̃ ſunt extra cōſti
tutionē nãe ſpacij ꝛ ſpecificationē eiꝰ.Rex enīʒ q̃ ↄueni-
unt in nã:nō ē ipoſe:vt accñs vniꝰ attribuať alteri. Sed
fortaſſis erit ipoſe aliquo phibēte.ſ.aut tpe:aut cã extrin
ſeca.Uř aūt mihi ꝙ nūc digreſſi ſumꝰ extra tractatuʒ de
quo erat nr̃a itētio loq:q tractatꝰ ē ſiſior verbis nãlibus.
F ¶ Dicemꝰ ğ ꝙ ſi aliqđ ſpaciū fuerit diuiſuʒ a mã:neċe ē:
vt aut ſit finitū:aut nō finitū.Sʒ nã inanis ſʒ oēs q affir
mãt eiꝰ eē:eſt ꝙ nō finiať:niſi penes plenū.ſi aūt illđ ple-
nū fuerit finituʒ:finieť ēt illđ penes inane.Opʒ ğ vt ſm
eos ſit aliqđ ſpaciū īfinitū h mō ſicut poſt declarabimꝰ.
Ergo ipoſe ē vt ſit inane ſicut dicūt.¶ Itē ſi inane fue-
rit:neċe ē vt plenū itret i illđ:aut nō itret.Si aūt plenum
itrauerit i illđ:neċe ē:vt ſpaciū inanis aut remaneat in i-
troitu illiꝰ hn̄s eē:aut deſtruať.Si aūt deſtruiť nō dʒ il-
lud appellari locꝰ:id.ſ.qđ de inani circūdat corpꝰ qđ ē cō
ſūctū illi:ꝛ qđ i ipſo ē tãtū.Deſtructū ē.n.iaʒ qđ erat itra
illđ de ſpacio inanis:ꝙ totū ēt illđ nō erit locus:ſʒ extre-
mitas eiꝰ q̃ ē circa locatū.qꝛ ſi totū illđ putareť dſtructū
preter h extremū.tūc locatū eēt in tali:ꝙ ſi moueret di-
ſcederet ab eo:ꝛ relinq̃ret illđ paratū ad recipiēduʒ aliud
corpꝰ qđ ſibi ſuccederet.¶ Itē qcqđ eſt pter h extremū:
moranť i eo corpora multa:ꝛ locꝰ rei nō capit cū eo aliđ
corpus.Et pter h ſi h ſpaciū aliqñ dſtruiť:ꝛ aliqñ hʒ eē:
tūc aliqñ ē in potētia.ꝛ aliqñ ē in effectu.Sʒ oē qđ ſic ē:
id qđ eſt in poᵃ ē itellcūs:q ē añ eē illiꝰ in nã recipiētē eē
G eius.¶ Credãt h nãles ꝛ teneãt q̃ſi fundamētū poſitū.
Ergo erit inane cōpoſitū ex ſpacio ꝛ mã q̃ informať illo
ſpacio:ꝛ erit hn̄s ſitū:ꝛ erit demōſtrabile.ꝛ h ē corpus.ğ
inane erit corpꝰ.Si aūt remanet hn̄s eē itroeūte altero:
tunc erit ſpaciū qđ itrat in ſpaciū:ꝛ huiꝰ ipoſſitatē iaʒ de-
ſtruximus.¶ Itē dicimus ꝙ impoſſibile eſt vt in inani

ſit motus aut qes.Sed in omni loco eſt motꝰ ꝛ qes.ergo
inane nō eſt locus.Sʒ ꝙ in eo nō eſt motꝰ.ex h eſt ꝙ oīs
motus.aut eſt violētus aut nãlis:Et dicimus ꝙ in inani
nō eſt motus nãlis:qꝛ motus nãlis.aut eſt circularis.aut
rectus:q̃re impoſſibile eſt:vt in inani ſit motus circula-
ris:qꝛ inanis nã eſt:vt non finiať nec termineť:niſi fue-
rit poſt illud corpus infinitū qđ phibeat illud extendi in
infinitū.Ergo ponamus corpus qđ moueať circulariter
ſuper rotaʒ que eſt a.b.c.d.ꝛ ſit rota ipſa volubilis:ꝛ ſit eiꝰ
centruʒ t.ꝛ ponamꝰ extra eã lineã rectã que ſit b.ʒ.infini
taʒ equidiſtãtē a.c.a.aut in inani:aut in pleno:aut i vtro-
qʒ:ꝛ ſit linea t.c.que cōtineat itra centrū ꝛ pūctū c.qđ eſt
volubile:quocūqʒ mō volueris circūferre:ꝛ qꝛ linea t.c.
eſt perpēdicularis:aut quaſi perpēdicularis ſup d.b.nō
verſus ʒ.cū ptraxeris a puncto c.in īfinitum:nō ↄcurret
cū ʒ.qꝛ ſine dubio pūctuʒ c.hʒ partē que nō ē ad partem
b.ʒ.finita quã circūdat vndiqʒ rota a.b.c.d.Sʒ nos non H
poſueramus ſic.volunť ergo tūc linea aut lōgitudo q̃ nō
concurrit cū b.ʒ.duʒ eſt in ea parte.quouſqʒ cadat ſup li-
neã a.t.ꝛ deide pteread:ꝛ tūc ſine dubio interſecabit b.ʒ.
ꝛ qñ fuerit in pte b.ʒ.ꝛ fuerit ppendicularis aut nō ppen
dicularis ſup a.c.ſi ptrahať in īfinitū iterſecabit b.c.ſine
dubio in pūcto aliquo b.ʒ.ſed h nō eſt vnū pūctum deſi-
gnatū:qꝛ potes ponere in linea b.ʒ.pūcta multa ꝛ conti-
nuare ea ad centrū t.lineis multis.Et quotiēs cōuenerit
linea t.c.ſup aliquã illaꝝ poneť in rectitudinem icīſiōis
pūcti:vñ ptracta eſt illa linea.Et qꝛ rectitudo ē poſt nō
rectitudinē:opʒ vt ſit in pˢmo momēto tpis rectitudinis
qđ eſt in diſtãtia iter duo tēpora in rectitudinē alicuius
pūcti.Sit ğ pūctuʒ l.ꝛ ponamus pūctū t.ꝛ poſſumꝰ conti
nuare iter t.r.q.per lineã que eſt t.q.ſed linea t.c.cum in
circuiēdo pueneriṫ quouſqʒ obuiet linee q̃ erit in rectitu
dine linee q.ſed linea b.ʒ.eſt prior pūcto b.ꝛ prior momē
to b.qđ ē pˢmū pūctū añ rectitudinē linee b.ʒ.ꝛ h eſt ipoſ
ſibile.Ergo nō ē motꝰ circularis in inani qđ poſuerunt.
¶ Itē dicemus ꝙ nec motꝰ nãlis rectus:qꝛ motꝰ nãlis I.
rectꝰ eſt diſcedere a loco ꝛ ire ad locū.Et opʒ vt id a quo
diſcediť ſit diſcretū in nã ſua ab eo ad qđ itur.qꝛ ſi id qđ
relinquiť fuerit in oībꝰ ſuis ppꝛietatibꝰ q̃le eſt illud ad
qđ itur:fruſtra relinq̃ret nã vnū:ꝛ iret ad aliđ ſile illi:qꝛ
nãle relinq̃re:h eſt fuga nãlis:ꝛ ipoſe eſt vt fugiať ab eo
ad qđ itur nãliter.Sʒ repetemꝰ a pˢnꝰ dicētes ꝙ motꝰ na-
turalis neceſſe ē.vt aut tēdat ad locū:aut nō tēdat ad lo-
cuʒ.Sʒ impoſſibile ē:vt motꝰ nãlis nō tendat ad locū p-
priū.Si aūt tendit ad locū:neceſſe ē vt locus ille aut ha-
beat eē:aut nō hēat eē.Si aūt nō habuerit eē:ipoſe ē:vt
diſcedať ab eo vel eať ad illū.Si autem habuerit eē:aut
erit res itelligibilis:cuiꝰ eēntia nō hʒ ſitū.neqʒ ē demon-
ſtrabilis:aut hēbit ſitū:ꝛ erit res dmōſtrabilis. Impoſe
eſt aūt:vt ſit res itelligibilis nō hn̄s ſitū:qꝛ ad hoc nihil
nō moueť.Reſtat ğ vt hēat ſitū:qꝛ tūc neċe ē:vt aut ſit
res q̃ nō diuidať pp h ꝙ paulatī itur ad qeſcēdū i eo.aut
vt diuidať.Si aūt diuidiť:tūc aliq̃ ps illiꝰ erit magis ppa
mobili qđ moueť ad illū:ad quã cū mobile pueneriṫ:ꝛ iā
fuerit in parte illa:tunc ps illa eſt locus ad quē tendiť:et
qđ remanſit eſt pter illū.¶ Si aūt nōdum fuerit in lo- K
co ad quē tendit:ſed opʒ preterire illū:tunc illud via ē ei
ad locū.non pars loci.Et hoc indiciū erit ſimilr de eo qđ
reſtat poſt illū.Si autē non diuidiť ex hoc:ꝙ ad illū ten
diť:tunc neceſſe eſt:vt hoc qđ nō diuidiť:aut nō habeat
oīno qđ ex nã ſua impoſſibile eſt poni in ea diuiſio:qꝛ ex
nã ſua eſt ꝙ tale nō frangiť ſicut diximus de celo:aut vt
ſit res que non diuidiť vllo mō.Si aūt non diuidiť fra-
ctiōe.ſed poſitione:tunc eſt corpus extra inane:ꝛ motus
non eſt tantū in ſolo inani abſolute.ſʒ in corpore. Et hoc
corpus etiã neceſſe eſt:vt aut ſit tantū alicubi ꝛ nō alibi:

aut nõ alicubi tantū. Si aũt fuerit alicubi tantū. tūc ali-
qua pars inanis diuerſa eſt ab alia per nãm: iõ ꝙ eſt ma-
gis alicubi q̃ alibi: ſi aũt non eſt potius alicubi tãtū tūc:
poſſibile eſt tūc vt ab eo diſcedat. Et cū diſceſſerit ab illa
parte inanis. neceſſe eſt vt illud corpus ad qd̕ ponimus
moueri: aut moueat̃ ſuo motu nãli ad partē primaꝫ ina-
nis in qua eſt corpus. Aut vt moueat̃ ad aliã parteꝫ in q̃
eſt corpus. Sꝫ non mouet̃ ad primã parteꝫ. alioqn motꝰ
eius ad illã partē eſſet motus nãlis quem hꝫ eſſentialr̃:
qꝛ illi corpori qd̕ in ea eſt. ipſa accñtaliter eſt. Nec ē poſ-
ſibile: vt nãliter moueat̃ ad aliaꝫ partē. Corpus. n. mobi-
le niſi perceperit aliquo mõ: ꝙ corpus ad qd̕ ibat ⁊ erat ĩ
illa: iam motū eſt de loco ad locū: quomõ cõtinget vt di-
mittat partē quã appetebat ſuo motu. ⁊ eat ad illã ꝑtem
nãliter. niſi fuerit illud corpus tale ex quo procedat affe-
ctio aut vtus que ſit principiū motus corporis ad quod
mouet̃ nãliter: ſicut illa que eſt inter magnetē ⁊ ferrū. et
tunc motus erit violētus nõ nãlis. Si aũt perceperit: erit
L ibi adiſcere: ⁊ erit motus volūtarius non nãlis. ¶ Sꝫ ħ
totū falſum eſt: q̃uis locutio de motu illius corporis an
ſit nature: aut non nã. redit ad id qd̕ deſtruimus ⁊ nega-
mus. Si aũt id ad qd̕ tendit̃ non diuidit̃ ex hoc ꝙ ad il-
lud tendit̃ vllo mõ. ⁊ hꝫ ſitum: tunc eſt aut pūctum: aut
linea. aut ſuperficies. Et tunc neceſſe eſt vt omes partes
ſint conſimiles inq̃tum ſunt pūcta: aut linee. aut ſuperfi-
cies: aut vt ſit vna pars pūctum. ⁊ alia linea: ⁊ alia ſuper-
ficies. Si aũt partes fuerint puncta. aut linee. aut ſuper-
ficies. puncta aũt ⁊ linee ⁊ ſuperficies non diuerſificant̃:
niſi aut accñtibus que illis accidūt: aut accñtibꝰ ꝓprijs
quibus illa talia ſunt. aut extraneis ab illis. ⁊ oīa hec cõ-
mitant̃ punctū: lineã. ſuperficieꝫ ꝓpter res quaꝝ figure
ſunt diuerſaꝝ nãrum que ſunt extremitates earuꝫ. Sed
inane nõ eſt ita: ergo īpoſſibile eſt vt ſit in eo diuerſitas:
ita ꝙ ſit vna eiꝰ pars pūctuꝫ. ⁊ alia linea. ⁊ alia ſuperfici-
es. aut alio aliquo mõ vnde poſſit diuidi. Quõ eniꝫ ē poſ-
ſibile vt ſit in inani in vna parte pūctuꝫ tantū in effectu:
⁊ in alia linea. aut ſuꝑficies aut aliud. Inane autē totum
vnuꝫ cõtinuum eſt in quo nõ eſt inciſio: eo ꝙ nõ hꝫ mãꝫ
ꝓpter quã recipiat has diſpõnes. Iam autē diximꝰ: qꝛ ħ
non eſt niſi cauſa corporis: qñ illud declarauimus. Ergo
in inani nõ eſt diuerſitas partiū. ⁊ poſtq̃ non eſt in eo di-
uerſitas partiū ⁊ locoꝝ: tunc īpoſſibile eſt. vt ſit in eo lo-
cus qui nãliter dimittat̃: ⁊ locus ad quem nãliter tēdat̃.
ergo nõ eſt in inani quies nãlis. qꝛ non eſt in inani locus
in quo potiꝰ quieſcat naturalr̃ q̃ in alio. ¶ Item cēntie
iſtoꝝ corpoꝝ mouent̃ nãliter ad aliquas partes. ⁊ diuer-
ſificant̃ ex hoc in cito ⁊ paulatiꝫ ꝓpter aliquid qd̕ eſt in
M mobili. aut ꝓpter aliqd̕ qd̕ eſt in tranſitu. ¶ Sed qd̕ eſt
in mobili: fortaſſis eſt ꝓpter diuerſitatē virtutis que ē in
conſimili: qꝛ qd̕ plus hꝫ põderoſitatis deſcendentis: aut
leuitatis aſcēdentis ex ſua vtute. aut ex maiore magnitu-
dine illud eſt citius. ⁊ qd̕ minus. illud ē tardius. Aliq̃do
aũt ſit ex diuerſitate ſue figure. V.g. quadratū cum inci-
derit ſpaciū ſuo acumine. nõ ita incidit ꝓpter ſuaꝫ ſuꝑfi-
ciem: ſicut tornatile acutum incidit ſpaciū acumine ſuo.
Ordo eſt. qꝛ hoc neceſſe eſt vt multa moueat. ⁊ hec ſunt
cuicūqꝫ obuiauerit primū. Huic aũt non eſt neceſſe mo-
uere multa. Ergo ſemꝑ eſt in eã velocitatis potētia ⁊ vis
impellēdi id qd̕ prohibet reꝫ: ⁊ reſiſtit ei aliq̃ obiectione
⁊ virtute irrūpendi: qꝛ qd̕ potentius eſt ad dirūpendum:
hoc eſt citius: ⁊ qd̕ eſt debilius: hoc eſt tardiꝰ. Et hoc to-
tum nõ intelligit̃ in inani. Sꝫ dimittamus nūc hūc mo-
duꝫ: qꝛ non eſt in eo magna vtilitas q̃tuꝫ ad hoc de quo
modo tractamus. Sed tarditas ⁊ velocitas que eſt pro-
pter ſpaciū hec eſt: ꝙ q̃to fuerit tenuius incidit̃ citius: ⁊

qd̕ ē groſſius incidit̃ tardius. ¶ Et oĩno cã eius hec eſt: N
ſcꝫ potētia reſiſtendi īpellenti ⁊ interrūpenti: aut debili-
tas. qꝛ tenue magis põt impelli ⁊ interrūpi. Groſſius vo
⁊ ſpiſſius eſt magis obſtãs. Et ꝓpter ħ non eſt penetra-
tio rei mobilis in aere. ſicut eſt penetratio eiꝰ in terra vl
in lapidibꝰ. ⁊ eius penetratio īter vtraqꝫ. Sed tenuitas ⁊
ſpiſſitudo diuerſificant̃ in magis ⁊ minus. Nos aũt cer-
tiſſime ſcimus ꝙ cã huiꝰ ē reſiſtentia: que q̃to minor fue-
rit: fiet citius. ⁊ q̃to maior fuerit. fiet tardius. Ergo tar-
ditas ⁊ velocitas ⁊ citatio mobilis diuerſificant̃ ſm di-
uerſitateꝫ reſiſtētie. qꝛ q̃to minus obſtaculi poſuerimꝰ:
motus dꝫ eſſe citior. ⁊ q̃to plus. dꝫ eſſe tardior. Ergo cuꝫ
mouet̃ aliqd̕ in inani: neceſſe eſt vt īterrūpat ſpaciuꝫ va-
cuū motu in tēpore. aut nõ in tpe. Sed īpoſſe eſt vt ſit nõ
in tēpore: qꝛ prius īcidit partē ſpacij q̃ totū ſpaciū. Ergo
opꝫ: vt ſit in tēpore. Sed oꝫ. vt illud tēpus ſine dubio ha-
beat cõparationeꝫ aliquã ad tempus motus q̃ eſt in ple-
no refrenanti. Et vt cõparatio duuꝫ tempoꝝ ſit cõpara-
tio refrenatiõis: ſi eſſet in inani ad obſtaculū pleni. Sed
impoſſibile eſt vt tps motus vbi nõ eſt refrenatio. habe-
at cõparationē ad tēpus in quo eſt refrenatio aliq̃. Sed
opꝫ vt tps non refrenationis nõ habeat aliquã cõpara-
tionē ad tps refrenationis aliquo mõ. Ergo opꝫ vt motꝰ
ſit non in tēpore. ſed iã erat in tēpore. Ergo hoc eſt īpoſſi-
bile. Non eſt aũt neceſſe: vt in hac nr̃a declaratiõe: pona-
mus hanc refrenationē cuiꝰ eſt hec ꝑdicta cõparatio de-
bere eē: aut non eē. ¶ Sꝫ dicimus ꝙ tēpus huiꝰ motus O
qui eſt in inani: eſt eq̃le tēpori motus alicuiꝰ refrenatio-
nis ſi eēt. Et hec ꝓpoſitio vera eſt. Iam enim declarauī-
mus eã eſſe verã. Sed oīs motus q̃ eſt ī inani: eſt motus
rei in qua nõ ē refrenatio. Et hec iteꝝ ꝓpoſitio vera eſt.
Et oīs motus q̃ eſt in ꝑuatione refrenatiõis: nõ eſt equa-
lis vllo mõ motui qui eſt in aliq̃ refrenatiõe aliq̃ cõpa-
ratione ſi haberet eē. ergo ſeq̄tur ex his ꝓpõnibꝰ: vt nul-
lus motus ſit inani: cuiꝰ tēpus ſit equale tēpori motus q̃
eſt in pleno refrenãti ⁊ reſiſtēti aliq̃ cõparatione ſi hr̃et
eē: ⁊ ſequit̃ ex hac ⁊ ex prima. qꝛ nullus motꝰ eſt in inani:
⁊ qꝛ motus eſt in inani: qd̕ eſt īpoſſe. ¶ Põt autē ħ aliq̃s
dicere: ꝙ oēꝫ viꝫ mouētē q̃ ē in corpore: dꝫ comitari tps
iuxta mēſurã corporis ī ſua magnitudie: ⁊ iuxta mēſuraꝫ
illiꝰ in ſua fortitudie ⁊ debilitate: q̃uis nõ ſit ibi obſtacu-
luꝫ vllo mõ. Et poſt ħ fortaſſis augebūt̃ tēpora ſm aug-
mētū aliquoꝝ obſtaculoꝝ. Sꝫ nõ opꝫ: vt q̃cūqꝫ refrena-
tio fuerit: hēat aliq̃ affectionē in corpore. Nõ. n. oꝫ. vt cū
aliq̃ refrenatio afficit corpꝰ: eiꝰ vna medietas efficiat vnã
medietatē: ⁊ altera medietas afficiat aliã medietatē: qꝛ ſi
opꝫ cū aliquot hoīes mouēt aliquã molē ⁊ mutãt eã: ea-
rū ſola medietas moueat aliqd̕ eiꝰ. Alioqn cū gutte mul-
te ꝑferãt id ſuꝑ qd̕ cadūt. vna eaꝝ faceret aliq̃ affectio-
nē. Ergo poſſe ē: vt obſtaculū cuiꝰ tps ē q̃tū tps obſtaculi
inanis. nõ hēat aliq̃ affectionē. Nec ē affectio: niſi alte-
riꝰ refrenatiõis ſi hr̃et eē. ¶ Rñſum aũt ad hec ħ ē. qm̃ P
nos accepimꝰ refrenationē ſꝫ ꝙ ē refrenatio afficiēs: cuiꝰ
tps ē tps motus in nõ irrefrenatiõe. Si nõ opus fuerit
dicere refrenationē afficiētē. qꝛ cū refrenatio dr̃ nõ affi-
ciēs. idē ē tãq̃ ſi diceret̃ refrenatio nõ refrenatio. Sen-
ſus enĩ refrenatiõis: affectio ē ⁊ nihil aliud. Sꝫ ħ affectio
ſit duobꝰ modis. Unus ē diminutio vtutis loci ⁊ vtutis
ꝑueniēdi huc vel illuc. Scd̕s aũt ē. vt obſtaculum faciat
quietem: ⁊ non ceſſent fieri quietes in ſingulis obſtacu-
lis. ſicut nulla earum per ſe. ſed collectio omnium ſentia-
tur ſicut affectio guttarum. Tu autē poſtea ſcies ꝙ nul-
la eſt affectio ſm aliquē duorum modorum de qua non
ſit in nã mobilis poſſe recipe minꝰ eã: ſi afficiēs ſit ibi: qꝛ
efficiat. Ergo ſeqtur ex ħ: vt aliquaꝝ illaꝝ refrenationū

quas recipit nā corporis:ſit tps eq̄le tēpori non refrena-
tiōis:ꝙ ē ipoſſe. Jā ḡ manifeſtū ē:ꝙ in inani nō ē motꝰ na-
turalis vllo mō. Dicemꝰ ēt ꝙ nec motꝰ coactus. aut ē cū
ꝯiūctiōe mouētis:aut ſeparatiōe. Si aūt fuerit cū ꝯiun-
ctiōe mouētis:ſilr mouēs eſt motus:⁊ ipſe ēt eſt motꝰ aut
per violētiā:aut ꝑ aiaʒ:aut ꝑ nām. Si aūt fuerit ꝑ violē-
tiam:tunc tādiu ꝓcedet ſermo quouſqȝ terminet̄ motus
Q in aīa vel nā. Si aūt fuerit per aiam:aiam aīa mouet ap
petitu qui diuerſificat̄ debilitate ⁊ fortitudīe. ¶ Et de-
bemus de hoc dicere idē qd̄ de motu nāli. Si aūt fuerit
nālis:opʒ ſequi qd̄ diximus. Si autē aīalis aut nālis mo
tus nō fuerit in inani:tunc nō erit in inani motus coactꝰ
per quē mouens ꝯiungat̄ cū moto. Si autē mouens re-
motus eſt cū facit motū:ꝯſeqt̄ur tunc diuerſitas ex eo in
quo fit motio:⁊ continget quicquid diximus de motu nāli.
¶ Itē motus coactus q eſt ſeparatus a mouēte fortaſ-
ſis habebit eē motore eius abſente. Et incōueniens ē vt
habeat eē ipſe motus qui ꝑficit renouādo continue eius
cā nō exiſtente. Ergo opʒ vt ſit ibi cā que facit motū ſu-
pereſſe:⁊ vt ipſa cā ſit in moto efficiens illud. Et hec eſt
aut virtus accn̄talis que venit in reʒ motā a mouente:ſi-
cut calor in aquaʒ ex igne:aut affectio eiꝰ cui obuiat res
mota ⁊ penetrat illud. Et hec affectio itelligit̄ duobꝰ mo
dis.ſ.aut vt pars ꝑma eiꝰ in quo ē motus:q2 ipulſa eſt a
motore per motū ꝯtingētem illaʒ. Ipſa impulit qd̄ erat
ante ſe:⁊ ꝓceſſit ſic vſqȝ ad finē partiū:⁊ hec res impul-
ſa ⁊ imiſſa:q2 erat ſita in illo medio:oportebat vt moue-
retur ad inſtar illarū partiū impulſarū que mouebant̄ ci-
tius q̄ motus huiꝰ rei imiſſe quā impulit motor:eo ꝙ fa-
ciliores ſunt ad impellendū q̄ res illa imiſſa:aut vt ſit i-
terruptio impellētis illud corpus mediū per ipulſaʒ reʒ:
que cogit rem:vt conſtringat̄ ⁊ ꝯbat̄ retro.⁊ ꝯiungat̄:⁊
ſeqt̄ur ex hac ꝯiunctione vt ipellat̄ corpus. Et erat vlte-
rius:⁊ hoc totū nō formatur in inani. Et he diuiſiōes nō
fiunt tot:niſi q2 motus aut eſt ex v̄tute:aut ex corpore:qd̄
R mouet tāgendo. ¶ Sʒ de eo qd̄ mouet tangēdo:idē ē iu-
diciū qd̄ eſt de eo qui portat. Si aūt motus fuerit coactꝰ
in vniuerſo ex virtute que eſt in inani:oʒ vt ſuperſit mo-
tus:⁊ nō ceſſet vllo mō:nec interrūpat̄.q2 virtus cū fue-
rit in corpore:neceſſe eſt vt aut ſemꝑ maneat in corpore:
aut vt priuet̄. Si autē remanſerit:tunc motus ſemꝑ erit.
Si autē priuabit̄ aut debilitabit̄:neceſſe eſt vt ꝑuet̄ aut
debilitetur aliqua cā:aut priuet̄ vel debilitet̄ ex ſua eſ-
ſentia. Dictio autē de priuatione docebit te regulam di-
ctionis de debilitate. Dicemus ergo ꝙ ipoſſibile ē vt pri-
uetur ex ſua eēntia:q2 qd̄ debet eſſe priuatū ex ſua eſſen-
tia:ipoſſibile eſt vt habeat eē aliquo tēpore. Si autē pri-
uatur ex alia cā:illa cauſa aut erit in corpore mobili:aut
erit extra illud. Si autē fuerit in corpore mobili:ſed iam
erat nō cā illius in effectu cū ceperit motus:q2 erat iun-
cta:⁊ poſtea fit cā:tunc vt ſit ſic aliquā aliā cām habʒ:et
res in hoc tēdet in ifinitū. Si aūt fuerit cauſa extra cor-
pus:aut adiutor cauſe que eſt in corpore fuerit extra cor-
pus:oportebit vt illa efficiens:aut adiutor efficiat tāgen
do.aut non tangendo. Si autē fecerit tangēdo:tunc cor-
pus eſt qd̄ tangit mobile:ſed in puro inani nō eſt hec cā.
Ergo motus cogēs in puro inani nec ceſſat nec qeſcit. Si
autē facit nō tangendo:ſed aliq̄ cauſarū efficit que ē ſe-
parata:tunc qd cauſe fuerit qd̄ ꝑmū ipſa nō afficit illud.
Et erit dictio de hoc eadē que de cā que eſt in corpore:ſʒ
melius eſt vt conſecutio refrenationū cōtinua ſit id qd̄
debilitat hāc violētiā:⁊ priuat eā.qd̄ eſt ipoſſibile:ſi mo
tus fuerit in puro inani:⁊ hoc eſt ſi cā motus fuerit coa-
ctio. Si autē cauſa motus fuerit corpus tangēs qd̄ mo-
uet ad moduʒ portandi.aut ſiſtendi:redibit dictio de cā
que coniūcta mobili cōmouet illud. De qua iā dcm̄ ē ꝙ
dicendū fuerat.ḡ iā clarū eſt ꝙ nō eſt motꝰ cogēs i inani
puro:ſiue ſit adiunctus mobili:ſiue ſit ſeꝑatus ab eo. Ex
his ergo que diximus iā manifeſtuʒ eſt ꝙ in inani nō eſt
aliqs motus nec nālis:nec cogēs:⁊ ēt dicemus adhuc ꝙ
nec quies eſt in eo. Sicut.n.id qd̄ quieſcit eſt id qd̄ non
hʒ motū:⁊ ſolet hr̄e ſic in inani:ſicut nō ſolet eē motꝰ:ita
nec qes. ¶ Jaʒ aūt ꝑuenit error eorū q tenēt ſniaʒ dina- S
ni ad h̄:vt ponēt illud eē vim attrahētē aut mouentē.di-
centes ꝙ retētio aq̄ in vaſis q̄ dicunt̄ furari aquā nō eſt:
niſi ex attractiōe inanis qd̄ primum attrahit id qd̄ ē ſpiſ-
ſius:⁊ deinde qd̄ eſt tenuius. Dixerūt etiam aliꝗ ꝙ inane
mouet corpora verſus ſurſuʒ.q2 cū diſpergit̄ corpꝰ ꝓꝑ
motū inanis qd̄ in ipſo penetrat:fit leuiꝰ.⁊ citius aſcēdit
ſurſum. ¶ Cōtra qd̄ dicimꝰ.ꝙ ſi inani ineſſet vis attra-
hēs:impoſſibile eēt diuerſificari ptes inanis. vt earū alia
eēt fortior:⁊ alia debilior.q2 vnaqueqȝ ps inanis ita eēt
attrahens ſicut alia:⁊ tūc nō oporteret.vt plus attrahe-
ret̄ ab vna pte q̄ ab alia.ſed ſi id qd̄ detinet aquā in vaſe
furāte aquā:inane eſt qd̄ implet illud:cur tūc cū relinq̄t̄
vas:deſcendit aq̄:q2 oporteret:vt retineret aquā in ſe et
cuſtodiret ⁊ nō ꝑmitteret egredi.nec ꝑmitteret etiā vas
in quo eſt deſcēdere ꝓꝑ aquā que retinetur in eo. Tūc ḡ
retinere dʒ ēt ſimul ⁊ vas. Quid āt diceret de vaſe:ſi illō
faceremus leuiꝰ q̄ ſit aq̄: ¶ Silr illō qd̄ dicūt de eleua- T
tiōe corporū ꝓꝑ inane:neceē ē vt aut inane diſpergēs ptes
corporis ſparſi ſit id quo motꝰ fert̄ ſurſuʒ:ſʒ id ex quo res
eſt vt ſeꝑabile ē ab ea:⁊ tūc illō inane erit iſeꝑabile ab eo
in motu eiꝰ.⁊ tūc erit iens cū eo:⁊ ēt egrediet̄ loco:ſi fuerit
mutatū hn̄s dimēſiōes ⁊ ſtatutū i ſitu:aut vt nō ſit iſeꝑa
bile ab eo:ſʒ vt ſit non ceſſans mutare inane poſt inane.
Si aūt ſic fuerit:in quocūqȝ inani poſuerimꝰ tāget illud
in momēto.ſʒ in momēto nihil mouet illō.⁊ poſt motuʒ
nō erit tāgēs illō. Sʒ fortaſſis dabit ei v̄tutē aliquā:⁊ illa
virtus ꝯſueſcet remanere i eo.⁊ mouere illud. V.g.ſic ſi
calefaceret:aut ſi fieret i eo aliq̄ affectio q̄ remaneret in
eo:⁊ alia affectio eēt mouēs ⁊ non ceſſaret:⁊ illa affectio
addēdo:⁊ motꝰ feſtinādo. Sʒ ꝙ illa affectio debeat ma-
gis ad vnā ptē inanis q̄ ad aliā:cū inane totū ſit ꝯſile ſi-
ue vniforme ē icōueniēs. Sʒ mirū ē ꝙ ex diſperſiōe ina-
nis inter partes aque ꝑueniat affectio in ꝯiūctiōe ꝑtiū:
que nō veniat ſigillatim in vnaquaqȝ earū:q2 incōueniēs
eſt vt ſint partes ſeꝑate.quarū vna nō moueatur a cauſa
mouente.⁊ tota cōiunctio earū moueat̄ ab illa. Sʒ opor-
teret vt eſſet ꝯiunctio cōpoſita ex partibꝰ ſeꝑatis aut cō-
tingētibꝰ ſe:que nō mouerent̄ niſi ꝓpter eēntiaʒ motus
qui afficit vnāquāqȝ partiū. Et tunc diſperſum cuiꝰ par-
tes ſunt diſperſe ꝓpter inane nō moueret̄ niſi ꝓpter ina-
ne:⁊ ꝑueniret antea ſurſuʒ vnaqueqȝ ſigillatiʒ pars eiꝰ:
ſed vnaqueqȝ illarū partiū nō eſt diuerſitas:cū acceperi-
mus ea ſm ſimplicitatē partiū ꝯſiliuʒ. Ergo non ſit eius
aſcēdere ꝓpter diſperſionē inanis:ſed ꝓꝑ ꝯtinentiaʒ ina-
nis qd̄ circūdat illud:⁊ tūc videret̄ ꝙ cū quo adunatum
fuerit:⁊ fuerit multū:non patiet̄ ꝓpter inane. ¶ Cuʒ aūt V
diſperſum fuerit:⁊ diminute fuerint ptes eius patientur
partes eiꝰ paruiſſime ab inani:⁊ ꝯtinget ex hoc ꝙ qcqd ē
mouet̄ ſurſuʒ. Et cū h̄ nō oīa corpora patient̄ hāc paſſiōeʒ:
ſʒ corpora tm̄ q̄ hn̄t nās ꝓꝑas ꝓꝑ q̄s ꝯbēt ſpargi ꝓꝑ ina-
ne:⁊ certitudo huius eſt hec:q2 nā aliquorū corporū eſt vt
partes elongate ſint a ſeipſis poſtq̄ recipit dimenſioneʒ
illaʒ inanis ꝓpter diſperſiones. Et nā aliorū corporū eſt
remotior ab hoc.⁊ mirabile eſt imaginari fugā iſtarum
partiū que ſunt vnius generis a ſeipſis quouſqȝ ſeparen-
tur:qūo contingat ⁊ qūo vna pars nāliter fugiat ſurſum
⁊ alia deorſuʒ:⁊ alia dextrorſuʒ:⁊ alia ſiniſtrorſuʒ quouſ-

q̄ꝫ accidat diſperſio. videt̃ tibi ꝙ oībus his partib⁹ accidet hec fuga: aut ꝙ vna earuꝫ eſt q̄ta permanens: ⁊ alie fugientes nō permanētes. Sed mirabile eſt ꝙ vna earū non fugiat: alie fugiant: cuꝫ oēs partes ſint conſimiles: et inane qđ in eis eſt ſit conſile. Et iteꝝ mirabile eſt: ꝙ vna pars vadit dextrorſuꝫ. ⁊ alia ſiniſtrorſuꝫ: cū vtriuſq; vnū ſit iudiciū in nā ⁊ in eo in quo mouet̃ non ſit diuerſitas.
X Ergo ex his manifeſtū eſt ꝙ inane nihil eſt. ℭ Sꝫ in vaſis p̄dictis: ſiue in illis que vulgo dicunt̃ cedaqua nō accidit aliqđ qđ videt̃ eſſe extra nām: niſi q2 īpoſſibile ē ꝙ inane habeat eſſe. Et q2 ſuperficies corpoꝝ debēt ſe contingere: cū fuerit ibi ex contactu coactio ex qua eſt ꝓpter tangentē viciſſitudo deſcēdentis ſubito: ⁊ tūc ſeparat̃ ſuperficies vna ab alia que ꝯtingebat eam. Et q2 ſupficies aque que eſt in vaſe furante aquā: debet nāliter tangi ſuperficie alteri⁹ corporis: ſicut ſuperficie digiti: idcirco oꝫ vt ſit retenta ⁊ nō deſcendat: cuꝫ ſuperficies illa retinuerit ſe in ſua: vt non deſcēdat cū ea. Ideo oportet neceſſario: vt reſtet. Si auteꝫ poſſibile eſt eſſe inane: ⁊ ſuperficies corpoꝝ diſiūgi: poſſibile eſſet tūc attrahi aquā nō ſm viciſſitudinē. Sed attrahit̃ aqua in vaſe per ſuxioneꝫ eo ꝙ extremitas ei⁹ qđ deſcendit tangit extremitatem alterius: ⁊ ꝓpter īpoſſibilitateꝫ interruptionis ⁊ ſeparationis que aduenit ꝓpter eē inanis: ⁊ ꝓpter obedientiā attracti ſugendo a trahenti. Et iō eſt poſſibile eleuari magnū pōdus ꝓpter vaſculū paruū qđ artificioſe ſit poſituꝫ ſup illud: ⁊ alia multa ex operib⁹ miris que fiūt ꝓpter impoſſibilitatem eſſendi inane.

ℭ Capitm. IX. De certificando qd ſit locus: ⁊ de deſtruendo ſententias coꝝ qui dixerūt locū nihil eſſe: ⁊ dixerunt nihil de eo.

A POſtquaꝫ locus eſt id in quo eſt ſoluꝫ corpus: ⁊ in quo īpoſſibile ē eſſe cū eo aliud preter ipm: q2 eſt ei eq̄le: ⁊ eſt qđ renouat̃ ⁊ qđ ſeparat̃: ⁊ in vno illi⁹ viciſſitudinant̃ multa locata: ⁊ he oēs proprietates aut aliqua illaꝝ non hñt eē niſi in yle aut forma aut inani aut ſuperficie ꝯtingente quocūq; mō. Sed oēs nō inueniunt̃ in yle nec in forma. Inane autē non habeat eſſe nec vacuū: ſuperficies vō non vacua nō eſt locus: nec de illa eſt aliqd ꝯtinens: niſi que eſt finis corporis continētis: tūc ergo locus eſt ſupficies que eſt finis corporis cōtinētis. ⁊ nō in alia: q2 ipſe eſt continēs ⁊ equalis ⁊ ꝑmanens locatis. ⁊ eā implent locata: ⁊ nihil plus: ⁊ diſcedit ab ea in motu: ⁊ accedit ad eaꝫ: cū locatū tendit ad eaꝫ: ⁊ impoſſibile eſt eē in ea duo corpora ſimul. Ergo iā declaratū eſt locū habere eē: ⁊ qd ſit. Sꝫ aliq̄ñdo contingit vt locus ſit vna ſupficies: aut multe ſuperficies ex q̄bus ſit vnus locus: ſicut locus aque in flumine: ⁊ aliq̄ñdo cōtingit vt alique iſtaꝝ ſuperficieꝝ ſint mobiles accidētalr. ⁊ alique ſint quiete. Et aliq̄ñdo ꝯtingit vt oēs ſint mobiles circulariter ſup mobile: cū ipſuꝫ ſit quietum: ⁊ aliquādo continēs ⁊ contentū diuerſificāt̃ in cōiūctiōe ſicut multi celoꝝ. Et debemus cōſiderare cū fuerit. exēpli gratia. aqua in vaſe: ⁊ in medio aq̄ aliqd aliud qđ circūdet aq̄. Sed iaꝫ ſcimus ꝙ locus aque eſt ſupficies cōcaua vaſis. Ergo ipſa ſola eſt locus ei⁹: aut ipſa: ⁊ ſupficies exterior tumida corporis qđ eſt in aq̄ ſimul ſūt locus aque: ſicut ſi eēt aqua in tali figura: ꝙ ꝯtineret eaꝫ ſupficies exterior tumida: ⁊ alia ſuperficies ꝯcaua: ⁊ alie due ſuperficies hoc mō. Supficies. n. concaua ꝯtinentis ſola nō eſt loc⁹ eius. ſꝫ adiūctio ſuperficieꝝ que tangūt oēs partes eius. Ergo vr̃ ꝙ adiūctio ſuperficieꝝ que tangūt aquā in oīb⁹ partib⁹ eius. ſ. concaue vaſis ⁊ tumentis exterioris q̄ eſt
B corporis qđ eſt intus in aq̄ ſit locus eius. ℭ Sed hᷤ ē q̄daꝫ. ſ. ꝙ concauitas figure quā preſignauimus nō continet illā ſola: ſed continent eaꝫ ſupficies adiūcte q̄ ſunt ſicut vna ſuperficies. Et illic nō eſt ita res. ſꝫ ꝯcauitas ſufficiebat ad ꝯtinendū: ſiue eēt ibi ſupficies tumens exterior: ſiue nō. Ex duab⁹ aūt ſuperficiebus diſiūctis nō cōponit̃ vnū aliqd qđ ſit locus hoc modo Sed in p̄dicta figura componit̃ ex duab⁹ ſuperficieb⁹ contingentibus ſe vna ſupficies que tangit vnā ſuperficiem q̄ eſt aq̄. Uidet̃ ergo ꝙ q̄ñdo ex coniūctione ſit vnū: ipm vnū coniūctū ſit vnus locus: ⁊ partes coniūcti ſint partes loci: et non ſit aliq̄ illaꝝ locus toti⁹. vbi aūt oīno componuntur nō ſit hᷤ ſicut in iſta. Sed ꝯ rōneꝫ ꝑmā negantiū locū eſſe: nos ſic dicimus: ꝙ locus accidēs eſt: ⁊ poſſibile eſt ab eo denominari nomē ei⁹ in quo eſt. Sed non denominauerūt ab eo: q2 non cōprehenderūt illuꝫ: ⁊ multa talia ſunt. Si aūt denominauerūt non opꝫ vt ſit nomē eius hoc nomē qđ eſt locatū: q2 locatū denominatum eſt a locatione. Nō eſt aūt locatio ꝙ res habeat accidens qđ ſit locus eius. Poſſibile eſt. n. vt in re ſit accidens: ⁊ ab eo denominet̃ nomē alteri⁹ rei: ſicut generatio que eſt in patre: aut ſicut ſapiētia q̄ eſt in ſapiente a q̄ denominat̃ nomē rei ſapite in qua nō eſt ſapientia. Ergo poſſibile eſt vt a loco denominet̃ nomē locati: q̄uis loc⁹ non ſit in eo: ſed ipſe in loco. Sꝫ hoc ꝙ corpus ꝯtinet aliđ corpus: ita ꝙ ſupficies eius īterior ſit locus eius: hec ē intentio intellecta: ⁊ poſſibile eſt vt denomiet̃ ab ea nomē illius continentis. ℭ Sꝫ ſi denominaret̃ ab ea nomen eēt verbū ſicut locare: locus aūt non eſt v̄bum: nec congruit līgue vt īponeret̃ ei nomen hᷤ. Nec tñ ideo minus

C debet locus eſſe accidēs. ℭ Sed ꝯtra rōnem ſcḋam reſponſum hoc eſt: ꝙ locus nec eſt corpus: nec eſt eq̄le corpori. Sꝫ recipit illud ex hoc intellectu. ſ. ꝙ coapt̃at ſuis extremitatib⁹ ꝑma coaptatione. Hoc aūt qđ dicimus ꝙ locus eq̄lis eſt locato eſt dictio impropria: q2 enim volumus dicere ꝙ locus ꝓprius eſt locati: viſum fuit certe ꝙ eſſet ei equalis extremitati eius extrinſece: iō ꝓprius eſt ei certiſſime: q2 impoſſibile eſt vt ſit intus corpus preter corpus: cui⁹ extremitas exterior eq̄lis eſt illi extremitati que eſt locus. Et cū id qđ dixerūt de equalitate loci ad locatuꝫ: non ſit ꝓbabile qđ credi debeat: nec per ſe ſatis notū qđ ꝓbatiōe nō egeat: tūc nulla ē dubitatio. ℭ Sꝫ dubitationē tertiā nō deberemus hr̃e: niſi diceremus: ꝙ oīs mot⁹ qualiſcūq; fuerit. ſiue eſſentialr: ſiue accītalr: debꝫ ſtabilire locuꝫ. Sed nos nō dicimus hoc: imo dicimus ꝙ motus rei eēntialr eſt vt ſeparet̃ ab omni qđ eſt cū illa: ⁊ ꝯtineat illam ſeparatione eſſentie ſue non cauſe comitātis. Et hoc eſt ꝓpter qđ ſtabilitur locus. ℭ Sup-

D ficies aūt ⁊ linea ⁊ punctū comitant̃ corpus in quo ſunt: ⁊ non ſeparant̃ ab eo vllo mō. Sed corpus aliq̄ñdo ſeparatur ab omni eo qđ eſt cū eo: ⁊ apud ipm eſt: ⁊ qđ circūſcribit illud. Uñ opꝫ vt linea ſeparet̃ a linea. ⁊ ſuperficies a ſuperficie: q2 ſi poſſibile eſſet vt linea ⁊ ſuperficies ⁊ punctuꝫ ſepararent̃ eēntialiter ⁊ motu ſui. tunc eēt ideꝫ iudiciū qđ dixerunt. Sꝫ qđ dixerunt ꝙ punctū eſt ꝑuatio diſcutiendū eſt: ſed alſ. nec pertinet ad preſens: q2 iaꝫ diſcuſſum eſt. ℭ Sed ratio quarta nō deberet eē: niſi ratuꝫ eēt: ꝙ q̄cq̄d neceſſariū eſt: eſt cauſa. Sꝫ non eſt ita. q2 cā indiget cauſato ⁊ comitantib⁹ cauſatuꝫ: q̄ tamē nō ſūt cāe. Sicut cauſatū indiget cā ⁊ comitātib⁹ cām. ⁊ tñ nulluꝫ coꝝ eſt cā cauſe. ℭ Qꝛ cā eſt que neceſſario eſt ꝑ ſe ⁊ non per aliud: ⁊ illa ē prior. ℭ Locus aūt eſt de his que Cauſa
neceſſaria ſūt motui. Sꝫ locus nō ē prior motu cālitate: Locus
ſed eſt prior eo nā: ita ꝙ ſi fuerit motus: erit locus. Non aūt ſi fuerit locus: erit motus. Sed hec prioritas alia eſt a cauſalitate: q2 opꝫ: vt eē illi⁹ ſit cū eē iſti⁹: ⁊ ꝯſtituat eſſe

illi⁹:quēadmodū nō hꝫ eē cauſatū niſi fuerit cā:⁊ h̄ cer-
tificabiť tibi in alia doctria. Ergo poſſe ē:vt locus gnāli-
oꝛ ſit q̄ȝ motus:⁊ comiteť motuꝫ:nec tñ ſit cā ei⁹:iteꝝ ꝙ
motus habeat eē in mobili. Hoc nō negať ita vt locus ēt
ſit ei⁹ cā mālis. Multa.n.ex reb⁹ hñt eē in duob⁹ ſubie-
ctis mālib⁹ ſm multos hoīum.q: mot⁹ ē ſeparatio:⁊ ꝓnō
eſt lōge vt habeat eē ⁊ a ſeparato.⁊ ab eo a quo ſeparať:
⁊ vtruq̧ ſit ſubiectū ei⁹. Ergo erit motus ī mobili ⁊ ī lo-
E co. ❡ Si aūt hoc deſtruiť:alio ſiqdēꝫ mō deſtruiť nō ꝓ-
pter hāc certitudinē ꝙ mot⁹ hꝫ eſſe ī mobili.⁊ oīno loc⁹ ē
id qđ comitať ſubiectū motus.q: ſubiectū motus ex hoc
ꝙ eſt in effectu ſubiectū motus.ſ.ex h̄ ꝙ mot⁹ hꝫ eē in il-
lo tātū eſt in loco ſine dubio:q̄uis eius qđ ē in loco nō ē
cā. Ergo locus eſt comitās cām mālēꝫ motus. ❡ Sꝫ ra-
tio quinta nō deberet eē niſi vegetabile qđ eſt in loco eēt
permanēs ſemꝑ in eodē loco. Sꝫ q: ſemꝑ mutat locum
poſt locū:ſicut mutat q̄titatē poſt q̄titatē:iđ non cura-
mus qđ dixerūt. Deſtruamus ergo ſniās eoꝝ q male ſen-
ſerūt de eēntia ei⁹. Argumētatio aūt eoꝝ q dixerūt ꝙ in
loco viciſſitudinanť res.⁊ in yle viciſſitudinanť.iam ſcis
q: h̄ nō eſt aliqđ cōcludens. Si enī dixerint ꝙ id ī quo-
cūq̧ viciſſitudinanť:locus eſt.nō ꝯcedimus h̄:q: loc⁹ nō
eſt niſi aliqđ in quo viciſſitudinanť.ſ.corpora locata. Si-
milr ⁊ cōtra id qđ dixerūt ꝙ locus ē ꝑmū ꝯtinens ⁊ cir-
cūſcribens.⁊ iđ eſt forma h̄.q: locus nō eſt qcqđ ē ꝑmuꝫ
ꝯtinens.ſed id qđ continet aliqđ diſcretū a ſe:⁊ ēt forma
non ꝯtinet itra ſe aliqđ:q: ꝯtinens diſcretū eſt a ꝯtento:
yle aūt non eſt ſeparata forma. ❡ Itē ſi circūſcribēs vo-
lunt appellare extremitatē qua res terminať.nō ē aucto-
F ritas ꝙ locus ſit hꝫ:⁊ ꝙ nō eſt veꝝ iā claruit. ❡ Si autē
circūſcribens volūt itelligere id qđ eſt ꝯtinens:tūc ē no-
men denoiatiuū ꝯtinentis:⁊ ſenſus hui⁹ eſt ſenſus illius.
❡ Itē locus eſt id qđ ꝯtinet locatū ⁊ circūſcribit:id aūt
qđ eſt locatū corpus eſt:forme aūt ꝯtinēt mām:⁊ nō ē in
eis corp⁹. Sꝫ rōnes eoꝝ q tenent ſniam de ſpacio cuius
fundamētū eſt h̄.ſ.ꝙ ſupficies ē ꝑmutabilis. Locati aūt
locus nō ꝑmutať:ſꝫ nō eſt ibi aliqđ ꝑmanēs niſi ſpaciū:
dicemus nos nō ꝯcedere ꝙ locatū nō mutet locū ſuum:
eſt enī cōmutās locū ſuū:ſed ex h̄ ꝙ ē corp⁹.nec eſt mobi-
le nec qetuꝫ. Ideo aūt ſm nos nō ē qetū:q: nō eſt in vno
loco omni tēpore. Si aūt cū dť qetū nō itelligūt hoc:ſed
id poti⁹ cui⁹ cōparatio ad res fixas in eo nō ꝑmutať:tūc
quietū eſt h̄ mō. Aut ſi id qđ ſi dimitteret in ſua diſpōne
⁊ in ſuo loco:teneret ſuū locū:⁊ nō mutaret eū ꝑ ſeipſum:
ſed ſemꝑ teneret vnū locū. Nos mō nō accipimus qetū
ex ꝑmo ſenſu nec ex iſto. Si.n.acciperemus ex vno iſtoruꝫ
duoꝝ ſenſuū eſſet qetū. Nō mobile eteni eſt id a quo nō
eſt ꝑn⁹ motionis. Mobile eteniꝫ certe h̄ eſt a quo ē ꝑn-
cipiū motionis.ſ.in quo ē ꝑfectio ꝑma ei⁹ qđ eſt in poten-
tia ex ſeipſa:ita vt ſi oīa q̄ ſunt:ita vt ſint oīa apud ipꝫ ma-
neāt in ſua diſpōne.ei⁹ tñ diſpō eſt vt mutetť.ſ.vt q̄uis ea
que circūſcribūt ipm.⁊ ſunt adiūcta illi. Oia ſint perma-
nētia ita vt ſunt:⁊ nihil accideret eis.tñ ꝙ accideret ipſi:
G eēt ꝑmutatio cōparationis in eis. ❡ Hoc aūt nō eſt ita:
q: nō eſt neceſſe:vt corpus ſine dubio ſit qetū aut mobi-
le. Corpus.n.hꝫ diſpōnes qbus nec eſt mobile nec qetū
in loco:⁊ alias qb⁹ nō hꝫ locū ꝓpriū.⁊ alias qbus hꝫ locū
propriū.q: hꝫ locū.ſed non hꝫ ipm eūdeꝫ in oī tēpore.vñ
ipm non eſt ꝑn⁹ diſcedēdi ab eo.⁊ alias qb⁹ hꝫ locū quē
hꝫ aliquo tēpore:nō in oī tēpore. Nos aūt non accipim⁹
in tēpore niſi ſm h̄ ꝙ eſt in momēto. Ergo corp⁹ erit nec
quietū nec mobile. ❡ Sed cōtra hoc qđ dixerūt de reſo-
lutiōe h̄ eſt:q: nō eſt reſolutio eo mō quo ipſi dixerunt.
Reſoluere, ❡ Reſoluere eteni eſt ſeparare in intellectu vnāquāq̧
partiū rei que ſunt in illa. Et hec ſeparatio oſtēdit nobis

yle:ꝓbat enī ꝙ ibi eſt forma.⁊ q: forma nō exiſtit per ſe.
ſed in mā. Ergo probatur ꝙ in hac re ſenſibili eſt forma.
⁊ mā. Sed ſpaciū qđ dixerūt:nos vero accepim⁹ eo mō:
q: ſpaciū non ꝑcipiť intellectu:niſi remoto locato ⁊ pri-
uato:q: fortaſſis tūc cuꝫ remotū ⁊ ꝑuatū fuerit locatuꝫ:
oportebit in opiniōe ſpaciū itelligi. Sꝫ mā nō cōprehen-
diť:niſi cū itellectu cōprehēdēdi formā:non aūt cuꝫ itel-
H lectu remouēdi vel abſtrahendi. ❡ Si aūt reſolutioneꝫ
accipiunt ex alio ſenſu.ꝯtinget tūc error ꝓpter cōionem
nois.q: reſolōnem hāc accipimus nos ex intellectu opi-
nādi reꝫ ꝑuatam.⁊ cū hꝫ opinionē habuerimus de ſoꝛ⁹:
ſeq̄tur tūc deſtructio māe.non cōprehenſio. Ex remotio-
ne aūt locati non ꝑuenit nec deſtructio ſpacij neq̧ poſi-
tio. Sed id ex quo nō ꝑuenit deſtructio ſpacij.nobis nō
eſt opus.q: ꝓlocutoꝛ noſter nō dixit. Sꝫ nec poſitio il-
lius:q: ex ipſa ſola deſtructione locati:nō ꝑuenit ſpatiū
eē:niſi addiderint aliqđ:hoc.ſ.ꝙ corpora retinētia loca-
tuꝫ habēt eſſe ꝑmanētia in ſua diſpōne. Sꝫ ſi fuerit vnū
corpus tantū qđ pateť priuatum ex priuatiōe ſue priua-
tionis:non ſeq̄tur intelligi tale ſpaciū.qđ ſi non eēt.ꝑua-
tio priuationis corporis nō intelligeret. Sed intellectus
ſemꝑ ſeqtur reſolutionē ad cōprehendēdū ſpaciū infini-
tuꝫ.ſiue ſit ibi corpus qđ remoueať:ſiue nō. Sed ſpaciū
eſſe ſm ſenſuꝫ mēſurandi:non eſt itellectus mēſurare ꝑi-
uationeꝫ corporis:niſi in regula ſeruādi corpora retinen-
tia illud que menſurabat ſpaciū terminatuꝫ. Et niſi eſſet
propter mēſurare.non eſſet opus ꝑuatione corporis ad
intelligendū ſpacium. Et ꝑꝑ hoc totuꝫ concedamus iaꝫ
ꝙ h̄ ſpaciū contingit in intellectu:cū ꝑuatur corpus aut
I corpora. ❡ Sꝫ vñ ſciemus ꝙ hec opinio nō ē falſa.quo-
uſq̧ ei⁹ aſſertio nō ſit falſa. Et ſi veꝝ eſt hoc qđ poſuim⁹
K eē poſſibile:ideo vt h̄ qđ ſeq̄tur non ſit abſurdū.fortaſſis
aliqs iudicabit ꝙ itellectus diſcernit.⁊ qcqđ cōprehen-
dit:cōprehenſuꝫ eſt:ſed nō eſt ita. Multe eniꝫ ſunt ex di-
ſpoſitionib⁹ que hñt eſſe:⁊ ſunt diuerſe ab intellectu. Et
iđ redibimus iaꝫ ad initiū ſermonis ⁊ dicemus:ꝙ reſolu-
tio diſtiguit res:quaꝝ certificať eſſe in cōpoſito.ſed ſunt
ꝑmixta apud rōnes:⁊ diſcernit alias ab alijs cōſtituēdo
⁊ terminādo. Et ſunt aliq̄ eoꝝ quaꝝ vna ſignificat eē al-
teri⁹:qđ cū inſpectū fuerit:per vnā cognoſceť alia:⁊ erit
tunc reſoluere ex ſenſu relinquēdi ⁊ diſcedendi ab eo ad
aliud:non ex intellectu priuādi. ❡ Sed ꝯtra rōneꝫ que
hanc ſeqtur reſponſuꝫ hoc eſt.ſ.ꝙ dictio huius q dicit ꝙ
corpus eget loco nō ꝓpter ſuperficieꝫ ſuā:ſed locus eget
eo ꝓpter corporeitatē ei⁹:ſi vult dicere ꝙ ex hoc ꝙ ē cor-
pus dꝫ eſſe in loco:dictio vera eſt:nō tñ oportet vt iđ lo-
cus ei⁹ ſit corpus. Non.n.opꝫ vt quotiēs aliq̄ res habue-
rit aliqđ ꝓprie que hꝫ aliquā relationem ad aliud ꝓpter
aliquā proprietateꝫ quā habꝫ:vt illud ad qđ refertur ha-
beat eandē proprietatem. Non eniꝫ oportet:vt q: corp⁹
eget principijs quibus ſit corpus non qbus habeat eſſe:
iccirco oporteat etiaꝫ principia eius eſſe corpora. Nec q:
accidens indiget ſubiecto ex hoc ꝙ eſt accidens:ideo de-
beat ſubiectū eius eſſe accidens. Sed ſi voluit dicere ꝙ
omnis dimenſio corporeitatis debꝫ habere dimenſionē
in qua ſit.hec eſt repetitio queſtionis ꝑme:⁊ oīno ad cor-
pus debꝫ habere locū:nō iccirco dꝫ ꝯtingere locuꝫ tota
ſua corporeitate. Sicut ⁊ ſi deberet habere cōtinens ꝓ-
pter ſuam corporeitateꝫ:non tamē ideo deberet contin-
gere continens tota ſua corporeitate:⁊ omnino nondum
eſt conceſſum ꝙ corpus debeat hñe locuꝫ propter ſuam
corporeitatē:niſi q̄tum conceſſuꝫ eſt ꝙ ꝓpter ſuaꝫ cor-
poreitateꝫ dꝫ habere ꝯtinens. Senſus autēꝫ vtriuſq̧ di-
ctionis hic eſt:ꝙ totū corpus:qđ itelligimus in aliq̄ re:di-
cimus ꝙ eſt in loco.⁊ ꝙ eſt in ꝯtinēti. ❡ Sꝫ q: res cum k

ſua totalitate eẽ in aliquo: nõ eſt ipſaz tãgere illud ſua totalitate: dicimus eniz ꝙ tota hec aqua ⁊ tota eius collectio eſt in hoc vrceo. ſed nõ volumus dicere. ꝙ eius totalitas tãgat vrceuz. ¶ Sz contra rõnem que ſeqtur poſt hanc que eſt de qualitate loci ad locatum iam expediuimus reſponſuz. Sed de ea que eſt poſt hãc que tenet hoc ꝙ locus nõ moueaẽ: conceſſuz eſt ꝙ locus nõ mouetur ꝑ ſe̾m. Sed ꝙ nõ moueaẽ accidentalr̃: hoc non eſt conceſſum: nec diuulgatũ: qꝛ vulgus nõ negat ꝙ locus rei non moueaẽ: vident eniz ꝙ vrceus: locus eſt: ⁊ põt ſm̃ eos ſine dubio moueri. ¶ Sz contra rationẽ que eſt poſt hãc: ⁊ inititur viſibus vulgi. ꝑmo dicemus ꝙ nõ eſt illa rõ in reb' intelligibilib'. ſcḋo ꝙ ſicut nõ timent dicere ſpaciũ infinituz qḋ eſt in vrceo: aliq̃do eſſe plenũ: aliqñ vacuũ. Silr̃ non vereneẽ dicere ꝙ ſuperficies vrcei concaua: aliquãdo eſt plena: aliqñ vacua. Sed hoc ſi vulgus intellexerit vtrũq; ſenſuz: qꝛ illi nõ debent diiudicare v͠ba: quoruz ſenſum intelligere nõ conſueuerint. Videẽ aũt ꝙ facilius intelligerent locũ eſſe ſuperficiẽ concauam q̃ aliqḋ aliud: plenuz eniz in viu eoꝝ hoc eſt: qḋ cõtinet rez totaz cum ſua mole vel corpulentia: ita vt vndiq; ꝯtigat illã. Nõne eniz vides dici iter eos ꝙ vrceus plenus eſt: ⁊ vter plenus eſt. Sz de ſpacio qḋ illi dixerũt: neſciũt aliqḋ eſſe in vrceo: niſi ꝙ cõtinens ꝓprie ſignificat hec ꝓprietate. Continẽs aũt magis videẽ eſſe ſupficies q̃ ſpaciũ. Spaciuz enim nihil ꝯtinet: ſed fortaſſis res que implet illud: cõtineret illud: ſi hr̃et eſſe: ⁊ ideo ꝯſueuit vulgus dicere: ꝙ vrceus eſt plenus: ⁊ renuit dicere ꝙ ſpatiuz qḋ eſt intus ſit plenuz. Sed vrceus eſt nomẽ ſubſtãtie terreſtris fabricate ſm̃ figurã ſupficiei interioris cõtinẽtis. Et ſi h̄ ſuperficies poſſet exiſtere per ſe: ipſa eẽt vice vrcei: ⁊ diceretẽ de ſupficie qcq̇d nũc dr̃ de vrceo. Ergo iã manifeſtuz eſt: ꝙ cũ illi dixerit vrceuz eſſe vacuũ vel plenuz: ⁊ acceperint hoc ex eo ſenſu quo dr̃ aliqs locus eſt vacuus vel plenus: ꝙ pro ꝯtinẽte hoc dicũt. Concedo aũt eos nolle dicere de ſupficie abſolute ꝙ ſit plena vel vacua. Supficies eniz abſolute nõ eſt locus: ſed locus eſt ſupficies ex intellectu circũſcribentis. Sed cum acceperint ſuperficiem abſolutã ex itellectu ſupficiei circũſcribentis: nõ negabunt hoc. ¶ Sed ratio que eſt poſt hãc que dicit ꝙ cuz poſuerimus ſpaciũ eſſe locũ: tunc oẽ corpus habebit locũ. Et dixerunt hoc eſſe rõnabile ⁊ ratũ: hec ratio inanis eſt. Si eniz nõ fuerit neceſſariuz omne corpus eſſe in loco neceſſitate ſuipſius: tunc noſter labor in affirmãdo hoc erit caſſus. Fortaſſis aũt verius eſt: ꝙ aliqḋ corpoꝝ eſt qḋ nõ eſt in loco. Si autem fuerit hoc nõ eget nr̃o ingenio ſiue cõſilio. Si autẽ hec ꝓpoſitio fuerit euidẽs ꝙ omne corpus eſt in loco. ⁊ nõ fuerit poſſibile. vt oẽ corpus circũſcribens. aut aliqḋ aliud opinabile habeat locũ nõ ſpaciũ. niſi ſpaciũ īfinitũ. ⁊ ſpaciũ īfinituz habuerit eſſe: tũc erit neceſſe vt ſpaciũ infinitũ ſit locus. Nulla autẽ iſtaꝝ eſt neceſſaria. Vides. n. q̃ta ẽ hec ſeductio qua laboramus. vt omne corpus ſit in loco. Cõcedamus autez ꝙ omne corpus ſit in loco: nõ eni iccirco oportet. vt ſpaciuz ſit locus: fortaſſis eniz ſpaciũ nõ hz eẽ. Cõcedamus ſtẽ ꝙ oẽ corpus ſit in loco. ⁊ ꝙ ſpaciũ habeat eſſe. non tñ ideo ſeqtur: vt locus ipſe ſit ſpaciũ: poſſibile eſt eniz vt in hoc ſpaciũ nõ ſit locus: ſed ſit comitãs locum. ⁊ ſit cõe oĩ corpori ꝓpter cõitatẽ loci. Si autez voluerint dicere: ꝙ magis vr̃ multitudini. ſ. ꝙ oẽ corpus eſt in loco: nõ ẽ hec ratio: vt auctoritatẽ huius ſn̄ie ſumãt ex opione multitudinis ⁊ vulgi. Non. n. bene ſtabiliũt ſn̄iam quã tenẽt ex hoc ꝙ tenẽt ⁊ dicunt: ſicut eſt in rumore ⁊ exiſtimatiõe. Nos autẽ poſſumus attribuere illis aliã ſn̄iaz. ſ. qꝛ oẽ qḋ eſt: eſt in loco: ⁊ deſignaẽ. Et he oẽs ſn̄ie equales ſunt inquãtum tenet eas vulgus: ſed poſſumus eos auertere ab eis cõuertendo ⁊ docẽdo per creaturã intellectualem ⁊ rationalem. Jaz eniz docui te modos iſtaꝝ ꝓpõnuz quãdo locuti fuimus in dyaletica. ⁊ declarauimus ꝙ opiabiles ſunt nõ intelligibiles. ⁊ iõ non debemus curare de eis: q̃uis hoc qḋ indicãt omne corpus eẽ in loco: nõ eſt ſz eos ita ratum ſicut hoc ꝙ omne quod eſt: eſt in loco deſignatum. Jpſi enim non intelligunt de locatione aliud: niſi quod intelligunt de ſitu. Sed licz hoc eſſet verum: non tamẽ quod dixerunt de ſpacio debet eſſe veruz: ſicut declarauimus. qꝛ poſſibile eſt vt aliud ſit locus qḋ habeat eẽ ⁊ nõ ſpaciũ. ⁊ ꝙ vnũquodq; coꝝ ſit in vnoquoq; corpore. vnde hoc ꝙ ſpaciũ eſt ꝯtingens vnũquodq; corp': non eſt rõ vt ꝓpter hoc ſit locus ei'. Poſſibile eſt eniz vt omne corpus habeat duo. quoꝝ vnũ ſit locus ei' ⁊ non aliud. Sed q tenent rõnẽ que eſt poſt hãc. debent ſcire: ꝙ extremũ querere ſit duob' modis. qꝛ aut q̃rit qḋ eſt poſſibile querere: aut qḋ nõ eſt poſſibile. querere aũt qḋ nõ eſt poſſibile hoc eſt vt corpulentũ querat intrare cũ tota mole ⁊ corpulẽtia ſua in ſupficiẽ ⁊ in extremũ corporis. ¶ Querere aũt qḋ eſt poſſibile. h̄ eſt vt querat contigere illud tantũ: queadmodum tangit circũſcriptum ſuum circũſcribens. Et hic ſenſus verus eſt: cũ ſuperficiez poſuerint locũ. Deinde ſi nõ quærit extremũ. non tñ debet propter hoc q̃rere locũ vel ordinem in ſpacys ordinatis. Sed fortaſſis quereret ordinem in ſitu terre: q̃uis non eſſet neceſſe. vt oĩs ſitus eſſet in ſpacio. ſed ſitus eẽt relatio vnius corporis ad aliud corpus: qḋ eſt ſub ipſo in aliqua parte: ita ꝙ nõ eẽt ibi ſpaciũ: niſi dimẽſiones corporuz ꝯtingentiũ ſe. ¶ Sed ꝯtra rõnes auctoꝝ ſn̄ie ỏ inani reſponſuz cõtra eã que eſt de raritate ⁊ denſitate: h̄ ẽ: ꝙ denſitas ſit duob' modis. Una enim denſitas eſt q̃ ſit ex ꝯiũctione partiũ diſperſaꝝ in aere q eſt inter eas qui quũ exit de iter eas ipſe redeũt in locũ ſuuz: ita vt non ſit inter ea inane. cui oppoſita eſt raritas. Et alia dẽſitas eſt: nõ qꝛ partes diſperſe ꝯiungũtur: ſed qꝛ ipſa mã aliqñ recipit maiorẽ corpulẽtiã: aliqñ minorẽ corpulẽtiã. Utreq; enim ſunt due res accidẽtales. Nõ eſt eniz vni earum mã magis debita q̃ alij. Cum aũt recipit maiorẽ corpulentiã dr̃ ꝙ fiat denſum: cui' oppoſitũ eſt raꝝ. Et hoc eſt qḋ in alia doctrina declarabiẽ: qḋ q̃uis hic nõ dicaẽ: nõ obeſt. Jntẽtio eniz hui' ẽ ꝙ hec ps deſtruaẽ: ⁊ remaneat illa alia pars de qua locuti ſumus. Sz locutio de vaſe cineris oĩno falſa eſt. qꝛ ſi eẽt vera: eſſet totũ vas vacuũ: et nõ cinis in eo. ¶ Sz cõtra locutionẽ de vtre ⁊ vino: poſſibile eſt vt mẽſure quã hz vter nõ appereat diſtãtia ab alia ſenſibilr̃. ⁊ poſſibile eſt ꝯtingere: vt vinũ minuaẽ: cũ exit ex eo vapor aut aer ⁊ fiat min'. Et poſſibile ẽ vt fiat min' ꝑꝑ ꝯſtrictionẽ nãlẽ aut violentã: ſicut poſtea ſcies. ¶ Sz ꝯ locutionẽ de vegetabili: cui' nutrimẽtũ diffundiẽ iter duas q̃ſlibz ꝑtes corpoꝝ contigẽtes ſe: ⁊ extẽdit eas ꝑꝑ mutationẽ ſui ⁊ remãet iter illas: ⁊ dilataẽ earum corpulẽtia. Si aũt nutrimẽtũ penetraret inane anq̃ penetraret: ⁊ poſtq̃ penetraret: eẽt vna ⁊ eadẽ corpulentia ſine augmẽto. ¶ Sz ꝯ locutionẽ de vaſe per flatũ attrahẽte aquã reſpõſuz initiẽ ei qḋ diximus de dẽſitate ⁊ raritate. Vr̃ ꝙ poſſibile ẽ: vt corp' recipiat maiorez corpulẽtiã ⁊ miorẽ: ⁊ ei' alia fiat ꝑ nãz: alia ꝑ viz. Sic ẽ poſſibile vt corp' calefiat ⁊ frigeſcat: ⁊ caloris ⁊ frigoris aliḋ ſit per nãz: aliud ꝑ viz. Silr̃ ẽ diſpõ in magnitudĩe ⁊ puitate: ⁊ qñqdẽ h̄ poſſibile ẽ: tũc quotiẽs minuerit aliq̃ pars corporis: nõ ẽ neceſſe: vt qḋ remãſit remaneat in ſua ꝑma corpulẽtia. Nec cuz accipiẽ aliqua pars aeris que implebat vas: eſt neceſſe vt quod remanſit remaneat in ſua ꝓpria corpulentia: ⁊ ſit inane quod eſt poſt illam. Et cum

Querere duob' mõis.

Denſitas ſit duob' mõis.

N hoc non fuerit neceſſe:tunc non coget nos illud. ¶ Cuꝫ autem aliud ab hoc fuerit:poſſibile eſt vt aer debeat habere naturaliter aliquam corpulentiaꝫ:⁊ poſtea erit neceſſe vt in alia diſpoſitiõe fiat maioꝛ.ideo qꝛ ſumitur de eo aliqua pars per vim:ita vt non poſſit attrahi corpus aliud in loco vel cõmutatiõe eius vel.vice eius quod ſumitur ex eo ⁊ de eius corpulẽtia.Et poſtq̃ aſſumi de eo hanc partẽ non eſt poſſibile:niſi ſic vt diſpergatur.et redeat quod remanſit in prioꝛem quantitatem:qꝛ negatur ſibi eſſe inane:⁊ qꝛ debet eſſe plenũ.Et hec diſperſio erat poſſibilis:ideo conatum eſt ingenium educere hoc poſſibile ad effectum.Et qꝛ trahit ſe in vnam partem:⁊ ſuperficies eius cõtingit id qḋ eſt ante illud in alia parte:⁊ fit hoc ſicut ſi diffunderetur ⁊ creſceret per vim qḋ obedit cogenti.⁊ diffunditur diffuſiõe magna.⁊ ex illo quod dilatatur aliud eſt extra vas.⁊ hoc eſt quod ſuxum eſt:⁊ eſt qḋ remanet in pleno vaſis quod impleuit ſua dilatatione que neceſſe eſt propter attractionem ⁊ ſuxionem. Et cum remota fuerit hec ſuxio:⁊ fuerit poſſibile vt redeat ad ſuam habitudinem prioꝛem:ideo qꝛ attrahit aquam aut aerem qui exiſtit in loco vnde eſt motum:contrahetur ⁊ redibit in ſuam quantitatem. ¶ Nos autem cum ſufflauerimus in vas:⁊ imiſerimus illud in aquã:exibit ex ea ventus multus qui diſperget aquam:⁊ poſtea rediens aqua ſubintrabit in illud. Ergo ſcimus ſine dubio ꝙ iam miſimus in vas aliquid per vim:quod remota vi egreſſum eſt.Et hoc neceſſe eſt vt introitus eius quod imiſimus per vim ſit aut penetratio per inane aut ꝑ denſitatem eius quod erat ibi:que ceſſit ingredienti per vim. Sed illa denſitas ſicut diximus ⁊ innuimus.qꝛ eſt per vim:redit in naturam ſuam remoto cogente. Si autem fuerit propter penetrandum per inane quouſqꝫ perueniat ad locum eius:locus non eſt potens nec abhoꝛrẽs corpus aeris quo implebatur quem remouit a ſe ⁊ repulit. Nec eſt ex natura aeris vt deſcendat deoꝛſum propter inane quod ſit in eo deſcẽſu tali qui ĩpellit aquã. Opoꝛtet ergo vt non ſit neceſſe aerem diſcedere ab eo ⁊ remoueri.Si autem inane eſt qḋ abhoꝛret euꝫ:cur non abhoꝛret alium aerem:Si autem abhoꝛret:cur cuꝫ foꝛtiter ſugitur ⁊ dimittitur:donec ingrediatur aeris tantũ quantũ ſolet egredi:⁊ mittitur ſubito in aquam:cuꝫ ſubintrat aq̃ in eum:Si autem inane abhoꝛret aerem ⁊ expellit euꝫ: plus deberet abhoꝛrere aquam.foꝛtaſſis autem ſi inane abhoꝛret aerem naturaliter:⁊ attrahit aquam:cur permittit aquam ſparſam in aere que erat in vacuo vt deſcendat:Si autem ponderoſitas eius eſt que vincit ſuxionem inanis:cur mouet aquam cum ponitur vas ſuper eaꝫ:⁊ aqua non vincit inane:ſed attrahitur. Retinere autem ponderoſum qḋ erat contentum in eo:non eſt difficilius q̃ʒ eleuare ponderoſum quod erat diſperſum.

O ¶ Poſtq̃ʒ autem declaratum eſt inconueniens huius partis:remanſit oſtendere ꝙ cauſa huius hec eſt:ꝙ neceſſe eſt vt aer habeat quantitatem minoꝛeꝫ propter cõſtrictionem qua remota diſpergitur ⁊ redit in quantitatem ſuam.Et qꝛ eſt ibi alia cauſa propter quaꝫ debet habere maioꝛem quantitateꝫ que eſt calefactio ⁊ tenuitas propter conſtrictionem motus ſufflationis. Ideo nõ potuit eſſe quantum debeat eſſe:propter denſationem conſtringentem que habet maioꝛem vim q̃ʒ tenuitas huius. Jam autem acceſſit prohibitio ⁊ propter calefactionem que accidit debuit fieri aer maioꝛis quantitatis q̃ʒ habebat ante ſufflationem.Et qꝛ ipſa calefactio eſt accidentalis quieſceret:⁊ contraheretur aer ad ſuam quantitatem quã debet habere naturaliter:niſi eſſet ibi illa calefactio ⁊ inciperet aqua ingredi:ideo qꝛ impoſſibile eſt vt ſit ibi inane ⁊ propter hoc videmus:qꝛ id quod inflatur per viꝫ:prius egreditur ab eo aer:⁊ poſtea attrahitur aq̃ ad ſe:ſicut ſi clauderetur os vaſis digito:aut ſi calefaceret ad ignem qui illud calefaceret ⁊ non frangeret:⁊ poſtea mitteretur ſuper aquaꝫ:contigit prius vt refugiat aliquid ex aere:⁊ poſtea ſugatur aqua in vaſe. ¶ Sed reſponſum contra rõnem que eſt poſt hanc ſimile eſt huic .ſ.ꝙ mobile impellit quicquid eſt aeris ante ſe.⁊ extẽdit hoc vſqꝫ ad partem in qua non habebit aer impulſionẽ: ⁊ contrahitur diſcurrens inter impulſum ⁊ non impulſum:⁊ habet neceſſe recipere minoꝛem quantitatem.Qḋ autem eſt poſt illum eſt econuerſo:qꝛ quoddaꝫ eſt de illo qḋ trahitur cum ipſo:⁊ quoddam eſt quod non repugnat ⁊ non trahitur:ſed diſpergitur quod eſt inter illa:⁊ fit maioꝛis quantitatis:⁊ contingit ex hoc exiſtentia cõgrua in habitudine temperata.Ergo ſufficiat nobis hoc qḋ locuti ſumus de loco.⁊ loquamur ãmodo de tp̃e.

¶ Capl'm.X. Initium loquendi de tempoꝛe ⁊ de diuerſitate ſentiendi de eo ⁊ de his que opponũtur erratib' in eo.

TRactatus de tempoꝛe comparatur tractatui de loco.qꝛ ipſum eſt de rebus que comitantur omnem motũ:⁊ diuerſitas hominum in ſentiendo de eſſe ⁊ de eſſentia eius eſt ſicut diuerſitas ſentiendi de loco. Fuerunt enim aliqui qui negauerunt tempus habere eſſe vllo modo. Quidam autẽ attribuerunt ei eſſe:nõ qꝛ ſit de ſenſibilibus exterius vllo modo: ſed qꝛ eſt aliquid opinabile. Alij autem attribuerunt ei eſſe:non ꝙ ſit aliquid vnum in ſe:ſed qꝛ eſt aliqua comparatio aliquo modo ad aliquas res qualeſcũqꝫ fuerint. Dixerunt enim ꝙ tempus eſt aggregatio hoꝛarum. Sꝫ hoꝛa eſt accidens cauſatum cuius eſſe ponitur ex eſſe alterius accidentis:tunc eſt hoꝛa alterius accidentis qualecũqꝫ creatum fuerit. Quidam autem attribuerunt tẽpoꝛi eſſe ⁊ exiſtentiam ſtabilem. ¶ Quidam autem poſuerunt illud eſſe ſubſtantiam exiſtentem per ſeipſam. Sed qui negauerunt eſſe tempoꝛis innituntur ex multis rationibus:quarum quedam eſt ꝙ tẽpus ſi habuerit eẽ: aut erit diuiſibile:aut indiuiſibile. Si autem fuerit indiuiſibile:impoſſibile eſt vt aliquid eius ſit annus ⁊ menſis:⁊ dies ⁊ hoꝛa:⁊ preteritum ⁊ futurum. Si autem fuerit res diuiſibilis:habebit eſſe cuꝫ omnibus partib' ſuis: ⁊ opoꝛtebit vt preteritum de illo ⁊ futurum habeat eſſe ſimul. Si autem alique eius partes habuerint eſſe:⁊ alique nõ:neceſſe eſt vt aut ſit hec diuiſio quã diximus cõtinens preteritum:preſens ⁊ futurum:aut continens tãtuꝫ hoꝛas ⁊ dies ⁊ his ſimilia. Sed preteritum ⁊ futurũ nihil ſunt auctoritate omnium qui affirmãt tempus eẽ. Preſens vero ſi ſit diuiſibile; redit ipſa eadem queſtio. Si autem fuerit indiuiſibile tempus:erit id quod appellatur inſtans qḋ non eſt tempus. Et preter hoc etiaꝫ impoſſibile eſt vt habeat eſſe in effectu:qꝛ ſi haberet eſſe in actu:neceſſe eſſet vt aut remaneret aut deſtrueretur. Si autem remaneret aliquid eius eſſet prius ⁊ aliquid poſterius:⁊ totum non eſſet inſtans:preteritum autem ⁊ futurum eſſet ſimul in inſtanti.qḋ totum eſt impoſſibile. Si autem deſtruitur:neceſſe eſt vt deſtruatur ⁊ deſinat eẽ in inſtanti cõſequenti:inter quod ⁊ ipꝫ eſt tempus:opoꝛtet vt exiſtat aliquo tempoꝛe. Jam autem deſtruximus hoc. Si autẽ deſinit eſſe in inſtanti:qḋ ſequitur poſt ipꝫ: erit inſtans poſt inſtans continue:ita ꝙ tempus non intendat inter illa. Sed hoc negant affirmatoꝛes tempoꝛis:deinde oĩno quomodo tempus habebit eſſe:qꝛ quantũcũqꝫ tempoꝛis poſuerimus ſm̃ eum qui poſuerit. ter- A B

minabitur duobus inſtantibus:inſtanti.ſ.preterito:⁊ inſtanti qđ comparatione preteriti eſt futurū. Nunq̄ autem poteſt eſſe: vt ſint ſimul:ſed vnum eorum erit nihil. Cum autem nihil fuerit:quomodo poteſt eſſe: vt ſit res que eget extremo qđ nihil eſt: Aut quomodo res habet extremū qđ eſt nihil:⁊ omnino quomodo erit aliquid continuās inter id qđ eſt aliquid ⁊ inter id qđ eſt nihil: Et hec eſt fortis ratio ex qua pendent negātes tempus. ¶ Dixerunt adhuc etiam:ꝙ ſi neceſſe eſt motui inq̄tum eſt motus alicuius. vt habeat tempus:non tamen eſt neceſſe huic motui inq̄tum eſt motus: vt aliud etiam corpus moueatur niſi corpus eius. ¶ Sed fortaſſis hoc erit
C neceſſarium in aliquibus:non vt ſit motus:ſed vt quia q facit motum:habet neceſſe cum mouet vt moueatur. Et hoc non eſt cauſa motus ex hoc qđ eſt motus:nec eſt de numero comitantium motum. Et quando quidem ſic ē qualemcūq; motum poſuerimus eſſe:ſequitur ex hoc ꝙ eſt motus:vt habeat tempus. Non autem ſequitur ex hoc ꝙ eſt motus:vt ſit ſibi alius motus. Et poſtq̄ ſic eſt: omnis motus comitabitur tempus per ſe qđ nō pertinet ad alium motum:ſicut comitatur locum per ſe. Non habēt autem omnia vnum tempus:niſi quemadmodum omnia habent vnum locum.ſ.vnū comunione de quo modo non loquimur. Cum autē fuerint motus ſimul:tempora eorū ſine dubio erunt ſimul:⁊ tunc neceſſe erit. vt ſint ſimul aut in loco:aut in ſubiecto:aut ī dignitate: aut in natura:aut in alio preter ſimul tempore. Sed de omnibus modis ſimul impoſſibile eſt:vt ſit aliquis ṗor vel poſterior.ſ.aliquis qui habeat eſſe:⁊ aliquis qui non habeat eſſe. Remanſit ergo vt eorū ſimul ſit illud ſimul qđ eſt tempore:hoc eſt vt multa ſint in vno tempore:aut in vno inſtāti qđ eſt extremitas temporis. ¶ Sequitur ergo ex hoc:vt multa tempora habeant vnum tempus: ⁊ erit dictio de toto illo tempore cū illis:cius ſenſus cuius dictio de illis q̄ cōueniunt in illo. Oportebit ergo vt ſint infinita tempora ſimul. veſtra autem ſententia ē ꝙ tempora comitatur motus. Erunt ergo tunc motus infiniti ſimul. Erūt ergo ibi mobilia infinita ſimul. Erūt ergo ibi corpora infinita ſimul. Et hoc eſt illud impoſſibile qđ negatis.⁊ prohibetis habere eſſe:⁊ propter has rationes:⁊ q: opus eſt:vt tempus habeat eſſe: fuerunt neceſſarij multi homines qui attribuerent tempori alium modum eſſendi.ſ.eſſe qđ eſt in intellectu. Ea autem que ſunt in intellectu ſunt ea que comprehendunt intellect⁹ cum intelligunt ipſa ⁊ ordinant:inter quos generant̄ formę comparationum que non habent eſſe niſi in intellectu tantum. ¶ Dixerunt ergo tempus eſſe quoddam quod formatur in intellectu de comparatōe mobilis ad duos terminos tranſitus qđ eſt circa vnum eorum in effectu: ⁊ non eſt circa alterū in effectu: quia hoc qđ eſt illic nō habet eſſe cum hoc qđ eſt hic. ¶ In ſenſibilibus aūt habet eſſe in anima. habet enim eſſe in anima ſimul:⁊ imaginatio vtriuſq;:⁊ imaginatio medij qđ eſt inter illos ſimul. non habet autē eſſe in ſenſibilibus aliquid exiſtēs inter illos. ¶ Eſt autē in intellectu aliquid qđ imaginat̄
D in ratione.ſ.qđ interim dum mobile eſt hic ⁊ illic: eſt aliquid ad cuius menſurā perficitur tranſitus:aut in hoc cito:aut in hoc tarde:que habent iſti motus: aut quia habent iſtos ex motibus multis ⁊ quietibus compoſitos.
E Ergo tempus eſt menſura curſus motus que non habz: niſi quia ratio depingit eā in ſe:cum formant̄ in ea vtriq; termini motus in effectu ſimul. Sicut ṗdicare ⁊ ſubijcere ⁊ ꝓpoſitio ⁊ his ſimilia que ſunt talia que ratio adinuenit in rebus intellectis:⁊ comparatiōes quas ponit inter illas quorum nullum eſt de numero exiſtentium.

¶ Dixit autem ſententia quā prenominauimus:ꝙ tempus non eſt niſi aggregatio momentorum. Cum eniꝫ tu ordinaueris momenta ſibi ſuccedentia ⁊ cōiunxeris nō dubitabis quin illorum aggregatio ſit tempus. Et quando quidem ſic eſt:tunc cum cognouerimus momēta:cognoſcemus ⁊ tempus. Sed non eſt momentū niſi quātum conceſſit momentator:hoc eſt.ſ. vt ſignet initiū alicuius accidentis quod accidit illi:⁊ dicat. v.g. erit ſic ⁊ ſic poſt duos dies. Cuius ſenſus eſt.ſ.ꝙ erit cum eleuatione ſolis poſt duas eleuationes. Ergo momentum eſt eleuatio ſolis. Ergo eleuatio ſolis non ſit momentum: niſi ꝓpter aſſignationem illius qui hoc dixit. Si enim voluiſſet:aliud ſignū poſuiſſet: ſed eleuatio ſolis eſt cōmunior ⁊ notabilior ⁊ diuulgatior. ⁊ ideo elegit hoc: ⁊ alij huiuſmodi ad determinandum tempus. Ergo tempus eſt collectio rerum que ſunt momenta deſignata:aut que ſolēt poni momenta deſignata. Et dixerunt ꝙ tempus nō habet eſſe aliter niſi hoc modo. Scitur autem hoc ex rōnibus prepoſitis. ¶ Dixit autem alia ſecta ꝙ tempus eſt F
ſubſtantia eterna. Quo modo enim non erit ſubſtantia: cum ſit neceſſarium eſſe. Tanta enim eſt neceſſitas ſui eſſe ꝙ non eget probari ratione:quia quo magis ſtudueris deſtruere tempus: inuenieris affirmare tempus eſſe. ¶ Remouebis enim tempus eſſe:aut ante aliquid: aut poſt aliquid. Cum autem ſic feceris:iam feciſti eſſe cum remotione eius prioritatem ⁊ poſterioritatem:⁊ idcirco poſuiſti tempus remouēdo tempus. Hec enim prioritas aut poſterioritas que eſt huiuſmodi nō eſt niſi in tempore.⁊ cum tempore. Ergo tempus eſt neceſſariū eſſe. Omne autem qđ neceſſarium eſt eſſe:impoſſibile eſt non eē. Omne autem qđ impoſſibile eſt non eſſe:non eſt accñs. Omne autem qđ eſt:⁊ non eſt accidens:eſt ſubſtātia. vñ poſtq̄ tempus eſt ſubſtantia:⁊ neceſſarium eſt quid tūc impoſſibile eſt:vt eſſe eius pendeat ex motu. Ergo poſſibile eſt: vt tēpus ſit:⁊ ſi non ſit motus. Ergo ſm eos aliquando tempus eſt cum motu:⁊ menſurat motum. Aliquando eſt ſine motu:⁊ tunc vocatur Arabice adhar:qđ nos poſſumus:⁊ ſi non ſatis proprie:dicere ſempiternū. He ſunt opiniōes habite de tempore. ¶ Melius eſt autem nobis:vt prius oſtendam⁹ tempus habere eſſe:⁊ qđ ſit:⁊ vt aſſignemus viam ad cognoſcendum ipſum eſſe per eſſentiam eius. Deinde redeamus ad rationes illas ⁊ ſoluamus eas. ¶ Dicemus ergo: ꝙ qui conceſſerūt ꝙ tempus habere eſſe:eſt vnius intellectus:diſſenſerunt ēt inter ſe:quia quidam eorum dixerunt ꝙ motus eſt tempus. ¶ Quidam vero dixerunt ꝙ motus celi eſt temp⁹: G
non alij motus. Alij vero dixerunt ꝙ recurſus celi eſt tēpus.i. vna reuolutio. Alij vero poſuerunt tempus ipſum celum. Sed qui poſuerunt motum eſſe ipſū tempus dixerunt ꝙ inter omnia que videntur eſſe:ipſe motus tantum eſt qui recipit in ſe preteritum ⁊ preſens:⁊ ꝙ natura eius eſt:vt habeat ſemper duas partes ad hunc motum. Et quicquid eſt ſic:eſt tempus. ¶ Nos enim non putamus eſſe tempus:niſi cum ſentimus motū. Infirmo enī vel dolenti elongatur tempus: ⁊ abbreuiatur voluptuoſo:ideo ꝙ motus diuerſi retinentur memoriter in mentibus illorum duorū. ſed delent̄ de memoria voluptuoſi propter voluptatem eius. ¶ Qui autē nō percipit motum:non percipit tempus. Sicut dormiētes in cauerna. 4.phi.te.c. 92.
quia qui non perceperunt motus qui fuerunt inter principium recūbendi ⁊ dormiendi ⁊ inter horam expergeſcendi:neſcierunt ſe niſi vna die dormiuiſſe. Auctor autē primus ſignificauit ꝙ aliquibus hominibus diuinis cōtigit ſimile huic. Et ſignificat hora ꝙ iſti antea fuerunt q̄ dormitores cauerne. He ſunt dictiōes antique de cer-

tificatione eſſe temporis. Nulle autē iſtarum vere ſunt. Sed ꝙ motus non eſt tempus hec eſt ratio: quia aliquādo eſt motus velox: aliquando tardus. Tempus autem non eſt velocius nec tardius tempore: ſed breuius aut lōgius. Amplius etiam aliquando duo motus ſunt ſimul: ſed duo tempora non ſunt ſimul. Tu ſcis autē ꝙ aliqñ duo motus diuerſi ſunt in vno tempore: cū tempus eorum non ſit diuerſum. ¶ Differentie autem motus alie ſunt a differentijs temporis: que autem comparant̄ tempori ſunt ſicut: ecce ſubito ⁊ momentū ⁊ paulo ante: que non ſunt de eſſentia motus vllo modo. Tempus autem poteſt accipi in diffinitione motus velocis pars differentie. Motus vero non ita accipitur: ſed accipitur ideo: qꝛ eſt pars prior: poteſt enim dici ꝙ ſubitum vel velox eſt: qđ pertranſit curſum ſuum in breuiore tempore: ⁊ non eſt ratio: vt dicatur in motu breuiore vł vt dicat̄ qđ pertranſijt curſum longiorē in motu breuiore. ¶ Iudiciū autem de motu celeſti eſt hoc idem iudicium. Ratio .n. exigit vt dicatur: ꝙ ipſe eſt velocior omnibus motibus: quia tempore quo ille perficit curſum ſuum: nihil eſt qđ tantum in eo peragere poſſit: imo minus: de quo poſtea loquemur in cōſequētibus. Et hoc tempus ſignificat aliquid preter duos motus: ſignificat enim intellectū cui cōparantur ambo motus ⁊ adequantur in eo: ſed differunt in menſura curſus: ſed hoc qđ hic intelligitur: nō eſt eēntia alicuius eoꝝ. vnus .n. eoꝝ non cōicat cū alio ī eēntia.
B cōicāt āt ambo in re in qua ſunt. ¶ Poteſt autem ex hoc apparere deſtructio ſententie eius qui poſuit momēta accidētia que fiunt momenta alijs accidentibus. ¶ Ipſi enim non ponunt momentum ipſum accidens qđ cōtingit ſʒ ꝙ ipſum accidēs eſt motus aut generatiōis ⁊ corruptionis: aut albedinis ⁊ nigredinis aut aliorū. Immo neceſſe eſt: vt dicatur ꝙ momentum ſit ex deſignatione: ⁊ eſt neceſſe vt ponatur eſſe aliud cū eſſentia momenti: ⁊ de hac coniunctione: ⁊ de hoc ſimul hoc intelligitur omnino qđ deſignat vnūqđqꝫ accidentium. Sed omnia duo coniuncta in aliquo cōiungantur: ⁊ omnia duo que ſunt ſimul: in aliquo ſunt ſimul. Ergo cum eoꝝ eſſe fuerit ſimul: ſed eſſe vnius eoꝝ eſt determinare id qđ habet eſſe cum eſſe alterius. Tunc intellectus huius ſimul ſine dubio non eſt id qđ intelligitur de quolibꝫ illoꝝ. Sed hoc ſimul eſt oppoſitū intellectui quo vnū preponitur: ⁊ alterū poſtponitur: ⁊ hoc in quo eſt ſimul eſt hora que cōiungit illa duo quoꝝ vnumquodqꝫ poteſt poni in ſimul quaſi aliquid aliud: preter illa cōtingeret in illa hora. Et ſi hoc ipſum determinare horam eſſet hora: tunc quū reſtaret aliquod tempus: qđ eſſet vnum ⁊ idem: oporteret: vt tempus remanendi ⁊ initiū eius eſſet vna hora. Nos autem ſcimus ꝙ hora deſignata eſt terminus inter prius ⁊ poſterius: qui non diuerſificatur. Et ſʒ hoc ꝙ eſt motꝰ aut quies: aut aliđ diuerſificatur. Ergo hoc quod eſt accidens: ⁊ qđ eſt motus: aut quies non eſt hoc qđ eſt prius aut poſterius aut ſimul. Sʒ certitudo prioris aut poſterioris aut ſimul aliud eſt que ē diſpoſitio temporis. Sʒ ratio eorum qui poſuerunt tempus eſſe motus initiū ꝑpoſitioni non probabili. Dictum etenim eſt ꝙ quicquid debet habere in natura ſua aliquod preteritū ⁊ aliquod futurum illud eſt tempus. Hoc autē non eſt conceſſū. Multa enim que non ſunt tempus: ſunt preterita ⁊ futura: ſicut diluuiū ⁊ dies vltimus. Unde oporteret: vt ſit p̄ter hoc alia conditio. ſ. ꝙ quicqđ ex ſeipſo eſt aliquid eſtꝰ eſt preteritū ⁊ aliquid futurum: ita vt tempus ſit natura rei que comparatur alij: hoc eſt per ſeipſum preteritum aut futurū. Motus autem cum preterijt: non eſt ipſum eſſe motum qđ eſſe preteritū: ſed eſt coniunctus cū preterito. Et ideo poteſt dici motus in tempore p̄terito: non poteſt dici motus ideſt in motu preterito. ¶ Si autē volunt dicere vnum motum ex p̄teritis: de hoc non eſt nūc D
noſtra intentio: ſʒ vt motus ſit adequatus eſſe rei in qua eſt. Sed qui dixerunt ꝙ tempus ē vna reuolutio firmamenti: oſtēditur impoſſibile per hoc ꝙ omnis pars temporis tempus eſt: pars autem reuolutionis non eſt reuolutio. Que autem remotior eſt anno: eſt opinio eorum q putauerunt ꝙ tempus eſt celum propter ſyllogiſmū q conſtat ex duabus affirmatiuis in figura ſecunda: quāuis vna ex illis propoſitiōibus falſa eſt: dixerūt etenim ꝙ omne corpus eſt in tempore ⁊ omne corpus eſt in celo: hoc autem non eſt ita. Uerum eſt autem ꝙ omne corpus 3
quod non eſt celū: eſt in celo: ſed ꝙ in tempore fortaſſis eſt omne corpus eſt in tempore: fortaſſis eſt omne corpus abſolute. Celum enim ipſum etiā in loco eſt eo modo quo corpora ſunt in tempore. Sed poſtq̄ iā inuenimus ſententias falſas de eſſe temporis: debemus nunc inuenire eſſentiam temporis: ex quo etiam declarabimus nobis eſſe tempus. ⁊ declarabimus etiam ex ſolutione rationū prenominatarum eſſe eius.

¶ Capitulum. XI. De certificare quid ſit tempus: ⁊ ſtabilire illud.

DIcemus autem clarꝫ eſſe: ꝙ poſſibile eſt. vt duo mobilia ſimul incipiant moueri: ⁊ perficiāt curſum ſimul. vnū A
autem perficiat minorem curſum: ⁊ alterum maiorem. Et fiat hoc aut propter diuerſitatē velocitatis ⁊ prioritatis: aut propter diuerſitatem quietum permixtarum. ſicut multi opinantur. Poſſibile eſt etiā vt incipiant duo: ⁊ perficiant duos curſus equales. Sed cum vnus peruenerit ad finem curſus: alius nondū peruenerit: ⁊ hoc fiat propter diuerſitatem prenominatam. Sed inter principiū omnis motus vſqꝫ ad eius finē ſemper eſt poſſibilitas perficiendi curſū ipſū ipſo motu cuius velocitas ⁊ tarditas deſignata ſunt: aut compoſitio eius cū quietibus: ⁊ poſſibilitas perficiendi curſum aliū maiorem ipſo propter velocitatem eiuſdem motus: aut propter minorem admixtionem quietū. Et poſſibilitas perficiendi curſum minorē illo propter motū tardiorē illo: aut propter maiorem admixtionē quietū. Et ipoſſibile eſt hoc aliter eſſe. Ergo inter principiū motus ⁊ finē eiꝰ iā probatū eſt eſſe poſſibilitatē rei terminate ſʒ comparationem motus ⁊ velocitatis. Cum autem dimidiauerimus curſum ipſum: ⁊ poſuerimus eandem velocitatem aut tarditatem: erit ibi alia poſſibilitas inter principium illius curſus: ⁊ finē ſue medietatis. Quia in illa tarditate ſiue velocitate non perficietur niſi medietas curſus. ¶ Similiter etiam inter hunc finē dimidiatū modo poſitum: ⁊ inter finem primū. Ergo poſſibilitas ad finem: ⁊ a fine erit equalis: ⁊ vnaqueqꝫ illaꝝ eſt medietas poſſibilitatis quā poſueramus antea. Erit ergo poſſibilitas quā antea poſuimus diuiſibilis. Nūc autem non cures: vtrū hoc mobile ponas eſſe rem que certiſſime moueatur in loco: an locū quem aſſignes mobili in ſitu: qđ 4
videtur eſſe mobile localiter. Diſcedit enim a tactu alicuius propter tactus aliorum continuos aut ab equidiſtātia vnius propter equidiſtantias aliorū continuas: ⁊ finitur qđ pertranſit aliquo curſu qualiſcūqꝫ modo. Non enim B
propter hoc diuerſitatē iudiciū de hoc in quo modo ſumus. ¶ Dicemus ergo iam probatū eſſe ꝙ hec poſſibilitas eſt diuiſibilis. Sed omne diuiſibile menſura eſt: aut aliquid habens menſuram. Hec ergo poſſibilitas nō eſt extra menſuram: neceſſe eſt ergo vt ſit menſura curſus: aut alia menſura. Si autem fuerit menſura curſus: tunc

eq̄lia in curſu: erūt eq̄lia in hac poſſibilitate: ſed nō ē ita. Ergo menſura eſt alterius rei. ſ. qꝛ aut eſt mēſura mobilis aut non: ſed non eſt menſura mobilis. Si enim mēſura mobilis eſſet: mobile maius: eſſet maius hoc modo: ſꝫ non eſt ita. Ergo eſt mēſura: nec curſus nec mobilis. Cōſtat aūt ꝙ motus ipſe non eſt hec eadē menſura nec velocitas nec tarditas. Motus enīꝫ inq̄tū ſunt motus cōueniunt in motu: ⁊ aliquādo in velocitate ⁊ tarditate: q̄uis differant in hac menſura. Aliquādo aūt diuerſificātur motus in velocitate ⁊ tarditate: ⁊ conueniunt in hac menſura. Ergo iam ratū eſt eſſe menſurā: poſſibilitatem cadendi motum iter prius ⁊ poſterius: ex qua proueniūt curſus terminati: que non eſt mobilis nec curſus: nec eſt ipſe motus. Et impoſſibile eſt: vt hec mēſura exiſtat per ſe. Quomodo enim exiſteret per ſe cū ipſa deſtruatur cū eo qḋ menſuratur. Omne aūt qḋ deſinit eſſe ⁊ corrūpit̄ eſt in ſubiecto: aut eſt cauſa ſubiecti: hec igitur menſura habet eſſe propter ſubiectū: ⁊ poſſibile eſt: vt ſubiectū eiꝰ primū ſit materia mobilis propter hoc qḋ diximus. ſ. ſi eſſet q̄titas materie ſine medio: materia propter eā: aut fieret maior aut minor. Eſt igit̄ in ſubiecto mediāte alia affectione. Et impoſſibile eſt: vt ſit in ſubiecto mediante affectione permanenti. ſicut eſt albedo ⁊ nigredo. Si. n. ita eſſet: illa affectio poneret in materia aliā menſuram

C permanentē. ¶ Relinquitur ergo ꝙ menſura eſt affectionis non ſtabilis que eſt motus de loco ad locū: aut de ſitu ad ſitum: inter quos eſt ſpaciū in quo fiat motus ſitualis. Et hoc ē qḋ vocamus tempus. Tu ſcis aūt ꝙ motui accidit diuidi in prius ⁊ poſterius: ⁊ non eſt in eo prius niſi qḋ eſt vlterius in curſu ⁊ poſterius: ⁊ poſterius niſi qḋ eſt circa finē curſus. Et cōſequit̄ hoc: qꝛ qḋ eſt priꝰ in motu: non eſt cū poſteriore in eo: ſicut prior ⁊ poſterior i curſu ſunt quādoq; ſimul. Nec eſt poſſibile. vt id de motu qḋ eſt comes ⁊ par prioris in curſu: fiat poſterius. nec vt qḋ eſt comes poſterioris: fiat prius. Sed hoc eſt poſſibile in curſu. Ergo prioritas ⁊ poſterioritas in curſu proprietas ſunt que accidunt ei ex hoc ꝙ ſunt motus: nō ex hoc ꝙ ſunt curſus. Et numerant̄ per motū. Motus enī per partes ſuas numerat prius ⁊ poſteriꝰ. Motus ergo non nūerat ex hoc qḋ ipſe habet in trāſitu prius ⁊ poſterius. Motus etiaꝫ habet menſurā proprie menſurā trāſitus.

D ¶ Tempus aūt eſt hic nūerus ⁊ hec menſura. ergo tempus ē nūerus motus: cū diuiſus fuerit motus in prius ⁊ poſterius non tempore ſed tranſitu. Alioqn eſſet in hac declaratiōe diffinitio circularis. Sicut putauit aliquis ex diſcipulis: ⁊ errauit. Et hoc tempus eſt ēt id qḋ per ſeipſuꝫ eſt menſura omnis eius qḋ ex ſe ipſo habet priꝰ ⁊ poſterius: ⁊ cuius poſterius nō eſt cū priore ipſius: ſicut inuenitur in aliqs rebus propter ipſum qualdaꝫ priores: quaſdā vero poſteriores. ¶ Res enim in quibus eſt prius ⁊ poſterius: ex hoc intellectu. ſ. ꝙ prius deſijt eſſe: ⁊ poſterius non eſt cū priore. Non ſunt ita ex ſeipſis: niſi qꝛ habent eſſe cū aliqua ex partibus huius temporis. Ergo id qḋ comitat̄ parteꝫ que eſt prior: dicitur prius: ⁊ qḋ comitatur partē poſteriorē: dicitur poſterius. Cōſtat autēꝫ ꝙ he res ſunt mutabiles: in quo enim non eſt mutabilitas: ei nihil preterijt nec futurū ē.

Tpis diffinitio. 4. phi. te. co. lol.

E ¶ Et hoc tempus nō eſt prius ⁊ poſterius propter aliud. Si enim ita eſſet: id eius qḋ eſt prius: non eſſet prius: niſi qꝛ habuit eſſe in prioritate alterius rei. ¶ Ergo illa res: aut aliqua alia res i qua finiretur ordo in vitio rei: eſſet ex ſeipſa prior ⁊ poſterior: videlicꝫ ex ſeipſa reciperet relationeꝫ ſm quā eſt prius ⁊ poſterius. Et conſtat quoniaꝫ ipſum eſt res in qua primo cadit poſſibilitas permutationū quēadmodū diximus: ⁊ deinde cadit in aliud ab illo propter illud. Erit ergo illḋ menſura que menſurat poſſibilitateꝫ prenominataꝫ per ſeipſam. ¶ Illud ergo ē in quo ſumus: ⁊ nihil aliḋ. Nos enim non poſuimus hoc nomen temporis niſi rei que ex ſeipſa eſt menſura poſſibilitatꝭ: in qua cadit primitus poſſibilitas predicta. ¶ Manifeſtū eſt ergo ex hoc ꝙ menſura predicta eſt que per ſeipſaꝫ recipit relationē prioris ⁊ poſterioris: imo que diuiditur in prius ⁊ poſterius. Et non dico ꝙ tempus eſt prius relatiue: ſed dico ꝙ tempꝰ propter ſeipſam comitat̄ hec relatio: ⁊ ēt comitatur aliḋ propter tempus: quia cū aliquid dicitur eſſe prius: ⁊ illḋ nō fuit tempus: ſed motus aut quies: aut aliquid hꝫ: erit tūc intellectus eius hic. ſ. ꝙ eſt cū re que eſt in tali diſpoſitione quā comitat̄ cū comparata fuerit diſpoſitioni alterius rei habentis prius per ſeipſaꝫ: hec comitantia per ſeipſaꝫ. ¶ Illud autē qḋ precedit aliud anteq̄ ſit. hoc ē qḋ habet eſſe cū priuatiōe alterius rei que non eſt ipſo habente eſſe. Eſt ergo prius eo reſpectu priuationis eius: ⁊ eſt cū eo reſpectu eſſe ipſius tātū: qꝛ in aliqua diſpoſitiōe eſt cū illo: ergo nō eſt prius eo: ideo ꝙ illud habeat eē in duabus illis diſpoſitionibus: qꝛ diſpoſitio eius quo erat prius: non eſt eadeꝫ que eſt eius cū quo eſt. Ergo ſine dubio deſtructū eſt aliquid: id. ſ. qḋ habebat prioritatis: quādo ſit cū illo. ¶ Hec igitur preceſſio ⁊ prioritas intellectꝰ eſt quē habet non per ſeipſaꝫ: nec permanentē cū exiſtētia ſue eſſentie exiſtentie: ⁊ impoſſibile eſt: vt hic intellectꝰ remaneat cū diſpoſitione alia aliquo modo propter impoſſibilitatē ſui ipſius. ¶ Impoſſibile eſt. n. vt ſit priꝰ ⁊ cū eo: ſed in eo qḋ habet hunc intellectū: non eſt hoc impoſſibile: quia aliquādo habet eſſe prius: aliquādo habꝫ eſſe cum eo: ⁊ aliquādo poſt: cuꝫ ipſum ſit vnum ⁊ idem. ¶ Sed ipſa res que eſt ante: ⁊ poſt per ſeipſaꝫ: q̄uis ſit in comparatione: impoſſibile eſt tamen vt remaneat ipſa eadem: ⁊ ſit poſteaquā erat antea: qꝛ ſenſus de poſt non contingit: niſi cū deſinit eſſe qḋ erat antea. Et id qḋ habet iſtud eſt remanens cū deſtructiōe eius qḋ eſt antea. Et hoc. ſ. tempus impoſſibile ē: vt ſit comparatio ad priuationem tantū: aut ad eſſe tantū: qꝛ comparatio eſſe rei ad nō eſſe rei fortaſſis: ita eſt propter prioritatē: ſicut per poſterioritatē. Similiter etiā eſt q̄tū ad eſſe: ſed eſt comparatio ad non eſſe: qꝛ coheret alij rei: qḋ cū adiunctum fuerit ei fiet prius: ⁊ cū alij: fiet poſterius. ¶ Priuatio aūt in vtraq; diſpoſitione eſt priuatio. ſ. nō eſſe. Similr etiaꝫ eſſe: ſimiliter eius oppoſitū adiungit̄ ei qḋ ſibi cōparat: qꝛ cōparatuꝫ etiā comparatur ei retrograde: ⁊ hꝫ idē iudicium: qꝛ eſt tempus vel comparatio ad tempus. Si aūt tempus eſt: tunc eſt qḋ dicimus. Si vero comparatio eſt ad tempus: erit eius prioritas propter tempus: ⁊ redibit prior dictio. ſ. ꝙ huius prioritatis: aut poſterioritatis primum ſubiectū eſt tempus. Tempus eſt eniꝫ id cui ex ſe ipſo accidit ante ⁊ poſt. imo id cui accidit ex ſeipſo ante ⁊ poſt tempus eſt. ¶ Iam. n. declarauimus ꝙ ipm per ſeipſum eſt menſura poſſibilitatis deſignate. Et poſtq̄ cōſtat ꝙ tempus non eſt aliquid exiſtēs per ſe. Quomodo eniꝫ exiſteret per ſe: cū non habeat eſſentiā: tūc eſt qḋ fit ⁊ deſinit eſſe: ſed omne qḋ eſt hꝫ eſſe eius pendet ex materia. Erit ergo tempus materiale: ⁊ preter hoc ꝙ eſt materiale: non habet eſſe in materia niſi mediante motu. Si. n. non eſſet motus ⁊ mutatio: nō eſſet tempus. Quō enim eſſet tempus: cū non eſſet ante ⁊ poſt: quomodo aūt eſſet ante ⁊ poſt: cū non fieret res corruptibilis? Non. n. ſunt ſimul ante ⁊ poſt: niſi deſinat eſſe res prior ſm hoc ꝙ eſt prior ad hoc ꝙ vt ſit res poſterior ſm hoc qḋ ē poſterior. ¶ Ergo ſi nō fuerit ibi diuerſitas ⁊ mutabilitas: vt deſinat eſſe aliquid: ⁊ fiat aliud. non erit ibi poſt: quia non fuit antea. Nec erit ibi antea: quia non fuit ibi poſt.

Marginal letters (right column): F, G, H, I, K, L

Ergo tempus non hꝫ eſſe niſi fuerit renouatio diſpõnis
in qua oportet: vt ſemper eat: alioquin non erit tempus:
qꝛ ſi aliquid fuerit ſubito: cū non ſit aliqd vllo modo: q̃-
tiſcꝫ fiat aliud ſubito: neceſſe eſt. vt aut ſit inter illa poſſi-
M bilitas renouationis aliquaꝝ reꝝ: aut non. ¶ Si autē
fuerit iter illa poſitas renouatõis reꝝ. tc̃ erit iter illa an-
te ⁊ poſt. Ante aūt ⁊ poſt non certificant̃ niſi propter re-
nouationē aliquaꝝ reꝝ. Jaꝫ aūt poſueramus: ꝙ non eſt
ibi renouatio aliquaꝝ reꝝ: qꝛ hoc eſt incõueniens. Si aūt
non fuerit inter illa hec poſſibilitas: tunc erunt cõiūcta:
⁊ neceſſe eſt: vt illa adiunctio ſit ſuccedēdo continue aut
non. Si aūt fuerit ſuccedendo: tunc iam adepti ſum⁹ qd
propoſuimus: q̃ḡuis ſit inconueniens. Et poſt declarabi-
N tur eius inconuenientia. ¶ Si autē fuerit interruptum:
redibit prima dictio iteꝝ. Ergo oportet neceſſario: vt ſi
tempus fuerit: ſit renouatio diſpoſitionū aut coniūctiꝫ:
aut continue. Unde ſi non fuerit motus: non erit tēpus:
⁊ qm̄ tempus: ſicut diximus eſt menſura ⁊ cõtinuū ⁊ pa-
riter comitans continuationes motuū ⁊ curſuū: tūc tpꝯ
ſine dubio hꝫ diſtinctionē putatā que vocat̃ inſtās.

¶ Caplm. XII. De declaratione inſtantis.

A DIcemus ꝙ cognitio inſtātis habetur
ex cognitione temporis. Nā
qꝛ tempus eſt cõtinuū ſine dubio habet diſti-
ctionem opinatā: ⁊ hec vocat̃ inſtans. Hoc aūt
inſtans non habet eſſe in actu vllo modo: ſed
in intellectu ⁊ in cõparatione ipſius temporis. Alioquin
interrumperetur continuatio temporis. Sed non eſt ei⁹
eſſe: niſi inq̃tū accipit̃ in intellectu cõtinuans diſtenſio-
B nē in directū. ¶ Continuans aūt nõ habet eſſe in actu
in eo ꝙ habet diſtenſionem rectā: ſm ꝙ eſt continuans.
Alioqn eſſent multa continentia ⁊ infinita: ſicut poſtea
declarabimus. Non. n. haberent eſſe in actu: niſi iterrū
peretur tempus aliquo modo interruptionis: falſum eſt
aūt ꝙ interrūpat̃ continuatio tpis: qꝛ ſi ponit̃ iterruptio
in tempore: neceſſe eſt ꝙ illa iterruptio ſit: aut in pncipio
C temporis: aut in eius fine. ¶ Si aūt fuerit in principio
tpis: oportebit. vt illud tempus non habeat ante. ⁊ ſi nõ
habuerit ante: oportebit ꝙ de non eſſe: nõ peruenerit ad
eſſe. Si aūt poſt non eſſe ceperit eē: erit eius eſſe poſt nõ
eſſe. ergo eius nõ eſſe precedit eius eſſe. ergo habebit an-
te neceſſario: ⁊ erit illud ante intellectus alius a ꝑuatiõe
propter quā predicatum eſt de illo quo mõ diximus alſ.
D ¶ Res ergo que recipit hūc modū anterioritatis habe-
bit eſſe non exiſtēte tempore. Ergo ante hoc tempus erit
tempus: qd erit continuū cū illo: illd ante: ⁊ hoc poſt. Et
E hec diſtinctio. ſ. inſtans coniunget illa. ¶ Jam aūt pone
batur diſtinguens: ergo hoc eſt falſum. Simil'r ſi põitur
diſtinguēs quēadmodū finis dicitur: neceſſe ē. vt poſt il-
lud ſit poſſibilitas eſſendi aliquā rem: aut non. Si autē
impoſſibile eſt: vt poſt illd aliquid habeat eſſe: nec neceſ-
ſarium eſſe: ita vt ipoſſibile ſit aliquid eſſe cū priuatione
finis ad quē peruenit: tunc iam deſtructū eſt: vt ſit eius
eſſe neceſſe: poſtq̃ꝫ deſtructa eſt poſſibilitas: eſſe antē ne-
ceſſarium ⁊ poſſibilitas abſoluta nūq̃ꝫ deſtruunt̃. Si aūt
poſt illud fuerit hec: tunc habet poſt. Ergo eſt illud ante:
ergo inſtans cõtinuans eſt non diſtinguens. Tēpus igit̃
non habet eſſe in actu in inſtanti comparatiõe ſui: ſed in
potentia. ſ. potentia propinqua effectui: hoc eſt qꝛ contin-
git: vt in tpe fiat inſtans ſemper: aut actu alicuius ponen
tis: aut vt motus perueniat ad ipſum: ⁊ faciat illud diſti
ctionē cõeꝫ inuiſibilē: ſicut principiū aſcendendi ad oriē
teꝫ: aut deſcendendi ad occidentē: aut aliud aliquid. ⁊ h
vere non eſt facere diſtinctionē in eēntia temporis: ipſi⁹
ſed in reuelatione eius ad motus: ſicut contingit ex diffe
rentiis relationū in q̃ꝫtitatibus multis: cū vna pars cor-
poris ſeparat̃ ab alia parte corporis: aut per eqdiſtātiā:
aut contactū: aut propter dſignationē alicuius: ita tñ vt
non fiat ſeparatio in actu aliqua in ipſo. Sed ſit in eo di
ſtinctio aliqua cū accipit̃ in comparatiõe alterius: ⁊ illd
equidiſtans cū fuerit habituꝫ comparatione hꝫ: nõ erit
eius priuatio hec in omni tpe: qd eſt poſt illud. ¶ Dictio F
aūt illius qui dixit: ꝙ neceſſe eſt: vt priuatio eius ſit: aut
in inſtanti qd conſequitur illud: aut in inſtāti qd non cõ-
ſequitur: h eſſet ſi concederet̃ ꝙ eius priuatio habet pn-
cipium ⁊ inſtans: ſed non eſt ita: imo pncipiū ꝑuatiõis ei⁹
eſt extremitas temporis: in quo toto ipſum non eſt. Nõ
eniꝫ ex priuatione intelligitur: niſi vt res deſinat eē poſt-
q̃ꝫ habuerit eſſe. Eſſe aūt inſtantis in hoc loco: hoc eſt vt
ſit extremitas temporis in quo toto ipſum nõ eſt. Priua
tio aūt eius non habet principiū a priuatiõe que ſit pos
inſtanti in quo deſijt eē. Inter eē. n. illius ⁊ eius ꝑuatõeꝫ
non eſt niſi diſtinctio que eſt eē: ⁊ nihil aliud. Tu autem
poſtea ſcies ꝙ quietū ⁊ mobile: ⁊ generatū ⁊ corruptum:
nullū eoꝝ habet primū inſtās in quo fuerit mobile aut
quietū: aut generatū aut corruptū. Tempus. n. diuidit̃ in
potentia infinite. ſed qui putauerūt poſſe dici ꝙ inſtans
aut deſtruit̃ paulatim ⁊ extēdit̃ finis eius cū eo ad nihi-
lum: aut deſtruit̃ ſubito. Et tūc eius deſtructio fiet in in-
ſtanti. Huius dictiõis nos debemus declarare falſitatē. G
¶ Dicimus igit̃ ꝙ ſubito deſtrui vel ſubito fieri. ſ. i vno
inſtanti: non eſt oino oppoſitū ad paulatim deſtrui ⁊ ad
paulatim fieri: ſed eſt minus q̃ꝫ oppoſitū. Nam huic op-
poſitū eſt qd non tendit ad eē vel ad nõ eē: aut ad permu
tationem vel ad cetera paulatim: qd eſt veꝝ de eo in qd
cadit ſubito: ⁊ eſt ēt veꝝ de eo: qd eſt in aliquo toto tem-
pore nihil: ⁊ cū extremitate ipſius qd non eſt tempus hꝫ
eſſe: ⁊ ēt de eo qd in toto aliq̃ tpe habet eē: ⁊ in extremo
ipſius qd non eſt tps: ſit nihil. ¶ Quia hec duo nõ fiunt H
nec deſinunt eē paulatiꝫ: pmū etiam ſil'r: hoc eſt cuius eē
vel non eē eſt in inſtanti: ſed ſm differta pmo: qꝛ in pmo
ponitur iudiciū de inſtanti ꝙ ſit extremitas tpis eſſen-
tialiter: ſicut iudiciū totius tpis. Sed in ſcdo ponit̃ iudi-
cium inſtantis diuerſum a iudicio tpis: ita ꝙ non ponat̃
inſtans poſt inſtans diuerſum ab illo. Alioqn cõtingeret
ꝯrietas iter inſtantia: ⁊ illd inſtans eſſet extremitas eēn-
tialiter. Nõ eſt aūt noſtra loquutio de hoc ſcdo mõ: ſi af
firmatur eius eē aut non. Nos. n. non loqmur de eo ſꝫ ꝙ
eſt veꝝ: ſed ſm ꝙ dicitur negatiue. Hec aūt negatio eſt
hec. ſ. ꝙ nec fit nec deſtruit̃ paulatim: ⁊ itelligit̃ nihil fie
ri vel deſtrui ſubito que eſt generalior q̃ꝫ negatio. Gnā-
lior aūt non comitatur magis ꝓpriā: nec oꝫ. vt id qd in-
telligitur pdicatū: aut ſubiectū habeat eē veꝝ aut nõ.
Jam aūt cognitū eſt hoc in doctrina dyaletice. ¶ Ergo I
poſtq̃ꝫ hec quā dicimus. ſ. non fieri nec deſtrui paulatiꝫ:
ē generalior q̃ꝫ hec: cū dicimus fieri aut dſtrui ſubito: qꝛ
qd habet hec incipit eē in inſtanti: tūc dictio eius qui di-
xit ꝙ eſſe: aut ſubito aut paulatim eo mõ non eſt verum
quo modo eſt veritas cõtradictoriaꝝ: quaꝝ vna exiſten
te vera: altera nõ eſt vera. qꝛ oppoſitū eius qd ſit ſubito:
eſt id cuius principiū nõ inuenit̃ in inſtanti: ⁊ ſine dubio
non ſequit̃. vt fiat vel vt eſſe deſinat paulatiꝫ: ſed aliqn K
eſt veꝝ cū illo ad modūꝫ quo diximus. Si aūt voluerit
dicere de eo: qd habet eē ſubito. ꝙ non eſt inſtans in quo
non habeat eſſe: nec eſt aliqd inſtans in quo eat proficiē
do. ¶ Sil'r in deſtructo ſubito: ſed ſi hoc voluerint. tunc
hoc comitabitur oppoſitū. ⁊ affirmabit̃ illoꝝ iudicium.
Non oportebit aūt. vt eē illius ſit inceptū ſubito. aut de-
ſtructum ſubito. Eſt aūt hic quoddā. q̃ḡuis nõ pertineat
ad hunc locū. qd debemus nominare. vt ſit nobis via ad

certificandu3 qđ diximus hoc.ſ.q2 ſcire debemus.ꝙ in-
ſtanti qđ eſt cōe inter duo tempora in quoꝝ vno res eſt
vno modo.ꝛ in alio eſt alio modo.ſi in illo inſtāti res eſt
in nullo illoꝝ modoꝝ.aut eſt in aliquo illoꝝ tantū.ꝛ nō
in alio.Si autem ſunt hec duo in vi contradictoriaꝝ.ſi-
cut tangere ꝛ non tangere.ꝛ eſſe ꝛ non eſſe. tunc impoſſi-
bile eſt.vt remoueantur a re illa duo in illo inſtanti poſi
ta.¶ Oportet ergo ſine dubio.vt ſit in illo inſtanti aliq̄
I illoꝝ modoꝝ.ſcꝫ quis ſcit quo illoꝝ modoꝝ ſit.¶ Dici
mus etiam ꝙ ad id qđ eſt ſine dubio aduenit aliquid ꝛ
deſtruit illud: ꝛ neceſſe eſt illam rem que aduenit poſſe
aduenire in inſtanti: ꝛ hec eſt res cuius diſpoſitio nō va-
riatur in quocūqꝫ inſtanti acceperis temporis ſui eſſe.ꝛ
non eſt neceſſe:vt inq̄tum ſit comitetur eam tempus.ꝛ
ꝙ ita eſt.ipſum in inſtanti cōi appropriatur per ipſu3.ſi-
cut tangere ꝛ quadratura ꝛ ceteris de affectionibus per-
manentibus:quoꝝ eſſe idem eſt in vno quocūqꝫ inſtan-
ti ſui eſſe.ſed qđ differt ab hoc eſt illud cuius eē eſt in in-
ſtanti ꝛ in tempore ꝛ futuro tantū. Inſtans autem diſti-
guens inter illa:non patitur hoc.Ergo erit ibi oppoſitu3
eius.ſicut diſceſſio:ꝛ non tangere:ꝛ non mouere.Sūt āt
quedam quoꝝ conſimilis eſt diſpoſitio in aliquibus in-
ſtantibus ſui temporis:ꝛ non in omni huius propter pn
cipium qđ accidit ibi.Et ſunt quedā quorum diſpoſitio-
nem impoſſibile eſt eſſe conſimilez aliquo modo. Qđ āt
eſt poſſibile eſt.ſicut non tāgere qđ eſt ſeparatio. Hoc.n.
non contingit niſi motu ꝛ diuerſitate diſpoſitionis.ꝛ eſt
ſtabile in hac ꝓprietate.qđ eſt non tangens. imo ſepara-
tum.Sed quoꝝ diſpoſitiones conſimiles ſunt.q̄uis eo-
rum diſpoſitiones fuerint aliūde:non eſt hoc ex eo ꝙ eſt
ſeparatio vel non contactus:ſed id in quo eſt.hoc impoſ-
ſibile:h eſt.ſicut motus cuius diſpoſitionū vna non ē ſi-
milis alij in aliquo inſtanti: ſed in vnaquaqꝫ renouatiōe
eſt propinquitas ꝛ elongatio noua inter diſpoſitiōes mo
tus.Qđ autem eſt non mobile cum motum fuerit:ꝛ tan
gens cu3 non tetigerit in inſtanti diſtinguenti inter duo
tempora illius poſtq̄ꝫ non eſt ꝑncipiu3 diſtinctionis nec
motus:tunc eſt in eo tactus ꝛ priuatio motus:ſed hoc q̄ꝫ-
uis eſt preter noſtra3 intentionē: prodeſt tamen ad illō:
ꝛ ad alias multas queſtiones. Sed hoc de quo loqmur
eſt inſtans:circūdatu3 preterito ꝛ futuro qđ eſt accidēs
tempori.ꝛ accidit ei propter eſſe ſuum.Et hoc inſtans for
taſſis ſi voluerint poſſunt accipere alio modo:tāq̄ꝫ ſi ex-
tremitas mobilis ſit aliqđ punctum qđ faciat ſuo motu:
ꝛ ſuo impetu aliquē curſum:imo aliquā lineam: ſicut ſi
dicere3 ꝙ ſola extremitas ē mobile: deinde in illa linea
poſſunt poni puncta non que faciunt lineam. ſed que pu
tantur continentia in illa.Siľr videtur ꝙ in tempore ꝛ
in motu ſit aliquid.ſicut hoc qđ ſuo curſu lineam facit:ꝛ
aliud.ſicut puncta que continentur in linea:ſed non effi-
ciunt eam:quia ſi putatur mobile ꝛ terminus in curſu ꝛ
in tempore eſt ſicut mobile:tunc efficiet motū continuū
in curſu continuo ꝛ comitabitur tempus cōtinuū. Simi-
tudo huius ē hec:ꝙ mobile ante diſpoſitionē que comi-
tatur illud in motu eſt extremitas indiuiſibilis efficiēs ſuo
curſu continuationē:ꝛ comitatur illud de curſu punctū:
ꝛ de tempore momentū. Non enim eſt cum illo longitu
do curſus quā tranſijt.nec motus quē intēdit perficere.
q2 iam pertranſijt:nec tempus.q2 iā preterijt.ꝛ nihil ha-
K rum erit cum illo niſi extremitas indiuiſibilis. ¶ Ergo đ
tempore nihil erit cum eo niſi inſtans.ꝛ de trāſitu nihil:
niſi id qđ declarauimus eſſe vere.ſ.motum qui eſt dum
res mouetur.Et de curſu pars: aut pūctū aut aliqđ aliđ.
Et vnumqđqꝫ iſtoꝝ eſt finis ꝛ mobile: etiā finis ē ſupp-
ſitus ſm hoc ꝙ mouetur.Sicut ſi eſſet aliquid qđ exten

ditur a principio curſus vſqꝫ ad locum ad quem perue-
nit:ipſum ex hoc.qđ mobile tendit a principio vſqꝫ ad fi
nem:ꝛ eſſentia eius que modo eſt continua: eſt terminꝰ
ꝛ finis ſuppſitus ex hoc ꝙ iam motum eſt ad hunc termi
num.¶ Debemus ergo diſcutere.ꝙ ſicut mobile ē eēn L
tia vna.ꝛ ſuus curſus qui fecit ꝙ ipſe ē terminus ꝛ finis.
fecit etiam curſu3. Similiter eſt in tempore aliquid qđ
eſt modo fluens:ꝛ facit tempus ſuo fluxu: qđ eſt aliqd i-
uiſibile.vnde ipſum eſt ipſum.ꝛ ipſum eſt inſtans vnde
eſt ipſum:ꝛ eſt non permanens ex hoc ꝙ eſt inſtans:ꝛ nō
eſt permanens niſi cum terminauerit tempus: ſicut illđ
non eſt mobile:niſi cū terminat qđ terminat.q2 ipſu3 in
ſe eſt punctum vel aliquid aliud.Et ſicut mobili accidit
ex hoc ꝙ eſt mobile:vt impoſſibile ſit eſſe bis:deſtruitur
enim in deſtructione ſui motus.¶ Similiter inſtās.vl M
eſt inſtans.non poteſt eſſe bis.ſed id qđ poſſibile eſt eſſe
bis:non eſt vnum mobile ex hoc ꝙ eſt aliquid cui acci-
dit motus.Qđ ſi ita fuerit:cōſtat ꝙ inſtans ſuo fluxu fa-
cit tempus:ꝛ non eſt hoc inſtās qđ ponitur inter duo tē-
pora:vt continet illa:ſicut punctum qđ putatur ſuo mo-
tu efficere curſum:nec eſt hoc punctum: illud qđ putať
in curſu.Si autem h inſtans habuerit eſſe:illud erit eſſe
rei coniuncte cū intellectu:quem certificauimus in pre-
miſſis ꝙ ſit motus:cum quo non inuenitur nec prius nec
poſterius.ſimiliter eſt ſicut hoc qđ habet locū cum tran
ſit in curſu facit motum ſicut etia3 hoc qđ eſt huius intē
tionis:quā appellamus inſtans:cum procedit in curſu in
prioritate ꝛ poſterioritate motus:faciet tempus.ergo cō
paratio huius ad prioritatem ꝛ poſterioritatem eſt hoc
inſtans qđ in ſe eſt id qđ facit tempus:ꝛ numerat tp̄s ꝓ-
pter diſtinctiones quas facit in eo.Cum accipiť vt iſtās.
ꝛ facit ꝑoritates ꝛ poſterioritates nūeratas:ſicut puncta
que lineam numerant:eo ꝙ vnūqđqꝫ illoꝝ punctoꝝ eſt
cōmune inter duas lineas relatiue. Numerator aūt veriſ
ſimus eſt id qđ primum attribuit rei vnitatē ꝛ multitudi
nem in numero iteꝝ ꝛ iteꝝ.¶ Inſtās autē qđ eſt hꝰ nu N
merat tempus. Si.n.non eſſet inſtans: nō numeraretur
tempus. Prius quoqꝫ ꝛ poſterius numerāt tempus alio
mō ſm ꝙ eſt pars eius.ꝛ acquirit ei partem propter eſſe
inſtantis:ꝛ poſtq̄ꝫ ante ꝛ poſt ſunt partes temporis:ꝛ oīs
pars poteſt diuidi ſicut partes linee: tunc vnitas magis
conuenit inſtanti: ꝛ numerare magis conuenit vnitati.
Inſtans aūt numerat quēadmodum ꝛ punctum: ꝛ non
diuiditur. Motus quoqꝫ numerat tempus:ideo q2 facit
numeꝝ temporis quo eſt prius ꝛ poſterius. Tp̄s autez
numerat motum:ideo ꝙ ipſu3 eſt numerus motus .v.g.
Quia.n.homines ſunt cauſa.vt ſit numerus.v.g. Dece3:
tunc propter eſſe hominū:habet eſſe denareitas:ꝛ eoru3
denareitas non facit homines eſſe homines: ſed nūera-
tos.ſ.habentes numeꝝ. Unde anima cum numerat ho-
mines:numerari nō eſt natura hominis:ſed eſt denarei-
tas que acceſſit nature homis.¶ Anima ergo ꝓpter ho O
minem numerat decem:ſiľr ꝓp motum numerat tempꝰ
ex intellectu predicto:ꝛ niſi eſſet propter motum ꝛ pro-
pter id qđ facit in curſu terminum prioritatis ꝛ poſterio
ritatis:tempus non haberet numeꝝ.ſed tempus menſu-
rat motum.ꝛ motus menſurat tempus. Tp̄s aūt menſu
rat motum duobus modis.vno quidem modo facit eu3
habere menſurā:alius q2 ſua q̄ꝫtitate oſtendit q̄ꝫtitatem
ſue menſure. Motus autē menſurat tempus:eo ꝙ indi-
cat menſura3 eius per id qđ ſit in eo prius ꝛ poſterius.ꝛ
eſt differētia inter vtrūqꝫ modoꝝ:q2 indicare menſura3
aliquando eſt:ſicut menſura iudicat menſuratū: ꝛ aliq̄ñ
ſicut cum menſuratum iudicat mēſuram.¶ Siľr aliq̄ñ P
curſus indicat menſuram motus: ꝛ aliquādo motus in-

dicat menſuram curſus: q3 aliquādo dicitur. Iter octo miliarioꝝ: ⁊ aliquādo iter vnius diei. Sed qđ attribuit menſuram alij: alteꝝ eoꝝ eſt hoc. ſ. qđ per ſeipſum eſt mē ſura. Unde q3 tempus eſt continuum: huius nature ē ꝙ pōt dici longū ⁊ breue. ⁊ q3 eſt numerus cōparatiōe pꝛi ris ⁊ poſterioris. ſicut pꝛediximus: ↄtingit dici multū ⁊ pau cum. Silr ⁊ motus cui accidit cōtinuatio ⁊ diſcontinua tio. ergo dicunt̄ de eo ꝓprietates continui ⁊ diſcontinui: ſed hoc accidit ei aliūde. Qđ autem appropriatur ei. h̄ ē. ſ. cito ⁊ paulatim. Jam ergo oſtendimus modū inueniendi inſtans in effectu ſi eſt inſtās in effectu: ⁊ modum ſui eſſe in potentia.

¶ Capl'm. XIII. De ſoluendis dubitationibus dictis de tempore: ⁊ de formandis interrogationibus temporalibus. ſicut de eo qđ eſt in tempore: aut qđ eſt nō in tpe. ⁊ i ſempiternū. ⁊ ſemper ⁊ ſubito: ⁊ ecce ⁊ paulo ante ⁊ paulo poſt ⁊. eternalr.

A HOc autem qđ dicitur de tempore ꝙ nihil eſt. ⁊ ꝙ nō habz eē: ex hoc intellectu dicit̄. ſ. ꝙ nō habet eſſe in h̄ inſtanti. Intereſt aūt an dicatur nō eſſe abſolute: an dicatur non eſſe in inſtanti qđ mō eſt. Nos aūt concedimus ⁊ affirmamus: ꝙ tempus non habet eſſe hoc mō: niſi in anima ⁊ in intellectu. ſed eē abſolute: qđ eſt oppoſitum ad non eſſe abſolute. hoc eſt verū eſſe: q3 ſi hoc eſſe non fuerit veꝝ: eius negatio erit vera. Erit igitur veꝝ. vt dicatur ꝙ iter duo extrema alicuius ſpacij: non eſt menſura poſſibilitatis motus ad aliquem terminū quem certiſſime perficiat vel pertranſeat. ⁊ cū hec negatio fuerit falſa. ſ. ꝙ motus habet in illo tantillo citiſſimo menſuram aliquā in qua poteſt ꝑficere vl' ꝑtranſire tantū ſpaciū: ⁊ pōt tranſire minus de illo ꝓpter magis paulatim: ⁊ plus de illo. ꝓpter citius: ſicut iā3 declarauimus: tūc affirmatio que eſt huic oppoſita erit vā. h̄ eſt: q3 ineſſe eſt mēſura huius poſſibilitatis: ⁊ affirmatio oſtendit eſſe rei abſolute: q̄uis non oſtendat illō habere eſſe in hoc inſtanti: aut alio modo: ſed hoc eē nō habet propter intellectū: q3 lic3 nō hoc intelligeretur: tamē haberet hunc modum eſſendi: ⁊ hunc modū affirmandi

B eſſe. ¶ Preter hoc aūt debes etiam ſcire: ꝙ eoꝝ que ſūt quedā ſunt que habent eſſe veriſſime: ⁊ quedā ſunt debiliora in eſſe. Tempus aūt videtur eſſe debilius in eſſe q̄3 motus. q3 eius eſſe videt̄ eſſe reꝝ que ſunt ex cōparatiōe aliaꝝ: q̄uis tempus ex hoc ꝙ eſt tempus non eſt relatiuum: ſed comitatur illud relatio. Et q3 ſpaciū eſt: fuit id qđ ſolet eſſe in illo: aut comitans illud: aut qđ ſolet ꝑtrāſire: aut qđ ſolet eſſe menſura pertranſeūdi eē occultius q̄3 eſſe ſpacij. Si autē dixerint: ꝙ non habet eſſe vllo modo: erit falſum. Si aūt voluerint attribuere tempori eſſe huiuſmodi: non erit niſi in intellectu. Ergo ꝓpoſitio quā poſuerunt ꝙ tempus non habet veꝝ eſſe. ſ. non h3 eē in vno inſtanti: eſt propoſitio vera. Et hec non negat tēpus habere eſſe: nō in inſtanti: ſed eius eſſe eſt ad modū3 generationis: q3 quecūq3 duo inſtantia poſueris: erit inter illa id qđ vocatur tempus: ⁊ hoc non eſt in aliquo inſtantium aliquo modo. Et oīno qui inquirit ꝙ ſi tempus habuerit eſſe: eius eſſe erit in inſtāti: aut in tempore: aut in hoc qđ querit quādo habet eſſe: hoc negligendū eſt: ⁊ nō

C debemus curare de illo. ¶ Quia tp̄s habet eſſe. nec in inſtanti. nec in tempore: nec habet quando: ſ3 habet eē abſolute. Qūo enim haberet eſſe in tempore cum ipſum ſit tempus? Ergo hoc qđ dicitur ꝙ tempus aut non h3 eſſe in inſtanti: aut habet eſſe permanens in tempore: nō eſt veꝝ: q3 id qđ non habet eſſe nō eſt oppoſitū ei. qđ habet eſſe in inſtanti: aut qđ habet eſſe permanens in tempore. Sed tempus habet eſſe: ⁊ non eſt vnu3 illoꝝ duoꝝ eſſe. Non enim eſt hoc niſi. ſicut ſi diceret̄ ꝙ aut locus non habet eſſe: aut habet eſſe in loco: aut in extremitate loci. Non enim neceſſe eſt: vt aut habeat eſſe in loco aut termino loci: aut nō habeat eſſe: q3 alique ſunt reꝝ que nullo modo habent eſſe in loco: de quibus locus eſt vnus: ⁊ aliqua ſunt que non habent eſſe in tempore de quib' tp̄s eſt vnum. ſicut poſtea ſcies. ¶ Contra hoc aūt qđ dixe- D runt: ꝙ ſi tempus habet eē oportet. vt omne motū comitetur tempus: reſpōſio hec eſt: q3 multū intereſt an dicatur ꝙ tempus eſt menſura oīs motus: ⁊ an dicatur ꝙ ei' eſſe pendet ex omni motu. i. nullus motus eſt qui per ſe non habeat tempus. Et etiam intereſt an dicatur ꝙ eēntia temporis pendet ex motu ad modū accidētis ei: ⁊ an dicatur ꝙ de eſſentia motus pendet tempus ad modum quo tempus accidit illi. Sed ↄ primā dicimus hoc: ꝙ id qđ menſurat aliud: non debet eſſe accidēs illi: ⁊ exiſtere in illo: q3 aliquādo ſeparatū menſurat id qđ eſt ſeparatū ab illo equalitate aut equidiſtantia. Sed cōtra ſcđa3: ꝙ cū eſſentia alicuius rei pendet de natura alterius rei: nō eſt neceſſe. vt natura illius nō ſeparetur ab illa: ⁊ nos nō probauimus de tempore: niſi q3 pendet ex motu: ⁊ eſt affectio eius: nec de motu: niſi q3 omnis motus menſuratur tempore: ⁊ propter has probationes non oportet. vt vnūqueq3 motum comitetur per ſe tempus propriū: nec vt quicquid menſurat aliquid ſit accidens illi: ita vt oīs motus habeat tempus proprium. qđ accidit illi tantum per ſe: ſed ex motibus omnibus qui habent ꝑncipiū ⁊ finem non pendet ex eis tempus. Quomodo. n. pendet ex eis tempus? Si. n. haberēt tempus: ipſu3 terminaretur duobus inſtantibus. ſed iam negauimus hoc. ¶ Conce- E do autem ꝙ cū fuerit tempus motui qui eſt huiuſmodi ꝙ ex eo debet pendere eſſe temporis: ⁊ menſurentur per illud alij motus. Et hic motus de quo vere dicitur ꝙ eſt pertranſiens: ⁊ non terminant̄ eius extremitates i actu. Si aūt quis dixerit ꝙ ſi nō eſſet ille motus: non eēt tp̄s. ita ꝙ in omnibus motibus alijs preter illum: nō eēt pꝛius ⁊ poſterius. Et ſicut diximus in opiniōibus. ⁊ corp' non habet neceſſe. vt ſit corpus mobile ad motu3 alteri' corporis. Erit ergo poſſibile. vt moueatur: ⁊ nō ſit tempus. Reſpōſio ad hoc hec ē: q3 poſtea ḋclarabimus: ꝙ ſi nō eſſet motus circularis corporis ſperici: motus recti non haberēt loca: nec eſſent motus recti naturales: nec eēnt motus per vi3. Ergo poſſe eſſe motū vnius corporis tantum abſq3 alijs corporibus eſt impoſſibile. Quāuis hec impoſſibilitas nōdum eſt manifeſta. Non. n. omnis impoſſibilis impoſſibilitas manifeſta eſt. Multoꝝ eteni3 impoſſibiliū non manifeſtatur impoſſibilitas: niſi ḋclaratione probatiōis. ¶ Sed ſi cōtenti fuerimus ſola opi- F nione: ⁊ remouerimus motum circularē: ⁊ affirmauerimus motū rectū finitum in opinione: ſilr poterimus affirmare in opinione tempus terminatū. ¶ Opinio eni3 non negabit hoc: ⁊ nos nō attendimus hoc niſi id ꝓpter qđ affirmatur eſſe tempus. Ergo eius eſſe pendet ex vno motu: ⁊ menſurat illum: ⁊ menſurat etia3 ceteros mot': quos impoſſibile eſt eſſe abſq3 motu corporis efficiētis tempus ſuo motu niſi intellectu: q3 hoc eſt. ſicut mēſura que eſt in vno corpore: ⁊ menſurat etiam qđ eſt ei oppoſitum ⁊ equidiſtās ei. Sed q3 menſurat duo corpora cū ipſum ſit vnū ſingulare: non oportet tamē ob hoc. vt pēdeat a duobus corporibus. Sed poſſibile eſt. vt pēdeat ab vno qđ menſurat: ⁊ menſuret aliud etiam a quo non pendet. Motus etiā non habet mēſurare niſi ꝑꝑ ſpaciū G qđ eſt continuum. ¶ Et q3 continuitas ſpacij fit cā eēndi pꝛius ⁊ poſterius in motu: ⁊ propter hec duo fit mot'

cauſa eſſendi numerū eius: ⁊ hic numerus eſt tempus.
Ergo motus cōtinuus eſt ex duabus partibus.ſ.ſm ſpa
cium ⁊ ſʒ tempus: ſed ipſe in ſe non eſt niſi perfectio ei⁹
qḋ eſt in potentia: ⁊ non continetur in hoc intellectu con
tinuatio neqʒ menſuratio. Non enim in perfectione eſt:
qḋ eſt in potentia: nec in mutatiōe alicuius ad aliud: nec
in exitu de potentia ad effectū: intelligitur vt inter princi
pium ⁊ finem ſit aliquid receptibile diuiſionis quā reci
pit continuū: ſed hoc intelligitur ex alio modo conſide
randi.ſ.quo intelligitur ꝙ hic intellectus non eſt niſi de
q̄titate continua ⁊ nō de alio. Si.n.putarem⁹ tres arbo
res in quoꝝ medio mouetur mobile: tunc cū moueref
de primo ad tertiū: eſſet in eo perfectio eius qḋ eſt in po
D tentia: q̄uis non eſſet hic motus in continuo. ¶ Ergo p
pter hoc ꝙ ipſe eſt certitudo perfectionis illius qḋ eſt in
potentia: non oportet. vt motus diuidatur. Et ideo dum
neſcierimus alia neſciemus ꝙ hoc eſſe oporteat. Nō.n.
eſt diuiſio niſi continui receptibilis diuiſiōis. Unde ma
nifeſtum eſt ꝙ cōtinuatio eſt qḋdā accidēs qḋ comitaf
motū pp ſpaciū ⁊ pp tpſ: ⁊ oīo ſi ñ attēderim⁹ ſpaᵐ i tpe
ñ iueniem⁹ i motu ꝯtinuatōeʒ: ⁊ ħ cū nece fuit mēſuraf
motū neceſſe erit nominare ſpaciū aut tempus. Sʒ cau
ſa continuationis temporis ſimilis eſt cōtinuationi mo
tus in ſpacio. Non eſt enim cauſa cōtinuationis tempo
ris continuatio motus tantū: q2 propter continuationeʒ
ſpacij ſolūmodo: ſi non eſſet ibi motus: non contingeret
continuatio temporis: ſicut poſſibile ē moueri aliqḋ mo
bile in aliquo ſpacio: ⁊ poſtea quieſcat: deinde icipiat in
de moueri ⁊ moueatur quouſqʒ perficiat ſpaciū: tūc erit
continuū: ⁊ tempus non erit continuū. ſed oportet: vt cā
continuationis temporis ſit continuatio ſpacij: ita ꝙ nō
I ſit ibi quies. ¶ Cauſa ergo ꝯtinuationis temporis ē ꝯti
nuatio motus ſm hoc ꝙ eſt cōtinuatio motus: ⁊ hoc nō
eſt niſi continuatio ſpacij collata motui. ħ eſt: vt non ſit
ibi quies. Et hec continuatio non eſt cauſa qua tps ſit cō
tinuum: ſed eſt cauſa vnitatis temporis. Non eniʒ ē tps
aliquid cui accidat cōtinuatio propria illi: imo ipſuʒ eſt
ipſa continuatio: ⁊ ſi aliquid daret tempori cōtinuatio
nem nō ex intellectu vnitatis eſſentie temporis cōtinuī:
tunc continuatio eſſet accidens tpī: non eſſentia. Et ſicut
diximus ꝙ aliquis calor eſt cauſa alterius coloris: ⁊ ali
quis calor ſit cauſa alterius caloris.ſ.q1 ſit cauſa eſſendi
alium calorem aut colorem: non vt qualitas ſit calor.
K ¶ Similiter dicimus ꝙ aliqua continuatio eſt cā eſſen
di aliā continuationē que non eſt cā propter quā illa cō
tinuatio ſit continuatio. Quia illa cōtinuatio per ſe ē ꝯti
nuatio. ſicut ille calor eſt calor per ſe. Unde nullus pōt
dicere nobis ſic. Ego nō intelligo in motu ꝯtinuationē:
niſi ex cauſa ſpacij vel temporis. Tu aūt non vis vt cōti
nuatio ſpacij ſit cauſa temporis. Nec eſt poſſibile. vt di
cas ꝙ continuatio temporis eſt cā tpis: ⁊ poſtea dicis ꝙ
cōtinuatio motus eſt cauſa tpis: cū non ſint ibi continua
tiones: niſi iſte due. Ad ħ reſpōdebimus dicētes ꝙ nos
cōtinuitatē ſpacij non ponimus cauſa temporis abſolu
te: niſi ſm ꝙ eſt motui: ⁊ motus ſit per illam cōtinuus.
¶ Reſpectus.n.cōtinuationis ſpacij in ſe eſt vnū quid:
⁊ eius reſpect⁹ adiuncte cū motu eſt aliud. Intellige nūc
q2 continuatio ſpacij ſm ꝙ eſt motui eſt cauſa que ē eēn
tia tpis: qḋ eſt per ſeipſum continuū: non cauſa qua eſſen
tia tpis ſit continua. hec eſt.n.res que non habet cauſaʒ:
⁊ ideo demonſtraf ꝙ tempus res accidētalis eſt motui:
qḋ non eſt ei genus. nec drīa: nec vlla ſuaꝝ cauſaꝝ: ſʒ eſt
L res q̄ comitaf eū: ⁊ mēſuraf p ipſʒ. ¶ De qōib⁹ āt tpalib⁹
q̄ ſiūt: vt ſciaf quō ē res in tpe. ¶ Dicimus ꝙ res nō ē i
tpe: ſʒ principia que ꝓpoſuim⁹ niſi ex itellectu hñdi pri⁹
⁊ poſterius: ⁊ omne qḋ habet in ſe intellectū prioris ⁊ po
ſterioris: aut eſt motus: aut habēs motū. Sed motus ha
bet ħ ex ſeipſo. Mobile vero habet hoc ex motu: ſed ſʒ
hoc ꝙ dicitur ſpēs rei ⁊ eius partes ⁊ eius fines q ſunt
aliquid in aliquo ſm ħ prius ⁊ poſterius: ⁊ inſtans etiā ⁊
⁊ hore ⁊ menſes ⁊ anni dicuntur eſſe in tempore. Sʒ in
ſtans eſt in tempore. ſicut vnitas in nūero: prius autēʒ ⁊
poſterius in tempore: ſic par ⁊ impar in nūero: hore autē
⁊ dies: ⁊ menſes: ⁊ anni: ſicut duo ⁊ tres ⁊ quatuor: ⁊ decē
in nūero. Motus autē in tpe. ſicut decē accidentia in de
narietate. Mobile vero in tpe. ſicut ſubiectū decem ac
cidentium in denarietate. ¶ Quies aūt aut putatur per M
ſeuerans: ſtabilis ſemper: aut putaf accidiſſe illi prius ⁊
poſterius accidentaliter: ⁊ hoc prius ⁊ poſt habet ex cau
ſa duoꝝ motuum: q2 laterales ſunt ei. Nam quies ē priua
tio motus in illo qḋ ſolet moueri: nō priuatio motus ab
ſolute: ⁊ ideo non eſt longe: vt quies ſit inter duos mot⁹.
Et quies huiuſmodi habet aliquo mō prius ⁊ poſterius:
⁊ propter hoc ꝙ eſt duobus modis quietū: hoc ꝯtinef in
tempore accidentaliter. Unde ideo ꝑmutationes q̄ ſunt
ſimiles motui locali in hoc ꝙ incipiunt a ſūmo vſqʒ ad
ſūmū continentur in tpe ob hoc ꝙ habent prius ⁊ poſte
rius: ⁊ cū aliqua permutatio ſubito occupauerit totuʒ ꝑ
mutabile: ⁊ inceperit minui vel augeri de cōtinuatione
nihil habet: niſi continuationē temporis tātū: ideo ꝙ pri
us ⁊ poſterius: non eſt niſi in tpe tantum: ⁊ q2 ipſa nō eſt
efficiens tempus continuatio motus in ſpacio: aut in eo
qḋ videtur ſpaciū: ⁊ cū hoc eſt habens prius ⁊ poſteri⁹: ḡ
pendet ex tempore: ergo eſſe ipſius eſt poſt eſſe cāe tpis
que eſt motus ex quo ē mutatio localis. Et hę mutatio
nes conueniunt cū motibus qui fiunt in ſpacijs ex ħ ꝙ
menſurantur tpe: ⁊ non conueniunt cum eis ex hoc ꝙ eē
tpis pendet ex motibus qui fiunt in ſpacijs: ⁊ eſt cauſatū
eoꝝ. Et hoc tantum eſt in motibus qui fiunt in ſpacijs.
¶ Iam aūt noſti quid velimus intelligere: cuʒ dicimus N
motus qui fiunt in ſpacijs: ſed res in quibus non eſt pri⁹
aut poſterius vllo modo: non ſunt in tpe: q̄uis ſint cum
tpe ſicut mundus eſt cū grano ſinapis: ſed nō eſt in gra
no ſinapis. Si aūt aliquid habuerit prius ⁊ poſteri⁹ aliq̄
modo ex hoc.ſ.ꝙ eſt mobile: ⁊ alio modo nō fuerit rece
ptibile prioris ⁊ poſterioris ex hoc.ſ.ꝙ eſt eſſentia. Illud
ex hoc ꝙ non recipit prius ⁊ poſterius: non eſt in tpe: ſed
ex alio modo eſt in tpe. Illud aūt qḋ eſt cum tpe. ⁊ non
eſt in tpe.ſ.cuius eſſe eſt cū diuturnitate totius tpis: hoc
eſt ſempiternū: ⁊ omne diuturnū cuius eſſe vnuʒ ē. Illḋ
eſt ſempiternum.ſ.qḋ in hac diuturnitate habet eſſe vnū
⁊ idem. ſic eſt in omnibus hominis cōtinue quaſi ſempiter
num ſit comparatio ſtabilitatis ad nō ſtabilitatē: ⁊ com
paratio huius comitātie tpis cū ſempiterno eſt: ſicut cō
paratio habitus mobilis ad tempus: ⁊ cōparatio perma
nentiū reꝝ inter ſe ⁊ coeuitas quā habent hoc modo: eſt
intellectus ſuper ſempiternū. videf aūt mihi ꝙ meli⁹ no
men illi qḋ ꝑt imponi ſemꝑ eſt: ⁊ ꝙ omne diuturnuʒ eſt
ſine omni ꝑmutatione abſolute: ⁊ ſine aliqua cōparatione
hore poſt horā: hoc eſt ſemꝑ. ¶ Miror āt de hoc qḋ di O
cāt.ſ.ꝙ ſempiternū ē diuturnitas gētl: aut ꝙ ē tps ñ nūe
ratū motu. Quō.n.ſi: cū ñ intelligaf etas vl tps: niſi id i c⁹
eēn⁹ ē p⁹ ⁊ poſteri⁹. ⁊ cū fuit ibi p⁹ ⁊ poſteri⁹ debebit reno
uari aliq̄ ei⁹ diſpō. ſic diximⁿ. ḡ nec ī⁹ ē ei mot⁹. In gete āt
iuenif p⁹ ⁊ poſteri⁹. ſic diximⁿ. Tps vō ñ ē cā alic⁹ rei. Sʒ
q2 intra diuturnitatē tpis gñanf multa ⁊ corrūpunf: q̄ꝝ
non apparet cauſa manifeſta: ideo in putauerūt hoc ho
mines tpi. qr nō inueniunt ibi aliqḋ aliud adiūctū niſi
tps: nec ꝑcipiunt. Un̄ cū res bona eſt: laudant tps. Cum
vō mala eſt: accuſant: ⁊ tñ reꝝ que hñt eſſe plerūqʒ cauſe
manifeſte ſunt priuationis vero ⁊ corruptiōis cāe occul
te ſunt. Cauſa.n.fabricandi cognita eſt: cā vero ruine ⁊ de

F ſtructionis plerūq; non intelligit̄.¶ Silr eſt ēt ſi voluerīs inducere multa particularia. Cōtingit ḡ ex hoc: vt q₂ ſepius cooperat̄ tpi id qḋ eſt de rebus priuatorijs ꝛ corruptorijs. ſicut obliuio ꝛ labefactatio ꝛ dſtructio ꝛ annihilatio mãe ꝛ cetera: idcirco hoīes accuſant tps ꝛ loquūtur male de eo. Tempus vō habet accidentia multa que ſignificant̄ aliqbus noībus que debemus noīare ꝛ nūerare: de quibus eſt inſtans qḋ aliqñ intelligit̄ eſſe terminus cōis: qui eſt inter p̄teritū ꝛ futuꝝ: de quo iā₃ loquuti fuimus: ꝛ nihil aliud: aut aliqñ intelligit̄ oīs terminus cōis q̄uis ſit diſtinctio reꝝ preteritaꝝ aut futuraꝝ. Aut aliqñ intelligitur eſſe finis tpis: q̄uis nō dſignet cōitatē: qui cū debeat ſp intelligi terminus cōis ꝯtinuās: tñ accipitur non ꝯtinuans: q̄uis preter ſignōnem noīs ſciat̄: q₂ oīno eſt cōis: ꝛ non eſt poſſibile. vt ſit diuidens qḋ ſcitur ex alio modo conſiderationis preter intellectū ſignificationis nominis.

G ¶ Aliquādo aūt dr̄ inſtans: tps qḋ eſt multū ꝓpinquū preſenti iſtāti: ꝛ eſt minus breue. certificatio aūt veritatis huius dictiōis hec eſt: q̄ oē tps in quo accidat aliquid: habet duos terminos ſine dubio: ꝛ ſunt duo inſtantia in intellectu: q̄uis ipſa non ꝑcipiat illa: ꝛ hec duo inſtantia ſunt in intellectu p̄ntia ſimul ſine dubio: ꝛ tñ aliqñ intellectus percipit prioritatē vnius in eſſe: ꝛ poſterioritatē alterius: ꝛ hoc fit ꝓp longitudinem ſpacij: que eſt inter illa: ſicut percipit inſtans qḋ eſt ꝑus inter inſtantia hore diei. ꝛ aliqñ duo inſtantia adeo erūt ſibi ꝓxima: vnum eoꝝ. ſ. circa alteꝝ: q̄ intellectus nō ꝑcipiet in ꝑmo intuitu inter illa ſpaciū niſi cū mora: ꝛ diu ꝯſiderauerit: ꝛ itellectus percipit illa quaſi cōtigerit ſil: ꝛ quaſi ſint vnū inſtans: q̄uis conſideratio ꝛ ꝑſcrutatio

H ꝓhibeant intellectū ab hoc in ꝑmo intuitu. ¶ Sed q̄diu nō redit intellectus ad ſe: concipit duo inſtantia q̄ſi ſint ſimul. De verbis aūt tpalibus vnū eſt id qḋ dr̄: ecce qḋ eſt ꝯpatio rei accidentis in tpe cuius q̄titas non ꝑcipitur ꝓp breuitatē ei⁹ ad ſuū tempus: cū illa res: nec fuerit ſeparata: nec precogitata. Et de his verbis eſt ēt id qḋ dr̄ ſubito: ꝛ h̄ eſt qḋ ſignat aliqd accidere in inſtāti: ꝛ aliquando ſignat oppoſitū eius: qḋ dr̄ paulatim de quo iā₃ loquuti fuimus. De his ēt verbis eſt illud: qḋ dr̄ paulopoſt: ꝛ hoc eſt qḋ ſignat inſtans futuꝝ ꝓximū p̄nti: cum non facile ꝑcipit̄ q̄titas ſpacij inter illa ꝓp breuitatē ei⁹. De his ēt eſt: id qḋ dr̄ paulo añ: ꝛ hoc ē: qḋ ſignat ꝯparationem inſtantis preteriti ꝓximi inſtāti p̄nti.

I ¶ Sȝ tps qḋ eſt inter illa non ꝑcipit. Ergo paulopoſt oppoſitū eſt in futuro ad paulo ante in p̄terito: ꝛ qḋ eſt prius: ſȝ in p̄terito ſignat id qḋ remotius eſt ab inſtāti p̄nti: ꝛ qḋ eſt poſterius ſignat qḋ eſt oppoſitū huic. ſed qḋ eſt prius: ſȝ in futuro: ſignat qḋ eſt ꝓpinquius p̄nti: poſterius aūt eſt id qḋ eſt remotius a p̄nti. Olim eſt tps qḋ dr̄ longum inter ipſum ꝛ hoc inſtans p̄ns cōparatōe oppoſitoꝝ terminoꝝ tpis. Olim etiā₃ in tempore abſolute ꝛ veriſſime eſt illḋ: cuius tempus non habet initium.

¶ Completa eſt pars ſcḋa partis ꝑme: de collectōe nālū. Et ei q ḋdit itelligere q̄re ſint ifinite. Incip̄ ps 3ª. Caᵐ. I.

A De his q̄ hñt nālia ex h̄ q̄ hñt q̄titatē₃. Prolog⁹ ḋ q̄litate tractādi ꝓpē in hoc lib°. Nālia ſunt corpa ꝛ diſpōes corpoꝝ. Quātitas aūt ꝑmixta eſt cū vtriſq₃: q̄titas āt que eſt corpoꝝ: ſunt diuiſiōes: ſȝ q̄titas diſpoſitionū corpoꝝ ē: ſicut tps ꝛ cetera q̄ comitāt̄ corpa: aut accn̄talr: aut eēntialr.

B ¶ Diſpōes āt corpoꝝ comitat̄ q̄titas: aut ꝓp q̄titatē corpoꝝ in qb⁹ ſunt: ꝛ cū qb⁹: aut ꝓp tps: ſicut tps comitat̄ motū. Aut ꝓp ꝯpōnē ali⁹ nūeri qui ꝑuenit ex illis aut ꝓp aliquā q̄titatē. Sȝ ex oīb⁹ modis comitātie q̄titatis hic eſt remotior: ꝛ h̄ eſt q̄ dr̄ ifinita: ſȝ varietates reſpectuū qbus ꝯſiderant̄ q̄titates: ſunt aut diſpōnes q̄s corpa p̄nt hr̄e per ſe ſola: ſic̄ eſt finitas: ꝛ ifinitas in magnitudine: ꝛ ſic̄ finitas ꝛ ifinitas in diuiſione vel ſectiōe p̄tiū. Aut in cōpōne vnius ad aliū: vt comitantia ꝛ ꝯtactus ꝛ ꝯtinuatio ꝛ his ſilia.

C ¶ Sed diſpōes corpoꝝ ſunt motus ꝛ tps. Qḋ āt ꝯſiderat̄ de diſpōe q̄titatum eoꝝ h̄ eſt. ſ. ſi hñt p̄nᵐ aut finē: aut ſi nō ſunt ita. ſ. nō hñt finē: ſed vires eoꝝ ꝯſiderant̄ ex diſpōnib⁹ q̄titatū q̄ ſunt in illis: ſi appetent̄ reb⁹ hñtib⁹ finē: aut non hñtib⁹: qui quo modo h̄ poteſt eſſe in illis.

¶ Capl'3. II. de comitātia ꝛ ꝯtactu ꝛ ꝑmiſtione ꝛ ꝯiūctōe ꝛ diſiūctione ꝛ medio ꝛ extremo: ꝛ ſimul ꝛ ſeꝑatim.

A Anteq̄ꝫ loq̄mur de finitate corpoꝝ: ꝛ de diſpōe coꝝ in magnitudīe: debemus ꝑus loq de coꝝ finibilitate ꝛ ifinibilitate in ꝑuitate ꝛ in ſectiōe. Sȝ añ h̄ ḋbem⁹ ſcire comitātiā ꝛ tactionē ꝛ penetrabilitatē ꝛ ꝯglutinationē ꝛ ꝯtinuationē: ꝛ qd ē medietas vl̄ extremitas: ꝛ vt ſciam⁹ ſil i loco ꝛ ſeꝑatiꝫ. ¶ Dicem⁹ ḡ q̄ duo ꝯn̄a ſūt illa iter q̄ꝝ p̄ᵐ ꝛ zᵐ nō ē aliqd ſui ḡn̄is: ſic̄ dom⁹ ꝯn̄tes ſe: q₂ q̄ ꝯſeq̄t̄ ꝑmaꝫ ē illa iter quā ꝛ ꝑmā nō ē aliq̄ ſui ḡn̄is.

B ¶ Sȝ aliqñ ꝯueniūt in ſpē. ſic̄ dom⁹ ꝛ dom⁹: ꝛ aliqñ ſūt diuerſa in ſpē: vt hō ꝛ equus: ꝛ mons ꝛ arbor: ꝛ tūc nō accipiunt̄ ꝯn̄a ſȝ h̄: q̄ ſunt diuerſa in ſpē: ſȝ ſȝ h̄ q̄ vniunt̄ in aliq̄ cōi aut eēntiali: vt ē corꝑeitas: aut accn̄tali: vt ē albedo: ꝛ ſtatio i acie: ꝛ iuuit⁹ ad vnā ꝑtē. Cū āt ñ fuerit iter illa aliqd ḋ h̄ qḋ hñt cōe: tc̄ qḋcūq₃ eoꝝ accepit zᵐ: dicet̄ eē ꝯn̄a alteri⁹. v.g. Sic̄ ſi accipēt ꝑdcā ſȝ h̄ q̄ ſūt corpa ex̄n̄a: equ⁹ eēt ꝯn̄s hoī: ꝛ poſtea mōs ꝛ arbor: ſi āt accipēt ea ſȝ q̄ ſūt aīalia: equ⁹ eēt ꝯn̄s hoī: ꝛ ñ mons: nec arbor. Si āt accipēt ſȝ q̄ hoīes ſūt: nō eēt ibi aliqd qḋ ꝯſeq̄ret̄ ſinglarē hoīe₃: niſi eēt ibi ali⁹ hō.

C ¶ Sȝ ꝯtigēs eſt id iter c⁹ extremitatē ꝛ extremitatē ei⁹ qḋ tāgit̄ ab eo: ñ capit aliqd qḋ hēat ſitū. Ergo duo ꝯtigētia ſt ea q̄ꝝ due extremitates ſt ſil: ñ i loco: ſȝ i ſitu q ꝑt inui. Extremitates etenī ñ ſt i loco vllo°. ſȝ hñt aliquē ſitū. Pūctū.n. hȝ aliquē ſitū. ſit⁹ āt quē hȝ ē h̄. ſ. vt poſſe ſit oñdi eē alic⁹ ꝑtl ꝓpē: ꝯtigētī h⁹ āt ꝯuēit talr oñdi i duab⁹ ſuis extremitatib⁹ ſil. Cū āt fuerit duo: q̄ꝝ extrēitates ñ ſolū ſe ꝯtingūt. ſȝ eēntia vni⁹ ꝯtigit totā eēntiā alteri⁹: ñ erit h̄ tāger̄ ſȝ ꝑmiſceri. Permiſceri etenī ñ ē niſi cū tota eēn̄ vni⁹ ifūdit̄ i totā eēntiā alteri⁹. ꝛ h̄ ifūdi ñ ē niſi cū vnū tāgit q̄cq̄d dr̄ ifūdi i illḋ. Si āt fuerit eq̄lia: ñ erit vni⁹ aliqd. qḋ ñ tāgat aliḋ. Si āt vnū exceſſerit: ñ erit toᵐ itrās i illḋ. niſi ſȝ h̄ tm̄. qḋ eq̄le ē ei.

D ¶ Terminido āt ꝑmixtōis ē. vt nihil ſit ḋ eēn̄ vni⁹ qḋ ñ tāgat eēntiā alt̄i⁹: nec remāeat aliqd ḋ vno qḋ ñ tāgat alteꝝ: ſȝ q̄ duo ꝑmixta ſint illa q̄ ſt i eodē loco ꝑ h̄ id qḋ ꝯſeq̄t̄ ꝑmixtōe₃: itellīt̄ ñ qd ſit ipa. ꝛ qḋ itellīt̄ eē ipa h̄ ē. ſ. tact⁹ tōlr. q₂ cū aliqd tetigerit aliḋ tōlr. ꝛ aliḋ ñ excedit illḋ. tc̄ q̄cq̄d tetigerit vnū eoꝝ illḋ idē tāget aliḋ. Alioqn p⁹ tactū iuēiret i aliq̄ illoꝝ aliqd vacuū ab alio. nos āt dixeram⁹ q̄ vnū tāgeret toᵐ aliḋ. ꝛ ñ eēt aliqd ſupexcedēs i vno qḋ ñ ſit i alio. ꝛ h̄ ē poſſe. ḡ cū duo ꝯtigerit ſe tōlr. tc̄ q̄cq̄d ꝯtigerit vnū tāget ꝛ reliquū. ꝛ vnū nō ꝓhibȝ ꝯtigi aliud. nec creſcit moles additione milliū ex eis. ſicut ēt ſi mille pūcta ꝯtīgerent̄.

E ¶ Cū āt aliqd tetigerit aliḋ: ꝛ illud ꝛ illḋ tāgēs tetigerit alia res q̄ ñ tetigit p̄ᵐ. tc̄ hȝ i ſua eēn̄ aliqd ap̄li⁹ p̄ter id qḋ tetigit p̄ᵐ. ꝛ illḋ ap̄li⁹ fuit illḋ. qḋ iuēit aliḋ ꝯtigēs vacuū a tactu p̄ᵐ. ꝛ illḋ fuit h̄ qḋ tetigit. ꝛ ñ potuit tāger̄ p̄ᵐ. ꝛ h̄ oīa clara ſt itellcūi. ſilr cū aliqd occupat̄ i tāgē° aliḋ. ꝓp qḋ dū tāgit. ꝓhibet̄ tāger̄ aliqd aliḋ. tc̄ āt erit occupatū totū. aut aliqd ḋ illo. ſi āt totū fuit occupatū. tc̄ ñ poterit illḋ tāger̄ ꝯtiger̄ aliqd aliḋ 3ᵐ vllo°. Si āt aliqd ḋ illo. tc̄ occupatio. ꝛ tact⁹ ñ erit occupatio tōl. nec tact⁹ tōl. Et he ꝓpōnes ꝑ ſe note ſunt.

¶ Explic̄ ſuffi°. Auic. optie caſtigata ꝛ emēdata ꝑ can. regſa res. diui Aug'. i mōaſte° diui Ioā. ḋ viridario ꝯmorātes.

¶ Incipit liber Auic. de celo ⁊ mundo.

¶ Collectiones expoſitionum ab antiquis grecis in libro Ariſt. de mundo qui dicitur liber celi ⁊ mundi. Expoſitiones iſte in .16. continentur capl'is.

¶ Capl'm. I. Qȝ corpus perfectius eſt omni quātitate ⁊ ꝙ mundus poſterius eſt omni corpore.

Uide ꝓ[?] mo celi ab Ar. a text. 5. 2. vſq; ad. t. ꝯ. 4. iſta ſunt. vbi habentur oīa tradita in hoc. c. ꝑ

Differentia inter corpus ⁊ quālibet aliā magnitudinē hec eſt: ꝙ corpus diffunditur ad oēs dimēſiōes: ſed magnitudo que hȝ vnā dimenſionē vocatur linea: ⁊ que duas dimenſiōes vocatur ſupficies: que vero hȝ tria ſpacia vocatur corpus: ⁊ poſt tria ſpacia nō reſtat alia quarta dimēſio. Scientia aūt hui⁹ rei hȝ eſſe in natura intelligentiaꝝ: qꝛ intellectu nō pōt imaginari aliquid aliud ad qđ imutetur vt addatur ei alia dimenſio: ſicut mutatur linea ad planitiē cū additur longitudini eius aliq̄ latitudo: ⁊ ſicut etiā mutatur ſupficies ad corpus: quādo in intellectu additur eius longitudini ⁊ latitudini altitudo. ¶ Cōſtat igitur ex h̄ ꝙ rebus q̄titatē hn̄tib⁹ corp⁹ perfectius eſt: eo ꝙ ꝯtinet in ſe oēs dimenſiōes. ¶ Et vnūqđq; ex corporib⁹ que ſunt in mūdo perfectū eſt h̄ mō: ſed nō eſt pfectum eo ꝙ nō terminetur penes aliud corpus: totus vero mūdus pfectus eſt vtroq; mō: qꝛ hȝ longitudinem ⁊ latitudinē ⁊ pfundum: ⁊ qꝛ terminatio ei⁹ nō ē penes aliud corpus. ¶ Poſtea vō demōſtrauimus nō eē poſſibile. vt celum ſit infinitum: ⁊ ꝙ non eſt poſſibile: vt vltra illud ſit aliquid aliud.

¶ Capl'm. II. Qȝ natura celi eſt preter quattuor naturas: ⁊ ꝙ eſt corpus ſimplex.

Proceſſus h⁹ capl'i hē ꝓ celi a t. ꝯ. 5. vſq; ad. t. cō. 16.

Quod autem non eſt poſſibile vt motus ſenſibilis ſit alteri⁹: niſi corporis rō hec eſt: ꝙ oē qđ mouetur ē nec̄e vt ſit in loco: motus eteni nō ē niſi mutatio d̄ loco ad locū: ⁊ nō occupat vel iplet locū: niſi corpus. Opȝ g̊ ex h̄ vt motus nō ſit niſi corporis ſꝫ ſubiti ꝓprietatē. ¶ Et q̄tq̄dem hoc ſic eſt. dico ꝙ nō pōt corp⁹ nō hr̄e motū ſibi nālē. qꝛ cū fuerint due res. quaꝝ vnius nā ꝯuenit cū nā alterius ſm aliqđ: ⁊ differt ab ea ſm aliquid: ⁊ ꝯueniunt in actiōe ſm aliqđ: ⁊ differūt in actione ſm aliqđ. Opȝ vt cā actiōis in qua ꝯueniūt ſit ipſa nā in qua cōueniūt: ⁊ vt cā actionis in qua differunt ſit ipſa nā in qua differunt. Licȝ q̄dem nālis vigor motus mouētis ſemp ꝯ̄trius ſit motui ꝯpoſitorum: ⁊ poſtq̄ inuenim⁹ vnūqđq; corpus ꝓp diſpōnes que in eo ſunt in corpeitate habere motū diuerſū a motu quē habet aliūde pter ipſas diſpōnes: tunc neceſſe ē vt cā diuerſitatis in motib⁹ corpoꝝ ſit diuerſitas ſuaꝝ diſpōnum nālium: ⁊ motus ipſe in quo ꝯueniūt ex eo ē in quo ꝯueniunt. Sequitur g̊ ex hoc neceſſario. vt oē qđ eſt corpus hēat motū nālē. ¶ Sed motuū alij ſunt ſimplices: alij cōpoſiti: motus autē ſimplices ſunt duo. circularis ⁊ rectus: ⁊ motus ꝯpoſitus ē ex duob⁹ motib⁹. ¶ Probatio aūt ꝙ vnuſq̄q; motus ſimplex: aut eſt rectus. aut circularis hec ē. ꝙ ipoſſe ē motū eē: niſi ſm lineā: ſꝫ linee ſimplices ſunt circularis ⁊ recta: nec itelligitur mot⁹ alius ab his. ¶ Qđ ēt māifeſtatur p viſū. Inuenim⁹ etenī ex q̄b⁹ nālē ſibi quēdā motū ꝯſequitur corpus motū oīs corporis qđ eſt i mūdo: aut ad ſuū mediū: aut circa ſuū mediū. ¶ Et mot⁹ q̄ ē circa ſuū mediū circularis ē. Duo aūt mot⁹ q̄ ſūt ad mediū ⁊ a medio recti ſūt: ſꝫ q̄ ſūt a ſuo me⁹ ſūt vl'us ſurſū.

Oīs omnis mot⁹ ſimplex ſit rectus vel circularis.

¶ Corpoꝝ āt q̄dā ſūt ſimplicia. ⁊ q̄dā ꝯpoſita. cuius āt qđ eſt ſimplx: mot⁹ dȝ eē ſimplex ⁊ purus: ⁊ eius qđ eſt cōpo^m dȝ eē ſm dn̄antē in eo q̄litatē: ⁊ vt in motu ſit (ꝓp rē ex qua eſt ꝯpoſit⁹) diuerſitas: ſicut ē motus ligni in quo accēditur ignis cū mouetur deorſū mouetur ſicut illđ lignū in quo nō ē accēſus ignis. ¶ Sꝫ cū fuerit motus circularis i mūdo. ⁊ nō ē poſſe vt mot⁹ circularis ſit accn̄talis. oporteret. n. tūc vt eēt poꝛ eo mot⁹ nālis circularis: h̄ ē qꝛ res q̄ mouetur circulr. ⁊ p accn̄s non mouetur niſi ex re q̄ mouetur circulr ⁊ p nām ad quietē. opȝ vt ſit in mūdo mot⁹ circularis circa q̄etē ⁊ circa reuolutionē ꝑpetuus. Sꝫ oīs mot⁹ ē corporis: ⁊ cuius mot⁹ nāliter diuerſus fuerit a motu ceteroꝝ corpoꝝ: ei⁹ etiā nā eſt pter eoꝝ nām. ¶ Opȝ g̊ vt ſit in mūdo corp⁹ diuerſū in nā ſua ab alijs corporib⁹ qđ moueatur motu circulari p nāꝫ ſuā. ¶ Si aūt dicitur ꝙ eſt vna ex q̄tuoꝛ naturis q̄ mouetur motu circulari: dicim⁹. ꝙ vnaqueq; q̄tuoꝛ nāꝝ motū nālē hȝ ſibi ꝓpriū ⁊ i directū. ⁊ nō ē vt vnū corp⁹ hēat duos mot⁹ nāles. Ergo ipoſſe eſt vt vnaqueq; q̄tuoꝛ nārū: moueatur motu circulari: niſi p viȝ. ⁊ h̄ mot⁹ ē preter nāꝫ ſuā. Ergo nec̄e ē. vt ſit aliud corp⁹ qđ moueatur motu circulari ex ſua nā. Cū aūt mot⁹ circularis. ſicut diximus: fuerit ſub̄e ſimplicis. ⁊ mot⁹ ſimplex non ē niſi corporis ſimplicis: oportebit tūc vt mot⁹ circlaris ſit corpis ſimplicis. ¶ Si āt dicitur ꝙ ē corpis ꝯpoſiti. mot⁹ āt corpis ꝯpoſiti: ſicut diximus: ē ſꝫ dn̄antē i eo: tūc opȝ vt corp⁹ i quo nihil dn̄atur ſit ſine dubio corp⁹ ſimplx.

Cōcludit neceſſariū eſſe dari quintum cōp⁹ ſimplx qđ dicitur quinta eſſentia.

¶ Māi^m eſt g̊ ex his q̄ dixim⁹. ꝙ mobilis circulr cū ſuis ꝯtētis. i. celi nā eſt pter q̄tuoꝛ corpa q̄ ſūt h̄ corp⁹ ſimplex. ⁊ ꝙ mot⁹ circularis ē illi nālis. qꝛ ſi nō eēt ei nālis ꝑfecto hr̄et ſine dubio aliū ab illo motū nālē. qꝛ iā declarauim⁹ n̄ poſſe eē corp⁹ ſine motu nāli: vn̄ ſi hr̄et motū nālē pter circularē hr̄et duos mot⁹ ſibi nāles: qđ ſupius repudiatū eſt.

¶ Capl'm. III. Qȝ corpus celi non recipit augmentū.

Augmentum quid.

Augmentū eſt incremētū qđ corpus recipit in ſuis trib⁹ dimēſiōib⁹: q̄ ſūt latitudo longitudo ⁊ pfundū: ⁊ ꝙ ſit eq̄le in oīb⁹ ſuis ptib⁹: ita vt nō inueniatur maius in vno loco q̄ in alio: nec plus in interiori ei⁹ q̄ in exteriori: ⁊ ꝙ ſit ſile ſine dr̄ia hui⁹ ⁊ illius: ⁊ ſine pmutatione corporis qđ creuit a ſua diſpōne. ¶ Qꝛ ſi nos cogitauerimus corp⁹ ꝯgelatū qđ reſolutū ē inueniemus augmētū in ſuis trib⁹ dyametris: ⁊ inueniemus oēs eius ptes ꝯſiles: ⁊ augmētū in eis eq̄le: ſed eſt a pma diſpōne pmutatū: ⁊ iō qđ erat ꝯgelatū iā diſſolutū ē. g̊ h̄ nō dicitur augmentū: eo ꝙ cū aliqđ creſcit. ſicut diximus dȝ eē vt remaneat in ſua diſpōne non mutatū.

In augmētatione dȝ aliqđ augeri remanere idē. ⁊ de hoc vide ꝑ de gn̄atione. te. co. 33.

¶ Itē ſi cogitauerimus vltimū neruū q̄ extenditur: inueniemus ꝙ creuit: ⁊ nō inueniemus ipm incremētū in aliquo loco lōgitudinis chorde pluſq̄ in alio: ſꝫ inueniemus latitudinē ⁊ pfundū decreuiſſe ſm ꝙ creuit lōgitudo: ⁊ inueniem⁹ ꝙ neruus mutatus eſt a ſua diſpōne. vȝ. qꝛ inuenimus eū induruiſſe: ⁊ in chordā pmutatū. g̊ nō vocatur h̄ augmētum: qꝛ augmētū. ſicut diximus eſt icremētū ⁊ latitudis ⁊ pfunditatis. Augmētū nerui q̄ extenditur nō ē niſi lōgitudinis tm̄: ex quo ēt in latitudie ⁊ pfunditate ꝯſequuta ē diminutio. ¶ Et qꝛ creſcens ſic dixim⁹ remāet in ſua diſpoſitione. Neruus vō cū extenditur induratur ⁊ ſit chorda.

In augmentatione dȝ fieri incremetū ſm oēs dimēſiones.

¶ Item ſi cogitauerimus veſicā que inflatur inueniem⁹ eius lōgitudinē ⁊ latitudinē creuiſſe: ſed inueniemus ei⁹ altitudinē ſm ſpiſſitudinē ſui corporis diminutā: qꝛ illa quāto magis extenditur attenuatur: ⁊ iō ex hoc nō dicim⁹ eā creuiſſe. ¶ Dum aūt cogitauerimus neruos: aut venas: aut oſſa de ceteris mēbris corporis creuiſſe: inueniemus

augmētum niſi fuerit a ſua diſpoſitione remotum: quia cum neruus extenditur attenuatur: ⁊ ideo ex hoc nō dicemus eum creuiſſe: cum autem contemplemus corpus qͦdam vel membꝝ equale: quod eneraticuꝫ dicimus: conſtans ex neruis ⁊ venis carne ⁊ oſſe: creuiſſe inueniemus augmentum in ſua longitudine latitudīe ⁊ profundo augmentatione equali: ita ꝙ ſi ante augmentū ſignauiſſemus ſigna in longitudine ⁊ latitudīe ⁊ ꝓfundo mēbri: ⁊ poſtea conſideraremus quantuꝫ intereſſet inter illa ſigna: poſtq̄ creuit inueniemus augmētum inter quelibet duo ſigna mēbri: ⁊ ꝙ creuit equali propoꝛtione ad totū augmētū: qͦd eſt inter queqꝫ duo ſigna ipſius membri: ⁊ inueniemus ꝙ ipſum augmentuꝫ non fecit in mēbro qͦd creuit diuerſitatem in ſuis partibus: ⁊ inueniem⁹ ꝙ totum non eſt mutatuꝫ a ſua diſpoſitione: ſicut mutatur congelatum cum reſoluitur: ⁊ conglobatum cū ſpargitur: ⁊ contractum cum extendit̄: ſed inueniemus illud in ſua diſpoſitiōe in qua erat antequā creſceret. ℭ Et quādo quideꝫ hoc ſic eſt: tunc neceſſe eſt vt aliquod infundatur ei qͦd non erat in eo: ⁊ qͦd ſit de natura eius. Jllud autem qͦd infunditur non poteſt eſſe quin ſit: aut de natura illius corpoꝛis qͦd creuit: ſed erat in alio loco ab illo: ſed motum eſt ad illud: aut vt ſit aliquid preter naturaꝫ eius: ſed permutatum eſt ⁊ conuerſum in naturam illius corpoꝛis qͦd creuit: tale autem creſcere poteſt dici: magis tamen ſm̄ quantitatem: qꝛ nihilominus manens idē ſubſtantialiter creſcit. ℭ Ad hoc ergo vt fiat augmentum: vt diximus opoꝛtet vt fundatur rei augmentande aliqd qͦd ſit de eius natura: vel conuertatur in eādem naturā. ℭ Jſti eniꝫ duo modi non poſſunt conuenire celo: ſi eniꝫ dixerimus ꝙ illud eſt de natura eius celi ⁊ motum eſt ad illud ⁊ infuſuꝫ eſt ei: tunc non poteſt eſſe quin illud moueatur ad illud: aut per ſeipſuꝫ: aut ab alio mouente illud: ſi auteꝫ dixerimus ꝙ mouet̄ ad illud per ſemetipſuꝫ: tūc neceſſe eſt ꝙ aut ſit ſurſum: ⁊ moueatur deoꝛſum: ⁊ tunc eſt ponderoſuꝫ: aut ſit deoꝛſum ⁊ moueatur ſurſuꝫ: ⁊ tūc eſt leue. Sed nos declarabimus ꝙ in natura celi nō eſt ponderoſitas nec leuitas. ergo non eſt poſſibile: vt moueatur ad illud motu ſuipſius. ℭ Si autem dixerimus ꝙ mouetur ad illud ab alio mouente illud: tūc non opoꝛtet vt infundatur: ſed vt adiungatur tantuꝫ eius ſuperficiei: hoc auteꝫ nō eſt: qꝛ ponderoſuꝫ aut leue non pōt habere motum in celo: ⁊ nihil eſt quo ſit leuius: aut ponderoſius: coꝛpus autem cum mouetur ad coꝛpus: ſi mouetur ſurſum: eſt leuius eo: ſi vero mouetur ad mediuꝫ: eſt ponderoſius eo: celum autem non habꝫ aliquid ponderoſitatis. aut leuitatis. aut ꝓpterea ſit aliquid ponderoſius. aut leuius eo. ergo non poteſt eſſe vt īfundatur aliquid vnde fuit augmentū eius per motuꝫ alteri⁹. ℭ Et cū hoc ſit: non eſt poſſibile vt diffundatur illud per oēs partes eius equaliter: ſed iā determinauimus ꝙ augmētum in creſcente ſit in omnibus partibus eius equaliter: ⁊ poſtq̄ non eſt poſſibile vt id vnde celum creſceret moueatur ad illud: nec motu ſuipſi⁹: nec motu alterius: tūc iam deſtructum eſt: vt ſit aliquid de natura eius qͦd moueatur ad illud: ideo vt per illud fiat augmentum eius. ℭ Reſtat ergo vt conſideremus ſi eſt poſſibile eſſe aliqͦd extra illud: cuius natura permutata cōuertatur in naturaꝫ celi: ⁊ infundat̄ ei ſicut humoꝛ permutatus ſit cum venis: vena cuꝫ oſſibus: os cum neruis. neruus auteꝫ in cartilaginibus. ℭ De celo dicaꝫ etiā illud nō eē poſſibile: qꝛ iam declarauimus ꝙ conuerſio nō eſt niſi de contrario in contrariū. Celū autē non hꝫ cōtrarium. ergo nō eſt poſſibile vt aliquid conuertatur in nām celi: vt ex eo fiat augmentū eius. ℭ Si aūt dixerit quis ꝙ per motū alicuius qͦd mouet̄ ad ſurſum: mouetur aliquid qͦd eſt de natura celi quouſqꝫ iungatur ei: ⁊ cū adiunctum fuerit ei attrahit illud ad ſe: qꝛ eſt cōſimile quouſqꝫ īfundat̄ ei: ſicut nutriendūꝫ attrahit ſibi cibū quouſqꝫ infundatur ei. ℭ Dicemus ꝙ receptibile nutrimēti non attrahit cibū quouſqꝫ infundat̄ ei niſi vt reſtauret qͦd diminutum eſt de eo. Celuꝫ autē non minuit̄: ſicut poſtea declarabim⁹. ergo celuꝫ non attrahit ad ſe qͦd coniūgitur illi quouſqꝫ infundat̄ ei: q̄uis ſit de natura eius.

ℭ Caplm̄. IIII. Qꝛ celum non recipit generationem: nec coꝛruptionem in natura ſua.

OMne quod incipit eē vel fieri: ei⁹ effectio eſt ex duabus cauſis: vna eſt mā ex qua ſit: altera eſt priuatio. Similr̄ eius qͦd deſinit eſſe non ſit dēſtructio. niſi cū ex diſpoſitiōe ſua īmutatur in ſuū contrariuꝫ: ⁊ omne qͦd ſit ex reb⁹ contrarijs ſibiipſis eius deſtructio ſimilr̄ ſit ex rebus ꝯtrarijs ſibiipſis: ſed poſtq̄ celum eſt coꝛpus quītuꝫ ſicut diximus. preter q̄tuoꝛ elemēta: ⁊ non inuenitur aliud coꝛpus qͦd ſit contrariuꝫ illi: quia motui circulari ſicut diximus non eſt poſſibile: vt aliquis motus ſit contrarius: tunc iam manifeſtum ex hoc ꝙ celum non recipit generationē: nec coꝛruptionem: ⁊ quandoquidem hoc ſic eſt: tunc iam manifeſtum eſt ꝙ non eſt mutabile ab vna diſpoſitione ad aliam qͦd ſempiternum eſt. Ait Ar. ꝑ celi.1.c.20.

ℭ Caplm̄. V. Qꝛ celum eſt finitum.

IAm declarauimus in ꝑmiſſis celuꝫ eſſe coꝛpus. ſꝫ diffinitio coꝛpoꝛis eſt vt habeat longitudinem latitudineꝫ ⁊ profunditatē: ſed lōgitudo ⁊ latitudo eſt ſuperficies: ſuperficies auteꝫ eſt finis coꝛpoꝛis. ergo opoꝛtet ex hoc vt coꝛpus ſit finitum neceſſario: ideo ꝙ coꝛpoꝛi eſt neceſſariū: vt habeat longitudinem latitudineꝫ ⁊ ſpiſſitudinem: ſed ſuperficies non eſt aliqd niſi longitudo ⁊ latitudo. ergo ſequit̄ ex hoc ꝙ omne coꝛpus habet ſuperficiem: qꝛ non eſt poſſibile vt coꝛpus ſit ſine ſuperficie: ſed ſuꝑficies eſt finis coꝛpoꝛis. ergo omne coꝛpus ſine dubio habet finē. ergo non eſt poſſibile vt coꝛpus ſit ſine fine: ſed celuꝫ eſt coꝛpus. ergo celum ſine dubio eſt finitum. ℭ Dico etiaꝫ ꝙ coꝛpus non poteſt eſſe ſine lōgitudine latitudine et ꝓfunditate. ergo nō eſt aliqua pars coꝛpoꝛis quā non mēſuret lōgitudo latitudo ⁊ profunditas. Unde poſtq̄ nō eſt aliqua pars coꝛpoꝛis quā non menſuret longitudo latitudo ⁊ profunditas: tunc non poteſt eē coꝛpus ſine extremitate: eo ꝙ ſi extremitatem non haberet: opoꝛteret tunc vt vltra id cuius parteꝫ menſurāt lōgitudo latitudo ⁊ profunditas: eſſet aliquid qͦd non ſimi. iter menſurāt longitudo latitudo ⁊ profunditas: ⁊ hoc eſt falſuꝫ: qꝛ qui cogitant ꝙ celuꝫ menſurant longitudo latitudo ⁊ ꝓfunditas: ſi menſurant illud pꝛimū cum alio preter ipm̄: tūc cōtinentur in eo qͦd metitur longitudo latitudo ⁊ ꝓfunditas ſed non metit̄ illud longū latum ⁊ profunduꝫ. ℭ Pꝛimū ergo eſt aliquid qͦd eſt additū ſuper id qͦd mēſurat longuꝫ latum ⁊ profundū: ꝙ ſi ita fuerit tūc ꝙ pꝛimuꝫ menſurat longū latuꝫ ⁊ ꝓfundum qͦd erat pꝛius: eſt infinitum: ſed iam erat finituꝫ ꝓpter ſuam receptionem additionis. Jam ergo manifeſtū eſt ex hoc ꝙ omne coꝛpus qͦd circūſcripſit lōgitudo latitudo ⁊ ꝓfunditas finituꝫ eſt: ſed oē coꝛpus mēſurāt lōgitudo latitudo ⁊ ꝓfunditas. ḡ nō eſt poſſibile vt coꝛp⁹ ſit īfi^m. ℭ Dico ēt ꝙ non pōt opinari q̄s celū eē īfi^m: qꝛ ſi celū mēte ꝯcipit ſtatiꝫ cogitat coꝛpus. Coꝛpus aūt īducit ſuꝑficiē: ſuꝑficies vͦo infert finē: ⁊ ſic nullū coꝛp⁹ excogitari pōt infinitū. ℭ Uñ

Aliud requiſitū ad verum augmētatiōꝫ.

Qꝛ celū non pōt augeri. vide ēt Ar. ꝑ celi.1.co.20. ⁊.21.

Qꝛ celuꝫ ſit finituꝫ magnitudine.

1^a rō.

De finitate celi quo ad magnitudinē. vide Ar. ꝑ celi.1.c.2. 33. vſqꝫ ad te.cō.43.

2^a rō.

3^a rō.

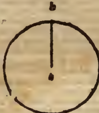
4^a rō.

Tps comitat motū ab initio.

etiam magis approbari pōt ꝙ celū finitū ē ex h qd dicā: ſcȝ ꝙ cū aliqd moueť ⁊ tps in quo moueť eſt finitū: tunc motus in quo moueť in ipſo tpe finitus eſt: eo ꝙ tps comitať motū ēt ab initio tpis: ⁊ finis eiꝰ cū fine ipſius eſt: vñ poſtq̄ motꝰ finitus ē. tūc lōgitudo ſpacij (in quo motus eſt) finita ē: eo ꝙ mēſura motꝰ ꝯſeqť mēſuraȝ lōgitudinis ſpacij: in quo ē motꝰ. Si aūt tps in quo moueť celū eſt finitū: ſicut ſpaciū vniꝰ diei: tūc motus q ē in eo finitꝰ eſt: eo ꝙ hȝ pnᵐ. ſ. initiū diei: ⁊ finē. ſ. terminū diei. Si āt h motus fuerit finitus: tūc lōgitudo ſpacij ē finita. Si āt lōgitudo ſpacij ē finita. tūc corpꝰ cuiꝰ (ē ipſa lōgitudo) ſ. celum ē finitū.

5ᵘˢ rñ.

¶ Et certificabiť illō ēt h exēplo. Cuiꝰ oēs partes finite ſunt: ipm totū finitū ē: ſed oēs ptes motꝰ firmamēti (q̄ diſtinguunť ſinglis reuolutiōibꝰ) finite ſunt pro ſpacio vniꝰ diei finito. ǵ motꝰ firmamēti finitꝰ ē. ⁊ ipm firmamētū finitū. ¶ Ponamꝰ igr̄ circulū ⁊ eiꝰ cētruȝ a. a quo ꝓtrabať linea: vſq; dū tāgat fere ſuperiorē ptē circūferētie in q̄ ē b. q2 ſi accipiať linea circuli ſupra cētrū a. ⁊ ꝯtinue moueatur: tūc oȝ b. neceſſario ad eundē punctū redire vl' exiuit.

Diſtinguit multiplicitatē huiꝰ termini infiniti.

¶ Amplius aliqd nō hr̄e finem dr̄ duobꝰ modis. aut ſm potētiā agēdi (cui nihil pōt reſiſtere) aut ſȝ q̄titatē: cū eiꝰ diſtenſio ⁊ lōgitudo ⁊ magnitudo ⁊ rotūditas n̄ hȝ terminū penes quē terminať. Nūc aūt ad pn̄s nō ē neceſſariū illō qd ē īfinitū ſȝ poᵐ. Illi āt q dixerūt ꝙ mūdus īfinitꝰ ē nō volūt itelligere īfiᵐ. niſi ꝙ ſm q̄titatē corpis: aut ſȝ q̄titatē ſui tpis ē īfiᵐ. ¶ Et nihil pōt h excogitare niſi tribꝰ modis: q2 aut cogitabit id qd hȝ eē vel fuit vel ē poſe fore: aut id qd n̄ hȝ eē: nec fuit poſe fuiſſe: nec ē poſe fore.

6ᵘˢ rō. De celuȝ ſi ſit infiᵐ magnitudine.

¶ Si āt dixerimꝰ ꝙ q̄titas īfinita hȝ eē incurremus icōueniens. vȝ. q2 ois q̄titas q̄ hȝ eſſe: qcqd eſt eius neceſſe eſt vt habeat eē: ǵ ipm totū hȝ eſſe: q2 ſi ipm nō totuȝ hȝ eſſe: tunc aut aliqd eius hȝ eſſe: aut aliqd eius nō hȝ eſſe: aut nihil eius hȝ eſſe: neutra aūt harum dictionum eſt vera. Ideo ꝙ nihil eſt eius qd non exiſtat ⁊ habeat eſſe. qd aūt infinitū eſt nō hȝ totū. qd āt non hȝ totum: nō hȝ eſſe: q2 totū nō eſt niſi cōprehenſio oīum partiū rei. ǵ iā māifeſtū ē ꝙ q̄titatē īfinitā nō pōt qs opinari hr̄e eē. ¶ Et poſtq̄ nō ē poſe opinari q̄titatē īfiᵗᵃᵐ hr̄e eē: tūc magis īpoſe ē opinari illā habuiſſe eē. Qd autē habuit eē ⁊ mō nō hȝ: aut non habebit ⁊ ꝙ deſinit eſſe. aut deſinet hr̄e: ⁊ ꝑteritum ⁊ finitū ē: ꝙ autē infinitū ē nūq̄ pōt ꝑterire. Nulla nāq; ps eternitatis trāſit: ⁊ ſicut nō pōt ptranſire īfinitū: nec pōt ꝑterire motu ſuo ſpaciū qd ē īfinituȝ: ita nō ē poſe ptranſire ⁊ ꝑterire qdlibet aliud īfinitū: q2 nec initiū nec terminū hȝ. ¶ Et hoc mō pȝ ēt: qm̄ nō ē poſe vt q̄titas habuiſſet aliq̄ñ eē ⁊ mō nō hȝ eſſe īfinitū: ⁊ cū h fuiſſet: qd futuꝝ eſt. ſilr̄ ptranſibit ⁊ ꝑteribit. ¶ Iam ǵ ꝯſtat ꝙ q̄titas īfinita: nō ē d rebus q̄s hoīes poſſunt opinari vel hr̄e eſſe. vel eē poſe habuiſſe vel habituras eē: nō ē ergo itellcūs nr̄e dictionis d opiatiōe q̄titatꝭ īfinite. ſ. vt ſit q̄titas ex māifeſto q̄titatum ꝑter totum īfinita: cui nō poſſet aliqd addi: ⁊ q̄ non ſit aliqd maius vel maximū. q2 nihil ē ex rebꝰ hn̄tibꝰ magnitudinē ⁊ lōgitudinē qd in tm̄ creſcere poſſit vt nō poſſit aliqd addi. Sȝ itellectus nr̄e dictiōis qn dicimꝰ nos opinari q̄titateȝ īfinitam hic ē. ſ. vt ſit hꝰ ꝙ ſuſtineat ſibi addi aliud poſt aliū ſemꝑ ſine fine: ita vt non ceſſet: ⁊ vt quicqd eſt īfinitū ſit hōi. ſ. vt patiatur ſibi addi aliud poſt aliō ſemꝑ: alioqn nō erit īfinitū: eq̄le eſt. n. vt res hēat eē in ſe: ⁊ de eēntia ſua nihil deſit ſibiipſi: ⁊ vt ꝯprehēdať ab alio: ſic vt nihil eius deſit ꝯprehendenti. ¶ Ergo qd mō hȝ eē: aut qd fuit: aut qd futuꝝ eſt: īpoſe eſt vt ſit īfinitū. Iō q2 ſuſtinet addi ſibi aliqd in futuꝝ. ⁊ nō ē terminꝰ in quo ceſſet: ipm aūt ſuſtinere ſibi addi aliqd in futuꝝ: h ē ꝙ ſi eſt ei terminꝰ eueniet h ꝙ iā finiť et īfinitū ſit finitū.

De ſi del infinitū ſȝ nūeꝝ

¶ Iteꝝ amplꝰ māifeſtabiť h ꝙ diximꝰ ēt ꝑ nūeꝝ. h eſt ꝙ nihil nūeri eſt qd nō poſſit duplicari ⁊ augeri: ſicut numeri q ſunt ab vno vſq; ad decē. vñ poſtq̄ nullus nūerꝰ eſt ab vno vſq; ad decē: qui non poſſit duplari ⁊ augeri: tūc nūerus cum nūero poſſet addi ⁊ fieri maior q̄ erat. ¶ Poſtq̄ aūt veꝝ eſt ꝙ nō eſt poſe q̄titatē īfinitaȝ hr̄e eſſe: nec fuiſſe: nec futurā fore: tunc iā māiᵐ eſt. q2 q̄titas celi in ſuo tpe ⁊ in ſua eēntia terminata eſt: ⁊ initiū habȝ. Dico ēt ꝙ ſi celū eēt īfinitū. ǵ itellectus mouet opinionē q̄titatis īfinite: q2 poſſis eſt ex rebꝰ hn̄tibꝰ lōgitudineȝ et magnitudinē. ꝙ iteꝝ ꝯferre ſibi poſſunt cui nō poſſit aliquid addi aliud poſt aliud ſemꝑ ſine fine; ita vt nō ceſſet amplꝰ. Dcm̄ ē aūt īfinitū nō hr̄e totū: totū aūt dicimus qd hȝ in ſe: ⁊ de eē ſuo nihil deſit ſibi ipſi: ⁊ vt ꝯprehēdiť nō falſa imaginatiōe: ſit vt nihil eiꝰ deſit cōprehendēti. ǵ qd hȝ eē: aut qd fuit. aut qd futuꝝ ē īpoſe ē vt ſit īfinituȝ. Ideo ꝙ ē ꝯprehēſibile ⁊ ſuſtinet ſibi addi aliqd in futuꝝ vt ei terminꝰ eueniat: ⁊ iteꝝ cū finiť īfiᵐ ſit finitū. Amplꝰ aūt poſtq̄ māiᵐ ē ꝙ nō ē poſe q̄titatē īfinitā hr̄e eſſe vel fuiſſe vel futurā fore: tūc quoq; māiᵐ ē ꝙ q̄titas celi in ſuo tpe ⁊ ſua eēntia finita ē.

7ᵘˢ rñ.

¶ Et iteꝝ dico ēt ꝙ ſi celum eēt īfiᵐ: ⁊ hr̄et motū circularē: circulus ille in quo mouereť deberet eē īfinitus: ſȝ nullus circulus ē īfinitus. ǵ celū nō ē īfiᵐ. ¶ Dico ēt ꝙ ſi corpꝰ īfiᵐ moueretť circulr̄ oȝ vt ſit motꝰ circularis īfinitꝰ: ita ꝙ nullū eiꝰ pūctū redeat ad ſuū locū: h ēt māifeſtauit Ar. in lib. de auditu nāli ꝙ motꝰ corpis īfiniti oȝ eē īfinitus. Iō ꝙ ſpaciū in quo moueť oȝ eē īfiᵐ. Alioqn ꝯtigeret vt ſpaciū eiꝰ finitū ꝓcederet magnitudinē īfinitā: ſȝ ſi ſpaciū ī quo ē motꝰ fuerit īfinitū. tūc nō eēt poſe vt motꝰ excedat illō: ⁊ poſtq̄ nō ꝓterit. neq; excedit illō. tūc in illo ſemꝑ erit ſine fine: ſed ſi eēt motꝰ circularis īfinitus. tūc oporteret vt circulus eēt infinitus. ſic aūt nō eēt circulus nec linea recta: ⁊ ſilr̄ nō eēt motꝰ ſm circulū nec ſm lineaȝ rectā: vñ q2 nō ē poſe circulū eē īfiᵐ: ita nec ē motus circularis īfinitꝰ.

Vide de hoc Av. ꝑ cel. a text. cō. 44. vſq; ad. 54.

¶ Non eſt autē poſe vt ſit corpus īfiᵐ: qd moueať ⁊ non circulr̄: vnde ſeqtur ex his vt celū nō ſit īfinitū: ipm. n. eē īfinitū eſt īpoſe cuȝ eius punctum redeat ad locum ſuum: vñ q2 nō eſt poſe circulum eē īfinitū: ita nec eiꝰ motus circularis īfinitus. ǵ motus corporis īfiniti nō pōt eē circularis. Ideo ꝙ ſpacium in quo moueť oȝ eē īfinituȝ qd moueať ⁊ nō circulr̄. ſequiť ergo ex his vt celū non ſit īfinitū: eo ꝙ motus eius circularis eſt. q2 nō eſt poſe vt ſit corpꝰ īfinituȝ qd moueať circulr̄.

8ᵘˢ rñ.

¶ Iam ēt ꝓbať alio modo nō poſſe eē corpus īfinitum: q2 nō pōt eē: quin dē corpus ſit aut ꝯtinuuȝ: aut diſcretū: ſi autē dr̄ ꝙ corpus infinitū cōtinuū eſt dicamus ꝙ nihil eſt corporis ꝯtinui qd non ꝯtinueť alij. ⁊ poſtq̄ nihil eſt eius qd non continuetur alij: tunc oportet vt nihil ſit eius: niſi qd eſt continuatum cuȝ alio: ⁊ poſtq̄ ſic eſt tunc neceſſe eſt vt corpus continuum habeat extremitatem: quia ſi non habuerit extrema

oportebit vt totum habeat eſſe ꝯ̄plitū: ⁊ iſtud ſit aliqd
aliud: ⁊ hoc falſum eſt. q2 q dixit ꝙ aliqd eius habet eſſe
poſtremuȝ ſi ꝙ p̄us eſt fuerit ꝯtinuū cuȝ alio: tunc iſtud
ꝯtinuabiť in eo ꝙ p̄us erat ꝯtī^m cū reliquo corpis. ğ iam
cepit addi ei qđ p^m fuit ꝯtī^m: ⁊ qñ qđē h̄ ſic ē: tunc ꝙ p̄mū
erat ꝯtī^m: ⁊ dicebať ifi^m ſuo toti cui⁹ q̄libȝ ps ꝯtinuať aliȝ:
⁊ poſtq̄ȝ ſic eſt neceſſe ē vt corpus ꝯtinuuȝ hēat extremi-
tatē: eo ꝙ ꝯtinuatio p totum deſcēdat: ⁊ rurſus conuerta-
tur. ergo iaȝ manifeſtuȝ eſt ꝙ omne corpus ꝯtinuū hab;
extremuȝ ⁊ fineȝ. ğ corpus infinitū nō eſt continuum.
¶ Si autē dr̄ eſſe diſcretuȝ dicemus ꝙ ptes ei⁹ nō pñt eē
niſi his trib⁹ modis. ſ. aut vt vnaqueqȝ eaꝝ ſit finita: aut
vt vnaqueqȝ eaꝝ ſit īfinita: aut vt q̄dā eaꝝ ſint īfinite: ⁊
q̄daȝ finite: nō pōt āt vnaqueqȝ ptium eē īfinita. alioqn
poſt vnū infinitū eēt aliud illi additū: nec pōt ēt vnaque-
qȝ partiū eē finita. q2 ſi partes eēnt finite ēt nūero. opor-
teret vt totū eēt finitū. ¶ Si aūt dr̄ ꝙ īfinitus ſit nūer⁹
partiū. dicemus ꝙ diuiſio corporis in illas ptes nō pt eē:
quia ſit aut īegre cōpleta: aut nō īegre ꝯpleta: ſi aūt dr̄
ꝙ īegre cōpleta eſt: tunc ptes eius finite ſūt nūero: ſi āt
dr̄ ꝙ nōduȝ integre cōpleta eſt tūc ptes que iā diuiſe ſūt
finite nūero ſunt: ⁊ illud corporis qđ nōdū diuiſuȝ eſt ad-
huc tale eſt ꝙ ſilr̄ poſe eſt diuidi: ſicut ⁊ cetere ptes. quo-
cūqȝ aūt ꝯtingat vt in diuidēdo ꝓcedať ſemp ptes fini-
te erūt nūero. ergo nō ē poſe vt partiū corporis īfiniti īfi-
nitus ſit nūerus. ¶ Poſtq̄ȝ autē nō pōt eē corpus qn ſit
conti^m: aut diſcretuȝ. Corp⁹ aūt infinituȝ nō pōt eē conti-
nuuȝ nec diſcretū: tunc nō eſt poſe ꝙ corpus ſit īfinitū. ğ
celū finituȝ eſt: ⁊ h̄ eſt qđ ꝓpoſuimus demřare. ¶ Ex ğ
aūt pōt ꝓbari ꝙ mundus vnus eſt: ⁊ ꝙ hic ſolus ē in quo
ſumus: ⁊ nō alius: ⁊ ꝙ poſt ipm nō erit aliud corp⁹. ¶ Et
hoc eſt ꝙ vnūqđqȝ corpoꝝ hȝ motū ⁊ quieteȝ aut nāli-
ter aut p viȝ: vnicuiqȝ aūt corpori locus (ad queȝ moue-
tur) eſt nālis: ſed motus p viȝ eſt mot⁹ de loco ad quem
moueť corpus nāliter: ad ꝯ̄riuȝ eius loci vn̄ motū fuit: q2
in quocūqȝ loco geuerit motus corporis: motus ei⁹ nālis
nō eſt niſi ad illuȝ locuȝ: ad cuius ꝯ̄rium eſt motus eius
violētus. ¶ Si qs aūt dixerit ꝙ nō pōt eē qn terra mo-
ueať: aut nāliter: aut p viȝ niſi in mūdo tm̄ in quo ē mō:
ſed ab illo mundo ad iſtuȝ nō ē poſe vt moueať. aut nā-
liter aut per vim. Dicemus ꝙ ſi h̄ nō ē poſe: et ſit tamen
poſſibile eā moueri ad hunc mundū qđ ſi ita fuerit ⁊ ma
nifeſtum fuerit ꝙ pp nullam iſtaꝝ qnqȝ cāru̅m ꝓhibeť
moueri terrā in mundo in quo ē qn moueať ad hūc mū-
duȝ. aut nāliter. aut per viȝ tūc māifeſtabiť ꝙ poſe eſt vt
terra moueať in mūdo in quo eſt ad hūc mūduȝ. aut nā-
liter aut p viȝ. pp qđ autē manifeſtabiť ꝙ nulla iſtarum
qnqȝ cārum ꝓhibet terraȝ moueri de mūdo in quo ē ad
hunc mūdū. hoc eſt qđ dicaȝ. ſ. ꝙ nō pōt dici ꝙ nā corpo
ris qđ moueť. ſiue ſit terra. ſiue ſit aliđ. aut nā corpoꝝ q̄
mouet ⁊ moueť in illis ī illo mūdo ſit alia a nā corporis
qđ moueť ⁊ corpoꝝ in qbus moueť in h̄ mundo: q2 ꝙ il-
le mūdus cōpoſit⁹ ſit ex corporib⁹ ſimplicib⁹ alys a cor-
porib⁹ ex qbus ꝯpoſit⁹ ē hic mūdus. ſicut iā p̄diximus ⁊
adhuc ⁊ ampli⁹ dicemus in ſequētib⁹ h̄ nō ē poſe eē: q2 ſi
eſt cōpoſitus ex corporib⁹: tūc non cōicat cū h̄ mūdo: ni-
ſi in ſolo noie: ⁊ abſurdū ſit vt dicať mūdus ille q ē poſt
hūc mūduȝ ꝯpoſit⁹ ex nō corporib⁹: non. n. appellať ꝓp̄e
hoc noie: niſi qđ eſt corpus. Nos aūt nō intēdimus hic i-
firmare niſi ſniam ei⁹ q dixit ꝙ mundus ē ali⁹ p̄ter hunc
mūduȝ: q eſt ſine dubio cōpoſitus ex corporib⁹: nō autē ē
poſe excogitare corpora ſimplicia alia p̄ter hec ex qb⁹ ē
cōpoſitio h⁹ mundi. ğ nō ē nā mobilis. vt moueať in illo
mūdo ⁊ nō moueať ad hūc munduȝ nec decet nā corpo-
ruȝ que mouet mobile: ⁊ in qb⁹ moueť in illo mūdo vt ſit
p̄ter nām corpoꝝ q̄ ē in h̄ mundo q̄ſi moueat illa ⁊ ꝓ-
hibeanť mouere iſta: ⁊ moueri in iſtis.

¶ Caplm. VI. Qꝛ mundus eſt tantuȝ vnus.

DEterminanduȝ aūt ē nūc ꝙ mū-
dus vnus ē: ⁊ ꝙ
hic ſolus eſt in quo ſum⁹: ⁊ nō alius. ¶ Si vero
alius eſt ꝯpōnē hȝ: q2 ſi nō ē ꝯpoſitus ex cor-
porib⁹: tūc nō cōicat cū h̄ mūdo niſi ī ſolo no
mie: que cuȝ ita ſe hēant opȝ vnūqđqȝ corp⁹ alteri⁹ mū-
di ad ſuā nām ꝓperare: qđ ſi ita nō ē. neċ ē vt ꝯtigat ex
aliquo iſtoꝝ qnqȝ modoꝝ. ſ. aut pp diuerſitatē nāe eius:
aut pp diuerſitatē nālium corpoꝝ q̄ mouēt mobilis ⁊ in
qbus moueť. aut pp diuerſitatē menſuraꝝ illaꝝ: aut pp
diuerſitatē menſure ei⁹: aut pp diuerſitatē mēſure ſpacij
in quo ē mot⁹: nullus aūt excogitare pt aliā cāȝ p̄ter hec:
pp quā poſe ſit terrā moueri ī mūdo in quo ē abſqȝ h̄ ꝙ
moueať ad hūc munduȝ: aut nālr̄. aut p vim. ¶ Mani-
feſtabiť aūt ꝙ nulla iſtaꝝ cāruȝ ꝓhibet terrā moueri ð
mūdo in quo ē ad hūc mūdum. Qꝛ nec poteſt dici ꝙ nā
corpis: ſiue ſit terra: ſiue aliud: aut nā corpoꝝ q̄ mouet ⁊
moueť in illis in illo mūdo ſit alia a nā corpis qđ habet
moueri ī h̄ mūdo: neċ ē ğ vt alteri⁹ mūdi corpora mo-
ueanť motib⁹ ī ſurſuȝ qđ ē ſupi⁹ ad hūc mūdū: ⁊ qñqȝ tā-
gat ſperā ignis h⁹ nr̄i mūdi: ⁊ ei̅ſ miſceať. ¶ Si āt dr̄ ꝙ
mēſure illoꝝ corpoꝝ: q̄ moueť ī illo mūdo: nō ſūt mēſu-
re corpoꝝ h⁹ mūdi. Jō ꝙ ē maior. tūc nihil ꝓhibet ſi ter-
ra moueať ꝓpēdiculr̄ ad hūc mūdū: qn occupet ⁊ oppri-
mat cētrū h⁹ mūdi: ita vt q̄dā ptes ſupfluāt ⁊ excedāt: ſi
aūt mior fuerit q̄titas illoꝝ corpoꝝ: tūc nō erit īcōueni-
ens min⁹ maiori moueri p obediētiā vel expulſionē poſt-
q̄ȝ nā attrahētis vel ei⁹ motor p viȝ poteſt illud mouere.
¶ Si aūt dr̄ ꝙ p ſpaciū vetať aliqd trāſire ad hūc mū-
dū. Dicem⁹ ꝙ lōgitudo ſpacij nō ꝓhibet aliquid moueri
ſuo motu nāli. Sic. n. videm⁹ leue ⁊ graue moueri: ſiue ſit
remotū. ſiue ſit ꝓpinquū: nec ēt ꝓhibet moueri ſi ſit mo-
tor q mouere poſſit ⁊ tps hēat. ğ nulla ē q̄tuor cāꝝ q̄ ꝓ-
hibeat aliqd illi⁹ mūdi moueri ad hūc mundū: aut nālr̄.
aut p viȝ: q2 nec ſpaciū. nec tps vetat: cū ois mot⁹ corpis
penes id vel aliđ corp⁹ hēat finiri. ¶ Māi^m ē ēt ꝙ nec di-
uerſitas mēſure mobilis prohibet de mūdo illo moueri
aliqd ad mūdū hūc. q2 ſi dixerim⁹ h̄ eē pp mēſurā ei⁹: tē
erit h̄. aut pp magnitudinē. aut paruitatē. ¶ Si dr̄ ꝙ de
mūdo illo terra nō pōt moueri ad hūc mūdū pp ſuā ma
gnitudinē: tūc ſumam⁹ aliquā ptē ei⁹ quā poſe ſit moue-
ri ad hūc mūdū: ⁊ ð illa ſit nobis ſmo. ¶ Si āt dr̄ ꝙ pp
puitatē ſuā pōderoſuȝ aliqd ⁊ ſi ſit puiſſimū: hȝ tn̄ aliqd
pōderoſitatis: ſic̄ ⁊ leue cū fuerit puiſſimū. hȝ tn̄ ptē ali-
quā leuitatis: qcqd. n. ptē hȝ leuitatis aut ponderoſitatis
ſine dubio moueť p eā: q̄uis tardeť mot⁹ ei⁹. Nos. n. inue-
nim⁹ h̄ māi^m ī q̄lȝ pte terre: cū eā eleuam⁹ ⁊ dimittim⁹:
q̄uis ſit puiſſima. ¶ Si āt dr̄ ꝙ mēſure corpoꝝ q̄ moue-
rēt mobile: ⁊ ī qb⁹ moueť ī mūdo illo: nō ſſ mēſure horū
corpoꝝ q̄ mouerēt mobile. ⁊ in qb⁹ moueť in h̄ mūdo: ⁊
iō moueť in illo mūdo ⁊ nō moueť ad hūc mūduȝ Sȝ ſi
h̄ dr̄ iō eē ꝙ mēſura illoꝝ corpoꝝ ē maior. tūc nō ꝓhibȝ
corp⁹ (cū ð nā ipſi⁹ fuerit moueri in corpe) vt moueať in
maiori ſe: ſic̄ moueť in miori. ğ illđ (ſiue nālr̄. ſiue ex coa
ctiōe fuerit mot⁹ ei⁹) poſe ē vt moueat ⁊ moueať in puo ⁊
in magno: poſtq̄ȝ motor ei⁹ p viȝ pōt illđ mouere. ¶ Si
aūt dr̄ ꝙ ſpaciū in quo moueť ī illo mūdo: ē p̄ter ſpaciuȝ
in quo moueť ī h̄ mūdo. eo ꝙ ſpaciū ī q̄ moueť ī illo mū-
do ⁊ ptranſiť: maius eſt ſpacio in quo moueť in h̄ mun-
do: ⁊ propterea nō mouetur. Dicemus ꝙ longitudo ſpa-
cij non prohibet eam moueri ſuo motu naturali. Uide-
mus enim leue ⁊ pōderoſum moueri de loco ſuo: ſiue ſit

Al. I. capi. ſe- quētis f. 6 f. determinādū

ğ celi. 109.

p⁹ rō ... vn⁹ tñ ſit mūd⁹: ⁊ c̄ q̄ mūndi c Ar. ð ce li a. te cō. 76. vſqȝ ad te. cō. 98.

remotū: ſiue ppinquū: nec ꝓhibet̄ moueri per vim: ſi ſit motor qui mouere poſſit ⁊ tp̄s habuerit. ¶ Ergo nulla eſt cā que ꝓhibeat aliqd illius mundi moueri de illo ad hūc mūdū: aut nāliter. aut per viʒ. Ideo q̄ diuerſitas inter motum in illo mundo. ⁊ motuʒ in hoc mundo: nō poteſt excogitari ex alia cā: niſi ex vna iſtaꝝ quinqʒ cāruʒ. Iaʒ aūt nulla iſtaꝝ cāruʒ ꝓhibet aliqd de illo mūdo moueri ad hunc mundum: aut naturaliter. aut per vim.

Remouet q̄ſdaʒ falſas c/rōnes.

¶ Itē ſi dicat̄ q̄ terra ⁊ vnūqđqʒ alioꝝ triū nō pōt moueri i celo: ⁊ iō nō pōt eē vt terra ⁊ vnūqđqʒ alioꝝ triuʒ moueat̄ de illo mūdo vſqʒ ad hūc mūduʒ. Dicem⁹ q: h̄ qđ celū ꝓhibet terrā ⁊ vnūqđqʒ alioꝝ triū moueri in ſe nō pōt eē niſi q: aut mot⁹ ei⁹ ꝯrius ē motui ei⁹: aut q: nō eſt ꝯrius. Iā aūt videmus terrā moueri i re. cū mot⁹ ē ꝯrius motui ei⁹: ſicut ignis: ⁊ in re cum motus non eſt contrari⁹ motui ei⁹: ſic aq̄. ḡ celū nō ꝓhibet terrā nec aliqđ triū moueri in ſe ꝑꝑ h̄. ¶ Si aūt dr̄ q̄ aq̄ aer ⁊ ignis nō prohibēt terrā moueri in ſe. niſi q: aq̄ ē pōderoſa: ⁊ aer ⁊ ignis leuia: celū autē ꝓhibet. iō: q: nō eſt graue nec leue. ¶ Dicemus q̄ magis ꝯgruit rē leueʒ moueri in ſe. eo q̄ motus grauis ꝯri⁹ ē motui leuis: ⁊ graui magis ꝯgruit ꝓhibere graue moueri in ſe p̄ vim: eo q̄ mot⁹ grauis nālis ꝯrius eſt motui eius p̄ viʒ: ei aūt qđ ē nec leue nec graue: magis cōpetit nō ꝓhibere moueri in ſe: aut nālr̄. aut per vim id qđ hʒ aliqđ grauitatis aut leuitatis. ¶ Iteʒ ſi dr̄ q̄ non eſt poſſe aliqđ graue aut leue moueri de h̄ mundo ad aliū. ſicut nō eſt poſſe aliqđ pōderoſuʒ aut leue moueri de alio ad iſtuʒ.

Poſſe du/plr̄ dr̄.

¶ Dicemus q: poſſe dr̄ multis modis quos poſt enumerabim⁹. ſʒ ſufficiat mō vt ad p̄ns q̄dem dicamus: q: nō poſſe aliqđ ē nō poſſe ex ſeipſo: aut ex alia cā. qđ aūt nō eſt poſſe ex ſeipſo ponere. po⁹ eſt quā ꝯſequūtur multa abſurda. id aūt qđ eſt non poſſe ponere ex alia cā: po⁹ ē quā non ꝯſequunt̄ aliqua abſurda. Exēpli grā. q̄ dixerit aliquē ſtāteʒ ſedere nō ex diſpōne. ſed ex ſeipſo: ē impoſſe. ⁊ poſito hoc ſequent̄ multa icōueniētia: ſi autem dixerit q̄ aliquē portare centū milia talenta. hoc nō ē impoſſibile ex ſeipſo: eo q̄ centū milia talēta portabilia ſint in ſe: ſed ex alia cā nō portant̄: aut q: nō inuenit̄ aliq̄ illaꝝ viriuʒ q̄ portare poſſit. aut q: non vadit ad portādū: ſi aūt poſuerimus cētū mille talēta poſſe portare aliquē: ⁊ veniſſe ad portandū ea: nō ſequitur vllum incōueniēs. ¶ Ergo q̄ diximus eē īpoſſe: vt aliquis de h̄ mundo moueat̄ in celuʒ: aut nāliter aut p̄ vim: iſtud īpoſſe nō eſt de p̄mo mō. ſʒ de ſcđo. ſ. q: ſi poneremus reʒ aliquā eē tante virtutis que poſſet leuare terrā quouſqʒ mitteret eaʒ in celū ⁊ ꝑtranſiret. ſeq̄retur tūc terrā moueri vſqʒ ad celum: ⁊ tūc non eēt hoc icōueniens neqʒ abſurduʒ. Dictio eniʒ nr̄a q̄ terra eſt in alio mūdo qđ eſt non poſſe moueri ad hūc mūduʒ: eſt de p̄mo mō. q̄ eſt ſi poſſibile ex ſe: q: ſequeret̄ terrā moueri ad ſurſuʒ nāliter: qđ ſi poſuerim⁹ ſeq̄tur incōueniens ⁊ abſurditas h̄. ſ. q: ſequit̄ terrā moueri ad ſurſuʒ nāliter. ¶ Ergo iā manifeſtū eſt poſſibile eē terrā moueri ſcđo mō ab illo mundo ad iſtū munduʒ: ſi ſit aliqđ tante virtutis qđ eam poſſit impellere vel leuare. ¶ Si aūt dr̄ q̄ in nā illi⁹ terre nō ē niſi gēr: ⁊ in nā ei⁹ nō ē motus. Dicem⁹: qđ nō hʒ motū nāleʒ nō mouet̄ per viʒ. Qđ aūt nō mouet̄ nec per nāʒ: nec p̄ vim nō mouet̄ vllo mō. Si aūt oē id cui⁹ nā eſt nō moueri poſſe eſt moueri. ergo linea ſuꝑficies locus ⁊ tp̄s ſciētia ꝑhia ⁊ quicquid eſt ei⁹ nā nō moueri poſſūt niſi per viʒ: ſed h̄ eſt abſurdū: dicere corp⁹ eē: ⁊ nō moueri poſſe.

2ª rō q̄ vn⁹ tm̄ ſit mūdus.

¶ Iam ēt dicamus ſubtilius. quia ſi eſſet mūdus extra hunc munduʒ. cui⁹ firmamētū moueret̄: tūc eius eēt mot⁹ contrarius: h̄ aūt idē cū ex: quoꝝ vtruʒ concedat̄ ad icōueniēs duc: q: tūc oporteret q̄ ꝑꝑ ꝯflictus vtriuſqʒ ſphere nūq̄ mouerent̄ ſtelle fixe: aut vt per ꝯueniētiā motuʒ duplo citius rapent̄ planetis.

3ª rō.

¶ Dicemus ēt adhuc q̄ ſi cōcediſt̄ eſſe aliū mūduʒ in cui⁹ medio eſt terra qualis ē iſta: ⁊ cōcedet̄ etiā vere aduēius illi⁹ terre de medio illi⁹ mundi ad hūc mūdū p̄ obedientiā aut p̄ viʒ. ſ. q: poſtq̄ aliqua compoſita ſunt (quoꝝ vnūqđqʒ in ſe pōt moueri) mouet̄ nālr̄ aut p̄ vim: tūc nō erit icōueniens opinari q̄ vterqʒ mundoꝝ totus poſſit moueri aut nāliter aut p̄ vim. Ponam⁹ ergo q̄ alter eoꝝ totus moueat̄ ad partē alteri⁹ nāliter: aut p̄ viʒ: ita vt pūctū centri vtriuſqʒ mūdi tangat ſuꝑficiem ꝯtinēteʒ aliū: qđ cū fuerit: tūc ſm̄ vtrāqʒ poſitionē ideʒ mouebit̄ nālr̄ ⁊ p̄ vim. nālr̄ iō: q: .n. nālr̄ ꝺ extremo h⁹ mūdi terra mota ē ad mediū illi⁹ mūdi: mouebit̄ ne c̄io ad ſuū centrū. Per viʒ aūt iō: q: de medio illi⁹ mūdi mota eſt ad extremū hui⁹: ⁊ h̄ eſt icōueniens: ſcđm mūdū eē qui putet̄ moueri. ita vt aliqđ ei⁹ itret in aliqđ iſti⁹: cuʒ ꝑfectus ſit in ſe: ⁊ in eo nihil ſit vacuū. incōueniēs eſt ḡ putare aliū mūdū eē ꝑter hūc.

Remouet falſaz euaſionem.

¶ Si autem dr̄ q̄ opʒ q̄ ois terra moueat̄ ad cētrū mūdi in q̄ ē: ita q̄ ē ꝑs ei⁹. ſimilr̄. ⁊ ignis dʒ moueri ad ſuꝑficiē que ꝯtinet hūc mūduʒ. iō q̄ eſt ꝑs ei⁹: ⁊ ē in eo. ¶ Dicemus q̄ ſi ita res ē: tūc ſuperioritas ⁊ iferioritas nō ſunt diffinita nec ꝯria. nec motus ad ſupius ⁊ mot⁹ ad iferi⁹ ſunt diuerſo mō diffiniti. aut etiā ꝯrij: ſed pōt ꝯcedi q̄ ſupius ſit ad iferi⁹: ⁊ mot⁹ ad iferius ſit motus ad ſupius. q: ſi nos putauerimus q̄ alius mūdus ē ſup hūc mundū: ⁊ putauerimus in eo ignē moueri nāliter: tūc motus ei⁹ nō magis ꝯuenit: vt dicat̄ ad inferius q̄ ad ſupius: eo q̄ ſi ē a medio illius mūdi. iaʒ etiā ē ad mediū iſti⁹ mūdi. Silr̄ ſuꝑficies q̄ ꝯtinet hūc mūdū huic mūdo eſt ſuprema: ⁊ illi mūdo ē infima: h̄ aūt ē falſuʒ ⁊ abſurdū: ois. n. motus nālis q̄ ē de vno ad aliud neceſſe eſt vt iter id a quo eſt mot⁹: ⁊ id ad qđ eſt motus: ſit ꝯrietas: duo aūt iter que ſit ꝯrietas: icōueniens ē vt vnū eoꝝ ſit aliud. ḡ neceſſe ē vt vnūqđqʒ eoꝝ ſit diffinitū diffinitiōe: in qua nō cōicet alteꝝ. V. g. curari eſt mutari de languore ad ſanitatē ⁊ nō ꝯcedit̄ q̄ lāguor ſit ſanitas: neceſſe eſt aūt vt lāguori diffinitio ſit ꝓpria q̄ nō ſit cōis ſanitati. Silr̄ cū motus ſit ꝺ loco vſus locū aliū: tunc neceſſe eſt vt ſit ꝯrietas iter vtrūqʒ locū. ſ. iter ſupius ⁊ iferius: ⁊ nō ꝯcedit̄ q̄ vnus eoꝝ ſit alius. vel q̄ diffinitio vni⁹ conueniat alteri: q: motus corporis nūq̄ eſt ad nō ꝯriū: niſi in circulari tm̄: qđ cū ita ſit. opʒ iuenire diffōnē oīo terre ꝯriā: qđ eſt icōueniēs. ¶ Iā ēt monſtratū eſt in lib⁹ q̄ eſt poſt ſciaʒ nāliuʒ: q̄ nō ē mūdus ꝑter hunc mūdū: ⁊ ꝓbationē inde ſumpſimus: q: iuenit̄ in celo mot⁹ q̄ nō ē nālis.

4ª rō

Inuenit̄ i celo mot⁹ q̄ nō eſt nālis.

Inuenit̄. n. q̄ vnūquodqʒ celoꝝ planetaꝝ diſcurrentiū mouet̄ motu ſibi ꝓprio de occidēte in orienteʒ: ⁊ mouetur cū circulo ſtellaꝝ fixaꝝ oēs duobus motib⁹ cōibus oībus celis: qui eq̄les ſunt in oībus illis: quoꝝ vnus eſt verſus occidētē. alter ad orientē. Dicemus ergo. q̄ poſtq̄ ſic inuenit̄ vt diximus. tūc opʒ vt motus ꝓprius quo mouet̄ vnūqđqʒ celoꝝ planetaꝝ currētiū ſit ei motus nālis: ⁊ q̄ vnus duoꝝ motuū (q̄bus mouet̄ circulus ſtellaruʒ fixaꝝ: qui. ſ. eſt de occidēte ad oriētē) ipſe ſit ei nālis: neceſſe eſt. n. vt vnus duoꝝ motuū q̄bus mouet̄: ſit ei mot⁹ nālis. ergo ꝯueniētius eſt vt motus de occidēte ad orienteʒ ſit ei nālis: nā q: nā celi eſt vna nā: motus aūt oīuʒ celoꝝ qui eſt ei nālis erat motus ab occidēte ad oriētē: opʒ tūc vt motus celi naturalis eſſet de occidēte ad orientē. ¶ Poſtq̄ aūt motus vniuſcuiuſqʒ celoꝝ velocior ē motu celi circūdantis illos: celū autē ſtellaꝝ fixaꝝ eſt circūdans oēs celos: oportuit tunc etiā vt eius mot⁹ eēt tardior motibus illoꝝ: ⁊ motus qui in celo eſt tardior hic motus eſt. Motus autem qui in celo eſt velocior: h̄ mot⁹ eſt q̄ eſt de oriente ad occidētē. ¶ Ergo iā manifeſtū eſt

bis duob⁹ modis:ꝙ de his duob⁹ motib⁹ nullus eſt cõue
niẽtior vt ſit nãlis celo ſtellaꝝ fixaꝝ:ꝙ̃ motus quo mo⁊
de occidẽte ad oriẽtez.❡ Poſtꝙ̃ aũt h̃ mot⁹ ẽ nãlis ce
lo ſtellaꝝ fixaꝝ.tũc ceteri celi nõ mouentur h̃ motu niſi
pp motũ h⁹ celi. Nõ ẽ ãt icõueniẽs vt celũ ſtellaꝝ fixaꝝ
(poſtꝙ̃ ipſ mouet ceteros celos h̃ motu) vt moueat eos
nõ tãgẽdo vnũqdqꝫ eoꝝ:ſed vt moueat vnũ eoꝝ tãgen⁊
do:qd tactũ moueat aliud tãgẽdo:⁊ ſic reliq reliquos cõ⁊
ſequunẽ.ğ nõ ẽ poſſe vt moueanẽ ẽt ceteri ſingli celorum
motu celi ſtellaꝝ fixaꝝ.❡ Silr mot⁹ vniuſcuiuſqꝫ celo⁊
rũ eẽt mior motu ſtellaꝝ fixaꝝ:ſilr mot⁹ vniuſcuiuſqꝫ ce
loꝝ eẽt mior motu celi circũdãtis illũ.ſ.qꝛ nulla res ẽ q̃
moueaẽ motu alteri⁹ rei(quaꝝ altera nõ ſit infra ĩ alia)
cui⁹ mot⁹ poſſit eq̃ri motui mouẽtis ſe. Mot⁹.n.mouẽtĩ
mior ẽ motu rei q̃ moueẽ ab ipo. Nos ãt inuenim⁹ ꝙ oẽs
celi mouenẽ motu celi ſtellaꝝ fixaꝝ eq̃lr:⁊ in nullo celo⁊
rũ ẽ h̃ mot⁹ mior ꝙ̃ in alio.ergo ſequiẽ ex h̃ vt aliqd celi
ſtellaꝝ fixaꝝ tangat vnũquodqꝫ celorum:⁊ vt illud qd
implet inter diſtantias celoruꝫ poſtꝙ̃ ſũt oẽs diuerſarũ
circũferentiaruꝫ ſit de natura ſpere aut planete:⁊ iõ mo
uet ſtellas ſuo motu:eo ꝙ vnumquodqꝫ illorum occu⁊
patũ eſt ab illa:⁊ quando qdẽ h̃ ſic eſt:celi tñ oẽs moueẽ
alio motu:q eſt ab oriẽte ad occidẽtẽ:tũc nõ põt ↄcedi vt
iſte ſecundus motus ſit naturalis celo:q ſi eſſet oporteret
tũc vt vnũquodqꝫ celoꝝ haberet duos mot⁹ naturales:
⁊ hoc nõ erat poſſibile.❡ Non eſt etiã poſſibile vt ſit h̃
motus a corpore alio pter aliqd iſtoꝝ celoꝝ: ſi.n.h̃ eſſet
motus ab alio corpore:oporteret vt ipſuꝫ corpus firma⁊
mẽti tangeret vnũquodqꝫ celoꝝ. Impoſſibile eſt aũt vt
ſit aliud corpus qd moueaẽ ab oriente in occidẽtẽ qd tã⁊
gat circulos ⁊ moueat illos ſuo motu:ſi aũt tangantur a
duobus corporibus:quoꝝ vnum niteretur eos mouere
de oriẽte ad occidentẽ.⁊ alteꝝ de occidẽte ad orientem:
tũc nõ mouerẽtur ipſi.nec corpora que viderenẽ moue⁊
re ipſos.nec iteruꝫ motu ſupuolantis corporis poterũt
citari:cum viſu ipſo percipiamus ꝙ firmamentũ cũ ſuis
contentis in ſe habeat moueri.❡ Determinandũ autez
etiã nunc eſt qd(illi qui dixerũt firmamentuꝫ eſſe extra
hũc mundũ mobile)intellexerunt. Dicebãt aũt omnez
motũ ex trib⁹ cauſis puenire:aut a ppĩetate:aut a corpo
re:aut ab aĩa.qd ſi ita eſt tunc ideꝫ inceſſanter ⁊ nũꝙ̃ mo
ueri:neceſſe eſt vt concedãt:qꝛ abuſuꝫ eſt firmamentum
dicere ⁊ aliquo iſtoꝝ motuũ poſſe moueri.❡ Qd.n.ſm
dominãtẽ ppĩetatẽ moueẽ lineartꝫ ſeqtur motum. qd
vero a corpore fortiori violẽtiã patiẽ:qd vero ab aĩa vo⁊
luntarie moueẽ:⁊ ad quietẽ ſeſe hꝫ:ſic enĩ videmus mo⁊
ueri hoĩs corpus ⁊ belluaꝝ.❡ Qui aũt dicunt ꝙ aĩalis
eſt celi motus:tunc ſi alius mundus fuerit opꝫ vt ipſius
celum habeat aliũ motorem:ſicut enĩ non põt eſſe vt nã
huius aĩalis moueat corpus alterius aĩalis:nec vt aĩa
iſtius animalis moueat corpus alteri⁹ aĩalis.❡ Similr
non poteſt eſſe ꝙ ſi aliqd moueat celum:ſicut aĩa ⁊ natu
ra mouet corpus:vt moueat celũ alteri⁹ mũdi.❡ Se⁊
quitur ergo ex hoc ꝙ ſi alius mũdus eſt:ꝙ habeat aliũ
motorem pter motorẽ iſtius mũdi:qd eſt impoſſibile.iõ
ꝙ motor celi(ſicut narrauimus)nõ eſt corpus:⁊ qd nõ
eſt corpus nõ hꝫ mãm:que autẽ ↄtingit in nã eoꝝ diuer⁊
ſitas nõ eſt niſi ex mã.❡ Si autez nãe oĩs ciue qd eſt in
illo alio mũdo ſunt ↄuenientes cum naturis oĩs ciue qd
eſt in hoc mũdo ⁊ he non ſunt diuerſe ab illis:niſi qꝛ mã
vniuſcuiuſqꝫ eaꝝ eſt pter mãm haꝝ:tunc opꝫ vt nã mo⁊
toris celi illius mũdi ſit ipſa eadem que nã motoris celi
iſtius mundi.qꝛ nõ eſt diuerſitas preter illã ꝙ mã hui⁹ ẽ
preter mãm illius. Iaꝫ autẽ monſtrauimus ꝙ motor h⁹
celi nõ hꝫ mãm.iõ qꝛ nõ eſt corpus:⁊ qꝛ nihil hꝫ mãꝫ ni⁊
ſi corpus.❡ Si aũt motor celi moueat illud ſua volun⁊
tate oportebit ẽt ex hoc vt nõ ſit alius mundus:qm̃ ſi eſt
alius mũdus ⁊ hoĩes hui⁹ mundi non habẽt opus hoĩb⁹
illius mũdi:nec hoĩes illius mundi veniunt ad iſtuꝫ:ne⁊
qꝫ inueniẽ in aliquo mundoꝝ niſi ꝙ inueniẽ in alio.poſ⁊
ſibile aũt erat vt ciues vtriuſqꝫ mundi ↄuenirent in vnũ
mundũ:⁊ tunc eqtas diuine volũtatis fecit videre vt nõ
eſſet niſi vnus mũdus.❡ Ergo iã patẽs eſt ex pbatiõe
theologica ⁊ ex pbatiõe demonſtrata naturali nõ eẽ poſ⁊
ſibile vt ſit alius mundus.

❡ Capłm. VII. De motus circuli ſtellaꝝ fixaruꝫ ab oriẽ⁊
te in occidentez non poteſt eſſe a corpore.

DIco ꝙ corpus mouet corpus duob⁹ mo⁊
dis.ſ.aut motu nãli ſicut aq̃ ſuo mo
tu nãli mouet rotã:aut motu aĩe que eſt ĩ eo:
ſicut hõ ⁊ cetera aĩalia mouent molendinuꝫ.
❡ Cũ autem corpus mouet corpus vt natu⁊
ra ſua.aut aĩa que eſt in eo:tũc motio mouẽtis nõ põt fie
ri niſi trib⁹ modis.qꝛ aut erit impellẽdo:aut attrahendo:
vel vehendo.impellendo ſicut aq̃ ipellit rotam:attrahẽ⁊
do ſicut lapis magnetis attrahit ferrũ.vehẽdo ſicut aq̃ ve⁊
hit ratez ⁊ rectorẽ eius.❡ Nõ eſt aũt poſſe vt motus celi
ſtellaꝝ fixaꝝ de oriẽte ad occidẽtẽ ſit a re que ipellat il⁊
lud:vel a re que attrahat illd ſupra cẽtrũ illi⁹ mot⁹ qn vi⁊
cat aliũ motũ ⁊ deſtruat. Iaꝫ aũt videm⁹ celũ ſtellaꝝ fi⁊
xaꝝ moueri vtroqꝫ illoꝝ motuũ.ğ falſificatũ ẽ ꝙ mot⁹
quo moueẽ ab oriẽte ad occidentem ſit ex motu corpis
qd pellat illd vel attrahat vel nãlr vel alr:⁊ ꝙ faciat cẽ⁊
trũ mutare.❡ Dicem⁹ ẽt ꝙ nõ eſt poſſe vt mot⁹ quo mo⁊
ueẽ de oriẽte ad occidẽtẽ ſit a corpe qd illud vehat motu
nãe ſue vel aĩe q̃ ẽ in eo:Corpora.n.que vehũt alia motu
nãe:nõ vehũt alia niſi ſꝫ ↄpõnẽ vni⁹ ad aliõ:quã hꝫ in le
uitate:aut ĩ põderoſitate:ſꝫ nõ ẽ poſſe vt celũ ſit alicuius
grauitatis aut leuitatis.ğ ſeqẽ ex h̃ vt motus celi ab ori⁊
ente in occidẽtẽ nõ ſit ex vehitiõe corpis qd moueaẽ nã⁊
liter.❡ Dico ẽt ꝙ mot⁹ firmamẽti nõ põt eẽ ex vehitiõe
corporis qd moueaẽ ab aĩa q̃ ſit ĩ eo.Corp⁹ eteñ ꝙ mo⁊
ab aĩa:q̃ ẽ in eo:neceſſe ẽ vt hẽat motũ nãlẽ aliũ pter mo
tuꝫ aĩalez:ſicut corpus aĩalis:qd mouet aĩa motu volun⁊
tario:⁊ moueẽ nãlr motu quo moueri ſolet violẽter ĩ ſuo
caſu deorſuꝫ qñ dimittiẽ de ſurſuꝫ.❡ Si ẽt dĩ ꝙ corp⁹ ve⁊
hit celuꝫ motu aĩe q̃ ẽ in eo.Dicem⁹ ꝙ nãlis mot⁹ illius
corporis nõ põt eẽ qn ſit aut circularis aut rect⁹:nõ ẽ aũt
poſſe vt moueat illd motor q moueẽ p aĩaꝫ:c⁹ mot⁹ nãlis
ſit circularis mot⁹:eteñ p aĩaꝫ qcqd moueẽ:eget vt ini⁊
tiaẽ quodãmõ vni pti ei⁹ cũ mouet aliã ptẽ eius ad locuꝫ
aliũ:cui poſtea initiaẽ iteꝝ.⁊ ↄtigit ex h̃ mutari ei⁹ mot⁹ fi⁊
gurã. Nõ ẽ aũt poſſe vt pmuteẽ figura rei c⁹ mot⁹ nãlis ẽ 2.celi ſi.
circularis qn deſtruaẽ ei⁹ mot⁹ nãlis. Nõ aũt deſtruit aĩa
motũ nãlẽ corpis in quo ẽ ipa:ſꝫ ↄſeruat ĩ eo motuꝫ ipſi⁹
nãlẽ.⁊ attribuit ei aliũ motũ pter ipꝫ.❡ Ergo iã mani⁹ ẽ
nõ eẽ poſſe vt id qd mouet celũ ſit corp⁹ aĩale:cui⁹ motus
aĩalis ſit circularis. Reſtat ğ vt motor celi ſit corp⁹ aĩale
cui⁹ mot⁹ nãlis ſit rect⁹. Nõ ẽ aũt poſſe(ſicut ſupi⁹ clarũ
it)vt illd corp⁹ tangat circulũ celi ſtellaꝝ fixaꝝ nec ſub⁊
tus nec ſupra:eo ꝙ mãifeſtũ ẽ nõ eẽ poſſe vt poſt celuꝫ ſit
corp⁹ qd moueaẽ recte:nec ſupi⁹:eo ꝙ finis corpoꝝ.que
moueñẽ recte ẽ ĩferi⁹ extremũ ſub circulo celi.❡ Si aũt
qs dixerit ꝙ corp⁹ aĩale qd mouet celũ:poſt celũ ẽ.deſtrui
tur ex h̃ ꝙ ſi mot⁹ ei⁹ nãlis fuerit circularis erit ps celi.⁊
tũc nõ erit poſſe vt vehat celũ:eo ꝙ circularis nõ pmutat 4. phyſi.
locũ ſuũ nec initiẽ ei circularis.❡ Si autẽ dixerit ꝙ nã 45.
ei⁹ ẽ moueri recte:icõueniẽs erit:eo ꝙ nã corpoꝝ(quoꝝ
mot⁹ ẽ rect⁹)ẽ vt ſint itra celũ.❡ Ergo iã mãi⁹ ẽ ꝙ mo⁊
tus celi de oriẽte ad occidẽtẽ nõ ẽ poſſe vt ſit a corpe.

z.ce. a te. cõ. z z. vſ qʒ ad. 33. ꝑtractaſi͂ materia ab Ari.

¶ Capitu͂. VIII. Q᷑ figura celi ſpherica eſt.

PRimo debem᷒ oñdere ꝙ ex oĩb᷒ figuri͂ nulla ẽ ꝯueniẽtioꝛ celo q̃ȝ ſpherica: ⁊ deĩn oñdem᷒ ñ eẽ poſſe. vt aliaȝ hẽat niſi ſpicã. ¶ Dicem᷒ g̊ ꝙ ex oĩb᷒ figuri͂ nulla ẽ cõueniẽtioꝛ celo q̃ȝ ſpica. Jõ qꝛ celũ poſitũ ẽ ſic. vt ꝯtineat qcq̃d ẽ i mũdo: figura át ſpica oĩb᷒ figuri͂ ſupficiẽ hñtib᷒ latioꝛ ⁊ capacioꝛ ẽ. ¶ Jtẽ qꝛ tp̄ſ mot᷒ celi neceſſario ẽ mẽſura oĩuȝ motuũ. ſicut pateſecit hꝰ Ari. i. 4. li᷒ ð auditu nãli: qñ noiauit tp̄s. Jõ ꝙ mot᷒ celi ẽ min᷒ oĩb᷒ reb᷒. ⁊ ẽ eq̃l᷑ mot᷒ ⁊ ꝯtinu᷒ ⁊ ſꝑ. Jn oĩ. n. gñe reꝝ q̃ menſurant oꝫ. vt id q̊ mẽſurat᷑ ſit min᷒ oĩb᷒ q̃ mẽſurat᷑: ſicut ẽ minus i nũõ vnitas: dragma i põdere. cyat᷒ i mẽſura. ergo oportuit ex h̊. vt tp̄s mot᷒ celi. (eo ꝙ ꝑ illõ mẽſurat᷑ tp̄s oĩuȝ reꝝ:) ſit min᷒ oĩb᷒ illis.

Mẽſurãſ hȝ rõnes minoꝛis re ſpcũ mẽſuratis.

Min᷒ át tp̄s corpoꝝ hñtiũ eq̃lẽ motũ ẽ coꝝ q̃ ſunt velocioꝛis mot᷒: opꝫ g̊ ex h̊. vt celũ ſit velocioꝛis mot᷒ q̃ȝ ceteri mot᷒ reꝝ q̃ mẽſurant᷑ per motũ celi: corpa ẽt eq̃lia i magnitudĩe ⁊ diuerſa i figura cũ mẽſura qð ꝑtrãſeũt ðe ſpacio vno tp̄e fuerit eadẽ: tũc qð fuiẽ vni᷒ linee aut qð fuerit paucioꝝ lineaꝝ circũdãtiũ ſe erit velocioꝛis mot᷒: ⁊ ex corpib᷒ eq̃lib᷒ magnitudine illð ẽ paucioꝝ lineaꝝ: qð ẽ corp᷒ circulare: g̊ ſeq̃t᷑ ex h̊ vt figura ꝯueniẽtioꝛ celo ſit ſpica.

.3. rõ ad idem.

¶ Dicem᷒ ẽt ꝙ mlt̃is modis figura ſpica ẽ ꝯueniẽtioꝛ celo q̃ȝ alia. vn᷒ ex eis eſt ꝙ celũ erat corp᷒ ſimplex ⁊ vni᷒ nãe: ⁊ neceẽ fuit. vt hñet figurã q̃ eẽt finita ⁊ pfcã. Tal᷑ át ẽ figura ſpica. alia. n. figuras ſupficiales pter circl᷑m ambiũt mlte linee ⁊ mlte ſupficies. ſpica át ſola ẽ iter oẽs figuras corpales quã ãbit vna ſupficies. circl᷑s. ſ. g̊ ſolus ẽ iter figuras hñtes ſupficieȝ quẽ ambiat vna linea: vnũ aũt ꝓpiqus ẽ ſimplici q̃ȝ id qð ẽ ãpli᷒ vno: nulla át figuraꝝ ẽ quã termĩet vnũ niſi circl᷑s ⁊ ſpa. (ſicut iã ꝑdixim᷒.) Celo g̊ nulla figuraꝝ ꝯueniẽtiõ ẽ.

4. rõ.

¶ Ex ꝑtib᷒ ſibi ꝯſilib᷒ ẽt neceia erat ei fig᷒ tal᷑: qꝛ erat corp᷒ finitũ. tũc ex oĩb᷒ figuri͂ ſpica fuit ei ꝯueniẽtioꝛ. Jõ ꝙ ex oĩb᷒ corpib᷒ figura ſpica ẽ magis ꝯſiliũ ꝑtiũ. ſicut ex figuris alijs hñtib᷒ ſupficiẽ circl᷑s ẽ ꝑtiũ magis ꝯſiliũ. Ceteraꝝ aũt figuraꝝ corpeaꝝ aut ſupficialiũ nulla congruit celo. Jõ ꝙ oẽs diuerſaꝝ ſunt ꝑtiuȝ ⁊ nõ ꝯſiliũ. g̊ ex his q̃ dixim᷒ pꝫ. ꝙ ex oĩb᷒ figuris ſpica ẽ ꝯueniẽtioꝛ celo.

ꝙ celo nõ potuerit conuẽire alia fig᷒ q̃ȝ ſpi᷒ ⁊ õ tacta. z. celi te. ꝯ. 27.

¶ Reſtat g̊ vt mõſtrem᷒ nõ eẽ poſſe aliquã aliaꝝ hñe niſi ſpicã. Dicem᷒ g̊ ꝙ gnã figuraꝝ 3ᵃ ſunt. qꝛ q̃dã ſũt linearũ rectaꝝ aut circũflexaꝝ: q̃dã võ rectaꝝ ⁊ circũflexaꝝ: q̃dã võ ſunt vni᷒ linee ambiẽti͂ vndiq̃ȝ: figure át mltarũ lineaꝝ oẽs hñt anglõs ad ꝑteẽ ſupeminẽtes. ſi át fig᷒ celi eẽt vna illaꝝ q̃ ſunt mltaꝝ lineaꝝ. tũc cũ moueret᷑ circulariter vl᷑ volubilr. neceẽ eẽt. vt p᷒ ipꝫ eẽt loc᷒ vacu᷒ queȝ aliqñ occuparẽt angli ⁊ ꝑtes ſupeminẽtes. ⁊ aliqñ dimitterẽt: ſꝫ tñ determinatũ ẽ ab Ari. i li᷒. ðe auditu nãli nihil eẽ vacuũ poſtq̃ȝ át poſt celũ nõ ẽ locus vacu᷒ nõ eſt poſſe vt mot᷒ celi ſit niſi reuolubilis. Celi át ſi eẽt figura ſpica: poſt ipꝫ eẽt inanitas. Seq̃t᷑ g̊ ex h̊ ꝙ nõ hꝫ figurã q̃ hẽat mltas lineas.

4. phyſi.

¶ Figure át q̃ vni᷒ ſũt linee: ⁊ nõ ſunt nãe rotũde: ſicut figura oui ⁊ lẽticule: cũ nos cognouerim᷒ eas reuolui: nõ erit eaꝝ reuolutio vniformis: qꝛ plib᷒ eaꝝ ꝯtigeret qð ꝯtigit figuris hñtib᷒ ples lineas: ⁊ ẽt q̃uis eo mõ nõ ſeq̃ret᷑ reuolutiõeȝ ei᷒. vt eſſet vacuitas: q̃ mõ ſeq̃bat᷑ reuolutiõeȝ figuraꝝ mltas lineas hñtiũ: ſeq̃t᷑ tñ alið impoſſibile. h̊ ẽ: qꝛ accit ĩfinitũ: ex reuolutiõe át ſpe nõ ſeq̃t᷑. vt p᷒ ei᷒ ãbitũ ſit vacuitas vllo᷒. ſicut ex reuolutiõe oĩuȝ figurarũ mlti lineaꝝ alteri᷒ modi. ¶ Figure võ q̃ ſũt vni᷒ linee ⁊ nõ ſũt nãe rotũde cũ reuoluunt᷑ ſeq̃t᷑ ꝙ ſeq̃bat᷑ ex reuolutiõe figuraꝝ mltiliceaꝝ. ¶ Sꝫ oio ſeq̃ret᷑ ⁊ alið ipoſſe: ꝙ opõteret vnũ eẽ ex duob᷒. ſ. aut vt nõ moueret᷑ firmamentũ. ſicut iuenim᷒ illð moueri ſup duas axes diuerſas: ⁊ õſtrueret᷑ ei᷒ mot᷒ ineq̃les: cũ nõ ꝯtinuaret᷑ ſibypſis. aut cũ obuiarẽt ſibypſis: aut ꝯcedẽdũ erit. vt moueat᷑ ſup vnaȝ axeȝ: ⁊ tũc õſtrueret᷑ ei᷒ rõ ⁊ itẽtio ꝑ quã poſiti ſũt ples celi. vtrũq̃ȝ át iſtoꝝ ẽ icõueniẽs. ¶ Oẽs igr̃ figur᷑ ſũt iſte: aut fig᷒ mltaꝝ lineaꝝ ⁊ mltaꝝ ſupficieꝝ: aut ẽ vni᷒ linee: ⁊ ñ ẽ vẽ rotũda. Aut q̃ ẽ vni᷒ ſuperficiei. ⁊ ẽ vẽ rotũda: ⁊ pter has nõ ẽ aliq̃ alia figura: nõ erat át poſſe. vt fig᷒ celi eſſet figura: q̃ ẽ mltaꝝ ſupficieꝝ: nec figura q̃ ẽ vni᷒ ſupficiei: ⁊ nõ ẽ vẽ rotũda: oportuit g̊ ex h̊: vt nõ eẽt fig᷒ rotũda: pꝫ g̊ ex ſupadcis qð ñ ẽ fig᷒ celi niſi fig᷒ rotũda. Si aũt aliter eẽt: nihil alið dicem᷒. aut ꝯrio. qꝛ ſi quiſ dicat ſup. z. axeſ ineq̃les firmam᷒ ab oriẽte i occidẽtẽ volui. Axis g̊ orientalis. (cũ breuioꝛ ſit.) ꝑ maioꝛẽ ãbituȝ õſtruet᷑. ſi võ ſup vnã axẽ latent᷑ ignis moueret᷑: neceẽ eẽt nãlẽ ordinẽ ꝑir: ⁊ vices tẽpoꝝ variari q̃ ceteri͂ horis recurſiõib᷒ ſideꝝ ad eadẽ loca videm᷒ euenire.

Rõ ad idem tacta. z. celi te. cõ. 28.

¶ Dico ẽt ꝙ tp̄s mot᷒ celi: eſt menſura oĩuȝ motuũ: qꝛ võ mot᷒ celi vn᷒ ẽ ceteri͂ q̃ mouetur h̊ motu. Jõ ꝙ mot᷒ circl᷑ari eſt. ⁊ ꝯtinu᷒ ⁊ ſꝑ. Jn oĩ. n. gñe reꝝ q̃ mẽſurant᷑ oꝫ. vt id q̊ mẽſurant᷑ ſit min᷒ oĩb᷒ ill᷑ q̃ hꝫ modũ mẽſurat᷑: ſicut vn᷒ i nũõ: dragma i põder᷑: cyat᷒ i mẽſura: g̊ oportuit ex h̊. vt tp̄s mot᷒ celi eo ꝙ ꝑ illð mẽſurat᷑ tp̄s oĩuȝ reꝝ ſit min᷒ oĩb᷒ ill᷑.

.x. metaphy.

¶ Min᷒ át tp̄s cõporũ hñtiũ eq̃lẽ motũ: ẽ coꝝ q̃ ſũt velocioꝛis mot᷒. opõtebit g̊ ex h̊. vt celũ eẽt: nõ eẽt alteri᷒ fig᷒ q̃ȝ ſpice: qꝛ tũc eẽt tardioꝛis mot᷒. Corpa. n. eq̃lia i magnitudĩe ⁊ diuerſa i fig᷒ cũ mẽſura ei᷒ quã ꝑtrãſeũt ð ſpacio vno tp̄e fuiẽ eadẽ tũc ꝙ ſi fuiẽ vni᷒ linee circũdãti͂ ſe erit velocioꝛi͂ mot᷒. Jllð át ꝙ hõ ẽ circl᷑ar᷑. g̊ ſe᷒ ex h̊. vt fig᷒ ꝯueniẽtiõ celo ſit ſphe᷒.

Vlð te. ꝯ. 29. i. z. celi.

¶ Capitu͂. IX. Q᷑ figura totius mundi eſt ſperica.

IN premiſſis oñdim᷒ figurã celi ſpicã eẽ: ⁊ ex h̊ pꝫ: ꝙ fig᷒ toti᷒ mũdi ſpica ẽ. Jõ ꝙ celũ ꝯphẽdit qcq̃d i mũdo ẽ: ⁊ ſpice coerceȝ itra ſe. nihil. n. ſperã cõplet niſi ſpicũ. ¶ Reliq̃t᷑ g̊. vt oſtendam᷒ ꝙ vnũq̃ðq̃ȝ corpoꝝ ꝑncipaliũ q̃ ſ᷑t itra celũ. ſit ſpicũ. Cum. n. h̊ oñderim᷒: ⁊ h̊ ꝯcq̃t᷑ ꝙ fig᷒ celi iterioꝛ ſpica ẽ.

Vide. z. celi te. ꝯ. 30.

¶ Dico g̊ ꝙ corpoꝝ q̃ mouent᷑ a nãis ſimplicib᷒: aut ꝑ leuitatẽ. aut ꝑ grauitatẽ. aut ꝑ aliõ grauitati͂: aut leuitati͂. oꝫ. vt figure coꝝ exterioꝛes ſpice ſint. Corpa võ q̃ mouet᷑ a nãis ſimplicib᷒ ſ᷑t ignis aer aq̃ ⁊ terra. ¶ Jncipiam᷒ aũt ꝓbare ab eo c᷒ ꝓbatio ẽ euidẽtioꝛ. ſ. ab aq̃.

ꝙ aq̃ ſit rotũda. pᵃ rõ q̃ tãgit᷑ a pho. z. celi te. ꝯ. 31.

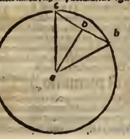
¶ Dico igr̃ ꝙ fig᷒ aq̃ ẽ tal᷑: qꝛ ð nã aq̃ ẽ. vt cũ pfũdioꝛẽ locũ inenerit q̃ȝ ſit loc᷒ i q̊ ẽ: vt ðfluat i illũ. Alia võ ꝓpõ ẽ ꝙ loc᷒ pfũdioꝛ cẽtro ẽ ꝓpiqõ. qð ſpicũ itelligim᷒. Nc át ex h̊. (q̊uocũq̃ȝ accepis h̊ q̊ vocaui cẽtꝝ.) ðcet vt tñ ſit vnũ ex pũcti͂. ꝓpõam᷒ g̊ h̊ cẽtꝝ. a. ⁊ tũc ꝙ ð᷑ aduertat᷑ illð.

.z. rõ.

¶ Alia võ ꝓbatio ẽ ꝙ ꝑ vnã ꝑticulã terre gnãlr oñdem᷒ aq̃ nãꝫ: qꝛ ſi q̃lꝫ aq̃ planã inenerit ſupficiẽ terr᷑. ſpaꝫ fac᷑. ſi võ rotũdã ſaltẽ circũeũdo ad mo᷒ ſpe ſe hꝫ: niſi fõte ꝓhibeat loci hĩtu᷒.

Cõplemẽtũ ꝑme rõnis.

¶ Põam᷒ g̊ h̊ cẽtꝝ. a. ⁊ ꝓtrabam᷒ ab eo. z. lineaſ eq̃leſ: q̃ ſint. a. b. ⁊ a. c. ⁊ ꝯtinuem᷒ extrẽa eaꝝ ꝑ lineã. c. b. ita vt ſit fig᷒ triãgula: ⁊ ðeide a pũcto. a. ꝓtrabam᷒ rurſuꝫ lineã rectã ad. c. b. lineã vſq̃ȝ ad pũctũ. d. me᷒. g̊ linea. a. d. q̃

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

exit a cētro .a. viſq; ad lineā .c.b. erit mioꝛ vnaq̄q; lineaꝝ
q̄ ſſ .a.b. ꝛ .a.c. ꝛ ꝓbatio ei⁹ h̄ ē: q2 facim⁹ circulū ſup cētꝝ
.a. ↄtigētē extremū alic⁹ lineaꝝ q̄ ſſ .a.b. vl .a.c. ꝛ tc̄ vtreq;
linee q̄ ſſ .a.b. ꝛ .a.c. ↄtigūt circūferētiā ꝓpoſiti circli. Li-
nea āt .a.d. nō ↄtigit ad circūferētiā. ſūt ḡ tres linee q̄ ſūt
.a.b. .a.c. ꝛ .a.d. exeūtes ab eodē cētro: q̄ꝝ due q̄ ſūt .a.b. ꝛ
.a.c. ↄtigūt vſq; ad circūferētiā. Tertia āt reliq̄ q̄ ē .a.d. ñ
ↄtigit. ḡ linea q̄ ē .a.d. mioꝛ ē vnaq̄q; lineaꝝ q̄ ſſ .a.b. ꝛ .a.c.
ḡ ps .d. ē ꝓpigoꝛ cētro ꝛ ꝓfundioꝛ: qḋ eſt .a. q̄ ptes .c. ꝛ .d.
Jā āt dixim⁹ ꝙ aq̄ ↄcurrit ad locū ꝓfūdiorē. ḡ opꝫ vt aq̄
ↄcurrat ad ptē linee .a.d. donec extremitas linee .a.d. ade-
queť extremitatib⁹ lineaꝝ .a.b. ꝛ .a.c. ꝛ cū adeq̄bit̃ ill. tūc
ñ erit ipa ps iferioꝛ ill. nec āpli⁹ ↄfluet aq̄. ſi addiderim⁹
linee q̄ ē .a.d. donec fiat eq̄l' vtriſq; lineiſ q̄ ſſ .a.b. ꝛ .a.c. Et
qñ qdē ſic ē: nec̄e ē tc̄ vt ſupficies aq̄ ſit ſpica: h̄ ē. q2 linea
quā ↄtigūt vna pte extremitates lineaꝝ eq̄liū q̄ ſſ ples q̄
due circl's ē ab vno medio exeūtiū. Silr̄ ēt ſupficies quā
ↄtigūt ples linee p̄dcō mō ſpica ē. ꝛ ita māife̅ ē ꝙ ſupfi-
cies aq̄ exterioꝛ ſpica ē. ¶ Dico ꝙ fig⁹ aq̄ nō ↄbuit eē ſpi
ca nālr̄ niſi ꝑꝑ ſuū motū ex pōderoſitate ab oī loco i q̄ ē
ad ꝓpigorē cētro: cū ñ iuēit illū occupa̅ ab aliq̄ ſibi ſilī:
vl ab alio pōderoſioꝛe ſc̄: terra q̄q2 motū hꝫ ēt eq̄lē.

¶ Capl'm. X. Qꝛ figura terre ſpica eſt.

DJco ꝙ terra motū hꝫ eq̄lē: ꝛ aq̄ ēt moueť
ↄ loco i q̄ ē ad aliū locū ꝓpigorē cen-
tro. ſi nō fuīt occupať ab alio ſibi ſilī: ꝛ ſi ñ ꝓ-
hibuerit duritiës ꝛ ↄtinuatio. ¶ Duritiës ꝛ .n.
ꝛ ↄtinuatio iā ꝓhibēt aliquā ptē terre ↄſcēdere
ad locū ꝓpigorē cētro q̄ ſit ille i q̄ eſt: q̄uis ille nō ſit oc-
cupať ab alio ſibi ſilī: ſic̄ mōtes. Cū āt nō fuīt duritiës ꝛ
ↄtinuatio. tūc ei⁹ diſpō erit. ſic̄ diſpō aq̄. ¶ Duritiës vō ꝛ
ↄtinuatio nō pñt totalitatē terre ꝓhibere qn ſit fig⁹ ſpice:
ſꝫ id terre qḋ ē vltra rotūditatē ei⁹ pōderoſitas ei⁹ expol
let duritiei ꝛ ↄtinuatōi ei⁹. Cū āt eminentia ptī q̄ excedit
terre rotūditatē pua fuīt ↄpōne dyametri terre: duritiës
vō ei⁹ ꝛ ↄtinuatio fortes fuerit: ↄtigit idcirco. vt remāeat
ex̄ rotūditatē ei⁹. Si āt putarem⁹ eminētiā ptī q̄ excedit
rotūditatē terre magnā ↄpōne dyametri terre: ꝛ ei⁹ duri-
ties ꝛ ↄtinuatio q̄ticūq; fortioꝛes eēnt: nō poſſent reti-
nere ptē illā qn moueret̃ ꝑꝑ pōderoſitatē ſuā a loco q̄ eſt
ei poſſis: ꝛ ꝓpoꝛē cētro: oē .n. qḋ excedit q̄titatē terre pl⁹
hꝫ grauitatī q̄ qḋ ē ꝓpig⁹ cētro. Cū .n. currētes ptes q̄ ex-
cedūt terre rotūditatē fuerit pue ↄpōne tot⁹ terre: duri-
ties tñ ꝛ ↄtinuatio fōtes ſſ ꝛ iobediētes: qḋ ñ ↄtigit. vt re-
maneāt ex̄ rotūditatē ei⁹: oē āt terre id qḋ ē duri⁹ ē pōde
roſi⁹. Nō āt inueniem⁹ viꝫ duritiei ptiū terre mltiplr̄ for-
tiorē eē pōderoſitate: vis āt duritiei ꝛ ↄtinuatiōis. ꝛ ſi ſit
fortioꝛ pōderoſitate: nō ē tñ ita fortioꝛ qn aliq̄ ↄpō ſit i-
ter illa cognita: ſꝫ ē iter illa in exceſſu vtutī ↄpō cognita.
Cū ḡ ſuppoſite fuerit ſup vnā ptē tot ptes: q̄ꝝ q̄titas v-
tutī pōderoſitatī vicat vtutē duritiei ipſi⁹ ptī i fine: opor-
tebit tc̄ vt vt̃ pōderoſitatī vicat vtutē duritiei ꝛ ↄtinuatio-
nis illi⁹ donec ſubſedeat. Et qñ qdē h̄ ſic ē: oꝫ vt illa ps q̄
excedit rotūditatē terre tota cadat: ꝛ fiat i locī ꝓximiori-
buſ ſibi q̄ ſūt ꝓpigora cētro. Et qñ qdē ſic ē tc̄. vꝫ. vt tota
terra ſit ſpica: q̄uis nō ſit ita. vt ſpera q̄ ex cera cerea: nec
tal. vt ſupficies aq̄. Jō ꝙ ꝓhibuit duritiës ꝛ ↄtinuatio ali-
q̄ꝝ ptiū ei⁹. Jā ḡ māife̅ ē ꝙ fig⁹ tot⁹ terre ſpica ē nālr̄.

¶ Capl'm. XI. Qꝛ mot⁹ celi eq̄lis eſt.

IN premiſſis iā patefecim⁹ ꝙ vnū-
q̄dq; celoꝝ hꝫ mo̅ nā-
lē q ē ꝓpiꝰ: ꝛ ꝙ oēs celi hñt duos mot⁹ i qb⁹
cōicāt. Dicā igr̄ ꝙ vnuſq;q; motuū celoꝝ q ſſ
ꝓpꝛꝗ: ꝛ vnuſq;q; oluꝫ duoꝝ motuū. (cū cōſi
derať fuīt p ſe.) ē eq̄l: nec putať ieq̄litas eē i ill. niſi q2 i
vno celo ſūt mlti mot⁹ ieq̄les: q̄s q nō cognīt: ꝛ nō ſciuit
reuolutōes vniuſcuiuſq; coꝝ p ſe: putauit coꝝ mot⁹ eē i-
eq̄les. Qḋ āt teſtať motū celi eq̄lē eē: h̄ ē. ſ. ꝙ cū ↄſidera-
uerī mot⁹ celoꝝ: iuenies ꝙ vn⁹ coꝝ velocio ē altero: ḡ nō
p̄t eē qn. aut reuoluant̃ i ipa ſua velocitate aut tarditate
ſpe: aut ↄ velo⁹ ad tarditatē. ꝛ ↄ tarditate ad velocitateꝫ
ſpe. ¶ Pōam⁹ āt p̄⁹ ꝙ ſp reuoluant̃ velocitate ſua ꝛ tar-
ditate: ꝛ vocem⁹ id qḋ ē veloci⁹ i motu terminū ei⁹. ꝛ dicā
ꝙ ñ p̄t eē qn ī min⁹ mot⁹. aut ſit i ei⁹ pn°. aut i ei⁹ fi̅: aut i
ei⁹ medio. Si āt ter⁹ ei⁹ mot⁹ fuīt i ei⁹ pn°. tc̄ qḋ ſeqť remiſ
ſius ē. ſi āt i medio: tc̄ qḋ ꝓcedit itēdiť ꝛ qḋ ſeqť remittiť.
Mot⁹ āt duob⁹ modis ē: q2 vn⁹ mot⁹ ē mutatiōis ↄ loco
ad locū: ꝛ ali⁹ ē mot⁹ ꝑmutatōis ↄ poſitōe ad poſitōeꝫ: ea
āt q̄ moueť ↄ loco ad locū diuerſo motu duob⁹ mōis mo-
uent̃: q2 aut nālr̄. aut ꝑ viꝫ: nālr̄ ad locū: ꝑ viꝫ ↄ loco. que
āt moueť nālr̄ tñ: ter⁹ mot⁹ coꝝ ē i vlt°. ſic̄ mot⁹ lapidis
deorſuꝫ: ꝛ mot⁹ ignis ſurſū. Lapis .n. cū ab alio dimittiť q̄
magī ↄſcēderit ipetuoſioꝛ erit: ḡ ter⁹ mot⁹ ei⁹ ē i fine ipſi⁹:
ſilr̄ ignis cū ſurſuꝫ moueť. Que āt moueť ꝑ viꝫ ter⁹ mo-
tus eoꝝ ē i pn° eoꝝ: q̄ q̄to remotiora fuerit a ſuo moto-
re: erūt ↄbilioꝛis mot⁹. Et iō pn̄ mot⁹ coꝝ ē veloci⁹. Dei-
de lateſcit donec ꝑficiať tot⁹ ille mot⁹: q2 vehemētia iactus
nō tñ velocitatī potuit ei dari i pnc°. ne lateſceret: vñ qḋ
minuiť aliqḋ ↄ illo cū elōgať a motoꝛe: pl⁹ ē q̄ ꝙ ↄdit ipe-
tus immiſſiōis: ꝛ iō nō appꝫ i actu veſtigiū augmti. ¶ Que
āt moueť motu nāli vno°: ꝛ ꝑ viꝫ alio° h̄ ſſ 4ᵒʳ mōe hn̄-
tes mot⁹ nāles: ex ſpeb⁹ āt q̄s recipiūt i ipīs materꝗs hñt
alios mot⁹ nāles. ſic̄ aīalia ꝛ beſtie. Aīal etenī inq̄tū eſt
cōpeū hꝫ aliqḋ grauitatī: ꝑꝑ quā moueať deorſuꝫ: ꝑꝑ aīa-
tionē āt q̄ ē i corpe ei⁹ hꝫ alios mot⁹ ꝓter motū q̄ moueť
ex corpe ſuo: itñ ꝙ aliqñ moueť motu q ē ↄtri⁹ motui ſui
corpis. ſ. aut ſurſuꝫ. aut ſaltādo: ḡ h̄ mot⁹ nāl' ē aīali iq̄tū
ē aīal: ꝛ ē ꝑ viꝫ iq̄tū corp⁹ aīal' moueť eo. ḡ q̄cq̄d moueť
aliq̄ motu ↄſilī iſtis terminis: mot⁹ ei⁹ ē i me° ei⁹: q2 i pnc°.
cū icipit: nō moueť niſi ex vtute aīationis tñ q̄ ē i eo. ꝛ q̄
magī ꝓceſſerit: aut vſus acq̄rit ſibi augm̄ vtutī: ꝛ ↄfōtať
ēt mot⁹ ei⁹ ꝑꝑ exercitiū: ḡ mot⁹ ei⁹ ꝑꝑ illa duo augmtabiť:
ꝛ cū ꝑſeuerauerit h̄ duo: laſſabiť corp⁹ ꝑ viꝫ qḋ fuit mo̅
ↄ mo̅ ſuū nālē: ꝛ icipiet mot⁹ minui: finis āt i q̄ ſtetit au-
gmētatio: ꝛ a q̄ icepit diminutio ipe ē ter⁹ mot⁹ ei⁹: ꝛ ē ſic̄
dixim⁹ mot⁹ ei⁹ i medio. ¶ Jā āt videm⁹: ꝛ h̄ ēt māifeſte
i volādo ꝛ i luctādo ꝛ recalcitrādo: ꝛ i alꝗs motib⁹ ēt ſilī-
bus his: he ſſ igiť diſpōes motuū localiū. Mot⁹ āt ꝑmu-
tatiōis q̄uis ſint: aut nāles: aut ꝑ viꝫ: aut nāles vno°. ꝛ ꝑ
viꝫ alio°: duob⁹ mōis diuidunť tñ: q2 aut ſſ ſubito: aut gra-
datiꝫ: ſi āt fuerit gradatiꝫ: aut id qḋ agit p⁹ ipediet veloci-
tatē actōis q̄ ſeqť: aut nō ipediet. Si nō ipedit. tc̄ erit ꝑ-
mutatio i augm̄tū ꝛ ei⁹ tres termini erūt i fine ei⁹: ſic̄ ꝑmu-
ↄgelati i liq̄dū. Si āt id qḋ agiť ipedit id qḋ ſeqť: tc̄ ꝑmu-
tatio erit i ↄcremētū: ꝛ ter° ei⁹ erit i pn° ei⁹: ſic̄ ꝑmutať gnō-
nis ꝛ corruptōis vl' vegetatōis. Mā̄ .n. dū mollis ē ma-
gis ē apta gnōni ei⁹ qḋ gñať aut vegetať ex ea ex q̄to: eo
ꝙ ea q̄to magī appropinq̄uerit ſiccitatī lōgioꝛ ē ab hac
aptitudie. Jō q2 caloꝛ agit i mā̄ꝫ hūidā: vñ fit gnō ꝛ vege-
tatio: ꝛ ſine dubio minuiť ei⁹ hūiditas: ꝛ ꝑꝑ h̄ ēt minuiť
ei⁹ aptitudo ꝑmutatiōis ꝛ tardať. Et idcirco in pueris ꝛ
adoleſcētib⁹ vegeta° ꝛ augm̄tatio velocioꝛ eſt q̄ poſtea:
he ḡ ſſ motuū diſpōes. Jā ḡ pꝫ ꝙ oīs mot⁹ ieq̄l' q ſit gra-
datiꝫ terminū hꝫ: oīs āt ter⁹: aut ē i pn° mot⁹ aut i fi̅: aut i
medio ei⁹: ꝛ nō ſſ termini niſi i aliq̄ iſtoꝝ triū. ¶ Poſt-
q̄ āt mot⁹ celi ſpic⁹ ē: tc̄ ñ ē i eo nec pn̄ nec finis: nec me-
diū. In fig° .n. ſpica nō ē loc⁹ q ſit ↄuenietioꝛ eē pn° vl vl-
timus: vl medi⁹. Jō ꝙ nō ē ſic̄ res q̄ hꝫ duo extrema: aut
ꝓla: vt idcirco ſit pn̄ mot⁹ ei⁹ i vno extremoꝝ ei⁹: ꝛ i alte-
ro finis mot⁹: ꝛ iter vtrūq; extremoꝝ ei⁹ mediū: nec ē ſic̄

Cā tumoro-
ſitaꝫ terre ꝛ
eminēne i q-
buſdā ptib⁹.

Q2 naꝫ tumo
roſitates ꝛ
eminētie par
uā terre nō
potuerūt eē
i tota terra.

De hac mā.
vide .2. celi.
a tex. 2.35. vſ
q; ad .41.

Que ſunt
illa q̄ mo-
uēť motu
nāli vno
mōe ꝛ per
vim alio
modo.

res q̄ꝛ extremitates ꝯiūgunt. ſic ſigꝰ ꝯiūgunt āglis: ꝛ iō diſpō vniꝰ loci ipſiꝰ ſit pter diſpōnē aliꝰ loci ipſiꝰ. ꝛ ppea puteſt initiū motꝰ eiꝰ i vno loco ꝛ finis i alio eiꝰ. ſꝫ ē ꝯiūctū ꝛ nō ē i eo fractio vl̓ diuerſitas. Oꝫ ḡ ex h̄. vt nō ſit in eo pn̄. nec finis nec meᵐ: quū āt nō hūerit pn̄ nec mediū: nec finē. tc̄ terꝰ motꝰ eiꝰ n̄ erit i pn̄ eiꝰ. nec meᵒ: nec i fiˢ eiꝰ. Cōſtat ꝙ aliqs motꝰ celi nō hꝫ terminū. ❡ Iā āt narrauimꝰ ꝙ ois motꝰ ieq̄l hꝫ terminū: ꝛ motꝰ celi n̄ hꝫ terminū. Seqꝛ ḡ vt n̄ ſit ieq̄l. ꝛ h̄ dictio dſtruit eiꝰ ſniaꝫ q dicūt motū celi eē ieq̄lē pp reuolutōeꝫ ſui celi d velocit ad tarditatē. Iō q̄ꝛ iā patefecimꝰ ex nr̄a dictōe n̄ eē ieq̄lē: ꝛ q̄ꝛ motꝰ n̄ ē ieq̄l. tc̄ eq̄l ē vl̓ vniformis. Et ex dſtructōe ſnie iſtorū dſtruit ēt dictio eoꝝ q dixerūt ꝙ motꝰ celi ē d tarditate ad velocitatē ꝛ eꝯ: q̄ꝛ diuerſitas cōis ē trībꝰ ſentētijs. Iaꝫ ḡ māifeſtū eſt ꝙ ſunt equales vel inequales diuerſi.

❡ Caᵐ. XII. Cꝛ opꝰ fuit diuerſitas motuū celi ꝛ eoꝝ mltitudo.

Poſtq̄ꝫ ḡ n̄ fuit poſſe. vt id qd adhibꝫ calorē ei qd ē ppīquiꝰ nr̄e terre eēt gētū: ꝛ n̄ fuit opꝰ. vt calor eēt ſup faciē terꝛ vnoꝰ i oībꝰ tpībꝰ ſp: q̄ꝛ h̄ntia vitā opꝰ h̄nt calorē aliqn̄ ꝛ frigidi aliqn̄. Iō necē fuit: vt ipꝫ eēt mobile: nō fuit āt poſſe: vt ipꝫ eēt mobile i directū: q̄ꝛ ſi ipſuꝫ eēt mobile i directū: tc̄ eiꝰ vtilitas iterrūperet ꝛ nō pmaneret. Nō āt ē poſſis vtilitas pmanētie: niſi ex motu circulari. Motꝰ āt circa rē circulr̄ pōit: vt eiꝰ lōgitudo ſit eq̄l: ꝛ nō ptigit ad locū meᵐ aliḋ aliqd eiꝰ qd ē i circuitu eiꝰ niſi p moᵐ directū. vn̄ necē fuit aliqd eē qd moueret directe. pp h̄ ḡ poſitū ē in loco eiꝰ qd circūdat ignis aliqd qd moueat circulr̄: ꝛ vt ſit i eo vis q̄ moueat i directū: ꝛ ipꝫ ē celū: ſꝫ vis eiꝰ q̄ mouet i directū radiꝰ ē: ꝛ motꝰ eiꝰ circulr̄ eſt poꝰ: ꝛ tn̄ virtutꝭ ꝛ velocitatꝭ in eo eſt: vt augeat virtutē aduētꝰ radij eiꝰ ꝛ velocitatē. Poſtq̄ꝫ āt iā ē i aliq̄ loco celi radiꝰ ꝛ ignis ēt hꝫ radiū: eiꝰ radiꝰ ē ꝯiūctꝰ cū calorē radij celi: q̄ꝛ alioqn̄ n̄ eēt tātꝰ calor i illo: ſplēdor āt ignis n̄ h̄t tn̄ virtutis. vt ptigat ad terrā: nec pt vis radij illoꝝ locoꝝ celi puenire ad terrā: niſi pꝰ ꝯiūgant igni: qcqd ē āt ꝯiūgit ſuo gn̄i. Iō ꝯtinuatꝰ ē radiꝰ celi cū radio ignis: ꝛ iūctꝰ ē cū illo ad vtilitatē boniꝫ pp pmanētiā vite: ꝛ q̄ꝛ i diſpōibꝰ diuerſis opꝰ hūerūt diuerſis mēſurꝭ: calorꝭ. ſ. ꝛ frigorꝭ: ꝛ alijs q̄ ſequuntur h̄ꝫ. ❡ Si. n. eēt vnum ſolū celuꝫ: qd moueret vno motu: ꝛ flueret tn̄ vnꝰ radiꝰ ab vno tn̄ loco ipſiꝰ: hoīes n̄ hērēt illas diuerſas mēſuras qbꝰ egēt: ꝛ iō plures celi poſiti ſt: q oēs moueāt motu circlarꝭ: ſꝫ h̄ diuerſis mēſurꝭ ꝛ magnitudibꝰ ꝛ mēſurꝭ diuerſis i magnitudine. Iō vt id radij ptigat ad loca cōpoꝝ h̄ntiū vitā diuerſaꝝ mēſurarū i diuerſis diſpōibꝰ. ❡ Iā ēt patefecē Ari. i li. d ſenſu ꝛ ſenſato q̄lr ſit applicatio radij: ꝛ ſplēdorꝭ ad loca remota a loco vn̄ fluit: ꝛ ꝙ fluxꝰ ē ſꝫ aliquē modū pmutatōis directe: ꝛ p viꝫ puenit ad terminū ſpicū: vn̄ nō ē nob necīū appōere h̄ aliqd ad h̄ i h̄ nr̄o liᵒ. Nec oꝫ oñdere ꝙ loca ſt̄ celo h̄ntia ſplēdorē ꝛ radiū: q̄ꝛ h̄ viſus teſtat. Si. n. ſplendor quē nos videmꝰ ſoli ꝛ vnicuiqꝫ ſtellaꝝ eēt i eo ꝙ eſt īfra celū: tc̄ viſio ipſiꝰ diuerſa eēt i climatibꝰ mūdi: ſic viſio eclypſis ſolꝭ: ꝛ ꝙ appꝫ d receptione luminis lune a ſole ſignat ſplēdorē i ipo celo eē: n̄ i eo qd ē īfra ipm. ❡ Redeamꝰ ḡ ad dictōeꝫ nr̄aꝫ. ſ. ꝙ celi n̄ ſūt poſiti mlti: niſi vt moueant diuerſis motibꝰ: nec poſite ſt̄ i eis ſtelle mlte: niſi vt id d radio. (qd puenit ad loca cōpoꝝ h̄ntiū vitā.) ſit diuerſaꝝ mēſuraꝝ i diſpōibꝰ diuerſis: ꝛ id d radio qd puenit: poſitū ē mēſuraꝝ diuerſaꝝ i diſpōibꝰ diuerſis: vt p h̄ pficiat gn̄ō cōpoꝝ q̄ gn̄ant i mūdo ꝛ vegetāt ꝛ aluūt: ꝛ vt recipiāt augmētū ꝛ dimutōeꝫ vnūqdqꝫ illoꝝ qn̄ eguerit h̄ ꝛ h̄. ❡ Ex q̄ ſeqꝛ necīo fieri qd diximꝰ d gn̄ōne corporꝭ ꝛ vegetatōe ꝛ icremēto ignis: ꝛ id pp qd poſitꝰ ē ignis ꝛ reliq̄. Terra āt ē ſic poſita: vt ſit i mūᵒ cōpꝰ ſtabile gētū diuturnū ꝛ reuoluat celū circa illd. ꝛ poſitū ē celū. ſic vt reuoluat i circuitu terre circulr̄: pp ꝯſuatōeꝫ vegetatōis ꝛ aiatōis ſp. ſ. q̄ꝫtū ad id cꝰ nā ē pmāet: ꝛ n̄ ē h̄: niſi q̄ꝛ dator vite. i. creator bn̄dictꝰ ꝛ ex celſus ē pmanēs ꝛ eternus ſine fine.

Quare neceſſe fuit eē plures celos.

❡ Caᵐ. XIII. d nā ſtellaꝝ qd ſit.

Poſt h̄ q̄ diximꝰ d celo ſeqꝛ inqſitio d nā ſtellaꝝ. ❡ Primū āt dbemꝰ d eis īgrere d nā eaꝝ. ſ. aut ſint ignee: ſic qdā putauerit: aut ſint nāe ſine igne. ❡ Dicimꝰ āt ꝙ q dixerit eas ignee nāe eē rōcinati ſt̄ dñtes: ꝙ ſplēdor ꝛ calefactio ppa ſt̄ igni ſꝫ h̄ duo īueniūt i ſtellꭍ illꭍ: ſꝫ ex h̄. vt ſtelle ſint ignee. ❡ Hoc āt n̄ ē ita: qd h̄. n. vt res ignee nāe ſit n̄ pt ſufficere. vt hēat ſplēdorē ꝛ calefactōeꝫ: niſi ēt hēat cū h̄: vt h̄ ipa actio ſit ei a nā ꝛ nō ex accite. Ignis. n. calefac. iō q̄ꝛ nā eiꝰ cala eſt. Nō āt oē qd calefac eiꝰ nā ē cala. Inuēimꝰ. n. mlta q̄ calefaciūt accn̄talr̄ q̄ꝝ nā n̄ ē cala: ſic motꝰ: quē n̄ dbemꝰ dicere calim q̄uis calefaciat. iuēimꝰ ēt ſrm qd calefac cōpa aialiū ꝛ terre. iō ꝙ ꝯſtrigit calorē i illꭍ: n̄ igr̄ oē ſplēdēs ꝛ calefaciēs oꝫ vt ſit ex nā calꝫ. ſꝫ oꝫ. vt calefaciēs ꝛ ſplēdēs ſit igneū cū nālr̄ ſit calꝫ. ꝛ h̄ns ſplēdorem. ❡ Nec ſuffic. vt hēat ſplēdorē tn̄: niſi hēat cū ſplēdore calorē. Inuēimꝰ. n. mlta h̄ntia ſplēdorē i ſe: q̄ illūināt: vt fragmēta q̄rcꝰ putride: ꝛ aial qd dr̄ noctiluca: ꝛ ſpecula: ꝛ alia his ſilia: q̄ꝝ nā: nec pt dici ignea: vn̄ māifeſtū ē ꝙ q̄uis ſtelle ꝯueniāt cū igne in calefaciēdo ꝛ i ſplēdēdo: n̄ tn̄ iō ſt̄ ignee nāe. ❡ Mlta aūt ſt̄ q̄ ſignāt ſtellas n̄ eē igneas: vnū eoꝝ ē h̄ ꝙ nā ignis ē moueri ab iferiori ad ſupiꝰ: ꝛ qeſcere i ſupiori. Cōſtat āt ſtellas reuolui: ꝛ n̄ ē poſſe aliqd h̄re motū nālē: niſi vnūꝫ. Seqꝛ ḡ ex h̄ ꝙ poſtq̄ꝫ ſtelle reuoluunt n̄ h̄nt motū aſcēdēdi ad ſupiꝰ: nec qeſcēdi i ſupiori: ꝛ poſtq̄ꝫ n̄ h̄nt h̄: tc̄ n̄ ſt̄ ignee. ❡ Si āt dr̄ ꝙ nā ſtellaꝝ ē eleuari ad ſupiꝰ ꝛ qeſcere i ſupiori: ſꝫ celū reuoluit eas p viꝫ ſue reuolutione. Tūc ſeqꝛ h̄: vt fruſtra ſit i ſtellꭍ motꝰ nālꭍ ꝛ qes nālꭍ: ꝛ ꝯtingit h̄: vt id qd ſp reuoluit: ſit mobile i directū nālr̄: qd ē ipoſſibile. ❡ Itē ſnia dictōis illoꝝ q dixerūt ſtellas eē igneas dſtruit alioꝰ. ſ. ꝙ cōpꝰ celi ē circūmouēs. Si. n. ita nō eēt: celoꝝ aliḋ moueret ab alio tōlr̄ eiſdē motibꝰ: cōpꝰ āt ſolidū circūmouēs aliḋ n̄ mouet aliḋ corpꝰ totū eodē motu: ſuo motuꭍ: niſi fuit ēt illd cōpꝰ circūflexibile. ſi. n. nō fuit circūflexibile: tc̄ irrūpet illd: ꝛ penetrabit i illd: ꝛ qn̄ qdē h̄ ſic ē: tc̄ ſi ſtelle eēnt ignee non eēt poſſe: vt vnaqꝫ eaꝝ moueret celū i q̄ ē. ❡ Si āt qs dixerit ꝙ ſtelle ſt̄ ignis circūmouēs: ſic ferꝝ cādēs: aut pruīe: ferꝝ āt cādēs: aut prune n̄ ſt̄ ignea: qd teſtat h̄. ſ. ꝙ ignis mouet ad ſurſuꝫ: pruna vo vl̓ ferꝝ cādēs mouet dorſuꝫ: ꝛ ēt q̄uis h̄ duo recepit ab igne calorē ꝛ eiꝰ ſplēdorem: n̄ tn̄ diu pmanēt i eo: ſꝫ redeūt ad nāꝫ ſuā: tc̄ ſi ſtelle eēnt ignee h̄ mō ſplēdor eaꝝ ꝛ calefactio minuerent: ḡ n̄ ꝯtigit eas minui i calore: ḡ dictio ꝙ ſtelle ſt̄ ignee. ſic ferꝝ cādēs: aut prune: ſfa ē. ❡ Si āt dr̄ ꝙ ignis n̄ inēiat ipelleēs aliqd d eo: qd n̄ pt ꝯſtrigi: ſic cōpa: q̄ apd nos ſt̄: n̄ pn̄t retiere ignē eo ꝙ penetrat illa. Celū āt pt retiere eas pp mltā ꝯſtrictōeꝫ q̄ ē i eo: aut pp aliqd aliḋ qd ē i eo: ꝛ iō celū ipellit eas: eo ꝙ coercent ab eo. cū ipꝫ reuoluit: ꝛ n̄ h̄nt ſpaᵐ i eo: ad qd moueant: nec pn̄t penetrare corpꝰ celi: eo ꝙ ipellit eas ſuo motu. ❡ Dicemꝰ ꝙ cū fuit aliqd d q̄ dicūt due dictōes: q̄ꝝ vna ſit d his q̄ ſepe ꝯtigit videri: ꝛ q̄ nālr̄ ſolēt ꝯtigere. alia āt diuerſa ab his. tc̄ illa erūt nob viſibiliora q̄ magꭍ ꝯcordant viſui ex his q̄ nālr̄ pueniūt. ❡ Ego āt nūc dico dictiōeꝫ d ſtellꭍ magꭍ ꝯuenietē viſui ꝛ curſui nālꭍ. h̄ eſt qd poſtq̄ꝫ ſtelle reuoluunt ſt̄ d nā corpis i q̄ reuoluunt: ꝛ d nā eaꝝ ſplēdor ſit. Iā āt patefec Ariſ. i liᵒ d ſenſu ꝛ ſenſato: ꝛ i liᵒ d aia: ꝙ nō ē d nā eaꝝ calor: ſed calefaciūt nos ſuo motu. Inuēiemꝰ āt mlta q̄ calefaciūt ſuo motu: ſicut

De hac mā vide. 2. te. c. 41. vſqꝫ ad te. c. 43.

Rō dicētiuꝫ ſtellas eē nāe ignee.

Impugnatō opīonis illiꝰ ꝛ ſolō rōnis eiꝰ: ꝛ q̄lr nō oē ſplēdēs ꝛ calefaciēs eſt nāe ignee.

Hēre ſplendorē nālr̄ nō arguit aliqd eē nāe igneē: niſi cū h̄ hēat calorē nālr̄.

Q ſtelle non ſint nature ignee. pma rō.

Solō falſa.

Impugnatō ſolōnis. Alia rō ꝙ dcētes ſtellas eē nāe ignee,

Falſa imaginatio: ꝛ eiꝰ ipugnatio.

Alia ſfa imaginatio.

Impugnatō eius.

Opīo ꝓpa d nā ſtellaꝝ.

ex motu ſagitte li queſcit plūbū qḋ in ea eſt: ferꝝ autem ⁊ lapis corpora animalium calefaciunt ſuo motu ⁊ alia. ¶ Poſtq̄ aūt hec dictio de ſtellis conueniētior eſt viſui ſuo: eo ꝙ īueniemus qḋ id qḋ mouet aliḋ calefac̄ id: ⁊ ēt ꝯueniētior curſui naturaꝝ: eo ꝙ ſtelle circūferunt̄: ⁊ natura eaꝝ eſt circūuolubilis. Dico aūt ꝙ eaꝝ nā q̄ ē motus ⁊ quies. que ſunt intra reuolui: diuerſa eſt a curſu naturaꝝ. Ideo ꝙ ſi ſtelle eſſent ignee mouerētur motu cōtrario ſue nāe: ⁊ eſt etiā ꝯōia viſui. Ideo ꝙ non inuenim⁹ ignem impellentē. ⁊ qꝛ calor ignis q̄ntūcūq; calidus fuerit: nō erit talis qualis calor ſolis: tūc noſtra dictio ꝓma ex duabus ꝯuenientior eſt vt vera ſit. ¶ Poſtq̄ aūt diximus in hoc caplo qḋ ſufficit trāſeamus ad aliud.

¶ Caplm. XIIII. Cur celū non calefacit nos: ⁊ ſol ⁊ ceteri planete calefactiōes hic agunt: ⁊ q̄uo pōt eſſe: vt actio ſolis pertingat ad id qḋ eſt infra celū.

PRimū autem qḋ debemus accipere in hac q̄ōne hoc eſt: oē. ſ. qḋ poteſt obyci eis qui dicunt ꝙ celum non calefacit nos. ſed ſol ⁊ ceteri planete calefactiōes agūt hic. ⁊ omne id ēt qḋ excogitari pōt ab illo qui vult falſificare dictionē eius qui dixit ꝙ actio ſolis ꝑtingit ad īferiora celi. vt. ſ. per hoc poſſit dici ꝙ ſi ſol nō calefacit nos ſua natura ſed motu. tunc celū in quo eſt. (vt ceteros pretermittam⁹.) ꝯueniētius ē. vt calefaciat nos q̄ corpus celi: eo ꝙ celū eius multiplr maius eſt q̄ corpus eius. Similr ē. ⁊ diſpoſitio vniuſcuiuſq; celoꝝ aliorum cōparatiōe ſtellaꝝ que ſunt in eis: qꝛ omne corpus celoꝝ ſimul oīno incōparabilr maius eſt q̄ omne corp⁹ ſtellaꝝ ſimul. vnuſquiſq; aūt motuū. (qui ſunt ſimul ꝓpry vniuſcuiuſq; celoꝝ.) ē equalis in oībus partib⁹ ſuis: ⁊ ſtelle nō hn̄t in illis plus motus q̄ cetere partes eaꝝ. Duo vero motus in quib⁹ ꝯueniūt ſtelle. ſ. motus de oriēte ad occidentē: ⁊ motus tardior qui eſt de occidente ad oriētē ſunt in oībus celis: ⁊ in ſingulis partibus vniuſcuiuſq; celoꝝ equalr. vnde ſtelle non hn̄t de motu aliquid pluſq̄ cetere partes celi. ergo ſeq̄t̄ ex h̄ ꝙ ſtella nō agat motu aliquid in quo actio celi nō ſit vehementior: qḋ ſi ita eſſet. tunc illḋ qḋ pertingit ad nos de calore celi ſemper eſſet equale: ⁊ nō calefaceret nos ſol. niſi ſicut calefaceret aliqua pars ſui celi q̄ eſt ſuper capita noſtra in nocte: ⁊ ꝓpter hoc oꝫ. (ſicut diximus.) nos q̄rere cām propter quā ſol calefacit nos: ⁊ non celū. ſicut ſol. Poteſt āt quis dicer̄ ꝙ ſi ꝯcedit̄ ꝙ ſol motu ſuo calefaciat id qḋ ꝓpinquius eſt nobis: nō ei⁹ celū nec ceteros celoꝝ: ſequit̄ tunc vnū ex duobus. ſ. vt dicat̄ aut ꝙ celū calefacit: aut vt ꝯcedatur ſaltus. Si dicat̄ ꝙ calefacit celuꝫ: ſequit̄ ex hoc ꝙ celū eſt frigidū naturalr: qꝛ nihil calefit niſi frigiduꝫ: omne. n. qḋ permutat̄ nō permutat̄ niſi de ꝯtrario i ꝯtrariū. Si autēꝫ dr̄ eſſe frigidū neceſſe eſt: vt eius frigiditas: aut ſit ſimplex: aut mixta cū calore. Si ē ſimplx. tunc eſt in vltimo frigiditatis: ſed ſi celū tale eſſet: mundus deſtrueret̄ frigiditate eius: eo ꝙ calor ignis ⁊ aer̄ nō poſſent ei reſiſtere: qꝛ magnitudo eius longe ⁊ incōparabiliter maior ē q̄ magnitudo ignis ⁊ aeris: quare vis frigiditatis non eſt ſimplex: qꝛ ſic eſſet in eo. ſicut vis caloris in igne. Si autē frigiditas celi eſt cōmixta. tunc celuꝫ non eſt vnius nature. ſicut vos dicitis: ſed eſt cōpoſitum ex ꝯtrariys naturis. ⁊ quicquid eſt huiuſmodi auget̄ ⁊ minuit̄: ⁊ mutat̄ de diſpoſitione in diſpoſitionē ⁊ corrūpitur.

Si i celo eēt fridus i eo eēt grauitas.

¶ Sequitur etiā ſi dixeritis in celo eſſe frigiditatem ꝙ ſit in eo grauitas. ⁊ tunc erunt in eo duo motus naturales vnus ad deorſum propter grauitatē: ⁊ ali⁹ circularis quē videm⁹. Motus ergo eius deorſum fruſtra erit in eo qḋ non mouetur in eo: ⁊ hoc totū abſurduꝫ eſt.

¶ Si autē dixeritis ꝙ celū non calefacit: ſequitur etiaꝫ qḋ eſt abſurdius. ſ. qḋ permutatio ſit. ⁊ ſaltus: vt perueniat de alio ad aliud qḋ non tangit: ita vt non perueniat ante ad id qḋ eſt inter illa duo: ⁊ hec eſt demētia. ¶ Qḋ autem intelligitur de permutatiōe hoc eſt. ſ. ꝙ non peruenit prius ad aliquid. niſi ad id qḋ tangit. Et deinde ab eo qḋ tangit peruenit ad id qḋ non tangit. ſed peruenire de alio ad aliud. ita vt perueniat ante ad id qḋ non tāgit hoc eſt preter intellectū. ſicut Ariſt. ait lib⁹. de ſenſu ⁊ ſenſato. ¶ Qḋ ſi inter ipſuꝫ ⁊ inter calores eſſet corpus. qḋ non reciperet permutationē luminis: nullū calorē ſentiret viſus: permutatio. n. non eſt niſi cū cōiungitur radi⁹ viſus cū lumine exteriori: ⁊ lumen exterius cōiungit̄ cuꝫ caloribus. Applicatio autē ſplendoris non eſt niſi ex permutatione: permutatio autē non ſit niſi in corpore. ergo non eſt poſſibile. vt coniungat̄ radius viſus cum caloribus. ſi inter illa fuerit inanitas. qꝛ propter hoc nō eſt poſſibile. vt apprehendat eos. ¶ Similr etiam dico ꝙ ſeq̄tur nō eſſe poſſibile. vt perueniat ad id qḋ eſt infra celū aliquid de corpore celi: qḋ nō recipiat calefactionē. Eq̄le enim eſt. vt inter permutātē ⁊ permutatū ſit inanitas ſiue corpus. qḋ non recipiat permutationeꝫ. ¶ Ergo ex his ſequitur ſicut diximus: oportere oſtendere qualiter eſt poſſibile. vt id qḋ eſt infra celū ex motu ſolis recipiat calorem. ⁊ oportet etiam. ſicut diximus ante: vt inquiramus quare celū non calefacit nos: ſicut ſol. ¶ Dico igit̄ ꝙ omnes celi conueniunt in hoc ꝙ omnes mouētur motu circulari. ⁊ inueniemus inter celos diuerſitatē eſſe in velocitate eoruꝫ ⁊ tarditate. vnde ſequitur ꝙ omnes celi habeant vnā natureꝫ in qua cōueniūt: ex qua eſt motus circularis. ⁊ vt ſit vnicuiq; celorum alia natura qua differāt a ceteris celis: que tribuit q̄ntitateꝫ velocitatis. Natura auteꝫ vniuſcuiuſq; ſperaꝝ celeſtiuꝫ eſt reuolui circa centrū ſuum. ¶ Poſtq̄ auteꝫ vnuſquiſq; planetarum habet celū. ⁊ natura eius eſt de natura ſui celi: oportet tunc vt vnuſquiſq; planetaruꝫ habeat motum circa centrum ſuum. Quātitas autem velocitatis que conuenientior eſt motui vniuſcuiuſq; planetarū eſt q̄ntitas velocitatis celi in quo eſt. ¶ Iam autem patefecit Ariſto. in libro. de ſenſu ⁊ ſenſato. ꝙ celum de natura ſua habet ſplendorem. ſed differentia eſt inter partes eius ſm maius ⁊ minus. quia in ſtellis ē plus: ⁊ in reliquis partibus celi eſt minus: ⁊ idcirco videtur lumen ſtellarum: ⁊ non videtur lumen corporis celi: ſicut non videt̄ lumē ignis qui eſt infra celuꝫ. ¶ Stelle etiam differunt ab alys in q̄ntitate luminis. ⁊ hoc conſtat per hoc ꝙ ſol eſt maioris ſplēdoris q̄ cetere omnes ſtelle: ⁊ luna: quia recipit ſplēdorē a ſole pluſq̄ cetere omnes ſtelle. ¶ Similiter etiā patefecit Ariſto. in libro. de ſenſu ⁊ ſenſato. ꝙ lumen nō peruenit de loco ad locum niſi permutatione: non motu de loco ad alium locum. Motus autem de alio loco ad alium locum eſt duobus modis. Un⁹ eorum eſt motus corporis de loco ad alium locum. Et alius eſt motus diſpoſitionis corporis ad alium locum corporis. ¶ Cum enim cogitauerimus ſperam ferri calefactam reuolui in aere. Inueniemus eā permutare partes ſuas de loco ad locum: ⁊ cum permutat locum vniuſcuiuſq; ſuarum partiuꝫ loco alio: ⁊ in aere qui eſt in circuitu ipſius ſpere inueniemus modū permutationis per calefactionem que aduenit ei ex ſpera certe calefieri que reuoluitur i eo ex parte ipſius vna ad aliam. ¶ Quod autē probat hoc eſt ꝙ ſi cogitauerimus vnamquāq; partem ſpere calide calidiorem ceteris ſuis partibus: inueniemus calorem qui accidit aeri: qui eſt circa partem calidiorem moueri ⁊ reuolui i circuitu ſpere: quia pars calidior ſpere nihil cale-

facit: niſi illum aerem qui eſt ei oppoſitus: ⁊ ſm maiorem calefactionem eius fiet ether calidior ſibi oppoſitus. ℂ Dico ergo ꝙ eſt contra vnamquamqꝫ ſtellarum de corpore celi: ꝙ de his que ſunt infra celū recipiat̃ ſtellarum illarum lumen: que ſunt ſibi oppoſite ſm permutationem. ⁊ quia vnaqueqꝫ ſtellarum reuoluitur ſupra centrum ſuum: ⁊ mouentur partes eius motu motionis de loco ad locum. Contingit propter hoc ꝙ lumen recipit mutatio luminis: qḋ recipiet̃ ſimiliter. ſicut mutatur de loco ad locum. quãuis ille motus ſit preter naturam eius: ⁊ non moueatur motu ad inſtar motus ſtellarum: ⁊ ſm quãtitatē velocitatis earuꝫ. Omne autem cui accidit motus de loco ad locum: quãuis ille motus ſit preter naturam eius: ⁊ non moueatur eo motu: niſi ab alio eſt calor: hoc autem videmus manifeſte in omnibus que mouentur. ℂ Poſtquã autem lumen celi non pertingit ad nos: ſed lumen ſtellarum. Ideo a celo non recipimus calorem ſed a ſtellis. ℂ Sed quia in ſole coniuncta ſunt hec. ſcilicꝫ ꝙ eſt propinquior nobis: ⁊ eſt velocioris motus: ⁊ in celo non eſt ſtella equalis corpori eius ⁊ pre ceteris eſt luminoſior: quia que ſupra ipſum ſunt: ⁊ ſi ſunt velocioris motus q̃ ille: ſed tamē remotiora a nobis: ⁊ que ſunt infra euꝫ: ⁊ ſi ſint propiquiora nobis ſunt tardioris motus q̃ ille ſit: oportet ꝙ maiorem calorēꝫ a ſole q̃ ab alijs ſtellis habeamus.

Quare ſi recipim⁹ calores a celo ſed a ſtellis: q̃re ſol pl' calefacit nos q̃ alie ſtelle.

ℂ Caplm. XV. Qr celum mouetur hoc motu queꝫ videmus: non ſtelle.

Dicam ꝙ ſi ſtelle reuoluūtur neceſſe eſt earum reuolutionēꝫ fieri his tribus modis: aut vt celum totum: ⁊ ſtelle omnes vtraqꝫ reuoluantur ſimul: aut vt celum ſit quietum ⁊ ſtelle reuoluantur: aut vt ſtellis quietis celum reuoluatur. ℂ Dictio autem eorū qui dixerunt ꝙ quietis ſtellis: celū reuoluat̃: ⁊ ſtelle moueãtur ſimul: patet per ſe eſſe falſa: quia contingeret q̃titatem velocitatis vniuſcuiuſqꝫ ſtellaruꝫ eſſe tantam: q̃ta eſt quãtitas velocitatis rote celi in qua eſt ipſa. itaqꝫ reditus ſtelle ad eundem locuꝫ ſtelle rote in qua reuoluitur: ⁊ curſus ipſius rote in qua eſt ſtella per totuꝫ ſpaciū ipſius: eſſet in vno tempore: ⁊ cuꝫ hoc ita eſſet poſtea cogitaremus duas quaruꝫ vna eſſet in rota equinoctij: ⁊ altera in vna rota alicuius reuolubilium. Profecto enim comparatio velocitatis vnius ſtellarum ad aliam eſſet qualis eſt comparatio ſpacij vnius rote ad aliam: ſimiliter etiam in ceteris ſtellis. ℂ Non eſt autem poſſibile: vt comparatio velocitatis motus rotaruꝫ vnius ad aliã ſit ſm comparationem magnitudinis vnius ad aliam. Sed hoc poſſet ſequi ſi poneremus omnes ſtellas redire ſimul ad locum vnde ceperunt: ⁊ hoc eſſet ſi omnes haberent vnum centrum continuum: ⁊ ſi hoc ita eſſet: tunc neceſſe eſſet velocitatem vniuſcuiuſqꝫ motus rotarum eſſe ſm magnitudinem earum. ℂ Sed manifeſtū eſt ꝙ velocitas motus ſtellarum ſit ſm quãtitatēꝫ magnitudinis rotarum in quibus mouerentur. ſcilicet quia ſi diximus ſtellas non debere moueri velocius. niſi quia ſunt in rotis maioribus: ⁊ ꝙ ipſam velocitatem nō habet ſtella niſi per rotaꝫ: ⁊ quia non mouetur motu velociori. niſi quia eſt in rota maiori: ⁊ ꝙ ipſam velocitatē non habet ex ſe: ſi hoc inquã diximus ⁊ putauerimus ꝙ ſtella que eſt in rota maiori mutaretur ad rotam paruam: ⁊ ſtella que erat in rota parua mutaretur ad rotaꝫ maximam: diuerſificarentur earum motus eo ꝙ quãtitas velocitatis motus earum non erat. niſi ſm quãtitatem magnitudinis rote: ⁊ oporteret ex hoc ꝙ motus nō

Text. hic mãꝫ. 2. celi a tex. cõ. 43. vſqꝫ ad te. co. 52. ꝙ celuꝫ ⁊ ſtelle ñ reuoluant ſimul.

eſſet ſtellarum: ſed rote in qua ſunt. ℂ Si autem ſtelle que eſt in rota maiori nō debuit motus eſſe velocior motu ſtelle que eſt in parua rota propter magnitudinem illius ⁊ puitatēꝫ huius. tunc non inuenitur cauſa alia ꝓpter quã debuit augmentū velocitatis vniuſcuiuſqꝫ ſtellarum eſſe ſm rotaꝫ in qua mouetur. ℂ Non poteſt autēꝫ concedi caſu accidiſſe hoc ꝙ vniuſcuiuſqꝫ planetarū augeatur velocitas ſui motus ſm augmentum magnitudinis ſue rote: ita vt q̃titas temporis in quo perficit planeta motum ſuum. (quouſqꝫ redeat ad locum ſuuꝫ.) ſit ipſa quãtitas temporis ĩ quo perficit ipſa rota: in qua eſt ipſe planeta: quouſqꝫ perueniat ad locum vnde incepit. ℂ Si autem hoc contigiſſet: aut in duabus: aut in trib⁹ ſtellis poſſet quis dicere caſu contigiſſe hoc: ⁊ nō ex cauſa neceſſaria que illum cogat eſſe. Sed poſtq̃ hoc inuenitur in omnibus ſtellis. tunc non conuenit dici caſu accidiſſe ⁊ non ſine ratione. ℂ Conſtat igitur celum ⁊ ſtellas non eſſe poſſibile ſimul reuolui. ℂ Si quis autem dixerit ſtellas reuolui celo exiſtente quieto: ſequitur illud inconueniens qḋ ſequebatur illum qui dixit vtraqꝫ reuolui ſimul: hoc eſt: quia ſequitur neceſſario motum ſtellarum eſſe velociorē motu rotarum in quibus ſunt. ⁊ hoc contingit caſu. ℂ Poſtq̃ autē motus non eſt ſtellis ⁊ celo ſimul: nec ſtelle mouentur celo exiſtente quieto: tunc reſtat ꝙ celum non moueatur ſtellis remanentibus fixis in eo: qḋ eſt cauſa propter quaꝫ non corrumpitur celum: ⁊ vt ſit continuū vnum cuꝫ alio: ⁊ vt ſit equalium partium: ⁊ etiam patuit ex premiſſis ꝙ figura ſtelle ſperica eſt. Ideo ꝙ in ſeipſam non mouetur. ex omnibus enim figuris ſperica eſt conuenientior ei qḋ mouet̃ ſuper vnum centrum: ⁊ in eodem loco.

Cõtra tenẽtes ſtellas moueri celo ſtante.

ꝙ celū ſi moueat̃ ſtellis ſtãtibus.

ℂ Capitulum. XVI. De generatione quatuor elemẽtorum: ⁊ quid opus fuerit eis.

Ad probandum generationēꝫ quatuor elementorum: ⁊ quid opus fuit eis: debemus ꝓponere propoſitiones per ſe notas apud omnes gentes: quas non ſit neceſſe probare alicui hominum. ℂ In omni enim probatione certiſſima alicuius rei neceſſarie ſunt propoſitiões per ſe note quales prediximus. Inuenimus enim ꝙ Geometra anteq̃ probet figuras ſuas proponit talia que ſunt communes animi conceptiones. ⁊ ideo non eſt neceſſe probare eas. ſicut hoc qḋ ibi dicitur ꝙ punctuꝫ eſt cuius pars nō eſt: ⁊ ꝙ linea eſt longitudo ſine latitudine: ⁊ quecunqꝫ ſunt eidem equalia ⁊ iter ſe: ⁊ his ſimilia. ℂ Dicã igitur. ꝙ inuenimus ſenſibiliter ⁊ eſt per ſe notū ꝙ ex motu fit calor: ⁊ qḋ ex quiete fit frigiditas. Inuenimus etiam ꝙ calor emollit materias ⁊ diſſoluit eas. Frigiditas autēꝫ cõſtringit. Sed emollitio materieꝫ ⁊ diſſolutio: aut erit talis. vt diſpergantur partes materie vſqꝫ adeo ꝙ diſpoſitio que accidit appelletur ſiccitas: eo ꝙ vltra moduꝫ fines excedit mollitiei: aut erit talis ꝙ non multū diſperſe ſint partes. Sed adhuc ſunt continue: quãuis reſolute: ⁊ cuius fuerit talis diſpoſitio vocatur humidum. ℂ Cõſtrictio autem materiei: aut eſt in vltimo: ita ꝙ ꝑtes eius ſunt in vltimo continuationis aliarum partium cum alijs: ⁊ in multa conſtrictione: ⁊ vocabitur tunc ipſa diſpoſitio ſiccitas: aut erit continuatio partium aliarum ⁊ coniunctio non in vltimo. ſed erunt ſparſe hincinde: ⁊ cuius fuerit talis diſpoſitio vocatur humidū: ⁊ hoc ē qḋ debemus proponere ad probandum generationem elementorum. ℂ Dicemus igitur ꝙ poſtq̃ celi motus eſt perpetuus. ſicut iaꝫ declarauimus ⁊ ſine fine: ⁊ propter

In ꝓbatiõe certiſſima neceſſarie ſunt ꝓpones ꝑ ſe note.

Siccitas qd.

humiditas quid.

Gnõ elemẽti ignis.

hoc etiam eſt contingens corpus materiale. ❡ Sequitur ergo ex hoc neceſſario: vt qḋ tangitur ab eo moueatur motu eius ſemper ſine fine: ⁊ quia corpus materiale receptibile eſt paſſionis in ſui natura. Sequitur ex hoc ꝙ motus calefacit illud: ⁊ qḋ ſit maior vis caloris in eo ꝙ tangit celum: ⁊ eſt propinquius: ⁊ ob hanc cauſaꝫ ipſa pars diſſoluitur vltra modum: quouſqꝫ perueniat ad vltimuꝫ ſiccitatis: erit ergo ignis corpus materiale. ſcilicꝫ ꝙ natura ignis eſt: ꝙ ſit calidus ⁊ ſiccus. ❡ Sed pars illa corporis recipientis paſſionem que continuatur cuꝫ illa parte eius. (que facta eſt ignis.) Quoniam in comparatione ignis: ⁊ ſm elongationem eius a motu celi: habet minus motus ꝙ̄ ignis. Oportet ꝙ ſit minus receptibilis caloris: ⁊ propter hoc eius reſolutio erit mīor ꝙ̄ reſolutio partis prime. vnde factus eſt ignis ⁊ erit ꝑmanens in continuatione ſuarum partium aliaruꝫ cū alijs.

Gnō elemēti aeris.

❡ Ergo ex eo fiet aer: quia natura aeris eſt eſſe calidus ⁊ humidum. ❡ Sed pars tertia. (eo ꝙ motus debilitatur in illa.) oportet vt in illa appareat frigiditas ſenſu occultiore: ⁊ propter hoc conſtringitur ſed non in vltimo: ⁊ fiet ex ea aqua: quia natura ſua aqua eſt frigida ⁊ humida.

Gnō elemēti aque.

❡ Sed pars quarta: que eſt vltima partium. (⁊ que eſt in medio celi diſtās equali longitudine ab omni parte.) Quoniaꝫ motus celi omnino deſtructus eſt apud illam: ⁊ dominatur in ea quies in vltimo.

Gnō elemēti terre.

❡ Sequitur vt frigiditas in vltimo dominetur in ea: ergo conſtringetur pars illa in vltimo ꝯſtrictionis: ⁊ tunc fiet terra: quoniaꝫ terra natura ſua eſt frigida ⁊ ſicca. ❡ Sed id quod primum intendebatur in generatione terre fuit: ſicut iā prediximꝰ: hoc eſt quia opus fuit ei eſſe in medio celi corpus quietum: ⁊ in circuitu eius reuoluitur celum reuolutione perenni: ⁊ vt ipſum corpus eſſet in mundo: qḋ eſt centrum rote. Ceterorum autem elementorum generationis intentio: fuit intentio ſecunda. Ideo ꝙ terra eguit eis: vt cuſtodiretur per elemēta alia: quia ſi terra tangeretur ab illo corpore: qḋ ſemper mouetur. ſcilicet celuꝫ: moueretur motu eius ⁊ caleſceret: ⁊ cuꝫ caleſceret diſſolueretur: ⁊ non permaneret in loco ſuo: ſed moueretur ⁊ deſtrueretur omne viuens in ea propter caloreꝫ motus. Ut hoc autem non contingeret poſita fuerūt cetera elementa media inter celum ⁊ terrā. Et idcirco: vt terra ꝑmaneret quieſcens ⁊ perēnis in quiete ⁊ nō moueret.

Quō generatō terre pncipalr̄ intendebatur q̄ gnō alioꝝ elemētoꝝ.

Quō terra idiguit alijs elemētis vt conſeruaret.

❡ Explicit liber de celo ⁊ mundo.

ℭ Incipit opus egregium de aīa: qui ſextus naturalium Auicēne dicitur. ℭ Prohemiū.

Hic recapitulat an(te)dicta i libro alio et de ordine dicēdi.
Primus
Secūdus
Tertius
Quartus
Quintus
Sextus

Am expleuim⁹ i p̄rio libro verbū de his q̄ ſunt cōia nālib⁹: cui ꝯſe adiunximus librū ſecūdū: q̄ eſt de cognitione corpoꝝ: et formarū: et p̄mox motuū: in mundo nāe: et certificauim⁹ diſpōnes corpoꝝ q̄ nō corrūpūt̃ et coꝝ q̄ corrū pūt̃: poſt hūc ordinauim⁹ tractatū d̄ gnōne et corruptiōe: et de earū ſubis: deīde adnexim⁹ librū de elītis. deinde adnexim⁹ verbū de actionibus p̄imaꝝ qualitatū: et de earū paſſionib⁹: et de cōplōnib⁹ que generant̃ ex eis. Remāſit aūt vt poſt hec loqueremur de rebus gnātis. Sed q̄ res cōgelate: et inſenſibiles: et q̄ non hn̄t motū voluntariū ſunt p̄ores et aptiores generari ex elītis: iō de his locuti fuim⁹ in libro q̄nto: poſt hec autē remāſit de ſcia nāli: vt ꝯſiderem⁹ de reb⁹ vegetabilib⁹ et ſenſibilib⁹. Sꝫ q̄ vegetabilia et ſenſibilia ſūt ea: q̄ꝝ ꝯſtituūt̃ eēntie ex for⁹: q̄ eſt aīa: et ex mā q̄ eſt corp⁹ et mēbra. Sed cognitio q̄ melior d̄r de eis eſt illa que d̄r de forma coꝝ: iō eligimus p̄us loq̄ de aīa. Nolumus aūt iterrūpere tractatū de aīa loq̄ndo. ſ. p̄us de aīa vegetabili: et de vegetabilibus: et poſtea de aīa ſenſibili: et de ſenſibilib⁹: et deīde de aīa humana et de hoīb⁹. Nō eni ſic diſpoſuera mus. Si eni hāc iterruptionē facerem⁹ fieret nobis arduū ac difficile appr̄ehēdere ſciā de aīa. Primo q̄ eius p̄tes cōnectunt̃ ſibi ipſis iter ſe. Scd̄o q̄ vegetabile cōuenit cū aīali in aīa: q̄ hꝫ affectionē vegetādi: et nutriēdi: et generandi: quāuis ſine dubio differat ab eo in viribus aīalibus: que ſunt p̄p̄e generū eius: et deinde appropriātur ſpēb⁹ ei⁹. Ideoq̄ꝫ p̄oſe eſt nobis loqui de eo q̄d p̄tinet ad aīā vegetabilē: h̄ eſt. ſ. id in quo ꝯuenit cū aīali. Nō eni adeo p̄cepimus d̄rias ſpecificas huius itētionis g̃nalis in vegetabilibus: et q̄n q̄dē ſic eſt: tūc tractatus huius p̄tis nō eſt poti⁹ dicēdus tractatus de vegetabilib⁹ q̄ꝫ de aīalibus: q̄ cōparatio aīaliū ad hāc aīam: eadē eſt que cōparatio vegetabiliū. Similiter etiā eſt diſpoſitio anime aīalis ad cōparationē hoīs et ceteroꝝ aīalium. Nos eni nō itendimus loqui hic de aīa aīali: et vegetabili: niſi ſm̄ hoc in quo ꝯuenerit. Nō eni ſcim⁹ p̄p̄riū: niſi poſtq̄ꝫ ſciuerim⁹ cōe: nec multū curam⁹ de d̄rijs ſubalib⁹ vniuſcuiuſq̄ꝫ aīe vegetabilis et cuiuſq̄ꝫ aīalis: hoc eni difficillimū. Fuit ḡ cōmodi⁹ loq̄ de aīa in vno libro: deīde ſi potuerimus loqui de vegetabilibus et aīalibus p̄p̄ria verba faciem⁹. Qd̄ aūt poterimus plus facere de hoc pēdebit ex corp̄ibus coꝝ et p̄p̄etatib⁹ ſuaꝝ affectionū corp̄aliū. Ergo p̄ponere doctrinā ſcie de aīa: et poſtponere doctrinā de ſcia corp̄is: eſt via cōpendioſior: et notior ad diſcendū: q̄ꝫ p̄eponere doctrinā de corpore: et poſtponere doctrinā ſciendi aīam. Sciētia eni de aīa maius adminiculū eſt ad cognoſcendas diſpoſitiones corp̄ales q̄ꝫ adminiculū corp̄is ad cognoſcēdas diſpoſitiōes aīales: q̄ꝫuis vnūq̄dq̄ꝫ coꝝ eſt adminiculū ad alterū. Nō enim ſemp̄ neceſſe eſt alterū extremoꝝ p̄eponere. Nos autē eligimus p̄ponere verbū de aīa p̄p̄ter excuſationē quā demōſtrauimus. Si quis autē voluerit mutare hūc ordinem: faciat. Nos autē nō calūniabimus illū. et hic eſt ſextus liber: cui ānectemus ſeptimū qui eſt de tractatu

Arif. p̄io de p̄tibus aīalium. capl'o p̄.
Scia de aīa quid p̄ceſſet.
Septim⁹

diſpoſitionū vegetabiliū: poſt hunc ſequet̃ liber octau⁹. in quo tractabit̃ de diſpoſitionibus aīaliū: et ibi perficiet̃ ſcia nālis. deīde ꝯſequēter adijciemus ſcias diſciplinales diſtinctas in quattuor libris: poſt hec oīa cōſequetur liber de ſcia diuina: deīde adnectemus aliq̄d de ſcia de moribus: et ibi perficietur hic totus noſter liber.

Octauus

ℭ Partis prime capitulū primum in quo affirmat̃ eſſe anime et diffinitur: ſm̄ q̄ eſt anima.

Dicemus igitur q̄ primū debemus cōſiderare de his: hoc ē. ſ. affirmare eſſe huius q̄d vocat̃ aīa: deīde loq̄mur de eo q̄d ſequit̃ poſt hoc. Et dicem⁹ q̄ nos vidẽmus corp̄a q̄dā q̄ nō nutriunt̃ nec augmētant̃ nec generant̃: et videmus alia corp̄a que nutriunt̃: et augmentātur: et generant ſibi ſimilia: et videmus alia corp̄a que ſentiunt: et mouent̃ voluntarie. Sed non hn̄t hec ex ſua corporeitate. Reſtat igit̃ vt ſit in eſſentia coꝝ principiū: p̄eter hui⁹ corporeitatē. Et id a quo emanāt iſte actiōes d̄r aīa: et oīo q̄cq̄d eſt p̄n̄m emanādi a ſe actiones q̄ nō ſunt vni⁹ modi et ſunt voluntarie: īponimus ei h̄ nomē aīa: et h̄ nom̄ ē nomē hui⁹ rei nō ex ei⁹ eēntia: nec ex predicamento in quo cōtinet̃ poſtea. Nunc autē nō affirmamus niſi eſſe rei que eſt p̄n̄m eius q̄d diximus. et affirmamus eſſe rei ex hoc q̄d habet aliq̄d accidēs. Opꝫ autē vt p̄ h̄ accidens q̄d hꝫ: accedamus ad certificandū eius eſſentiā: et ad cognoſcendū quid ſit. fortaſſis eni iā vidicimus: q̄ id q̄d mouet̃ hꝫ motorē: nec tamē p̄p̄ter h̄ ſcimus eſſentiā huius motoris quid ſit. Dicemus igitur q̄ poſtq̄ꝫ h̄ in quibus videmus eſſe aīā ſunt corp̄a: et nō p̄ficitur eſſe eoꝝ ſm̄ q̄ ſunt vegetabilia: vel aīalia: niſi p̄p̄ter exiſtentiā huius rei in illis: nunc hec res: pars eſt in cōſtitutione coꝝ: partes aūt cōſtitutionis: ſicut alās dicīſti: due ſunt: vna pars eſt id vnde res eſt id q̄d eſt in actu: altera vero pars eſt id vnde res eſt id q̄d eſt in potētia: q̄d eſt illi ſicut ſubm̄. Si aūt fuerit aīa vt pars ſcd̄a: ſine dubio autē corpus eſt de g̃ne eius partis. tūc nō cōſtituet̃ aīale vel vegetabile nec ex corp̄e nec ex aīa: ḡ opus erit alio cōſtituēte: q̄d ſit principiū in effectu p̄p̄ id q̄d diximus: et hoc eſt aīa. et ipſa eſt h̄ de quo loquimur. Sed opꝫ vt aīa ſit id p̄p̄ q̄d vegetabile: et aīale eſt in effectu vegetabile et aīale. Si aūt id fuerit corpus: et ſit corp⁹ cui⁹ formatū ſit ſicut diximus. Si aūt fuerit corpus cum forma alia: tn̄ ipſū nō eſt p̄ncipiū ex h̄ q̄ eſt corpus: ſꝫ erit p̄ncipiū p̄p̄ illā formā: et emanatio illarū diſpoſitionum erit ab eſſentia illius forme: quāuis mediāte hoc corp̄e: et erit hoc corpus pars corp̄is aīalis. Sed id erit prima pars vnde pendet illud principiū: et nō erit ipſum ſm̄ q̄ eſt corpus: niſi tn̄ aliquid de tota collectiōe ſubi. Cōſtat ergo q̄ eēntia aīe nō eſt corpus: ſed pars aīalis aut vegetabilis: que eſt ei forma: aut q̄ſi forma: aut q̄ſi p̄fectio vl virtus: vel potētia. Dicemus igit̃ nūc: q̄ aīa pōt dici vis vel potētia: cōparatione affectionū: que emanant ab ea. Similr̄ pōt dici vis ex alio intellectu: cōparatione. ſ. formarū ſenſibilium et intelligibiliū quas recipit: et pōt dici etiā forma cōparatione mãe in qua exiſtit: ex quibus vtriſq̄ꝫ cōſtituit̃ ſuba vegetabilis aut aīalis: pōt etiā dici p̄fectio: hac cōparatione. ſ. q̄ perficitur gen⁹ p̄ illam et hꝫ eſſe ſpecies per illā ſiue ſit de ſup̄iorib⁹ ſpeciebus: ſiue de iferioribus. Natura eteni generis imperfecta eſt et interminata: niſi perficiatur natura differētie ſimplicis aut non ſimplicis adiuncte illi: cum autem aduenit ei cōſtituitur ſpecies. ℭ Differentia eniꝫ eſt perfectio ſpeciei ex hoc q̄ eſt ſpecies: vnaqueq̄ꝫ aūt ſpēs nō hꝫ differentiā ſimplicē. Iā ſciſti hoc: q̄ nō hn̄t niſi ſpēs quarū eēntie ſunt cōpoſite ex forma et materia: et forma in illis eſt

A
Corporū mſ tiplicitas.
B
Aīa non eſt nomē eēntie.
Arī. p̄ de aīa t.cō.xi.
Arī. 7. phy. textu p̄.
C
Arī. ſcd̄o de aīa t.cō.26.
D
E
Arī. 6. top. ca. 7.

differentia ſimplex eius qđ cõſtituiẽ ex illa. deinde dici/
G mus φ oís forma eſt pfectio: ſʒ nõ oís pfectio for^a. Ma/
giſter eni fabricandi pfectio eſt ciuitatis: ⁊ carpẽtarius li
gnoꝝ perfectio eſt nauis: nec tamẽ ſunt forme ciuitatis
vel nauis. Et cuiuſcũqꝫ perfectionis eſt eſſentia ſepara/
ta per ſe ipſa: certe nõ ẽ forma materie: nec in mã: forma
eteni que eſt in materia eſt forma ipreſſa in illa: ⁊ exiſtẽs
ꝓpter illã: niſi forte conſenſerint vt perfectio ſpeciei vo/
H cetur forma ſpeciei. Sed iam conſenſerũt in hoc. vt hec
Arif.2.de aia t.c.36. & 37. res. ſcʒ aia cõparatione materie ſit forma: cõparatiõe vo
totius collectionis ſit finis ⁊ perfectio. Et cõparatõe mo
uendi ſit principiũ efficiens ⁊ vis mouens. Et quãdo qui
dem ſic eſt: tunc forma ſignificat cõparationẽ ad rem re/
motiſſimã ab eſſentia ſubſtantie que habet eſſe per illã
⁊ ad rem propter quã ſubſtãtia habet eẽ qđ ipſa eſt: ⁊ ad
rem que ꝓpter ipſaʒ eſt in potẽtia: ⁊ ad rẽ cui nõ cõparã
tur actiones que eſt materia. Anima eni forma eſt ex h
reſpectu. ſ. φ habʒ eſſe in materia. Perfectio aũt ſigni/
ficat cõparationẽ ad rem perfectã: ex qua emanãt actio/
nes: qꝛ perfectio eſt reſpectu ſpẽi. Clarũ igiẽ eſt φ cuʒ in
doctrina de anima dĩ φ ipſa eſt pfectio: hoc plus ſigni/
ficat intellectũ: ⁊ etiã hoc plus comprehendit omnes ſpe
D cies alevndiqꝫ. Et hoc neceſſe eſt oĩe ſeparate a materia.
vnde ſi dixerimus etiã φ aia eſt perfectio: hoc mlto me/
lius eſt φ̃ ſi dixerimus aiam eſſe vim. aut virtutem aut
potentiaʒ. Ea aũt que adueniunt ex aia: quedã ſunt quẽ
admodũ motus: ⁊ quedã ſunt quẽadmodũ ſentire: ⁊ ap/
prehendere. Apprehendere aũt habet nõ ex hoc qđ ha/
bet virtutẽ que eſt p̃ncipiũ efficiendi: ſed principiũ reci/
piẽdi. Mouere aũt hʒ nõ ex hoc qđ habʒ in potẽtia p̃n^m
recipiendi: ſed p̃ncipiũ agendi. Nec debet vnuʒ ſibi ma/
gis attribui: φ̃ aliud. id eſt vt magis ſit potẽtia vniuſqꝫ φ̃
alterius. Nã ſi cũ dicĩẽ potẽtia vel vis volunt ſignifica/
re vtrũqꝫ: habebit hec tunc cuʒ equiuocatione nois. Si
autem cũ dicitur potẽtia voluerint ſignificare vnum tã/
I tum: ⁊ non aliud accidet hoc qđ diximus. ¶ Itẽ ẽt ſigni
ficatio huius nois potentia vel vis vel virtus: nõ appre
hendit abſolute eẽntiaʒ aie ex hoc qđ eſt aia niſi ex vna
tantũ parte: ⁊ nõ ex alia. Iã autẽ declarauimus in libris
logicis φ hoc nõ eſt conueniẽs neqꝫ rectũ. Cum autẽ di/
ximus φ aia eſt perfectio: cõprehendiẽ vterqꝫ itellect^9:
qꝛ anima eſt potẽtia qua perficitur in aiali: cõprehenſio
rei eſt perfectio ex potentia ex qua emanant affectiões
etiam eſt pfectio: aia etiam ſeparata eſt pfectio: ⁊ anima
que nondũ eſt ſeparata eſt perfectio. Ex hoc autẽ φ nos
K vocamus eã perfectionẽ nondũ itelligitur adhuc: an ſit
ſuba. Senſus eni pfectionis hic eſt. ſcʒ id ꝓpter cuius eẽ
ſit aĩal in actu aĩal: ⁊ vegetabile in effectu vegetabile: ex
hoc aũt nondũ itelligitur: an ſit ſuba an nõ. Dicim^9 igiẽ
nos nõ dubitare: hanc rẽ non eſſe ſubam ex intellectu q̊
mã eſt ſuba: nec etiã ex eo intellectu: quo cõpoſitum eſt
Ari.2.de aia t.cõ.2. & 25. ſubſtantia. Sed an ſit ſubſtãtia ex intellectu forme. hoc
videndũ eſt. Si quis aũt dixerit φ cum ego dico aiam
ſubam. i. formam: non ex intellectu qui ſit generalior φ̃
forma. hoc dico. Sed ex intellectu quo ſuba idem qđ for
ma eſt: hoc eni iam ex eis multi dixerunt: non eſt hic lo/
cus cõſiderandi nec diuerſitatis: vllo mõ: qꝛ intellectus
hic quo aia dicĩẽ eſſe ſubſtãtia idem eſt cũ hoc qđ eſt for
ma: imo hoc qđ dicĩẽ forma eſt ſuba idem eſt qđ forma
eſt forma vel pfectio: ſicut hõ eſt hõ: vel aliqs de vniuer
L ſitate hominũ: ſed hoc vanũ eſt. Si aũt dicĩẽ forma. Id
qđ nõ eſt in ſubiecto vllo modo. ſ. φ non habet exiſtere
vllo mõ in eo qđ appellauimus ſubm: tũc non erit oís p
fectio ſuba: multe eni ex perfectionibus ſunt in ſubo ſine
dubio: quãuis multe ille cõparatione cõpoſiti: ⁊ ex h φ

ſunt pars illius non prohibet eas eſſe in ſubo: neqꝫ ex h
φ ſunt in illo: non ſicut aliquid in ſubiecto ſunt ſuba: ſicͭ
putauit aliquis illoꝝ. Non eniʒ eſt ſuba qđ ex aliqua cõ/
paratione nõ eſt in ſubiecto. Ita φ id qđ ex hoc nõ eſt in
hac re: vt in ſubiecto ſit ſuba: quia nõ eſt ſuba niſi cuʒ in
nullo fuerit vt in ſubiecto. Et hic intellectus non ꝓhibʒ
illud eſſe in aliquo: ſicut qđ nõ eſt vt in ſubo. qꝛ nõ habʒ
hoc ex oíbus cõparationibus. Cũ autẽ cõparatuʒ fuerit
ad aliquid in quo eſt non vt aliquid eſt in ſubiecto: tunc
eſt ſubſtãtia: ⁊ cũ cõparatur ad aliqđ eſt accidens: ⁊ eſt
etiã reſpectu ſui ipſius in ſe: qꝛ cũ aliqđ attenderis per ſe
⁊ cõſideratũ fuerit in ſeipſo: ⁊ non inueneris ei ſubm ali/
quo mõ erit in ſe ſuba. Si aũt inueneris accidens qđ eſt
in aliquo nõ vt in ſubiecto. Et poſtφ̃ inueneris illud in
aliquo ad modũ eſſendi in ſubiecto: in ſe accidens eſt: nõ
eni neceſſe eſt: vt cũ nõ fuerit accidens in aliquo: ſit ſub/
ſtãtia in illo: poſſibile eſt eni vt aliquid ſit in aliquo nec
vt accidens: nec vt ſubſtantia: ſicut poſſibile eſt: vt ali/
quid ſit in aliquo: nec vt multa: nec vt vnum: qđ tñ in ſe M
aut eſt vnũ: aut multa. Subſtantiale autẽ ⁊ ſubſtantia
non eſt vnũ: nec accidens ex intellectu accidentalis qđ
eſt in yſagogis: eſt accidens qđ eſt in categorijs. Iã autẽ
declarauimus in doctrina artis logice: hoc ergo manife
ſtum eſt φ ab aia non remouebiẽ accidentalitas: ꝓpter
hoc φ in cõpoſito eſt ſicut pars: ſed vt opʒ vt in ſe ſit vt Ex libro
nõ in ſubo vllo modo. Iam autem ſciſti quid eſt ſubʒ: g̃ ꝓ ſufficien
ſi oís aia hʒ eſſe non in ſubo. g̃ oís aia eſt ſubſtantia. Si tie. cap. 2.
autem aliqua aia fuerit exiſtens per ſe: ⁊ vnaqueqꝫ illa/
rum fuerit in materia nõ vt in ſubiecto: tunc omnis aia
eſt ſubſtantia. Si autem fuerit aliqua anima exiſtens in
ſubiecto: quãuis cuʒ hoc etiam ſit pars compoſiti: tunc
eſt accidens: quia hoc totum eſt perfectio: vnde nonduʒ
declaratum eſt nobis vtrũ aia ſit ſubſtãtia: an nõ ſubſtã
tia: ex hoc qđ ponimus eã eſſe perfectionẽ. Errauit igiẽ
qui putauit hoc ſufficere ad eã eſſe ſubam: ſicut ad eam
eſſe formam. Dicemus igitur φ cũ ſcierimus aiam eſſe
perfectionẽ quacũqꝫ declaratione aut dĩa deſignaueri/
mus perfectionẽ: nõ dicemus tamẽ nos ad hec ꝓpter h
ſcire aiam quid ſit: ſed ſciemus eam ſm hoc qđ eſt ani/
ma: hoc eni nomẽ aia non eſt indictũ ei ex ſubſtãtia ſua: N
ſed ex hoc φ regit corpora ⁊ refertur ad illa: ⁊ idcirco re
cipitur corpus in ſui diffinitione: exempli grã: ſicut opus
accipitur in diffinitione opificis: quãuis no accipiaẽ in
diffinitione eius ſm φ eſt homo: ⁊ ideo tractatus de aia
fuit de ſcia nãli. Quia tractare de anima ſm φ ẽ anima Ari. ꝓ de
eſt tractare de ea ſm φ habʒ comparationẽ ad materiã aia. t.cõ.
⁊ ad motũ: vnde opʒ ad ſciendũ eſſentiã aie facere aliuʒ 15.
tractatũ per ſe ſolũ. Cum enim ſcierimus eẽntiaʒ aie nõ
impediemur ſcire in quo p̃dicamẽto ſit. qui eni ſcit ⁊ co/
gnoſcit eſſentiã rei: ⁊ pre mẽte tenet nãm rei que eſt eẽn
tialis ei non impeditur ſcire: qꝛ eius eſt. ¶ Perfectio ãt O
eſt duob^9 modis: perfectio p^a ⁊ pfectio ſcđa. pfectio aũt Ari. 2. de
prima eſt ꝓpter quã ſpecies ſit ſpecies in effectu: ſicut fi aia. t.c.5.
gura enſis: perfectio aũt ſcđa eſt aliquid ex eis que con/
ſequuntur ſpeciem rei: aut ex actionibus eius. aut ex paſ/
ſionibus ſicut incidere eſt enſi: ⁊ ſicut cognoſcere ⁊ cogi
tare ⁊ ſentire ⁊ mot^9 homini: hec eni ſine dubio pfectio/ P
nes ſunt ſpeciei: ſed non prime. Non enim ad hoc vt ſpe/
cies ſit id qđ eſt in effectu habet opus habere hoc in effe
ctu. Sed cum habuerit principiuʒ hoꝝ in effectu. ita vt
hec fiant in potẽtia: que ante nõ erant ei in potentia. niſi
in remota potẽtia que eget vt aliqua alia res p̃cedat eaʒ
quouſqꝫ fiat ipſa ei certiſſima potẽtia: tunc aĩal fiet aĩal
in effectu: ergo aia eſt perfectio prima: ſʒ qꝛ perfectio eſt
perfectio alicuius rei: que eſt corpus. Ideo opʒ vt corp^9

accipiatur in intellectu generali ⁊ equali: ſicut didiciſti in doctrina ꝓbandi. Non eniꝫ hoc corpus cuius aīa eſt ꝑfectio eſt cē corpus. Nō eni eſt perfectio corpis artificialis ſicut ſcāni aut ſcabelli: ⁊ huiꝰ: ſed perfectio corpo-
Ari. ſcdo de aīa.t.c.6.t.7. ris naturalis: nec oīs corpis naturalis. Nō ē eni anima ꝑfectio ignis aut terre: ſed eſt in hoc noſtro mūdo perfectio corpis nālis: ex quo emanant eius perfectiones ſecūde: ꝓpter inſtrumenta quibus iuuatur ad opera vite:
Diffinitio anime. quoꝝ primū eſt nutrimentū ⁊ augmentū. iō aīa quā inuenimus in aīali ⁊ vegetabili eſt perfectio prima corporis nālis inſtrumētalis habētis opera vite. ❡ Sed dubi-
Queſtio Q taē in hoc loco a quibuſdā. ſ. qꝛ aliquis dicere poteſt hic quō in hac diffinitione non continet aīa celi que operatur ſine inſtrumētis: qō ſi dimiſerimus nominare iſtrumēta ⁊ ſuffecerit nobis nominare vitā nō ꝓderit nobis: qꝛ aīa quā habēt celi non eſt nutriendi vel augendi: nec etiā ſentiendi: quā nos itelligimus per vitā: ſed tamē aīa quā nos ponimus in hac diffinitione hꝫ hoc. Si aūt volueris ꝑ vitā itelligere id qō habet aīa celoꝝ. vbi gr̄a. de cognoſcendo: ⁊ imaginādo intelligibiliter: ⁊ mouēdo ad finē voluntarie. excipiemus corpus vegetabiliū ab vniuerſitate habentiū animā. Item etiā ſi nutrimentuꝫ eſt vita: cur nō imponimus nomen vegetabilibus viua ſicut animalia. ❡ Item etiaꝫ pōt quis dicere: ꝙ opus fuit
R affirmare aīam: ⁊ cur nō ſufficit nobis dicere: ꝙ ipſa vita eſt perfectio hec ex qua emanat id qō attribuimꝰ neceſſario anime. Incipiemus aūt reſpōdere cōtra vnam.
Reſpōſio quāqꝫ iſtarū oppoſitionū ⁊ ſoluemus eas. Dicemus igitur ꝙ de corporibus celeſtibus due ſunt ſnīe. Snīa vna eſt eius. ſ. q dixit ꝙ vis vel virtus vniuſcuiuſqꝫ ſtelle cōficitur ex ipſa: ⁊ ex multis que reguntur: ſicut quoddaꝫ aīal. Opus igitur earū perficitur ex alijs que habēt motum: ⁊ ſunt hec ſicut inſtrumenta. Sed h̄ dictio non currit per oēs ſtellas. Sententia etiā eius qui vidit: ꝙ in oī ſpera eſt anima ſolitaria ꝓpria: ⁊ vidit ꝙ ibi eſt nouum corpus: qō eſt vnū in effectu: nō habēs in ſe multiplicita-
S tem. Iſti omnes vidēt ꝙ nomen aīe: cuꝫ dicit de anima celorū: ⁊ de aīa vegetabili cōuenit eis quaſi equiuoce: qꝛ hec diffinitio nō eſt niſi aīe que eſt in cōpoſitis. Et cuꝫ fecerint vt cōueniant aīalia cum celo in intellectu nominis aīe: excluditur itellectus vegetabiliū ab illa vniuerſitate: qꝫuis hoc facere difficile ſit: qꝛ aīalia ⁊ celū nō cō-
3 ueniunt in intellectu noīs vite: nec etiā in intellectu nominis rationalitatis. Rationalitas eteni que eſt hic cōuenit aīe habēti duos itellectus māles: hoc aūt non eſt poſſibile eſſe illis ſicut poſtea videbis. Intellectus eteni illic eſt intellectus in effectu. Intellectus autē in effectu non eſt cōſtituens aīam que eſt pars diffinitionis aīalis
T rationalis. Simil'r etiā ſenſus hic dicit vis qui apprehēdit ſenſibilia ad modum recipiendi ſimilitudines eorū: ⁊ patiendi ab eis: hoc autē non poteſt eſſe illic: ſicut poſtea ſcies. deinde ſi ſtuduerint: ⁊ poſuerint aīaꝫ eē p̄maꝫ ꝑfectionē eius qō eſt mobile volūtate: ⁊ docile ex omnibus corporibꝰ: ita vt diffinitio cōplectatur aīalia ⁊ aīaꝫ celoꝝ: excludentur vegetabilia ab eoꝝ vniuerſitate. hec dictio eſt rata. ❡ Cōtra id qō dr̄ de vita ⁊ aīa reſpōſio ē: ſicut mox dicemus: qꝛ iam conſtat ꝙ in corporibus: opꝫ eſſe in effectu p̄ncipiū diſpoſitionum cognitarū ⁊ comparatarū ad vitaꝫ: ſicut eſt incedens. Si quis autē huic principio impoſuerit nomen vita: non erit nobis cū illo cōtentio: qꝛ qō itelligit apud hoīes de nomine vite cum
U dicitur de animalibus eſt duo: vnū. ſ. vt in ſpecie ſit principiū a quo emanant ille diſpoſitiones: ⁊ alterū. ſ. vt corpus ſit aptū ad hoc vt emanēt ab illo iſte actiones. Sed de primo cōſtat: qꝛ illud nō intelligitur de aīa vllo modo. Secundū autē ſignat intentionem que non eſt anima: quia ad hoc ꝙ aliqd ſit aptū ad emanāduꝫ ex eo aliquid: aut vt fiat alicuius ꝓprietatis: eſt duobus modis. Unꝰ eſt vt i eſſe ſit aliquid p̄ter aptitudinē ipſaꝫ ex qua emanat: ſicut nauis que eſt apta ad hoc vt perueniāt ex ea cōmoda naualia: ⁊ hoc etiā indiget rectore quo perficiatur iſta aptitudo. Rector eteni: ⁊ hec aptitudo: nō ſūt vnū i ſubō. Et ſcđus eſt vt nō ſit in ſubō aliqd aliud preter hanc aptitudinē ſicut corpus qō eſt ita aptū vt proueniat ex eo cōbuſtio: ſm̄ eum qui ponit hanc aptitudineꝫ calorē: ita vt calorē eſſe in corpore idē ſit qō eē in eo hāc aptitudinē ſicut videt: ſed hoc in aīa non cōcedit. Non eni idē eſt qō intelligitur de aīa: ⁊ de hac aptitudine deſignata: quomō eni nō eſt ſic: cū id qō itelligit de hac aptitudine deſignata: non prohibeat: quin precedat eaꝫ eēntialiter aliqua perfectio. ⁊ aliqō p̄ncipiū in corpore: in q̊ eſt hec aptitudo: ꝙ autē itelligit de perfectiōe p̄ma quā deſcripſimus: ꝓhibet vt precedat eā eſſentialiter alia ꝑfectio: ꝑfectio eteni pͣ nō hꝫ p̄nᵐ nec ꝑfectōeꝫ p̄mā: ğ qō itelligit de vita: ⁊ de aīa nō ē vnū ⁊ idē: ſi qō dicimꝰ aīaꝫ volumꝰ itelligere qō oēs itelligūt. ſi āt volumꝰ ꝙ vita ſit nomē mſiuocū ad aīaꝫ in ſignificando ꝑfectionē pᵐᵉ: nō cōtendimus ſuꝑ hoc: quin vita ſit nomē eius ꝙ volumꝰ affirmarmare de hac prima ꝑfectione: ergo iā cognouimus nūc intellectū noīs: quo appellat hec res que vocatur aīa ex relatione quā hꝫ. ❡ Debemus aūt nūc labo- X
rare ad cōprehēdendum quid ſit hec res: que. ſ. ex reſpectu predicto eſt aīa: ⁊ debemus innuere in h̄ loco aliqd quo affirmet eſſe aīe quā habemꝰ ad ſimilitudinē euigilandi ⁊ reminiſcendi: vt hoc multū ꝓſit ei in quo eſt virtus inſpiciendi veritatē per ſe ipſuꝫ: adeo vt nō egeat dirigi: ⁊ ad viā cōuerti: ⁊ ſepari ab erroribꝰ. ❡ Dicemus igitur ꝙ aliquis ex nobis putare debet quaſi ſubito creatus eēt ⁊ ꝑfectus. Sed velato viſu ſuo: ne videat exteriora: ⁊ creatus eſſet ſic quaſi moueretur in aere: aut inani: ita vt eū non tāgeret ſpiſſitudo aeris: quā ipſe ſentire poſſet: ⁊ quaſi eēnt diſiuncta mēbra eius: ita vt nō concurrerent ſibi: nec contingerent ſeſe. deinde vt videat ſi affirmet eſſe ſue eēntie. Non eni dubitabit affirmare ſe eſſe: non tamē affirmabit exteriora ſuoꝝ mēbrorū: nec occulta ſuoꝝ iteriorū: nec animū: nec cerebrū: nec aliquid talium: ſed extrinſecus affirmabit ſe eſſe. Cuius non affirmabit longitudinē nec latitudinē nec ſpiſſitudinem. Si autem in illa hora: ⁊ in hoc ſtatu poſſibile eſſet ei imaginari manū: aut aliquod membroꝝ: nō tamē illud imaginaretur eſſe partē ſui: nec neceſſariū ſue eſſentie. Tu ſcis ꝙ id qō affirmatur aliud eſt ab eo qō nō affirmat: ⁊ conceſſum aliud eſt ab eo qō non conceditur: ⁊ quoniā eſſentia quā affirmabat eē eſt ꝓpria illi: eo ꝙ illa eſt ipſamet: ⁊ eſt preter corpus eius: ⁊ membra eiuſ que non affirmabat eſſe: ideo expergefactus habꝫ viam euigilandi ad ſciendum ꝙ eſſe anime eſt aliud ꝗ̄ eſſe corporis. imo non eget corpore ad hoc vt ſciat animā ⁊ percipiat eam. Si autem fuerit ſtupidus: opus habet cōuerti ad viam.

❡ Capitulū ſcđm de numerando ea que dixerunt antiq de anima ⁊ eius eſſentia.

DIcemus igitur ꝙ antiqui dixerunt in hoc. ideo quia diſſenſerunt in via perueniendi ad illud: quidam enim illoꝝ contendere apprehendere ſciētiam anime ꝑ motum: quidam autē per intellectū: quidam vero per vtrūqꝫ: quidam vero per vitam indifferentē. A
Qui autem voluit peruenire ad ſcientiaꝫ anime per motum videbatur ei: ꝙ moueri non venit niſi ex mouente: ⁊ ꝙ motor primus oportet ſine dubio: vt ſit mobilis ex Elementa ex automata. Ari. p° de aīa. t cō. 3z.

ſeipſo: ſed aia eſt motoꝛ primus inſtrumentalis que habet inſtrumenta apta ad mouendū membra muſculis ⁊ neruis: ⁊ poſuit aiam mobilem ex ſeipſa: vnde poſuit eaꝫ ſubſtantiā imoꝛtalem. putauit eniꝫ qꝺ quicquid mouetur ex ſeipſo impoſſibile eſt moueri: dicens ꝙ coꝛpoꝛa celeſtia ideo non coꝛrumpuntur ꝙ eius rei cauſa eſt perpe-

Diogenes

tuitas ſui motus. Quidam autē ex eis negauit animam eſſe coꝛpus: ſed poſuit eam ſubſtantiā incoꝛpoꝛeā mobilem ex ſeipſa. Alij poſuerunt eā eſſe coꝛpus adinuenientes ꝙ ipſa eſt coꝛpus mobile ex ſeipſo. Et ex eis fuere alij

Democritus ⁊ leucippus ⁊ Pytago. vt Ari ꝑ de aia t. cō. 22.

qui qui poſuere aiam athomos: vt ꝓpter hoc eſſet habilioꝛ in perpetuitate ſui motus: dicentes qꝺ aial attrahit iſtos ſpirando: ⁊ quia ſpirare eſt nutrimentū anime: quia ſpirare facit aiam permanere ꝓpter reſtitutionē alioꝝ eiuſdem generis loco eoꝝ athomoꝝ qui emiſſi ſunt: q̄ ſunt coꝛpoꝛa indiuiſibilia ⁊ que ſunt ꝑncipia: ⁊ dixit eos eſſe mobiles ex ſeipſis: ſicut videmus motū eoꝝ ſemper in ſpatio aeris: ⁊ ideo fuere apta ad mouēdū aliud. Quidam vero dixere eos nō eſſe aiam: ſed mouente eos que

Democritus vt dicit Ariſt. ꝑ de anima. t. cō. 20.

eſt in eis ⁊ intrat coꝛpus ipſis intrātibus. Quidā autem poſuit animā eſſe ignem: videbat eni ignem eſſe ſempiternum motus. Quidam voluere peruenire ad ſcientiā aie per apprehenſionem ſiue per intellectuꝫ. Ex quibus quidaꝫ putauere ꝙ aia nō apprehendit aliquid qꝺ eſt extra illā: niſi quia ipſa eſt pꝛioꝛ eoꝝ ⁊ principiū eius eſt: vnde opoꝛtuit aiam eſſe principiū: ⁊ poſuit eam eē eius generis cuiꝰ eſt principiū. ſ. vt ignis: aut aer: aut terra: aut

Hyppus vt dicit Ariſt. ꝑ de aia. t. c. 32

aqua. Alijs autē viſum fuit eā eſſe aquā ꝓpter multum humiditatis que eſt in ſpermate ꝙ eſt principiū generationis. ¶ Alij autē poſuere eam coꝛpus eſſe vapoꝛabile: videbant eteni vapoꝛē eſſe principiū oīum rerū: ⁊ fuerunt multe alie ſententie: ſicut ille quas ſciſti: omnes autem iſti dicebant ꝙ aia nō ſcit omnia: niſi ex hoc ꝙ eſt

Vt dicit ariſ. ꝑ de aia t. cō. 28.

eſſentia principij oīum rerum. Similiter etiā ſententia eius eſt: qui vidit ꝙ principia ſunt numeri: ⁊ poſuit aiaꝫ numerū. ¶ Quidā eni eoꝝ videre ꝙ anima nō apprehendit in actu: niſi id de quo in ipſa eſt aliquid. tūc ergo poſuit animā cōpoſitā ex his que vidit eē elemēta. Et hꝺ eſt auēdidem: qui poſuit aiam eſſe compoſitā ex q̄tuoꝛ

Empedocles vt ari. dicit ꝑ de aia. t. c. 25

elementis: ⁊ ex victoꝛia ⁊ amoꝛe. dixit enim ꝙ aia nō apprehēdit quicquid eſt niſi per ſimilitudinē eius quā habet in ſe. Sed qui per vtrunqꝫ eſt: ſicut illi qui dixere ꝙ

Xenocrates.

aia eſt numerus mouens ſeipſam: ſed eſt numerus ex hꝺ qꝺ eſt apprehendens: ⁊ eſt mouens ſeipſaꝫ ex hoc qꝺ eſt primū mouens. Sed qui conſiderauerunt ꝑ vitā indifferentē:

Periander corynthius.

ſunt quidam qui dixerunt ꝙ anima eſt caloꝛ naturalis. ideo quia cum ipſo eſt vita. Alij vero dixerūt ꝙ eſt frigiditas. aia eteni denoiata eſt ab anhelitu: ⁊ anhelitꝰ

Chilon lacedemonius.

eſt infrigidans: ⁊ ideo infrigidamur per attractioneꝫ ad cuſtodiendā ſubſtantiā anime. ¶ Quidaꝫ autē dixerūt

Galenus.

ꝙ anima eſt cōplexio: cōplexio eteni quādiu fuerit ſtabilis: non mouebitur ſanitas vite. ¶ Quidā autē dixerūt

Critias vt ariſt. ꝑ ō aia t. c. 42.

aiam eſſe ſanguinē: cum eni ſanguis effunditur vita deſtruitur. Quidam aūt dixerunt ꝙ anima eſt cōpoſitio ⁊ cōparatio inter elementa. ſcimus eteni ꝙ cōpoſitio aliqua eſt neceſſaria ad hꝺ vt ex eintis fiat aial: ⁊ quia aia eſt cōpoſitio: ideo diligit res cōpoſitas ex athomis ⁊ olphatibus ⁊ ſapoꝛibus in quibus delectatur. Quidā putauere aūt ꝙ aia eſt deus q eſt ſublimis ſuꝑ oē qꝺ de illo dicunt heretici: dicunt etenim ꝙ ipſe in aliquibus eſt natura ⁊ in aliquibus eſt aia ⁊ in aliquibus eſt intellectus qui eſt ſublimioꝛ ⁊ mirabilioꝛ ſupra eſſe omne in quo ip-

B ſum faciunt cōmune. He autem ſunt ſententie antiquiſſimoꝝ de anima: que omnes falſe ſunt: ſed qui eam apprehendere voluerunt per motū primū incōueniens ꝙ eos

ſequit̄ hꝺ eſt. ſcilicꝫ ꝙ obliti ſunt quietis. Si eniꝫ anima mouet ex hoc ꝙ ipſa mouetur. ſic enim poſuerunt: tunc quies prouenit ex ea quieſcente: ergo nō eſt mobilis ex ſeipſa.

Reprobatio ſuperiorum.

Tu ſcis autem ex premiſſis ꝙ nulluꝫ mobile mouetur: niſi ex mouente: ⁊ ꝙ nihil mouetur ex ſeipſo: aia igitur non eſt res mobilis ex ſeipſa.

Circa ſinē ſuffi.

¶ Item hic motus quo mouet̄ aia: neceē eſt vt aut ſit ſm locū: aut ſm quātitatē: aut ſm q̄litatē: aut ſm aliꝺ. Si āt fuerit localis neceſſe eſt vt ſit aut naturalis: aut violentus: aut animalis. Si autem fuerit naturalis ſine dubio erit tm̄ ad vnam partem: erit ergo motio anime ad vnam partem tantū.

Quia ſimilis poſita eſt ab ariſt. ꝑ de anima per multos textus.

Si autem fuerit violentus: tunc non erit mobilis ex ſeipſa: nec erit eius intentio ex ſeipā. ¶ Sed melius eſt vt dicatur creatoꝛ eſſe primuꝫ principium: q̄ꝫ ꝙ ſit anima:

Cōtra hereticos.

ſi autem fuerit animalis: tunc anima prioꝛ eſt anima: ⁊ ſit ſine voluntate: ⁊ erit aut vnus ꝙ non varietur: cuius motio erit tantuꝫ ad vnam partem: aut erunt diuerſi: ⁊ erunt inter illos: ſicut ſciſti quietes ſine dubio: ⁊ tunc nō erit mobilis ex ſeipſa: ſi ſit ſm quantitatem: ſed motum ſm quantitatem: non habet mobile ex ſeipſo: niſi ex infuſione alicuius qꝺ penetrat illud ⁊ conuertitur in eius eſſentiaꝫ. ¶ Motus vero ſm permutationē aut erit ex hoc qꝺ eſt anima: ⁊ tunc anima cuꝫ mouerit deſinet eſſe anima: aut erit motus ſm aliqꝺ accidentium: que accidunt ei ex hoc qꝺ eſt anima: primum autem hoꝛum eſt: quia hoc ꝙ ipſa mouetur non eſt ad moduꝫ ꝙ ipſa mouet: quia ipſa eſt quieta in loco cū mouet in loco. ſcꝺꝫ eſt ꝙ permutationis ſm accidentia finis eſt habere illud accidens: qꝺ cum habitū fuerit ceſſabit permutatio. Iā etiam demonſtratum eſt tibi ꝙ anima non debet eē coꝛpus: ⁊ ꝙ mouens in loco ſic vt moueatur ad modū quo mouetur eſt coꝛpus ſine dubio. Si autem anima haberet motum localem poſſibile eſſet animam ſeparari ab aliquo coꝛpoꝛe: ⁊ poſtea redire ad illud. ⁊ iſti ponūt animam: ſicut argentum viuum in vtre: ꝙ cum voluitur voluitur ⁊ vter: ⁊ negant motum eius eſſe motū electionis. ¶ Iam etiam ſciſti ꝙ ſententia de inani: delira eſt ⁊ vana. Similiter etiam ſciſti ꝙ ſententia de principio

Ex ſuffi. libro. 2. capi. 9.

vno elementari fabula eſt. Deinde incōueniens eſt illꝺ ꝙ dixerunt. ſcilicꝫ ꝙ res debet eſſe principiū ſciendi ea: que ſequuntur poſtea: nos etenim ſcimus: ⁊ comprehendimus animabus noſtris multa: quoꝝ nos non ſumus principium. Sed deſtructio ſententie eius qui pu- C

tauit ꝙ principium vnum elementoꝝ eſt: hec eſt. ſcꝫ quia nos ſcimus multa que non ſunt elementa: ſicut hꝺ ꝙ omnis res aut habet eſſe: aut non: ⁊ omnia equalia eidē inter ſe ſunt equalia: ſed impoſſibile eſt: vt ignis: aut aqua: aut aliquod alioꝝ dicatur eſſe principiuꝫ iſtoꝝ: qꝺ docuerit nos hoc ita eſſe: aut econuerſo. ¶ Item ſententia anime de hoc qꝺ ipſa eſt principiū eius: aut eſt vt cognoſcat principium ipſum: aut vt cognoſcat ea que accidunt ex principio: ⁊ non ſunt principium: aut vtrunqꝫ. Si autem cognoſcit principium aut vtrūqꝫ. Sed ſciētem debet eſſe principiuꝫ eius: tunc anima eſt principiū principij: quia ipſa eſt principium ſui ipſius: vt ſciat ſeipſam. Si autem non ſcit principium: ſed diſpoſitiones q̄ ei accidunt: tūc quis iudicat ꝙ aqua aut ignis aut aliqꝺ alioꝝ eſſe pn̄ᵐ. Sed q poſuerunt eaꝫ apprehendi per numerum dixerunt ꝙ principium omnis rei numerus eſt. immo dixerunt ꝙ eſſentia omnis rei numerus eſt: ⁊ ꝙ eius differentia numerus eſt: quāuis alis iam oſtendimꝰ deſtructionem ſententie eoꝝ de principio: ⁊ adhuc po-

Libro vel tracta. 3. capi. 5.

ſtea in doctrina prime philoſophie oſtendimus etiā diſſolutionē ſententie eoꝝ ⁊ conſimilium: tamē deſtruitur hic: ⁊ hec illoꝝ ſentētia quantū pertinet ad tracta-

tum propriũ de anima hoc modo. ſcilicet vt inſpiciamus et conſideremus ſi anima non eſt anima: niſi quia eſt numerus aliquis. ſcilicet vt quattuor: aut quinque: aut quia eſt par vel impar: aut aliquid quod ſit communius quam ſit aliquis numerus. Si enim anima non eſt id quod eſt: niſi quia ipſa eſt aliquis numerus: quid dicetur de animali quod eſt in medio gracillimum quod cum inciditur mouetur vnaqueque pars eius et ſentit. Quia cum ſentit ſine dubio eſt ibi aliquid imaginationis. Similiter vnaqueque pars eius ſecedit fugiens in partem: et hic motus ſine dubio eſt ex aliqua imaginatione. Conſtat autem quod due partes mouentur duabus viribus que ſunt in eis: et quod vnaqueque illarum minor eſt numero qui erat in coniunctione. Si autem anima ſtatus eſt numerus qui erat et non aliud: tunc iſte due partes mouentur et non per animam: quod eſt impoſſibile: quia vnaquaque illarum eſt anime eiuſdem ſpeciei: cuius eſt anima alterius: ergo anima huius animalis vna eſt in effectu: ſed multiplex in potentia multiplicitate animarum: hoc autem quod in animali diſtribuuntur due eius anime: et non in vegetabili eſt propter hoc quod in vegetabilis infuſus eſt inſtrumentum potentie propter quod permanet opus anime: non eſt autem ita in animali in medio gracillimo: quia vna pars corporis animalis gracillimi non habet principium reſeruandi complexionem aptam anime. Altera autem habet ipſum principium: ſed ad hoc vt reſeruetur eget ſanitate alterius partis: partium enim corporis altera pendet ex altera ad ſuffragandum ſibi in cuſtodiendo complexionem. Si autem non fuerit anima numerus deſignatus: ſed fuerit numerus alicuius qualitatis aut alicuius forme: videbitur eſſe in vno corpore multe anime. Sciſtis enim quod in multis paribus aliqui pares ſunt: et in multis imparibus ſunt impares. Similiter in multis quadratis ſunt quadrati: ſimiliter etiam ſunt alii reſpectus. ¶ Item vnitates aggregate in numero aut habent ſitum aut non: ſi autem habuerint ſitum ſunt puncta: ſi autem fuerint puncta: aut anima erit anima: ideo quia eſt numerus illorum punctorum aut non ſic: ſed eſt vis aut qualitas aut cetera huiuſmodi. Sed alii poſuerunt naturam in animalitate nudam numeralitate: ergo numerus qui eſt in punctis eſt anima: ergo omne corpus cum poſueris in eo hunc numerum punctorum erit habens animam. In omni autem corpore poteris ponere puncta quot volueris: ergo omne corpus poteſt habere animam eo quod hec puncta poſſunt poni in illo. Si autem anima fuerit numerus qui non habet ſitum: ſed qui eſt vnitates diſgregate: tunc in quo ſunt diſgregate cum non habent materias diuerſas: nec acceſſerit ad illas alie proprietates: nec differentie alie. Non enim multiplicantur ea que ſunt ſimilia: niſi in materiis. Si autem habuerint materias diuerſas: et ſunt habentes ſitum habent corpora diuerſa. Siue autem ſit ita ſiue non ſit ita: quomodo he vnitates ſiue puncta ſunt aggregata ſimul: quando quidem colligatio vniuſcuiuſque eorum cum alio: et aggregatio illorum non fit niſi vel ex hoc quod ſunt vnitates: vel ex hoc quod ſunt puncta: oportet ergo vt vnitates et puncta concurrant ſibi ad coniungendum: vtcunque fuerint. Si autem hoc fit ex aggregante quod aggregat vnumquodque alii: et ex coniungente qui coniungit vnamquamque aliis quouſque coniuncta ſint: et ipſum conſeruat ea coniuncta: hoc vt ſit anima melius videtur. Sed ex hoc quod diperunt animam compoſitam eſſe ex principiis: et ob hoc poteſt ſcire principia: et alia preter principia: propter illud quod habetur in illa de ipſis: et hoc quod non ſcit quicquid eſt niſi propter ſimilitudinem eius quam habet in ſe: ſequitur neceſſario: vt anima non ſciat ea que ſunt ex principiis: et que ſunt diuerſa a natura eius. Coniunctio etenim aliquando facit affectiones in principiis: et formas que non ſunt in eis ſicut oſſeitas: et carneitas: et humanitas: et aſineitas et cetera. ergo hec neceſſe eſt vt neſciantur ab anima: quia hec non ſunt in illa: eo quod non ſunt in eis: niſi partes principiorum tantum. ¶ Si autem poſuerint quod in coniunctione anime eſt homo: aut equus: aut elefas: ſicut eſt in ea ignis: et terra: et victoria: et amor: magnam certe poſuerunt ſtultitiam. Si enim fuerit in anima homo: tunc in anima eſt anima: et in eadem iterum eſt homo et elefas: et hoc erit in infinitum: hoc etiam abſurdum eſt: et ex alia parte. ſcilicet quia oportet ſecundum hanc poſitionem: vt aut deus nihil ſciat aut ſit compoſitus ex omnibus: vtrumque autem horum hereſis eſt: et cum hoc etiam oportet vt ſit ignarus victorie: vicii et contrarietatis: quia victoria non eſt in eo. Ex victoria etenim ſecundum eos prouenit diſſolutio et corruptio eius in quo eſt: ergo ſcientia creatoris de principiis erit imperfecta: et hoc magna et abſurda eſt hereſis. Deinde terra oportet vt ſciat terram: et aqua aquam: ſed vt terra non ſciat aquam: nec aqua terram. Et calidum ſciat calidum: et non ſciat frigidum. Et oportet vt membra in quibus eſt multum terreitatis ſint multum ſentientia terram: quod non eſt ita: quia ſunt non ſentientia terram: nec aliquid aliud: hec ſunt vt vngues et ceteris. ¶ Melius eſt autem vt res patiatur et afficiatur a ſuo contrario quam vt afficiatur a ſuo ſimili. Tu autem ſcis quod ſenſus eſt aliqua affectio vel aliqua paſſio: et oportet ſecundum eos vt non ſit hic aliqua vis que apprehendat contraria. Et oportet vt albedo et nigredo non apprehendatur vno ſenſu: ſed apprehendatur albedo parte viſus que eſt alba: et nigredo parte eius que eſt nigra. Et quia colores habent compoſitiones infinitas: oportet vt attribuantur viſui partes infinite et diuerſorum colorum. Si autem medii colores non ſunt certi: et non ſunt niſi commixtio contrariorum ſecundum magis et minus abſque alia diuerſitate: tunc oportet vt apprehenſor albi apprehendat album purum: et apprehenſor nigri apprehendat nigrum purum: quia impoſſibile eſt ei apprehendere aliud ab ipſo: et oportet vt non impediatur ſcire principia ſimplicia compoſitorum: et non cognoſcat media eorum in quibus non apparet albedo: et nigredo in effectu. Similiter etiam oportet vt apprehendat triangulum per triangulum: et rotundum per rotundum: et alias figuras infinitas: et numeros etiam per ſimilitudinem eorum. Erunt igitur in ſenſu figure infinite: quod totum eſt impoſſibile. Tu ſcis autem quod vnum ſufficit ad probationem contrariorum et ad cognitionem eorum per illud. Sicut regula recta per quam deprehendimus rectum et curuum ſimul. Non enim oportet vt quicquid ſcitur: ſciatur per id quod eſt eis proprium. Sed eorum qui poſuerunt animam apprehendentem res per motum ſuum circularem vt eo moueatur ad apprehendum res per illum poſtea declarabimus deſtructionem ſue dictionis: cum declarauerimus quod apprehenſio intelligibilis impoſſibile eſt vt fiat per corpus. ¶ Sed qui poſuerunt animam complexionem: ex predictis patet deſtructio ſententie ipſorum. Non enim omne ad quo deſtructo: vita deſtruitur: eſt anima. Multa enim ex rebus et ex membris: et ex humoribus et aliis ſunt huiuſmodi: et non negatur aliquid eſſe neceſſarium ad colligendam animam cum corpore: quod tamen non eſt anima propter hoc. Ex hoc etiam ſcies errorem illius qui putauit animam eſſe ſanguinem: quomodo enim eſſet ſanguis mouens et ſentiens. ¶ Qui autem dixit animam eſſe collectionem iam poſuit animam comparatione rerum intellectam: quomodo autem anima inter contraria erit mouens et apprehendens: Coniunctio enim ſemper eget coniungente ſine dubio et melius eſt: vt ipſum ſit anima. Ipſum enim eſt quo diſcedente deſtruetur coniunctio. poſtea

Nota de aialibus annuloſis

Scdo de aia. t.c.20

Primo de aia t.c.65

autez declarabitur tibi per id qđ diſces de anima deſtructis omnium harū dictionum alijs modis. Nunc autē debemus inquirere naturam anime. Jam autem dixerunt in deſtruendo has dictiones multa alia non multū neceſſaria: ⁊ ideo pertranſimus illa.

Capitulum tertiū ꝙ anima continetur in predicamēto ſubſtantie.

A Dicemus ꝙ iam ſcis ex premiſſis aīam non eſſe corpus. Si autez cōſtituit ꝙ aliquā animam poſſibile eſt per ſeipſam ſolam exiſtere non dubitabis ipſam eſſe ſubſtantiam: hoc autez non declarabitur tibi niſi in aliquo eius qđ dicitur anima: ſed in ceteris ſunt ſicut in anima vegetabili: aut i anima animalis hoc nō cōſtabit: quia materia propria in qua exiſtūt iſte anime nō eſt id qđ eſt niſi ex complexione propria ⁊ affectione propria: ⁊ non remanet exiſtens cum illa complexione propria in effectu: niſi quādiu fuerit anima in illa. Illa eniȝ eſt que facit eam illius complexionis. Anima enim ſine dubio eſt cauſa qua vegetabile ⁊ animale ſunt illius cōplexionis quā habent. Anima etenim eſt principium generationis ⁊ vegetationis ſicut diximus: ergo proprium ſubiectuȝ anime impoſſibile eſt eſſe id in effectu niſi per animaȝ: ⁊ anima eſt cauſa: vnde eſt ſic. Et impoſſibile eſt dici ꝙ ſubiectum propriuȝ habet eſſe in natura ſua: ⁊ ꝙ hoc fiat cauſa alterius rei que non eſt anima: cui poſtea adueniat anima: ſicut pars aliqua que non habet poſtea partem in eius diffinitione: nec in eius deſtructione vel eius ordine: ſicut diſpoſito accidentium: quoruȝ eſſe cōſequitur eſſe ſubiecti ſui conſecutione neceſſaria: ⁊ non ſunt conſtituentia ſubiectum in effectu. Sed anima eſt conſtituens ſuū proprium ſubiectum: ⁊ dat ei eſſe in effectu: ſicut ſcies poſtea hanc diſpoſitionem cum locuti fuerimus de animalibus. Sed inter ſubiectum remotum ⁊ animam ſunt alie forme: que non perficiunt ⁊ conſtituūt

Uerum in aīa ſunt plures fōme.

B illud. Cum autem ſeparatur anima: ſequitur neceſſario vt accidat ei cuȝ ſeparatione eius forma inanimalitatis que eſt ſicut oppoſita forme cōplexioni que eſt congrua anime. Et hec forma: ⁊ hec materia: quā habebat anima non remanſit poſt animam in ſua ſpecie aliquo modo: ſȝ deſtruitur eius ſpecies: ⁊ eius ſuba que erat ſubiectum anime: ⁊ anima ſubſtituit in eo aliam formam propter quā remaneat materia in effectu in ſui natura. Illud ergo corpus naturale non erit iaȝ ſicut erat. Sed habebit aliam formam ⁊ alia accidentia. Et aliquando peribunt alique eius partes ⁊ ſeparabūtur a ſubſtantia poſtꝙ mutatum eſt totum: ⁊ non erit ſeruata eſſentia materie poſt ſeparationem anime. Sed que erat ſubiectum anime: fit nunc ſubiectuȝ alterius ab illa: ergo animā eſſe in corpore non eſt id qđ accidens in ſubiecto eſſe: ergo anima ſubſtantia eſt: quia eſt forma que non eſt in ſubiecto. Poteſt autē aliquis dicere: concedimus ꝙ anime vegetabili hec eſt forma. ſcilicȝ ꝙ eſt cauſa perficiendi ſuam materiam propriam vel conſtituendi ſuum ſubiectum proprium. Sed de ſenſibili non eſt ita: videtur enim ꝙ vegetabilis perficiat eius materiam ad quā poſtea conſequēter adueniat anima animalis: ergo anima animalis aduenit in materia que iam prius eſt conſtituta ab illa que eſt cauſa perficiendi materiam in quā adueniat anima. ſcilicet

Reſolutio in natur hic.

Anima ē ſubſtantia.

Queſtio

C animalis: ergo nō eſt animalis niſi exiſtens in ſubiecto. Contra hoc autem ſic reſpondemus ꝙ ex anima vegetabili: ſm ꝙ eſt anima vegetabilis non prouenit niſi corpus vegetabile abſolute: ⁊ anima vegetabilis abſolute non habet eſſe niſi eſſe qđ eſt itellectus generalis: ⁊ hoc eſt tātum in intellectu: eſſe autem ſenſibile eſt in ſuis ſpeciebus

Reſponſio

qđ ergo dici oportet: hoc eſt: quia anima vegetabilis cauſa eſt que habet etiam ſubiectū cōmune vniuerſale non habens eſſe. vȝ. corpus vegetabile augmentabile abſolutum: ergo non ſpecificatum. Sed corpus habens inſtrumenta ſentiendi: ⁊ cognoſcendi: ⁊ motus voluntarij non prouenit ex anima vegetabili ſm ꝙ eſt anima vegetabilis: vel ſm ꝙ facit tantū vegetationem: ſed ex hoc ꝙ aduenit ei alia differentia propter quā fit alia natura. ſcilȝ anima ſenſibilis. Debemus autem ſuper hoc apponere expoſitiones dicentes ꝙ per animā vegetabilem: aut volunt intelligi animā ſpecialem quā ꝓprie deſignet vegetabilis ſine ſenſibili: aut volunt intelligi intellectum cōmunem quo vniuntur anima vegetabilis ⁊ ſenſibilis ſm ꝙ vegetat: ⁊ generat: ⁊ augmentat. Hoc enim aliquādo dicitur anima vegetabilis. Sed hec dictio eſt īpropria. Anima enī vegetabilis non eſt niſi in rebus vegetabilibus: ⁊ intellectus in quo conueniunt anima vegetabilis ⁊ anima ſenſibilis: ſic eſt in vegetabilibus: ſicut eſt in animalibus: ⁊ eſſe eius eſt: ſicut eē rei vniuerſalis in rebus: aut volunt intelligi vnaȝ ex viribus anime ſenſibilis ex qua proueniunt actiones vegetandi: ⁊ augmētandi ⁊ generandi. Si autem volunt intelligi per hoc animam vegetabilem que eſt ſpecialis comparatione facientis vegetationem hoc in ſolis vegetabilibus eſt: ⁊ non in ſenſibilibus. Si autem volunt per hoc intelligi intellectum cōmunem: tunc non debet ei comparari intellectus vel nō debet accipi ſm effectum ſpecialem intellectus effectus ſpecialis. efficiens enim ſingulare deſignatum ipſum eſt cui debet comparari effectus ſingularis deſignatus: ⁊ hoc iam in premiſſis demonſtratum eſt. Corpus autem qđ debet comparari anime vegetabili vniuerſali. hoc eſt. ſ. qđ eſt imperfectum cōmune. Sed qđ eſt perfectuȝ aptū ad recipiendum ſenſibilitatem: aut non aptum: hoc non comparatur anime vegetabili. ſm ꝙ eſt communis: nec iſte intellectus conſequitur eaȝ. Sed modus tertius nō poteſt eſſe vt putant. ſcilicȝ qđ vis vegetandi adueniens ſola efficiat per ſe corpus animale. Si enī hec ſola vis eēt rector: ſola perficeret corpus vegetabile. Sed nō eſt ita. non eniȝ facit. ſcilicet in animali: niſi corpus animale cū inſtrumentis ſentiendi ⁊ motus: ergo ipſa eſt vis anime habentis alias vires: quarū vna hec eſt: que omnes operantur ad hoc vt perueniat aptitudo inſtrumentoruȝ ad perfectiones ſecundas ipſius anime: cuius vis hec eſt: ⁊ hec anima eſt animalis. Poſtea autem declarabitur tibi ꝙ anima vna eſt ex qua defluunt he vires in membra ſed precedit actio aliquarum: ⁊ conſequitur aliaruȝ ſm aptitudinem inſtrumēti: ergo anima que eſt in omni animali ipſa eſt congregans principia ſiue materias ſui corporis: ⁊ coniungens ⁊ componens eas eo modo quo merentur fieri corpus eius: ⁊ ipſa eſt ſeruans hoc corpus. ſm ordinem quo decet: ⁊ propter eam non diſſoluunt illud extrinſeca permutantia: quamdiu anima fuerit in illo. Alioquin nō remanet in propria ſanitate. ſed propter dominium qđ anima habet in illis. contingit ꝙ vis vegetabilis roboretur aut debilitetur cum percipit anima que reſpuit vel appetit odio vel amore qui non eſt corporis vllo modo: ⁊ hoc contingit cum id qđ percipit anima eſt credulitas que non eſt afficiens corpus ex hoc ꝙ eſt credulitas: ſed conſequitur eam paſſio gaudij aut doloris: ⁊ hoc etiam eſt de apprehēſionibus animalibus: ⁊ nō eſt de his que accidunt corpori ex hoc ꝙ eſt corpus: ⁊ hoc afficit virtutem vegetabilem ⁊ nutribilem. ita vt ex accidente qđ primum accidit anime: ſicut gaudium rationabile contingat in ea robur ⁊ velocitas in actione ſua. Sȝ ex accidente illi contrario. ſcilicet dolore rationabili cuȝ

D (right margin, beside "anima ſenſibilis. Debemus autem")

E (right margin, beside "rector: ſola perficeret")

quo nihil eſt doloris corporalis. cõtingat in ea debilitas E τ deſideria: ita vt deterioretur eius actio: τ aliquãdo deſtruitur eius complexio omnino. Etiã hoc ſufficiet tibi ad ſciendum ꝙ anima eſt continens in ſe vires ſentiendi τ vegetandi: cum ipſa ſit vna: τ ꝙ he non ſunt ſine illa. Conſtat ergo ꝙ anima eſt perfectiua corporis in quo eſt: τ conſeruatiua eius iuxta ordinẽ ipſius qḋ debet naturaliter diſſolui τ diſpergi: vnaqueqꝫ enim pars corporis habet debitum loci: cuius nõ habet aliã: τ debet diſiungi alicui coniuncta: hoc autem non eſt ita: niſi vt conſeruet rem que eſt preter naturam eius: τ hec res eſt anima in animali. Anima ergo perfectio eſt ſubiecti: qḋ eſt cõſtitutum ab ea. eſt etiam conſtituens ſpeciem τ perficiens eam. Res enim habẽtes animas diuerſas ſiunt propter eas diuerſarum ſpecierum: τ fit earum alteritas ſpecie non ſingularitate: ergo anima non eſt de accidẽtibus quibus non ſpecificantur ſpecies: nec recipiuntur in conſtitutione ſubiecti. Anima enim eſt perfectio ſubſtantie nõ vt accidens nec ſequitur ex hoc vt ſit ſeparata: aut non ſeparata: non enim eſt omnis ſubſtantia ſeparata: quia illa non eſt ſeparata: nec forma: tu autem ſcis rem ita eſſe. Demonſtremus ergo ſummatim vires aïe: τ eius actiones: τ deinde exequemur ſingula perquirendo.

¶ Capitulum quartum de declarãdo ꝙ diuerſitas actionum aïe eſt ex diuerſitate ſuarum virium.

A DIcemus igitur ꝙ anima habet actiones diſtantes multis modis. quedam enim differunt in fortitudine τ debilitate: quedam in velocitate τ tarditate: quoniam opinio aliquis ſenſus eſt: ſed differunt a fortitudine in firmitudine τ comprehẽſione. Et ſubtilis differt ab hebete in cito diſcendo. τ aliquando differunt in priuatione τ habitu. Sicut dubitatio differt a ſcientia in hoc ꝙ dubitatio eſt priuatio cõprehenſionis alterius contradictoriarum. Scientia vero eſt certa comprehenſio vnius contradictoriarum: τ ſicut mouere τ quieſcere. Aliquã enim differunt comparatione ſui ad ꝯtra: vt ſentire albũ: τ ſentire nigrũ: τ guſtare dulce. τ guſtare amarũ. Aliquando autem differunt in genere: vt attingere colorem: τ attingere ſaporem. imo ſicut attingere τ mouere. intentio autem noſtra eſt nunc vt ſciamus vires ex quibus proueniunt iſte actiones: τ an debeat vnaqueqꝫ ſpecies actionis habere vim ſibi propriam. an non. ¶ Dicemus igitur ꝙ actionũ que differunt in fortitudine: τ debilitate: principium vna vis eſt. Sed aliquando actio eſt perfectior aliquãdo diminutior. Si autẽ per diminutionem oportet diminutum habere vim aliam preter virtutẽ que eſt in perfecto: tunc oporteret ꝙ numerus viriũ eſſet tantus quãtus eſt numerus ordinum diminutionis τ augmenti: que pene infinite ſunt: ſed vni virtuti accidet vt faciat ſuam actionẽ fortiorem vel debiliorem: aliquãdo ſm ꝙ fuerit operatio: aliquando ſm euentum inſtrumenti: aliquando ſm prohibentia extrinſecus que erunt: aut non erunt: τ que addent aut minuent. Sed faciendi τ eius priuationis iam patuit ex predictis in dictionibus communibus: qḋ principium vna vis eſt. Sed de differentia in genere actionũ anime que ſunt ad modũ habitus: ſicut comprehendere τ mouere: aut ſicut vnum apprehendere aut aliud: τ apprehendere: bonum eſt eniã vt pertractet aliquis tractatorum: τ vt videat exempli gratia: an omnes vires apprehendẽtes ſint vna vis: τ an ipſa habeat apprehenſiones per ſeipſam: que ſunt intelligibiles: τ alias apprehenſiones per inſtrumenta que ſunt diuerſe ſcdm diuerſitatem inſtrumentorum. Si autem intelligibiles: τ ſenſibiles fuerint quaſi ex duabus viribus. An omnes ſenſibiles que intus imaginantur: τ que apprehendentur extrinſecus ſint ex vna vi. Si autem que intus ſunt fuerint ex vna vi: aut ex multis viribus. An exteriores ſint ex vna vi que facit diuerſis inſtrumentis actiones diuerſas: non enim prohibetur vna vis apprehendere res diuerſas genere τ ſpecie: ſicut diuulgatum eſt de diſpoſitione intellectus. τ diſpoſitione imaginationis apud ſapientes. Senſata etenim cõmunia que dicũt magnitudo τ numerus: τ motus: τ quies: τ figura. Aliquando ſentiunt vnoquoqꝫ ſenſuum: aliquãdo aliquibus ex illis: quamuis hoc fiat mediãte alio ſenſato. Demum an vis mouendi. ipſa ſit vis apprehendendi. cur enim hoc non eſt poſſibile. Et an vis concupiſcendi ſit ipſa vis iraſcendi: quia cum preſentatur aliquid qḋ delectat patitur aliquo modo. Cum vero repreſentatũ qḋ moleſtat patitur alio modo: τ an vegetabilis τ nutribilis: τ generans ſint aliqua iſtarũ virium. Aut ſi nõ ſunt: an ipſe ſint aliqua vna vis: que in re nondũ perfecta formam moueat nutrimentum ad extremitates eius ſm aliquã affectionem: τ aliquã figuram: τ in ea perfecta moueat eodem motu: ſed quia figura iam perfecta eſt. ideo non accidit aliqua alia figura: cum augmentum iam peruenit ad hoc: vt vis illa non poſſit plus nutrimenti inferre niſi quantũ reſoluitur ex eo: τ ob hoc ſiet. Remaneat autem ſibi de nutrimento ſuperfluitas: que ſit apta generationi: τ vis diffundat illam per membra generantis: ſicut nutrimentum diffunditur per inſtrumenta eius: ad nutriendum ea. deinde remaneat tantum nutrimenti: Supra id qḋ opus eſt membris generati: ſuperfluitas que ſit apta ad id qḋ vis ipſa conuertat illam. Sicut facit de multis ſuperfluitatibus membrorum. deinde ipſa vis ceſſet in fine vite ab inferendo aliquid pro reſtitutione eius qḋ ſoluitur qḋ ſit eq̄le ei qḋ ſoluitur: τ accidat ſinthesis. Et ſicut appellamus vim vegetandi: ita non ſimiliter appellamus vim per ſinthesim deficiendi. Et quia diuerſitas actionum non iudicat diuerſitatẽ viriũ: vna enim τ eadem vis operatur contraria: τ vna vis mouet voluptatibus diuerſis. Immo vna vis facit in diuerſis materijs diuerſas actiones. harum omnium dubitationũ ſolutio: oportet vt in promptu ſit apud nos: quouſqꝫ poſſimus affirmare vires anime: τ vt affirmemus hũc eſſe numerum earum: τ ꝙ alie eorũ ſunt diuerſe ab alijs: quia ita conſtat numerũ eſſe apud nos. ¶ Dicemus igitur primũ: ꝙ vis ex hoc ꝙ ẽ vis eſſentialiter: τ primo eſt vis ad aliud: τ poſſibile eſt eam eſſe principium alterius rei ab illo: q2 ex hoc qḋ eſt vis ad aliud principium eſt illius. Si autem fuerit principium alterius ab illo nõ eſt ex hoc ꝙ eſt principiũ eſſentialiter illius primi. ergo vires ex hoc ꝙ ſunt vires non ſunt niſi principia actionũ deſignatarum principaliter: poſſibile eſt tamen vt vna vis ſit principium multarum actionum: ſecundario que ſint eius quaſi rami: τ non ſit principiũ earum principaliter. Sicut viſus qui non eſt niſi prima vis apprehendẽdi qualitatem que eſt color albus aut niger per quã corpus eſt huiuſmodi: vt cum interpoſitum fuerit inter corpus receptibile luminis τ illuminans: illuminãs non faciet in eo lumen. Vis etiam imaginatiua imprimit ſibi formas rerum materialium ſm ꝙ ſunt materiales: ſed nudas a materia: aliquo modo abſtractionis non perfecte: ſicut dicemus poſtea: quas contingit eſſe: aut colorẽ: aut ſaporem. aut ſonum: aut magnitudinem: aut cetera huiuſmodi. Vis autem intellectiua eſt illa que apprehẽdit τ tenet in ſe formas rerum ſm ꝙ ſunt ſeperate a materia: τ ab omnibus appendicijs eius quas accidit eẽ aut figura: aut numerus. ¶ Poſſibile eſt aũt vt vis ſit apta

B Ariſt. ſcdo de aïa. t. 64.

C

Vis imaginatiua.

Vis intellectiua.

ad vnam actionem tantum designatam. Sed sit ei ne
cesse aliquid aliud ſibi adiungi ad hoc vt habeat in effe
ctu qd prius habebat in potentia. Si autem non habue
rit illud aliud non operabitur. h ergo vis aliquãdo erit
principium actionis in effectu: aliquando non principiũ
eius in effectu. Sicut vis motiua: quã cum vehementer
operauerit vis deſideratiua ꝓpter aliquid virtutis imagi
natiue aut intellectiue qd eaꝫ impellit ad h mouebit ſine
dubio aliter non. Ex vna vi autẽ mouẽte vnũ inſtrumẽ
tum non prouenit niſi vnus motus. Multi etenim mot⁹
ſiunt ꝓpter inſtrumenta motuum multa que ſunt in no
bis vt muſculi. Et in vnoquoqꝫ muſculo eſt vis mouẽs
ſingularis: que non mouet niſi vno motu ſingulari: ali
quando etiam vnius virtutis diuerſe ſunt actiones ſm
D diuerſa receptacula: & h manifeſtum eſt. ¶ Dicemus ḡ
nunc ꝙ prime diuiſiones actionuꝫ anime ſunt tres actio
nes. ſcilicet in quibus cõueniunt vegetabilia: & animalia
ſicut ſunt nutrire: & generare: & actiones in quibus cõue
niunt animalia omnia: aut plura ex eis: in quibus nõ cõ
municant vegetabilia: ſicut ſentire & imaginari: & moue
re voluntarie: & actiones que proprie ſunt hominũ: ſicut
percipere itelligibilia: & adinuenire artes: & meditari de
creaturis: & diſcernere īter pulchruꝫ & fedum. Si autem
vires animales eſſent vna. actiones vegetabiles proue
nirent ex ea vire: ex qua proueniunt vitales ſenſibiles prin
cipaliter: & eſſet poſſibilis priuatio corporum vegetabi
lium vt epar & ſtomacus. ¶ In membris etiam anima
lium que nutriuntur & non ſentiunt qd eſt duruꝫ: vel eſt
molle. priuatio enim ſentiendi: aut eſt cauſa priuationis
virtutis: aut cauſa materie que non patitur ex calore vel
frigore: nec afficitur eis. Et quia non afficitur eis non de
bet nutriri: quia non afficitur ſaporibus validis aut olfa
tibus fortiſſimis: afficitur autem illis. ergo non habet h
ex materia non recipiente: ſed ex priuatione virtutis ſen
ſificantis. Inuenimus autẽ in illis vim nutriendi. ergo
he due vires diuerſe ſunt. ¶ Item motio anime que mo
uet aut erit ad modum mutationis abſolute: ſed omne
corpus eſt recipiens motuꝫ abſolute. Aut erit motus ad
modum contrahendi & extendendi. Sed in corporibus
noſtris ſunt membra que magis recipient hoc ꝙ mu
ſculi in quibus eſt vita & nutrimentum. Sed non poſſu
mus ea mouere. ergo cauſa huius non eſt ex ipſis: ſed ex
E priuatione virtutis. Similiter in aliquibus neruis vis
eſt ſentiendi tantuꝫ abſqꝫ motu. In alijs vero vis eſt mo
uendi nec eſt inter eos tanta diſtantia: quia aliquando
inuenitur qd id cui ineſt ſentire eſt ſimile ei: cui ineſt mo
uere: & habet plus minuſue qualitatis ꝙ illud. nec tamẽ
ineſt ei motus: aliquando inuenitur qd eſt ſic: nec tamẽ
ineſt ei vis ſentiendi ſic etiam potes ſcire ꝙ oculus non
eſt minus ꝙ lingua in potendo pati ex ſaporibus adhibi
tis: & oculus non ſentit ſaporeꝫ ex hoc ꝙ eſt qualitas. nõ
dico autem ex hoc qd eſt guſtatum: ſed nec etiam ſonuꝫ:
ſed conſtat: quia vis humana ex ſeipſa non poteſt imprimi
in materia. & conſtat ꝙ omnes actiones attribute anima
li neceſſe eſt vt habeat inſtrumenta: ergo ſenſus & imagi
nationes ſunt ex alia vi materiali: que nõ eſt vis mouẽs:
quãuis vires mouentis etiam pendeant ex viribus ima
ginandi & ſentiendi aliquo modo ſicut poſtea declarabi
mus: cum autem intellexeris h & principia que poſuim⁹:
facile erit ſcire differentiam que eſt inter vires quas in
tendimus numerare: & ordinare: & ſcies ꝙ omnis. vis ha
bet actionem primam: in qua non conuenit cum alia vi.
que hꝫ actionem primã diuerſam ab eius actione prima.
¶ Capitulum. V. De numerando vires anime ad mo
dum ponendi eas.

Numerabimus nũc vires ani
me quaſi po
nendo. deinde procedemus ad declarandũ
vnamquãqꝫ illarũ. Dicemus igitur ꝙ vires A
animales. primo diuiduntur in tres partes.
Una eſt vegetabilis que eſt prima perfectio Anima vegetabilis.
corporis naturalis inſtrumentalis ex hoc qd generatur
& augmentatur & nutritur. Nutrimentum autem eſt cor
pus qd ſolet aſſimiliari nature corporis cuius dicitur eẽ
nutrimentum: & reſtaurat ei quantũ reſolutum eſt de illo: Aia ſenſibilis.
aut plus: aut minus. ¶ Secunda eſt anima ſenſibilis q̄
eſt perfectio prima corporis naturalis inſtrumentalis. ſm
ꝙ apprehendit particularia: & mouet voluntate. ¶ Ter Anima humana.
tia eſt anima humana que eſt perfectio prima corporis Ar. ſcdo de aia. t.c.
naturalis inſtrumentalis: ſm h ꝙ attribuitur ei agere
actiones electione deliberationis: & adinuenire meditan
do: & ſm hoc ꝙ apprehendit vniuerſalia. niſi autem eſſet
propoſitum meum eſſet non accipere perfectionẽ primã ne
ceſſariam tantũ in deſcriptione ſecũda. cum volum⁹ de
ſcribere animã: non vim animalẽ quã habet anima ſm
illam actionem. perfectio etenim accipitur in diffinitio
ne anime. non autem in diffinitione virtutis anime. Tu
autem poſtea ſcies differentiã inter animaꝫ ſenſibilem.
& vim mouendi. & apprehendendi. & inter animaꝫ ratio
nalem: & inter vim eorum que predicta ſunt de cognitio
ne: & alijs cũ aũt volueris altius ſcrutari vtiqꝫ melius eſt
vt vegetabilis accipiatur genus ſenſibilis: & ſenſibilis ge C
nus humane: & ꝙ eſt communius accipiatur in diffõne mun⁹
cõis. ſilr ſi inſpexeris aias ſm vires que ſunt eis ꝓprie in
earũ ſenſibilitate: & earũ humanitate: fortaſſis cõſeque B
ris qd diximus. Anima aũt vegetabilis habꝫ tres vires. Prima
vnã nutritiuã. que eſt vis cõuertens corpus a corporeita
te in qua erat in ſimilitudine corporis in quo eſt: & vnit ei
pro reſtitutione eius qd ſolutũ eſt ex illo. Aliam augmẽ Secunda
tatiuã que eſt vis augẽs corpus in quo eſt ex corpore: ꝙ
ipſa aſſimilat illi augmẽto ꝓportionali in omnibus ſuis
dimenſionibus: que ſunt lõgitudo. latitudo. & ſpiſſitudo.
vt perducat rem ad pfectionẽ. Tertiã generatiuaꝫ q̄ eſt Tertia
vis accipiens de corpore in quo eſt partem illi ſimileꝫ in
potẽtia: & operatur in ea per attractionẽ aliorũ corporũ: q̄
illi aſſimilat generari: & cõmiſceri: & cõuertit eã in ſimilitu
dinẽ ipſius in effectu. Anima aũt ſenſibilis: vel vitalis ſꝫ
modũ primũ. hꝫ duas vires: motiuã. ſ. & apprehendentẽ.
Sed motiua eſt duobus modis: qd aũt eſt mouẽs. id ꝙ
imperat motui. aut eſt mouens: ideo qꝛ eſt efficiẽs motũ.
Motiua autem ſm ꝙ eſt imperans motui eſt vis appe
titiua & deſideratiua: que vis cum imaginetur imagina
tione: de qua poſtea dicem⁹: forma que appetitur aut re
ſpuitur imperat alij virtuti mouenti vt moueat que ha
bet duas partes vna que dicitur vis cõcupiſcibilis: que
eſt vis imperans moueri: vt appropinquatur ad ea que
putantur neceſſaria: aut vtilia appetitui delectamentis
aliam que vocatur iraſcibilis: que eſt vis imperans mo
ueri ad repellẽdũ id qd putatur nociuum. aut corrũpens
appetitum vincendi. Sed vis motiua ſm ꝙ eſt efficiẽs.
eſt vis infuſa neruis & muſculis: contrahẽs chordas: & li
gamenta coniuncta membris verſus principium aut re
laxans & extendens in longum: & cõuertens chordas: & li
gamenta. e conuerſo. contra principiũ. Sed vis apprehẽ
dens duplex eſt. alia enim eſt vis que apprehendit a fo
ris: alia que apprehendit ab intus. apprehendens a fo
ris: aut ſunt qnqꝫ ſenſus: aut octo. Ex qbus eſt viſus que
eſt vis ordinata in neruo obtico ad apprehẽdẽdũ formã
eius qd formatur in humorẽ criſtalinuꝫ ex ſilitudinibus
corporum habentium colorẽ q̄ eueniunt p corpa radio

Auditus ſa in effectu ad ſuperficies corporum terſorum. Ex illis
etiam auditus que eſt vis ordinata in neruo expanſo in
ſuperficie nerui obtici ad apprehendendū formā eius
qđ ſibi aduenit: ⁊ commotione aeris qui conſtringitur in-
ter percutiens ⁊ percuſſum. reſiſtens ei conſtrictiōe exa-
cta ex qua prouenit ſonus. ⁊ prouenit eius cōmotio ad
aerem collectum quietum qui eſt in concauitate nerui
obtici mouens illum ad inſtar ſui motus: ⁊ cōmotiones
Olfatus illius motus tangunt neruum. ¶ Et ex illis eſt olpha-
tus qui eſt vis ordinata in duabus carunculis anterioris
partis cerebri ſimilibus mamillarum capitibus: ad appre-
hendendum id qđ offert ei aer attractus de odore qui eſt
in vapore permixto cum aere. aut de odore impreſſo in
Guſtus illo. ex permutatione que fit ex corpore odorifero. ¶ Et
ex illis eſt guſtus qui eſt vis ordinata in neruo expanſo
ſuper corpus lingue ad comprehendendum ſapores ſo-
lutos ex corporibus contingentibus ipſum cum permi-
ſcentur humori vnctuoſo lingue permixtione permutā-
Tactus ti. ¶ Et ex illis eſt tactus qui eſt vis ordinata in neruis
cutis totius corporis. ⁊ eius carnibus ad apprehenden-
dum id qđ tangit illum: ⁊ afficit contrarietate permutāte
complexionem. ⁊ affectionem corporis. ¶ Videtur autē
aliquibus hec vis non eſſe ſpecies ſpecialiſſima. Sed ge-
nus quattuor virium aut etiam plurium diffuſarum ſi-
mul in toto corpore: quarum vna diſcernit contrarietatē
que eſt inter calidum ⁊ frigidum. Alia diſcernit contra-
rietatem que eſt inter humidum ⁊ ſiccum. tertia eſt diſcer-
nens contrarietatem que eſt inter durum ⁊ molle. quar-
ta vero eſt diſcernens contrarietatem que eſt inter aſpe-
rum ⁊ lene. ¶ Sed quia collectio illarum eſt in vno in-
ſtrumento ſcilicet cute. ideo putantur eſſe vna in eſſentia.
¶ Sed virium apprehendentium ab intus quedam ap-
prehendunt formas ſenſibiles. quedam vero apprehen-
dunt intentiones ſenſibilium: apprehendentium autem
quedam ſunt que apprehendunt ⁊ operantur ſimul: que-
dam vero apprehendunt ⁊ non operantur. quedam ap-
prehendunt principaliter. ⁊ quedam ſecundario. ¶ Dif-
ferentia autem inter apprehendere formas. ⁊ apprehen-
dere intentionem. hec eſt ꝙ forma eſt illa quā apprehē-
dit ſenſus interior. ⁊ ſenſus exterior ſimul. Sed ſenſus
exterior primo apprehendit eam. ⁊ poſtea reddit eam ſen-
ſui interiori. Sicut cum ouis apprehendit formam lupi
.i. figuram eius. ⁊ affectionem ⁊ colorem. Sed ſenſus exte-
rior ouis primo apprehendit eam: ⁊ deinde ſenſus inte-
rior: intentio autem eſt id qđ apprehendit anima de ſen-
ſibili. quamuis non prius apprehendit illud ſenſus exte-
rior. ſicut ouis apprehendit intentionē quā habet de lu-
po: que .ſ. eſt quare debeat eum timere ⁊ fugere. quāuis
hoc ſenſus non apprehendit vllo modo. Id autem qđ de
lupo apprehendit ſenſus exterior primo. ⁊ poſtea interi-
or. vocatur hic proprie nomine forme. Quod autem ap-
prehendit vires occulte abſque ſenſu vocatur in hoc loco
proprie nomine intentionis. ¶ Differentia autē que eſt
inter apprehendere operando. ⁊ apprehendere non ope-
rando hec eſt ꝙ de actionibus alicuius virium interio-
rum eſt componere aliquas formarum. ⁊ intentionum
apprehenſarum cum aliis. ⁊ ſeparare ab aliquibus. habet
ergo apprehendere ⁊ operari etiam in eo qđ apprehen-
dit. Sed apprehendere non operando hoc eſt: cum for-
ma aut intentio deſcribitur in vi tantum. ita vt non poſſit
agere in eam aliquid vllo modo. ¶ Differentia autem
inter apprehendere principaliter. ⁊ apprehendere ſecū-
dario hec eſt. ꝙ apprehendere principaliter eſt cum for-
ma acquiritur aliquo modo acquiſitionis qđ accidit rei ſe-
ſe: apprehendere ſecundario eſt acquiſitio rei ex alio qđ
eam induxerit. ¶ Virium autem apprehendentium oc-
Fantaſia cultarum vitalium. prima eſt fantaſia: que eſt ſenſus cō-
munis: que eſt vis ordinata in prima concauitate cere-
bri recipiens per ſeipſam formas omnes que imprimun-
Imaginatio tur quinque ſenſibus ⁊ redduntur ei. ¶ Poſt hanc eſt ima-
ginatio. vel que eſt etiam formans: que eſt vis ordinata
in extremo anterioris concauitatis cerebri retinens qđ
recipit ſenſus cōmunis a quinque ſenſibus ⁊ remanet in
ea poſt remotionem illorum ſenſibilium. ¶ Debes autē
ſcire ꝙ recipere eſt ex vna vi. que eſt alia ab ea ex qua
eſt retinere. ⁊ hoc conſidera in aqua que habet potentiā
recipiendi inſculptiones ⁊ depictiones ⁊ omnino figurā:
⁊ non habet potentiam retinendi. quamuis poſtea etiam
addemus certitudinem huius. ¶ Cum autem volueris
ſcire differentiam iter opus ſenſus exterioris. ⁊ opus ſen-
ſus cōmunis. ⁊ opus formantis. attende diſpoſitionem
vnius gutte cadentis de pluuia. ⁊ videbis rectam lineā:
⁊ attende diſpoſitionem huius recti: cuius ſūmitas mo-
ueatur in circuitu. ⁊ videbitur circulus impoſſibile autē
eſt vt apprehendas rem aut lineam. aut circulum niſi il-
lam ſepe inſpexeris. Sed impoſſibile eſt vt ſenſus exte-
rior videat eam bis. ſed videt eam vbi eſt: cum autē de-
ſcribitur in ſenſu communi. ⁊ remouetur antequā deleatur
forma ſenſus communis apprehendit eam ſenſus exte-
rior illic vbi eſt: quia apprehendit eam ſenſus communis
quaſi eſſet illic vbi fuit. ⁊ quaſi eſſet illic vbi eſt. ⁊ videt
diſtenſionem circularem aut rectam. hoc autem impoſ-
ſibile eſt comparari ſenſui exteriori vllo modo. ſed for-
mans apprehendit illa duo. ⁊ formet ea. quamuis ſit de-
ſtructa res que iam abiit. Poſt hanc eſt vis que vocatur
imaginatiua comparatione anime vitalis. ⁊ cogitatiua
cōparatione anime humane. que eſt vis ordinata in me-
dia concauitate cerebri vbi eſt neruus. ⁊ ſolet compone-
re aliquid de eo qđ eſt in imaginatione cum alio ⁊ diui-
Extimatiua de aliquid ab alio ſecundum ꝙ vult. ¶ Deinde eſt vis extima-
tiua. que eſt vis ordinata in ſummo medie concauitatis
cerebri. apprehendens intentiones nō ſenſatas: que ſunt
in ſingulis ſenſibilibus. ſicut vis que eſt in oue diiudicans
ꝙ ab hoc lupo eſt fugiendum. ⁊ ꝙ huius agni eſt miſerēdū.
videtur etiam hec vis operari in imaginatis compoſitio-
nem ⁊ diuiſionem. ¶ Deinde eſt vis memorialis. ⁊ re-
miniſcibilis que eſt vis ordinata in poſteriore concaui-
tate cerebri. retinens qđ apprehendit vis extimationis de
intētionibus non ſenſatis ſingulorum ſenſibilium. ¶ Cō-
paratio autem virtutis memorialis ad virtutem extima-
tionis talis eſt qualis comparatio virtutis que vocatur
imaginatio ad ſenſum communem. Et comparatio hu-
ius virtutis ad intētiones eſt qualis cōparatio illius vir-
tutis ad formas ſenſibiles. he ſunt vires anime vitalis.
Vis rationalis vires vel ſenſibilis. ¶ Sed anime rationalis humane vires
diuiduntur in virtute ſciendi ⁊ virtute agendi: ⁊ vna-
Vis actiua queque iſtarum virium vocatur intellectus equiuoce aut
propter ſimilitudinem. ¶ Vis autem actiua eſt que eſt
principium mouens corpus hominis ad actiones ſingu-
las que ſunt proprie cogitationis ſecundum ꝙ intentio-
nibus conuenit ad placitum que appropriantur ei. Et
habet reſpectum in comparatione virtutis vitalis appe-
titiue. ⁊ reſpectum in comparatiōe virtutis imaginabi-
lis. ⁊ extimabilis ⁊ reſpectum in comparatione ipſi-
us ad ſe. ¶ Reſpectus autem eius ſecundum com-
parationem ad virtutem vitalem appetitiuam eſt mo-

dus:propter quez accidunt in ea affectiones que appro/
priantur homini.quibus afficitur cito ſine ſit actio. ſiue
paſſio: ſicut confuſio ⁊ erubeſcentia ⁊ riſus. aut huiuſ/
modi: reſpectus autem eius ſm̄ comparationem vir/
tutis vitalis extimabilis aut imaginabilis. eſt modus
ad quem tendit cum contendit adinuenire mādata re/
rum generatarum ⁊ corruptarum ⁊ aduenire artes hu/
manas.reſpectus autem quem habet comparatione ſui
ad ſe.eſt modus qui generat in ea actionem ⁊ intellectū
contemplantem.⁊ hec ſunt intentiones que pendent ex
actionibus ⁊ diuulgantur famoſe.ſicut hoc ꝙ mētiri tur
pe eſt.⁊ iniuriari turpe eſt nō quaſi probata:⁊ quicquid
ſimile eſt huic de propoſitionibus quarum differētia a ꝑ
ſe notis primis.ſ. intelligibilibus diffinita eſt in libris lo
gicis. quamuis comprobate fuerint: ſicut etiam per ſe
note.ſicut iam didiciſti in eiſdem libris.⸿ Opʒ autem
vt hec virtus imperet ceteris virtutibus corporis. ſicut
oportet pro iudicio alterius virtutis quā poſtea nomina
bimus.ita vt hec non patiatur ab illis vllo modo. ſʒ ip/
ſe patiātur ab ea: ⁊ ſunt omnino ſubſtrate ſub ea.ne for/
te contingant in ea affectiones poſt ſe trahentes .eaʒ ꝑ/
uenientes ex rebus naturalibus que vocantur peruerſi
mores:quia oportet vt ipſa non ſit paſſibilis vllo modo.
nec trahibilis.ſed imperās.⁊ tūc habet mores optimos.
poſſibile eſt autem vt mores comparent̄ virtutibus cor
poralibus.ſed cum illa fuerit dominās habebit affectio/
nem efficientem:⁊ ex intellectu habebit affectionem pa
tientem:nominemus autez omnem affectionem morez.
erit ergo vnū ꝑpter qḋ contingunt mores in B. ⁊ in alio
contingunt mores.propter hoc alium. ſi autem ipſa fue/
rit iuncta habebit affectionem paſſibilem.⁊ ſimiliter af/
fectionem actiuam non extraneam:que etiam erūt due
actiones ⁊ duo mores.⁊ mos quidem erit vnus. ſed ha/
bebit duas comparationes.mores autem qui in nobis
ſunt nō comparātur huic virtuti.niſi quia anima huma
na:ſicut poſtea ſcies eſt vna ſubſtātia:hn̄s cōparationē
ad duo.quorum vnum eſt ſupra eam.⁊ altera infra eaʒ.
ſed ſm̄ vnūquodqʒ iſtoruʒ habet vim per quā ordinat̄
habitus qui eſt inter ipſam ⁊ illud:hec autez virtus acti/ Virt⁹ actiua.
ua eſt illa virtus quam habet anima propter debitum
qḋ debet ei qḋ eſt infra eam.ſ.corpus ad regendum ali/
quid.ſed virtus cōtemplatiua eſt illa virtus qua habet Virtus cōtē/platiua.
anima ꝑpter debitum qḋ debet ei.qḋ eſt ſupra ipſaʒ. vt
patiatur ab eo ⁊ perficiat per illud ⁊ recipiat ex illo tāqʒ
anima noſtra habeat duas facies.faciem.ſ. deorſum ad
corpus:quā oportet nullatenus recipere aliquā affectio/
nem generis debiti nature corporis. Et aliam faciē ſur/
ſuʒ verſus pīcipia altiſſima quā oportet ſemper recipe/
re aliquid ab eo: qḋ eſt illic ⁊ affici ab illo. ex eo autē qḋ
eſt infra eam generantur mores.ſed ex eo qḋ eſt ſupra
eam generantur ſapientie.⁊ h̄ eſt virtus actiua.⸿ Sed
virtus contemplatiua eſt virtus que ſolet informari a
forma vniuerſali nuda a materia. ſi autem fuerit nuda
in ſe:apprehendere ſuam formā in ſe facilius erit. ſi aūt
non fuerit nuda.fiet tamē nuda.quia ipſa denudabit eā.
ita vt de omnibus affectionibus eius.cuʒ materia nihil
remaneat in ea.ſed qualr̄ hoc fiat poſtea declarabimus.
hec aūt v̄tus cōtēplatiua hʒ ad has formas cōparatio/
nē diuerſaʒ.qꝛ id qḋ ſolet aliqḋ recipe aliqn̄ eſt recepti/
bile ei⁹ in potētia:aliqn̄ eſt receptibile ei⁹ in effectu.Po Potētia dr trib⁹ modis.
tētia autē tribus modis dicitur ſm̄ prius ⁊ poſterius.di §
citur eniʒ potentia.aptitudo abſoluta.a qua non exiuit
aliquid ad hoc in effectu.nec etiam habetur aliquid pro/
pter qḋ exeat:ſicut potentia infantis ad ſcribendum.di/
citur etiam potentia hec aptitudo quādiu non habet res
niſi id propter qḋ ſit poſſibile eam peruenire ad effectū
ſine medio ſicut potentia infantis ad ſcribendum cum
fuerit adultus.⁊ cum cognouerit encauſtrum.⁊ calamū
⁊ ſimplicia elementa.⁊ dicitur potentia aptitudo cuʒ ꝑ
fecta fuerint inſtrumenta.⁊ ex inſtrumentis acciderit ꝑ
fectio aptitudinis vt fiat potens faciendi quando libue
rit.ita vt non ſit ei neceſſe adiſcere.ſed ſufficiat ei vt tan
tum appetat.ſicut eſt potentia.ſcriptoris perfecti in arte
ſua cum non ſcripſit.potentia autem prima vocatur ab/
ſoluta materialis.ſecunda autem vocatur potentia faci
lis vel poſſibilis potentia vero tertia eſt perfectio. per/
fectionis autem contemplatiue comparatio ad formas
nudas quas prenominauimus.aliquando eſt ſicut com
paratio eius qḋ eſt in potentia abſoluta.⁊ hoc eſt cū hec
potentia anime nondum recepit aliquid de eo qḋ eſt ꝑ/
fectio.quantum ad eam ⁊ tunc vocatur intellectus ma/
terialis ad ſimilitudinem aptitudinis materie p̄me:que
ex ſe non habet aliquam formarum. ſed eſt ſubiectum
omnium formarum.aliquando eſt comparatio eius qḋ
eſt in potentia potentiali:hoc eſt cum in potentia mate/ Intelligibilia p̄ma ⁊ ſcda.
riali habentur de intelligibilibus prima per ſe nota. ex
quibus ⁊ cum quibus acceditur ad intelligibilia ſecun/ Hec eadē alfarabi⁹ tractatu de intellectu.
da.ſed prima intelligibilia ſunt propoſitiones quas con
tingit credere non aliunde.nec quia auditor percipit vl/
lo modo eſſe poſſibile eas aliquando non credere. ſicut
ſentimus hoc:qḋ totum maius eſt ſua parte.⁊ ꝙ eidem
equalia.inter ſe ſunt equalia.⁊ interim dum non acqui/
ritur ei adhuc intentio eius qḋ eſt in effectu niſi hoc mo
do tunc vocatur intellectus in habitu.⁊ poteſt hic intel/
lectus vocari intellectus in effectu.comparatiōe primi:
potentia etenim prima non poteſt intelligere aliquid in
effectu.ſed hec poteſt intelligere aliquid cum inquiſie/
rit.aliquando eſt ſicut comparatio eius qḋ eſt in poten/
tia perfecta.hoc eſt cum inceperint in ea conſiſtere for/
me intelligibiles adepte poſt per ſe nota.ſiue intelligibi/
lia prima.ſed non conſiderat illa nec conuertitur ad illā
in effectu.niſi veluti ſint repoſite apud eum vt cum vo/
luerit conſideret illas formas ⁊ intelligat eas. ⁊ intelli/
gat eas ſe intelligere: ⁊ vocatur hic intellectus in habitu.
eſt enim hic intellectus qui intelligit quotiens vult in/
telligere ſine labore acquirendi quamuis hic etiaʒ poſ/
ſit vocari intellectus in potentia.comparatione eius q
ſequitur poſt ipſum.aliquando autem eius comparatio
eſt ſicut comparatio eius qḋ eſt in effectu abſoluto.hoc
eſt cum forma intellecta nunc in preſenti eſt in eo.⁊ ipſe
conſiderat eam in effectu.⁊ intelligit in effectu.⁊ intelli
git ſe intelligere in effectu. ⁊ ꝙ tunc habet eſſe in eo. eſt
intellectus accommodatus ab alio qui vocatur intelle/
ctus accommodatus per hoc qḋ declarabitur nobis: qꝛ
intellectus in potentia non erit ad effectum niſi per in/
tellectum qui ſemper eſt in actu.⁊ quia cum coniunctus
fuerit intellectus qui eſt in potentia cum illo intellectu.
qui eſt in actu:aliquo modo coniunctionis imprimetur
in eo.ſm̄ aliquem modum formandi.ille qui eſt accom/
modatus ab extrinſecis: hi ſunt ordines virtutum. qui
nominantur intellectus.⁊ contemplatiui.⁊ in intellectu
accōmodato finitur genus ſenſibile ⁊ humana ſpēs eius
⁊ illic virtus humana ꝯfirmatur primis principijs oīs
eius qḋ eſt.⸿ Conſidera ergo nunc ⁊ inſpice diſpoſitio/ §
nes iſtaꝝ virtutuʒ.qualiter alie imperant alijs. ⁊ quali/ Virtutuʒ graduatio.
ter alie famulant̄ alijs:⁊ inuenies intellectuʒ accōmoda

tuʒ pueniſſe. τ omnis alia ſubeſſe illi: qui eſt vltimus finis. deinde intellectui in habitu deſeruit intellectus in effe‑ ctu: τ intellectus materialis cuʒ aptitudine que eſt in eo: deſeruit intellectui in effectu deinde intellectus efficiēs
B deſeruit his oībus. ¶ Obligatio eniʒ aīe cuʒ corpore ſi‑ cut poſtea adhuc declarabit. eſt propter hoc vt pficiat intellectus contemplatiuus τ ſanctificet. τ mūdet: intel lectus aūt efficiēs eſt rector illius colligatiōis anime cū corpore: intellectui aūt efficiēti deſeruit extimatio: exti‑ mationi aūt deſeruiūt due virtutes. virtus poſterior eā: τ virtus prior ea. virtus aūt poſterior eſt virtus. que reti net qđ reddit extimatio memoriali. virtus aūt prior eſt ſup omnes virtutes vitales. deinde virtuti imaginatiue deſeruiunt due virtutes diuerſaꝝ actionū: virtus autem appetitiua deſeruit ei cū obediētia: q2 extimatiua īperat ei moueri aliquo modo pceptionis. virtus aūt imagina‑ tiua ſeruit extimatiue: p hoc ꝙ oſtēdit ei formas retētas in ea: q̄ ſunt apte ad recipiēdū compoſitionē τ diuiſio‑ nē. deide hec dñantur aliqs. virtuti. aūt imaginatiue ſer‑ uit fantaſia: fantaſie vero ſeruiūt gnqʒ ſenſus: virtuti aūt appetitiue ſeruiūt cōcupiſcibilis τ iraſcibilis. ſʒ concupi‑ ſcibili τ iraſcibili ſeruit virtus mouens q̄ eſt in lacertis. τ hic terminātur virtutes vitales vel ſenſibiles. ¶ De‑ inde virtutibus vitalibus vel ſenſibilibus ſeruiunt ve‑ getabiles: quaꝝ prīa τ caput eſt generatiua. deide augu‑ mentatiua ſeruit generatiue: poſt nutritiua ſeruit augu‑ mētatiue: deide quattuor. v̄tutes naturales ſeruiūt iſtis: ſʒ digeſtiue que eſt vna eaꝝ que ſeruiūt: retētiua ex vna parte. τ attractiua ex alia pte. expulſiua vero ſeruit vni‑ cuiqʒ iſtaꝝ. deinde quattuor qualitates ſeruiūt his om‑ nibus. ſed calori ſeruit frigiditas. pparat eni ei materiā: vt ſeruet eius eſſentiā. frigiditas aūt nō hʒ ordinē in vir‑ tutibus: que ꝯueniunt appetitibus naturalibus niſi q̄ſi, ſeruitiuʒ vtilis obſequētie: τ his duabus ſeruiūt ſiccitas, τ humiditas. τ hic eſt finis graduū virtutum.

¶ Expleta eſt pars prima ſexti de naturalibus. ¶ Inci‑ pit pars ſcđa eius capitulū primū de certificando virtu‑ tes que ſunt proprie anime vegetabilis.

A Incipiemus nūc ſignificare ſi‑ gillatim virtutes. quas diximus τ demōſtrabimus eas ex ſuis actionibus. τ p̄mo ex actionibus vir‑ tutū vegetabiliū. ſed primo oium diſpoſi‑ tionē virtutis nutritiue. dicemus igit ꝙ ex pmiſſis cognouiſti cōparationē nutrimēti ad nutritū: τ diffinitionē vniuſcuiuſqʒ illoꝝ τ pprietatem. dicemus nūc ꝙ nutrimētū nō ſemper permutatur in naturaʒ nu‑ triti ſubito. ſʒ primo permutatur aliquātuluʒ a ſua qua‑ litate. τ aptatur pmutationi in ſubſtātia nutriēdi. in quo operat vna ex virtutibus ſeruiētibus virtuti nutritiue:
Digeſtiua. que eſt digeſtiua: τ hec eſt que diſſoluit nutrimētū in ani‑ malibus. τ preparat illud ad hoc vt diffundat equaliter
Nutritiua Deinde virtus nutritiua deducit illud in aial p̄mo ſan‑ guineū pmutādo in ſanguinē. τ humores ex quibus eſt ꝯſtitutio corporis. ſicut iam oſtēdimus alš. ſʒ omne mē‑ brum habet virtutē ppriā nutritiuam. que eſt in eo que pmutat nutrimētū. in ſimilitudinē eius ppriā τ vnit ei. ergo virtus nutritiua reſtaurat qđ ſolutū eſt: τ aſſimilat τ vnit. nutrimētū aūt quāuis plures eius vtilitates ſint ex hoc ꝙ ſit reſtitutio eius qđ ſolutū eſt. nō tñ ad hoc ſo‑ lū eſt neceſſariū. ſʒ quia natura primo eget eo ad augu‑ mētanduʒ: que poſtea nō eget eo niſi ad ponendū illud tñ loco eius ꝙ diſſolutum eſt. ergo virtus nutritiua ex

viribus aīe vegetabilis opatur omni tēpore vite ſingu‑ laris que dū pmanſerit exercens ſuas actiones. vegeta‑ bile τ animale erunt viua: cū aūt deſtructa fuerit vege‑ tabile τ aial non erunt viua. non aūt eſt talis diſpoſitio aliaꝝ virium vegetabilium: augumētatiua etenīʒ opat primo cū generat aial. actionē que nō eſt tñ nutritiue: finis enim nutritiue eſt id qđ diffinimus. ſed hec virtus diſtribuit nutrimentū diuerſo modo: q̄ʒ virtus nutriti‑ ua. qđ eni debet virtus nutritiua ex ſe hoc eſt. vt det vni‑ cuiqʒ mēbro de nutrimēto ſm eius magnitudinē. τ par‑ uitatē τ de nutrimēto vnit ei ſcđm mēſurā quā hʒ equa‑ liter. augmētatiua vero tollit ab vna pte corporis nutri‑ mētum quo indigebat: τ addit aliq pti. τ vnit ei vt illa pa augeatur potētius q̄ʒ alia. miniſtrāte ſibi nutritiua in hoc. ſi eniʒ eſſet dominiū nutritiue adequaret illas. aūt etiaʒ plus largiretur parti. cui augmētatiua ſubtrahet: verbi gratia. q2 nutritiua cū ſola fuerit τ eius actio fortior. τ qđ reſtituitur fuerit amplius q̄ʒ qđ reſoluitur: ipſa ap‑ ponit in latitudine mēbroꝝ τ ſpiſſitudine eorum augu‑ mētum manifeſtuʒ in groſſitie: longitudini aūt eius nō addit augmētuʒ qđ appareat: augumētuʒ autēʒ addit multo plus longitudini. q̄ʒ latitudini: ſed addere longi‑ tudini difficilius eſt q̄ʒ addere latitudini: in augumen‑ tatione etenim longitudinis neceſſe eſt nutrimētuʒ dif‑ fundi in mēbris duris. vt oſſibus τ neruis: per oēs par‑ tes eorum in longum. τ ppagādo. τ elongando inter eo‑ ruʒ extremitates: in augmento aūt latitudinis aliquan‑ do ſufficit carnes augeri. τ oſſa etiam nutriri in latitudi‑ ne. ita vt non ſit neceſſe multuʒ infundi in eo τ moueri. aliquando autē mēbra aliqua in principio vegetationis erūt parua: τ alia mēbra in principio vegetatōis magna: poſtea vero in fine vegetationis eius neceſſe vt id qđ eſt maius fiat minus. τ qđ eſt minus fiat maius. Si aūt do‑ miniū eſſet nutritiue hoc ſemp procederet eadem ppor‑ tione. nutritiua aūt ſm qđ eſt nutritiua efficit nutrimē‑ tuʒ τ vnit corpori equali modo. aut pene equali. ſicut oꝫ fieri in natura eius vt in groſſicie. Sʒ augmētatiua im‑ perat nutritiue vt diſtribuat nutrimētuʒ τ diffundat il‑ lud illic vbi debet augumētatiua diuerſo mō ab hoc ꝙ debet nutritiua. nutritiua aūt deſeruit augūtatiue. in hoc ꝙ nutritiua ſine dubio eſt vniens: τ eſt operans ad nutū virtutis augmētatiue. virtus vero augmētatiua non ap‑ petit niſi augumētare rē. ¶ Sʒ generatiua habet duas
B actiōes. quaꝝ vna eſt creare corpus τ figurare τ forma‑ re. altera vero eſt attribuere partibus eius in pmutatio‑ ne ſcđa formas eaꝝ. ſ. virtutes τ dimēſiōes τ numeros. τ figuras. aſperitatē τ lenitatē τ his adherentia: ſubiecta gubernatōi eius q ſolus oīa pōt: nutritiua v̄o ſeruit huic nutriēdo: ſʒ augmētatiua ſeruit ei augēdo ſʒ ꝙ res mere‑ tur. hec aūt actio pficit in p̄ncipio gñatiōis rei: deide re‑ manet gubernatio cōmodata augumētatiue τ nutritiue: cū aūt opat augumētatiua q̄ſi circa pfectionē. tūc gñati‑ ua iteꝝ excitat cū duabus miniſtris ſuis ad gñandū ſe‑ mē τ ſpme in quo geſcat v̄tus: q̄ eſt eiūdē ſui gñis. omno
dū v̄tus nutritiua appetit hoc vt p eā ꝯſeruet ſuba cuiuſʒ ſingularis. τ augūtatiua appetit. vt p eā pficiat ſuba ſin‑ gularis. ſʒ gñatiua appetit vt p eā remaneat ſpēs: q2 ap‑ petere pmanere: ē res q̄ venit ex deo in oi qđ eſt: τ in ſin‑ gulari qđ nō eſt aptū ad pmanēdū. ſʒ eſt aptū vt ſpēs ei9 remaneat. excitat virtus ad reparādū aliqđ vice eius, vt p hoc ſeruet eius ſpēs nutritiua. ḡ reſtaurat qđ reſolui‑ tur ī ſingulari. τ gñatiua reſtaurat qđ reſoluitur de ſpē. ¶ Fuerunt autem multi: ex quibus aliquis putauit qđ nutritiua eſt ignis: quia ignis nutritur τ augetur. τ er‑ rauit duobus modis. vno quia nutritiua nō nutrit: ſʒ nu‑

Ariſt. 3. de aia tex. 59. c. 2. t. 46. Augmētatiua Nutritiue ſeruit.

C

Nutritiua τ augmētatiua ſunt circa ſin gulares gñatiua circa ſpecies.

trie et auget corpus.ignis vero ꝛ ſi nutriat. non nutrit
vel auget niſi ſe alio:quia ignis non nutritur.ſed fit in eo
aliquid poſt aliud. ꝛ extinguitꝰ ꝙ ꝓceſſit.ſi enim nutrire
tur:ꝛ eius nutrimentum fieret ſm. nutrimẽtuʒ corpore
um non deberet nutrimẽtum corporis ceſſare ſicut nutri
mẽtum ignis non ceſſat:quãdiu inuenit materiaʒ.ſʒ au
Arı.2° ſ aia.c.4. getur ſemper ſine fine. ℂ Sʒ mirabilius eſt ꝙ dixit au
ctor huius ſentẽtie.ſ.ꝙ arbores ideo radicant deorſum:
quia terrenitas mouet eas deorſum ꝛ attenuant in ra
mis ſuperius.primus autẽ error ipſius fuit hic.ſ.ꝙ mul
torum vegetabilium grauiores ſunt rami ꝙ̃ radix. ſe
cundus autem ꝙ propter hunc motum:cur non ſepa
rantur partes ꝛ diſcedũt graue a leui.ſi hoc autem eſt ex
actione anime attribuamus etiam ſimiliter radicare:ꝛ
ramificare anime:quãuis videtur ꝙ in vegetabilibus ſur
ſum eſt.vbi eſt caput eorum.ſed caput vegetabiliũ eſt
Arı.2. de aia.t.38. radix eorum:quia inde oriuntur:deinde primum inſtru
mentuʒ huius virtutis eſt calor naturalis calor enĩʒ eſt
aptus ad mouenduʒ materias.poſt hec ſequitur frigidi
tas ad faciendum eas quieſcere in ſuis perfectionibus
creaturarum ꝛ conſumat eas. ℂ Sed qualitatuʒ paſſi
uaruʒ inſtrumẽtum primum eſt humiditas.ꝛ hʒ eſt que
recipit figuram.quaʒ ſequitur ſiccitas:que conſeruat fi
C guraʒ.ꝛ iuuat ad retentionem forme. ℂ Virtus autẽ ve
getabilis que eſt in animali.non generat niſi corpus ani
male:quia eſt animatiuũ ex qua pẽdet virtus animatio
nis:que eſt differẽtia inter ipſum ꝛ eaʒ:cum quia cõuenit
in hoc ꝙ eſt virtus nutriẽdi ꝛ augmẽtandi.ꝛ complexio
tur augmentata:electa complexione que eſt congrua ani
mali. ꝙ autẽ facit hanc complexionẽ.eſt virtus cõmu
nis vegetabili ꝛ animali ſm ꝙ eſt cõmunis.hoc enim
ſcdm ꝙ eſt cõmunis non debet facere cõplexionẽ pro
priaʒ.non enim vʒ facere complexionẽ propriam niſi in
ipſis:in ipſis enĩʒ preter hoc ꝙ eſt nutritiuũ eſt etiaʒ ani
malis ꝛ habet in ſua natura vt ſenſificet:ꝛ moueat cum
habuerit inſtrumẽtuʒ ꝛ ipſa eſt conſeruans illam coniũ
ctionem ꝛ complexionẽ ſicut cũʒ relata fuerit ad habẽ
tia coniunctionẽʒ ſit contingẽtis.non enim eſt de natu
ra elemẽtorũʒ ꝛ corporum contrariorũʒ coniungi per ſe:
ſed de natura habẽt ire in partes diuerſas.que non con
iungit niſi anima propria.Exẽpli gratia. vt in palma eſt
anima palmifica.ꝛ in vua anima vuifica. ꝛ omnino ani
& ma que eſt forma ipſius materie.Anima etenĩʒ cum ſit
palmifica ſupra hoc ꝙ eſt anima augendi. habet etiam
eſſe anima palmifica.ꝛ in vua anima vuifica:palma aũt
non eget anima vegetabili.ꝛ alia anima ꝓpter quã ſiat
palma:non enĩʒ habet actiones ꝓter quaʒ vegetabiles.
ſed eius anima vegetabilis habet in ſua vegetabilitate
qua eſt palmifica.ſed anima vegetabilis que eſt in ani
mali poſt creationẽ animalia habet actiones ꝓter quas
actiones agit ſola ſecundũ ꝙ eſt vegetabilis tantum:q̃
eſt regẽs animaʒ animalẽ.imo eſt certiſſime preter ani
maʒ vegetabilem:ſi voluerint appellare animam vege
tabileʒ ex intellectu quo diximus.ſ.generali. ℂ Ex dif
ferẽtia vero conſtituẽte non ꝓuenit vlla anima vegeta
bilium.ſed ex differentijs quas habet vnũquodq; vege
tabile per ſe ꝛ non aliud:quia non eſt principium actio
nis vegetabile proprium tantum. ſed anime vegetabili
animalis differentia qua ſeparatur ꝛ conſtituitur vna
queq; ſpecies ſub ipſa eſt virtus anime animalis adiũ
cta illi que aptat illi corpus. ꝛ eſt differentia ad modum
differẽtiarum quas habent ſimplicia non quas habent
cõpoſita.anima autẽ humana non pẽdet ex corpore: ſʒ
habet ſe ad corpus vt forma:ſicut poſtea oſtẽdimus.nec
eget vt ſibi preparetur membrum.concedo autẽ ꝙ ani

matio eius differt ab alijs animationibus.ſimiliter etiã
membra apta ſunt eius animationi.

ℂ Capitulũ ſcdm de certificando modos apprehenſionũ que ſunt in nobis.

LOquamur nunc de virtutibus ſen
ſibilibus.ꝛ apprehẽdẽ
tibus.ſʒ loquamur de eis verba generalia.di
cẽte:q; videtur ꝙ apprehẽdere non ſit niſi
apprehẽdere formaʒ apprehẽſi aliquo mo
dorũʒ.ſed ſi apprehẽdere eſt apprehẽdere rem natura
lem.tunc apprehẽdere eſt apprehẽdere formaʒ alicuius
abſtracti a materia aliqua abſtractione: ſpecies autem
abſtractionis diuerſe ſunt.ꝛ gradus earum multum di
Abſtractio multiplex. ſtantes:formis etenĩʒ materialibus propter materiam
accidunt diſpoſitiones.ꝛ alia que non habent ex ſua eſ
ſentia.ex hoc.ſ.ꝙ ipſe ſunt forme. ergo illarum abſtra
ctio a materia aliquando eſt abſtractio non ſine illis ap
pendicijs. vel aliquibus earũʒ:aliquando illa eſt ꝑfecta
abſtractio que abſtrahit intellectum rem a materia: ab
alijs appendicijs in materia earum:exempli gratia:for
ma etenim humana ꝛ ſubſtantia eſt natura ſine dubio:
in qua conueniunt omnia ſingularia ſpeciei equaliter:
cuius eſt vna diffinitio.ſed quia accidit ei vt exiſteret in
hoc ſingulari ꝛ in illo.ideo multiplicata eſt:hoc autẽ nõ
habet ex natura ſua. ſi enim ex natura humana eſſet.vn
de deberet multiplicari:tunc nõ predicaretur de homo de
aliquo numero vno. ſi vero humanitas eſſet ex hoc ꝙ
eſt humanitas petri.tunc humanitas non eſſet alterius:
ergo vnum ex accidẽtibus que accidunt humanitati ex
materia: eſt ſpecies hec multiplicationis ꝛ diuiſionis:
accidunt autem ei alia preter ꝙ̃ hec accidentia.ſ. quia
cum fuerit in materia acquiretur ei aliquis modus quã
ti. ꝛ qualis.ꝛ vbi ꝛ ſitus.que omnia ſunt extranea a na
tura ipſius:quia ſi hoc ꝙ eſt humanitas eſſet ex hoc pre
dicto modo:vel alio modo quãti ꝛ qualis.ꝛ vbi ꝛ ſitus:
tunc ex hoc ꝙ eſt humanitas oporteret vnumquemq;
hominuʒ conuenire cum alio in his intẽtionibus. ſi aũt
hoc qđ eſt humanitas eſſet ex alio aliquo modo quanti.
ꝛ qualis.ꝛ vbi ꝛ ſitus:oporteret vt omnes homines cõ
uenirent in illo modo:ergo forma humana ex ſui eſſen
tia non debet habere accidẽtia hec:que ſolent ei accide
re.ſed propter materiaʒ habetur cum illis accidẽtibus.
ꝛ propter accidẽtia comparationis que eſt inter eã ꝛ ma
teriaʒ:que comparatio cũʒ remota fuerit deſtruetur ap
prehẽſio ipſa. viſus autem indiget his accidentibus.cũʒ
Viſus apprehẽdit formaʒ eo ꝙ non abſtrahit formaʒ a mate
ria abſtractione vera.ſed eſt neceſſarium materiam ad
eſſe:ad hoc vt forma hec apprehẽdatur in illa: ſed ima
Imaginatiua. ginatio ſiue imaginari.eſt cũʒ abſtrahitur forma a mate
ria maiori abſtractiõe:etenĩʒ formaʒ capit ſine materia:
ita ꝙ ad hoc vt hoc ſubſiſtat in illa nõ eſt neceſſe exiſte
re mãʒ:q: mã ſiue ſit abſens:ſiue deſtructa: eẽ tñ forme
ſtabile erit in imaginatiõe: ꝛ tũc apphẽſio ipſius erit ab
ſtrahẽs eã a colligatiõe.quã hʒ cũ mã abſtractione ꝑfe
cta: ſʒ imaginatio nõ denudat eã ab accñtibus mãlibꝰ.
ſenſus etiã nõ denudat eã a mã denudatiõe ꝑfecta:neq;
denudat ab accñtibus materie:ſʒ imagiatio denudat eã
a mã denudatiõe vera:ſʒ nõ denudat eã vllo mõ ab acci
dẽtibus materie:forme etenĩʒ q̃ ſũt in imaginatiõe ſunt
ſʒ hʒ ꝙ ſũt ſenſibiles ꝛ ſcdʒ q̃litatẽ ꝛ q̃titatẽ aliquã ꝛ ſi
tũ:nõ eſt poſſibile imaginatiõi aliquo mõ imaginari for
mã in tali diſpõne in qua poſſibile ſit ꝯuenire oia idiui
dua illiꝰ ſpẽi:hõ.n.imaginatus eſt ſicut vnus ex hoibus:
poſſibile eſt autem homines eſſe qui ſunt imaginati:nõ
illo modo quo imaginatio imaginatur hominẽ illum.

Eſtimatiua.

¶ Sed eſtimatio parum tranſcendit hunc ordinē abſtractionis: eo ꝙ apprehendit intentiones immateriales que non ſunt in ſuis materijs: quamuis accidat illis eſſe in materia: quia figura. ⁊ color. ⁊ ſitus. ⁊ his ſimilia ſunt res quas non eſt poſſibile haberi niſi a materijs corporalibus: bonitas vero ⁊ malicia. ⁊ conueniens. ⁊ inconueniens. ⁊ his ſimilia ſunt in ſe res non materiales. quibus tamen accidit eſſe materialis. ratio autem ꝙ he non ſunt materiales. hec eſt. ſ. ꝙ ſi he eſſent materiales ex ſe ipſis. non intelligerentur bonitas vel malicia vel conueniens vel inconueniens. niſi accidens corpori. intelliguntur autem ſine corpore: conſtat ergo ꝙ he in ſe nō ſunt materiales. ſed accidit eis eſſe in rebus materialibus. extimatio autem non apprehendit. neqꝫ aſſequitur niſi ſimilia horum. ergo extimatio apprehendit res materiales ⁊ abſtrahit eas a materia. ſicut apprehendit etiā intentiones non ſenſibiles: quamuis ſint materiales. ergo hec abſtractio purior ⁊ vicinior eſt ſimplicitati q̃ due prime. ſed cum hoc tamen non expoliat formam hanc ab accidentibus materie: eo ꝙ particulariter apprehendit eam ſm propriam materiam. ⁊ ſm comparationē eius ad illam ⁊ ligatā cum forma ſenſibili. ⁊ ſtipatam accidentibus materie. ⁊ eſt ↄueniētia imaginatiōis cū illa. ¶ Sed virtus in qua forme exiſtes nō ſunt materiales vllo modo nec accidit eis eē materiatas. nec forme ſunt rerum materialiū: ſed denudate ab omni colligatione eſt materia conſtat: quia comprehendit formas apprenſione nuda a materia omni modo: in eo autē ꝙ ex ſeipſo nudum eſt a materia. res manifeſta eſt. ſꝫ id qđ habet eſſe cum materia. aut cuius eſt eſſe materiale. aut cui hoc accidit. abſtrahit a materia. ⁊ ab omnibus appēditijs ex materia que ſunt cum ipſa. ſed apprehendit id apprehenſione nuda. ita ꝙ ſit exempli gratia ſicut homo qui predicatur de pluribus. ⁊ ita ꝙ apprehēdit multa in vnam naturā ⁊ ſequeſtrat illud ab omni quantitate. ⁊ qualitate ⁊ vbi ⁊ ſitu materialibus. niſi enim denudaretur ab hoc non eſſet aptū dici de omnibus. ⁊ in hoc differunt apphēſio iudicantis ſenſibilis: ⁊ apphenſio iudicantis imaginabilis. ⁊ apphēſio iudicantis extimabilis: ⁊ apprehēſio iudicantis intelligibilis. ⁊ ad hanc intētionem duximus hoc verbū in hoc capitulo.

B

¶ Dicemus autem ꝙ ſentiens habet in ſua potentia finali. ſicut ſenſatum in effectu. ſentire etenī eſt recipere formā rei nudam a ſua materia. ita vt informetur per eā ſentiēs. videns ideſt mutari a formis ſenſibilibus que ſunt extra in rebus ſubiectis. eſt ſicut viſum in potentia. ſimiliter palpatum. ⁊ guſtatum ⁊c̄. primum enim ſenſatū certiſſime eſt id qđ deſcribitur in inſtrumento ſenſus. ⁊ id apprehendit: videtur autem ꝙ cum diciturſentiri ꝙ eſt extrinſecus intellectus eius eſt preter intellectum ſentiēdi in anima. intellectus enī huius qđ dicitur ſentiri extrinſecus eſt qđ eius forma aſſimilata eſt in ipſo ſenſu. ſed intellectus ſentiendi in anima non eſt ꝙ ipſa forma eius effigiata ſit in proprio ſenſu. ⁊ ꝓpter hoc difficile eſt conſtituere eſſe qualitatum ſenſibilium in corporibus. ſed certiſſime ſcimus ꝙ cum aliquod corpus afficit ſenſum: ſed ipſum non afficitur. qđ in ipſo eſt propria qualitas: que eſt principium permutandi ſenſum ſenſu nō permutante ipſum. ¶ Sed democritus ⁊ alia ſecta naturalium. non poſuerunt iſtis qualitatibus eſſe vllo modo. ſed figuras quas ponunt in athomis poſuerunt cauſas diuerſitatis eius: quo afficiūtur ſenſus ꝓpter diuerſitatē ordinis ⁊ ſituum earum: dicētes ꝙ ꝓpter hoc vnus homo ſentit pannum vnum duorum diuerſorum colorū ſm duos intuitus eius: propter quos variantur comparationes eius que ſunt ad ſitus vnius rei in ſe. ſicut colum colūbe: qđ aliquādo videtur ceruleū: aliqñ rubicundi. aliquando coloris aurei ſm diuerſitatem ſituū. ⁊ ob hoc vna ⁊ eadem res eſt homini ſano dulcis: ⁊ infirmo amara. ⁊ iſti ſunt qui poſuerunt ꝙ qualitates ſenſibiles non habent certitudinem in ſe: ⁊ ꝙ non ſunt niſi figure. ¶ Fuerunt autem alij qui non tenuerunt hāc ſententiam. nec poſuerunt iſtis qualitatibus certitudinem in corporibus. ſed dixerunt ꝙ he qualitates non ſunt niſi paſſiones tantum ſenſuum. ita ꝙ in ſenſibilibus nihil eſt de eis. iam autem oſtendimus deſtructionem huius ſentētie. ⁊ oſtēdimus ꝙ in aliquibus corporibus ꝓprietas eſt que afficit ꝓprietatem lingue. exempli gratia. id. ſ. qđ vocamus dulcedinem cum guſtamus. ⁊ alia corpora habent aliam proprietatem certiſſime quam vocamus guſtum. ⁊ nihil aliud. ſed ſentētie auctorum de figuris iam deſtruximus fundamentū in premiſſis. ſed ad hoc etiam patefiet deſtructio eius: ſi enim ſenſatū eſſet figura. oporteret vt cū tangeremus figuram. ⁊ apprehēderemus eam per ſe non cum pupilla. videremus etiam colorem eius: vnum enim ſentiēs ex vna parte apprehēdit vnum quid. ſed cum apprehēſio fuerit ex vna parte id qđ de illo non apprehēditur: aliud eſt ab eo ꝙ apprehēditur: color igitur aliud eſt a figura. ſi autem dicitur ꝙ vna res afficit duo duabus affectionibus diuerſis: cuius vna affectio in vno ſit tactus. ⁊ eius affectio in alio viſio. ſi ita fuerit ipſa figura non erit ſenſata. ſed figura erit affectio diuerſa per quam afficit in diuerſis ſenſibus aliud q̃ illa. ſenſibile etiam corpus eſt. quod ſicut ipſi tenēt nō afficitur niſi ex figura. erit ergo vt ſenſibile non afficiatur niſi ex figura. vna ergo eadem res afficitur in vno inſtrumēto vna figura. ⁊ in alio alia: ſed ſm eos nulla figura eſt que non poſſit tangi: ergo hoc viſibile etiā poſſibile eſt tangi. conſtat autē ꝙ in colore contrarietas eſt: ⁊ preter hoc etiā in ſapore. ⁊ preter hoc etiā in alijs. in nulla autem figurarum eſt aliquid contrarietatis: iſti etiam certiſſime ponunt ꝙ omne ſenſatum eſt tactum. ipſi etiā ponunt ꝙ de viſu aliquid emittitur: qđ tangit idem. ſed ſi ita eſſet oporteret. vt qđ tāgitur duobus ſenſibus eſſet tantū figura. mirū eſt autem ꝙ obliti ſunt figuras non apprehendi niſi cum fuerint ibi colores aut ſapores. aut odores. aut alie qualitates. ⁊ ꝙ nullo modo ſentitur figura nuda. ſi autem fuerit hoc. tunc ex hoc ꝙ figura nuda cum ſit ſenſibilis afficit ſenſum aliqua iſtarum affectionum. ⁊ preter figuralitatem affirmatum eſt eſſe iſtarum affectionum: ⁊ quia non eſt ipſamet figura. ⁊ conſtat quia ſenſus non ſentit figuram nudā. niſi ſentiat cum ea aliud.

C

¶ Dixerunt etiam aliqui antiquorū qđ poſſibile eſt: vt anima alio modo ſentiat ſenſibilia. ſine medijs. ⁊ ſine inſtrumētis. ſed media ſunt ſicut aer. exempli gratia. viſus: inſtrumēta vero ſunt ſicut oculus viſui. vnde hi procul ſunt a veritate. ¶ Si enim ſentire haberet anima ꝑ ſe ipſam ſine inſtrumentis. tunc hec inſtrumenta eſſent ocioſa in creatura ⁊ inutilia. Jtē cum anima ſm eos aliud ſit a corpore non habens ſitū: impoſſibile eſt tunc aliqua corpora eſſe ꝓpinquiora ei: ⁊ accidētia ad ipſam. ⁊ alia remotiora ab ea ⁊ occultata: que non ſentiat. ⁊ omnino oportet vt nō ſit diuerſitas in ſitu corporꝫ quātū ad ipſam. nec occultatio nec manifeſtatio: he. n. diſpoſitiones corporꝫ ſunt. ⁊ circa corpora. ⁊ oꝫ vt aīa aut ſit apprehēdens oīum ſenſibiliū aut nullius. ita vt nō poſſit abeſſe aliqđ ſenſatū ab eius apphēſiōe. H eni abſentia eſt alicuius rei q̃ eſt diuerſa a pñtia eiꝰ ⁊ hec res aliqñ eſt abſens aīe. aliqñ pñs qđ ſit ex loco ſituali: oꝫ ergo vt aīa ſit corpus. iſti autem nō tenent hoc.

¶ Poſtea aũt declarabimus. ꝙ forme apprehenſe que non poſſunt ſeparari a materia. ⁊ a colligatione cũ materia. impoſſibile eſt imprimi ſine inſtrumento corporali. Sed ſi anima non egeret medijs ad apprehendendũ res. oporteret vt viſus non egeret lumine. nec medio claro. ⁊ applicatio viſi ad oculum non prohiberet viſum. ⁊ obturatio auris nõ ꝓhiberet ſonũ. ⁊ langores q accidũt

b huiuſmodi inſtrumẽtis nõ ꝓhiberẽt ſentire. ¶ Fuerũt autem aliqui qui poſuerunt mediũ diſturbans dicentes qđ mediũ quanto fuerit tenuius. magis erit peruium. vnde ſi eſſet purum perfectior eſſet viſio. ⁊ res amplius videretur ꝗ̃ modo videatur. ⁊ eſſet poſſibile videri tũc quicquid eſt in celo. hec autem dictio falſa eſt. non enim oportet vt ſi ꝓpter attenuationem prouenit augmentũ viſus. ideo ꝓpter priuationem aeris proueniat maius augmentum videndi: attenuatio autem non eſt via. vel cauſa attenuandi corpus. ſed inane ſm̃ eos eſt priuatio corporis. ſi autem inane haberet eſſe aliquid: tunc inter ſenſatum ⁊ ſentiens remota non eſſet continuitas vllo modo. nec eſſet ibi actio nec paſſio. ¶ Fuerunt etiã alij qui putauerunt. illud .ſ. ꝙ ſentiens generaliter. vt anima: pendet ex ſpiritu: qui eſt corpus acute penetrans. cuius poſtea exponemus diſpoſitionem. quia ipſum eſt inſtrumentum apprehendendi. ⁊ quia hic ſolum poteſt extendi ad ſenſibilia ⁊ obuiare illis. ⁊ eque diſtare ab illis. ⁊ habere ad illa aliquem ſitum ex quo prouenit apprehẽdere. hec autem ſententia etiam falſa eſt. huius enĩ ſpeciei non retinetur eſſentia. niſi per hec nutrimenta que illum circũualant. ſi autem admiſcetur ei aliquid extrinſecus complexionaliter aut ſm̃ compoſitionẽ: deſtruitur eius ſubſtantia: deinde non habet motum localem. quem ſi haberet poſſibile eſſet ipſum ſeperari ab homine: ⁊ poſtea redire ad ipſum. ⁊ poſſibile eſſet hominem mori ⁊ viuere ſecundum ſuam propriam voluntatem vno tempore. ſi autem ſpecies eſſet huius. non indigeret inſtrumentis corporalibus. ergo verum eſt ꝙ ſenſibus neceſſaria ſunt inſtrumenta corporalia. ⁊ aliquibus corꝑ media. ¶ Quia ſentire eſt paſſio aliqua que eſt receptio forme. ſenſati. ⁊ permutatio in ſimilitudinem ſenſati in effectu. ⁊ ſentiens in effectu eſt ſicut ſenſatum in effectu. ⁊ ſentiens in potentia ſicut ſenſatum in potentia. ſenſatum etenim certiſſime ⁊ propinquum hoc eſt per qđ informatur ſentiens ex forma ſenſati. ergo ſentiens eſt aliquo modo ſentiens ſeipſum non corpus ſenſatum. ipſũ enim eſt qđ informatur forma. que eſt propinquũ ſenſatum. ſed extrinſecum informatum eſt forma. que eſt ſenſatum procul: ergo illud ſentit ſeipſum non viuere. ⁊

c ſentit ſeipſum non corrui: cum voluerimus dicere propinquiorem ſenſum. ⁊ in quo iam non eſt medium. ſed paſſio ſentientis ex ſenſato. non eſt ad modum motus nec eſt illi affectio cõtrarij ad contrarium: ſed eſt perfectio. ſ. quia perfectio que eſt in potentia. iã fit in effectu. ſine conuerſione effectus in potentia. ¶ Poſtꝗ̃ autem locuti ſumus de apprehendere qđ eſt generalius ꝗ̃ ſentire. ⁊ locuti ſumus de qualitate ſentiẽdi generaliter. dicemus nunc ꝙ omne ſentiens apprehendit ſuum ſenſatum: ⁊ apprehendit etiã priuationem ſui ſenſati: ſed ſenſatum apprehendit per ſeipſum priuationem ſui ſenſati. ſicut tenebras oculus: ⁊ ſilentium auditus. ⁊ huiuſmodi. quia illa in potentia ſunt: non in effectu: ſed apprehendere qđ vnumquodqꝫ horum eſt apprehendere. nõ pertinet ad ſentientem. apprehendere etenim hic nõ eſt ꝙ videatur nec ſonus qui audiatur. vnde non apprehẽditur niſi actione intelligibili. aut extimabili. ſicut poſtea declarabitur ex earum diſpoſitione.

¶ Capitulum tertium de ſenſu tactibili. A

PRimus ſenſuum propter quem animal. eſt animal eſt tactus: ſicut enim omne qđ habet terrenam animam habet virtutem nutritiuam. ⁊ poſſibile eſt vt nõ habeat aliquam aliarũ. ſed non cõuertitur: ſic omne qđ habet animã ſenſibilem habet ſenſum tangendi: ⁊ poſſibile eſt vt nõ habeat aliquem aliorum: ſed non conuertitur. diſpoſitio etenim nutritiue comperatione virtutum aliarum anime terrene: eſt qualis diſpoſitio tactus comperatione aliarum virtutum anime ſenſibilis: hic eſt ꝙ prima compoſitio animalis eſt ex q̃litatibus tactibilibus: ⁊ ex quibus eſt cõplexio eius: deſtructio eius fit ex earũ diuerſitate: ergo ſentire eſt natura anime. ⁊ oꝫ vt ſit prima natura illud qđ indicat. vnde proueniat deſtructio: ⁊ id propter qđ conſeruatur: qđ prodeſt ⁊ eſt prior alijs ſpeculationibus que indicãt ea que proſunt. ſed non ad ꝯſtituendum: aut nocent. ſꝫ nõ ad deſtruendum. ¶ Guſtus autem quamuis inter guſtata iudicet id propter qđ permanet vita. tamen poſſibile eſt vt deſtructo guſtu animal remaneat animal. ¶ Alij enim ſenſus fortaſſis cooperanẽ ad inquirendũ nutrimentum conueniens. ⁊ ad diſcedendum a nociuo. ¶ Alij etiam ſenſus non iuuant ad ſentiendum qđ aer continens vel circundans corpus exẽpli gratia eſt adurens vel congelans. Et ꝙ omnino fames eſt deſideriũ ſicci ⁊ calidi. ⁊ ſitis eſt deſiderium frigidi ⁊ humidi. nutrimentum etenim certum eſt qđ eſt huiuſmodi qualitatum quas apprehendit tactus. Guſtus etiam eſt delectatio: vnde ſepe deſtruitur ſenſus guſtus: cum infirmatur ⁊ remanet animal. ergo tactus eſt primus ſenſuum qui eſt neceſſarius omni animali terreno. De motu aũt poteſt quis dicere ꝙ cognatus eſt ſenſui in animali. ſicut in ſenſibus vna eſt ſpẽs prior. Similiter videtur inter virtutes motus ſpecies aliqua eſſe prior. ſed diuulgatum eſt ꝙ animalium quoddam eſt habens ſenſum tãgendi ⁊ non habet virtutem mouendi ſicut ſpecies conchilium. Dicemus ꝙ motus voluntarius duplex eſt: quia ⁊ eſt motus localis de loco ad locum. ⁊ eſt motus cõtrahendi. ⁊ extendendi membra animalis: ex quo non prouenit motus totius de loco ſuo. Impoſſibile eſt autẽ vt animal habeat ſenſum tangendi. ⁊ nõ habeat in ſe virtutem motus aliquo modo. quomodo enim ſciretur habere ſenſum tangendi. niſi videretur in eo aliquis modus refugiendi contactum vnum ⁊ appetendi alium: vnde exemplum. de conchilibus qđ inducũt ⁊ de alijs. nihil valet: quoniam nos videmus conchilium. in ſuis conchis motus conſtrictionis. ⁊ dilatationis. ⁊ reflexionis: ⁊ extenſionis in partibus corũ: quamuis non diſcedant a loco ſuo. ¶ Et ex hoc cognoſcimus ꝙ ſentiũt tactum. videtur ergo. ꝙ quicquid habet tactum habet in ſeipſo aliquẽ motũ voluntariũ. aut in ſe toto. aut in ꝑtibus ſuis. ¶ Ea autem que tanguntur diuulgatum eſt ꝙ ſunt calor. ⁊ frigiditas humiditas ⁊ ſiccitas. aſperitas ⁊ lenitas ⁊ grauitas ⁊ leuitas. Sed duricies ⁊ mollicies. ⁊ viſcoſitas. ⁊ ſolubilitas. ⁊ huiuſmodi non ſentiuntur: niſi conſequentes eas quas prediximus. Caliditas etenim ⁊ frigiditas vnaqueqꝫ per ſe ipſam ſentitur propter hoc ꝙ accidit inſtrumento pati ab eis. Sed duricies ⁊ mollicies. ⁊ humiditas ⁊ ſiccitas putantur nõ ſentiri per ſe ipſas: quia accidit ex mollicie vt obediatur omni volenti penetrare in corpus ſuum: ⁊ ex ſiccitate accidit vt reſiſtatur: quia cum coniungitur ei membrũ ſentiens repellit illud. Ex aſperitate etiam accidit ſimile huic: quia ex partibus ſupereminentibus accidit repri-

Ari. 3° de aïa.t. 66.

Ari 2. de aïa.t. 28. ⁊ .86.

Ari 6 de aïa.t. 28.

Ari. 2. de aïa.t.10.

Quodq animal ht sensum tac ⁊ motum —

— Senſati qualitas nō ſentitur: ſȝ qualitas a ſenſibili i ſenſu pducta

mere. ex ſubſiſtētib' vo nō accidit aliqd. Ex leni quoqȝ accidit lenitas. ⁊ equalitas. Sȝ ex grauitate accidit tendere deorſuȝ. ⁊ ex leuitate ꝯtriuȝ huius. Dicemus ḡ ꝯtra B auctorē huius dictionis. non eſt neceſſe vt ſenſatum ꝑ ſe ipſum ſentiat ſine paſſione accidente ex ſe ipſo. Calidū etenim quā diu nō calefecerit non ſentiet: qm̄ non ſentit qḋ eſt in ſenſato. ſed id qḋ accidit ſentienti ex illo. ita vt quādiu illud nō accidit ei ipſuȝ nō ſentit: qꝛ ſenſatū per ſe ipſum eſt. id ꝓpter qḋ accidit inſtrumēto ſentiēti. q̄litas ſimilis ei que in illo eſt. ⁊ tūc ſentit: ſilr eſt repheñſio que fit ex ſicco. ⁊ aſpero. ⁊ lenitas ex leni. ⁊ tendere ad locū ꝓpriū ex graui ⁊ leui. Grauitas etenim ⁊ leuitas ſunt due iclinationes. ⁊ extēſio etiā eſt inclinatio ad aliquā ꝑtē. he diſpoſitiones cū acciderint inſtrumētis ſentiunt ſine medio caliditatis aut frigiditatis aut coloris. aut ſaporis aut alioꝝ ſenſibiliū: ita vt ſi nō eēt illud mediū: nō illud eſſet ſenſatū ꝑmo. nec ſenſatum ꝑ ſe ipſum. ſȝ eēt ſenſatū ſcḋo ⁊ accñtalr. ❡ Eſt aūt h̄ alius modus de eo qḋ ſentit. ſicut ſolutio ꝯtinuitatis q̄ venit ex vbere vel ex alio. ⁊ nō eſt ex calore. vel ex frigore. nec ex humore: nec ex ſiccitate. nec ex duritie. nec ex mollitie. nec ex aliqua ꝑdictaꝝ. Silr etiā ſentire voluptates tactibiles. ſicut voluptas coytus. ⁊ ſimilia oȝ ꝯſiderare qualr fiāt. ⁊ quomō attribuant virtuti tactiue ꝓpñe ❡ Jaȝ autē putauerūt aliqui hoīes ꝙ nulle qualitates ſentiunt niſi mediāte eo ꝙ accidit ex ſolutione ꝯtinuitatis. ſed nō eſt ita. Calidū eteniȝ ⁊ frigidū. ſcḋȝ ꝙ ex eis mutat complexio. ſentiunt equalr. Solutio aūt ꝯtinuitatis nec ē equalis. nec ꝯſilis in toto corꝑe. vñ nos dicimus ꝙ ſicut aīal generat ex mixtiōe elemētoꝝ ⁊ ex cōpoſitiōe: ſic etiā ſanitas ⁊ īfirmitas q̄dā cōparant cōplōni. ⁊ q̄dā officialiū coequalitati ⁊ cōpōni. ⁊ ſicut in corruptiōe cōplōnis eſt aliqd qḋ eſt nociū: ſic etiā in corruptiōe cōpōnis eſt aliqd qḋ eſt mortiferꝝ: ⁊ ſicut eſt tactus ſenſus. quo dephēdit qḋ corruptū eſt de cōplexione. ſic etiā eſt ſenſus quo cognoſcit qḋ corruptū de cōpoſitione. ḡ ⁊ tactu dephendit etiā ſolutio cōtinui. ⁊ eius ꝯtriuȝ qḋ eſt eius reſtauratio in cōtinuitate. ❡ Dicem' etiā ꝙ ois diſpoſitio q̄ eſt C ꝯtria diſpoſitioni corꝑis. ſentit in ꝑmutatione ⁊ motu ad illā. ⁊ nō ſentit poſtq̄ȝ habet ⁊ reſidet: ſenſus ⁊ enim aut paſſio eſt. aut adiūctus paſſioni paſſio aūt nō eſt niſi cuȝ aliqd remouet ⁊ aliquid aduenit: vnde inquieto non eſt paſſio. ⁊ hoc eſt in malis ⁊ in bonis cōplexionib' ſimul. cōplexiones etenim male cū quieſcant poſtq̄ȝ corrupe-runt cōplexiones nāles. ita qḋ he male facte ſint quaſi naturales nō ſentiunt: ⁊ ob hoc etiā nō ſentit calor ethicoꝝ: quāuis multo fortior ſit q̄ȝ calor tertianoꝝ. Sed ſi naturales adhuc habuerunt eſſe: iſte extranee q̄ aduerſant ſentient: ⁊ hoc nominat infirmitas cōplexionis diuerſe: ⁊ iſtud quietū vocat infirmitas cōplōnis ꝯueniētis. ḡ dolor ⁊ remedium doloris etiam ſunt de ſenſibus tactibilibus. Sed differt tactus ſecundū hanc intētionē ab alijs ſenſibus. Alioꝝ etenim ſenſuum quidā ſunt qui nō hn̄t voluptatem nec dolorem. ⁊ quidam ſunt qui delectant ⁊ dolent mediantibus alijs ſenſibus. Sȝ ille in quo non eſt voluptas eſt viſus qui non delectat nec dolet. Sed aīa eſt que delectatur intus ꝓpter illud aut dolet. ❡ Similiter etiaȝ eſt diſpoſitio auditus: qꝛ auditus non dolet ex forti ſono. ſicut viſus ex forti colore ſicut eſt lumen. nec dolet ex hoc ꝙ audit aut videt. ſȝ ex hoc ꝙ tangit. ⁊ accidit ei dolor tactibilis. ⁊ ſic aduentus huius afficit illum conſtrictione tactibili. ❡ Sed olfatus ⁊ guſtus. dolent. ⁊ delectant cum afficiuntur conueniēti qualitate aut inconuenienti. Tactus vero aliquando dolet ꝓpter qualitatem tactiuaȝ. aut delectat. aliquando dolet aut delectat. nō mediante alia qualitate que ſit primuȝ ſenſatū. Sȝ ꝓpter ſolutionē ꝯtinuitatis. ⁊ ꝓpter ſuam cōtinuitatē. Ex ꝓprietatibus autez tactus eſt ꝙ hȝ inſtrumentuȝ naturale qḋ eſt caro neruoſa ex hoc ꝙ ſentit: aut caro ⁊ neruus ſentit ex tactu: quamuis non ſit ibi mediū aliquo modo. Jpſe enim ſine medio ꝑmutat ꝓpter tangentia habentia qualitatē. ⁊ cuȝ ꝑmutat ſentit. non eſt autē iſta diſpoſitio omnis ſenſus cum ſuis ſenſatis. nec debet putari ꝙ ſentiens eſt neruus tantuȝ: ſȝ neruus reddit certe ſenſum tactibilē alij mēbro qḋ eſt caro Si enim ſentiens eſſet ipſe neruus tantū: oporteret eſſe ſentiens in tota cute hominis ⁊ eius carne aliquid expāſum ſicut ſunt pānicula. aut ſenſus eius eſſet. non in omnibus partibus eius. ſed in aliquibus partibus que ſūt in eo. neruus aūt qui eſt ſenſus tangendi eſt reddēs ⁊ recipiens ſimul: Neruus vero cōcauus eſt reddēs viſum. ſed non eſt recipiens. non enim eſt recipiens. niſi ille cui reddit. qui eſt criſtallinus humor: ⁊ qui ambit illū ſpūs ergo manifeſtuȝ eſt ꝙ natura carnis eſt recipere ſenſuȝ. quamuis ad recipiendum illum eget vt recipiat aliūde. ⁊ ex virtute alterius membri: mediantibus aūt neruis. Si vero principium fuerit in illa. erit ſentiens per ſe ipſam. quāuis ſit caro ſicut eſt cor: licet enim ſepararētur in corde fila neruoꝝ: non eſt tamen longe: quin excipiāt ab eo ſenſum. ⁊ reddant vni origini. ⁊ ab ea origine reddatur cerebro. ⁊ alijs membris: ſicut poſtea demonſtrabimus: ⁊ qualiter ſit diſpoſitio epatis ex hoc ꝙ diſpergunt in eo vene capillares: que ex eo recipiunt ⁊ reddūt alij. poſſibile eſt autem vt hoc ꝙ diſperguntur in eo capillares vene ſit potius ad roborandū eſſentiā ſuam. ⁊ ad ꝯſtringendum carnem ſuaȝ. ❡ De his autem alr diſputamus poſtmodū. Ex proprietatibus etiaȝ tactus ē D ꝙ tota cutis que circundat corpus: eſt ſentiens ꝑ tactū. ⁊ non vna ſola pars eius eſt. qꝛ enim ſenſus iſte eſt natura conſeruans corpus. ab accidentibus que multuȝ nocent ſi conſiſterent in aliquo mēbrorū cui acciderent: oportuit idcirco vt totum corpus poneretur ſentiens ꝑ tactum. ⁊ quia alijs ſenſibus reddunt res non contingētes. ⁊ de procul ſufficit vt eoꝝ inſtrumentum eſſet vnuȝ membrum: cui cum ſenſatum ſibi coniunctum fecerit impedimentuȝ: ſciet anima ⁊ cauebit ſibi ab eo ⁊ ſeperabit corpus a parte illa. ❡ Si autem inſtrumentū tangēdi eſſet aliquod vnuȝ membroꝝ: non perciperet anima de corrumpentibus: niſi quantuȝ contingeret illud. ❡ Videntur autē virtutes tangēdi multe: quaruȝ vnaqueqȝ appropriatur vni contrarioꝝ. videlicet vt id ꝑ qḋ comprehendimus ꝯtrietatē que eſt inter graue ⁊ leue ſit aliud ab eo ꝑ qḋ apprehēdimus ꝯtrietatē que eſt inter calidum ⁊ frigidum. Jſte ⁊ enim ſunt prime actiōes ſenſus. ⁊ oportet vt vnūquodqȝ genus eaꝝ habeat virtutē propriā. Sed qꝛ iſte virtutes diffuſe ſunt ꝑ oīa mēbra equaliter. ideo putauerunt eas eſſe vnam virtutē. veluti ſi tactus ⁊ guſtus eſſent diffuſi ꝑ totū corpus: ſicut ſunt diffuſi in lingua putaret ꝙ eoꝝ principiū. vna virtus eēt. Sed qꝛ diuerſi ſunt extra linguā. ideo cognita eſt eoruȝ diuerſitas. Nō aūt oportet neceſſario vt vnaqueqȝ iſtarum virtutum inſtrumentū habeat ſibi ꝓpriuȝ. Sȝ poſſibile eſt vnum inſtrumentū eſſe cōe illis. Omne autem mediū nō oȝ habere in ſeipſo qualitatē quam reddit. iō vt cum receperit. ⁊ reddiderit: reddat aliquid nouū: ꝓpter qḋ accidat paſſio. ⁊ accidat ſentire: paſſio etenim nō accidit niſi ex re noua. Simil'r etiā inſtrumentum tangendi: ſed medium. exempli gratia. qḋ non eſt calidum nec frigidum. eſt duobus modis: vnus eoꝝ eſt vt nullo modo participet ipſas qualitates. Alter vero vt partici-

De ethica febre.

Differentia ſenſuū

pes eas. ſed equaliter. ita vt nec calidū nec frigidū. ſ; tēperatum vel equale mediū. Impoſſibile aūt erat vt inſtrumentū tangendi eſſet vacuū ab his q̄litatibus oīo. Ex illis. n. cōpoſitū eſt: oportuit ergo eſſe vacuū ab vltimitatibus cā complexionis ⁊ equalitatis ad ſentiendū id qđ eſt diſtēperatum: q: qđ ex cōplexiōibus tangentibus eſt vicinius equalitati illud eſt ſubtilioris ſenſus. Et

Ari de ſenſu ⁊ ſen. L.c.9 q: homo ex omnibus aialibus ꝓpinquior eſt equalitati. ideo eſt ſubtilioris tactus: qui eſt primus ⁊ cap̄ ſenſuū. Et quia animal eſt terenū. iō impoſſibile eſt ſeparari ab eo qui non fit niſi ex cōpoſitione equali que indicet inter

Ari. tertio d aia. tex. 63. ⁊. 66. ꝯtraria. ergo manifeſtum eſt ex hoc. ꝙ ſimplicia ⁊ illis ꝓxima. nec habent ſenſū nec vitam. nec augmentū. qđ eſt in aliquo. qđ eſt ꝓpinquū ſimplicibus. Sufficiat autē qđ locuti ſumus de tactu.

Capitulum quartū de guſtu.

A Guſtus ſequiť poſt tactū. cui⁹ vtilitas eſt in actione ꝑ quā ꝑficiť corpus que facit deſiderare nutrimentū. ⁊ experiri. Conuenit autem cū tactu in vno. ꝙ guſtatū frequētius tactu dep̄hendiť. ſed differt ab eo in eo ꝙ ipſe tactus non reddit ſaporē ſicut tactus calidi reddit calorē. ſed quaſi eget medio qđ recipiat ſaporē ⁊ ſit in ſe non habēs ſaporē: q eſt humor ſaliue: qui ꝓuenit ex inſtrumentis ſaliualibus. Si vero hic humor fuerit expers ſaporum reddet ſapores firmiter. Si autē admixtus fuerit ei aliquis ſapor ſicut eſt in amaritudinarijs. aut in illo qui habet in ſtomaco ſuo humorē acetoſū: manifeſte ꝯfundet qđ reddit cum ſapore qui eſt in eo ⁊ aſſimilabit illud amaro aut acido. ¶ Eſt autē h̄ locus ꝯſiderandi hoc. ſ. an hic humor nō fiat medius niſi q: cōmiſceant ei partes habētes ſaporem cū mixtiōe diffuſa ꝑ eū. ⁊ deinde penetret ⁊ diffundať in lingua. quouſq; cōmiſceať cū lingua. ⁊ ſentiať. an ipſe humor ꝑmutetur ad recipiendū saporē ſine cōmixtione hoc enī; cōſiderandū eſt. Si enim ſenſatū eſt ipſum cōmixtū. tūc humor nō eſt medius abſolute. ſed eſt medius ad facilius ꝯtinuandā ſubſtantiā ſenſatā habentē qualitatem ꝯſentientē. Ipſum aūt ſentire nō fit niſi tactu ſentientis ſenſatū ſine medio. Si aūt humor fuerit qui saporē recipit. ⁊ ſit alicuius qualitatis ꝑ ipſum ſenſatum certiſſime erit humor. ⁊ fiet hoc ſine medio. ⁊ ſapor cum offenderit inſtrumentū guſtādi ſentietur. Senſatū vero qđ venit ab intrinſecus ſi poſſet habere hūc tactū accidentē ſine medio. eſſet guſtus nō ſicut viſus. qui non pōt offendere inſtrumentū videndi ſine medio. ſi enim inſtrumentū tetigerit viſum nihil app̄hēdet. Melius eſt aūt vt h̄ humor ſit faciendi facile. ⁊ ſit alterius qualitatis. ⁊ ꝯfundatur ſimul. Si enim poſſet. tangi ſubtiliter ſine humore eſſet guſtus. Si aūt diciť quomō ponticū ⁊ ſtipticū guſtanť cum ipſa oppilent ⁊ ꝓhibeant penetrare. Dicem⁹ ꝙ primū cōmiſcenť cū lingua mediante hoc humore: deinde afficiunt ipſum alia qualitate ꝑ quā cōmiſcenť. Sapores aūt quos apprehendit guſtus. ſunt dulcedo. ⁊ amaritudo. ⁊ acetoſitas ⁊ ſtipticitas. ⁊ ponticitas. ⁊ acuitas. ⁊ vnctuoſitas. ⁊ ſalſedo ⁊ inſipiditas. Inſipidū aūt videť quaſi quod non h; ſaporem. ⁊ eſt ſicut quod guſtatur de aqua ⁊ de albumine oui. Sed ceteri multiplicati ſunt propter hoc ꝙ ſunt medij: quia preter hoc ꝙ afficiunt guſtū. ſunt quidam eoꝝ qui afficiunt ⁊ tactū. Sed cōponiť ex natura ſaporatiua. ⁊ affectiōe tactiua. vnū quiddā qđ non diſcerniť vno ſenſu. ⁊ fit illud. quaſi ſapor purus ⁊ diſcretus. ¶ Videť aūt ꝙ vni ex saporibus qui ſunt medij inter extrema adiungať ſolutio ⁊ calefactio ⁊ vocať h̄ compoſitio acuitas. Alij aūt adiūgiť ſapor ⁊ ſolutio ſine calore. ⁊ hoc eſt acredo. Alij aūt cū; ſapore ꝯiūgunť ſiccare ⁊ ſpiſſare. ⁊ hec eſt pōticitas. Similiter ēt eſt in alijs que expoſita ſunt in libris ph̄icis.

Capitulum quintū de olphatu.

Quamuis homo maioris īgenij eſt in olfaciēdo q̄; omnia aialia. ⁊ in propalādo odores occultos cōfricatiōe qđ nō h̄nt cetera. ⁊ attenuat eos ad ſentiēdū olfaciendo. in quo conueniunt cetera cū eo. tū cum hoc non recipit odores fortiter. ita vt ex eis afficiātur imaginationibus eius ſimilitudines firme. Sicut acquirunť ex tactis ⁊ guſtatis. vnde videtur ꝙ diſcretiōes odoꝝ in aia ipſius ſunt debiles. ⁊ ideo odores apud eum nō habent noīa niſi duobus modis. vno mō ſ; modum placendi ⁊ diſplicendi: ſicut dicitur redolens ⁊ fetēs: ⁊ ſicut ſi diceretť ſapor ſapidus. ⁊ inſipidū ſine diſcretione differentie ⁊ appellatione. Alio vero mō cū denominať eius nomē ſecūdū ſimilitudinē eius ad saporē vt dicať odor dulcis. ⁊ odor accidus. quaſi odores qui ſolēt ꝯiungi cum ſaporibus nō cōparanť niſi illis. nec cognoſcunť ſine illis. Videtur aūt ꝙ diſpoſitio apprehendendi odores in hoīe eſt ſicut diſpoſitio app̄hēdēdi corpora reꝝ ⁊ odores eaꝝ in aialibus habētibus oculos duros. videnť etenim nō apprehendere niſi quaſi ſimilitudines incertas ſicut cum debilis viſus. app̄hēdit corpus eminus. ¶ Multa vero animaliū habentium occulos duros h̄nt maximā virtutē; app̄hendendi odores ſicut apis. ⁊ ꝙ eſt ſimile illi: cui non eſt neceſſe olfacere. ſ; reddunť ei odores in aere. Mediū aūt odorandi eſt corpus non habens odorē; ſicut aer ⁊ aqua que deferunt odores odoratoꝝ. ¶ Iam aūt diſſenſerunt hoīes in odoratu. quidam eoꝝ enim dixerunt ꝙ odor reddiť ꝓpter ꝑmutationē medij ex reſolutione partiū corporis ſenſati. Quidam vero dixerunt ꝙ non reddiť niſi ꝓpter ꝑmutationē medij. ita vt nō ꝑmiſceať in eo aliqđ corporis odoriferi quod reſoluať ex eo. Quidā aūt dixerunt ꝙ redditur ſine ꝑmutatione alicuius de corpore eius. ⁊ ſine permutatione medij. ſ. ꝙ corpus odoriferꝝ operať in corpus non odoriferꝝ. inter que corꝑa eſt mediū corpus nō odoriferꝝ in quo nō operať. ſed mediū eſt deferens actionē; iſtius in illū;: ſicut diciť in principijs ſonoꝝ ⁊ colorum: debemus aūt nos hoc ꝯſiderare ⁊ certificare. S; vnuſquiſq; vſurpantiū aliquam haꝝ ſentētiaꝝ rōnē h;. Qui enim dicunt vaporē ⁊ fumū ratiocinanť dicētes. ꝙ niſi odor diffunderetť ex diſſolutione alicuius. calor ⁊ q̄cquid calorē excitat ex ꝯfricatione. vel euaporatione ⁊ ꝯſimilibus non excitaret odores neq; frigiditas occultaret. Clarum eſt igitur ꝙ odor non venit ad odoratum niſi propter vaporē qui euaporat ex odorifero ⁊ ꝑmiſceť aeri ⁊ diffundiť ꝑ illū. ⁊ ideo cū diu odoraueris pomū marceſcit ꝓpter multū qđ reſoluiť ex illo. Qui aūt dixerūt de ꝑmutatione ratiocinati ſunt dicentes. ꝙ ſi odores q replent ſpacia magna fierent ex reſolutione alicuius oporteret vt odoriferꝝ minoris ponderis fieret. ⁊ fieret parua eius q̄ntitas. ꝓpter reſolutionē eius qđ reſoluiť ex illo. Qui aūt dixerūt de reddita. ꝑcipue ratiocinati ſūt dicētes nō poſſe dici ꝙ vapor reſoluať ex odorifero ⁊ diffundať longe vſq; ad. c. leucas vel plures. Nec pōt ēt iudicari ꝙ odoriferum ſit magis permutans corpora q̄; ignis ex ſua calefactione. Ignis. n. magnus non calefacit niſi id qđ eſt circa ſe. ſed ſi calefecerit vſq; ad tactū vnius lapidis magnū qđ erit. Inuenimus aūt odores ꝑtingere vſq; ad lōginquas partes ex quo auferť nobis dubitatio: q: h̄ qđ tam lōge diffundiť nō ex vapore diffuſo. nec ex facta ꝑmutatione. Notū eſt. n. ꝙ in terra grecoꝝ

⁊ occidentaliũ non fuit vnq̃ʒ viſa auis tigris. ⁊ inter eos ⁊ terrã in qua eſt auis illa: eſt magna diſtantia pene quantũ diximus. Cõtingit aũt aliquo tẽpore fieri bella in partibus illis ⁊ aduenisse illuc aues tigrides: cũ ducẽ nullũ haberent niſi odorẽ. ergo odor indicat nõ poſſe dici ꝙ ꝑ tã longũ ſpatium vapores aut permutationes aeris per-
B
Oplo aut' uenerint illuc. ¶ Nos aũt dicimus poſſibile eſſe. vt odoratũ ſit vapor. ⁊ poſſibile eſt vt vapor permutet̃ propter odoriferũ. ⁊ fiat odor: ⁊ fiat idẽ qḋ vapor: q: q̇cq̇d hʒ partes ſubtiles. ⁊ ſolet diffundi cũ attigerit inſtrumẽtũ odorandi: ⁊ offenderit in illũ ſiue ſit vapor ſiue aer permutatur in odorẽ, ⁊ per ipſuʒ ſentiet̃ odor. Jam autẽ noſti ꝙ omne mediũ ex permutatione apprehendit̃. Senſatum etenim ſi poſſet occurrere ſentienti: ſentiret̃ etiã ſine medio. Qḋ aũt idicat ꝑmutationẽ ꝯtineri ſub hoc modo: hoc eſt ꝙ ſi nos euaporaremus. exẽpli gratia. camphorã. ita vt tota eius ſuba reſolueret̃. ⁊ perueniret ex ea odor qui diffundit̃ vſq̃ʒ ad aliquẽ terminũ: poſſibile eẽt et diffundi odorẽ illũ in duplũ illius loci propter permutationẽ: ⁊ poſitionẽ partiũ ſingulariũ eius in ſingulis partib⁹ illius loci totius. ita vt ex illo redolerent ſingule partes illi⁹ duplo odore qualis ille fuerat. Sed cũ ex vnaquaq̃ʒ illarũ partiũ minimaꝝ euaporat aliquid: cõiunctio illoꝝ vaporũ: qui reſoluti ſunt ex camphora in omnib⁹ illis partib⁹ que ſunt pluſq̃ꝫ ꝑdictus terminus. duplus eſt totius vaporis p̃me euaporationis cõparatus illi: ergo oꝫ vt defectus qui accidit ei in hoc ſit pene illũ: aut conuenibile illi. Manifeſtũ igitur eſt ꝙ permutatio nõ excludit̃ ab hoc. ¶ Sed id qḋ dixerunt de redditu ꝑdicto eſt impoſſibile. q: redditus nõ fit niſi cõparatione aliqua ⁊ ſitu aliquo qui fit inter reddẽs ⁊ cui redditur. Corpus aũt odoriferuʒ non eget aliquo iſtoꝝ. Si enim cogitares camphorã tã mutatã vel delataʒ alio. Uñ non põt reddi ibi odor eius. imo iã eſt annihilata omnino: nõ tñ ꝓhiberetur odor eius remanere in aere: ⁊ hoc ſine dubio fit ex ꝑmutatiõe aut ꝑmixtione: ſed id qḋ induxerunt de predictis auibus põt eſſe: ꝙ venti validi cõmouerũt odores vapoꝝ qui ſoluti ſunt ex cadaueribus vſq̃ʒ ad ꝑdictũ ſpatiũ altitudinis etheris ⁊ ſentit qui eſt fortioris ſenſus q̃ʒ hõ: ⁊ ab altiori loco: ſic ꝑdicte aues ⁊ ſilēs. Tu aũt noſti ꝙ ſicut odores ꝑueniũt ad multa ex aialibus multo plus q̃ʒ ad hoies. Similiter reddunt̃ eis viſibilia a lõginquis ſpatijs ⁊ vltra montes altiſſimos. Ipſe enim circuiuolant in aere. ⁊ ꝑuenit viſus eaꝝ in longinquũ vltra modũ quouſq̃ʒ eleuant̃ multum ſupra montes altiſſimos. Jã enim videmus vultures circũuolantes eleuari ſupra montes altiſſimos. ⁊ tu poſtea diſces in geometria cauſas elongationũ ꝓpter quas videtur magis ⁊ magis. ergo põt eẽ ꝙ aues ille eleuate fuerint in aere quouſq̃ʒ apparuit illis lõgitudo illius ſpatij. ⁊ viderũt cadauera. ¶ Si aũt negauerint colores cadauerũ reddi eis plus debẽt negare odores reddi: quorum redditio eſt debilior. Et ſicut non omni aiali eſt neceſſe mouere palpebrã ⁊ oculũ ad hoc vt videat: ſimiliter nõ omni aiali eſt neceſſe olfacere ad hoc vt odoret. Multis enim ex illis accidit odorare nõ olfaciendo.

¶ Capitulũ ſextũ de ſenſu audiendi.

A Poſtq̃ꝫ iã locuti ſumus de tactu ⁊ de guſtu. ⁊ olfatu: ꝯuenit vt loquamur de auditu. Dicemus igit̃ ꝙ ad loquẽdũ de auditu oportet ꝑus loqui de ſono. ⁊ de eius eẽntia. ⁊ ꝯuenit etiaʒ in hoc loqui de ſinitu. Dicemus igit̃ ꝙ ſonus nõ eſt aliquid ſtabilis eẽntie. nec habʒ ſixũ eſſe ita vt poſſit ſtabiliri eẽ eius: ſicut ꝯcedit̃ de albedine ⁊ nigredine ⁊ figura: que habẽt eſſe ſtabilituʒ. ita vt poſſit ſuũ eẽ ſtabiliri. qḋ quaſi enim nõ habet principiuʒ eſſendi. ⁊ adueniendi. nec dicit̃ niſi ad aliquid. Manifeſtũ eſt aũt ꝙ ſonus quiddã eſt qḋ accidit. ſʒ nõ accidit niſi ex ſciſſione vel ꝑcuſſiõe. Percuſſio aũt eſt ſicut cũ ꝑcutitur lapis aut trabs. ⁊ contingit inde ſonus. Sciſſio vero eſt ſeparatio partiũ vnius ſciſſi a partibus alterius ſicut in trabe cuius aufertur ſpiſſitudo cuʒ ſeparantur partes eius alie ab alijs in longũ. Nõ autẽ ex omni percuſſione accidit ſonus. Si enim percuſſeris corpus qḋ eſt ſicut lana molle non ſenties ſonũ. vnde oportet vt corpus qḋ percutis habeat aliq̇d ſoliditatis. ⁊ vt motus eius cũ quo percutitur reuerberetur a ꝑcuſſo: ⁊ ſic ſentiat̃. Similiter ſi incideris rem paruã aut rem nõ habentẽ duritiẽ ſciſſio nõ faciet ſonũ vllo modo. ¶ Percuſſio aũt ex hoc ꝙ eſt percuſſio nõ eſt diuerſa: q: ſciſſio ex hoc qḋ eſt ſciſſio non diuerſificat̃: q: vnũ eſt qḋ facit tãgi. ⁊ aliud eſt incidere ⁊ ſciſſio ex hoc ꝙ eſt incidere: ſʒ facere tangi differt a facere tangi in fortitudine ⁊ debilitate. Similiter etiã incidere differt ab icidere ad ſimilitudinẽ huius. oẽ aũt qḋ ꝯcurrit ad tangendũ illud oportet vt euacuet ſibi locũ corporis alterius ꝙ ſe tangebat. ⁊ mutet̃ ad illũ. Omne aũt abſciſſuʒ ab alio iã euacuauit locũ ſuũ. ⁊ querit aliũ ad queʒ ꝑueniat. Sed hoc in quo fit iſte motus: eſt res mobilis. ⁊ ipetuoſa ſine dubio. vt aqua aut aer. ergo in vnaquaq̃ʒ ꝑcuſſione. ⁊ ſciſſione. fit motus aeris aut alteri⁹ hõ. aut paulatim aut ſubito. ad modũ cõmouẽdi ⁊ attrahẽdi ꝑ vim. oportet igitur hoc eẽ rẽ que neceſſaria eſt ad hoc: vt contingat ſonus qui eſt motus aeris fortis aut conſimilis. ¶ Debemus autẽ notificare ſi aut eſt ſonus ipſa ꝑcuſſio vel ſciſſio aut eſt motus cõmotionis qui accidit aeri ex hoc. Aut eſt aliquid tertiũ qḋ fit ex hoc vel cõiungitur illi. Sʒ ſciſſio ⁊ percuſſio ſentiunt̃ viſu mediante colore. Nullus autẽ ſonoꝝ ſentit̃ mediante colore. ergo percuſſio ⁊ ſciſſio nõ eſt ſonus. Sic vero neceſſe eſt vt ſint ſicut cauſe ſoni. Sed de motu aliquãdo dubitat̃ ⁊ putat̃ ꝙ ſonus eſt ipſa cõmotio aeris. ſed nõ eſt ita. Genus eſt motus: ſentit̃ etiã alijs ſenſibus. quãuis fiat hoc mediãtibus alijs ſenſatis. Specificans aũt efficiẽs ſonũ aliquando ſentit̃ vſq̃ʒ ad dolorẽ: ſicut ex ſonitu tonitrui. Aliq̃ñ ꝯtingit mõtes ſubuerti ⁊ fortaſſis nocent aiali ⁊ deſtruunt. Sepe iuuantur hoies ſonitu tubaꝝ ad ſubuertendas turres excelſas. ſed ſenſus tangẽdi: ſicut iã innuimus aliquãdo patit̃ ex hoc motu: ſecũdũ ꝙ eſt motus. ⁊ nõ ſentit ſonitũ. nec etiã qui intelligit ſe ab aliquo moueri intelligit ſonitũ. Si aũt ſonitus certiſſime eſſet ipſe motus. nec eſſet ꝯſequens aut cõcomitans. tunc cũ ſciret̃ motus ſciret̃ ⁊ ſonus. hoc aũt non eſt ita. vnũ enim ⁊ idẽ nõ põt ſciri ⁊ neſciri ſimul niſi ex duabus partib⁹ aut ex duab⁹ diſpoſitionibus. ergo id ex quo eſt ſonus in ſua eẽntia ⁊ ſpecialitate. nõ eſt id ex q̃ eſt motus eſſentialiter ⁊ ſpecialiter. ergo ſonus accidens eſt qḋ accidit ex predicto motu quẽ ꝯſequit̃. ⁊ eſt cũ illo. Cũ aũt cõmotio aeris aut aque ꝑuenit ad neruũ expanſum intus in aure receptibilẽ ſoni. ante quẽ eſt cõcauitas in qua eſt aer quietus mouet̃ motu eius qui peruenit ad ipſum. ⁊ poſtq̃ꝫ eſt quaſi paries ſuꝑ quẽ eſt neruus expãſus ſentiens ſonitũ. tunc ſentit̃ ſonus. Oꝫ aũt impedimur ſcire de ſonitu: hoc eſt. ſ. an ſit aliq̇d qḋ habeat eſſe in ſe cõſequens per ſe eſſentiã motus. vel aduẽctũ alij: an nõ accidit ſonus niſi cũ fuerit ibi auditus. Quilibet aũt hoc ſentire põt: ꝙ ſonus nõ habet eſſe per ſe. nec accidit ſenſui niſi tactu cõmoti aeris. imo ex omnib⁹ que tangunt locum predictũ ꝓpter tactũ accidit ſonus in illo. Et an ipſe ſon⁹ cõtingat ex cõmotione aeris qui eſt in neruo receptibili ſonitus. an cõtingat per ipſuʒ tactũ. hoc enim diſcernere difficile eſt. q: eoꝝ qui negãt ſonitũ habere eẽ per ſe. ſententia nõ eſt a deo infirma: ſicut eoꝝ qui negant reliqua

Sonus.

Percuſſio.
Sciſſio.

B

ſenſata. Iſti eniꝫ poſſunt attribuere ſenſato ſonabili ꝓꝓ-
prietatē cognitā que facit ſonitū que eſt cōmotio aeris. ꝛ
cōparatio cōmotionis ad ſonitū eſt: ſicut cōparatio qua-
litatis que eſt in melle ad id qḋ afficit̄ illo in ſenſu. Sed
differentia eſt hec: qꝛ affectio acquiſita ex melle in inſtru
mento ſentiēte. ꝛ ex igne in inſtrumēto ſentiēte eſt illius
generis qḋ eſt in illis: cū hoc etiā aliquādo qui ſentit calo-
rē calefacit aliud cū exiſtit in eo affectio. Sed diſpoſitio
ſonitus ꝛ cōmotionis aeris. nō eſt ita: qꝛ cōmotio eſt vnū
quid. ꝛ ſonitus eſt aliud. Cōmotio enim ſentit̄ in vno in-
ſtrumento. ꝛ ſonitus in alio. Ipſa aūt qualitas non ſentit̄
alio inſtrumēto. Nec oportet etiā ꝙ qcqd afficit aliquid
aliqua affectione habeat eā in ſe. Debemus aūt ſcire cer-
C titudinē qualiter ſit hoc. ¶ Dicemus igit̄ ꝙ illud qḋ iu-
uat nos ad ſciendū ꝙ accidens afficiens auditū habet eē
in ſe. hoc eſt ꝙ ſi nō contingeret niſi in ipſo neruo neceſ-
ſe eſſet. vt cōmotio aeris aut ſentiret̄ auditu ex hoc ꝙ eſt
cōmotio. aut nō. Si autē cōmotio aeris ex hoc ꝙ eſt cō-
motio ſentiret̄ auditu. nō dico aūt ꝙ ſentiat̄ tactu inſtru
menti auditus. aut audiret̄ primo. aut mediante ſonitu.
Si aūt ſentiret̄ primo. primū aūt ſenſatū auditus ſonitꝰ
eſt: in hoc enim nulla eſt dubitatio. tūc cōmotio aeris ex
hoc ꝙ eſt cōmotio eſſet ſonitus. Iaꝫ aūt deſtruximus h.
Si autē ſentiret̄ mediāte ſonitu: quiſquis audiret ſonitū.
ſciret ibi eſſe cōmotionē: ſicut quiſquis videt colorē qua-
drati mediante quadrato ſcit ibi eſſe quadratū. ſꝫ nō eſt
ita ſi aūt nō ſentiret̄ niſi tactu accideret ꝙ diximus. ergo
non oꝫ vt ſentiatur cōmotio audito ſonitu. ¶ Cōſidere-
mus aūt quid ſit dicendū poſt hoc: ꝛ dicemus ꝙ ſonitus
cū audit̄: auditur ex parte: ꝛ neceſſe eſt. vt aut pars audia-
tur: eo ꝙ ꝑncipiū ſoni ꝛ eē inde eſt: ꝛ inde venit. aut iḋ ꝙ
mobile debitū auri: in quo nōdū eſt ſonus ſꝫ facit ſonuꝫ:
cū ꝑuenit ad aurē ex illa parte mouet̄: ꝛ ex illa percutit: ꝛ
idcirco videt̄ ꝙ ſonus ex illa parte veniat. aut vtrūqꝫ il-
loꝝ. Si autē hec fiat ꝓpter hoc ꝙ ipſuꝫ mobile eſt ſenſi-
bile. Si aūt hec nō eſſet hoc ſenſibile non ꝑciperet̄ pars
ſui principij. tūc oportet vt ſentiat̄ auditu cōmotio aeris:
q̄uo apprehendit̄ pars ſoni: qḋ iā oſtendimus eē impoſſe.
Si aūt fuerit ꝓpter vtrūqꝫ illoꝝ ꝯtinget ex hoc illḋ im-
poſſibile etiā. ꝛ ex hoc affirmabit̄ ſonus comitari cōmo-
tionē aeris. Reſtat ergo vt fiat hoc ꝓpter h ꝙ ipſe ſonꝰ
illic efficitur: ꝛ inde venit. Si. n. ſonus nō accideret niſi
auri tantū nihil diſtaret an cauſa eiꝰ veniret a dextro. vel
a ſiniſtro: precipue cū cauſa eius nō audiat̄: qꝛ eſt hic ali-
quid. ſ. cōmotio aeris afficiens ad ſimilitudinē ſui aereꝫ
qui eſt in aure. Aliquando tñ eius pars nō apprehendit̄.
nō enim apprehendit̄ niſi cuꝫ peruenit. ergo q̄uo appre-
hendit̄ ſonus qui non accidit niſi cū ꝑuenit eius cauſa. ğ
iā manifeſtū eſt ꝙ ſonus habet eē aliqd per ſe. nō ex hoc
ꝙ audit̄ in actu. ſed ex hoc ꝙ eſt audibilis in potentia: ꝛ
eſt quiddā qḋ eſt: ſicut aliqua ex affectionibꝰ cōmotiōis
D aeris preter ipſaꝫ cōmotionē. ¶ Debemus aūt certifica-
De ꝑcutiēte ꝛ percuſſo. re nūc verbū de percutiente ꝛ percuſſo. Dicemus igit̄ ꝙ
ad ꝑcutiēdū eſt neceſſe vt aliquis motus ꝑcedat. ꝛ aliqs
ſequat̄. Motus aūt qui ꝑcedit percuſſionē aliquādo eſt
ex vno corpoꝝ occurrente alteri. aliquādo eſt ex vtroqꝫ
illoꝝ. ꝛ neceſſe eſt vt vnū eoꝝ aut vtrūqꝫ reſiſtat ſibi ſen-
ſibiliter. Si enim alterū impellit̄ aut percutit̄. nō ſic vt
ſentiat̄. ſed cū mora que nō ſentiat̄ nō eſt ibi ſonus: ꝑcu-
tiens aūt ꝛ ꝑcuſſum vtrūqꝫ eſt efficiens ſonū. Sed illud
amplius efficit qḋ eſt durius. ꝛ quod magis reſiſtit alteri.
ipſuꝫ etenim habet ibi maiorē partē. Motus aūt ſecun-
dus eſt ceſſio aeris aut fuga. ꝛ eius inter illa ꝯſtrictio. Du-
rities autē iuuat ad cōſtringendū fortiter aerē: ꝛ leuitas
ſilr ne recipiat̄ aer in ꝯcauitatibꝰ aſperi. aliquādo vō cor-
pus ꝑcuſſuꝫ eſt multe mollitiei ꝛ humiditatis: ſed cū for-
titer motū fuerit. ꝛ coactus fuerit aer qui eſt in medio: pe-
netrare ipſuꝫ. ꝛ coanguſtus inter illa: tūc ipſuꝫ corpus nō
ꝑmittit aerē penetrare in ſe. nec ſcindere ſe i breui tēpore.
Sed reſiſtet aeri qui eſt in medio: ꝛ nō cedet ei: ꝛ reſiſtet
etiā ꝑcutiēti qui cogit ipſuꝫ multū irrumpi in breui tpe.
ꝛ nō irrumpet̄. ſed reſiſtet ꝑcutiēti. ꝛ cū illo ꝯſtringet ae-
rē mediū. q̄uis nō ſit hoc ex potentia recipientis. nec ex
potentia efficientis ꝑcutientis. ꝛ ipſuꝫ reſiſtere ſit ei loco
duritiei. Tu aūt ſcies hoc cū attenderis ꝙ quādo bacu-
lo paulatiꝫ aquā ꝑcutis. poteris ſcindere ſine labore. Si
aūt cito percuſſeris reſiſtet tibi. ꝛ ꝓpter hoc etiā aer reſi-
ſtet. Sed pōt eſſe vt ipſius aeris q̄dā pars ſit reſiſtens. ꝛ
quedā cōſtricta inter ipſaꝫ: ꝛ ꝑcutiens qḋ facit ꝯſtrictio-
neꝫ. imo pōt eſſe vt aer fiat tres partes. vna eſt ꝑcutiens
ſicut ventus: altera reſiſtens: ꝛ altera ꝯſtricta inter illas.
ſecundū aliquā affectioneꝫ cōmotionis. Durities vō vel
ꝯſtrictio nō eſt prima cauſa accidendi hāc cōmotionē. ſꝫ
habent hoc ex hoc qḋ iuuat reſiſtere. reſiſtentia eteni eſt
ꝑma cā. ergo ſonus accidit ex cōmotione motis corporis
impetuoſi ꝯſtricti. inter duo corpa ꝯtraria ſibi reſiſtētia:
ſm ꝙ ſic eſt: ꝛ ſicut aq̄ ꝛ aer. ꝛ celuꝫ ꝯueniūt in nā reddē-
di colores. que nā vocat̄ claritas. ſic aqua ꝛ aer ꝯueniūt
in hoc ꝙ accidit eis ſonus. cuiꝰ nomē ſit receptio cōmo-
tionis. nō fit aūt hoc: eo ꝙ aqua aut aer ſint mediū ſicut
claritas nō eſt ex hoc ꝙ eſt mediū celū aut aer. vr̄ aūt ꝙ
aqua aut aer ex hoc ꝙ reddunt odorē aut ſaporē. hñt ſilr
aliqd in quo ꝯueniūt. ꝙ nō hꝫ nomē. Sꝫ humiditas que
reddit ſaporē eſt ſapiditas: illud vero in quo ꝯuenit cū co
redditio odoris nō hꝫ nomē. Sꝫ tinitus accidit ex cōmo-
tione. quā facit hec cōmotio. cū. n. huic cōmotioni reſiſtit
aliqd ſicut mons aut paries. ita vt faciat eaꝫ ſtare. Acci-
dit tūc etiā inter hāc cōmotionē que mouet̄ ad ꝑcutiēdū
parietē aut montē. ꝛ inter id qḋ ꝑcutit ꝛ ꝯſtringit aliū ae-
rē qui reuerberat hūc. ꝛ repellat retro ꝯſtringēdo. cuius
figura eſt ſicut figura ꝑma ꝛ affectio eius. ſicut cū pila ꝑ-
cutit parieteꝫ neceſſario inter illa. aer cōmouet̄ ꝛ illa re-
dit retro. Iā aūt declarauimus cām ꝓpter quā pila reſi-
lit retro. ergo ipſa ſit cā repercuſſionis aeris. Remanſit E
autē vt ꝯſideremus ſi tinitus eſt ſonus qui accidit ex cō-
motione ſecūdi aeris cōmoti motu ꝑmi. aut ſi eſt comes
cōmotionis aeris primi iteꝝ reuertētis. videt̄ aūt tinitꝰ
eſſe cōmotio ꝑmi aeris ad nos iteꝝ reuerſi. vñ eſt ꝓprie-
tas illius. ꝛ affectionis eius. ꝛ ꝙ ꝑcuſſio huius aeris non
efficiat ſonū ex leuiſſima ꝑcuſſione huius aeris ſecundi.
ꝑcuſſio enim aeris ſecūdi. nō eſt fortis. Si. n. adeo eēt for-
tis. vt ex ea accideret ſonus. noceret auditui. videt̄ aūt ꝙ
oīs ſonus tinitū hꝫ: ſꝫ nō audit̄: omne aūt lumē reuerbe-
rat̄. videt̄ aūt etiā ꝙ de hoc ꝙ tinitus nō audit̄ in domi
bus ꝛ in māſionibꝰ: cauſa hec eſt: ꝙ cū ſpatiuꝫ fuerit ꝓxi-
mū inter ſonū ꝛ reuerberātē ſonū: nō audiunt̄ in diſcre-
tia duobꝰ tēporibꝰ. ſꝫ ſimul: ſicut audiunt̄ ſonus ꝛ ꝑcuſſio
qui eſt cū illa. q̄uis certe eſt poſt illā. Si aūt reuerberās
fuerit ꝓcul. videbit̄ eſſe in tēpore: qḋ eſt inter duos ſonos
diuerſitas ſenſibilis. Si aūt ꝑcuſſuꝫ fuerit duꝝ ꝛ planū.
ex hoc ꝙ reſultat multa reciprocatione ꝑmanet lōgo tē-
pore ſicut fit i balneis. Videt̄ aūt ꝙ cauſa quare reſonat F
in planis heremis debilius. ꝛ ſub tectis reſonat fortius.
hoc eſt. ſ. qꝛ duplicat̄ cū tinitu qui ſentit̄ cuꝫ eo in tēpore
quaſi vno: debes aūt ſcire ꝙ cōmotio aeris nō eſt: motus
localis ſicut ventus ꝛ eiuſdē aeris. ſꝫ ſicut diſpoſitio cōmo
tionis aque que accidit ex viciſſitudine percuſſionū ſibi
ſuccedentiū: cū quiete ꝑcedēte quietē. Hec aūt cōmotio
que facit ſonū facit cito: ſꝫ nō multū ꝑcutit. Poterit aūt
hic aliqs dubitare dicēs ꝙ ſicut dubitātes de tactu. aſſi-

grauimus ei multas ỽtutes:eo ꝙ appꝛehēdit multa ꝯtraria.ſic etiā auditus appꝛehēdit ꝯtrarietatē:que eſt inter ſonū acutū ⁊ grauē:⁊ ꝯtrarietatē que eſt iter debilē ⁊ foꝛtē:⁊ ꝯtrarietateꝫ que eſt inter duꝛū ⁊ molle:⁊ inter leue ⁊ aſperū ⁊ ceteras.cur ergo nō aſſignauimus ei multas virtutes:Sic reſpondemus ad hoc ꝙ pꝛimū ſenſibile auditus eſt ſonus. Accidentia aūt que accidūt ei pꝛimo ſenſibili poſtq̄ꝫ eſt ſonus hec ſunt. Illic vo.ſ.in tactu vnūquodqꝫ contrario ꝑ ſentitur per ſe non cauſa alterius. Ergo ſufficiat hoc de doctrina ſoni ⁊ ſentiendi.

¶ Explicit pars ſecunda ſexti de naturalibus.

¶ Incipit pars tertia capitulū pꝛimū de viſu.

A DEbemus nunc loqui de viſu.Sꝫ ad loquendū de eo neceſſe eſt pꝛius loqui de lumine:⁊ de luminoſo:⁊ de trāſlucēte:⁊ de coloꝛe:⁊ de qualitate ꝯtinuitatis:que cadit inter ſentiens ⁊ ſenſatū viſibile:loquemur aūt pꝛius de lumine dicentes:ꝙ cū dicit̄ lumen.⁊ dicitur lux:⁊ dicit̄ radius:videt̄ quātū ad impoſitionē nominū nō eſſe inter illa maxima diſtantia.vnde nobis neceſſe eſt vt pꝛiuſq̄ꝫ de eis loquamur:diſtinguamus ea inter ſe.Sunt aūt hic tres intentiones differētes inter ſe:quaꝝ vna eſt q̄litas quaꝫ appꝛehēdit viſus in ſole ⁊ igne.ita vt nō diſcernatur eē albedo:aut nigredo: aut ruboꝛ:aut aliquis alioꝝ.Secūda eſt id qđ reſplendet ex eis.ſ.ſplēdoꝛ qui videt̄ cadere ſuꝑ coꝛpoꝛa ⁊ detegit̄ in eis albedo:aut nigredo:aut viriditas.Tertia eſt que apparet ſuꝑ coꝛpoꝛa:veluti ſi diſgregentur:⁊ veluti tegat colorē coꝝ:⁊ quaſi ſit aliquid emanans ab eis.Si aūt hoc fuerit in coꝛpoꝛe acquirenti hoc ex alio coꝛpoꝛe:vocabitur radioſitas. Si autē fuerit in coꝛpoꝛe qđ habet ex ſeipſo:vocabit̄ radius.nunc aūt nō ſunt nobis neceſſaria radioſitas vel radius.Sed due pꝛime.ſit aūt vna eoꝝ.ſ.ea que habet illđ ex ſeipſa lux:⁊ vtilitas eius ſit lumen. Hoc autē ꝙ vocamus lucē:ſicut id quod habet ſol ⁊ luna:eſt id qđ videtur per ſeipſuꝫ.Coꝛpus aūt qđ gerit hanc qualitatē:cū fuerit inter ipſuꝫ ⁊ viſuꝫ aliquid ſicut eſt aer ⁊ aqua videbit̄ neceſſario.ita vt nō egeat:ſicut eget id cui nō ſufficit ad h̄ vt ſit eſſe eius viſibile:ſicut eſt eē aerē aut aquā aut ſilia eorū inter ipſuꝫ ⁊ viſuꝫ:⁊ inde eget:vt id quod vocamus lumē pꝛius illuſtrauerit illud ad hoc vt appareat tūc:⁊ hoc lumen erit in eo affectio coꝛpoꝛis habētis lucē cū oppoſitū fuerit illi:⁊ fuerit inter ea coꝛpus ꝙ non ſolet regere affectionē lucēdi:⁊ receptibilis lumē ſic aer ⁊ aqua: que adiuuant ⁊ nō impediunt.¶ Coꝛpoꝛa aūt ſecūdū pꝛimā diuiſionē ſunt duob⁹ modis.ſ.coꝛpus ꝙ nō ſolet obtegere:ſicut pꝛedictū eſt:qđ vocat̄ trāſlucēs:⁊ coꝛpus qđ ſolet obtegere ſicut mons ⁊ paries:eius autē qđ ſolet obtegere quoddā eſt qđ ſolet videri:ita ꝙ ad h̄ nō eget alio:poſtq̄ꝫ fuerit ibi mediū trāſlucēs:⁊ hoc eſt lucidū ſicut eſt ſol ⁊ ignis:⁊ quoddā eſt non tranſlucens:ſed obſcurans ꝙ eſt poſt ipſuꝫ:attende hoc in cādela cū ſupuenit cādele:quarū vna eaꝝ ꝓhibet operari alterā in eo ꝙ eſt mediū iter illas:ſilr etiā ipedit viſuꝫ ne videat̄ qđ eſt poſt illā:⁊ quodā eoꝝ eſt qđ eget:vt ſit ibi aliqđ qđ faciat illud eē alicuius

B ꝓpꝛietatis:⁊ hoc eſt coloꝛatū.¶ Lumē aūt eſt qualitas

Coloꝛ nō eſt actu niſi ꝑ lumē. Ari ſcđo de anima tex.m.67.

pꝛimi mēbꝛi diuiſionis:ſm ꝙ eſt ſic. ¶ Coloꝛ aūt eſt qualitas ſecundi mēbꝛi diuiſionis:ex hoc ꝙ ſic eſt.paries enī non ꝑmittit lucidū illuminare aliquid qđ poſt ipſuꝫ eſt. nec eſt ipſe ex ſeipſo lucens:qui eſt coꝛpus coloꝛatū in potentia.coloꝛ eniꝫ in effectu:nō accidit niſi ex cauſa luminis.lumen enim cū illuſtrauerit aliquod coꝛpus:accidit in eo albedo i effectu:aut nigredo aut viriditas ⁊ cetera hmōi.ſi vero non illuſtrauerit eſt tenebꝛoſuꝫ tm̄:aut fuſcuꝫ.

ſed in potētia eſt coloꝛatū.ſi voluerimus dicere colorē in effectu.hoc eſt albedo:aut nigredo:aut ruboꝛ:aut paloꝛ: aut his ſilia. Non.n.albedo eſt albedo.nec rubedo eſt rubedo niſi ſm qđlibet qđ videmus:nō aūt fit h̄ vt videamus niſi fuerit illuſtratū.nō putes aūt ꝙ albedo que nō

Ari. ſcđo de aia.te.70.

eſt hoc modo:vt eā videamus:aut rubedo aut cetera hmōi habeāt eſſe in coꝛpoꝛibus in effectu. vñ cū aer obſcurus ꝓhibet nos a videndo.ipſe aer nō eſt obſcurat⁹.nō enim eſt obſcuratū:niſi.qđ erat illuminatū.aer aūt quāuis non eſt in eo aliquod lucidū:tñ nō ꝓhibet appꝛehendi illuminatū:nec obtegit colorē qui eſt in effectu in aliquo.attendi h̄ in aqua ꝓfunda cū fuerit in ea aer totus hui⁹ ꝓpꝛietatis quē tu putas obſcurū cū lumen illuſtrauerit coꝛp⁹: qđ eſt extra poſitū in aere quē tu putaſ illuminatū:videbit illud:⁊ aer obſcurus qui eſt inter te ⁊ ipſuꝫ nō ꝓhibebit:ſꝫ aer ſm ſe in vtraqꝫ diſpoſitiōe eſt quaſi nihil.ergo obſcuritas nō eſt niſi diſpoſitio nihil videndi.qꝛ qualitates que ſunt in coꝛpoꝛib⁹ nō trāſlucentibus nōdū ſunt illuminate:ſed ſunt tenebꝛoſe.in ꝑpotētia aūt viſibiles:ſed nō videntur nec videt̄ aer.ergo videt̄ qđ videtur tibi ſi clauderes oculos:ꝙ obſcuritas eſſet equalis:⁊ ꝙ videres eā quaſi eſſet diſpoſitio tua ſi eſſes in aere obſcuro:ſꝫ nō eſt ita:nō enim cū claudis oculos vides aerē obſcuꝝ: nec qđ vides de obſcuratione eſt aliqđ in oculis tuis:niſi hoc tm̄:qꝛ nō vides:⁊ omnino non eſt niſi ꝑuatio luminis ab eo qđ ſolet illuminari.ſ.ꝙ aliquādo videtur:lumen enim viſibile eſt:⁊ illud in quo eſt lumē:eſt viſibile: trāſlucēs aūt nō eſt viſibile vllo mō:obſcuritas autē eſt in ſubo lu-

Ari ſcđo de aia.te.68.

minis:⁊ vtrūqꝫ eſt i coꝛpoꝛe:qđ nō eſt trāſlucēs.ergo coꝛpus cuius coloꝛ ſolet videri:cū nō fuerit illuminatū fiet obſcuꝝ:⁊ tūc nō erit certiſſime in eo coloꝛ in effectu. Qđ aūt putant̄ iſti coloꝛes eſſe:ſꝫ occulti hoc nihil eſt.aer.n. nō tegit eos:quāuis ſit obſcurus:cum coloꝛes fuerint in

Ari. ſcđo de aia te.68.

effectu:ſi aūt homo appellet coloꝛes aptitudines diuerſas que ſunt in coꝛpoꝛibus:que cū illuminantur vna eaꝝ eſt albedo:⁊ alia rubedo.hoc pōt eē:ſꝫ fiet ꝓpter equiuocationē nominis.albedo etenim certiſſime nō eſt niſi cuius eſt ꝓpꝛiū videri:⁊ hoc non pōt eſſe cū eſt inter te ⁊ ipſaꝫ aliquid peruiū:qđ vebit viſuꝫ:ipſa tñ nō videt̄:peruiū aūt aliquādo eſt peruiū in effectu. aliquādo in potētia:ſꝫ ad hoc vt ſit in potētia:peruiū nō eſt neceſſe ipſuꝫ ꝑmutari in ſe.ſꝫ ꝑmutari in aliud ⁊ moueri in aliud:⁊ hoc eſt comeabile ⁊ peruiū:ad hoc aūt vt ſit oīno i effectu:nō eget in ſe alio:ſed ad exiſtendū comeatiōe ⁊ ꝑuatione in effectu:permutatio vo qua eget ꝑuiū in po͡a ad h̄ vt ſit ꝑuiuꝫ in effectu:eſt ꝑmutatio coꝛpoꝛis coloꝛati:ad h̄ vt illuminet̄.⁊ vt coloꝛ ei⁹ habeat̄ in effectu.motus vo eſt vt coꝛpus lucidū moueat̄ ad aliud ſine ꝑmutatione illi⁹.¶ Iā aūt in ꝑmiſſis cognouiſti certitudinē ei⁹:cū aūt acquirit̄ vnū iſtoꝝ reddit̄ viſibile:⁊ ſit hoc ꝑuiū in effectu.ꝑp eē alteri⁹ ab ipſo.¶ Debemus aūt certificare hūc redditū ſꝫ differemus h̄ q̄uſqꝫ enumeremus dubitationes q̄ ꝯtingunt in eo qđ diximus.⁊ ex ſolutione earum fiet facilius affirmare qđ diximus.

¶ Capitulū ſecunduꝫ ꝙ radius non eſt coꝛpus: ⁊ de enumeratione diuerſitatū in hoc.

QUidam putauerūt ꝙ lumē deſcēdens ex lucido ſuꝑ coꝛpa nō eſt q̄litas que ꝯtingit in eis.ſed ſunt coꝛpa ꝑuiſſima ſepata a lucido coꝛpoꝛe circūquaqꝫ cōmitātia lōgitudinē lucidi deſignata que mouent̄ motu illi⁹:⁊ cū cadūt ſuꝑ coꝛpoꝛa illuminant̄ ex eis. Quidā vo dixerunt ꝙ hoc lumē nihil eſt:nec eſt aliqđ aliud niſi manifeſtatio coloꝛati:imo quidā fuerūt putantes ꝙ lumen qđ eſt in ſole nō eſt niſi multa apparentia ſui coloꝛis A

que ſuperat viſum. ¶ Nos autẽ debemus primũ atten-
dere veritatẽ in his ſententijs dicẽtes ꝙ impoſſibile eſt
vt hoc lumen: ⁊ hic radius ſolis ⁊ ignis qui cadit ſup cor-
pora: ſint corpora in quibus fit h̄ qualitas que ſentitur:
aut enim erũt ꝑuia: ⁊ tũc eſt neceſſe vt remoueat̄ eorum
ꝑuietas: cũ multa in vnũ denſant̄: ſicut paruiſſime ptes
criſtalli ſunt criſtalline: ⁊ denſatũ ex eis nõ eſt ꝑuiũ: aut
erũt ꝑuia: quoꝝ nõ admittat̄ ꝑuietas: ⁊ tũc non erũt luci
da. ¶ Iã aũt diſtinximus īter lucidũ ⁊ ꝑuiũ. Si aũt pp
denſationẽ fuerint non ꝑuie denſatio coꝝ obteget qḋ eſt
inter illas: ⁊ quãto maior fuerit denſatio: tãto maior erit
obiectio. lumen vero quanto magis denſat̄: ſi eſſet aliqḋ:
qḋ poſſet denſari tanto magis reuelat viſibile. ſimiliter
ſi iſto ab initio luminãte eẽnt luminate nõ ꝑuie. ſic ignis
⁊ hõ. ergo manifeſtũ eſt ꝙ radius in coloribus nõ eſt cor-
pus. ¶ Itẽ impoſſibile eſt corpus moueri nãliter ad di-
uerſa loca. ¶ Itẽ etiã ſi ille partes fuerint corpa que ſe-
parant̄ a lucido: ⁊ obuiãt luminato: tunc cũ obnubilata
fuerit ſpera: neceſſe eſt eis ꝯtingere vt adnihilent̄ aut ꝑ-
mutentur aut ſupexcedat nubes. Hoc aũt ꝙ nubes ſup-
excedat nimis incredibile eſt: qꝛ hec res eſt que aduenit
ſubito. adnichilatio aũt ꝓpter obnubilationeꝫ eſt huius
generis. quomodo enim iudicabũt ꝙ corpus cũ penetra
uerit inter duo corpora. adnichilet̄ alteꝝ eoꝝ: ex permu-
tatione aũt accidit qḋ diximus. ſ. qꝛ illuminat̄ ex oppoſi
tione lucidi. cũ aũt obnubilat̄ ꝑmutat̄. ⁊ qñ quidẽ ſic eſt
qḋ fuit neceſſe: vt corpora paruiſſima recte aduenirẽt ex
parte lucidi: ⁊ cũ hec corpora nõ permutant̄ per ſeipſa ex
ꝑmutatione lucidi. Sed ratio a qua pendent auctoꝝ ſen
tentie de radio: quedã eſt quã dicunt. ꝙ radius ſine du-
bio deſcendit a parte ſolis: ⁊ aduenit ex parte ignis. ⁊ hic
eſt motus. nullus aũt motus eſt niſi corporis. ¶ Itẽ ra-
dius mouet̄ motu locali: locali motu lucidi. motũ auteꝫ
localẽ nõ habet niſi corpus. ¶ Itẽ radius offendit in ali
qḋ ⁊ reuerberat̄ ab illo ad aliud. reuerberatio aũt motus
B corporalis eſt ſine dubio. ¶ He autẽ oẽs argumentatio
nes falſe ſunt: ⁊ propoſitiones oẽs falſe ſunt. Hoc eniꝫ ꝙ
dicimus radiũ deſcendere aut exire aut intrare: nomina
ſunt tranſſumptiua. qꝛ nihil de hoc habet. qꝛ enim accidit
ab alto putatur deſcendere: ⁊ eſt ad modũ accedẽdi quã-
tũ apparet ex eius diſpoſitione. Hoc aũt nõ eſt deſcende-
re. nõ enim videtur aliq̃ modo in via: nec eget tẽpore ſen-
ſibili: ⁊ neceſſe eſt vt aut ꝓbatio iudicet qḋ deſcẽdit. quo-
modo autẽ hanc habere poterunt: aut ſenſus iudicet hoc
eius cui innituntur? Quomodo autẽ ſenſus iudicabit mo-
tũ mobilem: cuius tempus non ſentit̄? Nec ſentit̄ in me
dio ſpatio eius. ſed verbũ de locali motu radij nõ eſt po-
ti⁹ q̄ꝫ de motu locali vmbre. qꝛ oportet vt vmbra ſit cor-
pus qḋ mouetur locali motu. nullus autẽ motus coꝝ eſt
motus localis. ſed tantũ deſtructio ⁊ renouatio. cũ enim
renouat̄ equidiſtantia. renouantur ⁊ hec. Si aũt aliquis
ſtulte inſteterit dicens ꝙ vmbra mouet̄ localiter. neceſ-
ſe eſt tũc vt vmbra moueat̄ localiter ꝓpter lucẽ: aut lux
moueat̄ localiter ante ipſam ⁊ poſt ipſaꝫ. Si aũt mouet̄
ꝓpter luceꝫ: ⁊ occupat locũ alterius lucis. Ponamus lu-
cẽ occupare totã terrã: ⁊ tunc lux nõ habebit motũ loca-
lem quẽ non cooperit niſi vmbra. ⁊ tũc eſt falſuꝫ de mo-
tu vmbre hoc. ſ. ꝙ lux moueat̄ ante vmbram. ſic vt mo-
ueatur vmbra. Ponamus ergo lucidũ conſiſtere: ⁊ con-
ſtat: qꝛ cũ extiterit: ſtabit etiã cũ eo lux: ⁊ hoc inducit nos
ad hoc. vt motus habentis vmbrã ſit cauſa exterminan-
di lucem. ¶ Poſſibile eſt aũt vt multi illoꝝ putent lucẽ
moueri ex diuerſis partibus lucido exiſtente: ⁊ obſcura-
tur tũc aliqs locus: aut cũ lux fugit: vmbra reſiliat retro.
⁊ redeat illuc vbi diſceſſit ab vmbra: ſed hec oĩa fabule

ſunt: qꝛ vmbra non exterminat lucẽ. nec illa nec lux ſunt
corpora: quãuis vtraqꝫ habeant motũ localiter. Hoc. n.
fit ex renouatione: non eo ꝙ eadem res moueatur locali
ter. ¶ Reſplendere aũt radium: verbũ eſt etiã trãſſum-
ptum. corpus autem cũ illuminatur: ⁊ eſt politũ ſolet il-
luminari ab eo aliud corpus ſibi oppoſitum: ita vt non
moueatur ad illud localiter. Sed auctores alterius ſen-
tentie que videtur ſplendor non habere eſſe. ſed ponitur
eſſe ipſe color cũ apparet in euidentia clara: poſſunt dice-
re. qꝛ qḋ aſpicit̄ in hoc eſt id qḋ apparet cũ colore ex cla-
ritate comitante colorata. ipſa autem claritas non eſt ali
quid in ipſo viſu. ſed eſt quiddã qḋ accidit viſui ex cõpa-
ratione lucidioris ad minus lucidũ: ⁊ ꝙ eſt maioris lumi E
nis eſt coloris euidentioris: eo ꝙ eſt fortioris affectionis
res lucida. lumen eniꝫ qḋ eſt in candela eſt paulo minus:
q̄ꝫ lumen qḋ eſt in luna. ſed lumen qḋ eſt in luna abſcon-
ditum eſt paulo minus q̄ꝫ lumẽ diurnuꝫ ex ſole in tectis
⁊ domibus: imo in locis habentibus vmbrã: in quib⁹ nõ
eſt radius ſolis. Hoc enim lumẽ lune deſtruitur in vm-
bra domoꝝ: ⁊ cũ eleuatur ſol adnichilatur: ⁊ qḋ videt̄ in
domibus fortius eſt: q̄ꝫ qḋ videtur de lumine lune. Ho-
mines autem non tenẽt qḋ ſit in vmbra ſplendor vel ra-
dioſitas: quãuis ſit luminoſa. ſed tenent ꝙ etiam lumen
candele operatur in corporibus ſplendorẽ. lumen quoqꝫ
lune in nocte operatur hoc idẽ. Hoc aũt habent ex cauſa
operationis ad obſcuritatẽ nocturnã que facit videri il-
lud paruũ lumen lune eſſe radiũ ſplendenteꝫ qḋ non eſt
niſi manifeſtatio coloris aliqua. qḋ aũt habet ſol de hoc:
eſt fortius ⁊ fortioris affectionis. qui enim lumen videt
in pariete album. putat in pariete eſſe aliquid aliud pre-
ter albedinem: ⁊ preter eius euidentiã: ⁊ vocat̄ illud ra-
dius. Si aũt aliquis cõparauerit h̄ vmbre que eſt in pa-
riete: ipſa vmbra cauſa alicuius obſcuritatis occultat no
bis aliquid de albedie: qḋ deberet apparere quaſi ſit ad-
mixta obſcuritati: que non eſt niſi obſcuritas: vel augmẽ
tũ obſcuritatis: ſicut lumen non eſt niſi manifeſtatio vel
augmentuꝫ manifeſtationis. Sunt aũt ex his multi qui
tenent ꝙ ſol non eſt ſplendor eius. ſed virt⁹ manifeſta-
tionis coloris eius. color enim qui ſuperat viſum virtute
ſue oſtenſionis apparet ſplendor ⁊ radius qui occultant
colorẽ ꝓpter imbecillitatẽ viſus: nõ ꝓpter ſuã occultatio
nẽ in ſe: ⁊ hoc faciunt vt viſus non poſſit apprehendere
rẽ manifeſtã: que cum debiliora fuerint apparebit color.
¶ Dixerunt etiã ꝙ animalia que nocte lucent cũ lucẽt
non ſentitur color eoꝝ vllo modo. in die vero habent co
lorẽ manifeſtũ. ⁊ tunc non eſt in eis lumen ipſuꝫ. ergo lu-
men eſt cauſa virtutis euidentie coloris eoꝝ ⁊ nihil aliḋ:
ita ꝙ non videntur niſi in obſcuro: ⁊ ſunt maioris virtu-
tis: cũ apparent in obſcuro: ⁊ manifeſtant̄ viſui. qꝛ obſcu
ritas debilitauit illũ. Cũ autẽ apparet ſol vincit manife-
ſtationem eoꝝ: ⁊ reddit colores eoꝝ: ⁊ viſus põt eos ap-
prehendere. viſus enim eſt audax apprehendere in ma-
nifeſto: ⁊ roboratur cũ ſol eleuat̄. Alij autẽ dixerunt non
ita rẽ eſſe. ſed qꝛ ſplendor aliud eſt ⁊ color aliud. ſed ſolet
ſplendor cuꝫ ſuperauerit viſum obtegere qḋ ſit in illo: ſol
quoqꝫ colorem habet: ⁊ cũ colore claritatẽ: ⁊ claritas ob-
teget colorem: propter ſplendorem: ſicut luna. ⁊ ſicut la-
pis niger politus cum ſplendet apparet luminoſus: ⁊ nõ
videtur eius nigredo: dixerunt etenim ꝙ hoc aliud eſt a
ſplendore. ſplendor enim nihil aliud eſt q̄ꝫ manifeſtatio
coloris. ſplendor vero non eſt manifeſtatio coloris: ſꝫ ali-
ud. qꝛ aliquando occultat colorem: relucentium etenim
lumen apparet in obſcuro: ⁊ tegitur color eorum: cuꝫ ve-
ro apparet ſol vincit lumen eorum ⁊ abſconditur. ſed ap-
paret color eorum. Oportet auteꝫ conſiderare hanc ſen-

tentiam: ⁊ ramos eius predictos.

¶ Capitulum. III. de his que debent dici de hoc.

A Dicemus q̄ de apparētia coloris: duo intelliguntur in hoc loco: vnū eſt forma coloris in effectu. aliud eſt apparētia coloris habentis in ſe eſſe in effectu viſui. Prima aūt ſententia ſignificat accidentia coloris: ⁊ eſſe eius. Secunda vero iudicat cōparationem coloris: aut eſſe ipſius comparationis. Huius aūt ſecunde manifeſta eſt falſitas. Si enim putatur ꝙ ipſum lumen eſt cōparatio coloris ad viſum. oportet vt lumen ſit cōparatio: aut eſſentia cōparationis: ⁊ nō habeat in ſe ſtabile eſſe. Si autem volunt dicere ꝙ lumen eſt factura coloris huius: qđ eſſet viſus: videretur tunc quicquid eſt hīc aut eſt ipſe color: aut aliquid qđ accidit cū aliquid extra remouetur: ſicut cum auferuntur obnubilatio aut ſimilia. Si autē fuerit ipſe color: erit hoc ipſo modus primus. Si aūt fuerit diſpoſitio que accidit propter quā apparet: tunc lumen erit preter colorē: ſed de intentione prima neceſſe eſt vt aut dicatur: ꝙ apparentia eſt exitus de potentia ad effectum: ⁊ tunc ſol non eſt lucens poſt ipſum vnū momentū: aut volunt ꝙ ipſa eſt color: ⁊ tunc id quod dicitur de apparentia nihil eſt: ſed oportet dici: ꝙ lumen eſt color: aut volunt dicere ꝙ eſt diſpoſitio adiuncta colori: aut ſemper aut aliquando: ita vt ſit color cui accidit: aliquādo lumē: ⁊ aliquando obſcuritas. Color vero in vtraque diſpoſitione habet eſſe in effectu. Si autē fuerit ipſa cōparatio ad id quod videtur habere. redibit ſecūda ſententia. Si vero fuerit aliud: redibit etiā illud idē. Si aūt conceſſerimus ꝙ lux: quāuis ſit ipſe color: ſit color qui eſt in effectu: neceſſe eſt tunc vt aut lux predicetur de omni colore qui eſt in effectu: aut vt albedo tantū ſit color: ⁊ nigredo ſit tenebra: ⁊ erit impoſſibile: tunc vt color niger illuſtretur a luce: ſed hoc impoſſibile non eſt: quia nigrū illuſtratur ⁊ illuſtrat aliquid: ergo lux non eſt tantū albedo. Si autem lux non fuerit ſolū modo albedo: ſed omnis color. tunc aliqđ qđ eſt lux: erit contrariū alij: qđ non eſt lux: ſed luci non eſt oppoſitū niſi tenebra. ergo illud eſt impoſſibile. ¶ Item intentio qua nigrū eſt lucidum: eſt preter nigredinē eius ſine dubio: ⁊ ob hoc etiā eſt preter albedinem. Color aūt ſcilicet natura generis eius qđ eſt in nigredine eſt nigredo: ⁊ color qui eſt in albedine: eſt ipſa albedo non accidēs illi. ergo color abſolutus generalis nō eſt ipſa lux. ¶ Itē aliquando ex luce manifeſtatur tranſlucens ſicut aqua aut criſtallus. Cum autē fuerit in tenebris ⁊ ceciderit ſuper ea lux ſolūmodo: deteget ea ⁊ tranſlucent: ⁊ hec eſt lux non color. ¶ Item aliquid eſt lucidum: ⁊ coloratum: ex quo tantū aliquando aduenit lux alij: ſicut apparet in aqua aut in pariete. Aliquando autē cū fortior fuerit apparet lux cum colore ſimul: ita ꝙ quandoque rubeſcit aut paleſcit paries: aut aqua in qua apparet. Si aūt lux eſſet detectio coloris: ⁊ tenebra eſſet tectio coloris: tūc affectio coloris rubei in oppoſito ſibi eſſet rubor: nō illuminatio ſola. Si autē fuerit hec oſtenſio alterius coloris: cur cum fortius eſt facit in ſibi oppoſitum occultari colorem eius: ⁊ de hoc forti colore vebit colorem ad illum: quāuis ſententia huius rationis dicat ꝙ rubor aut viriditas aut ceteri hꝰ ſunt permixti ex manifeſtationibus alborū: ⁊ occultationibus nigrorū. Sequitur ergo ex hoc: vt cū color alicuius corporis fuerit manifeſtatus ex radio qui illum irradiauerit: ⁊ deinde corruſcauerit ſuper intētionē que intelligitur de illo lux alterius corporis habentis colorem: vt color eius non appareat ſuper illū. neceſſe eſt etenim vt huiꝰ illuminati qđ illuminat aliud: manifeſte partes dent colorē per ſe ſole aut cū alio. Si autem ſole tunc ipſe non debent manifeſtare colorē: qui eſt in illis: ⁊ vt albificarent. Nō aūt tegerēt colorē eius cū rubificarēt aut viridarent. Si aūt fuerit cū alijs: ita vt habentes colorem manifeſtū: ⁊ habentes colorē abſconditū operentur vtraque illic detectionē. iſte vero occultationē: tunc occultatio coloris habebit affectionē in ſibi oppoſito: ſed occultatio coloris nō habet hanc affectionē. non enim vides ꝙ cū ſola fuerit occultatio coloris: non afficiet ſibi oppoſitū: ſicut afficit manifeſtatio coloris quā dicunt cū eſt ſola. Si aūt dixerint ꝙ color eſt manifeſtatio: ⁊ rubor etiā ⁊ viriditas ⁊ ſimilia his: ex hoc ꝙ ſunt rubor aut viriditas. q2 rubor aut viriditas cū multū manifeſta fuerint operantur qualia ipſa ſunt: ⁊ faciūt viriditatē aut ruborē. Dicemus quidē ergo ꝙ cū parua eſt manifeſtatio: apparet color eiꝰ qui eſt illi oppoſitū ſicut eſt: ⁊ ſm intellectū qui eſt lux ſola tātū operatur quātū operatur ⁊ lux eo qđ nō habet colorē. Cū aūt vehemēs fuerit eius manifeſtatio deſtruitur illud: ⁊ obteget ꝓpter aliū colorē quo inueſtitur. Oportet aūt primum vt nō operetur in eo niſi parū de colore ſuo: ⁊ poſtea cū augeretur operaretur in eo amplius: ⁊ vt quācūque affectionē facit nō eſſet niſi occultare colorē eius: ⁊ admiſcere ſuo colori: non aūt ſic eſt: ſed primum apparet color eius multa euidētia: ⁊ nō apparet in eo niſi color qui eſt in eiꝰ aptitudine. ꝙ ſi lucidū aliqđ ibi eēt viridaret aut ruberet ꝓpter eius actionē. poſtea vero cū ſit manifeſtius: redit ad deſtruendū colorē ſuū: ⁊ ad occultādū ⁊ inueſtiēdū cū alio colore quē nō habet ex nā. vna ergo iſtarū actionū eſt ex aliqua cauſa q̄ alia. Altera etenim venit ex luce. Corpus etenim ſi nō haberet colorē: ⁊ haberet lucē hoc faceret ſicut criſtallus trāſlucens. Alia vero eſt ex colore eius. Cum multū manifeſtatur ꝓpter hāc lucē. ita vt reſultet in aliū. Nos enim quāuis dicimus: ꝙ lux nō eſt manifeſtatio coloris: non negamus tamē lucē eſſe cauſam manifeſtandi colorē ⁊ cauſam reſultandi in alio.

B Lux eſt pars coloris.

¶ Dicemus igitur ꝙ cū lux eſt pars cōpoſitionis huius viſibilis: qđ vocamus colorē: ⁊ eſt quiddā qđ cū admixtū fuerit colori q eſt in potētia: tūc ex vtroque ꝓueniet id qđ eſt color in effectu: ꝓpter cōmiſcibilitatē. Si aūt nō fuerit hec aptitudo erit lumen ⁊ ſplēdor per ſe tm̄: lux enim eſt ſicut pars eius qđ eſt color ⁊ cōmixtio eius: ſicut albedo ⁊ nigredo habent cōmixtiones ex quibꝰ accidūt alij colores medij: ſed dictio eiꝰ qui dixit ꝙ lux ⁊ lumen non ſunt niſi manifeſtatio coloris: ⁊ id qđ dixit poſtea de his que lucent in nocte. deſtruitur ex hoc ꝙ candela ⁊ luna ſepe opprimūt lumen illorū: ⁊ manifeſtant colorē eorū: ſed oporteret vt lumē candele magis eſſet manifeſtās colorē: ⁊ oporteret vt eiꝰ cuius ꝓpter cādelā manifeſtatur color nō appareret color in tenebris. Hoc aūt nō eſt ita. nec eſt ſicut dixerunt. ¶ Sed hoc ꝙ dicitur ꝙ ſol: ⁊ ſtelle habent colores: ⁊ ꝙ lux obtegit colores illorū videtur eſſe verū. q2 aliq̄ hīt in ſeipſis colorē que cū reſulgēt augmentatur eorū fulgor: ita ꝙ ſuperat viſum: ⁊ nō ſentitur color. Quedā vero habent ex colore lucē: ⁊ hꝰ eſt res cui lux eſt nālis comes nō adueniens aliunde. Quedam vero ſunt lube cōmixte aut cōmixtione cōpoſitionis ex partibꝰ alijs luminoſis ⁊ alijs hn̄tibꝰ colorē: aut cōmixtione cōplexionis ex q̄litatibꝰ ſicut mars ⁊ ſaturnus. Nō aūt eſt mihi poſſibile iudicare de ſole aliqđ.

C Lucis diffi.

¶ Iā ḡ etiā cognouimus diſpoſitionem lucis ⁊ luminis: ⁊ coloris etiā trāſlucentis. Lux. n. eſt q̄litas que ex ſua eēntia eſt ꝑfectio trāſlucētis: ſm ꝙ eſt trāſlucēs: eſt etiā aliq̄ qualitas in eo ꝙ eſt viſibile ex ſua eēntia: ⁊ nō per aliū: ⁊ ſine dubio viſibile ex ſua eēntia: ꝓhibet videri id qđ eſt poſt ipſum. Lumen vero eſt qualitas quā mutat corpus nō trāſlucens a lucido: ⁊ trāſlucens efficitur ꝑ eā tranſlucens in effectu. Color aūt eſt qualitas que perficitur ex luce: ⁊ ſolet

penetrare corpus ꝓhibens affectione lucentis ab eo:in-
ter qđ ⁊ lucens fuerit ipſum corpus mediuȝ. ergo corpo-
ra ſunt lucida ⁊ colorata ⁊ ꝑuia. Fuerunt autē multi qui
dixerunt ꝙ corpoꝝ quedā videnť ꝓpter q̄litatē que eſt
Ari. ſcdo de aia tc.78. in eſſentia coꝝ:⁊ quedā videnť ꝓpter qualitatē alienam:
que dixerunt eſſe tranſlucentia:ſed pmuȝ mēbꝝ diuidiť
primū in duo:quoꝝ vnū eſt id qđ apparet in trāſlucenti
cēntialiter cū fuerit habitū qđ eſt lucidū:ſcđȝ eſt ꝙ eget
ad hoc vt ſit viſibile tenebris ⁊ ꝑuictate: ſicut aialia no-
cte lucentia:ex h̄ ꝙ lucent ſicut noctiluca:⁊ ſicut fruſta
quercus putride:⁊ aliqui vermes:iā vidi ego ouū galline
hŷ:⁊ locuſtā mortuā hŷ:⁊ grillū mortuū hŷ:non eſt autē
hec diuiſio receptibilis nec recta:nā lucidū videť per ſe-
ipſum in tenebris ⁊ in luce ſimul:ſi eniȝ lumini qđ reddit
fuerit aliȷs pñs ei:qui videat videbiť:ſi vero nō fuerit
pñs ei:tñ videbiť etiā:ſicut ignis quē videt homo in lu
ce ſiue ſit lux eius ſiue alterius:⁊ videť in tenebris:ſȝ ſol
non pōt videri in tenebris:eo ꝙ eſt in oppoſito viſui vi-
dentis. Cū aūt eleuať implet mūdū luce:⁊ nō ꝑmittit lo-
cū tenebroſum:ſed ſtelle non videnť niſi in tenebris:qꝛ̄
lumē eaꝝ multo minus eſt q̄ȝ lumen ſolis. ⁊ ideo nō illu-
ſtrāt res:neq̄ȝ illuminār eas:neq̄ȝ tñ ꝓhibent eas videri.
Et poſſe eſt vt cū tenebre fuerit videanť ī tenebris:nō ꝙ
tenebra ſit cā q̄re ipſe videāť ꝑ ſe. Oȝ aūt ſciri ꝙ de lumi
nibus quedā ſunt que ſupant in tātū ꝙ nō videnť:ſicut
lux ſolis que ſepat lucē ignis debilis:⁊ lucē ſtellaꝝ:ita vt
nō videanť lucere corā luce ſolis:non ꝓpter hoc ꝙ tene-
bra neceſſaria eſt ad hoc vt videanť:ſȝ qꝛ neceſſe eſt vt in
ſe ſint lucentes nō tenebroſe cōparatione noſtri viſus:cū
vero ſol ſit abſens:apparēt ⁊ videnť:eo ꝙ ſunt lucentes
cōparatiōe noſtri viſus:ꝓꝑ diſpoſitionē que eſt in noſtris
viſibus. Fortaſſis aūt iudiciū de igne ⁊ de luna cōtra lu-
men:qđ eſt debilius ipſis:h̄ idē eſt iudiciū:⁊ oportebit vt
ipſa lux nō ſit comparatione noſtri:cū apparuerint ignis
aut luna:ſȝ oportebit eſſe tenebras:⁊ ſic apparebunt:ſed
oportebit vt nō ſit ibi aliqđ vincens lumē:⁊ ſic videbun-
tur:⁊ viſus poterit illas apphendere. Tu ſcis aūt ꝙ atho
mi qui ſunt in aere nō ſunt huiꝰ generis vt illuminata ab
illis nō videanť niſi in tenebris:ſȝ cū fuerit homo in tene
bris:⁊ radius ſolis illuſtrauerit illa: poterunt videri. Si
aūt hō fuerit in radio nequaq̄ȝ:⁊ hoc fit ꝓꝑ id qđ eſt in lu
ce athomoꝝ:viſus enim hoīs cū vinciť multa luce nō vi
debit eos:cū vero nō fuerit victus videbit eos. Silr ea q̄
lucēt in nocte:nō ſunt alterius generis:niſi generis lucē-
tiū:ſȝ differunt non diuerſitate nature:ſȝ in debilitate:ſi-
cut aūt h̄ differūt a lucētibꝰ ī generalitate nature:⁊ ſtelle
ſilr. Hec aūt diuiſio non eſt vera niſi dicatur ꝙ lucētiuȝ
quedā ſunt que vincūt alia:⁊ quedā vincunť ab aliȷs. in-
tellectus aūt huiꝰ nō eſt ꝙ vnū afficiat aliud. ſȝ potius in
noſtro viſu:ſicut duroꝝ q̄dā ſunt duriora ⁊ q̄dam minus
dura. ergo nō debet dici ꝙ ea que in nocte lucēt ſint ſpe-
cies aut genus aliquod per ſe pręter genꝰ coloratoꝝ aut
lucentiū:ſed qꝛ ſunt de vniuerſitate lucentiū que vincū-
tur ab aliȷs excedētibus ea in relucēdo. vnde nō videnť
eſſe ſimul cū eis ꝓpter debilitatē nr̄i viſus:noſtri eteniȝ
viſus non poſſunt ea apphēdere niſi cū remoueť clari-
tas refulgentiū ſuperantiū noſtros viſus. Si autē hanc
ſniaȝ tenuerit:diuiſio bona eſt:ſȝ nō tenēt hāc ſniaȝ:imo
putāt ꝙ lucētia ſunt vnū genꝰ:⁊ colorata aliđ:⁊ hec aliđ.

Capitulum. IIII. de conſiderando ſentētias dictas de
colorībus ⁊ eoꝝ accidentia.

A De his aūt que expedire debemus vnuȝ
eſt. ſ. ꝯſiderare aliā ſentētiā de co
loribus ⁊ de luce:que niſi expedita fuerit non
poterit oſtendi firmitudo noſtre ſententie ſim
diuiſionē. Dicemus igiť ꝙ de ſentētȷs coloꝝ vna eſt
ſentētia eius qui tenet ꝙ color albꝰ nō fit niſi ex aere ⁊ lu
ce vel ſplendore:⁊ color niger ex huius ꝯrio. Color enim
albus nō fit niſi ex trāſluceti cū ipſuȝ diuidiť in partes
minutiſſimas:que poſtea ꝯdenſantur. ex hoc eniȝ accidit
ei vt eius ſuperficies recipiat lumen:⁊ luceant: ⁊ qꝛ ſunt
trāſlucētes reddunt lumē alie aliȷs:⁊ qꝛ ſunt paruiſſime
fit hoc in eis:quaſi ꝯtinuū:⁊ qꝛ trāſlucens nō videtur ni-
ſi per colorē alienū. ideo eaꝝ peruietas nō videtur:ſȝ re-
uerberationes condenſaꝝ ſuperficieꝝ illaꝝ videnť con-
tinue:⁊ videtur totū albū. vnde dixerunt ꝙ ꝓpter h̄ ſpu
ma aque videť alba:⁊ nix alba:qꝛ̄ ſunt paruiſſime par-
tes inanimate trāſlucentes quibꝰ cōmixtus eſt aer:⁊ dif-
fuſa eſt in eis lux:criſtallus vero ⁊ vitrū gratia non trā-
ſlucent:ſed cuiuſcūq̄ȝ coꝝ cū ꝯtinuate fuerint ſuperficies
deſtruetur eoꝝ peruietas:ſed cū vnaqueq̄ȝ eius pars fue
rit per ſe ſola fiet trāſlucens:in tranſlucente vero qđ eſt
magni coloris:cū ꝯtingit ſciſſio:locus ille ſciſſionis vide-
tur albus. Dixerūt etiā ꝙ nigredo facit putari priua-
tionē ꝓfunditatis corporis ⁊ luminis ⁊ ꝑuictatis ſimul.
Quidā autem poſuit ex eis aquā cauſam nigredinis di-
cens. qꝛ cū humectanť illa videtur habere aliquid nigre
dinis:⁊ dixerunt hoc fieri eo ꝙ aqua extrahit aereȝ que
non tranſlucet ſicut aer:nec penetrat per eā lumē ad ſu-
perficies. ⁊ ideo remanent tenebroſe. Quidā autem vo-
lunt ꝙ nigredo eſt certiſſime color ⁊ origo coloꝝ: eo ꝙ
non ſeparatur. vnde impoſſibile eſt eā tingi:albedo vero
accidit tranſlucenti ꝓpter diuerſitatē eius:nō eſt aūt lō-
ge:vt ſententia prima de nigredine:ducat etiaȝ ad hanc:
poſuit enim nigredinē certificationē eius qđ nō tranſlu-
cet ex hoc ꝙ non tranſlucet:⁊ hoc eſt certificatio coloris
qui reuerberať ex illa. Dixerunt aūt ꝙ elementa oīa
ſunt trāſlucētia:⁊ cū cōponūť accidit ex eis albedo:quē-
admodū dixīmꝰ:vt id qđ eſt oppoſitū viſui ſit ſupficies
equales tranſlucentes ad hoc vt penetret eas viſus:⁊ qꝛ
nigredo accidit cū id qđ de corpore opponiť viſui fuerit
anguloſum:ita vt ꝓhibeat trāſlucere extrema que attin-
git viſum:tūc anguli illi q̄uis illuminenť:nō tñ ſatis pe-
netrat eos lumē:⁊ obſcuranť ꝓpter hoc. De tota eniȝ B
hac collectione ſententiaꝝ:id qđ mihi difficilius eſt diffi
nire:hoc eſt. ſ. albedinem fieri ex lumine:⁊ ꝙ nigredo eſt
color verus. Nos enim ſcimus ꝙ trāſlucentia albeſcūt
cū rediganť in puluerē:⁊ admiſcenť aeri:ſicut ſciſſamuȝ
qđ albeſcit eo ꝙ admiſceť ei retentio aeris in ſe cū ꝑuieta
te que eſt in nā eius. Scimus etiā ꝙ nigredo non recipit
aliū colorē vllo modo:ſicut albū recipit aliū colorē loco
albedinis ꝓpter ſuā ꝑuietatē:⁊ qꝛ eſt ſubito nondū aptū:
qđ nōdū aūt eſt a qualitatibꝰ ipſū eſt receptibile illaꝝ. ita
ꝙ nō eſt neceſſe ei ad hoc dimittere aliqđ:qđ enim occu-
patū eſt ab vna nō recipit aliā niſi poſt remotionē illius:
⁊ iſti ſunt qui poſuerūt pmordiū colorū ꝑuietatē aut nō
ꝑuietatē. Fuerūt aūt aliȷ ꝯtrarȷ iſtis qui ꝑuietatē negle-
xere dicētes ꝙ oīa corpora ſunt colorata:⁊ impoſſe eſt ali
quod corpus eē ſine colore:ſȝ pori ⁊ vacuitates cū fue-
rint multe in corporibus penetrabit in eis radius qui ve
nit ex lucido vſq̄ȝ ad aliā partē:⁊ penetrabit in eis radius
viſus:⁊ videbiť qđ eſt poſt illa. Sentētiā primā dicemus
ita eſſe:ſȝ nō in corpore ꝯtinuo ⁊ ꝯiuncto. nō eniȝ apparet
color niſi in denſitate eius. Cū enim ꝯiungiť ⁊ humecta-
tur:albedo auferť ab eo in ꝯiunctione ⁊ ſiccitate. Gipſuȝ
eteniȝ nō albeſcit ꝓpter ꝯtritionē tñ:quo reddiť in par-
uiſſimas partes:ſȝ qꝛ decoctio facit illđ hŷ:vt cū humec-
tatū fuerit:⁊ poſtea exiccatū albeſcat fortiter ꝓpter cō-
plexionē ex qua hoc accidit illi. Qđ aūt nobis demōſtrat
illđ:hoc eſt ꝙ ſi actio ignis in gipſo nihil aliđ faceret niſi

facilitatem contritionis: tunc multa facilitas attritionis que ducit partes in minutiſſima efficeret ipſam attritionē in gipſo ⁊ calce ⁊ ſimilibus: ⁊ quicquid ita attereretur redigeretur in puluerem: ⁊ poſtea cū aqua inſpiſſaretur albeſceret ſicut gipſum: ſed nō eſt ita. Efficere etenim ita rez facile ad conterendū aliquando ducit nos ad effectionē quā diximus que nō eſt cauſa q̄re albedo fit.

C ¶ Item ponamus ꝙ in gipſo fiat hoc: quēadmodū dixerūt. ſed non ois albedo fit hoc modo. Oua etenim cū coquūtur albugo eoꝝ quia fit ⁊ alba: ⁊ impoſſe eſt dici ꝙ ignis addiderit ei raritatē ⁊ diſgregationē: nihil enim addidit ei: niſi conſtrictionē aliq̄ modo: nec ꝙ acciderit ei aer ⁊ permiſceatur ei. Ꝓrimū etenim cum ouū coquitur fit ponderoſius: ⁊ hoc etiā fit propter aerē qui ſeparatur ab eo. Secūdo ꝙ ſi aer ibi eēt ⁊ infunderetur in humorē eius: ⁊ faceret illud albeſcere egeret loco maiore. ¶ Itē medicina quā faciunt deceptores: ⁊ vocatur lac virginis: fit ex aceto: in quo coquitur litargirū: quouſq; diſſoluitur in eo: ⁊ poſtea colatur quouſq; acetum fiat tranſlucentius: ⁊ albius ⁊ miſcetur cum aqua in qua decoctum fuit alumen vetus: ⁊ colatur multū quouſq; fiat quaſi lachrima. Si autē negligentius fit non prouenit confectio que queritur: cū vero permiſcentur he due aque coagulatur litargirū trāſlucens diſſolutū: ⁊ albeſcit multū ſicut lac acidū: deinde exiccatur: ⁊ non fit hoc: ideo ꝙ tranſlucēs ibi fit: cui accidit diuiſio. litargirū etenim diſperſuz ⁊ diſſolutum erat in aceto: nec fuerunt ibi particule multum tranſlucentes: que conuenientes conſtringuntur: ſed eſt neceſſe vt maior fiat diſperſio propter aquā veteris aluminis: nec fuit permixtus etiā cū eis aer exterius vllo modo. Non enim contingit hoc niſi ex aliquo modo permutationis. ergo ſecundū meū intellectū: nō fit ois albedo: ſicut dixerunt. Si autē albedo non eſſet niſi lux: nec nigredo: niſi id quod dixerunt: tunc non componeretur albedo ⁊ nigredo ſemꝑ niſi vno modo.

albū q̄ō tranſit in nigrum. Manifeſtatio aūt huius eſt ꝙ album tranſit paulatim in nigrum tribus vijs: vna eſt primū in ſubpalidū: ⁊ hec progreſſio eſt pura. Cum enim fuerit progreſſio pura prius proueniet ad ſubpalidū: deinde ad palidū: ⁊ tandiu ſic quouſq; fiat nigrū. q2 ſic ꝓcedēs h̄ vno modo: nō ceſſat paulatim intēdi nigredo ſola: quouſq; fiat pura nigredo. Alia autē via eſt ad ſubrubeū: deinde ad rubeū poſtea ad nigredinez. Tertia vero via eſt qua itur ad viriditatē: deinde ad indicū poſtea ad nigredinē. Et in iſtis modis nō pōt eſſe diuerſitas: niſi ex diuerſitate eius ex quo cōponunt̄ colores medij: ſi eniz nō fuerit ibi niſi albedo ⁊ nigredo: ⁊ nō fuerit origo albedinis niſi lux: tūc impoſſe eſt vt differāt illi modi aut ꝓcedāt in cōpoſitione albedinis ⁊ nigredinis niſi ſecūdū viā vnā in qua nō ſit vlla diuerſitas: ⁊ niſi ſecūdū plus vel minus tantū: ⁊ he nō erūt diuerſe vie. Nā ſi eſſent diuerſe vie: oporteret vt eēt ibi aut permixtio alicuius: qđ nec eſt albedo nec nigredo: ⁊ oporteret vt eēt permixtio rei viſibilis. Nō eſt aūt in reb⁹ res que putat̄ eſſe viſibilis que nō ſit albedo nec nigredo: vel cōpoſita ex illis niſi lux: ſecūdū eū qui ponit lucē aliud ab ipſis: cuius ſententia ſi nō deſtruit: nō poterit fieri permutatio colorū in diuerſos modos. Si autē poſſibilis fuerit hec permutatio oportebit vt ſit ibi tertiū viſibile preter albedinē ⁊ nigredinē. Hoc aūt viſibile nō pōt eē: niſi poſuerimus lucē preter colorē: ⁊ ſecūdū hoc poſſibile eſt cōponi colores: ⁊ vt cū albedo ⁊ nigredo permixte fuerint ꝑ ſe procedāt̄ ſecūdum viā ſubpalidi. Cū aūt lux permiſcet̄ nigredini: ⁊ fuerit quaſi nubes ſuꝑ quā reuerberat̄ quaſi niger fumus: qui admixt⁹ eſt igni: erit rubor: ſi nigredo fuerit ſuꝑans: aut erit citrinus: ſi nigredo fuerit victa: ⁊ fuerit ibi ſuper abundantia albedinis reſplēdentis. Si vero fuerit citrinus permixtus nigredini: ⁊ nō fuerit in eoꝝ partibus ſplēdor cōtinget viriditas: ⁊ omnino cū nigredo fuerit occultior: ⁊ albedo manifeſtior rubor fiet ecōuerſo. deinde nigredo ſi fuerit ſuꝑans in primis erit color fuſcus. Si vero nigredo fuerit ſuꝑans ſecūdario: erit color folioꝝ porri. Si autē fuerit magis ⁊ magis: erit illa viriditas intenſa que caret nomine. Si aūt admiſcetur hec albedo: erit color yari. Si aūt ad hoc yaro admiſcet̄ nigredo cū paruo rubedinis erit indicus. Si autē rubori admiſcet̄ indicus erit carminiū: ⁊ ſic poſſunt colores cōponi: ⁊ idē eſt qualitates admiſceri: ſiue corpora cōpleri.

D ¶ Iā autē notuz eſt ꝙ ex colore nigro ꝑ reuerberatione nō reddit̄ alicui corpori lumē vllo mō. Oportet. n. ꝙ ex coloribus viridibus aut rubeis nō reuerberat̄ niſi albedo. ⁊ ex q̄bus nigris nihil reſultaret maxime cū ſint debiles ⁊ attrite.

Obiectio. Solutio. Si aūt dixerint ſe videre eas reſplēdere permixtum: reſponſio ad hoc erit ꝙ ex permixtione ꝓuenit actio ⁊ paſſio: ⁊ cauſa illius permixtiōis ꝓuenit q̄litas: ⁊ nil refert an faciat hoc ars an natura: quis natura pōt efficere complexionē que eſt ad modū permutationis. Ars vero nō pōt niſi coniunctionē: ⁊ fortaſſis ꝓter h̄ natura operatur aliquā permutationē. Natura etenim pōt attenuare cōplexionē que eſt ad modū permixtionis ⁊ cōtritionis in minutiſſima. Ars vero non pōt tantū indagare. Nature etenim infinite ſunt actiones in diuidendo: ⁊ operando in potentia ⁊ effectu.

E Ars vero nō pōt elicere quicquid eſt latens illaz ad effectū. ergo iam manifeſtū eſt ex hoc: ꝙ albedo certiſſime nō eſt lux. Albedo non eſt lux. Non autem negamus aerē non habere actionē aliquam in albificando. ſed nō quēadmodū dixerūt: niſi qđ efficit complexionem albificantez: ſimiliter non poſſumus dicere ꝙ albedo ſciſami tota eſt quēadmodū dixerunt: ſed de complexione. Aer eniz facit colorē albū nō propter cōmixtionem tantū: ſed etiā propter permutationē. Si autez firma eſſet eoꝝ ſententia poſſet eſſe ꝙ res alba aut colorata paulatim attenuaret̄ quouſq; auferret̄ eius diuerſitas: ita vt tranſluceret aut pene tranſluceret. Hoc autē nō eſt ita. Sed hoc ꝙ dixerunt ꝙ nigrū nō eſt receptibile alterius coloris: aut volūt dicere ex intellectu permutandi aut tingēdi. Si aūt voluerit dicere ex intellectu permutandi mentiti ſunt. Ex enim ꝯiunctis eos eſt iuuentus ⁊ canicies. Si aūt ex intellectu tingendi, hoc eſt ex diſpoſitione viciniatis nō qualitatis. Nō aūt eſt longe vt id qđ eſt nigrū nō fiat nigrū: niſi cū ibi fuerit virtus penetrabilitatis: ⁊ retentionis: ⁊ ꝯſtrictionis. i. vt permiſceat̄ ⁊ penetret ⁊ inhereat: ⁊ vt albedo que eſt in rebus ſit diuerſa ad h̄ in natura ſua: ⁊ ideo albedo non pōt inueſtire nigrū: ⁊ penetrare in illō ⁊ adherere ei: quāuis hoc etiā nō ſit impoſſe. Cū. n. elaborauerit in ceruſa vel in ꝯſili aliquo modo penetrādi: ⁊ diſſoluēdi nigredinē que in eo fiet albū. Sz ſententiā ſecundā nō eſt facile tenere: niſi poſuerimus eē inane: pori etenim quos dixerūt neceſſe eſt vt aut ſint pleni corpore aut vacui. Si aūt fuerint pleni corpore: ipſum corpus aut trāſlucebit propter poros quos habet: aut erit ſine poris. ⁊ nō terminabitur hoc niſi in tranſlucēti: qđ ſit ſine poris: ⁊ hoc eſt diuerſū ab hoc qđ dicūt: aut terminabit̄ in inani: ⁊ erit eoꝝ ſententia ꝙ neceſſario inane habeat eē: ſz inane nō habet eſſe. Deinde ipſi dicūt ꝙ nō oēs pori ſunt apti ad trāſlucēdū: niſi fuerint ſitus eoꝝ recti ſine obliquitate: ad hoc vt recte ingrediant̄ per eos radij. Faciamus ergo pilā ni[illegible]teā vel de criſtallo: vel de iacinto albo trāſlucētē: ⁊ ipſos poros qui ſunt in ea tranſlucentes rectū: dicemus eſſe in longitudinē: ⁊ alij ita in latitudinē: ⁊ ſic erunt in trāſluctum: aut ex quacūq; parte volueris: ꝯ̄ ergo erunt pori

recti in tráſuerſuz:alioꝝ poroꝝ rectoꝝ:ita vt nõ appareat in eis tortuoſitas ex qua parte iſpexeris.ergo neceſſario accidit ex aliquibus partib' diuerſitas rectitudinis: ⁊ exiſtencia partiũ non habentiũ poros in rectitudine linearũ:que putanẽ exiſtere recte ab oculo:aut vt totũ corpus ſit inane:⁊ hoc eſt impoſſibile.Oportet ergo vt cũ ſitus diuerſi fuerint in tráſlucente varietur etiá ibi eoꝝ prauitas omnino.Deinde quomodo erit diſpoſitio corporis: in quo tantum eſt poroꝝ ⁊ vacuitatũ ꝙ occultaẽ eius colorem:ita vt appareat quaſi ſine colore cũ ipſum habeat in ſe colorẽ:⁊ non obnubilet colorẽ alterius rei que eſt poſt ipſum:imo certiſſime reddit id qđ poſt ipſum eſt.Si aũt ipſum obtegit colorẽ ſuũ non facit hoc:niſi per id qđ eſt quaſi nihil.ergo pori qui ſunt in eo ſunt multo plus ꝗ̃ plenũ qđ eſt in illo.Quõ ergo poterit habere hanc cõſtrictionẽ iacinti:cũ ipſum nihil ſit niſi vacuitas.Si autẽ hõ faceret in iacinto tria:aut quattuor foramina:⁊ poſtea cõtereret minore vi infringere poſſet:hec igiẽ ſententia falſa eſt.ergo colores habent eẽ:⁊ non eſt eſſe eoꝝ ex hoc ꝙ ſunt lux:nec lux eſt apparẽtia eoꝝ:quiuis ex hoc ꝙ ſunt in effectu:nõ ſunt in luce:tráſlucens enim habet eſſe:⁊ h̃ eſt ꝙ demõſtrare intendimus vſq; ad hũc locuz.Reſtat adhuc dicere:quõ fiat diſpoſitio videndi:ex quo pendet etiá certificare:qualiter reddaẽ lux a tranſlucente.

❡ Capitm. V. de diuerſitate ſentẽtiaꝝ de viſu:⁊ de deſtructione prauaꝝ ſniaꝝ:ſecundũ ꝙ eſt in ipſa re.

a DIcemus ergo ꝙ famoſe ſententie de hoc tres ſunt:quãuis vnaq̃q; eaꝝ habeat ſubdiuiſionẽ:vna enim eſt ſentẽtia eoꝝ qui tenent ꝙ radij lineares exeunt de pupilla ad modum piramidis:cuius caput eſt verſus oculũ:⁊ ei' baſis ad partẽ rei viſe:ꝓpter quod aũt ſit minor viſio:eſt id qđ diciẽ ſagitta: que eſt linea medij radij:equidiſtãs ab extremis:⁊ aliquid videre eſt in illõ hũc ſagittá mouere.Alia vero ſententia eſt eius qui tenet ꝙ radius exit de pupilla:ſed de toto eo nõ ꝑuenit tamen ꝙ tãgat hemiſperiũ celi:niſi ꝓpter diſgregationẽ ex qua ꝑuenit dilatatio viſus:ſz cũ egrediẽ ⁊ cõiungitur aeri lucido fit ei aer inſtrumentũ ⁊ apprehendit per illud.Tertia autẽ ſententia eius qui tenet ꝙ ſicut alia ſenſibilia nõ apprehenduntẽ ex hoc ꝙ aliquis ſenſuũ ꝑtingat ad illa vel offendat in illa vel cõiungaẽ eis:aut tranſmutat nuncium ad illa:ſic ergo viſio non fit:ideo ꝙ radius exeat aliquo modo:⁊ occurrat viſo:ſed qꝛ forma viſi ꝑuenit ad viſum tráſlucente reddẽte ipſas.Ratiocinate aũt ſunt duo prime ſentẽtie:dicentes:qꝛ nõ fuit neceſſe aliis ſenſib' vt ſenſibilia aduenirẽt eis:niſi qꝛ nõ certificaẽ eoꝝ apprehenſio niſi tãgendo:ſicut eſt guſtus ⁊ tactus:⁊ ſicut odorat' qui attractione cogit odorẽ obuiare ſibi:vt patiaẽ ab illo: ⁊ ſicut ſonus quẽ ꝑducit cõmotio ad auditũ. In viſu aũt non põt hoc eẽ:viſuz etenim remotũ eſt.⁊ ideo nõ videẽ qđ ſibi adiunctũ eſt:nec etiaz põt offendere in illud accidens:qđ habet eſſe in corpore viſibili.ſ.color eius aut figura:accidentia etenim non offendunt ei quando.quidẽ eſt ſicut res oportet vt virtus ſentiendi pertingat vſq; ad locum ſenſati ad hoc vt offendat in illud. Non põt autez virtus ſentiendi moueri motu locali niſi mediante corpore:qđ eam prouehat illuc. Hoc autẽ corpus eſt ſubtile huius generis cuius eſt radius ⁊ ſpũs:⁊ ideo vocamus illõ radiũ:⁊ qꝛ in oculo eſt corpus h̃:ideo videẽ homini in tenebris:ꝙ lumẽ deſcẽdat ab oculo ſuo:⁊ reſplẽdet ſup naſuz ſuũ:aut ſup aliqđ qđ eſt circa illõ oppoſitũ illi. ❡ Itẽ in mane hõ expgefactus:cuz aperit oculos videẽ videre radios corã oculis ſuis. ❡ Itẽ foramẽ vuee impleẽ lumine alterius oculi:cũ claudiẽ alter. Cũ aũt fortiter intueẽ: tunc dubiũ nõ eſt corpus eẽ qđ tráſfereẽ in aliud. Secũda aũt negauit ꝙ corpus quale eſt oculus nõ capit de radio tantũ:de quo vna linea cõtinuet inter viſuz:⁊ ſtellas fixas:nedũ tot alie linee que diſpergunẽ ad oia que videntur in mundo ꝑcipue cũ quicquid videẽ de eo nõ videaẽ niſi cõtinuũ equaliter.Oportet ergo vt id ꝓpter qđ videtur ſit continuũ.Negauit adhuc etiá ꝙ hic radius exiẽs nõ moueẽ in tempore nõ ſenſato ab oculo vſq; ad ſtellas fixas. ❡ Dixerunt etiá oportere vt cõparatio tẽporis cui mot' ad rẽ inter quá ⁊ te ſũt duo cubiti ad tps mot' g' ẽt ſq; ad ſtellas fixas:ſit cõꝑatio duoꝝ ſpatioꝝ. Oꝫ ḡ vt inter duo tpa appeat diuerſitas. ❡ Fortaſſis aũt auctores tertie ſnie ratiocinanẽ ſecũdũ hoc:cõtra auctores de radio linearĩ:neſciẽtes qm̃ hoc friuolũ eſt:poſſunt etenim ponere tps non ſenſatũ:eo ꝙ eſt breuiſſimũ:in quo motus eſt radius vſq; ad ſtellas fixas.deinde põt diuidi hoc tẽpus infinite:⁊ poſſunt de eo ſumere partẽ:aut partẽ partis:cuius cõparatio ad totũ illud ſit:ſicut cõparatio breuis ſpatij ad longũ:ꝗ̃uis duo tpa vtriuſq; longitudinis.vtraq; nõ ſunt ſenſata:eo ꝙ ſunt breuiſſima. ❡ Sz auctores de radijs habẽt rationẽ:quá deſtruere difficile eſt:hoc eſt.n. qđ dicunt:ꝙ ſpecula teſtanẽ eſſe radioꝝ ⁊ ſplẽdorẽ eoꝝ: neceſſe eſt eteniz vt viſui reddaẽ forma ſpeculi poſtꝗ̃ eſt reddita ſpeculo forma viſi oppoſita effigiata in eo:aut vt ſit ſicut dicemus nos.Radius eniz egreditur ⁊ offendit in ſpeculũ:deinde repcutiẽ ad offendendũ in illuz:a quo reuerberaẽ ſecundũ aliquẽ angulũ propriũ.Cũ autẽ fuerit deſtructa prima dictio remanebit ſecũda: propter qđ aũt declarabiẽ deſtructio prime dictionis:hoc eſt qđ he forme ſi eſſent effigiate in ſpeculo:ſine dubio effigies ille eẽnt in loco aliquo ſupficiei:ſicut cũ color ⁊ lux reuerberantur ſimul a tráſlucente extra primũ ſubiectum:⁊ cum inſpiciẽ illa redditio ſplendoris in vno eodẽq; loco vidẽtur varie diuerſitates ſituũ intuẽtiũ.Effigies aũt que eſt in ſpeculo nõ eſt hẽ:imo mouetur localiter:propter motũ localẽ intuẽtis.Si enim nõ moueret localiter niſi locali motu viſibilis tantũ:nõ eſſet hic difficultas. Sz hoc ꝙ motu locali mouetur intuẽte:ſignificat ꝙ locus ver' nõ eſt ibi in quo imꝑimaẽ forma:ſz cũ intuens formá mouetur:etiá directio linee mouetur: que cũ reuerbereẽ ad viſum facit ꝓpꝛium angulũ:⁊ videntur per ipſam candẽ lineam viſibilia:⁊ per ipſam etiá videtur alia pars ſpeculi in qua videntur eſſe ipſa viſibilia.⁊ ſic nõ ceſſat moueri. Dixerunt etiá:qꝛ qđ ſignificat certitudinẽ hui' eſt hoc: ꝙ in viſu hominis aliquando impꝛimunẽ ſimulacra viſibiliũ:⁊ reuerberanẽ inde ad viſuz alterius videntis:ita vt videat illud hic ſecũdũ vidẽs:⁊ nõ videat illõ dñs pupille in qua aſſimilatũ eſt hoc ſimulacrũ ad inſtar imaginationis.Si aũt hec impreſſio eſſet certa in viſu ei' oporteret ſecundũ auctores ſententie de ſimulacris:vt vterq; equaliter apprehẽderet illud ſimulacrũ. Ipſi etenim tenent ꝙ certitudo videndi eſt:vt ſimulacrũ rei appareat in viſu.vnde cuiuſcũq; viſu apparuerit ſimulacrũ debet illõ videre. ❡ Dixere etiá ſe ex hoc iudicare ꝙ inſpiciẽs ſpeculũ videẽ videre formá ſuá:ſed non eſt ita. Radius etenim cũ offendit in ſpeculũ:⁊ apprehendit illud reuerberatur repercuſſus ⁊ offendit in formá intuentis:⁊ apprehendit eá:⁊ qꝛ videt ſpeculuz:⁊ ſe vna rectitudine exitus linee radialis:videtur ei ꝙ alter ſit in altero. Dixere ẽt: qꝛ ſignificat h̃ nõ eſſe impreſſuz in ſpeculo:h̃ eſt ꝙ cũ videt h̃ nõ dubitaẽ nõ eẽ in ſupficie ſpeculi:ſz ꝗ̃ſi in imo:⁊ quaſi longinquũ ab ea:⁊ h̃ lõginquitas neceſſe eſt:vt aut ſit in imo ſpeculi:ſed ſpeculũ non habet tantam profunditatem:nec etiá ſi haberet tantam ꝓfunditatẽ redderetur nobis qđ effigiatur in eo.Reſtat ergo vt illa longin- b

quitas ſit longinquitas econuerſo aperte profunditatis
ſpeculi: ⁊ verū eſt ꝙ non apprehenditur ipſa: niſi in illa lō
ginquitate que eſt inter illū ⁊ ſpeculū: q: eius effigies nō
ſunt impreſſa in ſpeculo. Nos autem debemus deſtruere
primum duas primas ſententias: ⁊ affirmare veritatem
tertie ſententie que noſtra eſt. deinde redibimus ad hāc
B oppoſitionē: ⁊ ſoluemus eaꝫ. ¶ Dicemus ergo prius: q:
id quod egredit̄ de viſu neceſſe eſt vt aut ſit aliquid ſta-
bile eſſe habens ſituꝫ: ⁊ ſit ſubſtantia corporea: aut vt ſit
aliquid qḋ non habet exiſtere per ſeipſum nec habet eſſe
niſi propter rē tranſlucentem que eſt inter viſum ⁊ viſi-
bile. Aer autem eſt huiuſmodi nature: ꝙ nō debet dici ꝙ
ſit egrediens de viſu: ſed deberet dici: q: eſt paſſio aeris
propter viſum: ⁊ aer propter paſſionē illā ſit āminiculuꝫ
videndi. Hoc autē ſit duobus modis: aut ad modū āmi-
niculi medij: aut ad modū āminiculi inſtrumenti. Prius
autem q̄ꝫ exequamur diuiſionē indicabo ego iudiciū ge-
nerale: ꝙ videre non ſit ex ꝑmutatione aeris ſecundum
diſpoſitionē que adiuuet viſum aliquo modo. Ipſa enim
diſpoſitio ſine dubio fieret affectio in aere nō intentio re-
lata quantū ad vnum videntē ⁊ non ad aliū. Nos auteꝫ
non negamus eſſe hanc diuiſionē: ſed dicimus neceſſe eē
vt ſit relatio inter aerē ⁊ videntem cū viderit: ⁊ propter
hanc relationē fiet viſio: ſed negamus diſpoſitionē ⁊ affe-
ctionē fixam ⁊ ſtabilē eſſe in ipſo aere: ⁊ in eēntia eius: ꝓ-
pter quā fiet aer alicuius qualitatis: aut ꝓprietatis in ſe:
quāuis non permaneret in ſe: nec eēt in eo cū remoueret̄
efficiens. hō etenim non habet affectionē aer in cōpara-
tione vnius viſus ⁊ non alterius: ſed eſt ei in cōparatione
oīs ꝙ ſicut eſt albū non eſt albū in cōparatione vnius: ⁊
non alterius: ſꝫ eſt in ſeipſo albū: ⁊ albuꝫ cōparatione oīs
qḋ eſt: quāuis non remaneat albū remota cauſa albificā
te. vnde neceſſe eſt vt illa affectio aut recipiat intenſionē
⁊ remiſſionē: vt aliquādo. ſ. ſit debilior: ⁊ aliquādo forti-
or: aut ſit ſemꝑ vno modo. Si autē fuerit vno modo: ne-
ceſſe eſt vt cauſa eius recipiat magis ⁊ minus: aut vt non
recipiat. Si aūt natura cū receperit intēſionē ⁊ remiſſio-
nē: ⁊ illa nō fuerit cauſa per ſeipſaꝫ. Oportebit vt ſequat̄
C eā cauſatū in recipiēdo intēſionē ⁊ remiſſionē. Impoſſi-
bile eſt aūt vt recipiat remiſſionē ⁊ actionē: quā facit ipſe
fortis: cū ei⁹ intēſio ⁊ remiſſio fuerit aliqd in nā ſua, ꝓpter
quā ſit cauſa: ergo ſequit̄ vt virtutes agētes in aere: cū mul
te fuerint ⁊ frequētes: actio huius diſpoſitionis: ⁊ huius
affectionis ſit in aere fortior: ⁊ vt virtutes viſus ⁊ diſpoſi
tio aeris in hac affectiōe minuāt debilitatē viſus: ꝓpter
cū nō ſit h̄ ex h̄: qḋ nō recipit itenſionē ⁊ remiſſionē: imo
eſt ex modo virtutū ⁊ diſpoſitionib⁹ virtutis. Nō eſt aūt
virtus eius ſicut diximus in cōparatione vnius viſus: ⁊ nō
alterius: ſꝫ ex ſeipſa. Sequit̄ ergo vt qui ſunt debiles vi-
ſu cū ꝯuenerint videāt fortius: ⁊ cū diuiſi fuerint videāt
debilius: ⁊ vt debilis viſu cū fuerit itra latus fortiter vi-
dentis videat fortius: ſꝫ aer ꝓpter illā affectionē ꝑmuta-
tur fortius quocūqꝫ modo fuerit: ſiue ex ꝯiunctione cau-
ſaꝝ multaꝝ: aut fortiū: eo ꝙ ad reſcidendū formaꝫ: ⁊ ad-
iuuādū viſum ſit fortior: quāuis etiā debilitas viſus ope-
retur defectū in hoc. Cōiunctio etenim multoꝝ debiliuꝫ
ſimul nō eſt: ſicut cū eſt vnus debilis tantū: quēadmodū
eius qui eſt debilis viſu: nō eſt diſpoſitio ſui viſus equa-
lis in aere claro ⁊ in aere ſpiſſo: debilis etenīꝫ cū inuene-
rit aliqḋ āminiculū extrinſecus ſine dubio actio ei⁹ erit
fortior. Nos aūt videm⁹ ꝙ debilis viſu nō iuuat̄ aliquā-
tulū in ſuo viſu ex ꝯſortio videntiū fortiter: nec ex coniun-
ctione debiliū viſu multoꝝ ſimul. ergo claꝝ eſt hoc eſſe
falſum. Redeamus autē nunc ad diuiſionem q̄ꝫ premi-
ſimus dicētes neceſſe eē vt aer aut ſit mediū aut inſtru-
mentū. Si autē fuerit inſtrumentū: aut erit ſentiens aut
reddens. Non pōt autē aliquis dicere aerē ſic permuta-
ri vt fiat ſentiēs: ita ꝙ ſentiat ſtellas: ⁊ reddat viſui id qḋ
ſentit. deinde aer nō tangit quicquid videt̄. Uident̄ eniꝫ
ſtelle fixe quas aer non contingit. Abſurdū eſt enim dice
re ꝙ celi: qui ſunt in medio patiant̄ ex noſtro viſu: ⁊ fiant
eius inſtrumentū ſicut aer ſit ei inſtrumentū. Hoc enim
nullus prudentiū recipit: aut dicemus ꝙ lux eſt corpus
diſperſuꝫ in aere ⁊ in celo vnita noſtris viſibus: ⁊ ſit inſtru
mentū ipſoꝝ: adhuc etiaꝫ ſi ꝯcederimus abſurdum hoc:
oporteret vt videremus totū corpus ſtelle: ⁊ vt ꝯcedere-
mus aliā abſurditatē. ſ. ꝙ in celo ſunt pori: qui nō poſſunt
parificari medietati corporis celi: ⁊ oporteret ꝙ quecūqꝫ
ſtella inſpiceretur eius non tantuꝫ vna pars videret̄: ſed
oēs. deinde adeo ⁊ valida virtus noſtroꝝ viſuuꝫ: ꝙ per-
mutaret totum aerē ⁊ lucem que eſt diffuſa in corporib⁹
celoꝝ: ſicut ipſi dicunt: ⁊ totum fieret virtus ſentiēs: aut
quelibet alia. deinde aer ⁊ lux non ſunt coniuncte vnī vi
ſui tantū: ⁊ non alij. Cur ergo cōſentiunt ꝙ reddunt̄ vni
viſui: ⁊ non alij. Si autē neceſſarium eſt viſui cū videt vt
ſit in oppoſito viſi: ita vt aer reddat ei qḋ ſentit: tunc ipſū
ſentire aeris non eſt cauſa qua ipſa ſenſibilia reddantur
anime. ſed vt viſus cadat in aliquā oppoſitionē viſi: ⁊ in-
ter illa fieret aer medius. Si autē aer ſentit per ſeipſum:
⁊ reddit etiā: que cura nobis ſi ſentiat in ſe: Quia ꝙ no-
bis confert ad ſentiendū: hoc eſt. ſ. ꝙ aer reddit nobis: id
quod videtur: ⁊ non curamus an ipſe ſentiat in ſe an nō.
Si autē volunt dicere ꝙ eius ſentire eſt noſtrum ſentire:
tunc celum ⁊ aer: ⁊ omnia ſentiunt propter nos. Si vero
non ponitur inſtrumentum: ſed medium ꝙ patitur pri-
mo a viſu: ⁊ poſtea perficitur vt ſit mediuꝫ. debemus cō
ſiderare quali paſſione patiatur: ad hoc vt reddat. vide-
licet ſi hoc eſt. ideo ꝙ recipit a viſu virtutem vite: cum
ipſum ſit elementum ſimplex. hoc eſt impoſſibile: aut ſit
ꝑuius in effectu ꝓpter viſum. Sol autē efficacior eſt ad
efficiendū eū ꝑuium in effectu: ⁊ ſufficiētior. ¶ Utinā ſci C
ret̄ quid efficiat viſus in hoc aere. Si enim calefacit cum
oportet vt cum infrigidatur aer prohibeatur videre. Si
autē infrigidat: oportet vt cū aer caluerit ꝓhibeatur vi-
dere: ſimiliter de ceteris contrarijs. Omnia eniꝫ contra-
ria in que permutatur aer habēt cauſas preter viſuꝫ: que
cum habite fuerint: non erit neceſſe ipſum permutari ꝓ-
pter viſum: ſicut cū habentur eius cōtraria nō eſt neceſ-
ſe vt ꝑmutet̄ ꝓpter viſum: ⁊ fortaſſe nō accidit ꝓpter vi
ſum ꝑuictas nec qualitas habens contrariam aliā de co
gnitis: ſed accidit ꝓpter eū proprietas que caret nomine.
quomodo ergo potuerunt eam ſcire auctores huius ſen-
tentie: ⁊ quomodo apprehenderūt eā. Nos autē ꝓpoſui-
mus iam propoſitionē cōmunē: que ꝓhibet has omnes
permutationes: ⁊ idē eſt an compararentur proprietatē
an nature habenti nomen. Deinde putamus ꝙ cuꝫ aer
fuerit tranſlucens in effectu ⁊ colores fuerint colores in
effectu: non ſit neceſſe eſſe aliud ad habendum viſum.
Ponamus autem nunc ꝙ egrediens ab oculo ſit ſubſtā-
tia corporea: radialis ſicut volūt plures ex illis. Dicem⁹
ergo ꝙ eius diſpoſitio: neceſſe eſt vt ſit his quatuor mo-
dis: ſcilicet vt aut ſit coniuncta cum toto viſo: ⁊ non ſepa-
rata a vidente: aut ſit ꝯiuncta cū toto viſo: ⁊ ſit ſeparata
a vidēte: aut ꝯiuncta cū vna parte viſi: ⁊ nō cuꝫ alia: quo-
cūqꝫ modo fuerit eius diſpoſitio cum vidente. aut vt ſit
ſeparata a viſo: ⁊ vidente: ſꝫ pars prima falſiſſima eſt. vꝫ. vt
de oculo exeat corpus continuum qḋ implet vnū hemiſ-
perium mūdi: ⁊ cōtingat celeſtia corpora. deinde cū clau
ſerit palpebras: ⁊ aperuerit iterū egrediatur aliū corpus
quantum ⁊ primum; aut cum clauſerit redeat totū illa

collectio ad oculū: vt cū iterū apertus fuerit egrediatur tota ab eo: quaſi hoc ſtet ad arbitriuʒ claudentis. deinde cū nō videtur aliquid: eminus in ſua figura: ⁊ magnitudine ſi viſus ꝑtingat ad illud ⁊ ꝯtingit. Magnitudo eteniʒ magis deberet pfecte apprehendi tactu ꝙ̄ color. Radius enim forꝛaſſis diſgregatur ⁊ rarificat̄ ⁊ videtur color quaſi confuſus color: ſʒ dimenſio videtur quaſi incerta dimēſio. Incertitudo aūt dimenſionis nihil diminuit de eius tota magnitudine: ⁊ qꝛ eſt diſgregat᷒: eſt quaſi ſit cōpoſitus ex corporali dimenſione ⁊ nihilo: aut nō corpore: ⁊ in hoc nō confert nobis angulus qui eſt in viſu: ſed confert auctoribus de ſimulacris qui dicunt ꝙ ſimulacrum reſultās in ſpeculo apparet in parte piramidis putate penes ſuperficiē criſtallinā: aut cuius caput eſt intra eam. Si enim angulus fuerit maior eo ꝙ res ꝓpinquior eſt: erit tunc illa pars maior: ⁊ effigies que in ea apparet minor. Si autē angulus fuerit minor: eo ꝙ res eſt remotior erit pars minor: ⁊ effigies que apparet in ea maior. Sed ſecundū ſententiā eoꝝ qui ponunt ꝙ res viſa eſt illa que tangit inſtrumento vidēdi: hic angulus nō conferet eis. Pars vero ſcḋa eſt manifeſtioris incōuenientie. ſ. ꝙ ſi ħ egrediens de oculo ſeparatur a vidēte: ⁊ ꝑuenit vſqʒ ad viſam minorē: ⁊ ꝯtingit eā etiā nulla exiſtente ꝯtinuatione inter ipſaʒ ⁊ vidētē: ⁊ videns ſentit id qḋ ſentit ipſuʒ: erit hoc quaſi diceret̄: ꝙ aliqs pōt aliqd tangere manu abſciſſa: aut ꝙ ſuo corporis ſerpentis reddit̄ id qḋ tangit cauda ei᷒ que eſt abſciſſa ab eo p ſenſuʒ qui remanet in cauda: niſi dicat̄ ꝙ egrediens ꝑmutat mediū: ⁊ per ipſuʒ trāſit aliquid viſui: ⁊ tunc erit reddēs: ⁊ ꝑmutatū ſimul. Iaʒ aūt diximus de hoc qḋ ſufficit. Si autē fuerit ꝯtinuus cū aliq̄ parte viſi: oportet vt nō videat̄ totū niſi id tm̄ in qḋ offendit. Si aūt ponit̄ viſuʒ ꝑmutatū in naturā exeuntis radij ⁊ fuerit quaſi vnū: quid dicemus de celo cū viderimus illud: poterimus ne dicere ꝙ celū ꝑmutatur in naturā illius exeuntis radij vt fiat cū eo ſentiens: quaſi ſint vnū aliud: ita vt offendat in ſtellā ſaturni: ⁊ videat eā totā: ſilr̄ ⁊ ioue ⁊ ceteras magnas ſtellas. Huius aūt manifeſta eſt falſitas. deinde iā oſtendimus hāc ꝑmutationē aeris eſſe non poſſe in eis que ꝑmiſimus. Si autē dicitur ꝙ aer trāſlucens nō vnit̄ cū eo ad vnū: ſʒ ꝑmutat̄ in naturā reddētē: ⁊ ei qḋ tangit radius: ⁊ qḋ nō tāgit reddit aer formā eius: ꝓpter ꝑmutationē que accidit ei. ꝑma reſpōſio ad hoc eſt: ꝙ aer cū nō ꝑmutatur ꝓpter pupillā tm̄ ⁊ reddit ei cū reddere ſolet: ita vt non egeat corpore egrediente. Scḋa vero eſt. qꝛ declarauimus īpoſſibilitatē iſtorū ꝑmutationū. Tertia vero eſt ꝙ aer medius qui eſt inter duas lineas egredientes debet reddere vnicuiqʒ illarū qḋ reddit alteri: ⁊ ad vltimū collectioni radij: ex collectione aeris intrantis inter lineas reddet̄ forma ſenſatibus aut multotiens: ⁊ tunc oportet videri ſenſatū bis aut ſepius: ꝑcipue ſi fuerit ſicut eſt ſententia aliquoꝝ ex his qui dicūt ꝙ linee nō apprehendūt ꝑ ſe niſi qḋ reddit eis aer: deinde ſi pupille reddit̄ ab omnib᷒. ſ. lineis ⁊ aere ſimul: tūc eſt reddens ſimulacrū ſicut dixit auctor ꝑmus. Cū aūt ſcierit ꝙ in his que ſunt nō eſt inane: ⁊ ꝙ corpora celoꝝ ſolida ſunt ⁊ in eis non ſunt vacuitates vel ꝯcauitates: ſciet hoc eſſe impoſſibile: ⁊ ꝙ ħ egrediēs nō poteſt penetrare ī illa: ſʒ qualiter pōt hoc exiēs penetrare aquā niſi fuerit in ea inane: ita vt offendat in terrā totā: que eſt ſub ea: ⁊ videat eā: cū ipſa terra ſit ꝯtinua cū aq̄: ⁊ nō creſcatet᷒ moles ꝓpter id qḋ admiſcet̄ ei. Si aūt fuerit ibi inane quāta erit magnitudo haꝝ inaniū vacuitatū que ſunt in aq̄: quāuis aqua ſit grauis deſcēdens in vacuitates: ⁊ impleat eas: ⁊ videt̄ ſibi ꝙ tota aq̄ ſit vacuitates: aut maior pars eius: aut medietas: ita vt hoc exiēs poſſit penetrare vſqʒ ad totū id qḋ eſt ſub aqua: ⁊ offendat in illō ⁊ ꝯtingit illud cū ipſuʒ nō ſit ſeparatū a viſu: ſi enim ſepararet̄ eſſet mirabilius. ¶ Si autē quis dixerit videmus ꝙ res parua penetrat aquā multā: ita ꝙ colorat eā ſicut crocus: de quo paꝝ qḋ tingit multū aque dicemus ꝙ coloratio multe aque a croco pauco neceſſe eſt fieri aliquo duoꝝ modorum. ſ. vt aut infectio que accidit aque nō ſit niſi in partibus croci: ⁊ partes aque ſint ita vt erant: aut vt partes aque permutate ſint in ſe ꝓpter infectioneʒ ſicut permutant̄ propter caliditatē: ⁊ frigiditatē: ⁊ odoreʒ: non ꝙ ſubſtantia aliq̄ permiſceat̄ eis: ⁊ huius permutatio ſit aut ſecundū permutationem vere infectionis: aut ſm̄ permutationē infectionis ſimilitudinarie: ſimilitudinaria dico: ſicut cū apparet ſuper aquā effigies alicui᷒ iacentis in ea: ⁊ non oppoſita viſui: aut ſicut videt̄ ꝙ aq̄ eſt eiuſdē coloris: cuius eſt etiā vas ſuū. Hoc aūt cum fuerit multū apparebit ſuperficies aq̄ ſm̄ illā infectionē: ꝙ̄uis de illo ſit paruʒ in ea. Si aūt ħ infectio fuerit ſecūdi modi: hec apparitio nō proderit huic intentioni: aqua eteniʒ permutata ⁊ effigiata eſt: paruʒ enim croci penetrauit in illā totā: qꝛ aliqñ ꝑmutat̄ id qḋ eſt magne molis ab eo qḋ eſt magne vꝛtutis ⁊ parue molis: ⁊ oino ſi aer fuerit huius diſpoſitionis ꝙ permutet̄ ꝓpter radios: incidemus in id qḋ negauimus ante: qꝛ oportebit vt cū radij fuerint multi: fiat aeris multa ꝑmutatio: ⁊ proſit multū ad vidēdū. Si aūt fuerit ad modū redditus ſine permutatione: tunc natura aeris eſt que reddit ſimulacrū recipientib᷒: vt etiā reddat viſibus. Si autē non fuerit ad modū ſecūdi membri diuiſionis ſed primi: tunc nō poſſumus dubitare ꝙ aque minima ſunt permixta per minima croci: ⁊ econuerſo: cum minima aque ſine dubio maioris quantitatis ſint ꝙ̄ minima croci: ⁊ ꝙ inter queqʒ duo minima croci ſit aqua pura: ⁊ ꝙ ille aque pure que ſunt inter duo queqʒ minima croci ſint maiores: ꝙ̄ minime partes croci: ita vt comparatio minimorum ad minima: cum collata fuerint ſibiipſis: ſit ſicut comparatio totius ad totum: cūqʒ ita ſiunt quantitates maioris minimorū croci: erūt paruiſſime: ⁊ erit īpoſſibile illas diffundi per totā aquaʒ: ⁊ tunc non poterunt aquam contingere totaliter: ſed hic modus falſus eſt. Tota enim aqua tincta videt̄: ⁊ ſit hoc ex vna duarum cauſarum: aut qꝛ queqʒ minima croci: ⁊ aque ſunt adeo minima: ꝙ non apprehenduntur ſenſu diuiſa: ſed hoc non prohibet alia eſſe multo maiora alijs: ⁊ corpora enim diuiduntur in infinitum: ⁊ poſſibile eſt vt minimum aque ſit milies tantū quā ſit minimum croci: ⁊ tamen tante paruitatis eſt ꝙ non ſentitur per ſe ſeparatim: cūqʒ ita fuerit non poterit viſus diſcernere inter minima croci: ⁊ minima aque: ſed videbitur ex eis vna coloratio diffuſa inter rubeū ⁊ trāſlucens: ⁊ hic eſt vnus modus: aut vt minima ſenſibilia croci: non ſint in ſitib᷒ oppoſitis: ⁊ equidiſtantibus: ſed cum duo minima croci habuerint ordinem ſuper vnum ſenſibile minimū aque: aut minima croci ſint inferius taliter vt ſi eleuentur cuʒ alijs cooperiant ſuperficiem aque: ⁊ ſint quedam illaruʒ que videantur in ſuperficie ſuperiore: ⁊ quedam que mittant ſimulacra ſuperficiei ſuperioris: ⁊ concurrant omnia in ſimulacris ſm̄ vnuʒ colorem: aqua nō reddat colorem vniuſcuiuſqʒ illorum propter ſuam perſpicuitatem: ⁊ videatur totum continuum in vna ſuperficie: ⁊ videatur ꝙ diffuſus eſt vel diſcurrit per totam aquam: ſed non eſt ita. Certificatio auteʒ huius membri eſt paucitas infecti viſi in tenui: qḋ null᷒ eſt ſpiſſitudinis: ⁊ multitudo eius qḋ videtur in profundo: quāuis comparatio ſimilis eſt. Comparatio enim croci qui eſt in tenui ad tenue eſt ſicut cōparatio croci qui eſt in ꝓfundo ad ꝓfundū:

⁊ his duobus modis poteſt id quod paruum eſt vincere vel inficere id quod eſt multū. ſed certe paruū non vincit multū in quātitate: ſed fortaſſis in qualitate apparendi. Si aūt poſuerint ꝙ hic exiens paruum penetret in aerē ⁊ non peruenit ad rē viſam: ⁊ poſtea aer remotus reddit ei: ⁊ ipſe viſui aut ꝙ aer reddit ei propter ſuā perſpicuitatem tantū ſine permutatione. cur ergo ipſe nō reddit pupille: ⁊ excuſat laborē egrediendi ſpiritū ad aerē: qui eſt expoſitus nocumētis. Si vero fuerit propter permutationem: iam diximus de hoc qđ dicendū fuit. deinde aer pupille cui nō permutatur: ita ꝙ nō egeat ſpiritu.

¶ Capitulum. VI. de deſtruendo ſententias eoꝝ per ea
A que dicta ſunt de ſententijs ipſoꝝ.

ACcedamus nunc ad enarrandum aliqua inconuenientia que ſequuntur ex poſitionibus eoꝝ ex quib⁹ eſt id quod dixerunt: ꝙ partes exeuntes de viſu reuerberantur ab alijs corporibus ad alia: ⁊ cum viderint vnū corpus reuerberantur inde ad aliud corpus: ⁊ vident illud aliud corpus: ad quod reuerberantur: exempli gratia: cum peruenerint ad ſpeculum reſultant inde ad aliud corpus: ⁊ vident illud etiā. ergo videntur ea ſimul. ergo vnū quid videtur duo ſimul: ⁊ videtur ꝙ vnum eoꝝ videat ſe in altero. Hanc autē poſitionem conſequuntur obiectiones. Quarum vna eſt ꝙ reuerberatio hui⁹ radij aut eſt ex duro: aut ex leni: aut ex vtroq;: ſed hec reuerberatio aliquādo videtur ex leni: qđ nō eſt durum ſicut aqua. ergo duricies non eſt cauſa. reſtat ergo vt eius cauſa ſit lenitas: aut poſtq̄ cauſa eſt lenitas neceſſe eſt vt ſufficiat ad hoc qualiſcunq; lenis ſuperficies fuerit: aut vbi egeat ſuperficie leni: que ſit partium continuarum. Si autē hoc membrū fuerit neceſſe: impoſſibile eſt illum reuerberari ex aqua: eius enim ſuperficies ſecundū eos: non habet continuitatem ꝓpter multos poros quos ponunt eſſe in illa: qui ſunt cauſa propter quā poteſt videri perfecte qđ eſt poſt illam. Si autē non eſt neceſſaria continuitas: oportet vt hec reuerberatio ſit in omnibus corporibus: quāuis ſint aſpera: nā cauſa aſperitatis eſt angulus: aut qđ videtur angulis eius qđ eſt cōcauum ante pupillam. Omne autē anguloſum neceſſario habet aliquam ſuperficiem: in qua non eſt angulus: ⁊ eſt lenis: alioquin anguli tenderēt in infinitum: aut diuiſio corporum terminabitur in partibus non habentib⁹ ſuperficies: ⁊ hec vtraq; falſa eſt. ergo omnes corporis ſuperficies compoſite ſunt ex ſuperficiebus lenibus. oportet ergo vt in vnaquaq; ſuperficie fiat reuerberatio: aut vt dicatur vnum de duobus. ſ. ꝙ aut in ſuperficieb⁹ paruiſſimis non reuerberatur radius: aut ꝙ in ſuperficiebus diuerſorum ſituū reuerberatur radius ad partes diuerſas: ⁊ diſgregatur illud reuerberatum: ⁊ non apprehenditur de illo aliquid propter priuationem coniunctionis: ſed prima pars diuiſionis falſa eſt. notum eſt enim ꝙ ſi de viſu exit corpus qđ ſubito diffundatur per hemiſperiū mundi: illud qđ primum exit: exit vnitum: ⁊ quo magis elongatur vertitur in minores partes: ⁊ magis diſgregatur: ⁊ vt cum reuerberatur vnaqueq; pars eius: ⁊ vnaqueq; ſumitas ſubtilis linee eius: ſine dubio non offendit niſi in partem que eſt equalis ei: ⁊ reuerberetur ab illa: ⁊ ad hoc nec ꝓdeſt nec obeſt id quod eſt preter illam: ſed fortaſſis ſi ſuperficies lenis in quā offendit fuerit minor ea non reuerberatur in ea. Nos aūt cum conſideramus hoc non inuenimus ꝙ cauſa ⁊ neceſſitas prohibendi reuerberationem in rebus exiſtentibus apud nos ſit hoc: qđ paruiſſime ſuperficies eaꝝ ſunt multo minores ſūmitatibus linearum radij offendentibus in ipſas: aliquando enim accidit vt aliquid ſit aſperū: ⁊ ſcimus certiſſime ꝙ partes eius que habent ſuperficies lenes: habent quantitates quas nō dubitamus eſſe maiores quātitatibus ſūmitatum exeuntiū radiorum: ⁊ propter hoc non reuerberantur in illis: ⁊ hoc eſt ſicut vitrum contritum: ⁊ ſal ⁊ criſtallus confracta ad modum ſimille: quoꝝ partium ſuperficies ſcimus veriſſime eſſe lenes: ⁊ non ſunt adeo paruiſſime: vt ſint minores ſūmitatibus exeuntis radij: que cū coniunguntur nō reuerberatur in eis radius: imo etiam nec in alijs maioribus q̄ ſint hec. deinde impoſſibile eſt vt corpora contrita terrena recipiant diuiſionem in partes que ſint minores partibus quas recipit corpus radiale: cum diuidatur in illas: ita vt pars conſtricti ſit minor ea in quā diuiditur diſſolutū. Deinde ſi cauſa reuerberationis in leni eſt priuatio penetrabilitatis ⁊ repercuſſio retro. hoc totum eſt in aſpero. Si autem nō eſt repercuſſio: niſi priuatio penetrabilitatis. tūc non debet reuerberari ab alio: corpus etenim non habet ex natura motus diuerſos: ſed ex violentia. Tu ſcis autē ꝙ cum lucidum receperit illud naturaliter non repercutiet retro niſi per violentiam. ¶ Deinde lenitas non eſt de affectionibus agentibus in corpora vt mutet naturā eius qđ offendit in eam: nec eſt de virtutibus repellentibus a ſuis corporibus aliquid: ita vt elongare faciat corpora a ſe: ſi enim lenitas eſſet cauſa elongādi corpora. tūc elongaret qđ eſt inter illa: in quocūq; ſitu eſſet ⁊ oporteret viſum reuerberari a ſpeculo: qđ tangeret radius exiens lineatus in eo: non cum offenderet in illud ſūmitate tantum. Si autem cauſa reuerberationis eſt repercuſſio retro aut tumor: ſicut accidit pille: deberet reuerberari ab omni corpore: qđ non penetrat: quāuis nō eſſet lene. ¶ Sed ſm̄ ſententiam auctorum de ſimulacro poterit hoc dici. ipſi enim ponunt lenitatem cauſam reddendi ſimulacrum: ⁊ ꝙ omnis lenitas ſiue ſit parua: ſiue ſit magna: cauſa eſt reddendi ſimulacrum aliquod: ſed ſimulacra que reddunt paruiſſime ſuperficies ſunt adeo parua: ꝙ non cognoſcit ea viſus: ⁊ ideo non ſentiuntur. Ponunt etiam ꝙ in corpore aſpero permiſcetur obſcuritas cum lumine ⁊ obſcuratur quicquid ſubſiſtit in eo: ⁊ quicquid ſupereminet eſt adeo paruum ꝙ nō poteſt reddere ſimulacrum viſui. Si autem eſſet planum non contingeret iſtud. ¶ Sed auctores reuerberationis ꝓpter huiuſmodi paruitatem non excuſantur a priuatione reuerberationis. Si autem cauſam huius non ponunt paruitatē: ſed diſgregationem: ipſa diſgregatio inuenitur etiam in ſpeculis ſignatis talibus figuris: ꝙ radius reuerberatur ex illis ad hemiſperium mūdi perfecte: ſicut ſcitur in ſcientia de ſpeculis: ⁊ fortaſſis reuerberatio ex aſpero: nō tantū diſgregat radium: quantum illa ſpecula figurata: ſed fortaſſis concurrūt linee multe ad vnū punctū. Hec eſt vna de obiectionibus. ¶ Secunda vero obiectio eſt ꝙ quomodo aliquando reuerberatur ab aqua ⁊ aliquādo penetrat eā: oportet enim tunc vt in altero iſtoꝝ defectus contingat propter alterum: ſcilicet vt aut viſum ſub aqua non videatur integre: ſed videantur de eo puncta penes ſenſum diſtincta: non habentia perfectam formam: aut vt reuerberans in illud: nō videatur omnino: ſed videantur de eo puncta penes ſenſum diſtincta que non habeant integram formam: quāuis vnum videatur perfectius: ⁊ forma alterius comparatione huius videatur imperfectior. Non autem ita ſe habet res. ¶ Obiectio autem tertia eſt: ꝙ reuerberatum ab aliquo: a quo deſcendit: ⁊ continuatur alij per quod videntur poſtea due eorū forme ſimul: neceſſe eſt vt aut ꝓpter ſeparationem radij reuerberati: non debeat forma ſenſari: ſepa-

rari a radio:aut vt debeat.Si aũt nõ debet tunc cur non videmus cũ auertimur ſpeculum a quo diſceſſit radius. neſcimus enim cauſam huius.niſi qꝛ iactus radiȷ mutatus eſt alr̄.Si aũt propter ſeparationem forma debet ſeparari a radio:tunc quomodo videtur forma ⁊ ſpeculū ſimul in vna hora.Si aũt id qð de radio extitit in ſpeculo ipſum eſt qð videt formã ſpeculi.⁊ id qð de illo deſcẽdit ab eo:ipſum eſt qð videt formã alterius rei.tunc iã appropriata eſt vniuicuiqꝫ viſoꝝ aliq̃ pars radiȷ.oportet ergo vt non videant̃ ſimul.ſicut cũ radius iactatur in platonẽ:⁊ radius in ſocratẽ:vna oculi apertione vident̃ ſimul.nec oportet ꝓpter illum:vt qð videtur de platone videat̃ nõ diuerſum ab eo qð videtur de ſocrate.Si autem dixerunt cauſam huius eſſe ꝙ radius reddit formam ſm̄ vnam lineam:⁊ reddit formam anime ductu illius linee:⁊ ꝙ vna tantũ linea eſt que ſimul reddit hoc ⁊ illũ:⁊ quicquid videtur vna linea totum videtur vnũ in loco.dicemus primo deſtructã eſſe hanc ſententiam:cum negabatur ꝙ linea exiens ſit videns exterius.ſed tantum reddens.ſecundo qð non negatur egredi linea que offendat in lineã reuerberatam ⁊ continuetur ei.Si aũt ipſa reddit per id quod ꝯtinuatur ei de lineis.⁊ virtus que eſt in oculo ſentit. Non autem exiens:tunc oportet vt videatur res duabus lineis ſimul:⁊ vt videatur forma cũ ſpeculo:⁊ cum alijs:⁊ oportet vt multotiens accidat videri rem geminatam:non propter cauſam que ſit in viſu.ſed propter cõtinuitatem linearũ radiȷ quo videntur ad vnam lineam. Hoc aũt non eſt.nec cõtingit:non eſt enim poſſibile nobis videre aliquid in ſpeculo:⁊ per ſe niſi cum oppoſitum fuerit viſui.Si vero non fuerit oppoſitum: videbimus illud ſicut ſpeculum tm̄.Sit autẽ ſecundum ſententiam eorũ a.punctum viſus:⁊ b.locus ſpeculi.⁊ linea b.c.egrediatur de oculo.⁊ reuerberet̃ a corpore qð eſt contra c.⁊ alia linea a.d.egrediatur:⁊ interſecet lineã b.c.in puncto e.⁊ illic coniungatur ei.dicemus ergo ꝙ ſm̄ ſententiã eorum oportet vt forma d.videatur cum forma d.c.⁊ vt videatur forma c.a duabus ſũmitatibus e.⁊ b.⁊ duabus lineis e.a.⁊ b.a.partes enim harum lineaꝝ que egrediuntur ab oculis aut erunt continue:aut contingentes ſe.Si aũt fuerit continue:⁊ quedã eaꝝ ſolent recipere affectionem aliquaꝝ ſicut diximus ita ꝙ ambe reddunt pupille:⁊ affectio fuerit in toto ipſo corpore:⁊ non fuerit in alia eius ſuperficie que ſit propria alicuius partis.nec fuerit redditio illa volũtaria:nec artificialis:ſed naturalis.tũc patiens cũ offenderit in agens qð agit offendendo debet pati ex eo.iudicium enim de exitu aptitudinũ naturaliũ que ſunt in ſubſtantijs reꝝ ad effectũ eſt:vt natura aptitudinis ſit in eſſentia patiẽtis:q̃uis non ſit ꝓpter cauſam alicuius:qð ſit de natura agentis:⁊ vt res ex qua eſt actio ſit in natura agentis:quãuis patiens quaſi non ſit:⁊ cum hoc ita fuerit exitus ad effectũ non erit niſi quantum de vno coniungitur alteri.Cũ aũt agens peruenerit ad patiens.⁊ remota fuerit media.⁊ hoc.ſ.in quo eſt virt⁹ agentis.⁊ hoc in quo virtus patiendi:oportet vt actio ⁊ paſſio que eſt inter illa ꝯueniat naturaliter quocũqꝫ modo fuerit continuitas.angulus etenim qui eſt ibi aliquo modo.ſi eſt nõ ꝓdeſt illi quicq̃.nec priuatio penetrabilitatis.nec finibilitas tranſlucentis.ſ.aeris apud ſpeculum efficit ibi aliquid:qꝛ tantũ deeſt vt finiatur penetrabilitas.⁊ continuent̃ ei linee quantũ ſi ſit infinita ⁊ ꝯtinuẽtur ei linee.

B Agens etenim debet agere:⁊ patiens debet pati. ¶ Si aũt forma ⁊ quaſi affectio non fuerint in toto ipſo corpore radiȷ:qui diffunditur:ſed in vna tm̄ eius ſuperficie:aut in puncto qui eſt finis eius ⁊ terminus:⁊ non ad partem ipſius linee.ſ.e.d.ad hoc vt ex ea parte ꝯtinuetur ei ⁊ patiatur ab ea.ſed nõ in extẽſione illius linee: oportebit tũc vt non patiatur inter principiũ linee:⁊ eius ſũmitatẽ:⁊ vt forma cadat ſubito a ſuperficie ꝯtingente eã in aliã ſuperficiẽ ſine paſſione partiũ mediaꝝ:in continuo etenim nõ eſt inciſio in effectu:aut oportebit vt redditio fiat per lineã directã:que eſt a.b.⁊ non fiat per angulũ qui eſt ante c.punctũ etenim ſine angulus accidentia ſunt rectitudini.⁊ hoc eſt qð nunquã dictũ fuit.ergo manifeſtũ eſt:qꝛ paſſio linee e.a.a linea c.e.eſt ſicut paſſio linee b.a.a linea e.b.ſed tanto oportet amplius:quanto ꝓpinquius eſt.ergo forma c.debet reddi vtriſqꝫ lineis que ſunt e.a ⁊ b.e. oportet ergo videri c.nõ vnũ tm̄:ſꝫ duo.oportet etiã reddi forma d.cũ forma c.Ipſi aũt ponũt ꝙ forma b.reddit̃ cũ forma c.ergo oportet videri tres formas que ſunt d.c.b.ſimul.hoc aũt totũ nõ eſt ita.ſilr̄ etiã ſi eẽnt ꝯtingẽtes: nã ſi vnaqueqꝫ partiũ ipſaꝝ lineaꝝ reciperet affectionẽ in toto ſuo corpore:ſequeret̃ ex tactu vt actio ⁊ paſſio.trãſiret ab vna parte ad aliquã:que eſt añ ſe.Si aũt nõ eſt ita:ſꝫ in ſuperficiebus que ſunt oppoſite viſo.tũc nõ oꝫ viſum reddi viſui per aliquẽ angulorum:qui ſunt extra illã ſuperficiẽ.Si aũt interrogauerint nos dicentes.cur ꝯceditis ꝙ redditio hui⁹ forme cadat in rectitudinẽ ſm̄ aliquã affectionẽ alioꝝ viſuũ tangentiũ eã:⁊ nõ alioꝝ: Dicem⁹ qꝛ certe nos nõ dicimus ꝙ lux ſit:ideo ꝙ eſt recipiẽs aliquid de deſcriptionib⁹:⁊ de formis ad trãſferẽdũ eas ad aliud vllo modo.ſꝫ dicemus ꝙ illuminatũ ſolet reddere formã ſuã ſibi oppoſito:niſi fuerit inter ea aliqd interpoſitũ:qð eſt coloratũ.ſcꝫ ſi mediũ fuerit tranſlucens.ſi vero mediũ prius eſt recipiens:⁊ poſtea reddens:redderet oĩbus viſibus quocũqꝫ modo eſſet ſitus eius:ſicut reddit̃ calor oĩbus tactib⁹ quocũqꝫ modo ſit ſitus eius. ¶ De his aũt que debent queri in hoc loco eſt ꝙ ſepe videmus formã ⁊ dimenſionẽ forme ſimul vna hora.⁊ videmus ea ſeparata.ſ.qꝛ videmus in ſpeculo ſimulacrũ alicui⁹ rei.⁊ ipſa videmus ꝑ ſe ſeparatim:⁊ hoc totũ ſimul:⁊ fortaſſis hoc nõ ꝯtingit niſi ex duabus lineis radiȷ:quaꝝ vna dirigit̃ ad ipſum in directũ ⁊ alia ꝑ angulum reuerberationis:ꝯſideramus ergo hoc ſi eſt poſſe:an impoſſibile.dicemus ergo ꝙ ꝓꝑ iactũ duaꝝ lineaꝝ radiȷ in rẽ viſam nõ deberet res duo videri.radiȷ etenim ſm̄ eos quo magis ꝯuenerit ꝑtes ſuꝑ rẽ viſam.⁊ denſate fuerint certi⁹ deprehẽdẽtur.⁊ lõgi⁹ ab errore numeri:precipui etenim ex illis ꝯcedunt hoc:⁊ nõ ꝯcedũt ꝙ cũ vnus radius viderit vnã rẽ tm̄ ſit vna.⁊ cũ alius radius ceciderit ſuꝑ eã ⁊ coniunctus fuerit ei.fit ꝓpter hoc error in viſu:q̃uis ĩpoſſe eſt eſſe vt vnã rẽ ꝯtingant duo radiȷ ſilr̄:ſiue ſint duo radiȷ ꝑncipaliter:ſiue ſint duo radiȷ:ꝑncipalr̄ vnus:⁊ alius ex reuerberatiõe.radi⁹ etenim ſm̄ eos corp⁹ eſt.corp⁹ aũt nõ penetrat corpus:ſꝫ eſt poſſe vt radius cadat ſuꝑ radiũ:⁊ ſi inceſſerimus hac via nõ erit viſio illoꝝ vtrorũqꝫ.ſ.forme rei cui⁹ eſt forma ad modũ tãgendi:ſꝫ videbit̃ vnũ ꝑ tactũ:⁊ aliud ꝓꝑ receptionẽ ex illo:⁊ nihil intereſt an vtriqꝫ radiȷ ſint extremitates lineaꝝ exeuntiũ in directũ aut vn⁹ ſit ſic:⁊ alius ex latere ꝑ reuerberationẽ.g̊ ſi aliq̃ eã eſt hec:nõ eſt idcirco ꝙ duo radiȷ cadãt ſuꝑ vnã rẽ abſolute.ſed hoc pacto ꝙ vnus radius ſolus cecidit ſuꝑ ipſum:⁊ alius cecidit ſuper ipſum:⁊ ſuper aliud etiã. Hec aũt diuiſio deſtruit̃ ex duobus ſpeculis ſibi oppoſitis.radiȷ.n.ibi non diuidunt̃ ſm̄ hũc modũ:ſꝫ ſi fuerint ibi ꝑtes radiȷ erũt cadentes ſuper vtrũqꝫ eoꝝ ſimul:⁊ cũ hoc viſus videbit vnũqðqꝫ ſpeculũ:⁊ ei⁹ ſimulacrũ:vna via ſꝫ duo radiȷ hic nõ diuidunt̃. nec eſt poſſe vt vnus radius reddat vnũ ſimulacrũ:⁊ ali⁹ aliud.vnuſquiſqꝫ.n.eoꝝ apprehẽdit id qð alter:⁊ apprehẽdẽs eſt vn⁹.oportet g̊ id apprehẽdens:⁊ hoc nõ ſint duo.qꝛ oportet vt viſus apprehendat formam. vniuſcuiuſqꝫ ipe

culi ſemel.⁊ nõ multotiẽs. Si aũt frequẽtatur ꝓpter reuerberationẽ:⁊ potuerimus excuſare illud alia leui excuſatione violẽtie ⁊ ſuſtinuerimus illud credere:non oportet ꝓpter hoc eẽ ibi iterationẽ.ergo cur ex vnoquoq; ſpeculo redduntur ſimulacra multa:ita vt vnũ ſpeculuʒ videaẽ multotiẽs:cũ ipſum videaẽ ſemel:ſicut eſt ⁊ multotiens eius ſimulacri.Si aũt dicit̃:q2 q2 radius reuerberaẽ ab hoc ſpeculo in illud.ideo videtur illud ſpeculũ in iſto.⁊ deinde q2 iteꝝ reuerberaẽ ab illo in iſtõ idcirco illud videẽ in iſto:cur quũ iterũ reuerberatus fuerit nõ videtur:ſicut primo viſuʒ fuit. Si aũt dicit̃ q̄ p̄mo viſum fuerit vna parte radij.⁊ ſcdo alia parte radij.ſi ꝑtes fuerint reddẽtes.⁊ nõ vidẽtes nõ reddet aliud niſi ipſuʒ idẽ ſimulacrũ:⁊ ex diuerſitate iactuũ ipſoꝝ ſuꝑ illud:cũ ipſm ſit vnũ nõ ꝓueniet diuerſitas in viſu. Hoc aũt iã declaratũ eſt.ipſi.n.tenẽt q̄ partes reuerberati ꝑtrãſeunt ſuper viſuʒ a quo reuerberãtur.⁊ tũc opoꝛtet vt ad partes illas trãſferat forma eius.⁊ cũ hoc non opoꝛtet ꝑꝑ ſuã mutationẽ ſuꝑ illas vt augeaẽ numerus ei⁹ qõ apprehenditur primo:⁊ qõ apprehendiẽ ſcdario.qõ.n.ex forma redditur vnũ eſt.ſi aũt partes fuerint ꝑ ſe videntes ſequeẽ q̄ diximus:cũ negauerimus videri ſimulacrũ reuerberatũ ſuper illas.deide opoꝛtebit vt nõ videãtur ſimulacra paulopoſt cũ ipſa fuerint minoꝛa. ¶ Et foꝛtaſſis diceẽ q̄ radius poſtq̃ ſepe repcutitur:longius fit eius ſpatiũ.⁊ propter hoc in vnaquaq; vice videẽ minus ⁊ differt p̄mũ a ſcdo in paruitate.opoꝛtet ergo primũ vt linee radiales cũ denſate fuerint ex reuerberatiõe nõ ſint quaſi vna linea que eſt groſſioꝛ ⁊ foꝛtioꝛ q̃ p̄ma.ſed vt remaneant linee recuruate alie poſite circa alia ſeruata exiſtentia eoꝝ in eo q̄ ſunt vnite.ſed ħ iudiciũ incredibile eſt:⁊ cũ hoc nõ concediẽ apud eos q̄ paruitas in longitudine ſm̃ angulum recuruata ſit quanta eſt in longitudine directa deinde quid dicent de ipſo eodẽ viſo:cũ elongata fuerint ſpecula a ſe in duplũ illius ſpatij qõ eſt inter reuerberatõꝛes: nõ videbitur paruiſſimũ exempli gratia:ſicut ſi reuerberaretur viſus a ſpeculo a.ad ſpeculuʒ b. videẽ forma b.in ſpeculo a.deinde viſus reuerberatur a ſpeculo b.ad ſpeculũ a.⁊ forma ſpeculi a. videẽ in ſpeculo b.⁊ deide reuerberatur viſus a ſpeculo a.ad ſpeculũ b.⁊ videret formã a.⁊ poſtea cũ hoc videret formã b.in ſpeculo a.⁊ longitudo que erat inter illa duoꝝ palmoꝝ neceſſario ꝓpter id qõ percutit radius de ſpatio recuruato qõ eſt inter oculum ⁊ vnũ ſpeculoꝝ fieret octo palmoꝛum. Si autẽ nos elõgaremus ſpeculum b.a loco ſuo decẽ palmis nõ videremus ſpeculũ in ipſa paruitate.quãuis mirum eſt qõ diximus de differentia foꝛme que apꝑehenditur per ſeipſã: ⁊ que apprehenditur ex reuerberatione eius:⁊ que apprehenditur ab illa duabus reuerberationibus. Hoc enim totum diſtinctum eſt penes viſum. q2 due foꝛme apprehenſe ſunt vnius materie.⁊ in vno recipiente. Differentia autem foꝛmaꝝ aut eſt ex diſiunctionibus ⁊ intentionibus.aut eſt ex recipientibus. He aũt due foꝛme in ſeipſis vna ſunt:⁊ ſubiectum eaꝝ primũ eſt vnũ:⁊ recipiens eaꝝ ſecundũ eſt vnum.cur ergo debent eſſe due foꝛme? Sed ſcdm noſtraʒ ſententiã de hac abſurditate nihil ad nos.due etenim foꝛme ſcdm nos ſunt viſe a duobus recipientibus:quoꝝ vnum eſt eius ſubiectũ primũ:⁊ alterũ eſt coꝛpus terſum qõ eſt recipiens ſimulacrũ ſubiecti primi aliquo modo receptionis:⁊ efficiens foꝛmã ſimulacri in oculo aliquo modo. ¶ Deinde contra illud mirabile de radio poſt radiũ hoc eſt dicendũ:q̄ ſi res ita eſt vt diximus.ſ.q̄ radius ſecundus nõ debet penetrare primuʒ. ſed vt contingat exterius:quomodo tangit radius reuerberatus viſibile:⁊ videt illud ⁊ non tangit niſi quantum dediſtei contingens precedens:ſi auteʒ videt id quod ille videt ſecundũ q̄ patitur ab illo:⁊ receptio eius qõ recipit ſit cauſa continuitatis ſue cum illo: deſtruitur debitum patiendi per angulum deſignatũ.nec etiaʒ apprehendet aliquid aliud numero ab eo qõ apprehẽdit primus vllo modo.Si aũt tetigerit alias partes rei preter illas quas tetigit alius nullus eoꝝ apprehẽdit certiſſime.nec ambo apprehendunt aliquid vnũ.

¶ Capitulum. VII. de diſſoluenda queſtione quam induxerunt de complendo verbo de viſibilibus inter que ⁊ tranſlucentia ⁊ terſa ſunt ſitus diuerſi.

Soluemus nunc queſtiuncula predictaʒ:que fallit eos ob hoc q̄ ꝓpinquitas ꝓhibet videre:⁊ q̄ impoſſibile eſt colores ⁊ figuras moueri a ſuis ſubiectis motu locali. Hoc enim nõ facit pro eis:niſi diceremus q̄ viſus aut alicui⁹ ſenſuũ eſt abſtrahere foꝛmã a materia hoc modo.vt foꝛmã ipſaʒ aſſumat a ſua materia:⁊ mutet eã motu locali ad virtuteʒ ſentientem. Hoc autẽ nullus dixit:ſed dicimus hoc fieri ad modũ patiendi. Paſſio enim non fit vt patiens abſtrahat virtutẽ agẽtis aut qualitatem eius. ſed vt recipiat ab eo conſimile eius. ſed alterius generis q̃ ſit illa. vnde non dicimus q̄ viſus recipit a viſo foꝛmam ſimilem ei que in illo eſt: ſed aliã:q2 in hoc etiã q̄ non ſentitur niſi ꝓpter ꝓpinquitatem:ſicut odoꝛatum ⁊ tactũ:ſentiens non abſtrahit foꝛmaʒ eius.ſed fit in eo ſimilis foꝛme eius. Sunt enim quedã rerum que non patiuntur niſi offendendo:⁊ ſunt quedã que cuʒ offenderint diſcedit ab eis aliquid:qõ eſt neceſſarium ad hoc vt afficiat eoꝝ affectum.⁊ hoc eſt in hoc loco radius:quẽ neceſſe eſt continuari cuʒ foꝛma viſibili:ad hoc vt habens foꝛmã iactet ex ſua foꝛma ſimulacrum in aliud qõ eſt ſimilitudo eius:qõ videtur iactare ſuũ ſimulacrũ:deinde cũ intẽditur ſuper illud lux:ita vt inficiat ſuo coloꝛe id quod eſt illi oppoſitum.⁊ tranſferat in illud certiſſime:cum id quod eſt ei oppoſitum:fuerit receptabile huius:quãuis hoc ſit mediante ſpeculo.⁊ propter hoc q̄ eget luce viſibili. eget etiam medio veluti inſtrumento qõ adiuuet apprehẽdere.⁊ hoc eſt peruietas:⁊ vt menſura eius habeat terminum determinatum quo nullus minoꝛ poteſt apprehendi. Q2 autem apprehendens apprehendit ſimulacrum apprehenſi: ſignificat id qõ remanet in imaginatione de foꝛma viſi.ita q̄ imaginaẽ illud quando vult.⁊ putat imaginatũ eſſe foꝛmã rei viſe.⁊ q̄ tranſlatũ eſt ad imaginationẽ ⁊ motuʒ: ſed mouetur res ſua foꝛma:imo eſt aliquid extra illã cõſimile illi. Hoc etiã q̄ foꝛma remanet in oculo multo tẽpoꝛe cum inſpexeris ſolẽ:⁊ poſtea auerteris te ab illo ſignificat tibi q̄ oculus recipit ſimulacrum:ſimiliter imaginatio cadentis gutte videtur linea:⁊ gutta que mouetur circulariter videtur circulus aliquis. Impoſſibile eſt autem videri diſtenſionem gutte mote in tempoꝛe.quin imaginetur res in duobus locis. Opoꝛtet ergo vt de hoc q̄ gutta prius eſt ſurſum:⁊ poſtea deoꝛſuʒ:⁊ diſtenditur in medio:⁊ de hoc q̄ gutta eſt in vno extremo ſpatij:in quo reuoluitur:⁊ deinde in alio extremo eius:⁊ diſtenditur in medio ſimulacruʒ huius:veluti ſit imaginatuʒ permes te. Hoc autem non fit in vno momento. Opoꝛtet ergo vt ſimulacrum eius qõ preceſſit:ſit certiſſime poſt ipſum ⁊ remanens poſt ipſum:⁊ eius qõ ſenſimus poſterius:⁊ fiat ex illis diſtenſio q̃ſi ſen ſata:ſ3 hoc fit ꝓpter hoc q̄ foꝛma ei⁹ impꝛeſſa eſt:q̃uis gutta iã mota eſt a termino in quocũq; poſueris eã:⁊ nõ remãſit in illo termino:ſuis duobus tempoꝛibus. ¶ Sed in hoc q̄ dixerunt de lumine apparente ante oculos:cauſa erroꝛis ſui hoc eſt q̄

A

hoc non fit ſecundū eos niſi vno modo qui putauerunt non eſſe concedendū: ꝙ oculus eſt quiddā habēs in ſua ſubſtantia aliquid: quēadmodū lucentia: de quibus prediximus in pmiſſis: qui in tenebris lucet ⁊ illuminat qđ eſt corā ipſo per qualitatē quā in ſe efficit: nō per aliquid qđ diſcedat ab eo: quaſi non ſit etiā poſſibile ex confricatione ⁊ tactu contingere aliquando in tenebris igneos radios tenues: ſicut contingit ex confricatis ſuperficiebus pupillarū: ⁊ ex manu confricante puluinaria ⁊ barbam.

B ¶ Jam autē patebit tibi ꝙ ipſa pupilla pōt eſſe de his que in nocte lucent ⁊ illuminant ⁊ iactāt radios ſuper id quod eſt oppoſitū illis. Oculi etenim multoꝝ animaliū ſunt hꝰ. ſicut oculus leonis ⁊ ſerpentis: ⁊ quando quidē ſic eſt: pōt illuminare tenebroſuz. Unde mlta ex animalibus vident in tenebris: qm̄ illuminant rē luce procedēte ex oculis virtute ſuoꝝ oculoꝝ. ¶ Sed de verbo qđ vna pupilla implet̄ur: cū altera clauditur: quis negat: ꝙ in neruo concauo ſit corpus ſubtile qđ eſt vehiculuz virtutis videntis: qđ appellat̄ ſpiritus: qui mouet̄ aliquādo occultando ſe: ⁊ ſubterfugiēdo: aliquādo apparēdo ⁊ intuendo: qui cū clauſus fuerit alter oculoꝝ fugit ocium ⁊ tenebras naturaliter: ⁊ vadit ad aliū oculuz: eo ꝙ ꝯcauitas cōmunis eſt eis: ſicut nouerunt auctores cyrurgie: ꝓpter hoc autē ꝙ vna res implet̄ ex alia: non oportet vt in nā implētis ſit emiſſio ⁊ exitus ⁊ progreſſio in terra: ⁊ diſceſſio vſq; ad terminos mūdi. ¶ Sed oppoſitio de verbo ſpeculi tangit oēs tenētes ꝙ in ſpeculo format̄ forma ſenſibilis. Ea autē que contra hec poſſunt reſpōderi ſunt tria: vnū quoꝝ quaſi innititur auctoritati. videlicet ꝙ forma nō imprimit̄ in ſpeculo eo modo: quo forma materialis imprimit̄ in ſuis materijs: eo ꝙ nō ꝯiungit̄ in illis cōtrarie. Sed hec forma ⁊ eius cōtraria imprimunt̄ ambe in toto ſpeculo. Nō enim eſt turpe ꝯuenire in eo ſimul ſimilitudinē albedinis ⁊ nigredinis: ſunt enim in eo nō vt fiat quale ꝓpter illas. ſed ſicut fit intellectibus qui intelligunt albedinē ⁊ nigredinē ſine participatione ſui. Deinde qđ reddit̄ videnti: eſt quiddā qđ eſt alicuius operationis inter tria. ſ. videns ⁊ qđ videt̄: ⁊ ſpeculū: ⁊ cōparatio hoꝝ trium nō cōcurrit: in vnāquāq; partē ſpeculi. q: vna pars eius reddit ipſaz albedinē. ⁊ alia ipſaz nigredinē ⁊ eſt diſtinctio eoꝝ in viſu. Coniunctio aūt redditus ⁊ diſtinctionis acquirit viſui q̄le ipſuz ⁊ viſuz. Hoc aūt reſponſum ego non teneo nec intelligo. Nec intelligo quomodo forma eſt impreſſa in corpore materiali. ſ. ſpeculū cū ipſa nō ſit in eo: ⁊ aliquādo vacuet̄ corpus ab eo: cum ipſa ſit impreſſa in eo: quomodo ergo corpus eſt non vacuatū ab ea: cū ipſa nō appareat in illo: Sed appareat in eo forma quā habet. quāuis ipſum ſoleat videri: aut quomodo erat noſtra diſpoſitio in comparatione ſtātis poſt ſtantē: Hic aūt eſt ꝓlixus labor. labor eniz qui eſt in h: hic eſt: ꝙ q: nō ponit̄ figura imprimi in ſpeculo: ponitur figura nō terminata. ⁊ labor etiā qui eſt hic: hoc eſt ꝙ ponit̄ forma nigredinis in corpore. ita vt ipſa non ſit nigredo corporis: ⁊ conceditur ꝙ albedo ꝯiungat̄ ei in corpore ſimul: ⁊ ponit̄ forma nigredinis alia nigredine. ſilr forma albedinis preter albedinē. ¶ Sed verbū de intellectu ⁊ intellecto differimus vſq; ad tps ſuū. ¶ Duorum

C autē que poſſunt reſponderi: vnuz reſpondebimus affirmantes illud: ⁊ aliud dicemus quaſi veriſimile. Qđ autē affirmamus hoc eſt: ꝙ primo dicimus non oportere cū aliquid neceſſariū fuerit ad hoc. vt aliqd operet̄ in aliđ: erit illud neceſſariū: velut ſpeculuz ⁊ tranſlucens patiat̄ a pmo id quod patitur ab eo tertiū: alioquin teneremus ꝙ cū dolaretur cū enſe dolaret ⁊ ipſe: ⁊ cū in nocte incederetur ſecundū ducatū alicuius ſigni incederet ⁊ ipſuz.

Secundo ꝙ nō eſt per ſe notū nec omnino manifeſtuz. vt omne corpus efficiēs debeat offendere in patiēs. quāuis enim hoc inueniatur per inductionē in plerisq; corporū: non tn̄ eſt neceſſe: vt ois actio ⁊ paſſio fiat per offenſionē ⁊ contactū: poſſibile eſt enim vt actiones aliquoꝝ in aliqua fiāt ſine offenſione: ſicut eſt poſſibile: vt nō corpus agat in corpus ſine offenſiōe: ſicut deus: ⁊ intellectꝰ ⁊ anima. ergo non eſt mirū ſi vnum corpus agat in aliud corpus ſine offenſione. ⁊ ſi quedā corpora agāt offendēdo: ⁊ alia nō offendendo. Nemo aūt probare pōt hoc nō eſſe poſſibile. neq; ꝙ ꝓpter diſtantiā ⁊ ſitū: que ſunt iter duo corpora: ſit impoſſibile operari vnū eoꝝ in aliđ ſine offenſione. Nō enim ſupereſſet. hic niſi aliquis modus admirationis: quaſi oia corpora non ſoleant operari alia in alia: niſi ꝓpter hꝰ diſtantiā ſeparationis. Cuz enim ei ꝯtingeret videri corpus agens qđ ageret nō offendendo: miraret̄ de illo: ſicut modo mirat̄ de agente abſq; offenſione: ⁊ quādo quidē hoc eſt: tūc nō eſt impoſſibile: quātū ad intellectum ꝙ noſtra ſentētia approbata ꝯfirmat: ⁊ nō eſt argumentatio que deſtruat eā. Dicemus ergo ꝙ corpus lucēs ex ſe ipſo: ⁊ illuminatū coloratū ſolet agere in corpus ſibi oppoſitū: cum fuerit receptibile ſimulacri ſicut viſus eſt receptibilis: ⁊ fuerit iter ea corpus qđ non hz colorē actionē: que eſt forma q̄lis eſt eiꝰ forma. ita vt nil agat in id qđ eſt mediū: q: nō eſt receptibile: eo ꝙ eſt trāſlucens. poſtq̄ aūt nō eſt ꝑ ſe notū: neq; ꝓbatū demōſtratione: ꝙ nullū corpus operet̄ in ſibi oppoſitū mediāte tranſlucente vllo modo. Hoc autē fuerat primo intellectum. Sed iā eſt affirmatuz per id quod probauimus de qualitate apprehendendi: tūc eſt poſſibile. Similiter etiam cum non eſt impoſſibile: vt loco vnius medij ſint duo media. ſ. medium: ⁊ aliud mediuz: ⁊ loco vnius ſitus ⁊ vnius diſtantie ſint duo ſitus ⁊ due diſtantie: ⁊ diſtantia ⁊ ſitus predicta cum alia diſtantia ⁊ ſitu alio. Et loco huius ſolius medij tranſlucentis ſit medium qđ eſt coloris terſi cū tranſlucente. Et in loco diſtantie oppoſitiōis inter ipſum: ⁊ hoc tranſlucens illuminatū: ſit diſtantia ⁊ oppoſitio cū illo terſo habente diſtantiā ⁊ ſitū predictū: cū lucenti illuminato viſibili. ergo hoc corpus: cuius oppoſitū habet duo media. ſ. terſuz ⁊ tranſlucens: ſolet agere in omne qđ opponitur ſibi oppoſitū ⁊ terſuz: cū omne oppoſitū habet conſimilē peruietatē: quāuis ſit terſum poſt terſum in infinitū. Cū autē fuerit vtrūq; in ſitu diffinito actione que eſt qualis eius forma. ita vt nō agat aliquid in tranſlucente vllo modo. ergo tranſlucens ⁊ terſum ſunt duo neceſſaria ad hoc vt vnū operetur in aliud qđ nō ſit in illa duo. Et cū ita fuerit ⁊ contigerit vt ſimulacrū terſi veniat ad viſum cū ſimulacro alterius ſimul: ⁊ viſum fuerit vtrūq; in vna parte videntis: putabimus ꝙ ſimulacrum appareat in terſo: ⁊ h̄ eſt econtrario ei qđ dicitur de radijs. Modus autem ad quē accedimus. hic eſt: ſcz ꝙ non oportet: vt omne imprimens imprimat in aliud ſimilitudinem ſui. q: ſicut eſt poſſibile imprimere in aliquid ſimilitudinez ſui: ſic eſt poſſibile vt non imprimat in aliud ſimilitudinē ſui. poſſibile eſt autē vt lucens imprimat aeri aliquā impreſſionē que non eſt ex hoc ꝙ format̄ forma ſimilis forme lucētis ⁊ illuminati. Sz vt imprimat aeri tale qđ: qđ nō apprehenditur ſenſu viſibili: neq; vllo alioꝝ ſenſuū: niſi in ſuꝑficie aeris: que finitur apud lucēs: ⁊ opponit̄ parti in qua eſt hūa ſimulacruz: ⁊ ꝓpter hoc poſſibile eſt vt iprimat terſo aliquā impreſſionē: aut mediante nō tranſlucente: aut nō mediāte: poſtea tranſlucens aut terſum operentur in inſtrumētū videndi: aut principaliter aut mediāte ſua impſſione in ſuperficiē aeris: qui eſt ad partem eius: ipreſſionē que eſt qualis

forma eius: ꝙ exigit vnūqḋqꝫ illorum principaliter. er/
go vnūqḋqꝫ agentiū agit actionē diuerſaꝫ ab eo ꝙ eſt in
eo. ſ. agens viſibile qḋ agit in trāſlucēs aut terſum. ⁊ trā/
ſlucens aut terſum qḋ agit in viſum. Et multa ſunt hͦ. ſ.
vt aliquid agat actionē diuerſaꝫ ante ſuā. Et deīde ipſuꝫ
in qḋ agit operetur in aliḋ tale q̄lis eſt nā primi. ſicut eſt
motus ex quo accidit in aliqḋ corpus calor: qḋ cū inca/
luerit ex calore illius: accidet alius motus a primo motu
numero: ſed ei conſimilis in ſpecie. Contingit autē vide/
re reuerberari a ſpeculo formā ⁊ colorē in pariete. tanq̄
ſita ſint in pariete que nō mouentur ſecundū ſitū viden/
tis neqꝫ ſunt ſita aliquo modo in ſpeculo. ſed ſciunt͂ veni/
re a ſpeculo ad parietē: que cū videant͂ in ſpeculo: nō tn̄
videntur ſita in eo. ergo ſpeculum impreſſionē impreſſit
qualis nō exiſtit in eo. ſilr̄ diſpoſitio viſus. Sed de ver/
bo repercuſſionis ex aqua iaꝫ dixerunt aliqui auctores
ſcientie de radijs. ꝙ radius cū cadit ſuꝑ eā expanditur. ⁊
refrengitur primū: ⁊ occupat maiorē locū. deinde videt͂
in maiore q̄ id quod opponit͂ illi. Sed de auctoribus de
ſimulacris: aliqui dixerunt ꝙ cauſa in hoc. hec eſt. ſ. ꝙ
aliqua pars eius qḋ eſt oppoſitū ꝓpter quod eſt ſpeculū.
⁊ alia eius pars reddit. ꝓpter hoc qḋ penetrat oppoſitū.
Et non eſt longe putari ꝙ totum reddit. ideo q2 eſt ſpe/
culum ſed ſpeculū qḋ eſt intꝰ diuerſuꝫ eſt a ſpeculo viſibi/
li qḋ eſt extra. Dixit vnus ex antiquis expoſitoribus. ꝙ
q2 viſui deeſt ſubtilitas videndi. contingit ei videre lon/
gius ⁊ ſpargi viſum ex inſpectione: ⁊ augeri ſimulacruꝫ.
Pōt autē h̄ dictio cōfirmari ſic: vt dicatur ꝙ id qḋ ſolet
videri alicuius elongationis. ⁊ alicuius mēſure cū putat͂
longius q̄ ſit ⁊ nō fuerit viſa eius menſura: que debet vi/
deri ꝓpter elongationē illā. ſed maior illa cū certe ꝓpin/
quius fuerit: videbitur eius menſura maior q̄ menſura
debita ſue elongationi. videretur ergo maior ſolito. deīn/
de eget multa conſideratione. vt certificator originum
percipiat hoc. ⁊ fiat eius modi. ne ſibi in hoc veritas ob/
ſcuretur. ergo hec queſtiuncula nō eſt magis ꝓpria vnꝰ
ſententie q̄ alterius. Nā diſgregatio quā dixerūt aucto/
res diſgregationis vel fractionis: ſi eſt ex ꝑcuſſione: cū re/
manet in ſua diſpoſitione. ⁊ cū iterū repercutitur dirigit͂.
nō eniꝫ radij eſt penetrare in directū. Si aūt hoc eſt im/
poſſibile. quid eſt in radio qui penetrat illud. cū offendit
in illḋ: ⁊ poſtea auget͂ res in ꝓfundo. cur accidit ei: vt cū
eius ꝓfunditate augeat͂ fractio? Et cur cū extēſione eius
non auget͂ rectitudo? Q2 quātū ad intellectū oporteret:
vt accideret ei propter extenſionē repcuti. ⁊ nō expandi.
Et omnino quā bonuꝫ eſt id qḋ dixit auctor primus. ſ. vt
d viſibile veniat a latitudine ad coanguſtationē: ⁊ colligat͂
ibi. hoc enim eſt plus adiuuans ad certificādū eiꝰ formā
q̄ vt videns egrediens ſit ab oculo. ⁊ diffundat͂ in lati/
tudinē. Quod autē debet ānecti huic loco eſt id quod di/
cemus de ſitibus viſi. ⁊ videntis ⁊ ſpeculi. Dicemus igi/
tur ꝙ aliquādo accidit: vt viſum ⁊ vidēs. ⁊ lucidū ſint in
vno trāſlucēti. aliquādo aūt cōtingit vt lucidū ⁊ viſum
ſint in trāſlucētibꝰ: īter que ſunt ſuꝑficies. Si aūt fuerit
ſitus ſuꝑficiei in oppoſitione que eſt īter vidēs ⁊ efficiēs
lumē nō videbit͂ illa ſuꝑficies ſicut ſuperficies celi ⁊ ae/
ris. Si vero ſuꝑficies fuerit ex͂ hec: ſicut ſuꝑficies aque
⁊ nubiū in aere: ⁊ lucidū nō eſt in hac oppoſitione in ipſa
ſuꝑficie: reuerberabit͂ lux que venit a lucido ad viſuꝫ. ⁊
videbit͂ ſeparata. Jam autē ſciſti quid ſit reuerberatio.
Si vero infra ſuꝑficiē in qua reuerberatū fuerit viſibile
in quo eſt: eo ꝙ eſt trāſlucēs. ⁊ demonſtrabit illud ꝓpter
hoc ꝙ eſt ſpeculū: ſpeculū aūt ibi erit parificatū ei qḋ op/
ponit͂ viſibilis fuerit directū videnti. Si vero rectū fue/
rit erit ſpeculuꝫ in loco in quo offendit: ſed linea que exit

de viſu. ⁊ perpēdicularis erit exiēs de viſo: qḋ eſt in aqua
per qḋ reddit͂ eius ſimulacrū in rectitudinē. Si eni ꝓie/
ceris anulū in pelui: in qua non pōt videri: cū illā poſtea
impleueris aqua videbitur. Si vero viſum fuerit extra
tranſlucens mediū preter tranſlucens in quo eſt videns
lucidū. tranſlucēs mediū demonſtrabit illud. Si aūt nō
fuerit ita. ſꝫ fuerit ex parte vidētis ſuꝑficies illius trāſlu/
centis nō oſtendet niſi fecerit ei colorēꝫ extraneū ꝓp ali/
quid qḋ imponit͂ ex altera parte ad hoc vt videat͂.

¶ Capitulū octauū qualiter vnū videt͂ duo.

DIcemus ꝙ hoc ꝙ vnū videtur quaſi A
duo nimis eſt ꝯſiderādū: ex
eo enim pēdent auctores de radijs dicētes ꝙ
q2 viſio fit ꝓpter aliquid qḋ egredit͂ de viſu:
⁊ offendit in rē viſaꝫ: ⁊ deīde ꝯtingit refrangi/
eius ſitū penes viſuꝫ. Oportet vt id qḋ eſt vnū videatur
quaſi duo diſcreta. ⁊ videāt͂ duo. ⁊ neſciunt ꝙ ex hoc ſe/
quitur eos abſurditas magna. Si eni videre fieret tactu
ſūmitatū radioꝝ qui ꝯueniunt ſuper id. tunc deberet vi/
deri in vnaquaqꝫ diſpōne vnū. qḋ nō impediret refractio
ſūmitatū radioꝝ refractoꝝ. Verū eſt autē ꝙ ſimulacrū
viſi reddit͂ mediante tranſlucente membro receptibili
apto: leni illuminato: ita vt non recipiat illud ſubſtantia
tranſlucentis aliquo modo ſecūdū ꝙ eſt ipſa forma. ſed
cadit in illud. ſecundū oppoſitionē non in tempore. pri/
mū aūt cui imprimitur ſimulacrū viſi eſt humor criſta/
loidos: penes quē nō cōſiſtit certe videre. Alioquin vnū
videret͂ duo. duo enim ſimulacra ſunt in criſtaloidis. ſi/
cut cū tangitur ab vtraqꝫ manu ſunt duo tactus. Sꝫ hoc
ſimulacrū redditur a duobus neruis concauis vbi con/
iunguntur in modum crucis qui ſunt duo nerui quorum
diſpoſitionē aſſignabimus cū loquemur de cyrurgia: q̄ſi
enim ex forma exteriori venit in extimationem piramis
rotūda. ita vt iacet angulū ſuū vltra ſuperficiē criſtaloi/
dos. Silr̄ ſimulacrū in quo eſt criſtaloides mediante ſpi/
ritu reddente qui eſt in neruis contingentibus ſe reddi/
tur effectioni piramidis. ⁊ offendant ſe due piramides:
⁊ cancelantur ibi ⁊ vnitur ex eis forma ſimilitudinaria:
vna penes partē ſpiritus qui geſtat virtutē videndi: de/
inde ꝙ eſt poſt hoc eſt ſpiritus reddens qḋ videtur non
apprehendens iterū. Si autē diuideret͂ iterū apprehen/
ſio ꝓpter diuiſionē neruoꝝ: ⁊ iſte reddens eſt aliquid de
ſubſtantia videntis: ⁊ penetrat in ſpūm qui eſt repoſitus
in primo ventriculo cerebri: ⁊ imprimitur iteꝝ forma vi/
ſa in ipſo ſpiritu. qui eſt gerens virtutē ſenſus cōmunis: ⁊
ſenſus cōmunis recipit illam formaꝫ: ⁊ hec eſt perfectio
videndi. ¶ Virtus autem viſibilis eſt extra ſenſum cō/ B
munem: quāuis emanet ab eo. Volo autē dicere ꝙ vir/
tus viſibilis videt: ⁊ non audit. neqꝫ olfacit neqꝫ tangit.
neqꝫ guſtat. virtꝰ vero ſenſus cōmunis. videt ⁊ audit ⁊c̄.
Sicut ſcies poſtea: deinde hec virtus que eſt ſenſus cō/
munis reddit formam alij parti ſpiritus: que eſt in conti/
nua cum parte ſpiritus que vehit ipſum: ⁊ imprimit in il/
lā formā ipſam. ⁊ reponit eā ibi apud virtutē formalem
que eſt imaginatiua: ſicut poſtea ſcies que recipit formā:
⁊ conſeruat eam. Senſus etenim cōmunis eſt recipiens
formā. ſed non retinens. imaginatiua vero retinet ꝙ rece/
pit ille. Cauſa autem hec eſt ꝙ in ſpiritu in quo eſt ſenſus
cōmunis nō exiſtit impſſa forma exterius apprehenſa. niſi
quādiu cōparatio ꝑdicta inter illā ⁊ rē viſam fuerit pñs.
aut ſtatim futura. cū autē abiens fuerit viſuꝫ. delebit͂ de
eo forma: ⁊ nō exiſtit tāto tempore ꝙ attendi debeat. ſed
in ſpiritu in quo imaginatiue forme ſunt exiſtētes. q̄uis
a longo tēpore abſentate fuerint: ſic in ꝓximo manifeſta/
bitur tibi: forma autē cū fuerit in ſenſu cōmuni erit in eo

ſenſata certiſſime:ita vt ſi īprimeret̄ ibi forma non veri
eē.nō ſentiet̄.ſicut in amaritudinarijs.Cum aūt fuerit in
imaginatione erit imaginata non ſenſata:deinde forma
que eſt in imaginatione penetret poſteriorē ventriculū.
cū voluerit virtus extimatiua:ꝛ eleuauerit neruum ꝛ de
duobꝰ mēbris que terminant̄ penes neruū fecerit vnū:ꝛ
ꝯiunget̄ forma cū ſpiritu.qui gerit virtutē extimatiuam
mediante ſpiritu qui gerit v̄tutē imaginatiuā que vocat̄
in hominibꝰ v̄tus cogitationis:ꝛ forma que erit in imagi
natiua imprimet̄ in ſpiritu v̄tutis extimationis.ꝛ virtus
imaginationis deſeruit v̄tuti extimationis reddēs ei qḋ
eſt in imaginatiua.Sed hoc nō retinet̄ in effectu in v̄tu
te extimationis.niſi quādiu fuerit aptus trāſitus:vt duo
ſpiritus offendant in ſe.ꝛ due v̄tutes occurrāt ſibi. Sed
cū reſpuerit eū virtus extimationis.delebit̄ ex ea forma
illa.¶ Probatio aūt certitudinis huius rei.ſ.ꝙ exiſten
tia huius forme in extimationē eſt extra exiſtētiā eius in
imaginatione.hoc eſt aūt ꝙ imaginatio eſt quaſi ꝯſerua
trix:ꝛ forᵉ que ſunt in ea nō ſunt ſemꝑ imaginate ab aīa
in effectu.Si.n.ita eſſet imaginatio:ſimul deberet imagi
nari multas formas qualiſcūqꝫ forma eēt in imaginatio
ne.ſed neqꝫ hec forma in imaginatione eſt admodū eius
qḋ eſt in potētia.Si.n.ita eēt oporteret vt creature exte
riores redderēt ad eā iterꝝ.Sed ſunt repoſite in illa. Ex
timatio vero mediāte v̄tute cognitionis aut imaginatiue
oſtdit eas aīe.ꝛ penes eā cōſiſtit redditio formaꝝ ſenſibi
liū.Sed memoralis eſt ꝓpter aliud:ſicut poſtea oſtēde
C mus.¶ Iſta fundamenta oportet vt ſint in promptu pe
Prima. nes te.ꝛ deinde redibimus ad noſtꝝ ꝓpoſituꝫ dicentes
Cā videndi ꝙ cauſa videndi vnū duo:q̈druplex eſt.vna enim eſt cō
vnū duo qua torſio inſtrumēti qḋ reddit ſimulacrū qḋ eſt in criſtaloi
druplex. de duoꝝ neruoꝝ:ita ꝙ duo ſimulacra nō reddunt̄ vni lo
co in directū.ſed vnūqḋque illoꝝ tendit ad partē virtu
tis viſibilis per ſe:due enim linee duoꝝ ſimulacroꝝ non
trāſeunt eo tranſitu qui ſolet cancelari.cū per tranſeunt
ꝯtactū duoꝝ neruoꝝ.Oportet ergo ex hoc:vt ex vnoq̈qꝫ
ſimulacro.qḋ venit ex criſtaloide imprimat̄ ſimilitudo
per ſe.ꝛ in partē viſibilis ſpiritus per ſe. Erūt ergo quaſi
duo ſimulacra ex duabꝰ cauſis diſcretis extrīſecus.ideo
ꝙ nō vniuntur due linee egredientes ex eis ad centrum
duoꝝ criſtaloidū:que ſunt penetrātes duos neruos cōca
Secunda. uos.ꝛ ꝓpter hāc cauſaꝫ res apparēt multe diſꝑſe.¶ Se
cunda aūt cauſa eſt motus viſibilis ſpiritus:ꝛ eiꝰ cōmo
tio ad interiora dextrorſum ꝛ ſiniſtrorſum. ita ꝙ ꝑs ap
prehendens ꝑtranſit terminū ſuuꝫ qui eſt ei deſignatus
nāliter.ꝛ tendit verſus partē duaꝝ criſtaloidū motu flu
ctuante ꝛ vacillante ad hoc: vt deſcribat̄ in illa ſimula
crū:ꝛ ſimilitudo anteq̄ꝫ cancelent̄ due piramides.ꝛ tunc
ꝓpter h̄ apparent duo ſimulacra.ꝛ hoc eſt ſicut ſimula
crū qḋ ſemel deſcribit̄ a ſole in aqua ſtagnante ꝛ quieta.
ꝛ ꝙ deſcribit̄ ex ſole fluctuāte deſcriptione iterata.Quia
angulus qui habet̄ inter lineā viſus directi in aquā ꝛ li
neā ſolis directā in aqua:penes quē angulū ꝯſiſtit noſtꝝ
videre.ad modū quo de ſpeculo reddit̄ nobis aliqḋ non
remanet vnus.q2 mouet cū cōmotio ad multa.ꝛ mͥltipli
Tertia. cabit̄ iſte angulus.ꝛ imprimet̄ in eo ſimulacrum pluſq̄ꝫ
vnū.¶ Cauſa aūt tertia eſt ex ꝯcuſſione motus ſpiritus
latētis qui eſt vltra bifurcationē ante ꝛ retro.ita ꝙ habꝫ
duos motus ad duas ꝑtes ꝯtrarias.vnū motū ad ſenſuꝫ
cōmunē.ꝛ aliū motū ad ꝯtactū duoꝝ neruoꝝ ad hoc:vt
forma ſenſibilis reddat̄ ei iterꝝ anteq̄ꝫ deleat̄ id qḋ red
dit̄ ſenſui cōmuni.ꝛ quaſi ſtatim cū reddiderit formā ſen
ſui cōmuni redeat aliqua ꝑs eius ad recipienduꝫ ꝙ red
dit v̄tus viſibilis:qḋ fit ꝑꝑ velocitatē motus.quaſi enim
deſcribit̄ in ſpiritu recedēte forma.ꝛ ipſe dat eam ſenſui

cōmuni.Omne aūt deſcriptū hꝫ aliqḋ tꝑs exiſtēdi quo
uſqꝫ deleat̄.Cū autē mota fuerit a ſuo termino recipiens
ꝑ̇ma pars ſpiritus ex ꝯcuſſione ſui motus. ſequit̄ alia ꝑs
que recipiat:ſicut ꝛ ꝑ̇ma.anteq̄ꝫ deleat̄ de ꝑ̇ma.ꝛ mouet̄
ſpiritꝰ ꝑꝑ ꝯcuſſionē ad partē anteriorē:que erat in oppoſi
to viſibilis:ꝛ apprehēdit illud:deinde mouet̄ ꝛ nō remo
uet̄ ab eo forma ſubito.ſꝫ eſt in eo v̄ſus aliā ꝑtē:que eſt ex
forme receptibilis.deīde apprehēdit etiā formā alia ꝑs:
eo ꝙ habet̄ in oppoſito ꝓpter qḋ apprehēdit formā ſuc
cedente parte ꝑ̇ma:cuius cauſa eſt ꝯcuſſio:ꝛ cū ita fuerit
erit in vnaq̈qꝫ eaꝝ forma viſibilis.Prima eteni forᵃ nō
dū deleta eſt a ꝑ̇ma parte recipiēte que reddit ſenſui cō
aut que nō reddit ei.quouſqꝫ imꝑ̇mat̄ in ſecūda. ¶ Dif
ferentia aūt inter hāc cām ꝛ ꝓorē hec eſt:ꝙ hic motꝰ cō
cuſſionis eſt ante ꝛ retro:ille aūt erat dextrorſum ꝛ ſini
ſtrorſuꝫ.ꝛ ꝓpter hꝯ cām id qḋ eſt velocis motꝰ ad duas
partes videt̄ quaſi duo:anteq̄ꝫ enim deleat̄ eius forma
a ſenſu cōmuni:cū ipſuꝫ ſit ad vnā ꝑtē:videt ipſuꝫ viſus:
cū ipſuꝫ ſit in altera parte:ꝛ cōcurrūt ſimul due eius ap
prehenſiones que fiūt in duabꝰ partibꝰ:ꝛ ob hoc cū mo
uet̄ punctuꝫ ſuꝑ aliqḋ circūuolubile videt̄ linea circula
ris.Cū vero extendit̄ punctū ſubito in directū.videt̄ q̈ſi
linea directa.Siſitudo aūt huius motus eſt v̄tigo.¶ Cū
enim contigerit aliqua cauſaruꝫ que ſcripte ſunt in libris
phyſice:que moueat ſpiritū qui eſt in anteriore ventricu
lo cerebri circulariter.ꝛ v̄tus viſibilis reddiderit illic for
mā ſenſatā ꝓpter ſpiritū qui eſt receptibilis eius v̄tutis.
non quieſcit in loco ſuo.ſed mouet̄ ꝛ ſuccedet alia ꝑs que
recipiet ipſaꝫ formā poſt receptionē illius anteq̄ꝫ deleat̄
de illa.ꝛ fit circulariter:ꝛ ob h̄ vident̄ viſibilia circūfer
ri:ꝛ permutari apud videntē.Oꝝ aūt circūferi nō eſt niſi
videns qḋ variat̄ circa id qḋ videt̄.Cū aūt recipiēs fuerit
fixum ꝛ motū fuerit viſum.citiſſime mouebit̄ ſine dubio
eius ſimilitudo interior ab vna parte recipiētis ad aliaꝫ,
Si enim ſimilitudo cōſiſteret in ipſa vna parte cōpara
tio recipientis cū recepto eēt vna ꝛ eadē.¶ Cū igit̄ acci
derit gerēti ſimulacrū moueri a loco ſuo mouebit̄ ſimu
lacrū ſine dubio.ꝛ mutabit̄ eius comparatio ad corpus,
qḋ eſt extra:ꝛ cōtinget illud qḋ cōtingeret ſi id qḋ eſt ex
trinſecus moueret̄.¶ Itē qui inſpicit aquā cito defluē
tē videt̄ ei ipſa moueri ad vnā partē.ꝛ cadit in aliā.Cau
ſa aūt huius eſt.q2 videt̄ ei qḋ oīa moueant̄ ꝯtra motū
aque.Ex vehementia quoqꝫ motus ꝓpter quā prouenit
velocitas ſeparationis. videt̄ ꝙ ſeparatio fiat ex duabꝰ
partibꝰ.¶ Cauſa huius eſt motus ſimulacri in recipien
te:ꝛ ꝙ fixum eſt in omni parte in qua ponit̄ fixuꝫ aliquo
tempore.¶ Debes aūt ſcire ꝙ preter has cauſas eſt ibi D
alia cauſa mālis adiuuans illas que eſt huiꝰ ſcꝫ ꝙ ſubā
ſpiritus eſt ſuba vltima ſubtilitatis.ꝛ velocis obedientie
ad recipiendū motū:ita vt cū ꝯtingerit in eo cauſa ꝓpter
quā debeat mutari ſimulacrū ab vna ꝑte ad aliā:ſequet̄
moueri ſuba ſpiritus in aliquo motu in directū illius par
tis:quāuis ſit paruiſſimus ille motus.¶ Cauſa aūt huiꝰ
eſt:q2 vnaqueqꝫ v̄tutū apprehendentiuꝫ impellit̄ nāli
ter ad ſuū cōprehenſibile:ita vt quaſi delectet̄ cū illo.Cū
vero impellit̄ ad illud inclinat̄ gerulus eiꝰ ad illud.ꝛ ꝑꝑ
hoc ſpiritus viſibilis totus impellit̄ ad lucē.ꝛ retrahitur
a tenebris nāliter.¶ Cū aūt ſimulacrū impellit̄ ad vnā
partē ſpiritus:ꝛ nō ad aliā:v̄tus quaſi ipellit̄ cū ſuo iſtru
mento ad partē inclinationis ſimulacri.Inſtrumentum
etenim obedit illi ad parteꝫ quā petit virtus.ꝛ ꝓpter hoc
ꝯtingit in ſpiritu motio ad illā partē ꝓpter ſubtilitatē ſibi
ꝛ ſuā velocitatē ad recipiēdū motū tanq̄ꝫ ſequat̄ motum
ſimulacri.ꝛ ꝓpter hāc cauſaꝫ cū incepit homo inſpicere
aliquid qḋ circumuoluit̄:vident̄ ei oīa alia circūuolui:eo

ꝙ ꝯtingit in ſpū motus circularis ex hoc ꝙ ſequit̄ motū ſimulacri: ⁊ ꝓpter hoc cū iſpexerit ꝙ cito mouet̄ in directū ꝯtingit in ſpū motus rectus: ⁊ ecōtrario illius mot⁹ ptis: ꝗs eni motus rei eſt ꝯria pti mot⁹ hn̄tis ſimulacrū. Oꝫ ḡ videri oīa moueri ꝯ illā ptē. ſimulacra eniꝫ rerum nō ſunt fixa. ℂ Quarta aūt cā eſt ꝯcuſſio mot⁹ q ꝯtingit i foramine vue: tunica eni vuea eſt facile moueri taliter ꝙ dilatat̄ p eā foramē. aut coanguſtat̄ aliqn̄ foris aliqn̄ itus: ⁊ i directū. vel in obliquū. ⁊ ex ei⁹ expulſione foris: oꝫ vt ꝯtingat anguſtatio ⁊ dilatatio foraminis: ⁊ ex eius expulſiōe itus oꝫ vt ꝯtingat ꝯſtrictio ⁊ ꝯctio foraminis. cū aūt ꝯtingit foramē anguſtari videt̄ res maior. ℂ Cū v̄o dilatat̄ vr minor. aut ꝯtinget cū iclinabit̄ ad vnam ptē videri in aliquo loco. ⁊ ꝯtinget q̄ſi pmū viſum ſit ꝑter viſuꝫ 2ᵐ: ſꝫ ꝑcipue cuꝫ apparuerit alia forma. anteq̄ deſtruat̄ pma. ℂ Pōt aūt hic aliqs dicere. cū nō exiſtit forma eadē cū motu recipiētis: ſicut lucis forma manet eadē cū motu recipiētis: vt cū recipiēs declinauerit ab oppōne deſtruat̄ forma in ipſo. ⁊ ꝯtingat forma in eo qđ ſuccedit loco ei⁹. ⁊ nō ſint due forme nec duo viſus. nec ꝯtinuet̄ linea puncto. nec videant̄ res circulr̄ moueri. ℂ Dicemus q̄m nō lōge eſt qđ ſpūs q ē cōis ſenſus non ſolet tenere formā pp oppōnē tm̄. quā non retineat poſt oppōnē magno tpe. vn̄ nō eſt ſicut retētio luminis ab illuminato p lucē q̄ deſtruit̄ ſubito: nec ſicut retētio ſculpture in lapide q̄ durat lōgo tpe. ſed eſt iter vtrūqꝫ. ⁊ ei⁹ cāuſitas q̄ntū eſt ad formā eſt cā quā adiuuāt ⁊ ꝯfortant poſt oppōnē aliquo tpe. cauſe q̄s iuenies ꝑdictas in eo ꝙ adiuuat motū ei⁹ ⁊ reuocat ad nāꝫ ſuā colloq̄mur de his: ⁊ ex hoc ſciet̄. ꝙ hoc qđ ſpūs latēs recipit ſilitudies viſibiles nō eſt ſicut receptio ſimulacri ſimplicis qđ auffertur cū remotiōe oppōnis. ℂ Uex eſt aūt ſenſus eē hos diuulgatos. ⁊ ꝙ nā nō mouet̄ ab vno gradu aīalitatis ad aliū gradū ſupioꝛē niſi poſtq̄ ꝑfecerit qcqđ ē in gradu illo. ex quo ſequit̄ oēs hr̄i apud nos. ſꝫ q ꝯtēdit declare hoc ſillogiſmo neceſſario: laborauit in ſupfluū: qꝛ qcqđ dixerūt de hoc nō eſt ꝓbatū: nec ego itelligo illud q̄ſi ꝓbatū. ſi aūt alius itelligit diſcat̄ ab eo ex tractatu noſtruꝫ: ſenſus eniꝫ ſinguli ⁊ ſenſibilia ſūt illud qđ diximus. ſunt aūt hec ſenſus cōes ⁊ ſenſibilia cōia. loq̄mur aūt de ſenſibilibus cōibus dicētes. qđ nr̄i ſenſus aliqn̄ ſentiūt cum eo qđ ſentiūt alia. q̄ ſi eēnt ſola p ſe. nō ſentirent̄. ℂ Hoc āt ſunt dimēſiōes: numeri ſitus ⁊ motus ⁊ qetes ⁊ ꝓpinqtas ⁊ elōgatio ⁊ ꝯtact⁹ ⁊ cetera ab his q̄ ꝯtinent̄ cū iſtis. hec eni nō ſentiunt̄ accn̄talr̄: ſenſatū eteniꝫ accn̄talr̄ eſt id qđ nō ſentit̄ certiſſime. ſꝫ eſt ꝯiūctū cū eo qđ ſentit̄ certiſſime. ſicut hoc qđ ſentim⁹ prēꝫ platōis. ⁊ fratrem ſocratis. ſenſibile eteniꝫ eſt coloꝛ ⁊ figura. ſꝫ qꝛ ꝯtigit hoc eē cōiūctū cū alio ab ipſo relatiue. iō diximus nos ſenſiſſe relatiuū. cū nos nō ſenſerim⁹ illud vllo mō: neqꝫ. n. eſt in aīa nr̄a imaginatio ⁊ deſcriptio pr̄is platonis. ex hoc qđ ē pr̄ illi⁹. q̄ſi ipſa imaginatio ⁊ deſcriptio ſit acq̄ſita p ſenſuꝫ aliquo mō: ſꝫ figura ⁊ numerus. ⁊c̄. ex eis q̄uis non ſentiunt̄ p ſe ſola. tm̄ eoꝝ deſcriptio ⁊ imaginatio ſeq̄tur imaginationē ei⁹ qđ ſentit̄ vel appꝛhēdit̄ ex hoc ꝙ ē coloꝛ aut caloꝛ aut frigiditas. ita ꝙ deſcriptio eoꝝ q̄ ſunt hꝫ in imaginatiōe nō pōt eē ſine illis etiā. nō oꝫ aūt vt cum aliqđ fuerit apparēs vel appꝛhēſuꝫ ab alio in aliquo medi. ite aliquo ꝓpter hoc ſit vt appꝛhēſuꝫ vere. multa eniꝫ ex rebus q̄ ſunt certe. ⁊ nō accn̄talr̄. nō ſunt niſi mediātibus aliqs. hec aūt ſenſibilia cōia: qꝛ ab his ſenſibus poſſibilia ſunt appꝛhēdi. iō nō eguerūt alio ſenſu. imo: qꝛ appꝛhēdi ſine medio fuit ipoſſibile fuit etiā ipoſſibile eē aliū ſenſuꝫ p ſe. ℂ Uiſus āt appꝛhēdit magnitudinē ⁊ numerū ⁊ figurā ⁊ ſitū ⁊ motū ⁊ qetē mediāte coloꝛe: ⁊ vr̄ qđ appꝛhēſio motus ⁊ qetis ꝑcipiat̄ virtute alia ꝑter ſenſuꝫ. ℂ Tactus aūt appꝛhēdit hoc totū mediāte duritie aut mollicie: in pleriſqꝫ vero fit aliqn̄ mediāte caloꝛe ⁊ frigiditate. ℂ Guſtus quoqꝫ appꝛhēdit ſapoꝛe cū guſtauerit guſtū multū diffuſuꝫ ⁊ appꝛhēdit numeꝝ cū iuenit plures guſtus in coꝛpibus. ſꝫ motū ⁊ quietē. ⁊ figurā q̄ſi appꝛhēdit etiā ſed debilr̄. ſꝫ iuuat̄ ad hoc tactu. ℂ Sꝫ p olfatū q̄uis nō appꝛhēdat̄ magnitudo neqꝫ figura neqꝫ motus neqꝫ quies tali appꝛhēſiōe q̄ videat̄ olfaciēti. tm̄ appꝛhēdit̄ p ipſuꝫ numerus: ⁊ vr̄ olfaciēti: aīa aūt eſt q̄ appꝛhēdit alio mō argumētatiōis ⁊ extimatiōis: ſcit. n. ꝙ id cuius odoꝛ deficit ſubito iaꝫ abijt. ⁊ id cuius odoꝛ ſupeſt adhuc ꝑmanet. ℂ Auditus v̄o nō appꝛhēdit magnitudinē: ſꝫ oſtēdit eā aīe oſtēſiōe aliqn̄ fallaci: qđ fit ex hoc ꝙ ſonos maximos cōparat magnis coꝛpibus: q ſepe ꝯtigūt ex pūis coꝛpibus vel eꝯ: aliqn̄ appꝛhēdit numeꝝ. ⁊ aliqn̄ appꝛhēdit motū ⁊ qetē p tenoꝛē vel defectū: q accidit ſono ꝓtracto. ⁊ qđ diuerſitas ſui defect⁹ eſt ex hoc qđ renouat ſibi illa ꝓtractio. ſꝫ hec appꝛhēſio fit ꝓpter hoc ꝙ aīa ſolet appꝛhēdere q̄dā q̄ viſu nouit. fallit̄ tm̄ multotiens: ⁊ poſſibile eſt vt audiat̄ ſonus qetis rei. eo mō quo audit̄ ſonus mobilis: ⁊ ſonus mobilis quēadmodū audit̄ quietis ſonus. ḡ nō oꝫ credi huic oſtēſiōi. q̄ nō eſt neceſſaria: niſi qꝛ ita ꝯtingit in pleriſqꝫ. figurā v̄o nō appꝛhēdit auditus niſi figurā ſoni nō coꝛpis. qđ aūt audit de ꝯcauo. ⁊ ſcit̄ ꝓpter hoc eius ꝯcauitas. hoc eſt qđ accidit aīe. ⁊ cognoſcit aīa ſm̄ modū ꝯſiderādi ⁊ diſcēdi: qualr̄ viſus eſt in illo. ℂ Uidet̄ aūt ꝙ diſpō viſus in multis q̄ appꝛhendit eſt etiā q̄lis eſt huius diſpō. ſꝫ appꝛhenſio viſus in eo qđ appꝛhēdit de hoc eſt manifeſtioꝛ: ⁊ hec ſunt ſenſibilia q̄ vocant̄ cōia. eo ꝙ ꝯueniūt in illis plures ex ſenſib⁹: numerus aūt eſt q magis dꝫ vocari cōis: oēs eniꝫ ſenſus cōueniūt in illo. ℂ Iā aūt putauerunt aliq hominū ꝙ hec ſenſibilia cōia hn̄t ſenſuꝫ exn̄tē in aīalibus in quo ꝯueniūt: ⁊ a quo appꝛhēdūtur. ſed nō eſt ita. tu eniꝫ ſcis ꝙ q̄dā ex his appꝛhēdunt̄ p coloꝛē: q ſi nō eēt: nō appꝛhēderent̄. ⁊ q̄dā appꝛhendunt̄ p tactū. q ſi nō eēt nō appꝛhēderent̄. ſi aūt poſſibile eēt aliqđ iſtoꝝ appꝛhēdi ſine mediante q̄litate q̄ eſt primū appꝛhēſuꝫ ab alio iſtoꝝ ſenſuuꝫ. tūc eēt hoc poſſibile. ſed vn̄ nobis ſit ipoſſibile appꝛhendere illud niſi mediāte appꝛhēdente qđ appꝛhēdit ſenſu cognito. aut ſignificatiōe ſiue mediante ſenſu. hoc nō habet ſenſuꝫ cōmunem vllo modo.

ℂ Expleta eſt pars tertia ſexti de naturalibus. ℂ Incipit pars quarta. Capitulꝫ primū: in quo eſt verbuꝫ cōmune de ſenſibus exterioꝛibus quos hn̄t aīalia.

Senſus aūt q eſt cōis: alius eſt ab eo quē tenēt illi: q putauerūt ꝙ ſenſibilia cōia haberēt ſenſum cōmunē. nā ſenſus cōis eſt vis cui reddūtur oīa ſenſata. ſi. n. non eēt hec virtus q̄ appꝛhēderet coloratū ⁊ tactū: nos nō poſſemus diſcernere iter illa: neqꝫ dicere ꝙ hoc nō eſt illud. dicamus aūt ꝙ hec diſtinctio ⁊ ſi nō fiat ab itellectu. tm̄ oꝫ ꝓculdubio vt itellectus iueniat ea ſimul: quouſqꝫ diſcernat ea iter ſe. ſꝫ eni ꝙ ſunt ſenſata. ⁊ ſꝫ ꝙ reddunt̄ a ſenſatis nō appꝛhēdit ea itellectus. ſic̄ poſtea declabimus. aliqn̄ aūt nos diſcernimus iter illa. oꝫ ḡ vt ꝯiūcta ſint apud diſcernētē aut in ſua eēntia. aut extra eā. ipoſſibile eſt āt hoc fieri itellectu ſic̄ poſtea ſcies. oꝫ ḡ vt ſit hoc in alia virtute: ſi eni nō ꝯiūgerent̄ in imaginatiōe aīaliū q̄ carēt itellectu. nō iclinarent̄ deſiderio ꝓprio ad dulcedinē. ſ. ꝙ res q̄ eſt huius forme eſt dulcis: cū viderēt eā: nō appeterēt ad comedēdū: ⁊ ꝑter hoc ſi nō eſſet apud nos virtus: ꝙ hic hō albus eſt mimmus; eo ꝙ

Margin notes: Quarta; Dubitatio; Reſpo; E; Arl. 2. de aia. c. 64.; Arl. 2. de aia. c. 65.; Uiſus; F; Tactus; Guſtus; Olfatus; Auditus; A; Senſus cōis quid eſt.

audiuimus eũ canẽtẽ:nõ ꝓbaret nobis eius ſocularitas
ex ſua albedine ⁊ eꝫ.ſi aũt nõ eẽt in aĩalib⁹ virtus in q̃
ↄiũgerent forme ſenſatoꝝ:difficilis eẽt eius vita.ſi olfa
tus nõ oñderet ſaporẽ:⁊ ſi ſon⁹ nõ oñderet ſaporẽ.⁊ ſi for
ma baculi nõ rememoraret formã doloris.ita ꝙ fugiat
ab eoꝝ ꝗ ſine dubio vt forme iſte habeãt vnũ aliqd in
quo ↄiũgant extrinſecus.iã aũt oñdit nobis eẽ h⁹ vtutis
ↄſideratio reſpectus reꝝ q̃ oñdũt ſe hr̃e iſtrumẽtũ ꝑter
ſenſus exteriores:ſicut videmus ꝙ ei q in circuitu vol
uit:vr̃ qcqd eſt in circuitu moueri:qð aut eſt accñs qð
accidit viſibilibus.aut eſt accñs qð accidit inſtrumẽto
quo ꝑficit viſus.ſꝫ nõ eſt accñs qð accidit viſibilibus
poſtq̃ꝫ nõ eſt i viſibilibus:ꝓculdubio in alio eſt.vertigo
aũt nõ ẽ niſi cã mot⁹ vaporis q ẽ in cerebro.⁊ in ſpũ qui
ibi eſt cũ accidit ſpũi circũuolui.ꝗ vtuti q̃ eſt ibi: accidit
id qð iã expediuim⁹.Silr ↄtigit hoiẽ iſpicere aliqd ve
lociter circũuolui ſicut ꝓdiximus.h aũt nõ fit ꝓpter ali
qd qð fit in alia pte oculi neqꝫ in ſpũ ibi expãſo. ¶ Cu
iuſmodi eſt ſilitudo velocitatis mobilis pũctalis q̃ vr̃ di
recta vel circularis:ſicut iã ꝓdictũ eſt:⁊ ꝓpter h aſſimila
tio falſaꝝ imaginũ.⁊ audit⁹ falſoꝝ ſonoꝝ aliqñ accidit
eis in qbus nõ eſt leſũ iſtrumẽtũ ſentiẽdi:aut ei q quaſi
clauſos hꝫ oculos:cã aũt h⁹ nõ eſt niſi q: apparet i h ꝓn
cipio imagines:que aut videntur in ſomnis aut fiunt ex
deſcriptiõe forme in theſauro: retinẽte formas.ſ. aut ex
alia.ſꝫ ſi ita eẽt oporteret. ꝙ qcqd ibi cuſtodit eẽt ꝑſens
aie nõ pars ei⁹ tñ.ita vt q̃ſi ꝑ illa ſit ſola viſa vel audi
ta.aut ↄtingit ex alia vtute.q̃ eſt aut ſenſus exterior.aut
iterior.ſꝫ ſenſus exterior nõ ꝓdeſt in ſomnis:q: aliqñ q
imaginat colores eſt ꝓuatus oculis.reſtat ꝗ vt h fiat in
ſenſu iteriore.ĩpoſſibile eſt aũt h fieri niſi in ꝓncipio ſen
ſuũ iterioꝝ:ꝑ qð iperat vtus extimatiua:⁊ vult ꝓpalare
ꝙ eſt in theſauro.ſꝫ fiat in vigilãte etiã.in quo cũ firmi
ter fiũt ſtabilita ſenſata erũt q̃ſi ꝑſentata:⁊ hec vtus eſt:
q̃ vocat ſenſus cõis:q̃ eſt cẽtrũ cõe oĩuꝫ ſenſuũ:⁊ a q̃ de
riuant nerui.⁊ cui reddunt ſenſus ⁊ ipſa eſt vere q̃ ſen
tit.ſꝫ retinere ea q̃ hec apphẽdit:eſt illi⁹ vtutis q̃ vocat
imaginatio:⁊ vocat formalis:⁊ vocat fantaſia. ⁊ fortaſ
ſis diſtiguũt iter imaginationẽ ⁊ fantaſiã ad placitũ. ⁊
nos ſumus de illis q h faciũt.forme aũt q̃ ſunt in ſenſu
cõi:⁊ ſenſus cõis ⁊ imaginatio ⁊ fantaſia ſunt q̃ſi vna vir
tus:⁊ q̃ſi nõ diuerſificant in ſubo.ſꝫ in forma:h eſt quia
qð recipit nõ eſt qð retinet.formã eni ſenſibilẽ retinet il
la q̃ vocat formalis fantaſia ⁊ imaginatio:⁊ nõ diſcernit
illã vllo mõ:niſi q: tñ nõ retinet:ſenſus eniꝫ cõis ⁊ ſen
ſus exteriores diſcernũt:aliquo mõ ⁊ diiudicant: dicunt
eniꝫ h mobile eſſe nigrũ.⁊ h rubicũdũ eẽ accidit: ꝑ hãc
B aũt retinẽtẽ nihil diſcernit de oĩ qð eſt niſi tñ de eo qð
eſt in ipſa.ſ.qð hꝫ hãc vel illã formã. ¶ Iã aũt ſcim⁹ ve
riſſime in nr̃a nã eẽ.vt cõponamus ſenſibilia iter ſe ⁊ di
uidamus ea iter ſe ſꝫ formã quã vidim⁹ ex.q̃uis nõ cre
damus ea eẽ vel nõ eẽ.oꝫ ꝗ vt in nobis ſit virtus q̃ hoc
opat:⁊ hec eſt virtus q̃ cũ itellectus ei iperat vocat co
Cogitatiua gitãs.ſꝫ cũ vtus aĩalis illi iperat vocat imaginatiua.de
inde aliqñ diiudicam⁹ de ſenſibilibus ꝑ itẽtiões: q̃s nõ
ſentimus: aut iõ ꝙ in nã ſua nõ ſunt ſenſibiles vllo mõ:
aut iõ q: ſunt ſenſibiles.ſꝫ nos nõ ſentimus in hora iudi
cij:ſꝫ q̃ nõ ſũt ſenſibiles ex nã ſua.ſunt ſicut inimicicie.⁊
malitie.⁊ que ſe diffugiũt.quã apphendit ouis de forma
lupi.⁊ oĩno itẽtio q̃ facit eã fugere ab illo.⁊ ↄcordia quã
apphẽdit de ſua ſocia.⁊ oĩno itẽtio q̃ gratulat cũ illa: ſũt
Extimatiua res q̃s apphẽdit aĩa ſenſibilis.ita ꝙ ſenſus nõ doceat eã
aliqd de eis.ꝗ vtus q̃ hec apphẽdunt eſt alia vtus ⁊ vo
cat extimatiua:aut ſunt ſenſibiles ſic.exẽpli grã cũ vi
demus aliqd ceruleũ:iudicamus eẽ mel ⁊ dulce.h enim

nõ reddit nobis ſenſus in ipſa hora.cũ ipꝫ ſit de gñe ſen
ſatoꝝ:quãuis iudiciũ ei⁹ nõ ſentiat vllo mõ:⁊ q̃uis par
tes eius ſint de gñe ſenſati:nõ tñ apphẽdit in ꝑñti:ſed eſt
iudiciũ qð iudicat:qð forte eſt in eo.⁊ ipm etiã fit ex alia
virtute:extimatio aũt opat in hoie iudicia ꝓpa:ex qbus Extimo no quid operatur.
eſt illud cũ aĩa ꝑtinaciter negat eẽ res q̃ nõ imaginãtur
neqꝫ deſcribunt in ea.⁊ oĩo nõ vult eas credere eẽ:⁊ hec
virtus ſine dubio ↄſiſtit in nobis q̃ eſt diiudicãs in aĩali
iudiciũ nõ diffinitiũ:ſicut ẽ iudiciũ itellectuale.imo iudi
ciũ imaginabile ↄiũctũ cũ ſingularitate ⁊ forma ſenſibi
li.⁊ ex hac emanãt q̃plures actiões aĩaliũ. ¶ Uſus C
aũt eſt:vt id qð apphẽdit ſenſus vocet forma:⁊ qð app
hẽdit extimatio vocet itẽtio. ¶ Sꝫ vnaqueqꝫ iſtaꝝ hꝫ
theſauꝝ ſuũ.theſaurus aũt ei⁹ qð apphẽdit ſenſus ẽ vtus
imaginatiua:cuius locus eſt anterior ps cerebri:vñ cũ
ↄtigit in ea ifirmitas corrũpit hic modus formalis:aut
ex imaginatiõe formaꝝ q̃ nõ ſunt:aut qð ẽ difficile ei ſta
bilire id qð eſt in illa.theſaurus vero apphẽdẽtis itẽtio
nẽ eſt virtus cuſtoditiua:cuius locus ẽ poſterior ps ce
rebri.⁊ iõ cũ ↄtingit ifirmitas:corrũpit id cuius ꝓpriũ
eſt cuſtodire has itẽtiões:q̃ virtus vocat etiã memoria
lis. ⁊ etiã retinẽs.ſꝫ retinẽs ob h ꝙ id qð eſt in ea heret Memoria
firmiter.⁊ ẽ memorialis.ꝓpter velocitatẽ ſue aptitudi
nis ad recõdãdũ:ꝑ qð format cũ memorat poſt obliuio
nẽ.qð fit cũ extimatio ↄuertit ad ſuã virtutẽ eſtimati
uã ⁊ repñſentat vnãquãqꝫ formaꝝ q̃ ſunt in imaginatiõe.
ita vt q̃ſi mõ videat ꝙ ipſe ſint forme eius:cũ vero oñſa
fuerit forma que apprehendit intẽtionẽ que deleta erat.
apparebit ei intentio ſicut apparuerat extra: ⁊ ſtabiliet
eam virtus memorialis in ſe:ſicut ſtabilierat ꝑius.⁊ fiet
memoria:⁊ aliqñ ꝑueniet ab itẽtiõe ad formã.⁊ memo
ria tũc habita nõ habebit cõparationẽ ad id qð ẽ in the
ſauro retinẽdi:ſed ad id qð eſt in theſauro imaginãdi. ⁊
ei⁹ ↄuerſio erit aut ex h ꝙ ↄuertit ad itẽtiões q̃ ſunt in
retẽtiõe.ita vt itẽtio faciat ſibi formã neceſſario appare
re.⁊ ↄuertet iteꝝ cõparatio ad id qð eſt in imaginatiõe:
aut ꝓpter ↄuerſionẽ ad ſenſũ. exẽplũ aũt ꝑmuꝫ eſt: ꝙ
cũ oblitus fueris cõparatiõis tue ad aliquã formã q̃ꝫ iã
tu ſcieras:ↄſiderabis actionẽ.q̃ apparebat ꝑ illã. ⁊ cum
ſcieris actionẽ.⁊ iueneris eã.ſcies quẽ ſaporẽ aut quã fi
gurã.aut quẽ colorẽ debeat hr̃e. ⁊ reuocabit cõparatio
tui ad formã ⁊ cũ poſueris h acqret comparatio ad for
mã q̃ in imaginatiõe eſt:⁊ reſtitues cõparationẽ in me
moriã.theſaurus.n.itellectus memoria eſt : que retinet
itẽtionẽ.ſi ãt iplicitũ fuerit tibi h ex hac pte:vt nõ facile
itelligat.⁊ ſenſus reddiderit formã rei: reuocabit ⁊ reſi
debit in imaginatiõe. ⁊ redibit cõparatio tui ad illud. ⁊
reſidebit in memoria.⁊ hec virtus q̃ cõpõit iter formas
⁊ formã. ⁊ iter formã ⁊ itẽtionẽ.eſt quaſi virtus eſtima
tiua:⁊ h ꝓpter locũ:nõ ꝑꝑ h qð iudicat.imo q: facit ꝑue
nire ad iudiciũ. ¶ Iã ãt poſuerũt locũ ei⁹ i medietate ce
rebri.iõ vt hẽat ↄtinuitatẽ cũ itẽtiõe ⁊ cũ for⁹:vr̃ aũt ꝙ
vtus eſtimatiua ſit vtus cogitatiua ⁊ imaginatiua ⁊ me
morialis. ⁊ ꝙ ipſa eſt diiudicãs.ſꝫ ꝑ ſeipſaꝫ eſt diiudicãs
ꝑ motus vo ſuos ⁊ actiões ſuas.eſt imaginatiua:⁊ memo
rialis.ſꝫ ẽ imaginatiua ꝑ id qð opat in formis. ⁊ memo
rialis.ꝑ id qð ei⁹ vltima actio.ſꝫ retẽtiua ẽ vtus ſui the
ſauri: ⁊ vr̃ ꝙ formalis ⁊ cogitatiua hꝫ ſit memoria. q̃ ꝑ
uenit ex intentione ipſa.que intelligitur hominis.

¶ Capl'ꝫ 2m đ actiõib⁹ formal.⁊ cogitatiue hoꝝ ſenſuũ ite
rioꝝ i q̃ tractat đ ſõno.⁊ vigilijs.⁊ de ſõno fal
laci.⁊ vo ⁊ aliquãtulũ de ꝓpetate ꝓphetãdi.

Agemus prius de vtute formali dicẽ A
tes ꝙ vtus formalis q̃ ẽ ima
inatio.⁊ ipa ẽ vltia in q̃ reſidẽt forme ſenſi

dſuum. ⁊ facies eius quam ad ſenſibilia habet eſt ſenſus cōmunis: ſenſus eniꝫ cōmunis reddit virtuti formali q̄ſi ad reponēdū q̄cq̄d ei reddūt ſenſus exteriores ⁊ ipſa reponit: ⁊ aliq̄ñ virtus formalis reponit q̄dā q̄ nō ſūt apphēſa ſenſu: v̄tus vō cogitatiua ꝯuertit̄ ad formas q̄ ſunt in hac v̄tute formali ad cōponēdū eas: ⁊ reſoluēdū: q̄ñ ſunt ſubieᵉ ipſius. ⁊ cū eis cōpoſuerit formā aut diuiſeris. poſſibile eſt vt reponat in illa: illa eñ nō eſt theſaurᵒ huius forme. ſꝫ ꝙ hec forma cōpat̄ ad aliq̄d: aut ſcḋm ꝙ eſt adueniēs ab intus vel de foris: ſꝫ ē theſaurus eius: ſō ꝙ ipſa eſt forma abſtracta h̄ mō abſtractiōis: ſi autē hec forma eo mō quo eſt cōpoſitiōis vel diuiſiōis adueniret de foris hec v̄tus retineret eā: ꝓpter h̄ etiā ſi appareret huic v̄tuti ex alia cā: cū aūt ꝯtigerit ex alia cā. aut ex imaginatiōe aut ex cogitatiōe. aut ex aliqua figuraꝝ celeſtiū. vt appareat in formali alia forma: ⁊ intellectus fuerit abſens: aut ceſſans ab iſpiciēdo: poſſibile ē tūc deſcribi in ipſo ſenſu cōi. quē oñdimus: aut audiat ⁊ videat colores ⁊ ſonos q̄ nō hñt eē eꝝ. neqꝫ aliq̄d de illis eſt eꝝ. ⁊ ſepius ꝯtingit h̄. cū negligēs eſt v̄tus itelligibilis: q̄ cū aīa rōnalis occupat̄ aliꝗs. ⁊ nō oñdit eſtimationē. ⁊ imaginationē. tūc ꝯfortat̄ imaginatiua ⁊ formatiua in ſuis ꝓprijs actiōibᵒ. ita vt forme q̄ imaginant̄ videant̄ ei. q̄ſi

B ſenſate. ¶ Ad maiorē aūt hᵒ declaratiōnē dicemus nos iſequētibus demōſtratiōes: ꝙ oēs he v̄tutes ſunt vnius aīe deſeruiētes ei: crede h̄ nūc ſic poſitū: ⁊ ſcias ꝙ occupatio aīe circa aliquā iſtaꝝ retinet eā ne adiuuet alias: ⁊ ne conſeruet eas ab errore ipſarum. ⁊ ducat eas ad viā rectitudinis. anima enim cum occupata fuerit circa interiora non ſolet curare de exterioribus: quamuis deberet. ⁊ cum occupata fuerit circa exteriora. pretermittit gubernare virtutes interiores. ipſa enim cum intente conſiderat ſenſibilia exterᵒ ea hora qua de his tractat: debilitatur eius imaginatio ⁊ memoria. cū vō obedit actionibus v̄tutis ꝯcupiſcibilis debilitant̄ actiōes v̄tutis iraſcibilis. ſed cū obedierit actiōibᵒ v̄tutis iraſcibilis debilitant̄ actiōes v̄tutis ꝯcupiſcibilis: ⁊ oio cū obedierit diſpoſitioni actionū motiuaꝝ debilitant̄ actiōes apphēſiue ⁊ ecōtrario. cū vō aīa nō occupata fuerit actionibus huius vel illiᵒ. ſꝫ fuerit trāquilla: veluti eēt ſepata: accidit fortiori iter v̄tutes ⁊ opatiōes vt opet̄ ⁊ ſupet: cū vō occupata fuerit vna v̄tute: ⁊ ob h̄ pretermiſerit cōpeſcere aliā v̄tutē nō retrahit̄ a ſuis actionibᵒ ſupfluis. niſi p cuſtodiā aīe. ⁊ extimatiōis circa ſe: tūc ꝯfortabit̄ illa v̄tus: ⁊ diſcurret p actiōes ſuas quas hꝫ nālr: ſic illud vulgi: iā vacuus eſt: aer ſubaudis ab accipitre. egredere colūba ⁊ diſcurre. h̄ āt q̄ȯ accidit aīe nō occupari actiōe alterius v̄tutis. aliq̄ñ fit ex d̄bilitate q̄ ipedit ⁊ retrahit a pfectione. ſic fit in lāgoribᵒ ⁊ iterioribᵒ: aliq̄ñ i q̄ete ſicut in dormitiōe. ⁊ tūc id de quo curioſior eſt nihil aliud eſt. niſi iperare v̄tuti de qua magis curat. ¶ Deinde v̄tus imaginatiua eſt v̄tus quā aliq̄ñ retrahit aīa a ſua actiōe ꝓpria duobus modis. vno cū occupat̄ aīa ſenſibus exterioribus. ⁊ ꝯuertit v̄tutē formalē ad operādū in ſuis exterioribus. ⁊ mouet eā p id q̄ȯ reddit ei de illis. ita ꝙ non permittit imaginatiuā cogitare. ſꝫ vt imaginatiua ipediat̄ a ſua ꝓpria actiōe. ⁊ formalis etiā ipediat̄: ne poſſit ꝯiūgi imaginatiue: ⁊ id quo vtraqꝫ eget de ſenſu cōi eſt ꝑtinax ad ipediēdū ſenſus exteriores: ⁊ hic ē vnus modus. Aliq̄ñ aūt aīa p̄ualet ſup eā in ſuis actiōibus q̄ ꝯiūgunt̄ eidē cognitiōe ⁊ cogitatiōe. ⁊ h̄ duobus modis. vno cū dñat̄ imagiatiue ⁊ ſubijcit eā ſibi. ⁊ ſentit cōeꝫ cū ea ad cōponēdū formas aliq̄s ⁊ diſiūgēdū: ſꝫ q̄ȯ appetit aīa vehemēter. vñ ſi licꝫ imagiatiue agere ꝙ d̄bebat agere nālr. ſꝫ trahit̄ ad ꝗcq̄ ad quā trahit eā aīa rōnalis. alio cū renotat eā ab imaginatiōibᵒ q̄ nō aſſimilant̄ rebus extrinſecis. ⁊ retrahit eā ab his falſificādo eas. vñ nō multū licꝫ ei effigiare eas ⁊ repſentare.

C ¶ Si aūt imagiatiua ipedita fuerit vtroqꝫ mō debilitat̄ eiᵒ actio. ſꝫ remoto vtroqꝫ ipedimēto: ſicut fit in hora dormiēdi. aut vno mō ſic in īfirmitatibᵒ q̄ debilitāt corpᵒ ⁊ ipediūt aīaꝫ ne habeat itellectū ⁊ cognitionē: ⁊ ſicut fit i terrore cū debilitat̄ aīa: ⁊ q̄ſi diſſoluit̄ ꝓpter id q̄ȯ time ⁊ retrahit̄ oīno ab itellectu ꝓpter ſuā debilitatē. ⁊ q̄ timet ne accidāt res corporales: ⁊ ſic q̄ſi diſcedet ab itellectu. ⁊ ab eius dñio. tūc pōt imaginatio niti. ⁊ ꝯuerti ad formalē ⁊ diligere. ⁊ operari: ⁊ eaꝝ adunatio ꝯfortat̄ ſimul. ⁊ actio formalis fit manifeſtior: ⁊ forme q̄ ſūt in formali p̄ſentant̄ in ſenſu cōi: ⁊ videant̄ q̄ſi habeāt eē extrinſecus: opatio eteniꝫ apphenſa ex eo q̄ȯ venit ab exterioribus: ⁊ ex eo q̄ȯ venit ab interioribᵒ eſt id q̄ȯ p̄ītat̄ in formali. ⁊ nō differt niſi in cōparatiōe. ſꝫ cū ſenſatū vere eſt id q̄ȯ appet i eo: tūc id q̄ȯ appet intus. eſt tale q̄le ē q̄ȯ appet foris. ⁊ ꝓpter h̄ videt epilēticus. ⁊ ꝓterit᷑. ⁊ diſſolutᵒ ⁊ ſoporatᵒ imagiatiōes extres: q̄les vere videt in tpe ſalutis: ⁊ etiā audit ſonos. ſi aūt cogitatio ⁊ itellectᵒ ſubuenerit ei in aliquo iſtoꝝ ⁊ reuocauerit ad ſe v̄tutē imaginatiuā excitādo eā delebūtur forme ille falſe ⁊ imaginatiōes. ¶ Cōtingit aūt aliqbus hoibᵒ ꝙ v̄tus imaginatiua ſit creata in illis fortiſſima. ⁊ p̄ualēs: ita vt nō dñent̄ ei ſenſus neqꝫ formal̄ reſiſtat ei. ⁊ ꝙ aīa eoꝝ ſit fortiſſima. ita vt ꝓpter h̄ ꝙ contēplat̄ itellectū: ⁊ id q̄ȯ ē ſup itellectū nō deſtruat̄ eiᵒ dſceſio ad ſenſus. iſti hñt in vigilijs q̄ȯ alij in ſomnis: ſic poſtea dicemᵒ. hec. n. diſpō dormiētis dū apphēdit viſiōes vt certificet̄ ei aut ita vt ſumant ꝓpter imagies q̄s hñt. iſtis quoqꝫ accidūt talia in vigilijs. ſepe. n. inter vtrūqꝫ iſtoꝝ ꝯtingit eas in viſio abſentari a ſenſibus. ⁊ accidit eis q̄ſi dormitatio. ⁊ multotiēs nō accidit. ⁊ multotiens videt rē ſicut ē ⁊ multotiēs appet eis imago. ꝓpter cāꝫ eniꝫ q̄ imaginat̄ in dormiēte: imago rei videt̄: ſic poſtea declabimᵒ: multotiēs appet eis ſilitudo. ⁊ vt eis q̄ȯ id q̄ȯ apphēdūt ſit locutio illiᵒ imaginatiōis. veluti v̄ba audita q̄ tenēt ⁊ legūt. ⁊ hec eſt ꝓpa ꝓphia v̄tutis imaginatiue. ſunt aūt hic alie ꝓphie q̄ declarabunt̄.

D ¶ Nullus aūt hoīuꝫ eſt q̄ nō hēat portionē in ſomnis. ⁊ apphēſiōibus q̄ ſūt in vigilātibus: iſpirationū. n. q̄ ſubito in aīa cadūt. nō eſt cā niſi aliq̄ ꝯtinuitates q̄ nō ꝑcipiunt̄. neqꝫ id cui ꝯtinuat̄. nec aū illas nec poſt illas. ⁊ mouet̄ aīa ab illis ad aliud ab eo in quo fuerat: ⁊ h̄ ē aliq̄ñ oīs gnīs. q̄ñ aliq̄ñ eſt ab itellectibᵒ. ⁊ aliq̄ñ eſt ab imaginatiōibus: ⁊ aliq̄ñ eſt ex ſenſibᵒ. ¶ Et fit h̄ ſcḋꝫ aptitudinē ⁊ viſuꝫ. ⁊ mores. ille aūt iſpiratiōes ſunt ex cauſis q̄ adiuuāt aīam pleriūqꝫ cognoſcere ⁊ pleriūqꝫ ſunt ſic appitiōes ſubite q̄ nō ſūt reſidētes. ita vt memorari queāt. niſi eis ſuccurrerit aīa cū retētiōe appetitiua. q̄ q̄ȯ potiᵒ agit aīa. h̄ eſt .ſ. retinere imaginationē circa. gentes diuiſibile ab eo in quo erat. hec aūt v̄tus imaginatiua ſolet ſemper rimari duos theſauros formal̄ ⁊ memorialis: ⁊ ſemp repſentare formas. ⁊ icipiēs a forme ſenſata: aut memorata ꝓcedit ab ea ad ꝯriā. vel ad ſimilē. vel ad aliq̄d iter q̄ȯ ⁊ illā ſit aliq̄ cōparatio. ⁊ hec eſt nā eiᵒ. ſꝫ ꝓpetas motus eiᵒ de vno ad ꝯriū eiᵒ. ⁊ nō ad ꝯſimile. vel ad ꝯſimile ⁊ non ad ꝯriū eiᵒ. fit ex rebᵒ ſingularibus: q̄ nō numerant̄: oio aūt oꝫ vt origo rei in h̄ ſit h̄. ſ. q̄ cū aīa ꝯſiderat ſimul itētiōes ⁊ formas mutat̄ ab itētiōe ad formā q̄ eſt prior. aut abſolute. aut q̄ ꝯtigit ꝙ paulo añ viderat ꝯiūctionē illiᵒ forme. ⁊ illiᵒ itētiōis. vel ſenſu. vel extimatione. ⁊ mutat̄ ſō a forma ad itētionē. ¶ Sꝫ prima cā q̄ appropriat vnā formā ⁊ nō aliā. ⁊ vnā itētionē ⁊ nō aliā ē aliq̄d. aut adueniēs a ſenſu q̄ȯ appropat eā. aut ab itellectu. vel ab

extimatione ꝙ appropriat eã. aut ab aliquo celeſti: ⁊ qꝛ appropriata ẽ huic eiꝰ ꝓgreſſio ⁊ eius motus ſit appropriatus ꝓprietate hori ex diſpõnibꝰ. q̃ ꝯiũgunt̃ ex viſu ⁊ paulo ante aliq̃bus formis: ⁊ ĩtẽtionibꝰ ⁊ aliq̃n etiã ille diſpões ſunt celeſtes. aliq̃n ſũt ex ꝑuiſiõe itellectꝰ ⁊ ſenſus q̃ ꝯiũgunt̃ ei poſt ꝑmã ꝓpetatẽ. ⁋ Debes aũt ſcire qꝺ cogitatio rõnabilis eſt ꝓpter hãc v̾tutẽ in maxio criciati. ⁋ Et ꝓpter nãꝫ hꝰ v̾tutis eſt in occupatione laborioſa. ⁋ Cũ eniꝫ iniũgit ei aliquã formã ꝑ quã tendit ad aliqꝺ ꝓpoſitũ. ipſa mouet̃ cito ad illud diſſimile. ⁊ ex illo ad aliud tertiũ. ⁊ obliuiſcit̃ ꝑmũ a quo iceperat. ita vt neceſſario cogat̃ aĩa recordari. ⁊ ꝯfugere ad reſolutionẽ. ⁊ ꝯuerſionẽ: quouſqꝫ redeat ad ꝑncipiũ. Cũ aũt ꝯtingit in hora vigilãdi vt aĩa cõprehẽdat aliq̃d. aut in hora ſomni ꝯiũgat̃ celeſtibus talr ſicut poſtea dicemꝰ. tũc ſi hec v̾tus ꝑmiſerit eã. aut qꝛ ẽ getea: aut qꝛ nõ retrahit eã a cõtẽplãdo. neqꝫ vincit eã. neqꝫ abbreuiat ei tp̃s ꝯtẽplandi ꝓpter repñtationẽ ſuã ⁊ imaginũ illi defiget̃ illa forma in memoria tenaciter ſicuti eſt. Si aũt fuerit in vigilãte: nõ erit corpus recordari. ⁊ ſi fuerit i ſomnis nõ erit opus ſignificatiõe. Si v̾o fuerit diuinatio. nõ erit opus i t̾pretatiõe. Significatio ⁊ iterpetratio eſt hic qꝺ illic recordari. Si aũt id qꝺ videt̃ de illo nõ firmiter impreſſit aĩa in v̾tute memorie ſicut dꝫ. Sꝫ v̾tus imaginatiua opponit ſingulis eoꝝ q̃ vident̃ in ſomnỹs imaginẽ ſimplicẽ aut cõpoſitã aut opponit cõpoſito: qꝺ vꝫ in ſomnỹs imaginẽ ſimplicẽ aut cõpoſitã: neqꝫ ceſſat opponere oi ei qꝺ vꝫ illic ꝯformationẽ cõpoſitã ex forma ⁊ itẽtionibus. tunc erit retẽtio aĩe in ſe de eo qꝺ vidit debilior: q̃ꝫ retẽtio formalis ⁊ memorialis de eo qꝺ reddidit imaginatio: ⁊ iõ nõ ſtabilit̃ in memoria id qꝺ viſuꝫ fuit de celeſtibꝰ. ſꝫ ſtabilit̃ qꝺ formatũ eſt illi. Sepe etiã ꝯtingit ꝙ id qꝺ vꝫ de celeſtibus ſit velati caput ⁊ ꝑncipiũ. Sꝫ poſtea ꝓualet imaginatio ſuꝑ aĩaꝫ ſic ꝙ retrahat eaꝫ ab exequẽdo qꝺ vidit: ⁊ mouet̃ motu poſt motũ ꝗ motus in nullo aſſimilat̃ ei qꝺ vꝫ de celeſtibus: illud enim iaꝫ abiẏt. ⁊ h̾ genus ẽ maneries ſomnỹ in quo ꝓua iterpretatio neceſſaria eſt. aliud aũt illuſio ẽ. Jllud v̾o ſomniũ qꝺ eſt illiꝰ gñis illi in quo ꝓualet imaginatio neceſſario eget iterpretatiõe. Sepe eniꝫ videt hõ iterpretationẽ illi ſomnỹ in ſomnio ſuo: ⁊ eſt illud vere recordatio: qꝛ v̾tus recordatiõis ſicut mota eſt ꝑmũ ab ipſa re ad ꝯformationẽ ꝓpter cõparationẽ q̃ ẽ iter illas ſilr nõ ẽ lõge vt moueat̃ a ꝯformatiõe ad ipſaꝫ rẽ: ſepe aũt ꝯtingit vt ipſa eiꝰ actio imaginet̃ ei itez ⁊ videat̃ ei q̃ſi aliq̃s loq̃tur ei ꝑ illã. ⁊ aliq̃n nõ eſt ita. ſꝫ q̃ſi videt̃ res firmiter abſqꝫ cõiũctiõe aĩe cũ celeſtibꝰ: imaginatiua v̾o repreſentat ꝯformationẽ ſuã. ⁊ reddit ad veritatẽ rei. Et h̾ modus veri ſomnỹ. aliq̃n ꝯtigit ex imagiatiua ſine ope alteriꝰ v̾tutis. q̃uis v̾itas rei fuerit illõ. ⁊ redit ad illã. Et aliq̃n repetat hãc ꝯformationẽ ꝑ aliã ꝯformationẽ. ⁊ ẽ itez opꝰ iterpretatiõe iterptis. ſꝫ hec etiã res. ⁊ diſpões ſũt q̃ nõ apphẽdũtur. ⁋ Somniũ aũt q̃dã ſunt veroꝝ ſomnioꝝ: qꝺ ſit cũ aĩa eiꝰ ꝯſueuit dicere veꝝ ⁊ videre fallacẽ imaginationẽ. pluribus aũt ꝯtingit ꝑcipe ⁊ alegorizare ſomniũ ſuũ in ſomnỹs illis. ſ. quoꝝ aĩa ſollicita fuit circa id qꝺ vidit: ⁊ cũ dormiũt remanet illa ſollicitudo in ea ſicut erat. ⁊ v̾tus imaginatiua icipit repñtare ecõtrario eiꝰ qꝺ repreſentauerat antea. Jã aũt dꝛ rex hercules vidiſſe ſomniũ qꝺ nimis terruerat eũ. ⁊ nõ iueniebat ante iterptes: qui ſoluerẽt illud: ꝑ poſtq̃ꝫ dormiuit iterpretatũ eſt ei ſuum ſomniũ in ſomnỹs. in quo ꝯtinebant̃ q̃dã q̃ futura erãt in mũdo. ⁊ ꝑcipue in eiꝰ ciuitate. ⁊ regno: deīde cũ reſcipiſſent ea q̃ ꝑdicta fuerãt. ipleta ſunt ſicut iterpretatũ illi fuerat in ſomnỹs. Jã et h̾ experti ſuntꝰ in aliỹs. Eoꝝ autẽ ꝗ hoc vidẽt: vigilãtes quidẽ vidẽt ſic eſt ꝓpter nobilitatẽ aĩe ſue. ⁊ qꝛ eiꝰ aĩa eſt fortis. ⁊ ꝓpter fortitudinem ſue imaginatiõis. ⁊ memorie que nõ ipediũt ſenſibilia a ſuis ꝓprỹs actiõibꝰ. ⁋ Quidã v̾o vidẽt ꝓpter abſentationẽ ſue diſcretiõis: ⁊ qꝛ aĩa quaꝫ hñt alienata eſt a ſua rõne. Sed cũ hec imaginatio eſt fortis. ⁊ eſt potẽs recipe abſentia dũ vigilat. Hic aũt neceſſarie ſũt v̾tutes iteriores ad recipiẽdũ originẽs abſentiũ duobꝰ modis. vno vt imaginet̃ in illis itẽtio viſa ſtabilr: alio vt ſint vt iuuãtes: ⁊ deſeruiẽtes ei ad libitũ eiꝰ: nõ ipediẽtes eã neqꝫ trahentes eã poſt ſe. Eſt igit̃ neceſſe cõparationẽ eẽ iter abſentiã. ⁊ iter aiaꝫ. ⁊ iterv̾tutẽ iteriorẽ imaginatiuã. ⁋ Si vero ſenſus ipedierit eã aut itellectus ipedierit ꝑ modũ intelligibilẽ quẽ ꝓdixim̾ꝰ: nõ vacabit aliỹs. ſicut ſpeculum cũ occupatũ fuerit ex vna ꝑte. multe formaꝝ q̃ ſolebant deſcribi in ſpeculo illo deꝑeũt: ꝑibit cõparatio q̃ erat iter illa. ⁊ nõ deſcribunt̃. ⁊ idẽ eſt hãc occupationẽ fieri ſenſu. aut retẽtiõe itellectus. ⁋ Cũ vero aliqꝺ hoꝝ remouebit̃. cito aderit cõparatio q̃ eſt neceſſaria inter abſentiã ⁊ aiaꝫ. ⁊ iter v̾tutẽ imaginatiuã. ⁊ videbit̃ ſubito viſuꝫ. ⁋ Sꝫ qꝛ de v̾bo imaginatiõis iã ꝑuenimꝰ ad ſomnia. bonũ eſt vt oñdamus paꝝ ꝑncipiũ ex quo prouenit aliqꝺ ꝓuidere in ſomnỹs ex his q̃ ponemus: nõ eniꝫ firmiter mõſtrabunt̃ niſi in phyloſophia ꝑia. ⁋ Dicemꝰ ꝗ qꝺ oĩa q̃ in mũdo ſunt ꝑterita ꝑñtia ⁊ futura hñt eẽ. in ſapia creatoris. ⁊ angeloꝝ itellectualiũ ſcꝺꝫ aliq̃d: ⁊ in aĩabus: q̃ ſunt angeli celoꝝ hñt eẽ ſcꝺꝫ aliud. poſtea aũt declarabunt̃ iſti duo modi eẽs. ⁊ demonſtrabit̃ tibi ꝙ aĩe humane maiorẽ hñt cõparationẽ cũ ſubſtãtỹs angelicis q̃ꝫ cuꝫ corpibus ſenſibilibꝰ. ⁊ nõ eſt illic occultatio aliqua neqꝫ auaritia. ⁋ Sꝫ occultatio eſt ſcꝺꝫ receptibilia. aut qꝛ ſunt iſuſa corpibus. aut qꝛ ſunt inquinata ab his q̃bus deꝑmunt̃ deorſuꝫ. Cũ aũt ociant̃ ab his actionibus merent̃ videre qꝺ eſt illic. ꝑmũ ãt qꝺ vꝫ eſt id qꝺ ꝑtinet ad illũ hoiẽꝫ. vel ad ſuos vel ad ſuã terrã: vel ad ſuã ciuitatẽ vel ad ſuũ clima. Et iõ pleraqꝫ ſomnioꝝ ꝑdictoꝝ ꝓpria ſũt hoi ſomniãti. vel ꝑtinẽti ad ipꝫ. qꝛ ei cuiꝰ meditatio fuerit ꝺ itellectibꝰ apphẽdũt. ⁊ ille cuiꝰ meditatio fuerit de gubernatiõe mũdi videbit ⁊ iſtruet̃ indicatũ eiꝰ. ⁊ ſilr oĩa ad hũc modũ. ⁋ Nõ ſunt aũt oĩa ſomnia vera. neqꝫ ſunt hõ ꝙ multũ ſit curãdũ de eis: v̾tus eniꝫ imaginatiua. nõ ſemꝑ repñtat qꝺ emanat a celeſtibꝰ. ſꝫ tñ h̾ ſepiꝰ agit cũ ipſa vꝫꝰ ceſſat repñtare ea. q̃ ſunt ſibi ꝓpinquiora eoꝝ aut q̃ ſũt illi ꝓpinquiora: q̃dã ſunt nãlia: q̃dã v̾o volũtaria. Nãlia aũt ſunt q̃ veniunt ex tẽperãtia v̾tutũ humoꝝ. cũ ſpũ gñante v̾tutẽ formalẽ ⁊ imaginatiuã. ꝑmũ eteniꝫ nõ repñtat. neqꝫ occupat̃ niſi ꝓpter h̾. Et aliq̃n ẽt repñtat id qꝺ eſt i corpe. ⁊ qꝺ eſt illi accñs. ſicut cũ v̾tus expulſiua ſpmatis mouet̃ ad expellẽdũ. v̾tus v̾o imaginatiua repñtat tũc formam. quã aĩa ſolet diligere. ⁊ cõmiſceri cũ ea: h̾ñti eni famẽ repñtat fercula: ⁊ cui fuerit neceſſe expellere ſuꝑfluitatẽ repñtat locũ ipſiꝰ. ⁊ cui acciderit qꝺ aliqꝺ mẽbrũ eius caleſcat aut ifrigidet̃ calore aut frigiditate repñtat ei qꝺ illꝺ mẽbrũ mittit̃ in ignẽ aut iaquã frigidã. ⁋ Mirũ eſt aũt ꝙ ſicut accidit ex motu nature ad expellendũ ſpma imaginatio aliq̃. ſic aliq̃n accidet imaginatio aliq̃ forme deſiderate ꝓpter aliquã cãꝫ. ⁊ mouet nã ad ꝯiũgẽdũ ſpma. ⁊ ꝑcipit ſpũi ꝗ ſolet extẽdere mẽbrũ coeũdi. ⁊ aliq̃n emittit ſpma. ⁊ aliq̃n ꝯtingit h̾ in ſomnỹs. aliq̃n in vigilia. q̃uis nõ fuerit curioſus de h̾. ⁋ Voluntaria aũt ſunt cũ cogitatio aĩe fuerit ꝯuerſans vigilia ad ꝯſiderãdũ aliq̃d ⁊ gubernãdũ illud. ⁋ Cũ vero dormierit imaginatiua repñtat ei illꝺ. aut qꝺ eſt de gñe illiꝰ rei. Et he ſunt reliquie cogitationis diurne. Sed h̾ oĩa ſunt

illuſiones in ſomniis. ¶ Aliqñ vero fiūt ex opatiōibus celeſtiū corpoꝝ. q̄ aliqñ opant̄ formā. ⁊ imaginationem ſcdꝫ cōparationē eoꝝ. ⁊ cōparationē aiaꝝ ipſaꝝ. ⁊ ſcdm aptitudinē. ¶ Nō ſunt aūt ille forme ſilitudo alicuius
B rei q̄ ē in ſeculo abſentatiōis. neqꝫ fuit ex pūiſiōe. ¶ Sꝫ q̄ egēt īterptatiōe ſunt ea q̄ nō hñt aliquā cōparationeꝫ ad illa oīa: ⁊ ſcit̄ q2 ɔtingūt ex cā extriſeca q̄ hñt aliquā
C ſignificationē. ⁊ idcirco nō ſūt vera pleraqꝫ ſomnia verſificātis ⁊ mēdacis ⁊ malicioſi ⁊ ebrij. ⁊ īfirmi. ⁊ triſtis. ⁊ in quo pualet mala cōplo aut ſollicitudo. pter h̄ etiam nō ſunt vera ſomnia pleraqꝫ niſi q̄ vident̄ in mane. Oēs. n. cogitatiōes hac hora qeſcūt: ⁊ motus humoꝝ ſunt finiti. Cū vero virtus imaginatiua fuerit in tali hora. q̄ nō ipediꝫ ,ppter corp⁹. nō eſt ſepata a memoriali. neqꝫ a formali. ſꝫ eſt cōpos illaꝝ: tūc ſeruitiū imaginatiue quo ſeruit aīe eſt q̄le meli⁹ eē pōt. Neceſſe eſt eniꝫ ſine dubio vt forma q̄ aduenit illi deſcribat̄ in illis v̄tutibus firmiter. aut ita eſt aut p ɔformationē. ¶ Illi aūt ſunt hoīes veroꝝ ſomnioꝝ q magis ſunt tēperate cōplexiōis. ⁊ q eſt ſicce cōplōnis: q̄uis bene retineat: nō tñ bene recipit. ¶ Qui vō eſt humide cōplonis q̄uis cito recipiat. tñ cito amittit. ⁊ fit ei tāq̄ꝫ nō recepiſſet. ¶ Qui vō eſt calide cōplexionis eſt agilis in ſuis motibus. ⁊ q eſt frigide cōplexionis eſt piger. ¶ Ex illis aūt ille eſt verior q ɔſueuit dicere veꝝ. ¶ Uſus eniꝫ mētiēdi in malis cogitationib⁹ facit imaginationē maloꝝ motuū. ⁊ inobediētē correctioni v̄tutis rōnalis. ⁊ eius diſpō eſt ſicut diſpō imaginationis eius cuius cōplo corrupta eſt. ⁊ ɔuerſa eſt in agilem. Sꝫ q2 pēdet hoc ex ſomno ⁊ vigilijs debemus h̄ oñdere cōpēdioſe. qd ſit ſomnus. ⁊ vigilia. ¶ Dicemus igit̄

Vigilia quid eſt.

ꝙ vigilia diſpō eſt in qua aīa iperat ſenſibus. ⁊ v̄tutib⁹ mouētibus exteri⁹ voluntarie cui nō ē neceſſitas. ¶ Sōnus

Somnus quid eſt.

vō eſt puatio huius diſpōnis in quo aīa ab exterioribus ɔuertit̄ ad iteriora. ſꝫ h̄ qd ɔuertit̄ neceſſe eſt fieri aliquo iſtoꝝ modoꝝ: ſcilicet aut ,ppter laſſitudineꝫ q̄ ɔtigit exteriorib⁹: aut ,ppter laſſitudinē q̄ venit ex illis. aut q2 iſtrumēta nō illi ſunt obediētia. Qui vero ex laſſitudine eſt ,ppter id. q2 id qd vocat̄ ſpūs. de quo poſtea ſcies loco ſuo: diſſolutus ⁊ debilitatus eſt. ⁊ refugit ad iteriora: ⁊ ſequunt̄ eū v̄tutes aīales. ⁊ hec laſſitudo aliqñ ɔtingit ex motibus corpalibus. aliqñ ex curis: aliqñ ex pauore: ex pauore eniꝫ aliqñ accidit ſomnus. ⁊ etiam mors. Aliqñ vō cure faciūt ſomnū nō eo mō. ſꝫ q2 calefaciūt cerebrū. ⁊ humores attrahunt̄ ad illud. ⁊ cuꝫ iplet̄ cerebrū fit dormitatio ,ppter humorē. q aūt ex curis eſt fit ,ppter h̄ ꝙ cibaria ⁊ humores cū ɔiungant̄ intus: indigēt vt adueniāt ei ſpūs cū toto nāli calore. ad h̄ vt poſſit calor efficere digeſtionē pfectā. ⁊ relinquat exteriora. ¶ Sꝫ q eſt ex in obediētia iſtrumētoꝝ fit cū neruu ibibūtur ⁊ opilant̄ ex vaporib⁹ ⁊ cibis. q diffundunt̄ in eis. ita vt digrediant̄. ⁊ ſpūs refugit mouere ,ppter multā humiditatē. vigilia vō fit ex cauſis oppoſitis ſic ex caliditate ⁊ ſiccitate. ⁊ de his cauſis ē recreatio. ⁊ qes habita: ⁊ ex his pfectio digeſtiōis. ⁊ diffuſio ſpūs: ⁊ ex his ē diſpō mala q̄ ipedit aīaꝫ. ⁊ nō pmittit eā itus. ſꝫ euocat eā ad exteriora. ſicut iraꝫ aut pauor ex re ,ppinqua. aut cruciatus ex veneno gñante dolorē. h̄ aūt nūc adiectuꝫ ē. accñtalr ei in quo eramus. q̄uis oporteat loqui de ſomno ⁊ vigilia. cum loquemur de accidentibus habētis ſenſuꝫ.

¶ Capl'ꝫ 3ᵐ de actiōib⁹ v̄tutis memorialis ⁊ extimatie. ⁊ ꝙ actiōes oīuꝫ haꝫ v̄tutū fiūt in iſtrumētis corpalibus.

A POſtquā iaꝫ pſcrutati ſumus dictionē de diſpōne imaginatiue ⁊ formalis: debemus nūc loq de diſpōne memorialis. ⁊ qd iterſit iter ipſaꝫ ⁊ cogitatiuā in hora extimādi. ¶ Dicemus ḡ: q2 extimatio eſt excellētior iudex in aīalibus: q̄ iudicat ad modū adinuente imaginatiōis cū non eſt certa. ⁊ h̄ eſt ſicut id qd accidit hoi cū putat mel eē ſordidū: q2 eſt ſile ſtercori. Eſtimatio enim iudicat ita eē. ⁊ aīa ſequit̄ ipſaꝫ extimationē. q̄uis itellectus ,phibet. ¶ Aīalia aūt ⁊ q aſſimilāt̄ eis hoīes nō ſequunt̄ in ſuis actiōib⁹: niſi h̄ iudiciū extimatiōis: qd nō hꝫ deſcriptionē rōnalē. ſꝫ ad modū adinuētiōis q̄ eſt in eius aīo tñ: q̄uis v̄tutibus hoīs ,ppter ɔſortiū rōnis accidat aliqd ,ppter qd v̄tutes ei⁹ iteriores differūt a v̄tutibus aīaliū: vñ ex vtilitatib⁹ ſonoꝝ cōpoſitoꝝ. ⁊ coloꝝ. ⁊ odoꝝ. ⁊ ſapoꝝ cōpoſitoꝝ ⁊ ſpei ⁊ deſiderij. hꝫ q̄dā q̄ nō hñt cetera aīalia: ⁊ eius v̄tus imaginatiua iterior cuiuſmodi eſt: qd valet ad ſciētias: ⁊ pcipue v̄t⁹ ſue memorie: valet multū ad ſciētias: eo ꝙ ɔfert nobis experimēta: q̄ retiet memoria ⁊ ɔſideratiōes ſinguloꝝ ⁊c. hꝫ. ¶ Redeamus aūt ad agēdū de eſtimatiōe dicētes: q2 oꝫ ingrere rōnes ɔſiderādi eſtimationē in qbus nō cōicet itellectus in hora extimādi. ſ. q̄: iter apphēdat itētiōes q̄ ſunt in ſenſibilibus: ſtatiꝫ vt ſenſus apphendit formas. ita vt aliqd de illis intētionibus nō ſentiat̄. ⁊ ita vt plures ex illis neqꝫ ,pſunt poſt: neqꝫ in ipſa hora. Dicemus igit̄ ꝙ ipſa extimatio fit multis modis. vnus ex illis ē cautella ,pueniēs in oē ꝙ eſt a diuina clemētia. ſic diſpō infantis q cū naſcit̄ mox pēdet ab vberibus. ⁊ diſpō īfantis q cum eleuat̄ ad ſtādū ⁊ vult cadere ſtatiꝫ currit ad adherēdū alicui. vl' ad cuſtodiēdū ſe p aliqd ⁊ cū qs oculū ei⁹ purgare voluerit a lippitudine ipſe ſtatiꝫ claudit anteq̄ꝫ itelligat qd ſibi accideret ex illo. ⁊ qd debeat facere ſup illud q̄ſi ſit nā aīe eius: ⁊ nō habeat h̄ p electionē. Propter h̄ et aīalia hñt ſuas cautelas nāles. Cuius rei cā ſūt cōparatiōes q̄ hñt eſſe iter has aīas. ⁊ eaꝫ pncipia q̄ ſunt dauces iceſſantes pter cōparatiōes quas ɔtingit aliqñ eē ⁊ aliqñ nō eē: ſicut ɔſiderare cū itellectu. ⁊ qd ſubito i mēte venit. oīa eniꝫ illic veniūt ⁊ p iſtas cautelas apphendit eſtimatio itētōes q̄ ſūt cōmixte cū ſenſibus de eo qd obeſt vel pdeſt: vñ ouis pauet lupū. ⁊ ſi nūq̄ꝫ viderit illū. neqꝫ aliqd mali ptulerit ab illo: leoneꝫ quoqꝫ multa aīalia pauēt. Sꝫ accipitres pauēt alie aues. ⁊ ɔueniūt cū alijs abſqꝫ diſcretione. hic ē vn⁹ modus. Ali⁹ aūt modus eſt ſicut h̄ qd fit p experiētiā: aīal eteniꝫ cū habuit dolorē aut delicias. aut pueneritt ad illud vtilitas ſenſibilis. aut nocumētū ſenſibile adiūctū cū forma ſenſibili. ⁊ deſcripta fuerit in formali forma h⁹ rei. ⁊ forme ei⁹. qd adiunctū eſt illi. ⁊ deſcripta fuerit in memoria itētio opationis q̄ eſt iter illas. ⁊ iudiciū de illa. ſ. ꝙ memoria p ſeipſaꝫ nālr apphēdit h̄: ⁊ deide cū apparuerit ex imaginatiā forma ipa: tūc mouebit̄ p formā. ⁊ mouebit̄ cū illa id qd adiūctū fuerit illi: de itētionib⁹ vtilibus aut nociuis. ⁊ oīno ,pcedet in memoria ad modū motus. ⁊ pquiſitionis q eſt in nā v̄tutis imaginatiue. ſꝫ eſtimatio h̄ totum ſentiet ſimul. ⁊ videbit itētionē p formā illā. Et h̄ ē modus q accidit p expiētiā. vñ canes terrent̄ lapidib⁹ ⁊ fuſtibus ⁊ ſimilia. Aliqñ aūt ab eſtimatiōe adueniūt alia iudicia ad modū ſilitudinis. ¶ Cū eni res habuerit aliquā formā ɔiūctā cū itētiōe eſtimatiōis in aliquo ſenſibiliū q̄ ɔiūcta eſt ſemp cū oībus illis. cuꝫ viſa fuerit forma eius: videbit̄ itētio. Aliqñ aūt aīalia differūt in iudice q eget in ſuis actionibus vt iſte v̄tutes obediāt. Id aūt quo magis eget eſt memoria ⁊ ſenſus. ¶ Sꝫ forma op⁹ eſt ,ppter recordationē. ⁊ memoriā. Memoria āt eſt etiā

Nil. 6 memo. ⁊ remi. lec. 7.

aīalibus. Sꝫ recordatio q̄ eſt īgeniū recordādi ꝙ oblitū eſt: nō īuenit̄: vt puto: niſi in ſolo hoīe. Cognoſcere eteniꝫ aliqd ſibi fuiſſe qd poſt ea deletū eſt nō eſt niſi v̄tutis rōnalis: ſi aūt fuerit alterius pter rōnalē poterit eē eſtima

tionis.ſ3 que decoratur rõnalitate. Reliqua.n.aialia ſi memorãt:memorãt tñ.Si vero nõ memorãt memorare nõ deſiderãt neq3 cogitãt inde. Immo h̃ deſideriũ ⁊ hic appetitus ſolius hoīs eſt. Recordatio vͦo eſt relatio ad aliqd qͦ habuit eē in aīa in preterito. ⁊ imitaẽ diſcere ſcdm aliqd ⁊ nõ imitaẽ ſcdz aliud:recordatio etenim eſt motus a rebus appꝛehēſis exterioribus ad alias. Siłr diſcere eſt motᵘ a cognitis ad icognita ad h̃ vt ſciaẽ.

Recordatio — Recordatio vͦo eſt inqſitio vt habeaẽ in futuro q̃le habebatur in pterito. diſcere vͦo nõ eſt niſi vt habeaẽ aliqd i futuro.

B — Itẽ i recordatõe nõ itur ad id qͦ itẽdiẽ ꝑ aliqua q̃ ſeqtur acqſitio itẽtionis neceſſario.ſ3 ad modũ ſignoꝝ. Cũ eniz iã hꝛ̃ id qͦ eſt ꝓpinquius itẽtioni:moueẽ aīa ad itẽtionẽ tali diſpõne q̃le ipſa erit. Si aũt fuerit diſpõ diuerſa q̃uis ſubeat mẽtẽ forma ꝓpinqua aut eiᵘ itẽtio.nõ tñ opoꝛtebit ꝓpter h̃ moueri:ſic̃ ille cuiᵘ mentẽ ſubyt liber aliqs: ꝑ quẽ recordaẽ magiſtri q ſe docuit eũ. Nõ tñ eſt neceſſe vt cũ recordaẽ libꝛi ⁊ itẽtionis eius.recordeẽ etiã magiſtri ſui oīs hõ. via aũt que ducit ad diſcere.neceſſario ducit nos. ⁊ hic eſt ſillogiſmus ⁊ diffĩõ. ⁋ Sunt aũt pleriq3 hoīes qbus facilius eſt diſcere q̃3 recordari. Iſti.n.nãłr hñt cognoſcere neceſſaria motus:qbuſdã vero fit ecõtrario. Quidã.n.ex illis ẽ fortis i memoꝛiter retinẽdo.ſ3 debilis in recordãdo:eo qꝛ ẽ ſicce cõplonis q̃ retinet qͦ appꝛehẽdit:ſ3 mã cũ moueẽ:aīa nõ eſt obediens actiõibus imaginatiõis. ⁊ eiᵘ repꝛſentatiõibus. alius vͦo ꝯrius eſt illi. Qui eniz citius recordanẽ ſunt hi q magis ꝑcipiũt nutus.nutus eteñ opanẽ motũ ſenſibiliũ ad alias itẽtiões. Et q fuerit ꝑceptibilioꝛ nutuũ:erit citius recordãs. Alius vͦo ẽ fortis in diſcẽdo.ſ3 debilis in memorando.q̃ſi enim iter diſcere ⁊ memorare ꝯrietas eſt. Ad diſcẽduz eteniz neceſſe ẽ vt mã forme iterioꝛis ſit multũ facile ad ĩpꝛimẽdũ ei.ad qͦ nõ iuuat niſi humoꝛ. ⁋ Memorie vͦo neceſſaria eſt mã.a qua difficulter deleaẽ qͦ impreſſuz eſt in illa. ⁊ ad h̃ opus eſt ſicca mã. ⁊ iͦo ẽ difficile hꝛ̃i illa duo ſimul. Illi vͦo ſunt memoꝛiores quoꝝ aīe nõ hñt multos motus.neq3 diſpgunẽ cogitationes eoꝝum. ⁋ Ille eni cuius aīa multos h3 motus ⁊ multiplices cogitatus nõ bñ memoraẽ.q̃ memoꝛia cũ ſicca mã eget vt aīa ſit veloꝛ ad formã ⁊ ad mãz ſtudio. ⁊ vt hñs illã non occupeẽ circa alia. vñ pueri q̃uis ſint humidi.tñ firmiter retinẽt. Aīe.n.eoꝝ nõ occupanẽ circa q̃ occupanẽ aīe maioꝝ:neq3 mouenẽ ab eo in quo ſtant ad aliud. Iuuenũ aũt ꝓpter calorẽ ſuũ.⁊ ꝓpter motus ſuos agiles quãuis cõpłõ ſit ſiccatñ memoꝛia eoꝝ nõ eſt ſicut memoꝛia ĩfantiũ ⁊ pueroꝝ. Senibus vͦo accidit ꝓpter humorẽ q ꝑualet in eis nõ memorare ea q̃ vidẽt. S3 aliqñ ex dolore aut ira.aut ceteris hꝰ.accidit cũ3 memoꝛia aliqd ſiłe diſpõni rei.qualr acciderit. Cã vͦo doloꝛis ⁊ ire. ⁊ triſtitie nõ eſt niſi qꝛ eoꝝ q̃ pterierũt forma ipꝛeſſa ſenſibᵘ interioꝛibus:q̃ cũ reddit facit illud aut ſiłe illius:deſideriuz

Spes — quoq3 ⁊ ſpes faciunt hoc etiã. Spes aũt aliud eſt q̃3 deſideriũ. Spes eni eſt imaginatio alicuius rei cũ affirma

Desiderium — tiõe aut opiniõe qꝛ erit. Deſideriũ vͦo ẽ imaginatio rei. ⁊ ꝯcupiſcẽtia eiᵘ. ⁊ iudicare qͦ delectabiẽ in illa ſi adfuerit.

Timor — Timoꝛ aũt eſt oppoſitus ſpei ad modũ ꝯrietatis. S3 diffidẽtia vel deſꝑatio.eſt eius ꝑuatio. ⁊ hec oīa ſunt iudicia extimatiõis. ⁋ Iudicemus.q̃ nũc de his q̃ diximᵘ de vͦtutibus appꝛehẽdẽtibus aīalibus. ⁊ oñdamus qꝛ oẽs egũt actiões ſuas cũ iſtrumẽtis dicẽtes. qꝛ ex oībus vͦtutibus id qͦ eſt appꝛehẽdẽs formas ſingulares exterioꝛes ſcdz affectionẽ iꝑfecte abſtractiõis ⁊ ſeꝑationis a materia: neq3 abſtracte aliquo modo ab appendityis materiã:ſicut appꝛehẽdũt ſenſus exterioꝛes:qͦ egeant inſtrumẽtis coꝛꝑalibus manifeſtũ eſt:hec eniz forma nõ

appꝛehẽdiẽ niſi quãdiu materie ꝑmãſerint ⁊ extiterint ꝑſentes. Coꝛpus vͦo pñs nõ ẽ extrãs pñs niſi apud aliquod coꝛpus. Nõ eniz ẽ ꝑſens aliqñ. ⁊ abſens aliqñ apud non coꝛpus:neq3 h3 cõparationẽ ad vͦtutẽ ſimplicẽ ſcdz ꝑſentiã ab abſentiaz. Eteniz qꝛ nõ ẽ in loco res localis nõ cõparanẽ ſcdz ꝑſentiã illi vel abſentiã ab illo:qꝛ pñtia non cadit i ſitu: ⁊ ſeꝑatio pñtis niſi ad id cui ꝑſentoẽ: h̃ aũt impoſſibile ẽ.niſi cũ pñte coꝛpe id cui ꝑſentaẽ. ⁊ fuerit coꝛpus vel in coꝛpe. C

⁋ S3 appꝛehẽdẽdi formas ſingulas ſecũdũ abſtractionẽ ꝑfectã a mã. ⁊ ſ3 ꝑuationẽ abſtractionis vllo mõ ab appẽdityis mãlibᵘ: ſicut eſt imaginatio: neceſſariũ eſt etiã iſtrumẽtũ coꝛꝑale. imaginatio eteniz nõ põt imaginari niſi forma imaginabilis deſcripta fuerit in eo coꝛpe:ideſt cerebꝛo deſcriptiõe q̃ ſit cõis vͦtuti ⁊ coꝛpoꝛi. forma enim ſocratis que deſcribiẽ imaginatiõe. ſcdm eius figuram: ⁊ eius liniamenta ⁊ ſm ſitum ſuoꝝ membꝛoꝝ aliorum circa alia. que apparent in imaginatiõe:ſicut qꝛ videanẽ:ĩpoſſibile ẽ imaginari ſicut ẽ: niſi ille ꝑtes ⁊ dimẽſiões ſuoꝝ mẽbꝛoꝝ fuerint deſcripte in coꝛpe.ita vt dimẽſiões illius forme ſint in dimẽſionibᵘ illiᵘ coꝛpis:ideſt cerebꝛi. ⁊ ꝑtes eiᵘ in ꝑtibᵘ illius. ⁋ Remoueamus aũt formã ſocratis. ⁊ ponamᵘ formã q̃drati a.b.c.d.q̃ hñt dimẽſionẽ finitã ⁊ locũ. ⁊ q̃litatẽ ⁊ dimẽſionẽ. ⁊ diuerſitatẽ anguloꝝ numero. ⁊ cũ anglis eius q ſũt.a.b.ꝯiũgãẽ duo q̃drata iter ſe eq̃lia:quoꝝ vnũqͦdq3 habeat locũ deſignatũ.ſ3 ſint ſiĩa in forma. ⁊ ex tota cõiũctiõe q̃dratoꝝ deſcribaẽ q̃ſi allata figura. h̃ mõ ſingularis. vna numero extrãs imaginatõe. Dicemus q̃ qꝛ quadratũ.a.e.z.u.ẽ aliud numero a q̃drato.b.t.h.i. ⁊ cecidit imaginatiõe.z.u.ad dextrã ꝑtẽ eiᵘ ſeꝑatũ ab eo ſitu imaginatiõis aliquo in imagiatiõe. Neceſſe ẽ aũt vt hec diſpoſitio ipſoꝝ ſit.aut ꝓpter formã.c.d.q̃drature:aut propter accñs q̃drature qͦ eſt ꝓpꝛiũ illi:aut ꝓpter mãz cui ĩpꝛimiẽ. Impoſſibile eſt aũt alteritatẽ eoꝝ eẽ ſcdm formã q̃drature. Iã eniz poſuimus ea ſiĩa. ⁊ eq̃lia. ⁊ ꝯformia. Impoſſibile ẽ etiã h̃ eẽ ex accñti qͦ ſit ei ꝓpꝛiũ.pꝛimo qꝛ ad imaginãdũ illud dextroꝛſu3 nõ ẽ neceſſe cadere aliqͦ accñs in ea:qꝛ nõ ſit h̃ niſi ꝓpter ꝑtes materie. Scdo qꝛ ip3 accñs aut eẽt aliqd in ipſa eſſentialr:aut eẽt aliqd qͦ hꝛ̃et eẽ ex cõparatiõe ſui ad illud.cuiᵘ figura eiſet figura abſtracta ab aliquo hñte hꝰ imagiationẽ: aut eẽt aliqd qͦ hꝛ̃et eẽ ex cõparatiõe recepte materie. Impoſſibile eſt aũt aliqd eius eẽ in ſeipſa ex accñtibus que ſũt ei ꝓpꝛia. Nã id eẽ aut iſeꝑabile:aut ſeꝑabile:ĩpoſſibile ẽ aũt iſeꝑabile eẽ eẽntialr:niſi fuerit iſeꝑabile ab oī eo qͦ cõicaẽ cũ eo in ſpẽ. ⁋ Duo aũt q̃drata poſuimus eq̃lia i ſpẽ:q̃ nullũ eoꝝ h3 accñs iſeꝑabile qͦ nõ habeat alteꝝ. Itẽ ĩpoſſibile ẽ vt in vͦtute indiuiſa ſicut eſt diuiſio vͦtutũ coꝛꝑaliũ.accidat accñs alicui:qͦ nõ hẽat aliͦ: qͦ eſt illiᵘ forme cũ eoꝝ ſub3 ſit vnũ indiuiſuz qͦ eſt vͦtus. ⁋ Impoſſibile eſt etiã eẽ ſeꝑabile. Opoꝛteret eniz vt cũ remoueret illud ſeꝑabile mutareẽ eiᵘ forma in imaginatiõe. ⁊ imaginatio nõ imaginareẽ.ip3 vt eſt niſi cũ eo cõiungereẽ illud. ⁋ Cũ vͦo remoueret mutareẽ imaginatio:aut nõ ſic imaginaẽ illud cã alicuiᵘ qͦ adiũgiẽ illi. ſ3 imaginaẽ illud ſic quocũq3 mõ fuerit eius diſpõ: imaginatio quoq3 nõ põt ponere ip3 accñs in altero vt fiat ſic̃ ꝑmũ.ſ3 quãdiu fuerit in illo erit ſic: ⁊ imaginatio videbit illud.ſic ita vt nõ attẽdat ad aliud qͦ adiũgaẽ illi. Impoſſibile ẽ aũt.vt q̃le h̃ dicaẽ de intellectu.ſ3 h̃ differẽ vbũ vſq3 ad eiᵘ diſpõnẽ. Dicaẽ q̃ qd ẽ qͦ fecit diſpõnem qꝛ appꝛopꝛiauit illud hac diſpõne.ſ.ponẽdo ſeꝑatum ab alio. ⁋ S3 vbi aliqd ẽ qͦ adiũgit intellectᵘ qͦ eſt diffõ dextri ⁊ ſiniſtri. Quia cũ ꝯiũxerit q̃drato.diffõnez dextroꝛſu3.fiet poſtea dextrũ. Non h3 aũt hãc diffõnẽ niſi

res itelligibilis vlis: ⁊ in hꝯ eſt impoſſibile. eſt enī; res poſita q̄ ſequiť poſitionē in formādo. ſꝫ h̄ ſingularis qꝺ non eſt ex poſitione. neqꝫ formať in imaginatōe: niſi forma apphēſa ex ſenſato aut ex diuerſitate ſitus. ⁊ deſigiť viſa imaginata illa eadē eē ipoſſibile eſt dici hāc eē diffinitionē. ⁊ nō alterius. ⁊ nō potiꝰ ꝓpter aliqd. ꝓpter qꝺ oꝫ hr̄e additionē huius diffinitiōis ſine altero. neqꝫ imaginatio ponit eā ſic ꝓpter h̄. ſꝫ imaginať ſic ſubito: eo ꝙ ita eſt in ſe. nō ꝓpter poſitionē eiꝰ. ⁊ imaginat h̄ q̄dratū a dextro. ⁊ illud a ſiniſtro nō ꝓpter aliqd qꝺ ſit adiūctū iſti vel illi. poſtq̄ꝫ aduenit eis: fiat hoc ſiniſtrū ⁊ illō dextrū. ſꝫ in actiōe itellectus diffō ſiniſtri ⁊ diffō dextri aduenit q̄drato. cū ipſuꝫ ē iā q̄dratū cui nō accidit aliud. ſicut vnū vlē aliꝫ. ipoſſibile eſt enī vt ſtabiliať in itellectu. ǵ ſicut vlē adiūgiť aliꝫ vli. ſic ⁊ dextrū ⁊ ſiniſtruꝫ. ⁊ alias appēditias addit itellectꝰ vli ꝑ diffōnes: ita abſqꝫ aliquo qꝺ accidit illi. ⁊ vt ſit aptū ad accidendū ſibi aliqd. in imaginatiōe vͦo niſi itētio fuerit ſingularis cū eo ꝑ qꝺ ſit ſingularis nō apparebit imaginatiōi. ⁊ ꝓpter hoc poſſibile eſt potētie itellectus. ꝯiūgere vnā itētionē cuꝫ alia ad modū ponēdi. ſꝫ niſi p̄mū qꝺ appꝫ in imaginatiōe habuerit ſitū terminatū aliquē cū deſcribiť in ea: nō poterit ei poni terminus. ǵ iā deſtructū eſt hāc ſeparationē eē ꝓpter accn̄s iſeꝑabile ꝑ ſeipſuꝫ. aut ſeꝑabile ꝑ

D ſeipſuꝫ poſitū. ¶ Dicemus etiā ꝙ ipoſſibile eſt h̄ eē ex cōparatiōe ſui ad aliqd. cuius hec ſit imaginatio. multotiēs eniꝫ imaginať qꝺ nō ē itē ſi vnū q̄dratoꝝ imaginatoꝝ cōparationeꝫ habuerit ad aliqꝺ corpus. ⁊ alteꝝ q̄dratū ad aliud: ipoſſibile ē coꝝ ſubꝫ eē indiuiſibile. vnū eniꝫ q̄dratoꝝ imaginatoꝝ nō plus oꝫ hr̄e cōparationeꝫ ad aliqꝺ quadratū foriſecoꝝ. q̄ꝫ ad aliud: niſi h̄ ꝯtigerit ex cōparatiōe corꝑis. qꝺ eſt ſubꝫ illius. ⁊ ſuſtinētis illud. in qꝺ nō cadat aliqd. ⁊ tūc ſubꝫ illius erit p̄ter ſubꝫ iſtius. ǵ v̄tus erit diuiſa q̄ nō diuidiť in ſeipſa. niſi diuiſione eiꝰ in quo eſt. erit ǵ corꝑalis. ⁊ forma erit deſcripta in corꝑe. ǵ ipoſſibile eſt duo q̄drata ſeꝑari in imagiatione ꝓpter ſeꝑationē duoꝝ q̄dratoꝝ q̄ ſunt extra: ⁊ ꝓpter cōparationē coꝝ: reſtat ǵ vt ſit h̄ aūt cā ſeꝑatiōis duaꝝ ꝑtiū q̄ ſunt in v̄tute recipiēte. aut duaꝝ partiū q̄ ſunt in īſtrumēto quo opeať v̄tus. ſꝫ quomodocūqꝫ ſit qꝺ de h̄ itelligimus h̄ eſt: q꞉ ſ. hic modus apphēdēdi nō ꝑficitur niſi v̄tute q̄ pēdet ex mā corꝑali. ǵ oñſuꝫ eſt ꝙ apphenſio imaginabilis nō niſi corꝑe ꝑficiť. ¶ Hoc etiam fiet manifeſtius. ꝑ h̄ q꞉ nos imaginamur formā imaginabilē. exēpli grā. formā hoīs maiorē aut minorē quā iſpicereмus. ⁊ ſine dubio maior deſcribiť in aliquo. ⁊ minor i alio. qꝺ nō eſt illi ſile. ſi eniꝫ deſcriberetť in eo. ꝙ nō eſt illi ſile. tunc diſſimilitudo in maioritate ⁊ minoritate aut eſſet ex cōparatiōe eiꝰ quo apphēdiť forma aut ex comparatiōe apphēdētis. aut ex cōparatiōe duaꝝ formaꝝ. Impoſſibile eſt aūt eē ex cōparatiōe eiꝰ: ꝓpter qꝺ apphēdiť forma: multe eniꝫ ex formis imaginabilibus ſunt apprehēſe nō ꝑ aliqꝺ vllo mō: aliqñ aūt maius ⁊ minus ē forma vniꝰ ſingularis. ipoſſibile eſt aūt eē ꝑ cāꝫ ipſaꝝ duarū formaꝝ. ꝯueniūt aūt in diffōne ⁊ eēntia. ſꝫ differūt in maioritate ⁊ minoritate. ǵ nō ē illud ex ipſis: reſtat ǵ vt ſit ex cōparatiōe recipiētis. nā formā aliqñ deſcribiť in

E ꝑte eiꝰ maiore. ⁊ aliqñ deſcribiť in ꝑte eiꝰ minore. ¶ Itē ipoſſibile eſt nobis imaginari: albedinē ⁊ nigredineꝫ in vna forma imaginabili ita vt vtraqꝫ illaꝝ ſit iſuſa in ea ſimul: ſꝫ ē poſſibile in duabꝰ ꝑtibus eiꝰ quas apphendit imaginatio diſcretas. ſi aūt due ꝑtes nō ſeparanť loco. ſꝫ due imaginatōes deſcribanť in aliquo idiuiſibili. tūc nō differūt in ipoſſibili ⁊ poſſi. ǵ due ꝑtes differunt ſitu. aut imaginatio imaginať eas cū ſint diſcrete in duabus ꝑtibus. ſi vͦo aliqs diſperit h̄ ⁊ p̄ter h̄ etiā itellectus. ridebimus dicētes ꝙ itellectus apphēdit nigredinē ⁊ albedinē ſimul in vno tp̄e ad modū credēdi. ⁊ negat ſubꝫ earū eē vnū: imaginatio vͦo nō imaginať eas ſimul ad modū formādi neqꝫ ad modū credēdi. q̄ꝛ actio imaginatiōis. nō ē niſi ad modū formādi. ⁊ nō alr: q꞉ nō hꝫ actionē alr. cū aūt cognoueris h̄ in imaginatiōe iā cognouiſti hec in eſtimatiōe q̄ qcqd apphēdit nō apphēdit illud nō niſi in forma ſingulari imaginabili ſicut oſtēdimus.

¶ Capłm 4m de diſpoſitionibus virtutū motiuaꝝ ⁊ de ꝓphetia que ſit virtutibus ſenſibilibus.

A POſtquā aūt iam locuti ſumus de v̄tutibꝰ apphēdētibus aīe ſenſibilis. oꝫ loqui de v̄tute eiꝰ motiua. dicemꝰ igiť ꝙ aīal cuꝫ vult aliqd ꝑcipit ſe velle: aut imaginať id: ſi enī nō ꝑciperet nō itēderet illō q̄rere ꝑ motū. Nō aūt h̄ velle hꝫ ex aliqua v̄tutū apphendētiū: v̄tutes enī apphēdētes nihil aliud faciūt niſi iudicare vel apphēdere ſenſu aut eſtimatiōe: cū vͦo iudicant vel apphēdūt ſenſu aut extimatiōe: nō neceſſe eſt ex h̄ illud velle: hoīes enī ꝯueniūt in apphēdēdo qꝺ ſentiunt ⁊ imaginanť. Scꝺꝫ h̄ ſentiūt ⁊ imaginanť illud: ſꝫ differūt in velle illud qꝺ ſentiūt ⁊ imaginanť. Diſpō aūt vniꝰ hoīs etiā differt in h̄: imaginať eniꝫ cibū ⁊ vult illuꝫ in hora famis. ſꝫ nō vult illū in hora ſacietatis. Itē ꝑ eſt bonoꝝ moꝝ imagiať ꝯcupiſcētias turpes. nō tm̄ vult illas. alius aūt vult: ⁊ he due diſpōnes nō ſunt ſolius hoīs. ſed etiā oīuꝫ aīaliū. differt aūt volūtas: q꞉ q̄dā eſt adhuc debilis: q̄dā vͦo iā ita roborata. ꝙ nō deeſt ei niſi effectus. volūtas aūt nō eſt deſideriū: q꞉ aliqñ roborať volūtas. ſꝫ deſideriū nō aduenit motui aliquo mō. ſicut imaginatio firma ē: neqꝫ tm̄ optať qꝺ imaginať. cū aūt firmať deſideriū. obediūt ei v̄tutes motiue. q̄ nō faciūt aliud niſi ꝯtrahere muſculos ⁊ extēdere. nō ē aūt h̄ ipſa volūtas. neqꝫ ipſuꝫ deſideriū. nō. n. qcqd ꝓhibeť a motu. ꝓhibeť a vehemētia volūtatis. vel a deſiderio: neqꝫ tm̄ hꝫ obediētiā aliaꝝ v̄tutū: q̄ tm̄ mouere ſolēt q̄ ſūt in muſculis: hꝰ autē v̄tutis volūtatis rami. ſūt v̄tus iraſcibilis ⁊ v̄tus ꝯcupiſcibilis. illa aūt q̄ vult delectabile. ⁊ qꝺ putatur vtile adq̄rēdū eſt ꝯcupiſcibilis. q̄ vͦo vult vīcere. ⁊ id qꝺ putať nociuū repellere eſt iraſcibil. aliqñ aūt iuenimꝰ in aīalibꝰ affectꝰ nō ad ꝯcupiſcētias ſuas: ſꝫ ſicut affectꝰ eiꝰ q̄ p̄pepit circa filiū ſuū. ⁊ vxoris circa viꝝ ſuū. ſilr ē id qꝺ affectat exire a carceris vel a cōpedibus. hec. n. q̄uis nō eſt cupiditas v̄tutis ꝯcupiſcibilis: eſt tm̄ aliqs affectꝰ ꝯcupiſcentie v̄tutis imaginatiue. v̄tuti aūt apphēdēti appropriať in eo qꝺ apphēdit: ⁊ qꝺ agitat de eis q̄ ſemꝑ renouanť. aut de formis delectamētū ꝓpriū. Cū aūt dolet: q꞉ amiſit illud: cupit illud nālitꝫ: deſiderat enī v̄tus deſideratiua mouere ad illud iſtrumēta: ſic deſiderat ex ꝯcupiſcētia ⁊ ira ad id qꝺ ē pulchrū iter itelligibilia: hr̄ ǵ ex ꝯcupiſcētia itētio volūtatis ad delectationē. ⁊ ex v̄tute affectādi deſideriū. ⁊ ex ira hr̄ itētio volūtatis ad victoriā. Sꝫ ex v̄tute affectāte hr̄ deſideriū. Silr etiā ex imaginatiōe ꝙ ꝓpriū eſt ei ⁊ ex v̄tute affectāte deſideriū. Timor aūt ⁊ dolor ⁊ triſtitia ſunt de accn̄tibus iraſcibilis ꝓpter commotionē quā hn̄t v̄tutes apphēdētes. Cū. n. mouenť ſequētes formationē itelligibilē aut imaginabilē ſit timor cū vͦo nō timet ꝯfortať ⁊ accidit ei ide dolor. vn̄ venit ira cū nō pōt repellere illō: aut cū timet aduētū eiꝰ: gaudiū aūt qꝺ ē ex mō ſeꝑatiōis ē finis hꝰ v̄tutis: ſꝫ pecuniā cuꝑe ⁊ cibos appetere ⁊ ꝯcupiſcere coitū. ⁊ his ſilia ſunt

B ex v̄tute beſtiali ꝯcupiſcibili. ¶ Solatiū aūt ⁊ gaudiuꝫ ſūt de accn̄tibꝰ v̄tutū apphēdētiū. v̄tutibꝰ aūt humanis accidūt diſpōnes q̄ ſunt eis ꝓpꝰ de qbꝰ poſtea loq̄mur.

¶ Uirtus autē desideratiua sequit̄ has v̄tutes p̄dictas.
Cū eniz īcēdit̄ eius vis d̄siderat.he aūt oēs sequunt̄ vir
tutes estimatiuas:nō eni appetūt aliquo mō nisi postq̄
estimauerint volitū.aliqñ aūt est extimatio:sʒ nō est ibi
volūtas:ꝯtigit aliqñ ex reb⁹ corꝑalibus ad q̄ repellenda
mouet̄ nā: vt illos motus sequat̄ estimatio:ꝛ vt ille v̄tu
tes sint p̄oꝛes estimatiōe in actiōe sua:sicut pleruq̧ esti
matio ducit v̄tutes ad estimationē.Estimatio eteniʒ hʒ
dn̄iuʒ iter v̄tutes apph̄ēdētes in aia.ib⁹:cupiditas aūt ꝛ
ira h̄ñt dn̄iuʒ iter v̄tutes mouētes quas sequunt̄ v̄tutes
desideratiue.ꝛ deide v̄tutes motiue q̄ sunt in musculis.
¶ Dicemus nūc q̄ actiōes iste ꝛ q̄ accītia ista sūt ex ac
cidētib⁹ q̄ accidūt aie:sʒ dū ē ī corꝑe:q̄ nō accidūt ei nisi
ꝓpter ꝯsortiū corꝑis:ꝛ iō trahūt secū cōplones corpoꝝ:
accidūt ēt ipsa cū accidūt cōplones in corꝑibus:q̄sdā eni
cōplones sequit̄ aptitudo irascēdi:ꝛ q̄sdā aptitudo cōcu
piscēdi:ꝛ q̄sdā pauoꝛ ꝛ timoꝛ.Quoꝝdā eniʒ boiʒ facies
est facies irascibilis.q̄ ꝯsentant̄ faciei sue:q̄ cito irascun
tur.Quidā āt vr̄ timidus ꝛ formidolosus q̄ formidat ꝛ
cito terret̄.De igr̄ oēs dispōnes nō sūt nisi ex ꝯsortio cor
poꝛis:sʒ diuersis modis:q̄sdā eniʒ p̄ncipalr̄ hʒ corpus:sʒ
ex h̄ q̄ ē h̄ñs aiaʒ.q̄sdā.n.p̄ncipalr̄ hʒ aia:sʒ ex h̄ q̄ ē cor
poꝛe:q̄sdā v̄o hʒ equalr̄.¶ Sōn⁹.n.ꝛ vigilia ꝛ egritudo ꝛ
sanitas sūt dispōnes corꝑis:quoꝝ p̄ncipia in ipo sūt. sed
nō hʒ ea corp⁹ nisi ex h̄ q̄ ē h̄ñs aiaʒ:imaginatio v̄o ꝛ cō
cupiscētia ꝛ ira ꝛ h⁹ sūt aie:sʒ ex h̄ q̄ ē h̄ñs corpus:ꝛ sunt
cōꝑis ex h̄ q̄ p̄ncipalr̄ sūt aie ipsi⁹ cōꝑis:q̄uis sint aie ex
h̄ q̄ ē h̄ñs corp⁹:nō dico ex corꝑe.Silr̄ sollicitudo doloꝛ
tristicia ꝛ memoria:hoꝝ nullū ē accn̄s corꝑis ex h̄ q̄ est
corp⁹:sʒ sūt dispōnes rei ꝯiūcte cū corꝑe:neq̧ sūt nisi cuʒ
est ꝯiūctio cū corꝑe:hʒ ḡ ea corp⁹.sʒ ꝓpter aiam:aia.n. hʒ
ea p̄ncipalr̄:q̄uis h̄ēat illa ex h̄ q̄ ē h̄ñs corp⁹: nō dico
aūt q̄ h̄ēat illa ex corꝑe:sʒ dolorē hʒ ꝓpter v̄bera ꝛ ꝓpter
ꝑmutationē cōplonis:ꝛ h̄ accn̄s hʒ eē i corꝑe.Solutio āt
ꝯtinuatiōis.ꝛ cōplo sūt dispōes corꝑis ex h̄ q̄ est corp⁹ ꝛ
etiā h̄ doloꝛ hʒ eē in sensu sentiētis:scʒ q̄ ē sentiēs sʒ cā
corꝑis:vr̄ āt fames ꝛ cupiditas cib⁹ manerici.sʒ ex ima
giatōe ꝛ timore ꝛ dolore ꝛ ira p̄ncipalr̄ accidit passio aie.
Nō.n.ira vl̄ doloꝛ scʒ q̄ ē ira vl̄ doloꝛ ē passio aliq̄ ex
passionib⁹:q̄ dolorē īferūt corꝑi:q̄uis sequat̄ eas passio
corꝑalis dolorē īferēs corꝑi:sic accēsio caloris aut extin
ctio ei⁹ ꝛ h̄ō.h̄.n.nō ē ipsa ira vel doloꝛ.sʒ quoddā quod
ꝯsequit̄ irā vel dolorē:non āt nō negam⁹ eē meli⁹ vt ha
beat aliqd aia ex h̄ q̄ ē ī corꝑe:qḋ postea sequant̄ passio
nes ī corꝑe:q̄ sūt ꝓpe corꝑis: imagiatio.n.ex h̄ q̄ ē app
h̄ēsio nō ē de passiōib⁹:q̄s hʒ corp⁹ p̄ncipalr̄:q̄uis postea
ex imaginatiōe accidat vt tēdat aliqḋ mēbroꝝ.h̄.n. non
hʒ ex cā nālī.ꝓpter quā debeat cōplo ꝑmutari:vel caloꝛ
augeri:vel vapoꝛ ḡnari:q̄ diffundat̄ in mēbrū:ita vt ex
tēdat̄.Sʒ q̄ forma h̄r in estimatiōe:secuta ē ꝑmutatio ī
C cōplone ꝛ caloꝛ ꝛ h̄ūiditas ꝛ sp̄ūs.Et nisi esset illa forma
nō h̄ret nā q̄d moueret eā. Nō aūt dicim⁹ ad sūmā q̄ ex
aia solet ꝯtigere ī mā corꝑalī ꝑmutatio cōplonis:q̄ acq
rit̄ sine actōe ꝛ passiōe corꝑali. ita q̄ caloꝛ accidat nō ex
calo.ꝛ frigiditas nō ex frigido.Cū.n imaginet̄ aia aliquā
imaginationē ꝛ corroborat̄ ī ea:statī mā corꝑalis recipit
formā h̄ñtē cōꝑationē ad illā aut q̄litatē:qḋ fit ob h̄: q̄
aia aut ē ex suba alicui⁹ p̄ncipioꝝ q̄ vestiūt māʒ formis:q̄
sūt ī eis dn̄antiū ipsis.aut hʒ p̄oꝛē cōꝑationē ad ipsam
subam q̄ ad aliā.ꝛ h̄ fit cū ꝑficit̄ eaꝝ aptitudo. sʒ q̄ plus
h̄ēant aptitudis.nō fit nisi ex ꝑmutatiōe q̄litatis sic p̄di
ximus.pleruq̧ aūt nō ꝑmutant̄ nisi p̄ ꝯ̄ria q̄ subsistūt in
eis: ꝛ qñ q̄dē h̄ p̄ncipia vestiūt māʒ.forma ꝯstituēte sp̄eʒ
nālē.nō est lōge qñ vestiāt eas q̄litatib⁹:ita vt ad h̄ nō sit
sibi necessarius tactus:neq̧ actio neq̧ passio corꝑalis: q̄
ꝓueniat ex ꝯ̄rietate:vn̄ forma q̄ est in aia p̄ncipiū est ei⁹
qḋ ꝯtigit in mā:sicut forma sanitatis q̄ ē ī aia medici q̄ ē
p̄ncipiū sanitatis:q̄ accidit ꝛ in alio p̄ter h̄:sic forma scā
nī ī aia carpētarij:sʒ h̄ nō adducūt ad illud qḋ ꝓuenit ex
illis nisi p̄ istrumēta ꝛ alia media q̄ nō egēt istrumentis
his: ꝓpter debilitatē.ꝛ ꝓpter ociositatē.Attēde dispōneʒ
īfirmi cū credit se ꝯualescere:aut sani cū credit se egrota
re multotiēs ꝯtingit ex h̄ vt cū corroborat̄ forma in aia
eius:patiat̄ ex ea ipsi⁹ mā:ꝛ ꝓueniāt ex h̄ sanitas aut īfir
mitas:ꝛ est actio hec efficacioꝛ. ꝛ q̄ id qḋ agit medicus
istrumētis suis.ꝛ medijs.ꝛ ꝓpter h̄ hō pōt ambulare sup̄
trabē q̄ est in media via:sʒ si posita fuerit pons sup̄ aquā
ꝓfundā nō audebit ambulare sup̄ eā: eo q̄ imaginat̄ in
aia ei⁹ forma cadēdi vehemēter ip̄ressa:cui obedit nā ei⁹
ꝛ virtus mēbroꝝ eius.ꝛ obediūt eius ꝯ̄rio.s.ad erigēduʒ
ꝛ ad ambulādū:ḡ cū eē formaꝝ ip̄essuʒ fuerit in aia ꝛ cō
stat aie q̄ h̄ñt eē:ꝯtinget sepe māʒ pati ex eis q̄ solet pati
ex eis.ꝛ vt habeāt eē.Si aūt h̄ fuerit in aia cōi q̄ est celi
ꝛ mūdi.posē est tūc vt eius opatio sit ad nāʒ toti⁹.Si v̄o
fuerit in aia particulari poterit opari in nā particulari.
Multotiēs aūt aia opat̄ in corꝑe alieno sicut in ꝓprio:
quēadmodū ē opus oculi fascinātis:ꝛ estimatiōis opan
tis. Immo cū aia fuerit ꝯ̄āis nobilis silis p̄ncipijs obe
diet ei mā q̄ est in mūdo.ꝛ patit̄ ex ea.ꝛ iuenit̄ in mā ge
q̄d formabit̄ ī illa:qḋ fit ꝓpter h̄ q̄ aia humana:sicut po
stea ondemus:nō est ip̄ressa in mā sua:sed ē ꝓuidēs ei.Et
qñ q̄dē ꝓpter hūc modū colligatiōis pōt ipsa permutare
māʒ corꝑoralē.ab eo qḋ expetebat mā ei⁹:tūc nō est mi
rū si aia nobilis ꝛ fortissima trāscēdat opationē suam in
corꝑe ꝓpo: vt cū nō fuerit demersa ī affectū illius corꝑis
vehemēter:ꝛ p̄ter hoc fuerit nature ꝓualētis ꝯstātis ī ha
bitu suo sanet īfirmos.ꝛ debilitet prauos. ꝛ ꝯtigat p̄uari
nās.ꝛ ꝑmutari sibi elā.ita vt q̄ non est ignis fiat ei ignis:
ꝛ qḋ nō est terra fiat ei terra.ꝛ pro volūtate ei⁹ ꝯtigāt plu
uie ꝛ fertilitas.sicut ꝯtingit absorbitio a terra ꝛ mortali
tas.ꝛ h̄ totū ꝓueniat s̄ʒ virtutē itelligibilē.oīo eni possibi
le est vt cōmitet̄ ei⁹ velle eē id qḋ pendet ex ꝑmutatione
materie in ꝯ̄ria. Nā mā obedit ei nālr̄.ꝛ fit ex ea s̄ʒ q̄ vr̄
eius volūtati:mā ꝛ eniʒ oīo est obediēs aie: ꝛ multo plus
obedit aie q̄ ꝯ̄rijs agētibus in se. Et hec est etiaʒ vna de
ꝓpetatibus v̄tutū ꝓph̄alium:aī h̄ aūt iā diximus ꝓpetatē q̄
pēdet ex v̄tutibus ei⁹ imaginabilib⁹.q̄ ē ꝓpetas ꝓph̄alis
pēdēs ex v̄tutibus sensibilibus apph̄ēdētib⁹.h̄ aūt est ꝓ
prietas pēdēs ex v̄tute sensibili motiua desideratiua.q̄ ꝓ
uenit ex aia ꝓph̄e dignioris ꝓph̄ie.Dicem⁹ aūt q̄ postq̄
ostēdim⁹ oēs v̄tutes sensibiles nō h̄re actionē nisi ꝓpter
corp⁹ ꝛ eē v̄tutū:ē eas sic eē:vt opent̄.tūc v̄tutes sensibi
les nō sūt sic vt opent̄.nisi dū sūt corꝑales.ḡ eē eaꝝ ē eē
corꝑale.ḡ nō remanēt post corp⁹.¶ Iā aūt locuti sumus
in n̄ris libris ph̄ycis de cā aptitudinū singulariū. quarū
diuerse sūt imaginatiōes.ꝛ s̄ʒ diuersitatē suaꝝ dispōnuʒ
ad gaudiū.ꝛ dolorē ꝛ irā ꝛ trāq̄llitatē ꝛ odiū. ꝛ benigni
tatē.ꝛc̄.huius v̄bū.cui nō inenit̄ apud antiquos ꝯsimile
in distictiōe ꝛ declatiōe.ꝛ sumat̄ inde. ¶ Inuenim⁹ aūt
in exemplari.vnde transcripsimus folia que non sunt de
exēplari.ꝛ trāscripsimus idē sicut inuenimus.ꝛ hec sunt.

¶ Capl̄m 5m de editione auohaueth.

DIxit auohaueth surganus:he sunt distin- A
ctiōes extra hūc librū quas ego trā
stuli in eū a libris ph̄ycis in q̄bus est qḋ p̄ci
pit actoꝛ p̄cipu⁹ Et plures ex eis sunt ex epi
stola quaʒ fecit de sp̄ēbus cordium ad vnum
amicoꝝ suoꝝ introducentium: dicens nec vita nec vlla
ꝑfectionuʒ aut bonitatū est retenta apud primū p̄ncipiū
in prima genitura.Sʒ receptibilia quādoq̧ sunt carētia

Vide. ꝯd. differēna. 135. ꝛ 3a. p̄ can. q. 45. ꝛ gen alē. ibidē 4. p̄ can. scu. 5. col. 3. circa mediū.

D

aptitudĩe recipiẽdi ea. Nō eni oē receptibile eſt recepti bile ois rei: ⁊ iō ipoſe ē lanā recipe for⁹ enſis: ipa exiſte lana: neq̃ aq̃ veritatē humanitatis ipſa exiſtente aqua. Corpa aūt mundana nō recipiūt vitam exceptis paucis mūō ⁊ mēſura. Sed mūō: q2 corpa: nō viua ſunt elīta q̃tuor: ⁊ qđ eſt eis ꝓpinquius in nā: ⁊ mēſura: q2 collectio q̃tuor elītoꝝ nō hʒ quātū ad totū mēſurā ſenſibilē. Nō eſt aūt lōge iter ſtellas fixas eē aliqđ qđ eſt maius eis. ſ. collectio: que eſt ſub celo. Syllogiſmus autē affirmat ꝙ hec collectio in cōparatione circuli ſaturni eſt q̃ſi pūctū in circulo: quāto eni magis in cōpatione eius qđ eſt ſupra circulū ſaturni. Deide demōſtratores tenēt ꝙ cā propter quā hec corpa nō recipiūt vite formā: hec eſt. ſ. q2 diuerſa fuerūt ab alijs corpib⁹ ſimplicibus ⁊ cōpoſitis viuis: hoc eſt: q2 ſūt nārū ʒriarū: nā eni vnuſcuiuſq; eorū hʒ ʒriā nāē: ⁊ ob hoc fuerūt remotiſſima a corpibus celeſtibus. Corpa vō celeſtia fuerūt apta nobiliori modo vite corporalis: hec aūt elīta ſunt nimis remota a vita. ¶ Incōpoſitis vero ʒplexio frāgit ⁊ debilitat veritatē ʒrietatis: ⁊ operat̃ in eis formā cōplexionis. Cōplexio āt eſt mediū iter ʒria: mediū vero nō hʒ ʒria. Et iō adaptatur plus ad recipiēdū vitā: vñ cōplexio quo magi acceſſerit ad mediū cōplexionatū aptius fiet ad recipiēdum augmētū pfectionis vite. Cū vō tēperatiſſimū fuerit. ita vt ʒria eq̃lia ſint in eo: ⁊ operent̃ equalr: coaptabit̃ pfectioni vite rōnalis: ſilis vite celeſtis. hec aūt aptitudo eſt in ſpū humano. Spūs vō human⁹ oīo eſt qđdā qđ gñat̃ ex elītis: ⁊ effigiat vultus ad ſilitudinē celeſtiū corpoꝝ. vñ iudicāt de eo dicētes: ꝙ ſit ſuba lucida: ⁊ iō ſpūs viſibilis vocat̃ radius: ⁊ lux: vñ ⁊ aīa gratulat̃ cū videt lucē ⁊ moleſtat̃ in tenebris. Ipſa eni lux eſt cōparata ei⁹ vehiculo: ⁊ ʒfortat pp eā vehiculū ei⁹: qđ eſt ſpūs. cui tenebra

B eſt ʒria. ¶ Uř aūt ꝙ ſapiētes ⁊ ſequaces eoꝝ ʒſenſerūt in hoc: ꝙ gaudiū: ⁊ timor: ⁊ dolor: ⁊ ira ſunt ex paſſionibus ꝓprijs ſpūs q eſt in corde. vñ ois paſſio que intendit̃ ⁊ remittit̃ nō ex cā extrīſeca: non cōmitat̃ in ſua itenſione ⁊ remiſſione: niſi aptitudinē ſube patiētl: aut ei⁹ dbilitatē. Sapiētes āt diſtixerūt iter potētiā ⁊ aptitudinē: q2 potētia eſt ſup ʒria equalr. Aptitudo vero nō eſt ſup ʒria eq̃liter: ois eni hō pōt gaudere: ⁊ triſtari. Sed eoꝝ qdaʒ ſunt aptiores gaudio: aut triſticie: ſilr etiā eſt iudiciuʒ de ira ⁊ timore: ⁊ alijs paſſionibus. Manifeſtū eſt igit̃ ꝙ h ꝙ ſpūs eſt gaudēs aut dolens in potentia: aliud eſt q̃ʒ h ꝙ eſt aptior ad vnū eoꝝ: vñ vr̃ aptitudo eſſe pfectio ei⁹ qđ eſt in potētia in cōpatione vni⁹ oppoſitoꝝ. ¶ Cōſtat igit̃ ex hoc ꝙ ſpūs: quātus ex hoc ꝙ eſt ſpūs in potētia. ſimul hʒ dolere ⁊ gaudere: nō tñ eſt ei de eo: qđ intelligit̃ de aptitudine: niſi vnū eoꝝ. ¶ Deide manifeſtuʒ eſt ꝙ potentia vtriuſq; iſtoꝝ concomitat̃ aiaʒ cū ſubijciat̃: ⁊ ꝙ aptitudo ſignata ad vnū eoꝝ nō cōcomitat̃ eā: ſed accidit ei ex alia cā. Gaudiū eni eſt delitia: ois aūt delitia ē apprehenſio pfecte acq̃ſitionis ꝓprie virtuti apprehendenti: ſicut ſentire dulce: ⁊ odorē bonū ſenſu: pcipere vindictā virtuti iraſcibili: ⁊ pcipe ſpeʒ vtuti cogitatiue ⁊ eſtimatiue. Ois aūt pfectio ē res nālis: ⁊ eʒ. Ois aūt pfectio rei que eſt nālis vtuti: eſt delitia: ⁊ eʒ. Fortaſſis accidit aliquibus virtutib⁹ nō delectari: niſi cū diſcedit̃ a diſpoſitione nō nāli: ex q̃ putat̃ ꝙ delectatio ſit exceſſus a diſpoſitione nō nāli: ex q̃ putat̃ ꝙ delectatio ſit q̃ſi pmanētia in diſpōne nāli nō poſſit eē delectabilis. ¶ Hic autē error nō accidit niſi pp acceptionē accidētaleʒ ꝓ ſubali: Apprehēſoꝝ eni q̃dā ſūt q̃ nō apprehēdūt̃ niſi ex pmutatiōe ſicē tactibilia. Qualitas. n. nō ſentit̃ niſi dū mēbrū tāgens fuerit ʒriū illi q̃litati ex q̃ patit̃. Cū āt ptulerit ⁊ geuerit paſſio: q̃litas fiet cōplexio mēbri: ⁊ tē nō ſentiet̃.

Ois. n. ſenſus aliq̃ pmutatio ē. Nihil āt pmutat̃ ex ſeipo. ⁊ iō hñs ethicā nō dolet ex calore vehemēti: q vehemētior eſt calore febris acute: dolet aūt hñs febrē acutā. ex minore calore ꝙ ſit ille. Calor. n. ethice iſiſtꝰ ē mēbris q̃ſi ʒplo illoꝝ. Calor vō fe. acute extne⁹ ē mēbri: ⁊ dn̄ta cōplone mēbroꝝ. medici āt iponūt nom ꝓpriū ei qđ ē: ſic ethica ʒnē malā eq̃lē: ⁊ ei qđ eſt ſic fe. acuta ʒnē malā diuerſaʒ. mani^m ē igit̃ ꝙ cā nō ſentiēdi id qđ ē geñ de pfectionib⁹ ſenſibilib⁹ eſt p̃uatio apprehēdēdi. Cā vō delectationis i pn⁹ exit⁹ ad diſpōnē nālē ē hr̃e apphēſionē: ſʒ q2 hr̃e apphēſionē fit i exitu a diſpōne nō nāli. iō ʒtigit eē delectationē i exitu ab illa: ⁊ putat̃ h eē ei⁹ cā: ſʒ nō eſt ita. Nā cā ē hr̃e pfectionē: ⁊ nihil aliđ: ⁊ h ē cā delectationis: ſʒ cā aptitudis ad illā. h eſt. vt delitioſus ſit i ſua meliori diſpōne i q̃to ⁊ q̃li: ⁊ vt nō ſit ei⁹ ſuba defect⁹: neq; diſpō nō nālis ei⁹ qđ ē i illo: ſʒ in q̃to h ē. vt ſpūs dlectās ſit mlte q̃titatl pp h roborat̃ vt⁹ ei⁹. Ex augmto. n. ſube in q̃titate puenit augmētū vtutl in robore ſuo. ſicē declatū eſt in pncipijs nāliū. ¶ Itē pp h ꝙ ſpūs eſt multus: magna ps ei⁹ ſtat in pn⁹: ⁊ ei⁹ magna ps dilatat̃: ſic fit in gaudio ⁊ in delitijs: paucū. n. ſpūʒ reſtringit nā. ⁊ remouet in pn⁹: ⁊ nō pmittit dilatari. Sʒ in q̃litate h eſt vt cōplexio ei⁹ ſit optima. ⁊ lux ei⁹ ſit maxia: ⁊ ſimillima ſube celi. He aūt cāe ſunt aptitudinis ad gaudium ⁊ delicias. ¶ Cōtrarie āt hoꝝ ſunt cāe aptitudinis ad dolorē ⁊ meſtitiā: que cū cognite fuerit in delectatiōe q̃ eſt q̃ſi gen⁹: ſciet̃ et i gaudio. qđ eſt vt ſpēs. g̃ ſpūs q eſt in corde cum fuerit mult⁹: ⁊ mlta mā: ex q̃ fit: fuerit ꝓxim⁹ ʒtinuitati. ⁊ tēperate ʒnis. in tenuitate: ⁊ ſpiſſitudine: ⁊ lux ei⁹ fuerit reſplēdēs: erit aptiſſim⁹ gaudio. Cū āt fuerit pue quātitatis: ⁊ mā fuerit pauca ſic i ʒualeſcētib⁹ q graciles ſūt ex ifirmitatib⁹: ⁊ i ſenibus: ⁊ nō fuerit tēperate ʒnis: ſic ē in egris: ſʒ ſi fuerit nimis ſpiſſus ⁊ groſſus: ſic ē i melicis ⁊ i ſenib⁹ nō dilatabit̃. eo ꝙ ē groſſus: aut fuerit tenuiſſim⁹ ſic i macilētl. nō erit i eo tm̄ ꝙ poſſit dilatari: aut fuerit obſcur⁹: ſic i melicis: erit aptiſſim⁹ triſticie. Ei autē qđ aptū ē ad aliqđ ſuffic q̃lʒ cā. ſic ſulphuri accēſio ꝙ icēdit̃ q̃libʒ igne: cū mlto maiore ligna ñ accēdāt̃. g̃ cū aīa fuerit hñs ſpm̄ aptū pati ex letis: letabit̃ q̃lʒ cā. vñ cū letificat̃ nimis potator vini putat̃ letari ex ſe: ſʒ nō ē ita. Impoſe ē. n. fieri actionē in aliq̃ ſine agēte: ſʒ vinū cuʒ bibit̃ mediocriter gñat ſpm̄ mltū: ⁊ tēpate ʒnis iter groſſitudinē: ⁊ tenuitatē: ⁊ mlte lucl rſplēdētl: ⁊ aptat̃ ſpūs gaudio: ⁊ gaudet ex q̃lʒ cāꝝ vtiliū. Sʒ opatio cāꝝ vtiliū pritūʒ: eſt efficacior q̃ʒ opatio cāꝝ vtiliuʒ futuraꝝ. Silr opatio ei⁹ ex cauſis vtilib⁹ ad dlectādū ē efficacior q̃ʒ opatio ei⁹ ex cāis vtilib⁹ honeſtatis. ſilr ei⁹ opatio ex h ꝙ ē ſʒ opionē: ē efficacior: q̃ʒ qđ ē ſm̄ rōnē. ¶ Cā āt h⁹ ē h: ꝙ vtutes aīales q̃ ſunt in cerebro: q̃ egēt tēperamento humoris ad h vt ipſe obediāt motui cogitatiōis: ⁊ imperio itellcs: ſunt multi humoris: ⁊ nō ſubdūt̃ itellectui: pter h ēt hñt motū multū pp vapores aſcēdētes cōmotos q admiſcēt̃ ei: ⁊ pp hūorē ſuū nō obtēpatū motui: niſi motui violēto cōpali: ⁊ tē fit difficile cogitatōi obedire eis. vtuti āt itelligibili accidūt ex eis accñtia: ſʒ h ꝙ exigit eoꝝ diſpō. ita ꝙ tēpat̃ eoꝝ ʒplo: ⁊ q̃eſcit eoꝝ ʒmotio. deide vt⁹ ſpūalis q̃ ē i corde i hora ebrietatl ē aptiſſima gaudio. cui reddūt̃ leta cogitabilia pp h qđ dixim⁹: ſʒ reddunt̃ ei leta q̃ ferūt̃ iter ſenſuʒ ⁊ eſtimationē: q̃ ſe⁹ eū ⁊ ʒfortāt̃ pp eū: aut ſenſus ⁊ cogitatio q̃ adiuuāt illū ad obediēdū ſibi virtutes aīales ʒfortāt̃ p eū. Sēſus. n. plus p̃ualet ſup ſpm̄ occultū: ⁊ plus pōt mouere eū q̃ʒ itellis. Intellect⁹ aūt cū reſtiterit ei ſpūs occult⁹ apiuiat̃ ex ſenſu: ⁊ vicit eū ſicut fit in ſcia geometrica: ⁊ in alijs ēt: ⁊ qm̄ ita ē. iō defecerūt opationes letificātiū futuroꝝ honeſtoꝝ itelligibiliū: ⁊ p̃ua

fuerūt opationes letoꝝ delectantiū ꝑmiū: ⁊ cui⁹ fuerit multa aptitudo ſufficit ei paꝝ ex cāis: ſicꝰ puero. Cauſaꝝ aūt gaudij: ⁊ triſticie: q̄dā ē debil: ⁊ q̄dā eſt fortis: ⁊ q̄daꝫ eſt cognita: q̄dā vo icognita: ſꝫ ō icognitū ē illud qð adeo inoleuit ꝙ nō ꝑcipit. Cauſaꝝ aūt leticie ⁊ triſticie ea q̄ eſt validiſſima: nō neceē ē noiare. Reliq̄ aūt ſūt vt euagatio ſenſus ꝑ mūdū. qð aūt oñdit nobis h̄ eē delectationē eſt ꝯriū ei⁹. ſ. nō delectans: ꝙ eſt ſedere in tenebris: ſic ꝙ oñdit nobis eē delectationē hr̄e ſociū: eſt triſticia ex ſolitudine: ⁊ ſic obtinere cupidū in eadē hora: ⁊ eē cōpotem deſiderati ſine ipedimēto ē voluntas: ⁊ loq̄ de ꝓteritis: ⁊ ſperare de futuro ⁊ adulari aīe ꝓꝑ ſpes ⁊ vba: ⁊ ꝓꝑ admirationē ⁊ inenire attētū auditorē: ⁊ ꝯcordari ⁊ blādiri: ⁊ ꝓualere in q̄lib; ⁊ cetera q̄ noiamꝰ in rethoricis. h̄ aūt dr̄nt ſm volūtates ⁊ vſus. ſine qb⁹ hō nūq̄ eſt aliq̄ mō: neq; etiā ſine cauſis triſtātib⁹ qb⁹ ſūt in hoīb⁹ debilibus ꝯſiles. ¶ Sꝫ cū aptitudo magis fuerit ꝓpa ad vnā pteꝫ nō patieꝛ ex cauſis alterius ptis niſi fortiſſime fuerint. patieꝛ tñ ex ſuis cāis ꝙuis ſint dbiles. Gaudiū aūt ebrij durat ex qualibet iſtarū cāꝝ: hn̄tis aūt ꝯplōnē melācolicā q eſt tenebroſi ſpūs. durat triſticia ꝓꝑ id qð eſt oppoꝰ iſtis cāis: de cāis triſticie ⁊ ſollicitudinū: ſic eſt reminiſci doloꝝ q contigerit ⁊ ifirmitatū q̄ ꝓterierūt: ⁊ inimicitiarū: ⁊ ꝯtumeliaꝝ ⁊ iniuriaꝝ illataꝝ: ⁊ ſic eſtimaꝛ terrores futuros: ⁊ ꝑcipue diſceſſioneꝫ ab hoc ſeculo: a q̄ auertiꝛ meditatio ſapiētis ad aliqd aliō: ex his que dꝫ facere. de quo potiꝰ dꝫ curare: ⁊ ſicut ſollicitudo: ⁊ h̄ ꝙ non pōt hr̄e qð vult: ⁊ mlta alia q̄ nō nūeranꝛ ſūt de accñtib⁹ q̄ aduenīūt aīe apte ad triſtāᵐ: ⁊ reddūt eā triſtē. imaginatio vo eo ꝙ ē fortior i melico iuuat ad h̄: qr̄ reddit res reputātes: qð ꝯtriſtat ⁊ moleſtat ⁊ tabeſcat. imaginatio. n. ꝯfortaꝛ i melico ex ſiccitate ſpūs q ē ſubꝫ imaginatōis: ⁊ ꝓꝑ h̄ ſunt leuiores motus ei⁹: eo ꝙ itell's nō cogitat de vtutibus iteriorib⁹: ⁊ exteriorib⁹ ſenſus ⁊ eſtimationis ꝓꝑ vicīū ꝯnis ſpūs in q̄ ſunt. Et qr mot⁹ earū approprianꝛ ad id qð debēt: ⁊ ad qð apti ſunt: qð eſt cōplo ⁊ q̄litas mala ⁊ tenebroſa. Nō aūt oēs cāe aptitudinis ad gaudiū ⁊ triſticiā ſunt cāe ꝯiuncte ſube ſpūs in ei⁹ q̄titate ⁊ q̄litate. Aliqñ eni accidūt alie cāe aiales que ꝓparāt ſpūꝫ ad alterū duoꝝ: ⁊ vr̄ ꝙ hec ꝓparāt ſpm ad h̄ vt ſit ex ꝯiūctione eaꝝ cū ipſis cāis: que ꝯtinenꝛ in qualitate ſpūs ⁊ ei⁹ quātitate. ſ. vt tēpereꝛ ꝑ illas cōplexio ſpūs: ⁊ ei⁹ groſſitudo: ⁊ tenuitas: ⁊ augeaꝛ mēſura ei⁹: ⁊ ſplēdeat ei⁹ nā ⁊ apteꝛ gaudio. Aut accidat aliq̄ ꝯriarūꝫ cāꝝ iſtis: ⁊ apteꝛ triſticie. Sed ille cāe extrīſece erūt ꝑncipales cāe. De aūt cāe ſubales que accidūt. ſ. ſube ſpūs: erūt cāe ſecūdarie: ⁊ proxime. De aūt cāe accñtales remote aut nō cōprehēdunꝛ nuō. aut difficile eſt eas numerare. Sꝫ oēs ſicut puto cōprehendunꝛ ſub vno itellectu. ſ. qr ꝑ oē qð frequentaꝛ: vtus roboraꝛ: ex oi āt vtute q̄ roboraꝛ fit aptitudo. Meli⁹ eſt aūt vt oſtēdam⁹ itellectū hui⁹ ꝑ iductionē. dicētes: qr cū corp⁹ frequēter caleſcit apt⁹ fit ad cito caleſcēdū. Silr̄ cū frigeſcit: ſilr̄ cū diſſolrꝛ: ſilr̄ cū ꝯſtringiꝛ: vtutes vo iteriores cū frequētauerint ſuas actiōes: fit eaꝝ forti habit⁹. ¶ Mores ēt nō acgrūꝛ niſi ꝑ hoc. ¶ Cāvo h⁹ q̄ſi h̄ ē ꝙ paſſio aptās rē: cū acciderit ē ꝯſilis ſbe ei⁹: ꝯſile aūt h⁹ rei eſt repugnās ei⁹ ꝯrio. repugnās aūt ꝯrio cū cōfortaꝛ: minuiꝛ aptitudo vtutis ad illō: ⁊ augeꝛ aptitudo ꝯrij eius: qð eſt illi ꝯſile: ⁊ h̄ eſt declaratio huius intētionis iductiue ꝑ iductionē: ⁊ ꝑ ſyllm ſumptū ex autenticis. Sed vbū de ꝓbatione hui⁹ ꝑ demſtrationē ꝓlixū eſt. Qr aūt magis ꝯuenit ſpeculationi nāli ꝯſiderare: h̄ ē ꝙ gaudio duo debenꝛ: vnū eſt ꝯfortatio vtutis nālis: alterum eſt ꝯſeruatio ſpūs a diſſolutiōe: eo ꝙ cogit eum gaudiū dilatari. Sed ꝯfortationē vtutū nālium: ſequunꝛ tria. ſ. temperantia cōplexionis ſpūs: ⁊ largitas reparandi loco eius: qð diſſolutū eſt: ⁊ cōſeruatio ſpūs a vi diſſolutionis. Diſſolutionē autē ſpiritus ſequunꝛ duo: vnū eſt aptitudo ei⁹ ad motū ⁊ ad dilatationē ſ: hñs nā: aliud attractio materie nutriētis ad eum motu ſue dilatationis exiſtente ad aliā partē: ad quā nō eſt mot⁹ nutrimēti. Oēm aūt motū qui eſt huiꝯ: ſolet ſequi qð ē poſt eū: ex cauſis: quas non eſt neceſſe noiare: exempli grā. aque ſequētes ſuccedunꝛ loco precedentiū: ⁊ ſilr̄ ⁊ vētis vētoſe: ⁊ ſimiliter aque in cantaplora. Sed cū triſticia frequētaꝛ: preualet ſuper eū: triſticiā autē duo ſequunꝛ: debilitas virtutis nālis: ⁊ ſpiſſitudo ſpiritus ex frigore: qð accidit eo ꝙ icipit extigui in eo calor nālis: ꝓpter multā retractiōeꝫ ⁊ cōſtrictionē ſpiritus: ſequiꝛ hic aūt cōfortatio eoꝝ q̄ dixim⁹. ¶ Manifeſtū eſt igiꝛ ꝙ frequentatio gaudij adaptat ſpiritum gaudio: ⁊ frequētatio triſticie aptat ſpiritū triſticie: ſed in eo qui illaris eſt inter hoies: non operatur niſi fortiſſima triſticia: ⁊ operanꝛ in eo minima leta. Cui autē inſita eſt triſticia: diſpoſitio eſt ꝯria huic.

¶ Capitulum. VI. De additione auohaucth.

Vna ex diſpoſitionibus que ſunt cordis hominis eſt debilitas: ⁊ alia eſt triſticia: ⁊ coanguſtatio pectoris: inter quas eſt ſilitudo ⁊ dr̄ia: ⁊ pter hec eſt ibi diſpoſitio q̄ eſt vigor cordis: ⁊ alia que ē amplitudo ⁊ dilatatio pectoris: iter q̄s eſt dr̄ia. Sꝫ dr̄ia eſt min⁹ euidēs: eo ꝙ cōcomitanꝛ ſe tñ: due aūt ꝑncipales putanꝛ eſſe diſpoſitiones paſſibiles ⁊ due ſcdarie putanꝛ eē diſpōnes actiue. Sed iter duo extrema vniuſcuiuſq; ptis: manifeſta ē dr̄ia: ꝑmo: qr nō ſunt cōcomitātia. Non eni ois q hꝫ cor debile eſt triſtis: neq; ois triſtis hꝫ cor debile. ¶ Itē nō ois q hꝫ cor forte eſt letus: neq; ois q eſt letus hꝫ cor forte. Scdo: qr diſpōnes eoꝝ ſunt diuerſe. ¶ Debilitas eni cordis eſt ex cōparatione rei formidate: ſm ꝙ tolerari nō pōt: augmētatio vo pectoris eſt ex cōpatione rei ꝯtriſtātis: ſm h̄ ꝙ nō pōt tolerari: formidatū aūt eſt nocens nāliter. cōtriſtans aūt eſt nocēs aialiter. Tertio qr ea q̄ ꝯcomitanꝛ has aiales diſpōnes. ſunt diuerſe. Debilitas eni cordis mouet ad fugiēdū. triſticia ⁊ coanguſtatio ad reſiſtendū ⁊ repellendū: ⁊ facit vt cor magis amet ꝯriū fugiēdi. Debilitas eteni cū accidit cōdi: ſeqꝛ vt remittaꝛ vtus motiua. Et anguſtatio pectoris facit eaꝫ ebullire: ⁊ moueri. In debilitate vero cordis eſt paſſio ex nocumēto ⁊ alia paſſio ex deſiderio mot⁹ elōgādi. Et in coanguſtatione eſt vna paſſio q̄ eſt ex nocumento. Si aūt fuerit ibi paſſio ex motu: nō ſeqꝛ hoc nāliter: ſed fortaſſis eliget illud alio appetitu: ꝓter deſideriū elōgationis: ⁊ tūc erit illud deſideriū volūtariū: ⁊ non aiale: fortaſſis aūt eliget reſiſtere: ⁊ aggredi. Quarto ꝙ cōcomitantia corpalia ſūt diuerſa. Debilitas eteni cordis cū hr̄ nocumētū ei⁹ propriū: ſeqꝛ remiſſio caloris nālis: ⁊ dn̄iū friditatis. Coanguſtationē vero pectoris ſeqꝛ plerūq; cū ꝯtingit ꝓpriū nocumētū accēſio caloris nālis. Quito ꝙ cāe aptātes ſūt diuerſe. Debilitas cordis: ſc̄ ſine dubio tenuitatē ſpūs nāmiā ⁊ frigiditatē ſue cōplexionis. Coanguſtatio vero pectoris. ſeqtur ſpiſſitudinē ſpūs: ⁊ calorē ſue cōplexionis. A

¶ De cauſis accidentium anime.

Sanguis aūt mixtus clar⁹ tēpat⁹ iter tenuitatē: ⁊ groſſitudinē. ꝓꝑ abūdātiā ſpūs ſplēdētis puri tēperate ꝯnis ⁊ iter tenuitatē ⁊ groſſitudinē gñati ex eo aptat animā gaudio. Sāguis vero clarus diſtēpatus i calore ꝓꝑ multā ei⁹ accēſionē: ⁊ velocitatē ſui mot⁹ aptat eā iracūdie. Sāguis āt tenuis aq̄ſus fridus clarus: aptat eā dbilitati cōdis: ⁊ formidini. ſpūs. n. q fit ex eo: ē grauis B

ad mouēdū exterius: ꝛ est pue accēssionis: q2 est fridus. ğ adaptatio ad gaudiū: ꝛ ad iraȝ est in pauco: est etiā ex sua tenuitate facilis ad dissoluēdū: ꝛ ex sua frigiditate fit puus. ¶ Sanguis vo grossus turbidus distēperat⁹ i calore: aptat tristitie: ꝛ iracundie ptinaci. Sȝ tristitia fit pp spm turbidū q gnaī ex eo. Ira vo pp velocitatē accēssionis sue ex calore: ptinaci ire aūt fit ex h̄ ꝙ est spissus: q2 spissuȝ cū calescit nō cito frigescit. Ira aūt ex sanguie flauo tenui citi⁹ accēdiī: ꝛ citius extiguiī. Spūs.n. q gnaī ex sanguie illo est maioris caloris: ꝛ pter h̄ ē non spissus. ¶ Dñs sanguinē grossuȝ nō turbidū: cū fuerit mlti caloris qđ fit rarissime: ꝛ erit nō ɔtristabilis: ꝛ audacissim⁹: ꝛ fortis aio: ꝛ ira ei⁹ erit minor: letitia.n. ɔstrigit irā. Tristicia vo adaptat ire. Ira.n. ē mot⁹ ad repellēdū: leticia vo ē cōpata delectatiōi. ¶ Modus aūt delectatōis ē ad modū attrahēdi ꝛ appetēdi: huius aūt hois: ira non fit nisi ex magnis reb⁹: ꝛ ē rigidus pp spissitudinē sui spūs: ꝛ pp h̄ ē pui timoris. ¶ Dñs aūt nō turbidū grossuȝ distēperatū sanguinē in friditate erit: neqȝ ɔtristabilis: neqȝ let⁹. neqȝ verecūdus: sȝ erit timor ei⁹ nō mult⁹ i oib⁹. ꝛ erit stolidus. Spūs.n. ei⁹ silis est sanguini ei⁹. ¶ Dñs autē sanguinē grossuȝ turbidū ꝛ distēpatuȝ in frigiditate erit tristis: ꝛ solitari⁹ ꝛ gere ire: nisi ex re magna: ꝛ ira ei⁹ erit pmanēs min⁹ ꝙ ira: q est cale cōplonis: q est silis ei in oibus alqs: ꝛ amplius ꝙ ira illi⁹ q hȝ spūȝ tenuē: ꝛ erit memor iniuriarū: qđ ɔtigit pp firmā ipssionē for⁹ nascētis i estimatiōe: ꝛ pp firmā ipressionē desiderij vidicte de eo qđ fit: qm aliqñ erit ira ei⁹ nō pmanēs. Ira.n. aliqñ ē pseuerās: sȝ mot⁹ ei⁹ ad imaginatiōis vidictā nō est nimis. Ira eteni cū cito recedit: for⁹ ei⁹ nō qescit in imaginatione: sȝ deleī: ꝛ nō accidit ei memoria iniurie. Cū āt desiderū ꝛ mot⁹ ad vidictā fortis est: accidūt ex h̄ duo ꝓhibētia recordari mltū iniuriarū. Quoꝝ vnū est attractio totius aie ad ptē mot⁹ itēdētis ad vidictā ꝛ ipedimētū imaginationis reuoluēdi itētionē nocētis: ꝛ repñtādi ea q̄ ɔsecuta sūt: ꝛ ipzimēdo memorie: vtutes.n. motiue solēt retrahere aiaȝ a vtutib⁹ apprehēdētib⁹. ꝛ eȝ. ꝛ exterior solet retrahere ab iteriore: ꝛ eȝ. ¶ Alterū est ꝙ cū mot⁹ intēdiī ad vidictā: ꝛ nihil obstat illi: ei⁹ iper⁹ reputaī apud imaginationē q̄si obtinuerit cū voluerit: formā eteni ad quā itēdiī mot⁹ ꝛ pperat imaginatio sic imaginaī q̄si iā sit. Cū.n. ɔscribiī i imagina⁹ for⁹ ei⁹: qđ appetiī q̄si for⁹ ei⁹ ꝛ hȝ eē for^m i imagina⁹: sic for⁹ rei penes quā finiī mot⁹: deleī tē desideriū imaginatiōis: ꝛ ñ appet in eo for⁹ ei⁹: nȝ regescit in memoria: nec ē ibi recordatio iniuriarū. Sed de nocēte maxio: quē aia formidat: sic reges ꝛ silia: desperatio: ꝛ pauor: ꝓhibēt figi formā desiderij vidicte in aiabus: neqȝ pmittūt eā ibi pseuerare: ꝛ tūc neqȝ desideriū. neqȝ for⁹ nocētis appet in estimatione: vel in imaginatione: nisi timor tñ: q facit poti⁹ desiderare fugere ꝙ inuadere: ꝛ tūc for⁹ iniuriarū nō defigiī in aia. Sed de pueris: ꝛ debilib⁹ pp facilitatē vlciscēdi ab eis: ꝛ paucitatē timēdi eos: ira est vidicta q̄si sumpta sit: qđ eni facillimū est apđ imaginationē: ita est q̄si iā esset: qđ aūt est in imaginatione nō icidit: sicut vere est in re: sed sicut vr̄ ei: vñ q2 facile apud eū est q̄si habitū. iđ vindicta debilib⁹ reputaī: q̄si iā sit. vñ desideriū deleī de ea p̄ ꝛ nō appet vbi non est. ¶ Qđ aūt indicat dispōnē imaginationis inisi cū forma tis: ꝛ nō veris hoc est: ꝙ hō aliqñ reputat sordidū qđ mūdū est: ꝛ delectabile eo qđ est sile abhoiabili. sicut sepe refugit habētia sapores bonos: cū colores corpoꝝ suoꝝ ꝛ figure fuerint siles colorib⁹: ꝛ figuris corpoꝝ sordidorū. quāuis nō ɔtingat h̄ credere: ꝛ pter h̄ cuȝ id qđ displicet fuerit sile ei qđ placet: vñ facilis est ɔiūctio eius qđ fit ꝛ hr̄: eo qđ ex vehemētia mot⁹ desiderij patiī imaginatio, sicut pateret ex iā habito ꝛ existe. Manifestuȝ est ꝙ cōplexio vltima pdictaꝝ cōplexionuȝ. est apta ad id qđ nimis ɔtristat. Et hic est finis eius qđ trāstulit auohaueth ex capitulis illius libri ad hunc locū hui⁹ libri de aia.

¶ Incipit pars quinta sexti libri de naturalibus.

¶ Capitulū. I. de ppetatibus actionū ꝛ passionū hois: ꝛ de assignatione contemplationis actionis.

Uia iā expleuim⁹ tractatū de vtutibus sensibilib⁹: debem⁹ nūc loq de vtutib⁹ humanis. ¶ Dicem⁹ ğ ꝙ hō hȝ ppetates actionū pcedentiū ab aia ei⁹ q̄ nō iueniunī in alijs aialib⁹. Quaꝝ pma est ꝙ eē hois in quo creat⁹ est non possȝ pmanere sine societate in sua vita. A

Nō eni est sicut cetera aialia: quoꝝ vnūqđqȝ sufficit sibi in ordine vite sue: ꝛ ea que sunt in nā eius: vnus aūt hō si nō eēt nisi ipse solus: ꝛ ea que sunt eius nāliter. moreretī: aut vita eius eēt mala. ꝛ peior ꝙ eē posset. hoc aūt est pp nobilitatē ei⁹: ꝛ pp ignobilitatē alioꝝ aialiū: sicut postea scies alib. hoi aūt necessariū est q̄dā addere nāe: sicut nutrimentū paratū. ꝛ vestes paratas. Nutrimēta eteni que hñt esse naturalr. ꝛ nō artificio: nō ɔgruunt ei: neqȝ ex illis est vita ei⁹ bona: vñ ea que hñt esse nāliter. qb⁹ idui pōt: necessariū est ei taliter pparare: vt fiant apta ad iduēdū. ¶ Ceteroꝝ aūt aialiū vestimētū cū illis est naturaliter. vñ pmū eget hō agricultura: sic ꝛ reliqs artib⁹. vnus aūt hō solus nō pōt p se acqrere qcqd est sibi necessarium de his: sed ex cōsortio. ita vt hic paneȝ pparet illi. ꝛ ille texat isti: ꝛ iste afferat illi aliquid mercimonij de peregrinis regionibus: ꝛ iste pro illo det sibi aliqd in primo. Ex his ğ causis: ꝛ alijs min⁹ euidētib⁹: sed pro illo. necessuȝ fuit hoi hr̄e nāliter potētiā docēdi aliū sociū sibi ꝙ est in aia eius: signo aut ope. ¶ Ad hoc aūt fuit cōmodior vox: que diuidiī in elēnta: ex qbus fiunt multe cōpositiōes sine labore corpis: ꝛ sūt tales q̄ nō pmanēt: ꝛ secrete ei qui nō oȝ eas pcipe. post vocē aut nut⁹ ei⁹ ē q ē ei ɔiȝ vox magis idicat ꝙ nut⁹. Nut⁹.n. nō idicat nisi fȝ h̄ ꝙ subiacet visui qđ fit ex q̄dā ppetate ei⁹: q2 cū qs voluerit aliqd idicare alij. necē est mouere oculum ad ptē ppriā multis motib⁹: qb⁹ nut⁹ itelligaī: vox aūt sibi sufficit: neqȝ est ei necē ex aliq̄ ppetate sua idicare motib⁹: pter h̄ etiā non eget medio ad h̄ vt apprehēdaī: sic nō eget eo ꝙ est color. qđ necuȝ est nutib⁹: ğ nā fecit vt aia ex sonis cōponeret aliqd p qđ posset docere aliū. Reliq̄ ō3 aialia hñt sonos qb⁹ sciūt alia. dispōne ei⁹ qđ ē in cordib⁹ eoꝝ. ¶ Ipsi āt soni nō signant: nisi nālr: ꝛ ɔfuse qđ appetiī: aut qđ respuiī idiscrete. qđ aūt hȝ hō de hoc est ad placituȝ: eo ꝙ humani appetit⁹ q̄si ifiniti sunt: vñ homo nō potuit hr̄e nālr sonos sine fine. ¶ Ex ppetatib⁹ ğ hois est ipsa necessitas q̄ eū iduxit ad discēdū: ꝛ docēdū: ꝛ alia nēcītas q̄ eū iduxit ad dādū ꝛ acciplēdū fm mēsurā iusticie: ꝛ deide alie necessitates. veluti facere ɔuētus. ꝛ aduenire artes. ¶ Cetera vo aialia. ꝛ pcipue aues hñt artes. Cōstituūt.n. casas vel nidos. ꝛ pcipue aues. Sȝ nō fit aduenienđo: neqȝ i meditādo. fȝ istictu isito. vñ nō variaī nȝ dr̄t. B

¶ Plura.n. ex his fiūt ad meliorādū dispōnes suas: aut pp nēcītatē spālē: nō pp nēcītatē singularē. In his aūt q̄ faciūt hoies. pla fiūt pp nēcītatē singularē: ꝛ pla ad meliorādū dispōnē suā ipsi⁹ singularl. ¶ De ppetatib⁹ aūt hois est vt cū apphēderit aliqd qđ rarissimū ē: seqī passio q̄ vocaī admiratio: quā seqī risus. Sȝ cum apphenderit aliqd qđ ē noxiū: seqī passio q̄ vocaī anxietas: quā seqtur luct⁹. ¶ Et pp vtilitatē societatl ē ei ppriū vt ex oibus actionib⁹ quas solet agere: sint q̄dā actiōes: quas nō licet agere: qđ doceī dū est puer: ꝛ ɔualescit in eo: ꝛ a

Plato i epistola nona.

Ari. p̊ ethi. c. s. ꝛ p̊ polit. cop. c. p̊.

Et ipse Aui. to. sue meta. c. scdo.

Plato i thimeo.

pueritia ſua ↄſueſcit audire φ has actiões nõ licꝫ agere: ita φ ↄtẽptio hoꝝ ſit ei q̃ſi nãlis: ⁊ ſũt alie actiões diuerſe ab his: ſꝫ p̃mas appellãt turpes ⁊ has honeſtas. Cetera võ aĩalia non hñt h̃: quãuis aliq̃ ꝑtermittant agere actiões ſuas ſicͭ leo domit⁹: q nõ comedit dñm ſuũ: neqꝫ filiũ ſuũ. Cã hui⁹ nõ ẽ cõceptio q̃ ſit in aĩa: neqꝫ ſcĩa: ſed eſt alia affectio aĩalis. ſ. qꝛ oẽ aĩal amat nãlr eſſe id qð delectat: ⁊ eius ꝑmanentiã. Sꝫ qui eũ nutrit ⁊ paſcit: delectãs efficiꝫ: eo φ oẽ vtile delectat naturalr quãtũ ad eũꝫ cui ꝓdeſt. Et vtilitates ſunt ꝑꝑ aliqd nõ ꝑꝑ cõceptionẽ: ſed ꝑꝑ affectionẽ: ⁊ aliud accñs aĩale. Aliq̃ñ aũt cõtingit hoc accñs in nã iſtinctu iſtõ: ſicut amor oĩs aĩalis circa filiũ ſuũ nõ ex ↄceptione aliquo mõ: ſed ad modũ imaginationis. imaginaꝫ etiã aliquis hoĩꝫ res vtilis: aut delectans: quã tñ refugit: cũ fuerit ſꝫ formã eius qð refugiꝫ. hoc aũt φ hõ ꝑpit ſe ꝑcipere aliũ feciſſe aliqd: ex his q̃ illicitũ eſt facere: ſequiꝫ paſſio aĩalis que vocaꝫ verecundia. Et hoc etiã de humanis ꝓprietatib⁹. ¶ Aliq̃ñ etiaꝫ accidit hoĩ paſſio aĩalis ex hoc φ putat aliqd futurũ ſibi nociturũ: ⁊ hoc vocaꝫ timor. Cetera võ aĩalia nõ hñt h̃. niſi in nocumẽto pleruqꝫ: vel cõtinuo poſt nocumentuꝫ. hõ ãt hꝫ oppoſitũ timori ſpeꝫ. quã nõ hñt alia aĩalia: niſi tñ in momẽto: neqꝫ ſperãt tp̃s qð remotũ eſt ab ipõ momẽto. Sed hoc φ ſibi ꝓuidẽt: nõ hñt ex hoc φ ꝑcipiant tẽpus: vel qð futurum eſt in eo: ſed hoc ſit iſtinctu nãe. hoc eñi φ citiſſime dũ formica cibũ ad cauea ꝑducit: predicit pluuiã: ſit qꝛ imaginaꝫ hoc futuruꝫ in ipſa hora: ſicͭ fugit aĩal ↄrũ ſuũ: cũ imaginaꝫ ipm ſibi nociturũ in eadem hora. ¶ Ad hec etiã adijciꝫ illud. ſ. φ homo habet ꝓuidere futura: que debet facere: ⁊ que non debet facere: ⁊ que debet facere aliquibus hoĩs: ⁊ non alijs. Cetera vero aĩalia. nihil hñt de his ꝓuidentijs. in futurũ. niſi vnũ modũ: qui nãliter ieſt eis: ſiue ſit eius finis bonus: ſiue nõ ſit. ¶ Que aũt eſt magis ꝓpria ex ꝓprietatibus hoĩs eſt hec. ſ. formare itentiones vlẽs itelligibiles. oĩno abſtractas a mã: ſicut iã declarauim⁹: ⁊ ꝓcedere ad ſciendũ icognita: ex cognitis itelligibilib⁹: credendo ⁊ formãdo. De aũt actiones ⁊ diſpõnes ꝑdicte ſunt ex his que ſũt hoĩs: ſꝫ plures ex illis ſunt ꝓꝑe hoĩs: quãuis illaꝝ q̃dam ſunt corꝑales. Sed hñt eẽ in corꝑe hoĩs. cã aĩe humane: quã nõ hñt cetera aĩalia. ¶ Dicem⁹ aũt φ nõ hꝫ agere de reb⁹ ꝑticularib⁹: ⁊ de reb⁹ vlibus: vlia aũt nõ ſũt niſi cõceptiones tñ: quãuis ſint de actione. φ eñi tꝫ cõem cõceptionẽ qualr dꝫ edificari domus: ex hac tñ cõceptione nõ ꝓueniet aliquã domũ eſſe in actu p̃ncipalr. Actiones eñi egẽt rebus particularib⁹: ⁊ ꝓueniũt ex intentionib⁹ particularibus φ ſit ex hoc qð totũ ex hoc qð nõ eſt totũ: nõ approꝑiaꝫ huic ⁊ nõ iſti. Differam⁹ aũt hoc exponere vſqꝫ ad doctrinã ſapiẽtie in fine librorũ. hõ ergo hꝫ virtutẽ: que ꝓpria eſt cõceptionũ vniuerſaliũ: ⁊ aliã que eſt ꝓpa ad cogitandũ de reb⁹ ſingularib⁹ de eo qð dꝫ fieri ⁊ dimitti: ⁊ qð ꝓdeſt: ⁊ qð obeſt: ⁊ qð honeſtũ eſt: ⁊ ihoneſtũ: ⁊ qð bonũ: ⁊ malũ. Et h̃ ſit ad modũ ſyllꝫ: aut ↄſiderationis vere. aut falſe. Cuius finis eſt dare ſentẽtiam de re particulari futura ex reb⁹ poſſibilibus. Dẽ neceſſarijs: ⁊ impoſſibilibus nõ cogitant an habeãt eſſe: aut nõ. de preterito etiã nõ cogitãt an habeat eſſe qð ẽ p̃teritũ. Et cũ hec actiua virtus iudicauerit: ſequeꝫ eius iudiciuꝫ motus v̾tutis deſideratiuaꝝ ad mouendũ corpus: ſicͭ ſequereꝫ illud iudicia aliaꝝ virtutũ in aĩalib⁹. Et h̃ virtus trãſumit ex v̾tute iudicãte de vlibus. Inde eñi trãſumit ꝓpõnes maximas. ad id qð ↄcludit ⁊ cogitat de ꝑticularibus. igiꝫ p̃⁹ v̾tus humãe aĩe: eſt v̾tus q̃ cõpaꝫ cõtẽplationi: ⁊ vocaꝫ itellꝰ cõtẽplatiuus q eſt iudex veri ⁊ falſi. de vlib⁹. Hec aũt v̾t⁹ actiã ẽ de bono ⁊ malo. ſ. i ꝑticlarib⁹.

C

Ille aũt iudex de nec̃io ⁊ poſſi ⁊ ipoſſi. h̃ aũt actiua de honeſto ⁊ ihoneſto ⁊ licito ⁊ inlicito: p̃n⁹ aũt cõtẽplatiui: ſũt ex ꝓpoſitionibus ꝑ ſe notis. p̃n⁹ vero actiui ſunt ex ꝓbabilibus ⁊ ex auctoritatib⁹ ⁊ famoſis. experimẽta aũt debilia q̃ ſunt ex opionib⁹: ſunt aliud ab experimentis certis. ¶ Unaqueqꝫ aũt haꝝ virtutũ hꝫ ſciaꝫ ⁊ opionem. ſcĩa aũt eſt conceptio diſticta vel certiſſima. Opio võ eſt cõceptio: ad quã accediꝫ cũ formidine alterius ꝑtis. Nõ autẽ oĩs q putat iã cõcepit. Sicut nõ oĩs q ſentit iã itellexit. aut qui imaginat⁹ eſt. iã putauit aut cõcepit: aut ↄſenſit: ergo eſt in hoĩe iudicãs ſenſibilis: ⁊ iudicans imaginatiua: ⁊ iudicãs eſtimatiua: ⁊ iudicãs ↄtẽplatiua: ⁊ iudicãs actiua: principia aũt que imperant v̾tuti deſideratiue ad mouẽdũ mẽbra ſunt eſtimatio imaginatiua: ⁊ eſtimatio actiua: ⁊ cupiditas: ⁊ ira. Cetera vero aĩalia hñt virtuteꝫ deſideratiuã ex trib⁹ iſtaꝝ. Intellectus võ actiuus eget corꝑe: ⁊ v̾tutib⁹ corꝑalib⁹ ad oẽs actiões ſuas. Contẽplatiuus võ itellectus eget corꝑe: ⁊ virtutibus eius: ſed neqꝫ ſemꝑ: neqꝫ oĩ modo. Sufficit eñi ipſe ſibi ꝑ ſeipſum. nihil aũt hoꝝ aĩa eſt humana. ſꝫ aĩa eſt id qð hꝫ alias v̾tutes. ⁊ eſt ſicut poſtea declarabim⁹ ſubã ſolitaria. i. ꝑ ſe que hꝫ aptitudinẽ ad actiones: quaꝝ q̃dã ſunt que nõ ꝑficiunꝫ niſi ꝑ inſtrã: ⁊ ꝑ vſuꝫ eoꝝ aliquo mõ: q̃dã võ ſunt qb⁹ non ſunt nec̃ia inſtrã aliquo mõ. hoc aũt totũ declarabimus poſtea. Sed ſubã humane aĩe ex ſeipſa eſt apta ꝑfici aliq̃ mõ ꝑfectiõis: ita vt nõ ſit ei aliqd neceſſariũ extra ipſaꝫ. hãc autẽ aptitudinẽ hꝫ ab illo qui vocaꝫ itellectus cõtẽplatiuus. Et iterũ eſt apta ad ↄſeruãdũ ſe ab ipedimẽtis ſibi accñtib⁹ ex ↄſortio: ſicut poſtea ſuo loco dclarabim⁹. ⁊ vt in ↄſortio ſic agat: ꝑ quẽ nelſ⁹ poterit. hãc aũt aptitudinẽ hꝫ ex itellectu qui vocaꝫ actiu⁹: q eſt p̃ncipalis iter alias v̾tutes: q̃s hꝫ circa corꝑ⁹. Infra hãc aũt ſũt v̾tutes fluẽtes ab ipſa: eo φ corpus aptũ eſt recipe alias ⁊ ꝑficere ꝑ illas. Mores q̃ꝫ hꝫ aĩa ex hac v̾tute. ſ. itellectu actiuo ſicͭ innuimus in p̃miſſis. Unaqueqꝫ aũt hoꝝ duoꝝ v̾tutũ. ſ. actiui ⁊ cõtẽplatiui itellꝰ hꝫ aptitudinẽ: ⁊ ꝑfectionẽ. Sꝫ aptitudo pura vniuſcuiuſqꝫ illaꝝ vocaꝫ itellꝰ mãlis ſiue ſit actiui ſiue cõtẽplatiui. ⁊ deinde ex hoc accidit φ vnicuiqꝫ illaꝝ habẽꝫ p̃ncipia qb⁹ ꝑficiunꝫ eoꝝ actiões: ſed itellectu ↄtẽplatiuo ꝑ ſe nota ⁊ cetera hẽt actiuo ꝓpõnes ꝓbabiles: ⁊ alie affectiones: tũc vnuſqſqꝫ eorũ ſit itellectus in habitu. deide acqriꝫ vnicuiqꝫ iſtoꝝ ꝑfectio adepta. h̃ aũt iã expoſueramus antea. Opꝫ ãt nũ oĩa declarare φ hec aĩa: q̃ eſt apta recipe itelligibilia ex itellectu mãli: nõ eſt corꝑ⁹ neqꝫ forma exiſtẽs in corꝑe. D

¶ Caplm. II. De affirmanda exiſtentia anime rationalis non impreſſa in materia corporali.

I d de q̊ nulla eſt dubitatio. h̃ ẽ: φ in hoĩe ẽ aliq̃ ſubã q̃ ap̾hẽdit itelligibilia ſcipiẽdo. ¶ Dicem⁹ ḡ φ ſubã q̃ eſt ſubm intelligibiliũ nõ eſt corꝑ⁹: neqꝫ hñs eẽ ꝑꝑ corꝑ⁹ vllo mõ. eo φ ẽ v̾tus in eo aut for⁹ ei⁹. Si eñi ſubm itelligibiliũ eẽt corꝑ⁹: aut aliq̃ ex mẽſuris: nec̃e eẽt vt aut forma itellecta ſubſiſteret ꝑ ſe ſola i aliq̃ illi⁹ idiuiſibili: aut in aliq̃ ei⁹ diuiſibili. Illð aũt corꝑis qð nõ diuidiꝫ eſt extremitas pũctalis ſine dubio: ꝓbem⁹ ãt p̃us ſi ẽ poſe illð ſubꝫ eẽ extremitatẽ idiuiſibilẽ. ¶ Dicem⁹ ḡ h̃ eẽ ipoſe pũct⁹. n. ẽ aliqs finis q nõ ſepaꝫ a linea in ſitu. neqꝫ a mẽſura diffinita in illa. tali ſepatiõe: ꝑꝑ quã pũct⁹ ſit aliqd: ī quo aliud ſubſiſtat. ita vt nihil ſubſiſtat in aliq̃ illi⁹ mẽſure. Sꝫ ſicͭ pũct⁹ nõ p̃t eẽ ꝑ ſe ſolũ: nꝫ ẽ niſi termin⁹ eẽntialꝫ ei⁹ qð eẽntialr ẽ mẽſura. Silr nõ ẽ poſe dici vllo⁹ φ ſubſiſtat in eo: niſi terminus rei que ſubſiſtit in menſura. cuius terminus punctus eſt. Illud autem qð ſubſiſtit in eo: eſt menſuratũ illa menſura accidentalr. Et ſicͭ mẽſuraꝫ A

per illā accidentalr: ſimilr terminaꝛ puncto accidētalr.
ergo finis q eſt accidētalr eſt cū fine q eſt eēntialr: ſic mē
ſura accñtalis eſt: cū mēſura eēntiali: ſi aūt punctus eēt ꝑ
ſe ſepatus q reciperet aliqd rerū: cogitaretur hēre eē: ꝛ punct⁹
eſſet hñs duas ptes: vnā vſus lineā a qua ſeparatus eſt: ꝛ
aliā diuerſā ab ea ꝛ oppoſitā ei: ꝛ tūc pūctus eēt ſepara-
tus a linea ꝑ ſeipſū: ꝛ linea a qua ſepareꝛ ſine dubio ha-
beret aliū finē vſus punctū: ꝛ iſte alius punctus eēt finis
linee ꝛ nō ille. Dictio autē de h: ꝛ de illo pūcto eadē eſt: ꝛ
ꝓuenirēt ex h pūcta ordinata ad faciēdā lineā: hec autē
eſt cau⁹ ipoſſibilitas iā declarata eſt alīa. declaratū ē.n. ex cō
iunctione pūctoꝝ corpus nō poſſe cōponi. Oīſuz eſt etiā
q punctus nō cogitaꝛ hēre ſitū ꝓpriū. Nō grauat aūt iue-
nire aliqd ſūmmati de illo dicētes. q due linee cū fue-
rint: collaterales vni linee: neceſſe eſt vt aut media diui-
dat iter illas: ita vt ſe nō cōtingāt. ꝛ tūc oportebit vt diui
daꝛ media ſm pn⁹ q iā noſti q eſt impoſſe: aut vt media
nō diuidat laterales qn ſe ꝯtingāt: ꝛ tūc for⁹ intellecta de
linea erit ſubſiſtēs in oib⁹ pūctis: ꝛ oia pūcta erūt q̄ſi pū
ctū vnū. Jā aūt poſuerām⁹ h vnū pūctū ſeparatū a linea
ergo ſm q ſeparatus ē ab ea linea hꝫ linea aliā extremi-
tatē ꝑter eū q ſepaꝛ ab eo. g pūctus diuiſus eſt in ſitu ab
illo alio. Jā aūt poſuerām⁹ oēs pūctos pticipātes ſitu: ꝛ
eſt illud ipoſſe. q iā deſtructū eſt ſubm intelligibiliū eē ali-
qd corpis idiuiſibilis. Reſtat g vt coꝝ ſubꝫ ſit aliqd cor-
poris diuiſibilis: ſi ſubm eoꝝ eſt corp⁹: ponām⁹ g formā
intellectā in aliquo diuiſibili. Cū aūt poſuerim⁹ eā in aliq̄
qd diuidiꝛ in ptes. accidet tūc forme vt diuidaꝛ: ꝛ erit ne-
ceſſe vt due ptes ei⁹ ſint ſiles: aut diſſimiles. Si aūt fue-
rint ſiles. quō cōiungeꝛ ex eis aliqd qd nō eſt ile: niſi to-
tū fuerit aliqd ꝓueniēs ex illis ſm augmentū in mēſura.
vel in nuō: nō ſm formā. tūc g forma intellecta. erit aliq̄
figura: aut aliqs nūerus: nō eſt aūt oīs forma itellecta fi-
gura aut nūerus. g forma erit imaginabilis nō itelligibi-
lis. Oē aūt totū ex h q eſt totū. non eſt ps. Tu eni noſti
qd impoſſe eſt dici q vna q̄libet ptiū ſit ſuū totū cū alte-
ra contineaꝛ in toto: ꝛ ſic ꝑter itentionē ipſius. g clarū eſt
q vnaqueqꝫ illarū vna eſt: ꝛ nō ſignificat itētionē toti⁹.
Si aūt fuerint diſſimiles attendam⁹ nūc quo mō pōt eē
vt forma itellecta hēat ptes diſſimiles. nō enīz in forma
itellecta pñt eē ptes diſſimiles: niſi partes diffōnis q̄ ſūt
gen⁹ ꝛ dñe. Ex hoc aūt q genus ꝛ dñe ſint in ſubo corpa-
li ꝓueniūt multa ipoſſia: ex quib⁹ eſt hoc q oīs ps corpo-
ris recipit eē diuiſionē in iſinitū in po⁹. oportebit g vt ge-
nus ꝛ dñ eſſint infinita in potētia: qd eſt impoſſe. probatū
eni eſt gña ꝛ ſubaltes dñas vnius rei nō eē infinita iꝫ po-
tentia. Sed ipoſſe eſt vt ꝑꝑ eſtimationē diuiſionis habe
ant eſſe genus ꝛ dña. Jd aūt de quo hic dubitam⁹. h eſt
qd cū fuerit ibi genus ꝛ dña: que debēt ſeparari a ſubo.
ipſa ſeparatio eoꝝ nō minus erit ſine noſtra eſtimatione
diuiſionis. Opꝫ g vt genus ꝛ dñe ſint in effectu infinita.
Jam autē probatū eſt genera ꝛ differētias: ꝛ partes dif-
finitionis vnius rei finita eſſe ex omni pte. ¶ Jtē ſi poſ-
ſibile eſſet genus ꝛ differētias infinita eē in effectu: im-
poſſibile eſſet tñ coiungi in corpe hoc modo. ſequereꝛ .n.
B ex hoc q vnū corpus iā diuiſum eēt in partes iſinitas in
effectu. ¶ Jtem dicamus diuiſionē contigiſſe ex hoc q
poſuim⁹ genus in vna pte ꝛ dñaꝫ ex alia parte. Si autē
mutarem⁹ diuiſionē: neceſſe eſſet vt in vnaquaqꝫ parte
eius caderet genus dimidiū: ꝛ dimidia dña: aut cōmuta-
renꝛ genus ꝛ dña ab vtraqꝫ pte: ꝛ vnūqdqꝫ illoꝝ. ſ. gen⁹ ꝛ
dña accederet ad aliquā pte ſubi: ꝛ nr̄a poſitio eſtimatiā
ꝛ nr̄a diuiſio accñtalis cōmutaret loca gñis ꝛ dñe: ꝛ h q
vnūqdqꝫ eoꝝ eēt in aliq̄ pte: eēt ſꝫ velle alic⁹ ponētis extri
ſeci: quãuis h nō ꝓdeſſet. poſſe ē eni diuidi pte in partes.

¶ Jtēz nō oē itelliꝫ pōt diuidi in itelligibilia ſimplicia.
¶ Jtē ea eni q̄ ſunt: ſūt itelligibilia q̄ ſunt pn⁹ ꝯpoſitiōis
alioꝝ itelligibiliū: q̄ nō hñt gen⁹ ꝛ dñas: neqꝫ ſunt diuiſi-
bilia in quātitate: neqꝫ in itellectu: g eſt ipoſſe vt ptes poſ-
ſint ſunt ſiles: quarū vnaqueqꝫ ꝯtineaꝛ in toto: qd totū
nō hꝫ eſſe niſi ex earū ꝯiunctiōe. Jmpoſſe eſt etiā vt ſint
diſſimiles. g impoſſe eſt diuidi in formā intellectā. Qñ gꝫ
dē aūt impoſſe eſt diuidi formā itellectā: ꝛ impoſſe eſt vt
ſubm eius ſit terminus mēſurarū idiuiſibilis: cū ipſa ne-
ceſſario egeat receptibili: ꝛ ōio neče eſt indicare q ſubm
itelligibiliū ſuba eſt que nō eſt corp⁹: neqꝫ eſt etiā diuiſi-
bilis: neqꝫ eſt vtus que ſit in corpe. Cōſequereꝛ eni eā qd
ꝯſequiꝛ corpus: ex diuiſione. ꝛ deinde ꝯſequerenꝛ cetera
impoſſia. Sed receptibilis formarū itelligibiliū aliq̄ ſub-
ſtātia eſt ex nobis nō corporalis. ¶ Qd poſſumus etiā
ꝓbare alia demōſtratione: dicētes q virtus itellectiua
abſtrahit intelligibilia a quātitate deſignata ꝛ ab vbi: ꝛ
a ſitu: ꝛ a ceteris oībus que ꝑdiximus. Debem⁹ ꝯſidera-
re eēntiaꝫ huius forme denudate a ſitu: quō eſt nuda ab
eo. ſ. ſi hoc ſit cōparatione rei a qua ſumpta eſt: aut cōpa-
ratione eius rei que aſſumpſit. vꝫ. eſſe huius forme itelle-
cte denudate a ſitu: ſi eſt ita in eſſe extriſeco. aut ita i eſſe
formantis in ſuba agēti. Jmpoſſe aūt eſt dici q hēat eſſe
ſic in eſſe extriſeco. Reſtat g dici nō eē ſeparatā a ſitu ꝛ
vbi. niſi cū hꝫ eē in itellectu: ꝛ q cū hꝫ eē in itellectu: non
eſt hñs ſitū: neqꝫ pōt minui: neqꝫ ſeparatim oñdi. neqꝫ di-
uidiꝛ: neqꝫ hꝫ aliqd eoꝝ que ſunt hēg. g impoſſe eſt eaꝫ eē
in corpe. ¶ Jtē forma vniēs inuiſibilis quā hñt ea que
ſunt iuiſibilia in intellectu: cū iprimiꝛ in mā viſibili. di-
menſiones habēti: neceſſe eſt vt aut nulla ſuaꝝ partiuꝫ.
que in ea aſſignanꝛ: ſm aliquā dimēſionē ſuaꝝ hēat cō-
parationē ad rē intellectā que eſt vnius eſſentie inuiſibi-
lis abſtracte a mā: aut vt oēs ptes eius que aſſignanꝛ in
ea: habeāt eā: aut vt aliq̄ habeāt: ꝛ aliq̄ nō. Si aūt nulla
illaꝝ habuerit eā: neqꝫ ipſa tota habebit eā. A q̄cūqꝫ eniꝫ
ſeparanꝛ ea. ex quibus aliqd cōponiꝛ: ꝛ ipſuz totū ſepara-
tur ab eo. Si autē quedā habuerint: ꝛ q̄dā nō: ille q̄ non
hñt ipſaꝫ cōparationē nihil hñt de itellectu eius. Si vo
vnaqueqꝫ partiū que ponūꝛ in ea habuerint aliquā cō-
parationē: aut vnaqueqꝫ partiū que ponunꝛ in ea. hꝫ eā-
dā cōpationē ad eēntiā quā alia hꝫ ad eēntiā: aut nō. Si
aūt vnaqueqꝫ partiū que ponunꝛ in ea habuerit aliquā
cōparationē: aut vnaqueqꝫ ptiū que ponūꝛ in ea eādem
cōpationē ad eēntiā quā hꝫ ad alia ad eēntiā aut nō ha-
beat. Si aūt vnaqueqꝫ ptiū que ponūꝛ in ea habuerint
eādē cōparationē ad eſſentiā quā hꝫ alia. tunc partes nō
ſunt ptes itentionis itellecte: ſed vnaqueqꝫ eaꝝ eſt itelle-
cta ꝑ ſe ſepatiꝫ. ¶ Si aūt vnaqueqꝫ earū hūerit cōpara-
tionē ad eſſentiā diuerſaꝫ ab alia: tūc cōſtat qꝛ eēntia eſt
viſibilis in itellectu. Jaꝫ aūt poſueramus eā inuiſibilē g
hoc eſt ipoſſe. Si vero vna illaꝝ habuerit cōparationeꝫ
ad aliqd eſſentie: ꝛ alia ad aliud eēntie habuerit cōpara-
tionē: tūc diuiſio eſſentie erit manifeſtior. ¶ Cōſtat igiꝛ
q forma ipreſſa in mā corpali nō eſt niſi aliqd ſubſiſtēs
in reb⁹ ſingularib⁹ viſibilibus. ꝛ q vnaqueqꝫ ps eaꝝ hꝫ
cōparationē in effectu: aut in potētia ad vnāquāqꝫ ptiuꝫ
forme. ¶ Jtē qd eſt multiplex in partib⁹ diffōnis ſꝫ ꝑfe-
ctionē hꝫ aliquā vnitatē in qua nō diuidiꝛ. Opꝫ aūt cō-
ſiderare eſſe huius vniētis: ſm q eſt vnū: quo mō deſcri-
baꝛ in iuiſibili. Et vbū de eo: ꝛ de illo qd nō diuidiꝛ diffō-
ne ſit vnū. ¶ Jtē iā ꝓbatū eſt q itelligibilia poſita: que
vtus rōnalis ſolet itelligere ſigilati ſunt ifinita in pote-
tia. ¶ Jam aūt ꝓbatum eſt q id qd preualet rebus in-
finitis in potētia. impoſſibile eſt eſſe corpus aut vtutē q̄
ſit in corpe. Jā eni ꝓbauim⁹ hoc in ꝑcedētib⁹ libris. Jtē C

poſſibile igit̄ eſt vt eēntia q̄ format itelligibilia ſit ex̄iſtēs in corpe aliquo mō: vel eius actio ſit in corpe: vel ex corpore. Nemo aūt dicere pōt iſta eſſe imaginabilia: hic enī error eſt. v̄tus enī aīalis nō pōt imaginari q̄dlibȝ īfinitū qualiscūq̄ho ꝛc: niſi cū īperat ei v̄tus rōnalis: neq̄ poteſt aliq̄s dicere hāc virtutē eē recipiētē nō agentē. Uos aūt dixiſtis v̄tutē agētē actiones infinitas eſſe infinitam. hōmines aūt nō dubitāt eſſe virtutē receptibilē īfinitā: ſiē eſt hyle. ¶ Nos ergo dicemus id qđ ē poſtea. ſ. q2 h̄ qđ aīal rōnale recepit multa ex reb⁹ īfinitis: ſit poſt inq̄ſitionē actuā. Oſtēdim⁹ aūt hoc verbis illis q̄bus conſiderat̄ ſuba aīe rōnalis ꝛ ꝓprietatib⁹ ſuarū actionū: ꝛ ex aſſignationib⁹ aliarū actionū: que hūt cōparationē ad id qđ prenominauimus. ¶ Dicemus ergo ꝙ virtus intellectiua ſi itelligeret inſtrō corpali: oporteret vt nō itelligeret ſeipſaȝ: vt nō itelligeret inſtrm̄ ſuū: neq̄ intelligeret ſe itelligere. Inter ipſam enī ꝛ itelligētiā ſuā nō eſt inſtrm̄: nec inter ipſam ꝛ id qđ intelligit eſt inſtrm̄: ſed intelligit ſeipſaȝ ꝛ inſtrm̄ ꝙ aſcribit̄ ei: ꝛ itelligit ſe itelligere: ergo intelligit ꝑ ſeipſaȝ non per inſtrumentū. Sed probabimus h̄ dicentes: quia hoc qđ intelligit inſtrumentū ſuū: neceſſe eſt: vt aut habeat ex eēntia forme inſtrumenti ſui: aut ex eſſe alteri⁹ forme que eſt diuerſa ab illa in numero: ꝛ eſt etiā illa in inſtrumēto eius: aut ex eſſe alteri⁹ forme: preter formā ipſius inſtrī diuerſaȝ ab illa in ſpecie. Si autē habet hoc ex forma inſtrumēti ſui. forma aūt ſui inſtrī in inſtrō eſt ſemꝑ: ꝛ in illa ex cōſortio: tūc deberet ſemper intelligere inſtrumentū ſuum: ſed intelligit illud per hoc ꝙ forma eius coniungit̄ illi. Si autē eſt hoc ex eſſe forme quā hȝ inſtrm̄ ſuū aliā ab illo nūō. hoc falſuȝ ē. ¶ Alteritas enī nō cadit iter reruȝ ſingula niſi aut ex diuerſitate materierū: aut accidentiū ꝛ diſpoſitionū: aut ex diuerſitate que eſt iter v́lē ꝛ ꝑticularē: aut iter abſtractū a mā ꝛ acceptū in mā. Nō ē aūt hic diuerſitas ex materijs: neq̄ ex accidētibus. Mā enī vna eſt: ꝛ accītia que ſunt in ſea eadē ſunt. Neq̄ eſt hic diuerſitas abſtrahēdi vel exiſtendi in mā: neq̄ eſt hic diuerſitas vl̄itatis ꝛ ſingularitatis: vtraq̄q̄ enī eaꝝ ſi habuerit ꝑticularitatē nō hēbit eaȝ niſi cā māe ꝑticularis: aut cā eoꝝ que pēdēt ex ea ꝑꝑ materiā in qua eſt. Hec aūt oīa nō magis ſunt ꝓpria vniuſq̄ alteri⁹. nihil hoꝝ dȝ nobis obijci ad hoc vt aīa apprehendat ſeipſaȝ. Anima. n. apprehēdit eēntiā ſuā ſemper: quāuis plerūq̄ apprehēdat eā ſeparatā a corpib⁹: cū q̄b⁹ eſt ipſa: ſicut iā oſtēdim⁹. tu ſcis aūt eē impoſſe ꝙ habeat illō ex eē forme alteri⁹ a forma iſtrumēti ſui. hoc. n. impoſſibile eſt: forma aūt itellecta cū ſubſiſtit in ſuba itelligēte facit illud itelligi. cuius forma eſt forma: ꝛ cui ꝓpe ꝯfert̄ hec forma. ergo forma relatiui cōtinet̄ in hac forma: hec aūt forma itellecta nō eſt forma alicui⁹: ad qđ referat̄ hec forma per ipſaȝ. Eſſentia aūt huius iſtrī eſt ſuba: ꝛ nō inuenimus nos: neq̄ cōſideram⁹: niſi formā ſue eſſentie. Suba aūt ex ſeipſa nō refert̄ ad aliqđ vllo mō. hec aūt ꝓbatio manifeſta eſt. Impoſſe eſt aūt vt q̄cq̄d apprehendit ꝑ inſtrumētū apprehendat inſtrm̄ ſuū quo apphēdit. ¶ Itē ſenſus nō ſentit niſi aliqđ extriſecū neq̄ ſentit ſeipſum. neq̄ inſtrm̄ ſuū niſi qđ ſentiat. Simil̄r imaginatio non imaginat̄ ſeipſaȝ: neq̄ actionē ſuā vllo modo. ſi enī imaginauerit iſtrm̄ ſuū imaginabit̄ nō ad modū quo eſt ei⁹ ꝓpriū: ꝛ ſine dubio eius ꝛ nō alterius: ſed qui ſenſus reddit ei formā ſui inſtrumēti: ſi hoc ſit impoſſe: ꝛ tūc nō repreſentabit imaginationē ſumptā a ſenſu nō cōparatuȝ ab illo ad aliud. ſi vō hoc nō fuerit inſtrm̄ eius nō imaginabitur illud. ¶ Itē ꝙ hoc probat ſufficienter. hoc ē: ꝙ virtutibus apprehendentibus per inſtrumentum: accidit ex perſeuerantia operis fatigari. Inſtrumenta enī fatigantur ex iugi motu: ꝛ deſtruitur eoꝝ complexio que eſt eis ſubſtantialis ꝛ nālis. Ea aūt que fortia ꝛ difficilia ſunt apphendi. debilitant inſtrumēta: ꝛ aliquādo deſtruunt ita ꝙ poſtea nō apprehendant debiliora ipſis. eo ꝙ nimis penetrauerit illa paſſio a difficili: ſicut eſt diſpoſitio ſenſus quā ſenſibilia difficilia ꝛ aſſidua dbilitāt: ꝛ aliquādo deſtruunt: ſicut ſplēdor viſuȝ: tonitruū maximū auditū. Ita vt ſenſus poſtq̄ apprehenderit difficile nequeat apprehēdere debile. Qui enī iuet̄ nimiū ſplēdorē nō videt cū illo: neq̄ mox poſt ipſuȝ debiliorē lucē. Et q̄ audit ſonitū maximū: nō audit cum illo: neq̄ ilico poſt illum ſonū debilē. Et qui deguſtat nimiā dulcedinē non ſentit poſt illā debilē. In re autē itellibili ecōtrario fit. Aſſiduitas enī ſue actionis ꝛ formandi ea que ſunt difficilia: acq̄rit ei virtutē facilius apprehendēdi id qđ eſt poſt illā debilius illis: quāuis accidat ei aliq̄ mutabilitas ꝛ defectus: qđ hȝ ex hoc ꝙ itellectus iuuat̄ imaginatione operante inſtrumento deficienti: ꝛ non ſeruit intellectui. Si autē hoc non eſſet aut ſemꝑ accideret: aut plerūq̄: econtrario autem fit. ¶ Item omniū partiū corporis debilitant̄ virtutes in fine etatis iuuenilis: ꝙ fit circiter quadraginta ānos. Hec aūt v̄tus apphēdēs itelligibilia plerūq̄ nō corroborat̄ niſi vltra hāc etatē. Uñ ſi eēt de virtutibus corpalib⁹ deberet ita debilitari: ſȝ tūc nō debilitat̄ niſi ꝑꝑ diſpōnes: ꝛ euentū ꝓhibentiū: non aūt ꝓpter oēs diſpoſitiones: ergo non eſt de virtutibus corporalibus. ¶ Ex his etiam manifeſtū eſt ꝙ omnis virtus apprehēdens per inſtrumentū: non apprehendit eſſentiam ſuaȝ: neq̄ inſtrumentum ſuum: neq̄ quia apprehēdit quā debilitate exercitium: nec apprehendit debile poſt forte: q2 forte eneruat eā: ꝛ debilitat eius operationē. Inſtrm̄ enīȝ ſue actionis debilitat̄. Uirtus autem intelligibilis eſt cōtraria huic. ¶ Qđ aūt facit nos dubitare de h̄ ꝙ aīa obliuiſcitur ſuoꝝ intellectorū: ꝛ non exercet opationes ſuas corpore infirmante eſt opinio: neq̄ neceſſaria: neq̄ vera: poſſibile eſt enim hec duo coniungi: ꝛ vt hanc actionem ex ſeipſa interim dū nihil īpedit vel obſiſtit ei: ꝛ ꝙ poſtponat ſuā actionē propriā: cum aliqua diſpoſitio ꝯtingat in corpe: ꝛ tūc nō exerceat actionē ſuā: ſed declinet ab illa: ꝛ tūc erūt ſimul due vere dictiones: ꝛ altera nō remouebit alterā. Cū aūt illa ſuſt: nō oportebit attēdi illa ꝯdictio. ¶ Dicemus ergo ꝙ ſubſtātia aīe habet duas actiones: vnam actionē cōparatione corporis que vocat̄ practica: ꝛ aliā comparationē ſui ꝛ principioꝝ ſuoꝝ q̄ eſt apprehēſio per intellectū: ꝛ vtreq̄ ſunt diſſidētes ſe ꝛ īpedientes. Uñ cū occupata fuerit circa vnā: retrahet̄ ab alia: difficile eſt enī cōuenire vtraq̄ ſimul: occupationes aūt eius circa corpus: ſunt ſentire. ꝛ imaginari: ꝛ cōcupiſcere: ꝛ iraſci: ꝛ timere: ꝛ triſtari: ꝛ dolere. Tu aūt ſcis ꝙ cū cogitaueris de itellecto poſtpones hec oīa. niſi fuerint hec ꝑualētia ſuꝑ aīaȝ: ꝛ ſubegerint eā. ꝛ ꝯuerterint eā ad ptē ſuā: tu ſcis etiā ꝙ ſenſus retrahit ab itellectu: aīa enī cū eſt intēta ſenſibilibus retrahet̄ ab itellectu: quāuis ipſi inſtrō itelligēdi nō accidat īfirmitas vllo mō: tu etiā ſcis ꝙ cā h⁹ hec eſt ꝙ aīa retrahit̄ ab vna actōe ꝓpter aliaȝ. ſicut eſt diſpoſitio: ꝛ cauſa cū contingit ꝙ actiones ſenſuum nō proponuntur ꝓpter infirmitatē: ſed ꝑꝑ occupationē corporis: ſed ſi habit⁹ itellectiuus adeptus deſtrueret̄ cauſa inſtrī: tūc cū iſtrumētū rediret in ſuā diſpoſitionē eſſet. neceſſe iterū acquirere: ſed non eſt ita: aliquādo enīȝ reddit omnia in habitum ſuū: ꝛ affectionē ſuā itelligens quicquid prius intelligebat cuȝ corpus recuperat ſuam ſalutē. ergo quicquid acquiſierat habebat eſſe in illa aliquo modo: ſed erat impedita in eo. Retractio aūt aīe ab actionib⁹ ſuis nō ꝓuenit ex diuerſitate vtrarūq̄ ꝑ

Ari. ꝫ meta. t.17.

Ariſ. ſcdo de aia. t. 123. t. 148

Ari. 3. de aia. t. 7.

Excellēs ſenſibile corrūpit ſenſum.

Ariſ. pti tertia. problemata 4. proble.

tium actionū aīe tantū:ſed ex multitudine actionū ſuarū ad vnā partē:timor enī retrahit a dolore:ꝛ concupiſcētia ab ira:ꝛ ira a timore. Cauſa aūt huius totius ē vna. ſcʒ qꝫ aīa totā ſe cōuertit ad vnū qꝫlibet:manifeſtū eſt igiē cum aliquis non exercuerit ſuas actiones eo qꝫ impeditur ab alio non poſſit agere actiones ſuas duʒ illud qꝫ impedit habuerit eſſe:poſſemus autem hoc latius exponere: niſi qꝛ poſtꝗ̄ hoc ſufficit: videremur ſupflui.pʒ ergo ex predictis:ꝙ aīa nō eſt impreſſa in corpore: neqꝫ habʒ eē p corpus. Et quia opʒ ꝙ ꝓprietas anime in corpore ſit quaſi affectio quedā in eo:occupans illā circa gubernationē ſui corporis:ꝛ curā ipſius:que eſt in ea ꝓpter debitum corporis. Cuius cure aīa eſt cā:que non hʒ eſſe. niſi cū hʒ eſſe eius corpus ꝓpriū cū officio ſuo.ꝛ ꝯplone.

¶ Capitulum. III. In quo continenī due qōnes:quarū vna eſt qualiter ꝓſunt ſenſus aīe humane:ꝛ altera affirmare ꝙ cepit eſſe.

A VIrtutes aīales adiuuant aīaʒ rōnalē in multis ex qbus eſt ħ. ſenſus reddit ei ſingularia:ex quibus ſingularibus acquirunī ei quattuor. ¶ Unū qꝫ ratio ſeparat vnūqꝫqꝫ vniuerſaliū a ſingularibus:abſtrahendo itentiones eorū a mā ꝛ ab appendicijs māe:ꝛ a cōſequētibꝰ ei:ꝛ cōſiderat in quo cōueniūt:ꝛ in quo differunt.ꝛ cuius eſſe eſt eſſentiale:ꝛ cuius accidentale. Ex quo accidit aīe hr̄e pncipia intelligendi:auxilio ſecū agentiū imaginationis: ꝛ eſtimationis. ¶ Secūdū eſt ꝙ anima ponit habitudines inter queqꝫ vniuerſalia ſm affirmationē ꝛ negationē:ꝛ id de quo affirmatio ꝛ negatio fuerit per ſe nota ꝑcipiet.qꝫ autē nō fuerit ita:dimittit quouſqꝫ īueniat mediū terminū. ¶ Tertiū eſt acquirere ꝓpoſitiones experimentia.ſcʒ vt īueniat per ſenſum ꝙ aliqꝫ predicatus comitaī aliquod ſubm affirmando vel negādo cōſequēdo:vel affirmādo coniunctionē: ꝛ negando cōtradictionem. Et non fit hoc quibuſdaʒ horis:ꝛ non in alijs:neqꝫ indifferenter:ſed ſemꝑ fit quouſqꝫ quieſcat. Et ꝙ īter naturaʒ huius predicati:ꝛ huius ſubiecti eſt hec habitudo. aut natura huius conſequētis comitatur naturaʒ huius antecedentis.aut remouetur eſſentialr̄ non caſu. Et tūc hec conceptio erit adepta ex ſenſu:ꝛ ſyllo.ſicut iaʒ declarauimus ī libris logicis. ¶ Quartū vero eſt verba quibus facile creduntē:eo ꝙ probabilia ſunt:aīa aūt humana īuuaī corpore:ad acquirendū pncipia illa conſentiendi.ꝛ intelligendi.deinde cum acquiſierit redibit ad ſeipſam. Si autē obſtiterint alique virtutū que ſunt īfra eaʒ ꝛ impedierint eam aliquibus diſpoſitionibꝰ corā poſitis retrahent eā a ſua actione. Si vero impedita non fuerit nō egebit eo poſtea in ſuis ꝓprijs actionibus:niſi in aliqbus tm̄ in quibus opus eſt redire vtutes imaginatiuas ꝛ cōſiderare ea iterū ad hoc vt percipiat pncipiū aliud.ab eſt qꝫ habuerat:ꝛ adiuuent repreſentare id qꝫ appetitur in imaginatione:ꝛ repreſentatio eius in imaginatione firmeī auxilio intellectus:hoc autē contingit in pncipio tātū nō poſtea niſi parū. Cū aūt perficitur aīa ꝛ roboratur ſola per ſe operatur actiones ſuas abſolute. Uirtutes autem ſenſibiles:ꝛ imaginatiue ꝛ cetere virtutes corpales retrahunt eam a ſua actione. Ubi grā. ſicut homo qui aliquando indiget iumento ꝛ eius apparatu quo perueniat eo quo proponit quo cum acceſſerit:ſed ſi ex illis cauſis acciderit non peruenire:cauſa que fuit perueniēdi eadeʒ eſt prohibendi.

B ¶ Dicemus autē ꝙ anima humana nō fuit prius exiſtens per ſe:ꝛ inde venerit in corpus:anime enim humane vnum ſunt in ſpecie ꝛ diffinitione. Si aūt poſuerimus ꝙ prius habuerunt eſſe per ſe:ꝛ nō inceperunt eſſe cum corporibus.impoſſibile eſt:vt anime in ipſo eſſe habeant multitudinem. Multitudo eni rerū.aut eſt ex eſſentia:ꝛ forma:aut eſt ex comparatiōe que eſt ad materiam ꝛ originem multiplicatam ex locis que circūdant vnamquāqꝫ materiam ſm aliquid:aut ex temporibus proprijs vniuſcuiuſqꝫ illarum que accidunt illis accidentibus:aut ex cauſis diuidentibus illam. Inter animas autem non eſt alteritas ꝛ in eſſentia:ꝛ forme. Forma enim earum vna eſt.ergo non eſt alteritas.niſi ſcōm ſue receptibile eſſentie:cui comparatur eſſentia eius proprie:ꝛ hoc eſt corpus. Si anima autē eſſet tantum abſqꝫ corpore:vna anima non poſſet eſſe alia ab alia numero. Et hoc generaliter eſt in omnibus:ea eni quorū eſſentie ſunt intentiones tantū:ꝛ ſunt multa:quorū ſunt multiplicate ſpecies in ſuis ſingularibus:non eſt earū multitudo:niſi ex ſuſtinentibus tantū: ꝛ receptibilibus patientibus ex eis:aut ex aliqua comparatione ad illa aut ad tēpora eorū. Cum enim nude fuerint omnino.non differēt per id qꝫ diximus.ergo impoſſibile eſt inter illas eſſe alteritatē:ꝛ multitudinem.ergo deſtructū eſt iam animas prius ꝗ̄ ingrederenī corpora fuiſſe multas eēntialiter.

¶ Dicemus etiā impoſſibile eſſe vt eſſentia eius ſit vna numero. Cum enim fuerint duo corpora acquirenī eis due anime:que due erunt ptes illius vnius anime:ꝛ tūc aliquid qꝫ non habet magnitudinē numeralem erit diuiſibile in potentia. Huius autem deſtructio manifeſta eſt ex principijs prepoſitis in naturalibus:ꝛ in alijs: aut illa anima vna numero erit in duobus corporibus. Hoc etiam per ſe patet falſum eſſe. ¶ Dicemus etiam aliter. ꝙ quelibet anima non ſit ſingularis ex tota collectione ſpeciei:niſi ex diſpoſitionibus accidentalibus ei que nō comitanī eam ex hoc ꝙ eſt anima:alioquin conuenirēt in eis omnes anime. Accidentia vero conſequentia accidunt ſine dubio in principio temporali:ꝛ conſequuntur eam que accidunt quibuſdam ꝛ non alijs. Singularitas ergo animarum eſt aliquid qꝫ eſſe incipit:ꝛ non eſt eternum qꝫ fuerit ſemper. Sed incipit eſſe cum corpore tantum:ergo iam manifeſtum eſt:animas incipere eſſe cuʒ incipit materia corporalis.apta ad ſeruiendum eis:ꝛ corpus creatum eſt regnum eius:ꝛ inſtrumentum. Sed in ſubſtantia anime que incipit eſſe cum aliquo corpore.ꝓpter qꝫ debuit creari:ineſt ex primis principijs affectio inclinationis naturalis ad occupandum ſe circa illud. ꝛ ad regendum illud ꝛ prouidendum ei in omnibus:ꝛ adherendum ei:ꝛ per hec omnia fit eius propria:ꝛ alienaī ab alijs corporibus circa illud tantū. Corpori aūt ſingulari principium ſingularitatis ſue accidit ex affectionibꝰ quibus exprimitur ſingulare per quas affectiōes illa aīa fit propria illius corporis:que ſunt habitudines qbꝰ vnū fit dignū altero:quāuis non facile intelligaī a nobis illa affectio:ꝛ illa comparatio. Anima autem habet principia perfectionis ſue mediante corpore. ¶ Pōt aūt aliqꝫ dicere qꝫ hec oppoſitio remanet diceſſum animarum a corporibus:neceſſe eſt enim vt aut eſſe deſinant.hoc aūt non tenetis:aut vt fiat vna:ſed ħ eſt etiā qꝫ negaſtis.aut remaneant multiplicitate. Uos autem tenetis eas iaʒ ſeparatas a materijs.quo modo ergo erūt multiplicate: C Dubi.

¶ Dicemus ꝙ ꝙ poſtea aīe ſunt ſepate ſine dubio a corporibus.prius aūt vnaqueqꝫ habuerat eē:ꝛ eēntiā per ſe ꝓpter diuerſitatē materierū:quas habebat:ꝛ pp̄ diuerſitatē temporis ſue creationis:ꝛ pp̄ diuerſitatē affectionū ſuarū ꝗ̄s hēbat. Scōm diuerſa corpora ſua que hēbat. Nos enim vere ſcimus:ꝙ qui facit eſſe in illa intētioneʒ vniuerſalē:ex qua fit ſingularis tantuʒ:impoſſe eſt vt faciat eſſe ſingularē eā.niſi addiderit ſupra ſpālitatē ciꝰ in. Reſpō.

tentionẽ ex qua fiat ſingularis aliq̃ de itentionibus que cõſequunť in creatione: ⁊ comitanť: ſiue nos ſciam⁹ eas ſiue nõ. ¶ Nos ſcimus etiã q̄ hec aia nõ eſt vna in oib⁹ corpib⁹. Si eni eſſet vna in oibus illis: ⁊ eſſent multe ꝑꝑ reſonẽ: tũc aut eſſet ſapiẽs in oibus illis: aut inſipiens in oib⁹ illis: ⁊ nõ lateret vnũ qcqd videret in aia alterius. vnũ eni qḋ ad multa referť: poſſe eſt differre ſm relationẽ. Sed in eis nõ differt q̃ hñt eẽ in eẽntia ei⁹ ꝑꝑ illa: Cũ eni vn⁹ pr̃ fuerit multoꝝ filioꝝ: cũ ipſe ſit iuuenis nõ eſt iuuenis ſm oẽs illos. Iuuentutẽ eni hꝫ in ſeipſo: ⁊ ꝯtinetur vnaqueq; reſone. Silr̃ prudẽtia: ⁊ ſtultitia: ⁊ opio: ⁊ alia his ſilia: non ſunt niſi in eẽntia aie ⁊ ꝯtineť cũ aia in vnaquaq; reſone: ğ aia nõ eſt vna: ſed eſt multe nuõ. Et ſpẽs ei⁹ vna eſt: ⁊ eſt creata. ſicut poſtea declarabim⁹: ſed ſine dubio aliqd eſt. ꝑꝑ qḋ ſingularis effecta eſt. Illḋ aũt nõ eſt impreſſio aie in mã. Iã eni deſtruxim⁹ hoc. Immo illud eſt aliq̃ de affectionib⁹: ⁊ aliq̃ de ṽtutib⁹: ⁊ aliqḋ ex accñtibus ſpũalib⁹: aut cõpoſitũ ex illis: ꝑꝑ qḋ ſingularis ſit aia: quãuis illud neſciam⁹: poſtq̃ꝫ aũt ſit ſingularis ꝑ ſe: eſt impoſſe vt ſit aia alia nuõ: ⁊ vt ſit vna eẽntia. Iã aũt multa dixim⁹ aľs ad negãdũ h̃. Sꝫ demrabim⁹ q̄ aia cũ creať cũ creatiõe alic⁹ cõplonis: poſſe ẽ vt creeť poſt illã affectio aliq̃ i actiõib⁹ rõnabilib⁹ ⁊ in paſſionib⁹ rõnabilib⁹ ꝑꝑ collationẽ q̃ꝫ differat ab actiõe q̃ ẽ ei ſilis cũ alia. Et vt affectio acq̃ſita: que vocať itellectus in effectu ſit in vna talis diſſõnis: vt ꝑ eã differat ab alia aia. Et q: accidit ei ꝑcipe eẽntiã ſuã ſingularẽ: qḋ hꝫ ex eo qḋ ꝑcipit aliquã affectionẽ q̃ eſt ei⁹ ꝓpria: ⁊ nõ alteri⁹: poſſe eſt etiã cõtingere in eã ex ṽtutib⁹ corpalib⁹ affectionẽ ꝓpaꝫ. q̃ pẽdeat ex affectiõib⁹ moralib⁹: aut ſint ipe eedẽ: aut vt ſint ibi ẽt alie ꝓpetates nobis occulte: que ꝯſequunť aias cũ creanť: ⁊ poſtq̃ꝫ creanť. Qualia ſequũť ſingularia ſpẽrũ corporaliũ: qbus differũt: ⁊ vt aie ſint ita: ſed dĩnt ſuis ꝓprietatib⁹. ꝑꝑ q̃s corpa creata fuerũt: ſiue ſciam⁹ illas diſpoſitiones: ſiue nõ: aut aliquas illarum.

¶ Capitulum. IIII. De anima non deſinit eſſe: neq; tráſformatur in alia corpora.

A Quod aia non moriať in morte corpis. ratio hec eſt. Quia qcqd deſtruiť ad deſtructionẽ alterius: pendet ex eo aliquo mõ. Sed qcqd pendet ex aliquo: neceſſe eſt: vt aut ſit eo poſterius: aut ſit eo pus: eẽntia nõ tẽpore: aut habeat cũ eo eẽ ſimul. Si aũt aia ſic pẽdet ex corpore. ſicut ex eo cũ quo hꝫ eſſe ſimul: ⁊ hoc fuerit ei eſſentiale: ⁊ nõ accidentale. tũc vniuſcuiuſq; coꝝ eẽntia relatiua eſt ad alterũ: ⁊ ſic neq; corpus: neq; aia eſt ſuba. ſꝫ eſt vtrũq; ſuba. Si aũt eis eſt hoc accidentale ⁊ non ſubale: tunc deſtructo vno illoꝝ deſtrueť relatio que accidit alteri ⁊ non deſtrueť ad deſtructionẽ alteri⁹: quãuis ſic pẽdeat ex eo. Si aũt ſic aia pendet ex corpe: veluti eo poſterius: tũc corpus cã eſt eẽ aie. Cauſe aũt q̃tuor ſunt. Corpus ğ aut erit cã efficiẽs aie ⁊ dans ei eẽ: aut erit cauſa receptibilis eius ad modũ cõpoſitionis: ſicut elemẽta recipiũt corpa: aut ad modũ ſimplicitatis vt es imaginis: aut erit cauſa formalis: aut cauſa ꝑfecta. Impoſſe eſt aũt vt corpus ſit cã efficiẽs. Corp⁹ eni ex hoc q̄ eſt corp⁹ nõ agit aliqd: nõ facit eni niſi ꝑ ṽtutẽ. Si eniꝫ ageret per ſeipſuꝫ: ⁊ nõ ꝑ ṽtutes ſuas: tũc oẽ corpus ageret illã actionẽ. deide omnes ṽtutes corpales aut ſunt accidẽtes aut ſunt forme materiales. Impoſſibile eſt auteꝫ vt accidentia: ⁊ forme exiſtentes in materijs tribuant eſſe exiſtenti ſubſtãtie ꝑ ſe. nõ in mã: ⁊ eẽ ſube abſolute. Impoſſe eſt ẽt corpus eẽ cãm recipientẽ. Iã eni ꝓbauimus ⁊ oñdimus q̄ aia nõ eſt impreſſa in corpe aliquo mõ. ğ corpus non eſt formatũ forma aie rõnalis. neq; ad modũ cõpoſitionis: neq; ad modũ ſimplicitatis: ad hoc vt aliq̃ pars corporis cõponať ⁊ cõplexioneť aliq̃ cõpoſitiõe: vel aliqua cõplexione. in q̃ imprimať aia. Impoſſe eſt etiã corp⁹ eẽ formalẽ cãm aie: aut ꝑfectionẽ ꝑfectã. Melius eſt enim hoc eſſe eꝯ. ğ nõ pendet aia ex corpe vt cauſatũ: ex ſua cã eẽntiali: quãuis cõplexio ⁊ corpus cãe ſint aie accidentales. Cũ eni creať mã corpis: qḋ ſit dignũ fieri inſtrm aie. ⁊ eius regnũ: tũc cãe ſeparate que ſolent dare vnãquãq; aiam: creant aiam. ğ vt aias creent ſine corporib⁹ quib⁹ ꝓpria ſit creatio vnius nõ alterius eſt impoſſe. Et preter hoc etiã negauimus in premiſſis aias ante corpa eẽ multas nuõ. ⁊ ꝑter hoc etiã qḋ neceſſe eſt qḋ quicqd icipit eẽ ꝑcedet illud mã que ſit apta recipe illud: aut apta cõparari ad illud: ſicut oñdimus aľs. ⁊ preter hoc ẽt q̄ ſi poſſe eẽt vnãquãq; aiaꝫ creari ⁊ nõ creareť id in quo perficiť ⁊ operať: ocioſuꝫ eẽt eius eẽ. Nihil autẽ ocioſuꝫ aut ſuperfluũ eſt in nã. Quãdo qdẽ ğ hoc eſt ipoſſe. tunc in eis que ſunt nõ eſt poſſibilitas h̃. ſed cũ ſit aptitudo recipiendi aiam: ⁊ aptitudo inſtrõꝝ comitať: tũc creať a cauſis ſeparatis illud qḋ eſt aia: hoc aũt nõ cõtingit in aia tm̃: ſed in oibus formis habẽtibus initiũ. quarũ eſſe nõ ꝑponderat ſupra earũ nõ eſſe: niſi q: mã aptior eſt quantũ ad illas: ⁊ dignior illis. Sed q: creato vno creať ⁊ aliud: nõ iḋ opꝫ vt vno deſtructo deſtruať alterũ: nõ eni hoc cõtigit niſi cũ eſſe vnius fuerit ꝓpter eſſe alterius: aut in altero. Sepe eni cõtingunt aliq̃ ꝑꝑ alia qbus deſtructis remanent illa: q: eẽ illoꝝ nõ habuit eẽ ex illis. Et precipue cũ id qḋ dat eis eſſe fuerit aliud ab illo: ex quo vtraq; habẽt eſſe ſimul. ¶ Attribuens aũt aie eſſe nõ eſt corpus: neq; virtus corpalis: ſed ſine dubio eẽntia exñs nuda a materijs ⁊ mẽſuris. Et qñ qdẽ aia hꝫ eſſe ab illa: ⁊ nõ hꝫ ex corpore niſi debitũ hore que dꝫ eſſe tm̃. tũc nõ pendet eius eſſe ex corpe tm̃. Neq; eſt corp⁹ cã niſi accidẽtalis. ğ nõ cõcediť dici qḋ ſic pendeat aia ex corpe. vt corp⁹ debeat eẽ prius aia prioritate cãlitatis. Sed pars tertia ⁊ q̄ diximus in principio. hoc eſt q̄ aia pendet ex corpe. ſicut id qḋ eſt prius. Sed hec prioritas. ſi fuerit tẽporalis. impoſſibile eſt vt eẽ aie pendeat ex corpe. poſtq̃ꝫ prius eſt in eo in tẽpore. Si aũt eius ꝑoritas fuerit in eſſe nõ in tpe: qui modus ꝑoritatis eſt: vt cũ eẽntia ꝑoris fuerit: comiteť eã eſſe id qḋ eſt poſterius: ⁊ tunc hoc ꝑus nõ hꝫ eſſe: cum poniť deſtrui id qḋ eſt poſterius. Nõ vt q: poſterius poſuimus deſtructũ. iḋ opꝫ deſtrui id qḋ eſt prius. Sꝫ ob h̃ q̄ poſterius nõ põt deſtrui. niſi q: prius accidit ꝑori aliqd in nã ſua: qḋ deſtruxit illud: ⁊ tunc deſtruiť poſteri⁹. ğ ex poſitione deſtructionis poſterioris. non ꝓuenit deſtructio prioris. Sed poſitio deſtructionis ipſius prioris ponit poſterius deſtrui poſtq̃ꝫ accidit priori deſtrui i ſe. Et qñ quidẽ ita eſt: opꝫ vt cã deſtructiua ꝯtingat in ſubſtantiam aie: ꝑꝑ quã deſtruať corpus: ⁊ vt corpus nullo modo deſtruať ꝑꝑ cãm: que eſt eius ꝓpria. Sed corpus deſtruiť ex cauſis que ſunt eius ꝓpe ex ꝑmutatione cõplexionis ⁊ cõpoſitionis. ergo impoſſe eſt vt aia pendeat ex corpe. ſicut prius nã: ⁊ poſtea deſtruať corpus aliquo modo cã ſui ipſius: ergo nõ eſt inter illa hic modus pẽdẽdi. Et quãdo qdẽ ita eſt in re. tũc oẽs modi pẽdẽdi deſtructi ſũt. Reſtat ğ vt nullius coꝝ eẽ pẽdeat ex altero. Eſſe aũt aie pẽdet a ꝑncipijs alijs que nõ ꝑmutanť: neq; deſtruunť. ¶ Dicemus ğ q̄ nulla cã deſtruit aiam aliquo modo. Quicqd ſolet deſtrui ex aliq̃ cã que ſit in eo in illo eſt potẽtia deſtruẽdi. in quo eſt ante deſtructionẽ effect⁹ permanẽdi. B Aptitudo autẽ eius ad deſtructionẽ non eſt ex ſuo effectu ꝑmanẽdi. Intentio eni potentie: alia eſt ab intentione effectus: ⁊ relatio huius potentie. alia eſt a relatione huius effectus. Relatio eni huius potẽtie eſt ad

In parte hac capi. ſcdo per totum.

deſtruendum: ⁊ relatio huius effectus ad permanendũ ergo ex duabus cauſis diuerſis ſunt in re he due intẽtiones. ¶ Dicemus igit̃ ꝙ in omnibus compoſitis ⁊ ſimplicibus exiſtentibus in cõpoſitis: poſſunt coniungi effectus permanendi: ⁊ potentia deſtruendi. In rebus autez ſimplicibus ſeparatis per ſe: impoſſibile eſt hec duo coniungi. ¶ Et abſolute dicimus ꝙ impoſſibile eſt coniungi in aliquo vnius eẽntie: has duas intentiones. Quicqd aũt permanet: ⁊ habet poſſe deſtrui: permanendi habet poſſe: permanentia autem eius non eſt oĩno neceſſaria: ⁊ quia neceſſaria non eſt: eſt poſſibilis: poſſibilitas autem que hȝ duo extrema eſt natura potentie: ergo eſt in ſubſtantia eius potentia permanẽdi: ⁊ effectus permanẽdi. Jam autem conſtat ꝙ effectus permanentie illius: ſine dubio non eſt potentia permentie illius: ⁊ hoc conſtat. q̃ effectus permanentie illius eſt aliquid qđ accidit habenti potentiam permanendi. Ipſaȝ autẽ potentiã nõ habȝ eſſentia permanendi que eſt in effectu. Sed habet eam id cui accidit in ſua eſſentia permanere in effectu: que eſt veritas ſue eſſentie. Sequitur ergo ex hoc vt eius eẽntia ſit compoſita ex aliquo qđ cũ habuerit eẽntia eius ſit in effectu que eſt forma in vnaquaqȝ re: ⁊ ex aliquo habẽti hunc effectũ quod habebat in natura ſua potentiã eius: que eſt mã eius: ergo ſi aĩa eſt ſimplex abſolute non diuidit̃ in formã ⁊ materiã: ſed ſi eſt cõpoſita dimittamus nunc compoſitionẽ: ⁊ cõſideremus ſubſtãtiã que eſt materia. Et cõuertamus verbũ ad primã eius materiã ⁊ loquamur de ea dicentes: ꝙ ipſa materia aut diuiditur in formã ⁊ materiã: ⁊ ſic ſemꝑ: qđ eſt impoſſibile: aut nõ deſtruetur id qđ eſt ſubſtãtia: ⁊ radix. Noſtra autẽ locutio eſt de hoc qđ eſt ſubſtantia ⁊ radix: qđ vocamus animã. Non enim eſt locutio noſtra de re compoſita ex ipſa ⁊ alio. ¶ Manifeſtuȝ eſt igitur ꝙ in eo qđ eſt ſimplex nõ compoſitum: aut radix compoſiti: non conueniunt effectus permanendi: ⁊ potentia deſtruendi compoſitione ſue eſſentie. Si igitur fuerit in eo potentia deſtructionis impoſſibile eſt eſſe in eo effectum permanendi. Si autẽ fuerit in eo effectus permanendi ⁊ habuerit eſſe: tunc nõ eſt in eo potentia deſtruendi: ergo manifeſtũ eſt ꝙ in ſubſtantia aĩe nõ eſt potentia corrumpendi: ſed generatorũ corruptibiliũ. Corrumpit̃ enim qđ eſt compoſitũ ⁊ coniũctum: potentia vero deſtruendi non eſt in intentione ſm quã vnũ compoſitũ eſt: ſed in materia que eſt potẽtia receptibilis: vtroꝝqȝ ꝯtrarioꝝ: ergo in deſtructo compoſito non eſt potentia permanendi vel deſtruendi: neqȝ cõiunguntur in eo. Materia autẽ aut eſt permanẽs nõ ꝓpter potentiã ex qua apta eſt ad permanendũ: ſicut qdã putauerunt: aut eſt permanens ꝓpter potentiaȝ ex qua permanet: que non eſt potentia deſtruendi. nam in potẽtia deſtruendi habet aliud qđ contingit in eam. ¶ Potentia vero deſtructionis ſimpliciuȝ: que ſunt in materia eſt in ſubſtantia quã habet materia: nõ in ſubſtãtia eoꝝ. Probatio autẽ que affirmat omne generatũ eſſe corruptibile ſm hoc ꝙ finitur virtus permanendi: ⁊ ob hoc corruptio ei ſit neceſſaria per hoc ꝙ eſt compoſitũ vel generatũ ex materia ⁊ forma: in cuius materia eſt virtus permanendi ipſam formam: ⁊ virtus corrumpendi: ex quibus duobus conſtat ſimul: ſicut iam didiciſti: ergo oſtenſum eſt animã humanã non corrumpi vllo modo. Et ad

C boc perduximus noſtrum verbum nutu diuino. ¶ Jaȝ enim oſtendimus ꝙ anime non fuerunt create ⁊ multiplicitate niſi cum aptitudine corporum: eo ꝙ ſm aptitudineȝ corporũ: opȝ attribui eſſe aĩe a cauſis ſeparatis. Et patuit etiã ꝙ hoc non ſit caſu vel fato ita vt anima creata non fuerit creata: niſi qꝛ per cõplexionẽ debebat creari anima que eam regeret. Sed aĩa habuit eſſe: ⁊ caſu accidit: aut corpus haberet eſſe cũ illa a quo penderet: hoc enim non eſt cauſa eẽntialis multiplicitatis vllo modo. ſed eſt fortaſſe cauſa accidentalis. Jam enim docuimus ꝙ cauſe eſſentiales debent prius creari: ⁊ poſt illas accidentales. Et quãdo qdẽ ita eſt. tunc omnis corporis cuȝ creata fuerit ſue materie cõplexio: opȝ creari animã: hoc autẽ nõ opȝ in vno corpore tantum ⁊ non in alio. Singularia enĩ ſpẽrũ non differunt in eis ex quibus cõſtituũt̃: neqȝ eſt poſſibile vt vnũ corpus humanũ debeat habere animam qua perficiatur: ⁊ aliud corpus eiuſdem cõplexionis in ſpecie non debeat hoc idem: ſed ſi caſu accideret hoc eſſet. Si vero non accideret hoc non eſſet illius ſpeciei: cuius illud eſt. Si autem poſuerimus ꝙ vna anima transferatur ad multa corpora: vnicuiqȝ autẽ corpori per ſe debet anima creari: que pendeat ex ipſo: tũc vnũ corpus habebit duas animas ſimul. deinde non ſic anima pendet ex corpore: quaſi impreſſa in eo: ſicut iam ſepe oſtẽdimus: ſed ſic pendet ex eo: ſicut circa qđ occupatur ⁊ cognoſcit: ⁊ qđ patitur ex illa. ¶ Omne autez animal cognoſcit ⁊ percipit animam ſuam vnaȝ eſſe que eſt imperans: ⁊ regens ſuum corpus qđ habet. Si autez eſt ibi alia aĩa quã non percipit animal: neqȝ occupat̃ circa ſuum corpus: tunc non pendet ex illo corpore. Nõ enĩ anima pendet ex corpore niſi hoc modo: ergo nullo modo transfertur anima ad aliud corpus: ⁊ hoc ſufficiat ei. qui huius rei ſummam querit. Debes autez ſcire hoc multis modis poſſe exponi. ¶ De aĩa pẽdet ex corpe.

¶ Capitulum. V. De intelligẽtia agente: ⁊ de patiente in noſtris animabus.

DIcemus ꝙ anima humana prius eſt intelligens in potentia. deinde fit intelligens in effectu. ¶ Omne aũt qđ exit de potentia ad effectum: non exit niſi per cauſam: que habet illud in effectu: ⁊ extrahit ad illum: ergo hec eſt cauſa per quã anime noſtre in reb⁹ intelligibilibus exeunt de potentia ad effectuȝ. Sed cauſa dandi formam intelligibilem non eſt niſi intelligẽtia in effectu: penes quã ſunt principia formarum intelligibilium abſtractaruȝ. Cuius comparatio ad aĩas noſtras eſt ſicut comparatio ſolis ad viſus noſtros: qꝛ ſicut ſol vĩr per ſe in effectu: ⁊ videt̃ luce ipſius in effectu: qđ non videbat̃ in effectu: ſic eſt diſpoſitio huius intelligẽtie quãtũ ad noſtras animas: virtus enĩ rationalis cuȝ conſiderat ſingula: que ſunt in imaginatiõe: ⁊ illuminat̃ luce intelligentie agẽtis in nos: quã ꝑdiximus: fiunt nuda a materia. ⁊ ab eius penditijs ⁊ imprimunt̃ in anima rationali: nõ q̃ſi ipſa de imaginatiõe mutet̃ ad itellm nr̃m: neqȝ qꝛ intẽtio pendẽs ex multis. cũ ipſa in ſe ſit ꝯſiderata nuda: per ſe faciat ſimilẽ ſibi. Sed qꝛ ex cõſideratione coaptatur anima: vt emanet in eam ab intelligẽtia agente abſtractio. Cogitationes enĩ ⁊ cõſiderationes motus ſũt aptantes aĩam ad recipiẽdũ emanationeȝ: ſicut termini medij ꝓparãt ad recipiẽdũ ꝯneȝ neceſſo: quãuis illud fiat vno modo: ⁊ hoc alio: ſicut poſtea ſcies. Cuȝ autẽ accidit anime rationali comparari ad hãc formam nudam mediante luce intelligentie agentis: ꝯtingit in aĩa ex forma quiddam qđ ſm aliquid eſt ſui generis: ⁊ ſm aliud non eſt ſui generis. Sicut cum lux cadit ſuper colorata: ⁊ fit in viſu ex illa luce operatio que nõ eſt ſimilis ei ex omnĩ parte: imaginabilia vero ſunt intelligibilia in potẽtia: ⁊ fiũt itelligibilia in effectu: nõ ipſa eadẽ: ſed que excipiunt̃ ex illis. imo ſicut operatio que apparet ex formis ſenſibilibus: nõ ipe forme mediãte luce: ſȝ aliud. qđ hȝ cõparatio nẽ ad illas: qđ fit mediãte luce i rteptibili rcte oppoſito: A

¶ Qualiter intellectus innaſcitur in aia.

B SIc anima rationalis cũ coniungiť formis aliquo modo coniunctionis aptať ad ħ vt cõtingant in ea ex luce itelligentie agentis ipſe forme nude ab omni permixtione: pmuz autẽ qḋ percipit de eis humanus intellectus eſt id qḋ de eis eſt eſſentiale ⁊ accidẽtale: ⁊ id cuius cauſa ſunt ſimiles imaginationes ille ⁊ differũt. Sed intentiones quibus non differunt ipſe forme ſumit vna intentio in eſſentia itellectus cõparatione ſimilitudinis. Sed cõparatione eius in quo differunt fiunt multe: ergo intellectus poteſtatẽ habet multiplicãdi de intẽtionibus: q̃ ſũt vna: ⁊ adunãdi que ſunt multe. Sed adunatio multorũ. fit duobus modis. vno vt itentiões que ſunt multe ⁊ differentes dimenſionibus ⁊ imaginationibus fiãt vna intẽtio: cũ nõ differunt in diffinitione: alio vt de intentionibus generũ: ⁊ differẽtiarũ cõponať intentio vna: in diffinitione. ¶ Modi aũt multiplicãdi fiunt ecõuerſo iſtorũ. Iſti aũt modi ſunt de proprietatibus humani itellectus: quos nõ habet alia vtus. Alie eni virtutes apprehẽdunt: ꝙ eſt multũ ſicut eſt multũ: ⁊ vnum ſicut eſt vnũ. Cũ aũt apphendũt vnũ qḋ eſt ꝯiunctũ ⁊ cõpoſitũ ex aliq̃bus: ⁊ eoꝝ accidentibus: nõ pñt ſepare accidentalia eoꝝ ab eſſentialibus eoꝝ. Cũ autẽ aliquã formã repreſentat ſenſus imaginationi: ⁊ imaginatio intellectui: ⁊ intellectꝰ excipit ex illa intentionẽ. ſ; poſtea repreſentauerit ei aliã formã eiuſdẽ ſpeciei: que non eſt alia niſi numero. iaz nõ excipiet intellectus ex ea aliã formã preter quã accepat vllo modo: niſi ſm accidẽs: qḋ eſt illius ꝓpriũ: ex hoc qḋ eſt illud accidens: ita vt aliqñ accipiat illã nudã: aliquãdo cũ illo accidente: ⁊ ꝓpter hoc diciť: ꝙ ſocrates ⁊ plato ſunt vna intẽtio in humanitate. Non ꝙ humanitas q̃ eſt coniuncta proprietatibus ſocratis: ipſa eadẽ ſit cõiuncta proprietatibus platonis: quaſi ambo haberent vnaz eſſentiã: ſicut fit in amicicia: ⁊ in alijs relationibus. Sed qꝛ humanitas multiplicata eſt in eſſe: humanitas. n. vna nõ eſt in qua cõueniãt que repreſentẽt eſſe extrinſecum. ita vt ipſa eadẽ ſit humanitas platonis ⁊ ſocratis: ħ aũt declarabitur in doctrina ſapiẽtie. Qḋ aũt de hoc intelligitur hoc eſt qḋ prima forma humana que precedit: ipſa prodeſt tantũ anime ad cognoſcendũ formã humanaz. Secũda vero nihil ꝓdeſt. Intentio eni impreſſa anime eſt vna: que nõ eſt niſi imaginatio ṗma: ⁊ imaginatio ſecũda nihil operať. Potuit aũt vnaqueqꝫ ꝑcedere ⁊ operari illud idẽ in aia: non ſicut hic homo ſingularis: ⁊ hic equus. ¶ Intellectus aũt cũ apprehẽdit aliqua inter q̃ eſt prius ⁊ poſterius: ſolet itelligere cũ illis tẽpore nec tõ. non in tpe. ſed in momẽto. ¶ Intellꝰ eni itelligit tẽpus in ꝯne ⁊ in terminis: ⁊ hoc ſubito. ¶ Qḋ aũt itellꝰ nõ pt formare ea que ſunt in vltimo itelligibilitatis: ⁊ abſtractionis a mã: hoc nõ hꝫ ex aliquo qḋ ſit in eſſentia illaꝝ rerũ: nec ex aliquo ꝙ ſit in nã intellꝰ: ſ; ex ħ ꝙ aia ipedita eſt in corpe ⁊ ex corpe: ⁊ ꝙ in multis eget corpe. Sed corpus elõgat eã a dignioribus ſuis perfectionibꝰ. Hoc eniz ꝙ oculus nõ põt intueri ſolẽ: nõ hꝫ ex aliquo qḋ ſit in ſole: neqꝫ ex hoc ꝙ ſol nõ appeat: ſ; ex īfirmitate ocli. Sed cũ auferť de noſtra aia ipſa aggrauatio ⁊ ipedimẽtũ: tunc intelligẽtia aie de his eſt melior q̃ꝫ hꝫ aia: ⁊ q̃ eſt purior ⁊ delectabilior. Sed quia noſter ſermo hic nõ eſt de aia: niſi ſm ꝙ eſt aia. i. ſm ꝙ eſt iuncta mãe huic. tũc non debemus loqui qḋ erit de aia poſt mortẽ: cũ loquamur de nã. donec ꝑueniamus ad doctrinã ſapiẽtie: ⁊ ſpeculemur res ſeparatas: qꝛ doctrine nãlis nõ eſt ꝓpriũ ſpeculari: niſi ꝙ eſt rerũ naturaliũ: ⁊ que habet cõparationẽ ad materiã ⁊ motũ. Sed dicemꝰ ꝙ formatio intellectus differt ſm eſſe rerũ. Res eni ſubtiliſſimas nõ põt aliqñ itellectus apprehẽdere: qꝛ excedũt eũ: que vo ſunt debilis eſſe: vt motus ⁊ tẽpus: ⁊ materia: aliqñ eſt difficile intelligi. eo ꝙ ſunt debilis eſſe. ¶ Priuationes autez nõ apprehendit intellectus in effectu abſoluto: priuationẽ eni apprehendit per hoc ꝙ apprehendit habituz eiꝰ. Sed intellectus apprehendit priuationẽ ex hoc ꝙ ipſe fuit habens priuationẽ. Malũ ergo ex hoc ꝙ eſt malũ. ⁊ impotẽtia. ⁊ eſt priuatio ṗuationũ ſi apprehendit itellectus nõ apprehendit: niſi ex hoc qḋ eſt ſimilitudo inter hũc ⁊ illam potentiã. Intelligentia eni cui nihil potẽtie annexũ eſt: nõ intelligit ṗuationẽ: neqꝫ maluz: ſm ꝙ eſt priuatio ⁊ malũ: nec formanť in ea: qꝛ in eis que ſunt: nõ eſt aliqḋ malũ abſolute. Ari. ſcđo meta.t.ſ.

¶ Capitulũ. VI. de gradibus actionũ intellectus: ⁊ de altiore graduũ eius qui eſt ſenſus intellectus.

DIcemus Qꝛ anima intelligit eo ꝙ apprehendit in ſe ipſa formã intellectoꝝ nudoꝝ a mã: ſed hoc ꝙ forma ẽ nuda: aut ideo eſt: qꝛ intellectus eã denudat: aut qꝛ forma in ſeipſa nuda eſt a mã: ⁊ nõ eſt opꝰ aie denudare eã. Anima aũt intelligit ſeipſaz: ⁊ hoc ꝙ intelligit ſeipſaz: facit eã intelligere ſe eẽ: ⁊ intelligentẽ ⁊ rez intellectã: ⁊ intellectũ. In eo vero ꝙ itelligit ceteras formas nõ facit ita. Ipſe eni per ſe in corpe ſunt ſemꝑ: ⁊ in poꝰ ⁊ in intellectu: quãuis in aliq̃bus rebꝰ exeant ad eſſe actũ. Illud aũt ꝙ diciť. ꝙ ipa anima ſit ipe res intellecte: impoſſe eſt ſm me: ħ eni nõ itelligo qḋ dř. ꝙ vna res fiat alia: neqꝫ intelligo q̃liter hoc eẽ poſſit. Quicq̃d eni depoſit vnã formã ⁊ iduit aliã: ipm eſt cũ ṗma forma aliqḋ: ⁊ cũ ſcđa aliud. primũ veriſſime nõ fit ſcđm. niſi primũ deſtruať: ⁊ nõ remãſerit niſi eius ſubm vel aliqua ps eius. Si aũt nõ ſit ita ingramus qualiter ſit. ¶ Dicemuſ ğ ꝙ cũ aliq̃d fit aliud. illud ṗmũ aut hꝫ eẽ: aut nõ: ⁊ ſcđm: aut hꝫ eſſe: aut nõ. Si aũt habuerint eſſe: tunc duo eẽntia ſũt nõ vnũ. Si aũt primũ nõ habuerit eſſe: tunc hoc qḋ erat aliq̃d fit nihil: ⁊ qḋ erat nihil ſit aliquid. hoc aũt nõ ẽ intelligibile: primũ eteni ⁊ ſi deſtruiť: nõ tñ fit aliud: niſi quũ deſtruiť ipſuz: attribuiť eſſe alij rei. Aia ğ quõ ſit forma aliarũ rerũ? Qḋ aũt magis decipit hoies in hoc. eſt ille qui cõpoſuit librũ iſagogarũ qui amabat loq̃ veriſilia: ⁊ ꝓbabilia: ſatiſfaciẽs ſibi ⁊ alijs veriſimilitudine: ꝙ poſſunt perpendere docti hoies: ex libris eiꝰ q̃ intitulanť de intellectu. ⁊ de intellectis: ⁊ de anima. Concedo autẽ formas rerum ſubſiſtere in anima: decorantes: ⁊ nobilitantes eã: quarũ quaſi locus eſt aia: mediante intellectu materiali. Si aũt aia ſit forma aliquarũ rerũ q̃ ſunt in effectu: forma aũt eſt effectus: imo ipſa eſt effectus. In eſſentia vero forme nõ eſt virtus recipiendi aliq̃d: neqꝫ vtus recipiẽdi aliq̃d eſt niſi in receptibili rei: tũc opꝫ vt aia nõ ſit vtus recipiẽdi aliã formã: vel aliq̃d aliud. Sed nos videmus eã recipe aliã formã ꝑter illã: vñ ſi illa nõ recipitur: poſtq̃ꝫ nõ fuerit diuerſa ab hacerit mirũ: qꝛ recipiẽs ⁊ nõ recipiens erũt vnũ. Si aũt fuerit diuerſa ab ea: tũc aia ſine dubio fiet alia a ſeipſa. ſi ipſa eſt forma itellecta. hoc aũt totũ nihil eſt. Aia eniz eſt intelligens. Intellectꝰ vo aut vocabiť virtus eius qua intelligit. Aut vocabiť ipſa ſua forma intellectoꝝ ſuoꝝ: que qꝛ ſunt in aia intellecta ſunt. ergo intellectus ⁊ intelligens: ⁊ intellectũ: nõ ſunt vnũ in noſtris aiabus. Concedo autẽ hoc poſſe eſſe in aliquo: ſicut ſignificabiť ſuo loco. ¶ Similiter intellectum materialẽ. ſi volunt appellare aptitudinẽ aie abſolutã in nobis: ſp eſt ꝑmanẽs dũ ſumus in hoc corpore. Si autẽ volumus appellare intellectũ mãlẽ aptitudinẽ anime ſm vnamquamqꝫ rem: aptitudo deſtruitur cum

A Ari. 3. de aia. t. 15.

B habet eſſe effectus. ¶ Poſtꝗ̃ igiᷓ iam hoc cõprehendi-
ſti: dicemꝰ ꝙ formari intelligibilia fit tribus modis. vno
cũ aliquid formaẽ in aĩa in effectu diſtincte ⁊ ordinate.
Sed aliqñ illa diſtinctio ⁊ ordinatio nõ eſt neccĩa: ſed cõ
mutabilis. exempli grã. cum ordinaueris in anima intẽ-
tiones verboꝝ ſignificantium hoc qḋ diciẽ: ꝙ oĩs hõ eſt
aĩal: inuenies intellectũ vniuſcuiuſqꝫ hoꝝ vlem: qui nõ
formaẽ niſi in ſuba incorporea. ¶ Ad hoc aũt vt forme
tur in ea: neceſſe eſt ibi prius ⁊ poſterius. Si aũt cũ mu-
taueris hoc ⁊ ordinaueris aliter intentiones formatas:
ſicut cum dicis ꝙ aĩal predicaẽ de omni hoĩe: non dubi
tabis hunc ordinez: ſm ꝙ eſt ordo ĩtẽtionũ vniuerſaliũ
nõ eſſe ordinatũ niſi in ſubſtãtia nõ corporea: quamuis
alius ſit hic ordo ꝗ̃ primus. Sed hoc ſm auditũ nõ ſm
intellectũ. Hi eñi duo ordines ſunt diuerſi: ſed intellecꝰ
purus idem eſt. ¶ Secũdo cũ intellectus rei iam acqui
ſitus eſt ſm operationes: ſed aĩa auertiẽ ab eis: ⁊ non re-
ſpicit ad id qḋ iam intellexerit: ſed eſt mutata ab illo in-
tellecto ad aliud. Non eñi eſt in potẽtia animarũ noſtra
rũ: vt omnia intelligant ſimul ſubito. ¶ Tertio cuz ali
qḋ dubium a te queriẽ de his que iam ſciſti: vel que ſci-
re poteras: ſed heſitas reſpõdere in illa hora: ſecurus inde
veriſſime te poſſe reſpõdere: quãuis poſtea non ſit apud
te adhuc ordinata reſponſio aliquo modo. Sed incipis
preordinare in tua aĩa vt reddendo reſponſuz qḋ proue
nit ex illa certitudine ſciendi illud qḋ habes ante diſtin-
ctionẽ ⁊ ordinationẽ eius. Differẽtia autẽ inter p̃mã for-
mationẽ ⁊ ſaz manifeſta eſt. prima eñi eſt ſicut id qḋ de
theſauro eductũ: ⁊ aliqḋ de eo agis. Scḋa ſicut id qḋ ha-
bes in theſauro: ⁊ nõ agis aliquid de eo. tertia ṽo a p̃ma
differt in h qḋ nõ eſt aliquid ordinatũ in cogitatione ali
quo mõ: ſed eſt ſicut ĩchoatio ordinis cũ adiunctiõe cer-
titudinis. Et differt a ſecunda: quia non eſt qḋ reſpicia-
tur: ſed reſpicitur aliquo modo conſiderandi in actu ve-
riſimili cui ꝓpria eſt cõparatio ad aliquid qḋ eſt quaſi
repoſitũ. Si quis aũt dixerit ꝙ hec ſciẽtia eſt in potẽtia
ſed potẽtia ꝓpinqua effectui. h falſuz eſt. habẽs enim h
habet certitudinẽ in effectu acquiſitã: quã nõ eſt neceſſe
acquirere: neqꝫ per potẽtiã remotã: neqꝫ per propinquã.
Ipſa aũt certitudo: certitudo eſt habẽdi hoc qḋ hꝫ apud
ſe hoc: ⁊ vt cum voluerit illud ſcire: ſciat: ⁊ ſic certitudo
eius in effectu eſt quaſi hec iam acquiſitio eſt: que voca-
tur in effectu: acquiſitio eñi alicuius acquiſitio eſt. h igi-
tur ꝙ inuimus acquiſitũ eſt in effectu. Sed impoſſibile
eſt certũ fieri ꝙ id qḋ neſcit ſit ei cognitũ in effectu: ⁊ re-
poſitũ apud ſe: quo mõ autẽ certificabiẽ de diſpoſitione
alicuius: niſi qꝛ h ſm ꝙ ſit certũ: eſt ei cognitum. Id igi-
tur qḋ inuimus: duo ꝯtinet in ſe. ſ. cognitũ ĩ effectu: ⁊ cer-
titudinẽ in effectu habẽdi penes ſe hoc repoſitũ: ſed illḋ
ſimplr eſt cognitũ apud eũ: hoc aũt qḋ vult facere cogni
tũ alteri. Mirũ eſt aũt qḋ hic reſpõdẽs ordinet ꝙ in eiꝰ
aĩa ſubito venit: qui cũ docet aliũ incipit ipſe adiſcere do
ctrinã que eſt ſecundi modi. In quo ordinaẽ ipſa forma
ſm ordinẽ quo ordinaẽ penes illũ qui ab eo recipit. vnꝰ
aũt iſtoꝝ modoꝝ eſt ſcia cogitabilis: cuius vltima perfe
ctio nõ cõpleẽ: niſi cũ ordo eiꝰ cõponiẽ: alius aũt eſt ſcia
ſimplex: in qua nõ ſolet gñari forma poſt formaz: ſed eſt
vna ex q̃ forme ꝓueniũt in receptibili eaꝝ: ⁊ hec ſcia eſt
efficiens id qḋ vocamꝰ ſciaz cogitabilẽ: ⁊ eſt principium
eius. ⁊ ipſa eſt ṽtus aĩe intellectiua abſoluta: que eſt ſilis
ĩtelligẽtijs agentibꝰ: ordinare aũt non hꝫ aĩa niſi ex hoc
qḋ eſt aĩa: qḋ ſi nõ hrẽt: nõ hrẽt ſciam aĩalẽ. ¶ Aĩa eniz
rõnalis quomõ hꝫ p̃nᵐ ex aĩa: qḋ p̃nᵐ hꝫ ſciam p̃ter ſapiẽ
tiã aĩe: hoc eſt cõſiderandũ: hoc aũt debes ex tua aĩa itel
ligere. ¶ Debes etiã ſcire ꝙ in noſtro puro ĩtellectu nõ
eſt multitudo vllo modo: neqꝫ ordo formarum. ¶ Ipſe
eñi eſt principiũ oĩs forme emanãtis ab eo in aĩa. ¶ De C
bes etiã tenere ſimiliter eſſe diſpoſitionẽ ſeparatoꝝ pu
re: in hoc qḋ intelligũt aliqua. ¶ Intellectus eñi noſter
eſt intellectus intelligens formas: ⁊ creans illas nõ cuiꝰ
eſt formare: aut qa eſt ĩ forme anime: formare eñi aĩe ſa
pientis hoĩs ſm ꝙ eſt anima nõ eſt niſi formare ordina
te ⁊ diſtincte: vnde ipſa anima non eſt ſimplex omnino.
Oĩs autem apprehenſio intelligibilis eſt ſimilitudo ali-
qua ad formã ſeparatã a materia: ⁊ ab eius accidentibus
materialibus: ſicut prediximus: ſed aĩa habet h ex h qḋ
eſt ſubſtãtia recipiens impreſſa ab eo. Intelligẽtia vero
habet h ex hoc qḋ eſt principiũ ⁊ ſubſtantia agens: ⁊ cre-
ans: qḋ autẽ propriũ eſt eius ex p̃ncipalitate eius ad ani
mã: eſt eius intelligibilitas in effectu: qḋ vero ꝓpriũ eſt
anime ex h qḋ informaẽ ex ea: ⁊ recipit ab ea eſt eius in-
telligibilitas in effectu. Qḋ aũt debes ſcire de diſpoſitio-
ne formarũ que ſunt in aĩa: h eſt qḋ dicemus. ſcꝫ ꝙ ima-
ginata: ⁊ quecũqꝫ adhererẽt eis. cũ aĩa auertitur ab eis ſũt
repoſita in ṽtutibus cõſeruatiuis eorũ: que vere nõ ſunt
apprehendentes. Si eñi h eſſet: eſſent apprehendentes:
⁊ cõſeruãtes ſimul: ſed ſunt theſaurus ad quẽ cũ conuer
tit ſe virtus apprehendẽs iudicãs. imo eſtimatio: aut aĩa
aut intellectus inueniet ea iam haberi. Si autez non in-
uenerit ea neceſſe habebit redire ad perquirenduz ⁊ re-
miniſcendũ: qḋ ſi non fieret neceſſe eſſet nobis dubitare
de omni anima occupata ab aliqua forma: an ipſa forma
haberet in ſe: an nõ haberet eã niſi in potẽtia. ¶ Et dubi
taremus quo mõ memoraretẽ: ⁊ cum non fuit apud aĩaz
in quo fuit ⁊ anima cui adheſit: quouſqꝫ reuocareẽ hec
forma. Animalis aũt aĩe diſcrete ſunt ṽtutes: ⁊ vnicuiqꝫ
virtuti per ſe ſeparati attributa ſunt iſtrumẽta: ⁊ formis
aſſignatus eſt theſaurus: quas aliqñ nõ cõtẽplatur eſti-
matio: ⁊ aſſignatus eſt itentionibus theſaurus: q̃s aliqñ
nõ ꝯſiderat eſtimatio. Nõ eñi eſtimatio eſt locus in quo
ſtabilianẽ iſta: ſed eſt iudicans. Et ꝓpter hoc dicimus ꝙ
extimatio aliqñ reſpicit formas ⁊ intentiones repoſitas
in his duabus virtutibus: ⁊ aliqñ auertiẽ ab eis. ¶ Di-
cemus nunc de humanis animabus an ipſa intelligen-
tia: intelligibilia que apprehendũt: ⁊ deinde cõuertunẽ
ab illis ad alia non ſint in illis perfecte in effectu: ⁊ ideo
ipſe nõ intelligunt ea perfecte in effectu: an habeãt the-
ſaurũ in quo reponãt. Sed hic theſaurus aut eſt eſſentia
earũ: aut corpus earũ: aut aliqḋ corꝑale earũ. ¶ Iaz aũt
diximus ꝙ corpus earũ: ⁊ qḋ pẽdet ex corꝑe earũ nõ eſt
dignũ ad hoc: neqꝫ eſt dignũ: vt ſit ſubm intelligibilium:
qꝛ nõ eſt dignũ: vt forme intellecte ſint ſitum habentes.
ſed coiunctio earũ cũ corpore faciet eas habere ſituz. Si
aũt eẽnt in corpore habentes ſitum: nõ eſſent intelligibi-
les. Aut dicimus ꝙ ipſe forme intelligibiles: ſunt res ꝑ ſe
exiſtentes: quarũ vnaqueqꝫ eſt ſpẽs: ⁊ res per ſe exiſtẽs.
ſed intellectus aliqñ aſpicit illas. ⁊ aliqñ auertiẽ ab illis.
⁊ poſtea cõuertiẽ ad illas. Et eſt anima quaſi ſpeculum.
ipſe vero quaſi res extrinſece: que aliqñ apparent in ea: ⁊
aliquãdo non apparent. Et hoc fiat ſm comparationes
que ſunt inter eas ⁊ animã. Aut ex principio agente ema
net in anima forma poſt formã: ſm petitionẽ anime. a q̊
principio poſtea cum auertitur ceſſat emanatio: qḋ ſi ita
eſſet: eẽt neceſſe omnibus horis adiſcere ſicut primitus.
¶ Dicemꝰ ḡ vltimã p̃tẽ huius diuiſionis eſſe verã. Im D
poſſibile eſt eñi dici hanc formã eſſe in aĩa in effectu ꝑfe
cte: ⁊ nõ intelligi ab ea in effectu ꝑfecte. Senſus eniz de
hoc ꝙ eam intelligit nõ eſt niſi qꝛ forma exiſtit in ea: vñ
impoſſe eſt corpus eſſe theſaurũ eius: ⁊ impoſſe eſt etiam
eſſentiaz anime eſſe eius theſaurũ: hoc eñi qḋ eſt theſau-

ras eius:nihil aliquid eſt:niſi q2 forma itellecta exiſtit iſta ea. Et nos ſic intelligimus. Nō eſt aūt ſic apprehēſio forme. Apprehēdere eteni formā nō eſt theſauri:ſed tm̄ retinere. Alterius eteni v̄tutis eſt apprehēdere:formas autē memoratas ⁊ formatas eē in aliq̄:nō eſt ſenſus ipſas apprehēdere. ſicut formas ſenſibiles eē in aliquo nō eſt ſenſus. Uñ corpa:in qb⁹ ſunt for̄ ſenſibiliū nō ſunt apprehēdētia. Apprehēſionē vo ſm q eſt v̄tus apprehēdētis neceē eſt fieri ab eo:a quo ſolet ip̄rimi ipſa forma aliquo mō ip̄reſſionis. In memoriali aūt ⁊ formali nō ip̄rimūt forme niſi ſm q ſunt inſtrā:⁊ hn̄t corp⁹ retinēs ipſas formas niſi ꝓpinquas gerēti ipſaꝫ v̄tutē apphēdētē:q̄ ē ſicut imaginatio ⁊ extimatio:ita vt cōſideret eas cū vult:ſicut retinēt formā ſenſatā circa ſenſuꝫ:ad hoc vt inquirat eaꝫ ſenſus cū voluerit:hoc ẽt pōt itelligi in memoriali ⁊ formali:nō in aia:formā eni intellectā eē in aia.hoc ideꝫ ē qđ apphēdi eā. ¶ Idē poſtea declarabimus adhuc in ſapia pma: q hec for̄ nō eſt p ſe ex̄ñs. Reſtat ḡ vt vlti a pars ſit v̄a:⁊ vt diſcere nō ſit niſi acq̄rere pfectā aptitudinē cōiungēdi ſe itelligentie agēti:quouſq3 fiat ex ea itell̄s:q eſt ſimplex a q̄ emanēt for̄ ordinate mediāte aia in cogitatione. ¶ Aptitudo aūt q̄ p̄cedit diſcere ē impfecta:poſtquā aūt diſcit̄ eſt integra. ¶ Cū eni trāſit in mēte eius q diſcit id qđ coheret cū itellecto inq̄ſito:⁊ ꝯuertit ſe anīa ad inſpiciēdū. Ipſa aūt inſpectio eſt cōuerſio aie ad p̄ncipiū dans itell̄m cū eni aia cōiungit̄ intelligentie emanat ab ea v̄tus itell̄s ſimplicis:quā ſeq̄t emanatio ordinādi. ¶ Si vo auertit̄ a p̄ fiūt ipſe for̄ in po⁹:ſed po⁹ ꝓxima. ḡ p⁹ diſcere eſt ſicut oculi curatio:q factus ſanus:cū vult aſpicit aliqd vñ ſumat aliquā formā. ¶ Cuꝫ vo auertit̄ ab illo:fit illud ſibi in po⁹ ꝓxima effectui. Dū aūt aia humana gñalr̄ eſt in corpe:nō pōt recipe ſubito itelligētiaꝫ. Sed eius diſpō eſt ſic dicim⁹. ¶ Cū.n.dr̄ plato eſt ſciēs itelligibilia:hic ſenſus eſt:vt cū voluerit reuocet formaꝫ ad mētē ſuā. ¶ Cuius ẽt ſenſus eſt:vt cū voluerit poſſit cōiungi itelligētie agēti.ita vt ab ea in ipſiꝫ formet̄ ip̄m itell̄m. Nō q itell̄m ſit p̄ſs ſue mēti:⁊ formatū in ſuo itellectu i effectu ſp:neq3 ſic erat p̄us q̄3 diſceret. ¶ Hic eni modus itelligēdi in po⁹:eſt v̄tus q̄ acq̄rit aie itelligere cū voluerit ꝯiungi itelligentie a qua emanat in eam forma itellecta:que forma eſt itellectus adeptus veriſſime. Et hec v̄tus eſt itell̄s in effectu:ſꝫ qđ eſt pfectio. Sꝫ formatio imaginabiliū eſt reſpectio aie ad theſauros:ſenſibiliū. Sed primū eſt inſpicere:qđ eſt ſuperius:hoc aūt

E eſt inſpicere qđ eſt iferius. ¶ Cū aūt aia liberabit̄ a corpore:⁊ ab accñtibus corpis:tūc poterit cōiungi itelligentie agenti:⁊ tūc inueniet in ea pulchritudinē itelligibilē:⁊ delectationē perennem:ſicut dicemus poſtea ſuo loco. ¶ Debes aūt ſcire q ſapia ſiue habeat̄ ex doctrina ſiue nō:nō equalr̄ hr̄. Sunt eteni quidā diſcentium qui ſunt aptiores ad intelligendū:quoꝝ aptitudo que eſt prior ea aptitudine quā prediximus eſt fortior. Cuꝫ vo hꝫ hoc in ſeipſo nō aliunde. vocat̄ hec aptitudo ſubtilitas:que aptitudo aliq̄ñ in aliqb⁹ hoib⁹.ita preualet:q ad cōiungēdū ſe itelligētie nō idiget multis:neq3 exercitio:neq3 diſciplina:q2 eſt in eo aptitudo ſc̄a.immo q2 qcq̄d eſt per ſe ſcit. Qui gradus eſt altior oib⁹ aliȳs gradib⁹ aptitudis. H̄ aūt diſpō itell̄s mālr̄ dꝫ vocari itell̄s ſcōs q ē illi⁹ gñis:cui⁹ eſt itellectus in habitu. Sed hic eſt ſupremus in quo nō oēs hoies ꝯueniūt:nō eſt aūt longe vt ab his actionibus cōparatis ad intellectū ſm p̄tātē earū ⁊ virtutē emanet aliquid in imaginatiuā:qđ imaginatiua repreſentet etiā ſꝫ exēpla viſa vel audita ōba:eo mō quo prediximus. p qđ aūt fit h̄ certius:h̄ eſt:qm̄ manifeſtū eſt q itelligibilia.q̄ ſtudet hō acq̄rere nō acquirit niſi cū habuerit terminuꝫ medīū in ſyllogiſmo. Hic aūt medius terminus inuenit̄ duobus modis. Aliquādo eni iuenit̄ ꝓprio igenio. Ingeniū aūt eſt actus rationis:cuius ꝓpria vi inuenitur medius terminus. Subtilitas aūt eſt ſupra ingeniū. Aliq̄ñ aūt habet̄ ex doctrina:principiū aūt doctrine eſt igeniū. Res aūt ſine dubio terminantur apud igenia quas adinuenerunt hoies ingenioſi. deinde tradiderūt eas diſcipulis. poſſe eſt ergo:vt hō in ſeipſo habeat ingeniū ⁊ ex ratione ſua ſine doctrina faciat ſyllogiſmū. Sed differunt hoies in hoc in q̄ntitate ⁊ qualitate. In q̄ntitate eo q aliqui hominū habēt ingeniū ad inueniendū medios terminos plures numero in qualitate:eo q aliquis hoium eſt velocioris ingenȳ.⁊ q2 h̄ equalitas nō pōt terminari. ſed ſemp recipit maius ⁊ minus:tunc dꝫ diffiniri in vltio defectus:penes eū qui nullius eſt ingenȳ:aut in vltimo augmēti:penes eū qui hꝫ igeniū oiuꝫ queſtionū:aut plurimū ex his.aut qui habet velocius igeniū:poſſe eſt ergo vt alicuius hoīs aia eo q eſt clara:⁊ coherens p̄ncipȳs itelligibilibus.ita ſit inſpirata vt accendat̄ igenio ad accipiēdū oēs queſtiones ab intelligentia agente:aut ſubito:aut pene ſubito firmiter impreſſas:nō probabiliter:ſꝫ cū ordine q apprehendit medios terminos:ꝓbata autē que ſciuntur ex ſuis cauſis non ſunt intelligibilia:⁊ h̄ eſt vnus modus ꝓphie qui oibus virtutib⁹ ꝓphie altior ē. Unde cōgrue vocat̄ v̄tus ſancta:q2 eſt altior gradus in virtutes humanas.

¶ Capitulū. VII. In quo enumerant̄ ſentētie ꝓbabiles antiquorum de anima ⁊ eius actionibus:⁊ an ſit vna:an multe:⁊ certificare ⁊ ſtabilire virtutem rei in hoc. B

SEntentie de eſſentia aie ⁊ eius actionibus ſunt diuerſe:quedā eniꝫ ex illis eſt dictio illius qui putauit q anīa eſt vna eēntia que facit oēs actiones ſuas per ſe diuerſitate inſtrōꝝ. Ex his etiā eſt ille q putauit q aia ſapiens eſt per ſeipſaꝫ:⁊ ſcit oia. Sed nō agit ſenſibus:⁊ iſtis attrahētibus apprehēſa ab ipſa:niſi ad hoc vt ipſa excitet̄ p illa ad id qđ hꝫ in ſeipſa. ¶ Aliȳ vo dixerūt q hoc fiat q̄ſi reminiſcēdo:q2 aliq̄ñ accidit ei oblīuiſci. Et de p̄ma ſecta fuit q dixit q aia non eſt vna:ſed multe:⁊ q aia q̄ eſt in vno corpe:eſt collectio aiaꝝ. Scilꝫ aie vegetatiue ⁊ apprehendētis:⁊ aie iraſcibilis:⁊ ꝯcupiſcibilis aie. Ex iſtis ẽt eſt ille q tenet q aia cōcupiſcibilis ē nutritiua:⁊ dixit locū ei⁹ cor eē cui attribuit cōcupiſcentiaꝫ nutriēdi:⁊ generādi ſimul. Ex his etiā eſt ille qui tenuit q gñare eſt ex q̄dā v̄tute cuiuſdā ptis aie emanāte in teſticulos maris ⁊ femie. Ex his eſt etiā ille q tenuit q aia eſt vna eēntia ex q̄ v̄tutes iſte emanāt:quarū vnaq̄q3 hꝫ ꝓpriā actōeꝫ:⁊ q ipa nihil fac̄ niſi mediātib⁹ his v̄tutib⁹. ¶ Qui āt dixerūt aiaꝫ eē vnā:⁊ agētē p ſeipſaꝫ:conati ſūt h̄ aſtruere p id quo aſtruit̄ in ſia vltima q poſtea aſſignabim⁹. ¶ Dixerūt ẽt.poſtq̄3 vna eſt:⁊ vnuꝫ corpus ipoſſe eſt eā diuidi per iſtra ⁊ multiplicari:fieret eni tūc forma mālis. Cōſtat aūt apud eos q aia ſuba ē ſepata ex ſylliſmis quos nō eſt hic opus iducere:dixerūt ḡ q ipſa p ſeipſam fac̄ qcq̄d facit iſtris diuerſis. ¶ Qui aūt ex his dixerūt q anima eſt ſapiēs per ſeipſaꝫ:conati ſunt hoc aſtruere dicentes.q ſi eſſet inſipiens priuata ſcientȳs:aut haberet hoc ex ſua eſſentia:aut ex accidente. Si aūt hr̄et hoc ex ſua eſſentia:non poſſet ipſa ſcire aliqd vllo mō. Si vo hr̄et h̄ ex accñte:ſꝫ accñs nō accit rei:niſi q̄ eſt:tūc aia hꝫ eſſentiaꝫ cognoſcendi res. Sed cōtingit eā fieri iſipiēteꝫ ex aliqua cauſa:ergo cauſa illa nō eſt cā ſapiētie:ſed inſipientie. Sed remotis cauſis accidētalib⁹ remanet id qđ eſt eēntiale:poſtq̄3 igit̄ eſſentiale eſt ei ſcire.q̄uo pōt ei ac

cidere ex aliqua cauſa vt fiat neſciens. cū ipſa ſit ſimplex ſpiritualis impaſſibilis: pōt autē hr̄e ſciam in ſe: ⁊ auerti ab ea ⁊ impediri. ſed cū euigilat cognoſcit. ¶ Senſus vero euigilandi eſt ipſaꝫ ad ſeipſaꝫ reuocari: ⁊ ad diſpoſitionē nature ſue: ⁊ tūc inuenit ſe ſcientē quicqd eſt. ¶ Sed actores ſententie de reminiſcēdo ratiocinanť dicētes. ꝙ ſi aīa nō ſciuiſſet aliquādo qđ mō neſcit: ⁊ inquirit cognoſcere: cū aſſequereť nō cognoſceret id eſſe qđ queſierat. Sicut qui querit captiuum qui fugit. Hoc autem iaꝫ demonſtrauimus alīs. Qui autem dixerunt animas eſſe multas: ratiocinati ſunt dicētes: quomodo poſſumus dicere oēs aīas eſſe vnā aīam: cū inueniamus vegetabilia non hr̄e aīam cōcupiſcibilē. ſ. quā prediximus in hoc capitulo: neqꝫ habere animā apprehendētē vel ſentientē vľ cognoſcentē. ğ h̄ aīa eſſentialiter eſt aliud ab illa. ¶ Itē inuenimus aīal habere hanc aīam ſenſibilē ⁊ iraſcibilem: neqꝫ hꝫ aīaꝫ rationalem vllo modo. Hec ergo aīa beſtialis alia aīa eſt per ſe. Sed qꝛ he oēs cōiungunť cū hoīe. ſcimus in eo eſſe cōiunctas aīas a ſeipſis alias: ⁊ diuerſarū ſententiaꝝ: quaruꝫ vnaqueqꝫ differt ab alia: ⁊ iō vnaqueqꝫ habꝫ locū propriū: qꝛ rationalis hꝫ cerebrū ⁊ iraſcibilis anima hꝫ cor. ⁊ ꝯcupiſcibilis habꝫ epar. He ſunt famoſe ſententie de aīa. Nulla autē harū vera eſt niſi vltima eaꝝ quā prediximus. Unde oſtēdem⁹ primo eius firmitudinē: ⁊ deinde redibim⁹ ad ſoluendas queſtiūculas

B quas induxerunt. ¶ Dicemus igiť ex premiſſis manifeſtum eſſe actiones diuerſas ex diuerſis virtutibus eſſe: ⁊ ꝙ oīs virtus ex eo qđ eſt virtus: nihil eſt niſi id qđ ex ea prouenit actio: quā hꝫ principalr̄: ⁊ ꝙ v̄tus iraſcibilis nō patiť ex delicijs: neqꝫ cōcupiſcibilis ex nocumētis: neqꝫ in virtute apprehendente fit qđ fit in illis duabus: neqꝫ aliqua illarū duaꝝ ex hoc qđ eſt id qđ recipit formā apprehenſaꝫ: ⁊ intelligit eā. His ergo ꝓpoſitis dicem⁹ oportere vt oēs he virtutes habeant vinculū aliqđ in quo cōiunganť oēs. Cui⁹ cōparatio ad oēs has virtutes: ſit ſicut cōparatio cōmunis ſenſus ad ſenſus extrahentes. Veriſſime eni ſcimus ꝙ harū virtutū altera impedit alteraꝫ: ⁊ altera imperat alteri: qđ cōſtat ex predictis. Si autem nō haberēt vinculū in quo ꝯiungerenť: ⁊ qđ eis dominareť: ⁊ qđ ꝑ ꝑ alias ipedireť regere alias: ⁊ dominari alijs. Alie nō retraherent alias a ꝓpria actione: ǭlibet eni virtus ſi nō haberet aliqđ in quo cōiungereť alij: nō ꝓhiberet aliā virtutē a ſua actione. ſ. ſi iſtrumētū nō eēt cōmune: neqꝫ ſubīm cōmune: neqꝫ aliquid aliud in quo coniungerenť eēt cōe. Quomodo eni hoc eſſet cū nos videam⁹ ꝙ ſenſus aliquādo dilatet cōcupiditatē: ⁊ virtus cōcupiſcibilis nō patiať a ſenſato: ſed qđ eſt ſenſatū. ¶ Si autē nō patiť ex hoc qđ eſt ſenſatū. Tunc ipſa paſſio nō eſt ex ꝯcupiſcentia illius ſenſati. ¶ Opꝫ ergo ſine dubio vt cōcupiſcibilis ſit que ſentit. ¶ Impoſſibile eſt autēꝫ duas virtutes eē vnā. ¶ Manifeſtū eſt igiť ꝙ aliquid vnuꝫ eſt habēs duas virtutes. Unū verū eſt dici: qđ qꝛ ſenſimus cōcupiuimus. ¶ Et qꝛ vidimus hoc ⁊ hoc offenſi ſumus. ¶ Illud autē vnū in quo coniunguně he virtutes: eſt id per qđ cognoſcit vnuſquiſqꝫ que ſit ſua ſententia. Ita vt ſit verum dicere: ꝙ quia ſenſimus concupiuimus. ¶ Hoc aūt impoſſe eſt eſſe corpus. ¶ Corpus eni ex hoc ꝙ eſt corpus: nō pōt eſſe id in quo coniunguntur he virtutes. Alioquin. omne corpus haberet has virtutes. Sed ex aliquo ꝓpter qđ ſit aptum ad hoc qđ primo eſt coniungens: ⁊ eſt perfectio corꝑis: ſm̄ hoc ꝙ eſt coniungens: ⁊ eſt aliud a corpore: ergo coniungens eſt aliqd aliud a corpore. ¶ Secundo: qꝛ iā manifeſtū eſt aliquā virtutū iſtarū eſſe quā nō eſt poſſibile eſſe corporeaꝫ vel ſubſiſtentem in corpore. ¶ Si quis autem dubitauerit dicens. ꝙ ſi poſſibile eſt aliquid vnum has habere virtutes: quāuis nō cōiunganť in eo ſimul: quarū quedam ſunt nō ſubſiſtentes in corporibus: quedaꝫ ſubſiſtentes. ¶ Et quāuis ſint ſeparate. cōparanť tamē ad vnū qddā cū non ſint vniuſmodi tunc modo nō ſunt ſic: vt aut ſint omnes comparate corpori: aut corporales. ¶ Dicemus qꝛ hoc ꝙ nō eſt corpus: pōt eſſe in quo coniunganť v̄tutes: ex quo quedā emanent ad inſtrumēta: ⁊ quedā ſint ꝓprie eſſentie ipſius: ⁊ cui oēs reddant aliquo mō. Que autē exercentur in inſtrumento cōiunguně in principio: qđ cōiungit eas in inſtrumento: qđ principiū ꝓcedit ab aīa in iſtrumentū: ſicut poſtea declarabimus eius diſpoſitionē in ſoluendo queſtiunculam. Impoſſibile eſt autē omnes virtutes has emanare ex corpore. Comparationes enim virtutū ad corpus: nō ſunt ad modū emanādi: ſed recipiendi. Emanatio aūt pōt eſſe ſeparatio emanantis ab eo a quo emanat. Receptio aūt nō pōt eſſe ſeparatio talis: neqꝫ poteſt fieri eodeꝫ modo. Tertio: ꝙ h̄

a corpus: aut eēt totū corpus: ⁊ tunc cū aliquid illius deeſſet: nō eſſet hoc qđ percipim⁹ nō eſſe: nō eſt autē ita ſicut alīs oſtendimus. Ego eni ſum ego ipſe: quāuis neſciaꝫ me habere manū: vel pedē: vel aliqđ alioꝝ mēbroꝝ: puto āt ꝙ hec membra exerceo in vſibus meis: qui nō eēnt: nō eſſent neceſſaria: ⁊ ego eſſem ego quāuis non eſſent illa.

¶ Repetamus aūt id qđ prediximus. ſ. ꝙ ſi ſubito crearet homo. expanſis eius manibus ⁊ pedib⁹: que ipſe nō videret neqꝫ contingeret: neqꝫ ipſa ſe cōtingerēt: neqꝫ audiret ſonū: neſciret quidē eſſe aliqđ ſuoꝝ membroꝝ: ⁊ tamen ſciret ſe eſſe. ⁊ quia vnū aliqd eſt. quāuis non ſcire illa oīa: qđ aūt nō ſciť nō eſt id qđ ſciť. H aūt membra non ſunt vere niſi ſicut veſtes: que quia diu eſt ꝙ adherēt nobis putauimus nos eſſe illa aut ꝙ ſunt ſicut ꝑtes nr̄i. Cū eni imaginamur nr̄as aīas nō imaginamur eas nudas: ſꝫ imaginamur eas nudas cōꝑib⁹. Cui⁹ rei cā ē diuturnitas adherentie. Cōſueuimus autē exuere veſtes ⁊ proijcere. qđ oīno non ꝯſueuimus in membris. Unde opīo ꝙ mēbra ſunt partes noſtri firmior eſt nobis: ǭꝫ opīo ꝙ veſtes ſūt partes nr̄i. ¶ Si aūt totū corpus nō fuerit id in quo ꝯiunguntur: ſed aliqđ membrū propriū: tunc aut illud mēbrū erit id qđ teneo: qꝛ eſſentialr̄ eſt ego: aut īentio ei⁹: de q̄ teneo: ꝙ eſſentialiter ſit ego. nō eſt ipſiuꝫ mēbrū: quāuis ipm̄ ſit ei neceſſariuꝫ. Si āt ipꝫ mēbrū. ſ. aut cerebrū aut cor. aut aliqd aliud: aut mľta ſimľ mēbra hō ſint idē. aut coꝝ cōiunctio ſit idipꝫ de q̄ ꝑcipio ꝙ ſit ego: tc̄ oꝫ vt ꝑceptio q̄ ipꝫ ego ꝑcipio ſit ꝑceptio illi⁹ rei. Unū eni nō pōt ꝑcipi ſm̄ vnā eādē ꝑtē. nō eſt aūt ita in re. Neſcio eniꝫ me hr̄e cerebrū vel cor niſi ſenſu: ⁊ auditu ⁊ experimēto: nō ꝙ cognoſcā ipſuꝫ eſſe ego. vn̄ ipꝫ mēbrū eēntialr̄ nō eſt id qđ ꝑcipio ipm̄ eē ego eēntialr̄: ſꝫ accn̄talr̄. In tēcio aūt de eo qđ cognoſco: ꝙ ſit ego: eſt id qđ deſigno i ea dictiōe cū dico: ſenſi. cognoui. feci. q̄ ꝓprietates cōiuncte ſunt in vno qđ eſt ego. Si qs aūt dixerit neſcio: qꝛ hec eſt aīa dicam me ſꝑ ſcire: ⁊ qꝛ hec ē itētio quā voco aīaꝫ: ſꝫ fortaſſis neſcio illā appellari aīaꝫ. Cū aūt itellexero illđ in te vocari aīaꝫ itelligā illud eē hoc: ⁊ qꝛ ipꝫ ē regēs iſta mouētia: ⁊ apprehendētia. Vn̄ neſcio ꝙ illud ego ſit aīa. dū neſciuero qd ſit aīa: nō ē aūt ſic diſpō cordis aut cerebri. Intelligo eni qd ſit cor: vel cerebrū: ſꝫ nō itelligo ꝙ ipꝫ ſit ego. Cū eni itelligo. ꝙ ipſa aīa eſt ꝑn̄ᵐ motuū ⁊ apprehēſionū q̄s habeo ⁊ finis earum: ex his omnibus cognoſco ꝙ aut ipſa eſt ego veriſſime. Aut ꝙ ipſa eſt ego regens hoc corpus: fortaſſis autem non poſſum modo percipere per ſe ſeparatim: ſine ꝑmixtione ꝑceptionis: ꝙ eſt regēs corp⁹. ⁊ coniunctū corꝑi: ſed an ſit corpus: an nō: ſi querať ſm̄ me: nō opꝫ eſſe corpus: neqꝫ imaginať mihi ꝙ ſit aliqđ

coꝛ:ſed imaginat̃ mihi eſſe ſine corpeitate eius.ḡ iā itel lexi ex aliq̃ pte ꝙ non eſt corpus:eo ꝙ nō itellexi ei corporeitatē cū itellexi illud.deīde cōſidero: ꝙ ex h̃ ꝙ ego ponā corporeitatē huic rei que eſt principiū iſtarū actionū:nō eſt neće illud eſſe corpus:precipue cū videat̃ mihi illud eſſe diuerſuȝ ab his ſenſib⁹:quāuis me nō fallat cōiunctio eius cū inſtrumētis:⁊ q̄ꝛ video illa:⁊ video actiones emanare ab illis:puto illa eē q̄ſi ptes mei:ſed hoc ꝙ erro in aliquo nō dȝ eſſe iudiciū:ſit iudiciuȝ de eo qđ dȝ fieri:⁊ q̄ꝛ inquiro eſſe eius:⁊ an ſit nō corpus:nō ideo ſuȝ ignarus eius ignorātia abſoluta:q̄uis negligā illud.plerūq; eni cognitio rei in p̄mo eſt.ſed q̄ꝛ negligit̃ fit ignota:⁊ poſtea requirit̃ ex locis remotioꝛibus. Aliquādo aūt ad cognoſcendā rem ſufficit exercitari. Sed q̄ꝛ eſt facile: hō illud negligit:⁊ eius ingeniū nō auertit illud:⁊ poſtea fit ei difficilius ad intelligendū ⁊ remotius ad cōprehendendū. ¶ Manifeſtū eſt ḡ ꝙ he virtutes hn̄t in quo cōiungant̃ cū oēs reddūt:⁊ ꝙ eſt nō corpus:ſiue ſit comes

D corpis ſiue nō. ¶ Poſtq̄ȝ aūt iā demōſtrauimus certitudinē huius.debemus ſoluere queſtiones p̄dictas.dicētes ꝙ q̄ꝛ aia vna eſt eēntialr̃.non ideo dȝ nō emanare aliqđ ab ea in mēbra diuerſa:ſed pōt eē: vt p̄mū qđ emanat ab ea in ſperma ⁊ ſemē ſit virtus generās que gn̄at mēbra ſm̄ vnāquāq; virtutē cōgruā actioni illius. Et vnūqđq; membrū ſit aptum ad recipiendū ꝓpriā virtutē que apparet in eo:qđ niſi ita eſſet gn̄atio corporis eſſet ocioſa. ¶ Sed ratio eius qui poſuit aīaȝ ſcientē ex ſeipſa nulla eſt. Non eni neceſſe eſt vt cuȝ ſubſtantia aie fuerit eſſentialiter vacua ſcientia:impoſſibile ſit eſſe ſcientiaȝ in ea. Multū eni itereſt an dicat̃ qđ ſubſtātia rei reſpectu ſue eſſentie nō dȝ ſcire:⁊ an dicat̃ ꝙ eius ſuba eodē reſpectu debet nō ſcire. ¶ Comitantia eni nō ſciendi cū vtraq; dictione eſt diuerſa:ꝓpter hoc eniȝ ꝙ cōcedimus aīam ex ſua eſſentia eſſe neſciā:nō itelligimus:niſi q̄ꝛ eius ſubſtātia cū per ſe ſola fuerit nihilo extriſeco ſibi adiuncto comitabitur eā ignorantia:⁊ hoc q̄ꝛ eſt ſola:⁊ ſuba:nō q̄ꝛ eſt ſola ſubſtātia. Nō eni intelligo ex h̃ ꝙ eius ſubſtātia ſit ſubſtātia qđ nūquā ſeparet̃ ad ignorantiā.ſi aūt cōceſſerimus ꝙ hoc nō habȝ ex ſuba:ſed ex aliquo qđ accidit illi.tūc nō opȝ accidēs hoc accidere rei nāli. ¶ Cū eniȝ dixerimus mām eē vacuā a forma lecti ipſaȝ vacuitatē nō hȝ ex ſuba:ſed eſt quiddā qđ accidit illi:⁊ i p̄mo ab ea remouebit̃:hec eni eſt dictio:quaſi diceremus iaȝ fuiſſe in ea formā lecti que deſtructa eſt. ¶ Impoſſibile etiā eſt id qđ dicit̃ ꝙ aliqđ redeat ad ſuaȝ eēntiā:nihil aūtē abſentat̃ ab eſſentia ſua. Sed fortaſſis dr̃ eo qđ aliqñ abſentat̃ ab actionibus que ſunt ꝓprie ipſius:⁊ que pficiuntur ab ipſa ſola.vn̄ hoc nō dr̃ large:q̄ꝛ actiones non ſunt vllo mō. Sed eius eſſentia quo mō nō eēt in ſe ꝑ ipſa:ſed certe de eius actionibus non debet dici ꝙ abſentent̃ ab illa: abſens eni eſt in ſe:ſed nō apud aliud:he aūt actiones nō ſunt vllo modo niſi ea hora qua dat eis eſſe: non ſunt ḡ abſentes ab ea. Eſſentia aūt alicuius nō abſentat̃ ab eo: neq; redit ad illud. Auctoꝛ vero de reminiſcēdo iaȝ deſtruximus rationes in diuina doctrina. ¶ Nō autē eorū qui diuidūt aīaȝ aſſumpſit ad hoc ꝓpōnes falſas. Dicunt eni ꝙ aia vegetabilis inuenit̃ ſeparata a ſenſibili:⁊

E q̄ꝛ opȝ eſſe in hoīe quiddā aliud ab illis. ¶ Sed hec propoſitio ſophiſtica eſt. Separatio eni multis modis fieri putat̃.ſed qui hi neceſſarij ſunt duo ſunt: vnus eſt ꝙ aliquādo ſepatio eſt vt coloꝛis ab albedine:⁊ aīalis ab homine. Inuenit̃ eni hec nā in nō hn̄te albedinem ⁊ illa in nō hoīe: vt differat ab oī alio differēte. Aliqñ aūt eſt ſeparatio vt dulcedinis cōiuncte cū albedie in aliquo corpe: que aliqñ iuenit̃ ſeparata ab ea:ſed dulcedo ⁊ albedo ſūt due qualitates ſepate:cū eas nihil vnū cōiūgit. Sepatio autē que magis vr̃ eē iter aīaȝ vegetabilē ⁊ ſenſibilē eſt prima pars. Aia eni vegetabilis nō eſt coniuncta cū aia humana aliquo mō:neq; v̄tus vegetabilis que eſt in aiali eſt verū vt coniungat̃ cū aia que eſt in eo.ſed cōiungūtur in vna intētione.ſ.q̄ꝛ vnaqueq; eaꝝ nutrit:⁊ augmētat ⁊ gn̄at:quāuis poſtea differat dr̄ia ſpecifica ⁊ cōſtitutiua nō accidētali tn̄. Intētio aūt q̃ in illis eſt vtriuſq; eſt genus v̄tutis vegetabilis que eſt in hoīe:ſȝ differt ab eo:eo mō quo differt ab eo itētio gn̄alis:nos aūt nō negamus gen⁹ harū v̄tutū iueniri in alijs:ex quo nō hr̃ nos negare ꝙ vna aia hȝ has v̄tutes in hoīe:neq; ꝑ h̃ opȝ vt aia vegetabiliſq; que eſt in aiali nō p̄dicet̃ de aia aiali:quā hȝ:ita vt ipſa aia aialis quā habet ſit ipſa virtus. Sicut hō qui nō eſt niſi ſua ps gn̄is aialitatis nedū aliud. h̃ aūt certificauimus in logica:ex quo nō opȝ vt aia vegetabilis que eſt in hoīe ſit preter aīaȝ aialē que eſt in eo:nedū ſint v̄tutes illius aie. Aia ḡ vegetabilis q̃ eſt in hoīe non iuenit̃ vllo mō:cū ſua ſpālitate ſepata ab hoīe: vn̄ rōnes illoꝛuȝ nihil proſunt:v̄tus eni nō ſepat̃ cū ſpālitate ſua:ſed gn̄alitate ſua:q̃ ſunt diuerſe.p̄ter h̃ etiā ponam⁹ ꝙ virtus vegetabilis que eſt in aiali:diuerſa eſt a v̄tute aiali:q̃ eſt in eo:vtpote quarū vnaqueq; eſt ſpēs ꝑ ſe ſeparīȝ:⁊ vnaq̄q; nō eſt altera:neq; p̄dicat̃ de altera. Quid ḡ eſt h̃ qđ ꝓhibeat in aiali vtraſq; v̄tutes hr̄i ab aia aiali. Sic cū inuenim⁹ humoꝛē extra aerē nō ſeparatū a caloꝛe nō eſt neće ſō. vt hūoꝛē ⁊ caloꝛē q ſūt i aere:nō hēat vna for̄:aut vna mā. Cū āt iuenit̃ caloꝛ q nō ꝓuenit ex motu:ſȝ ex alio caloꝛe:nō iō dȝ vt caloꝛ in alio loco nō ſeq̄t̃ motū. ¶ Dicemus ḡ nos nō negare has v̄tutes eē diuerſas ſpē.⁊ cōparari vni eēntie in q̃ ſunt. ¶ Modus aūt itelligēdi h̃ eſt.ꝙ vltimitas ꝯrietati ꝓhibȝ corpa elmtaria recipe vitā. Sȝ quo minoꝛ fuerit ꝯrietas:⁊ magis acceſſerint ad tēperātiā q̃ nō hȝ ꝯrīū:icipiēt aſſimilari corpib⁹ celeſtib⁹:ꝑꝑ qđ debēt recipe v̄tutē viuificātē a ſuba ſepata regēti. Qđ āt fuerit ꝓpingus tēperātie:fiet receptibili⁹ vite:donec perueniat̃ ad finē quo nihil pōt eē ꝓpingus tēperātie:neq; remotius ab vtriſq; extremis ꝯrijs:⁊ tūc recipit ſubaȝ q̃ eſt ſimillima ſube ſepate aliq̃ mō:ſic ſube celeſtes: ⁊ tūc id qđ accidebat in aliō p̄ter illō a ſepato:accidat in illud ex ipſa hac ſuba recepta:cū q̃ iungit̃ ſuba ſepata. Cui⁹ rei ponam⁹ exēplū in nālib⁹:loco ſube ſepate cogitem⁹ ignē aut ſolē:⁊ loco corpis aliqđ corp⁹ qđ patiat̃ ex igne:⁊ ſit ſpericū:loco aūt aie vegetabilis ſit ipm calefieri ex igne: ⁊ loco aie aialis ſit ipſiuȝ illuminari ab illo:⁊ loco aie humane ſit in eo ignē accēdi. ¶ Dicem⁹ ḡ ꝙ hoc corp⁹ ſpericū patiēs:ſi ignis agētis in illud nō fuerit ſitus talis:vt paulati recipiat in ſe ignē accēdi:nȝ lucē ei⁹ ⁊ lumē:ſȝ ſit⁹ talis vt recipiat ab eo caloꝛē:⁊ nō recipiat ampli⁹:ſi vero fuerit ſit⁹ ei⁹ talis vt recipiat caloꝛē ab ipſo:⁊ p̄ter h̃ fuerit ꝓpe poſitū:aut puiū:aut alio aliq̃ mō illuminet̃ ab ipſo fortiter:tūc ſil̄ cū eo calefiet ⁊ illuminabit̃:⁊ lux cadēs i illud ex ipſo erit p̄n̄ᵐ cū ſepato calefaciēdi illud. Sol.n. nō calefacit niſi radio.deinde ſi aptitudo fuerit maioꝛ:⁊ fuerit ibi aliqđ qđ ſolet accēdi ab agēte qđ ſolet vret̃ ſua v̄tute aut radio:accēdet̃ ⁊ fiet flāma.ſ.corp⁹ ſilē ſepato aliq̃ mō.q̃ flāma ēt erit cū ſepato cā calefaciēdi.⁊ illuminādi ſil̄.ita vt q̄uis ſola.eēt:tn̄ pficeret̃ calefactio.⁊ illuminatio. Et p̄ter h̃ ēt poterit calefactio iueniri ꝑ ſe ſola. aut calefactio ⁊ illuminatio ꝑ ſe ſola:quoꝝ poſteri⁹ non eēt p̄n̄ᵐ a quo emanarat p̄us. Cū āt oīa ſil̄ cōcurrūt:tc̄ id qđ fuerat poſteri⁹ ſit p̄n̄ᵐ etiā p̄oꝛis ⁊ emanat ab eo id qđ erat prius. Sic debet intelligi diſpoſitio virtutū aialiuȝ. poſtea in libꝛis poſterioꝛibus ſequet̃ per qđ illud clari⁹ fiet:cum loquemur de generatione animalium. Nota pulchrū exēplum.

¶ Capitulum. VIII. de oſtenſione inſtrom̄ anime.

A Congruū eſt loqui de inſtrumentis q̄bꝫ aia: ſed dicemus ꝙ multū preſumpſerūt quidā de mēbris ex quibus pendent principales virtutes aie preſumptione duplicis perfidie: ſequētes arrogantiā maioꝝ auctoꝝ. In hoc eni lapſa eſt vtraqꝫ duarū ſectarūꝫ. ita ꝙ exceſſerunt modū. Ille aūt potius errauit q̄ poſuit aiam vnā eēntiā: ꝛ preter h̄ indicauit mēbra p̄ncipalia eſſe multa. Cū eni diſceſſit a p̄hīs tenētib⁹ multitudinē partiū aie: ꝛ cōſenſit tenētibus eā eē vnā: neſciuit q꞉ ex h̄ ſequiẗ ponere vnū mēbroꝝ primū ex quo principaliter pēdeat. Qui aūt p̄tes aie multiplicauerūt nō curauerūt vnicuiqꝫ p̄ti ponere eius ꝓpriū locū ꝛ ſedē p̄ ſe: primo q̄ dicem⁹ ꝙ virtutū aialiū corporaliū vehiculū eſt corpus ſubtile ſpirituale diffuſūꝫ in cōcauitatibus qḋ ē ſpiritus. Si eni v̄tutes aie pendentes ex corꝑe diffunderenẗ non eniꝫ corpore opilatio viarū nō prohiberet diffundi virtutes motiuas ꝛ ſentientes: ꝛ etiā imaginabiles. Sed ꝓhibet manifeſte ſm̄ eū qui cognouit experimenta philoſophica. ¶ Cōparatio aūt huius corꝑis ad ſubtilitatē humoꝝ ꝛ euaporationē eſt ſicut comparatio membroꝝ ad ſpiſſitudinē humoꝝ: habet aūt ꝯplexionē ꝓpriā que mutaẗ etiā ꝓut neceſſe eſt in eo eſſe diuerſitatem: ꝓꝑ quā ſit vehens virtutes diuerſas. Complexio enim qua cōcupiſcitur non eſt apta vt per eā ſentiaẗ. Neqꝫ cōplexio que eſt apta viſibili ſpiritui: eſt apta ſpiritui mouenti. Si aūt cōplexio vna eſſet virtutes que ſunt in ſpiritu eēnt vna: ꝛ actiones eaꝝ vna: vnde ſi anima vna eſt: oportet membrū eſſe vnū: per qḋ principaliter ex corꝑe pendeat: ꝛ ex quo regat corpus. ꝛ augmentet. Et fiat hoc mediāte hoc ſpiritu. Et hoc vt p̄ria actio: quā facit ipſa anima ſit ipſiꝫ membrū: quo mediante diffunduntẗ eius virtutes in alia membra. Et vt ipſum mēbrū ſit generatū ante alia mēbra oīa: ꝛ ſit primus locus vbi generaẗ ſpūs: hoc autē eſt cor: ſicut nobis oſtendit qui certificauit hec cirurgia vi. ¶ Poſtea autē hec clarius faciemus in libro qui eſt de aialibus. Oportet ergo vt aia p̄ncipaliter pendeat ex corde. Impoſſibile eſt autē prius eaꝫ pendere a corde. ꝛ poſtea a cerebro. Cum eni pendet a primo membro: fit corpus aial. ¶ In ſecūdo autē nō operaẗ niſi mediante primo. Anima autē viuificat animal ex corde. ¶ Poſſunt autē virtutes aliarū actionuꝫ emanare a corde ad reliq̄ mēbra. Emanatio aūt debet emanare prius ab eo a quo pendet principaliter. ¶ In cerebro autē perficitur complexio ſpiritus: qui eſt aptus ad vehēdū virtutes ſenſus ꝛ motus ad corpora: ad hoc vt fiant apta ad exercenduꝫ ſuas actiones. Sic etiā eſt diſpoſitio epatis comparatione virtutis nutritiue: quāuis cor ſit primū principiū ex q̄ principaliter pendeat: ꝛ a quo diffundiẗ ad alia: ꝛ fiunt actiones in reliquis membris ſicut principiū ſenſus: ſm̄ eos qui diſſentiunt ab hac dictione nō eſt niſi cerebrum. ſed actiones ſenſus non ſunt in eo: neqꝫ ex eo: ſed ex alijs membris: ſicut ex cute ꝛ oculo ꝛ aure. Neqꝫ ꝓꝑ hoc neceſſe eſt cerebrū nō eſſe p̄ncipiūꝫ. Similr̄ cor poteſt eſſe p̄ncipiū virtutū nutritiuarū: quarū actiones ſunt in epate: ꝛ virtutū imaginatiōis ꝛ memorialis ꝛ formalis: quaruꝫ actiones ſunt in cerebro. Immo opꝫ vt principiū diuerſarū virtutū non ſit aptum ad hoc vt emanent ex h̄ loco eius oēs actiones eaꝝ: ſed opꝫ vt deriuenẗ per inſtrumenta diuerſa que creanẗ poſt illud mēbrū: ex quo emanet ad illa virtus digna cōplexione illius mēbri ꝛ aptitudine eius: ſicut poſtea ſcies in libro de aialib⁹: ita vt mēbrū qḋ eſt principiū non genereẗ. ¶ Quapropter creati

B ſunt nerui in cerebro ꝛ vene i epate: ſiue cerebrū: ꝛ epar ſint duo prima principia ſentiendi: ꝛ mouendi ꝛ nutriendi: ſiue ſint duo principia ſecundaria. ¶ Cū aūt emanauerit a corde virtus creandi ꝛ generādi ad cerebruꝫ non erit magnū ſi cerebrū trāſmittat ex ſe inſtrumentū p̄ qḋ tranſumatur ad eū ſenſus ꝛ mot⁹ a corde: aut cor tranſmittat ei ex ſe inſtrm̄: quo mediante diffundaẗ ad eū ſenſus ꝛ motus: nō debet aūt hic nos cōſtringere ad generatione neruoꝝ an ſit eorū principium a corde vel a cerebro. Sed cōcedemus eos eſſe a cerebro: ꝛ ꝙ trāſmittunẗ a corde ſicut epar: qḋ tranſmittit ad ſtomacum per qḋ ſuggat ab illo: ꝛ habet etiā venas attribuentes alij. ergo non opꝫ vt in membro qḋ eſt principiū alicuius virtutis ſint principales actiones ipſius virtutis: ꝛ vt ſit inſtrumentum actionū ipſius virtutis. ¶ Poſſibile eſt autē vt inſtrumentū ſit creatum ad tranſeunduꝫ ex alio: ꝛ ꝙ non tranſumit niſi poſtq̄ꝫ eſt generatuꝫ: ita vt de cerebro id qḋ primo eſt creatū non ſit principiū ſenſus ꝛ motus in effectu: ſed ſit aptum fieri aliqḋ principiū mēbroꝝ q̄ ſūt poſt illud cum tranſumpſerit ab alio. ¶ Et poſtquā generatū fuerit ei inſtrumentū tranſumendi ab alio. vnde cum creati ſunt nerui pertingentes ad cor: cor tranſumit ſenſū ꝛ motū ab illo: potuit autē cum ipſo cerebro generari hoc ꝑtingens ad cor ſine prioritate: ergo de eo qḋ a cerebro pertingit ad cor: neqꝫ eſt ratio: neqꝫ vı̄ eſſe. Cuꝫ eni creaẗ cerebrū creaẗ cū eo ex materia eius aliq̄d pertingens ad cor. Alienū quideꝫ a corde per qḋ tranſumatur ſenſus ꝛ motus: quāuis ortus eoꝝ a cerebro ꝛ peruentio eoꝝ ad cor nō ſit adeo manifeſta: vt putauit ille q̄ p̄ſumpſit dicere ꝙ ortus neruorū qui ſunt iter cerebrū ꝛ cor: ſunt a cerebro ad cor: ꝛ non a corde ad cerebrū: ſicut ſuo loco oſtendem⁹ cū loquemur de naturis animaliuꝫ. vbi prolixius faciem⁹ verbū qḋ poſſit ſufficere. ¶ Redibimus autē ad aliud dicentes nō eē impoſſibile vt principiū eſſendi aliquā virtuteꝫ ſit in vno membro a quo eat ad aliud in quo illa virtus perficiaẗ. deide redeat ad primū membrū: ꝛ iuuet illud. Nutrimentū eni non ꝑuenit ad epar niſi a ſtomaco: ꝛ deinde cum ſit ibi alicuiuſmodi redit ꝛ nutrit ſtomacū: ſimiliter pōt nutrire cor p̄ venas que q̄ſi naſcunẗ ex corde. Sed q꞉ virtus non perficitur in corde non nutrit cor niſi poſtq̄ꝫ perficiẗ in alio membro. Similiter eſt etiam diſpoſitio ſenſus cōmunis ex q̄ eſt principiuꝫ cuiuſlibet virtutis ſenſibilis: ꝛ ad quā poſtea redit cum lucro. Senſus aūt ipſius cordis: ꝛ precipue tactus maior eſt q̄ꝫ ſenſus ipſius cerebri. vnde intelligibiles ꝛ fortiores ſunt coꝝ dolores. Sed quāuiſ nō ſit illicitū virtutes fieri validiores ꝛ fortiores extra p̄ncipia ſua: eo ꝙ fortiuntur materias per quas fiunt huiꝰ. videẗ tamen ꝙ extremitatū chordarum maior eſt potentia ad contrahendum q̄ꝫ potentia ſuorum principiorum: q̄ ſunt verſus partem neruorum: ergo cor eſt principium p̄mū: ꝛ ab ipſo virtutes emanant ad cerebrum: quarum quedā ſuas actiones perficiunt in cerebro ꝛ in partibus ei⁹. ſicut imaginatio ꝛ formalis ꝛ cetere: quedam vero emanant a cerebro ad alia membra: que ſunt extra illud: ſic ad pupilam ꝛ ad muſculos mouentes. Et a corde emanat ad epar virtus nutriendi. deinde ab epate emanat ad totū corpus mediantibus venis: ꝛ nutrit etiaꝫ cor. virtutis enim principium eſt ex corde: ſed materie p̄ncipium eſt ab epate. ¶ De virtutibus autem cerebri: viſus perficitur humore criſtaloide qui eſt ſicut aqua limpida: q̄ recipit formas viſibilium: ꝛ reddit eas ſpiritui viſibili: ꝛ fit perfectio videndi in contractu neruorum concauoꝝ. ſicut cognituꝫ eſt ex eius cirurgia: ꝛ oſtēſione diſpoſitionis ſue. ¶ Olfatus autem fit a duabus caruncul[is]. que ſunt in prima parte cerebri ſimilibus mamillaꝝ capitibus.

C

¶ Guſtus vero fit a neruis cerebri ꝑtingētibus ad linguam: ⁊ palatum: ⁊ dantibus eis virtutem ſenſus: ⁊ motus. ¶ Auditus etiam fit a neruis cerebri qui pertingūt ad cartilaginem: ⁊ expandūtur in ſuperficie eius. ¶ Tactus quoq; fit a neruis cerebri. ⁊ muſculis diffuſis: ꝑ totum corpus: plures autem nerui ſentiendi naſcuntur ex prima parte cerebri. Anterior eniȝ pars cerebri mollior eſt: ⁊ mollities eſt vtilior ad ſentiendum: pars vero cerebri que fuit poſterior ⁊ vicinior ſpine fuit durior: vt paulatim durities accedat ad ſpinā. Cuius tenuitas debet in uaria duritie: plures aūt nerui motus qui ſūt cerebro nō naſcuntur niſi a poſteriore parte cerebri que eſt durior: ⁊ durities eſt vtilior motui: ⁊ plus ꝯferēs ad hoc. Ex pleriſq; autē neruis motus generanť muſculi. ¶ Sed cū pertrāſcūt muſculos ex illis: ⁊ ligamētis generanť chorde: extremitates aūt coꝝ plures continuanť cū oſſibus. ¶ Et aliquādo continuanť alicubi nō cū oſſibus. ¶ Et aliquādo continuanť muſculi cū membro moto: nulla chorda mediāte. Nucha aūt eſt ſicut pars cerebri penetrans foramina ſpondilium ad hoc vt id qđ fit exterius nō elongetur a membris. Sed ex nucca generanť nerui: ⁊ tranſmutanť ad propinqua loca: que debent moueri per illos. ¶ Virtus vero formalis ⁊ cōmunis ſenſus ſunt in prima parte cerebri: ſpiritu replente ipſum ventriculū: que oia nō ſiunt ita: niſi vt reſpiciant ſuper ſenſus: quoꝝ plures nō deriuantur niſi ex priore parte cerebri. ¶ Cogitatio vero ⁊ memoria ſunt in alijs duobus ventriculis. Sed memorie locus eſt poſterior: idō vt ſpūs cogitationis ſit in medio. ſ. inter theſaurū formarū ⁊ theſauruȝ intentionū. Et ſpatiū qđ eſt iter vtrūq; eſt eq̄le: ⁊ vt ille:
Obiectio. ⁊ eſtimatio dominetur in toto cerebro. ¶ Pōt aūt hic aliquis opponere dicens: quomodo forma vnius montis: immo forma totius mundi. pōt deſcribi in inſtrumēto paruiſſimo portāte virtutē formatiuā. Cōtra quā dicimus:
Reſpōſio ſcientia ꝙ corpa poſſunt diuidi per infinitū nos excuſat ab hoc labore: ſicut mundus deſcribiť in paruo ſpeculo: ⁊ in pupila: ⁊ diuidiť: qđ ibi deſcribiť ſm̄ diuiſionē illius. Corpus eni paruiſſimū ſic diuidiť: ſic diuidiť ⁊ maximū in numero ⁊ figura: quāuis diuiſio vnius differat a diuiſione alterius in mēſura. Similiter eſt diſpoſitio forme imaginabilis in ſuis materijs: ſic eni eſt cōparatio eiꝰ in quo deſcribitur forma imaginabilis vnius ad aliū quātum ad magnitudineȝ eius qđ deſcribiť: ſicut cōparatio duoꝝ extriſecoꝝ in ſua magnitudine: ⁊ paruitate ſeruata ſimilitudine in ſpatio. Virtus aūt iraſcibilis: ⁊ qđ pendet ex ea non eguit mēbro ꝑter pn̄m. Actio eni eius vna ē ⁊ congruit cōplexioni calidiſſime ⁊ eget ea. Nō enim eſt eius operatio ꝙ aliquādo operať. ſic operatio eius ꝙ aſſidue operať. ita ꝙ timeť ne multū accendať. Ira enim non accidit niſi aliquādo: que autē aſſidue operanť ſunt comitantia nos: ſicut intellectus: ⁊ cogitatio ⁊ ſilia: que neceſſe eſt in nobis permanere vel recipere: vnde membrum aptum recipere iſta debuit eſſe humidum ⁊ frigidū: ⁊ hoc eſt cerebrum: qđ nō multū accendiť calore naturali: ſed reſiſtit accenſioni que venit ex motu. ¶ Nutricatio autē debuit neceſſario fieri corpe non ſenſibili. ideo vt cum impleretur nutrimento: ⁊ euacueretť nō doleret neq; noceret ei qđ penetraret in ipſum: ⁊ ab ipſo ad ipſuȝ: vn̄ fuit neceſſe eſſe multo humidius: ad hoc vt cōſeruaret calorē fortē reſiſtentia ⁊ equalitate: ⁊ hoc membrum poſuerunt epar. ¶ Virtutē aūt generandi poſuerunt in alio mēbro: multum ſenſibili: vt hoc iuuaret ad inquirendū coitum ardentiſſime: ꝙ niſi eſſet: non curaretur inde: ⁊ ſi non eſſet ibi delectatio: non haberetť pro contantū anxietatis ⁊ ſollicitudinis: q: nō erat neceſſarium, vite ſingularis. ¶ Delectatio vero pendet ex mēbro ſenſibili: ꝑpter qđ facti ſunt teſticuli: q iuuanť etiā alijs inſtrumentis: quoꝝ quedam attrahunt materiā: ⁊ quedaȝ expellunt: ſicut poſtea ſcies cū loquemur de aialibus.

¶ Explicit aureū opus de aia Auicēne: qui ſextus nālium eiuſdē dr̄: caſtigatū diligenter: ac optime emendatū Padue ꝑ duos venerabiles canonicos regulares ſci Auguſtini: in mōaſterio diui Joānis de viridario cōmorātes.

¶ Laus deo.

Incipit liber de aialibus Auicēne ſuper librū de aialibus Ariſtotelis trāſlatus ab Arabico in latinum ꝑ magiſtrū Michaelē ſcotū. Federice dn̄e mundi Imperator: ſuſcipe deuote hunc librū Michaelis ſcoti. vt ſit gratia capiti tuo. ⁊ torques collo tuo.

A Et aialia q̄dā cōicāt i mēbris ſic equ⁹: ⁊ hō i neruo ⁊ i carne ⁊ i mēbris ꝯſimilib⁹. vł in habitudinē mēbroꝝ. Et q̄daꝫ diſcrepāt in mēbro. Diſcrepāt in mēbro. vel q2 mēbrum eſt ſimplex vel cōpoſitū. Exēplū ſecūdi ē: q2 equus hꝫ caudaꝫ ⁊ hō non. Et exēpluꝫ primi eſt qđ teſtudo hꝫ concaꝫ ⁊ ericius ſpinas. ⁊ hō non. piſces ſquamas. In habitudine aūt aut q̄ntitate: aut q̄litate. aut ſitu. aut actione. aut paſſiōe. Quātitate vt os oculi nicticoracis magnū. ⁊ os oculi aquile paruū. aut nero. vt in araneis. quaꝝ pedes in aliq̄bus ſunt. 8. in aliq̄bus. 10. ⁊ quarūdā. 6. Qualitate colore ⁊ figura. aut mollicie ⁊ duricie Diuerſitas i ſitu. vt in mamillis elephātis. ⁊ eque. Diuerſitas in actiōe: vt in auribus elephātis cū q̄bus pugnat: ⁊ ſuis naribus cū q̄bus accipit. Diuerſitas in paſſiōe vt i oculis veſpertilionis: qui ſunt debiles. ⁊ etiā oculi yrundinis ecōtrario. Partes vero aialis. aut ſūt humide. vt ſanguis pinguedo medulla. aut ſperma ⁊ humores. aut dure vt nerui vene oſſa capilli. ⁊ cartilagines ⁊ cornua. Et ſic diuerſificanť aialia qđ q̄dā ipſoꝝ ſunt aquea. ⁊ q̄daꝫ agreſtia. Et aquea ſunt multis modis: q2 q̄dā in nutrimēto ⁊ habitatione ſunt aquea: ⁊ q̄dā iſpirāt aquā ⁊ recipiunt in vētre: ⁊ euomūt eam: ⁊ nō viuunt extra aquam. ⁊ q̄daꝫ ſunt quoꝝ nutrimentū. ⁊ habitatio ſunt aqua. Verūtamen cū hoc iſpirant aerem tm̄: ⁊ ita faciūt nutrita in aqua. ſine que egrediunť ab aqua. ſicut cotruca. Et q̄daꝫ ſunt tm̄ in aqua habitātia. ſicut q̄dā cōche ⁊ alzuti q̄ non apparēt alibi. ⁊ nō intrat aqua in vētre coꝝ niſi ſcđꝫ viā acquirendi nutrimētū: nō ſcđꝫ viā inſpirationis. ſ3 quod via iſpirationis eſt vt ſpiret: deinde euomat ipſaꝫ ad euētationē caloris nālis. vt expellat ſupfluū calidū. ⁊ aquea q̄ viuūt in aqua: ⁊ nō ſolū ex aqua licet etiā illud aial qđ viuit ſolū ex aqua: nō hꝫ ſolū niſi aquā. ⁊ q̄dā aialia ſunt in pelago. q̄dā in ſtagno. q̄dā in mari: ſtagno vt rane. ⁊ q̄dā agreſtia inſpirāt ꝑ os ⁊ ꝑ nares tm̄: vt apes ⁊ muſce ⁊ veſpe: ⁊ aialia anuloſa: ⁊ q̄dā aialia ſūt aquea ⁊ poſtea fiunt agreſtia. ſicut grece medciēdes: ⁊ viuit in fluminib⁹: deinde alteratur eius forma. ⁊ fit aſtaraꝫ. ⁊ egreditur ad agrū. ⁊ aialia aquea q̄dā ſūt vndoſa: ⁊ q̄dā in ripa. ⁊ q̄daꝫ cenoſa: ⁊ q̄daꝫ manent in petris: ⁊ animalia que manent ſemper in loco ſunt ſicut ſpēs cōchaꝝ. ⁊ quedā ſunt libera corpore vt multi piſces. ⁊ q̄dā adherēt cōchis in principio: ⁊ poſt liberanť vt q̄rāt melius nutrimētuꝫ ſufficiēs q2 nō offert eis aqua nutrimentū ſufficiēs. ⁊ taliū ſunt q̄dā que grece nolanť armacha. ⁊ quedaꝫ aquea ſubmergūt ſe ſup caput. ⁊ hn̄t alas vt turtures. ⁊ q̄dā ꝑ pedes vt rane: ⁊ q̄dā pedibus ambulāt in ꝓfundo vt cācer. ⁊ q̄daꝫ ſerpentes ſine alis ſicut vermes. ⁊ q̄dā piſces ⁊ oia aialia agreſtia: ⁊ aues hn̄tes alas incedūt pedibus. ⁊ ſunt q̄dam aues. quaꝝ inceſſus eſt difficilis: vt irundines. ⁊ aues nigre. ⁊ veſpertiliones. Et dico. ego iā vidi autem minorem

B veſpertilione. ⁊ ſimilem ei. ⁊ q̄ñ cadit ſuper terram cadit ſup alas. ⁊ dr̄ albaſie arabice veſpertilio: ⁊ vacillat ac ſi careret pedibus: ⁊ ambulat inuite. ⁊ Ari. recolit in doctrina prima ſpēm irūdinis. que appellanť albroniznim: q̄ nō apparet niſi poſt pluuiā in fine eſtatis. ⁊ eſt auis modica. ⁊ illa q̄ hn̄t corium vt mēbranas in alis. q̄dā de illis nō hn̄t pedes: ſicut ſerpētes q̄dā alis volantes. ⁊ aues diuerſanť: q2 q̄dā ambulant ⁊ volāt ſimul ꝯgregatiōe vna vt grues. ⁊ q̄dā diuiſim. vt aquile. ⁊ q̄dā volātia volāt cōgregatim: ⁊ q̄dā bina vt alcata: ⁊ quedā aliq̄ñ aggregantur. aliq̄ñ ſepanť. ⁊ aialiū q̄dā ſunt vrbana. q̄dā agreſtia. ⁊ iter aialia homo nō pōt viuere ſolus: ⁊ grues: ⁊ apes: ⁊ formice cōicant hoi in hoc. Sed grues ⁊ apes hn̄t ꝓncipē. formice aūt hn̄t coadunationē. ſed nō hn̄t ꝓncipem. ⁊ diuerſanť etiā in mō cibarioꝝ. ⁊ q̄dā aues varianť in comeſtionibus: q2 q̄dā comedunt carnes. ⁊ q̄dā grana. ⁊ q̄dā herbas: vt anſer: ⁊ palūba. Et q̄buſdā eſt eſſe certuꝫ in cauernis: ⁊ q̄dā in mōtibus. ⁊ q̄dā in plano. ⁊ q̄dā venantur de nocte. vt q̄dā lupi: qui dn̄r anhohe. ⁊ nicticorax: q̄ dr̄ hebuꝫ. ⁊ q̄dā venanť de die. vt accipiter. ⁊ q̄dā de die ⁊ nocte vt catti. Ex aialibus q̄dā famulanť ⁊ domanť. vt hō. ⁊ q̄dā q2 naſcunť cū hominibus: ſicut catti. ⁊ canes ⁊ equi: ⁊ q̄dā violēter. vt leones: ⁊ q̄dā nō domanť vt criual: ⁊ q̄ domanť q̄dā nālr cito vt hō: ⁊ elephas: ⁊ q̄dā tarde vt leones. Et ſūt in oi ſpē q̄dā ſpēs agreſtes. ſicut ⁊ in hominibus. ⁊ q̄dā hn̄t vocē: ⁊ q̄dā nō. ⁊ q̄ hn̄t vocē circa pubertatē ⁊ coitū ſunt vehemētiores vocis ꝑter q̄ꝫ hō. ⁊ q̄dā aialia ſemp coeūt vt gallus: ⁊ q̄dā hn̄t certuꝫ tps ad coeūdū: ⁊ taliū etiā in ipſo deſiderio q̄dā ſunt pauci coit⁹. ſicut aial qđ dr̄ grece cōchi raidon: alius caracoraidon. ⁊ ēt q̄dā aialia appetūt coitū cū ſpē ſua. ⁊ q̄dam cū oi ſpē: ⁊ q̄dā ſunt ſemp ꝯtinētia: Et in moribus differentia eſt in aialibus: q2 q̄dā ſunt pauce iracūdie: vt vacca. q̄dā vehemētis ſtultitie: ⁊ acute iracūdie. vt aper agreſtis. ⁊ q̄daꝫ pia ⁊ mūda. vt camellus. ⁊ q̄dā ſunt prauoꝝ motuū aſtuta vt ſerpētes. ⁊ q̄dā fortia magnanima. vt leones: ⁊ q̄dā fortia igenioſa ingratioſa agreſtia vt lupi. ⁊ q̄dā igenioſa prauoꝝ motuū vt vulpes: ⁊ q̄dā vehemētis ire ⁊ laborioſa q̄ ꝯueniūt hoībus vt canes. ⁊ q̄dā ſunt valde aſtuta ⁊ familiaria vt ſimie ⁊ elephātes. ⁊ q̄dā hn̄t verecūdiam ⁊ cautelā vt anſer. ⁊ q̄dā inuida ⁊ ammiratiua pulchritudinis ſue ⁊ bellicoſa ſicut pauo. ⁊ q̄dā bone memorie ſicut camelus ⁊ aſinus. ſ3 ſolus hō memorat oblita. Et q2 oē aial fuit humide ſube ⁊ in eo fuit calor. diſſoluēs humidū ⁊ aer calidus circūſtās. Neceſſariū fuit in eo nutrimētū ⁊ tunc indiguit mēbris nutritiuis. ⁊ tūc diuidunť illa mēbra ſcđm diuerſaꝫ māꝫ vel nām. Nutrimētuꝫ aūt nō eſt niſi in quo eſt aliq̄d ſiccū. aqua enim dat viam penetrationi nutrimenti. ⁊ ſic educiť ſuperfluū. aut ꝑ viā vnam ſiccam ⁊ aquoſam vt in auibus: aut per duas vias vt in hoibus. Et alia q̄ nō pñt ſaluare ſuā ſpēm ꝑ ſe ſemp datť membrū eis qđ expellat ſemen. ⁊ membrū qđ ſuſcipit. ⁊ qđ ſuſcipit illud eſt matrix. ⁊ loco matricis aliud eſt in q̄buſdā. Et ſenſus tactus eſt cōis. vt hoie qui hꝫ eius iſtrumentū vt carnem aut neruū: ⁊ aialiū alia hn̄t q̄dam loco illoꝝ. ⁊ aialiū q̄dā gnant aialia. ⁊ q̄dam primo vermes: ⁊ poſtea ſua mēbra perficiunť poſtmodū: ⁊ quedā femine faciunt oua: ⁊ oē aial marinū magnū vt delphin ⁊ cellete. ⁊ aialia hn̄tia pilos ⁊ ſpinas ēt ſi ſint ſpine arma generant ſibi ſilia. ⁊ quedā ouāt in vētribus ſuis. deinde fiunt vermes anteq̄ꝫ exeāt: vt celete. Et q̄dā hn̄t oua. ⁊ anteq̄ꝫ ouant fiunt aialia cōpleta. vt magne vipere. Et oua hn̄tia teſtas hn̄t intra ſe duos colores: albū ⁊ citrinū: qđ hꝫ mollē teſtam hꝫ vnicū colorē. vt cellete oua. Et aialiū quedam hn̄t pedes: ⁊ quedam non. ⁊ que hn̄t pedes

quedã habent duos.ꝛ quedã.4.ꝛ qdam etiã plures.ꝛ q-
dã.44. ſicut eſt aial qḋ vocaẽ nigredines aurẽ. Et ara-
nee pedes multos hñt.ꝛ numerus pedũ ſemꝑ eſt par:ꝛ B
vt equetur ſemper inceſſus ꝛ onus. Silr q̄dã hñt alas:ꝛ
q̄dã nõ:ſicut ſpẽs piſciũ que appellanẽ celiete q̄ hñt latã
caudã.ꝛ vocanẽ inſatomus:ꝛ nitiẽ in natõe ſua ſuꝑ ſuas
D dimẽſiões ſui corꝑis Et q̄dã rane hñt alas ſicut marine
dicte.ſiue dicte agreſtes que nõ iueniunẽ in riuis.ꝛ fortaſ-
ſe eſt illud qḋ iueniẽ in arboribus:ſed piſces hñtes alas
qdam hñt.4.poſitas ſuꝑ latera.ꝛ qdã duas alas ſuꝑ vẽ-
trẽ:ꝛ duas ad dorſuꝫ.Et qdã piſces hñt pedes ꝛ alas ſicut
illud genus qḋ dr̃ malachie.ꝛ piſces duri corꝑ ſi non ha-
buerint alas iuuanẽ cauda.ꝛ acãphea natat pedibus: ꝛ
cauda.Et oẽ aial anulosũ nõ hꝫ cutẽ.Et oẽs aues q̄ ſunt
plumate hñt ſanguinẽ.aut oẽ illud cui⁹ ſunt ale cutis.aut
corium.aut ciſac hñt ſanguinẽ.vt veſpertilio.lꝫ in qbuſ-
dã non ſit ita.vt in apibus:ꝛ qbuſdam aialibus hñtibus
alas.Et ciſacienſes q̄dã hñt duas alas.ꝛ q̄dã hñt q̄tuor:
ꝛ q̄dã hñt aculeũ.ꝛ q̄dã mordicant cũ roſtro.ſicut muſci-
lio.ꝛ forte ſunt q̄dã q̄ hñt alas ciſacienſes cũ membrana
ſicut ſcarrabeus.Et aialia nõ hñtia ſanguinẽ ſunt mino-
ra quã hñtia ſanguinẽ ꝑter paucas ſpẽs marinas: ex eis
ſunt malachie magni corꝑis cũ fuerint in ſtationibus ca-
lidis ꝛ in vndis nõ frigidis.Et oẽ aial ſanguineũ iuuatur
4.pedibus:aut duobus pedibus:ꝛ duabus manibus.aut
duabus:ꝛ duobus pedibus:ꝛ.4.alis.Et quoddã gen⁹ pi-
ſcis qḋ vocaẽ grigim.de quo dr̃ ꝙ naſciẽ vna die.ꝛ mo-
riẽ eodẽ:hꝫ duos pedes:ꝛ.4.alas.ꝛ cancer hꝫ multos pe-
des:Et iã diuertamus ſermonẽ noſtrũ ad mẽbra.ꝛ gña-
tionẽ eoꝝ:ꝛ qꝛ in canone noſtro ſufficiẽter de his ꝑtrãſi-
uimus:tũc volẽs ſcire illud auditor trãſſerat ſe ad cano-
nẽ.niſi qꝛ cognoſcat hic ꝙ os fuit in aiali ad ſuſtẽtamẽ-
ta corporis.ꝛ eius fundamẽtũ ſuoꝝ motuũ.Et cartilago
fuit cõpoſita ex ſubã carnis:ꝛ oſſis:q̄tenus eſſet gradata
ꝯiũctio inter os:ꝛ carnẽ ꝑ ipm ꝛ ꝑſpera:ſcdm qḋ oẽ me-
diũ dꝫ ꝯuenire cũ extremis.qm̃ ſi os ꝯiũgeret imediate
cũ carne:tũc lederet caro ab oſſe in oĩ ꝯſtrictione. Et iu-
uamẽtũ cartilaginis eſt ꝙ ipm ſit fundamẽtũ muſculo-
rũ in locis in qbus nõ cõpetit ſitus oſſis ſcdꝫ qḋ videns?:
qꝛ corã pectorali petrili poſiti ſunt lacerti epiglotis:ꝛ lin-
gue.Et nerui qui neceſſarij ſunt ꝑpter ſenſuꝫ ꝛ motum.ꝛ
duri ad iciſionẽ ꝛ flexibiles ꝑpter incuruationẽ.Et ſi li-
gamẽtũ oſſium fuit ſine ſenſu.ꝛ ne in motu eſſent in cõti-
nuo dolore.Et tele ſiue mẽbrane fuerint ſuꝑ membra ad
ꝯſeruãdũ ea in figura ſua:ꝛ tũc dꝫ ſenſum mẽbris que te-
gunt que carent neruis.qñqꝫ eis accidit apoſtema.ꝛ ven-
toſitas diſtendẽtia illã pelliculã. Et caro fuit. vt ipleret
vacuũ.Et iter mẽbra ſcdꝫ ſuũ numeꝝ q̄ ꝑſtãt aliqd aliq-
E dnr̃ hr̃e iuuamẽta:ꝛ id qḋ ꝑſtat dr̃ ſubſeruiẽs.ꝛ ꝑſtãs in-
quãtũ ꝑſtans eſt.ante ꝑncipale:ſcdm qḋ dicimus cor eẽ
ꝑncipale:eo ꝙ eſt ꝑncipiũ gñatiõnis trĩ: ꝛ pulmo ꝑſtat
ei aerẽ:ꝛ dr̃ hr̃e pulmo ꝑpter hec iuuamẽtũ. Et ſcdm. G.
ꝙ epar opabaẽ ſanguinẽ ſicut cor ſpũs:dicebaẽ epar mẽ-
brũ principale:ꝛ quoad iſtã ꝑncipalitatẽ dicebaẽ ſtoma-
cus hr̃e iuuamẽtũ.Et qꝛ poſt digeſtionẽ de epate ſeque-
baẽ tertia ꝛ quarta digeſtio:quo ad illas dicebaẽ epar ha-
bere iuuamẽtũ.Et nerui qdã faciũt ad ſenſum:ꝛ qdã ad
motũ:aliqñ ꝛ virtus motiua ꝛ virtus ſenſitiua ꝯiũcte ſũt
in vno neruo:aliqñ diuiſe ſunt in duobus.Et membrane
oẽs inuoluentes oĩa membra pectoris: naſcunẽ a mẽbra-
nis lateꝝ.Et mẽbrane oẽs inuoluẽtes nutritiua naſcunẽ
a mẽbrana q̄ ſupponiẽ muſculis ventris. Et epar nõ ha-
bebat fila in ſe.qꝛ nõ oportuit ipm moueri.Et qñ due tu-
nice iuuoluũt aliqd.hoc eſt ꝑpter ſaluationẽ illius mem-
bri neceſſarij.Et in capite hoĩs plures ſuture ſunt.ꝛ iã vi-
dit Ari.hoĩem nõ hñtẽ ſuturã in capite.ꝛ ſepe hoc accidit
mulieribus.Et reſiduũ huius capituli q̄rat qs in ꝑmo li- Libro de physico auditu.
bro meo q ſcribiẽ de canone:ꝛ reuertamur ad verbũ Ari.
Qñ frons lata eſt.ſignificat ſtultũ:ꝛ rotũda ſignificat ira-
cundiã.Et ſuꝑcilia ſunt ꝑpter defenſionẽ oculoꝝ a pulue-
re.ꝛ illa qñ ſunt ſcdm lineã rectã ſignificãt femininu;:ꝛ F
qñ deſcẽdũt ꝑ icuruationẽ a ꝑte naſi ſignificat acutũ.Et
qñ icuruanẽ ad lachrymale ſilueſtre ſignificat ioculato- Nota
rẽ.¶ Et inter oĩa membra oculi maxime ſignificãt mo-
res aie.Et lachrymale domeſticũ cũ eſt modicũ ſignifi-
cat aſtutũ.Et qñ hõ hꝫ in lachrymali domeſtico multaꝫ
carnẽ ſicut aliquando hꝫ miluus malus eſt ꝛ aſtutus.Et
q hꝫ ſuꝑcilia depẽdẽtia inuidus:oculi mediocres bonũ: ꝛ
puꝝ ſignificãt.Et extẽſi ad anterius ſignificãt ſtultũ:ꝛ ꝑ-
fundi ſubtilẽ.Et q hꝫ oculos diu aptos ſine verecũdia ẽ:
ꝛ ſtultus.Et q tremulos eſt leuis:ꝛ mediocris eſt bonus
iter iſta.Et oẽ aial faciẽs gñationẽ alteri⁹ aialis hñs ocu-
los ꝑter cheldi:q eſt ſpẽs muris.ꝛ forte hꝫ oculos cooper-
tos ꝑ telã:ꝛ hoc eſt manifeſtũ hoĩbus qñ vidẽt in ſuis fo-
ueis oculoꝝ poſtq̄ iterfectus eſt vmbras oculi.ꝛ nõ co-
loris:ꝛ fuit ei tela ꝑpter debilitatẽ viſus.Et oẽ aial mouet G
aurẽ ꝑter hoĩem.ꝛ qdã hoĩes mouẽt ſed raro.ꝛ oẽ aial hꝫ
aures ꝑter piſces ſquamoſos:ꝛ q̄dã aialia aquea:ꝛ preter
quaſdã aues.Et oẽ aial faciẽs aial ſibi ſile hꝫ aures ꝑter
vipera ꝛ delphin.Et pili qñ naſcunẽ in naribus hoĩuꝫ ſi-
gnificãt ipſos eẽ mediocres:ꝛ auditũ bonũ. Et qñ pinna
pulpe.ſ.auriũ ꝯiũgiẽ cũ caros fauce ſignificat ſtultũ ꝛ va-
nũ.Et nares facte ſunt ꝑpter ſternutationẽ:ꝛ expulſionẽ
medulle:ꝛ ꝑpter iſpirationẽ:ꝛ nõ ſpirat ꝑ os.Et ſignifica-
tio ſuꝑ hoc eſt:qꝛ iã vidit Ari.equũ qui habebat os aptũ
ꝑ mareſcalcũ:ꝛ ꝯſtricte erãt nares: ꝛ ſubito mortu⁹ ẽ.Et
elephas hꝫ calceũ:ꝛ ꝑ id odorat.ꝛ diuidit triticũ a terra.
ꝛ Ari.dixit:ꝙ oẽ aial hñs ſanguinẽ hꝫ medullã:ꝛ de ma-
rinis nõ hñtibus ſanguinẽ.ꝛ hñtibus medullã ſolum eſt
malachie.ꝛ iter oĩa aialia hõ eſt hñs maximã medullaꝫ
reſpectu ſui corꝑis.ꝑpter multas opationes quas exer-
cet.Et oẽ q̄drupes hꝫ collũ:ꝛ leo hꝫ illud.q.immobile.ꝛ
hꝫ iteriora vẽtris ſicut canis.Et q̄dã aialia nõ hñt pedes
fiſſos:ꝛ q̄dã hñt fiſſos ſicut elephas q hꝫ in palma.ꝛ digi-
tos:ꝛ ſicut camellus exaltat nares in aqua. ꝛ ſuus calce⁹
eſt res cartilaginoſa.Et aialia quadrupedalia pedes ſuos
mouẽt ꝯtrario hoĩ:ꝛ elephas voluit pedes fere ad modũ
hoĩs.ꝛ manus ad modũ aialiũ q̄drupedaliũ:ꝛ oẽ aial q̄-
drupedale voluit pedes ꝯ̃rio hoĩ ꝑter hardũ:ꝛ lacertuꝫ:
ꝛ lacertus voluit pedes ſcdꝫ manus.ꝛ digiti pedũ ei⁹ de-
clinãt ex̃ i obliquo:ꝛ nullũ aial põt voluere pedes.ꝛ ma-
nus ſilr ad extra.ſed cõchi eſt aqueũ:ꝛ extremitates ma-
nuũ ei vt ſunt ꝯculcate ſuꝑ ſpatulas.ꝛ ipediunẽ a motu.
ꝛ hꝫ.5.digitos.Et aialia figũt idifferenter pedes anterio-
res ꝑter leonẽ.ꝛ camelũ q figũt ſemꝑ pedẽ dextrũ primo.
Et oẽ aial q̄drupes hꝫ caudã ſꝫ cauda cõchi eſt ſicut cau-
da cerui:ꝛ anterior pars caude eſt piloſior.ꝛ poſterior mĩ-
nus:ꝛ hõ hꝫ pilos vt aialia:ꝛ q̄drupedalia nõ hñt i exceſ-
ſu ſicut i pectie ꝛ iguine ꝛ hꝫ ſuꝑcilia.ꝛ pilos circa vuluã.
Sꝫ porc⁹ ꝛ camelus:ꝛ vrſus hñt multos pilos circa totũ
corpus.ꝛ q̄dã ſunt aialia ingbus crinis.ꝛ cauda aſſiliẽ
ſicut in equo.ꝛ illi crines cadunt aliqñ ſuꝑ ſpatulas.ſicut
in egceruo.ꝛ ego credo.ꝙ illud aial qḋ dr̃ egceru⁹ ẽ vac-
ca q̄ naſciẽ in terra parthoꝝ:ꝛ femine nõ hꝫ cornua in B-
grie.ꝛ hꝫ corp⁹ ad quãtitatẽ cerui:ꝛ hoĩes faciũt in terra
mea ſedacees de crine illaꝝ.ꝛ dixit Ari.qḋ iſta aialia ſunt
in terra q̄ dr̃ anchochaũ:ꝛ dĩa ẽ iter iſtas mõtanas vac-
chas in illa terra.ꝛ domeſticas q̄ iter porcos ad nos mõ-
tanos.ſ.ꝛ domeſticos:ꝛ hñt pulchros oculos.ꝛ ſũt acuti
viſus.ꝛ vertũt cornua poſt ſicut caper.Sꝫ aial qḋ dr̃ eg-

D cervus exit cornua ad ſilitudinē bynnuli africi tortuoſe
in circuitu ſcd̄m lōgitudinē. Et ſolus camelus hʒ addita-
mētū in dorſo: ꝛ aliqs hʒ duo additamenta. Et cobab ca-
meli eſt ſicut cobab eq̄: ꝛ ē paruū reſpectu ſui corpis. ꝛ in
hoc ꝯuenit elephas cū eo: ꝛ camelus: ꝛ ſciſſura ſua hʒ pel
lē in medio ſicut ē in pacca anſeris: ꝛ camelus hʒ fiſſuras
carnoſas ſicut vrſus. ꝛ ꝓpter hoc faciūt hoīes artificialr
ſoleas ne ledaī teneritas carnis ſue ſubt⁹. ꝛ camelus hʒ
culmos in ſupiori: ꝛ nō q̄rtos ꝛ ſcd̄os. ꝛ ſolus hō hʒ tibi-
as carnoſas multū: ꝛ hō hʒ vngues. ꝛ camelus vngulas
fiſſas: ꝛ aliqñ in aliq̄ regiōe hn̄t cameli vngulas ſic̄ equ⁹
ſicut in regiōe rome: ꝛ nō eſt ꝓpter hoc dn̄a multa. Et q̄
hn̄t cornua hn̄t vngulas fiſſas. Et aſin⁹ īdicus q nō hʒ ni
ſi vnicū cornu in frōte: hʒ ſoleare in pede ſicut equus. ſed
aīal qd̄ dr̄ archa hʒ vnū cornu. ꝛ fiſſurā tn̄ ſicut ouis ꝛ
ſoleas. Et oē cornutū eſt q̄drupes: hn̄s dico cornu nāle:
niſi accidat illud ex mutatiōe accidētali ſicut ī cornu ſer
pētis: in terra egypti. Et oē aīal hʒ cornu vacuū p̄ter cer
uū. Sʒ ego audiui in terra parthoꝝ quoddā eē aīal qd̄
appet ſcd̄m qd vacca. ꝛ ſcd̄ʒ qd camelus. ꝛ hʒ cornu ma-
gnū: ꝛ in cornu ſunt anguli. ꝛ ab illis angulis naſcunī ra-
mi. ꝛ icuruanī in ſe illi rami. Et cornu illud in dimēſione
ꝓfunditatis hʒ cubitū vnū ꝛ mediū. ꝛ illud cornu aliqñ
ē triāgulare. aliqñ q̄dratū tortuoſū nō recte: ꝛ adducūī
in terrā nr̄ā a terra pthoꝝ. ꝛ faciūt hoīes inde ſellas ex
illis. ſ. cornibus. Et oē aīal hʒ cornu fixū niſi ceruus. Et
neſcio ego vtꝝ p̄dictū aīal mutat ſuū cornu: ꝛ fortaſſe mu
tat ꝓpter ſui pōderoſitatē. Et in aīalibus locus mamilla-
rū. aut eſt in pectore. aut ꝓpe pectus. aut in vētre. aut iter
inguina. Et elephas mas hʒ mamillas ſic̄ hō mas. ꝛ ma-
res aīaliū hn̄tiū ſotulares nō hn̄t vbera p̄ter eos q aſſi-
milanī mr̄ibus. ſicut in q̄buſdā eq̄s. Et q̄dam aīalia hn̄t
pellē virge eminētē ſicut equus canis: ꝛ hō: ꝛ q̄dā hn̄t vir
gā itra. vt delphin: ꝛ elephas hʒ virgā ſicut equus: niſi q2
ſua virga pua eſt. ſcd̄m q̄ntitatē ſui corpis. ꝛ eſt minor ſuo
calcaneo. ꝛ nō hʒ lōgitudinē. ꝛ teſticuli maris ſunt intus
iuxta renes. ꝛ iō velociter coit. ꝛ oēs femine aīaliū mīgūt
retrorſum: ꝛ mas leonū ꝛ cameli mingūt poſt. ꝛ virga ho
minū ꝛ multoꝝ q̄drupedaliū eſt neruoſa carnoſa cartila
ginoſa: ꝛ virga cerui ꝛ lupi. ꝛ vulpis ad neruoſitatē decli-
nāt aliquātū: ꝛ virga eius qd̄ dr̄ hemnchoz eſt oſſea tn̄
pura. Et mēbra ſupiora hoīs p̄mo ſunt plaſmata maiora
iferioribus. ꝛ ꝓpter h̄ puer cū manibus vadit: deide ma
gnificaī qd̄ eſt ſub anchis. ꝛ alleuianī ſupiora. ꝛ oē aīal
hn̄s crines q̄nto magis creſcit tāto magis attenuanī ife-
riora ꝛ augmētāī ſupiora. ꝛ aīaliū q̄dā hn̄t dētes i vtraq̄
mādibula. ꝛ q̄dā iferius. ꝛ q̄ nō hn̄t dētes in ſupiori mā-
dibula. tūc illa mā trāſit in cornua. ꝛ q̄daʒ aīalia hn̄t gru
nos. vt porcus: ꝛ aīalia lupoꝝ venatilia diuerſanī: q2 q̄-
dā hn̄t dētes acutos: ꝛ diſtātes. vt poſſint melius intrare
p̄dā. ꝛ euellere fruſtū: ꝛ vacca: ꝛ ſibi ſimiliū hn̄t ꝯtinuos
q. ſint vnū: ꝛ melius ſcindāt herbaʒ. ꝛ grunnus. ꝛ cornua
nō ꝯueniūt ſimul. Et cochi hn̄t dētes ſerrinos iferiores
ſcindētes ſupiores. ꝛ nullū aīal de p̄dictis hʒ ordinem in

Antiſeus dētib⁹. Et antiſeus noīat quoddā aīal in q̄buſdā libris ſu
is. qd̄ eſt in terra idie. ꝛ eſt ſile vrſo. ꝛ hʒ tres ordines i dē
tibus ſuis in vtraq̄ mādibula. ꝛ dr̄ grece boritus. ꝛ ē pi-
loſus. ꝛ extremitates eius ſūt q̄ſi leonis. ꝛ ei⁹ magnitudo.
ꝛ ei⁹ facies eſt. q. facies hoīs. ꝛ eſt fere rubeū ſicut miniū.
ꝛ eius cauda ſicut cauda ſcorpiōis agreſtis hn̄tis aculeū.
ꝛ ꝑcutit pilis ſuis: ꝛ loq̄ī: ꝛ eſt eius vox magna ſicut tube
ꝛ eſt velocis curſus: ꝛ comedit hoīes. ꝛ dico ego q̄ ſi illō
aīal iueniaī nō eſt illud qd̄ dr̄ albabar nec rochus licet
aſſimileī rocho: in q̄buſdā: q2 albabar eſt in forma leo-
nis magis piloſus ſplēdēs cū citrinitate. ꝛ lineis nigris

rochus vero: vt puto eſt citrinus tn̄ in pilis. Neq̄ ē mul I
tū in aīali qd̄ ꝓyciat dētes. ſed canis ꝓycit ſuos culmos:
ꝛ equus ſenex cū eſt ſenior hʒ dētes albiores: ꝛ canis cō-
trario. ꝛ capreoli nō mutāt dētes: ꝛ qñ ſunt magni ſigni-
ficāt diuturnitatē vite in eis. ꝛ ſunt in africa multū abun-
dātes. ꝛ ſunt ſiles filijs ceruoꝝ apud nos: ꝛ hn̄t pulchros
oculos. ꝛ vltra mare carthaginis repiunī. ꝛ hō hʒ dentes
quoſdā q naſcunī poſt. 20. an. ꝛ in elephāte puo appet qd
ſui dētes: ſʒ ſui dētes magni nō creſcunt ei anteq̄ ſit ma-
gnus: ꝛ ei⁹ lingua eſt valde modica reſpectu corpis ſui: ꝛ
appet intus. ꝛ aīalia q̄ hn̄t os formoſas: hn̄t labiū iferius
fiſſuʒ. ꝛ equus nili hʒ crines ſicut equus domeſticus. ꝛ hʒ
caudā ſicut porcus: ꝛ innit ſicut equus. ꝛ eſt eq̄lis aſino:
ꝛ hʒ coriū ſpiſſuʒ: ꝛ ſuus vēter ſicut vēter eq̄: aut aſini: ꝛ ſi
mia cōicat in forma cū hoīe. ꝛ cū forma lupi. ꝛ ſimie cani
ne hn̄tes caudā ſunt prauoꝝ motuū. ꝛ moꝝ. ꝛ ei⁹ dentes
ſicut dētes canū: ꝛ ſimie ſūt piloſe anterius p̄ter facieʒ. ꝛ
eius dētes ſicut hoīs. ꝛ hʒ alia ſicut hō. ꝛ mamille eius in
pectore. ꝛ manus ꝛ pedes ſicut hoīs. ꝛ ꝓycit manus. ꝛ ca
put ſicut hō: nec hʒ pectinē eminētē. ꝛ q̄cq̄d eſt ſup pecti-
nē eius eſt eminētius q̄ illud qd̄ eſt ſub: ꝛ oē aīal q̄dru-
pes ē ꝓportio ei⁹ qd̄ ē ſupra pectinē ad illō qd̄ ē ſub. ſic̄. 5.
ad tria. ꝛ forte ſimie ābulāt ſup duos pedes: q2 hn̄t calca
neū: ꝛ iniuanī ei ſic̄ hō. neq̄ hn̄t anchā neq̄ hn̄t caudā: ſʒ
ſignū caude. ꝛ vulua eaꝝ eſt ſic̄ vulua femine. ꝛ v̄ga ma-
ſculoꝝ eſt ſicut virga canis: ꝛ iteriora eius ſicut hoīs. ꝛ oē
q̄drupes faciēs oua. ꝛ hn̄s ſanguinē: hʒ collū ꝛ caput: ꝛ hʒ
decorſuʒ. ꝛ pectus. ꝛ caudā: ꝛ vngues fiſſos. ꝛ pedes ſic̄ di-
gitos. ꝛ hʒ dētes: ꝛ linguā p̄ter tēchea: ꝛ ei⁹ ſicut piſcis nō
hn̄tis linguā ſʒ ſignū lingue. ꝛ tēchea nō hʒ illud qd̄ appa
ret ſignū lingue in piſcibus: ꝛ nulloꝝ iſtoꝝ aīaliū hʒ au-
res: ſʒ loco auriū hʒ foramia. neq̄ hʒ mamillas: neq̄ vul
uā apparētē multū. ꝛ qd̄libet iſtoꝝ hʒ dētes acutos. ꝛ ocu
los de tēchea eſt ſicut oculus porci: ꝛ culmos. ꝛ vngues
fortes. ꝛ cutis dorſi ſui eſt multū adherēs dorſo ꝛ carni. ꝛ
debilitaī eius viſus in aqua: ꝛ ꝯfortaī in campo: ꝛ maior
māſio eius eſt de die in cāpo. de nocte eſt in aqua: q2 aq̄
illius riui eſt calidior de nocte q̄ ſit aer. Et dixit Ari. qd̄ K
dr̄ melcon: ꝛ credo q̄ ſit balarce vel hardō: hʒ coſtas lō-
gas ſicut piſcis. ꝛ ei⁹ ſpina eſt eminēs ſicut ſpina piſcis. ꝛ
eius facies eſt ſicut facies aīalis: qd̄ dr̄ frede. ꝛ ſua cauda
eſt gracilis: ꝛ eſt valde lōga. ꝛ inuoluta in extremitate ſua
ſubtili ſicut corrigia. ꝛ hʒ pedes fiſſos ſicut digitos hoīs.
ꝛ ſup illos digitos hʒ vngues vncatos: ꝛ in veritate non
eſt ardon. ſʒ eſt ſilis ardon. ꝛ ſui oculi magni. ꝛ ꝓfundi. ꝛ
p̄nt oculi ei⁹ inſpicere ad oēʒ ptē quā vult: ꝛ color ei⁹ ver-
tiī in nigredinē qñ ſe hʒ ſic̄ aīal qd̄ eſt i orripilione. ꝛ tūc
apparēt in eo aliqñ macule. ꝛ aliqñ mutaī color oculoꝝ
ꝛ moueī tarde. ꝛ qñ hʒ mori vertiī eius color in coloreʒ
palee. ꝛ nō hʒ carnē ſup corp⁹ ſuū p̄ter ꝓpe caudā. ꝛ ꝓpe
oculos: ꝛ hʒ ſanguinē i extremitate caude: ꝛ ſilr circa cor:
locus cerebri eſt iter oculos. ꝛ qñ excoriaī locus ille iue-
niī ſub cute: loc⁹ ille q̄ armilla eris ſubtilis. ꝛ lucēs mul-
tū. ꝛ illo abſciſſo viuit adhuc aīal: ꝛ mouēdo coſtas aperit
illas: ꝛ ꝯſtringit. ꝛ nō hʒ ſplenē. ꝛ moraī in fiſſuris lapidis
ꝛ maius corp⁹ eſt auiū illud qd̄ hʒ vngues vncoſas: ꝛ hʒ
pectus magnū. ꝛ crura magna. Et q̄dā hn̄t puas: vt meli
us natēt. Et poſterior digitus eſt in pede loco calcanei. ꝛ
bubo hʒ duos digitos ante in pede. ꝛ duos poſt. Et aues
magne: ꝛ aīalia hn̄tia coria ſquamoſa ſicut cēmalis p̄nt
claudere oculos ſuos palpebra iferiori. ſ. cū q̄dā tela que
ꝯiūgiī palpebre iferiori: ꝛ tn̄ q̄dā iſtaꝝ claudit oculū cū
palpebra ſupiori. ꝛ q̄dā aues trahūt i volatu ſuos pedes
poſt. Et q̄dā illaꝝ ꝯſtringūt pedes ad vētrē cū volant. ꝛ
q̄dā hn̄t liguas lōgas: ꝛ graciles. ꝛ q̄dā rotūdas ſicut pſi-

H ſtaci ⁊ oēs aues q̄ imitanť vocē hoīs. Et aial nō hñs vngues curuos hꝫ additamentū cruriū i crure ſicut gallus. ⁊ q̄dā aialia hñt additamētū galleare in capite: ⁊ illud in q̄buſdā ē carneū: in q̄buſdā pēne. Et oēs piſces hñt caput. ⁊ caudā. ⁊ nō collū neqꝫ virgam neqꝫ teſticulos neqꝫ vbera neqꝫ libidinē: ſꝫ delphin hꝫ mamillas q: gñat ſibi ſile: ⁊ ſua mamilla aſſimilať iūcture ſiue ligamēto. ⁊ ſua mamilla nō terminať in conū rotūdū. ⁊ piſces hñt auriculas ꝑ q̄s eijciūt aquā. ⁊ q̄dā ps piſciū hꝫ duas alas ꝓpe auriculas ⁊ q̄dā pars piſciū hꝫ alas q̄tuor in lōgitudine ſicut Anchalin ⁊ aiermair ⁊ ſibi ſimilia: ⁊ q̄dā piſcis q̄ ſūt lōgi nec hñt alas neqꝫ auriculas. ⁊ q̄buſdā auribus quorūdā piſciū ſunt coopcula cōchea. aut duo oſſea: ⁊ appropinquāť eoꝝ aures capiti. ⁊ q̄ nō hñt coopcula ſup aures ſunt celete: ⁊ tūc ſue aures declināt ad dorſuꝫ. ⁊ illa ſpēs celete q̄ eſt lōga: hꝫ auriculas declinātes ad inferius: ⁊ rane hñt auriculas ſpiſſas. ⁊ ſpinoſas: licet auricula eius ſit tela. ⁊ attenueť ꝑ diſtēſionē qñ clamat. ⁊ q̄dam piſces in vtroqꝫ latere hñt vnā auriculā. ⁊ q̄dā hñt multas auriculas in vtroqꝫ latere. ⁊ fortaſſe in vtraqꝫ parte hꝫ aures ſingulares: ⁊ ꝑter has alias. ⁊ fortaſſe habebit in oī parte vnā auriculā: ⁊ fortaſſe diuiſim plures nō cōpoſitas: ⁊ piſces ſtaphy hñt aures duplas. Neqꝫ aliq̄s piſcis hꝫ pilos ſicut aial qḋ naſciť cū. 4. pedibus: neqꝫ pēnas ſicut auis ſed ſquāme piſcis ſunt ſupfluitates cutis: ⁊ illoꝝ q̄ hñt cutē fortē. ⁊ piſciū q̄dā hñt multos dētes licet lingua ſit fiſſa i mādibula. Et q̄dā piſces hñt vnā narē. ⁊ q̄dā duas. Et q̄dā nō hñt palpebras. ⁊ q̄ hñt ꝑdicta hñt ſanguinē. Et q̄dā piſces gñant aialia: ⁊ ſunt q̄dā piſces q̄ nō hñt ſquamoſas cutes ſicut celete. ⁊ oēs piſces q̄ naſcunť in aq̄ faciūt ſicut celete ꝑter ranas ⁊ colubres. q̄dā ſunt aquee ⁊ q̄dā ſunt agreſtes: ⁊ aquee aſſimilanť agreſtibus ꝑter q̄ꝫ in capite: q: caput agreſtis eſt maiꝰ. ⁊ iſte aquee colubres morant̄ in lymbo aq̄: ⁊ nō mouenť ad ꝓfundū in medio. ⁊ in mari eſt quoddā aial qḋ dr̄. xx. ꝑter qḋ eſt minus: eo q̄ ⁊ eſt in cāpo: ⁊ ſemꝑ in limbo aq̄ petroſe: ⁊ in mari ē quoddā aial faciēs naues ſtare qñ eſt ꝓpe naues: ⁊ nō comeditur: ⁊ facit ſtare ꝑ virtutē in ipſo. ⁊ hꝫ virtutem ad odiuꝫ

I gñandū: ⁊ eius ale aſſimilanť pedibus. ⁊ ꝓpter h̄ errant hoīes in figura ſua: eo q̄ putāt ſuas alas pedes ſuos eſſe. ⁊ hec eſt differētia aialiū in mēbris apparentibus. Nūc autē loquamur in membris interioribus in habitudine membroꝝ animalium interiorum.

Incipit ſecundus liber. De diuerſitate membroꝝ animalium. Capitulum. I.

A Dico ego qḋ oē aial hñs ſepū: ⁊ ſirbū hꝫ cerebrū pingue. ⁊ qḋ nō hꝫ cerebrū nō hꝫ medullā vnctuoſaꝫ. ⁊ oē iſpirās hꝫ pulmonē: ⁊ ꝯuertiť. ⁊ oē aial hñs ſanguinē hꝫ coꝛ. ⁊ diafragma. ſꝫ in paruo aiali latet. ⁊ aliqñ i corde vacce. ⁊ cameli ceruí repiť os. ⁊ piſces ñ reſpirāt nec hñt pulmonē. ⁊ accipiūt ꝑ brācos. Et oē aial hñs ſanguinē hꝫ epar. ⁊ q̄dā aialia non hñt ſplenē. ⁊ aialia rapacia habēt paruū ſplenē. ⁊ illud aial volatile qḋ hꝫ caput ad modūꝫ capre nō hꝫ ſplenē. ⁊ q̄dā aialia hñt fel. ⁊ q̄dā nō hñt fel. ſicut ceruus q̄ hꝫ iteſtina ita amara q̄ canes nolūt comedere ea niſi qñ ſupra modum famelici. ⁊ ita equus. ⁊ mulus. Et dixit Ari. qḋ q̄dā porcoꝝ. ⁊ ceruoꝝ hñt fel in auribus ſicut q̄dā putāt. ⁊ hñt in auribus q̄ꝫdā humiditatē ſimilem humiditati ſplenis. ⁊ in oibus aialibus ſub ligua eſt q̄dā vermis: ⁊ in ſpōdilibus alius ſicut dr̄. ⁊ delphin inter alia aialia nō hñt fel. ſꝫ inſpiret: certi tñ piſces. ⁊ quadrupedalia ouātia hñt fel magnū aut paruū. Et q̄daꝫ piſces hñt poꝝ ab epate vſqꝫ ad iteſtina: ſicut piſces q̄ dr̄r amerē. ⁊ palūbi hñt ſuū fel: in ſuis inteſtinis: ⁊ ſilr dorcache: ⁊ hirūdines. ⁊ paſſeres. ⁊ oē q̄drupes gñans hꝫ duos

B renes. Et aial ouās non hꝫ renes neqꝫ veſicā. ⁊ ſilr aues. ⁊ piſces nō hñt renes neqꝫ veſicā. Et lacerte marine hñt duos renes: ⁊ videnť eē cōpoſiti ſicut renes vaccaruꝫ ex multis. ſ. renibus: ⁊ piſces hñt conū cordis verſus altuꝫ q: ille locus ſtrictioꝛ eſt q̄ꝫ vēter. ⁊ eſt iuxta auriculas. Et ſunt vie ab auriculis ad coꝛ ꝓpter iſpiratiōeꝫ aque. ⁊ i piſcibus magnis vene ſūt ab auriculis ad coꝛ. ſiles trachee arterie in hoīe. ⁊ piſces nō hñt os ſtomaci diſtās a capite ⁊ in magnis piſcibus ſtomacus aliqñ exit ꝑ os: ⁊ q̄dā ps piſciū ſicut encholim. ⁊ acharos hñt inteſtina ꝑua. ⁊ epar piſciū eſt ad extra. ⁊ q̄dā piſces putanť hre duplex epar. ſicut putať de auibus qḋ hñt duplicē pulmonem. q: ale pulmonū in auibus ſunt multe diſtātes: ſcḋꝫ diuerſionē. ⁊ ſplen ſemꝑ in ſiniſtra. niſi q: in q̄buſdā aialibus repiť i dextra: qḋ vr̄ mirꝫ. ⁊ oē aial hñs cornu: ⁊ nō hñs dētes ſuperius ruminat: ⁊ hꝫ vnū magnū vētrē: ⁊ tres ventres: ⁊ vnus illoꝝ triū eſt lōgus: ⁊ alter amplus: ⁊ ſuus terminꝰ eſt cū inteſtinis: ⁊ alij ſunt eq̄les: ⁊ ſunt leues. ⁊ cā q̄re hꝫ multos vētres eſt: q: ei ē neceſſaria multifaria digeſtio: q: cibus ſuus eſt ſiccus ⁊ non bene maſticatus: ⁊ poſt dꝫ maſticare: ⁊ hoc eſt ruminare. ⁊ ꝓpter hoc iteſtina ruminantis aialis ſunt maioꝛa q̄ꝫ in alijs. Et in elephāte inteſtina ſunt hñtia maiorē ꝯiunctionē iter ſe ꝑ reuolutionē ⁊ de illa ſunt. q. vnū inteſtinū. ⁊ illud inteſtinum eſt loco ſtomaci: vnde poſt illud nō eſt niſi quoddā inteſtinū qḋ eijcit. Epar elephātis eſt q̄druplū ad epar bouis. ⁊ ſuum ſplen paruū reſpectu ſui coꝛpis. ⁊ ſtomacū paruū. q: trāſit ei inſſis in nutrimētū: ⁊ aial q̄drupes qḋ ouat hꝫ vnuꝫ ſtomacū ſicut colubre: ⁊ ille ſtomacus eſt lōgus: ⁊ matrix in eis eſt lōga. ⁊ ſciſſa in duo: ⁊ cāne pulmonis lōge: ⁊ ſtricta matrix. ⁊ lingue ſubtiles multū. ⁊ fiſſe. ⁊ eijciunt illas multū. ⁊ lingua cochi ſcindiť ꝑ mediū. Et ſtomacus colubre ſilis inteſtino lato: ⁊ ſuū coꝛ eſt ꝓpe guttur: ⁊ lōgū: ⁊ paruū. ⁊ eſt ſile reni. Et totius cordis ſui. ⁊ eſt tñ ꝓpe guttur qḋ non vr̄ eſſe oppoſitus: ⁊ poſt coꝛ eſt pulmo. ⁊ poſt pulmonē eſt epar. ⁊ eſt lōgū. ⁊ ſuū ſplen paruū lōgū ſicut ſplen de germeliꝫ. Et ſuū fel ē ſicut fel piſcis. ⁊ in magnis

C eſt fel ſup epar. ⁊ in paruo eſt ſuper inteſtino: ⁊ hꝫ. 30. coſtas. Et putauerūt q̄dā q̄ illud accidit eis qḋ accidit irūdinibus. ſ. q̄ qñ oculi ꝑforanť acu. q̄ creſcerēt iteꝝ. ⁊ inualeſcerent. Sed caude eius. ⁊ caude cemobum ſalliunt poſt amputationē: ⁊ qḋ eſt in vētre colubre: eſt tale q̄le ē illud qḋ eſt in vētre piſciū. Et multi piſces. ⁊ aues hñt ramos exeuntes a ſuis iteſtinis. ſed in q̄buſdā ad vnū: ⁊ ſūt pauci. ⁊ in piſcibus ecōtrario. ⁊ q̄dā piſces non hñt renes in ſuis inteſtinis. Et multe aues hñt papā: ⁊ cū illa ſubtiliant rē durā ad digerendū. ⁊ cū eſt de extremitate eius verſus os ſubtiliať. ⁊ ſilr qḋ eſt de extremitate eius v̄ſus iecur. Et ſtomacus auiū ē carnoſus aliquātulū. ⁊ ambit eū mēbrana dura. Et q̄dā aues hñt loco pape orificiū ſtomaci magnū. ⁊ amplū ſicut aſtachar: ⁊ corui. Et quedaꝫ ſpēs ꝑdicū hñt papā ⁊ os ſtomaci verūtamē ampluꝫ. os ſtomaci ꝓpe ſtomacū. ⁊ in hoc ꝯueniūt anſeres agreſtes: ⁊ bubo. ⁊ anſeres aquei. Et q̄dā aues nō hñt papam neqꝫ orificiū ſtomaci. ſed ſtomacus eaꝝ eſt lōgus ſicut minores aues hñt. vt irūdines. ⁊ paſſeres. ⁊ hñtes etiā collum lōgū ⁊ ſtercus haꝝ auiū eſt humidius q̄ꝫ ſtomacus alarū auiū. Et ſup renes oīum aialiū hñtiū renes eſt pinguedo: ⁊ qñqꝫ multiplicať pinguedo in tñ q̄ claudit meatꝰ renū moriť acrius: ⁊ oē aial multe pinguedinis eſt pauci ſeminis ꝓpter frigus habūdās in ipſo: ⁊ oē aial qḋ nō hꝫ dētes in mādibula ſupioꝛi. tūc pinguedo eius de facili cōgelať poſtq̄ꝫ liquefit: ⁊ pinguedo alioꝝ non ſic. Dico ego

D ꝙ nullus piſcis eſt hñs teſticulos:neqꝫ aliquid qḋ caret pedibus:imo oẽs hñt vaſa duo ſicut ciaſtraꝫ duo vaſa.ſ. circa diafragma diſtenſa: ⁊ diuiſa quouſqꝫ ex vtreqꝫ fiat meatus vnus ꝓcedẽs vſqꝫ ad foramẽ vnũ ſup viã ſtercoris.⁊ hoc hñt ſerpẽtes tpe coitus ſui. Et hoc tps erit plenũ ſpermate donec cõparaẽ p cõprehenſionẽ.Quatoꝛ ãt hñs duos piſces hꝫ a primo ſpõdile poſt diafragma duo oua teſticuloꝝ tẽdẽtia ad meatũ vnũ ſupra exitũ ſtercoris.⁊ hoc eſt in gbuſdã manifeſtũ.⁊ in gbuſdã occultum: qꝛ iduiẽ ab eis mẽbrana in qua ſunt rami venaꝝ ⁊ ligamina:aut poniẽ ibi ſup ſpondile. Et hi meatus ſcḋm ꝙ ꝓmiſimus:⁊ corus oui teſticuli etiã mouente apparẽt manifeſte tpe coitus:⁊ tunc manifeſtanẽ:⁊ in alio tpe occultabanẽ eo maxime in turturibus.⁊ in ꝑdicibus ab eo nõ extenduntẽ hꝫ oua.Et iam ↄtingit qḋ caſtratus fuit taurus.⁊ coiuit cũ vacca.⁊ ↄcepit ex eo vacca:⁊ oꝫ.vt ego cõſiderem hoc in alio tẽpore.⁊ memorẽ ea: ⁊ ↄſiderem aliquo tpe adhereaꝫ ei qḋ oꝫ.Et ecõtra de caſtratis illi qui coit quoꝝ virge nõ deſiccanẽ:⁊ tũc qñ coit emittit quodda ſpma ſubtile ⁊ attritũ.Et matrix auiũ hꝫ duos ramos ſcḋm qḋ ꝓdiximus:⁊ illi duo rami ꝓcedunt vſqꝫ ad poſi collũ ↄcaui cranei:⁊ neruoꝝ:⁊ ſupioꝛa matricũ auiũ ſunt ſubtilia valde.⁊ matrices piſciũ ſũt ſubtiliores illis: ⁊ earum primo ſubtus vẽtrẽ eſt ſubtilis:⁊ lõga diuiſa in duo. quaꝝ vnaqueqꝫ ꝑo in piſcibus ipleẽ ouis.Sed ea que ſuperius gñant oua.⁊ poſt anteqꝫ exeant gñant aialia ſunt ſicut vipere ⁊ celete.⁊ ſunt illa q̄ hñt aures. De aialibus marinis ⁊ nõ hñt pedes ⁊ gñant aialia.Et ſupioꝛa matricũ eoꝝ ſunt ſicut matrices auiũ:ſed ↄueniũt in vnũ vas amplũ.⁊ qñ decurrunt ad ipſuꝫ oua fiũt aialia.Et ſerpẽs eſt ↄ̃ria auibus:in eo ꝙ aues ponũt oua ſua ſucceſſiue: ⁊ ſerpẽtes ↄtinue ponũt ⁊ ſucceſſiue.⁊ matrix eius qḋ gñat aial eſt copulata cũ ſpondili. Matrix vero ouatricis ꝑo ſupioꝛ eſt ſilr:⁊ inferioꝛ q̄ eſt exitus oui ſup ĩteſtina ponitur.Et matricis hñtiũ cornua:⁊ q̄ nõ hñt dẽtes in fauce ſupioꝛi ſunt farſite venis hñtibus ramos gbus ↄcipiunt fetus.Sed matrices muris ⁊ ſcarabeoꝝ ⁊ certoꝝ quorũdam animalium ſunt lenes.

¶ Incipit liber tertius Auicenne.de animalibus. De ortu venarum. Capitulum. .I.

A Eſſe anothomie difficile ẽ ꝓpter occultationẽ multaꝝ venaꝝ:quas extenuant ex ↄ̃rio nature.Sed dubiũ eſt qn immo ſit difficilioꝛ.⁊ precipua anothomia qua vtimur in mortuo:eſt p ſtrangulationẽ.Deinde ex humiditate ſanguinis. Dixit ⁊ extimauit Ceſius perſa: qḋ ꝓncipia venaꝝ ex ꝑte oculoꝝ ⁊ ſupciliorꝝ ſunt.Deinde ꝓgrediunẽ due vene dextroꝛſum ⁊ ſiniſtroꝛſum:⁊ Debaquilus dixit ꝙ fundamẽtũ venaꝝ ſunt due vene ichoantes a ventre.Deinde exigẽtes ſe abſqꝫ manifeſtatione initij loci.Dixit.⁊ eleuãẽ ſurſuꝫ ille due vene ꝓter ramos ſubtiles ꝓgredientes vſqꝫ ad epar ⁊ ſplenẽ. Et alie due vene incipiunt a ſpondilibus dorſi.quaruꝫ vna tẽdit ad epar dextrum:⁊ alia ad ſplenẽ.Et vnaqueqꝫ iſtaꝝ aſcendit ad manũ.⁊ ramificanẽ in partes.quaꝝ q̄dã ſunt ſpatulares: q̄dã aſcellares.Et oriunẽ a pedibus vene.a venis predictis.⁊ q̄ ꝓlonganẽ ſcḋm diuiſionẽ.Omelionus aũt ponit initium venaꝝ duo paria venaꝝ:⁊ vnũ par ꝓcedit a poſteriori ꝑte capitis vſqꝫ deoꝛſum p collum. ⁊ par aliud a capite.verſus duas aures.Deinde ad ſpõdilia ⁊ doꝛſuꝫ.⁊ poſuit caput ⁊ cerebrũ ꝓncipia eẽ oĩuꝫ venaꝝ.Magiſter aũt primus vidit ꝙ ꝓncipiũ venaꝝ fuit coꝛ.⁊ medici poſtea:⁊ poſteriores medici exercitati in hoc viderũt ꝙ ꝓncipium venaꝝ nõ pulſatiliũ eſt epar. Silr ↄdixit eis in neruis dicẽs.ꝙ principium illoꝝ eſt coꝛ: ⁊ ipſi vident ꝙ ꝓncipium illoꝝ eſt cerebrũ.Et ſollicitudo ꝓmi magiſtri in hoc eſt.qñ ipſe poſuit coꝛ ꝓncipiũ oĩum virtutũ aialium. Nos aũt ⁊ ſi credamus ramificationeꝫ oĩum virtutum aialium eſſe a corde: tñ ſermo eſt de illa vena.q̄ eſt iter epar ⁊ coꝛ.que naſciẽ a cima epatis.q̄ cima ramificatur.⁊ eius vnus ramus ꝑuenit ad coꝛ.⁊ intrat ipſuꝫ veluti quoddã extraneũ a ſubſtãtia eius.⁊ in epate ſunt vene ramificate.vt p illas penetrat ſanguis.q̄ vene videnẽ eẽ q̄ſi de ſubſtãtia epatis.Et qꝛ nerui ſunt groſſiores apud cerebrũ ꝓbabile eſt.ibi eſſe initiũ.qꝛ penes ipſuꝫ ſũt molliores.⁊ penes coꝛ duriores.⁊ ↄtinuatio vnius g venit eſt q̄ſi cõpaginatio.⁊ de iſtis habemus ſignũ:ſꝫ nõ ꝑfectũ:⁊ nõ eſt incõueniẽs dicere.ꝙ cerebrũ ⁊ epar tranſmittant ad coꝛ aliqd qḋ iuuet ad opationẽ eius.⁊ opatio epatis ẽ iſtud qḋ ſuſcipit a corde ⁊ iteſtinis p venas meſaraycas fixas in cima:neqꝫ eſt incõueniens dicere arterias naſci a corde.neqꝫ groſſiores ſignificãt.ꝙ pars groſſioꝛ ſit origo:qñ nerui obtici addũt in groſſicie.cũ ↄiungunẽ cum criſtallino humore.⁊ ſunt ſubtiliores apud ꝓncipiũ ſuũ: qñ ergo virtus informatiua in aliquo mẽbro qñ neceſſarium eſt.ꝙ in parte illius mẽbri ſit groſſicies augmẽtat nutrimentũ ad ipſum.⁊ ꝓpter hoc adiuuanẽ vene multe p expãſionẽ cũ fetu in matrice:⁊ qñ ille magis igroſſantur.quãto magis ꝓcedũt:⁊ ſilr ſila iterioꝝ mẽbroꝝ quãto magis elonganẽ a ſuo ꝓncipio tanto magis creſcũt: ⁊ nihil in hoc obſtat eis. ⁊ ſilr eſt in arbore.qñ videm⁹ ꝙ ramus groſſiorẽ hꝫ ſubſtantiã qꝫ radix habeat.Et mollicies neruoꝝ ꝓpe medullã nõ ſignificat originem a medulla.qñ põt dici ꝙ illa mollicies nõ accidit.niſi qꝛ applicanẽ nerui ad medullã. ⁊ poſſumus dicere ꝙ medulla naſciẽ a neruo.⁊ neruus nõ facit ſe humidũ.niſi vt medulla naſcatur ab eo:⁊ mollicies ⁊ duricies.⁊ groſſicies.⁊ ſubtilitas fiũt a virtute iformatiua.non a mã. ⁊ ſic videmus in arboꝛibus:qꝛ quãto rami elonganẽ a radice:tãto fiũt humiliores ꝓpter elõgationẽ a ſuo ꝓncipio. tũc non ſequitur ꝙ neruus ſit a medulla.qꝛ mollis in parte: qꝫ a corde:qꝛ durus in parte: ⁊ ꝙ hoies credunt.ꝙ res quanto magis elõgaẽ a ſuo ꝓncipio ſit ſiccioꝛ:eſt qñ ꝓncipium eſt humidũ.ſed tñ oẽs iſte res magis ſunt exigẽtia vtutis iformatiue qꝫ materie.qꝛ nõ debemus dicere. qꝛ coꝛ ſiccum ſit.iõ radix neruoꝝ:qꝛ corallus naſcitur in terra humida maris:⁊ tñ eſt res dura. ⁊ tunc aliqñ qḋ naſciẽ erit ↄ̃rium ſue origini.⁊ tunc ꝓcedit multotiẽs diuerſitas inter originẽ.⁊ illud qḋ naſciẽ ab illa.qꝛ aliqñ rami:qui debẽt tẽdere in altũ tẽdũt in imũ.verſus radicẽ:⁊ videbaẽ tunc arboꝛ ꝙ inuerſa. ⁊ hoc nõ eſt abſurdũ.qñ pria virtus nõ eſt virtus nãlis.ſed vtus aiatiua potẽs facere multas opatiões. Nerui etiã quos rememoꝛatiuus ſuꝫ poſtmodũ ſignificãt cõſimiliter.qñ nõ ſequiẽ. ꝙ ſi tendant ad aliquã partẽ.ꝓpter hoc exeãt a ſua radice:qꝛ forte potuerũt incuruari ad ſuã radicẽ:⁊ tũc poterit eſſe: ꝙ neruus ꝓcedat a corde ⁊ cerebro.⁊ poſtea ꝓcedat reflectendo ſe verſus coꝛ.⁊ nõ dꝫ p hoc putari.lꝫ puteẽ qꝛ vn⁹ ramus neruialis veniat ad cerebrũ.ꝙ ideo cerebrũ ꝓncipiuꝫ ſit neruoꝝ.Et ſermo illoꝝ g dixerũt. ꝙ vena magna penetrat carnẽ cordis.⁊ dat cordi nutrimentũ.eſt ſermo eius g dicit. ꝙ coꝛ ſit ꝓmo cõpletũ in eſſe ſuo.⁊ poſtea veniat vena ad ipſum:⁊ penetret ipſum.⁊ hoc dicere eſt primo coꝛ nutriri ab aliquo alio.qꝫ ab epate.qñ nutriebaẽ. ⁊ fuit in eſſe pleno.anteqꝫ ꝑuenit vena penetrans ipſum ab epate.Et lꝫ diceretẽ. ꝙ veniret vena hoc mõ.ſicut ꝓdictũ eſt ad coꝛ.tñ nõ ſequeretẽ ꝙ poſſent penetrare coꝛ penetratiõe ꝓdicta:qꝛ illa nõ poſſet eẽ ita dura.⁊ qḋ põt declarare ꝙ illa vena naſcaẽ a corde:ẽ qꝛ illa vena bene

poteſt eſſe dura in foramine cordis ꝓpter hoc vt ſoluat
foramē cordis: ⁊ vt reſiſtat nervoſitati in circuitu cordis
⁊ qñ recedit a corde. recedat ab iſta duricie: qm̄ nō eſt ei
iuuamētū in duricie poſt: ⁊ iō illa vena fit mollior poſtq̄
fuerit remota a corde. ⁊ ꝓpter molliciē obediēs ramifi-
cationi. ⁊ nō fuit talis diſpō epatis. Et ſic de neruo debe-
mus dicere. qḋ applicaṫ cordi ꝑ applicationē. ⁊ nō naſciṫ
a corde in quātū carnoſo. ſed a q̄dā ſubſtātia dura occul-
ta in ſubſtātia cordis. Et neruus fuit creatus in corde: ⁊
nō aſſimilabaṫ illi: ſicut verruca carni ⁊ glandula in car-
ne. ⁊ nō naſciṫ iſtud ex iſta ſubſtātia. que ibi apparet: ſʒ ex
mā q̄ ibi coadunaṫ ⁊ occultaṫ: ⁊ tūc illa vena naſciṫ a mā
dura adunata in corde. ⁊ fiet mollis: poſtq̄ receſſit ab il-
la origine: ⁊ poterit ſe applicare cū mēbro molli. ⁊ tūc ve-
na naſciṫ in corde. ſicut plures vene ſunt in epate. ⁊ tūc ſi
res eſt ita. nō oʒ veꝝ dixiſſe Gal. in pignore ſuo qñ poſuit
pignus ↄtra cuſtodē altaris: qḋ daret multū auꝝ ei. qui
mōſtraret. ꝙ nerui naſcerenṫ a corde. Et ↄſequēter pote-
rimus obuiare ꝓbādo hec. ⁊ ſumendo hic pro ↄſtanti. ꝙ
vbi eſt p̄ncipiū virtutis: ibi eſt p̄ncipiū iſtrumēti. Et tūc
q: hoīs aīa eſt vna virtus: a qua ꝓcedūt oēs virtutes cor-
poris. accidit ꝙ in illo mēbro. in quo primo ↄculcaṫ aīa
ꝙ illud mēbrū ſit p̄mū mēbrū in vita. ⁊ tunc de facili ꝓ-
babiṫ ꝙ cor ſit p̄ncipiū venaꝝ ⁊ neruoꝝ. Sed ꝓpoſitio
quā accepit Gal. nō oʒ p̄ciſe accipi. q: multis modis poſ-
ſumus aliqḋ dicere: anteq̄ pueniamus ad veritatē: ⁊ tūc
manifeſtū eſt: q: in gñatiōe ſpmatis eſt p̄ma mā habilita-
ta ad gñationē: ſʒ in ceteris mēbris hʒ virtus iformatiua
neceſſariū illud. qḋ eſt in corde neceſſarium. ⁊ ligamēta.
aut cū eis. aut poſt: de opatione v̄tutis iformatiue potue-
rūt iformari: ⁊ illa virtus iformatiua ſicut diſcernit māʒ
cerebri ⁊ cordis: ſic diſcernit neruos iter cor ⁊ medullaʒ.
Et v̄tus iformatiua nō recipit māʒ. ⁊ fecit ex ea p̄mo me-
dullā: ⁊ poſt neruos. imo ſimul potuit facere oīa. ⁊ pōt eē
ꝙ mā medulle ⁊ cellaꝝ ſunt diuiſe ſimul in p̄ncipio gña-
tiōis. ⁊ ex reſiduo vtriuſq; coꝝ frigidi fiūt rami nuche. ⁊
ſupfluitates ei⁹ qḋ eſt in corde. q̄ ſunt frigide q̄to magis
recediṫ a corde: tanto magis amittūt calorē: quē recipiūt
a corde. Et poſtq̄ pueniūt ad locū tēperatū v̄t⁹ iformati-
ua ꝑ opationē caloris nālis agit in illā: ⁊ dat ei formā me-
dulle. Sʒ epatis ſubā ē diuerſa a ſuba venaꝝ. ⁊ nō eſt re-
motū. ꝙ ſuba epatis fiat ab eo: qḋ decurrit ꝑ arterias: ſʒ
eſt veꝝ iſtud ↄſiliū. ⁊ eſt epar mediū iter cor: ⁊ totū cor-
pus in nutrimēto. ⁊ poſtea naſcunṫ ex epate inſtrumēta
nutrimēti. ⁊ ex medulla iſtrumēta ſenſus ⁊ motus. ⁊ aīr
poterit eē ſicut dicturi ſumus poſt. ⁊ tūc verior eſt ſentē-
tia p̄mi magiſtri. ⁊ dimittamus v̄ba de anothomia in ve-
nis ⁊ neruis. Et dicit Ari. ꝙ leo nō hʒ medullā niſi i ad-
iutorio ex coſſa. ⁊ ſua oſſa ſua magis dura q̄ alioꝝ aialiū:
⁊ porcus hʒ modicā medullā: ⁊ delphin hʒ oſſa ⁊ non hʒ
ſpinas: ⁊ aīal marinum qḋ gñat aīal ſimile ſibi: hʒ ſpinas
groſſas ſicut celete: ſʒ piſces facientes oua hñt ſpinas ſi-
miles coſtis: ⁊ piſcibus eſt ꝓpriū ꝙ hñt ſpinas naſcētes
in ſua carne. ⁊ in colubris ⁊ in cartilaginibus ſpine cele-
te eſt medulla.

¶ Capitulum ſcḋʒ de pilis ⁊ cornibus ⁊ pennis. ⁊ aliis oī-
bus qui aſſimilantur his.

A Libro. 3. de hyſto. aialiū cap. xi.

DIxit Ariſt. ꝙ cornu eſt de gñe oſſis. ⁊ vt
in pluribus ↄſequunṫ colorē corpo-
ris. ⁊ vngues ethiopū ſunt nigre. ⁊ dētes albi:
⁊ fortior eſt ↄiunctio cornu cū cute q̄ cū oſſe.
⁊ dicit Ari. ꝙ in ſua terra q̄ dr̄ afrace. ſūt q̄dā
aialia q̄ mouēt cornua. ſicut auriculas. ⁊ dixit Ari. ꝙ cu-
tis nō hʒ ſenſum: niſi fuerit carnoſa: ⁊ maxime cutis capi-
tis. ⁊ in veritate cutis q̄ appropinquat neruis. hʒ ſenſum
ſed illa q̄ eſt in ſupficie exteriori: nō hʒ ſenſuʒ: q: in ea nō
eſt neruus. Sed cutis cū ſcindiṫ nō reduciṫ ad ↄtinuita-
tē. cū fuerit vere cutis. ⁊ dixit Ari. ꝙ cutis q̄ nō ↄtinuaṫ
carni cū ſcindiṫ nō redit ad ↄtinuitatē neq; membrane
neq; veſice. Et dixit Ari. ꝙ teſte capitū aialiū nō ſūt vni⁹ B
nature: q: teſta capitū canū ē vna. ⁊ hoīum ſuture in ca-
pite ſerroſe. ⁊ dētes ſuture mulieribus ſunt magis rotun-
di: q̄ acuti: ⁊ iā videbaṫ hoc ſine ſutura capitis: ſʒ po-
ſtea numerabimus anothomiā capitis: ⁊ princtiū ad ip-
ſum ⁊ colli. ⁊ humeroꝝ. Sed capilli ſunt ex vapore exeū-
te per poros. cū ille vapor fuerit ſpiſſus. ⁊ porus nō fuerit
largus. Et ſunt ꝓpter pulchritudinē. ſicut barba: ⁊ pro-
pter iuuamētū ſicut ſupcilia. Et aliqñ ſunt pili ſola ſuper-
fluitas. ⁊ nō ſunt poſiti in iuuamētū: ſicut circa pectineʒ.
Et aīal hñs ſquamas nō faciēs oua. neq; gñans aīal n̄ hʒ
pilos. Et pili ⁊ capilli varianṫ in aialibus ſcḋm paſcua. ⁊
qḋ eſt magis pingue. hʒ plures pilos. ⁊ pili aialis cōplexio-
nis calide ſunt criſpi. ⁊ cū fuerit cōplo minus calida: ver-
tunṫ pili in rotūditate ad modū granoꝝ piperis ſicut in
ethiopibus. Et ſpine yricioꝝ ſunt de gñe capilloꝝ: niſi
q: ſunt nimis duri: ⁊ cani nō ſunt ꝓpter ſiccitatē capillo-
rū: ſed ꝓpter coloris ſupfluitatē. Et aliqñ accidit in infir-
mitate canus capillus: ⁊ poſt reuertiṫ capillus nālis colo-
ris in cōualeſcētia. ⁊ vr̄ ꝙ huius cā canicies ſit extictio ca-
loris nālis: q: capilli carēt attractōe vnctuoſitatis. ⁊ loco
eius trahūt aquā: ⁊ qñ fuerit cōplo potēs conuertere ſe ⁊
nō fuerit homo multū ſenex: reuertenṫ capilli ad ꝓximū
ſtatū. Et p̄mi capilli qui fuerint cani. ſunt capilli tympo-
rū: ⁊ poſtea ſupcilioꝝ capilli fiūt albi: q: ſunt in loco ſic-
co: ⁊ pili pectinis: q: ſunt in loco calido. Et de proprietate
hoīs eſt: q: q̄dā pili naſcunṫ in eo poſterius: ſicut pecti-
nis ⁊ aſcellaꝝ. ⁊ poſt fit caluicies in anteriori pte. q: me-
dulla nō applicatur fortiter oſſi. q: illa pars medulle an-
terior eſt ſubtilior: ⁊ fuit ſubtilior. vt citius reciperet im-
preſſiones: Et mulieres ⁊ caſtrati nō fiūt calui: mulieres
q: ſunt multū humide: ⁊ caſtrati. q: ſunt frigidi: ⁊ nō diſ- Ari. libro 3. de hyſt. aial. c. 10
ſoluiṫ humiditas in eis ꝑ calorē: ⁊ vr̄ mihi: ꝙ in caſtratis
mā que deberet trāſire in barbā: tranſit in capillos ante- C
riores: ⁊ in mulieribus nō naſcunṫ barbe: q: pori in eis
ↄſtringunṫ: ⁊ in ſenibus naſcunṫ ſupcilia: q: ſuture ſerro-
ſe ſuppoſite aperiunṫ ꝓpter ſiccitatē: ⁊ dat exitū vapori-
bus. Et aialia diuerſantia in colore piloꝝ: diuerſanṫ in co-
rpus. ⁊ certe color capilli aſſimilaṫ colori eius: ex quo na-
ſciṫ. Et cerebrū caluelcit ꝓpter ſiccitatē. Et q̄dā hoiuʒ fi-
unt calui. ⁊ qñ coeūt capilleſcūt. ⁊ hoc vr̄ mihi miꝝ. ⁊ cre-
do ꝙ hoc fit ꝓpter hoc. ꝙ in hꝰ hoīe ante coituʒ quieuit
calor nālis cū repugnātia humiditatis. ⁊ tunc qñ poterit
calor ille nālis mouere ſe poſt coitū diſſoluet illā humidi-
tatē in vapores fumoſos ex qbus fiunt capilli. Et capilli
aialis ſenis. lʒ ſint pauci numero reſpectu iunioꝝ. cuʒ fi-
unt iunioꝝ ꝓpter denſitatē materie. ⁊ cortices ſenioꝝ pi-
ſcium ſilr̄. ⁊ cani ſunt ꝓprietates hoīum: q: grues quāto
ſunt ſeniores. tāto vergūt magis ad nigredinē defuſcātē:
⁊ vr̄ mihi ꝙ hoc accidit eis ꝓpter groſſiciei vehemētiā:
⁊ denſitatis materie in eis. ⁊ in hoīe non accidit hoc: qm̄
caro ⁊ cutis eius ſunt molles ⁊ humide. ⁊ color ceruoꝝ ⁊
hirundinis mutaṫ in albedinē ꝓpter extinctioneʒ caloris
nālis in eis: ⁊ in eis qñq; reperitur vehemētia imutatio-
nis cū imutatione ſupfluitatū: donec ignoret eas hō: ⁊ nō
agnoſcat eas. ⁊ dico ꝙ aīal qḋ ē ſil'e muri. qḋ venaṫ aues
in ſuo nido albeſcit quolʒ anno magis ac magis. donec
tādē redit ad colorē butiri. ⁊ Ari. dixit. q: aq̄ mutāt colo-
res aialiū: q: aqua q̄ dr̄ neud. qñ potaṫ a boue: ⁊ coit ↄci-
pit fetum nigrū. ⁊ in terra cucuhbe eſt flumē qḋ opatur
ſilr̄: ⁊ aliud flumē facit albos. ⁊ flumē ſcarides gñat fla-

uos.ꝛ de aialibus q̄dā ſunt abſq̄ pilis:q̄dā ſunt cū pilis. ꝛ in fauce interiori leporis:ꝛ in pede eiꝰ ſubtus ſunt pili. ꝛ in aiali qḋ vocat̄ maſtichbitus:hꝫ in ore ſuo loco dētiū ſile ſetis porcoꝝ.ꝛ aialia q̄ hn̄t in ſe paucos pilos: poſteriora in eis hn̄t plures pilos q̄ꝫ anteriora.ꝛ pili aialiū tonſoꝝ nō naſcunt̄ ex loco inciſo:ſꝫ ex radice illius pili iciſi. ꝛ tūc pili nō ſe hn̄t ſicut plante.ſed ſicut ſupfluitates:plume aūt qñ icidunt̄:nō naſcunt̄ neq̄ꝫ a radice:neq̄ꝫ a loco iciſo.ſꝫ cadit radix:ꝛ alia pēna naſcit̄: ꝛ ala veſpe poſtq̄ꝫ fuerit abſciſſa nō creſcit ſicut aculeus eiꝰ cū rūpit̄ morit̄.

¶ Capitulū tertium de differentiis lactis. Sanguinis. ꝛ Spermatis.

A Libro.3. de hyſto. aial.c.19.

Sermo Ariſt. ꝛ dixit Ariſto. ꝙ ſanguis cuiuſlibet aialis coagulat̄. pter ſanguinē cerui ꝛ leporis. ꝛ ois ſanguis a quo auferunt̄ fila apparētia ipſe nō coagulat̄:ꝛ illa fila ſunt media iter ſubaꝫ venaꝝ ꝛ neruoꝝ. ꝛ ſanguis bouis de facili coagulat̄. Et ſanguis corpoꝝ tēperatoꝝ:eſt tēperatus in q̄ꝫtitate: ꝛ minus ſanguine coꝝ q̄ potāt multū vinū:ꝛ magis ſanguine coꝝ q̄ ſunt pīguia. Et ſanguis hoīs ē tēperatus in ſua liq̄ditate:ꝛ color eius eſt color grane. Et ſanguis aialiū magnoꝝ ſpiſſius magis ꝛ ſanguis mēbroꝝ īferioꝝ ſpiſſior ꝛ nigrior ſanguine mēbroꝝ ſupioꝝ. Et primū mēbꝛū qḋ fit ex ſanguine. ſicut cognoſcit̄ ex anothomia eſt cor. ꝛ iſtud eſt ſignū ꝙ ſanguis totius corpis nutrimētū fit a corde.ꝛ nō ab epate.niſi p iuuamētū cordis.ꝛ tūc epar nō erit inſtrm̄. ꝛ operās ſanguinē niſi mediāte ꝛ ſecūdario: Et dixit Ariſt. ꝙ hō ſudabit ſanguinē.aut q2 eius ſanguis multus ē in q̄ꝫtitate:aut q2 eius ſanguis eſt paucus ſubtilis feruens. Et qñ dormit hō eius ſanguis ↄuertit̄ ad iteriora:ꝛ ſignificatio ſup hoc eſt.q2 hoīe dormiēte ſi fundat̄ eius cutis nō exibit eius ſanguis.ſicut in vigilāte. Et mulieres hoīꝫ hn̄t plus ſanguis q̄ꝫ femine alioꝝ aialiū.ſcḋm q̄ꝫtitatē ſui corporis.ꝛ pꝑter hoc hn̄t meſtruū ſanguinē.ꝛ alia aialia nō. Et ſanguis mulieꝝ eſt multū iterius.ꝛ viroꝝ magis exterius. Et raro accidit mulieribus egritudo ex ſanguine. ꝛ raro emittūt ſanguinē p nares. Et ſanguis ſenuꝫ eſt niger.ꝛ ſpiſſus.ꝛ paucus. Et q̄dā humiditates naſcunt̄ in aiali cū ipſo.cū ipſe naſcit̄.ꝛ q̄daꝫ poſt.vt lac ꝛ ſperma.ꝛ lac alterat̄ in māmillis:ꝛ lac fit ex ſanguine ſupfluo.ꝛ ille ſanguis q trāſit in lac nō eſt decoctus.decoctione ſumma. Sed ſperma fit ex ſanguine bono:ꝛ decocto.ḋcoctione bona.ꝛ cōpleta. Et dico ꝙ ſumma digeſtio eſt q̄rta digeſtio.ꝛ dico q2 nutrimētū p̄mo digerit̄ in ſtomaco.ꝛ poſt fit ſanguis in epate:ꝛ tertio in venis.ꝛ q̄rto in mēbris: ꝛ poſt q̄ꝫ mēbrū pparat̄ iſtud ad ſilitudinē ſui.ꝛ tūc tali nutrimēto fit ſperma. Et q̄ꝫto de hoīe exit ſperma multū diſcolorat̄.ꝛ debilitat̄ ſuū corpus magis q̄ꝫ ſi q̄dragies exiret de ſuo corpe ſanguis tātus:q2 ſperma eſt res habilitata ad trāſeundū in mēbra:ꝛ cū exit auferꝫ nāle nutrimētū

B mēbri:qñ exit in maiori q̄ꝫtitate: q̄ꝫ id qḋ fuit reſiduū de nutrimēto mēbri. Et pꝑter hoc dixerunt medici antiqui. ꝙ ſperma fuit de humiditate nup coagulata: ꝛ in mēbro eſt nutrimētū.ꝛ illud nutrimētū hoc ſupfluum qḋ differt ab eo in q̄ꝫtitate:alius in q̄litate:ꝛ illud tranſit in capillos. Et qḋ eſt ſupfluum in q̄ꝫtitate:ꝛ nō differt in q̄litate eſt ſperma. Et lac fit ex ſanguine in venis.ꝛ in eo ſunt tres ſube.ſeroſa.butiroſa.ꝛ caſeata.ꝛ oē lac q̄ꝫto eſt magis ſpiſſum.tanto de eo exit magis caſeus ſpiſſus. Et lac aialis qḋ hꝫ cornua.ꝛ caret dētibus in mādibula ſuperiori cito coagulat̄.ſicut ſuū lepū.ꝛ nō fit ita de alio lacte: ꝛ frigus nō coagulat lac.ſed facit diſtinctionē in ptibus: ꝛ calor magis coagulat lac q̄ꝫ frigus. Et lac magis ſubtile eſt cameli.ꝛ iumētoꝝ:ꝛ aſinaꝝ: ꝛ ſpiſſius eſt lac bufaloꝝ

Et lac conſumētū partui nihil valet:ꝛ qḋ eſt multū remotū a partu nihil valet. Et in mulieribus hn̄tibus carnem multam:ꝛ multū ſanguinem ſunt vbera plena lacte ſine partu:ꝛ in vetulis qñ reſcindit̄ meſtruū. ſunt aliqñ vbera plena ſanguine ſine partu. Et capra paruus anteq̄ꝫ īpregnet̄.confricant̄ eius mamille.ꝛ prius exit ſanguis: ꝛ poſtea q̄ſi ſanies:ꝛ poſt exit lac.qḋ eſt aquoſum dulce. ſicut illud qḋ exit poſt partum.ꝛ non prius.ꝛ habebant conū in mamillis. ſicut ille que pepererunt. Et iam ↄtigit in q̄dam ciuitate.que dicebat̄ chimam. ꝙ caper prope virgam habebat quedam additamenta ad ſilitudineꝫ mamillaꝝ:ꝛ confricabant̄:ꝛ exiuit tm̄ de lacte ꝙ factus eſt caſeus inde.ꝛ ille coiuit cum capra.ꝛ genuit filium. ꝛ ille caper filius iteꝝ emiſit de ſuis additamentis lac. Et viri emittunt de ſuis mamillis lac.ꝛ ſi ↄtinue de ſuis mamillis lac exprimerent abūdaret multū in eis. Et lac cameli ꝛ iumenti non hꝫ in ſe ſubſtantiaꝫ caſeatā. vel ſi hꝫ illud erit modicuꝫ.ꝛ lac vaccaꝝ abundat in ſuba caſeata.ꝛ coagulata. Et lac ficuuꝫ coagulat lac.ꝛ nullū aial hꝫ coagulatum niſi ruminans pꝑter q̄ꝫ lepus. Et dico ꝙ inuenit̄ in ventre vrſi coagulū:ꝛ forte pōt reperiri in alio aiali. Et in ciuitate que dr̄ ferim:ſunt quedā vacce abundantes in lacte.ꝛ qui vult extrahere illud lac oꝫ vt ſe multū exprimat. Et in ciuitate que dr̄ anchoroꝫ.ſūt vacce magne abūdantes in lacte.ꝛ ſi ꝛ illius ciuitatis canes ſunt magni. ꝛ in omni quadrupedali ipſius ciuitatis contingit iſta magnitudo preterq̄ꝫ in aſinis. Et quedā ſunt paſcua in q̄bus aialia paſcētia dant multum lac:ꝛ quedā ſunt in quibus paſcentia dant modicum lac. Et ouis abundat in lacte p octo menſes.ꝛ hoc non reperit̄ in ceteris animalibus. niſi in vaccis ciuitatis:que dicitur ferut: que abundant in lacte per ānum. Et mulieres nigre hn̄t magis ſanum lac. Et inferius loquemur de ſpermate.ꝛ omne aial hn̄s ſanguinem.hꝫ ſperma:ꝛ ſemen aialis habentis pilos eſt viſcoſum:ꝛ alterius aialis non ſic. Et ſperma aialis extra ſubtiliatur:qm̄ de eo exit pars ventoſe que condenſant partes eius. Et quia eius coagulatio eſt per caloreꝫ. ideo eius ſubtiliatio eſt per frigus. Et ſperma habens in ſe virtute gn̄atiuā deſcendit ad fundū aque.ꝛ mētitus eſt Aradotus qñ dixit ꝙ ſperma nigrorum eſſet nigrum.

¶ Incipit liber quartus de anothomia aialium aquaticorum.ꝛ de membris anuloſoꝝ. Capitulū. .I.

A Et aialium carentium ſanguine: eſt quoddā genus:qḋ dicit̄ malachie. Et quoddaꝫ genus eſt huius malachie. ꝙ ſuus venter eſt ſimilis carni interius:ꝛ ſuuꝫ extra eſt teſteum. Et econuerſo quoddam genus malachie habet ſuum intra durum:ꝛ ſuum extra molle:ꝛ illud qḋ eſt durū extra non frangitur: ſed eſt conuertibile:ſicut contingit in cancro.ꝛ eſt quoddam genus illius quod habet ſuum intra molle. ꝛ ſuum extra teſteum:ꝛ iſtud teſteum poteſt frangi ſicut cōche. Et animalia anuloſa quedam habent anulos in ventre. quedam in dorſo.ꝛ quedam in circuitu:ꝛ nullum anuloſum habet carnem vel os:ſed habent membra que aſſimilant̄ carni ꝛ oſſi:ꝛ proportionant̄ eis.ꝛ quedaꝫ animalia anuloſa habent anulos duplicatos in lōgitudine mēbrorum ſuorum. ſicut illud qḋ dicitur.20.pedum. ꝛ quedam anuloſa aliquando volant.ꝛ aliquando ambulant. ꝛ quedam in vno tempore tantuꝫ volant: vt formice. Et quoddam genus malachie eſt qḋ hꝫ caput ſub pedibus: ꝛ corpus conglobatum ſuper caput:ꝛ habet octo pedes: ꝛ quoddam genus malachie hꝫ multos pedes: ſicut illud genus qḋ ſanage dicit̄. ꝛ eſt quoddā aliud genus mala

chle. qꝺ aſſimilaꝛ̃ ſanage: ⁊ hꝫ duo additamēta.cū qbus
capit ſuum nutrimētū.⁊ ponit in os ſuū.⁊ ſunt valde du-
ra in extremitatibus ſuis.⁊ qn̄ mare eſt infremitū:tūc il-
lud aial venit ad lapides.⁊ quieſcit ſup lapides.⁊ tenet ſe
ſup illos p illa additamēta.⁊ iuuat ſe cū eis:cū ſtupeſcit
ex aliqua occaſione:⁊ duo eius pedes anteriores ponunt
ſuū nutrimentū vſqꝫ ad oculos.⁊ cū pedibus ſuis poſte-
rioribus iuuat ſe in coitu.⁊ in ſuperiori pte ad pedes ſu-
os.eſt in eo cāna.cū qua eijcit ſuā humiditatē ſupfluaꝫ.⁊
ſuū ſperma eijcit in mulierē ſuā:⁊ natat cū pedibus ſuis.
⁊ oculi eius ſunt ſup caput.⁊ os eius eſt in dorſo: in ore
eius eſt modica caro.⁊ nō hꝫ linguā.⁊ in capitibus ei9 ap-
parēt.q̄ſi apoſtemata.⁊ qꝺ capit.pedib9 capit.⁊ illud qꝺ
hꝫ multos pedes in illo gn̄e eſt parui corpis : et longoꝝ
pedū.⁊ oēs alij malachie ſunt magni corpis.⁊ curtoꝝ pe-
dū ⁊ debilis inceſſus.⁊ forte de iſto genere eſt q̄dā ſpēs q̄
diciꝛ̃ ſcedine.⁊ hꝫ duos cubitos in lōgitudine.⁊ de iſto ge
nere eſt ſicut conidē.qꝺ hꝫ qnqꝫ cubitos in lōgitudine.⁊
forte pes eius q dicit̃ multoꝝ pedū:eſt duoꝝ cubitoꝝ ⁊
plus.Et piſcis q dr̄ tomi habeat alā qua ambit ſuūꝫ cor-
pus.ſed alas eius.qꝺ dr̄ tonidem:hꝫ diuiſionē in partib9
⁊ malachie hꝫ coriū.qꝺ coopit ſua corpa.⁊ hꝫ yſophagū
poſt orificia.longū ⁊ gracile:cōtinuat ſe cū quodā mem-
bro.quod eſt ſimile pape. Sed ille yſophagus habet in
ſe inuolutionem ſui.⁊ habet inteſtina gracilia: ⁊ illa inte-
ſtina ſunt magis ſpiſſa : q̄ꝫ yſophagus. ⁊ preter iſta non
ſunt apparētia in ipſa malachie:niſi ſolū vas ſeminis. qꝺ
dr̄ maſtinoꝫ.Et qn̄ eijcit illud qꝺ eſt ex humiditate in il-
lo vaſe ſeminis facit aquā turbidā. ⁊ hec opatio ē maxie
ſepie.⁊ iſtud vas eſt ei ſub ore ſuo.⁊ ſuā ſupfluitatē.⁊ ſuū
ſpma eijcit p vnū exitū.⁊ corpus eius hꝫ ſup ſe pilos. ⁊ i-
teriora corpoꝝ iſtoꝝ predictoꝝ huius generis ſunt dura
media.inter os ⁊ ſpinā.Et in tonidē eſt res cartilaginoſa
ſicut anulus intra corpus ſuū:ſed aſcheramenet nō hꝫ ī
ſuo interiori aliquā rē durā.ſed in circuitu capitis eſt res
cartilaginoſa.q̄ cū findiꝛ̃ fit durior.⁊ ſub ſtomaco mariū
eſt res exitualis que trāſit ad medullā in ſurſum. ⁊ alia
q̄ ad inferius pcedit.Et in feminis ſunt due res exituales
⁊ ſub illis ſunt duo vaſa rubea:q̄ tenēt intra ſe oua. ⁊ tu-
meſcūt illa vaſa aliqn̄:qꝺ fiunt maiora q̄ꝫ caput.Sꝫ aial
qꝺ dr̄ ſepie hꝫ duo vaſa:⁊ implent ſe illa vaſa ouis : ⁊ oua
eius aſſimilanꝛ̃ grandini.⁊ in oībus iſtis ſpēbus ſūt ma-
B res pulchriores feminis.Et ſup maſculos ſunt femine. ⁊
anteriora iſtaꝝ ſunt magis nigra.⁊ pe illa q̄ dr̄ aſchera-
nenet q̄ eſt maior corpe.ſemp natat ſup aquā.⁊ iſtud qꝺ
natat in medio inter ſupficiē aque ⁊ fundū ſūt minores.
Et q̄ ſunt minime in iſta ſpē ambulāt in fundo.⁊ minimi
īter iſtos ſunt illi q nō hn̄t iūcturas in pedibus. Et ē qꝺ-
daꝫ gen9 illoꝝ aialiū: qꝺ ꝓpe ripas maris.ſemp paſcit : ⁊
vnū aliqn̄ eijciꝛ̃ ab vndis.⁊ nūqꝫ redit:⁊ moriꝛ̃ tūc tādē.
⁊ eſt modicū valde.Et eſt quoddā genus aialiū:qꝺ ē te-
ſteū.⁊ nō exit de illa teſta.aliqn̄ exeūt ſui pedes ⁊ ſuū ca-
put.⁊ hoc qn̄ appetit comedere. Sed aial qꝺ ē mollis te
ſte hꝫ ſpēs multas.⁊ de iſto gn̄e ſunt cācri.⁊ illoꝝ cācro-
rum multe ſunt ſpēs:qꝛ qdā ſunt maiores.⁊ qdā miores
ſunt.⁊ maiores ſunt ſicut yrcali ⁊ alia gn̄a.⁊ dico q̄ iam
narratū fuit mihi q̄ in mari trabazacei ē vnū genus cā-
croꝝ. qꝺ ſup coriū eius ſunt macule q̄ſi eſſent picture ⁊
tincture ſubtiles mirabiles.⁊ dixit Ari.q̄ iſtoꝝ cancroꝝ
paruoꝝ eſt quoddā genus. qꝺ vocaꝛ̃ milites : qꝛ currit
multū.⁊ iueniꝛ̃ in vētribus eoꝝ caro aut humiditas ſu-
pflua.⁊ nō paſciꝛ̃ ex aliqua re: q̄ in ſe hꝫ ſoliditateꝫ.⁊ iſti
cācri hn̄t decē pedes.ſicut veſpe. ſed alaſarim hꝫ.iz.pe-
des.⁊ pedes eius qui ſunt ꝓpe caput ſunt acutiores. ⁊ am
pliores ſunt poſteriores.⁊ cauiſſe hꝫ ex vtraqꝫ pte ante-
rius.io.pedes groſſos:in poſteriori ex vtraqꝫ pte īter pe-
des graciles:⁊ pedes ſuos.⁊ iuncturas eoꝝ reuoluit in ſe.
Sed alafariꝫ ⁊ ſua indiuidua hꝫ caudā ⁊ corpus:⁊ kara-
bo hꝫ pedes ſubtiles:⁊ ſunt in poſteriori parte. ⁊ pedes
oīum iſtoꝝ ſunt longi.⁊ corpus cancri eſt rotūdum.⁊ pe-
des anteriores in femina Karaba ſunt fiſſi. ⁊ in eius ma
re nō:⁊ ale femine ſunt maiores q̄ꝫ maſculi.⁊ ſue colla ſūt
maiora:⁊ pedes poſteriores maſculi ſunt magis acuti. ⁊
in illo gn̄e femine ⁊ maſculi:⁊ in iſto gn̄e hn̄t q̄dā addi-
tamenta inter oculos ad modū venaꝝ. ⁊ habent quedā
cornua paruula:⁊ pōt mouere oculos ſuos ad oēm partē.
⁊ ſunt eminentes.⁊ ita faciunt oculi cancri.⁊ accedūt ad
albedinē:⁊ ſunt in eis macule nigre.⁊ hn̄t dentes acutos
⁊ paruos:⁊ ſunt oppoſiti iferiores ſuperioribus. ⁊ nō ſer-
roſi. ⁊ maxime in parte dextra:ſed in parte ſiniſtra eſt di
uerſitas inter eos qui ſunt in fine ⁊ inter eos q ſunt i me-
dio:qꝛ illi qui ſunt in fine:ſunt acuti.⁊ diſtāt inter ſe : ⁊ q
in medio carēt acumine:⁊ numerus dentiū inferius ſunt
q̄tuor.⁊ ſupius tres.⁊ mouenꝛ̃ ſupiores cōtra inferiores
qn̄ volunt aliquid retinere.⁊ capere:⁊ ſuper iſtam aciem
dentium ſunt duo dentes magni graciles acuti.⁊ ſub dē-
tibus tenet auriculas.⁊ mouet ſemper auriculas.⁊ extre-
mitates auricularum ſunt ſpinoſe: ⁊ in ventribus cācro-
rum ſunt quedā foramina que ſe claudunt.⁊ ſe aperiunt:
⁊ oua feminaꝝ cancroꝝ ſunt in ſuis inteſtinis. Sed ka-
rabus hꝫ intra os ſuū duos dētes molles ⁊ magnos.⁊ in-
ter illos eſt caro que aſſimilaꝛ̃ lingue.⁊ hꝫ alios tres dē-
tes in vna acie q ſunt inferius:⁊ poſt dentes eſt ſuus yſo-
phagus.⁊ eſt valde curtus.⁊ eſt ſuus ſtomacus ad ſimili
tudinē tele.⁊ poſt ſunt inteſtina.⁊ durat vſqꝫ ad locū exi
tus ſtercoris.⁊ hꝫ vnū locū ꝓpriū qui pcedit a ventre ad
eundem locum exitus p quā procedit ſperma:⁊ locus il-
le per quē procedit ſperma eſt ſub iteſtinis.Et cornu dex
trum eſt maius : ⁊ inter cornua ſua ſuper q̄ fixi ſunt ocu-
li.⁊ illa additamenta:in quibus ſunt ſui oculi aliqn̄ ſunt
remota in ſe.aliqn̄ ꝓpinqua:ſicut hec maxime contingit
in cancris q dr̄r yrcalie.Et omnes inſpirant aquā ⁊ eijci-
unt ipſam.Sed animalia que habent teſtas duras ⁊ ſunt
marina ſicut yricij marini: q̄dam habent inter teſtā car-
nem ſicut calapagu.⁊ caput iſtoꝝ q̄ habent teſtas duras.
vt in pluribus eſt longū.⁊ non apparent:⁊ q̄dam que ha-
bent teſtas:habet vnicam teſtam integram:⁊ quedaꝫ ha
bent ex vna parte vnam teſtam. ⁊ in alia aliam.⁊ quedā
ſunt que aperiunt ſuam teſtam.⁊ quedam non aperiunt.
Et que aperiunt:quedam ſunt que aperiunt ex vna par-
te:quedam ex duabus partibus : ⁊ quedam aperiunt ex
omni parte.Et quedam habent teſtas planas:⁊ quedam
aſperas:⁊ quedam ſunt que habent diuiſioneꝫ in ſuis te-
ſtis:⁊ quedam ſunt que habent teſtam totam vnius na-
ture.Et quedam ſunt habentes diuerſitatem in ſuis te-
ſtis : ita q̄ in extremitate ſunt tenuitates. ⁊ in medio
ſpiſſitudo.Et habentium teſtas quedam ſunt mobilia : ⁊
quedam immobilia:⁊ mobilia quedam ſunt que de faci-
li fundunt aquam ⁊ cito mouentur : ⁊ quedam ſunt que
ſunt fixa ſuis teſtis.⁊ quedam ſunt que exeunt a ſuis te-
ſtis.Et omne iſtud qꝺ egreditur a ſua teſta. ⁊ ingreditur
illam habent carneꝫ duram:⁊ in medio ſui habet caput.
⁊ duo cornua.⁊ quedam eorum habent dentes.⁊ quedaꝫ
eorum habent calceos quibus paſcuntur ſicut lingue in
animalibus.⁊ fortaſſe ille calceus eſt ſicut aculeus: ⁊ ita
acutus:qꝺ etiam poteſt perforare teſtas aliorum teſteo-
rum.⁊ omnibus iſtis vniuerſaliter eſt os.⁊ poſt orificiuꝫ
ſequitur in eius meatus qui dicitur ſimilis pape .⁊ ſub-
tus iſtum meatum ſunt duo additamenta ad moduꝫ co-
norum yberum. ⁊ cum ſtomaco continuatur quoddam

Inteſtinū:qḋ ꝓcedit in eq̄li rectitudine ad anū:ꝛ inueni
unt̄ ſm diuerſitatē ſpecieꝝ in iſtis aīalib⁹ diuerſitas mē
broꝝ poſt iteſtinū:velut additamēta nigra groſſa:ꝛ mea
tus cifacienſes:ꝛ chabera ēt caput h;:ꝛ cornua ꝛ os ꝛ lin
guā:ꝛ hic nō diſtinguunt̄ niſi in magnis coꝝ:ꝛ additamē
ta conoſa non diſtinguunt̄ ꝑceptibiliter:niſi in magnis:ꝛ
que mouent̄ in eis hñt foramen in teſta ſua:ꝑ qḋ eyciūt
ſuā ſupfluitatē:ꝛ ex cancris eſt qḋdā genus qḋ aſſimilat̄
C aranceis. Et Ari. dixit in ꝓ⁹ doctrina anothomiā ꝛ ſimilitu
dines haꝝ ſpēꝝ:ꝛ nos deſiderauim⁹ abbreuiationē; ei⁹.
Iricius aūt marinus h; in interiore parte ſui loco carnis
ꝑtes nigras. Et eſt ex eo qḋdā genus qḋ h; intra ſilc ouo
magno.ꝛ inuenit̄ illud ouū tā in magnis ꝙ̄ in paruulis ꝛ
comedit̄:ꝛ ex eis yricye. Sunt duo genera carnea:vnū;
genus magni corporis:ꝛ aliud genus parui: ꝛ ſpecioſū;:ꝛ
totū dorſum eius eſt carneū. Et ex eo eſt genus:qḋ erit in
regione tani:qḋ eſt albū in teſta ꝛ ſpinis:ꝛ erit maioris lō
gitudinis ꝙ̄ aliq̄ ſui generis ꝛ ſue ſpine ſunt parue ꝛ tendē
tes ad mollicie ꝛ multiplicant̄ in eo ꝑtes magne que ſunt
poſt os ſuū. Et oēs yricij marini hñt os īferius : ꝛ anū ſu
peri⁹:ꝛ caput īferi⁹:ꝛ hñt q̄nq; dentes in ꝓfundo iter q̄s
eſt q̄dā caro que aſſimilat̄ lingue:deinde yſophagus:de
inde ſtomachus diuiſus in q̄nq; ꝑtes repletas humiditas
te:ꝛ q̄libet illaꝝ partiū ↄtinuat̄ cū ſiſac tendētes ad anū
ꝛ ipſe vtit̄ ſpinis loco pedū:ꝛ mouetur inherēdo ſup ſuas
ſpinas. Et de aīalib⁹ teſteis ſunt q̄dā que duob⁹ pedibus
ſuis adherent lapidibus:ꝛ appellant̄ balica:ꝛ caput q̄cq̄d
tranſit ꝑ ipſū; de piſcib⁹ paruis ꝛ aliјs. Et ex iſtis ſpēb⁹ eſt
qḋdā genus qḋ comedit yricios marinos:aīal aūt qḋ ap
pellat̄ maſtuc h; carnē durā:ꝛ nō inuenit̄ in corpore ei⁹
humiditas:ac ſi eēt de nā arboꝝ:ꝛ eſt qḋdā genus ei⁹ qḋ
dr̄ maſtuc qḋ eſt parui corporis ꝛ comedit̄ ab hoibus:ꝛ
alia ſpēs magni corporis:cui⁹ caro induraf aliquātulū ꝛ
comedit̄:ꝛ ꝑ oēm tactū diſſipat̄ ꝛ marceſcit in mari. Aīal
aūt anuloſū; cuius ale ſunt ſicut mēbrana:ſicut ſcolaſci:
Alia que nō hñt in mēbrana:ſicut veſpa:h; caput ꝛ ꝑtinē
tia eius ꝛ ventrē:ꝛ poſtꝙ̄ amputātur viuunt ꝑ horā:niſi
cōplexio coꝝ fuerit multū frigida:aut tāgat illa in ea ho
ra multū frigus:ꝛ apes amputant̄ ꝑ mediū ꝛ viuūt ꝑ ho
rā:ꝛ iſtud eſt q̄ñ amputat̄ cū capite pectus in medio:ſed
q̄ñ amputat̄ caput ꝑ ſe:ſtatim moriunt̄ ꝛ aīal qḋ h; cor
pus longū:ſicut aīal qḋ h; viginti pedes:q̄ñ findit̄ ꝑ me
diū vtraq; pars mouet̄ ꝑ ſe:ꝛ huic aīali nō apparet in eo
aliqḋ mēbrū:cū quo ſentiat niſi oculi ſolū:ꝛ q̄dā ſpēs hu
ius eſt q̄ h; linguā:ꝛ alia ſpēs eſt q̄ h; mēbrū cū quo gu
ſtat:ꝛ q̄dā hñt illud mēbꝝ duꝝ:ꝛ q̄dā hñt illud mēbrū;
molle:ꝛ illud cōtigit illis q̄ nō hñt aculeū ante neq; poſt:
ſicut ſcorpio ꝛ muſce feriūt cutes aīaliū cū iſtis mēbris:ꝛ
mordēt cū iſto mēbro muſciliones ꝛ ſugunt ſanguinē cū
eo:ꝛ iſtoꝝ aīaliū anuloſoꝝ q̄dā hñt iterius latētē aculeū
vt apes:ꝛ q̄dā ex̄ apparēt vt ſcorpio. Et anuloſoꝝ volan
tiū q̄dā ſunt q̄ hñt duas alas:vt muſce:ꝛ q̄dā q̄tuor vt ve
ſpe ꝛ illoꝝ q̄dā ſunt q̄ ſaltant:ꝛ q̄dā ſunt q̄ coeunt vt locu
ſte:ꝛ ſunt illa q̄ hñt pedes poſteriores longiores:ꝛ iſta ꝑo
q̄ ita coit nō h; teſtā.neq; ſpinas:neq; oſſa:niſi ſolū coriū
duꝝ. Et q̄dā illoꝝ hñt illud coriū magis ſubtile:ꝛ q̄dā il
loꝝ hñt illud coriū corā pectore duꝝ:ita ꝙ vr̄ de genere:
ꝛ h; ꝑ os vnū inteſtinū qḋ ꝓcedit recte:ꝛ modica ꝑo ei⁹
h; inuolutionē ꝑ ſe:ꝛ ꝓcedit vſq; ad anū:ꝛ q̄dā iſtoꝝ hñt
ſtomachū. Et illud aīal qḋ clamat de nocte ad modū ci
cade:vel cicbot nō h; os:ſ; h; linguā q̄dā q̄ naſcit̄ a me
dio ſui capitis:ꝛ nō findit̄ iſta lingua:ꝛ in ſuis mēbris in
ferioribus nō repit̄ ſupfluitas:ꝛ in medio ſui corporis eſt
q̄dā tela que appet. Et in mari q̄dā ſunt aīalia que aſſimi
lant̄ aīalibus alteri⁹ gñis:q; q̄dā ſunt que aſſimilant̄ fru
ſto ligni:ꝛ alia q̄ aſſimilant̄ virge virili:ꝛ in loco teſticu
loꝝ hñt alas:ꝛ q̄dā que aſſimilant̄ colubris rubeis.

¶ Capitulū ſcḋ; de ſenſu ꝛ motu ꝛ vigilia ꝛ ſomno:ꝛ qua
liter fit maſculus:ꝛ qualiter femina.

Omne aīal ſanguineū;:ꝛ qḋ generat
aīal h; q̄nq; ſenſus:niſi qḋdā
genus muris:cuius oculi ſunt coopti ſub
corio:ꝛ h; pupillā ꝛ coronā ꝛ albedinē. Et
piſces guſtāt:ꝛ iō appetunt q̄dā cibaria:ꝛ
q̄dā renuūt. Et in piſcib⁹ nō apparent mē
bra auditus neq; olfatus:ꝛ nares piſciū
nō ꝑueniūt ad medullā:ſ; ꝓcedūt ad eoꝝ auriculas:ſ; tñ
niſi audirēt nō fugerēt ꝑꝑ ſonitū:ꝛ niſi olfacerēt nō veni
rēt ad rete ꝑꝑ lac:ꝛ alias res ī rete olfatibiles. Et dico q;
vidi illos venietes ad locū vbi fuit lac:ꝛ cito capiebant̄:
ꝛ vidi illos venietes ad ſonitū de alabud:ꝛ applicant̄ ad
palatiū ad illū ſonitū:ꝛ fugiunt cū deficit ſonit⁹:ꝛ cū iteꝝ
cantat̄ iteꝝ reuertunt̄. Et dixit Ar. ꝙ delphin ꝛ vnū ge
nus aliud piſciū ad tonitrua ꝛ motū aliū magnū cadunt
ſubito ad fundū:q̄ſi eēt in eis epilenſia:ꝛ tūc capiūtur:ſi
cut capiunt̄ ebrij:ꝛ delphin mēbrū auditus nō h; ꝛ piſca
tores cū iungant̄ ad capiēdū piſces:loquunt̄ tacite:ꝛ au
ferūt remos a nauib⁹ ne faciāt tumultū:ꝛ poſtꝙ̄ circuie
rūt ipſos reti dāt voces:vt ↄueniāt in medio:ꝛ cū vna ꝑs
piſciū vadit ad paſcendū ſecrete recipiūt illos piſcatores
paulati; ꝛ nō fugiūt piſces q̄dā qui ſunt in riuo:ꝛ ↄfricāt
ſe ad lapides:ꝛ ex illo motu ī ↄfricatione cadūt q̄ſi ebrij:
ꝛ vadūt q̄ſi mortificati:ꝛ tūc iſta ſunt ſigna ſui audit⁹. Et
adhuc ꝙ oēs expimentatores teſtant̄: ꝙ ēt multū audi
unt:ꝛ ēt maxime piſces qui dicunt̄ aſtacor ꝛ cethi ꝛ aru
mim:ꝛ ſilr ꝙ piſces olfaciūt:q; capiunt̄ ꝑ olfationē:q; q̄
dā capiunt̄ ꝑ odorē acetoſū;:ꝛ q̄dā ꝑ odorē rei ſalſe:ꝛ q̄
dā ꝑ fimū. Et piſcatores accipiūt afaſtē ꝛ aſſant ipſum:ꝛ
ponūt ipſū; in rete:ꝛ ſtatim intrāt piſces rete ꝑꝑ odorem
aſſi:ꝛ piſces q̄dā fugiūt a loco ablutionis alteri⁹ piſcis in
terfecti ꝛ fugiunt a ſanguine alteri⁹ piſcis:ꝛ q̄dā fugiunt a
ſordicie retiū:ꝛ q̄daꝫ fugiūt a ſordicie hamoꝝ:ꝛ ſi fuerint
limpida veniūt ad illa. Et q̄dā ḋ delphinis ꝛ alioꝝ piſciū
ad quoꝝ medullas ꝑuenerit ſonit⁹:ꝛ nō hñt inſtrumētū
audit⁹:ſ; audiūt quodā extraneo mō approꝑato eis ꝛ nō
aliјs. Et aīalia anuloſa hñt ſenſus mltū acutos:ꝛ olfaciūt
ꝛ guſtant ꝛ audiunt a remotis:ꝛ ſunt q̄dā odores qui eis
placēt ꝛ iterficiunt̄ a q̄buſdā odorib⁹:ſicut ab odore ſulfu
ris ꝛ arſe cutis:ꝛ origani agreſtis:ꝛ ſic formice q̄ñ ad fo
ramen eaꝝ aliqḋ de ꝑdictis reb⁹ ponit̄ moriunt̄ ꝛ fugiūt
a fumo ſtoracis. Et oīa anuloſa fugiūt a fumo cornu cer
ui:ꝛ ceſenegi ita diligit ſtoracē durā: ꝙ q̄ñ eſt in fumo ei⁹
ſi amputari deberet non fugere:ꝛ fugit de fumo ſpēi q̄ dr̄
obore:ꝛ apes nō veniūt ad locū mali odoris:ꝛ nō q̄ſcūt
niſi in loco boni odoris ꝛ vbi ē dulcedo. Et aīaliū teſteo
rū q̄dā diligūt odorē malū:ſicut qḋ dr̄ cochera:ſed neſci
mus vtrū habeāt viſū; vel nō vel auditū. Sꝫ in ſermōe
vocū aīaliū debemus dicere:q; q̄dā ſunt vocū fortiū ꝛ q̄
dā debiliū:ꝛ q̄dā loquunt̄:ſ; loq̄ ꝓpriū eſt hoīs:ꝛ ipſe for
mare vocabula ꝛ extrahere ſermonē a cannis pulmonis.
Sꝫ vox repit̄ in oī aīali qḋ h; arteriā ꝛ pulmonē;:ꝛ non
dat vocē niſi aīal qḋ reſpirat:ſ; qḋ nō reſpirat aliter facit
ſonū. Et qḋ ſibilat:ſibilat ꝑ q̄dā telā q̄ eſt ſub diafragma
te. Sꝫ muſce faciūt ſonū ꝑ motū alaꝝ. Et nullū aīal ma
rinū hñs teſtā mollē facit vocē vl̄ ſonitū. Et ſi obijciat̄ de
q̄dā gñe piſcis qḋ facit vocē:ſicut illḋ gen⁹ piſcis qḋ dr̄ lu
ra liaremim:ꝛ ſilr gñ:qḋ inhabitat terram de celeug. Et
iſtoꝝ ꝑdictoꝝ ſunt q̄ dant vocē nō dico ſonū:de ſpina ſue
caude auricularꝝ:ꝛ q̄dā faciūt vocē ꝑ ↄfricationē ſpīe q̄
eſt in ſuo corpe:ꝛ celeca audit̄ facere ſonū ore catinū ꝛ pi

ſcis aſſimilatus pectini quãdo findit aquã facit ſonũ ad
modũ celete: ⁊ irundines marine qñ feriunt cũ alis ſuis
aera faciũt ſtrepitum ſonoꝝ. Et delphin ſibilat: ⁊ hȝ pul/
monẽ: ſȝ poſtq̃ fuerit ſup terrã nõ facit vocẽ. Et ſerpẽtes
ſibilãt: ⁊ carapagnã dicit. cortuca hȝ debilẽ vocẽ. Et rana
hȝ linguã coniunctã cũ mandibula: ſicut eſt in piſcib⁹. nõ
dat vocẽ niſi in aqua. Et cũ facit vocẽ ſuã mandibula eſt
in aqua: ⁊ illa vox dr̃ coaꝝ: ⁊ cũ exit aquã facit vocẽ alte/
rius modi: ⁊ cũ facit voces in aq̃ emittit ſuos oculos for/
titer. Et aialia facientia vocẽ faciunt diuerſos tonos. Et
aues que hñt linguã amplã imitant̃ vocẽ hoĩs. Et in qui/
buſdã auib⁹ eſt diuerſitas i ſono maris ⁊ femine. Et auis
maioris corporis hȝ maiorẽ vocẽ: ⁊ ꝓpˢ tẽpe coitus: q2
tũc dat plures voces. Et quedã aues ſunt quaꝝ femine ⁊
mares cantant ſicut genus qđ dr̃ andõ: ⁊ tales aues ſunt
quaꝝ aues maſcule clamãt ſuas feminas ante coitum: ⁊
q̃dã faciunt voces poſt ſicut gallus. Et q̃dã aues que nõ
cantãt neq3 hñt vocẽ niſi valde remiſſaȝ niſi maſculi qui
cantãt ſicut galli. Et q̃dã aues que aſſimilant̃ ꝑdicib⁹: ⁊
qñ hõ naſcit̃ nãliter ſurdus facit vocẽ: ⁊ non põt loq: ſed
ſtrauli nõ ſibi ſiles ſunt. Sȝ pulli auiũ cũ ſunt parui diffe
runt ſuis vocib⁹ a vocib⁹ patrũ: quouſq3 magneſcunt: ſic
palumbi. Et iã dixerunt hoĩes ꝙ vna auis coꝝ que ap/
pellat̃ andon mõſtrauit tonũ ſuũ pullo vel alteri⁹ auis: ⁊
tunc ſignificat ſup hoc: ꝙ aues quedã faciũt quoſdã to/
nos per naturã: ⁊ q̃dã ꝑ doctrinã: ſed elephas per calceũ
facit contractionẽ: ⁊ per os ſuũ facit vocẽ.

¶ Capitulũ .III. de ſomno animaliũ.

ET de ſomno aialiũ dicam⁹. Omne aial hñs
ſanguinẽ: ⁊ qđ ambulat dormit ⁊ vigilat.
Et oẽ hñs palpebras claudit eas cũ dor/
mit. Et alia aialia q̃ȝ hõ ſomniant ⁊ ſigni/
ficatio ſup hoc eſt coꝝ mot⁹ in ſomno. Et
aial faciẽs oua facit ſomnũ tenuẽ. Et illđ
aial ſilr qđ eſt teſte mollis. Sȝ in aiali teſte mollis nõ ꝑ/
cipit̃ ſomnus: q2 nõ hȝ palpebras: ſȝ ꝑcipit̃ ꝑ hoc qđ ge/
ſcit: ⁊ põt capi ⁊ nõ fugit. Et ſunt q̃dã ſpẽs piſciũ q̃ magis
dormiunt de die q̃ȝ de nocte. Et quedã marina dormiũt
ſup terrã: ⁊ q̃dã ſup cautes: ⁊ q̃dã in harena: ⁊ ſignificatio
ſup hoc eſt ꝙ impreſſio coꝝ inuenit̃ poſt in harena: ſed
cellere mltũ dormit ita ꝓfunde ꝙ capit̃ manu. Sȝ del/
phin dormit ⁊ eijcit a ſe cannã in aere ꝑ quã inſpirat ⁊ au
ditur ſtertens. Et anuloſa dormiunt: ⁊ ſignificatio ſuper
hoc eſt ꝙ aliqñ inueniunt̃ geſcere. ⁊ pueri nõ ſomniant
recte ante .4. annũ: ⁊ multi hoĩes nõ ſomniãt anteq̃ȝ ſint
magni: ⁊ q̃dã nũq̃ȝ. Sed de cauſa maritatis ⁊ feminitatis
dico ꝙ in oĩbus aialib⁹ nõ ſunt mares ⁊ femine ſicut in
aiali marino qđ habet teſtã durã: ſed in aialib⁹ mollis te/
ſte quedã habẽt feminas quedã nõ: ⁊ quedã ſunt que nõ
habent mares: ⁊ feminas in ſuo genere ſicut enchelĩ. Et
aliqñ inueniuntur in harena quedã apparentia fila ſicut
gaſanes: ⁊ putãt ꝙ ſint filij de enchelĩ: ⁊ non ſunt: quoniã
enchelĩ non habet oua: q2 ſunt in matrice ⁊ non in ſtoma
cho: q2 ſi eẽnt in ſtomacho digererentur ꝑ ipm ⁊ enche/
lim nõ habet oua niſi in ſuo ſtomacho. Et opinor ꝙ ille
qui putauit ꝙ illa enchelim eẽt mas que hȝ maius ⁊ lõ/
gius caput: errauit: q2 iſta diuerſitas eſt ſcḋm ſpẽm. Et in/
uenimus in libro Ariſtotelis multos piſces qui nõ habẽt
in ſua ſpecie mares ⁊ feminas. Et quedã nõ ſunt genera/
tiua. Et quedã generãt per ſe ſine coitu ſicut arbores. Et
que habent ſanguinẽ ⁊ generãt ſibi ſimilẽ: ſemꝑ mas eſt
maior femina ⁊ viuit plus. Sȝ ouantia habent feminas
maiores: ſicut in ſerpẽtib⁹ ⁊ ranis ⁊ araneis. Et femine pi
ſciũ viuũt plus q̃ȝ mares: ⁊ ſignificatio ſup hoc eſt: q2 qñ
capiunt̃ piſces ſemꝑ reperiunt̃ femine maioris etatis q̃ȝ
mares. Et membra anteriora in maribus ſunt fortiora: ⁊
poſteriora in feminis. Et iuncture feminaꝝ ſunt debilio
res. Et ſui capilli graciliores: ⁊ ſue voces acutiores: ⁊ ali/
qñ femine carẽt armis: q̃ hñt mares vt ceruus ⁊ gallina: ⁊
porca nõ hȝ calmũ: ⁊ aliqñ in femina arma ſunt fortiora
ſic̃ cornu in vacca: eo ꝙ ei⁹ vires ſũt debiliores q̃ȝ i mare.

¶ Incipit liber quintus de membris naturalibus.

¶ Capitulum primũ de diuiſione coitus aialiũ.

ET dicimus ꝙ nullũ bipes ge/
nerat ſibi ſimile ni
ſi hõ. Et ſicut generat arbor filiũ ſibi ſimi
lẽ: ita ⁊ aial generat filiũ ſibi ſimilẽ. Et ſic̃
arbor vnius nãe generat arborẽ alterius
nãe: ſic aial vnius nãe generat aial alteri⁹
nãe ſicut gaſones: ⁊ ſicut quedã arbores generant ſe ꝑ ſe
ſic quedã aialia ſe generant ꝑ ſe. Omne aial qđ generat̃
ex aiali ſibi ſimili generat̃ per partũ ⁊ luxuriã vt in plu/
ribus. Et iã inuenit̃ genus piſciũ. qđ parit ⁊ nõ reperitur
mas in illo genere. Et quidã piſces faciunt oua per ſe: ſed
mutatio coꝝ in aialia nõ põt eẽ ſine mari ſicut dicet̃. Et
quedã aialia generãt aialia minora ſe ſicut pediculi qui
generãt lendes ⁊ muſce ⁊ apicule que faciũt gaſones: ⁊ il
le gaſones nõ alterant̃ in apiculã: aut muſcaȝ. Dico ergo
ꝙ opus eſt vt cuſtodias illud: vtrũ gaſones ille tandem
fiũt muſce ⁊ apicule: q2 qđlibet genus hȝ ſuũ moduȝ ſue
luxurie: ſicut modũ luxurie leonis ⁊ leporis: q̊ꝝ maſculi
mingũt poſt. Et de ꝓprietate lepoꝝ eſt qđ ſua femina ſal
tat ſuũ marẽ aliqñ. Et q̃dã aialia i ſuo coitu ita ſe hñt ꝙ
mas luxuriat cũ femina ſupra eã: ⁊ tendat ſub. Et quedã
que in ſuo coitu eleuant ſe ſicut ardeel. Sed yricij agre/
ſtes coeũt ꝯiungẽdo ſe ſm dorſa ſtãtes in pedib⁹. Et q̃/
dã femine exigunt luxuriã a marib⁹ ſicut femine capro/
rũ: q2 illa femina clamat mares: ⁊ mulier cõprimit ſe cũ
mare. Et q̃dã timẽt de fortitudie maris ſic̃ ceruа ⁊ vacca:
⁊ cã eius eſt: q2 accidit iſtis feminis dolor a ꝑcuſſione vir/
ge: q2 illa virga eſt acuta dura nerualis cũ erigitur. Et ca/
mela vadit flexa genib⁹ ad camelũ: cũ apetit coire. Et ele
phas femina deſcendit ad foueã: vt poſſit ſaltari a mare:
⁊ appetit coitũ in aq̃: q2 vterq3 magis iuuat̃ ibi in coitu:
⁊ maxime mas: q2 poſt coitũ exaltat̃ ꝑ aquã a femina: ⁊
aqua iuuat marẽ: qđ exaltet̃ ſup feminã q2 iã contigit ꝙ
elephas aſcẽdebat elephantẽ feminã in terra vngueni de
kaurepniȝ: ⁊ iſtud erat mirũ qñ coiuit: qm̃ ꝯſuetudo eius
erat nõ coire: niſi in terra ſua: ⁊ coiuit qñ exiuit ad terraȝ
coraſcenoꝝ ⁊ eius ꝯfiniũ. Et tũc elephas mas iuuat ſe ex
ſuo culmo: ⁊ declinauit crupã femine: ⁊ aſcendit ſup eã ⁊
coiuit: ⁊ tũc ex hoc accepimus ꝙ culmus elephantis hȝ
iuuamentũ in coitu: ⁊ iſtud fuit ante tp̃s p̄dicationis ma/
hometti annis q̃draginta trib⁹ minus. Et de alio mirabi
li fuit ꝙ leo ſilueſtris ducebat̃ ad p̄dictã ciuitatẽ: ⁊ coi/
uit cũ lea: ⁊ genuit ex ea: ⁊ iſtud nunq̃ȝ videbat̃ in alia ci/
uitate: ⁊ camelus multotiẽs coit ⁊ diu. Et ſuũ deſideriũ ẽ
feruens tp̃e coitus: ⁊ dico ꝙ illo tp̃e coit⁹. ſ. nõ accipit ca/
melus niſi modicũ de annona ⁊ ſemꝑ appetit coire ꝓpe
illũ locũ in quo coiuit p̄mo. Et dico ꝙ cochi tp̃e deſide/
rij ſui coitus coit: ſicut aialia mingentia poſt: ⁊ iter ea eſt
differentia aliquãtula: ſecũdũ exceſſuȝ: ⁊ in cochis ſemꝑ
eſt virga valde magna. Et coitus lupi eſt ſicut canis coi/
tus. Et quadruped alia que ponunt oua coeunt: ſic̃ qua/
drupedalia que generant filios ſibi ſimiles: ⁊ illud ſicut
tortuca calapagni agreſtis ⁊ marina. Species aũt ſerpẽ/
tiũ: ⁊ coꝝ que non habent pedes tp̃e coitus inuoluuntur
mas ⁊ femina iter ſe quaſi poſſet extimari vnũ de his bi/
ceps. Celete aũt coeunt ꝑ applicationẽ dorſoꝝ. Et aialia

marina lati corporis adiungit maſculus eoꝝ dorſuʒ ſuuʒ
ventri femine: ⁊ ea quoꝝ ſunt caude magne coeunt ꝑ ap-
plicationẽ dorſoꝝ: ⁊ ꝯfricationẽ vehementem: ⁊ fortaſſis
differunt ſpẽs eoꝝ: ſicut differunt canes: ⁊ narrauerũt h̄
experimẽtatores ⁊ prudentes. Et notũ eſt ꝙ aues: ⁊ que
ouant velociora ſunt t̄pe coitus. Delphin aũt ⁊ lupi mari-
ni coeunt vt quadrupedialia: ſ3 in duplo ſpatio t̄pis. Sʒ
maſculus celete eius mẽbꝝ virgale extẽdit̃ verſus anũ:
⁊ extendit̃ verſus poſt. Coitus aũt piſciũ ouantiũ eſt res
occulta valde: ⁊ hoĩes dicũt ꝙ femine ſuſcipiũt ſemina
maſculoꝝ oribus ſuis: ⁊ ita eijciũt ea in ventrem: ⁊ aſſe-
rũt qḋ femine ſequũtur maſculos trãſglutiẽtes ſua ſemi-
na. deinde t̄pore exitus ouoꝝ mares ſequũtur feminas
trãſglutiẽtes eaꝝ oua: ⁊ nõ tranſit in aĩal aliquid de illis
ouis: niſi illud qḋ recipit̃ intra os maris. Et cubala femi-
na ꝑdicis impregnat̃ ex vento ſtante a parte ſui mariti: ⁊
audiuis ſonitus ei⁹. ⁊ cubala ꝑdix extrahit linguas ſuas
ad cõmiſcendũ ſe t̄pe coitus. Malachie aũt iungunt̃ cũ
oribus: deĩde amplexant̃ ſeſe: ⁊ coeunt natantes. Et aſſu-
menem ꝓpͤe femina eius declinat in terra t̄pe coitus. q.
ſupina ⁊ coniungunt̃ orib⁹ ſuis: ⁊ clamat femina maſcu-
lũ: vt approximet ſibi. Et de hoĩb⁹ ſunt qdã qui extimãt:
ꝙ virga de aſſumenem eſt neruoſa: ⁊ eſt verſus pedes: ⁊
intrudit virgã ſuã in os femine ſue. Et quedã aĩalia ſunt
mollis teſte: ⁊ coeũt ſicut quadrupedialia que mingunt
poſt: ⁊ generãt ⁊ coitus eoꝝ eſt tẽpore veris: ⁊ luxuriant
ꝓpe fundũ maris: ⁊ fortaſſis erit coitus eoꝝ in quibuſdã
regionib⁹ in ꝑncipio tẽporis ficuũ. Et coitus cancroꝝ eſt
quãdo cancer maſculus: qui eſt minor vocat feminã: ⁊ ac
cedit femina ſubtus ipſuʒ: ⁊ acceſſione aperit̃ porta q̃ eſt
inter tunicas directe coniungit̃ porte ſiue orificio: qḋ eſt
inter duas tunicas alterius. deinde coniungunt̃ ille tuni-
ce donec cõpleat̃ coitus: ⁊ longitudo: que eſt inter duas
tunicas eſt maior in feminis: q̃ʒ inter tunicas in marib⁹:
⁊ eijciũt oua ꝑ poſteriorẽ partẽ. Aĩal aũt qḋ eſt anuloſuʒ:
femina eijcit mẽbrũ coitus ex ſe in directũ inſtrm̃ maris:
vt in illo mẽbro recipiat mẽbꝝ maris: ita ꝙ ipſa femina
nõ multũ mouet̃ ad virgã: ſ3 eijcit ſuũ additamẽtũ in di-
recto virge: qḋ additamentũ prominet a poſteriori par-
te: ⁊ qñ coniungunt̃ de difficili ſeparant̃ ꝓpter ꝯſtrictio-
nẽ ſuoꝝ membroꝝ per ligamenta. Et qñ aranea deſide-
rat coitũ per tunicã ſue tele trahit maſculũ: ⁊ non ceſſant
alicere ſe per huiꝰ attractionẽ quouſq; coniungunt̃ adin-
uicẽ: ⁊ ꝯcurrit venter maſculi cũ ventre femine. Et ſcias
ꝙ maior appetit⁹ animalis eſt in fine hyemis: ⁊ inceptio-
ne veris. Homo autẽ ⁊ oĩa domeſtica ſicut canes ⁊ porci
coeunt oĩ tempore. Et deſideriũ viroꝝ eſt magis hyema-
le: ⁊ deſideriũ mulierũ in eſtate propter leſione eaꝝ a fri-
gore. Auis aũt marina que applicat̃ cherẽ latine alcione
coit in vehemẽti hyeme: media. ſ. Et dicit̃ ꝙ nidificat. 7.
diebus ante introitũ ſolis in capricorno: ⁊ coitu: ⁊ ouat. 5.
oua: ⁊ extrahit pullos in. 7. diebus poſt: ⁊ apparet in tem-
pore ſemel. ſ. in occaſu pleiadũ: ⁊ apparet nauibus: ⁊ ap-
paret in circuitu nauiũ: deinde abſentat ſe: ſicut dicunt ſa-
pientes: quibus creditur de experimentatoribus. Et aĩal
anuloſum facit coitũ ſuũ in hyeme non expectãs ver ni-
ſi quãdo fuerint venti auſtrini: ⁊ maxime ea que non ni-
dificant ſicut muſce: ⁊ formice. Et de animalib⁹ que ouãt
quedã ouant ſemel: quedã bis: quedã ter. Scorpio autẽ
marinus ouat ſemel in vere: ſemel in autumno. Et nul-
la ſpẽs celete ouat bis: niſi illa ſpecies que cognominat̃
lete vel lemem: quoniã ouat in vere quãdo occidũt pleia-
des. 7. aut. 8. ſed non ouat oua ſimul: imo in tempore di-
ſcreto: ita ꝙ modo vnũ modo aliud: ⁊ extimant hoĩes ꝙ
ouant in menſe bis. Et de aĩalibus marinis quedã ouant
omni tempore: ⁊ creſcunt oua eoꝝ: ⁊ magnificant̃ veloci-
ter. Et quidã piſces ſunt qui nõ ouant niſi in mari: aut in
littore eius ſicut celemides: ⁊ nabra: iſti quidẽ non ouant
niſi in mari caccoꝝ. Et alij piſces nõ ouãt niſi vbi effluũt
flumina in mare: ⁊ quidã ſunt ex eis qui nõ ouant niſi ex
eleuatione maris. Et ex piſcibus eſt quoddam genus qḋ
appellat̃ nuẽhedẽ ponit apud tropicon eſtiuũ. q. vnũ vas
plenũ ouis. Et ex piſcib⁹ qdã generant̃ in ceno ſicut ouat
ille piſcis qui vocatur caſtarem. Et de piſcib⁹ quidã ouãt
in parte maris non ſicut abundãtes in ouis in ꝑte ma-
ris: dico in anno ſemel: ⁊ in alia parte abundãtes in anno
multotiens. Et ille qui vocat̃ chenumbie: de vniuerſita-
te Malachie ouat omni tempore: ⁊ complebitur ouatio
eius in terra in. 12. dies: ⁊ ſequitur eã maſculus: ⁊ ſufflans
ſemẽ ſuũ ſuper oua ſua: ⁊ oua ſua ſunt dura valde: ⁊ nõ na-
tant niſi duo ⁊ duo. Et celegig coit hyeme: ⁊ ouat in vere:
⁊ inter illa tempora nidificat: ⁊ oua eius ſunt ſicut fruct⁹
nucis parue: ⁊ erunt oua eius plura numero: ⁊ caput ma-
ſculoꝝ longius eſt capite feminaꝝ: ⁊ femine cubant ſuꝑ
oua: ⁊ abſtringit in aluo oua ſua anteq̃ comedat carnem
ſuã quãdo ſedet ad comedendũ. Et plures piſces marini
ouant tempore hyemis: ⁊ veris: de habentib⁹ teſtã preter
yricios marinos qui ſunt comeſtibiles ab hoĩb⁹: quoniã
erunt pleni ouis omni tẽpore: ⁊ precipue in plenilunio: ⁊
in temporib⁹ calidis in hyeme: ⁊ in eſtate: niſi qui fuerũt
in parte terre que dicit̃ redinugio. In ea. n. parte nõ ouãt
niſi modicũ: ⁊ ſunt parui corporis: ⁊ pleni ouis. Et plures
aues agreſtes generant ſemel: ⁊ irundines bis. Auis autẽ
que appellatur chatcorer ouat ſemel: ⁊ anteq̃ recedat
hyems deſtruuntur oua eius: ⁊ iteꝝ ouat: ⁊ facit pullos.
Auis qui domeſticatur: ⁊ adheret domib⁹ generat mul-
totiens niſi in medio hyemis ſicut columbe ⁊ galline. Et
dico etiã ꝙ columbe quando reperiunt calorẽ: ⁊ annonã
ouant etiã in medio hyemis: ⁊ de columbis quedã ſunt
ſpẽs columbaꝝ que nõ domeſticant̃ prorſus: ⁊ aues que
aſſimilantur columbis in genere ſunt tres ſpẽs: maiores
eaꝝ ſunt altara arabice: ⁊ poſt alphachice: ⁊ minores ar-
caigalle. Et meliores ſunt pulli qui naſcunt̃ vere ⁊ autũ-
no: ⁊ eſtate: ⁊ hyeme peiores.

Capitulũ. II. de differentia ſpermatis.

Hanc de differẽtia dicamus ſperma-
tis: ⁊ ſcias ꝙ primũ ſemẽ ado-
leſcentis in aĩalibus diuerſat̃: tunc ſi in
iſto tempore impregnauerit feminã erit
creatura debilis: ⁊ hoc accidit in hoĩb⁹: ⁊
perueniunt ad diminutionẽ ſuaꝝ vocũ
⁊ ſuoꝝ caloꝝ: ⁊ hoc eſt cum fuerit prope
bis ſeptem annos. Et ſperma qḋ melius eſt in eis eſt illḋ
qḋ eſt in fine. 21. annoꝝ. Et ſomnium coitus non accidit
alicui animali niſi ſoli homini: ſ3 forte mutatio vocis ac-
cidit ceteris aĩalibus: ⁊ vox eius qui iã proceſſit in dieb⁹
eſt magis ſonora: ⁊ maris magis ſonora q̃ femine: ꝑterq̃
in vacca: ⁊ ceruus ⁊ voces iumentoꝝ: ⁊ aſinora ſunt magis
clare: ⁊ magis acute. Et vacca duoꝝ dentiũ: ⁊ equus duo-
rum dentium luxuriant: ⁊ capra: ⁊ ouis vnius anni luxu-
riant. Et porcus. 4. menſium luxuriat: porca. 6. menſiuʒ
parit: ⁊ in quibuſdã regionibus non coeunt ante finẽ. 10.
menſium. Et maſculi ſunt meliores ad generãdũ poſt q̃
habuerint tres annos: ⁊ canes incipiunt luxuriare ab. 8.
menſibus: ⁊ qui tarde luxuriant ſunt vnius anni: ⁊ illa ca-
nis que diutius trahit per. 61. diem: ⁊ quidam equi luxu-
riant poſt tres annos: ⁊ ab iſto tertio vſq; ad. 20. annos
melius generant: licʒ luxurient vſq; ad. 33. annos: licʒ ma-
ſculi qui non ſtant cũ equabus viuunt pluſq̃. 40. annos
⁊ equa põt viuere. 40. an. ⁊ iam viſus fuit equus. 70. an-

nis:ꝛ aſinus luxuriat poſt annũ tertium vſqꝫ ad.30.an.ꝛ
non põt luxuriare citius q̃ʒ poſt duos annos ꝛ dimidiũ:ꝛ
homo maſculus nõ bene luxuriat niſi ad.60.annos in re
gionibus calidis:ꝛ mulier vſqꝫ ad.50.ſʒ qđ accidit in plu/
ribus eſt in hoibus maſculis:ꝛ deficiũt in ſpmate poſt.l.
annos:vel tardius ad.60.ꝛ mulier ad.49.annos vel vlte
rius.50.ꝛ ouis vſqꝫ ad.8.ãnos:ꝛ ſi fuerit bona vſqꝫ ad.xi.
annos:ꝛ fetus cuiuſlibet generis ex ſene nat⁹ eſt malus:
ꝛ ꝓpꝛie hoc accidit in porcis:ꝛ porcus generat bonos
ad.7.annos:ꝛ tunc magis luxuriat:ꝛ porcus qui cito lu/
xuriat facit filios paruos:ꝛ ſenes porci parũ generãt:ꝛ ꝗ
cũ ſunt.xi.annis:ꝛ meliores ſui filij ſunt qui naſcuntur in
hyeme:ꝛ qui in eſtate ſunt peiores ꝛ macri:ꝛ mali. Et ca/
nes generant vſqꝫ ad.18.annos.Et elephas luxuriat vſqꝫ
ad ſex annos ꝛ per totũ tp̃s vite ſue põt luxuriare:ꝛ femi
na elephas poſtq̃ʒ peperit nõ impɠnaṫ vſqꝫ ad triẽnium.
Et cũ impregnaṫ nõ tangitur poſt a ſuo mare: tenet fetũ
in ventre per biẽnium:ꝛ nõ parit niſi vnicũ.Et equa:ꝛ ca
mela:ꝛ aſina tenẽt in ventre per.12.menſes. Et poſtq̃ʒ di/
xit Ar.iſta narrauit de piſcibus:ꝛ dixit ꝙ quidaʒ piſces
generanṫ ex luto:ꝛ quidã ex harena:ꝛ qdaʒ ex harena in
luto:ꝛ quidã generãtur ex luto qđ aſſimilaṫ lane viridi:
ꝛ diciṫ cendame.Et quidã ſunt de numero illoꝝ qui di/
cuntur ab hoĩb⁹ defendere ꝓdictos:ꝛ ſemꝑ ſunt par
ui ſimiles paruis cancris. Et plura alia que ſũt teſtea na/
ſcuntur in tali ceno:ꝛ differentia illoꝝ:ꝛ ſm̃ diũam ceni
ꝛ harene:ꝛ ſecundũ hoc habẽt diuerſa nomina in greco:ꝛ
in fiſſuris lapidũ generanṫ quedã aialia ex quolibet iſto
rũ:ꝛ ventre ſuo generaṫ aliud.Et quedã ſunt que nõ re/
cedunt a ſuis locis in quib⁹ generanṫ:ꝛ ſi auferunṫ a ſuis
locis moriunṫ.Et illoꝝ eſt quoddã genus qđ eſt caliduʒ
multũ in ſua cõplexione:ꝛ quãdo tranſgluttiunt aliquod
aial in momento illud in ſuo ſtomacho decoquiṫ quaſi
eẽt bis decoctũ.Et aumel:ꝛ quedã pars cancroꝝ paruo/
rum generaṫ a terra:ꝛ mutant teſtas ſecundũ mutatio/
nẽ temporũ.Et quedã aialia intrant conchas alioꝝ:ꝛ co
medãt carnes ibi repertas:ꝛ moranṫ poſt in illis cõchis.
Et quedã aialia habent teſtã.q.per totũ:ꝛ generantur ex
lapidibus:ꝛ dicunṫ ſpongie:ꝛ morantur in fixuris lapi/
dũ:ꝛ qđ moraṫ in fixuris lapidũ ſtat imobile:ꝛ que ſunt
in planitie lapidũ mouentur ad paſcendum:ꝛ in locis in
quibus applicanṫ coſte ſunt quedã aialia que aſſimilan/
tur araneis:ꝛ dicunṫ creſcere quouſqꝫ fiant animalia.Et
ſpõgia habet tres ſpẽs:ꝛ vna ſpẽs rara:ꝛ alia ſpiſſa ꝛ alia
parua ſpiſſa dura:ꝛ iſta tertia ſpẽs inuenitur plena luto:ꝛ
habet ſenſum tact⁹:ꝛ ideo ſe conſtringit contra:ꝛ cõſtrin
git ſe contra ventũ:etiã aliqñ in corpore ſuo generantur
gaſones:ꝛ ille gaſones inueniunṫ comedere ſuꝑfluitates
corporis ſui cũ ſcinditur illa ſpongia ab hoĩb⁹.Et pi/
ſcis paruus quando ſcinditur aliqua portio a ſuo corpo/
re iteꝝ creſcit.Et piſces qui moranṫ in pelago habẽt car/
nes magis molles:ꝛ illi qui moranṫ in loco in quo tan/
guntur a frigore ꝛ vento habent carnes magis duras.Et
frigus intenſum:ꝛ calor intẽſus interficit paruos piſces:
ꝛ molliores iſtoꝝ ſunt illi qui moranṫ ꝓpe fundũ ſupra
petras:ꝛ ſunt illi qui morantur ſuper lapides fixi:ꝛ non
amittũt nigredinẽ anteq̃ʒ abluanṫ. Et figiṫ ſuper lapidẽ
per quedã ſua additamenta:ꝛ ſuꝑ partẽ ſui inferiorẽ ha/
bet quoddã additamentũ amplum.q.membrana ſpiſſa.
Et illud quod natat prope ſolũ eſt maius:ꝛ oĩa illa fora/
mina carthilaginoſa ſũt clauſa p̃terq̃ʒ ſex aut.8.que ſunt
aperta:ꝛ putant hoĩes qđ per illa accipiaṫ nutrimentuʒ.
Et in iſtis eſt quoddã genus qđ vocatur nõ ablutũ:ꝛ eſt
ſpiſſuʒ multũ:ꝛ non habet ampla foramina carthilagino
ſa:ꝛ inter iſta predicta eſt differentia in nigredine intẽſa:
ꝛ iſta ſunt nigra ꝓpter lutum.Et aial qđ dicitur karabo
impɠnatur per tres menſes:ꝛ poſtea ponit oua que aſſi/
milanṫ racemo:ꝛ illa oua ſunt inter ſuã caudã:ꝛ ſuũ ven/
trem in vtroqꝫ latere:ꝛ quãdo ponit oua eleuat caudam:
ꝛ quoddã additamentũ ſuũ carthilaginoſum:vt per cõ/
preſſionẽ exprimat oua:ꝛ illud additamentũ creſcit mul
tũ tempore poſitionis ouoꝝ.Et ſepia ponit vnum ouum
in luto:ꝛ ſtat ſuper per.20.dies ꝛ noctes:ꝛ poſtea illđ ouũ
conſtringit ſe:ꝛ ſuas partes:ꝛ poſt ex illo generaṫ karabo
in termino.15.dieꝝ:ꝛ karabo aliqñ fit ex ouis alioꝛuʒ pi/
ſcium:ꝛ dico ꝙ karabo aſſimilatur gaſone:qđ aut fit ex
alio aiali:aut aliud animal ex ipſo.

¶ Incipit liber ſextus.De ouis aialiũ:ꝛ ſuis pullis:ꝛ ano/
thomia eoꝝ.Capitulũ .I.

Galline maiores corpore faciũt plu/
ra oua vſqꝫ ad.60.Et quidaʒ
modus eſt gallinaꝝ que ſunt regis adria/
ni:ꝛ ſunt longe corpore:ꝛ ponũt quotidie:
ꝛ eſt mali modi īterficit filios:ꝛ forte ſunt
multe galline que ponũt quotidie bis.Et
quedã ſunt que ꝓpter multitudinẽ ouoꝝ
habẽt grauitatẽ in corpore ꝛ debilitanṫ in vita:ꝛ palum/
bi agreſtes:ꝛ alius modus eſt in eis que dicunṫ truchais
ꝛ que dicunṫ farcauit.Et alius modus eſt ex eis qui dici/
tur attragalet:ꝛ q aſſimilanṫ iſtis ponũt in anno bis.Et
palũbi domeſtici ponũt fortaſſe decies in anno. Et aues
que hñt vngues curuos ponũt in anno ſemel:ꝛ aliquan/
do plus:ꝛ maior numerus ouoꝝ ſuoꝝ eſt.10.vel parum
plus.Sʒ tubereig qđ diciṫ ganges:ꝛ cubeg:ꝛ cortbrace:
ꝛ dactraber:ꝛ catbuge:ꝛ tederuge:ponũt oua ſua iṫer her/
bas:ꝛ q̃dã aues inter petras:ꝛ aues vocate a grecis cauli
ſimiles colori antimodi faciũt nidos ſuos in arborib⁹ ex
luto ſicut irũdines in ſuꝑficie carhenarũ ferri.Sʒ vpupa
moraṫ in fixuris lapidũ:ꝛ parietũ:ꝛ ibi ponit oua ſua ſi/
ne nido:ſʒ rochi aſſimilanṫ in hoc iſtis:ꝛ quedã ſpẽs auiũ
nõ ponit oua niſi in arborib⁹ certis:ꝛ oĩs oua auiũ habẽt
teſtã:ꝛ membranã:ꝛ albumẽ ꝛ vitellũ:piſciũ in pelago:ꝛ
ripis magis eſt in q̃titate q̃ʒ albumẽ:ꝛ oua ſunt alba ſicˇ
cubeg:ꝛ columbaꝝ:ꝛ q̃dã pallida ſicut auiũ aquaticaꝝ:
ꝛ habitãtiũ in ripis maris:ꝛ q̃dã maculata ſicut oua me
learanidẽ fetenti:ꝛ q̃dã oua rubea ſicut color lapidis a la/
rici.Sicut oua de baiarim:ꝛ puto ꝙ illa auis eſt alchaaç:
ꝛ quedã ſunt acuta in vno capite:ꝛ lata in altero:ꝛ qđ ca/
put eius exit eſt latũ:ꝛ oua feminina ſunt que ſunt longio
ra:ꝛ que ſunt hñtia vtrũqꝫ caput acutũ:ꝛ maſcula ſunt q̃
hñt rotũditatẽ:ꝛ oua per ſe faciũt pullos cũ fuerint in lo/
co calido:ꝛ exeunt pulli per ſe:ꝛ hoĩes egypti ponunt ſua
oua ad hoc faciẽdũ in harena:ꝛ fuit quidã de beneç ꝛ nõ
exiuit de domo ſua anteq̃ʒ exiuerunt de ouis ſuis poſitis
in culcitra calida pulli:ꝛ ſperma auiũ eſt albũ ſicut ſper/
ma alioꝝ:ꝛ ſperma recipiṫ a femina prope diafragma:ꝛ
primo cũ recipiṫ fit albũ:ꝛ poſt vertitur in colorẽ ſangui
nis:ꝛ palet:ꝛ creſcit:ꝛ caleſcit:ꝛ poſt circuit totũ ouũ in oĩ
parte:ꝛ oua venti nõ ponunṫ ſecundũ modũ luxurie:qꝛ
pulli qui nũq̃ʒ coiuerũt ponunt oua:vt anſeres:ꝛ galline
ꝛ oua venti ſunt minora:ꝛ minoris delectationis.Et cuʒ
ponunṫ ſub gallina nõ mutanṫ a ſua albedine:ꝛ citrinita
te:licʒ diu moreñṫ ſub gallina. Et que faciunt oua venti
ſunt galline:ꝛ cubeg:ꝛ modi palumbaꝝ:ꝛ pauones:ꝛ an/
ſeres:ꝛ aues q̃ dicũṫ cicelucheẽ ꝛ iſta cicelucheẽ cõponiṫ ex
anſere:ꝛ vulpe:ꝛ ſtrutiõe:ꝛ citi⁹ exeũt pulli in eſtate q̃ʒ in
hyeme:ꝛ qꝛ pulli in eſtate veniũt in cõplemẽtũ in.18.no/
ctibus:ꝛ in hyeme frigida in.75.Et femine magis cuſto/
diunt oua q̃ʒ maſculi.Et oua venti ſunt vt in plurib⁹ au/
tumnalia meridionali exiſtente vento:ꝛ iſta oua venti:ꝛ

ſi vt in pluribꝰ ſint formata: ⁊ dura p coitū: tñ galli recipi-
unt virtutē generatiuā: ⁊ mutatio: ⁊ aſſimilatio accidit in
ouis ꝓpter ſupueniēs ſpma galli. Et oua cbenet ſunt ma
forís mēbrane. Et oua pulli ſunt minora: ⁊ ſunt creſcētia
ſm crementū matris: ⁊ qñ eſt diuiſio inter gallinas q̄ cu-
bant oua ⁊ q̄ ponūt: ſanant̄ vel infirmant̄: ⁊ galline ⁊ mł-
te alie aues tpe coitus hñt horripillationē: ⁊ femina colū-
be excutit caudā tpe luxurie: ⁊ curuat ipſaꝫ verſus anū: ⁊
q̄dā aues ſunt q̄ accipiūt poſt tps luxurie ſue lignū in ore
ſuo qñ intrāt aquā ad natandū: ⁊ hoc plurimū galline: ⁊
anſeres: ⁊ oua galline ſunt cōplentia ſe in .10. diebꝰ: ⁊ oua
palūbaꝝ cōplent̄ tpe minori: niſi q: pñt retinere īterius
ea in tpe maiori co: ⁊ illō faciūt palūbe: retinēt. ſ. oua qñ
damnificat̄ nidus: ⁊ qñ auferunt̄ penne p damnificatio-
nē ita ꝙ nō pōs ſe cooperire: aut qñ ſunt īfirme: ⁊ palūbi
oſculant̄ ſe per ꝯfricationē picoꝝ. Et dico ego ꝙ non ſit
oſculū: ſed potius ꝯfricatio q̄dā dilectionis: licꝫ neſciat̄ il
lud vere: ⁊ dicit Ariſtoteles ꝙ iſtud accidit ſemꝑ ante lu-
xuriā: vt in pluribꝰ: ⁊ qñ deficiūt maſculi ꝯfricat ſe femi-
na cū femina: ⁊ oua iuuenū faciūt citius filios: q: ſperma
eius manifeſtat ſe. ſ. in tribus diebus: ⁊ nō facit ita in ouis
ſeniū: ⁊ qñ pullus debet creari ex ouo: vitellū ſtatiꝫ appli-
cat ſe ad acumen oui: ⁊ facit ſe id qō debet eē cor q̄dā gut-
ta ſanguinea ventoſa: ⁊ ex illa gutta ꝓcedunt due vene: ⁊
in eis eſt ſanguis ꝯgelatus: ⁊ vna vadit ad telā que circū-
dat pullū: ⁊ cōtexit̄ de filis rubeis: ⁊ cooperit albumen: ⁊
alia tela cooperit vitellū: ⁊ poſt apparet corpus: ⁊ caput
et oculi inflati: ⁊ poſt diminuunt̄: ⁊ qō ſe cōplet de mem-
bris ꝑmo eſt illud qō eſt ſpūale: ⁊ mēbra ſunt ex albumi-
ne: ⁊ nutriunt̄ ex vitello: ⁊ poſt .10. dies apparet retificata
creatura: ⁊ maius in eis eſt caput: ⁊ poſt oculi qui ſunt tā
magni: vt due fabe nigre: ⁊ ſunt clari ⁊ puri ꝓpter humi-
ditatē ſummā in eis ꝯtra ſolē: ⁊ inter cor ⁊ oculū eius vna
de duabꝰ venis: ⁊ in rei veritate nō niſi ad medullā: ⁊ ꝓ-
pe oculū ꝓcedunt due vene ad duas telas: vna. ſ. que eſt
ſuꝑ vitellū: ⁊ alterā ſuꝑ albumē: ⁊ de iſtis duabꝰ venis fi-
unt tres: qm̄ vna facit de ſe duos ramos: ⁊ alia vena ꝓce-
dit ad telā que cooperit pullū: ⁊ qñ creſcit pullus inueni-
mus in eius vitello qō diuidit̄ in duas partes oui: ⁊ albu
men ad mediū: ⁊ illud vitellū vertit̄ in colorē albū: ⁊ poſt
.10. dies nō inuenit̄ niſi color albus: ⁊ poſt fit color eiꝰ co-
lor palee: ⁊ iſta tela ꝑdicta eſt alia q̄ꝫ illa que ꝯtexta fuit
ex venis: licꝫ illa que eſt ex venis coopit illū pullū: ⁊ hu-
miditatē: tñ alia eſt tela: que opit: ⁊ diſtinguit pullū ab il-
la humiditate: ⁊ ab vna vena: ⁊ de enumeratis ducit ad
pullū de vitello: ⁊ poſt .20. dies cōplent̄ plume in pullo: ⁊
p modicū tactū in illo tpe cadent pēne: ⁊ ſi cōterat̄ teſta
īuenit̄ caput in pte dextra tele ſub ala: ⁊ videtur in eo ex-
ufflatio: ⁊ poſt .10. dies apparet tela q̄ coopit humiditatē
que eſt īter telā magnā apparitione manifeſta: ⁊ vitellꝫ
vnū duoꝝ oculoꝝ: ⁊ tela ſecūda: q̄ coopit vitellū eſt ꝓpe
aliū oculū: ⁊ ꝑnꝰ duaꝝ telaꝝ eſt a corde a vena magna: ⁊
erit vmblicus vel id qō eſt loco vmblici diuerſuꝫ a pullo:
⁊ alia tela q̄ eſt ſuꝑ vitellū applicat̄ ſuꝑ vitellū minꝰ gra-
cile: ⁊ in ventre pulli adunat̄ ſuꝑfluitas citrina ex vitel-
lo: ⁊ hꝫ multā q̄titatē: ⁊ aliqñ ꝓcedit ex eo ſuꝑfluitas q̄-
dā ad telā exteriorē: ⁊ fit alba: ⁊ poſt illud qō eſt in vētre
mutat̄ paulatim quouſq3 nihil remanet. Et aliqñ faciūt
galline oua mala que nō faciunt pullos. Et de mirabilibꝰ
que ego vidi eſt qō ꝯtingit lauerine vic. ſ. ꝙ ouum qō re-
lucet qō numerat̄ in libris antiqs q̄le eſt: ⁊ nō eſt remo-
tū qn illa lux accidat a putrefactione. Et aliqñ ouāt aues
oua cū duplici gēma: ⁊ īter eas gēmas eſt aliqñ tela: ⁊ ali-
quando ſine tela. Et narrat Ariſ. ꝙ gallina fecit .18. oua: ⁊
qōlibet habebat duo vitella: ⁊ in quolibꝫ coꝝ duoꝝ duo

Corpus lucidum interdū ē ob putredinē

pulli inueniebantur ꝑterq̄ȝ in vno. Et q̄dā ſunt galline q̄
hñt hec in virtute ꝙ ſemꝑ ponūt ouū duplicis vitelli: ⁊
duplicis pulli: ⁊ vnus pullus erit minor: ⁊ palumbē: ⁊ que
aſſimilant̄ eis faciunt duos pullos: ⁊ tres ad plus: ⁊ non
exeūt niſi duo pulli: ⁊ qñ duo oua pꝰ deꝑdita ſunt faciūt
noua oua: vt recuperēt deperditū. Et dico ꝙ multe ſunt
qñ deſiderāt hoīes rapere pullos ſuos deſiderāt illo tpe
⁊ volunt luxuriare: ⁊ palumba ponit ouū maſculū pꝰ die:
⁊ ſequēti femina: ⁊ maſculus palumbaꝝ: ⁊ aliaꝝ auiū ſi-
bi ſimiliū cubat oī die media: ⁊ femina in ſequēti medie-
tate: ⁊ p totā noctē: ⁊ mater frangit ouū poſt .20. dies: ⁊ ca-
lefacit pullū mater ꝑmo: ⁊ pater ſecūdū vices: ⁊ femina
ſemꝑ cuſtodit magis filios ſuos. Et aliqñ palumba ouat
duodecies in anno: ⁊ palumbi circa hyemē luxuriant: ⁊
faciunt oua. Poſtq̄ȝ fuerint triū menſiū in etate: ⁊ tenet
ouū in ventre .14. diebus: ⁊ cubat p .22. dies: ⁊ poſtq̄ȝ exit
ab ouo .18. diebꝰ incipit volare: ⁊ quidā dicunt ꝙ femina
viuit p .60. annos: ⁊ ꝑdices .16. annos: aut modicū plus. Et
auis que dicit̄ Machame ouat in cauernis pinaꝝ extra
viſuꝫ hoīum: ita ꝙ vix pōt inueniri eius nidus. Et dico ꝙ
aliqñ ſero inuenit̄ eius nidus: ſꝫ eſt poſitus in loco inac-
ceſſibili: ⁊ q: ſunt in loco inacceſſibili: putabat̄ a quodaꝫ
Sophiſta ꝙ nō moraret̄ in terra grecoꝝ: ſꝫ venit ſolum
aliqñ ad illā: ⁊ iſte aues aliqñ ſequūtur exercitū: ⁊ in pre-
lys: ⁊ ſignificāt malū exercitibꝰ: ⁊ hoīes tenent iſtā auē
fortunatā. Et aquila facit tria oua: ⁊ cubat duo: ⁊ eycit ter-
tiū: ſicut dicunt hoīes: ſꝫ iā inueniebant̄ in eius nido tres
pulli: ⁊ qñ habet tres pullos ꝑcutit alis tertiū: ⁊ eycit ipſū:
q: nō hꝫ dare nutrimentū tribꝰ: q: multū macreſcit in il-
lo tpe: q: virtus eius ꝯſumit̄ in cubatione: ⁊ creatione: ⁊
ita faciūt multe alie aues: ⁊ ꝓpter hoc hñt cor durꝝ ſuper
ſuos filios: ⁊ proprie iſta ſpēs que dr̄ Barbarur. Et nigre
aquilaꝝ ſunt deterioris volūtatis: q: magis odit filios: ⁊
filius tertius qui eycit̄ ab aquila. accipit̄ ab aue quadā q̄
dicit̄ Cabin: ⁊ cabin dat ei nutrimentuꝫ. Et cubatio ma-
gnaꝝ auiū ſuꝑ oua eſt .30. dieꝝ: ⁊ mediaꝝ ſicut accipitris
⁊ milui .20. dieꝝ: ⁊ que faciūt duo vel tria oua aliqñ ſꝫ ra-
ro: ⁊ coruus ſilr ꝑdictis: ⁊ vna ſpēs de his que dr̄ Algoliꝫ
facit aliqñ .4. oua. Et illa ſpēs que ſūt vnguiū vncoꝝ qñ
pulli accipiūt vires eyciunt patres ſuos filios de nido. Et
iā dixerunt hoīes fideles ꝙ pulli ꝑdicti volant cum pa-
tribus ſuis duobꝰ annis: ⁊ venant̄ cū eis in vnū: ⁊ patres
fugiūt a filys: ⁊ fily ſequūtur pr̄es quouſq3 pr̄es cadūt in
terra. Sed coruus ēt p ſe: ⁊ poſtq̄ȝ fily ſui inceperūt vo-
lare dimittit pater eos: ⁊ tādē ſtringet roſtrū eoꝝ roſtro
ſuo in aere volando. Et quoddā genus auiū qō vocatur
Banchem: ⁊ aſſimilant̄ accipitri niſi in roſtro: ⁊ capite: q-
bus aſſimilant̄ palumbis: ⁊ aſſimilant̄ accipitri in vola-
tu ⁊ colore: ⁊ in loco lineaꝝ nigrantꝫ hñt guttas nigras: ⁊
putant hoīes: ꝙ iſte aues ſunt aliqñ accipitres: aut acci-
pitres iſte: ⁊ putāt hoīes ꝙ hoc ſit: q: nūq̄ȝ viderūt filios
eius: ⁊ h̄ eſt remotū multū: ⁊ iā viderūt hoīes accipitres
qui comedūt hāc auē: ⁊ ponit oua in nido alieno: ⁊ come-
dit oua reperta in illo nido: ⁊ facit aliqñ vnū ouū aliquā-
do duo: ⁊ ouat in nido auis que dr̄ Haulenē: ⁊ viſitat ali-
qñ ſuos pullos. Et dico ꝙ in regionibꝰ que ſunt poſt nilū
⁊ coraſcenos eſt auis que dicit̄ Labul: ⁊ eiꝰ vox aſſimila-
tur ſuo nomini: ⁊ eiꝰ vox cōponit̄ ex duplici tono: acuto. ſ.
⁊ graui: ⁊ ꝑdicta auis facit ſonitū alchacha: ⁊ eſt mlto mi-
nor accipitre: ⁊ eſt eq̄lis aui que dicit̄ ſparaxōis: ⁊ eſt ma-
ior in ſua ſpē: ⁊ aſſimilat̄ ei in ſuo colore: ⁊ q̄titate: ⁊ vola-
tu niſi in capite: ⁊ pica ſua: ⁊ vngues ſunt ſicut columbe: ⁊
caput magis palumbe capitis. Et ego vidi eiꝰ pullū in ni-
do cuiuſdā parue auis que morat̄ in limbo aque: ⁊ mira-
bar. Et deinde vidi in terra de ſurgen: ⁊ de cauerꝫ in locū

vbi fuit vnus pullus hui⁹ auis in nido parui paſſeris maximo parui que facit nidū ſuū ſemꝑ in arbore roſe: ⁊ ſorbaꝝ: ⁊ dat tonos diuerſos: ⁊ cōpoſitos ex miſtis tonis. Et cū ego vidi hoc fuit nidus ei⁹ in arbore pauiginus. Et tūc dixit gdā ſocius meus ꝙ in nido hui⁹ minimi paſſeris inueniebaꝰ pullus magnus q̄ſi palumbe: ⁊ iſte paruus paſſer cibabat eū: ⁊ tūc mirabar de hac re: ⁊ putabā ꝙ in illo loco eēnt duo nidi ꝓpe ſe. Et ſocius meus adduxit pullū illū mihi: ⁊ ꝑ colorē illius pulli: ⁊ ei⁹ q̄ntitate ſciui cuius auis eēt pullus: q꞉ color ei⁹ fuit q̄ſi color Calāgi: ⁊ ꝑ picaꝫ ſuā cognoui illū in alia re: ⁊ tenui pullū illū in manibus quouſq̄ paſſer volauit ad eū: quo miſſo in terra paſſer ille qui volabat ſemꝑ in circuitu deſcēdit ad eū: ⁊ ſaturauit ipm ſaturatione paſſeris qua paſcunt pullos ſuos: ⁊ p̄cepi ꝙ reduceretꝰ ad nidū: ⁊ geuit cū pullo paſſer. Et tunc nō eſt remotum: quin iſta auis aſſimilaꝰ accipitri niſi q꞉ eſt minoris quātitatis: ⁊ forte in h̄ genere: illa auis q̄ eſt in terra noſtra eſt minoris q̄ntitatis: ⁊ forte eſt alteri⁹ generis q̄ꝫ p̄dicta. Oēs aūt aues cū iſta aue in terra noſtra pugnāt: q꞉ iſta auis comedit oua aliaꝝ auiū: ⁊ facit ſtercora in nidis: ⁊ dimittit pullos ſuos: q̄ſi neglectos: tūc illi pulli recipiūt a ſuis patrib⁹ denegationē p̄ceptione nāli: ⁊ pulli accipitris impinguanꝰ cito: ⁊ ſunt delitioſi ſaporis: ⁊ vnū genus eius facit nidū ſicut Racha: ⁊ aues maſcule: ⁊ femine recedunt ſeruiētes a ſuis ouis tꝑe cubationis: ſꝫ gallina: ⁊ anſer ſemꝑ qeſcūt fere ſuꝑ ſua oua: ſꝫ aues aq̄tice ouant in ripis lacuū ſub herbis: vt herbe ille iuuent ad cubationē: ⁊ vt reperiaꝰ cibus ꝓpe: ſꝫ cubes diuidunt oua ſua inter mares: ⁊ feminas: ⁊ q̄libet cubat oua ſibi cōueniētia: ⁊ tunc cū aperiunꝰ oua maſculus nutriet pullos ſuos q̄s extraxit: ⁊ femina ſuos quos extraxit: ſed maſculus iteꝝ luxuriat cū ſua femina cū incipiunt volare filij ſui. Sed pauo viuit vigintiq̄ꝫ annos: ⁊ ponit oua poſtq̄ꝫ fuerit triū annoꝝ qn̄ ſui colores cōplenꝰ: ⁊ ſue penne: ⁊ ponit vno anno. xij. oua ſucceſſiue: ⁊ cubat oua ſua. 30. diebus: ⁊ forte aliqn̄ magis aliqn̄ minus: ⁊ pauo deponit pennas ſuas in tꝑe caſus folioꝝ: ⁊ renouanꝰ pēne ſue tꝑe renouationis foliorū: ⁊ galline cubant oua pauonum: ⁊ anatū: ⁊ aliaꝝ auiū: ſed eligūt galline cubare inter alia oua pauonū: ⁊ ꝓpter h̄ eligūt hoīes gallinas ad cubādū oua pauonū: licꝫ habeant pauonē: q꞉ pauo maſculus vtiꝰ femina: ⁊ aufert cubationē: ⁊ frāgit oua: ⁊ ꝓpter h̄ pauones femine remouēt in abſcōdito oua ſua in acceſſu mariū: ⁊ gallina nō pōt cubare niſi duo oua pauonū: ⁊ gallina creat pullos illos tunc: ⁊ dat eis cibū.

¶ Caplm. II. De ouis piſciū: ⁊ coꝝ ouatione.

Oua piſciū nō diſtinguunꝰ in colore: ⁊ piſces ſunt in ouis ſuis ſm ſimilitudinē creationis pulloꝝ: ⁊ ſecūdina nō: q꞉ in ouis piſciū nō eſt duplex vena q̄ꝫ numerauimus niſi vna tm̄: ſꝫ vena que p̄cedit ad vitellū eſt ibi: ⁊ nō vena q̄ p̄ceſſit ad telā exteriorē circūdantē totū: ⁊ nō erit in illo ouo ſuꝑfluitas: ſicut i ouo pulli: ſꝫ erit ibi quedā humiditas ꝓportionata humiditati q̄ dicebaꝰ hr̄e colorē palee: ⁊ epar piſciū apparet in medio. Et dixit Ar. ꝙ canes marini ouāt in vētre ꝓpter diafragma: ⁊ poſtq̄ꝫ trāſmutāt ad inferius: ⁊ generāt ex eis aialia: ⁊ in matricib⁹ baledarici qn̄ iplenꝰ matrices ei⁹ ſunt duo dentes magni albi: ⁊ ſilr matrix ei⁹ piſcis qui dꝰ legemain habet ſpinas: ⁊ oua declināt in matrice ad ptē iſtorū mēbroꝝ: ⁊ fiūt ibi aialia: ⁊ videꝰ ꝙ iſta mēbra ſunt q̄ſi mām̄ille. Et dixit Ar. ꝙ mares erunt in dextra: ⁊ femine in ſiniſtra: ⁊ aliqn̄ mares: ⁊ femine ſunt in vna parte. Sꝫ barica que dꝰ ſtupefactiua manus tacte ab ipſa. i. ſui ratis diuerſi: fortaſſe in ventre eius inuenienꝰ. 60. pulli: ⁊ celecte facit pullos ſuos in cōplemento ꝑ ſex menſes ⁊ in tꝑe calido ꝓpe ripas maris. Sꝫ piſcis qui dꝰ ſtella ouat bis in menſe: ⁊ canis marinus gn̄at ſemel: ſꝫ barica gn̄at ſemel in autūno: ſꝫ vulpes marini: ⁊ canis marin⁹: ⁊ Acitia p̄mo ouant: ⁊ poſt faciūt pullos in ventre ſuo: ⁊ canis iſte eſt canis illius generis qui eſt ꝓpe nos: ⁊ forte eſt alterius generis: ⁊ delphin trahit in ventre. 10. menſib⁹: ⁊ filius eius cōplet q̄ntitatē ſui corporis in. 10. annis: ⁊ parit i eſtate: ⁊ nō in alio tꝑe: ⁊ aliqn̄ abſcōdit ſe i pelago. 30. diebus: ⁊ nō apparet: ⁊ ſtant cū eo filij ſui: ⁊ eſt pia ſuꝑ illos multū: ⁊ viuit. 30. ānos: ⁊ hoc p̄cipiebaꝰ ꝑ quēdā magnū qui cognoſcebaꝰ: ⁊ notabaꝰ eius etas: ſed collū ponit ſuꝑ terrā ab vno ad tria: ⁊ ſua femia hꝫ duas mām̄illas: ⁊ filij ex illis: vt parit omni hora: ⁊ qn̄ filij ſunt. xi. dieꝝ euocat illos ad aquā omni die multotiēs: vt addiſcant natare: ⁊ ſua oſſa ſunt de genere carthilaginis: ⁊ iō nō moriunꝰ niſi p̄cuſſi in timporibus: ⁊ ſua vox eſt ſicut vox vacce. Et oēs piſces hn̄tes cortices faciunt oua: ⁊ q̄cūq̄ꝫ hn̄t lenitatē p̄ter Enchelim. Et piſces qn̄ ouant in loco ſibi vſitato ſaluāt ſibi oua ſua bene ab occaſionib⁹: ⁊ tot ſunt oua in piſcibus ꝙ ſi venirent ad vitā nimis multiplicaretur mare. Et piſces mollis teſte faciūt oua. Et piſces quidaꝫ ſunt qui findunt ventrē: ⁊ exeūt oua: ⁊ poſtea veniūt partes ventris ad cōtinuitatē: ⁊ maior ps piſciū ouat ſemel: ⁊ ita piſces fluminū: ſed nō emittūt oua ſimul niſi ſucceſſiue: ⁊ mas nō eijcit ſuū ſꝑma ſemel: ſꝫ ſucceſſiue. Et duo modi piſciū marinoꝝ: quoꝝ vnus dꝰ Cobatui ouat quinquies aut ſexies. Et ali⁹ modus dꝰ Elchinem: ⁊ ouat ter: ⁊ parui corporis piſces ouāt circa radices Cannaꝝ: ⁊ circa radices viminū: ⁊ aliqn̄ que ouāt aut pariunt in viridi aqua. Et aliqn̄ piſcis magnus ſtat cū paruo ad luxuriandū: ⁊ aliqn̄ maſculi ſtant ſuꝑ oua: ⁊ hec in modo illo qui dicitꝰ morbibinim. Et alius modus cuſtodit oua que poterit occupare galenem nomine: ⁊ femina nō curat de cuſtodia ouoꝝ: ⁊ quedā oua tarde complentur in gn̄atione aialis: ⁊ aliquādo. 50. aliquādo 40. Et ꝓprie hoc accidit piſcibus paruis: ⁊ qui cito cōplet: cōplet in trib⁹ diebus: ⁊ in ventre maris illius generis qd̄ dꝰ Enechelim nō inuenitur ſemen neq̄ꝫ in femina oua. ⁊ oua ſua nō inueniunꝰ niſi in collo tꝑe plume: ⁊ putant hoīes ꝙ ex gn̄ānes qui reperiunꝰ in ventre ſuo fiant ipſi: ⁊ hoc nō eſt veꝝ: ſꝫ faciunt ſe ex ſe. Et forte fit aliquando ex ſanguiſugis qui dicuntur inteſtina terre: ⁊ hoc expertū eſt: q꞉ in illa terra in qua abundant ſanguiſuge cadūt aque: ⁊ fiunt lentiginea: ⁊ poſt generaꝰ piſcis qui dicitꝰ cudē.

¶ Incipit liber. VII. De gn̄atiōe piſciū: ⁊ alioꝝ. Caplm. I.

Aliquando vnus piſcium gn̄at aliā ſpēm: ⁊ creat illam: diuerſanꝰ ſcd̄m tp̄s luxurie: ⁊ impgnationis ⁊ partus: ⁊ qd̄ poſterius parit eſt illud qd̄ dꝰ cenul: ⁊ Rana que eſt de genere celete ouat multū: ⁊ cito moritur ⁊ ponit oua ſua in ripa maris. Et q̄dā pariunt: ⁊ diuerſanꝰ ſcd̄m tp̄s cōplementi filioꝝ: ⁊ ibi creſcit cito: ⁊ hoc fuit verbū Ar. in piſcibus. Sed aialia que hn̄t q̄tuor pedes ſunt que luxuriant in anno ſemel: ⁊ ſūt maloꝝ morū mares ſui ſicut porcus agreſtis: ⁊ ꝓpter h̄ pugnant: ⁊ parant ſe in luto: ⁊ ſignificatio hui⁹: q꞉ ambulant ad lutū: ⁊ poſt ſe deſiccant: ⁊ intrāt lutū: ⁊ cū fecerint lutū intrant aquā: ⁊ poſt cōfricant ſe ad terrā. Et thauri: ⁊ camelli: ⁊ Arietes: ⁊ elephas ſunt mali moris: ⁊ litigāt: ⁊ lupi ſic: ⁊ leones licꝫ pugnant: tn̄ nō exeunt ab hoc. Et canes ſunt: nō hn̄t tn̄ malos mores: q꞉ luxuriāt in anno pluries: ſꝫ aliqn̄ pugnant inter ſe: ⁊ plures coniunguntꝰ ſupra

vnā canem aliquādo vnus expectat alterꝫ aliquādo pugnant inter ſe ꝓpter hoc coitū. Et forte canes maſculi dant ſaltū ſuper hoīes in itinere in tali tpe coit⁹: ꝓpter hoc accidit metus. Et dixit Ar. femine ſunt maloꝝ moꝝ: cū dant lac filijs: ꝓpe vrſe: canes femine: ⁊ indi diſtinguunt inter Elephantē: ⁊ appetentē coitū: qꝛ ſi pmittitur luxuriare erit inobediēs: qꝛ luxurie tēpore deſtruit domos. Et indi diſciplināt Elephātes agreſtes cū domeſticis: poſtq̄ dederint eis cū quo īpinguanť: ⁊ Galline ⁊ vacca hñt deſideriū multū: ⁊ equa qn̄ appetit ventrē ſuū offert vento: ⁊ delectať in eo qđ penetrat ipſaꝫ vent⁹: ⁊ ex eo ꝙ generať in ventre ſuo ventus. Et iccirco recalcitrat vento cū pede. Et audiui ſenē de heneſtis dicentē ꝙ femina equa arabica in terra de alchuſa appetiuit ad coitū in die decolonis: ⁊ recalcitrauit: ⁊ inuolutus eſt vētus in ventre eius: ⁊ non ceſſauit ſudare: ⁊ currere donec ꝑuenit ad partes inſule: ⁊ in illo curſu ꝑtrāſiuit .8. leucas. Et memorauit Ar. in doctrina prima ꝙ eius recalcitratio erat verſus auſtrū: ⁊ ſeptētrionē: ⁊ nō ad aliā partē: ⁊ porcoꝝ hec eſt via: ⁊ fluit de matricib⁹ porcaꝝ: ⁊ equaꝝ humiditas: ſed poſt ꝑtū: quā accipiūt qui ſcribunt nigromantiā: ⁊ eſt ſicut ſperma ſubtilius: ⁊ vocant illđ aīal ingeniū: qđ fluit paulatim: ⁊ ſignificat appetitū eaꝝ quādo commiſcent capita ſua adinuicē: ⁊ eleuant caudas ſuas motu ſucceſſiuo: ⁊ forte ꝓijciunt vrinas ſuas ſubito: ſilr ſe habent vacce in eleuatione caudaꝝ: ⁊ in repētina ꝓiectione vrine: ⁊ iuniores ex eis ſunt magis appetentes: ⁊ maxime delicate. Et eque minorant ſuū appetitū qn̄ precidiťur de crine eaꝝ quo motus criniū ſit faciens eas ludere: ⁊ luxuriare: ⁊ hoc eſt qđ mouet vnū eius appetitum. Et maſculi equaꝝ non parcunt equab⁹ in paſcuis quādo ipſe eque non appetant: ⁊ tūc mares fugant feminas. Et ſilr thauri qn̄ appetunt coitū aſſociant̄ eis: ⁊ Cameli repellunt equos a paſcuis. Aialia aūt marina maſculi eoꝝ non copulantur cū feminis in paſcuis vſq; ad tpe coitus: vacce: ⁊ porci: ⁊ canes deſiderant qn̄ appetunt: ⁊ conanť vt orificia ſuaꝝ matricū apponanť: ⁊ cū meſtruanť eque: modicū eſt: ⁊ tempore modico inter duos menſes ⁊ .4. ⁊ fortaſſis extendiť eaꝝ menſtruatio vſq; ad ſex mēſes. Capre: ⁊ oues appetūt: ⁊ coeunt pariť: ⁊ multū eſt inequab⁹ aſinabus vaccis tempore coitus appetitus quouſq; expeat ab eis ſupfluitas magna: ⁊ oēs iſte quas diximus hñt intenſiorē appetitū poſt mundificationē illius ſupfluitatis: ⁊ partus vaccaꝝ eſt leuior q̄ alioꝝ: ⁊ nō eijcit ſanguinē multū poſtq̄ pariť: ⁊ non menſtruat mula aliquo modo: ſed inſpiſſať eius vrina vno tpe pluſq̄ in alio. Et vrina quadrupedū eſt ſpiſſior q̄ hominis. Et vrina capraꝝ: ⁊ arietū ⁊ vrine aſinoꝝ ſunt magis ſubtiles: ⁊ fecundaꝝ eſt vrina ſpiſſior. Et ꝑmū lac aſine q̄ſi ſanioſum: ⁊ ſubtile quādo peperit recipit eq̄litatē. Et oues: ⁊ capre poſt impregnationē impinguanť: ⁊ ſic animalia quadrupedalia poſtq̄ ponūt. Et catella: ⁊ porca impregnanť ex vno coitu: ⁊ impleniť ambe partes matricis ex vno ſaltu. Et quādo maſculus in porcis eijcit cito ſperma in porcā: porca petit iterꝫ: ſed hec oportet retardare ne feſtinet ad cōplementū coit⁹: porcus anteq̄ porca ſit in appetitu completo: ⁊ appetitus porce cōpletus ſignificať qn̄ cadit ei⁹ cauda dimiſſe: ⁊ ouis impregnať ſuper impregnationē vſq; ad vicē tertiā vel quartā: ⁊ in tpe pluuie ſemꝑ 2ª impregnatio eijciť a matrice. Et vita armentoꝝ in terra Ethyopū eſt diuturnior: qꝛ vita eoꝝ durat vſq; ad .13. ānos. Et aliorū in alia regione vſq; ad .10. annos. Et capre in illa regione viuūt vndecī annis. Et capre in alia regiōe viuūt .8. annos. Et fortaſſis qn̄ ſperma arietis fuit bonū: ⁊ ouis fuit ī bonis paſcuis faciet ouis duos filios: ⁊ opus eſt qđ facies armenti ſit verſus ſeptētrionē tpe luxurie: qꝛ meliorabiť: ⁊ aries qui habebit venas ſupra linguā albas faciet filios albos: ⁊ qn̄ ille vene ſunt nigre faciet filios nigros: ⁊ qn̄ ruffe ruffos: ⁊ qn̄ varie varios: ⁊ q potat aquā ſalſaꝫ recipit appetitū citius ad luxuriā: ⁊ in anno qn̄ arietes ſenes feſtinant ante iuuenes ad coitū: ſignificať ꝙ ille ānus erit fertilis. Et canis femina mēſtruat in oīb⁹ .7. diebus: ⁊ hoc ſciť ꝑ apoſtemationē orificij ſue matricis: ⁊ nō recipit coitū iſta hora anteq̄ mundeť: ⁊ catelle macreſcūt ꝑ māmationē filioꝝ: ⁊ frequēs ꝑtus: ⁊ lac canis ē ſpiſſius q̄ aliđ lac ꝑterq̄ aīalis ei ſilis: ⁊ ꝑter lac leporis: ⁊ porce. Et canis maſculus poſtq̄ fuit ſex mēſiū aut octo luxuriať: ⁊ aliqn̄ cit⁹. Et canes venatores: ⁊ generoſi viuunt .10. annos: ⁊ femine .12. ⁊ mares ſunt minoris vite: qꝛ laborāt. Et canis nō eijcit dētes niſi caninos: ⁊ poſt illos ſunt feroſi acuti nigri in ſenib⁹. Et equis ſenib⁹ dētes albē ⁊ maſculi bouē hñt albos dentes. Et in tpe ꝑlij magis luxuriāt: ⁊ trahūt ꝑ .9. mēſes vel aliqn̄ .10. Et qui ꝑus naſciť erit debilior: ⁊ vtilior ꝑart⁹ erit duoꝝ: ⁊ melioꝝ maſculorū erit .5. annoꝝ: ⁊ vita vaccaꝝ: ⁊ ſuoꝝ maſculoꝝ vſq; ad .15. annos: ⁊ paſcua augmētabūt vitā: ⁊ qēs forte: qn̄ vacca ponet erit vber ei⁹ plenū lacte: ⁊ cū fili⁹ ei⁹ fuerit natus ſtatī lactabit matrē: ⁊ eque forte mrix non ipleb iť forte coitu vno: ⁊ forte pariet equa equos duos vel duo mulos: ſꝫ aſine feſtinant implementū ſuaꝝ matricū.

Incipit liber. VIII. Capitm. I. De diuerſitate aīalium ſcḋm paſcua: ⁊ loca: ⁊ habitationē: ⁊ vitaꝝ variationē.

Quidam homines ſunt in ꝗbuſdā locis aſſimilati Brutis: ⁊ ſupra aīaliū irrōnabiliū ſic pueri donec diſcernāt: ⁊ ſic q̄dā ſunt aīalia aſſimilata plātis nō qđ hēant diſſōnē plantaꝝ. Oīa. n. q̄ cadunt in vnū ꝑdicamētū aſſimilanť ſcḋm gḋ: ⁊ domeſtica aſſimilanť hoīb⁹ in māſionib⁹ domoꝝ: ⁊ malachie aſſimilanť hoīb⁹ in q̄tū hñt vnā māſionē. Et aīalia marina teſtea: ⁊ ſilr iſta ꝑdicta mouēťur ⁊ reuertunť ad locū ſuū: ⁊ diuerſanť aīalia in fortitudine ⁊ debilitate. Deide poſt modū ordines aīaliū variāť q̄uſq; ꝑuenīat ad ſpēꝫ cōpletā q̄ eſt rōnalis: ⁊ dř hō: ⁊ iter iſta ſunt aīalia q̄ naſcunť ꝯ coitū: ⁊ conanť nutrire filios ſuos nečio: ⁊ conanť offerre eis eſcā: ⁊ diuerſanť in inuentione locoꝝ ſcḋꝫ qđ notū eſt: ⁊ diuerſanť ſcḋꝫ maritatē: ⁊ femininitatē: ⁊ forte eoꝝ maſculi erūt molles: ⁊ femine erūt declinātes ad frigiditatē: ⁊ fortaſſis acgrūt ſilitudinē feminaꝝ mēbris ſuis. Dico ģ ꝙ corpus acgrit ab vno mēbro ī q̄ eſt mā: aut q̄litas plurima quā trāſmittit ad totū corp⁹. cūq; illđ mēbꝝ dederit alio mēbro nutrimtū anq̄ retinuerit ſibi qđ eſt nečiū remanebit totū corp⁹ deſtitutū tūc a nutrimēto: qūo nō diſtingueť iter ipꝫ cui diminuunť mēbra: ⁊ iter ipꝫ q hꝫ cōpleta vel ſupflua vł diuerſimode ſita: ſic eſt iter marē hñtē virgā: ⁊ feminā hñtē matricē: ⁊ cū ꝑdictis loquať de maſculinitate: ⁊ femininitate: ⁊ de miro illo qđ accidit aīalib⁹ in victoria vni⁹ ſup alterꝫ. Et fortaſſis auis rapax: ⁊ venatoria aīalia rē determinatā venanť: ſic aīal marinū: qđ dř reumane: qđ determinate venať aīal marinū ꝙ dř karabo: ⁊ comedit ipꝫ adeo ꝙ ſi ambo inueniren ť ī vno rethi: inueniť karabo mortu⁹ ex timore: ⁊ anſemenē dirūpit ipꝫ: ⁊ comedit: ⁊ anſemenē cōediť ab aīali qđ dř Anchara: ⁊ nō pōt ſe defendere ab anchara ꝑꝑ leuitatem anchare. Et anchara fortiter adhereret corpi karabo: ⁊ iter ipaꝫ ⁊ oēs ſpēs Malachie comedūt carnes: ⁊ karabo venať minores piſces donec accipit eos in ſuis hitatiōib⁹: ⁊ arma ſua ſunt ꝑdicta additamēta ſup oculos: ⁊ cū illis venať: ⁊ cū illis accipit cibū: ⁊ eſt aſtutū in ira ſua cū venať: cū illis additamētī bellāt adiuince res

ſue ſpēi:ſicˀ arietes iter ſe:ꝛ aliqñ vna acies ꝑliaˀ cū alia
acie de ſuo ꝓpo gn̄e:ꝛ anſemené pluris venationis eſt ꝙ̄
ringilia:qn̄ trabit ipſ qd venaˀ:ꝛ dilaniat:ꝛ comedit:ꝛ q
appetit anſemené q̄rit ipſ i bitatiōe kangilié:ꝛ mlti come
dūt piſces:ꝛ hn̄t nutrimētū ab alijs ouis piſciū:ꝛ qn̄ receſ
ſerit tp̄s ouoꝝ ꝑibūt vel anguſtiabunˀ fame. Et aial ma/
rinū qd dˀ caigal nutritur ex ſe ex balſin:ꝛ alga:ꝛ ex ſola
carne:ꝛ mlti coꝝ nutriunˀ ex iſtis herbis:ꝛ ceno:ꝛ ſterco
rib⁹:ꝛ mlti piſces comedūt res ſue ſpēi ꝑter caſtꝝ:qꝛ nō
comedit carnē ꝓpriꝰ:ſilr kiual:aut kinamerga nō cōedit
ſue ſpēi piſces:ꝛ ſpēs ei⁹ qd dˀ bartumal nutriˀ ex mucila
gine ſui ipſi⁹:ꝛ iō vocaˀ ieiun⁹ ſp:ꝛ ſua caro aſſimilaˀ mu/
cilagini. Et qꝛ ſaba ſua eſt mucilaginoſa.iō ſecū ſp defert
mucilaginē:ꝛ ſp pp̄ h̄ vacillat i aqua:ꝛ pp̄ mucilaginē nō
cōediˀ ab alijs piſcib⁹:ꝛ iō multiplicaˀ gen⁹ ſuū:ꝛ nō cōe/
diˀ niſi poſt mortē:ꝛ an̄ꝙ̄ diſſoluaˀ:ꝛ tūc poſt diſſolutio/
nē ſui:ꝛ diuiſionē cōediˀ ab alijs:ꝛ de gn̄e malachie eſt q̄/
dā ſpēs q̄ eijcit ſtōm ſuū ex̄:vt cito capiat. Et delphin nō
cōedit niſi carnes:ꝛ choa nō cōedit niſi carnes atonicū ꝛ
fortaſſe cōedit carnē gn̄is ſui:ꝛ de eis ſūt q̄ cōedūt carnē
ꝛ nō carnē ſicˀ algā. Et ſpēs q̄ appellaˀ ſalcbirō trāſglutit
q̄cq̄d trāſglutit trāſglutiōe ſubita. Et delphin ꝛ q̄dā ſpēs
piſciū hn̄t ora ſua penes vētrē vt recipiant cito ꝑdā:ꝛ qꝛ
cū vult cōedere piſces oꝫ ipſ extēdere ſe i illa extēſiōe:lꝫ
ſit aial forte:tn̄ ab ei⁹ occupatōe euadūt piſces ꝗ̄ ab eo
pp̄ ſui extēſionē:lꝫ ſit voraꝝ. Enchelim nutriˀ de ceno re/
ſidēte in aq̄ dulci:ꝛ ſi i illa naſcanˀ herbe enchelim ſtrā/
gulabiˀ ab eis:ꝛ erūt ille herbe ſicˀ oleander:ſilr turbidū
ſtrāgulat ipſ vel liq̄r turbidus:ꝛ ꝑ turbationē capiˀ nālr
aut artificialr:neq̄ aſcendūt:qn̄ moriˀ:ꝛ viuit infecto.5.
dieb⁹ aut.6.neq̄ ſuſtinet aq̄ fridā vehemēter:ſꝫ pt viue
re i aq̄ modica:ꝛ ſpaciū vite ſue.7.ānoꝝ aut.8. ¶ Et oēs
aues hn̄tes vngues vncoſas cōedūt carnē ꝛ tranſglutiūt
feſtināter:tā maiores aues ꝙ̄ minores. Et nō ſūt noia ea
rū grece i p⁹ doctrina:ꝛ q̄dā aues cōedūt vermes ꝛ ſilia:
vt paſſeres:ꝛ iter paſſeres ē maſculus hn̄s galeā magnā
vl̄ galeꝝ:ꝛ iſte paſſer ē modicū maior locuſta pulchre vo
cis ꝛ modulatōis. Et aues q̄ cōedūt vermes q̄dā cōedūt
grana:ꝛ q̄dā nō. Et q̄dā aues nō cōedūt vel inuadūt aliqd
aial:ſꝫ ɔtēte i ſuis paſcuis:ꝛ q̄dā aues comedūt culices ꝛ
muſcas.ꝛ due aues ſūt ſiles ſibi ꝑforātes ligna:niſi i ma/
gnitudie ſui corꝑis:ꝛ ꝑforāt vt ex̄hāt vmes. Dixit Ar.eſt
q̄dā auis ꝑter illas duas:ꝛ opaˀ opatōe vtriuſq̄:ꝛ ē eq̄lis
ad iragilā viridis:corꝑe toto:hn̄s vocē magnā:ꝛ i q̄dā re/
giōe ē viridis colori:ꝛ i q̄dā regiōe ē nigri coloris ꝛ modi
B ce vocis. Et de gn̄e colūbaꝝ picātiū:gn̄a ſūt q̄ n̄ ex̄pent:
ꝛ ſūt dicte tragilla. Et auis et illi⁹ gn̄is dˀ aries:ꝛ volat ver
ſus regionē grecoꝝ:ꝛ h̄ nō faciūt alie aues:ꝛ ē maior co/
lūbis:ꝛ capiˀ qn̄ bibit:ꝛ ſequunˀ eā pulli ſui:ꝛ dcm̄ ē in p⁹
doctria ſpēs auiū marinaꝝ ꝛ agreſtiū. Spēs dico q̄ igno
ranˀ:iter q̄s dicitˀ coru⁹ aq̄:ꝛ ē macha:nec aliq̄ auis ō aui
bus aq̄ nidificat aut facˀ pullos ſup arborē. Et aues q̄ ve/
nanˀ cōedūt q̄cq̄d ſupaˀ ab eis ꝑter q̄ gen⁹ ſuū. Raro.n.
cōedit aliqd de ſuo gn̄e intētiōe cōedēdi ipſ ſcdꝫ ꝙ vide/
mus aq̄lā cōedere aq̄lā nō itētiōe cōedēdi ipam:ſꝫ qꝛ pu/
tat euellere aliqd nutrimēti a gutture ei⁹ quā cōedit aliq̄
ꝑdā. Venaˀ ḡ aq̄la aq̄lā:vt auferat ꝑdā aliq̄ ab ea quā te
net:ꝙ ſi inuenit in ea aliq̄ ꝑdā euellit ꝑdā ꝛ recedit:ꝛ ſi
aq̄la venaˀ aq̄lā pp̄ ꝑdā:ꝛ nō īuenit i ꝓ̄te ei⁹ ꝑdā come/
dit ipā pp̄ voracitatē. Et aues venatiles raro potant. Et
aialia q̄drupedalia ſup q̄ꝝ cutes ſūt ſq̄me ſicˀ cemelum co
medūt carnē ꝛ herbā. Silr ſerpēs qn̄ eſt voraꝝ ꝛ ꝑaꝝ bi/
bit ꝛ idiget ruta:ꝛ qn̄ olfacit eā n̄ pt ſe regere:ꝛ cōedit car
nē q̄rūdā aialiū:ꝛ fugit hūiditatē q̄rūdā:ꝛ ſilr ſq̄moſa ce
tera cute:ꝛ aranea ſicˀ ēt fugit muſcas. Et ſerpēs trāſglutit

oua ꝛ pullos viuos:ꝛ qn̄ trāſglutit oua reducit ipa ad po/
ſteriora ſui:ꝛ expellit ipa neq̄ ꝑmittit vt moreˀ i vētre:
ſꝫ ſtatī eijcit ipa:ꝛ ſerpēs ꝛ reliq̄ ſerpētia viuūt mlto tp̄e
abſq̄ nutrimēto. Et cognoſcitˀ hoc ex teſtimonio.5.ſenſuū.
Lupi aūt ꝛ canes:ꝛ his ſilia abhorrēt alia ꝑter carnes ni/
ſi i neceſſitate.ſicˀ cū lupus cōedit terrā qn̄ magnū hꝫ appe/
titū. Canis ēt cōedit q̄ſdā herbas tp̄e famis:ꝛ lupus cer/
ualis ē in q̄ntitate lupi:vez ē mltū piloſus hn̄s crinē:ꝛ ſp
fodit terrā cū pedib⁹:ꝛ cōedit cadauera:vriſus vō come/
dit carnē cuiuſlꝫ aialis ꝛ fruct⁹:ꝛ cōedit aialia pua ſicˀ ca/
cros ꝛ formicas. Et ceruallꝫ ſit de nā lupi:aſſimilaˀ tn̄
his q̄ veſciˀ ex alio ꝙ̄ carne:ꝛ mlti cerual capiūt ceruos
magis ꝑ occultatōez ꝙ̄ ꝑ iſecutionē:qn̄ velociter currūt
cerui reſpcū coꝝ:ꝛ aliqn̄ iſidianˀ bobus:ꝛ cū ꝑcutit ipſ
bos inuoluit ꝛ tūc cerual brachia ſua circa cornua ꝛ mor/
det bouē i ſpatulis q̄uſq̄ ſuccūbit bos. Et aliqn̄ ambulat
ſup duos pedes:ꝛ ꝓijcit lapides:ꝛ accipit haſtas ō manu
hoīuꝫ:ꝛ ꝑcutit hoīez:ſꝫ qn̄ exiſtimat hoīez mortuū dimit
tit ipm̄:ꝛ q̄nq̄ redit ad hoīez vidēdū ſi inſpiret adhuc:ꝛ
mltū diligit vuas ꝛ aſcēdit arbores cito:ꝛ frāgit nuces ci
to tenēdo illas i vna manu ꝛ ꝑcutiēs alia manu:ꝛ poſt ꝙ̄
q̄ſſauit nuces ſufflat cortices:ꝛ cōedit nucleos. Et leo trāſ
glutit ſubito ſine maſticatōe:ꝛ iō euomit comeſta ꝛ po/
ſtea cōedit iteꝝ ꝛ cōedit mltū:ꝛ ſit pōderoſus ex ɔmeſtio
ne:ꝛ poſt ſtat i vno loco comeſtiōis ꝑ duos dies ieiunus
ꝛ duas noctes:ꝛ n̄ eijcit a ſe ſtercus niſi ſemel i duob⁹ die/
bus aut trib⁹:ꝛ illō ē ſiccū ſine hūido ꝛ fetens:ꝛ ſua vrina
ſilr:ꝛ ſit rabidus ſicˀ canis:ꝛ qn̄ ſindiˀ ei⁹ vēter exit malus
odor. ¶ Et aialiū marinoꝝ q̄dā paſcūˀ i ripis ō nocte ſicˀ
chochi:ꝛ aliō aial qd hꝫ vētrē amplū ꝛ corp⁹:ꝛ hꝫ dentes
fortes adeo qd qn̄ dētes ſui applicanˀ audiˀ ſtridor coꝝ:
ꝛ hꝫ pilos groſſos. Et aialia hn̄tia dentes adunatos hn̄t
aliū modū ꝙ̄ q̄ hn̄t acutos illos ꝛ diſtantes. Et aues hn̄t
modū viuēdi ſibi ꝓpriū:qꝛ hn̄s collū lōgū accipit aquā ꝑ C
os:ꝛ poſtea erigit caput ꝛ deſcēdit aq̄ ꝑ collū:ꝛ cā i h̄ eſt:
qꝛ ei⁹ collū lōgū ē ꝛ ſtrictū ꝛ nō pt ꝑ picā poſitā in aq̄ ſic
potare:ſꝫ tn̄ diuerſitas mlta ſit i diuerſis auib⁹ in ſuo mō
potādi. Et porcus mōtan⁹ mltū diligit radices:ꝛ ſuus cul
mus bon⁹ ē ad h̄:qꝛ fodit terrā:ꝛ ſcindit radices cū illo:ꝛ
impinguaˀ ſex dieb⁹ ꝛ ꝓpe cū nō potat ꝑ tres dies:ꝛ q̄dā
ſunt q̄ dāt eis ad cōedēdū:ꝛ forte nō ad potādū ꝑ.7.dies.
Et oē aial ipinguaˀ ꝑ moderatū ꝛ delicioſuꝫ exercitiū ꝑ/
ter porcū q̄ ipinguaˀ pp̄ ſtare in luto:ꝛ h̄ forte:qꝛ pori ei⁹
claudunˀ:ꝛ nō pt de eo aliqd euaporare. Et porcus ꝑliaˀ
cū lupo ꝛ odit ipm̄ nālr. Et vacce ipinguanˀ ex oi re vēto
ſa ſicˀ orobo ꝛ fabis ꝛ ordeo. Et qn̄ iunguntˀ cera molli cor
nua iumenti reddunˀ mollia. Et qn̄ iungunˀ cornua bo/
uis aut vacce cū medulla aut oleo aut pice auferˀ ab eis
dolor q̄ accidit ab itinere pedib⁹ ſuis:ꝛ qn̄ reſcidiˀ ab eis
luxuria creſcit multū. Et eq̄ ꝛ muli ipinguanˀ ex potu:ꝛ
aſini ipinguanˀ ex multo potu aq̄. Et vacce appetūt potū
aq̄ clare:ꝛ camelli ꝛ equi aq̄ turbide:ꝛ equi pp̄ h̄ turbāt
aquā pedib⁹:ꝛ poſt potant ipaꝫ:ꝛ ego dico ꝙ iſtud dꝫ hō
experimentari:ꝛ camelli pn̄t comede multū:tn̄ pn̄t viuere
cū pauco:ꝛ elephanti nō daˀ q̄ntū pōt comedere. Et dicit
Ar.ꝙ elephas in mane potat.12.alkami:plena aqua:ꝛ in
meridie.8. Et iā videbanˀ camelli viuere cētū annos. Et
capri ꝛ arietes ꝛ oues:ꝛ capre ſtant cū iueniūt paſcua bo/
na:ꝛ comedūt folia:ꝛ extremitates ramoꝝ arboꝝ:ꝛ ipin/
guanˀ cū abūdāt potu:ꝛ hac via ſal impinguat eos quia
facit plus potare:qꝛ inducit eis ſitim:ꝛ in habētib⁹ lac cū
daˀ eis ſal abūdabūt in lacte plus ꝛ detinenˀ fame:ꝛ da/
tur eis ſufficiēter ad cōedēdū:ꝛ ipinguanˀ:ꝛ i autūno cū
daˀ eis aq̄:ſtans melior eſt ꝙ̄ currēs:ꝛ nix ꝛ frigus melio
ra ſunt pinguib⁹ ꝙ̄ macilētis:qꝛ nimiū ſtringūt macros.

Et q̄ paſcunt̄ in mōtib᷑ hn̄t meliorē ſaporē in ſuis carni/
bus q̄ȝ que paſcunt̄ i plano. Et que hn̄t caudā magis am
plā melius patiunt̄ frigus q̄ȝ que hn̄t lōgā: et vr̄ mihi iſtō
accidere: q̄ q̄ hn̄t caudas latas ſunt de terra partboꝝ: et
ſeptētrionaliū partiū verſus oriētē. Et qui hn̄t lanā criſ/
pā magis timent frigus. Et qn̄ ɔtexit̄ pānus ex lana ei᷑ q̄
comedebant̄ a lupo gn̄antur in eo pediculi multi. Et oīa
aīalia anuloſa hn̄tia dētes mordēt: et non hn̄tia dētes ſu/
gūt humiditates aliqn̄ et rorē ſup herbas: et quedā ſugūt
vt percipiant qualis ſapor ſit.

Caplm. II. De infirmitatibus animalium.

A Et aīaliū q̄dā recedūt a ſuis man/
ſionib᷑ petentes alias: et
aliqn̄ poſt reuertunt̄. Et q̄dā nō petūt di
uerſas regiōes: et q̄ dicunt̄ duraces. Sūt
q̄ in vno loco manēt in hyeme: et hoꝝ q̄/
dā in eſtatē vt palūbi: et hoꝝ q̄dā mutāt
nidos ſcđꝫ diuerſa tp̄a ſic̄ corui: et q̄ rece/
dunt: recedūt a regiōib᷑ cauernoſis calidis: et nō mltū re/
cedūt remote. Et q̄ ingrunt loca vētoſa frigida in eſtate:
et alta: in hyeme mutant ſe ad plana. Et q̄dā ſunt q̄ rece/
dūt multū remote: ſic̄ q̄dā ab oriēte auſtrali. Et recedūt
ad occidēs ſeptētrionale: ſic̄ grues q̄ veniūt ad q̄ſdā par/
tes in quib᷑ ſunt hoīes pigmei parui ad modū cubiti: et h̄
eſt verū: et nō tangēs aliqđ mendaciū: et volāt vſq; ad pn̄/
Ar. 8 hy ſtoria aīa liū lib. 8. ca. 12. cipiū nili. Et q̄dā in auſtro in eſtate et in hyeme i ſeptētrio
nali: et iſta volāt ſm̄ latitudinē terre. Et dico q̄ iā experi/
mentatū eſt: q̄ aues aq̄tice veniūt in vere ad mare mor
tuū ſalſū qđ dr̄ hyemene ſemel: et abinde recedūt ad lacū
de more: et deīde ptrāſeūt nilū: et vadūt ad lacū de cauri/
ſine: et q̄dā vadunt ad lacū de trabaſtē: et q̄dā alias. Et di
Lib. 8. de hy. aīaliū cap. 12. xit Ar. q̄ grues vadūt. q. in acie et ꝑus antecedit eas rex:
et aues que dicunt̄ alate nō volant in acie: ſꝫ in ſocietate
gregatim. Et piſces quidā vadunt de vno mari ad aliud
mare: et q̄dā a medio ad ripā: et q̄dā de ripa ad ripā: et q̄dā
ſtant in ſuo loco: et oē genus magis ipinguat̄ cū vadit de
calido ad frigidū q̄ȝ de frigido ad calidū: et aues q̄ trāſeūt
de regione ad regionē ꝑ vociferant ne remaneat aliq̄ aut
recedat ſine ſocietate: q̄dā aues fortiores efficiunt̄ ꝑ vnū
ventū q̄ȝ aliū: ſic̄ dorache que efficit̄ fortior cū borea: et cū
auſtro debilior: et q̄dā aues hn̄tes ſunt. q. aures i capite ſic̄
bubo: et q̄dā alie aues: et q̄dā ſūt q̄ dicunt̄ golochim et ſunt
ſimitatrices: et qn̄ vidēt hoīes ſaltare ſaltāt ſilr̄: et alia auis
q̄ dr̄ aſtaſella q̄ hꝫ linguā: ſic̄ lingua hoīs: et qn̄ potat aquā
luxuriat et imitat̄ loquentes: et non eſt remota iſta auis a
pſitaco. Et piſces q ſunt in ripa hn̄t carnes ſaporoſiores et
ſaniores: q2 ibi ſunt meliora paſcua. Et poſt hoc narrauit
Ar. ptē piſciū q ſunt ſemꝑ i ripa: et alios q ſꝑ ſunt i pelago
Et q̄dā ſunt qui vadūt de mare ad mare: et illa numera/
uit: et ſuā gn̄ationē. Et dixit Ar. q̄ coꝝ q̄ ſtant in loco ſuo
ſunt ſicut q̄dā gn̄a piſciū anuloſoꝝ: ſꝫ q ſunt ſquamoſi ſic̄
ſerpētes: et tencha q̄ ſtāt in ſuis locis q̄tuor mēſib᷑ in hye/
me et nihil comedūt. Et ſerpētes faciūt nidos ꝑter vipe/
rā q̄ ſtat iter lapides. Et q̄dā piſces faciūt nidos. Et q̄dā
illoꝝ ꝑ aliqđ tp̄s ſtāt in ſuo nido et poſt mutāt ipſū. Et plu
uie faciūt apparere quoſdā piſces q nō ꝑus apparuerūt: et ita
de auib᷑. Et miluus abſcōdit ſe ꝑ aliq̄s dies paucos i hye
me: et hoc ſcđm diuerſas regiōes plus vel minus: et nullū
aīal q̄drupes abſcōdit ſe ꝑter vrſuꝫ et yriciū: q2 vrſus tūc
nihil comedit: et eſt pinguis valde et piger: et ſue femie tūc
pariūt. Et iō nō cognoſcit̄ bene de partu eaꝝ: et q̄nq; ab/
ſcōdūt ſe ad minus per. 40. dies: et aliqn̄ per multos mē/
ſes: et quādo incipit exire icipit comedere aluſe yaruſpen:
B vt faciat i ſtomacho appetitū comeſtiōis. Et dico q2 cau/
ſa famis eſt diſſolutio: et cauſa diſſolutionis eſt paucitas
materie. et ei᷑ ſubtilitas et raritas in cute: et calor nālis for/
tis et calor aeris et motus: et qn̄ aliquod iſtoꝝ defuerit eſſe
erūt multe ſupfluitates in corpore ꝑpter guloſitatē: et fit
ſuperfluitas ſpiſſa: et coriū ſpiſſuꝫ: et reddit̄ corpus pigrū: et
tunc q2 aer eſt frigidus ſe abſcondit: et tunc poſtq̄ȝ fuerit
in abſcondito nō remanet ei aliud diſſoluēs niſi ſolus ca/
lor: et fames non pōt diſſoluere: ſed ipſuꝫ decoquit̄: et tunc
corpa eius impinguant̄: et iſtō eſt tēpore fructus et ingreſ/
ſu hyemis et fine eſtatis: et iſta ipinguatio accidit ei: q2 eſt
multū guloſus et parum luxuriat̄: et iſta duo raro reperiū
tur in animalibus quadrupedalibus: q̄ ſit guloſus: et pa/
rū luxurians: et lupi: et aīalia rapacia viuunt ex ſola carne
que raro inuenit̄ ab eis: et ideo nō pinguefcūt. Sed vrſus
comedit fructus et aſcēdit arbores: et ideo impinguat̄. Et
ſtat aliquot dies ſine comeſtione: et ꝑpťe qn̄ venit frigus
vetans eū ambulare cū corpus ſuū ſit magnū et parui ca/
loris: et hec quidā faciūt ſimile vrſis: ſicut vnū genus mu
rum et yricioꝝ: q2 in eis creſcit humiditas que eſt flegma
naturale: qđ eſt ſanguis non decoctus: et ſuū iuuamentuꝫ
eſt: vt quādo defecerit nutrimentū ipſum reſtauret: et tūc
ſi multū fuerit de huiuſmodi adunatū in corpore poterit
ad tēpus durare ſine cibo: et tale aliquādo contingit ho/
minibus ſanis. Sed ſerpētes: q2 ſunt duri corporis: et ha/ Prima ca/ none ſen 4.
bent calorē multū naturalē: et fit ille calor nō diſſoluens
multum de mā: et oīa aīalia maculoſa: et cutis lenis exicit
ſquamas ſuas ſui corporis ad modū corticis: et ſerpentes
ſunt maioris excoriationis: et ſua excoriatio frequēter eſt
in ꝑncipio veris qn̄ ſerpentes ſunt ſani: et ſic in autūno: et
non dixit veꝝ qui dixit q̄ quidā ſerpentes ſunt qui non
exciunt cuteꝫ veterem. Et dixit Ariſto. et primus ille qui
ſe excoriat: ita ſe excoriat: q̄ ſua excoriatio incipit a par/
tibus oris: et procedit ad oculos et impedit viſum et proce
cedit poſt ad caput: et complectur iſta excoriatio in vna no
cte et vna die: et ſic animalia anuloſa: et oīa volantia que
habent ſuper ſuā alam coopertorium ſicut gaſin: q2 ipſe
in prima ſua generatione deſtruit ſuū corium: et locuſta: et
aſcerrē quoddam animal faciens ſonum ad modū coꝝ
duri: cū conſtringitur in primo ſui generatione exeunt a
ſuis corticibus: et poſt manent multū humida: et deſiccā/
tur poſt ad ſolem et amittunt illā humiditatem ſupfluaꝫ:
et aſcendūt arbores poſt: et nutriunt̄: et poſtea volāt: et iſta
poſt primā excoriationem excoriant ſe iteruꝫ: et poſtq̄ȝ vo
lauerint. Et animal marinum qđ dicitur karabo et voci/
tatur in vere et autūno excoriāt ſe: et poſtq̄ȝ ouant: et hoīes
ſciunt hec experimento: et in iſtis tēporib᷑ inuenimus ſup
illos corium nouū: et cancri faciūt ſimile: et in iſta hora nō
poſſunt ambulare niſi modicū. Et dixit Ar. q̄ aer cū eſt
ſiccus impinguat colūbas et oua eaꝝ: et ꝑpťe agreſtes: et
piſces ſūt ɔtrarij huius: q2 ſunt ſicut olera que magis cre
ſcunt cum pluuia q̄ȝ cū aq̄ quā attrahūt: et annus pluuio/
ſus in hyeme et eſtate augmentat piſces: et aqua maris ef/
ficitur dulcis tempore pluuie: et piſces iuuantur a pluuia
poſt illos qui dicuntur kafed qui exiccantur cuꝫ habun/
dat pluuia: et albeſcunt ſui oculi: et macreſcunt et parātur
ad mortem. Et aues minus potant q̄ȝ cetera animalia: et C
que habent vngues curuos potant raro valde: et quando
aues infirmantur ſegregantur ſuas pennas: et plures pi/
ſcium morantur in aqua dulci et vadunt ad loca in qui/
bus cadunt flumina in mare: et reuertuntur ad flumina
a mari: et piſces qui morantur in ripis impinguantur cuꝫ
aqua dulci: et qui morant̄ in pelago impinguātur in pela/
go: et qui habent corpus longū impinguantur in eſtate: et
ꝑpťe cuꝫ eſt ventus ſeptētrionalis: et qui habet corpus
ampluꝫ eſt cōtrarius huic: et quidā piſciū luxuriant quā/
do aſcēdit in apparitione canis maior: et iſti piſces hn̄t in/

per ſuas alas duas guſanes ſimiles ſcorpioīb⁹ ⁊ arāneis eq̄les: ⁊ nocent illis piſcib⁹ illi guſanes: ⁊ diuertit ſe piſcis ⁊ deuoluit ꝑpter anguſtiā: ita ꝙ citius cadit in rete: ⁊ qn̄ eſt mult⁹ calor multi piſces pui moriunt̄: ⁊ piſces marini ⁊ riuatici nō vidēt de nocte niſi de die: ⁊ iō meli⁹ capiunt̄ anteq̄ aſcēdat ſol: ⁊ nō inuenit̄ in aq̄ peſtis q̄ inducit generalr̄ peſtilētiā ſup piſces: ſicut epidimia aeris facit ſup oia aialia ſup terrā: ⁊ piſces moriunt̄ qn̄ aſcendit ſtella a ſcboalabō: que eſt in cancro: q̄ illa ſtella nocet piſcib⁹ ex ſe: ⁊ tonitruū nocet piſcib⁹. Et dracho marinus īterficit piſces cū ſuis ꝑcuſſionib⁹: ⁊ de egritudinib⁹ piſciū ſunt q̄daꝫ guſanes ⁊ pediculi q nocēt eis multū: ⁊ ſunt ſicut olchiā: ⁊ multa frigiditas īterficit piſces: ⁊ ꝑpter h̄ fugiūt ab aq̄s dulcib⁹ ⁊ aer ſiccus nō iuuat in aliquo piſces riuaticos: ⁊ aialia hn̄t egritudines q̄ſdā ſue ſpēi ꝓprias: ſicut porci q hn̄t ſquinātiā: ⁊ apoſtemata dura glandulosa nocēt eis in collo: ⁊ aliqn̄ in alys ſuis mēbris: ⁊ iſtud cogit eos mouere ſuos pedes multū: ⁊ inuenit̄ dolor capitis in eis fortis ⁊ grauitas in iterioꝛib⁹: ⁊ tūc in tali caſu moriunt̄ die tertia: ⁊ diligūt multū glandes: ⁊ impinguant̄ cū eis: ⁊ canibus accidit ſquinātia ⁊ podagra ⁊ rabies: ⁊ qn̄ mordet canis rabidus īterficit oē aial preter hoieꝫ qui pōt medicari. Et elephas nō infirmat̄ niſi aliqn̄ ex īfirmitate ventoſa: ⁊ pp̄ h̄ nō pōt aliqn̄ mingere neq̄ egerere: ⁊ terra nocet illi niſi fuerit vſitatus comedere lutū: ⁊ lapides: ⁊ hꝫ aliqn̄ fluxū ventris: ⁊ auferī cū aqua calida ⁊ paruis herbis que dr̄ aſſis: ⁊ vaccis accidit podagra: ⁊ dolor capitꝭ: ⁊ nō eſt illa podagra fortis: q̄ eycit vngues: ⁊ qn̄ vnguntur ſua cornua auferī illa egritudo ⁊ dolor capitū: ⁊ inducit eis vehementē inſpirationē: ⁊ videnī febricitare: ⁊ ca‐

D — Al. de hyſt. lib. 4. c. 24.

dunt ſue auricule: ⁊ non poſſunt comedere ⁊ moriunī. Et equi aſchechami nō hn̄t īfirmitatē niſi aliqn̄ in vngulis: ⁊ ante iſtā egritudineꝫ accidit eis tremor dextri teſticuli. Et equi almoꝛchetici hn̄t multas infirmitates: ⁊ hn̄t ſcuriā ⁊ icothomiā ⁊ apoſtemata pulmonis: ⁊ ſtultificanī: ⁊ dolor oris ſtomaci qui inducit eis morteꝫ: ⁊ dolor veſice. Et iā numerata ſunt ſigna iſtoꝝ egritudinū: ſꝫ illa ꝑtinēt ad marcſcalcū. Et morſus ⁊ danule nocet eis ⁊ alys beſtys: ⁊ ꝓprie impgnatis: ⁊ morſus ſerpētis dicti danule: ⁊ equa abbortit qn̄ olet fumuꝫ candele extincte: ⁊ h̄ aliqn̄ accidit mulierib⁹: ⁊ ouis interficit̄ ab aq̄ in qua ſoluit̄ ſulfur rubeū. Et de ꝓprietatibus equaꝝ eſt ꝙ cognoſcant hinitū illoꝝ equoꝝ cū quib⁹ aliqn̄ pugnauerunt: ⁊ amāt balneū aque dulcis. Et aſinis accidit catarr⁹: ⁊ qn̄ humiditas medulle deſcēdit moriunt̄: ⁊ fugiūt frigus: ⁊ iō non ſunt aſini in parte ⁊ in terra ſiniſtra ad coraceuꝫ. Et elephantes aliqn̄ potant oleū: ⁊ aliqn̄ nō: ⁊ qn̄ in vētre eius eſt ferrū euomit ipſuꝫ ꝑ potū olei. Et aialia annuloſa impinguanī tp̄e ſui partus: ⁊ ꝓprie quādo pariunt in vere. Et faui dānificanī per quoddaꝫ aial qδ naſcit̄ ex terra: ⁊ eſt ſile aranee: ⁊ texit ſemꝑ domos exagonas: ⁊ deſtruit cerā ⁊ inuenit̄ in ventre eius. q. puluis molendini aut fumus. Et aliqn̄ generanī in ſextilibus quedā aialia. ſ. guſanes: ⁊ apes infirmanī qn̄ flores quos comedunt inficiūtur aqua mala. Et omne aial anuloſuꝫ: qn̄ inungit̄ ⁊ proprie eius caput morit̄: ⁊ ꝓprie quādo opponit̄ ſoli: ⁊ quedā aialia ſunt que nō moranī in quibuſdā terris: ſicut in terra capilian. non moraī illud aial qδ dicit̄ ſtridens dētibus de nocte: ⁊ qn̄ mus cecus fertur ad terrā que eſt ꝓpe anconiā: licꝫ in anconia ſint multi mures: morit̄ tn̄: ⁊ qn̄ fert̄ lepus ad terrā aneti morit̄: ⁊ in terra licia nō inueniuntur formice magne que dicunī milites: ⁊ nō inueniuntur in terra coromē rana cantās: neq̄ in leuia inuenit̄ porcus montanus vel domeſticus neq̄ caper mōtanus neq̄ ceruus neq̄ aſinus montanus: ⁊ accdais putauit: lꝫ

eſſet homo mendax ꝙ nō eſſet porcus in india. Et eſt q̄dā terra in qua ſunt capre in quib⁹ diſtantia inter auriculas eſt palma ⁊ mediū: ⁊ ſunt ibi capri qui hn̄t auriculas ferentes in terrā: ⁊ ſunt quedā vacce que hn̄t crines: ⁊ q̄dā tondenī ſicut oues: ⁊ ſunt in terra nigroꝝ que dicitur anubia. Et oues in terra anubie pariunt agnū cornutū ⁊ putauit homerus ꝙ ſiue ſit maſ. ſiue fe. ſemper parietur cornut⁹. Et aialia quadrupedalia in egypto ſunt magna: ⁊ aues parue: ⁊ dicebaī cauſa in hoc: q̄ aues nō inueniūt quid venanī: ⁊ ſunt ibi paſcua fertilia: ⁊ lepus eſt paruus in terra egypti: qm̄ non inuenit̄ in ea extremitas armoꝝ niſi pauca: ⁊ q̄ cito reſcindit̄ fructus ibi ꝑpter aerē: ⁊ in terra aranie eſt oxinebras magna vni⁹ cubiti: ⁊ in iſta terra ſunt mures magni: ⁊ in terra linie ſunt ſerpentes longi multū ⁊ graciles ⁊ leones i terra coracenoꝝ ſunt magni multū: ⁊ ꝓprie illi qui ſunt iuxta riuū qui dicit̄ iarchon: ⁊ illud qδ dico veriſſimū eſt: ⁊ leopardi ſunt magni in terra aſie: ⁊ nō ſunt in terra auri. Et aialia aſie ſunt maloꝝ morū: ⁊ ꝙ eſt in terra de auri eſt fortius ⁊ audacius: ⁊ in terra liuie ſunt aialia multa: ⁊ inter illa eſt multa differētia ſcd̄m ſubam ſui: q̄ ſunt in terra pauce humiditatis: ⁊ oia aialia que diuerſanī in potu luxuriāt in fine hyemis magis q̄ in eſtate. Et animalia huius terre ſunt aſſueta bibere parū de aq̄: ita ꝙ mus huius terre quando potat aquā moritur. Et quedaꝫ animalia ſunt que generanī per cōmixtionē vnius ſpeciei cū alia: ſicut leporarius ex cane ⁊ vulpe: ⁊ canes indie gn̄anī ex coitu canū cū antagarim: ⁊ iſti canes nō manſueſcūt niſi tertie generationis. Et homines accipiūt canes: ⁊ ponūt eos in loco tranſitus luporū: ⁊ aliqn̄ comedūtur a lupis: ⁊ aliqn̄ impregnantur. Et mons ⁊ planities faciūt differentiā in fortitudine aialiū: ita ꝙ lupi maſculi qui generanī in terra plana illius qui dicit̄ albū non poſſunt tantū quantū femine montane. Et ita differentia in animalib⁹ ſunt loca quo ad intoxicationē: q̄ ſunt quedā regiones in quib⁹ ſcorpiones non venenant: ⁊ quedā in quib⁹ venenant: ⁊ qn̄ ſcorpiones intoxicant porcū ſi porci vadant ad aquā moriunī. Et ſerpētes liuie interficiūt ita aialia ꝙ nō poſſunt medicari ꝑcuſſa ab eis: ⁊ in terra de aſcalibū eſt ſerpens paruus: ⁊ interficit hoies: ⁊ dicunt hoies ꝙ infecti qn̄ potant vinū in quo abradit̄ de lapide inuento in tumulo regū iuuanī: ⁊ in terra italie ſunt ſerpentes interficientes. Et ſunt q̄dā aialia que qn̄ comedūt alia augmentaī in eis venenū ſicut ſerpentes cū comedūt ſcorpiones citius interficiūt: ⁊ ſaliua hois icium interficit aialia pūgitiua. Et dixerunt de quodā hoie qui eſt in terra denaſacie: ⁊ pōt paraliçare ſuum corpus qn̄ vult: ⁊ pungitiua nō pungunt ſuū corpus niſi quādo cogit ea: ⁊ cū pungunt ſtatim poſt moriunī. Et dixerunt mihi ꝙ quidā ſerpens magnus momordit ipm̄: ⁊ mortuus eſt ſerpens: ⁊ induxit effimerā in illo homine: ⁊ quando ego fui in illa terra queſiui pro homine illo: ⁊ erat mortu⁹: ⁊ inueni filiū eius qui fecit plura mirabilia: ⁊ vidi illa: ⁊ tradidi multa coꝝ obliuioni. ⁊ de mirabilibus que vidi ſunt ꝙ quando momordit eū ſerpens fere moriebaī: ⁊ ſuus hanelitus nocunt ſerpēti. Et dixit Ariſto. ꝙ quoddam genus ſerpentis: ⁊ eſt paruoꝛuꝫ: ⁊ ab illis fugiunt maiores: ⁊ illi parui ſunt piloſi: ⁊ efficitur palidus omnis ille locus ſuper quo mordet. Et in india eſt paru⁹ ſerpens: ⁊ mordet: ⁊ ſuo morſui non contrauालet aliqua tyriaca: ⁊ ſunt quidam piſces qui impinguantur in principio pregnationis ⁊ quidam poſt partum: ⁊ maſculi impinguantur poſtq̄ ſeminauerint: ⁊ corium mutat colores ſuos. Dealbaī enim in eſtate: ⁊ nigreſcit in vere: ⁊ piſces habentes nidos macreſcunt tp̄e impregnationis: ⁊ piſces riuoꝝ ⁊ lacuū impinguanī poſtq̄ ouauerint.

E

F

Al. li. de hyſtoria aial ca. 28. ſcd'a 30. c. 29

¶ Capl'z. III. De diuer^{ss} maſculinitati: ⁊ ſemitati i aialib⁹

Diuerſatur vna ſpẽs multiplici-
ter: ſʒ maſculinū ⁊ fe-
mininū: ⁊ rõne villaꝝ que ſūt in diuerſis
regionib⁹: ⁊ mulieres ſcðm plurimū ſunt
obedientes: ⁊ maioris domatiõis: ⁊ timo
ris ⁊ debilitatis pter leopardas ⁊ lupas:
extimaꝝ ꝙ femine quedā eaꝝ ſunt auda-
ciores ⁊ diſcretiores. Dicimus ḡ de moribus: ⁊ ṗ de hoie.
Eſt aūt ſubtilior: ⁊ mulieres ſunt magis pie q̃ꝫ viri: ⁊ ma-
gis ꝯuertibiles: ⁊ inuidiores ⁊ timidiores: ⁊ inuerecūdio-
res: ⁊ magis ſtulte: ⁊ mēdaciores: ⁊ magis fraudulente ⁊
recipiūt fraudē plus: ⁊ magis recolentes viles res: ⁊ ma-
gis pigre: ⁊ magis molles: ⁊ magis parate ad ꝯſuetudinē:
⁊ iſtð apparet in aiali marino qð dr̃ malachie: q̄ꝛ maſculus
qñ piſcatores volūt inſtrumēto accipere ſuā feminā de-
fendit ſuā feminā: ſʒ femina cū videt maſculū pcuſſuʒ fu-
git ipm: ⁊ plura aialia interficiūt alia q̃ ꝯtradicūt eis in ci
bo. Et oīa aialia bellant cū venatilib⁹ aialibus: ⁊ rapinā
intendentib⁹ ſui: ⁊ qñ aialia ſatis hñt ad comedendū ſunt
ſibi māſueta ablata neceſſitate pugne. ideoq̃ꝫ moranꝭ ſil':
⁊ multiplicanꝭ aialia diuerſe ſpẽi ꝓpter multitudinē pa-
ſcuoꝝ verſus egyptū: ⁊ aialia debellant ſe: q̄ꝛ que ſunt ve
natrices earūdē rerū: vel q̄ꝛ interficiūt ſe rõne habitatio
nis ſicut irundines ⁊ paſſeres qñ cõueniūt in vna domo.
Et aquila debellat draconē vt comedat ipſuꝫ: ⁊ arcumū
interficit murē cecū: qm̃ ſi vnū vincet aliū: comedet alte
rum. Et algadelſi dimicat cū bubone: qm̃ bubo comedit
eius oua: ⁊ venatur ipſaꝫ de nocte: ⁊ qm̃ algadelſi come-
dit oua bubonis de die: ⁊ oēs aues accedunt ad bubonē:
⁊ pcutiunt eius plumas ⁊ paruipendent ipſuꝫ qð ſolet no
cere: ⁊ iā vidi picā que deſcēdebat ad auē q̃ dr̃ baſſie vbi
baſſie ligabaꝭ: ⁊ illa pica abſcidit fruſtula carnis: ⁊ remo-
uet ſe ⁊ reſpexit pica qð baſſie eēt ligata: ⁊ cū baſſie voluit
comedere venit pica: ⁊ ſua cauda remouit illa fruſta: ⁊ co
21.9.b hr Noua gia liu.ca.b. gnoui tunc de pica ꝙ erat auis deriſiua aliaꝝ auiū in ſuī
nā. Et dixit Ar. ꝙ miluus ⁊ coruus pugnāt adinuicē ꝓ-
pter ſua oua: ⁊ ſuos pullos: ⁊ ſil'r cara ⁊ tragilla pugnant.
Et aranee ⁊ ſerpentes pugnāt: ⁊ aues ſunt que pugnāt cū
q̃dā ſpẽ perdicū attederuge: q̄ꝛ comedunt ſua oua ⁊ ſuos
pullos perdicis: ⁊ paſſeres pugnant cū aſino: q̄ꝛ aſini co-
medunt ſpinas in quib⁹ nidificāt illi paſſeres: ⁊ q̄ꝛ aſinus
cõfricat ad illas ſpinas: ⁊ cadunt eius oua ⁊ pulli ei⁹: ⁊ qñ
aſinus rudit ſpine mouentur: ⁊ cadunt oua: ⁊ ꝓpter iſta:
paſſer ſibilat ſup faciē aſini cū videt ipſuꝫ: ⁊ cū aſinus hꝫ
vulnus venit ille paſſer ⁊ pungit pica ſua aſinū in vulne-
re vt recedat a loco ſui nidi: ⁊ vulpes pugnāt: q̄ꝛ comedūt
21.9.c.b. nāliter idē: ⁊ iter coruū: ⁊ bouē eſt nālis inimicitia: ⁊ poſt
numerauit Ar. aues que hñt inimicitias cuꝫ equo ſicut
qui dr̃ grece him: ⁊ comedūt herbā: ⁊ q̄ꝛ equus comedit
ſuā herbā preliaꝭ cū illo: ⁊ iſta auis moraꝭ in lacub⁹: ⁊ in
ripis aquaꝝ ⁊ ſue voces aſſimilanꝭ hinnitui equi: ⁊ qñ vi
det equū volat ante ipm ⁊ pungit ipſuꝫ vt eiciat ipſuꝫ de
loco: ⁊ iſta hꝫ inimicitias cū arcoluꝫ: q̄ꝛ moraꝭ in ſuis pa-
ſcuis. Et numerauit Ar. alias aues que inimicanꝭ cū p̄-
dicta: ⁊ quedā eaꝝ eſt que luxuriat raro niſi viꝝ: ⁊ qñ lu-
xuriat exit ſanguis ab oculis. Et ſerpētes pugnāt cū por-
cis: ⁊ cū hūtegim: q̄ꝛ porci comedūt ſerpētes: ⁊ iter coruū
⁊ vulpē eſt amicitia: ſʒ in terra nr̃a dicaꝭ ꝙ ſint inimici.
Et ego vidi regeꝫ eſcendubo: ⁊ accepit ille rex coruum ⁊
vulpē: ⁊ poſuit eos ſil': ⁊ pugnauerunt adinuicē fortiter ⁊
vulpes momordit caput corui: ⁊ exiuit ſanguis: ⁊ coruus
pedib⁹ ſuis ſtrinxit labia vulpis: ⁊ nõ potuit vulpes apire
21.9.c.b. os: ⁊ pupugit ipſuꝫ cū pica. Et Ar. dixit ꝙ ami ⁊ aqla pu-
gnant inter ſe: ⁊ multotiēs vincit ami. Comedūt aūt ami
ſe adinuicē: ⁊ plus pñt oīb⁹ auib⁹. Et Ar. nūerauit alias
aues q̃ hñt amicitias iter ſe: ⁊ iā vidi raccbā q̃ hꝫ amiciti-
as cū galit: ⁊ ſeq̄baꝭ ipm: ⁊ eſt amica vulturis: ⁊ vultures
amicanꝭ cū raccbā. Dixit Ar. ꝙ vulpes amicanꝭ cū ſer-
pēte ⁊ moranꝭ ambo iter lapides: ⁊ leoni ⁊ leopardo eſt
inimicitia magna. ⁊ elephātes pugnāt iter ſe: ⁊ q vincit fa
cit aliū ſeruū ſibi: ⁊ aliqñ accipiūꝭ agreſtes a domeſticis:
q̄ꝛ domeſtici plus pñt agreſtibus: ⁊ qñ capiunꝭ agreſtes:
domanꝭ: ⁊ eis frenū apponiꝭ ⁊ fiunt domeſtici: ⁊ iā dixit
mihi qdā fidelis: q̄ꝛ fit fouea i terra vbi dꝫ trāſire elephas
⁊ coopiꝭ: ⁊ cū venit elephas cadit i foueā: ⁊ poſt venit hõ
⁊ pcutit eū fortiſſime ⁊ verberat diu ⁊ poſt venit ali⁹ hõ ad
illū hoieꝫ i ꝯſpectu elephātis ⁊ verberat pdictū hoieꝫ: ⁊ de-
honeſtat ipꝫ ⁊ recediꝭ ⁊ reuertunꝭ iteꝝ ſil'r facietes: poſt
mlta iſta facta ſp vadit hõ porrigēs ſibi herbas q̃s deſi-
derat: ⁊ ita recipit illū hoiem in amicitia: ⁊ obedit poſtea
ſemper illi. Et dixit Ar. ꝙ piſces qdā amicanꝭ inter ſe: ⁊
quidā pugnant adinuicem.

¶ Capl'm. IIII. De diuerſis naturis animalium. A

Animal velox ad opa pp ſubtilita-
tē ē aliqð: ⁊ capre: ⁊ oues: ⁊
arietes ſunt ſtulti: ⁊ vadūt mltū in vanū
⁊ in hyeme nõ abſcõdunꝭ pp frigus: imo
aliqñ exeūt a loco calido ad locū fridū: ⁊
cū pluit nõ fugiūt a pluuia q̄uſq̃ꝫ moriā-
tur. Et arietes nālr ſequunꝭ capras ⁊ ge-
ſciūt oēs q̄uſq̃ꝫ paſtor accipit vnū ex eis: ⁊ facit ipꝫ añcede
re: ⁊ ſequūtur alij. Et capre ſunt min⁹ pingues q̃ꝫ oia aia-
lia: ⁊ applicāt ſe magl hoib⁹: ⁊ oēs timēt tonitrua: ⁊ aues ⁊
capre impgnanꝭ: ⁊ cū audiūt tonitrua abortiunꝭ: ⁊ oues ⁊
capre ⁊ arietes: ⁊ capri añ mediā noctē ſtāt ſil' ⁊ dormiūt
poſt ſparſim ⁊ vacce dormiūt ꝯiunctiꝫ. Et eq̃ dāt māmil
las pullis: ⁊ q̃dā ſūt q̃ mltū diligūt pullos: ⁊ qñ aliq̃ eq̃ ē
ſterilis applicat ſe alicui pullo: ⁊ pullū ſibi: ⁊ cū pullus nõ
īueniat lac moriꝭ. Et cerui accipiūt filios ⁊ ducūt ad aq̃s
⁊ riuos: ⁊ docēt eos loca p q̃ fugiāt ⁊ abſcõdāt ſe ⁊ ponūt
eos i foueis: ⁊ ſtāt añ portā antri ad defendēdū eos: ⁊ qñ
mutāt cornua abſcõdūt ea ne videāꝭ. Et raro īueniūꝭ illa
cornua: ⁊ dr̃ ꝙ h̄ faċ: q̄ꝛ ſit i eo eē iuuamēta: ⁊ qñ i pn̄⁹ cre-
ſcūt ei cornua exeūt ei cornua i 2° āno. q. duo pali: ⁊ in 3°
āno cū duob⁹ ramis i vtroq̃ꝫ palo: ⁊ i 4° cū ſex: ⁊ p⁹ ſp na
ſcūꝭ i vno ſi⁹: ⁊ mutat ſua cornua ſp ſemel i āno: ⁊ cū iteꝝ
naſcūꝭ i pn̄⁹ naſcūꝭ. q. coriū: ⁊ qñ creſcūt ei cornua abſcõ-
dit ſe: qm̃ nõ hꝫ arma: ⁊ cū creſcūt aliqñ exit. Et ꝯfricat il
la cornua cū arborib⁹ q̄uſq̃ꝫ nõ ſētit dolorē i eis: ⁊ tc̄ pcipit
ſe hr̃e arma ⁊ exit audaciter. Et Ar. dixit ꝙ iā venati ſūt
ceruū: ⁊ i ei⁹ cornu creuerūt due herbe crocū ⁊ cucurbita
⁊ erāt pue: ⁊ ceru⁹ poſtq̃ꝫ hꝫ i ſe ſupfluitatē aut mordeꝭ a
ſerpēte medicaꝭ ſe a cācris: ⁊ qñ parit cõedit ſecūdinā añ-
q̃ꝫ cadat: ⁊ dicūt hoies ꝙ illa ſecūdina hꝫ iuuamēta mlta:
⁊ nõ pt īueniri: qm̃ cõediꝭ: ⁊ cerui deludunꝭ p cant⁹ hoiuꝫ:
q̄ꝛ ſequunꝭ cantū ⁊ eo capiūꝭ: ⁊ h̄ faciūt hoies qñ ſubmit
tit aures: q̄ꝛ qñ aures hꝫ erectas nõ pt capi: qm̃ ſcit tūc ꝙ
hoies īſequunꝭ ipꝫ. Et vrſa qñ hoies īſequūꝭ ipaꝫ trahit
ſecū filiū ſuū: ⁊ qñ nõ pt ipꝫ ferre aſcēdit arbores cū eo. Et
cap mõtan⁹ q ē in terra de creta medicaꝭ ſuā plagā i q̃ re-
māſit ferrū cū comeſtiõe herbe q̃ dr̃ pulegiū: ⁊ exit ferrū
⁊ canes medicāꝭ ſe cū herba q cognoſciꝭ ab eis. ⁊ leopar- A
dus qñ cõedit herbā q̃ dr̃ ſtrāgulatrix leopardi: comedit
ſgbalū hois ⁊ ſanaꝭ: ⁊ iſta herba interficit leones: ⁊ pp h̄
venatores accipiūt vas ⁊ iplēt ipꝫ ſgbalis hoiuꝫ ⁊ ponūt
ſup arbores ⁊ abſcõdūt ſe ⁊ veniūt leones ad iſtð vt medi
cenꝭ ſe: ⁊ interficiuntur ab abſconditis: ⁊ leopardus deſi-
deratur a lupis: ⁊ cum olefit ab eis inſequuntur ipſum
⁊ deſiderant comedere ipſum: ⁊ dico adhuc ꝙ dicitur

ꝙ quidā modus lupoꝝ diligit ipm:ꝛ vnus lupus nō pōt
ſup ipſuꝫ:ꝛ cū plures fuerint capiunt ipſum:licꝫ enim fu
giat velociter:tñ cito vincitᷣ in curſu:ꝛ ꝓpter hoc ſemper
ambulat in abſcōdito.Et in terra egypti eſt qōdā aial qō
dicitᷣ thiomō:ꝛ pugnat cū colubris:ſꝫ ꝑus clamat cū ſua
voce multitudinē ſui generis:ꝛ poſtq̃ꝫ fuerūt congregati
ponunt ſe in luto:ꝛ poſt in terra:deinde ſepeliunt ſe in aq̃
ꝛ inungunt ſe ceno aque:vt ſcit eis ſcutū ꝯtra ſerpentē:ꝛ
poſtea pugnāt cū ſerpente.Et cū theucea aperit os ſuum
cadit in bora auis deſcēdēs ſup ipſuꝫ:que eſt ſimilis pice:
ꝛ cū cenchea ſtridebat dentib⁹ euaſit auis portans.q.ſpi
nas ſup alas ſuas:ꝛ ꝯfricātes ſuas pēnas:ꝛ tñ nō videba
tur achēchab ſe hr̄e pp̄ h̄ plenā vindictā ſup auē:ꝛ aliqñ
euadit auis:ꝛ aliqñ non:ꝛ tortuca aliqñ comedit poſt co
meſtionē ſerpētis origanū agreſte.Et iā narrauit mihi ſe
nex:qui dilexit venationē:ꝙ appoſuit mentē:ꝛ vidit auē
tardā pugnantē cū vipera:ꝛ vincebatᷣ a vipera:ꝛ receſſit:
ꝛ cōedit de q̄dā herba ꝛ reuertebatᷣ ad pugnā:ꝛ ita fecit
mltotiēs:ꝛ h̄ fecit nālr:ꝛ ille ſenex erat ꝓpe foueā:ꝛ poſt
q̃ꝫ receſſit auis tarda iuit ſenex ad illā herbā ꝛ euulſit illā
ꝛ redijt poſtea auis tarda ꝛ nō īuenit illā ꝛ fecit ſtrepitū
maximū:ꝛ cū prorſus ñ īuenit herbā cecidit mortua:ꝛ tūc
ſciuit ille ſenex ꝙ illa herba erat ei medicamē:ꝛ quando
ſenex ille explanauit mihi figurā ꝛ colorē illius herbe cō
ſecturaui:qꝛ illa herba erat lactuca agreſtis.Et dixit Ar.
ꝙ eneſtres quādo pugnauit cū vipera comedebat rutaꝫ:
qm̄ etiā vipera fugit odorē rute:ꝛ caper medicatᷣ ſeipſuꝫ
tp̄e fructuū ex comeſtiōe herbaꝝ amararū.Et canes qñ
hn̄t malū in ventre comedūt ſpicas tritici:ꝛ qñ vulnerat
ſe alachalim medicatᷣ ſe ꝑ origanū montanū.Dixit Ar.ꝛ
hoc eſt quiddā qō videbatᷣ multotiēs:ꝛ irricij ſentiūt vē
tū ſeptētrionalē ꝛ auſtrinū anteq̃ꝫ flet:ꝛ intrāt petras ne
ꝑcutiantᷣ a vento.Erat quidā hō apud cōſtātinopolin:ꝛ
habebat yriciū:ꝛ ꝑ ipſuꝫ ꝑdixit ventos:ꝛ ꝑ ipſuꝫ fact⁹ eſt
diues.Sꝫ cathim eſt ſcd̄m q̄titatē canis modicus pilo
ſus corꝑe:ꝛ facie ſubtus ſuū collū albedo.q.expincris:ꝛ fa
ciunt in venatione auiū:ꝛ eſt domeſticū multū:ꝛ diligit
multū mel:ꝛ ꝑ hoc amāt multū loca deſerta in qb⁹ ſunt
apes ꝛ eius virga eſt magna:ꝛ pp̄ hoc iuuat raſura illius
C virge ꝯtra ſcuriā.Et irūdines ſunt ſagaces in faciendo ni
dū ſuū ex luto in ꝑtibus lutoſis:ꝛ qñ nō inueniūt lutū in
uoluūt ſe ꝑmo in aq̃:ꝛ poſt ponūt ſe in terrā vt extrahant
multū de luto ad nidū:ꝛ qñ faciūt pullos viſitāt eos pr̄ ꝛ
mater addēdo cibaria ne deficiant:ꝛ etiā ita ſolliciti ſunt
ne aliqs filioꝝ careat cibo:ꝛ matres accipiūt ſtercus pica
pulloꝝ:ꝛ ejciūt a nido ꝛ docēt filios vt faciāt ſilr:ꝛ palū
bi ſtant cū feminis in nido quouſq̃ꝫ femina poſuerit oua:
ꝛ ſi femina fuerit poſtea pigra in cubatione ouoꝝ maſcu
lus ꝑcutit eā vt ſit ſollicita circa oua cubanda:ꝛ vidi ego
palūbos maſculos pugnātes inter ſe ꝓ quadā palumba
femina:ꝛ ſtatim victori acceſſit palūba:ꝛ poſtea reuigora
tus victus acceſſit ad victorē:ꝛ deuicit eū.Et poſtea palū
ba illa acceſſit victori illi ꝛ dimiſit alteꝝ:ꝛ maſculus pa
lumbus ſup os filij ſui ſufflat ꝛ ejcit in ipſuꝫ terrā ſalſaꝫ
vt aperiatᷣ papa:ꝛ qñ palūb⁹ maſculus eſt magnus ſup
uenit palūb⁹ maſculus:ꝛ coit cūꝫ eo vt exeat de nido ꝛ fe
mina cū femina:ꝛ diligunt nālíter pugnare multū:ꝛ va
dunt ad nidū aliū accipe in ſuo nido:ꝛ hoc accidit raro:ꝛ
qñ nidi palūboꝝ ſunt ꝓpe:eſt inter eos preliū magnū to
ta die:ꝛ qꝛ colla ei⁹ ſunt recta ꝛ ampla:ideoq̃ꝫ nō oꝫ ipam
aurire aq̃ꝫ niſi ſemel:vt potet:qꝛ multum capit.Et dixit
Ar.ꝙ paſſer nō viuit duos an.ꝛ iō nō videtᷣ ſup maſculū
paſſerē domeſticū in vere macula in pica nigra:ꝛ hoc:qꝛ
naſcitᷣ in vere:ꝛ cū ꝑuenitᷣ ad finē anni creſcūt ei macule
ſup picā poſt finē anni:macula nigra:ſed femine viuunt

in ſcd̄m annū:ꝛ qꝛ inueniunt picas ſuas duras:ꝛ nō ſicut
picas pulloꝝ:ꝛ pp̄ hoc ſcitᷣ:qꝛ ſunt in anno ſcd̄o:qꝛ ſue pi
ce ſunt dure.Et quedā aues ſunt que nō volāt a remotis
ꝛ plus cōfidunt in ambulare q̃ꝫ in volatu:ꝛ talis auis q̄
lis iſta nō eſt bona ad nidificādū in arborib⁹ niſi ſolūmo
do facere nidū ſuū in terra craſſa vbi adunantur palee ꝛ
ſtercus ꝛ nō ouat niſi in terra molli.Et aliqñ ouat in ter
ra confecta ex terra molli ꝛ palea:vt ſit ei.q.auxiliū ꝯtra
vētos ꝛ pluuias ille nidus:ꝛ iſte aues ſunt cubegi ꝛ dara
che.Et pigre ſunt aues iſte ad motū:ideo dedit nā pullis
virtutē vt ſtatim poſt exitū pulloꝝ a teſtis habiles ſint
ad recipiendū nutrimentum ab omni parte.Et qñ venit
maſculus ad locū pulloꝝ adducit ante maſculos ſuuꝫ ci
bū:ꝛ trahit ſecū maſculū poſt:vt inuitet ipſuꝫ ad pullos.
Et cubeg aliqñ findit teſtā ouoꝝ:ꝛ aliquādo reuoluit ea
ſup terrā vt femina nō ſit occupata ſup oua:ꝛ ꝓpter hoc
femina ponit in abſcōdito ſua ouā ne ꝑcipiat maſculus:ꝛ
cubeges qñ pugnāt ad ipſuꝫ maſculus vincēs maſculū ſe
quitᷣ ipm vt luxuriet ipm:ꝛ doracha ſilr:ꝛ ſilr gallus ſup
gallinā:ꝛ hoīes venatores ponunt maſculū cubeg in car
cerē.Et poſt veniat ad illū carcerē fortiſſimus maſculus
cubeg:ꝛ poſt illū veniunt multi maſculi alij:ꝛ oēs depre
hendūtur:ꝛ ſi ponatᷣ loco eius maſculi femina:venit ma
ſculus fortiſſimus ꝛ impugnat ſuꝑuenientes ꝓpter femi
nā vt cogat eos fugere:ꝛ emittit ex ſe ſonū paꝝ ad femi
nā ne clamet femina:ſꝫ ſtet mitis ꝛ tacita:ꝛ ille cubeg eſt
potens mutare ſuos ſonos modis:ꝛ femina cubeg quan
do cubat oua ſua veniēte marito dimittit oua ſua vt eat
ad maſculū ꝛ luxuriet ſup ipſaꝫ maſculus:ꝛ nō ſup extra
neam:ꝛ cubeg maſculus:eſt ita luxurioſus ꝙ qñ femina
cubeg ponitur in carcerē:ſtatim appropinquat ad hoīeꝫ
ponentē ipſam:ꝛ nō timet neq̃ꝫ ſtupeſit.Et aues faciētes
nidos nō ſup arbores nō ſunt ſolūmodo ille aues que vo
lant paꝝ:imo etiā que volant multum:ſicut duo genera
que nominat Ar.quoꝝ vnū dicitᷣ quorūdā ꝛ ſcaboiꝫ.Et
ego puto ꝙ vultures nō cadūt ſup arbores.Et illa auis q̄
eſt belſchiat ſup arbores nō cadit ſup terrā:ſꝫ moratᷣ ſup
arbores vt accipiat vmes cū ſua lingua ampla:ꝛ de ſuis
ꝓprietatib⁹ eſt:vt ambulet ſup ramos.Et ſilr facit alcha
ta ſerpēs q̄dā:ꝛ vngues hui⁹ auis ſunt fortiores q̃ꝫ vnguis
de tricat:ꝛ illa auis diuiditᷣ in tres modos.vna auis ē ma
gna multū:ꝛ eſt minor gallina:ꝛ tāta eſt fortitudo in pun
ctione ſue pice ſup ramos:qō qñ pungitur ramus ab ei⁹
pica ſemel deſiccatᷣ ramus ad vltimā ſiccitatē ꝑueniēs:ꝛ
q̄dā fecit foramē in arbore:ꝛ poſuit amigdalā in forami
ne:vt videret q̄d faceret auis illa ī amigdala:ꝛ venit auis
illa:ꝛ ꝑforauit teſtā amigdale:ꝛ cōedit nucleuꝫ.Et grues D
qñ volāt aſcēdūt multū ſurſum in aerē:ꝛ qñ aer vetat eis
aſpectū ꝓpter nebulā:aut nubē ꝑcutiūt fortiſſime aereꝫ:
vt queuis audiat aliā in volatu:ꝛ ſi non videat.Et grues
qñ dormiūt ponūt ſuos vigiles qui cuſtodiūt ſe:ꝛ ſtāt ſup
pedē:ꝛ ponūt caput in alis cooꝑiendo ipſuꝫ preter reges
qui dormiunt capite diſcooperto:ꝛ hoc:vt citius audiant
tumultus:ꝛ ille rex qñ ſentit tumultū expergefacit alias
ꝑ ſonitū quē facit.Et eſt quedā pars auiū aquaticaꝝ:qui
dā modus qui dicitᷣ balathū:ꝛ trāſglutit alquum ſanum:ꝛ
poſtq̃ꝫ putat qō ſuū iecur digeſſit totū ejcit alquni ſanū:ꝛ
cōedit carnē:ꝛ dimittit teſtā:ꝛ accipiter magis diligit cor.
Et Ar.hic narrat mltas aues q̄ diuerſantᷣ pp̄ loca:ꝛ mo
res:ꝛ dixit ꝙ chain pugnat cū aquila:ꝛ vincet eā:ꝛ ſolet Al.9.c.de hyſto
cantare pulcherrimas cantilenas.Et quādo cātat.q.cā ria aialiū
tat cantus ſignificantes dolorē:ꝛ maxime quādo debet
mori:ꝛ eſt ille cantus dulcis:ꝛ deſiderabilis audiri:ꝛ iam
viderūt hoīes volantē eū:ꝛ cantantē:ꝛ quādo deſijt can
tare cecidit mortuus:ꝛ nō incipit pugnare cū aquila:ſed

aquila cũ ipſa. Et de auib⁹ que raro apparẽt eſt quedam auis montana que eſt nigra ꝛ equalis accipitri viſuʒ habens acutũ: ꝛ venaẽ de die ꝛ nocte: ꝛ dicitẽ karandoem: ꝛ pugnat cũ aquila: ꝛ aliquãdo vna tenet ſe in ꝑlio cũ alia inſeparabiliter: ꝛ veniunt hoĩes: ꝛ accipiunt ambas ꝛ harãdoem nidificat ſupra petras: ꝛ facit duo oua. Et grues pugnant inter ſe: ꝛ multotiẽs capiunẽ cũ pugnãt adinuicẽ. Et auis que dicitẽ cacha hʒ multas modulatiões: ꝛ oĩ die cantat noua modulatione: ꝛ abſcõdit glandes quãdo debent cadere multas: vt ſufficiant per totũ annũ: ꝛ facit Li.9.c.13. nidũ ſuper arbores ex lana: ꝛ capillis. Et dixit Ar. ꝙ grues pulli dant patrib⁹ ſuis ad comedendũ quando patres ſui ſunt ſenes: ꝛ illud eſt nobis res dubia. Et dicũt q₂ pulli merũ auis ſtatim quãdo volant dant cibũ patri ꝛ matri ne exeant a nido: ꝛ eſt illa auis cuius pẽna eſt ſimilis colori pallee: ꝛ extremitates pẽnaꝝ ſunt nigre: ꝛ extremitas ale eſt rubea: ꝛ ouat aliquando .6. oua. aliquando .7. ꝛ adducit ad locũ ſuũ terrã mollem a riuis: ꝛ habitat in cõcauitatib⁹ que ſunt cõcaue ſecũdũ ꝗtitatẽ triũ cubitoꝝ. Et ſunt quedã aues que faciũt nidũ ad ſimilitudinẽ ſpere ex lino: ꝛ eſt orificiũ nidi ſtrictũ: ꝛ ponũt in ſuos nidos cynamomũ expandẽdo ipſum: ꝛ ſpargendo: ꝛ adducunt ipſuʒ a loco in quo naſcitẽ: ꝛ eſt remotũ multũ: ꝛ nidificãt in ſũmitatibus altaꝝ arboꝝ: ꝛ hoĩes percutiunt illos nidos cũ ſagittis habentib⁹ in extremitate ſui plumbũ: ꝛ cadunt nidi: ꝛ accipiunt hoĩes cynamomũ illius nidi. Sed auis que dicitẽ grece fanciarach: ꝛ eſt marinus agreſtis: ꝛ eſt maior paſſere. ꝛ eſt color eius color lazuli cũ virore: ꝛ pica eius eſt lõga. ſubtilis accedẽs ad virorẽ: ꝛ ſuus nidus hʒ figurã ad modũ pomi pinus: ꝛ ſuus nidus eſt ex materia que aſſimilatur oſſis ſepie: ꝛ ſuus nidus concauaẽ ad modũ cãne: ꝛ illa materia eſt dura: ꝛ nõ ſcinditẽ de facilẽ: ſed terribile eſt multũ: ꝛ porta ſui nidi eſt tã parua ꝙ aq̃ maris dũ aſcendit nõ põt intrare in ipſuʒ. Et ad iſtã figuram nidi multũ iuuat materia ex qua fit. Et putãt hoĩes ꝙ ſuus nidus eſt ex quodã aĩali qđ dicitur aculeus: ꝛ viuit iſta auis ex piſcibus: ꝛ aliquando vadit ad flumina: ꝛ luxuriat omni tẽpore: ꝛ ſua oua ſunt .5. numero: ꝛ incipit luxuriare ex quo habet quattuor mẽſes. Et vpupa moratur in concauitatibus lapidũ: ꝛ ſpargit ſtercus hoĩum in loco in quo moratur: ꝛ mutat colorẽ ſuũ ſecundũ eſtatẽ: ꝛ hyemẽ. Et eſt in libye vnus paſſer qui ouat aliquando .17. oua: ꝛ aliquãdo .20. ꝛ aliquando plus ſed raro: ꝛ facit nidos in arbore: ꝛ comedit guſanes. Sed auis que dicitẽ aadon: ꝛ eſt auis imitatrix geſtuũ multũ: ꝛ habet delicio res modulationes in cantu: ꝛ habet ꝓprietatẽ iſtã ꝙ nõ habet acutã extremitatẽ in lingua: ꝛ in iſto loco numerat Ari. multas aues que comedũt reſinã arboꝝ. Et quedã ſunt albe: ꝛ quedã nigre: ꝛ quedã ſunt in terra egypti: ꝛ dicitur nomẽ eius aiſchũ: ꝛ auis illa alba de illa ſpecie inuenitur in omni parte egypti preterq̃ in loco qui dicitẽ alcbariem: ꝛ nigra auis de predicta ſpecie non inuenitur in aliqua parte egypti preterq̃ alcbariem. Et Ar. numerauit vnam auẽ que dicitur anuerim: ꝛ in nido iſti⁹ ouat illa auis que dicitur euchem: ꝛ iã diximus de illa: ꝛ quãdo exit pullus eſt comonim: ꝛ hic eſt res que naſcitur vere: ꝛ homines dicunt: q₂ auis iſta eſt debilis: ꝛ ponit oua in alienũ nidũ ne ſi remanerent in illo nido comederenẽ ab alijs auibus. Et Ar. numerauit vnã auem que aſſimilatur irundinibus: ꝛ non habet pedes: ꝛ facit nidũ longũ ꝛ alias aues que dicuntur mammatrices caprarũ: ꝛ ſunt aues montane: ꝛ ſunt maiores q̃ comonim: ꝛ ſue femine aliquando ouant tria oua: ꝛ mãmant capras: ꝛ dicunt homines ꝙ illa mamatio ſcindit lac: ꝛ efficitẽ caper cecus: ꝛ viſus huius auis de die eſt debilis. Et iam apparuerunt in ciuitatibus deſtruendis quidã modi coruorum mirabiles: ꝛ dixerunt hoĩes ꝙ habebant malũ omẽ.

¶ Capitulum. V. De naturis volatilium: ꝛ maxime que rapina viuunt.

Et dicimus de aglis: ꝛ regno ſuo aquilaruʒ eſt quidam modus qui accedit multũ in volando hominibus: ꝛ ſue voces ſunt multum fortes: ꝛ eſt aliud genus minus predicto: ꝛ abſtinet ſe a frequentia hoĩum: ꝛ dicitur dibuchi: ꝛ alius modus eſt niger: ꝛ parui corporis: ꝛ audacior predictis: ꝛ moratur in montibus: ꝛ interficit lepores: ꝛ filios proprie: ꝛ volant feſtinãter: ꝛ habet acutã voceʒ: ꝛ eſt alius modus coloris albi: ꝛ pennarum albarũ: ꝛ curtarũ alarum: ꝛ caude longe: ꝛ ſua cauda eſt ſimilis caude deracbame magni corporis: ꝛ eſt montanus: ꝛ moratur in humidis: ꝛ eſt vilis ſubſtantie: q̃n vincunt ipſuʒ corui: ꝛ viuit ex cadaueribus: ꝛ ſemper dat voces ſignantes famem. Et eſt alius modus montanus: ꝛ eſt ille maximus: q₂ moraẽ in montibus in circuitu maris: ꝛ habet collum magnũ: ꝛ pẽne eius ſunt incuruate: ꝛ eius cauda eſt ampla: ꝛ q̃n rapit predaʒ aliq̃n vadit cũ illa ad fundũ maris: ſicut que fugit ab infeſtationibus: ꝛ eſt aliud genus qđ dicitẽ alcbilim: ꝛ eſt vilis nature ꝛ generationis: ꝛ eſt maioris corporis oĩbus predictis modis: ꝛ eſt fortioris ꝛ acutioris: ꝛ audibilioris vocis. Et eſt aliud genus coloris fere ſubcitrini: ꝛ non facit aliquid in mane ꝛ veſpere: ſed a meridie vſq₃ ad veſperã venatur: ꝛ ſua pica ſuperior aquile recipit fiſſurã: ꝛ apoſtemationẽ: ꝛ incuruationẽ: ꝛ iſta ꝓhibent ipſã a comeſtione: ꝛ tunc aquila moritur. Et aquila de reſiduo ſui cibi reponit ꝓpter tempus neceſſitatis: q₂ nõ põt venari omnĩ hora: ꝛ ſui pulli pugnant cũ his que veniunt ad ſuũ nidũ cũ ſuis vnguib⁹ ꝛ ſuis alis. Et quando pullus aquile accedit ad horã volandi aquila eijcit hos a ſuo nido: ꝛ maſculus aquila locũ in quo moratur tenet vetitũ ab oĩbus alijs auibus ne ꝑmittaẽ alia auis venire vel aliquo modo accedere ad ſuã feminã: vnde ipſa poſſet hr̃e occaſionem luxuriandi neq₃ venatur ꝓpe nidũ ſuũ: ſed a remotis multũ: ꝛ ſuã predam ducit ad nidum ſuum: ꝛ in trãſitu ſuo ponit ſuã ꝑdã ad terrã: vt videat ſi aliq̃ auis abſcõdita veniat ad illã ꝑdã capiendã: ꝛ ſi veniat agla iterficit ipſaʒ: ꝛ q̃n icipit in pueritia venari venaẽ lepores puos: ꝛ ita ꝓcedit gradatiʒ quouſq₃ accipiat magnos: ꝛ q̃n vadit venatũ exaltat ſe multũ ad alta loca: ꝛ volat in venatu: ꝛ aſpicit a remotis ꝑdã ſuã: ꝛ aues venatrices nõ cadũt cũ ſua ꝑda ſup lapides ne ledanẽ vngues niſi forte raro. Et agla viuit multũ: ꝛ iõ facit nidũ fortẽ in vno loco: ꝛ durabilẽ: ꝛ in q̃buſdã regiõib⁹ ſunt aues minores agla: ꝛ faciũt duo oua: ꝛ ponũt ea in pelle leporis: ꝛ vulpis: ꝛ nõ cubãt ea: ſʒ q̃n magnificanẽ pulli in ouo extrahũt eos. Sʒ caberũ eſt q̃ frãgit oſſa q̃ iuenit: ꝛ puto qđ ſit illa auis que dr̃ arabice helẽ. lingua ꝑſarũ hamoni: ſed hamoni eſt quedã auis que ſollicita eſt multũ circa ſe: ꝛ circa pullos ſuos: ꝛ hʒ viſuʒ debilẽ: q₂ ſue palpebre ſunt ponderoſe: ꝛ cadunt ſup ſuos oculos: ꝛ q̃n aquile eijciũt pullos a nidis ſuis: q₂ agle ſunt male volũtatis: ꝛ inde venit iſta auis: ꝛ cogitat de illis: ꝛ q̃n pulli aglaꝝ creſcũt pugnãt inter ſe ꝑꝑ cibũ ſup quẽ iuidẽt: ꝛ illo mõ pugnãt agle cũ alijs auib⁹ in ſuo circuitu. Et quoddã gen⁹ aquilaꝝ eſt acutioris viſus q̃ agle alie: ꝛ agla ponit ſuos pullos ꝯtra ſolẽ: ꝛ cui⁹ lachrymatur oculos aut clauditẽ ꝯtra ſolẽ interficit ipſuʒ: ꝛ illa agla eſt aquila marina noĩe. Et cũ volet rapere aliquam auẽ aquaticã aut alteri⁹ loci per acumen ſui aſpect⁹ in medio aere exiſtẽs videt mot⁹ illi⁹ auis in fundo aq̃: tũc q̃n

illa auis aſcēdit ſupficiē aque ſtatim eripit ipaꝫ:⁊ iſta ag-
la nō intrat cateruā auiū:ne percutiaṫ ab alijs auiū alie:
⁊ pica:⁊ eſt quoddā genus auium qđ dicitur caſa:⁊ capiṫ il-
la auis:qm qn̄ aqua deſpumat:illa itrat ſpumā deſiderās
morari in illa:⁊ tūc capiṫ ſic in ſpuma illa. Et numerauit
Ar.mltos modos i iſto loco venatricū:q n̄ bn̄ cognoſcūṫ
⁊ narrauit:qꝛ accipitres nō ſunt paucioꝝ modoꝝ q̄ꝫ.x.qꝛ
eſt quidā modus eoꝝ qui appetunt columbas:que colū-
be ſunt in terra:⁊ cū columbe volant nō querunt illas:⁊
quidā appetūt columbas que colūbe nō colunt terrā:ſꝫ
arbores ⁊ domos muroꝝ:⁊ ſunt quidā qui appetūt colū
bas venari que volāt in altū:⁊ dicunt hoīes ꝙ columbe
ſciunt nāliter naturas diuerſoꝝ accipitrū:qm ſunt quidā
accipitres qui timent ictū vnguiū aliaꝝ auiū:⁊ ſunt qui-
dā qui timent picā:⁊ palumbe percutiūt accipitrē inſtru
mento illo qđ nāliter timet. Et in quibuſdaꝫ ciuitatibus
ſunt qdā lupi qui nāliter hn̄t appetitū comedendi piſces:
⁊ comedunt vilia que eijciunt piſcatores a ſuis retibus:
⁊ qn̄ nō inueniunt qd comedant de illis reliquijs vadūt
ad retia:⁊ dilaniant ipſa. Et rane marine hn̄t ante ſuos
oculos quedā additamenta piloſa ⁊ minuta:⁊ applicant
illa piſcibus paruis:⁊ iō abſcōdūt ſe in harena:⁊ eijciunt
ſupra harenā illa duo additamēta:⁊ capiūt qcqd tranſit
ſuper ipſa. Et piſcis qui diciṫ ſtupefactor manuū accipit
illud qđ rapit per viā ſtupefactionis:⁊ in mari ſunt mul-
ta aialia que per aſtutiam abſcondunt ſe in ceno:⁊ poſt
piſces ſuperuenientes comedūt:⁊ quādo aliqs lupus ma
rinus acceperit aial qđ diciṫ chōclini euomet ipſū ꝓpter
euerſionē ſtomchi:⁊ iſtud aial appropinquat ad ſiccuꝫ:⁊
mordet ꝑ tactū totius corporis ſicut aial qđ diciṫ cōche:
ſed piſcis qui diciṫ bacolae patiṫ bene rete:⁊ trāſglutit re
tis fila quouſqꝫ poterit illa bene ſcindere:⁊ ꝓpter hoc in-
ueniunṫ in ventribus eoꝝ qui capiunṫ hamī multi:⁊ fila
multa:⁊ capiunṫ ſemꝑ in fundo. Et eſt aliđ genus piſciū
qđ dr̄ bonnee. Et adiunguntur multi adinuicē qn̄ vidēt lu-
pū:⁊ circūueniunt ipſuꝫ:⁊ maiores ꝓpinquius defenden
tes debilioꝛes:⁊ femina in iſtis eſt ſtulta:qꝛ nō eſt ſollici-
ta ſuꝑ oua ſua:⁊ dimittit oua ſua maſculo:⁊ ipe cuſtodit. L.
dies. Et piſces quidā mutant ſuos colores ſcđm colores
loci habitationis quouſqꝫ aſſimileṫ ei:⁊ tunc putabiṫ eſſe
q̄ſi lapis vel harena:⁊ tūc parui piſces nō vitabūt ipſum.
Et oēs ſpecies Malachie moranṫ i aqua ſemꝑ:p̄ter q̄ꝫ
quedā ſpēs que habet collū longū ⁊ debile:qđ colluꝫ qn̄
tangiṫ ſtatiꝫ moriṫ. Et eſt quoddā aial marinuꝫ qđ texit
circa ſe veſtē in circuitu:⁊ eſt illa veſtis eque ſpiſſa:vt ip-
ſa ⁊ diciṫ illud animal karna:⁊ intrat in illud indumētū
⁊ exit ab illo. Et animaliū marinoꝝ ſunt que hn̄t mltos:
⁊ vocanṫ anchilē:⁊ tale elleuat ventrē ſurſum qn̄ natat:
⁊ natat velociter:⁊ ſtat in ſuperficie aque aliqn̄:⁊ quādo
vult mutare ſuuꝫ ſitum aliqn̄ bene poterit natare ſuper
ventrē aliquādo:⁊ inter ſuos pedes teſtura q̄ſi aranee tā
ſubtilis ⁊ tam debilis:⁊ ponit ipſaꝫ cōtra ventuꝫ:⁊ tenet
pedes ſuos quiete:⁊ putamus ꝙ iſta tela nō naſcebaṫ cū
ipſo ſꝫ poſt. Et eſt quidā modus formicaꝝ que ducūt ſua
cibaria ad ſuā foueā omnes in vna linea recta ſm̄ lōgitu
dinē vt vna cuſtodiat alteraꝫ:⁊ eſt res mirabilis. Et ara-
nee diuerſoꝝ modoꝝ ſunt:qꝛ quedā ſunt magni corpis:
⁊ quedā parui:⁊ quedā pungunt:⁊ quedā nō pungunt:⁊
ſunt pauce que texunt ꝓpe terrā:⁊ illđ eſt modicū in q̄ꝫ-
titate:⁊ hoc:vt abſcondāt ſe quouſqꝫ aliq̄ beſtiola moue-
at ipſaꝫ:⁊ texturā:⁊ cū ſentit motū rapit illā beſtiolā:⁊ ca
ptiuat ipſaꝫ:⁊ eſt vnū genus araneaꝝ qđ diciṫ operatrix:
⁊ tendit fila ſua ſm̄ ſimilitudinē palloꝝ:⁊ tunc qn̄ cadit
ſuꝑ illđ qđ ibi tēdiṫ muſca:aut alia beſtiola iterficit ipa:
⁊ maxime ſi fuerit famelica ſuget ipaꝫ:⁊ ſi non:ponet ip-
ſam in marſolo ſuo:⁊ poſt redit ad locū fractū illi⁹ vrde:
⁊ reparat qđ dilacerabaṫ:⁊ operatrix in hoc eſt femina:⁊
maſculus diſrūpit telā:⁊ eſt ſtult⁹. Sꝫ aranea q̄ hꝫ pedes
magnos facit telā ⁊ ſupponit q̄dā fila:⁊ pendet ꝑ illa:ſed
minor facit ꝑ ſe caſulā:⁊ abſcōdit ſe in illa:⁊ credo qđ mā
ſilius tele eſt illud qđ eſt de manifeſto ſui corporis:⁊ ara-
nea parua eſt tāte audacie:ꝙ vadit ad beſtiolā paruā q̄
diciṫ adelai:⁊ texit ſuper os ſuū cū timore:⁊ facta textu-
ra ſuꝑ os poſtea texit audaciter in circuitu totius corꝑis.

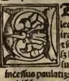
¶ Capitulum. VI. de naturis apum.

ET animalia anuloſoꝝ:⁊ diſcre
toꝝ in operatione
ſunt apes:⁊ ſibi ſimiles in annulo. Et ſūt
.7. modi anuloſoꝝ:quedā īmiſcent ſe cū
apib⁹:⁊ maxie cū ſuis maſculis:⁊ modus
qui dr̄ veſpaꝝ vel formicaꝝ q̄ ſemꝑ mo-
ranṫ in facie terre:⁊ que ſunt citrine:⁊ q̄
ſunt longe ſunt de iſtis modis:ſed reſidui modi diuidūṫ
a predictis:ita ꝙ minores de reſiduis habēt colorē ad ſi-
militudinē pulueris. ⁊ mediocres ſunt nigre:⁊ tertia ſpēs
eſt maior. Et apes cibanṫ ex melle:⁊ tn̄ comedūt ide pa-
rū:⁊ nō querūt comedere de melle alieno:qn̄ hn̄t ꝑlātes
ſuꝑ illas:⁊ vt ille habeāt ſuū repoſitū:⁊ quando infirmā-
tur nō exeunt a domibus:⁊ comedūt tunc ſuū mel:⁊ iſtđ
qđ generaṫ ſuꝑ tybias apū eſt cera:⁊ eſt fex mellis:⁊ ali-
quādo cib⁹ ei⁹. Et qn̄ inuenient apes aluearia mūda ope-
rabunṫ tunc in eis domos cereas ſextiles:⁊ capiūt illā ce
rā ſuꝑ flores:⁊ ſuꝑ extremitates arboꝝ:⁊ ꝓpue ſuꝑ alchi
let genus viminis ⁊ facit ſextiles:⁊ cum orificia aluearia
fuerint ampla diminuēt amplitudinē ꝑ viſcoſitatē cere:
⁊ iſtud eſt res nigra:⁊ hꝫ acutū odorē:⁊ ꝑ incipiūt funda-
re domū regis:⁊ illa domus apparet ſilis foramini:⁊ de-
inde fundāt domos maſculoꝝ maiores domib⁹ apū ꝑua-
rū:deinde faciūt domos apū ꝑuaꝝ:⁊ maſculi nihil opan-
tur:⁊ iteꝝ faciūt aliq̄s domos in circuitu paruaꝝ illaꝝ q̄
continēt mel ⁊ pullos:domos dico vacuas ꝓpter mūdi-
ficationē. Et dicunt hoīes ꝙ etiā maſculi hn̄t domos:⁊
faciūt illas ꝑ ſe:⁊ poſt nō eſt opatio niſi ad comedenduꝫ
mel:⁊ mollificationē:⁊ apes ſcđꝫ plus tpis moranṫ i ſuis
fauis:⁊ tunc ſi fuerint libere ad exitū exibunt oēs in ſil:⁊
aſcēdūt in aerē ſm̄ figurā piramidis ⁊ poſtea redeunt:⁊
comedunt mel:⁊ rex non exit niſi cū omni exercitu:⁊ qn̄
amittunt regē viſu:ſequuntur ipſuꝫ olfatu:⁊ quando nō
pōt rex volare ferunt ipſum:⁊ quando trahunt cerā tra-
hunt ſuꝑ pedes anteriores:⁊ extremitates coꝝ quando
poſuerūt illā cerā in terrā:⁊ mūdificāt illā cerā a pedib⁹
ꝑ medios que dicunṫ brachia:⁊ duos medios pedes:⁊ ꝑ
duos pedes poſteriores:⁊ qn̄ adducit cerā grauiter:⁊ nō
mutant ſe de flore ad floreꝫ priuſq̄ꝫ adduxerint id quod
extraxerunt ab ipſo flore:totū portant ad domos:⁊ poſt
redeunt ad aliuꝫ florē. Et multotiens mutāt cerā veſpa-
ruꝫ:⁊ poſt hoc faciunt pullos:⁊ hoc poſtq̄ꝫ liberate ſunt a
ſuo fundamento:⁊ fortaſſe ponunt in vnū locū altū pul-
lū ⁊ mel:⁊ maſculi nō habent acū:⁊ appetunt pungere:⁊
nō poſſunt. Et reges apū ſunt duoꝝ modoꝝ:⁊ melior eſt
rubeus:⁊ alter eſt niger ad colorē carbonis:⁊ eſt duplus
in q̄titate ad apē que mellificat:⁊ melior eſt apis minor:
⁊ erit rotunda:⁊ erunt ſuꝑ ipſam colores:⁊ fortaſſe erunt
aliqn̄ longe aſſimilate maſculis:⁊ quedā habebunt ven-
tres rubeos:⁊ maſculus eſt magis piger:⁊ apes q̄ paſcū-
tur in pratis:⁊ in mōtib⁹ ſunt minores:⁊ bone apes faciūt
mel ꝯſile in partib⁹ ⁊ leue:⁊ q̄dā ſextiliuꝫ implenṫ ab his
melle:⁊ qdā pullis:⁊ qdā iſtoꝝ locoꝝ ſunt loca maſculo-
rū:⁊ apes que nō ſunt bone nō faciūt mel equale:⁊ ſimi-
le:⁊ apis ſemꝑ adheret foramini mellis:⁊ ideo efficiṫ in el

melle melius. Et aliter corrumpetur mel: ⁊ ſtatim genera
buntur in eo aranee: ⁊ dico ꝙ non eſt remotuꝫ: quia acu-
leus apꝫ ſit eius arma: ⁊ iuuamenta ad mutandum hu-
miditates mellis: ⁊ facit ex eis mel: ⁊ hec audiui a ſapien
tiorib⁹ me. Et eſt alius modus qui dr̃ choꝛedū ꝗ nō facit
rē narratus: ⁊ fortaſſe generabūt in aluearī guſanes par-
uos: ⁊ ꝑforabūt illi guſanes aas alioꝝ: ⁊ apes vetāt iſtū
modū cadere ſup domos cere: ⁊ apes mellificantes iter-
ficiūt maſculos nocētes eis. Et reges malos: ⁊ ꝓpꝛie cuꝫ
mel fuerit paucū: ⁊ apes ꝑue pugnāt cū lōgioꝛib⁹ vt eyci-
ant ipſas ab aluearib⁹: ⁊ ſi h̄ cōplebiť melioꝛabiť mel: ⁊
ſunt ſollicite facere hūc effectū ad defenſionē veſpaꝝ: ⁊
eſt vnū genus apū qđ dr̃ labion: ⁊ interficit apes mellifi-
cantes: ⁊ deſtruit domos illaꝝ: ⁊ hoc: qꝛ ſunt vigiles: ⁊ bo
ne cuſtodie: ⁊ qñ itrāt aluearia inuoluūt ſe in mel in tātū
qđ nō pñt euadere: ⁊ tūc paꝝ ſtant anteq̄ iterficiantˀ ab
alyis: ⁊ racemus exit ſemꝑ cū alio racemo pulloꝝ: vt de-
fendat ⁊ aſſociet ipꝫ: ⁊ qñ rex exitur⁹ eſt rōnabiť ꝑ duos
dies añ qđ pulli ſciāt ꝗđ rex fuerit factur⁹: vt ſint parati
obedire illi: ⁊ cū reges gñanť ꝗlibet illoꝝ hꝫ vnaꝫ cater-
uā: ⁊ illa caterua poſt nō vult hr̃e aliū regē niſi quē acce
perūt: ⁊ ſi alius rex voluerit eē rex illi⁹ comitat⁹: illū iter
ficiūt: ⁊ poſtq̄ exierint pulli. ⁊ fuerint pauci expectabūt
ſocietatē alteri⁹ examinis. Et apes diuidunt opus ſuū: qꝛ
ꝗdā ſunt que ducūt mām a floꝛe ⁊ ꝗdā ſunt ꝗ rectificāt il
lā māꝫ poſt: ⁊ faciūt cerā: ⁊ ꝗdā ſunt ꝗ adducūt potū pul
lis: ⁊ apes nō cadūt ſup aial neq̄ ſup aliquē cibū aliꝗ mō
⁊ nō eſt tꝑs determinatū ad opus ſuū niſi illđ in ꝗ potue
rint ſibi īuenire neceſſariū. Et poſtq̄ iceperit volare pul
li: ⁊ fuerint eq̄les: magis feſtinabūt opus ſuū poſt. 3. dies:
⁊ poſtq̄ fuerint eq̄les aperiēt coopturas ⁊ exibūt: ⁊ apes
pigre habebunt coloꝛē puluerīs: ⁊ eſt ıgrauis ad oē opus
ſuū: qꝛ apes bone nāe eyciēt ipſaꝫ foꝛis: ⁊ iterficiēt ⁊ hñt
apes inimicicias ſicut veſpe: ⁊ ſicut irundines: ⁊ ꝗdā gña
auiū paruaꝝ: ⁊ ꝗdā genera ranaꝝ paruaꝝ lacuū ⁊ riuoꝝ
qñ ſup illa cadūt apes trāſgluciunť ab eis. Et locuſte eſt
ꝓprietas ꝙ ſtat in oꝛificio aluearis expectās apes exeū-
tes: licꝫ apes nō pugnent cū aliꝗb⁹ niſi cū veſpis: ⁊ poſtq̄
exierint ab alueo noluīt pugnare cū aliquo niſi voluerint
appropinq̄re ad ſuū alueare. Et apes cibāt ſe de reb⁹ dul-
cib⁹: ⁊ apes aliqñ pūgūt aliqđ aial: ⁊ dimittūt ſuū aculeū
in illo aiali: ⁊ moꝛienť tūc ille apes: ⁊ foꝛtaſſe iterficiet il-
lud qđ pungiť aculeo: ⁊ iā iterficit equū: ⁊ iā fuit in ꝗdaꝫ
alcea de alceis veſpitai: ꝗ dr̃ affecbuc: ⁊ in ea fuerint al-
uearia apū: ⁊ hoīes illi⁹ ville fuerūt in exercitu: ⁊ alie gen
tes de alde voluerūt depdari ſuā cerā: ⁊ ꝯtra poſuerunt
apes illi⁹ aldee: ⁊ h̄ eſt: qꝛ hoīes illi⁹ aldee voluerūt apes:
⁊ abſcōderūt ſe ⁊ exiuerūt apes ⁊ deſtruxerūt hoīes ve-
niētes ꝑ moꝛſuꝫ ſup hoīes: ⁊ ſup ſuas beſtias: ⁊ rex apū ē
ſapiēs multū: ⁊ nō moꝛdet quēq̄: ⁊ qñ aliꝗ apis moꝛiť in
illa aluearī eyciť ex: ⁊ eſt rex illius aluearis iuſtiſſimus: ⁊
nō eyciūt ſquibala ſua: niſi qñ volāt ꝓpter hoc ꝙ ſquiba
la ſua fetent. Et dr̃ ꝙ ille abbominanť fetoꝛē: ⁊ ēt abbo-
minanť vnctuoſa boni odoꝛis cuꝫ reducunť in fauū: ⁊ ꝑ-
cutiūt aial cū ſuis īuictū aculeis: cū fuerit ꝓpinquū eis:
⁊ illud qđ iterficit apes eſt illđ qđ diuidiť multis regib⁹:
ſꝫ virgines illaꝝ ⁊ ſui pulli melius operanť. Et faciūt me
lius mel: ⁊ tñ ꝑcutiūt: ⁊ ſua ꝑcuſſio min⁹ ledet: ⁊ nō tñ co
medūt: ⁊ iā pugnauerūt apes vni⁹ aluearis cū ſibi extra-
neis: ⁊ fecerūt eis ꝓhibitionē in introitu: ⁊ fuit quidā hō
domeſticus: ⁊ nō moꝛdebať: ⁊ de occaſionib⁹ malis apuꝫ
eſt: vt in fauo eaꝝ naſcanť aranee corrumpentes mel. Et
foꝛte ꝓpter hoc putrefiet alueať ⁊ corrūpenť apes: ⁊ apes
appetunt oꝛiganū: ⁊ melius oꝛiganū eſt albū: ⁊ qñ acce-
perit floꝛē infirmabiť: ⁊ apes operiūt ſe a vento ⁊ potant

aquā clarā ſiue ſit ꝓpe ſiue a remotis: ⁊ nō potāt niſi cuꝫ
eyciunt ſuū ſquibalū: ⁊ plus faciūt mel in vere ⁊ autūno:
⁊ melius eſt veris: ⁊ mel albū poniť in cera virginea: ⁊ qñ
illđ mel poniť in cera antiꝗ erit citrinū: ⁊ melius mel hꝫ
coloꝛē aureū: ⁊ peius eſt illud qđ magis eſt ruffuꝫ: ⁊ ꝑ ꝑ h̄
opus eſt: vt cito auferať. Et apib⁹ placet ꝑcuſſio palmaꝝ
⁊ cantus: ⁊ cū tali ꝑcuſſiōe ⁊ cātu reuertunť ad aluearia: ⁊
alueare qđ eſt fertile eſt illud in quo audiť magnus ſtre-
pitus apū. Et qñ dimittiť mel apibus in abūdantia nihil
opabunť: ⁊ iđ opꝫ eis mel ſemꝑ reduci ad mediocritatē:
⁊ ſilr ſi habuerint de melle minus cōplemēto: ⁊ paucitas
maſculoꝝ plus valet ad mellificationē q̄ multitudo: qñ
apes mellificantes melius mellificabūt: ⁊ apes ꝑcipiunt
frigus ⁊ pluuias: ⁊ ſignū hui⁹ eſt ſua ges in aluearib⁹ ꝯtra
frigus ⁊ pluuias: ⁊ tūc apponiť eis cib⁹: ⁊ qñ vna apis pē
det ab alia in aluearī ſignificať ꝑ hoc deſideriū exit⁹ illa-
rū futurū: ⁊ ꝓpter hoc ſpargit cuſtos aluearīū ſup eas vi-
nū bonū dulce. ⁊ opus eſt qđ ſit ꝓpe illđ alueať pīr⁹ agre-
ſtis: ⁊ fabe: ⁊ melga: ⁊ balauſtia: ⁊ mirtus ⁊ papauer ſilue-
ſtriū: ⁊ amigdale: ⁊ pluuia auſtralis corrūpet apes. Et ve-
ſpe ſunt ꝗdā cuiuſdā: ita ꝙ citrine ſunt parue ⁊ lōge ⁊ ni-
gre: ⁊ ꝗdā ſunt muſcales: ⁊ ꝗdā rubee ſunt multū magne:
⁊ ꝗdā mediocres: ⁊ iā vidi genus cū capitib⁹ nigris: ⁊ ſunt
magne: ⁊ habent bonū odoꝛē: ⁊ habēt oculos tres poſte-
rius: aut. 5. ⁊ ſunt male.

¶ Capitulum ſeptimū de moꝛibus animaliū.

Et omne aial habet ſuos moꝛes ⁊
operatiōes nāles ſicut
leo qui eſt liberalis cū eſt ſatur: ⁊ aſper: ⁊
iracūdus tꝑe famis: ⁊ in ꝑncipio ſui cibē
⁊ ſuus mos eſt: vt ludat cū eo quē diligit:
ſꝫ ludus ſuus inducit malū: ⁊ nō dimittit
ſuū ludū ante magnū tꝑs: ⁊ erit tūc eius
inceſſus paulatiꝫ: ⁊ ſua retro inſpectio pauca valde: ⁊ qñ
naſciť fugiet multū: ⁊ qñ fatigabiť ibit modicū ⁊ modi-
cū: ⁊ poſt ſi opus erit ei fugere: augmētabit ſuū greſſuꝫ ⁊
timet nāliter ignē: ⁊ ſi obuiet hoīb⁹: ⁊ aliꝗs eoꝝ direxerit
in ipm ⁊ defecerit: poſtea leo faciet īſultū in ipm: ⁊ ꝓyciet
ipm in terrā: ⁊ faciet illi minas: ⁊ nō ledet ipm. Et nō eua-
dunt hoīes de leonib⁹ niſi illi qui ſunt debiles ⁊ ſenes. Et
dico ꝙ leo qui habitat corā coꝛacenis: ⁊ pꝛope apud ycō-
niā eſt foꝛtioꝛ oīb⁹ leonib⁹ auſtralib⁹: ⁊ qui ſunt ꝓpe q̄rtū
clima ſunt magis debiles: ⁊ erat cū noſtris regib⁹ ꝗdā leo
de iconia ⁊ ali⁹ de racea: ⁊ de creō. Et diſtinguebanť ꝑ lo-
ca: ⁊ leones de iconia fuerūt pauci numero: qꝛ raro capiū
tur ab hoībus: ⁊ leones de creon erāt ſcđm ꝙ ꝯueniebat:
ſꝫ leones de iconia: licꝫ eſſent multi: nō tñ nocebant hoī-
bus: ⁊ leo habet longā vitā: ⁊ iā inuenerunt leonē ita ſenē
cui ꝓpter ſenectutē moleſtabanť ſui dentes: ⁊ leonū eſt quī-
dā modus debilis qui fugit a poꝛco quādo pugnāt adin-
uicem: ⁊ quādo poꝛcus facit vulnus ex ſuo grunno: ⁊ ſuis
dentibus in quib⁹ eſt multa ſanies ⁊ malus odoꝛ ⁊ illa ſa-
nies ſubtilis eſt: ⁊ ſanatio illi⁹ vulneris eſt ſicut canis ra-
bidi: ⁊ lupi rabioſi qui noiať herio. ⁊ diligit hoīes: ⁊ non
facit eis malū: ⁊ pugnat vſq̄ ad moꝛteꝫ cū leonibus ⁊ ca-
nibus: ⁊ minimus illoꝝ lupoꝝ eſt audacioꝛ: ⁊ ſunt inter
eos multi modi: ⁊ foꝛte tꝑs mutat ſuos coloꝛes: ⁊ eſt alius
modus lupi qui diciť mirconçuç: ⁊ erat in ciuitatibus no-
ſtris: ⁊ erunt ita magni: vt Thauri: ⁊ magis coꝛpulenti: ⁊
ſunt modi ipſoꝝ: qui ſunt ſimiles vaccis: ⁊ ſunt piloſi in
ſpatulis multū: ⁊ ſua virga eſt magis mollis q̄ virga de
foloç ⁊ eſt magis curta: ⁊ magis turpis: ⁊ eius coloꝛ fu-
ſcus a capite vſq̄ ad virgam ⁊ inguina: ⁊ totius coꝛpo-
ris ſui coloꝛ eſt inter cinereuꝫ ⁊ rubeum: ⁊ habet coꝛnua
incuruata ad domeſticum ſecundum menſuram pal-

me:⁊ nō hȝ dentes in ſupiori mandibula:⁊ hȝ vngulam magnā ⁊ caudā magnā:⁊ fodit terrā:⁊ ſuū corīu durū eſt:⁊ eius venatio eſt bona in ſe:⁊ eiectio illi⁹ ſtercoris eſt ſecundū lōgitudinē.4.magnoꝝ paſſuū. Et camelus non luxuriat ſup matrē ſuā. Et igeniati ſunt hoīes:vt facerēt camelū aſcendere ſup camelā matrē ſuā:⁊ cū ꝑcepit camelus:interfecit eū qui fecit eū aſcēdere ſup matrē ſuā. Et equus liberalis qui coiuit cū matre ſua per īgeniationē bolum obedientiū regi aſoneſeȝ:⁊ cū ꝑcepit ille equ⁹ luxuriari cū matre ſua ꝓiecit ſe in terrā:⁊ mortuus eſt. Et iā audiui ego ab hoīb⁹ fidelib⁹ ꝓpe iſtud. Et delphini hñt hoīes in amore:⁊ diligunt ſtare cū hoībus maxime cum pueris. Et ego vidi pſitacū multū diligentē pueros ſine barba:⁊ multū diligunt ſtare cū eis:⁊ diligunt pſitaci loq̄ ante pueros. Et dico qđ iā narrauit mihi fidelis:dicta pſitaci ⁊ ſuū amorē erga ſuū amicū:⁊ ſuum receſſum a ſe multū plangit:q꞉ ſcit recipiat aliū pſitacum: ⁊ mirabar ſup h ⁊ dixit Ariſt. in doctrina ſua prima:ꝙ vnus delphin venabatur ab hoīe vna ⁊ capiebat:⁊ venerūt oēs alij ad litus maris q̄ſi rogantes venatorē pro illo. Et qñ dimiſit illū reuerſi ſunt:⁊ delphini magni paruū ambulāt cuſtodientes paruos:⁊ iā viderunt vnū delphinū portantē ſecū aliū delphinū mortuū:⁊ ſubmergentes ſe in aq̄ cū illo ī ꝓfundo ne comederet ab alijs. Et dixerūt de feſtinatione delphini q̄ſi q̄dā incredibilia:ꝙ aliqñ erit ex vna pte maris:⁊ nauis in medio:⁊ trāſibit nauē vno ſaltu ad aliā partē. Et cā in hoc eſt:q꞉ ſequit̄ oua piſcium in ꝓfundo:⁊ qñ vult inſpirare aera ſubito ſalit ſurſuȝ cū nimio feruore. Et aliqñ ita ſubito ſaltat ꝙ cadit ſuper litus ſicci maris. Et de mirabilib⁹ aīaliū eſt:ꝙ gallina qñ vincit gallū in pugna:erigit q̄ſi eſſet gallus:⁊ ꝑcutit ſuis alis in ſua luxuria:q̄ſi eēt gallus:⁊ eleuat caudā ſuā:ſicut eēt gallus:⁊ aliqñ naſcit̄ illi cornu in crure q̄ſi gallo:⁊ in hoc ꝑcipi͏̄ pt obediētia nāe cogitationib⁹ aīe qñ ꝓpter ſuā cogitationē poſt pugnā naſcebat̄ ei cornu ī crure:⁊ gallus qñ morit̄ gallina:⁊ dimittit pullos:efficit̄ pius ſup ipſos ſic gallina eſſet:⁊ non luxuriat illo tp̄e:⁊ gerit ſe in mollicie ſicut eēt gallina. Et caſtrant̄ aues p vnā cōbuſtionē:aut binā:aut trinā in radice caude:⁊ gallus caſtrat⁹ nō cantat nec luxuriat:⁊ qñ caſtrant̄ beſtie cornute anteq̄ incipiāt creſcere cornua:nō creſcūt poſt cornua ꝑterq̄ ī ceruo:⁊ porcus:⁊ porca ambo caſtrant̄:⁊ hoc:q꞉ porca hȝ teſticulos ꝓpe vuluā. Et dixit Ariſt.ꝙ aīal caſtratū plus viuit:⁊ dixit ꝙ aīal hñs tibias longas egerit multū:⁊ eſt vomitor. Et numerat Ariſt. q̄dā aues q̄ mutant ſuos colores:⁊ ſuas voces ſecundū tp̄a anni:⁊ ſunt q̄dā que dant voces ſiles vocib⁹ galli in eſtate:⁊ in hyeme voces ſiles vocib⁹ galline. Et paſſer hñs vocē dulciſſimaȝ incipit cantare in pn̄° veris p.15.dies cōtinue:⁊ poſt cantat p horas:⁊ poſt mutat colorē:⁊ muteſcit:⁊ abſcōdit ſe. Et q̄dā aues ſe ꝯfricāt in terrā:⁊ hec faciunt aues que nō multū poſſunt volare ſicut galline:⁊ chuheg:⁊ quedā balneant ſe in aq̄ ſicut columbe:⁊ paſſeres:⁊ aues hñtes vngues curuos.

Lib.9.c.40.

¶ Incipit liber nonus.

¶ Capitulum primum de generatione hominū.

Dicunt hoīes de gnatiōe filioꝝ. dicamus ḡſup hoc:⁊ dico:q꞉ homines cū naſcunt̄ ſunt ſicut flores:⁊ cum poſſunt luxuriare ſunt q̄ſi fruct⁹:⁊ ſignuȝ initij iuuentutis cuius ꝑs eſt adoleſcētia eſt mutatio vocis:⁊ ſua vox non eſt acuta neq̄ grauis:ſȝ q̄ſi ton⁹ duaꝝ chordaꝝ:q̄rū vna eſt tenſa multū:⁊ altera nō. Et hoc eſt:q꞉ cāne pulmonis ⁊ muſculi in epyglotis ſunt in pn̄° maturationis:⁊ nō in maturatione cōpleta. Et ꝓpter hoc ſunt q̄dā partes ſicce:⁊ q̄dā humide:⁊ q̄dā ſunt lenes:⁊ q̄daȝ aſpere:⁊ ideo exit vox vniformis:⁊ qñ in.14.anno incipit hō cito luxuriare ſtatim ſua vox venit ad cōpletā mutationē in vocē viroꝝ. Et quidā ſunt qui cuſtodiūt valde diu vocē ꝑmitiuā ⁊ creſcūt māmille tunc:⁊ fiſſure inguinū abſcindunt̄:⁊ ille fiſſure fiūt ꝓpter ſiccitatē cartilaginis exiſtētis ibi:⁊ in iſto tp̄e augmentat̄ humiditas:⁊ claudunt̄ fiſſure:⁊ ſp̄ma gñat̄ poſt.14.annos:⁊ efficit̄ forte poſt.22.annos:⁊ mulierib⁹ veniunt mēſtrua:⁊ incipiunt creſcere māmille ſue:⁊ mas in.14.anno multū vult ſpermatiȝare tunc aufert̄ ab eo delectatio:⁊ accidit ei debilitas:⁊ pigricies. Et ſanguis mēſtruus eſt in pmis ſicut ſanguis ſtrāgulatoꝝ vel iugulatoꝝ:qđ accidit ante iſtud tp̄s:ſi quidē exit q̄ſi albū:⁊ voces mulierū mutant̄ cū accidit tp̄s mēſtruoꝝ:licȝ ſua vox eſt magis acuta:⁊ qñ mulier fiſtulat in aliqua cāna acutiorē facit ſonū q̄ maſculus in eadem cāna. Et qñ tp̄s mēſtruoꝝ accidit mulieribus:mulieres multū appetūt:⁊ tunc quāto magis coeunt tanto magis appetunt:q꞉ ſemꝑ magis fluit ſperma quanto magis fit ꝯfricatio:⁊ ſunt quidā qui ſomniāt de nocte coitū:⁊ ſunt quidā nō hñtes ſperma ꝓpter occaſionē:que accidit cōplexioni:⁊ ſunt quedā mulieres que nō mēſtruāt cū corpus mutat̄ de ſanitate in egritudinē:⁊ multotiēs aufert̄ epilia cū peruenit ad.14.annos. Et dicit Ariſt.ꝙ poſt illō tp̄s incipit hō pingueſcere:⁊ quidā macreſcere.⁊ hoc q꞉ in quibuſdā ante iſtō tp̄s adunabant̄ multe ſupfluitates ⁊ impediebant virtutē crementalē. Et cū ꝑuenit̄ ad tp̄s menſtruoꝝ exit iſta ſupfluitas:⁊ creſcit hō multū ſcd̄m omnē dimenſionē:⁊ aliqñ ante iſtud tp̄s adunabat̄ pauca ſuperfluitas:⁊ cū peruenit̄ ad hoc tp̄s exit illa paruꝰ:⁊ macreſcit hō eque mulier:⁊ vir ecōuerſo. Et ſperma hñ coctū:⁊ faciens maſculos eſt illud qđ eſt viri.21.annoꝝ:⁊ mulier ſi impregnet̄ ante.21.annum debilitat̄ multū ⁊ paleſcit ꝓpter h:⁊ vir qñ multū coit cito ſeneſcit. Et mulier que multotiēs coit nō habet delectationē in coitu. Et ſperma melius eſt qđ eſt ſpiſſuȝ ⁊ ſubtile ⁊ filoſum eſt generans feminas. Et plus accidit de mēſtruis in ꝑncipio menſis:⁊ in medio.⁊ forte hoc eſt:q꞉ luna qñ mutat̄ manifeſte in ſuo lumine mutat humiditates in aīalib⁹ ſicut in mari ⁊ flumine:⁊ fluxu ⁊ exfluxu. Et mulier qñ ī ea tardat̄ menſtruū dolet. Et qñ venit menſtruū graueſcit corpus:⁊ qñ abſcondit̄ menſtruuȝ q̄ſi ſuffocat̄ mulier:⁊ qñ menſtruat̄ mulier cōplete poſt erit tp̄s nāle imp̄gnationis:⁊ aliquādo impregnat̄ mulier tp̄e menſtruoꝝ:licȝ tñ in quibuſdā mulierib⁹ accidat ꝯſtrictio orificij matricis poſt purgationē menſtruoꝝ:⁊ nō accidit impregnate mēſtruū tp̄e imp̄gnationis niſi raro:q꞉ iſtud eſt neceſſe creature:⁊ exitus menſtrui aliqñ inducit aborſuȝ:⁊ qñ eſt in matrice humiditas viſcoſa circa latera facit ſp̄ma lene:⁊ nō pōt morari in matrice. Et alia aīalia q̄dā hñt mēſtrua minus muliere:⁊ q̄dā nihil hñt.⁊ forte hoc eſt:q꞉ illa ſupfluitas diſſoluit̄ in pilos ⁊ ſquamas:⁊ cortices:⁊ vrinam valde ſpiſſaȝ in eis:⁊ q꞉ multū laborāt:⁊ plus abūdat ſp̄ma in hoīe q̄ in aīali eq̄li ſibi corpore. Et dicit Ariſt.ꝙ albi nō multū pingues nec macri plus abundāt in ſp̄mate q̄ nigri:vel fuſci.⁊ hoc:q꞉ in illis abūdat humiditas multa:que eſt mā ſpermatis:⁊ non eſt multū remotū quin ſit magis abundans in ſpermate niger ⁊ fuſcus:q꞉ in eis eſt plus ſanguis ⁊ calor maior:q꞉ fortitudo plus pōt facere q̄ debilitas:⁊ vbi eſt multa mā:⁊ dicit ꝙ mulieres albe ſugunt magis ſperma viri q̄ alie:⁊ iō magis deſiccāt viros. Et vulua qñ imp̄gnata eſt mulier eſt magis ſicca:q꞉ matrix ſugit totā illā humiditatē:⁊ claudit̄ eius orificiū:⁊ nihil exit. Si aūt apparet humida cognoſcit̄:q꞉ iā exiuit ſperma a matrice:aut exiturūȝ eſt. Et dixit Ariſt.ꝙ ꝑ

pter hoc dʒ inungi vulua eiꝰ liquida pice poſt principiũ impregnationis: aut olibano. ⁊ ceruſa diſſolutis in oleo. Et ego dico ꝙ eſt hoc forte. qꝛ nã picis ɔ̃ria eſt matrici ĩ ſuo odore. ⁊ cũ venit eius virtus ad matricẽ fugit ipſam matrix in ſurſum: ⁊ claudit ſuum orificiũ. ⁊ non põt tunc exire ſperma: ⁊ virtus alterius medicine eſt ex ſua ſiccitate claudere orificiũ matricis: ⁊ iſta debẽt fieri aliquãtulũ poſt tp̃s impregnationis: qꝛ ſtatim ſi fierent dãnificaretur ſperma: ⁊ ſperma poſtq̃ nõ exiuit p.5. dies bene retentũ eſt. Et aliqñ accidit menſtruũ poſt. 30. annos pmo: ⁊ viro ſomniũ coitus poſt. 40. annos. ſed tp̃e partus vſqꝫ ad. 40. Et menſtruũ deſcendit ĩ ĩpregnatiõe nãli: ⁊ aſcẽdit ad mamillas in impꝛgnatiõe nãli: ⁊ mulieres impꝛgnate ſentiũt ꝙ tenent in ventre. Et ſunt magis põderoſe in circuitu pectinis. Et maſculi vt in pluribus ſunt in parte dextra: ⁊ mulieres in parte ſiniſtra: qꝛ eſt magis frigida. ſed aliqñ mas eſt in ſiniſtra qñ ſperma eſt magnũ. ⁊ multum. Et iã ɔ̃ueniens eſt nobis numerare differentias ſpermatis: ⁊ dicemus prout ɔ̃uenit noſtro tẽpori. ⁊ non ſicut

Libro.2. de gñatione aialiũ cap.pmo. Ari. determinauit. Et dico ego ꝙ Ari. dixit ꝙ ſperma viri dat formã. ⁊ menſtruus ſanguis dat mãʒ ſolum: ⁊ hoc apparet: ⁊ qñ in hoc ꝑuenit ad pfundũ ɔ̃dicet hoc ſibi: ſicut dicemus. Sed mõ dico ꝙ oẽ illud qđ eſt ſperma ſiue mulieꝝ ſiue viri eſt ſanguis mutatus. ⁊ dico ego ꝙ ſpma viri. ⁊ ſperma mulieꝝ equiuocant̃ in noĩe ſpermatis: ſicut hoc nomẽ oculus eſt equiuocũ cum dr̃ oculus ſolis: ⁊ oculus hoĩs: qꝛ non cognoſcit̃ in ſpermate viri ⁊ mulieris participatio niſi in noĩe ſolo. ⁊ qđ intẽdit hõ in emiſſione ſpermatis non eſt in muliere: ⁊ ppter hoc nõ eſt remotum: quin preter ſanguinẽ mẽſtruũ in muliere ſit aliꝰ ſanguis dealbatus: ⁊ ſit in muliere loco ſpermatis: ⁊ non eſt vetitum quinetiã omni humiditati matricis põt imponi hoc nomen mẽſtruũ: ſicut albumini vitello imponit̃: ⁊ nõ eſt vetitũ quin mulieres poſſint mouere ſperma de loco ad locũ in matrice ppter delectationẽ. ⁊ hoc nõ erit in eis ſpermatizatio. Et putãt hoĩes ꝙ Ari. putauerit ꝙ ſperma viri non eſſet pars pueri neqꝫ immixtã cũ mã pueri: ſed hoc nõ fuit eius ɔ̃ſiliũ. ſed ſuũ ɔ̃ſilium fuit ꝙ inuoluat̃ cũ mã ⁊ pfundat̃ in mã. vt ſit opator membroꝝ: ⁊ ducat idoneã mãʒ ad mẽbra. ⁊ erit illud ſperma mã ſpũs in creatura. qꝛ efficit̃ multũ ſubtile: ⁊ habile. vt tranſeat in ſpũm. Et Galienus. ⁊ ſui ſequaces obuiãt Ari. ⁊ dimittamus iſtã explanationẽ. lʒ ſit vera. Et dicamus etiã ꝙ ſpma ſine pfundatione opator ſit in mẽſtruo ſanguine: ⁊ nõ ſit ſperma mulieris operans. ſʒ mã: ⁊ videamus quid dixit ille medicus ɔ̃tra Ari. putãs ſe aliqd dicere cum nihil dixerit: lʒ ſciuerit multũ de ramis. ignorans radices ſcientie.

¶ Capitulũ ſcðm de differẽtia in diſputatiõe galieni ⁊ phyloſophi de mora ſpermatis in mr̃ice. ⁊ ɔ̃ceptu embꝛiõis.

DIxit enim phyſicus bonus ꝙ ille qui dixit ꝙ ſperma nõ morat̃ in matricẽ ſed exit de matrice nõ bene dixit. qꝛ non eſſet appetitus matricis circa ſperma: ſi poſtea deberet ipſum eijcere. ſed retinet ipſum teſtante hyp. q dixit de muliere q̃ noluit impꝛgnari. ⁊ dedit ſaltũ fortẽ vt eijceret ſpma. ⁊ niſi fuiſſet fortitudo matricis in reſiſtẽdo ſpmati exiuiſſet ſui põderoſitatẽ. ⁊ hoc eſt qñ poſtea exiuit illud ſperma circa creaturã quaſi tela: propter digeſtionẽ factã in matrice. ⁊ de intentiõe decoquẽtis. ⁊ digerẽtis ẽ: vt ĩ humidũ ꝙ decoquit ipʒ facit circa ipſum venire corticẽ terreſtrẽ. ⁊ duꝝ: ſicut ɔ̃tigit pani q decoquitur in pinguedine aliqua in furno. aut patella: ⁊ tũc ꝙ eſt ppe furnũ fiet cortex: ⁊ qđ eſt remotiꝰ erit mollius. ⁊ humidius. dixit ⁊ ppter hoc facte ſunt mr̃ices aſpere interius. vt nõ veniat lene ſup lene. tũc dʒ ꝙ aſperitas ſit retentiua ſpermatis. Et dixit quomõ creantur vene: ⁊ oſſa. ⁊ nerui q̃ ſunt a ſba a mã fluida: imo creant̃ a mã viſcoſa nõ currẽte ſubtili ſcðm ſubtilitatẽ magnaꝫ ſanguinis. ⁊ tunc ſi dicat̃ ꝙ ſanguis alterat̃ alteratiõe recta qd erit opus hic ſanguine nature: ⁊ pcipue cũ ſperma ſit cõmunicãs mẽbꝛis radicalibus in qualitate. ⁊ ſanguis nõ: eo ꝙ eſt mã poroſa habilis ad recipiẽdũ poroſitatẽ amplam: quatenus ex eo fiant vene ample: ⁊ arterie. ⁊ qꝛ eſt ſperma viſcoſum habile vt ex eo fiat neruus: in ſanguine aũt non eſt illa qualitas. aut talis ſubſtãtia: igit̃ ſcðm rõnem nõ erit iſtoꝝ mã ſanguinis. Et quomõ eſt illud. ꝙ ſi ſpma pijcit̃ nãlr a matrice appetat̃ a mr̃ice: ⁊ mẽſtruus ſanguis q ſemꝑ eijcit̃ a matrice retineat̃ a mr̃ice: Et preterea ad quid facti ſunt teſticuli in muliere. ⁊ vaſa ſpermatis ſi nõ ſint vtilia ad creaturã: Dixit. ⁊ nos iaʒ iuenimus vaſa ſpmatis in muliere plena humiditate ſpermẽtali: niſi qꝛ illud ſperma eſt magis humidũ q̃ ſpma maris. Dixit. ⁊ iam vidimus mulierẽ patientẽ ſuffocationẽ matricis ppter abſtinẽtiã a viro. ⁊ eius coitu: deinde euacuabat̃ a ſpmate multo: ⁊ habebat in iſta euacuatiõe delectationẽ quaſi eſſet delectatio in coitu. ⁊ tũc ſanabat̃. ⁊ tunc retentio lõga illius ſpmatis inſpiſſabat illud ſpma: ⁊ femina ſeminat ⁊ eijcit ſpma. Dixit: ⁊ ſi eſſent membꝛa gñata ex ſanguine eſſent nerui: ⁊ vene. ⁊ oſſa de gñe carnis. ⁊ oſſa ſi eſſent fracta iteꝝ redirent ad ɔ̃tinuitatẽ ſicut caro: ſed nõ renaſcit̃: qꝛ gñat̃ ex ſpermate. igit̃ ex ſpermate ſunt mẽbꝛa radicalia. Et iam poſſibile eſt illud in qbuſdã venis. ⁊ in plagis magnis capitis: q̃ reuertunt̃ ad ɔ̃tinuitatẽ ppter neruos. ⁊ oſſa q̃ nũquã pñt redire ad cõtinuitatẽ. Et magiſter primus dixit ꝙ vene. ⁊ arterie que ſunt in vaſis ſpermatis qñ morabat̃ ꝑ tp̃s in reuolutiõe venaꝝ q̃ſi ſanguis decoquit̃ quouſqꝫ fiat ſpma. ⁊ ſi iſta reuolutio venaꝝ: ⁊ arteriaꝝ fuiſſet in oĩbus mẽbꝛis eẽt gñatio ſpmatis in oĩbus mẽbꝛis. ⁊ ſi arterie pter teſticulos ſunt gñatiue ſpmatis: tũc nõ erũt gñatiue filiꝰ: niſi vt reducãt ſanguinẽ in eis ad ſui ſubãʒ. ⁊ ſĩlitudinẽ: fuerunt igit̃ illa gñata ex cõſimili ſubã ſpmatica. aliter eñi nõ intẽdebãt in gñatione ipſius. Dixit: ⁊ illud qđ ſignificat ꝙ in femina ſit ſperma eſt ſĩlitudo filij cũ matre: qñ ſi ſĩlitudo ſit a ſpmate: tũc ſi mulier nõ hʒ ſpma nõ erit filius ſimilis mr̃i. ⁊ ſi reciperet filius ſĩlitudinẽ a ſanguine mẽſtruali nõ eſſet filius vnquã ſĩlis ſuo pr̃i. tũc qñ erit filius ſimilis patri: ⁊ matri: determiata erit cã. ⁊ inuenta: ſʒ ſanguis mẽſtruus nõ eſt in maſculo tũc nõ cõicat in eis ſanguis mẽſtruus: tunc remanſit res cõis inter eos ſit ſpma: erit ergo in eis ſpma. ⁊ in illo eſt virtus gñatiua: ſicut in ſpermate maſculi. deinde dixit ꝙ filius aſſimilat̃ pr̃i ⁊ matri. ſed nõ aſſimilat̃ eis niſi ppter cãm cõem vtriqꝫ. tũc illa cã cõis erit: aut ſperma. aut ſanguis. ſʒ nõ eſt ſanguis: qꝛ ſic nõ eſt ſĩlis patri: igit̃ erit ſpma. Iteꝝ dixit. filij aſſimilant̃ patri ⁊ matri: ⁊ qui aſſimilant̃ patri ⁊ mr̃i hñt radicẽ facientẽ aſſimilationẽ. deinde dicit. nõ ꝑꝑ cãʒ ſanguinis mẽſtrui: igit̃ ppter cãm ſpmatis cõis. ⁊ putauit tũc galienus feciſſe iſtis ſyllogiſmis magnã pbationem. deinde rõcinatus eſt in ſermõe: ⁊ dixit ꝙ opus eſt ꝙ ſemper filius declinet in ſĩlitudine ad pr̃eʒ ſuũ. qꝛ ſpma maris eſt magis forte. tũc ergo rñdebat: qꝛ ſpma mulieris materiat ſe ſemꝑ a mẽſtruo ſanguine. tũc igit̃ ſemꝑ eius vigor cõualeſcit: ſed ſpma viri nõ hʒ adiutoriũʒ. Et dicit in alio loco ꝙ ſpma mulieris facit ſe cibuʒ ſpmati viri: ⁊ tũc ille ſunt rõnes quas rõcinatus eſt. G. ppter ſe. ⁊ nos mirati ſumus ſupra illõ qđ olfacit medietatẽ cuiuſlʒ rei: ⁊ dixiſſe ſcire phyloſophiã: quomõ dixit iſtas rõnes raſas. ſuũ enim dictũ primũ aſſerit ꝙ mẽbꝛuʒ appetit res

multas appetitu nālī: ⁊ poſt violentat rem: ⁊ eijcit ipſam poſtꝗ̃ caruerit neceſſitate illius rei ſicut accidit in attractione aque ab epate. ⁊ a venis. ⁊ poſt eijcit illā aquā cuꝫ nō indiguerit ea: ⁊ ſicut mēbra attrahūt māş que ſūt eis ꝯuenientes ad rectificādū ſuas cōplexiones: ⁊ ad diſſoluēdū māꝫ malā que eſt in eis: deinde eijcit illū māꝫ medicinalē. ⁊ qñ fuerit in corpe alicuius hoīs aliqd attractiuuꝫ eius qḋ non cibat ipſum: ⁊ poſt cū cōpleta fuerit neceſſitas illius rei: eijcit ipſum. Et ꝓpter qd nō dixit bonꝰ vir: qꝛ matrix nō recipit ſpermā viri ꝓpter hoc vt det vires mēſtruo ſanguine. ⁊ diſſoluat̃ in māꝫ ꝯuenientē fetui: ⁊ qñ matrix poſtea nō idiget ipſo in vltimitate creature eijcit ipſum poſtea poſtꝗ̃ fuerit diſſolutū: ⁊ iter mñicē. qꝛ forte ſꝑma diſſoluit̃ itra mñicē. ⁊ reducit̃ in alienā cōplonē ꝗ̃ illa fuerit: ꝑꝑ quā mñix diligit ipm. ⁊ ꝓpter h̄ eijcit ipſum. Et quomō potuit dicere: ⁊ applicare ſꝑma iter humiditates puras: ⁊ ꝑncipio mēbroꝝ radicalium: ⁊ tradet poſtea obliuiōi mñix. vt ipm ſemꝑ retineret. ſꝫ poſtea ipſꝫ eijceret: ſꝫ mēbrana q̄ coopit ſꝑma: dicere qḋ ipſa ſit aſperitate facta q̄ ſit coopiens māꝫ ex oī pte i decoctiōe mñicis nō eſt remotū valde. qñ ſi in ſꝑmate ſit virtus maturatiua: ⁊ iformatiua. tūc illa v̄tus erit potēs gnare membranā ſicut eſt potēs gnare oſſa: ⁊ venas. ⁊ neruos. qñ generatio eſt ipertinēs ad mñicē venaꝝ. .ſ. q̄ ſūt in ſuba creature. Et ſtultus eſt q dicit ꝙ eo mō opat̃ mñix quo furnꝰ in tortā ꝑdictā. qꝛ mñix licet ſit calidiſſima: eius tñ ſupficies iterior ē humida valde: ex ſua ſuba: ⁊ nō eſt de ſui nā aſſare aliquā ſubāꝫ. ⁊ gnare in ea telā: ⁊ corticē. Et ſi iſta eēt via in maturatiōe aſſa ⁊ mñice ambiētibus. tūc epar ⁊ ſtomatus ſemꝑ in mā quā inolueret: poſt facerēt mēbranā q̄ iuoluerēt illā māꝫ: ⁊ ſi fuerit in ſꝑmate virtus iformatiua oſſiū: ⁊ in eo erit v̄tus iformatiua mēbrane: qñ qḋ pōt plus facere. ⁊ poterit facere minus. Et q̄ ſunt cauſe ꝓpter q̄s ponamus ꝑncipia nālia extrinſeca cū inuenimus ea itra in ſꝑmate: ⁊ dicemus modū opatiōis in ſpermate q ꝑdicebat̃ in paſta furni. ſꝫ aliqñ ꝯcurrūt cauſe extrinſece. Sꝫ ille q dixit ꝙ ſꝑma ꝓpter ſui viſcoſitatē fuit gnans oſſa: ⁊ neruos bonū eēt: ꝙ diceret. vt gnatio eēt a ſanguie mēſtruo: ⁊ ſꝑma viri nō eſt ꝑuatū cōplone aīalis recipiētis gnationē ab eo. ſꝫ ſcḋꝫ ſui viſcoſitatē ſit iuuās ad lineamēta ſui albedine ad colores: ⁊ forme operatiue ſunt ille q̄ ſunt determinate circa aliquā māꝫ receptibilē ſuaꝝ diſpōnū: tñ. q̄ faciūt duriciē ⁊ molliciē nimis: ⁊ viſcoſitatē: ⁊ alia ſicut videmꝰ in opationibꝰ: ⁊ receptibilibꝰ formaꝝ in artificialibus. Et ſic in mā vacua oꝫ vt recipiat formā a mā diuerſaꝫ. ⁊ hoc eſt in artificialibꝰ. ſꝫ in nālibus eſt qḋ recipiēs nō recipiat ſolā figurā ⁊ lineamēta. imo etiā cōplonē nālē. ⁊ v̄tutes opatiuas ꝓprias: ⁊ ꝓpter h̄ appropīauerūt forme opatiue nāli māꝫ ꝓpriā q̄ facit ad cremētū. ⁊ attractionē. ⁊ expulſionē. ⁊ tūc ꝓpter albedinē. ⁊ eius viſcoſitatē ſꝑma viri opat̃ extēſionē. ⁊ figurā. ⁊ colorē. ſꝫ nō ꝓpter h̄ opabit̃ in ipſo oſſa. ⁊ neruos. ſꝫ forte q̄s poſſet dicere qḋ ꝓpter extēſionē opari poſſet neruos nō tñ oſſa. ⁊ ſi diceret̃: qꝛ hꝫ extēſionē. iō eēt mā neruoꝝ extēſibiliū: tūc hāc ꝓprietatē hēret muſcillago q̄ eſt extēſibilis: ⁊ flegma eſt viſcoſum: ſilr ⁊ oē ſꝑma eſſet ꝯueniēs ad opationē aīal̃. Et qḋ addidit de vaſe ſꝑmatis ignorauit de eo. niſi qꝛ in eo erat viſcoſitas: ⁊ albedo. ⁊ ꝓpter illa nō deberet facere ſꝑma: ſꝫ iſta ſint ꝯcurrētia meliora ſꝫ iſta ꝯcurrētia ꝓut ipſe determinauit nō erāt ſcḋꝫ ordinē bonū: ⁊ qḋ ipſe narrauit de arterijs. ⁊ illud eſt ꝙ ſi eſſent gnatiue ſꝑmati eēnt neceſſe vt cibarent̃ ſꝑmate. ⁊ tunc exigeret̃ ꝙ arteria oparet̃ in māꝫ ſꝑmatis ſcḋm opationē fortiorē in eis. ⁊ ſi ſcḋꝫ aliū modū oparet̃: oparet̃ ſcḋꝫ modū quo epar opat̃ meliaꝫ: ⁊ colaꝫ. ⁊ tūc vnū iſtoꝝ nō

erit nutrimētū. deinde niſi i ꝑma gnatiōe eēt ille ſanguis mēſtruꝰ mā creature: nō eēt poſtea ille ſanguis cibꝰ eiuſdē poſtꝗ̃ natus eſt. ⁊ eſt hec res ꝯueniēs ꝯ illū. Et videmus: qꝛ mēbra ꝑmo agūt in ſanguinē. ⁊ poſtea nutriunt ſe ab ea: erit igit̃ ſanguis mā illoꝝ mēbroꝝ in ꝑma gnatiōe. ſꝫ illi ſyllogiſmi quos iducit ꝑ ſe collecti ſūt ex pluribus ſilibus hopoteticis. ⁊ diuiſis quoꝝ flores colligit. ⁊ hñt ſuū refellimētū cū reſoluunt̃ in iſtū modū. ⁊ illud ē ꝙ natus aſſilat̃ vtriqꝫ parēti: ⁊ tūc oꝫ ꝙ vna cā illiꝰ aſſimilatiōis iueniat̃ in illis ꝯueniēs: qñ qñ itētio ē vna nō ē opus. vt eiꝰ cā ſit vna niſi ſcḋꝫ vnū modū. ⁊ hoc. vt ponant̃ ſue cauſe ſingulares. ⁊ ſegregate. ſꝫ adunate. Et hec ē res q̄ oꝫ ſciri ꝑ librū noſtrū i probationibꝰ. videmꝰ enīꝫ qꝛ vna res plures hꝫ cās ſicut calor: ⁊ ille cauſe nō i vna: eēntia adunant̃ niſi in caſualitate. ſꝫ forma gnatiōis ita ſe hēat ꝙ cā ſua ꝑciſa ſit nō motor. ⁊ qꝛ alr omnis filius eēt ſilis ſuis parētibꝰ ſaltē ſcḋꝫ aliquā cōpōnē: ſaltē ſcḋm medici ſigna. ⁊ iuenit̃ multotiēs forma. ⁊ nō aſſilabitur neqꝫ pr̄i neqꝫ mr̄i neqꝫ forme cōpoſite ex pr̄e ⁊ mr̄e. Si .n. q̄s voluerit extrahere cās ſingulares rei gnate iueniet aliqñ: qñ v̄tus hēbit dn̄iū ſuꝑ māꝫ. ⁊ tūc illa mā inducet ſui ſilitudinē. ⁊ aliqñ erit mā reſiſtēs: ⁊ nō inducet ſcḋm ſpēꝫ ſilitudinē niſi modicū. ⁊ ſcḋꝫ habilitatē recipientis opabit̃ v̄tus iformatiua. vt ſi fuerit multū dn̄ans ſupra māꝫ faciet ſileꝫ: ⁊ ſi modicū ſaltē iducet ſpēꝫ: ⁊ ſi mā nō fuerit recipiēs aliquo mō v̄tutē iformatiuā nō opabitur aliquo mō in eā v̄tus iformatiua: ⁊ qñ opat̃ v̄tus iformatiua: operabitur ſecundum qualitatem materie. Et qñ diminutio fuerit in mēbris extēſis. dicemus illud eē in ꝑte ſcḋm iformatiuā: ⁊ ſi fuerit ſuꝑfluitas in mēbris ꝓpter ſuū ſtupū materie. dicemꝰ qñ v̄tus ēt ſic opabit̃: ⁊ tūc cū mā q̄ ē in mñice hēbit fortitudinē in acqſitione forme. ⁊ tūc nō dabit ei forma ſcḋꝫ itētionē v̄tutis iformatiue: forma dico lineamētalis. ſꝫ ſcḋꝫ habilitatē ipſiꝰ materie ad recipiēdū. ⁊ ita opabit̃ illa v̄tꝰ in mā quouſqꝫ poterit eadē mā eē mouēs: Et fortaſſe in illo loco erit cā occulta: ꝓhibēs māꝫ recipe ſcḋꝫ exigētiā motoris niſi ſcḋꝫ habilitatē ſuā: tūc erit cā ſilitudinis. ſi erit ex ꝑte fortitudinis v̄tutis iformatiue aſſimilabit̃ pr̄i. Et ſi mā fuerit dn̄ans ſuꝑ opatorē: ex toto erit aſſimilatio mr̄i: ⁊ h̄ ē ſcḋꝫ ſpeculationē cāꝝ ſingulariū. ⁊ ſi adunauerimus iſtas cās erit aſſimilatio in creatura ſemꝑ ſcḋꝫ vicēs in eis: vt ſi forma iformatiua ꝑtinēs ad māꝫ vicēs opabit̃ māꝫ ſcḋꝫ ſuū modū in lineamētis. Et ſi illō qḋ ꝑtinet ad feminā mr̄eꝫ fuerit vicēs opatio fiet in ea ſcḋꝫ ſuū modū. Et aliqñ icipiet opator opari in mā. ⁊ nō poterit imutare ſic̃ ꝯtigit i v̄tute nutritiua qñ ipigit nutrimētū in mēbra: ⁊ nō pōt iducere aſſimilationē: ſic in morfea: ⁊ qñ iſpexerimꝰ ſingularitatē cāꝝ: nō poterimꝰ dicere ꝙ vna ſit cā cōis ad multa: ⁊ ſi aggregauerimꝰ cās erit iſta ꝑparatio ſegregata a formatiōe: ⁊ tūc forma nō accidit ꝑ iſtā habilitatē materie: nec fuit ꝑꝑ opationē ſolū: ⁊ nō erit vnū eoꝝ cā ſolū ꝑ ſe illiꝰ forme q̄ gnabit̃. ſꝫ illoꝝ adunatio iſimul: ⁊ mētiebat̃ ille q dixit ꝙ cā forme fuit aut ſꝑma aut ſanguis. Et ſyllogiſmi quos iduxit nō ſūt recte reſolubiles in figurā rectā ⁊ modū: ⁊ imꝑfecte iduxit: qñ vnꝰ ſuoꝝ ſyllogiſmoꝝ colligebat̃ a multis. Et illud ē qñ accepit i eo: ꝙ ſi filiꝰ ē ſilis ſuo pr̄i: tūc nō ē vacuū qn aſſilet̃ ſiue cā ſꝑmatis: ſiue ſanguis mēſtrui: ꝯcluſit ideo: qꝛ cā ſilitudis fuit in pr̄e ⁊ mr̄e cōis ⁊ ſyllogiſmꝰ ſcḋs: ꝙ pōamꝰ ꝯ̄nē iſtiꝰ anxioma illiꝰ: ⁊ illō qḋ cā cōis ē i pr̄e ⁊ mr̄e illiꝰ ſilitudis: ⁊ nō fuit mēſtruus ſanguis. igit̃ ſꝑma fuit: ⁊ ex ꝑdictis ē manifeſtū: qñ in iſto ſyllogiſmo diuiſiuo ē falſitas i vno ꝑmiſſoꝝ: cū .n. dixit. qꝛ cā cōis erat in pr̄e ⁊ mr̄e: dixit veꝝ ſcḋꝫ qd: qñ cā ꝯiūcta vtriuſqꝫ fecit ad formā vt ꝑdictū ē: ſꝫ cū diuiſibil

la cū cōis erit: aut mēſtruus ſanguis: aut ſpma: mētitus ē ſcḋz qḋ ꝑdeterminatū ē. ꝙ forme cā fuit opator: ⁊ nō ſolū ipe. ſꝫ ꝯiūctū cū ꝑparatiōe ⁊ habilitate mēſtrui ſanguis: ⁊ ſup rōcinati ſunt gdā idacētes ſuū ſermonē ex ouis vēti q̄ recipiūt poſt ſui cōplementū a luxuriatione galli.

Capl̄m 3ᵐ de diuerſitate ſpmatū in mulierib⁹ ⁊ viris.

Materia mulieris q̄ dr̄ ſpma nō hꝫ in ſe vtutē gñatiuā: ſed poteſtatē tm̄ vt in ea fiat gñatio: dicemuſq; q: cā i maſculinitate: aut feminitate erit drūuꝫ i cōplōne materie maſculini: aut feminini: aut in cōplone loci ꝯtinētis. ſꝫ cā in maſculinitate eſt cā ſicca in ſpmate: ⁊ illud ē: vt ipꝫ ſit calidū: ⁊ ei⁹ calor vicēs. ⁊ tūc cū ſpma fuerit calꝫ maſculus erit. ⁊ in h iuuaꝛ a calore loci: ⁊ qñ fuerit ſpma a pte teſticuli dextri erit ēt illō poti⁹: qr ſpma illi⁹ ptis ē magis coctū ⁊ magis calꝫ. Et ē pncipiū ꝓpinquū: qr ipꝫ venit p q̄dā venā q̄ ē ſub rene in quo colatur vrina ſic pceptū ē ex anothomia. Et qr ſpma nō exit ꝯtinue niſi cū ipulſiōib⁹ diuerſis. ⁊ diuiſio nō ē mirꝫ: ſi qñq; vna ps ei⁹ ſit dextra ⁊ alia ſiniſtra: ⁊ alia ps ꝓcedit trāſuerſuꝫ ⁊ alia dānificaꝛ in itinere: ⁊ pp illud pōt eē qḋ illō ſpma qḋ ē ſiniſtrū faciet feminā ſemp: qr ille locus ē frigidus: ſꝫ illud qḋ de muliere opaꝛ ad h ſcḋz ſuū ſpma: ⁊ ſuū mēſtruū ſanguineꝫ eſt ꝙ mulier qñ fuerit calā in ſua cōplone nō erit paratū ſuū ſpma ⁊ ſuus mēſtru⁹ ſanguis ad faciēdū marē: ſꝫ qñ mrix fuerit calā ⁊ nō leſa ſcḋz frigus a mā īteriori. vel ex cā extrinſeca: ⁊ iꝫ ſcḋz quoſdam opeꝛ ſpma ſcḋz q̄litatē ſolū in mā: ⁊ nō ſcḋz īmixtionē: ſi fuerit frigidius in cōplone nō erit potēs i effectu ſꝫ debile: ⁊ pp h ē vētriculus dexter habilior ad faciēdū maſculū q̄ ſiniſter: ⁊ h eſt qr magis cals ⁊ iſte cāe aliqñ ſil cōcurrūt ⁊ ſignāt effectū aliquē: ⁊ tūc ꝓcul dubio erit effect⁹ ille aut ſimplr̄ pfecte maſculus: aut ſimplr̄ pfecte femia. Et qñ ꝯcurrūt cāe ex vna pte cū cāis alteri⁹ ptis ꝯſequiꝛ ille effect⁹ illas ptes q̄ erūt fortiores. ⁊ pp h erit aliqñ in pte ſiniſtra maſculus ⁊ i pte dextra femina. Et ſignificatio ſup maſculū ē mot⁹ creature i dextra pte. ⁊ femie motus in ſiniſtra pte: ⁊ calor ⁊ frig⁹ ſūt cāe q̄ ſūt adiutorie ⁊ ꝑparatorie nō cāe iformatiue. ſic putauerūt gdā. Et dixit Ari. ꝙ poſtq̄ mulier fuerit imp̄gnata poſt. 40. dies fundiꝛ ſpma: ⁊ recipit diuiſionē: ⁊ an iſtud tpᷤ ē. q. fruſtū carnis: ⁊ tūc h ſignificat qr ipſi nō ſciūt gd itelligat Ari. p h. ⁊ verū pp h voluerit denegare qḋ ſpma ꝓfundaꝛ in mā ⁊ miſceaꝛ cū illa. Et ꝙ in mulierib⁹ ſit quoddā aſſimilatū ſpmati. Sꝫ mō nos dicamus ꝙ mā in muliere ſit ſanguis mēſtruus: ⁊ ſit in locis q̄ numerabimus poſt albū ⁊ viſcoſuꝫ: ⁊ ab aliqs locis decurrit gd ad mrīcē: ex cui⁹ curſu delectaꝛ mrix. Et curſus illi⁹ materie nō eſt ſcḋz viā in curſu ſpmatis: quia in curſu ſpmatis eſt ſcḋz calorē ⁊ vētoſuꝫ: ⁊ aliqū erit ps illi⁹ vētoſi ante exitū ſpmatis ꝓpter ſui ſubtilitatē. ⁊ reſidua ps illi⁹ exit cū ſpmate: ⁊ qñ hō comedit res in gbus abūdat vētoſuꝫ: exit ſpma forti⁹. ⁊ etiā in eo g lapariat nō multū. ⁊ ille vētus eſt ſupfluitas ſpūs in corpe. Et ſi exitus ſpmatis nō eēt igenitus a nā niſi ꝓpter dilectationē nō deberet tūc fuiſſe igenitū ſpma exire velociter. ſꝫ paulatiꝫ: ⁊ paulatiꝫ cū tarditate: qñ delectatio accidit ex curſu materie illius q̄ eſt calā ⁊ viſcoſa ſup mēbrū in quo facit q̄ſi titillationē acutā: ⁊ ſequeꝛ cōglutinatio ⁊ vnctio in eodē ex eadē mā: ⁊ tūc erit illa delectatio ſup repationē eius qḋ receſſit a ſui ꝯſiſtētia: ſꝫ ille receſſus nō idurit dolorē: ⁊ iſta delectatio eſt ſilis delectatiōi illi q̄ accidit ex raſcbatiōe aut ex vnctiōe ſup apoſtema: ſꝫ iſta delectatio eſt fortior pp fortitudinē ſuarum cāp ⁊ opationū ⁊ eoꝝ q̄ patiunꝛ ab eis. Et qñ illa humiditas q̄ exit a muliere nō gñat nō erit ſpma: qr nomē ſpmatis nō ipoñiꝛ humiditati: niſi illi q̄ exit a teſticulis: ⁊ iduꝛ dilectationē: qr aliqñ exit hūiditas q̄ etiā nō inducit delectationeꝫ ⁊ hꝫ ſilitudinē cū ſpmate: ⁊ nō diceꝛ ſpma: qr exit cū dilectatōe: niſi qr exit a teſticul' ⁊ cū ipulſiōe forti: ⁊ illud qḋ exit ſcḋz hāc viā erit potēs gñare aliud aial extra corpus a quo decidiꝛ: ⁊ tūc qñ iſte oēs drīe cadunt in diffōne ſpmatis: tūc illa humiditas q̄ eſt in mulierib⁹ nō diceꝛ recte noie ſpmatis: neq; dꝫ dici mēbrū aut ſpūs ſꝫ hūiditas ſolū: ⁊ gña humiditatū ſūt q̄ttuor humores: ⁊ poſt illa eſt humiditas q̄ in mulierib⁹ eſt: q̄ nō eſt aliqd iſtoꝝ: ſꝫ eſt ſupfluitas illa ſanguinis: aut eſt de nā ſanguinis: aut eſt ſanguis ꝯmutat⁹. ⁊ eſt ꝯſuetudo ꝙ oīs ſanguis ꝯmutatus exīs in mrīce vocaꝛ mēſtruū quocūq; modo ſit mutatū in q̄litate. ⁊ illud qḋ dr̄ ſpma mulieris ſcḋm hūc modū erit ſanguis. ⁊ ſi dicaꝛ ſpma illud erit equocū in noie. Et ad ſignificādū forte daꝛ hoc nomē. vt diſtinguaꝛ iſtud qḋ dr̄ ſpma a reſiduo ſanguine mēſtruo. g nō venit ad tātā maturationē. ⁊ res eſt de reb⁹ ſcitis. ꝙ iſte humiditates magis mereñꝛ iuuare in creatura q̄ aliud de ſanguine mēſtruo. ⁊ tūc ſi nō eēt illud nō hrēt mulier delectationē in ſomno in ei⁹ curſu magis q̄ in curſu mēſtrui ſanguinis puri. Et cū fuerit in iſto iuuamētū ad creaturā: nō erit in eo iuuamētū: niſi ſcḋz viā: vt ſit opans: aut mā aut vtrūq;: ⁊ tūc in eo erit vtus formatiua ⁊ mā ſicut in ſeminibus: ſꝫ qñ in aliquo fuerit vtus actiua occurrēs virtuti paſſiue ex illo occurſu dꝫ fieri aliqd: ſi vna virtus fuerit debilis erit operatio debilis. ſed quando nihil operatur non eſt in ea aliquid vigoris. Et tunc quando vir ⁊ mulier coeunt ⁊ complet citius mulier ſuum ſperma q̄ vir. tūc illud ſpma itrās in mrīcē ſi eēt forte deberet opari fortiter. ſi debile debiliter. ⁊ qr nūq̄ ſuētū fuit illud in muliere nō hꝫ illud vtutē gñatiuā qḋ reſcindeꝛ a muliere. Et ſi forte in ſpmate mulieꝝ eēt vtus gñatiua illa virtus gñatiua iuuareꝛ a ſpmate viri: vt ſit in effectu: ⁊ tunc ponamus qḋ vtus gñatiua ſit in ſpmate mulieꝝ ⁊ nō ſit in effectu illa vtus: niſi p iuuamētū ſpmatis viri: ⁊ ſic illa vtus pauca: lꝫ ēt forte iſtud ſit valde remotū. Et qḋ in illo ſpmate ſpūs ſit. lꝫ difficile ſit iſtud dicere niſi forte dicaꝛ. qḋ ille ſpūs ſit in potentia: ⁊ ducaꝛ in effectū p ſpma viri: ⁊ de iſtis eſt melius vt dicaꝛ qḋ in illo ſpmate nō ſit vtraq; vtus. ſꝫ vt⁹ formās. ⁊ nō ꝓpter h vetaꝛ dicere gn in ſpmate viri ſit vtus extēſiua ⁊ lineamētis vt lineamēteꝛ in ſe ⁊ ꝓfundeꝛ itra mulieris māꝫ ſuuās ad lineamētationē ipſoꝝ. ⁊ nō eque cōponit mēbrū aliqḋ nec ē mā alicuius mēbri: ⁊ poſtq̄ coagulatio creature ē ex iſto duplici ſpmate neceſſariū ē vt decurrēs ſanguis mēſtru⁹ aſſimileꝛ iſti coagulatiōi. ⁊ ꝓpter h ꝯmutaꝛ ab eis in ſilitudine ſpmatis: vt aptū ſit trāſire in nutrimētū. Sꝫ ille ſanguis tūc nō decurrit ſcḋz viā decurſus añ impgnationē: qr tūc decurrebat ſcḋz tpᷤ iā determinatū: mō aūt cōtinue paulatiꝫ. qr mrix attrahit ipꝫ: ⁊ ſicut nutrimētuꝫ in nobis p̄mo fit ſanguis. ⁊ poſtea dealbaꝛ: ⁊ poſt ꝑparatur vt trāſeat i mēbrū ſic mēſtruus ſanguis cū decurrerit tēpore imp̄gnatiōis ad mrīcē recipit decoctioneꝫ quouſq; aſſimileꝛ ſpmati mulieꝝ: ⁊ poſt trāſit in mēbꝝ. Et iſtud ſignificat ꝙ ſpma ſit ſupfluitas ſanguinis q̄rto digeſti: ⁊ ꝓpe coagulandi in mēbra. Et maſculinole comitaꝛ virtus formās cū vtute ēt nutritiua q̄ ꝯiūgiꝛ cum ea ex mā feminaꝝ ſcḋz modū quo nutriꝛ ex ea corp⁹: ⁊ femiale ē eque diſtās illi. ⁊ iſta adoptatio diuidit ſe magis ꝓpe mēbris. ⁊ non erit ex ſupfluitatibus q̄s nā antiquus ipulit ⁊ adaptauit in iuuamētū corpis: ⁊ aduēctus pp vtutē in illa eſt ſignū vtutis q̄ ꝑceſſit: ſꝫ vtus iformatiua ⁊ gñatiua cōpleꝛ in teſticulis: ⁊ ibi trāſit iſta ſupfluitas in ſpma maſculinale iformās: ⁊ tūc erit vis iformatiua completa in

ipſo a teſticulis. Et vtus nutritiua in ſpmate maſculi forte venit ex pte extremitatū in ſocietate ſpūs nutritiui decurrētis in ſpmate: q fuit cā i mutatiōe ſanguinis ad ipſuʒ qđ diminuebaī a mēbro: ⁊ qꝛ ille ſanguis alterabatur ad cōplonē illi⁹ mēbri alteratiōe q̄cūq;: ⁊ accepit ſuas vtutes nāles. ſʒ nōdū cōpletas. ⁊ nō eſt opus vt abnegemus iſtas ipulſiōes ad teſticulū: ipulſiōes dico ſupfluitatū: ⁊ tūc nō eſt abnegatū: qꝛ teſticulus attrahat ab oī pte ſui corpis ad ſeipſ: ſicut nō eſt negatū: q̄ q̄dā mēbra attrahāt humiditates ab alijs. ⁊ q̄ medicina attrahit a partibus corpis: ⁊ medicine: ſʒ ſit extranea a corpe: eius tñ attractio eſt attractio multa ꝑ ſupfluitatū. ſʒ in ſemine mā ē debilior q̄ poſſit cōcomitari ab aliq̄ vi. ſʒ magis comitaī adaptamētū ⁊ rectificationē quā ꝑſtitit ei ſua vis: ⁊ ſi cōitareī aliq̄ vis eſſet illud qđ dixi ante. Sʒ qñ illa mā iplebaī a membris ad teſticulis poſtq̄ fuerit digeſta: ibi augmētabiī vis iformatiua ab illo. Et erit nutritiua obediēs iformatiue. aut comitās ipſaʒ. ⁊ tūc vbicūq; fuerit cōcomitabiī ipm ſperma: ⁊ tūc erit ibi aſſimilatio cōpleta: ⁊ vtus iformatiua q̄ eſt in ſpmate: aut erit ſignū vtutis iformatiue: q̄ eſt in illo idiuiduo. ⁊ mutabit tūc ad operādū ſile illi. a quo venit. qđ eſt ab illo remotū ſicut eſſet ſigillū vtutis nutritiue. ⁊ ab extremitatib⁹ ad hoc. ⁊ tūc h eſt digni⁹: ⁊ adiūgunī in vnū: ⁊ gñaī ex eis natus. ſʒ mora vni⁹ nō eſt cā in igroſſatiōe tñ licet iuoluaī iter eius iformationē: ⁊ ſcđʒ ſua mora nō ē in ſui iformatiōe. ⁊ ſua q̄ntitas eſt minor q̄ ſufficiat in gñatiōe ei⁹ qđ gñaī ex ſanguine mēſtruo: q̄ alterabiī ad nāʒ pncipij illoꝝ: ⁊ erit illa q̄ntitas minor portio: ⁊ nō ē remotū qꝛ illō qđ ē forti⁹ ex eis erit mā ſpūs ⁊ debili⁹ feminale mā mēbroꝝ.

¶ Capitulum 4m de membris conſimilibus.

DE duobus ſpmatibus poſtq̄ fuerint adunata ſpermata maris ⁊ femine rotūdabiī totū ſup ſe cū vtute ꝓpa circūdās ſuā eſſentiā ⁊ mrix mouet ſe vt coopiat ipſ. Et q̄dā dixit: q̄ mrix ābulat ad coopiendū paulatim: ⁊ fit textura ex mā ſpmatis femine q̄ ꝯtinuat ipm cū extremitatib⁹ mricis iterioꝛib⁹: ſʒ vꝛ q̄ motio mricis ad coopiendū ſupra ſit feſtina. Sʒ coopimētū illud cōpleī ꝑ expanſionē ei⁹ qđ ꝯtineī ex laterib⁹ mricis. ⁊ hoc ꝓpter nutrimētū qđ recipit. ⁊ tūc magis matrix opit ſpma: ⁊ coopit: ⁊ eſt via ſpmatis. vt iſpiſſeī ꝑ calorē: ⁊ oʒ vt creeī iteꝝ ſpma: ⁊ ex mā q̄ iſpiſſabiī ꝑ calorē ⁊ qđ itēdiī ꝑ ipm ⁊ aīal. Et ꝯſtrictio ſuaꝝ ptiū: ⁊ illō coopimētū eſt cā retētiōis mēſtruoꝝ: vt nutriaī ide creatura. ⁊ ꝯſtringit ſe mrix in iſto coopimēto ⁊ deſiccaī ⁊ intēdit ſugere. Et appetit ipregnata res ꝯrias. ⁊ appetit ſtulta ⁊ ꝯria: ⁊ h ꝓpter retētionē mēſtruoꝝ: ⁊ illa retētio permutat colorē oculoꝝ mulieris. Et reducit colorē venaꝝ q̄ ſunt in lingua ad virorē. Et iducit dolorē pectinis ꝓp ꝯſtrictionē orificij mricis: ⁊ iſta ꝯtingūt in pncipio impregnatiōis: ⁊ fortaſſe retardabiī iſta opatio ꝑ decem dies: ⁊ augmētabiī nauſea cū iceperint capilli creſcere. Et pmū qđ gñaī eſt tela q̄ circūdat: ſicut circūdat in ouo vt ſit retinēs: ⁊ cuſtodia ptiū ſpmatis ne ſpargaī ⁊ claudaī calor nālis in ea: deinde mā tēdit ad augmētū ⁊ extēſionē. Sʒ pmū qđ gñaī in ea eſt ſuba ſpūs q eſt fundamētū vtutū aīaliū. Tūc ḡ eſt neceſſariū qđ pmo gñeī id in quo duo fuerint aggregata neceſſitas ⁊ leuitas. ⁊ gñatio ſpūs eſt leuior gñatiōe mēbri: ⁊ neceſſitas eſt vt creſcat ſpūs ſcđʒ oēʒ ptē. vt veniat vis ⁊ vigor. ⁊ iſta neceſſitas ē maior neceſſitate gñatiōis mēbroꝝ. dico cōpletoꝝ. Et qꝛ radix huius ſpūs eſt illud qđ cecidit in mricē iuolutū cū ſpmate: tūc nō eſt remotū: qꝛ ſpma ſcđʒ ſe totū ſit loc⁹ pm⁹ ſpūs vel q̄ ſit in eo locus ꝓp ſpūʒ. in quo ſpūs ipſe adunaī: ⁊ ab eo poſtea diuidaī. Et ipoſſibile eſt q̄ nā nō fuerit ſollicita circa iſtū ſpūʒ: ⁊ q̄ ponat ipm vt creſcat: ⁊ nō in locū certū: ⁊ vt habeat motū nō a loco certo. Sʒ opus ē vt in pmis cognoſcaī ſingulare ⁊ diuiſuʒ ꝑ ſe: ⁊ aduneī per ſe: ⁊ q̄ cognoſcaī ſuba ⁊ determineī q̄dā penetratio ab ipſo ſpū: ⁊ q̄ iſte ſpūs hēat fundamētū a quo moueī ad ptes diuerſas: ⁊ illa ps ſpmatis q̄ ſic erit fundamētū: erit ps diuiſa bene ⁊ maturata. ⁊ erit cor: ḡ oʒ vt pmū qđ gñatur ſit vas ſpūs: ⁊ in pma creatura erit iſenſibile. deinde faciet ſpūs ille ꝑforationē corā orificijs venaꝝ. Et poſtq̄ fuerint ille ꝑforatiōes ſenſibiles diceī vene. ⁊ operator eaꝝ erit motus h⁹ ſpūs. ⁊ tūc pncipiū eaꝝ erit cor. Et erit clauſura vtutis iformatiue: i eo i quo claudiī ille ſpūs. ⁊ aſſilaī ſpūs vēto: ⁊ accidit q̄ in illa mā appebit inflatio ampulloſa: ⁊ illa mā creſcit ꝑ illud vētoſuʒ: ⁊ deinde illa ſuba ſpūalis q̄ nutriī ⁊ corroboraī in illa mā faciet ꝑforationē de illa mā: ⁊ nō ſcđm q̄ putauerūt phyſici: q̄ qꝛ mā erat res humida: ⁊ in humido oī agēs ē calor: tunc ḡ nō pōt eē. qꝛ in illa mā ex illo calore fiat vētus: ⁊ ille vētus itēdit exitū: ⁊ vſus altū: verſus igiī altū ꝑforabitur in manifeſto materie: ⁊ iuuamētū illius ꝑforatiōis eſt. vt itreī vētus ⁊ attrahaī ꝑ ipm foramē: ſʒ nō eſt ita res: neq; eſt ille ſpūs vētoſus ſupfluitas materie: ſʒ poti⁹ res cuius retētio itēdiī a nā: ⁊ moueī ille ſpūs ſcđʒ ptē quā appetit aīa: ⁊ niſi pecten eēt ꝯiūctū melius a ſupiori ad mricē nō eēt motus illi⁹ ſpūs in mricē in ptē quā exigeret aīa. ſed ad aliā ptē. Et qñ gñaī ille vētus ſpiritalis extēdit mām ſcđm ei⁹ dimēſiōes: ⁊ iducit dimēſiōes in pellicula obuoluēte foramē eq̄diſtās foraminibus venaꝝ q̄ ſunt in mricē: q̄ vene aperiūī tpe mēſtruoꝝ. ⁊ oēs illi meat⁹ aduniī in vnū meatū ꝓpenetrātē in ꝓfundū materie formate: ⁊ iſte meatus in ꝓfundū itroducit ſanguinē ⁊ aiaʒ: ſanguinē in duabus venis: aut vna: ⁊ aiaʒ in duabus: ⁊ qñ creatur hō meatus ſugit mā formata ſubaʒ nutrimēti ab orificijs illaꝝ venaꝝ. ⁊ penetrat ꝑ ſifac ſanguis ꝑ alteraī cito in ſubaʒ ſileʒ ſpmatis ⁊ fiunt linee hñtes initia ſanguinea: qm̄ ſanguis trāſit i eis: ⁊ illaꝝ media q̄ſi ſanioſa: qm̄ imutanī in ſiliudinē materie ſpmatice: ⁊ pma mā ē cor: ⁊ nō ſtuduit accipe illā māʒ poſtq̄ mā fuit alterata ibi: ⁊ iſtud nō fit in oībus ſcđʒ eq̄le tps. deinde in illa mā natat ſanguineuʒ: ⁊ manifeſtaī in illa quouſq; appareat q̄ſi res coagulata. Et pncipiū cremēti illius fruſtuli erit in ſuo iteriori: ⁊ ꝓcedit iſta natatio ꝯtinue ſcđʒ imixtionē ptium ptis carnoſe: ⁊ coagulatōis quouſq; ꝑueniaī i mā illa ad cōplemētū. Et h in tpibus diuerſis: ⁊ poſtq̄ illud carnoſuʒ coagulatū venit ad cōplemētū coagulationis: accipit poſt illa mā nutrimētū ꝑ obliquū: ⁊ deinde groſſius de ſanguine diuidiī ad vnū pncipiū: ⁊ ſubtilius ad aliud pncipiū ſcđʒ eūdē modū. Et pncipiū ad qđ iſta duo ꝓcedūt erit calm multū: ⁊ ſubtilius iſtoꝝ nutrit rē diuiſam ad h. vt ſit cor. Et eſt illud qđ fuit arca ad aggregationē totius ſpūs in ſe in pncipiū vnū: ⁊ in groſſiori opaī vtus informatiua que claudebaī in eo in quo claudebaī ſpūs. Et poſtq̄ fuerit ſpūs delator aīe ⁊ aīa eſt vna. ⁊ tūc erit epar q̄ſi ex ſupfluitate nutrimēti cordis: ⁊ tūc erit cor pncipiū gñationis epatis: ſʒ actiuū erit cor cū ſua vtute: ſed mālis ps erit ſanguis groſſior imixtus cū mēſtruo. Sʒ medulla eſt oīmoda res ad quā venit ſpūs: ⁊ adhuc claudiī in ea ⁊ creat ibi ſuā ſubāʒ: ſʒ nō eſt opus in ſua gñatione ſanguine ſubtili ⁊ bono iquātū ſanguine. ſed iecore q̄ſi eſſet flegma. ⁊ tūc gñabiī ad cōplemētuʒ. Et qꝛ cor ⁊ medulla ⁊ epar ſunt res idigētes certo ſitu: tūc creator poſuit illa in loco cōpetēti put fuit neceſſariū: cuʒ motu ſpūs in eis: ⁊ q̄ exitus ſpūs eēt a vaſe cōpetēti ſibi. Et ſpūs vitalis ⁊ aīalis ⁊ nālis: nō ſunt ſegregati in ſpmate: qꝛ ſpma fuerit

omyomeron ⁊ ſimile in ſuis partibus: ⁊ nõ eſt motus diuidẽdi ſpũs in corpe ↄſimili magis ad vnũ punctũ q̃ ad aliũ: vſquequo ſit poſſibile ꝙ dicaᷓ: ꝙ ſpũs ꝑ ſe moueant ſe: ſpũales ad vnã ptẽ: nãles ad aliã: ⁊ aiales ad aliã: ⁊ virtus iformatiua nõ moueᷓ ad ptes niſi certas: qm̃ virtus opaᷓ opatiõe pma in ſpũ: vt diuidatur poſtq̃ fuerit in ſe adunatus. Et opaᷓ opatiõe ſcda in mẽbris: cũ iuuamẽto ſpũs q̃ſi medio. eo ꝙ mouet ſpũs ad illa mẽbra. Et iſta cognitio nõ hᷓ de hac ṽtute niſi p effectũ: ⁊ tũc iſta cognitio nõ erit añ motũ ſpũs a pncipio. ſꝫ poſt: ⁊ nr̃ ſermo eſt nõ erit ante motũ ſpũs a pncipio: ſꝫ poſt. Et nr̃ ſermo eſt in eo: qd̃ eſt de cognitiõe eius: qd̃ eſt ante motũ ſpũs ad ipſꝫ: ⁊ tũc neceſſariuꝫ eſt vt ſit pmo totius ſpũs ad vnũ locuꝫ a quo cognoſcaᷓ ſuus motus ad oẽꝫ ptẽ: vt ſit motus aie pmo ad circũferentiã ad cẽtrũ: ⁊ poſt de cẽtro ad oẽꝫ partẽ: dextrorſuꝫ ſiniſtrorſuꝫ ante retro ſurſuꝫ deorſuꝫ: ⁊ virtus ſenſitiua moueᷓ in ſurſum: ⁊ virtus nutritiua in aliã ptẽ: ⁊ forti⁹ latus eſt dextrũ. ⁊ tũc pp hoc põiᷓ in eo mẽbruꝫ in quo nõ ſuit ṽtus: vt neqꝫ aſcẽderet faceret ipſuꝫ neqꝫ deſcendere: ſicut dicemus poſt. Et ppter hoc ↄtigit ꝙ poſtq̃ fuerit mã in medio habebit motũ ad oẽꝫ partẽ: ſicut ↄtingit in megacaſmo: ⁊ tũc cognoſcunt ſpũs ſuos motus: ⁊ opanᷓ vaſa cũ qbus nutriũt: ⁊ in qbus differũt. Et inueniunt intus oia mẽbra ↄiuncta cor ⁊ epar: ⁊ medulla. Et epar eſt maius oibus mẽbris: q2 illa hora neceſſariũ eſt maiuꝫ mẽbro diſcretiuo ſanguinis: ⁊ medulla eſt tunc minus oibus mẽbris: q2 tunc nõ idiget multũ ſenſu ⁊ motu: ⁊ tunc fit caput incremẽto magnuꝫ: qm̃ neceſſariuꝫ eſt vt ex eo poſt naſcanᷓ multa. Et ſtultũ eſt dicere ꝙ res eſt: q2 hoc exiuit ab illo: vel illud ab iſto: quia iſta loca in qbus ↄtineᷓ ſpũs pmo creabanᷓ ↄtinẽtia ſe: ⁊ erãt poſtea q̃ſi foramina: ⁊ illa foramina facta ſunt ꝑ motũ ſpũs. Et locus in quo adunaᷓ ſpũs eſt vnus: ⁊ poſt vadit ad diuerſa loca q̃ ſunt pncipalia. ⁊ ad aliqd̃ pncipium vadit vnus ſpũs. ⁊ ad aliqd̃ vadunt duo. Et duo ſpũs iſti inueniunᷓ in ſpmate: q2 nõ ſolũ venit ad ipm̃ vnus ſpũs. imo a corde vnus ⁊ ab epate vnus: ⁊ a medulla vn⁹. ⁊ nõ eſt opus: vt tunc veniat a corde ſpũs aialis ad epar: ⁊ poſtea fiat ibi ſpũs nãlis: ⁊ iterꝫ reuertaᷓ ad cor. ſed a corde vadit ſpũs q eſt nãlis: ⁊ informatiuus ⁊ nutritiuus: ⁊ l cor de remanet de iſto ſpũ ſibi ſufficiẽs: q2 niſi ab iſto pncipio nominato pcederet formatiuũ ad epar nãlr formeᷓ epar: ⁊ poſtq̃ res eſt ita: tũc virtus iformatiua cognoſcit ſibi ſpũꝫ de illo ſpũ q fundaᷓ in corde: ⁊ illos ſpũs tranſmittit cor ad foramina poſtq̃ venerint ad cõplementũ: fiũt vene qdã pulſatiles ⁊ qdã nõ pulſatiles: ita fuerit paria neruoꝝ pcedẽtia a medulla: ⁊ poſtq̃ iſta vaſa fuerint pua ⁊ ppiqua videnᷓ quaſi foramina: ⁊ poſtq̃ fuerit elõgata viir q̃ſi cãne: ⁊ poſtq̃ iſte cãne fuerint diuiſe nõ eſt remotũ: qn vna accipiat nutrimẽtũ iuũ a corde ⁊ reliquũ ab alio mẽbro: ſicut locus ꝑ quẽ trãſit ſpũs aialis a corde ad medullã qñ diuidiᷓ vnũ ab altero. ⁊ aliud foramẽ in quo trãſit ſpũs ſenſus a corde ad medullã: niſi poſtq̃ cor ⁊ medulla diſcreta fuerint: ⁊ anteq̃ facta eẽnt iſta duo foramina: põt dici ꝙ vtrũlibet eoꝝ eſſet factum ab altero: ⁊ nõ vitabiᷓ. ſed oino primuꝫ foramen hꝫ ortũ a corde. ⁊ nõ eſt remotum ſicut diximus iam ꝙ veniat virtus ab vno membro. ⁊ recipiens ipſum veniat ab illo mẽbro: ⁊ illud tñ non hꝫ firmitatem. Et qd̃ ſupra hoc dixerunt in anothomia non eſt firmũ ſicut diximus. Et poſtq̃ facta fuerint iſta membra ea ſequuntur alia: ſicut ſperma ⁊ nuca medullam. ⁊ in ea texuntur nerui ⁊ diſcernunt oſſa ſuam materiam. ⁊ quodlibet ceterorum membrorum ſuaꝫ materiam.

¶ Capitulũ 5ᵐ de tranſmutatione ſpermatis.

E T eſt primus modus qd̃ ſperma fit in pncipio. q. butirꝫ: ⁊ eſt illud ex intentiõe informãtis: ⁊ ſcd̃s modus eſt q aſſimilaᷓ interius q̃ſi gutta ſanguinis: ⁊ tertius modus q imitaᷓ ſpma q̃ſi ſanguis coagulatus. ⁊ tũc ſpma fit q̃ſi cor ⁊ pncipalia membra. ⁊ ſua vaſa. Et poſt fiunt extremitates. ſ. pedes ⁊ manus: ⁊ in oĩ mutatiõe eſt res qdam hypoſtaſis. ⁊ poſt hoc totũ eſt differẽtia iter mares ⁊ feminas: q2 femina cõpleᷓ tardius. Et experimẽtatores etiã in hoc diuerſanᷓ. ⁊ illud qd̃ magis erit poſt. 6. dies apparet ibi ſpumoſum. ⁊ poſt hec in termino trium dieꝝ. ſ. poſt nouẽ dies fiunt gutte rubee ⁊ fila rubea: ⁊ aliqñ anterioranᷓ. ⁊ aliqñ poſterioranᷓ ꝑ vnũ diẽ: ⁊ poſt. 6. dies alios ab iſtis. ſ. poſt qndecim dies alios ab iſtis apparet totũ q̃ſi ſanguis coagulatus. ſꝫ aliqñ anterioraᷓ ꝑ duos dies. ⁊ aliqñ tardaᷓ. Et poſt duodecim dies poſt illos apparet caro ⁊ cognoſcunᷓ tria mẽbra. Et extẽdiᷓ qdã portio a q̃ pcedit nucha: ⁊ h̃ aliqñ anterioraᷓ poſt duos dies ⁊ tardatur. ⁊ adhuc poſt nouẽ dies diuidiᷓ caput a ſpatulis: ⁊ extremitas lateꝝ. ⁊ vẽter cognoſciᷓ ꝑ ſenſum: in aliqbus abſcondiᷓ quouſqꝫ ſentiᷓ poſt in termino q̃ttuor dieꝝ hoc eſt cõplemẽtum 40. dieꝝ. Et aliqñ poſterioraᷓ iſta res vſqꝫ ad q̃draginta dies. ⁊ minus in hoc ſunt. 30. vel. 35. Et dixit Ari. in pma doctrina: ꝙ aborſus poſt. 40. dies qñ fundebaᷓ ſup ipm̃ tela ⁊ poſuerunt ipm̃ in aqua frigida apparebat creatura parua: ⁊ extremitates eius cognite. Et maſculus eſt magis feſtinus ad hoc q̃ femina: ⁊ vr̃ minimũ tp̃s in formatione maſculi. 30. dies ſed terminatio maris ⁊ femine ſecundũ hunc moduꝫ indicaᷓ a qbuſdã medicis: ⁊ prima opatio in formatiõe eſt ꝑ calorẽ nãlẽ ⁊ eius aggregationẽ. ⁊ fiunt poſt foramina ⁊ exiture. ⁊ poſt incipit nutritiua operi: ⁊ qdã putãt ꝙ fetus tũc inſpiret ꝑ os. ſꝫ inſpirat inſpiratione: vt multũ poſtq̃ fuerit cõpletus in matrice: ⁊ ſup h̃ nõ eſt ſignificatio aliqua. ⁊ dixit qdã ꝙ poſtq̃ natus fuerit duplus ad ſe iã iformeᷓ: q2 tunc moueᷓ: duplus dico ſcd̃m tp̃s: ⁊ poſtq̃ cõpleuit triplũ tp̃s ad ſuum motuꝫ parieᷓ: ⁊ hac incipit a tp̃e motus creature. Et iam dixerunt ꝙ tp̃s rectuꝫ eſt. 32. vel. 35. dieꝝ. ⁊ tunc mouebiᷓ poſt. 70. dies. ⁊ poſt. 200. ⁊ 10. dies parieᷓ. ſ. poſt ſeptẽ mẽſes. ⁊ tunc qñ fuerit maius quã. 45. dies erit mot⁹ poſt nonaginta dies. ⁊ parieᷓ poſt ducẽtos ⁊. 70. dies. ſ. nouẽ mẽſes. ⁊ illud eſt res que nõ eſt firma ex toto. Et ſcias qd̃ ſanguis mẽſtruus diuidet ſe in ipregnata ſcd̃ꝫ tres ptes: ſcilicet in cibũ potũ. ⁊ in lac: ⁊ illa ps aſcendit ad mamillas: ⁊ tertia eſt ſupfluitas q̃ qeſcit intus vſqꝫ ad tp̃s partus ⁊ exciᷓ. Et natus circundaᷓ a tribus mẽbranis. ſ. ſecũdina. ⁊ eſt mẽbrana q̃ circuit totuꝫ: ⁊ texunᷓ in ea vene: quaꝝ vene pulſatiles veniũt ad locuꝫ nõ ramificatuꝫ: ⁊ nõ pulſatiles terminanᷓ ad vnã venã circũuolutaꝫ: ⁊ ad illã deſcẽdit vrina creature: ⁊ ẽ mẽbrana alia q̃ dr̃ aſchã. ⁊ illud eſt in quo adunaᷓ ſudor. ⁊ tunc ppinquius creature eſt mẽbrana tertia: ⁊ eſt ſubtilior. ⁊ hoc q2 in ea adunatur humiditas ſubtilis q̃ fluit a creatura. ⁊ in tota illa humiditate eſt iuuamẽ. ⁊ hoc vt melius exalteteᷓ puer ſup illã humiditatẽ ⁊ facilius. ⁊ nõ grauetᷓ ſup matricẽ. ⁊ eſt in eo iuuamentuꝫ. vt ꝑ ipſum elõgeᷓ a ſupficie matricis: qm̃ mẽbrana dura iducit dolorẽ cũ ſuo tactu. ſicut lediᷓ cicatrix vulneris cuꝫ res eſt recẽs. Sed mẽbrana q̃ ẽ extra iſtã ⁊ eſt circumuoluta nominata. ⁊ trãſit ad iſtaꝫ per meatũ quẽdã vrine creature ab eius vmbilico: ⁊ nõ exiret: ⁊ hoc q2 meatus ventri eſt anguſtus: ⁊ circundaᷓ ille ꝑ muſculum q iuuat ad eiectionẽ voluntariã: ⁊ iſte ꝑ quẽ exit vrina eſt directus ⁊ amplus: ⁊ poſuerunt vrine receptaculuꝫ ppriuꝫ: q2 ſi ↄiungereᷓ cũ corpe nõ poſſet ipſaꝫ

pati corpus ꝓpter eius acumẽ: ⁊ hoc eſt manifeſtũ ⁊ differẽtia īter vrinã ⁊ humiditatẽ q̃ ẽ ſudor ẽ in odore ⁊ in intẽſione coloris. Et ſi obuiaret̃ ei cũ ſecundina corrũperet̃. forte illud qḋ cõprehendunt̃ venis. hec ſecũdina cõponit̃ ex duabus telis ſubtilibus: ⁊ īter illas ↄtexunt̃ vene: ⁊ vtrũq; genus eaꝝ terminat̃ ad duas venas exeundo. ſ. arterias ⁊ nõ pulſatiles. ſꝫ due vene q̃ nõ ſunt arterie poſtq̃ intrauerint adunabunt̃ iter ſe anteq̃ᷓ veniant ad epar: ⁊ fient vna vena vt ſit magis ſaluũ ↄtentũ in ea: ⁊ ꝑtrãſit vſq; ad gibũ epatis: vt nõ faciat anguſtiã vis expulſiua colere. Et certũ eſt ꝙ iſta vena naſcit̃ ab epate ⁊ vadit ꝑ vmblicũ: ⁊ deinde ad ſecũdinã: ⁊ ſpargit ſe ⁊ facit ſe duas venas: ⁊ ille due vene ſpargũt ſe a ſecũdina ad orificia venaꝝ q̃ ſunt in mr̃ice. Et iſtis venis ↄtingũt due res: ſcilicet qḋ in locis in q̇bus ↄiũgunt̃ cũ orificijs graciliantur q̃ſi eſſent extremitates ramoꝝ. ⁊ adhuc efficiunt̃ rubee p̃mo inde: ⁊ tũc opinat̃ qḋ inde naſcant̃. ſꝫ rubedo q̃ eſt in eis: eſt ꝓpter ſanguinẽ quẽ accipiũt ab eo loco: ⁊ tũc ſi tu iſpicies applicationẽ foraminis putabis: q2 radix illaꝝ erit ab epate: ⁊ ſi tu reſpicias ruborẽ illaꝝ venaꝝ: dices illas naſci a ſecũdina: ſꝫ inſpectio p̃ma eſt foramina ⁊ meatus. Sꝫ alterat̃iões ſunt cõplete ſuꝑficiebus q̃ circũdant foramina. Et ita: ꝙ ille arterie due ↄiũgunt̃ cũ duabus arterijs: ⁊ ſi acceperis p̃ncipiũ a ſecũdina īuenies eas ꝑtrãſeuntes ab vmblico vſq; ad arteriã magnã: q̃ eſt ſuꝑ coſtas ⁊ ſuꝑ veſicã poſitas: qm̃ veſica eſt mẽbrũ magis ꝓpinquũ cui ambe poterũt ſe approximare. ⁊ ſunt ligate cũ veſica ꝑ mẽbranas ꝓpter ſaluamẽtũ: ⁊ ꝓpter hoc trãſeunt in arteriã durabilẽ q̃ nõ diuidit̃ in aĩali oĩbus diebus vite ſue. ⁊ hoc eſt qḋ apparet in rõnibus medicoꝝ. Sꝫ certitudo eſt qḋ duo rami naſcunt̃ certe ab arteria: ⁊ dĩt phyſici ꝙ nõ eſt bonũ: ꝙ iſte due vene adunent̃: ⁊ ꝙ tẽdãt ſe ad cor: ꝓpter lõgitudinẽ itineris ⁊ ꝓpter obuiationẽ diuidentiũ: ⁊ q2 eſt ꝓpe ſuũ iter: ⁊ ↄtinuatio cum eis non fuerit opus ꝙ adunarent̃. Et dĩt adhuc ꝙ arteria ⁊ vena nõ pulſatilis q̃ trãſeunt a corde ad pulmonẽ. q2 nõ hñt ꝑfectũ magnũ in illa hora ad īſpirationẽ: mutauerũt ſuũ ꝑfectũ ad v̾tutẽ cibalẽ ⁊ nutrimẽtalẽ: ⁊ tũc poſuerũt in ambobus vnũ meatũ vt trãſeat nutrimentũ ꝑ eũ. Et pulmo in p̃mis eſt rubeus qm̃ nõ reſpirat. ſed cibat ſe cuꝫ ſanguine rubeo ſubtili ⁊ dealbat̃ cũ imixtiõe aeris dealbãtis: ⁊ dĩt phyſici ꝙ mẽbrana īuoluta in ſe g̃ńat̃ ex ſꝑmate mulieꝝ. ⁊ eſt iſtud res parua ⁊ multominus ſꝑmate maſculi: ⁊ tũc nõ eẽt ↄueniẽs vt eẽt amplũ. ⁊ tunc facta eſt lõga vt ↄtinuaret creaturã in īferiori mr̃icis. ⁊ eſt anguſta ad capiẽdũ humiditates. ⁊ tũc fuit neceſſariũ vt eſſet paratus locus amplus ad capiẽdũ ſudores. Et ꝙ creatura qm̃ magis feſtinat in ſuo corde cõplo maſculina: ſparget̃ illa cõplo in oĩbus mẽbris: ⁊ tunc in maſculino fiet aſſimilatio ad p̃rẽ: ⁊ fortaſſe cũ maſculinitatis nõ erit cõplo p̃ris. ſed ex aliq̃uo mõ ex mr̃ice vel cõplexione mr̃is vel aliquo accidẽte ſꝑmati extraneo. ⁊ tũc ꝓpter hoc nõ eſt opus ꝙ qm̃ eſt maſculus: ⁊ in hoc aſſimilat̃ p̃ri: qḋ ꝓpter hoc in oĩ aſſimilet̃ p̃ri: ⁊ fortaſſe aſſimilabit̃ mr̃i. ⁊ aſſimilatio induiudualis ſeq̇t̃ figurã ⁊ aſſimilatio: in maſculinitate nõ ſequit̃ figurã. ſꝫ cõplonẽ ⁊ fortaſſe accidit ſoli cordi cõplo ſilis cõplõni p̃ris: ⁊ illa

C fluit ad mẽbra. Sꝫ adaptatio mẽbroꝝ extremoꝝ ad figurã erit fortaſſe magis declinans ad partẽ mr̃is. ⁊ forte poterit vis iformatiua mutare ſꝑma ⁊ ſuã figurationem trãſmutare ad partẽ p̃ris: ſed reddit̃ ſegnis ex parte complexiõis: vt faciat ſile illi in cõplõne. Et cũ geminoꝝ: eſt multitudo ſꝑmatis: quouſq; fundat̃ in aliã partẽ vſq; ad interius orificiũ mr̃icis: quouſq; ipleat in circuitu. Et fortaſſe illud accidit in diuerſo ipulſu ſꝑmatis a vẽto ⁊ ſcḋꝫ remiſſionẽ ſecundi ipulſus: ⁊ hoc qm̃ ↄiungет̃ cũ eis diuerſus motus mr̃icis in attractiõe: q2 mr̃ici in ſuctione accidũt motus ↄſequẽtes ſe adinuicẽ. ſicut in trãſglutiõe bucellaꝝ: ⁊ ſicut accidit ↄr̃is iſpiratio piſcibus. qm̃ cũ maſculus ipellit ſꝑma ſcḋm ipulſiones: ſcḋꝫ oẽs ipulſionem erit attractio ſꝑmatis ab exteriori: ⁊ hoc q2 exigit matrix ↄtinuationẽ iter ſꝑmata: ⁊ illud eſt qḋ põt ꝑcipere ille cogitãs ſuꝑ hoc q̇ coit: ⁊ illi etiã hoc dĩt ⁊ affirmãt: ⁊ ille ipulſiones ⁊ attractiões ſingulares nõ eſſent pure. ſꝫ immixte cũ motibus diuerſis: ⁊ cõpoſitis. q. oĩs ille motus cõpoſitus eẽt ex motibus. ſꝫ ẽt nõ cõplet̃ vnus impulſus niſi cũ multis motibus ⁊ diuerſis. ⁊ ſcḋm oẽs illos mot⁹ diuerſos ſentit diuerſam gētẽ ille q̇ expulit ſꝑma. ⁊ poſt gētẽ illaꝝ partiũ intẽdunt̃ alie eiectiões: ⁊ ſemꝑ diminuetur virtus eyciẽs: ⁊ ex paucioribus modis numero diuerſis. Et fortaſſe vices iſte erunt plus q̃ᷓ tres vel quattuor: ⁊ ꝓpter hoc duplicabit̃ delectatio feminaꝝ. q2 ille delectant̃ in motu ſui ſꝑmatis: ⁊ in motu orificij mr̃icis in ſugendo. ſꝫ etiã delectant̃ adhuc in diuerſitate motus matricis: ⁊ fortaſſe exibit a femina ridens ſilr̃ eiectiõi maris: ⁊ inuoluent ſe: ⁊ iteꝝ veniet alie ſcḋꝫ eãdẽ viã ſibi reſpõdentes: ↄcipiet g̃ tũc femina in vẽtriculis multis: multos fetus: q2 oẽ inuolutũ cũ altero diuiſo: diuidit ſe ab altero: ⁊ fortaſſe inuoluent̃ ſꝑmata: ⁊ poſt diuident̃: ⁊ hoc ꝓpter diuerſitatẽ duoꝝ ipulſuũ iter oẽs ipulſus: ⁊ hoc ꝓpter vẽtoſitatẽ intercluſaꝫ ab eis: aut ab aliquo alio diuerſo motu: vel aliqua alia cãꝝ diuidẽtiũ: ⁊ forte erit illud ꝓpter diuiſionẽ ventriculoꝝ: ⁊ illud eſt qḋ ipedit cõplemẽtũ vite: ⁊ forte g̃n̄abit̃ iſtud: ſed vr̃ q2 erit debile. ſed illud erit vtile qḋ diſcrete cadit in radice. Sed partus erit tũc qm̃ ſufficiet puero: qḋ ei adducit̃ a ſecũdina: ⁊ illud qḋ ei accidit ab īſpiratiõe. ⁊ tunc iam erũt mẽbra eius cõpleta: ⁊ tunc mouebit̃ cũ ↄtra ſeptimũ ad exitũ. ⁊ tunc cũ tardabit̃ erit debile ex ſuo motu. ⁊ nõ poterit illã virtutem acquirere vſq; ad vnũ mẽſem: ⁊ ſi exiuerit in octauo erit fetus debilis. ⁊ non feſtinabit ad exitũ ꝓpter virtutẽ innatam: ⁊ potius ꝓpter occaſionẽ: ⁊ exitus nati erit cũ fiſſura ſecũdine mẽbranaꝝ humidaꝝ ⁊ cuꝫ lenificatiõe fiſſure ab humiditatibus ↄtẽtis: ⁊ mouebit̃ fetus ſuꝑ ſuum caput in ꝑtu nãli. vt ſit lenior ad exitũ ſua diuiſio ⁊ facilior: ſed exitus ſupra pedes eſt ꝓpter debilitatem creature: qm̃ nõ põt ſe vertere: ⁊ eſt ille timoroſus: ⁊ vt in plurib⁹ erit nõ ꝑficiẽs. Et creatura ante ſuũ exitũ vertet ſuã faciem ſuꝑ ſuos pedes ⁊ ſuas palmas ſuꝑ volumina genuũ vel ante motũ ad exitũ: ⁊ ſuas nares ītra ſua genua: ⁊ oculos ſurſuꝫ: ⁊ colligit ſua genua ante ſe. ⁊ ẽ eq̇tãs ſuꝑ ſolas plãtas: ⁊ ſua facies eſt verſus dorſum matris ſue: ⁊ facit iſtud totũ ad defenſaculũ cordis: ⁊ iſte modus eſt magis ↄueniẽs ad euitandũ ſe. Et adiuuat ad reuerſionẽ põderoſitatis ſuperioꝝ ꝑtiũ. ⁊ maxime magnitudo capitis. ⁊ eius põderoſitas. ⁊ qm̃ inde diuidit̃ aperiet̃ matrix apertione qua nõ põt eſſe maior. tunc ↄtingit diuiſio ↄiũctionũ maioꝝ. ⁊ tẽſio in adiutorio dei q̃ parat̃ ad hoc: vt faciat illã diſcõtinuationẽ iteꝝ reuerti ad ↄtinuationẽ nãlẽ: ⁊ erit illud opus de oꝑibus virtutis iformatiue: ⁊ ꝓprie eſt res ↄiuncta cuꝫ deo q̃ vadit cum puero in ſuo cremẽto: ⁊ ignorat puer: benedictus deus: femine veniũt ad cõplemẽtũ diuturniori tp̃e. ⁊ hoc ꝓpter debilitatẽ virtutis informãtis: ⁊ ſi fortis eſſet maſculinaret̃: qm̃ g̃ formãtur mulieres: debilis in eis ẽ v̾tus: caneſcũt ⁊ ſeneſcũt citius ꝓpter ſuã humiditatẽ: ſicut arbores humide: vt albella: ⁊ vimina: augmentant̃ enim velociter. qm̃ nã nõ intendit in ꝑfectionẽ eaꝝ vſq; quo ad oẽ cõplemẽtuꝫ. ⁊ qm̃ nõ intẽdit ſollicite circa ordinationẽ. ⁊ fuerit mã multa fit velociter. retardatio etiaꝫ aliq̃n eſt ab agente. ⁊ ſi non D

fuerit impeditus: ⁊ hoc eſt etiā vt ipſe veniat ad pfectū cōplemētum: aut q2 diminutio eſt in mā: ⁊ mulieres. lʒ diminuant̄ viris ſm virtutem: tn̄ nūq̄ʒ diminuent̄ ꝓpter hoc: vel impedient̄ ꝓpter hoc virtutes nāles in corporibus: ⁊ ſi diminute fuerint nature eaꝝ reſpectu nature viroꝝ. qm̄ proportio obedientie materie femine ⁊ ſue multitudinis ⁊ ſue ſubtilitatis ad ſoliditatem corpis viri eſt maior q̄ʒ preparationis ꝓportio: ⁊ cōplementum viri ad complementum mulieris: ⁊ eſt maior q̄ʒ ꝓportio virtutis maſculi ſupra virtutem femine. Et illa que eſt impregnata a maſculo: eſt in oībus melioris modi q̄ʒ impregnata a femina: ⁊ parit citius: q2 femina hʒ pauciores vires ad maturandū: qð accidit ſibi ex matrice: ⁊ aliqñ impregnant̄ q̄dā mulieres: ⁊ tūc īpregnant̄: ⁊ cā huius meliorationis eſt ꝓpter retentionē maiorē in ſuis mēbris: ⁊ ꝓprie eſt via in hoc: qm̄ via ſanguinis mēſtrui eſt vt ſit multus ⁊ virtus expiciens ipſum eſt fortis. Et pori corporis ſunt ampli: ⁊ erit in ſuis humoribus acumen modicū. ⁊ cum hoc aperient̄ magis foramina. ⁊ ꝓpter hoc citius poterunt exire humiditates: ⁊ ille exeuntes attrahūt ſecum alias. Sed tunc cū eſt retentio menſtruoꝝ poterit nā obuiare predictis vt faciat tranſire in nutrimētū partem illius qð ſolebat exire: ⁊ reſiduum ſuperfluū expellere per ſudores: ⁊ alias euaporationes. Et dixit Ari. ꝙ oīuʒ aīaliū partus eſt determinatus: ſed hominis nō. q2 aliquando parit in fine. 9. menſiū: aliqñ in fine. 8. ⁊ paꝝ viuit ille qui naſcit̄ in fine. 8. menſium: ⁊ fortaſſe nō naſcit̄ in. 8. menſe: ſed mulieres dīt hoc q2 eis accidit ſanguis menſtruatio a principio impgnationis: ⁊ hoc nō computant.

E

Et fortaſſe illi qui putant̄ ꝙ matres impregnantur ab eis ꝑ decē mēſes paꝝ viuunt: ⁊ fortaſſe non trahebat̄ per tn̄. ſed putabat̄ a matribus ꝓpter aliqua accidentia ſimilia impregnataꝝ: ⁊ maxime cum eis reſcindit̄ menſtruus ſanguis. Et iam dixit vna fidelis. ꝙ vna mulier peperit poſt. 14. menſem vnū pueꝝ ⁊ inceperunt naſci dentes. ⁊ bene vixit: ⁊ alius qui vidit pueꝝ naſci poſt. 6. menſes ⁊ bene vixit. Et dixit Ariſt. ꝙ aliqñ naſcunt̄. 5. proles in vno ventre: ⁊ dixerunt antiqui ꝙ mulier peperit q̄tuor in illis quattuor vicibus. 20. filios: ⁊ quedaʒ mulier abortiit. 33. figuratos: ⁊ audiui a fidelibus qð vna mulier abortiit ſeptuagita figuratos vno abortu: ⁊ qñ vna mulier parit maſculū ſimul ⁊ feminā raro euadūt mr̄ ⁊ due creature. ſʒ qñ duo mares vel due femine exeūt ab vtero multotiens euadūt oēs. ⁊ ecōtra. ⁊ mulier impgnat̄ ſupra p̄mā impregnationē. ⁊ abortiunt: vt in pluribus: ⁊ iam abortiit quedā mulier. 12. qui gnābant̄ ſcðʒ ſucceſſiuaʒ impregnationē. ⁊ aliqñ quādo impregnatio ſequit̄ ſtatim impgnationē ꝯtingit eis poſt partū vita ſicut ꝯtigit mulieri que habebat duos filios: ⁊ vnus aſſimilabat̄ marito ⁊ alius amaſio: ⁊ alia que impgnabat̄ primo a duobꝰ: ⁊ ſup impregnabat̄ a tertio: ⁊ cum peperit euaſerunt duo primi. ⁊ aliqñ cum ſuper impregnat̄ parit primo ꝯceptū ⁊ abbortit ſcðo ꝯceptū: ⁊ aliqñ parit mulier in fine. 8. mēſium: ⁊ tunc ſuper caput nati apparent ſuperfluitates ſpermatice vel aliqñ ſilſes luto: vel ſimiles cōmeſtioni mulieris. ⁊ qñ mulier comedit multum ſal non naſcuntur filio eius vngues ꝓpter acumen ſalis: ⁊ lac nāle in ſui principio fit aliquantulū ſalſum: q2 multum morat̄ in mamilla. ⁊ ipſum agit calor nālis. Et mulieribus vt frequētius abſcindit̄ menſtruū poſt. 48. annos: ⁊ aliqñ durat vſq̄ʒ ad. 50. annos. ⁊ cum mulier abundat multū in menſtruis impregnat̄: ⁊ non inueniebat̄ mulier que peperit poſt. 50. annos. Et ſpma viri eſt generatiuū vſq̄ʒ ad. 78. annos: ⁊ aliqñ vſq̄ʒ ad nonaginta: ⁊ hoc raro. Et aliqñ mulier ē ſterilis cum vno viro ⁊ fecunda cum alio: ⁊ ecōuerſo: ⁊ hoc ſimile contingit in viro. ⁊ aliqñ homo in ſui iuuentute facit feminas: ⁊ cum peruenit ad complementuʒ facit maſculos. ⁊ aliquando maſculus non pōt generare anteqūʒ compleat̄ ſua complexio. ⁊ mulieres quedā cito pariunt ⁊ de facili: ⁊ male retinent fetū in ventre: ⁊ q̄dam retinēt fetum in ventre ⁊ difficile pariunt. ⁊ q̄dam ſemper faciunt maſculos: ⁊ quedaʒ ſemper feminas. ⁊ iam dixerunt de quodaʒ qui habuerat. 75. filios ⁊ nō habebat niſi vnicam filiam: ⁊ illa que non impregnat̄ niſi per iuuamentum medicinaꝝ facit frequentius filias. ⁊ q̄daʒ homines ſunt qui generant cū ſunt parui: ⁊ non generāt poſt vſq̄ʒ ſint. 40. annoꝝ. ⁊ cā in hoc eſt complexio calida ⁊ ſicca: ⁊ tunc tempus adoleſcentie temperat ſiccitatem: ⁊ tēpus ſenectutis calorem.

F

Aliquādo filius aſſimilat̄ patri: ⁊ in infirmitatibus ⁊ lentiginibus faciei: ⁊ cauſa in hoc eſt iaʒ ſcita: ⁊ plures maſculoꝝ aſſimilant̄ patribus: ⁊ plures feminaꝝ matribus: ⁊ aliquando accidit contrariuʒ. ⁊ quidam mares generant ſemper ſimiles: ⁊ quedam femine ſimiliter: ⁊ quedam animalia inter ſuam matricem continuātur cum ſecundina: ⁊ quedaʒ cum ſubis matricis: ⁊ aliquando cum naſcitur fetus: ⁊ proprie quadrupedaliuʒ adunata ſunt intra ipſum vrina. ⁊ ſtercus. Et aliquando intrat vmbilicuʒ vna vena ſicut in aīalibus paruis. ⁊ aliquando due: ⁊ quādo mulier dʒ parere quanto inferius incipit dolor: tanto ſignificatur: q2 citius dʒ parere: ⁊ humiditas que precedit maſculum in partu erit quaſi aqua ſanioſa. ⁊ aqua que precedit feminas in partu erit quaſi ſanguinolenta. Et partus mulieꝝ erit grauior q̄ʒ alioruʒ animaliuʒ: ⁊ retentio anhelitus iuuat ſupra partuʒ ⁊ anhelitus ipedit: ⁊ in partu dʒ nodificari vmbilicus: vt nō exeat ſanguis ⁊ aīa: ſed poſtq̄ʒ coagulatur ſanguis ſuper ſecundinam quaſi in ſpecie vermis non nocet ſolutio illius nodi. Et aliquandoq̄ʒ tēpore partus diuidit ſe ſperma: ⁊ aliquando citius: ⁊ tunc putatur quod fiat abortus Et aliquando exeunt manus coniuncte cum coſtis ⁊ aliquando ꝯiuncte ſuper caput. Et quandoq̄ʒ vna illaruʒ in exitu cooperit os a frigore: ⁊ hoc cū diuidunt̄: ⁊ quādoq̄ʒ due ſtatim egredientur: ⁊ quandoq̄ʒ retardantur ⁊ color manuum aliquando in rubeum: aliquando in nigrum. ⁊ quando ante partuʒ exigit humiditas multa: aut ſanguis difficultatur partus: q2 aufertur lenificatio exitus. ⁊ ridet puer poſt. 40. dies: ⁊ hec eſt prima actio quā operat̄ anima rationalis in ſuo corpore: ⁊ ſomniat poſt duos mēſes: ⁊ vt putatur tradit obliuioni: ⁊ dico ego ꝙ eſt: quia diſcernuntur in illo tempore res ſenſibiles: ⁊ remanēt impreſſiones in virtute memoratiua ⁊ anterior pars capitis eſt mollior: ⁊ non eſt ita in alijs aīalibus: ⁊ licet q̄buſdā ſit illa pars mollis: tn̄ nunq̄ʒ eſt ita mollis vt in homine. ⁊ omne animal naſcitur cū dentibus preter hominē ⁊ aliquando naſcitur homo cū dentibus quando tardatur ſuus partus: ⁊ poſt ſeptem menſes incipiunt naſci inferiores: ſed primo ſemper ſui duo ſuperiores: ⁊ raro naſcuntur citius ⁊ abundabat lac poſt partum: ⁊ ſunt quedam mulieres que emittunt lac poſt partuʒ. non ſoluʒ a collo mamille: ſed etiam a poris in circuitu: ⁊ aliquando exit lac ſub aſcellis: ⁊ aliquando exit pilus cū lacte: ⁊ aliquando remanet intus: ⁊ facit doloreʒ: ⁊ ego credo quod ille generatur in mamilla. ⁊ durat lac in muliere ꝑ duos annos: ⁊ adhuc aliquando amplius quouſq̄ʒ impregnat̄ ⁊ abſcinditur eius lac: aut minoratur: ⁊ quādiu durat lac in abūdantia non venit menſtruū: ⁊ aliquando tn̄ venit. Et qñ puer ledit̄ ī cōplōne: multū nō viuit vltra. 7. dies. īmo aliqñ morit̄ ante. ⁊ qñ egritudo accidit pueris ſcðm materiā augmentat̄ illa egritudo in augmēto lune: qm̄ tunc augmentantur omnes humiditates.

¶ Incipit liber .X. De ĩpregnatione ⁊ eius ĩpedimento.

ET mulier que non poteſt impregnari aut abortit cum impregnatur. hoc accidit propter annos: aut ꝓpter aliquaʒ occaſioneʒ ſiue cõplexionem: aut occaſionẽ membri principalis: ⁊ aliquando erit hoc ꝓpter matricem ⁊ hoc quia calefaciet ſperma. ⁊ deſiccabit ipſum: aut infrigidabit ipſuʒ: ⁊ faciet ipſuʒ congelari. Aut erit ſicca ⁊ deſiccabit. Aut erit humida ⁊ vetabit coagulationem: ⁊ inducit leuificationeʒ. Aut forte complexio vaſoꝝ ſpermatis dãnificabitur: aut orificia venaꝝ matricis erunt oppilata. Aut qꝛ matrix erit multuʒ profunda. Aut qꝛ erit tortuoſa ⁊ poſita in loco non naturali. ⁊ non ſugit ſperma ſecunduʒ rectuʒ. Aut ſanguis menſtruus dãnificabitur in ſua complexione. Aut fiet error in prouẽtu menſtruoꝝ: ⁊ ſignificatur ꝓpter hoc ꝙ complexio matricis eſt mala: ⁊ tunc ſi prouenit menſtruũ ſecundũ moduʒ nãlem: ⁊ in eius virtute ⁊ ſubſtantia ⁊ in hora prouentus veniat ſecundũ terminos rectos: ⁊ nõ fit in orificio matricis duricies: cum poſt in fineʒ menſtruoꝝ in vnum conſtringi matricẽ nõ contingat. Aut orificiuʒ matricis nõ fit multum molle: tunc huiꝰ mulier de facili impregnaẗ. ⁊ ſunt quedaʒ matrices que de facili tumeſcunt: ⁊ tunc hoc erit vna cauſaꝝ que impediunt impregnationem. Et dʒ matrix in tẽpore coitus eſſe humida temperate: ⁊ eius humiditas eſt de genere humiditatis ſudoris: aut lachrymaꝝ oculi quando inſpiciunt ſoleʒ. Aut ſicut ſaliua hominis quando delectatur in cibo: ⁊ illa humiditas dʒ eſſe tempore coitus: ⁊ non poſt: quia impregnatio iuuatur per ſiccitatẽ. Et qñ tẽpore coitus vadit ſemen mulieris ad matricem ⁊ non rectificatur per ſperma viri: reſoluitur in ventoſitatẽ ⁊ facit ventrem tumeſcere. ⁊ ſperma viri ſimiliter quando intrat matricẽ non ſecundũ modũ naturaleʒ. Et quando mulier habet plagas in vulua nõ põt impregnari. Et de infirmitatibus eſt qñ adunatur in ea aqua in ſimilitudine ydropis: egritudo difficilis. Et impregnatio eſt quando duo ſemina concurrunt ſimul. ſed quando vnum anterioratur vel poſterioratur non accidit impregnatio: ⁊ quando mulier tarde eycit ſemen: tũc maſculus qui tarde eycit citius impregnat. Et ſi ſperma fuerit multuʒ ſuperfluuʒ in mare aut femina: iuuat ⁊ delectat multuʒ eycienteʒ. Et quãdo mulier ſomniat coitũ tunc clauditur eius matrix: ⁊ apparent in ea ſinthomata impregnatiõis. Et qñ clauditur matrix ſuper illud ſperma: ⁊ accidit mola matricis: ⁊ dico ego ꝙ hec mola accidit ſecunduʒ iſtam viaʒ in ſpermate mulieruʒ: aut quando coit mas: ⁊ intrat ſperma femine in matricẽ. ⁊ non intrat ſperma maris: ⁊ quando complexio matricis eſt bona. ⁊ eſt temperata in caliditate ⁊ ſiccitate: coagulaẗ illa materia. ⁊ non lenificatur ad exitum: ⁊ nutritur ex menſtruo ſanguine ſicut aliqñ nutriunẗ glandule: ⁊ aliquando cauſa illius eſt frigus coagulans predictum ſperma. Et generantur quedam orificia quibus eis venit nutrimentum: ⁊ ideo reſcinditur menſtruoſitas ſanguinis: ⁊ aliquando adunantur humiditates in matrice: ⁊ reſcinditur menſtruus ſanguis: ⁊ putant homines ꝙ iſta infirmitas ſit mala. ſed non eſt: quia in iſta magis alleuiatur matrix. Et dico ego quia qui audit ſermonem ſuper ſpermatis mulieris accidentibus. Et dixit Ariſto. velle intellexiſſe mulierẽ non ſpermatizare nõ habebit quid reſpõdeat. Et non omnis eiectio ſpermatis inducit debilitatẽ: qm̃ illa eiectio que ſpermatis eſt cum eſt ſuperfluum cõfortat. Et femine auiuʒ appetunt maſculos: ⁊ cuʒ nõ habent maſculos ouant oua venti. ⁊ aliqñ faciunt oua vẽti: ⁊ ſuperueniens luxuria maſculi idũcit eis vĩtutẽ gñatiuaʒ.

¶ Liber vndecimus.

ET dicemus radices iam poſitas. ⁊ tu iam ſcis: quia omnes res naturales. licet ſint propter finem tamen intrat eas quedam neceſſitas: ⁊ iam ſcis quot modis diciẗ neceſſitas. Et eoruʒ que ſunt pro neceſſitate. quedã ſunt ad finẽ. ⁊ qdã nõ: ⁊ ſciſ quõ dʒ diſtingui aial: ⁊ quõ inueniunt eius p̃me dr̃ie ⁊ ſcd̃e. ⁊ quõ cadũt in carũ actiõe ⁊ paſſiõe. ⁊ quõ applicãẗ actiones ⁊ paſſiones animalibus. Et dico ꝙ prima compoſitio corporis: eſt ſecundum complexionem originalem: ⁊ complexio prima ſecundum quattuor primas qualitates: ſed ſecunda cõpoſitio eſt ſecundum humores quouſqꝫ fiant membra conſimilia. ⁊ tertius modus ſecundum compoſitionem mẽbrorum ſecundum quam ſunt membra inſtrumentalia. Et iam ſcitum eſt ꝙ ille eſt antiquior omnibus alijs: ſed tamen poſterior ⁊ ſecundum inſtrumentalia accidit animali quod ſit animal ⁊ habeat effectus ſecundũ quos dicatur animal. vt ſenſus ⁊ motus. ⁊ res pertinentes ſibi. Et ſi membra conſimilia eſſent potentia compleretur ſubſtantia animalis ex ſe ⁊ non eſſet neceſſarium tunc facere inſtrumentalia quibus haberet ſuum motum: quoniam hoc non fit vt multipliceẗ numerus. ſʒ neqꝫ fit magis pulchrum vel vt vnũ ſuppleat defectũ alterius: aut qꝺ faceret ſuuʒ opus propriũ: ſed vt quodlibet cuʒ alio eſſet coniunctuʒ ad faciendũ opus: ⁊ in cõſimilibus vincens eſt natura vnius originis. ⁊ tunc dicũt ꝙ os eſt terreſtre: ⁊ caro eſt anima: ſed inſtrumentalia in eis nõ attẽditur complexio. Et aliquis poteſt dicere ꝙ ſenſus põt compleri vnico membro conſimili: quoniaʒ tactus ſecũduʒ quoſdaʒ perficitur carne: ſecunduʒ quoſdam neruo: ſed olfatus per mamillaʒ venienteʒ a cerebro: ⁊ auditus per neruuʒ qui expanditur ſuper foramen auditus: ⁊ guſtus per neruuʒ qui expanditur ſuper linguaʒ. ⁊ tunc dico ꝙ licet quodlibet iſtorum fiat cum membro ſimplo. non tamen poterit ſe cõplere per vnuʒ ſimpluʒ niſi ſolus tactus. ⁊ tamen preter hec creata ſunt ꝓpter tactum mẽbra inſtrumentalia. ⁊ cũ his ſentitur vt per extremitates digitoruʒ. ſed viſus non cõplet ſe per criſtallinuʒ ſolum. ſed etiaʒ per ipſos panniculos ⁊ figuraʒ que determinata eſt oculo ⁊ de hoc dicemus poſt. Et inſpiratio fit p̱ nares cum iuuamento diafragmatis ⁊ pulmonis: ⁊ defert aerem ad mamillas olfatus: ⁊ auditus completur p̱ auriculaʒ ⁊ eius foramen: ⁊ guſtus per linguã: ⁊ quodlibet illoꝝ eſt inſtrumentale dixit: ſed cetere operationes animales ſunt cum partibus conſimilibus. Et membrũ qꝺ eſt principiuʒ ſenſus ⁊ motus: eſt etiaʒ ſentiens ⁊ de numero membroꝝ conſimiliuʒ: ⁊ quia eſt principium motus ⁊ appetitus ⁊ ire: ⁊ eſt inſtrumentale: ⁊ hoc eſt cor in animalibus ſanguinoſis. ⁊ in alijs animalibus res ſimilis cordi. Et omne membrum habet ſuas virtutes naturales ſitas in membro conſimili: ⁊ ſuas virtutes animales. ⁊ onimatas conculcatas in inſtrumentalibus: ⁊ tunc particule corporis: ampliori vocabulo poſſunt dici membra. ⁊ humiditates dicentur cibi aut ſuperfluuʒ: ⁊ fundamentum humiditatum fuit ſanguis. ⁊ illius ſpiſſum magis cibat. ⁊ animal ſanguineum eſt magis obtuſuʒ. qꝺ aũt hʒ ſubtilitatẽ in ſanguie eſt magꝭ itelligẽs.

¶ Liber .XII. De cõplõne ⁊ humiditatibus. Caplm. I.

ET dicamus p̃mo de complexione in vniuerſali. ⁊ deĩde de humiditatibus. Et dico ꝙ ꝯplexio eſt res accidẽs ex q̃litatũ ꝯriarũ opatiõe in ꝑticulis minimis:

⁊ diuidentib⁹ ⁊ alterātib⁹ ſe adiuicē: ⁊ tūc in eis accidit vna qualitas q̄ dr̄ cōplō ꝯria ſm oēs cōplones equales ſm oēm ſpeciē: ⁊ opus eſt vt ſcias: qꝛ equale qđ ſpeculātur medici in ſuis inquiſitionibus nō dicit̄ equale in ſui natura: ſed quaſi deriuatū ab equatione q̄ habʒ eē in ſua ſpecie: ſed forte temperantia in hoīe eſt ꝓpinqua ſimplici tēperantie: ⁊ nō eſt ita in ceteris. Et modo dicamus de tēperantia in hoīe: ⁊ eſt. 8. modorū: qꝛ aut erit ſm ſpēm ſic dr̄: qꝛ hō eſt tēpatus re⁹ eq: aut qꝛ erit tēpatus ſm propriā ſpēʒ. Et vno mō dicet̄ tēpat⁹ ſm ꝓpaʒ ſpēm: ⁊ alio⁹ dicet̄ tēperatus nō in collatione ſui modi: ſed ad alteruʒ modū in illa ſpecie: vt femina reſpectu maris. Aut ſcđm collationē ad ſuū modū: vt femia re⁹ feminaꝝ: aut dicit̄ temperatū in vno modo reſpectu alterius in eodē modo ⁊ in eadē ſpecie: ⁊ dicit̄ temperatū in aliquo reſpectu ſui: ſm diuerſum tempus: aut membrū dicit̄ eſſe temperatū ſcđm diuerſuʒ tempus reſpectu ſui: ⁊ modus prim⁹ eſt q reperitur in homine in cōparatiōe ad alia aīalia ⁊ alias res: ⁊ illud habet latitudinē. ⁊ ſi fuerit magnus receſſus in iſta latitudine non poterit eſſe homo: ⁊ ſecundus modus eſt i medietate hui⁹ latitudinis: ⁊ eſt ille modus homo temperatus in ſuo modo: ⁊ eſt illa tēperantia poſt cōplementū cremēti: ⁊ iſta temperātia in veritate: licʒ nō ſit tēperantia: tn̄ raro reperit̄: ⁊ homo iſte nō poteſt eſſe temperatus: niſi omne membrū in ipſo ſit in diſpōne q̄ reducit aliud membrū ad eq̄litatē: ſed ſi qđlibet mēbrū ſpeculet̄ in ipſo ꝑ ſe nō reperiet̄ in ſe temperatū: niſi cutis. vt dicetur poſt: qm̄ cor eſt multū calidum: ⁊ ita debet eſſe: quia in eo ſpiritus ⁊ calor ſunt principia vite: ⁊ humiditas que eſt principiū crementi: ⁊ membra principalia ſunt tria. licʒ vnū eorū ſit magis principale: ⁊ inter ea eſt membrū frigidū: qđ eſt medulla que non poteſt temperare calorē cordis ⁊ epatis: ⁊ ſiccitas cordis nō pōt tēperare humiditatē medulle ⁊ epatis. Et medulla non multum eſt frigida: neqꝫ cor eſt multū ſiccū: ſed cor ſm duo principalia alia eſt ſiccū: ⁊ medulla ſcđm alia eſt frigida: ſed modus iſte eſt ſtrictior q̄ʒ modus primus: ⁊ tamē habet latitudinē. Et hec eſt complexio que eſt ſcđm regiones: quoniam indi habent complexionem ſuam quā viuunt: ⁊ franci aliam: ⁊ vnus non poſſet viuere in regione alterius: ⁊ tunc quelibet pars in regione cuʒ ſua complexione habet latitudinem in duos terminos. Et modus quartus eſt membrū inter duos terminos predictos: ⁊ eſt magis tēperatum illa parte hominum. Sed modus quintus eſt magis anguſtus pmo modo ⁊ tertio: ⁊ eſt cōplexio determinata homini: ſm quaʒ pōt viuere: ⁊ hʒ latitudinē ⁊ duos terminos: ⁊ debes ſcire q᷑ omnis homo habet cōplexionē ſibi ꝓpriā. Sed ſexta pars eſt mediuʒ inter ipſos duros terminos: ⁊ eſt in quē habēdo erit homo ſm ſtatū determinatū optime cōplexionatus. Et ſeptimus modus eſt in membris ſcđm quē omne mēbrū ſcđm ſuam ſpeciem habet qualitatem ſibi determinatā: ſcđm q᷑ dicitur q᷑ os debet eſſe magis ſiccuʒ ⁊c̄. Et. 8⁹. moduſ eſt temperantia mēbri in optimo mō illius hoīs cuius eſt. Et quando ſpeculabuntur ſpecies erit melior temperantia in ſpecie hominum: ⁊ illi qui ſtant recte ſub equinoctiali debent eē in maiori temperantia niſi forte mare impediat: ⁊ qui ſunt in quarto climate poſt ſunt in maiori temperantia: ⁊ illa ſpeculatio eſt ſcđm latitudinē regionis: ⁊ aliquando accidit ex montib⁹ ⁊ aquis res mutantes hec. Sed principalia membra non ſunt propinqua temperantie: ⁊ caro inter omnia membra eſt magis temperata: ⁊ poſt illa cutis excedit: qm̄ non ſentit res tēperatas: ⁊ hoc quia neruoſitas in ipſa tēperat̄ per ſanguinem in extremitatibus venarū: ⁊ homines dūt hic quia ſimile non ſentit ſimile. Et melior tēperātia cutis eſt manus: ⁊ illius palme. Et palme index: ⁊ indicis eius extremitas. ⁊ ille debet eſſe index in tactu: ⁊ debes ſcire q᷑ cuʒ dicitur: q᷑ aliqua ſpecies eſt temperata nō in veritate eſt temperata vel intemperata: vt hō: quia tunc eſſet de neceſſitate illa cōplexio corporis humani: ſed dicamus cōplexionē temperatā quādo nō declinat a cōplexione humana in aliqua qualitate: ⁊ tunc dicitur temperatū ſcđʒ eius effectum in corꝑe humano. Et nunc dicemus de diſtemperato. ⁊ ſcis qꝛ ſunt octo modi. Et eſt vnus modus qui non eſt ſcđm mām: ſicut calor qui eſt in ipſo cuʒ acq̄ſiuit ipſum per ignem: aut ſcđm materiā que dicitur humor. Et debes ſcire q᷑ cōplexio que eſt ſcđʒ materiaʒ: eſt duobus modis: aut qꝛ illa materia penetrat mēbra: aut quia continetur in venis ⁊ neruis.

¶ Capl̄ʒ. II. De cōplone cordis ⁊ ſpūūʒ: ⁊ a q̄ ſpūs naſcāt̄.

Calidius corꝑis eſt ſpūs ⁊ cor: a quo naſcitur ⁊ poſt ſanguis: qꝛ licʒ dicatur ſanguis q᷑ generat̄ in epate: tn̄ neceſſario accidit ei calor a corde: ⁊ poſt ſanguinē caro epatis: que eſt quaſi ſanguis coagulatus: ⁊ eſt frigidior: qm̄ imiſcet̄ in illa carne fila neruoſa: ⁊ poſt hanc vene pulſatiles nō ꝓpter earū neruoſitatē: ſed qa recipiunt calorē ⁊ ex ſanguine ⁊ ſpiritu: ⁊ poſt vene non pulſatiles: ⁊ poſt cutis palme q̄ ē tēpata. Et frigidi⁹ i corpore ē flegma: ⁊ poſt ſepū: ⁊ piguedo poſt: ⁊ capill⁹ poſt: ⁊ poſt oſſa: ⁊ poſt cartilago: ⁊ poſt ligamētū: ⁊ poſt chorda: ⁊ mēbrana poſt: ⁊ poſt neruı: ⁊ poſt nucha: ⁊ poſt medulle: ⁊ poſt cutis: ⁊ hūidi⁹ i corꝑe ē flegma: ⁊ poſt ſanguis: ⁊ poſt piguedo: ⁊ poſt ſepū: ⁊ poſtea medulla: ⁊ poſt nucha ⁊ poſt caro mamille ⁊ teſticuli: ⁊ pulmonis ⁊ epatıs ⁊ ſplenis ⁊ renū ⁊ muſculi ⁊ cutis: ⁊ iſte modus quē poſuit Gal. ſʒ dʒ ſciri q᷑ pulmo i ſui ꝯ͂ne nō ē mltū hūid⁹: qꝛ oē mēbrū in ſua ꝯ͂ne nāli aſſimilat̄ ſuo nutrimēto i ſua ꝯ͂ne accidētali ſibi ꝓpīquo: ⁊ pmo nutrit̄ ex ſanguie calidiorē: ⁊ cū q̄ miſcet̄ mltū de colera: ſʒ adunate ſūt in eo multe ſupfluitates ex vapore nutrimētoꝝ ⁊ cataro capitis: ⁊ tn̄ ſm hāc viā ē ſiccior epate. qꝛ ſua mollicies nō ē niſi accidētalis: ⁊ hūiditas mēbri ſanguinei ē: qꝛ ſanguis ꝓfundit̄ in alio mēbro mltū ad cremētū. Et licʒ flā ſit magıs hūidū q̄ʒ ſanguis: opʒ q᷑ amittat mltū de ſua hūiditate anq̄ʒ fiat ſanguis: qꝛ flā nāle ē mā ſāguis. Et magıs ſiccū i corꝑe eſt capillus: qꝛ ē ex vapore ſicco: c⁹ hūiditas cum vaporauerit ⁊ coagulabat̄ ſicc⁹: ⁊ poſt hec os qdē hūidi⁹ ē: qꝛ nutrit̄ ex ſanguie. ⁊ q̄dā aīalia ſūt q̄ iō nutriūt̄ ab oſſib⁹ ⁊ nō capillis: ⁊ poſt os in ſiccitate ē cartilago: ⁊ poſt ligamentū: ⁊ poſt mēbra: ⁊ poſt vene nō pulſatiles: ⁊ poſt pulſatiles: ⁊ poſt nerui faciētes ad motum: ⁊ poſt cor: ⁊ poſt nerui ſenſuum: qꝛ nerui motuū ſunt magis frigidi ⁊ ſicci: ⁊ nerui ſenſuum ſunt frigidi ⁊ ſicci: ⁊ non ſunt multū ſicci. imo accedunt ad temperantiā fere: deinde cutis.

¶ Capl̄m. III. De etatibus ⁊ accidentibus etatū.

Etates ſunt quattuor vſiter: etas crementalis: ⁊ vocat̄ anni puerorum: ⁊ durat fere vſqꝫ ad. 25. annos. Et poſt etas ſtatus vſqꝫ ad. 35. ānos: aut. 40. Et poſt etas diminutionis: ⁊ eſt cū remanſione vigoris: ⁊ dicitur etas virilis vſqꝫ ad. 50. vel prope. Et etas diminutōis cū diminutiōe vigoris a. 60. vſqꝫ in finem. Sed puerilis etas diuiditur in nouiter genitaʒ ⁊ etatē motiuā: ⁊ etatē ante fortitudinē. Et eſt illa que eſt dentiū plātatiuā. Et eſt etas que eſt ante luxuriā: ⁊ etas nouiter genita: ⁊ habens calorem quaſi temperatum: ⁊ abundat in humiditate: ⁊ eſt diuerſitas inter medicos de calore iuuentutis ⁊ pueritie: qꝛ dicunt quidā q᷑ calor

pueritie eſt itenſior: quia tunc magis creſcit ⁊ cõplent ſe tunc in eis appetitus ⁊ digeſtio: ⁊ hoc quia calor naturalis quē acq̄ſiuit ex ſpermate eſt maior ⁊ fortior. ⁊ dicunt alij q̄ calor iuuentutis eſt acutior: quia ſanguis eſt ſpiſſior: ⁊ iō tūc fluit eis ſanguis a narib⁹ multū ⁊ q̄ ꝯ ē tūc multū colerica: ⁊ cõplexio pueroꝝ eſt magis declinans ad flegma: ⁊ q̄ motus iuuenū ſunt fortiores: ⁊ motus nō eſt niſi pp calorem: ⁊ ſunt fortioris digeſtionis: ⁊ hoc non eſt niſi: ſed appetitus q̄ creſcit in pueris: nō eſt pp calorē ſed pp frigus: ⁊ pp hoc accidit eis appetitus caninus. Et ſignificatio q̄ in iuuenibus eſt fortior appetit⁹ ⁊ melior decoctio eſt: q̄ nō euomunt. ⁊ hñt delectationē in eo qđ comedunt: ⁊ dixerūt q̄ ſignificatio eius q̄ ſua cõplexio declinet ad colerā: eſt q̄ eis accidunt ſemp̄ egritudines calide: vt frequētius: vt tertiane ⁊ vomitus coꝝ eſt colericus. Et egritudo pueroꝝ eſt frigida ⁊ humida: ⁊ febres coꝝ flegmatice: ⁊ maior vomitus coꝝ eſt flegma: ⁊ dixerunt q̄ crementū in pueris nō eſt de fortitudine caloris in eis: ſed pp multā in eis humiditatē: ⁊ adhuc multitudo ſui appetitus eſt ꝓpter diminutionem ſui caloris: ⁊ he ſunt ꝓbationes in ſuis ſentētijs. Sed ſūmus medicus diuerſat ab iſtis: ⁊ videt q̄ calor in iſtis ambob⁹ eſt equalis ſm radicē: ſed calor in pueris eſt maior ſm quātitatē ⁊ in iuuenibus ſm qualitatē: ⁊ ſignificatio ſuper hoc eſt: vt ſi acciperemus penetrare vnū calidū in aquā: ⁊ tū in lapidē ſiccū: ⁊ inueniem⁹: q̄ calor in aqua eſt maior ⁊ humidior: ⁊ calor in lapide eſt minor: ⁊ magis acutus. ⁊ ſigñ q̄ in pueris eſt calor: q̄m pueri generant ex ſpermate in quo eſt multus calor: ⁊ ille calor nō obuiauit accidēti cū quo infrigidabat̄: q̄m puer eſt ſemper in augmento: ⁊ ſecundus gradus non hȝ ꝓpter qđ diminuat̄ calor: qūo q̄ reuertet: ſed illi qui ſunt ſupra pueritiā nō hñt cām augmentantē calorē nālem: nec habēt cām remittētē: ſed ille calor qui eſt i eis cuſtodit in eis humiditatē radicalē: ſm minoritatē: in q̄titate ⁊ q̄litate q̄uſq; ꝑueniat̄ ad etatē diminutionis. Et cū iſpexerimus hanc humiditatē nō erit pauca reſpectu caliditatis: ſed erit pauca cū cõparauerimus eā ad cremētū: ⁊ tūc h̄ eſt q̄m in hūiditate pueri exigit̄: vt cõſeruet calorē: ⁊ vt preſtet augmētū. Et vna duarū qualitatū nō ſufficit: tūc ergo neceſſariū eſt vt ſit in medio: vt ſufficiat vni duoꝝ poſt alterū. Et factū eſt q̄ humiditas ſufficiat cremēto: ⁊ nō calori nāli: qūo ergo poterit fundari ſup aliquā rē creſcētē: que res nō poterit ſaluare radicē: ⁊ tē remāſit vt illa res humida ſit poſtea ſufficiēs cremēto: ⁊ eſt res ſcita: q̄ illud tēpus etatis eſt etas maior pueritia Sed ſermo alioꝝ qđ augmentū in pueris eſt cauſa humiditatis preter calorē: eſt res falſa: ⁊ illud eſt q̄ humiditas eſt mā augmenti: ⁊ mā nō eſt aliqđ agens per ſe: niſi ꝑ v̄tutē operantē in ipſaȝ: ⁊ res agēs in hoc eſt nā vl anima nutu dei: ⁊ nō opatur illa vis niſi per calorē. Et qui dixerunt q̄ in pueris eſt frigus: ſed propter illud in eis accidit appetitus: eſt falſuȝ: q̄m ille appetitus eſt appetitus corruptus: ⁊ eſt ex frigiditate complexionis. Et nō erit cū hoc digeſtio nutrimenti. Et digeſtio in pueris aliq̄n eſt ſm optimū modū: ⁊ niſi hoc eſſet non redderet̄ corpi plus de nutrimēto q̄ȝ ipſum amittat per diſſolutionē: ⁊ in tp̄e crementi. Sed accidit pueris mala digeſtio ꝓpter magnā guloſitatē ⁊ inordinatū modū comeſtionis: ⁊ q̄ comedūt mlta humida: ⁊ ſuus motus inducit corruptionē hac via in pueris. ⁊ tūc eſt hec via i cõplexione pueri: ⁊ in etate ꝓpinqua verſus ſupra: ⁊ tunc opus eſt vt ſcias: q̄ calor poſt tēpus ſtatus receperit diminutionē: ⁊ hoc q̄ calor aeris circunſtantis aufert humiditatē interiorē. ⁊ adiutoriū etiā calori extriſeco in cõſumēdo humidū eſt calor nālis itriſecus: ⁊ pp hoc iuuāt ad hoc motus aialis: ⁊ alij qui faciunt ad cõſeruationem vite: ⁊ poſt hoc etiā pigreſcit nā pati ſemp̄ iſtud: ⁊ defendere occaſiones accidētes ex iſtis: q̄ oēs v̄tutes corporales habēt terminū. Et hoc iam ſcitū eſt: ⁊ tūc nō erit eaꝝ operatio ſemper: ⁊ tunc ſi iſta virtus eſſet infinita: ⁊ ſemper eſſet reſtaurās iſtud qđ diſſoluit̄ equaliter remaneret tūc ſemp̄ res: ſed diſſolutio augmentat̄: ⁊ humiditas tūc neceſſariū eſt q̄ ſemp̄ diminuat̄ quouſq; ꝯſtringat̄: q̄ corpus patitur diſſolutionē: ⁊ diſſolutio terminat̄ per humiditatē. Et quelibet iſtarū rerū iuuat ad diminutionē corporis ⁊ ꝯtradicit ſue diſſolutioni: ⁊ tūc q̄n res ē ita finita humiditate extinguit̄ calor: ⁊ ꝓprie: q̄ ſua extictio eſt ꝓpter diminutionē materie: ⁊ ꝓprie: ⁊ etiā q̄ accidit adhuc humiditas extranea que ſemp̄ ꝓpter diminutionē digeſtionis cibi aggregat̄: ⁊ tunc iuuat ad extinctionē caloris duplex modus. Et vnus eorū ꝓpter ſtrāgulationē ⁊ ſubmerſionē. Et alius ꝓpter cõtrarietatē in quātitate: ⁊ illa hūiditas erit flegmatica frida: ⁊ illa eſt mors nālis terminata in omni indiuiduo ſm ſuā cõplexionem primā: ⁊ quilibet habȝ terminū determinatū diuiſuȝ in indiuiduis ſm diuerſitatem in complexionibus: ⁊ ſunt iſti termini naturales vite. Et adhuc ſunt alij termini mortis qui ſunt per accidens vt interfectio: ⁊ tunc ex h̄ q̄q; notū eſt: quia corpora iuuenū ⁊ pueroꝝ ſunt calida equaliter: ⁊ corpora viroꝝ ⁊ ſenū frigida: ſed corpora pueroꝝ excedunt equalitatē in humiditate: ⁊ hoc ꝓpter crementum in eis: ⁊ ſuper hoc fundatur probatio. Et eſt mollicies ſuorum oſſium ⁊ membrorum: ⁊ ſignificat hoc ſyllo adhuc: ⁊ eſt propinquitas ſui ad ſperma ⁊ ſpiritū fumoſum ex quibus generabat̄: ſed viri maxime illi qui ſunt ſenes: q̄ cuȝ hoc q̄ ſunt frigidi ſunt etiā ſicci: ⁊ ſcitur hoc per duriciē ſuorū oſſium ⁊ ſiccitatē ſue cutis. Et argumētū ad hoc eſt: q̄ ſunt remoti i hoc tēpore a ſpermate ⁊ ſpiritu fumoſo. Et ignitas aut eſt equalis ipſius ⁊ aliquātulum eos extēdentibus ⁊ acritas ⁊ aquicitas magis: ⁊ terreſtreitas in viris eſt: ⁊ in ſenibus magis q̄ȝ iuuenibus: ⁊ iuuenes magis retificant̄ q̄ȝ ſenes: ⁊ q̄ȝ pueri in cõplexione: q̄ reſpectu pueroꝝ ſunt ſicce complexionis: ⁊ reſpectu ſenuȝ ⁊ virorū humide cõplexionis: ⁊ ſenes ſunt ſicciores iuuenibus ⁊ pueris in complexione mēbroꝝ radidicaliuȝ: ⁊ humidiores humiditate accñtali q̄ remollit.

¶ Capl̄m. IIII. De alteratione nutrimenti in aiali.

Et dicam quia cibus ſuſcipit quādaȝ digeſtionē in maſticatiōe: ⁊ hoc quia membrana in lingua ⁊ palato eſt eadem cum interiori ſtomaci tunica: quare cõmunicat cum ea in operatione aliqua: cū cibus fuerit aliquantulū maſticatus: ⁊ coadiuuat ſuper hoc ſaliua in qua eſt calor iuuans ad eius decoctionem: ⁊ propter hanc digeſtionē triticū maſticatuȝ magis maturat apoſtema q̄ȝ decoctū in aqua vel piſtatum: ⁊ ſignificatio ſuper hoc eſt quia per maſticationem admittitur ſapor ⁊ odor qui fuerūt prius. Et cum ꝑuenit illud ſtōm decoquet̄ decoctiōe cõpleta. Et nō ſolū calore ſtōi: ſed iuuamēto circūſtantiuȝ. ſicut epatis a dextra ⁊ ſplenis a ſiniſtra. Q̄m ſplē nō calefacit ꝑ ſe: ſȝ ꝑ venas multas pulſatiles q̄ veniūt ei a corde ⁊ nō pulſatiles ab epate ⁊ anteriori cū ȝirbo. ⁊ hoc q̄ ȝirb⁹ de facili calefit ꝓpter ſupoſitatē in eo. Et deide calefacit ſtomacū ab anteriori ⁊ a ſupiori cor: qđ appropinquat ſtomaco: ⁊ h̄ mediāte calore diafragmatis. Et fit digeſtio in ſtomaco cuȝ imiſcet̄ cum illa materia aquoſitas potus: generatur ex vniuerſo ſuccoſitas que de facili trāſeat ad venas epatl. Et poſt hāc digōne ex illa hūiditate attrahit ſtōs: ⁊ poſt mittit illā ad iteſtina: ⁊ poſt epar ſugit humiditatē illam

ab iteſtinis per venas meſaraycas: ⁊ ſunt vene graciles dure cõtinuate pluribus iteſtinis: ⁊ per illas ꝓcedit illa humiditas gracilando quouſq; peruenit ad tantã graciliationẽ vt diuidat̃ in venas capillares: ⁊ ille vene aduna͂t in vnã magnã venã in gibbo epatis. Et de illo loquemur poſt: ⁊ non fieret trãſitus nutrimenti ꝑ illas venas graciles niſi per iuuamẽtũ aquoſitatis potate: que aquoſitas nõ eſt alia via neceſſaria corpi: vt eſt diuiſio venarũ capillariũ inter tot partes quouſq; diuidant̃ per totã ſubam epatis: ⁊ epar tũc poterit ſuper mãm diuiſam per ramos indigeſtionẽ: ⁊ iõ citius fit digeſtio: ⁊ accidit in illa mã res ſimilis oi decoctioni. ſ. res ſpumoſe: que eſt colera: ⁊ fex melãcolia ⁊ ſanguis: ⁊ ſi iſta decoctio fuerit ſuperabundãs fiet inde res aduſta: ⁊ ſi nõ fuerit res cõpleta erit multũ flegma: ⁊ ſpuma cõbuſta eſt colera aduſta: ⁊ fex aduſta eſt melãcolia aduſta: ⁊ ambe ſunt nõ nãles: ⁊ melius eſt in iſtis ſanguis: ⁊ ille ſanguis adhuc in epate erit ycoroſus: ⁊ hoc ꝓpter imixtionẽ eius cũ aqua: q̃ idigebat ad eius circuitũ intra venas capillares: ſed cũ intrauerit ille ſanguis venas colat ſe ab aquoſo illo tẽdẽte ad renes ꝑ vnã venã magnã rectã: cũ q̃ etiã venit ad renes ſanguis dans eis nutrimentũ ⁊ reſiduũ tendit ad veſicã: ⁊ ſanguis qui remãſit in gibbo mũdificatus ſtans ibi in vena magna que diuidit̃ in duas: quarũ vna tẽdit deorſum: ⁊ reliqua tendit ſurſuz: ⁊ poſt per multos ramos diuidit̃ quouſq; perueniat̃ ad venas minutiſſimas aquaꝝ orificys exiens paulatiz imbibit mẽbra: ⁊ reſiduũ huius capituli querat aliquis ex doctrina mea in canone.

Caplm. V. De humoribus.

ET humor eſt corpus humidũ currẽs ⁊ alterat̃ ad bonũ: ⁊ ẽ vna pars que accidit ex ſuba cibi: ⁊ iſtud qđ eſt ſupfluitas poterit aliqñ cõuerti in humorẽ bonũ. ⁊ tñ neceſſariũ eẽt auferri a corpore prius q̃ꝫ hoc ꝯtingat. Et dico q: humiditatũ corporis: quedã ſunt prime: ⁊ quedã ſcde: ⁊ pme ſunt humores q̃tuor: ⁊ ſcde ſunt quedã ſupfluitates: ⁊ humiditates q̃ nõ ſunt ſupfluitates ſunt q̃ ſunt diuiſe a pncipio vt elõgate ſunt a ſuo pncipio. in tñ q potẽtes ſunt trãſire in mẽbra ſed nõ trãſiuerũt cũ effectu cõpleto: ⁊ ſunt triũ modoꝝ: ⁊ vna illarũ eſt humiditas que diſpergit̃ per mẽbra ſiccos. Et eſt habilitata vt trãſeat in nutrimẽtũ cũ mẽbruz habuerit diſſolutionẽ: ⁊ eſt ad humectandũ mẽbra cum fuerit deſiccata ꝑꝑ aliquẽ motũ fortẽ. Et 2ª humiditas eſt hũiditas q̃ ꝓpa eſt coagulatiõi: ⁊ eſt cibus alterat' ad mẽbra ſm ſpẽm cõplexionis: ⁊ nõ ꝑuenit ad cõplemẽtũ: ⁊ tertia humiditas eſt intrãs mẽbra a pncipio crẽmenti: ⁊ ſuũ initiũ fuit ei a mã embrionis: ⁊ pncipiũ embrionis fuit ab humorib'. Et dico adhuc qđ humiditates humoroſe que ſunt bone: ⁊ ſupfluitates ſunt q̃tuor modoruz: ſanguis ⁊ colera: ⁊ melia ⁊ flegma: ⁊ ſanguis eſt calidus ⁊ humidus: ⁊ eſt duoꝝ modorũ nãlis: ⁊ eſt rubeus boni odoris ⁊ dulcis: ⁊ eſt inaturalis duoꝝ modorũ: ⁊ eſt vn' modus quo fit inaturalis: qñ fit hoc mõ: nõ per imixtionẽ alicui' alteri' rei extranee cũ ipſo: ſꝫ poti' ꝑ mutatõeꝫ in ipſo ſm calorẽ aut frigus: ⁊ aliqñ fit ꝑmutatio ꝑ mixtionẽ: ⁊ eſt duob' modis: aut ꝑꝑ hũorẽ extrĩſecũ veniẽtẽ intra ipſuz: ⁊ corrũpentẽ illã ſubam: ſicut cuz generat̃ in ſanguine ſpumoſuz. i. colera: ⁊ fex. i. melãcolia: ⁊ aliqua illarũ remãſit in ſanguine: ⁊ iſte modus ſm diuerſas mixtiones variat̃: ita q aliqñ fit ſicut fex alba vel nigra vel rubea: ⁊ ſic mutat̃ aliqñ in odore ⁊ ſapore: ⁊ flegma nãle eſt mã ſanguinis: ⁊ flegma dulce in cõpatione ad corpus parũ eſt frigidũ: ⁊ in cõparatione ad ſanguinẽ multũ frigidũ. Et Hal. dicit q nã nõ fecit mẽbrũ determinatũ ad flegma: q: eſt ꝓpinquũ ſanguini: ⁊ neceſſariũ eſt oĩbus mẽbris: ⁊ iõ eius curſus eſt ſimilis curſui ſanguinis: ⁊ tñ dico q hoc eſt aut neceſſitate aut vtilitate: ſic determinauimus in canone: ⁊ vtilitas eſt vt remolliat iuncturas ꝓpter cõſtrictionẽ ⁊ calorẽ mouentẽ: ⁊ eſt portio ei' gipſea que inſpiſſabat̃ in iuncturis ꝑꝑ cõſumptionẽ ſuaꝝ ptiũ ſubtiliũ: ⁊ cauſa ſalſedinis eſt imixtio particularũ terreſtriũ amaraꝝ cũ humiditate aquoſa: ⁊ hꝫ ſm equalitatẽ: q: ſi ꝑticule aduſte eẽnt mlte facerẽt amaꝝ: ⁊ ſꝫ hãc viã faciũt ſalẽ: cũ qbus operant̃: vt melior phyſicus dixit q illud flegma poterit fieri ſalſum ꝑ putrefactionẽ in ipſo. Et in trãſmiſſione colere ad ieſtina aliqñ accidit opilatio: ⁊ dicet̃ colica: ⁊ erit egeſtio tũc alba: ⁊ color citrinus. ⁊ aliqñ citrinat̃ colera i ſe. ⁊ accidit cinis in ea. ⁊ ſua citrinitas adunat̃ cũ aquoſitate ſua. ⁊ eſt res peſſima: ⁊ colera inãlis qñq; generat̃ in epate: aliqñ in ſtomaco: ⁊ qđ in epate eſt ſubtili' ⁊ cinerat̃: ſed peſſima generat̃ in ſtomaco ex aduſtione vitelline: ⁊ tũc nigreſcit combuſtũ ⁊ imiſcet̃ nãle cũ illo: ⁊ efficit̃ viride ⁊ peſſimũ cõburit̃ multũ: efficit̃ tñ viridiſſimũ: ⁊ iſtud eſt q̃ſi venenũ.

Caplm. VI. De calore habentiũ ſanguinez.

DIxit magr̃ pmus q oẽ aial qđ cibat̃: aut hꝫ ſanguinẽ: aut rez loco ſanguis: ⁊ oẽ aial ſanguineũ eſt calidiuſ: ⁊ maxie mas. ⁊ iã dixit mihi marinion q mlieres ſunt magl. calide: ⁊ ꝑꝑ hꝫ patiũt̃ mẽſtruũ. Sed abocaliz dixit ꝯriũ: ⁊ fuerũt antiq qui putauerũt q ſanguis ⁊ colera fuerint frigidi: ⁊ dixit q calidũ dr̃ multis modis: q: calidũ dicit̃: eo q calefacit tactu ſicut ignis: ⁊ dr̃ calidũ: q: cũ fuerit itra receptũ calefacit. ⁊ alijs modis quos numerauim': ⁊ dr̃ calidũ: q: multũ de ſua ſpẽ põt calefacere ⁊ modicũ nõ. ſicut apiũ: ⁊ dr̃ calidũ: q: tarde deponit calorẽ quẽ recipit: ſicut plũbũ ⁊ corpa cineroſa cũ calefiũt ꝓfundãt ignẽ in ſe: ⁊ cũ ablueant̃ redeunt frigida ⁊ ſicca: aut eſt ſm eſſentiã: vt in lapide: ⁊ per accñs: vt in glacie. Sed aialia aquoſa que hñt ſanguinẽ ſubtilez aquoſum ſunt timoroſa: ⁊ q̃ hñt ſanguinẽ ſpiſſuz ſunt magis audacia: q: calor magis retinet̃ i lapide q̃ꝫ in aq̃. ⁊ iõ retinent calorẽ ire diu: vt porci ⁊ camelli: vt boues ⁊ leones. ⁊ ita in hoie groſſi ſanguis. ⁊ iõ aial nõ habẽs ſanguinẽ nõ hꝫ ſepũ: neq; ꝯirbuz: q: in ꝯirbo ⁊ ſepo eſt terreſtreitas frigida. ⁊ ꝑꝑ hꝫ de facili cõiungunt̃. ⁊ hoc q: in aiali non hñte dẽtes in mãdibulis ſuperiori: citi' cõgelat̃ ſepũ cũ fuerit liquefactũ: q: iſta aialia ſunt multũ terreſtria. ⁊ iõ habẽt cornua ⁊ vngues: ⁊ nõ ita cõgelat̃ ſepũ ceteroꝝ aialium: ⁊ qñ multiplicat̃ pinguedo in corpore iterfic: q: cõgelat calorẽ nãle. ⁊ oſſa ⁊ ſepũ nõ hñt ſenſuz: q: ſunt adhuc q̃ſi ſanguis cõgelatus. Et ſua digõ nõ eſt ſilis digõni carnis. ⁊ poſtq̃ꝫ frigus fuerit potẽs ſupra corp' iducetur mors. ⁊ poſtq̃ꝫ fuerit multiplicata piguedo in corpe reſcidit̃ generatio. ⁊ ifridabit̃ ſanguis ⁊ medulla oſſiũ eſt ex diſſolutiõe ſubtil' ſanguis q nõ venit ad ꝑfectã digõnem. qñ via ei' qđ ꝑuenit ad ꝑfectã digõnẽ: eſt via ad carnem. Et medulla aſſimilat̃ ſpermati ſm vnũ modum. ⁊ medulla pueri eſt ſanguinea. ⁊ medulla iuuenũ eſt ex acutiori ſanguine q̃ꝫ medulla ſenũ. Et medulla eſt ſuſtentamentum oſſis. ⁊ eſt ſuperfluitas cibi oſſis que conuertitur itra in expreſſione. ⁊ eſt etiã cibus ad os: ⁊ inter iſtos ſermones non eſt diuerſitas: ⁊ non eſt mirum hoc. q: medulla cuz eſt multa poterit ex ea conuerti quid ad cibum. ⁊ tũc nõ eſt opus i hoc medico diſputare. ⁊ vlr medulla ẽ ſanguis alteratus ad oſſis naturã. Et animal qđ hꝫ ſtricturaꝫ in oſſe: ⁊ multũ oſſeitatis ⁊ nõ indiget ſuſtentamento medulle: nõ habet medullã ſicut leo: ⁊ iuuat ad hoc calor: ⁊ aial nõ habẽs os nõ habet medullã niſi nuchã: ⁊ nucha

que circundaſ ſpinis.Et medulla licꝫ ſit fundamentuꝫ
neruoꝝ: valꝫ tamē ad aliud.ſ.qđ eſt quaſi cōtinuatiuꝫ:
⁊ ligamētū ſpondilioꝝ:⁊ vtilitas ſpōdiliū:nō eſt ſolum
ſicut coopertimentū nuche:ſed etiā vt ſint origo oſſiuꝫ ſu
per que fundaſ corpus:⁊ putant quidā cū cōtinueſ nu
cha cū cerebro : ꝙ ideo natura eoꝝ ſit vna:ſed errāt in
hoc:qꝛ medulla cerebri eſt frida : ⁊ ſpinalis medulla eſt
calida:⁊ ſignificat ſup hoc ſua pinguedo:ſed nucha acq̄
ſiuit hanc cōplexionē a corde ⁊ licet ſit medulla calida
iſta nuchalis:nō tamē deſiccaſ:qꝛ recipit humiditatem
cōtinue a cerebro.Et qđ dixit magiſter ꝑmus:qꝛ putant
ꝙ ſubſtātia cerebri ſit ſentiēs:⁊ habeat virtutē ſentiēdi:
ſed nō eſt ita:qm̄ eſt talis qualis medulla eſt:que eſt itra
oſſa:dico ꝙ nō dolet cerebrū ꝓpter apoſtema in ſui ſub
ſtantia:ſed ꝓpter apoſtema in ſuis pelliculis:⁊ nō eſt ve
rū quin in cerebro ſit aliqđ repoſitiuū ſenſuuꝫ:⁊ ſpūs
vitalis:⁊ tñ illud nō erit ſentiens:⁊ illud eſt qm̄ cerebrū
eſt ꝑn̄m viſus:⁊ tñ nō videt:⁊ eſt ꝑn̄m v̄tutis motiue volū
tarie:nec tñ moueſ volūtarie.Sꝫ certe ꝑn̄m iſtarū v̄tutū
ē ſpūs.q ē in eo vt in archa v̄tutis que defluit ad mēbra
continuata cū medulla:ſicut eſt teſta capitis que eſt ar
cha medulle.Et nō opꝫ qđ aliquid cū ſuit archa aut trā
ſitus alicuius virtutis qđ ipſuꝫ ſit participās eandē v̄tu
tē:ſicut duo nerui obtici qui ſunt vacui:⁊ nō ſunt v̄tutes
cōtingentes in illis neruis:ſed in cerebro eſt vnū qđ non
habꝫ vaſa:⁊ illud eſt etiā qm̄ ipſuꝫ equat calorē ſpiritus
calidi:⁊ ꝓpter hoc ſpūs magis equabit ſenſuꝫ ⁊ motum:
aut ſicut ſpiritus qui eſt in corde ⁊ cōis virtutibus:⁊ cuꝫ
tūc peruenerit ad medullā erūt opationes in quibuſdā
coꝝ ⁊ magis tunc apparebunt.Et erit ille ſpūs operans
vir.⁊ tūc cū fuerit in epate erit eius v̄tus magis operās.
Tunc igiſ archa cā medulle erit ſm̄ itentionē ſpūs ſen
ſibilis proprie:⁊ ſue equationis nō:vt ſentiat per ſe in ſui
ſubā.Et iā dixit phyſicus ꝙ tactus eſt cum equalitate:⁊
oē aial magis equalis cōplexionis tunc ſua mēbra magꝭ
tangibilia.deīde teſtatus eſt per ſe : ꝙ medulla nō eſt cū
equalitate:⁊ nō eſt ſuus exitus a pte cōplexionis ad calo
rē:ſed ad frigiditatē:⁊ tūc nō dꝫ ſibi medicus accipe ver
ba iſta pp ratiocinationē:ſed coꝛ eſt equatū ſm̄ vnū mo
dū in ſui ſubā:qꝛ eſt carnale:⁊ ſi declinauerit declinabit
ad cōplexionē calidā:que etiā nō auferet virtutem:ſed etiā
augmētat.Et qđ magis impedit coꝛ eſt cū nō obedierint
illi ſpūs ⁊ virtutes cordi:⁊ hoc qm̄ illi erūt frigidi:ſed nō
eſt tamē neceſſariuꝫ ꝙ illud qđ eſt magis calidū magis
ſentiat.Sed cōſiliū qđ videſ mihi optime eſt qđ pmū
ſenſibile eſt ſpiritus.Et nō eſt opus:vt ideo ſit archa ſue
generationis:vt archa ſue equatiōis:aut ſue cuſtodie ſen
ſibilis ꝓterq̄ eſt opus vt participet cōplexionē qua reci
piat a ſpū virtutē ſenſibilē ⁊ ſenſuꝫ.Et ſuba carnalis eſt
magis digna cū hac q̄ ſubſtātia frigida ⁊ humida aqua
tica:⁊ iſtud nō eſt iudiciū meū certum:neq̄ꝫ credibile.Et
notū eſt ꝙ ſpūs eſt aptus recipere iſtas virtutes hac via.
vt ſit calidus:nō ꝙ ſit equalis. Sed inſpiratio nō equat
illū ſpūm: eo ꝙ infrigidat ipſum tantū:ſed qꝛ vetat cali
diſſimū qđ intēdit in diſſolutione ſpūs:⁊ qđ intendit di
minuere ab illo ſpiritu euaporationes ſuperfluas:ſꝫ mē
brū cū quo erit ſenſus ⁊ diminutio:ſed membrū iter mē
bra ſenſibilia vꝛ ꝙ ſit magꝭ ſenſibile qđ ē magꝭ equale:⁊
qđ eſt magis eq̄le eſt magis ſenſibile:⁊ cerebrū factū eſt
frigidū eq̄diſtans cordi:vt refrenet calorē ⁊ ſui ebulitio
nē:⁊ qđ iuuet ſpiritū ſibi venientē aliqua equalitate:que
equalitas ſit cōueniēs ad ſuū motū:ſed virtus intrat ad
cerebrū a corde ⁊ cū ſpiritu:ſed ſpiritus pcedēs in ipſꝫ
retificat eius ſubam multis modis:ſicut in nutriri:⁊ in
creſcere ⁊ in alijs:⁊ tūc cū fuerit equalis nō iuuabit ad il

lā equationē:neq̄ꝫ erit equatio:⁊ tūc ſingulabiſ ad vnuꝫ
opus:⁊ nō veniēt ſup ipſuꝫ operationes multe : quarum
vna impediat alterā:⁊ ꝓpter hoc cū ille ſpūs aptatꝰ fue
rit ad ſenſuꝫ:⁊ trāſiuerit ad epar:⁊ cōplexionē epatis fa
ciet ſtare cū fuerit aptatū ad ſenſuꝫ:⁊ motū:⁊ dimittet ip
ſuꝫ tñ ad operationē nutrimētalē:⁊ tūc iſta mēbra que
ſunt poſt coꝛ mutant cōplexionē:⁊ tūc faciūt ſpūm care
re vigore.⁊ illud eſt eſſentiale. Et dicamus etiaꝫ ꝙ ſpūs
eſt maioris virtutis in operatione ſm̄ accidens:⁊ hoc qꝛ
euacuat.⁊ euacuat qꝛ declinat ad opationes alias : ⁊ eſt
iſtud verū:qꝛ aīa eſt vna:⁊ eſt ꝓ coniuncta cū ꝓ mēbro:⁊
ꝑm iſtiꝫ anime ī medio coꝝ eſt caloꝛ nālis.Et anbelitus
inſtrumētū primū eſt caloꝛ naturalis:⁊ cū illo inſtrumē
to cōplet oēs opatiōes ſuas:⁊ iā poſitū eſt inſtr̄m in me
dio coꝝ.Et multiplicauerūt ſanguinē ei : ⁊ caloꝛ ſue cō
plexionis iuit ad exercitationeꝫ ſui corpis:licꝫ caloꝛ non
ſit prima cauſa eētialis ad hoc:ſed virtus informatiua
nō fecit ſumitā capitis ⁊ ſuperiorē eius parteꝫ eque durā
ſibi ſimilibꝰ:ſed fecit illā ptē multū mollē.⁊ hoc in par
uulis:⁊ ideo ille puer quaſi erit debilis qui hꝫ mēbra de
bilia:⁊ maxime ille qui hꝫ cerebrū debile:qđ creatuꝫ eſt
in ſublimitate hoīs:⁊ nō creatū fuit in multa humidita
te.Nūc tranſeamus ad membra interiorum.

Capitulum VII.De animalibus ſanguinē habētibus.

Dixit oē aial hñs ſanguinē hꝫ cerebrū:ſed
aialia marina ⁊ malachie hñt cere
brū.⁊ hō hꝫ medullā maiorē reſpectu ſui cor
poris q̄ cetera aialia:⁊ hoc eſt:qꝛ eius magni
tudo eſt neceſſaria multū virtutibus aialibꝰ ⁊
ſpūalibus ⁊ cogitationibꝰ rōnalis q̄ non hñt cetera aia
lia.Sed anothomia in cerebro hoīs eſt:qꝛ po eius tēdit
ad medullā:⁊ reliqua ad pelliculas.⁊ tertia ad quoſdaꝫ
ventriculos plenos ſpuma:ſed nerui ſunt q̄ſi rami ema
nātes ab illa:ſed illi nerui nō ſunt ꝓpie de ſua ſuba:⁊ to
tū caput hꝫ mediationē ſm̄ ſui longitudinē in ſuis vētri
culis ⁊ ſuis mēbranis:vt in illa vacuitate ſit iuuamentū:
licꝫ etiā in vētriculis anterioribus magis manifeſtatur
ſpūs ſenſibilis:⁊ iā creabaſ ſuba cerebri quaſi leuis vn
ctuoſa ſed illa vnctuoſitas eſt pp h̄:vt qđ naſciſ ex illa.ſ.
res neruoſa ſit viſcoſa.Sed dixit medicus ꝙ mollicies
erat vt recipiat aptā figurā.⁊ de facili exerceret ꝑ talem
mām imaginatio.qm̄ res hūida de facili recipit impſſio
nes.⁊ nō vꝛ mihi iſtud:qꝛ res humida de facili recipit al
terationē ſed nō oēm:ſed illā que eſt cū diuiſione ⁊ rece
ptione figuraꝝ:ſed imaginatio ⁊ extimatio nō fit cū mo
tu corpis vel diuiſione aliqua in corpe:ſed nō fuit leuis
niſi eēt molliens neruos duros:⁊ eſſet eis nutrimentum
bonū:ſm̄ gradū:qm̄ ſuba dura non ita dat mām rei.ſed
mollis ſuba:⁊ vt illud qđ naſciſ ab ea eēt ꝑmo leue ⁊ mol
le:⁊ in ſuis extremitatibꝰ eēt durū ſm̄ ꝙ dicemus poſt in
neruis:⁊ qꝛ necēū fuit ꝙ id qđ naſciſ ex ea eēt duꝝ ꝗdam
⁊ ſua duricia eēt duricia cum mollificatōe:tūc nece fuit.
vt ſuba a qua naſciſ eēt humida.mollis.leuis.vnctuoſa.
⁊ hac de cā:vt ſpūs qui eſt durus.⁊ quo indiget ad motū
feſtinū iuueſ ꝑ hūiditatē.ad hoc.⁊ fuit ſpōgioſa vt eēt fa
cilioꝛ ad motū.qꝛ duricies in mēbris eſt ponderoſioꝛ q̄
humiditas.⁊ mollicies rara.⁊ ſuba medulle eſt diuerſa
in partibus.qꝛ anterioꝛ eſt humidioꝛ.⁊ poſterioꝛ eſt du
rioꝛ. Et diuiſio facta eſt ſm̄ ptes ſm̄ diſtinctiōes in mē
brana dura ꝓut dicemꝰ inferius.⁊ mollificauerūt ptem
anteriorem medulle:quoniā plures nerui ſenſibiles na
ſcunſ inde ⁊ ꝓpe auditꝰ ⁊ viſus.qꝛ viſus eſt cuſtodia q̄ſi
ſpeculatoris.⁊ fuit dignus vt eſſet cuſtodia anterius. Et
nerui motiui magis habent ortum a poſteriori.⁊ naſcun
tur a poſteriori nucha que eſt nuncius cerebri.⁊ ſupplet

eius vices in dorſi via:⁊ eſt via vt naſcanť nerui : ⁊ ner/
ui mot⁹ idigēt mag⁹ duricie q̄ȝ nerui ſenſibiles:ſȝ diſticta
fuit mēbrana vt eſſet dr̄ia inter nuchā ⁊ ſpōdilia.Et acci
dit inde dubitatio ſup hoc:vtrū mollicies cerebri tangit
duriciē mēbrane gradate:⁊ fortaſſe in eo loco in quo tan
git mēbrana medullā:illa mēbrana fit mollior.Et in du/
plicamēto pāniculoꝝ fuit iuuamentū:q̄bus eēt in eis ſu/
ſtentamētū venis nō pulſatilibus veniētibus ad medul/
lā.Et extremitas huius eſt ibi vbi cadit ſanguis.q.q̄daȝ
plana:⁊ eſt illud.q.lacuna :⁊ eſt a poſteriori vbi eſt ſitus
q.torcularis:⁊ deinde ex eis accidit ramificatio:⁊ aſſimi
lať ſue ſube medulle:⁊ ſugunt per orificia ſua ſanguinē:
⁊ poſt aduna ť ad duas vias:ſicut dicem⁹ in anothomia
ſerre:iſta etiā duplicatio hȝ iuuamentū vt naſcanť ex ea
ligamēta medulle cū mēbrana ſpiſſa in eq̄diſtātia ſerre
corone:⁊ in anteriori pte naſcunť additamēta que ſunt
ſimilia mamillis per que fit olfatus:⁊ ċcidūt a mollicie
cerebri modicū:⁊ nō ſunt ita duri vt nerui:⁊ iā cooperiūt
medullā cū duplici mēbrana dura verſus teſtaȝ:⁊ molli
verſus medullā:⁊ facte ſunt ne medulla teſtā tangeret ⁊
lederet ab oſſe:⁊ iō iſta ſup̄ficies iterior oſſis eſt mollior.
Et iſta mēbrana licȝ ſit cuſtodia medulle:tñ eſt ligamē/
tū ⁊ cōtinuatiuū venarū pulſatiliū que ſunt ſupra medul
lā:⁊ eſt q̄ſi ſecūdina que eſt ſubm texture venarū:⁊ pp̄ h̄
intrat adhuc ſuba medulle in multis locis ⁊ vadit ad ei⁹
vētriculos:⁊ terminať a poſteriori:q̄r ei nō ē opus plus
pp̄ eius duriciē:⁊ mēbrana dura non applicať medulle:
nec alie mēbrane oī loco:ſed eleuať ſurſuȝ:⁊ cōtinuatio
inter illas eſt p̄ venā que trāſit e dura mēbrana ad ſubti
lē.Et ſpiſſa mēbrana cōiungiť cū oſſe p̄ quedā mēbrana/
lia ligamēta que naſcunť a ſpiſſa:⁊ coniungunť illa cum
ſerra:ne cadat ſup̄ medullā:⁊ iſta ligamenta trāſeūt ſub/
ſtantiā vſq̄ȝ ad ſup̄ficiē extriſecā teſte:⁊ ſtāt ibi quouſq̄ȝ
texať ex eis mēbrana que cooperit teſtā:⁊ in hoc ligatur
hū dura mř cū oſſe.Et medulla hȝ in ſui lōgitudine tres
dimenſiones in vētriculos:⁊ oīs vētriculus hȝ in ſui lati
tudine duas p̄tes:⁊ tūc pars anterior manifeſte diuidiť
in duo:dextrū ⁊ ſiniſtrū:⁊ ſunt vnius q̄ntitatis:⁊ illa pars
anterior iuuat olfatū:⁊ ſuper electionē ſup̄flui p̄ ſternuta
tionē:⁊ adiuuat ad diuiſionē ſpūs viſibilis:⁊ iuuat ſuper
op̄a v̄tutis formatiue:⁊ in cōp̄rehēſionib⁹ extriſecis:⁊ vē
triculus poſterior eſt magis vt ip̄leat vacuitatē membri
magni:⁊ illud eſt nucha:⁊ in illo eſt diſtinctio ſcōm poſt
ſpiritus viſibilis:⁊ viget ibi virtus memoratiua:⁊ tñ eſt
minor p̄te anteriori:⁊ cū hec diminuunť gradatiȝ q̄uſq̄ȝ
creet ex ſe nuchā ⁊ p̄cedat inſpiſſando ſm̄ p̄portionem
qua dureſcit.Sed vētriculo medialis eſt quaſi trāſitus
⁊ via ab anteriori:⁊ inter anteriorē ⁊ poſteriorē:⁊ iō ma/
gnificabať ⁊ elongabať a dextro de magno ad magnuȝ:
⁊ mediāte ipſo cōtinuať ſpūs anterioris cū virtute poſte
riori ⁊ declinat ad virtutē memoratiuā:⁊ tegit ſe tegmen
to ſperico ⁊ iterius ɔcauo:⁊ hoc vt nō incurrat occaſio/
nes extrinſecas:⁊ vt ſit fortis ad patiendū cōtactū mem
brane gradate:⁊ ad ipſuȝ cōiungunť ventriculi anterio/
res:⁊ iſta via eſt vnus vētriculus p̄ ſe.Et eſt via deferēs
a formatiua ad memoriā:⁊ tunc bene cōplebiť cognitio
ſicut tu ſcis:⁊ ſignū ſitus v̄tutū in iſtis eſt pp̄ egritudines eo/
rū que deſtruūt op̄ationes.Et mēbrana ſubtilis itrat in
vētriculos cerebri ⁊ coop̄it illos quouſq̄ȝ p̄ueniat ad par
tē poſteriorē:cui ſufficit ſua durities loco coop̄imēti mē/
brane:⁊ anterius cerebri ſunt vie ſerroſe in q̄bus tranſit
ſpūs aialis:ſicut in ſuis ventriculis:q̄r nō in oī tp̄e ap̄iūť
illi vētriculi:neq̄ȝ ampliānť:aut ſpūs paucus eſt:vt per
hunc vētriculi aperiānť tñ.Et q̄r ſpūs cōplet ſuā op̄atio
nē alteratione ex cōplone cardiaca ad cōplexionē me/
dulle:⁊ hoc eſt p̄ decoctionē qua ibi decoq̄ť:decoctio v̄o
iſtius erit per motū ⁊ diuiſionē māe in locis decoctionis
ſm̄ modū decoctionis in epate:ſed ſerra eſt magis aper/
ta q̄ȝ poſterior eſt:quia eſt proportio ſerre ad ſerram que
eſt mēbri ad membrū:⁊ cauſa q̄re poſterior pars fuit mi
nor anteriore eſt ibi:⁊ inter ventrē:⁊ vētriculū inferiorē
poſtremū diuiduntť due vene maiores que tranſeunt ad
medullā quas noīabimus:a q̄bus p̄cedunt rami cōtexti
quaſi in ſecūdina q̄ ſunt ſub medulla:⁊ facta ſunt iſtis ra
mis ſuſtentamēta quaſi glādule que implēt vacuitateȝ
que eſt iter illas:ſicut ⁊ in alijs venis ramificatis:q̄ñ ca
ro glādulosa implet vacuitates aliarū:⁊ iſte glandule cō
iunguntť cū figura ramoꝝ ſm̄ modū predictū texture ve
narū vt ſupra:⁊ dilatanť ſm̄ dilatationē ramoruȝ q̄uſq̄ȝ
cōpleať ramificatio:⁊ ſtet textura ſm̄ ſimilitudinē ſecū/
dine:⁊ ibi geſcunt:⁊ particule medulle que cōp̄rehendūt
p̄tē mediā ſue particule que ſunt ſupra ſunt q̄ſi in figura
vermiculi:⁊ ille particule ſunt ſerroſe:quaſi ſm̄ longitu/
dinē:⁊ cōiuncte vna cū altera:vt habeat quo amplietur
⁊ quo cōſtringať ad modū vermis:⁊ pars interior q̄ eſt
ſuper mēbrana ⁊ mēbrana que ɔtinet medullā:⁊ eſt illa
mēbrana cōpoſita ſup̄ duo additamēta que ſunt q̄ſi cru
ra:⁊ ſunt quaſi p̄pinqua:neq̄ȝ ſunt multū remota : neq̄ȝ
multū p̄pinqua:⁊ ſunt appoſita duobus ligamētis que
dr̄ chorde:⁊ hoc ne auferanť aliq̄ſ vermiculi:⁊ q̄ñ an/
guſtata fuerit ſua latitudo colligit illa : ⁊ p̄dicta mēbra/
na natat ſupra duo additamēta predicta:⁊ capita illoruȝ
cū eleuanť habēt modicā diſtantiā:⁊ ligamenta ſua ſunt
quaſi capilli:⁊ illa portio que eſt ſilis vermiculo cū ipu/
lit additamēta cōiungit ea:⁊ claudit diſtātiā que media
eſt iter illas:⁊ cū cōſtringiť ad locū amplū:⁊ dilatať eo/
rū latitudo:⁊ recipiūt diſtantiā modicā:⁊ hoc cū cōſtrin
giť vermiculus:⁊ vermiculus qui vadit poſterius ē gra/
cilior aliꝭ:⁊ aliquātulū tumeſcit:⁊ iſta duo additamēta
aſſimilanť duabus vijs:⁊ ille due vie nō habēt in ſe aſpe
ritatē:ſed potius planiciē:vt melius poſſint ɔplicari:vñ
etiā ſimul poterūt mouere cū mouenť q̄ſi eēnt res vna.
⁊ in cerebro ſunt duo foramina ad expellēdū ſup̄fluitatē
⁊ vnū anterius:⁊ reliquū a medio baſis:⁊ in ventriculo
poſteriori nō fuit foramē:q̄ñ ipſe eſt in vltimo:⁊ paruus
reſpectu alioꝝ:⁊ pp̄ hoc non patiť foramen.Et ventricu
lus intermedius cōmunicat cū extremis:⁊ iam poſitus
eſt:⁊ etiam locus per quem exit ſup̄fluitas a nucha:⁊ eſt
ille ei p̄xp̄ius:⁊ poſterior pars communicat:⁊ in via me
dij:q̄ñ due vie ex trāſuerſo p̄cedētes cōueniūt in vnuȝ
foramen:cuius initiū vie eſt in mēbrana ſubtili:⁊ trāſit
in mēbranā dictā:⁊ cū pertrāſierit aliquātulū in mēbra/
nā:obuiat cuidā vie que aſſimilať glādule:⁊ ē quaſi ſpe/
ra depreſſa in vtraq̄ȝ parte:⁊ eſt illa ſubſtātia inter mem
bra dura:⁊ foramē baſis:⁊ in alia via reperiť os colere.
Et iā dixit Ariſt.q̄ nō eſt in ſuba medulle ſanguis:⁊ de/
bes intelligere q̄ nō eſt in ſuba eius ſanguis ſm̄ q̄ iam
mutatus eſt in aliā humiditatē:⁊ dixit q̄ nō ſunt vene in
ſui ſubſtātia.Et voluit itelligere:q̄ñ ille veniūt:⁊ diſcur
runt ad mēbra:⁊ orificia venarū tranſeūt in illā quouſq̄ȝ
p̄it ſugere ab eis neceſſariū nutrimētū.Et i ſuba ſua nō
eſt textura venarū ſicut in carne vel corde vl̄ epate:⁊ te
ſta ſuperior eſt ſpiſſior:vt melius defendať ab occaſioni
bus:⁊ eſt vt ſit lenior:⁊ medulla eſt frigidior inter mem
bra p̄ncipalia:⁊ hoc percipitur tactu. Et dico:quia quā/
do erit medulla remota ab extremitatib⁹ corporis : ⁊ eſt
p̄ncipium neruorum motiuorum ⁊ ſenſuum:⁊ nerui mo
tiui:cū remoti fuerunt a ſuo p̄ncipio debilitāť:vt nō poſ/
ſint mouere extrema corporis : tunc creata fuit nucha.
vt eſſet principiū illorum neruorū a propinquo:licȝ etiā

in ea ſit iuuamentum ad retentionem ſpondilium. Et ſi
caput eſſet principium neruoꝝ oium. eius quãtitas de
beret eſſe maior. et tunc ponderaret ſupra corp⁹ nimiũ.

Capitulum. VIII. De anothomia neruoꝝ.

Sed iuuamentũ neruoꝝ quoddã eſt per ſe
quoddã ꝑ accñs: ꝛ ꝑ ſe eſt illud qđ dat
mediãte ſenſu medullã: ꝛ motũ ad oia mem
bra. Et iuuamentũ ꝑ accñs eſt qđ nerui oriũť
a cerebro: ꝛ faciũt carnẽ nimis fortẽ: ꝛ faciunt
membra iſenſibilia ſentire: vt epar pulmonẽ: ꝛ ſplenẽ re
nes: ꝛ hoc cũ fuerit apoſtema in eis vel ventus. ꝛ princi
piũ neruoꝝ eſt ſcđm modũ pdictũ medulle: ꝛ eius extre
mũ eſt cutis a qua fila quedã ſunt venientia ad cutẽ que
ĩmiſcẽnť neruis in cute. Et medulla eſt pn̄ᵐ duplr neruo
rũ: q2 quedã eſt principiũ medulle mediãte. ꝛ qđã eſt pn
cipiũ ſine medio: ꝛ pốt ſciri hoc per neruos deſcendẽtes
a capite ad mẽbra iteriora vt epar ꝛ pulmonẽ: qm̄ illi ner
ui qui elongati ſunt a pncipio ſuo firmanť muſculis: ꝛ ap
poſuit eis quoddã corp⁹ qđ eſt mediũ iter neruũ: ꝛ carti
laginẽ: ꝛ eſt ꝯueniẽs i ſui ſubã neruis qñ iclinanť: vt epi
glotis: ꝛ aliud qđ eſt in radicibus coſtarũ: ꝛ tertiũ eſt in
loco ad quẽ finiť pectus: ꝛ alij nerui qui dãt ſenſuꝫ ꝛ mo
tũ ſm̄ viã rectã: q2 ſunt propinquiores ſuo pncipio: ꝛ non
fuit eis neceſſe tortuoſitas: vt eẽnt duriores: ꝛ fortiores:
ꝛ ideo faciens ſenſum naſcitur ab anteriori: qđ eſt magis
humidum. Et motiuus a poſteriori: qđ eſt magis ſiccũ: ꝛ
a medulla naſcunť. 7. paria neruoꝝ. Et primũ par habꝫ
originẽ a duab⁹ medullis pmis anteriorib⁹: vbi. ſ. naſcũť
due mamille olfatus: ꝛ eſt paruũ pforatũ: ꝛ ille qui ve
nit a dextra vadit ad ſiniſtraꝫ: ꝛ eꝯ: ꝛ ſupponunť ſibi in
modũ crucis: ꝛ ita pcedit illud par ad oculos: ꝛ aperiun
tur illi nerui quouſqꝫ poterũt recipe in ſuis orificijs hu
morẽ vitreũ: ꝛ qñ trãſeunt ſuã fixionẽ pcedunt ſm̄ viã
rectã: ꝛ iã dixerunt iſti fixioni tria iuuamẽta: ꝛ eſt vnũ:
vt ſit ſpũs exiens ex vno oculo ad aliũ: cum peruenit ad
pmũ aliqua occaſio: ꝛ pp hoc cũ claudiť vnus oculus vi
gorať alius: ꝛ ſcđꝫ iuuamentũ: vt ſpũs redeant in eadeꝫ
diſtantia: ꝛ hoc ne oẽ viſum videať duo: ꝛ iuuamẽtũ ter
tiũ ẽ: vt iter ſe in ſui ꝯiunctiõe ꝯforteť ꝛ nõ ꝯfortaťin trĩſ
a ſui cõiunctiõe: ꝙ vř ꝙ ibi ſit eoꝝ origo: ꝛ ſcđꝫ par naſciť
poſt originẽ pmi paris. ꝛ exit poſt ꝯcauitatẽ oſſis oculi:
ꝛ diuidiť in muſculos oculi. Et iſtud par eſt groſſuꝫ mul
tũ: ꝛ hoc eſt ppinquũ medulle humide. ſ. ſue origini: ꝛ ita
nimis eſſet debile pp ſui molliciẽ niſi eẽt groſſuꝫ multũ.
Et ppẽe q2 nõ iuuať iſtõ par ab alio: q2 par tertiũ moue
tur ad mouẽdũ mẽbrũ magnũ ſm̄ medullã inferioreꝫ: ꝛ
tũc nõ põt iuuare ſcđꝫ par. imo eſt opus vt iuuať ab alio
ſicut dicem⁹ poſt. Sed par tertiũ naſciť a medio ei⁹ me
dulle q̄ eſt anteri⁹: ꝛ ei qđ eſt poſteri⁹ ſub baſi cerebri. Et
miſceť modicũ cũ q̄rto pari: ꝛ poſt diuidiť ab illo ꝑ. 4. ra
mos: ꝛ eſt vn⁹ ram⁹ exiẽs ꝑ foramẽ qđ itrat venã apople
ticã quã numerabim⁹ poſt: ꝛ deſcẽdit ꝑ collũ q̄uſqꝫ ꝑue
niat ad diafragma: ꝛ poſt dſcẽdit ad mẽbra nutritiua. Et
alius ramus deſcẽdit ꝑ foramẽ qđ eſt in oſſe timporum
poſtq̄ꝫ receſſit ab illo loco cõiungiť cũ neruis qui veniũt
a pari q̄nto. Et alius ram⁹ qui eleuať per foramẽ per qđ
exit ram⁹ ſcđi paris: q2 hꝫ pcedere ad mẽbra q̄ ſunt an
teri⁹ in facie ꝛ nõ eẽt bonũ: vt trãſiret ꝑ foramẽ pmi pa
ris: q2 ſuꝑinduceret ei anguſtiã: ꝛ ipediret ei⁹ effect⁹ nobi
liſſim⁹: q2 eſt nobilior aliꝭ ſenſib⁹: ꝛ cõſtringereť illũ: ꝛ
impediret ſu⁹ effect⁹: ꝛ iſte ram⁹ poſtq̄ꝫ exierit modicuꝫ
diuidiť ꝑ multos ramos. ſcꝫ ꝑ tres: ꝛ vna ps vadit ad la
chrymalia: ꝛ ad maxillas: ꝛ timpora ꝛ frontẽ: ꝛ ad palpe
braſ: ꝛ ps ſcđa per foramẽ trãſit: qđ eſt in oſſe naſi: ꝛ pene
trat ad nares in ſuis pãniculis: ꝛ 3ª. ps q̄ nõ eſt ꝑua de
ſcẽdit ꝑ vacuitates: ꝛ poſtq̄ꝫ exit ab alia vacuitate rami
ficať in duo: ꝛ vn⁹ ram⁹ itrat ꝑ os: ꝛ diuidiť ad dẽtes ſic
diſtiguiť manifeſte ꝑ anothomiã: ſꝫ alia pars non ita he
ne: ꝛ pars hui⁹ rami diuidiť ad mandibulã ſuꝑiorẽ: ꝛ ali⁹
ram⁹ diuidiť in cutẽ fauciũ: ꝛ in extremitatib⁹ nariũ: ꝛ in
labro ſuꝑiori: ꝛ iſte ſunt ptes paris tertij. Sꝫ ram⁹ q̄rt⁹
hui⁹ paris tertij trãſit ꝑ vnũ foramẽ qđ eſt in mãdibula
ſuperiori: ꝛ vadit ad linguã: ꝛ diuidiť in ramos in duplo
ligue ſuꝑiori: ꝛ dat ei ſenſuꝫ pꝓpriũ ꝛ guſtũ: ꝛ qđ reſiduũ
eſt de illa ramificatione diuidiť ad dẽtes iferiores: ꝛ mã
dibulã iferiorẽ: ꝛ labiũ iferi⁹: ꝛ ps q̄ venit ad linguaꝫ eſt
ſubtilior q̄ꝫ que vadit ad oculũ. Et hoc q2 equiparatur ei
in fortitudine: q2 iſta ps eſt remota ab humiditate me
dulle: ꝛ efficiť pp hoc fortior: ꝛ reliq̄ ps q̄ vadit ad oculũ
opꝫ ꝙ ſit groſſior: q2 eſt debilior eo qđ eſt pꝑe humide.
Sed par q̄rtũ naſciť poſt tertiũ: ꝛ eſt ppinquius medul
le baſis. Et miſceť cũ. 3. ꝛ poſt diuidiť ab illo ſic dixim⁹ꝫ
ꝛ venit ad palatũ: ꝛ dat ſenſum: ꝛ eſt par modicũ: ꝛ eſt du
rius. 3. ꝛ hoc q2 palatũ: ꝛ ei⁹ pãniculus oꝫ eſſe durius q̄ꝫ
pãniculus ligue. Sed par quintũ q̄libꝫ ramus illi⁹ findi
tur ꝑ duo: ꝛ aliqñ ꝑ. 4. q̄rtas: ꝛ naſciť a duab⁹ ꝑtibus me
dulle: ꝛ ps pma vtriuſqꝫ ramoꝝ iſti⁹ paris vadit ad telã
auricularũ diſꝑgiť ꝑ illã: ꝛ iſta pars naſciť in veritate ab
anteriori medulle: ꝛ cũ ea ſit ſenſus audit⁹. Et ps ſcđa eſt
minor pma pte: ꝛ exit ꝑ foramẽ oſſis petroſi: ꝛ duciť per
foramẽ cecũ: q2 eſt multũ tortuoſum: ꝛ fuit tale: vt eius
iter eſſet lõgius q̄tenus neruus in via longa eſſet durior:
ꝛ poſtq̄ꝫ ita pceſſit cũ neruis paris tertij: ꝛ vadit plus ad
ptes manifeſtas maxillarũ: ꝛ qđ remãſit de iſtis iuit ad
muſculos timpoꝝ. Et neru⁹ guſtus naſcebať a pari q̄rto
ꝛ neruus audit⁹ a pari q̄nto: ꝛ hoc q2 neruus audit⁹ eſt di
ſcoopert⁹ ad recipiẽdũ aerẽ ſonoꝝ. ꝛ iõ fuit durũ ad reſi
ſtendũ occaſionib⁹. ꝛ iõ naſcebãť a poſteriori. ꝛ ſunt mul
ti muſculoꝝ timpoꝝ nerui. ꝛ incuruanť eſſe. ꝛ poſuerunt
muſculũ oculi ſuꝑ vnũ neruũ. q2 foramina oculoꝝ indi
gent aptitudine per neruũ magnũ ꝯcauũ deferẽtẽ viſuꝫ:
ꝛ tũc ꝯcauitates oculoꝝ nõ patiebãť occupatiõe oculoꝝ
a ſeꝫ ait foramina multa: ſed nerui timpoꝝ idigebãt du
ricie: ꝛ nõ idigebãt groſſitudie: q2 groſſicies iduceret eis
põdus: ꝛ q̄uitatẽ ad motũ: ꝛ adhuc exit⁹ eoꝝ eſt eis petro
ſuꝫ durũ: ꝛ patiť: vt in eo ſint foramina mlta. Et par ſeptũ
neruoꝝ naſciť a poſteriori cerebri: ꝛ eſt ꝯiguũ cũ q̄nto:
bis cõiunctũ cũ q̄nto: ligamẽtis: ꝛ mẽbrana. ita ꝙ vř eſſe
vnicus nerus totũ: ꝛ poſt diuidiť ab illo: ꝛ exit a forami
ne qđ eſt propinquũ facere laude littere: ꝛ ante ſuũ exi
tũ ramificabatur in partes tres: ꝛ omnes illi rami exiue
runt per illud foramen in vnum: ꝛ vna pars illoꝝ vadit
ad nodũ gutturis: ꝛ radices ligue. vt iuuet par ſeptimũ i
ſuo motu: ꝛ alia ps deſcẽdit ad muſculũ ſpatulaꝝ: ꝛ ad il
lud qđ ei propiquũ eſt: ꝛ plus illius ſpargiť ſuper muſcu
lum amplum in ſpatula: ꝛ eſt iſta pars bone quãtitatis.
Sed pars tertia eſt maior iſtis duabus partibus: ꝛ vadit
ad omnia interiora vbi aſcendit vena apopletica: ꝛ ꝯiun
gitur cum illa vena. ꝛ cũ fuerit prope epiglotũ ramifica
bitur per multos ramos. ꝛ illi rami intrabunt muſculos
epiglotis. quorũ capita ſunt verſus ſurſum. ꝛ cooperiũt
epiglotũ. et ſuas cartilagines. et cũ ptrãſierint epiglotũ
exeũt ab illo q̄dã rami. ꝛ itrãt muſculos quoꝝ capita ſũt
v̄ſus vnũ. et ſunt illi q̄ iuuãt ad cooperimẽtũ cimbalaris
ſupra nodũ gutturis. et ad ei⁹ aptionẽ poſtq̄ꝫ neceũ fuit.
vt traherent verſus vnũ. et ideo vocabitur neruus trãſ
uerſus. Sed fecerũt iſtuꝫ trãſuerſuꝫ deſcẽdere a medul
la. q2 nuchati nerui ſi eleuarẽť: eleuareť oblique nõ re
cte a ſuo pn̄ᵒ: ꝛ nõ traherẽt ad vnũ cõueniẽter: ſꝫ ſũt crea
ti a pari ſexto ppter h̄: ꝙ illõ qđ eſt in illis de neruis le

nibus: ⁊ lentificatione illud qd̓ erat de mollicie in pari
quinto. Et tunc iam ſperſi ſunt in muſculis faciei: ⁊ ſibi
pertinentibus. Et ſeptimū par non deſcendit recte ſicut
ſextū: ſed obliquū: ⁊ q2 omne aſcendēs ⁊ poſt deſcēdens:
op3 φ firmet̃ ſuper fundamentū ad modū rotule: hac de
cā poſuerūt neruos iſtos ſeptimi paris fortes: ſicut eſt vi
dere in ſitula putei aſcendente ⁊ deſcendente: ⁊ duros ⁊
lenes: ⁊ tunc nō fuit tale iſtud par ſicut arteria magna: ⁊
aſcendētes iſtius paris rami in ſiniſtra p̃te obuiant huic
arterie: ⁊ iſta arteria eſt recta: ⁊ ampla: ⁊ iuoluit̃ aſcēdēs
cū iſta arteria: ſed nō eſt in eis poſita firma cōſolidatiōe:
ſed aſcendens a p̃te dextra nō habet vicinitatē cū iſta ar
teria ſm̄ narrationē p̄mā: ſed accidit ei vicinitas p̱ quā
dā ramificationē exeuntē ab illo: ⁊ etiā: q2 amiſit rectitu
dinē in ſitu cū obliquabat̃ ad aſcellas: ⁊ tūc nō pōt deſi
cere a bonis ligamētis cū eo ſupra qd̓ eſt firmatū: ⁊ hoc
quia recuperauit in ligamētis qd̓ accidit ei ex gracilita
te. Et ſapientia in faciendo iſtos ramos a ſuo p̄ncipio elō
gari: fuit: vt quatenus in elōgatione nerui recedētes eēnt
fortiores: ⁊ magis duri: ⁊ fortior de neruis recedentibus
eſt ille qui ſpargit̃ inter cimbalarē: ⁊ cōcauitatē peltalis:
⁊ nomē nō habētis cū ramis quorundā neruoꝝ ad iuua
mentū. deinde iſti nerui deſcendūt ⁊ faciunt ſe ramos in
mēbranis diafragmatis: ⁊ in coꝝ muſculis: ⁊ in corde ⁊
pulmone: ⁊ in ſuis arterijs: ⁊ venis: ⁊ qd̓ reſiduū eſt tran
ſit in diafragma: ⁊ cōmunicat cū eo qd̓ deſcendit a parte
tertia. Et ſpargunt̃ in mēbranis ſplenis: ⁊ epatis: ⁊ alioꝝ
nutritiuoꝝ: ⁊ finit̃ ad os planū. S3 ēt par ſeptimū ſuū ini
tiū eſt a termino cōmunicāte termino medulle: ⁊ nuche:
⁊ vadit plus de eo: ⁊ ſpargit ſe ad muſculos mouētes lin
guā: ⁊ totū reſiduū de hoc eſt fortaſſe ſparſu3 i alios mu
ſculos vicinos iſtis: ſed nō ſemp̱: ſed q2 alij nerui fuerūt
ad alia opera: ⁊ nō fuit bonū: vt facerent foramina multa
in anteriori: neq3 verſus vnū fuit magis dignū: vt veni
rent motores lingue ab iſto loco: poſtq̄ venit ſuus ſenſus
ab alio loco: ſed ſunt nerui ſpondiliu3. Sed nerui qui na
ſcuntur a nucha: ⁊ ſunt nerui qui p̱cedūt a nucha per col
lū. 8. paria. Et eſt vnū par cuius exitus eſt a ſpōdili prio:
⁊ ſpargit̃ in muſculos capitis: ⁊ eſt par modicū: ⁊ fuit me
lius: vt ſuus exitus eſſet gracilis: ſicut tu ſcis in caplo de
oſſibus: ⁊ ſcd̓m par ſuus exitus eſt inter ſpōdilia. ſ. p̄mu3:
⁊ ſcd̓m. Et intelligo foramen nominatū in caplo oſſium:
⁊ plus de eo ducit ſenſu3 tactū ad caput cū ſubit oblique
aſcendit ſuper ſpondilia: ⁊ reuertit̃ tortuoſe ad anterius:
⁊ ſpargit̃ ſup partē ſilueſtrē auricularū. ſ. tortuoſu3: ⁊ tūc
recuperat incurtationē p̄mi paris nō potentis de ſui pul
tate ramificare per illas partes ad quas ramificat̃ ſcd̓m
par: ⁊ qd̓ reſpectu ſecūdi eſt de iſto pari intra muſculum
qui eſt a poſteriori colli: ⁊ etiā muſculū planū: ⁊ adducit
ei motū. Et per tertiū eius origo eſt: ⁊ ſuus exitus a fora
mine qd̓ eſt inter ſpōdile ſcd̓m ⁊ tertiū: ⁊ tūc ramificat̃: ⁊
vnus ramus ſpargit̃ intra muſculū: ⁊ in eo ſpargunt̃ ra
muli eius qui cōſtringunt caput ad collū: qui diuertūt ca
put dextra ⁊ ſiniſtra: ⁊ deinde eleuāt ſe ad ſpinas ſpondi
liū: ⁊ qn̄ applicabit̃ cū eis cōiunget ſe cū radicib9 ſpina
rū. deinde aſcendēt ad earū capita: ⁊ miſcebant̃ cu3 liga
mētis: ⁊ mēbranalibus que naſcunt̃ ab illis ſpinis. dein
de perforāt tendētes ad partes auricularū: ⁊ in alijs aia
libus ab hoie vadunt vſq3 ad auriculas: ⁊ mouēt muſcu
los auricularū: ⁊ alius ramus aripit: anterius vſquequo
intret muſculū. Et initio ſui aſcenſus imiſcent̃ cū eo ve
ne: ⁊ muſculi circūuenietes ipſu3 ex omni parte: ⁊ hoc vt
erit fortius in ſe: ⁊ iā etiā miſcet ſe cū timporib9: ⁊ etiā cū
muſculis auricularū brutoꝝ: ⁊ maior eius ſparſio eſt in
muſculis faciū. Et par quartū ſuus exitus eſt a foramie

qd̓ eſt inter tertiū ſpōdile ⁊ q̄rtū: ⁊ diuidit̃ ab anterius: ⁊
poſterius: ⁊ ſuū anterius eſt paruū: ⁊ ſō iuoluit ſe cū quin
to: ⁊ iā diẋerūt φ ab illo trāſit ramiculus ad modu3 tex
ture aranee: ⁊ tēdit ſupra venā apopleticā quouſq3 pene
trat ad diafragma: ſup ambas partes diafragmatis: que
diuidit pectus: ⁊ maior eius tēdit ſurſu3: ⁊ tūc intrat fun
damenta muſculoꝝ quouſq3 perueniat ad ſpinas: ⁊ tunc
tranſmittit ramiculos ad muſculū colli ſilueſtris: qd̓ eſt
inter collū ſilueſtre: ⁊ caput. Deinde diuertit ſe ad ante
rius: ⁊ cōtinuat ſe in muſculis maxillarū: ⁊ auricularū in
brutis: ⁊ antequā deſcendat ad dorſum. Et par quintum
eius exitus eſt a foramine φ eſt iter quartū ⁊ q̄ntū: ⁊ ra
mificat ſe in duo: ⁊ vn9 illoru3 eſt anterior: ⁊ eſt minor eo
qd̓ itrat muſculū maxillaꝝ: ⁊ muſculū facientē declina
re: ⁊ oēs alios muſculos cōmunicantes cū capite: ⁊ collo
Et ſecūdus ramus diuidit̃: ⁊ vn9 illoꝝ eſt medius inter
primū ⁊ ſcd̓3: ⁊ ramus ſecūdus itrat ſup̱iorē partē ſpatu
le: ⁊ miſcet ſe cū partibus ſexti ⁊ ſeptimi. ⁊ ille etiā ramu
lus ſcd̓s miſcet ſe cū ramis q̄nti ⁊ ſexti ⁊ ſeptimi: ⁊ trāſit
ad mediū diafragmatis. Et par ſextū ſeptimū ⁊ octauu3
exeūt ab alijs foraminibus ſcd̓3 ordinē. Et par octauū h3
exitū p̱ foramē cōicans iter poſtremū ceruicalis: ⁊ p̄nci
piū dorſi: ⁊ imiſcēt̃ ſui rami mixtiōe forti. Sed plus ſex
ti itrāt ſup̱ficiē ſpatule: ⁊ vna p̱s illius: qd̓ eſt p̱s q̄rti: mi
nus p̱te q̄nti intrat diafragma: ⁊ ſeptimi plus itrāt adiu
toriū: licʒ q̄dā ſui ramuli itrēt in muſculos capitis ceruí
cal ⁊ dorſi: ɔcomitātes ramulū q̄nti itrāt ēt diafragma.
Sed. 8. poſt imixtionē itrat aſcyd cutē: ⁊ brachij: ⁊ illius
intrat nihil diafragma: ſed qd̓ procedit de q̄nto ad p̱tem
minus nō trāſit ſpatulā: ⁊ ēt de ſeptimo nihil tranſit ad
iutoriū: ſ3 qd̓ venit de ſpatula ad aſcyd exit de. 8. inuolu
tū cū p̄mo q̄ naſcit̃ de ſpōdilibus. ⁊ ad dorſu3 vadit. ſed
de iſtis etiā dederunt diafragmati partē: p̄ter neruos nu
che: vt ſit illud qd̓ deſcendit ad illos veniēs ab altero: ⁊
ſic melioꝛabit̃ ibi partitio ⁊ p̱prie cū eſt itentio ad ipſa3
mēbranā: que mediat pectus: ⁊ nō fuit poſſibile φ veni
rēt ad ip̄m nerui a nuca recte: ſine fractiōe ad angulū re
ctū: ⁊ ſi oēs nerui deſcēdētes ad diafragma deſcenderēt
a cerebro eſſet iter minus lōgū: ſed poſuerūt cōtinuatio
nē neruoꝝ cū diafragmate mediocriter: q2 nō eēt ɔtinua
tio eoꝝ cū diafragmate bona: ſ3 cōtinuarent̃ cū extremi
tab9: ⁊ p̱p̱ h̄ ɔtinuāt̃ in medio: aut ſi eēnt ɔtinuate cū eo
ſm̄ periferiā: ⁊ nō eēt ɔtinuatio ſm̄ viā rectā: q2 muſcu
li faciūt motū cū extremitatib9: ⁊ circūferētia eſt illō qd̓
mouet̃ de diafragmate: ⁊ tūc opus eſt: vt nerui finiāt̃ ad
ipſa3: ⁊ nō p̄n9 eoꝝ in ipſa. Et tūc q2 neciū fuit: vt intret
diafragma neru9 ɔtinuabat̃ cū eo: ⁊ ei9 ɔtinuatio cuſto
dit̃ p̱ mēbranā deſcēdētē in medio pectoris: ⁊ q2 opatio
hui9 mot9 eſt nobilis: ponebāt̃ ꝓſa p̄n9 ſuis neruis: ne ſi
vnū eēt cito lederet̃. S3 nō nerui nuchales q̄ ſunt i ſpō
dilib9 pectoris: ſ3 hn̄t p̄mū par exiēs iter p̄mū ſpōdile: ⁊
ſcd̓3 pectoris: ⁊ diuidit ſe p̱ duos ramos: ⁊ maius ramifi
cat̃ ſup̱ latera ⁊ i muſculos dorſi: ⁊ aliud itrat extēſe ſup̱
latera p̄ma: ⁊ cū neruis deſcēdētib9 a collo aſſociat̃: ner
uis dico veniētibus ad aliā p̱tē quouſq3 tēdāt ad manū:
⁊ vadūt quouſq3 veniant ad aſcyd: ⁊ palmā. Et ſcd̓3 par
exit a foramie: qd̓ ſeq̄t̃ p̄dictū foramē: ⁊ vna p̱s illi9 va
dit ad manifeſtū adiutoriū: ⁊ iuuat ip̄m ad ſenſu3: ⁊ qd̓ re
manet de ipo cū parib9 reſiduis ɔiungit̃: ⁊ oēs vadūt v̄
ſus muſculos ſpatule q̄ ſūt ſupra: ⁊ mouēt ſuos muſculos
⁊ muſculos dorſi: ⁊ tē qd̓ fuerit de iſtis neruis naſcēs: ⁊ ſ̄
trās muſc̄los ſpatule itrat muſc̄los dorſi. ⁊ muſculos q̄
ſunt inter metafrena: ⁊ inter latera ſilueſtria: latera dico
poſita extra pectus: ⁊ illi quorum exitus eſt a ſpondili
bus laterū ad ɔ03 intrat muſculos qui ſunt iter latera: ⁊

muſculos ventris:⁊ currunt cum ramulis iſtorũ neruo-
rũ vene non pulſatiles:⁊ pulſatiles:⁊ intrant ad anchaꝫ
cum exituris predictorũ neruorũ:⁊ muſculi qui naſcunẽ
a pectine dorſi cõmunicãt:⁊ qꝛ vna pars illarum intrat
muſculos dorſi:⁊ alia pars intrat muſculos vẽtris:⁊ ad-
huc muſculos qui ſunt dorſi in parte domeſtica dorſi:⁊
alia pars intrat muſculos ventris:ſed tria ſuperiora ĩuol
uunt ſe cũ neruis deſcendẽtibus a cerebro in cãna.in ali
quibus. Et duo paria ĩferiora mittũt ramulos magnos
ad partes coxarũ:⁊ miſcent ſe cũ ramis paris tertij:⁊ cũ
illo ramulo primoꝝ neruorũ:⁊ aliud ſimilr:niſi qꝛ iſta
duo non pertrãſeunt iuncturã pixidũ anche:⁊ rotule co-
xe:ſed alij tranſeunt ad crura.Et dñia eſt iter ꝓuentum
neruorũ ad manus:⁊ ad pedes:qꝛ nõ ſimilr coniungiẽ
adiutoriũ cuꝫ pixide ſpatule:⁊ coxe:⁊ cum pixide anche:
neqꝫ ſimilr ſe habẽt hinc inde nerui ad ſuã originẽ quã-
tum ad propinquitatẽ in ſitu.Et neruorũ deſcendentiũ
ad pedes quidã deſcendunt a parte domeſtica:⁊ quidaꝫ
a parte ſilueſtri.⁊ quidã a parte occulta duoꝝ oſſiuꝫ cru
ris:⁊ quia nerui quidã appropriati pedibus non potue-
runt recte venire ad pedes ꝑꝑ muſculos:ĩgeniata eſt nã
in eis:vt trãſirent per locũ teſticuloꝝ vſqꝫ ad pectinẽ:⁊
a pectine tranſeunt vſqꝫ ad muſculos pedis vſqꝫ ad iun
cturã genuũ.Sed nerui qui exeunt a pectine dorſi quos
determinauimus imiſcẽt ſe cũ predictis neruis:ſed reſi-
duũ pariũ:⁊ vnuꝫ exiens a pectine duorſi imiſcent ſe in
muſculos manuũ:⁊ vge:⁊ veſice:⁊ mĩcis mẽbrane vẽtri.
⁊ ſupficiei interioris pectinis venter:⁊ muſculi qui veni-
unt a pectine dorſi.

Capitulum.IX.De anothomia oſſium:⁊ cartilaginum.

Lib. ſcdo de pri. aïalium. capi.nono.

ET dixit Ariſ.ꝙ oſſa ⁊ cartilago ſũt fa-
cta:vt ſint ſcutũ ⁊ fundamẽ-
tũ corporis:⁊ ſunt quedã aïalia que non hñt
iuncturas mouẽtes oſſa ſua:aut ſuas teſtas:⁊
habẽt coriũ durũ circundans ipſuꝫ: ſicut ca-
lapogil:⁊ quedã hñt ſuũ duruꝫ ad interius:⁊
ſuũ molle extra ſup durum:vt malachie:⁊ talibus fecit
natura carnẽ mediã iter verã carnẽ:⁊ neruũ:⁊ non findi
tur ſua caro ſm longũ niſi ſm latuꝫ per infiale:⁊ hoc:vt
ſuũ neruoſuꝫ ſit magis ſuſtentans ipſuꝫ.Et aïalia anulo
ſa hñt ſuũ exterius mediũ inter neruũ.Et poſiti ſunt ſui
anuli ligati:ita tñ ꝙ põt elongari:⁊ conſtringi:⁊ non inue-
niunẽ in hꝫ aïalibus diuerſa principia venarũ ⁊ arteria-
rũ:⁊ hoc vt melius cuſtodiaẽ. Et oſſa leonum ſunt dura
mltũ:⁊ nõ hñt foramẽ:⁊ cũ collidiẽ vnũ cũ altero emit-
tunt ignẽ.Et multa aïalia hñt cartilaginem loco oſſis:⁊
ſunt indigentia talia multa circũuolatione:⁊ erit multa
humiditas in ſui ſubã:⁊ erit aquoſa ⁊ pauca terreſtritas:
⁊ illa tranſibit in corium:⁊ talia aïalia nõ habẽt cõpara-
tionẽ in obuiando rebus duris:⁊ aliqñ adiuuatur nã in
fiſtis cũ ſpinis.Et cartilago que ſimilis eſt medulle repiẽ
in piſcibus:⁊ ſpine:⁊ vngues:⁊ cornua oſſea ſunt oĩa que
ſunt dura ad ſuſtentandũ vt vngule in brutis;⁊ quedã for
tia:vt ſint arma ſicut cornua:⁊ qñqꝫ vngule ſunt arma:
vt in equis; ⁊ quedã ſunt in aïali ſic cemẽtũ ſic ſpõdilia
ſuper que componiẽ corpus. vt ſpõdilia que ſiunt: vt fun
damẽtũ nauis:⁊ ſicut quedã que ſunt ſicut ſcutũ:vt oſſa
capitis:⁊ quedã arma ſunt ſicut ſpine:⁊ quedã ad implẽ
dũ loca:vt parua oſſa in iuncturis:⁊ quedã vt alia cõpo-
nantur ſuper ipſa:vt os in radice lingue:qꝺ aſſimilaẽ lau
da littere. Λ.⁊ oĩa oſſa rectificant corpus:⁊ oſſa que ſunt
ad defendendũ vel ad ſuſtentandũ nõ ſunt cõcaua:quia
nõ hñt opus ad motũ.que ſunt habilia ad motũ habent
concauationẽ:vt retineant ſuũ nutrimentũ ne indigerẽt
nutrimento ab alio:⁊ ideo ad cõſeruationẽ nutrimẽti fa
cta ſunt dura:⁊ vacuitas iuuat ad lenitatẽ ⁊ iuuamenta
ſue duriciei eſt:vt nõ frãgaẽ in motibus fortibus:⁊ iuua
mẽtũ medulle vt nutriat:⁊ remolliat ne ſiccẽ a motu:⁊
os qñ factũ eſt ad ſolũ motũ:tunc cõcauitas eſt parua:⁊
qñ ad motũ:⁊ lenitatẽ ſunt cõcaua multũ.Et os colatu-
re factũ eſt:vt per ipſum exeat ſuperfluitas;vt in cõpoſi-
to retineaẽ de nutrimento:⁊ per ſua foramina intret fu-
mus odoroſus:⁊ oĩa oſſa ſunt ſibi coniuncta:niſi ꝙ inter
quedã eſt cartilago:aut ſibi ſile:⁊ quedã nõ indigebãt in
medio ſicut mandibula inferior:⁊ quedã oſſa ſunt cõiun
cta ſm iuncturas habiles ad motũ:⁊ quedã ſm iunctu-
ras difficiles ad motuꝫ:⁊ quedã conſolidãtur fortiter:⁊
habiliter ad motũ eſt cũ vnũ põt moueri ſine altero;eſt
autẽ difficilis motus cũ vnũ nõ põt moueri ſine altero;
ſicut in raſceta:⁊ cõſolidatio eſt:vt in coſtis anterioribus
cordi:fortiſſime autẽ cõſolidari dicunẽ:ſicut cũ vnũ eſt
perforatũ:⁊ additamentũ alterius intret ipſuꝫ:vt dentes
in mãdibula:⁊ ſerroſa ſunt ſicut in cellula capitis:⁊ que-
dam ſunt coniuncta ſm ſuperficiem in latuꝫ ſicut infe-
riora ſpondilia:⁊ quedam in longũ:vt duo focilia.

Capitulum.X.De diſtinctione membrorũ principalium.

ET arbores non indigebant expulſi-
uis mẽbris: quia aïalia
non ſugunt ſuũ nutrimentũ puruꝫ ex terra:
ſed recipiunt vnã maſſaꝫ intra cuius vna po
eſt ſuperfluitas:⁊ alia cibus cũ fuerit altera-
tũ:⁊ qꝺ recipiũt intra tranſit in diuerſas naturas:qꝛ mẽ-
bra cõſimilia ſunt diuerſarũ naturarũ:⁊ non arbores ſi-
militer:ſed arbores ſugunt cibũ in quo nõ eſt ſuperflui-
tas:⁊ ſi fuerit ſuperfluitas in eis:erit illa ſm modũ ſup-
fluitatis tertie digeſtiõis in aïali:⁊ tũc membrũ recipiẽs
illud qꝺ eſt in potẽtia cibus cibaẽ in eo ꝙ eſt in ipſo pu-
rus cibus ⁊ opus eſt:vt de illo tranſeat ad locũ ſuperio-
rẽ:qꝛ ſi tranſiret multũ in vnũ debilitareẽ attractio rei
põderoſe in ſurſuꝫ:⁊ mẽbrũ expellẽs poſitũ fuit ſubtus ca-
dẽ cã:⁊ poſuerũt mẽbrũ in quo ſitus eſt primus calor in
medio:qꝛ fundamẽtũ dꝫ eẽ in medio:⁊ operator agẽs dꝫ
eſſe propĩquius quieti:qꝛ quies dꝫ eſſe ꝓpe mediũ:⁊ ope
rator prope quietẽ.Caput aũt cũ ſit ſpecula eleuaẽ ſupra:
⁊ poſuerunt in eo tranſitũ nutrimenti:⁊ diminuerũt ab
eo carnẽ:ne multitudo carnis opilationẽ faceret in eua-
porationibus medulle:⁊ caro poneret medulle opilatio-
nẽ ſupra tantũ ſui in calore:qm vis eſt:vt ſit multũ frigi
da.Et proprie iã creatũ eſt in capite os durũ:⁊ tunc non
fuit neceſſariũ alio additamẽto:ſed vtilitas totius teſte
capitis eſt:vt defendat medullã:⁊ diuiſio fuit in ſuis oſſi
bus:vt ſi aduenerit occaſio vni oſſi iſtud non accideret
alijs oſſibus:⁊ hoc etiã:qꝛ non fuit cõueniens: vt in vnꝗ
oſſe eſſet diuerſitas in duricie:⁊ mollicie:⁊ dẽſitate ⁊ ra-
ritate:⁊ vtilitas in hoc quatenus eſſet exitus euaporatio
nis a cerebro:⁊ poſſet eſſe cerebrũ potens diſſoluere illa
ſuperflua.Et alia vtilitas:vt nerui exeuntes haberẽt viã
⁊ alia vtilitas fuit:vt vene nõ pulſatiles:⁊ arterie habe-
rent viã ad nutriẽdũ.Et etiã vt dura mater haberet exi-
turã in ſerra:⁊ nõ caderet ſuper medullã:ſed ligareẽ per
ſerrã.Et figura naturalis huius teſte eſt:vt ſit rotunda
duplici vtilitate:⁊ vna eſt quoniã figura rotunda eſt ma
gis capax inter hyſoperimetras ⁊ alia:qꝛ rotunda minꝰ
recipit occaſiones:⁊ creabiẽ cũ aliquãtula lõgitudine:vt
nerui exirent nõ in nimia anguſtia:⁊ impedimẽto vnius
ab altero:⁊ procedit aliquãtulũ in acutũ ante:⁊ retro cũ
rotunditate:⁊ iſta figura hꝫ duas ſerras fallaces:⁊ duas
veras:⁊ prima ſerra cõmunicat cũ fronte:⁊ ad modum
arcus:⁊ dr coronalis.Et alia que eſt in medio ſm lõgũ.
⁊ dr ſagittalis:⁊ cũ cõparauerimus iſtã ad primã dicetur

digonalis: ⁊ figura totius eſt quaſi figura arcus a cuius medio eleuaẽ perpendicularis: ⁊ eſt talis. ∈ Λ. Et ſerra tertia cõmunicans iter occipitiũ: ⁊ ſuam baſim: ⁊ eſt ſm figurã anguli cui⁹ acutũ cõiungiẽ cũ ſagitta: ⁊ dicit̃ ſerra laude: ſed cũ cõparauerimus vniuerſum ad p̃dictas ſuturas erit talis. ∈ Λ. Sed due ſerre mẽdaces ſunt ſm lõgitudinẽ capitis eq diſtãtes ſuture que dr̃ ſagitta ex vtraq; parte auricule: ⁊ nõ ꝓfundant̃ ad iterius: ⁊ iõ dñr fallaces ſerre. Sed tres ſunt figure capitis nõ nãles: ⁊ vnus illoꝝ eſt cui diminuit̃ anterior: ⁊ pp hoc amittunt ſerrã coronalẽ: ⁊ ſerra qñ amittit̃ poſterior ſerrã. ſ. Λ lre: ⁊ tertius modus qñ amittit̃ vtraq; ſutura: ⁊ erit totũ rotũdũ. Dixit medicus maximus. qñ in iſto ſperico declinabat ad lõgitudinẽ: oportet de neceſſitate: vt i e a fierẽt ſuture adequate ſuturis primis: ⁊ pp hoc cõtingit q̧ eſſent eq̃les ei partes ſerre: ⁊ iam fuerunt ptes ſerre in p̃mo in lõgitudine vna ſerra: ⁊ in latitudine due ſerre: ⁊ tũc in lõgitudine vna erit ſerra: ⁊ in latitudine vna ſerra: ⁊ ſerra latudinis ibit ab vna auricula ad aliã: ſicut ſerra lõgitudinis eſt in medio longitudinis. Dixit Ari. nõ põt eẽ in capite figura quarta innãlis: qñ ſi lõgitudo eſſet eq̃lis latitudini eẽt vita abſciſſa ſʒ q̧ figura nãlis ĩducit vitam: ⁊ iõ dicit bene maximus medicus cũ ipſe diſtixit tres figuras capitis tñ: ⁊ caput poſt hoc hʒ. 5. oſſa. ⁊ q̃ttuor ſũt vt parietes: ⁊. 5. vt baſis: ⁊ ſunt duriores q̃ illõ ſupra: qr caſus ſupra latera ſunt plures: ⁊ quia neceſſitas in ſuperiori exegit q̧ in ſuperiori eſſet raritas: eo q̧ in illo loco dʒ eſſe carẽtia põderoſitatis: ⁊ dʒ eſſe receptaculũ vaporũ: vt latera poſteriora ſint duriora: qr remotiora ſũt oſſibus: ⁊ etiã paries p̃mus eſt in fronte: ⁊ terminaẽ ad coronã ſurſum: ⁊ verſus imũ ſerra tranſiens per lineã oculoꝝ in ſupercilijs ⁊ cõtinuat ſe ſua extremitas cũ capitib⁹ corone. Et parietes qui ſunt a dextra: ⁊ ſiniſtra ſunt parietes auricularũ: ⁊ dñr petrales pp ſui duriciã terminabimus quẽlibʒ iſtoꝝ ⁊ vn⁹ termin⁹ erit ſerra corticalis. Et alius terminus erit laude littere: ⁊ tertius qui procedit in vno ad coronalem: ⁊ anterius vna pars coronalis: ⁊ a poſteriori vna portio laude: ſed paries quartus terminatur ad ſerrã laude: ⁊ in vnũ ad cõicantẽ inter caput: ⁊ dẽrẽ ſcdi ſpõdilis: ⁊ continuat ſe inter duo capita laude. Sed baſis medulle eſt ſuſtẽtamẽtũ totius: ⁊ oĩuʒ oſſiuʒ: ⁊ dicet̃ baſis: ⁊ eſt durũ duplici cã: ⁊ eſt vna qñ duricies melius ſuſtinet põdus: ⁊ ſerra: vt eſſet minus recipiẽs putrefactionẽ: qñ illud os eſt ſubm ſup̃fluitatib⁹ ſemp̃ deſcendẽtib⁹: ⁊ vtraq; oſſa tympoꝝ ſunt dura dupla cooperientia muſculos q vadunt ſub tympoꝛibus: ⁊ ſuus ſitus eſt obliquus: ⁊ vocat̃ par. Et dixit ph̃s q̧ ſenſus tactus hʒ p̃ncipiũ a corde nõ a capite: ⁊ ſic guſt⁹ qui quodãmõ eſt tact⁹: ſed viſus: ⁊ auditus: ⁊ olfatus: licʒ hẽant p̃ncipiũ a corde: tñ neq; cor audit: neq; odorat: ſed inſtrm̃ iſtaruʒ operationũ eſt cerebrũ: ſed inſtrm̃ tactus eſt caro: ⁊ neruus: ⁊ ambo inueniunt̃ in corde: ſicut ipſe dicit q̧ quedaʒ iſtarũ virtutũ cõplent̃ in radice: ⁊ quedã nõ: ſicut dicunt medici: q̧ cerebrũ palpat per ſe: ⁊ nõ videt per ſe.

¶ Capl'm. XI. De naturis viſus.

DIco igit̃ q̧ viſus exigit hũiditatẽ aquoſam clarã que recipiat impreſſiones ⁊ tũc op⁹ eſt vt ſit ſuũ inſtrʒ ſub̃a medullina: ſicut criſtallina: ſed olfatus: ⁊ auditus ĩdigẽt duobus foraminibus per que intret aer: ⁊ vt operet̃ in eis nõ operationẽ que ſit frigida: aut calida: aut humida: ſed ſpiritus viſibilis: ⁊ virtus illius peruenit ad oculũ per neruos opticos: ⁊ iſti duo nerui mẽbranãt̃ tribus mẽbranis: ⁊ due mẽbrane cõtinuant̃ cũ duab⁹ membranis medulle: ⁊ iterior eſt ſubtilior: ⁊ exterior eſt durior. Et tertius q deſcẽdit ad oculũ eſt deſcẽdẽs ad mẽbranã teſte: ſed ſunt obtici: vt cito tranſeat in eo ſp̃us viſibilis: ⁊ eſt q̃dã qui opilat ſp̃um ne exeat per pupillam: ⁊ iſti nerui cõtinuant ſe cũ oculo: vt melioret̃ ſua tenſio: ⁊ non ſunt laxi ſicut determinauimus prius. Et cũ expanditur medulla: ⁊ membrane capitis ampliabunt̃ tunice oculi in ſua occupatiõe: quarũ mediũ eſt criſtallinũ: cuius anterior ſuperficies eſt depreſſa reſpectu umoris ſphere: ⁊ fuit depreſſa: vt reciperet impreſſiones melius: ⁊ iõ melius circũuenit oculus in aſpectu res paruas: ⁊ iõ ſuũ poſterius graciliat̃: vt melius cõprehendat res q̃bus occurrit. Et poſuerunt iſtã humiditatẽ in medio: vt melius cuſtodiret̃: ⁊ poſt hanc humiditatẽ poſuerunt aliã que cibat iſtã: qñ iter iſtã: ⁊ ſanguinẽ ſunt gradus: ⁊ eſt vitreũ ſolutũ: qñ color eius eſt vitri clari fluentis parũ ad ruborẽ: ſed ſua claritudo eſt: qr cibat claruʒ: ⁊ rubor eſt in eo: qñ eius modus fuit ſanguis: ⁊ nõ eſt adhuc cõplete ſimilis ſub̃e cibande: ſed poſitus fuit poſterius: qñ deſcendit a medulla mediãte reti: ⁊ tũc opus eſt: vt ſit ꝓ poſteriori. ⁊ iſte humor leuat̃ ſuper gelidiã vſq; ad maximã periferiã illius. ⁊ ante eſt albugineus: ⁊ eſt ſicut ſup̃fluitas gelidine: qñ ſuperfluitas clari eſt clarũ. ⁊ poſitũ fuit añ: qñ ſuperfluitas dʒ opponi cibo ſm ſituʒ. Et poſita fuit alia: vt gradatim veniat viſus ad gelediã: ⁊ ſit illi quaſi ſcutũ. deide caput nerui cooperit ſup̃ vitreũ ⁊ gelidiaʒ vſq; ad itermediũ albuginei. ⁊ gelidie. Et qd̃ de illo occupat interius vitreũ eſt rotũdũ ſicẽ rete cõp̃hẽdit ſuũ cõprehẽſuʒ. ⁊ a ſuo capite naſcit̃ textura aranea que eſt tela ſubtilis. vt ſit diſtinctio iter ſup̃fluũ. ⁊ ſubtile. ⁊ veniat nutrimẽtũ ad ipſum p̃ rete: ⁊ fuit ſubtilis ne ſi eẽt dura pp modicaʒ occaſionẽ ipediret viſuʒ: ſed caput mẽbrane ſubtilis iplet̃: ⁊ texit̃ venis ad modũ ſecũdine: qñ eſt trãſitus certus cibi: ⁊ nõ eſt opus vt ei⁹ oẽs ptes ſint deputate ad cibũ: ſed ſua ps poſterior: ⁊ dr̃ rete: ſed q̧ eſt poſt hoc eſt aliquãtulũ ſpiſſius: ⁊ dr̃ hñe colorẽ ad modũ floris lilij iter albũ. ⁊ nigrũ. ⁊ hoc: vt colligat viſuʒ: ⁊ adequet lumẽ: ſicut claudim⁹ oculos cũ adequamus viſum poſt nimiũ defectũ viſus a luciditate: ⁊ hoc vt adequem⁹ viſuʒ: ⁊ iſte diuidit iter corneã ⁊ hũores. ⁊ iſte cibabit corneã ab eo qd̃ ei venit a retiali. ⁊ nõ cõplet̃ ſua ſpera: ne obſtet ipreſſionib⁹. ſicut in vna cũ euacuat̃. ⁊ cũ claudit̃ vetat viſum. ⁊ interius vbi occurrit gelidie cooperit̃ gelidia quaſi textura quedã que aſſimilat̃ rei rare. ⁊ leui. ⁊ h̃ vt abſcidat ab occaſionibus venientibus ab occurſu rei dure. ⁊ durior pars vitree eſt anterius vbi ꝯiungit̃ cuʒ duriori p̃te cornee. ⁊ vbi p̃foraẽ. vt in circuitu foraminis ſit magis durũ: ⁊ foramẽ eſt plenũ humiditate pp vtilitatẽ nominatã ẽt ſp̃ũ: ⁊ ſignificatio ſup̃ hoc eſt ꝯſtrictio foraminis. ⁊ humiditatis illi⁹ eũo circa mõrtẽ. Sed tunica ſcd̃a ẽ ſpiſſa multũ: vt ſit bñ retinẽs. ⁊ vocat̃ portio dura. Et añrior ps circũdat pupillã: ⁊ eſt diafanũ. ⁊ erit in colore cornu ſubtilis: ⁊ vocat̃ pp h̃ cornea: ⁊ ſpiſſior ſuaꝝ partiũ ẽ anterior. ⁊ qr ꝯpoſita ex. 4. tunicis ſubtilibus corticalib⁹. ⁊ ſi excoriaret̃ ab vna nõ pp h̃ erit egritudo cõis oĩbus. ⁊ aliqd̃ hoꝝ eſt ꝓpe foramẽ: qñ idiget cuſtodia. ſed tertia ĩmiſcet ſe cũ muſculis mot⁹ pupille. ⁊ iplet ſe carne alba pingui que remolliat oculũ: ⁊ palpebraʒ. ⁊ ꝓhibet in eis ſiccitatẽ. ⁊ vocat̃ iſtud cõiunctiua. ſed muſculus mouẽs diuidit̃ in ſex muſculos. q̃ttuor mouent̃ ſurſuʒ. ⁊ vnuʒ. ⁊ duo la hrymalia. ita q̧ q̃libʒ ad ſuã ptẽ. ⁊ duo ſunt ſiti in obliquo qui mouet̃ in circuitu. ⁊ in poſteriori oculi ẽ muſculus q eſt ſuſtentamẽtũ nerui vacui. ⁊ prohibet ipſum a laxatione. ⁊ ꝓhibʒ oculũ a ꝓfundatione ad iterius. ⁊ tenet oculos aptos in acuta iſpectione. ⁊ iſte muſculus pp multitudinẽ ramificatiõis dubitabat̃ qño eẽt apd̃ ano-

thomicos:qm̄ qdā dicūt q̄ eſt duo muſculi: qdā q̄ vn⁹ qdā q̄ tres:τ oī nō terminaſ ad vnū caput:ſed palpebre: q̄ ſuū inferius nō indiget motu:qḋ querimus ex ipſa eſt motus ſuperioꝛis:τ tūc cōpleſ per ipſaʒ apertio oculoꝝ: τ clauſura:τ hoc eſt admiratio creatoꝛis: q̄ fiunt p̄ vnū modicū inſtr̄m multe operationes. Et multa nō multū iuuat:q̄ adhuc ſi palpebra inferioꝛ moueref quieſcente ſuperioꝛi eſſet aliquātulū bene cōueniēs:ſed nō ita bene ſicut ſi ſupioꝛ moueref: qm̄ ſupioꝛ eſt ꝓpingoꝛ muſculis motiuis:τ radicib⁹ motus. Et nerui veniētes ad palpebrā ſupioꝛē nō opꝫ:vt icuruenſ in ſuo motu vel obliquenſ:τ q̄ moueſ palpebra ſupioꝛ in claudēdo:τ in aperiendo indigebat neruis deſcendētibus:τ poſt reuertētibus:τ tūc ſi illi nerui eſſent vn⁹ tm̄:aut ille veniret ad mediū:aut ad vnū extremoꝝ:τ ſi ad mediū niſi vn⁹ foꝛtiter clauderet:τ ſi vnum lachrymale nō clauderet:ḡ opoꝛtebat vt eſſent duo:vnus ad vnuʒ lachrimale:τ alius ad aliud:ſed in apertione:tūc ſufficiebat vn⁹:τ iō ponebaſ ille in medio:τ ille muſculus venit recte inter duas tunicas:τ venit ad vnū coꝛpus quaſi cartilaginoſum:ſup̄ qḋ fixe ſunt palpebrarū ſpine. Et ſpine palpebraꝝ facte ſūt p̄p̄ defenſionē occaſionū venientiū ad caput:τ fuerūt nigre:vt tēperarēt lucē venientē ad oculū:τ fundauerunt illas ſpinas ſup̄ locū cartilaginoſuʒ:vt ſemp̄ eſſent ſtantes:τ nō caderent dimiſſe:τ ipedirēt viſum:τ adhuc: vt ille muſculus q̄ aperit oculū fundeſ melius ſup̄ tale fundamētū ad motū. Et aial hñs durū coꝛiū cuius coꝛꝫ nō fuit habilitas ad tendēdū nō hēbat palpebras:ſꝫ oculos foꝛtes. Sed aialia ouātia hñt iferioꝛē palpebrā. Et quadrupedia claudūt oculū palpebra inferioꝛi:τ aues piſtumant cū quadā tela que currit ſup̄ oculū. Et hoc q̄ ſuū coꝛiū eſt graue τ ſpiſſuʒ p̄p̄ pilos in ipſo:τ cā illius piſtumationis eſt:vt ſi aliqua humiditas currat ſup̄ oculum q̄ ipſaʒ abſcidat:aut malus aer. Et aialia quadrupedalia que ouant nō piſtumāt ſicut aues:licꝫ claudāt oclos: q̄ nō hñt opus hr̄e ſubtilē humiditatē in oculis cū qua videāt a remotis ſicut idigēt aues:q̄ locus ſui nutrimēti acqrendi eſt ꝓpinquus:τ ꝓpinqua iſtis quadrupedalib⁹ ouātib⁹ ſunt aues ambulātes ſup̄ terrā. Et piſces nō idigēt palpebris:q̄ nō idigēt piſtumatione:τ ſolus hō hꝫ pilos i ſua palpebra ſupioꝛi. Et aialia quadrupedalia quedā hñt:ſed nō hñt in ſuperioꝛi: τ hoc q̄ nā intendebat plus in cuſtodiā illius q̄ ceteroꝝ aialium:τ nullum aial piloſuʒ eſt ſub aſcellis niſi hō:nec hñs capillos multos in capite p̄ter ipſuʒ:τ cauſa in hoc eſt:q̄ hꝫ medullā multam:τ ſtatus eius eſt multū rectus:τ ſupcilia nō habētur a ceteris aialibus niſi a ſolo homine.

¶ Capłm. XII. De generatione auditus.

Et auditus fit in vtraq̄ parte capitis:qm̄ iterioꝛ pars capitis occupat viſuꝫ:τ olfatum:τ viſus dꝫ eſſe ante p̄p̄ hoc qḋ diximꝰ p̄us. τ auricule in medio capitis:vt magis cuſtodianſ:τ in capite ſuperioꝛi in q̄drupedalib⁹:q̄ capita eoꝛum erant demiſſa. Et quadrupedalis aures mobiles ſunt in oēm p̄tē vt melius audiant:τ particule auricularū ſunt cartilaginoſe:τ ſunt pulpe:τ foꝛamē toꝛtuoſuʒ in auricula fuit factū:vt augmentareſ in eo ſonitus:τ factum fuit iter toꝛtuoſum:vt iter in toꝛtuoſitate eſſet lōgū ne veniret ſubito frigus ad medullā:τ illi ſenſitiui ſunt duri p̄p̄ cām p̄dictā. Et eſt via inter aurē τ palatū nō manifeſta: ſed inſtr̄m olfatus in aiali nō faciēte aial ponebaſ bene inter duo mamillaria additamēta. Et triplū eſt iuuamētū auriū:τ eſt vnū in aere q̄ in eis recipiſ p̄p̄ iſpirationeʒ: τ hoc qm̄ licꝫ multū de aere inſpirato eat ad pulmoneʒ: multū tñ vadit ad mamillas nariū:qm̄ olfat⁹ idiget aere: τ vt aer receptus tēperet cerebrū:τ coꝛ. Et 2ᵐ iuuamentū eſt:vt pars aeris in oꝛe emittaſ per nares vt ſile videſ in cāna p̄ quā emittiſ ſonus. Et tertiū iuuamētū:vt ſupfluitates deſcēdētes abſcōdanſ a viſu:τ deſcēdāt p̄ illas. Et oſſa naſi cōpoſita ſunt ex duobuſ oſſibus terminatis ad duos angulos in ſurſuʒ:τ ad duas baſes ſub:q̄ſi eſſent duo trianguli:τ iſta oſſa cōiuncta ſunt cū oſſib⁹ faciei ſm̄ ſerrā:τ ſup̄ extremitates iſtoꝝ oſſiuʒ ſunt cartilagines:τ in medio eſt durioꝛ:τ illa in fine mollioꝛ:τ iuuamētū cartilaginis medie eſt:vt ſi ſupfluitas deſcēdat per vnā p̄tē recipiaſ aer interius per aliā ad refrigeriū medulle:τ iuuamenta cartilaginū duarū aliarū ſunt tria:τ vnū eſt q̄ cōe eſt oīb⁹ cartilaginib⁹. Et iuamētū ſcḋm:vt poſſit fieri aptio maioꝛ:τ minoꝛ ſm̄ maioꝛē inſpirationē:τ minoꝛē. Et tertiū iuuamētū qm̄ cū mouenſ ſequeſ eas ſumē:τ oſſa iſta fuerūt tenuia naſi:qm̄ i hoc loco magi fuit neceſſaria leuitas q̄ pōderoſitas. Et nō eſt nec̄ia hoc loco ſpiſſitudo illoꝝ:τ hoc q̄ nō ſunt ibi ad defenſionē alicuius mēbri nobilis:τ ſunt ꝓpe cuſtodiā .ſ. ſenſū olfatū. Et Et dixit Ari. q̄ q̄ collū elephantis nō erat lōgū:neq̄ potuit moueri eius caput:τ collū:τ eſt ſuū coꝛp⁹ magnuʒ:τ eſt aial cōpletū:τ iſpirat:τ ſtat ſm̄ plus in aqs. τ ſtat ſup̄ tres pedes aliqñ:τ iuuat ſe quarto:ſic viſus:τ ideo factuʒ eſt ei additamētū calcei cuꝫ quo odoꝛat:τ quo abſcindit qḋ eſt ei neceſſariū:τ accipit cū eo:τ fuit iter durū τ molle:molle vt eēt mobile multis modis:τ durū p̄p̄ occaſiones:τ dicūt q̄ ſunt quedā vacce talis modi:τ eyciunt illa additamēta a poſterioꝛi:τ capiunt cibū per illud:τ aues hñt nares ſtrictas ſup̄ picas:q̄ pica eſt loco naſi. Et lingua fuit p̄p̄ guſtū:τ vt ſit q̄ſi manus molēdinarij iducēdo cibū:τ quedā aialia ſunt q̄ hñt liguā q̄ accipiūt cibuʒ a terra:τ ꝓpꝛie dentes in ſupioꝛi mandibula nō hñtib⁹. Et ligua hoīs eſt p̄p̄ loq. Et moueſ cū muſculis in illa. τ muſculi mouētes linguā ſunt nouē:τ duo muſculi naſcūtur a duob⁹ additamētis ſagittalib⁹:τ tenēt ſe cū duab⁹ partib⁹ ligue:τ alij duo naſcunſ ſup̄ os ſile laude littere qḋ eſt in lingua:τ veniūt p̄ mediū ligue. Et alij duo mouent liguā i obliquū:τ naſcunſ ab vna p̄te illius oſſis lateralis:τ trāſeūt p̄ linguā ex trāuerſo:τ duo alij faciētes liguā iuolui in ſe:τ ſuus locus eſt ſup̄ locū p̄dictoꝛuʒ:τ ipſa fila expādunſ ſup̄ linguā:τ cōiungūſ cū mādibulis:τ iā nominauerūt vnū muſculū lingue qui eſt inter linguaʒ τ os laude:τ cōiungit vnū cū altero. Et aues habētes linguā rotūdā magis p̄nt imitari ſermonē p̄p̄ leuitatē ligue τ hoīes mouētes multū linguā in ſermone ſunt q̄ hñt liguā latā:τ nō multū ligatā:τ eꝰ cōtrarietati iſti. Et ligue quadrupedaliū facientiū oua hñt fiſſas: τ iō nō p̄nt foꝛmare litteras:τ piſces τ tenche hñt liguā multū latā p̄p̄ hoc qḋ ſua oꝛa ſunt ſpinoſa:τ q̄ nō hñt opus ad maſticādū vel guſtandū:ſed ſtati trāſglutiendū:τ lingua de tencha cōiungiſ cū mādibula ſuperioꝛi:q̄ mouet illā: τ oē aial hꝫ appetitū ad illud cui cōuenit ſua cōplexio.

¶ Capłm. XIII. De anothomia capitis:τ ſpōdiliū colli.

Quoniam caput hꝫ motus ꝓpꝛios cōmunicātes cū. ſ. ſpōdilibus colli:τ erit iſte mot⁹ oꝛdinat⁹ in declinatione capitis τ colli in vnū:τ cū illis erit motus ſu⁹: τ (quilibꝫ motus capitis itelligo ꝓpꝛios τ cōmunicantes) erit vel a poſterius vel anterius: vel dextra vel ſiniſtra:τ iter iſtos ſunt mot⁹ oblig. Sed muſculi facientes caput declinare ſm̄ rectū ad vnū ſunt duo muſculi deſcēdētes a duabus p̄tib⁹ p̄p̄ h̄ q̄ auricule a ſupioꝛi veſtiūſ a ſuis textuꝛis:τ furcula pectoꝛis ſub:τ poſtea cōtinuanſ iſta duo:τ eleuanſ in ſurſuʒ τ foꝛtaſſe putabiſ

ꝙ ſunt tres muſculi: q2 ſua capita ramificant̃: ⁊ fiũt q̃ſi
duplata: ⁊ tũc qñ mouet̃ vnus: declinat caput ad vnum
ad ſuã partẽ: ⁊ ſi ambo ſimul mouent̃ declinabit̃ caput
equalr̃: ſed muſculi qui declinãt ſimul caput: ⁊ collũ ad
anterius eſt vnũ par poſitũ ſub iſofago: ⁊ vadit ad par-
tes ſupiores pmi ſpõdilis. ⁊ ſcdi: ⁊ icarnat̃ cũ eis: ⁊ cũ cõ-
ſtringit̃ pars que vadit ad iſofagũ cõuertit caput ſoluz:
⁊ ſi operent̃ cũ parte incarnata cũ ſpõdilibus declinabit
collũ. Sed muſculi declinãtes caput ad poſteri⁹ ſunt q̃-
tuoꝛ paria poſita ſub partibus noiatis: ſed origo iſtoꝛũ
pariũ eſt ſup cõiuncturã: ⁊ tũc quedã ſunt que itrant ce-
thanetum: ⁊ ſua origo eſt remotioꝛ q̃ origo ſui medij: ⁊
q̃dã ſunt intrantia alas: ⁊ ſui origo eſt ad mediũ. Et tũc
de iſtis vnũ par facit ſe ala ⁊ ſpõdile primũ: ⁊ iſtud par ẽ
ſupra par intrãs ſuũ cethanetũ binũ. Et eſt illud per qḋ
naſcit̃ per ſe ab alla prima ad ſuũ ſenecim ſcḋm: ⁊ ſuũ p-
priũ eſt ꝙ erigat caput cũ declinatũ fuerit caput ad an-
te. Et vnũ par quartũ incipiẽs a ſurſuz: ⁊ trãſit ſub tertio
obliq̃ ad partẽ ſiluestrẽ: ⁊ occupat aliã ſpõdilis primi: ⁊
duo paria prima declinãt caput ad poſt recte ſine decli-
natione obliqua: aut modica. ⁊ tertiũ erigit a declinatio
ne obliqua. Et quartũ pariũ declinat ad poſterius cum
obliq̃tiõe manifeſta: ⁊ tertiũ cũ quarto qḋ illoꝛ ꝯſtrixe
rũt declinabũt caput ad ſuã partẽ: ⁊ ambo cũ ſtrinxerũt
mouebit̃ caput poſt recte ſine aliqua declinatiõe. Sed
muſculi qui declinãt caput: ⁊ collũ ſunt tria paria: ⁊ ſunt
in pfundũ: ⁊ vnũ par qḋ cooperit: ⁊ qḋlibꝫ illoꝛ eſt q̃ſi
triãgulare: ⁊ ſua baſis eſt maioꝛ q̃ poſtremũ cerebri. Et
vnũ iſtoꝛ pariũ deſcẽdit ad duas ptes ſpõdiliũ: ⁊ capita
alarũ ſunt muſculi faciẽtes caput decliare dextra ⁊ ſini-
ſtra ſunt duo paria: ⁊ occupant iuncturas capitis: ⁊ vnuz
par illoꝛ ponit̃ anterius: ⁊ eſt illḋ qḋ ꝯtinuat iter caput
⁊ ſpõdile: ⁊ ſcḋi paris pcedit vnũ ſingulare ad dextraz:
⁊ aliḋ ſingulare ad ſiniſtrã. Et paris ſcḋi eſt locus poſte-
ri⁹: ⁊ cõiungit iter ſpõdile primũ: ⁊ caput vnũ ſingulare
dextra ⁊ alterũ ſiniſtra: ergo qḋ illoꝛ q̃tuoꝛ ſe cõſtrinxe-
rit declinabit̃ caput ad ſuã ptẽ ſm obliq̃tatẽ. Et que duo
ſe ꝯſtrinxerint declinabũt caput ad ſuã ptẽ ſine obliqua
tione: ⁊ ſi mouerit anterioꝛes iuuabũt ad ſubmerſionẽ: ⁊
ſi poſterioꝛes vertẽt caput ad oppoſitũ: ⁊ qñ oẽs ſtabũt
ſimul in vna erectione ſtabit caput erectum. Et illi q̃tuoꝛ
muſculi ſunt minimi: ſed lucrant̃ per bonitatez ſui loci: ⁊
modũ ſui deſcenſus illud ſub alijs muſculis: illḋ qḋ hñt
alij ſm ſuã magnã quãtitatẽ. etiã fuit iũctura capitis vti
lis pp duo q̃ ſunt neccia pp duas itẽtiones ꝯrias. Et vna
illaꝛ ẽ firmitudo ⁊ illa firmitudo ꝯtinuata ẽ cũ firmitu-
dine iũcture ⁊ cũ puitate ſuoꝛ motuũ: ⁊ 2ª mltitudo ſm
nũeꝛ motuũ: ⁊ illḋ ẽ q2 iũctura ẽ facile mobilis: ⁊ laxa: ⁊
iũctura eſt laxa qꝛ in circuitu ſunt multe ligatiões. Sz
frõs mouet̃ p muſculũ latũ ſubtilẽ expãſuz in frõte ſub
cute: ⁊ imixtũ cuz cute quouſq3 fere rectificet̃ in ſubam
cutis: ⁊ tũc erit pp hoc ipoſſis diuiſio vni⁹ ab altero: ⁊ ob
uiabit mẽbro moto ab ipſo ſine chorda poſtq̃ fuerit ſuũ
motũ cutis mota: leuis: lata ⁊ iõ ñ idiget chorda: ⁊ cũ mo
tu eius eleuãtur ſupercilia: ⁊ iã iuuat oculus in ſui clau-
ſura cũ ſui laxatione. Sed maxilla hꝫ duos muſculos: ⁊
vn⁹ illoꝛ ſequit̃ motũ mãdibule iferioꝛis: ⁊ ſcḋs cõicat
cũ labro: ⁊ mot⁹ mãdibule ſeq̃t̃ motũ alteri⁹ mẽbri: ⁊ tũc
cã ſua eſt muſculus illi⁹ mẽbri: ⁊ mot⁹ in quo cõicat cuz
alio mẽbro: tũc cã illi⁹ eſt muſculus ad illũ determinatũ
⁊ ad aliḋ mẽbrũ cũ cõicatione: ⁊ iſte muſculus eſt vn⁹ in
dĩ maxillã: ⁊ ẽ latus: ⁊ cũ hoc noĩe latitudinis ſcit̃: ⁊ qḋli-
bet iſtoꝛ ſingulariũ ſingulariter cõponit̃ ex cõparibus:
qꝛ fila texta veniẽtia ad ipſa veniũt a q̃tuoꝛ locis: ⁊ tũc
vna ſuaꝛ ptiũ eſt illud qḋ naſcit̃ a ligamento pectoris: ⁊
cõtinuat ſecũ illo: ⁊ cũ extremitate labij amplioꝛis: ⁊ tra
bit ipſuz ad vnũ. Et os etiã p accidẽs attractione obliq̃.
⁊ origo ſecũdi eſt a furcula pectoꝛis: ⁊ ab vtraq3 parte li-
gamẽti pectois: ⁊ ſua fila pcedũt ſm obliquũ: ⁊ illud qḋ
naſcit̃ a dextra abſcindit illud qḋ naſcit̃ a ſiniſtra. ⁊ qḋ
naſcit̃ a dextra cõtinuat ſe cuz ſiniſtra inferioꝛis labij: ⁊
qḋ naſcit̃ a ſiniſtra ꝯtinuat ſe cũ pectoꝛe: ⁊ iſta poſtq̃ ſe
cõſtrinxerint ꝯſtringent os ad anterius. Et tertiũ naſcit̃
a ſpatula: ⁊ cõtinuat ſe cũ cõtinuationib⁹ predictoꝛ mu-
ſculoꝛ. Et quartũ par naſcit̃ a ſenecio additamẽtis con
iunctionalibus: ⁊ pcedũt a rectitudine auricularũ: ⁊ cuz
poſtremo maxille ꝯtinuat ſe: ⁊ mouet maxillã motu ma
nifeſto: ⁊ ſeq̃t̃ ipſuz labiũ in illo motu: ⁊ foꝛtaſſe in tantũ
cõiunget̃ cũ auricula ꝙ in aliq̃bus hoĩb⁹ mouebit auri-
culã: ⁊ labiũ hꝫ quoſdã muſculos ꝯmunicãtes cũ maxil-
la: ⁊ quoſdã pprios: ⁊ illi ſunt q̃tuoꝛ ⁊ q̃dã ſunt veniẽtes
a ſuperioꝛi vtriuſq3 gene. ⁊ q̃dã ab inferioꝛi: ⁊ in iſtis q̃t-
tuoꝛ pficit̃ motus vtriuſq3 labij: ⁊ ſui termini: ⁊ qñ vnus
iſtoꝛ mouebit̃ trahet ſecũ labiũ ad illã ptẽ. Et ſi ex di-
uerſis ptibus trahent̃ labiũ ad diuerſas partes: ⁊ tũc cõ
plebit̃ ſuus motus in oẽm partẽ: ⁊ nõ hꝫ aliũ motũ pter
pdictos: ⁊ iſti q̃tuoꝛ: ⁊ extremitates muſculoꝛ cõicantiũ
miſcuerũt ſe in labij pte mixtione: q̃ nõ põt ſenſus diſcer
nere: qꝛ labiũ eſt mẽbrũ humidũ nõ incarnatũ in q̃ nõ
eſt os: ⁊ eſt molle multũ: ſed extremitates narium in ſuo
acumine cõtinuant̃ cũ duob⁹ muſculis foꝛtib⁹: ⁊ paruis
⁊ ſunt parui ne anguſtẽt vias muſculoꝛ quibus magis
indiget̃: q2 maioꝛis narrationis ſunt motus maxillarũ:
⁊ labioꝛum: ⁊ ſunt maioꝛis motus: ⁊ diutius morãtes: ⁊
plus eſt opus illis motib⁹ q̃ motib⁹ pdictoꝛ muſculoꝛ
mouẽtiũ extremitatẽ naſi. Et creabant̃ foꝛtes: vt reſtau
rarent humiditatẽ: ⁊ foꝛtitudinẽ diminutaz cartilaginis
ab oſſe: ⁊ ſui deſcenſus ſunt ex pte faciei: ⁊ imiſcẽt ſe pus
cũ filis vni⁹ faciei: q2 motus ei⁹ eſt ad aliã faciẽ.

¶ Caplm. XIIII. De dentibus aialium.

SEd dentes ſunt. 32. ⁊ foꝛtaſſe deficiũt in q-
buſdã hoĩbus q̃tuoꝛ dentes: q2 naſcũt̃
ꝯnte: ⁊ ſunt in extremitatibus: ⁊ tunc oẽs ſunt
28. ⁊ in ſuperioꝛi ſunt duo dẽtes ampli: ⁊ duo
ꝯrij: ⁊ tot iferioꝛes: ⁊ iſti ad incidenduz: ⁊ duo
canini ad frãgẽdũ ſurſuz. ⁊ in imũ: ⁊ oẽs alij ad molendũ
ſunt. 4. ſiue. 5. ſurſũ ⁊ in imũ: ⁊ pter iſtos. illi. 4. q naſcũt̃:
naſcũtur ppe. 30. annos: ⁊ dñr dẽtes itellectus a tẽpoꝛe
iquouſq3 icipit ſpermatiçare vſq3 q̃ finit̃ ſuũ cremẽtũ. ⁊
dentes hñt radices acutas: ⁊ impigunt̃ in mandibula ſu
perioꝛi. ⁊ iferioꝛi: ⁊ ſup qḋlibet foꝛamẽ naſcit̃ qḋdã addi
tamẽtũ qḋ iuuat ad retẽtionẽ: ⁊ in illo loco ſunt ligamẽ-
ta foꝛtia: ⁊ pter molares oẽs alij hñt vnã radicẽ. Sz mo-
lares quos noiauimus in iferioꝛi mãdibula ad min⁹ ha
bebũt duas radices: ⁊ ppe in iferioꝛibus dentib⁹ itellis:
ſunt tres radices: ſed mole fixe in ſupioꝛi ad min⁹ habe-
bunt tres radices: ⁊ foꝛtaſſe. 4. ⁊ ppie duos dẽtes itellis:
⁊ radices molaꝛ erũt multe: ſi mole fuerit magne ⁊ ma-
xime ſuperioꝛũ molarũ pp ſui põderoſitatẽ: ⁊ pp h̃ den-
tes ſupioꝛes exeũt a rectitudine radicũ: vt vitent caſuꝫ
ſed iferioꝛes: q2 ſũt magis fixi nõ ita: ſꝫ ſm rectũ pcedũt
a ſuis radicib⁹. Et nõ ſũt oſſa ſentiẽtia niſi dẽtes. Et dixit
maximus phyſicus qꝛ pbatio ſup hoc eſt: vt veniat ei
vtus a medulla diuidẽs iter caliditatẽ: ⁊ frigiditatẽ: ⁊ fa-
cti ſunt dentes pp arma ⁊ mole ample ad molendum.
Et ego vidi caſtoꝛeuz qui venabat̃ a ripa que eſt prope
baſiã: ⁊ dentes ei⁹ anterioꝛes erãt lõgi q̃ſi curui nõ lati: ⁊
rubei. ⁊ acuti. ⁊ hoc q2 idiget plus rape q̃ ſcidere: qꝛ ni-
ſi venet̃ nõ habebit qḋ comedat: ſed habebit qḋ come-
dat: licꝫ nõ icidat. ⁊ ſui dẽtes ſunt ſicut armi. ⁊ ſi illi eſſent

interiores q ſunt curui nõ poſſet p illos venari. Et dẽtes
bois iuuãt ad informationẽ litterarũ ſicut alĩs diximus:
⁊ in aialibus ſunt dẽtes ad arma: ⁊ nõ ad rectificationez
comeſtionũ ſicut in porco: ⁊ elefante. Et duo culmi elefan-
tis iuuant ipm in quo diximus. Et ſunt qdã aialia q̃ non
iuuanf dentibus: niſi in comeſtione: nõ ad pliũ: ⁊ ego cre
do q͛ oẽ aial hñs dẽtes cũ fuerit opportunũ pliaf cũ eis:
⁊ qdã aialia ſunt q̃ hñt dẽtes acutos: ⁊ ſeparatos: vt ẽ aial
qd̃ hʒ cõparationẽ ad extrahẽdũ de pda ſicut leo. Et aia
lia que hñt opus ad inciſionẽ ſui cibi a terra herbã: ⁊ hõ
hñt dẽtes adeq̃tos in vna ſupficie: ⁊ nõ hʒ cumulos lon-
gos. ſ. caninos: qm̃ per ipſos inciſio ipediref: ⁊ q: mares
ſunt iracũdiores in quibuſdã ſpẽbus q̃ȝ femine: dantur
eis culmi ad defendẽdũ feminas: q: femine ſunt debilio
res in ſe: ⁊ peioris cõplexionis: ⁊ hoc etiaȝ fit in aialibus
qbuſdã: licȝ nõ comedãt carnes: ⁊ nõ idigẽt iſtis culmis
ad comedẽdũ: ſed ſolũ ad defendendũ: ſicut porci maſcu
li: ⁊ hac de cã hñt vires ſicut modo diximus: ⁊ iſtud eſt
ſimile ei qd̃ accidit in camelis: ⁊ ſic dicemus in omnib⁹
alijs armis. Et pp hoc factũ eſt cornu in ceruo: ⁊ non in
cerua: ⁊ in ariete: ⁊ in capro: ⁊ piſces q nõ ſunt comeden-
tes carnes nõ idigẽt dẽtibus acutis: ⁊ q comedũt idigẽt
dentibus acutis. Et q: nõ hñt collũ qd̃ declinat ad pdaȝ
ideo hñt dẽtes vncos: ⁊ ſupiores intrãt iferiores ad mo
dũ ſerre ſm ordinales acies: ⁊ hoc factũ eſt: vt cito tranſ-
glutiãt diuiſuȝ: in maſticatione aũt itrarent aquã: ⁊ iſte
acies facte ſunt pp velocẽ iciſionez: ⁊ iſta diuiſio eſt loco
maſticatiõis. Et in ore aialis ſunt mlta iuuamẽta: ⁊ aia-
lia nõ habẽtia alia iuuamẽta ab ore ſuo niſi comedere:
⁊ loq: nõ hñt opus: vt eẽnt multe acies: ſed oia orificia q̃
idigebãt iciſione cibi in minima hñt multos dẽtes: ⁊ hõ
ſunt piſces. Et vngues auiũ venantiũ ſunt vnci: ſicut ſue
pice: ⁊ hoc vt capiat in volãdo: qm̃ non deprehedanf in
ambulando. Et pice auiũ colligẽtiũ grana ſunt recte: qm̃
poterũt melius p hõ picas colligere grana: ⁊ aues q̃ hñt
picas amplas ſunt ille q̃ comedũt lutũ: ⁊ aſſimilãf ille pi
ce ligonib⁹ latis. Et aues q̃dã hñt picas parũ rectas: ⁊ pa
rũ curuas: ſicut aues que dñf comedẽtes in veritate car
nes: ⁊ colligẽtes grana: ⁊ dico ego: qm̃ eſt q̃dã auis q̃ na-
ſcif in aq̃: ⁊ eſt alba: ⁊ pedes hñs nigros: ⁊ pica eius ẽ la-
ta in extremitate: ⁊ fere rotunda. Et dicit Ariſt. q͛ cornu
fuit ſup caput: qm̃ q̃dã mẽbra ſunt poſteriora: cũ quibus
nõ põt aial videre qd pcutiat: aut ſunt deputati alijs mo
tib⁹ ſicut man⁹: aut ſunt alia mẽbra pora impediẽtia mo
tũ illoꝝ mẽbroꝝ: vt ſunt mẽbra ipediẽtia motũ ſpatule:
qm̃ cornu nõ fit niſi in recuperatiõe vtutis amiſſe in fiſ-
ſura pedũ: qm̃ oẽ aial hñs fiſſum pedẽ hʒ cornu fere: ſed
nõ cõuertif pter in aſino idico q hʒ vngulã nõ fiſſaȝ: q dr̃
hechedẽ. ⁊ hʒ cornu: ⁊ fortaſſe aſinus ille hʒ magnũ cor
nu: qm̃ nõ hʒ iuuamẽtũ i vngula. Et dixit Ari. q͛ oẽ aial
hñs cornu hʒ duo cornua pter aſinũ indicũ: ⁊ aliud aial
qd̃ dicif acharç. ⁊ illud hʒ vngulã fiſſaȝ: ⁊ q̃nq: iſta duo
aialia hñt vnũ cornu iõ poſuerũt ipm in medio: ⁊ nã iu-
uat aial cũ armis in mẽbris cũ magnitudine corporis p
defenſionẽ: cũ velocitate fugienda: ⁊ aliqñ nã qñ nõ põt
cõuertere mãm in vnius generis arma cõuertit ſe ad fa
ciendũ alterius generis arma: ſicut dixit Ari. q͛ in aiali-
bus nõ habẽtib⁹ dẽtes in mãdibula ſuperiori: vel vngu-
las itegras hñt cornua: ⁊ aliqñ ponit mãm vnius forme
ſub forma maioris iuuamẽti: ſicut cũ fecit ex mã dentiũ
cornua: ſȝ qñ expãdif mã in vngulas nõ hñt cornua: qm̃
tũc vngule ille facte ſũt ad ambulãdũ: ⁊ ad arma. Et aia
libus nõ hñtibus dentes dedit iuuamẽtũ nã in rumina-
tiõe: vt ſit loco maſticatiõis: ⁊ vr̃ mihi q͛ cornua cerui nõ
ſunt pp̃e arma: qm̃ illa aliquãdo inducunt põdus illi p-
pter hoc vult illa excere: ⁊ minuta aialia habentia cornu
ſunt caprioli montani habentes oculos rubeos.

¶ Incipit liber. XIII. De interioribus animaliũ ⁊ ano-
thomia trachee artherie. Capitm̃. I.

Et ſub mãdibula ẽ iſophagus: ⁊ tra-
chea arteria: ⁊ iſophagus du-
cit nutrimẽtũ ad ſtomacũ. Et trachea du-
cit aerẽ ad cor: ⁊ pulmonẽ: ⁊ caput illius
cãne eſt epiglotis. Et loq̃mur nũc de iſo-
phago: ⁊ ſtõ bois: ⁊ dicam⁹ q͛ aial indige-
bat duobus extriſecis. ſ. aere: ⁊ nutrimẽ-
to: ⁊ iõ nã fecit vtriq: viã. ſ. tracheã aeri: ⁊ loco illius in q-
buſdã aialibus aliud: ⁊ iſophagũ ad nutrimẽtũ vl̃ qddã
loco illi⁹: ⁊ q: aer eſt res ſubtilis: ⁊ ſi trachee arterie eẽnt
cõiuncta latera ſm planũ nõ poſſet p hõ aerez dilatari:
neq: via poſſet ampliari: ſed foramẽ eẽt ſtrictũ. Sed iſo-
phagus hʒ ſufficiẽs ſibi: vt ſit ex mẽbrana: ⁊ carne: ⁊ clau
danf cũ cõiunctione ſua latera: vt teneat minorẽ locuȝ:
qm̃ min⁹ nutrimẽtũ cũ ſua põderoſitate aperit ipſuȝ: ⁊ hõ
cũ voluerit trãſire ad ſtomacũ. Et q: membra nutritiua
emittunt ex ſe odorẽ malũ ⁊ fetidũ: fecerũt pp hoc inter
ſpũalia: ⁊ nutritiua pmũ diafragma quatenus per ipſuȝ
veniret aer purus: ⁊ nõ imixtus cum illo vapore malo: ⁊
fuit ſtomacus ſubtus: q: nutrimẽtũ ẽ põderoſius q̃ȝ aer.
⁊ q: de nutrimẽto hʒ exire ſtercus: ⁊ tũc ga exigebaf: vt
pulmo eẽt ſupra: neceſſariũ fuit diafragma: ⁊ trachea ar-
teria: ⁊ epiglotis ſunt iſtrã iſpiratiõis. Et epiglotis ꝯponi
tur ex qbuſdã ptib⁹: q̃rũ q̃dã circulares ſunt: ⁊ q̃dã circu
loꝝ portiones: ⁊ vna obuiat alij. Et illa pars q̃ eſt ppin-
quior iſophõ que dr̃ nõ hñs nomẽ eſt fere medius circu-
lus. Et qd̃ de eo tãgit iſophagũ nõ eſt cartilago: ſed mẽ-
brana: ſȝ cartilago eſt anterius: ⁊ fuerũt iſte cartilagines
cũ qbuſdã ligamẽtis cooptis mẽbrana plana: ⁊ eſt ſicca
dura: ⁊ diuidif in multas ptes cũ pueñit ad cãnã pulmo
nis: ⁊ factũ eſt ex cartilaginib⁹: q: ſi eẽnt ex ptib⁹ molli-
bus clauderef aliqñ: ⁊ etiã vt magis ſit cuſtoditũ qm̃ eſt
anterius: ⁊ ſua duricies iuuat in emiſſione vocis: ⁊ cõpo-
nif ex multis lapx: vt poſſit extẽdi in hora iſpirationis: ⁊
cõiunctũ lapx cũ mẽbranis ne doleret homo in emiſſiõe
ſubita aeris: ⁊ ex multis partib⁹: vt ſi leſio accidat vni: nõ
ppter hoc trãſfundaf in vniuerſuȝ: ⁊ diminuebanf a pte
iſophagi: ne ipediret trãſitũ nutrimẽti. Et comeſtio non
cõiungif cũ iſpiratione: qm̃ claudif iſophagus cũ pertrã
ſit ad imũ bolus: ⁊ claudif via p cimbalarẽ quã narrabi
mus poſt. Et mẽbrana iterior fuit dura pp hoc q͛ nõ le-
daf a catarro acuto: ⁊ ab acumine aeris excutis. ⁊ diuide
baf in partes duas: q: pulmo fuit duarũ partiũ: ⁊ ſui ra-
mi pcedũt cũ venis nõ pulſatilibus hac de cã: vt recipiat
ſuũ nutrimẽtũ ab illis: ⁊ orificia iſtaꝝ cãnarũ ſunt ſtricta
vt ſint potẽtes dare ſpũȝ arterijs: ⁊ i illa nõ itrat ſanguis
alr̃ ne ſemp ſpueret aial ſanguinẽ: ⁊ epiglotis cõplet vo-
cẽ: ⁊ ſuſtẽtat reſpirationẽ. Et intra ipſam eſt ligua ſilis li-
gue cãne: ⁊ epiglotis hñ cõiungif cuȝ trachea artheria: ⁊
iſophago: ⁊ qñ vnũ cõſtringif ad nutrimẽtũ recipiendũ
exaltaf epiglotis ⁊ ꝯſtrigunf ſue cartilagines: ⁊ extẽdũf
mẽbrane: ⁊ muſculi. vt cooperiaf cimbalari. ⁊ qñ cibus
eſt ppinquus iſophago ſtat in ſupficie palati inferioris.
⁊ claudif epiglotis q̃ cõponif ex ptib⁹: q̃ruȝ anterior eſt
ſilis ſcuto. ⁊ interior eſt que dr̃ nomẽ nõ hñs. ⁊ ſup ipſaȝ
ponif iũctura cimbalaris. ⁊ nõ cõiungif cibalaris cũ ſcu
to. ⁊ liganf iſta lapx. ⁊ iter cimbalarẽ ⁊ nomẽ nõ hñtem
eſt cõiũctũ duplex. Et in cimbalari ſunt due ꝯcauitates
q̃s itrãt duo additamẽta nomẽ nõ hñtia. ⁊ qñ cõiungif
nomẽ nõ hñs cũ peltali cõſtringif epiglotis. ⁊ qñ dilataf-
tur: dilataf. ⁊ qñ leuaf cimbalaris emittif aer ⁊ qñ non

nõ: ꝓpe epiglotim eſt triãgulus ſimilis laude. A. litte re: iuuamẽtũ iſtius oſſis eſt: vt naſcant̃ ſuper ipſum fi la muſculorum epiglotis: epiglotis indiget muſculis quatenus peltalis ꝯiungat̃ cũ nomẽ nõ habẽte: muſcu lis cõiungentibus cimbalarẽ cũ duobꝰ: alijs diuiden tibus illa a ſe inuicẽ: muſculoꝝ aperientiũ epiglotim eſt vnũ par qd naſcit̃ ab oſſe laudali expãſum corã peltali. aliud par: qd numerat̃ iter muſculos faciẽtes ad ſtran glutionẽ: fortaſſe iuuat ad vtrũq;: naſcit̃ a furcula pe ctoris: ꝓcedit ad peltalẽ: mlta aĩalia hñt ꝑter iſta. vnũ par muſculoꝝ: aut duo: naſcunt̃ a radice cimbalaris: incuruant̃ cũ illa: qñ conſtringunt̃ eleuant̃ cimbala ris ad poſterius: aperit̃ epiglotis: aliud par cuius ter mini veniunt ad auriculas cimbalaris: iuuant ipſas ad extenſionẽ in cooperiendo epiglotim: muſculi q cõſtri gunt epiglotiꝫ illoꝝ eſt vnũ par qd venit a pte oſſis lau dalis: ꝯiungit̃ peltali: voluit ſe poſt cũ nomẽ nõ hñte: qñ cõſtringit̃ cõſtringit epiglotim. Et ꝑter iſta ſunt q̃ tuor muſculi: putãt hoĩes qd ſint duo muſculi duplati: applicant̃ cũ extremitatibꝰ peltalis: nomẽ nõ hñtis. iſti muſculi cũ cõiungunt̃ cõſtringunt epiglotim ſubtꝰ. Et dicũt hoĩes ꝙ vnũ par iſtoꝝ muſculoꝝ eſt iterius: aliud exterius: muſculi claudẽtes epiglotiꝫ erãt melio res cũ fuerint iterius: qñ cõſtringunt faciãt cõſtringi peltalẽ: nomẽ nõ habentẽ: cimbalarẽ coopire illas: ꝓpter hoc factũ eſt vnũ par naſcẽs a radice peltalis: in terius aſcẽdere ad extremitates cimbalari: radices no mẽ nõ hñtis ſunt a dextra: ſiniſtra: qñ claudunt̃ clau dũt bene epiglotim: ita fortiter: vt poſſit reſiſtere mu ſculis pectoris: diafragmatis in retinẽdo anhelitũ. Et fuerunt parui: vt nõ clauderẽt epiglotiꝫ interius opilan do ipſiuꝫ: fuerunt fortes: vt ſua diminutio recuperet̃ ꝑ fortitudinẽ: vadũt recte aſcẽdẽtes: niſi quia modicũ ob liquatur illud qd aſcendit iter peltalẽ: nomẽ non habẽ tem: iam inueniuntur duo muſculi qui ſunt ſub cimba lari: iuuant per nominatum.

Capl'm. II. De anothomia pulmonis.

Sed pulmo cõpoſitus eſt ex ptibꝰ. ſ. venis: arterijs: arterijs vocõ nõ tunicatis: tertia pars ramuli vena rũ nõ pulſatiliũ: in eo toto eſt iplẽs caro ra ra mollis parũ alba: hñt pulmonem aĩalia cõpleta: eſt rarus: vt ſugat aerẽ: vt ille di rigat̃ in cor: expellat̃ ab eo ſuũ ſupfluũ ſicut epar crea bat̃ in cõparatione ad nutrimẽtũ: eſt duarũ ptiũ. vnꝰ a dextra: alterius a ſiniſtra: pars ſiniſtra duaꝝ ptiũ: dextra triũ ptiũ. Et vl'r vtilitas pulmonis eſt iſpiratio: inſpirationis reſpirationis vtilitas quatenus atraba tur qd eſt neceſſariũ ad ſpũm: expellat̃ qd eſt ſupfluũ. Et iuuamẽtũ retẽtionis aeris eſt: vt retineat̃ aer ad opꝰ cordis cũ aĩal emittit fortẽ vocẽ: aut ambulat in aq̃: aut in loco fetido: vt ꝓfundet̃ aer in ſpũ: ſicut res que maxi me eſt ſimilis in cõplexione: ſicut putabãt qdã ꝙ etiã ſo lus aer poſſet alterari in ſpũꝫ: ſed aer eſt ante cibuꝫ ſpũs: ois eni cibus ſpũs corpis eſt ſuba cõpoſita: qꝛ vapor ſpĩ'lis q exalat de corde in pulmonẽ nõ põt de cetero re ctificare ſpũm: neceſſe eſt eius expulſio: arterie ramifi care in pulmonẽ: rami cãne cõicant in cõplemẽto iſpi rationis: vene nõ pulſatiles: pulſatiles ſunt cõicantes in cibatione pulmonis ex ſanguine claro ſubtili venienti a corde. Sed iuuamentũ huius carnis eſt ꝑꝑ cõplemen tũ vacui: vt adunet ramos cãne: rarũ eſt: vt recipiat aerã: qꝛ nõ ſolũ itrat aer ramos cãne: ſed etiã ſubas pul monis. hoc eſt vt ſit multus aer q recipiat̃: cũ ſtringi tur eius ſuba iuuat ad expulſionẽ vaporis fumoſi: tũc talis ſuba eſt ꝯueniẽs duobꝰ motibus: eſt aer albus: qꝛ aer multũ trãſit in eius nutrimentũ: qꝛ aer ſemꝑ eſt in eo: diuidit̃ in duo: ꝑꝑ qd ſcis. Et tertius ramus dextere eſt: vt ſit calcitra vene veniẽtis ab epate: nõ eſt eius iu uamentũ multũ i ſpiratione: qꝛ cor aliquãtulũ declina bat ad ſiniſtrã ꝑꝑ hoc qd ſcis: tũc neceſſarium fuit: vt in dextra ad repletionẽ vacui eſſet additamẽtũ pulmone: pulmo cooperit̃ membrana qua ſentit: pulmo eſt q̃ſi culcitra cordis.

Capl'm. III. De anothomia cordis.

Et cor fit ex carne forti: vt ſit magl re motũ ab occaſionibus: eſt cõ poſitũ ex filis lõgis que iuuãt ad attractio nẽ: circũductis que iuuãt ad expulſionẽ: trãſuerſis iuuantibus ad retẽtionẽ: h̃ eſt qꝛ hꝫ multos motus: ſua quantitas eſt ſm cõueniẽs: hoc ne ſit ponderoſũ: qñ ex ipſo naſcũt̃ ve ne pulſatiles: origo illaꝝ eſt pars ſupioris: ꝑꝑ h̃ vene cõiungent̃ cũ ſpõdilibus: eoꝝ actionibꝰ: eiꝰ extremũ acutũ ſicut ſcis: eſt in tela dura loco ſcuti: remota ẽ te la ab eius ſuba: vt multũ poſſit expandi: in eo ſunt tres vẽtres: duo magni: vnꝰ mediocris: vt in eo ſit locus in quo adunat̃ nutrimẽtũ: qd eſt ſpiſſum forte: Et alius lo cus in quo generat̃ ſpũs ex ſanguine multũ ſubtili: eſt via media iter illos. illa via ampliat̃ in dilatatiõe cor dis: cõſtringit̃ in cõſtrictione: vene ſunt ex duabus tu nicis ꝑter illa que vadit ad pulmonẽ: durior eſt iterius: qñ obuiat ꝑcuſſioni ſpũs. Et gñatio arterie eſt a pte ſini ſtra: qꝛ dextra ꝓpinquior eſt epati: trahẽs ide nutrimẽtũ. Et a pte ſiniſtra naſcunt̃ due vene: vna vadit ad pulmo nẽ. ramificat̃ in eo ad recipiẽdũ aerẽ: ad ducẽdũ ſan guinẽ quo nutrit̃: origo iſtiꝰ eſt a pte ſtrictiſſima cordis a pte a qua veniunt cordi nõ pulſatiles: eſt vniꝰ tele. vt ſit magl obediẽs motui: vt plus õ ea ex pte pl'monis de ſanguie q̃ſi vapore rubeo fere dcocto a cõde. Et ñ idẽ get iſte: vt ſit ita hñ decoctus ſicꝰ ille q vadit in hali venã: qꝛ eſt ꝓpiqua cordi: minimũ caloris facit in eo matu rationẽ: fuit vnius tele: qñ ẽt ſit ſup corpus molle: il la vena que eſt duarũ tunicaruꝫ nõ pulſatilis appropin quat pulmoni: tñ nõ tãgit pulmonẽ niſi poſt a pte ſpõ dilis: vena q̃ pulſat: ẽ vnꝰ tele diuidit̃ in iteriori pul monis: ramificat̃ in illo. Et alia vena quã dixit Ariſt. adorti ſtati in ſua origie a corde didit̃ in duo: vnũ itꝫ diuidit̃: itrat ptes cordis. ramificat̃ i circuitu cordis: alia iſtius vltimi ps circũdat cor. itrat ptẽ dextraꝫ. qd reſiduũ eſt de iſtis ramis cũ recedit̃ a corde diuidi tur in duos ramos: maior aſcẽdit. minor deſcendit. maior ad vnũ: qñ in illa pte ſunt plura mẽbra. maiora. in adorti ſunt tres pãniculi aperiẽtes ſe a dextra. qñ ſi eẽnt duo vl tres nõ eẽt cõpletũ in eis iuuamẽtũ niſi eẽt magis in q̃titate. ſi hoc accidẽret pondus in motu. ſi eẽnt q̃tuor eẽnt valde parui. Sed vena q̃ eſt duoꝝ pãni culoꝝ. aſſimilat̃ pulſantibꝰ nõ pulſans hñt duos pãni culos apientes ad itus. qñ nõ fuit ita neccia figura: ſicꝰ in priori. ſed hoc eſt opus ad expellẽdũ vaporẽ. ſanguineꝫ veniẽtẽ ad pulmonẽ. Sed ps que aſcẽdit ab adorti diui dit̃ in duo. vna ps aſcẽdit ad poſterius. vergit ad ptẽ dextrã quouſq; applicet̃ carni mamille. diuidit̃ ibi in tres ptes. duo aſcendũt. dñr apopletice. ps tertia di uidit̃ in anteriori pectoris. coſtis. in ſex ſpõdilibꝰ ſupe rioribꝰ. vadit ab eis quouſq; ꝑueniat ad piſſidẽ ſpatu le. trãſit ad mẽbra manus: minor pars adorti q̃ aſcen dit vadit ſub aſcellis. diuidit̃ ſm ꝙ diuidit̃ pars tertia ptis magne. vtraq; apopleticarũ diuidit̃ i duo cũ appli cat̃ ac colluꝫ. vna ps vadit ad anterius. alia ad poſt.

BIBLIOTECA NAZ. VITT. E. MANUELE

Et anterioꝛ i duo diuidiť. vna ps venit ad liguã: ⁊ muſcu
los īferiorī mãdibule: ⁊ alia ps aſcẽdit ad auriculas: ⁊ ea
rũ muſclos: ⁊ dimittit ibi quoſdã ramos: ⁊ aſcẽdit vſqꝫ ad
ſuperius capitis: ⁊ pars poſterius diuidiť in duo: ⁊ plus
minoris ptis ad poſterius aſcẽdit: ⁊ diuidiť in muſculos
q circũdant iuncturã capitis: ⁊ ſunt eius: q̃daꝫ ps aſcẽdit
ad duas medulle: ⁊ trãſit p illõ foramẽ magnũ qđ eſt ꝓ
pe ſuture ſilis laude Λ littere: ⁊ alia ps maioꝛ itrat p fo
ramẽ ꝓpe iſtud in oſſe petroſo: ⁊ trãſit ad rete. ⁊ texiť mi
nute in illo: vt vn⁹ ram⁹ nõ poſſit accipi ſine alio. Et poſt
ex illis ramis fit iterũ vnũ par: ⁊ itrat in mẽbranã ſubti
lẽ: ⁊ ſubam medulle: ⁊ vẽtriculos medulle: ⁊ telas vẽtri
culoꝝ: ⁊ orificia ramoꝝ iſtius obuiãt orificyꝭ vena ꝝ pul
ſatiliũ: ⁊ deſcẽdẽtiũ: ⁊ iſti aſcẽſus ⁊ deſcẽſus facti ſũt: qꝛ̃
ducẽs ſanguinẽ ducit põderoſuꝫ q nãliter dſcẽdit: ⁊ aſcẽ
ſus eſt ſpũs q eſt leuis: ⁊ nãlr aſcẽdit: ⁊ illud recte factuꝫ
eſt quatenuſ īfrigideť ſanguis q̊uſqꝫ altereť ille ſanguis
in ſuba medulle. ⁊ ps q̃ deſcẽdit vadit recte q̊uſqꝫ deſcẽ
dat ſup ſpõdilẽ qntũ: ⁊ eſt ibi motuꝫ ſup qđ fundať illud
deſcẽdẽs: ⁊ hoc ne cõiungať ſup ſpõdile: ⁊ iſophagus cuꝫ
venit ad illã ptẽ obliquať vſus dexterã: ⁊ cõiungiť cum
qbuſdã mẽbranis ꝓpe diafragma: ⁊ hoc ne faciãt angu
ſtiã ibi. Et iſta vena pulſatilis cũ deſcẽdit ad ſpõdile qn
tũ: ⁊ extẽdit ſupficiẽ iterioꝛẽ: ⁊ vadit ad īferi⁹: ⁊ qñ eſt in
eqdiſtãtia pectoris dimittit ex ſe ramos: ⁊ illoꝝ qdã ſpar
gunť in pulmonẽ: ⁊ extremitates illoꝝ veniũt ad cãnas
pmonis: ⁊ ſup qđcũqꝫ ſpõdile trãſit dimittit vnũ ramũ.
Et cũ ptrãſit pect⁹ veniũt ex eo duo rami ad diafragma:
⁊ diuidũť in ea dextra ⁊ ſiniſtra: ⁊ poſt hoc dimittit vnũ
ramũ q poſt ramificať in ſtõ: epate: ⁊ ſplene. Et ab epate
deſcẽdit vn⁹ ram⁹ ad veſicã: ⁊ naſcũť ibi due vene pulſa
tiles q̃ circũdãt īteſtina gracilia: ⁊ colon: ⁊ poſt h̄ ex eis
fiũt tres: ⁊ minoꝛ vadit ad ſiniſtrũ reneꝫ: ⁊ ramificať in
cellis illis. ⁊ dat vitã. Et alij rami veniũt ad duos renes
q̊uſqꝫ renes capiãt aquã ſanguinis: ⁊ diuidunť due vene
pulſatiles que vadunt ad teſticulos: ⁊ q venit ad ſiniſtra
cõcomitať vnaꝫ ptẽ illi⁹ q venit ad reneꝫ ſiniſtrũ: ita ꝙ
foꝛtaſſe eẽt illa que venit ad teſticulũ ſiniſtrũ naſcať a re
ne ſiniſtro: ⁊ q venit ad dextrũ naſciť a vena pulſatili ma
ioꝛi: ⁊ raro cõcomitať illã que venit a rene dextro. Et ab
iſta vena diuidunť due vene que ramificanť in vijs ve
narũ q̃ ſunt in circuitu īteſtini recti: ⁊ in alios ramos qui
diuidũť in nucha: ⁊ itrãt oſſa ſpõdiliũ: ⁊ alie vene de iſtis
itrãt hipocũdria īferioꝛa tenera: q̃ a ruſticis dr̄ ilia: ⁊ de
iſtis venis eſt vnũ par ad orificiũ m̄ricis: ⁊ miſcẽt ſe cuꝫ
venis nõ pulſatilib⁹. Et iſta vena magna pulſatilis cum
venit ad vltimũ ſpõdile diuidiť in duo cũ vena non pul
ſatili in ſilitudine laude Λ lre: ⁊ vna ps vadit in dextra:
⁊ alia in ſiniſtra: ⁊ vtraqꝫ illarũ vadit ad crura: ⁊ anteq̃
deſcẽdat ad crura mittũt ex ſe venã vnã pulſatilẽ ad ve
ſicã: ⁊ iſte vene apparẽt ⁊ occurrunt ſibi ꝓpe pectinem: ⁊
iſte due vene bene apparent in creatura: ⁊ poſtq̃ cõpleta ẽ
creatura deſiccanť capita ſua: ⁊ remanẽt ſue radices: ⁊ a
ſuis radicib⁹ exeũt rami q diuidũť in muſculos q ſũt ſu
pra pectinẽ doꝛſi: ⁊ qđ venit ad veſicã diuidiť: ⁊ itrat ei⁹
extremitatẽ in ventẽ: ⁊ qđ remanet reſiduũ itrat m̄rice ꝫ
in mulierib⁹: ⁊ eſt vnũ par puũ: ſed q̃ deſcẽdũt ad pedes
ramificanť in vtroqꝫ crurũ p duos ramos magnos in p
te domeſtica ⁊ ſilueſtri. Et ſilueſtris magł dclinat ad do
meſticaꝫ: ⁊ dimittit ramos ibi i muſculos poſitos: ⁊ poſt
deſcẽdit: ⁊ declinat ex eo vnus ramus inter policẽ: ⁊ aliũ
ſequẽtẽ digitũ pedis: ⁊ pfundať: ⁊ vadit ad plures parteſ
pedis extẽſus ſub ramulis venarũ nõ pulſatiliũ q̃s noia
bimus poſt: ⁊ ita q̃dã arteria etiã ſunt que nõ cõcomitãť
nõ pulſatiles: ſicť q̃ ꝓcedũt ad epate: vſqꝫ ad pecten ante

rius ipſi⁹. Et ramulí arteriarũ q̃ trãſeũt ad ſpõdile. q. ⁊ q
aſcẽdũt ad pect⁹: ⁊ q deſcẽdũt ad ſubaſcellas: ⁊ due apo
plectice vbi ille diduť i rete: ⁊ illi q itrãt i diafragma: ⁊ q
trãſeũt ad ſpatulã cũ ſuis ramulł: ⁊ q veniũt ad ſtõꝫ: epar.
⁊ ſplenẽ: ⁊ ad iterioꝛa: ⁊ q̃ dſcẽdũt ad vtraqꝫ hypocũdria:
⁊ vene pulſatiles q̃ ſũt i oſſe adiunct. ſ. pectine ſpõdiliũ: ⁊
oẽs iſte nũerate ſũt. Et qñ pulſatilł: ⁊ ñ pulſatilł ꝯcomitãť
ſeſe: ſupra doꝛſuꝫ ibit arteria ſupra nõ pulſatilẽ: qꝛ idigu⁹
dꝫ eẽ baſis nobilioꝛis: ſed in mẽbris manifeſtis arteria
ſub vena: vt cooperiať ab illa: ⁊ vt ſit vena nõ pulſatilis
q̃ſi ſcutum: ⁊ arterie cõcomitanť nõ arterias duplici de
cã: ⁊ ẽ vna illorũ: vt cõfirmẽť nõ pulſatiles p mẽbranas
arteriarũ: quatenus qeſcãt fixe in mẽbris: ⁊ nõ vacillent:
⁊ alia cã: vt vtraqꝫ imbibať ab altera: ⁊ qꝛ epar eſt ſcđm
mẽbrũ in gnõne poſt coꝛ cũ v̄tute informatiua q̃ venit a
corde: ⁊ nobilioꝛe pte cordis. ſcꝫ dextra. iõ epar cecidit in
ſiniſtra: ⁊ declinat coꝛ parũ ad ſiniſtrã: qꝛ melioꝛ duarũ
ptiũ cordis eſt a dextra: ⁊ ab illa multũ emanat de ſua v̄t:
ſicut foꝛtis qđ capit manu dextra cõplet cũ ſiniſtra: ⁊ nõ
eſt in ea ratio de duab⁹ mẽbranis: ⁊ duob⁹ vẽtriculis vnis
⁊ qꝛ venter dexter cordis cõprehẽdit rẽ groſſaꝫ. ⁊ põde
roſaꝫ: ⁊ ſiniſtra ps rẽ groſſaꝫ: ⁊ leuẽ: adequauerũt ille p
tes: vt ꝯtinẽs ſanguinẽ groſſuꝫ eẽt tenuioꝛ q̃ alia pars: ⁊
poſt cũ fuerit ſecuritas de diſſolutione cõtinẽtis: ⁊ h̄ pp
ſpiſſitudinẽ cõtẽti: ⁊ poſuerũt vas cõtinẽs ſubtilius ma
gis anguſtũ: ⁊ adequauerũt ſanguinẽ ſuũ in medio: ⁊ hꝫ
duo additamẽta: ſicť auriculas neruales: ⁊ ille due erunt
lapꝫ cũ cõſtringiť coꝛ: ⁊ in dilatatione cordis extẽdenť:
⁊ iuuant in retẽtione ei⁹ qđ eſt in corde: ⁊ ſunt q̃ſi due ar
che recipiẽtes a vaſis: ⁊ dãtes cordi ſm ꝙ eſt oportunũs
⁊ facte ſunt tenues vt ſint melioꝛis occupationis ⁊ ꝯpre
henſionis: ⁊ ſunt facte dure: vt ſint remotioꝛes ab occa
ſionibus. Et coꝛ cibat ſe cũ ſuis v̄tutib⁹ nãlib⁹: ⁊ cũ eius
dilatatione: qꝛ̃ tũc itrat ſanguis ꝓfũde: ſicť etiã attrahit
aerẽ: ⁊ poſituꝫ eſt coꝛ in medio pectoris: qꝛ eſt ille locus
magis eq̃lis: ⁊ declinabat parũ vſus ſiniſtrã. vt elonga
reť ab epate. ⁊ tũc hẽbit locũ amplũ: ſed ſplen deſcendit
ſub illo remote: ⁊ in ſuo deſcẽſu ẽ vtilitas quã noiabim⁹.
⁊ amplificare locũ epatis fuit meli⁹ q̃ locũ ſplenis: quia
epar eſt nobili⁹. ⁊ poſuerũt coꝛ vſus ſiniſtrã ne tot⁹ caloꝛ
adunareť in vna pte. ⁊ pp adequationẽ ptis ſiniſtre: qꝛ̃
ſplẽ nõ eſt multũ calidũ. Et ne fieret anguſtia vene ma
gne. Et aial maioꝛis cordis erit maioꝛis timoris: ſicť lep⁹:
⁊ ceru⁹ cui⁹ cãm aſſignaui in canone: qꝛ in eis caloꝛ pau
cus ⁊ multũ expãdiť: e ꝯ̃rio eſt in paruo corde: ſꝫ dico ꝙ
tũc audax quãto eſt plus audax tãto eſt minoris cordis.
⁊ dixi: qꝛ coꝛ nõ põt apa pati: aut īfirmitatẽ: ⁊ pp h̄ nũq̃
in ſtrãgulatione aialis inueniť in eius corde infirmitas
ſimilis infirmitatibus alioꝛũ membroꝛũ.

¶ Capłm. IIII. De anothomia iſophagi.

ET iſophagus cõponiť ex carne. ⁊ tunicł mẽbranali
bus q̃ ſunt interi⁹: ⁊ in mẽbranis ſunt fila lõ
ga qb⁹ leuioꝛ fiat attractio in trãſglutiendo:
qꝛ tu ſcis ꝙ attractio fit p fila lõga cũ cõſtri
gunť: ⁊ ſup iſtã mẽbranã ẽ alia mẽbrana cõ
texta ex multis filis in circuitu q̃ iuuãt ad expulſionẽ: ſicť
tu ſcis. ⁊ cũ opatione duarũ iſtarũ tunicaꝝ cõpleť trãſ
glutio. ⁊ eſt grauis trãſglutio i illo: cui⁹ iſophagus ſcidiť
in lõgũ: qꝛ auferť attractio illius qđ iuuat ad vomitũ. ⁊
vomitus cõplet ſe cũ tunica exterioꝛi ſolũ. ⁊ iõ eſt diffici
lioꝛ trãſglutio. ⁊ ei⁹ locus eſt directe ſup ſpõdilia colli in
rectitudine pp cuſtodiã. ⁊ decurrit cũ eo par neruoꝝ de
ſcẽdẽtiũ a medulla. Et qñ fuerit i directo ſpõdili q̊rti. ex
ſpõdilibus doꝛſi. qđ eſt in directo pectoris. ⁊ ptrãſiuerit

ipſm:paruꝫ declinat ad dexterā. vt det viā venienti vene in
aſcēſu ad caput vene:dico arteriali:⁊ poſt decurrit ſup
q̃ttuor ſpōdilia reſidua q̄uſq; veniat ad diafragma:⁊ li/
get cū eo ligamēto facili:⁊ laxo:⁊ h̄ vt p̄ſtetur via vene
magne:ne eiꝰ trāſitus anguſtet̃. Et vt ſit deſcēſus neruo/
rū cū eo ligamēto hn̄s tortuoſitatē:ne cū ſtōus eēt pōde
roſus grauaret̃ ex nimia deſcēſione ſm rectū. deide dila
tat̃ ſm diafragma:⁊ diſtendit̃ ampliando orificiū ſtōi.

Capl̃m. V. De anothomia ſtomaci.

ET poſt iſophagū eſt corpꝰ ſtōi:⁊ crea/
tū eſt orificiū ſtōi ampliꝰ:⁊ du
riꝰ in mēbrana q̃ꝫ iferiꝰ orificiū ſtōi:⁊ ſtōus
iter illas eſt mediū in nā q̄ ad mēbranas ite
riores:⁊ mollior mēbrana penes fundū ſtōi:
⁊ iteſtinis eſt magis mollis:⁊ eſt vnꝰ pānicu
lus ꝯcauꝰ coopiēs liguā:⁊ os iteriꝰ iſophagi:⁊ iuuet attra
ctionē in ſui ꝯcauitate:⁊ maxie i eleuādo epiglotī cuꝫ hꝫ
trāſire bolus:⁊ i trāſitu plano cū iſophagꝰ retrahet̃ p de/
ſideriū. Et iſophagꝰ ē de ſuba ſtōi. ſꝫ nō cū iteſtina ſit:ſed
res ꝯtinuata cū illa:⁊ cōpꝰ ſtōi qḋ ſit pyramidale i aſcēſu
eiꝰ ſurſuz v̄ſus iſophagū i occurſu ad diafragma:⁊ ſtōus
amplia͂t in pylleron:qm̄ recipiēs dꝫ eē magis ampluꝫ:⁊
ſtōus rotūdus eſt q̄uſq; ſm ſupficiē exteriorē meliꝰ ap/
plicet̃ dorſo:⁊ eſt duarū tunicaꝝ:q̃rū iterior tunica eſt fi
loꝝ lōgoꝝ pp attractionē:ſicꝰ ſcis:⁊ exterioris fila ſunt in
circuitu pp expulſionē:⁊ facta ſūt fila illa exteriꝰ:qm̄ pei
us eſt attrahere q̃ꝫ expellere:⁊ expellere cōplet̃ p cōſtri/
ctionē:⁊ cū tunica exteriori imiſcēt̃ q̄dā fila q̄ iuuant ad
retētionē. Et fundus ſtōi eſt carnoſus:vt ſit magis calꝫ.
igit̃ eſt magl decoquēs:⁊ eiꝰ orificiū eſt magis neruoſuꝫ:
vt ſit magis ſentiēs:⁊ veniūt ei a medulla magni nerui:
vt pcipiat famē:⁊ inanitionēꝫ:⁊ nō eſt opꝰ h̄ oī ei qḋ ſeꝰ.
tūc orificiū:⁊ ſtōus nō hꝫ opꝰ ſenſu niſi vt cū aufert̃ ab
eo nutrimētū expgefaciat aiaꝫ:⁊ tē cū orificiū ſentit iſtḋ
nō eſt opꝰ ſenſu i iferiori pte orificij. Et ſtōus decoqt ca/
lore nāli:⁊ calore extrīſecoꝝ:vt epate ⁊ ſplene:⁊ hn̄ ſunt
iſta ſub ſtō:qm̄ ſi iſta eēnt ſupra nimiū pōderarēt ſupra
ſtōm:⁊ epar cū ſuis ramis ambit ſtōm:⁊ ſplen cū ſua am
plitudine. Et epar fuit magnū reſpectu ſplenis:qm̄ ſplen
nō eſt niſi receptaculū vniꝰ qḋ fit in epate:⁊ pp h̄ cōue/
nit:vt eiꝰ orificiū declinet ad ſiniſtrā:vt epar hēat ampli
tudinē:⁊ pp h̄ fundus ꝯiungit̃ cū epate:⁊ vt ſplen hēat
amplitudinē declinauit eiꝰ orificiū v̄ſus ſiniſtrā iferius:
⁊ q2 melior eſt ps dextra:⁊ altior:iō epar eſt in dextro:⁊
in alto:⁊ q2 ſiniſtra:⁊ imū ſunt peiora:iō ſplē in imo:⁊ ſi/
niſtro erat. Et iā pter hoc additus eſt ꝣirbus:⁊ ꝓprie ſup
iteſtina hoīuꝫ:q2 magl idigēt decoctione:qm̄ ſunt plus
debilia in cōparatione alioꝝ aīaliū:⁊ factꝰ eſt ſubtilis:vt
ſit leuis ſupra vētrē:⁊ eſt ſepoſus:vt cuſtodiat calorē ab
iteriori:qm̄ ſepū recipit calorē:⁊ retinet pp ſuā viſcoſita/
tē groſſaꝫ:⁊ ſup ꝣirbū eſt ꝓpe mēbrana q̄dā. Et poſt mi/
rach.⁊ poſt muſculi vētris:⁊ ligamēta:⁊ ſepuꝫ:⁊ a poſte/
riori eſt dorſuꝫ:⁊ ſub eo vena magna arterialis calida:ſꝫ
mēbrana q̄ coopit oīa iteriora nutritiua cōſtringit:⁊ cō/
ſtringit ea ad iteriꝰ v̄ſus ptes dorſi ad q̄s tēdit:⁊ ꝯtinuat
ſuū ſuperiꝰ cū diafragmate:⁊ iferiꝰ ſuū cū anchis.ſ.in fi/
ne hipocūdrioꝝ que dr̄r a vulgo ylia:⁊ huius mēbrane
fuit iuuamētū quouſq; diſtigueret iter mirach.⁊ iteſtina
⁊ h̄ ne muſculi mirach ipedirēt opationes vētris:⁊ iuua
mētū eſt in mirach:vt cōſtringat ſtōm ad eyciēdū ſter/
cus. Et ſilr veſicā ad eyciēdū vrinā:⁊ ad eyciēdas vēto/
ſitates iteſtinoꝝ.⁊ iuuat ſup mēcē in creatura eyciendā
⁊ mēbrana p̄dicta ligat inteſtina oīa itra ſe:⁊ ligat ea cuꝫ
dorſo:⁊ erunt ēt cū dorſo:q̄ſi vnū:⁊ qn̄ eiꝰ capita ꝯtinuāt̃
cū capitibꝰ diafragmatis:⁊ ipm ꝯtinuat̃ cū diafragmate
anterius:tūc de diafragmate corā dorſo naſcit̃ q̄dā re/
ſiduū mēbrane:⁊ diuidit̃ in duas ptes:⁊ vna ps ꝓcedit
ad orificiū ſtōi manifeſtū:⁊ alia ps ſub:iſte due ptes cō/
iungunt̃ in vnū ſifac. Et illud cooperit ſtōm:⁊ inoluit ipꝫ
tutela carnali ſifac ſtōi:⁊ in h̄ eſt eiꝰ iuuamētū:⁊ ligat ſtōꝫ
cū iterioribꝰ q̄ ſūt iteriꝰ i facie dorſi:⁊ a reſiduo duarū p̄/
dictarū ptiū ⁊ ab imo ramo venaꝝ pl̄ſatiliū:⁊ alio ri pul
ſatiliū q̄ extēdit̃ ſupra ſtōꝫ:⁊ eſt origo ꝣirbi:ꝣirbi dico cō/
poſiti ex duabꝰ telis ſubtilibꝰ:⁊ ſepoſis:⁊ ꝣirbꝰ cooperit
ſtōm:⁊ iteſtina:⁊ ſplen:⁊ venas meſaraicas:⁊ inoluit ſtōꝫ
inolutiōe q̄ pueniū ad illud qḋ cōiungit̃ de eo cū dorſo.

Capl̃m. VI. De anothomia iteſtinoꝝ.

INteſtina aūt ſunt multa:⁊ ſūt circūuo/
luta:q̄dā q̄tenꝰ faceret morā
nutrimētū in eis q̄uſq; epar ſumat ſibi nec̃ia.
alr enī ſemper appeteret hō comedere ſi hr̄et
vnicū iteſtinū:⁊ hoc q2 exiret continue nutri/
mētū:⁊ ꝯtinuo egereret:⁊ eēt ipeditꝰ i opationibꝰ ſibi ne
ceſſarijs:⁊ in alijs ꝯuenientibꝰ ad vitā:⁊ eēt hō ſilis bru/
tis:qm̄ vene meſeraice ſugūt de ſtō:⁊ nō ſugūt ad cōple/
tū:igeniatꝰ eſt creator gracilia iteſtina:⁊ inoluta in ſe q̄te
nus in ipſis diuideret̃ nutrimētū in tā puas pticulas:q
nō eēt venis meſeraicis graue qḋ eēt eis cōueniēs:ita q
illud p̄ma meſeraica dimittāt de ſubtiliori illius ſugerēt
ſubſequaces vene:⁊ nūerus iteſtinoꝝ eſt ſex. Et p̄mū eſt
duodenū qḋ eſt iteſtinū rectū. deide ipſuꝫ ſubſequēs ē ie
iunū:poſtea ſequūt̃ gracilia iteſtina inoluta i ſe:poſt ipſa
ſequit̃ ſaccus ⁊ poſt ſaccū ſeqt̃ colon:⁊ poſtea longaon:⁊
oīa iſta cōiūcta ſunt cuꝫ dorſo:⁊ ligamētis hn̄ cōſtringē/
tibꝰ ea ſm q ꝯuenit ſitui coꝝ:⁊ ſupiora coꝝ ſunt facta te
nuiora:qm̄ ꝯtētū in eis ē hūidius:⁊ nō hn̄t v̄tutē ſcandē/
di:⁊ nec̃iuꝫ eſt qḋ ꝯtinet ipſuꝫ ſit tenue:vt melius ad ip/
ſuꝫ veniat v̄tus epatis:⁊ iferiora iteſtina q̄ ſunt pāniculi
ſpiſſi:⁊ dura icipiūt ab orto:⁊ ſunt ſepoſa iteriꝰ q̄tenus re
primāt ſiccitatē ſtercoris:⁊ adequēt ipꝫ quouſq; poſſint
exire ne ex ſui ſiccitate poſſit ibi remanere. Et pp h̄ ſter/
cus nō putreſcit niſi ex putrefactione in ipſo:ſupiora aūt
nō ſunt ſepoſa:tn̄ nō ſunt ſine vnctuoſitate leui cū humi
ditate viſcoſa:⁊ illud ē loco ſepi in alijs. Et iteſtinū duo/
denū cōtinuat̃ cū fundo ſtōi:⁊ eiꝰ orificiū eſt orificiū ſtōi:
⁊ eſt in directo yſophagi:⁊ ſic̃ iſophagus eſt ad attrahen/
dū aliqd ſtō:ita ⁊ iſtud iteſtinū eſt ad attrahendū a ſtō:⁊
ſtrictiꝰ eſt iſophago:qm̄ nō fuit nec̃ia eiꝰ amplitudo:am/
plitudo enī iſophagi:⁊ ſic̃ iſophagus eſt pp duo:⁊ vnū ē.
qm̄ illud qḋ decurrit itra ipm eſt duriꝰ:⁊ aſperius.⁊ ma/
ioris corpis.⁊ qḋ currit itra iſtud iteſtinū eſt leuiꝰ:⁊ mol
lius:⁊ minoris corpulētie:qm̄ decoctū eſt in ſtō. Et ſcḋa
cā eſt:qm̄ id qḋ decurrit p iſophagū nō decurrit niſi per
vnā v̄tutē.ſ.p v̄tutē attractiuā.⁊ iō factū fuit amplū.ſed
duodenū opat̃ p duas v̄tutes:⁊ vna illarū eſt v̄tus expul
ſiua in ſtō.⁊ altera attractiua in iteſtino duodeno.⁊ iuuā
tur iſta p maſſaꝫ q̄ exit a ſtō.⁊ hoc in itinere mediocri.⁊
creabat̃ iſtud iteſtinū rectū deſcēdēs a ſtō in rectitudīe
ad iferiꝰ.vt ſit ꝓpe ipulſio facilis.qm̄ ſi p̄mū eēt tortuo/
ſuꝫ ipediret expulſionē.⁊ talis figura p̄ſtabat in alio.⁊ il
lud eſt:qm̄ cū p̄cedit in rectitudine his que circūdāt ſtōꝫ
ſicut ſplē.⁊ epar:poſt illud aūt ſequet̃ ieiunū:⁊ in iſto ite/
ſtino icipit inolutio:⁊ iuenit̃ ieiunū vacuū duplici d̄ cau
ſa. vnū eſt:q2 maſſa ptiſanaria cū venit ad ipſuꝫ ſtatiꝫ fe
ſtinabat ad exitū.⁊ pars illiꝰ feſtinat p attractionem ad
epar.qm̄ plus de meſeraicis venis cōiungit̃ cū ipſo epa/
te.qm̄ iſtud iteſtinū ꝓpiquius cōiūgit̃ cū epate.⁊ qḋ re/
ſiduū eſt deſcēdit ad alia iteſtina.⁊ h̄ pp colerā q̄ vadit
ad ciſtiꝫ fellis ad iſtud inteſtinuꝫ. Et eſt illa colera pura
clara nō mixta cū alio humore.⁊ tūc erit illa fortis abla

tionis:ꝛ abſterſionis.ꝛ excitat vtutē expulſiuā ꝑ punctu
ras ꝛ iuuat vtutē expulſiuā duplici mō:tum vt expellat
ad epar:tū vt expellat ad iferius:ꝑꝑ iſtā expulſionē acci
dit ꝙ illud iteſtinū remanet vacuū.Et poſt illud iteſti
nū ſequiꝰ iteſtinū iuolutū:qḋ vocaꝰ gracilia inteſtina:ꝛ
iā expoſuimus iuuamētū ſue iuolutiōis. Et digeſtio ma
gis cōpleꝰ in iſto ꝙ̄ in iferioꝛibꝰ:ꝛ iferius iteſtinū hꝫ
ſuā ꝑncipalē operationē vt cōpleaꝰ in ea ſtercus:ꝛ tamē
nō deficit qn in ea ſit aliq̄ digeſtio:ſicut nec deficit a ve
nis meſeraicis venientibꝰ ad ipm ab epate:ꝛ illud ē vniꝰ
oꝛificij:ꝛ vocaꝰ cecū:ꝛ ſitus eiꝰ eſt verſus poſt:ꝛ declinat
vſus dexterā:ꝛ vnū ſuoꝝ iuuamentoꝝ eſt:vt vnū illoꝝ
eſt q̊uſq̧ claudaꝰ in eo ſtercus:ne continuo egeraꝰ hoc:
cū modicū de ſtercoꝛe deſcēdat ad iteſtina:ꝛ illud iteſti
nū ꝯſtringet ſuū oꝛificiū claudēdo ſtercus q̊uſq̧ cōplea
tur in ipſo:ꝛ tūc eijcit ipſuꝫ de faucibus:ꝛ etiā iuuamētū
eſt:qm ꝑma alteratio eſt ad ſtercus in iſto ꝑ cōpletā ſuc
cionē epatis ab ipſo:ꝛ nō pōt fieri diuiſio cibi a ſtercoꝛe
ꝙ̄ in iſto:ꝛ tūc ſua cōꝑatio erit ad iteſtina iferioꝛa:q̄ eſt
cōꝑatio ſtomaci ad iteſtina ſuꝑioꝛa.Et qm fuit neceſſa
riū ꝙ cōplete ſugeret epar ſubtilitatē fecis ab ipſo iteſti
no:tūc erat ſufficiēs vnū oꝛificiū huic inteſtino:qm ſuus
ſitus nō ſm lōgitudinē eſt in coꝛꝑe ſicut ſitus ſtōi:ſꝫ fuit
ſitus in ꝑte angulari verſus dexterā ꝛ iuuamētū eius eſt
ꝙ quieſcāt in eo ſuꝑfluitates:que ſi deambularēt i alijs
iteſtinis:dū ibi geſcerent timereꝰ de nimia vētoſitate.ꝛ
etiā cū ibi adunaꝰ ſtercus facilius expelliꝰ cū eſt aduna
tū:ꝙ̄ ſi eēt ꝑ plura loca diuiſuꝫ:ꝛ iuuamētū etiā illius eſt
q̊uſq̧ in eo moꝛenꝰ lūbrici ꝛ aſcarides:qm raro vł nūꝙ̄
iueniꝰ coꝛpꝰ ſine eis:ꝛ iuuamētū etiā eſt in gnōne iſtoꝝ
lūbricoꝝ in coꝛꝑe cū fuerint pauci ꝛ modici coꝛpoꝛis.Et
Et cū iſto cōtinuaꝰ colon:ꝛ eſt inteſtinū ſeꝑoſiuꝫ ꝛ angu
ſtū ꝛ ſpiſſuꝫ:ꝛ cū fuerit elōgatū ab oꝛbo declinaꝰ verſus
ꝑtē dexterā vt approꝑinquet epati.Et poſtea declinat ver
ſus ſiniſtrā:ꝛ cū fuerit in ſiniſtra declinabit vſus dextrā:
ꝛ in poſterioꝛi ſemꝑ deſcēdēdo quouſq̧ cōtinuaꝰ cū lon
gaone:ꝛ iuuamētū in hoc iteſtino fuit:vt in eo ꝯgregare
tur ſtercus:ꝛ deſcēderet ꝑ ipſuꝫ gradati poſtꝙ̄ fuerit cō
pleta iſta ſuꝑfluitas:ꝛ ſi aliqḋ huiditat fuerit in ipſo ci
babit illud inteſtinū:ꝛ in iſto accidit colica paſſio vt fre
quētius:ꝛ inde deriuabaꝰ ſuū nomē.Sequeꝰ lōgaon in
rectitudine:ꝛ eſt vltimū iteſtinoꝝ ꝛ cōtinuaꝰ iferioꝛi co
lonis:ꝛ cōiūgiꝰ cū ano.Et iuuamētū hꝰ iteſtini ē vt eijciat
ſtercus:ꝛ creati ſunt ei q̄tuoꝛ muſculi:ꝛ vnus illoꝝ mu
ſculoꝝ eſt cōiunctus inferioꝛi oꝛificio ſtōi.Et pꝛofundaꝰ
in eo ꝑfundatione vehemēti:ꝛ eius iuuamentū eſt con
ſtringere anū:ꝛ iuuat ad eijciendū illud qḋ remanſit de
ſtercoꝛe ꝑ ꝯſtrictionē:ꝛ eſt alter interius:ꝛ eſt eq̄lis pre
dicto in retētione ex oī ꝑte:ꝛ iuuat ꝑdictū muſculū in re
tentione:ꝛ in fecis expulſione ꝑ cōſtrictionē:ꝛ extremi
tates muſculoꝝ iſtoꝝ cōiunguntꝰ cū radice virge:ꝛ illḋ
par poniꝰ ꝑdictoꝝ muſculoꝝ:q̄tuoꝛ veniūt ad lōgaonē
cōiuncti cū eo ex trāſuerſo:ꝛ eoꝝ iuuamētū eſt vt eleuēt
nates:ꝛ cū cōtrahunꝰ extēdunt anū:ꝛ creatuꝫ fuit illud
iteſtinū rectū quouſq̧ eēt habilius ad eijciendū ſtercus.
Et muſculi iuuātes ad expulſionē in ipſo nō ſunt:ſꝫ ſunt
in mirach vētris:ꝛ ſunt.8.Et iſte ſermo ſufficiat de iuua
mēto in iteſtinis.Et nullū iteſtinū ꝯiungiꝰ cū muſculo:
nec in aliq̄ via nutrimēti:niſi due extremitates viarum
.ſ.epiglotis ꝛ extremitas lōgaonis.Et dictū ē de muſcu
lis.Et nūc dicamus de muſculis ani:ꝛ ſūt q̄tuoꝛ:ꝛ ē vnꝰ
qui tenet eius oꝛificiuꝫ ꝛ ꝑfundaꝰ in ipſo ꝑfundatione
vehemēti:ꝛ iſta ꝑfundatio huiꝰ muſculi aſſimilaꝰ ꝑfun
dationi muſculi labij oꝛis:ꝛ iſte muſculus cōſtringit oꝛi
ficiū ani:ꝛ mūdificat ipſuꝫ de reſiduo fecis:ꝛ muſculi iſti

ponunꝰ iterius:ꝛ iterius eſt plus vſus ſurſuꝫ in rectitudi
ne ad caput hoīs:ꝛ putaꝰ ꝙ hꝫ duas extremitates:ꝛ pu
taꝰ ꝙ ſua extremitas ꝯtinuaꝰ cū radice virge:ꝛ eſt verū.
ꝛ eſt aliqḋ par obliquatū ſuꝑ totū.Et iuuamentū eius ē
ꝙ eleuat anū in ſurſuꝫ:ꝛ qn exit anus:hoc eſt ꝑpter lexa
tionem iſtorum muſculorum.

Capꝫ. VII. De anothomia epatꝭ ꝛ venaꝝ ñ pulſatiliū.

Epar aūt eſt mēbꝛū in q̄ gñaꝰ ſanguis
licꝫ ēt meſaraica hēat vtutē alte
rādi aliq̄ mō ſanguinē:qm in ea eſt vtus de
currēs ab epate:ꝛ epar eſt caro rubea quaſi
ſanguis coagulatꝰ:ꝛ illa ē vacua a neruoſita
te:ꝛ in ea ſpargunꝰ vene:q̄ꝝ q̄dā q̄ ſunt groſſioꝛes:ſunt
radices gracilioꝝ que ſpargunꝰ in eo.Et iſte vene ſunt a
ſtō:ꝛ iteſtinis mediātibꝰ ramis venientibꝰ a cima epatꝭ:
ꝛ id qḋ eſt de eo vſus diafragma declinabat ab eo ne ipe
direꝰ motꝰ diafragmatis:ꝛ erit cōtractus illoꝝ gracilium
q̄ſi in pūcto:quouſq̧ occupatio epatis a coſtis icuruatis
ſuꝑ ipſum:ꝛ eſt ſuꝑ ipm mēbꝛana neruoſa q̄ ꝑbet ei iuua
mētū in ſenſu ꝛ cōfirmat ipm cū alijs iterioꝛibꝰ:ꝛ ad ipꝫ
venit vena pulſatilis q̄ ſpargiꝰ in eo ꝑſtans ſibi caloꝛeꝫ:
ꝛ reducēs ipm ad tēꝑerantiā:ꝛ poniꝰ ad ꝑteꝫ ſyme:qm
gibbus ex ꝑte diafragmatis euētat ſe ꝛ caleſit.Et in epa
te nō creaꝰ locus amplius ad gnōneꝫ ſanguinis a maſſa.
Sed plura loca ſtō q̊uſq̧ diuiſa mā magis feſtinet eius
alteratio.Et vene q̄ ſūt ꝑpingoꝛes epatꝭ ſunt ſubtilioꝛis
tele q̊teñꝰ magis feſtinat in eis alteratio māe ad carno
ſitatē.Sꝫ mēbꝛana q̄ cōꝑhēdit epar ligat ipſuꝫ cū mem
brana que cooperit ſtōm ꝛ iteſtina. Et ligat ēt ipm cum
diafragmate ligamēto foꝛti:ꝛ cū lateribꝰ poſterioꝛibꝰ ligat
ipꝫ cū ligamēto foꝛti ꝑuo ꝛ gracili.ꝛ ꝯtinuaꝰ cuꝫ coꝛde ꝑ
venā magnā:ꝛ illa vena firmaꝰ cū epate ligamēto foꝛti:
qḋ ē mēbꝛana dura ꝛ ſpiſſa:q̄ aſcēdēs ex ſurſuꝫ ab epate
dimittit ſe:id qḋ ſubtiliꝰ ē eo ē i ſuba epatꝭ. Et hꝫ qm eſt
in epate in loco ſecurioꝛi.Et ab epate naſcunꝰ due vene.
Una apḋ ſymā:cꝰ iuuamētū eſt attrahere nutrimentū ꝛ
deferre. A gibbo naſciꝰ vena ꝯcaua:cꝰ iuuamētū ē defer
re nutrimētū ad mēbꝛa.Et anothomia ſyme ē q̄ diuidiꝰ
in.5.ramos ꝑcedētes ad.5.pilas epatꝭ gibboſas:ꝛ ab eis
ꝑcedit q̄dā vena ñ pulſatiłꝰ vſq̧ ad ciſtiꝫ fellꝭ:ꝛ iſti rami
ſꝰ.q.radices arboꝛꝭ:ſꝫ extremitas diuiꝰ i.8.ꝑtes:ꝛ due il
laꝝ ſꝰ graciles:ꝛ alie ſex ſꝰ maioꝛes:ꝛ vna ꝑs minoꝝ ꝯiū
giꝰ cū duodeno vt ſugat ex eo:ꝛ ab illo ramificaꝰ qḋdaꝫ
qḋ vadit ad cōpꝰ:qḋ dꝰ archacaeꝫ.ꝛ 2ª ꝑs neruoꝝ vadit
ad fūduꝫ ſtōi.ſ.ad poꝛtonariū:vt ēt ſugat. Sꝫ ſex q̄ ſꝰ re
ſidua:vna ꝑs illoꝝ ē ad ꝑtē ſuꝑficialē ſtōi:vt det ei nu
trimētū:qm iterioꝛ ꝑs obuiat nutrimēto ꝑ:ꝛ ſugit ex eo.Et
2ª ꝑs vadit ad ſplenē vt det ei nutrimētū:ꝛ anꝙ̄ veniat
ad ſplenē ramificaꝰ ꝑ ramos ꝑ q̊s defert nutrimētuꝫ ad
cōpꝰ:ꝛ qḋ dꝰ anchari ō ſubtilioꝛi qḋ vadit ad ſplenē nūc.
Et poſtꝙ̄ iſta ꝑs venit ad ſplenē ramificat vnū ramū ho
ne q̄titatꝭ q vadit ad ſiniſtrū latꝰ ſtōi deferens ei nutri
mētū:ꝛ poſtꝙ̄ ꝑfūdata fuerit iſta vena in ſplene vſq̧ ad
eiꝰ mediū diuiꝰ ꝑ ramos:q̊ꝝ vnꝰ ramꝰ dſcēdit:ꝛ alter ra
mus aſcēdit:ꝛ aſcēdēs diuiꝰ i ramos i ſuꝑioꝛi medietate
ſtōi dās ei nutrimētū.Et aª ꝑs vadit ad ipꝫ ſplenē dās ei
nutrimꝰ.Et aª ꝑs vadit ad gibboſitatē ſtōi:ꝛ diuiꝰ i duo
ꝛ vnū illoꝝ diuiꝰ i duo:ꝛ vnū illoꝝ nutrit ſiniſtrū latꝰ:ꝛ
alꝰ dextrū melīꝫ ad oꝛificiū ſtōi dās ei appetitū.Sꝫ ꝑdi
cta ꝑs q̄ dicebaꝰ deſcēdeꝰ ramificaꝰ i duas ꝑtes.Et vna
ꝑs ramificaꝰ i medietatē iferioꝛē dans ei nutrimētū. Et
alia ꝑs vadit ad çirbū:ꝛ ramificaꝰ in ipſo dans ei nutri
mētū.Et 3ª ꝑs ꝑdictaꝝ.6.vadit ad ſiniſtrū latꝰ ꝛ diuidiꝰ
in vijs venaꝝ q̄ ſūt i circuitu iteſtini recti:ꝑꝑ hoc etiā ſi
aliqḋ remāſerit in nutrimēto.Et q̄rta pars diuidiꝰ quaſi

in ramos capillares q̄ veniunt ad partē ſtomaci appoſitā
illi pti cui aduenit ramificatio a ſplene. ⁊ pars illoꝝ va-
dit ad dextrā ptē zirbi: ⁊ diuidit̃ in eo ex oppoſito diuiſio
ni q̄ venit a ſplene. Et qnta ps p̄dictoꝝ .6. diuidit̃ in ptes
q̄ circūſtāt collū vt ſugat nutrimētū in eis. Et .6ª pars de
eo vadit in circuitu ieiuni: ⁊ reſiduū vadit ad iteſtina gra
cilia q̄ ſunt ꝯiūcta orbo: ⁊ vena eius ꝯcaua: ⁊ ei⁹ radix di-
uidit̃ in ptes in ipſa ſuba epatis qua ptes ſunt capillares
⁊ hoc vt ſugāt nutrimētū: ⁊ ramificat̃ iſta ꝯcaua in gibbo
in duas ptes: vna aſcēdit ⁊ altera deſcēdit. Et q̄ aſcēdit pe
netrat diafragma ⁊ dimittit in ipſo duas venas: q̄ due ve
ne ramificant̃ in ipſo: ⁊ reſiduū ab eo deſcēdit in directo
mēbrane cordis: ⁊ mittit ex ſe multos ramos q̄ſi capilla-
res in ipſo dātes nutrimētū. ⁊ poſtea ramificat̃ in duas
ptes. Et vna ps illaꝝ magna venit ad cor. ⁊ trāſit in ipm
in dextra auricula ei⁹: ⁊ iſta vena ē maior oībus alijs ve-
niētibus ad cor: q2 alie vene ducūt aerē. Et iſta vena du-
cit nutrimētū qḋ eſt ſpiſſius: iō neceſſariū fuit vt deferret̃
in vaſe ampliori. Et in iſta vena cū itrat cor ſūt ei tres pā
niculi ad ſuū itroitū. q. aperiant̃ iterius ⁊ claudūt viam
ne in extēſiōe a corde reuertat̃ nutrimētū: ⁊ ſunt iſti pā-
niculi duriores alijs: ⁊ iſta vena pulſatilis q̄ñ eſt i directo
cordis ramificat̃ p tres venas: ⁊ vna illaꝝ venaꝝ vadit
ad pulmonē: ⁊ naſcit̃ ab eo loco i quo naſcunt̃ pulſatiles
ꝑpe ſiniſtrū: ⁊ obligat̃ v̄ſus dextrā: ⁊ hꝫ duos pāniculos:
⁊ iō vocat̃ vena arterialis nō pulſatilis: ⁊ iuuamētū pul-
mū iſti⁹ duplex eſt ne ſudet ab ipſo ſanguis ſubtilis ⁊ acu
tus pp ſubaꝫ pulmonis: ⁊ q2 eſt ꝓpīnquior cordi: ⁊ iſte ſan-
guis nō eſt bñ coctus. ſicut ſanguis ille q̄ eſt in vena: ⁊ ar-
teria eſt: ⁊ nō appet arteria: ⁊ iuuamētū iſti⁹ duplicatiōis
eſt. vt in ea bñ decoquat̃ ſanguis. Et ps ſcḋa p̄dictaꝝ tri-
uꝫ circūdat cor ⁊ ꝓfundat̃ in ipſo dās ei nutrimētū prope
auriculā dextrā ⁊ ꝑpe locū ⁊ vene duplicis in eo. Et pars
tertia ꝓpṫe in hoībus declinat ad ptē ſiniſtrā: ⁊ deſcēdit
vſqꝫ ad ſpōdile .5ᵐ ⁊ ſuſtētat̃ ſup ipꝫ: ⁊ ramificat̃ ſup octo
coſtas iferiores: ⁊ ſup muſculos ⁊ alias carnoſitates que
ſunt in ꝓpīnquo illaꝝ: ſꝫ qḋ de vena ꝯcaua p̄ter p̄dictas
ptes in directo cordis fuerit reſiduū aſcēdit ⁊ ramificat̃
in diafragmate qḋ diuidit pectus in duo. ⁊ mittit quoſdā
ramos ad ptē carnoſaꝫ q̄ d̄r maꝝ. Et cū ꝑuenit ꝑpe liga-
mētū pectoris obliquant̃: ⁊ q̄to magis recedūt: magis ſe
parant̃ in ſe: ⁊ vtraqꝫ illaꝝ ramificat̃ in duo. ⁊ vnū illoꝝ
duoꝝ vadit ad vnā ptē hoīs: ⁊ aliud ad aliam: ⁊ vadit de
iſtis ramis p dextrā ⁊ ſiniſtrā ptē pectoris quouſqꝫ ꝑue-
niat ad os qḋ d̄r augen. Et vna ps iſtoꝝ vadit ad muſcu
los q̄ mouet muſculos: ⁊ ramificat̃ in eis. Et alia ps de-
ſcēdit ad muſculū rectū: ⁊ ramificat̃ in eo: ⁊ ꝯiūgūtur ex-
tremitates ei⁹ cū vena pectoris dorſi. Et qḋ remanſit ex
quolꝫ illoꝝ eſt vnū par. ⁊ qḋlꝫ illoꝝ ramificat̃ p .5. ⁊ vn⁹
ramus diuidit̃ in pectore ⁊ dat nutrimētū q̄ttuor ſpondi
libus ſupioribus. ⁊ alius ramus dat nutrimētū ſpatulari
loco. Et alius ramus dat nutrimētū muſculis q̄ ſūt i col-
lo. Et alius ex eis penetrat p foramē ſex ſpōdiliū ſupioꝝ
q̄ ſunt in collo. q̄ penetrāt vſqꝫ ad caput. Et alius ramus
magn⁹ q̄ ē maior alijs diuidit̃ ad ſubaſcellas: ⁊ fiūt ex eo
q̄ttuor rami. Et p̄mus ramus diuidit̃ in muſculos q̄ ſūt i
iferiori pectoris: ⁊ ſūt q̄ mouēt ſpatulā. Et ſcḋs diuidit̃ in
carnē rarā ⁊ telas q̄ ſunt in ſubaſcellis. Et terti⁹ deſcēdit
p pectus vſqꝫ ad mirach vētris. Et q̄rtus q̄ eſt maior ra-
mificat̃ p muſculos q̄ ſunt in ſpatula. Et alia ps ramifica
tur in muſculū magnū q̄ eſt in ſubaſcella. Et terti⁹ ramus
eſt maior ⁊ venit ad brachiū ⁊ manū. ⁊ ē ille q̄ d̄r ſubaſcel
laris. Et qḋ reſiduū eſt de ramuſculis p̄mis: cui⁹ reſidui
vn⁹ ramus ramificat̃ ad iſtas ptes multas aſcēdit ad col
lū: ⁊ p̄mus anteq̄ ꝓfundet̃ in ipſa ramificat̃ p duo: ⁊ vna

illaꝝ eſt albudegh. ⁊ eſt in manifeſto colli: ⁊ hic eſt alba-
degh. q̄ eſt iterius. ⁊ q̄ eſt in manifeſto ramificat̃ cū aſcē-
dit ſupra ligamētū pectoris ⁊ ramificat̃ in duo. Et vnuꝫ
illoꝝ cū diuidit̃ aſcēdit anterius. ⁊ oblique ad ptē: ⁊ ſcḋm
vadit ad anterius ꝑius: ⁊ poſtea deſcēdit: ⁊ poſtea aſcēdit
vſqꝫ ad ligamētū pectoris ⁊ circūuoluit ipꝫ: ⁊ aſcēdit ⁊ ele
uat̃ ſcḋꝫ manifeſtū in collo quouſqꝫ adiūgat̃ cū p̄ma par
te: ⁊ cōmiſceat̃ cū eo: ⁊ ex ambobus erit albudegh mani-
feſtū: ⁊ d̄r ꝙ̄ imiſceant̃ cū eo due ptes. ⁊ poſtea diuidunt̃
in duas. ⁊ vna illaꝝ tēdit in latū: deīde obuiāt ſibi in lo-
co directo ꝯiūctiōe ligamētoꝝ pectoris in loco iteriori: ⁊
ſcḋa obliquat̃ manifeſte in collo: ⁊ ſui ſingulares pares
nō obuiāt ſibi. Et ab iſtis duobus paribus ramificātur
rami ꝑui ad modū telaꝝ araneaꝝ. ⁊ ſunt q̄ſi iſenſibiles
⁊ ēt ab iſto pari ſcḋo ramificant̃ tres vene maīfeſte ⁊ hñt
q̄titatē quātulācūqꝫ: ⁊ oēs alie ſūt iſenſibiles. ⁊ vna iſtaꝝ
venaꝝ q̄ ſunt manifeſte tēdit ſup ſpatulā: ⁊ eſt q̄ d̄r ſpatu
laris: ⁊ ab ipſa deſcēdit cephalica. ⁊ alie due ex vtraqꝫ pte
iſtius ſpatularis ꝯiūgunt̃ quouſqꝫ ꝑueniāt ad pixidē ſpa-
tule. ſꝫ vna illaꝝ finit̃ in illo loco. ⁊ nō ꝓcedit vltra: ⁊ ra-
mificat̃ in illo loco: ſꝫ ſcḋa quā p̄nominauimus ꝓcedit ad
caput adiutorij ⁊ ſpargit̃ ibi: ſꝫ ſpatularis ꝓcedit pluſq̄
alie vſqꝫ ad extremitatē manus. ſꝫ albudech manifeſtū:
poſtq̄ admiſcent̃ ſue ſingulares iā diuidit̃ p duo: vna pe
ñtrat iterius: ⁊ fiūt ex illa multi rami ꝑuuli: ⁊ ſpargunt̃ in
mādibula ſupiori: ⁊ alij rami maiores iſtis q̄ ſpargunt̃ in
mādibula iferiori: ⁊ ꝑticule amboꝝ minoꝝ diuidunt̃ ex
circuitu lingue. Et in manifeſto muſculoꝝ poſitoꝝ in lo
co illo. ⁊ alia ps q̄ appet ramificat̃ p loca q̄ ſunt poſt ca-
put ⁊ auriculas. ſꝫ albudegh qḋ ē iterius ꝯiūgit̃ cum yſo-
phago. ⁊ aſcēdit cū ipſo ſcḋꝫ rectitudinē: ⁊ dimittit in ſuo
ꝓceſſu quoſdā ramulos: ⁊ iuoluunt̃ cū muſculis veniēti-
bus ad albudegh manifeſtū. Et oēs diuidunt̃ in yſopha-
gū ⁊ epiglotiꝫ: ⁊ in oēs ptes muſculoꝝ q̄ vadūt interius. ⁊
ſua extremitas penetrat vſqꝫ ad finē Λ laude lr̃e. ⁊ rami
ficat̃ ipſe in ramos q̄ ꝓcedūt ad mēbra q̄ ſūt iter ſpondile
p̄mū ⁊ ſecūdū: ⁊ ēt ꝓcedit inde vena capillaris vſqꝫ ad iū
cturā capitis ⁊ colli: ⁊ ramificant̃ inde rami q̄ mittūt mē
branā cooperientē teſtā capitis ⁊ obuiant. Et illi rami i-
trant vbi cōcurrunt duo oſſa capitis: ibi in illis oſſibus. ⁊
qḋ reſiduum eſt de iſtis ramis penetrat inter vacuitateꝫ
oſſiuꝫ in fine future laude littere: ⁊ ramificant̃ inde ex eo
plures rami in mēbrana medulle: quas cibat ⁊ ligat mē-
branam duram q̄ cuꝫ iſta fuit in circuitu ⁊ in ſurſuꝫ. De-
inde exit extra membranaꝫ que cooperit caput. ⁊ poſtea
deſcendit a mēbrana ſubtili a cerebro: ⁊ ſpargit ſe ſcḋm
diſperſionē arteriaꝝ: ⁊ conſtringit omnes mēbrana ſpiſ-
ſa. ⁊ reddit eos ad locum ampluꝫ: ⁊ eſt locus ad queꝫ de-
ſcendit ſanguis: ⁊ in quo adunatur. ⁊ poſt ſpargitur inter
duas tunicas: ⁊ vocatur torcular. ⁊ tunc cuꝫ admixti fue-
rint iſti rami in ventriculo medio cerebri neceſſariū erit
vt magnificent̃ in eo ⁊ ſugant in eo ex torculari: ⁊ ſugant
etiam de eo qḋ decurrit ab ipſo p ramificationeꝫ: ⁊ a me-
dio ventriculo tendunt ad duos ventriculos anteriores.
⁊ obuiant arterijs que eleuantur ad vnum locum: ⁊ iſti
continuant̃ in membrana que vocatur rete. Sed vena
ſpatularis que dicitur cephalica quando fuerit prope ad-
iutorium primo ramificabitur in ramulos qui ſpargunt̃
in cute ⁊ in partibus manifeſtis muſculorum illius. De-
inde prope iuncturam aſſeꝫ cum adiutorijs: ⁊ quādo eſt
prope iſtam iuncturam diuiditur in tres partes. Et vna
iſtaꝝ eſt que dicitur chorda brachij: ⁊ eſt illud qḋ tendit
ſup manifeſtū focilis ſupioris. ⁊ declinat ad ptē ſilueſtrē.
ꝯclināſ ēt ad tumorē focilis iferioris. ⁊ ſpargit̃ i ptes iſe-
rioris ſilueſtres raſchetaꝝ: ⁊ ſcḋs vadit ad ptes declina-

tionis in manifeſto aſſeid. ⁊ ꝯiūgit̃ cū eo vnus ramulus veniēs a ſubaſcella: ⁊ ex iſtis ambabus fiet vena q̄ dicit̃ cardiaca. Et tertius ramus ꝓfundat̃ ⁊ īuoluit̃ in ꝓfundo quouſq; īmiſceat̃ adhuc cū ramulo ſubaſcellari. Sʒ ſubaſcellaris in ṗma ſui ramificatiōe ramificat̃ in ꝓfūdo ſui adiutorij ⁊ ſpargit̃ ſuꝑ muſculos ipſius: ⁊ remanebūt ramuli q applicabant̃ ad aſſeid. ⁊ ſubaſcellaris cū applicat̃ ad iūcturā torcularē diuidit̃ in duo: ⁊ vnū illoꝝ ꝓfundatur ⁊ ꝯtinuat ſe cū quodā ramulo ꝓfundate vene cardiace: ⁊ currit cū eo modicū: ⁊ poſtea diuidit̃ ⁊ aſcēdit vnuʒ illoꝝ quouſq; applicet̃ ad auricularē ꝑ domeſticū. ⁊ mediū ⁊ medicū: ⁊ pars aſſeid. Et ramificat̃ in ꝑtes manus ſilueſtris. ⁊ par ſcḋʒ ꝑtiū ſubaſcellaꝝ ramificatur verſus aſſetū ꝑ. 4. ⁊ vnus illoꝝ diuidit̃ in fortiori aſſeti vſq; ad raſetā: ⁊ ſcḋs diuidit̃ ſupius ꝑ diuiſionē ſicut diuidebat̃ primus ⁊ tertius: eodē mō diuidit̃ in media aſſed: ⁊ quartus eſt maior alijs. ⁊ eſt magis manifeſtus ⁊ altior inter alios: ⁊ ramificat̃ emittēs ex ſe ramū. ⁊ ꝯiūgit̃ cū cephalica: ⁊ ex illis duabus fit cardiaca: ⁊ qḋ eſt reſiduū eſt baſilica: ⁊ ille etiā deſcēdit ⁊ ꝓfundat̃ iteꝝ. ⁊ cardiaca īcipit a domeſtico ⁊ eleuat̃ a focili ſuperius: deinde declinat ad partē ſilueſtrē: ⁊ ramificat̃ ꝑ duos ramos ſcḋm figuram laude littere: ⁊ tūc eius altior ps venit ad extremitatē focilis ſupioris ⁊ ibit ad ꝑtē raſcete. Et ramificat̃ īter pollicē ⁊ indicē in ſilueſtrē indicis: ⁊ pars eius inferior ibit ad extremitatē focilis inferioris ⁊ diuidit̃ per tres ramos: ⁊ vnus illoꝝ vadit ad locū mediū īter indicē ⁊ medium: ⁊ ꝯtinuat̃ cū ramulo q venit a venā veniente ad indiceʒ a ꝑte ſupiori: ⁊ facit cū ea vnā venā. ⁊ ſcḋs ramus vadit ab ea. ſ. indicis ⁊ alluchalē q̄ eſt īter medicū ⁊ auriculareʒ: ⁊ ſpargit̃ inter mediū medicū ⁊ indicē: ⁊ tertius tendit ad auricularē ⁊ medicū: ⁊ iſti rami diuidunt̃ poſt in digitos. Et iā ſigillabimus de venis ſupioribus ſermonē noſtruʒ.

¶ Caplm 4m. De anothomia vētris īferioris ⁊ maioris.

ET pars que deſcēdit primi rami q ramificat̃ ab ea ſunt q̄ſi capillares: ⁊ hoc anteq̄ʒ applicet̃ ad dorſuʒ ⁊ redunt ad reuolutiōes renis dextri: ⁊ ſpargunt̃ ibi: ⁊ corpoꝝ in ꝓpinquo ipſius ad cibādum illa: ⁊ poſt ab illis ramificant̃ due vene magne q̄ dr̄r aſcēdentes: ⁊ vadūt ad duos renes eleuātes eis aquoſitatem ſanguinis. ⁊ aliquātulū ſanguis quem ſugūt renes. ⁊ ex vno aſcēdētiū ſiniſtro: vnus ramus q intrat in teſticulū ſiniſtrū ſcḋʒ modū quē ꝑdiximus in arterijs. Et etiā preter iſtū ramificant̃ due vene ⁊ vadūt ad teſticulos: ⁊ q itrāt in ſiniſtrū accipit ſemꝑ ramū ex ſiniſtro duoꝝ aſcēdētiū: ⁊ fortaſſe erit in aliq̄bus tota origo illi᷒ a ꝑte aſcēdētis: ⁊ ramus itrās dextrā aliq̄n accipit ramū a ſiniſtra. ſed plures modi ſunt cū teſticuloꝝ vene nō īuoluunt̃ cū venis veniētibus a renibus. ⁊ in illis eſt curſus digeſtiōis ſpermatis: ⁊ fit albū poſtq̄ʒ fuerit rubeū: ⁊ hoc ꝓpter multitudinē īuolutiōis ipſi᷒: ⁊ plus de iſta vena abſcōdit ſe in matricē: ⁊ ſicut vena arterialis deſcēdēs ſub ſpōdilibus ramificat̃ ſuꝑ coſtas: ita ab epate deſcēdit ſuꝑ ſpōdilia vena q̄dā q̄ ramificat̃ ſuꝑ ſpōdilia: ⁊ ſuꝑ muſculos a directo oppoſitas illis ſpōdilibus quouſq; veniant ad extremitates muſculoꝝ vētris mīricis. Deinde veniūt ab illa vene q̄ penetrāt ſpōdilia vſq; ad nucha. ⁊ tūc q̄n applicabitur ad vltimū ſpōdile ramificabit̃ in duo: ⁊ declinabunt ad vnā ꝑtē vnū: ⁊ aliud ad aliā. ſ. ad coxas ⁊ crura. Et anteq̄ʒ veniāt ad crura diuidunt̃ in decē ramos. ⁊ vn᷒ vadit ad duo dorſa: ⁊ ſcḋs ramus eſt q̄ſi capillaris. ⁊ vadit ad inferiores ꝑtes ſifac. ⁊ tertius ſpargit̃ ſuꝑ os pectinis dorſi: ⁊ q̄rtus ſpargit ſe in muſculos ani: ⁊ in manifeſto pectinis dorſi: ⁊ q̄ntus vadit ad itroitū matricū mulieꝝ: ⁊ ſpargit ſe in fundo illaꝝ ⁊ in eo ꝙ ꝯtinuat̃ cū ea ad veſicā: ⁊ illḋ qḋ vadit ad veſicā poſt diuidit̃ in duas ꝑtes: ⁊ vna pars ſpargit̃ in veſica: ⁊ alia ps ſpargit̃ in ſuo collo. Et iſta ps in viris eſt maior ꝑꝑ virgā: ⁊ in mulieribus eſt minor: ⁊ vene q̄ itrāt mr̄icē ex ꝑtibus ramificant̃ ⁊ aſcēdūt ad mamillas: ⁊ cū illis cōicant mamille ⁊ matrix. Et octau᷒ venit ad orificiū vulue. ⁊ in mulieribus ⁊ viris. Et nonus intrat muſculū interius pectinis dorſi. ⁊ ſpargit̃ in illo. Et decimus diuidit̃ in iguinibus māifeſte vſq; ad duo alia: ⁊ ꝯtinuat̃ cū capitibus venaꝝ deſcēdentiū: ⁊ maxime cū eis: q̄ deſcēdūt a ꝑtibus mamillaꝝ ⁊ adunant̃ adinuiceʒ ⁊ faciūt vnā ꝑtē magnā q̄ vadit ad muſculos natium. ⁊ qḋ reſiduū eſt de iſtis itrat coxas ⁊ ramificant̃ ab eo rami. ⁊ vnus ramus illoꝝ diuidit̃ in muſculos anteriores coxe. ⁊ alius in muſculos ſubteriores coxe. ⁊ ꝓfundat̃ in ſuo domeſtico: ⁊ alij ramuli multi ſpargunt̃ intra coxā: ⁊ qḋ reſiduū ē ab iſto toto diuidit̃ in tres ramos ⁊ hoc cuʒ cooperit lumen ⁊ iūcturā genu modicū. ⁊ tunc ps agreſtis illoꝝ tendit ſuꝑ minus os cruris vſq; ad chaab. ⁊ medius illoꝝ tendit vſq; ad duplicationē genu deſcēdendo ab illo. Et dimittit ramulos in muſculos q ſūt in iteriori cruris: ⁊ ramificant̃ in duos ramos. ⁊ latet vnus illoꝝ in iterioꝛib᷒ ꝑtib᷒ cruris: ⁊ ſcḋs iter duos neruos: ⁊ tēdit ad anterius pedis ⁊ voluit ſe cū vno ramulo agreſtis ꝓnominato. Et terti᷒ q eſt domeſticus decliat ad locū venoſū cruris: ⁊ tēdit ad chabab: ⁊ chabab gibboſuʒ arūdinis magne. ⁊ deſcēdit ad domeſticū anterius: ⁊ dr̃ ſcorſi: ⁊ iſti tres fūt q̄tuor: ⁊ duo ſilueſtres illoꝝ ad anteri᷒ arūdinis minoris: ⁊ duoꝝ domeſticoꝝ: vnus vadit ſuꝑ ſuperiorē ꝑtē pedis: ⁊ diuidit̃ in partem ſuperiorē ꝑtis digiti pedis: ⁊ ſcḋs iſtoꝝ domeſticoꝝ cū ramo ſilueſtri partis domeſtici: quā nominauimus: ⁊ diuidit̃ in partes ſtrictiores. Et eſt iſte ſermo cōpletus venaꝝ nō pulſatiliuʒ.

¶ Caplm 5m. De anothomia ciſtis fellis ⁊ veſice.

ET fel ⁊ veſica aſſimilant̃ in hoc ꝙ eis nō venit ſuū nutrimētū a ſuperfluitate q̄ decurrit de ea: q2 corpus vtriuſq; illoꝝ eſt neruoſuʒ. Et felli aduenit q̄dā ſuba ſubtilis q̄ eſt multuʒ remota a ſuba ciſtis: ⁊ ſilr̄ accidit veſice: ⁊ anteq̄ʒ illa ſuꝑfluitas veniret ad veſicā acceperant de illa mā renes ſuū nutrimētū: ⁊ etiā iſte ſuꝑfluitates ſunt eis valde clare: q̄n trāſeūt ꝑ vias valde ſtrictas: ⁊ ꝑꝑ hoc vtriq; illoꝝ aduenit vena dās ei nutrimētū. Et ad collū ciſtis venit vena nō pulſatilis ꝓpe portā. ⁊ vn᷒ neruus q ē ramus neruoſi epatis: ⁊ iſta vena ⁊ iſte neru᷒ nō apparet: ⁊ vna vena pulſatilis q̄ ē bn̄ manifeſta: ⁊ ē ramus pulſatiliū epatis: ⁊ iſta ſilr̄ ꝯiūgit̃ cū collo ciſtis: ⁊ attrahit: ⁊ poſt ramificat̃ ꝑ ciſtiʒ. Sʒ ad veſicam venit vn᷒ neru᷒ a loco ꝓpinquori ſibi oſſis: qḋ ē ſupra ꝑtē dorſi: ⁊ due vene pulſatiles. ⁊ due nō pulſatiles q̄ veniūt illi a dorſo cū neruo: ⁊ ſuū collū eſt ꝯcluſuʒ cū mēbrana q̄ coopit ipſʒ: ⁊ q2 ſuꝑfluitas aquoſa fuit maior q̄ʒ colica. iō fuit veſica maior ciſti. ⁊ iō idigebat maiori neruo ⁊ pluribus venis: ⁊ vtrūq; iſtoꝝ hʒ trinuʒ ſitū filoꝝ ꝑter illḋ qḋ ē iter duo colla: quoꝝ vnū eycit ⁊ reliquū recipit: ⁊ ſunt duaꝝ tunicaꝝ ⁊ ſuꝑfluitas currit iter duas tunicas: ⁊ penetrat vſq; ad ꝯcauitatē: ⁊ q̄n claudit̃ iplet̃ via ne poſſit reuerti: ⁊ exit ꝑ ſcḋʒ collū: ⁊ in ciſti orificiū eyciēs collū intrat cū iteſtinis ⁊ in veſica recipiēs ꝯiungit̃ cū illis: ⁊ ſuꝑ orificiū veſice ē iſert᷒ muſculus. ⁊ ſua fila vadūt ſcḋʒ ꝉplitudinē i orificio: ⁊ ſuū iuuamētū ē retinere collū ⁊ vrinaʒ quouſq; intendat̃ in eius exitū: ⁊ cum intendit̃: ampliat̃ iſte muſculus ⁊ expellit̃ vrina per muſculos mirach adiutorio virtutis expulſiue. Et ſplen nō eſt mēbrū eſſentiale. q̄n multa aīalia ſūt q̄ carent ſplene. aut hn̄t minimū

ſplenē. Et omne aīal hñs pulmonē hʒ ſitim plus: qr̄ pul
mo cum caleſit delectaẗ frigido ⁊ humido: ⁊ hoc cū̄ mo
uetᷣ. ⁊ ſilr̄ pp̄ vaporē fumoſū̄ venientē ad ipſuʒ. ⁊ iō ne
ceſſariū̄ eſt ei hr̄e veſicā: ⁊ iō hñs pulmonē eſt hñs veſi
cā. Et dico ego φ pulmoni nō ſufficit reſudatio: ſʒ etiā va
por aque aſcēdit ad ipſum: ⁊ de aqua reſudat ad ipm̄ per
venas. Sʒ aues: ⁊ q̄ hñt coriū̄ teſteū: ⁊ q̄ hñt ſquamas. qr
ſuī pulmones nō ſunt ſanguinei: iō nō hñt calorē multū: ⁊
iō nō hñt veſicā. Et aues nō potāt multā aquā: qr aer eſt
plus in ſua cōplone: ⁊ nō eſt in eis magna ps aque. Et di
xit Ariſt. φ ſupfluitas aquoſa in auibus trāſit in pēnas:
⁊ iō nō idigēt veſica: ⁊ ſilr̄ hñs ſquamas ⁊ hñs coſtas pᷣ
ter carcacā: q̄ hʒ pulmonē carnoſuʒ ⁊ ſanguineum. ⁊ dico
ego ſuū coriū̄ nō nutriẗ ex ſua ſupfluitate hūida ⁊ ſicca.
⁊ iō adunaẗ in ſuo corpe: ⁊ dixit φ ſua humiditas nō diſ
ſolaiẗ ad tpa. qr̄ ſuū coriū̄ ē durū̄. Et veſica marinorum
ſemp ē maior: qr ſunt magis humida: ⁊ potāt aquā plus.
⁊ aīal qd̄ dr̄ amū̄ hʒ veſicā ⁊ nō hʒ renes: qr ſua cutis eſt
mollis ⁊ ſua caro. Et dixit hoc verbū̄ Ari. φ mēbra eius
ſunt multū̄ humida: ⁊ idigēt multū̄ attractiōe aque ⁊ nō
idigēt renibus: ⁊ pp̄ moliē carnē diſſoluiẗ humidū̄ ī eis.
Et pter illud oē aīal hñs pulmonē hʒ renes: ⁊ dixit φ cā
q̄re ren dexter eſt altior eſt ſilis cāe. q̄re ſupciliū̄ dextrū̄
magis eleuaẗ. Et poſt h̄ locutus eſt Ari. in diafragmate:
⁊ dixit φ aīal hñs mēbra ad iſpirādū̄ hñs nutritiuā hʒ
diafragma. ⁊ pp̄ter hoc cū̄ caleſit diafragma ledit ſenſus
⁊ capitatio: ⁊ qñ moueẗ multū̄ accidit hoī riſus ⁊ ledit aīā
qñ multū̄ ille riſus. ⁊ iō dixerūt φ qdā ī pcutiebaẗ in dia
fragmate ⁊ ſtetit poſt ꝯtinue ridēs ⁊ mouēs caput. Et di
xit Ari. φ iſtud nō dʒ magis credi q̄ꝫ qd̄ dixit Homer⁹: φ
cuidā amputabaẗ caput in tēplo Jouis. ⁊ poſt locutū̄ eſt
caput: ⁊ hoc nō pōt eē qr nō ē ſermo niſi p̄ iſpirationē: cū̄
aūt abſcindiẗ pulmo nō loquiẗ. Et tūc locutus eſt Ari. in
motu mēbroꝝ nutritiuoꝝ: ⁊ dixit φ cuius nutrimētū̄ eſt
ex reb⁹ duris ligneis aut ſpinoſis hʒ multos vētres: ſicut
camelus ⁊ elefas: ⁊ non hñt dētes in mādibula ſupiori: ⁊
licet eius lingua ſit carnoſa cū̄ iuolviẗ pāniculo aſpero q̄
ſit frōdoſo ⁊ limoſo: ſilr̄ ēt ſuū palatū̄ ⁊ ſunt loca dētiuʒ ⁊
dr̄ φ mā ſuoꝝ dētiū̄ trāſiuit in ſuū culmū̄: ⁊ oīa aīalia ru
minant. ⁊ papa in auibus eſt pmus vētriculus: ⁊ ſu⁹ mo
tus eſt loco maſticationis: ⁊ q̄ſi ſcd̄s oe: ⁊ aliqñ eſt qddā
qd̄ naſciẗ ⁊ dr̄ papa ⁊ nō eſt papa. ⁊ poſt hʒ ſtomacuʒ vel
ſtomacos multos in poſteriori iteſtinoꝝ. Et eſt q̄dā pars
piſciū̄ nō hñs dētes. ⁊ hʒ corpus magnū̄: ⁊ ſuū nutrimen
tū̄ eſt groſſuʒ: ⁊ iō ruminat. ⁊ piſces ſunt guloſi multū̄: ⁊
ſui motus ſunt debiles: ⁊ iō eſt ſuū ſtercus durꝝ ⁊ ſunat ſr̄
p hoc: qr̄ ſua inteſtina ſunt curta ⁊ recta ⁊ huiō ſunt aīa
lia q̄ hñt iteſtina curta ⁊ recta. Et iteſtina aīaliū̄ diuerſan
tur. qr q̄dā in gbuſdā ſunt ampla pᷣpe ſtomacū̄. ⁊ ſtricta
poſt. ⁊ iō nō pōt canis excere ſterc⁹ niſi cū̄ pena magna.
Et aīal cuius inteſtina ſunt recta ſilr̄. Et q̄ hñt cornu ⁊ q̄
hñt iteſtina iuoluta ſunt ꝯria iſtis in motu. Et hñtia ſex
ptes iteſtinoꝝ. ⁊ aīalia guloſa multū̄ fecit eis nā iteſtina
recta ⁊ curta: vt cito expeat ſtercus. ⁊ poſitū̄ fuit ampli⁹ in
eis ppe ſtomacū̄: ne ēt illud qd̄ eſt crudū̄ detineaẗ. ſʒ totū̄
expeat: ⁊ aīal qd̄ nō ē tale nō eſt multū̄ guloſuʒ: ⁊ trāglutit
magnas buccellas. ⁊ moraẗ diu in vētre. Et aīalia ſut ha
bētia coagulū̄ in vētre. ⁊ pp̄e in hīs q̄ hñt multos vētres.
⁊ nō iueniẗ niſi in vētre tertio ⁊ oē aīal hñs vnicū̄ vētrē
caret coagulo: ⁊ ꝯriaẗ iſte ſermo in marinis. ſ. vrſo ⁊ lepo
re: ⁊ oē aīal hñs vnicū̄ vētrē hʒ lac ſubtile. ⁊ ſuū coagulū̄
non coagulat: ⁊ non inſpiſſatur lac aīaliū̄ carētiū̄ cornu.
Et aīal hñs multos pilos in pedibus hʒ multos vētres:
⁊ nō hʒ coagulū̄: qr ſuū nutrimētū̄ eſt humidū̄ multū̄.

¶ Liber. XIIII. De anothomia renū. Cap. I.

Dicemus verbū̄ magiſtri primi ī
ciſti fellis: ⁊ dicem⁹ anothomiā renū̄. deīde dicemus in muſculo
anuloſoꝝ ⁊ ſuoꝝ mēbroꝝ: ⁊ cā in h̄ ē: qr̄
qd̄ nō hʒ veſicā ſua vrina trāſit in ſuum
ſtercus. ⁊ erit ſuū ſtercus ſalſuʒ currens.
Et q̄dā aīalia nō hñt fel: qr̄ ſua coleᷓ ipar
giẗ cū̄ ſuo ſanguine ad negociū̄ ſui corpis: ⁊ tūc nō rema
nebit ē illa q̄d ad neceſſariū̄: ⁊ vt illi deẗ vas. Et aīal hñs
ciſtiʒ hēbit ſupra epar: ⁊ qñq3 ſupra iteſtina. ⁊ qñq3 texiẗ
ſupra epar ⁊ iteſtina: ⁊ in oīb⁹ piſcib⁹ eſt ciſtis. Et equ⁹ ⁊
aſinus ⁊ mulus ⁊ elefas nō hñt ciſtiʒ: ⁊ camelus hʒ loco
ciſtis venas graciles: ⁊ torchi: ⁊ delfin hñt ciſtiʒ. ⁊ qdam
hoīes forte hñt ciſtiʒ mirabilē ſup q̄titatē nālē. ſicut ī ci
uitate quā noīauit. Et errauit φ vtilitas ciſtis eſt qd̄ pū
git epar qr ſua v̄tus ſenſibilis ſit fortis. ſʒ ciſtis ſugit colaʒ
ex epate ⁊ expellit vſq3 ad iteſtina: ⁊ errauerūt ſocij Anti
gorit. qñ dixerūt φ ciſtis ē cā in ifirmitatib⁹ acutis: qr nō
ē ita. ſʒ eſt cā ad auferēdū̄ eā: qr attrahit colem. ⁊ accidit
extractiōe ciſtis cū̄ trahit colaʒ. vt ſic ſit ps ſibi pᷣpinqua
magī valde: qr̄ ciſtis ex vicinitate magis attrahit. ⁊ tūc
qñ iuenīūt quoſdā hoīes iueniūt illos eſſe. q. camelos. ⁊
aīalia q̄dā bruta q̄ nō hñt ciſtiʒ: ⁊ tūc elōganẗ ſue vite ad
ſilitudinē illoꝝ aīaliū̄: ⁊ tūc aīalia ſicut torchi: ⁊ delfin in
aīalia marina hñt h̄ ſicut dixi. Et indicauerūt φ aīal qd̄
caret ciſti ē lōge vite. ⁊ nō iſpexerūt modū̄ hoīs ⁊ nō ſci
uerūt φ nō fuerit ꝑuatio ciſtis cā lōge vite. tūc aīal qd̄
hʒ epar ⁊ ciſtim erit lōgius vite. qr̄ habebit ciſtiʒ mūdi
ficantē epar: ⁊ tūc qñ fuerit aīal pauce cole opaẗ cū̄ eo in
cibatito ſui corpis. cū̄ calore ſui corpis radicali. tūc ḡ nō
idiget ciſtim. qr̄ ciſtis eſt ad mūdificādū̄ ſanguineū̄: ⁊ di
co φ poſſibile eſt vt hñtia lōgā vitā hēant illā: ⁊ nō pᷣpter
hoc: qr̄ dr̄ φ illa cōplo ſit calā. ⁊ ſuus ſanguis colericus
⁊ tūc nō eſt reſiduū̄ de colā quā neceſſariū̄ ē deponere cū̄
tota alia ſupfluitate: ⁊ qñ fuerit cōplo multū̄ calā erit h̄
cā lōge vite in multis aīalibus: ſʒ ſupfluitas aquoſa q̄ de
ſcēdit ad renes p̄ venā q̄ trāſit ab epate cū̄ ſanguine quo
dā ſupfluo. Et facti ſunt duo renes vt equēt duas partes
aīalis: ⁊ ſitus illoꝝ nō eſt vnus. ⁊ tūc fuit attrahēs aquaʒ
corpis ſilr̄ ſcd̄ʒ totū̄. ⁊ illud eſt qd̄ iuuat ad retētionē aq̄
in eis: ⁊ ſi fuerit inde attractū̄ ad duas ptes aliqñ: tñ erit
retētio laborioſa in eo: ⁊ tūc ren dexter erat altior: qr̄ eſt
pᷣpinquior epati: qr̄ op⁹ eſt vt oē attrahēs ab aliquo ſit
magis pᷣpinquū̄ illī. ⁊ pᷣpriē. qr̄ tūc epar eſt altius: ⁊ ſplē
īferius: tūc ſitus eius qd̄ ē ſub epate erit altior. ⁊ ei⁹ qd̄ ē
ſub ſplene depſſior. Sʒ magiſter dixit φ cecidit dexter ī
altū̄: qr ē fortior: qr̄ fortior iter ptes ē dexter. ⁊ vt ſit pᷣ
portio renū̄ in duab⁹ ptib⁹ ſcd̄ʒ pᷣportionē ſplenis ⁊ epa
tis. Et dexter ē maior ſiniſtro. ⁊ minoris ſepi: qr̄ pꝛopin
quus eſt epati: ⁊ ren hoīs aſſimilaẗ reni tauri: ⁊ creabaẗ
ſua caro ſpiſſa ꝯrio creatiōi carnis ſplenis. qr̄ caro ſple
nis fuit rara: ⁊ iſtud eſt qr̄ ſupfluitas veniēs ad ipʒ fuit
groſſa. Et cibaẗ ab eo qd̄ diſſoluiẗ ab aquoſitate. ⁊ retine
tur ſanguineū̄ retinēte q̄ſi ſediminis. Tūc ſi eēt rar⁹: diſ
ſolueret raꝝ illud qd̄ venit ad ipʒ ⁊ nō hrēt cibū̄. ſicut cō
tingit renib⁹ gbuſdā: φ q̄to caro eaꝝ fuerit rara nō erit
attractio eius bona in eis: ⁊ debilitaẗ eius ſuba: ſed ſplen
qd̄ venit ad ipm̄ eſt groſſuʒ: ⁊ iō idiget ſuba rara: ⁊ ſplen
⁊ ren ſunt cōicantes in ſupfluitate ad ea expulſa. qr̄ ſu
perfluitas veniens ab illa venit per viā amplā: nō ſic in
ciſti: ⁊ venit adhuc eis cibus p̄ arterias ſparſas in eis: qr̄
magiſter primus dat cauſam in genere animaliuʒ anulo
ſorum ⁊ non habentium ſanguinem in corpore: φ cum
non habent ſanguinem. non fuit eis neceſſarium ex mul
tis vaſis viſcum. ⁊ tunc non fuit eis neceſſariū̄ membrū̄

generatiuũ ſanguinis ⁊ alterũ colatiuũ: ⁊ ꝓpter hoc hñt vnicũ mẽbrũ loco cordis: ⁊ aliud recipiens cibũ. ⁊ poſt ipſũ ⁊ exitũ. ⁊ dat cãm: qꝛ in quibuſdã aialib⁹ aquoſis erit virtus euomẽdi ſupfluitates meſie. Et iſtud eſt cã ꝓpter quã poterit facere ſup ſe domũ. ⁊ dixit ꝙ ſquamaſio illius qđ multos pedes hꝫ in aqua ẽ cã ei⁹ vt ſit potẽs in venatiõe: ⁊ irretiens alterũ. ⁊ fortaſſe mutabit̃ color eius cũ minuit̃. ⁊ emittet tũc a ſe ſpmã. ⁊ ſic cõtingit aliis in timore qđ ea arripit fluxus vẽtris ⁊ eiectio vrine. Et Ari. nominauit vnũ genus aialium marinoꝛ: ⁊ fortaſſe habebit duos calmos ⁊ fortaſſe vnũ: ⁊ ꝙ hꝫ vnũ creabat̃ fortioris coꝛii vł corticis: qꝛ nõ hꝫ arma cõpleta. Et hñs duos calmos hꝫ debilioꝛẽ corticem: deinde denominabimus yricium marinũ ⁊ peccẽ: qꝛ numerus ſuoꝛ ouoꝛ ẽ ſingularis: qꝛ ſunt rotũda. Et ſitus ſuoꝛ ouoꝛ nõ eſt ex directo neqꝫ ex oppoſito ſi eẽnt tria. q. elõgaret̃ ſuus ſitus: ⁊ ſi eẽnt plura. q. eſſet opus ↄtinuatione: ⁊ hec rõ eſt vłis. Et dẽtes yricii marini ſunt tot quot ſua oua. Et dixit qꝛ coꝛ ⁊ ſibi ſile eſt iter nutritiuoꝛ introitũ ⁊ ſuũ exitũ. Et exit⁹ ſpmatis in aiali ambulabili in medio ptis q̃ eſt iter dextrũ ⁊ ſiniſtrũ. Et in aiali anuloſo in medio eius: qđ eſt iter caput ⁊ ↄtinuat ſe cũ illo. ⁊ fortaſſe iuenit̃ iſtud mẽbrũ in aiali multe numeratiõis. ⁊ ꝓpter hoc iuenit̃ iſtud mẽbrũ in aliqbus aialibus multe numerationis. ⁊ ꝓpter hoc viuũt eius partes cum fuerint abſciſſe. ⁊ ego credo ꝙ nõ erit multe numerationis: qꝛ aia eſt vna in cognitiõe, ſed erit lõgũ ꝓfundãs corpus ꝓfundatiõe q̃ſi in ſtrictione arboꝛis in arboꝛẽ: ⁊ tũc qñ abſcindet̃ vna pars erit reſiduũ ſufficiens in vita. Et oẽ aial carens ſanguine ↄtẽtũ eſt cibo modico. ⁊ ſua paruitas iuuat ſuper hoc. Et anuloſa q̃ fuerint cũ pedib⁹ erũt maioꝛis frigiditatis: ⁊ h̃ vt motus ſuus ſit leuioꝛ in eis: ⁊ ꝓprie cũ fuerit lõgũ ſuum corpus ⁊ magnũ. Et multa anuloſa q̃ hñt alas hñt q̃tuoꝛ. ⁊ paruũ hꝫ duas. Et fortaſſe q̃dã hñt alas q̃ſi incluſas in mẽbrana. Et ale oĩum iſtoꝛ ſunt membranales. Et ſua coꝛpa creata ſunt ex ptibus multis diſtinctis ⁊ anuloſis: vt cũ acciderit eis motus poſſint ſecũ ferre: ⁊ creſcant in duricie ſicut nichaal: ſcilicet loca. Et ſũt q̃dã aialia anuloſa hñtia aculeum vt ſit eis arma: ⁊ forte erit aculeus ille mẽbꝛũ in accipiẽdo cibũ ⁊ ĩ pugnãdo ſicut in quibuſdã mẽbris: ⁊ fortaſſe erit in quibuſdã vnũ mẽbrũ deputatũ ad ſolã puncturã: vt in ſcoꝛpiõe ⁊ veſpa. Et qñ nõ habebit aculeũ anterius habebit mẽbrana q̃ſi dentes anterius: ⁊ qñ aculeus erit poſterius occultabit̃ in eis: fortaſſe erit ĩ eis iterius qꝛ ẽ paruus. ⁊ eſt expoſit⁹ occaſiõibus: ſicut in veſpis: aliqñ erit manifeſtus ſicut in ſcoꝛpiõe: ⁊ aliud eſt qñ eſt foꝛtis. ſꝫ gen⁹ anuloſoꝛ volãtiũ hꝫ aculeũ gracilem vt ſit leuioꝛ ſup illas in ſuo volatu. ſꝫ ſcoꝛpio magis põt pati iſtud: qꝛ ambulat. Et q̃ hñt duas alas ⁊ volãt non hñt aculeũ in poſterioꝛi. qꝛ iduceret̃ nimiũ põdus. ſꝫ poſit⁹ eſt in eis aculeus anterius: ⁊ eſt mẽbrũ cum quo comedit vt ſit leuioꝛ in volatu. ⁊ duo pedes anterioꝛes aialis habẽtis collũ duꝝ vel oculos debiles hñt anterioꝛes foꝛtioꝛes. qꝛ citius rapit p illos: ⁊ pedes poſterioꝛes ſunt magis magni vt volet cũ illis: ⁊ vt figat̃ ſup illos cum itẽderit volare: ⁊ qđ luxuriat ex illis habꝫ. 6. pedes. 4. iuuãtes ad ambulationem: ⁊ duos al ſaltum.

¶ Capitulum ſcđm de anothomia organoꝛ membroꝛ.

ET quia iam diximus de anothomia ſimpliciũ: nunc dicemus de anothomia organicoꝛ. ⁊ dicemus de ligamẽto pectoꝛis ⁊ ſpatulaꝝ. Dico ergo ꝙ ligans pectus eſt vnum os ex vtraqꝫ parte in ſupioꝛi pectoꝛis: ⁊ hꝫ quãdã gibboſitatẽ ⁊ ↄcauitatem per quã trãſeũt vene aſcẽdẽtes ad cerebrũ: ⁊ nerui deſcẽdentes ad coꝛpus: ⁊ declinãt ad partẽ ſilueſtrẽ ⁊ ↄtinuantur cũ ſpondilibus ſpatule: ⁊ rotulis adiutorioꝛ. Et tũc creatur ꝓpter duo iuuamẽta: vnũ eſt vt figat̃ ab eo manus ⁊ adiutoriũ ipſi⁹: ⁊ ne adiutoriũ ſit ligatũ cũ pectoꝛe: ⁊ enim aliter difficulter moueret̃ vna manus ad aliã: ⁊ etiã fieret iter illas anguſtia. ſꝫ creabant̃ extrema latera vt ampliaret̃ locus motuũ: ⁊ ſcđm vt ſit cuſtodia mẽbroꝛ anterioꝛ pectoꝛis ſicut ſpine ⁊ ale ſpõdiliũ a poſterioꝛi: ⁊ hoc vbi nõ ſunt ſpõdilia vel ſenſus ⁊ ſpatula in pte agreſti vadit ſemp gracilãdo: ⁊ ad domeſtica ampliando quouſqꝫ puenia̅t ad foramẽ in pte eius agreſti vnũ foramẽ pixide: qđ intrat rotulã adiutorii. Et iuxta illã pixidẽ ſũt due additamẽta. vnũ verſus ſurſum: alterũ verſus poſterius: ⁊ dr roſtrũ coꝛuinũ: ⁊ cũ eis cõplet̃ ligamẽtũ ſpatule cum ligamẽto pectoꝛis. ⁊ vetãt ſeperationẽ rotule a pixide p motũ adiutorii ad ſurſum: ⁊ aliud ad motum eius verſus imũ: ⁊ deinde ſemp magis amplia̅t. vt ſit ſua cõpſio ⁊ cuſtodia maioꝛ. Et ſup doꝛſum ſuũ eſt quoddã additamentũ triãgulare. ⁊ ſua baſis eſt verſus ptẽ ſilueſtrẽ. ⁊ ſuũ caput verſus domeſticũ: quouſqꝫ nõ euadat ab ipſo ſuperficies doꝛſi: qꝛ ſi baſis eẽt verſus ptẽ domeſticã eleuaret cutẽ: ⁊ pp modicas occaſiones accideret doloꝛ in ipſum: ⁊ iſta additamẽta q̃ſi ad ſenetiri ſpõdilibus: ⁊ hoc factũ ꝓpter cuſtodiã: ⁊ vocat̃ iuuamẽtũ ſpatule: ⁊ terminus ampliationis ſpatule eſt cũ cartilagine q̃ ↄtinuat̃ cũ ea. ⁊ eſt ei⁹ extremũ rotũdũ ꝓpter cãm quã nominauimus in oſſibus aliis cartilaginibus. Sed os adiutorii creabat̃ teres, vt eſſet magis remotũ ab occaſionibus: ⁊ ſua extremitas ſuperioꝛ intra pixidẽ cũ ligamẽto leui ⁊ nõ foꝛti: ⁊ iõ ↄtigit multotiẽs ſuus exitus: ⁊ iuuamẽtũ in iſta debilitate duplici eſt. neceſſitas ⁊ ſecuritas: neceſſitas vt ſit motus leuis in oẽm ptẽ. ſꝫ ſecuritas eſt ꝓpter hoc ꝙ licet adiutoriũ indigeat multis motibus diuerſis: tñ iſti motus non multiplicant̃: ſed durãt in ipſo in tm ꝙ timeat̃ in diſſolutiõe ſui ligamẽti. Sꝫ adiutoriũ ꝓpter hoc plurib⁹ modis ſtat quietũ. ⁊ totũ reſiduũ mouet̃: ⁊ tũc ꝓpter h̃ oĩa ligamenta iuncturaꝝ manuũ ſunt foꝛtioꝛa ligamẽto adiutorii cũ ſpatula. Et iunctura adiutorii iuuat̃. 4. ligamẽtis: ⁊ vnũ illoꝛ eſt dilatatũ mẽbranale. ⁊ circũdat iuncturam ſicut accidit in aliis iuncturis: ⁊ duo ligamenta q̃ deſcẽdũt ex additamẽto ſpatule qđ dr̃ auron. Extremitas vnius eſt lata: ⁊ coopit ⁊ cõprehẽdit caput adiutorii: ⁊ ſecundũ eſt maius ⁊ durius. ⁊ deſcẽdit cũ q̃rto: ⁊ deſcendit etiã cũ additamẽto qđ dr̃ roſtrũ coꝛuinũ in ptẽ accõmodãdã illi in illo deſcẽſu: ⁊ ſua figura eſt tẽdens ad latitudinẽ quãtaliãcũqꝫ: ⁊ ꝓpie vbi tangit adiutoriũ. ⁊ ſua via ẽ vt aſcendat per ventrem adiutorii: ⁊ tunc cõtinuabit̃ cum muſculo in illo: ⁊ adiutoꝛium ↄtinuatur verſus domeſticum: ⁊ gibboſum verſus agreſte: vt bene firmet̃ in eo qđ poſitum eſt ſuper ipſum de muſculis ⁊ neruis ⁊ venis: ⁊ vt bene cõprehendat̃ qđ cõprehendit̃ ab eo in ſubaſcelari ⁊ vt melioꝛetur aduentus vnius manus ſuper aliam manũ. Sed inferioꝛ extremitas adiutorii habet duo additamenta ſibi coniuncta: ⁊ qđ eſt ex parte interioꝛi ẽ lõgius ⁊ gracilius: ⁊ non habet iuncturam cum aliquo: ⁊ eſt propter cuſtodiam neruoꝛum: ſed qđ eſt verſus exterius eſt confoſſatum: ⁊ intrat illam concauitatem os cubiti ſicut dicemus. Et inter illa eſt vna pars: ⁊ in duabus extremitatibus illius partis ſunt due fouee ſuperius ⁊ inferius: ⁊ ante ⁊ retro. ⁊ fouea domeſtica ⁊ ſuperioꝛ eſt leuis: ⁊ quaſi plana: ⁊ non eſt in ea diſtinctio: ⁊ fouea agreſtis eſt maioꝛ inter illas: ⁊ qđ eſt ad partem domeſtice fouee non eſt planum neqꝫ ſua concauitas eſt rotunda. ſed deſcendit linealiter. ⁊ tali modo: vt quando ex ſe cõmouetur ad partẽ ſilueſtrem applicat̃ oſſeum ⁊ ſtat. Et aſ-

ſetum cōponit̃ ex duobus oſſibus: que ↄiūgunt̃ ſcđʒ longitudinē. ⁊ dicunt̃ focilia: ⁊ qđ eſt in directo policis eſt gracilius. ⁊ qđ ē in directo auricularis eſt groſſius qm̄ eſt fundamētū in eleuatiōe brachij. Et ſupioris iuuamētū eſt vt p ipſum moueat̃ aſſetum in circuitu: ⁊ iuuamētū inferioris eſt vt ſit p ipſum motus in extenſiōe ⁊ curuatiōe. Et mediū in iſtis eſt gracile: qm̄ nō eſt opus vbi groſſiʒ ſit. qm̄ cooperitur muſculis magnis: ⁊ ſi eēnt groſſiʒ induceret nimiū pōdus: ⁊ extremitates erūt groſſe: qm̄ naſcunt̃ ex eis multa ligamenta: qm̄ et ↄfricant̃ ⁊ ↄtundunt̃ multū in motu iūcturaꝝ. Et qꝛ ſuper illas caro vel muſculus: ⁊ fouea ſupior eſt. q. exiens a rectitudine. ⁊ incipit a domeſtico ⁊ vergit verſus ſilueſtrē ſupra focilē iferiorē. Et hꝰ iuuamentū eſt vt faciat aſſetū moueri in gyꝝ. Et inferius focile eſt rectū: qm̄ rectitudo eius iuuat ad extēſionē brachij. Et iunctura cubiti ↄiungit̃ cū vtriuſqꝫ iunctura focilis ⁊ adiutorij. Et in extremitate focilis ſupioris eſt quēdam fouea ⁊ itrat ipſaʒ caput ſilueſtre adiutorij: ⁊ ligatur in illa: ⁊ motus illius in illa fouea iuuat ad extenſionem brachij: ⁊ ad motū brachij in gyꝝ. Sed focile inferius hʒ duo additamēta: ⁊ inter iſta eſt quedā pars q̄ aſſimilat̃ grece o ⁊ ſupficies huius partis eſt bibboſa. ⁊ fouea in adiutorio quā intrat p̄dictū additamentū aſſimilat̃ ↄcauitas in ipſo gibboſitati circuli. ⁊ qm̄ mouet̃ iſtud additamētū ad ſuperius tendit̃ brachiū: ⁊ qm̄ vna duaꝝ partiū mouetur vna ſupra aliaʒ incuruatur brachiū quouſqꝫ aſſetum ↄiungat̃ cū adiutorio in parte domeſtica ⁊ parte anteriori: ⁊ extremitates iferioꝝ duoꝝ fociliū ↄiūgunt̃. q. in vnū ⁊ fit in eis. q. fouea magna ⁊ plus de illa fouea eſt in fouea alia iferiori: ⁊ qđ ſupereſt ex illo oſſe in circuitu ē gibboſum: vt minus recipiat actiones: ⁊ a focili inferiori naſcit̃ quoddā additamentū iuxta foueā. Sed raſceta componit̃ ex multis oſſibus: vt ꝓpter occaſionē in vno nō ledant̃ alia ⁊ vt ↄcauet̃ in ipſa palma quū ei occurrerit aliqua res rotūda: q̄ debeat teneri ab illa ⁊ cū debeat tenere aliquā rē liquidā vt poſſit palma ↄcauari. Et iſte iuncture ſunt firme bene vna cū altera: ⁊ ne debilitet̃ raſceta cū cōprehendit manus aliqđ fortiter. ⁊ ſi ↄiungunt̃ in raſceta qđ q̄ſi eſſent vnū: ſed eſt in eis. q. quedā obedientia ad ↄcauitatē palme: ⁊ ſunt q̄ſi vnum. Et ſi ſunt in duplici acie. ⁊ vna acies eſt ex parte aſſeti. ⁊ ſunt ſua oſſa tria: ⁊ alia acies verſus pecten: ⁊ eſt ex q̄ttuor ⁊ amplior. qm̄ ē ꝓpinquior pectini ⁊ digitis: ⁊ iſta tria oſſa ſunt gradatiʒ: qm̄ ſue extremitates q̄ ſunt verſus aſſetam ſunt graciliores: ⁊ extremitates ſue q̄ ſunt verſus aliā aciē ſunt magis ample. ⁊ os vni nō fuit iuuamentū iſtoꝝ: ſed ꝓpter cuſtodiā vnius nerui palme. Et acies ſcđa cuʒ iungunt̃ extremitates eius. q. in vnū ⁊ intrāt ↄcauitatē aſſeti: ⁊ additamentū focilis inferius intrat ↄcauitatē raſcete. ⁊ p iſtam iuncturā fit motus ſcđm gyꝝ: ⁊ oſſa pectinis ſunt q̄ttuor. qm̄ ↄiungunt̃ cū. 4. digitis. ⁊ ſunt adunate ex pte raſcete vt melius retineat̃ cū oſſibus alijs bene firmatis: ⁊ ſeparent̃ verſus digitos vt melius ↄiungant̃ cū digitoꝝ oſſibus a ſe ſeparatis. Et erūt ↄcaua iterius: qm̄ ſunt ſeparata iter ſe. ⁊ iunctura raſcete cū pectine eſt cōpoſita: ex quibuſdā foueis q̄ ſunt in extremitatibus raſcete: ⁊ intrāt in illas extremitates oſſiū pectinis: ⁊ inueſtiunt̃ cartilaginibus. Et digiti ſunt inſtrumēta q̄ iuuāt ad retētionē reꝝ: ⁊ nō fuerūt facti carnoſi ſine oſſelli. ⁊ licet ſic poſſet exercere multiplex motus. ſicut in vermibus ⁊ piſcibus: ⁊ hoc vt ſue opationes nō ſint debiles: ⁊ nō erūt ex vno oſſe: vt nō ſint eoꝝ motus difficiles: ⁊ fuerūt tria: qm̄ ſi eſſent plura eſſent debilia: ⁊ ſi eſſent duo eſſent fortiora. ſed non illa mobilia ad cōprehendēdū: ⁊ ſunt facti ex oſſibus quoꝝ baſes ſunt ample. ⁊ alie extremitates ſunt magis acute: ⁊ ſunt gradatim in gracilitate. ⁊ hoc vt oēs eleuātes ſit fortius eleuato ab ipſo. Et ſūt oſſa ſua in tereti forma. vt melius vitēt occaſiones. Et ſunt dura: ⁊ nō eſt in eis medulla vt ſint fortiora ⁊ ſine medulla: ⁊ gibboſa extra. ⁊ ↄcaua itra vt melius teneāt: ⁊ nō fuit ↄcauitas iter oſſa vnius digiti: ⁊ oſſa alterius digiti. vt melius ↄiūgant̃ q̄ſi in vnū. Sʒ pollex ⁊ auricularis hn̄t modicū ↄcauitatis in parte que eſt ↄiuncta verſus aliū digitū. ⁊ hoc vt oēs adunati. q. habeāt ſpericā figurā: vt melius ſit ↄtra occaſiōes. ⁊ ſūt extra ſine carne: vt pōderet nimis. ⁊ vt dolet qđ deprimit̃ p ipſum. Et fuerūt extremitates digitoꝝ carnoſe vt poſſent melius adunari in ↄſiliū: ⁊ digiti in q̄titate ſunt gradati quatenus melius reducant̃ in equalitatem in fouea palme: ⁊ pollex rectificat oēs digitos: ⁊ ſi eſſet in medio fouee palme noceret: ⁊ ſi eſſet ↄfixus in tenuitate manus dānificaret ↄiunctionē manuū cū adunat̃ ad aliqđ frangendū: ⁊ nō fuit adunatus cū pectine ne faceret anguſtiam: ⁊ qm̄ q̄ttuor digiti occupant rē aliquā. ⁊ pollex ſupinatur ſup eandē rē: tunc poterit magis res dephēdi a manu. Et auricularis ⁊ medicus ſunt. q. coopientia iferius: ⁊ ſemp oſſa digitoꝝ ita ſe hn̄t: ꝙ in vno eſt ↄcauitas: ⁊ in alio eſt additamentū: ⁊ itra additamētū ↄcauitatē. Et ingeniata eſt nā humiditatē in illa ↄcauitate q̄tinus ne deſiccarent̃ iuncture in motu: ⁊ ſup iuncturas iſtas eſt mēbrana cartilaginoſa. ⁊ in illis iuncturis ſunt quedā oſſa parua vt ſint fortiora. Et vngues facti ſunt p q̄ttuor iuuamēta: vt ↄfirment extremitates digitoꝝ ne ledant̃ ⁊ debilitent̃ in cōprehēſiōe: ⁊ vt digitꝰ poſſet p illas colligere res minutas. ⁊ iuuāt ad ſcalpationem. ⁊ vt ſint arma. Et tria prima ſunt magis ↄuenientia hoi: ⁊ q̄rtū magis brutis: ⁊ fuerūt p iferiales ꝓpter hꝰ qđ dicemꝰ. ⁊ fuerūt oſſis mollis ne in occaſu ad res duras frangerentur: ſʒ vt cedant ⁊ creſcant ſemper. qm̄ neceſſariū eſt eis ſemp raſcare.

¶ Capitulū tertiū. De anothomia dorſi.

ET dorſum creabat̃ ꝓpter q̄ttuor iuuamēta: ⁊ vnū illoꝝ eſt vt ſit via nuche ſicut predix imus de iuuamēto nuche q̄ facta eſt ſicut riuus veniens a fonte: ⁊ dorſum poſitū eſt in cuſtodia illius: ⁊ ſcđʒ iuuamētū qm̄ dorſuʒ eſt cuſtodia mēbroꝝ nobiliuʒ anterioꝝ. ⁊ iđ creauit deus in dorſo ſpinas ⁊ aſceneti. ⁊ tertiū qđ oſſiū oſſiū corpis ſint iſta ſpōdilia ſicꝰ baſis nauis ptibꝰ illiꝰ. ⁊ oīa illa oſſa baſificant̃ in illis: ⁊ pp̄ h̄ creatū fuit duꝝ dorſuʒ. ⁊ q̄rtū iuuamētū fuit vt in eleuatōe hois ⁊ depſſiōe: ⁊ ipſiꝰ icuruatōe ⁊ ad oēʒ ptē morꝰ: ⁊ pp̄ h̄ creabit̃ dorſuʒ nō ex vno ſpōdili. ſʒ ex ſpōdilibus ordinatis. ⁊ nō ex oſſibus multe q̄titatis. ⁊ poſuerūt iuncturas inter ſpōdilia nō multū molles: qm̄ nimia accideret debilitatio. ⁊ ſi eſſent nimis dure qm̄ vetarēt incuruationē: ⁊ ſpōdile eſt os. p cuius mediū tranſit nucha. ⁊ ſpōdile hʒ. 4. additamēta dextrorſuʒ ⁊ ſiniſtrorſuʒ. ſurſuʒ: deorſuʒ: ⁊ q̄ in ſurſuʒ: dicunt̃ aſpiciētia ſurſuʒ: ⁊ q̄ iferius dicunt̃ iferiꝰ aſpicientia. ⁊ dicunt̃ oſſa iuerſa. Et fortaſſe erūt in aliqbꝰ iſta additamēta. 8. ⁊ aliqbus. Et iuuamētū in iſtis additamentis vt ordinet̃ in eis ↄtinuatio: dico ↄiūctiōalis q̄ trāſit p quedā illoꝝ. ⁊ i qbuſdā p extremitatē illoꝝ. ⁊ ſpōdilibꝰ ēt ad h̄ ē iuuamētū i ſuis additamētis nō pp̄ iſtō iuuamētū. ſʒ pp̄ cuſtodiā ⁊ coopimētū. ⁊ reſiſtētiā occaſionū extriſecaꝝ: ⁊ vt ſup illa ligamēta ↄtexent̃ ligamēta: ⁊ illa additamēta ſūt oſſa lata ⁊ dura ⁊ ſupiora. ⁊ ſūt poſita ſup latitudineʒ ſpōdiliū. ⁊ illđ qđ erit poſt dicunt̃ ſpine ⁊ aſceneti. Et q̄ dextrorſuʒ ⁊ ſiniſtrorſuʒ dicunt̃ ale. ſʒ ſua cuſtodia eſt vt cuſtodiāt illđ qđ ē poſitū iter illa. ſ. venas neruos. muſculos: q ſūt iteriꝰ. ⁊ ale q̄ ſūt ꝓpe coſtas hn̄t vnā ꝓpetatē iuuamētalē. ⁊ ē qm̄ ille fuerūt pforate. ⁊ apeāt̃ i illꝭ extremitatibꝰ

coſtaꝝ gibboſe: ⁊ componunẽ cũ eis ſerroſe: ⁊ hꝫ vna ala
duas extremitates ⁊ oĩs coſta hꝫ additamẽta gilboſa. ⁊
ſue ale q̃daꝫ hñt duas extremitates: ⁊ tũc videbiẽ duplex
ala. ⁊ iſtud eſt in ſpõdilibus dorſi: ⁊ nominabim⁹ adhuc
ſuũ iuuamẽtũ: ⁊ ſpõdilia que ſunt: q̃daꝫ hñt ꝑpe ſuũ ma-
gnũ foramẽ alia foramina: ⁊ hoc vt exeat inde exterius:
⁊ intret inde ex venis. Et tũc qδdã illoꝝ foraminũ eſt cõ
pletũ in vno ſpõdili: ⁊ quoddã inter duo ſpõdilia equalr:
⁊ erit aliq̃ñ iſtud: ⁊ in pte ſupiori. ⁊ in parte inferiori: ⁊ for
taſſe erit hoc in vna pte: ⁊ fortaſſe erit in vtroq; ſpõdiliũ
medius circulus. ⁊ fortaſſe nõ poſuerunt iſta duo forami
na poſteriori: qm̃ in illo loco nõ eſt cuſtodia ad aliquã rẽ
exeũtẽ ⁊ intrantẽ. qm̃ ille locus expoſitus eſt occaſiõib⁹.
Et nõ poſita ſunt anterius ne caderet ſuper illa põderoſi
tas corporis: ⁊ debilitaret ea. ⁊ nõ erat poſſibile q̃ eẽnt hñ
ligata. ⁊ hoc ne debilitarenẽ in declinatiõe corporis: ⁊ iſta
additamẽta q̃ ſunt ꝑpter cuſtodiã cooperiunẽ ligamẽtis
⁊ neruis glutinoſis ⁊ facit illa leuia ⁊ mollia: ⁊ hoc ne cõ-
tũdant carnẽ cũ ſuo tactu. Et additamẽta ꝯiunctionalia
hñt hanc viã q̃ hñt habilitatẽ: vt vnũ ligetur cũ alio be
ne: ⁊ in foramine: ⁊ ligamẽ eſt ex ptibus. ſed glutinoſitas
eſt firmior anterius: ⁊ poſterius debilior: q2 neceſſitas ẽ
ad anterius ad icuruationẽ firmior: q̃ ad ſuppinationẽ.
⁊ q2 ꝯuertebanẽ ligamẽta poſuerũt in loco q̃ cadit ibi: ſꝫ
ſit puus ligamẽta glutinoſa: ⁊ ſpõdilia dorſi: q2 ſunt liga
ta hñt glutinoſe ligamẽto forti. ⁊ ſic ſpõdilia pectoris ſunt
vicina ſpõdilibus colli. ⁊ nõ poſuerũt foramina ſua inter
ſpõdile. ſ. cõia ⁊ eq̃lia. ſed gradatim: vt in ſupiori augmẽ-
tũ ſit. ⁊ in iferiori diminutio quouſq; finianẽ in ſpondili
.io. ſed ſequẽtia poſt decimũ in pectore. ⁊ q̃ ſunt in renib⁹
nõ hñt foramina: ſed ꝯcauua: qm̃ hoc eis fuit ꝯueniẽs. Et
a ſpõdilibus renũ exeũt duo nerui a foraminibus: vn⁹ a
dextra: ⁊ alter a ſiniſtra: ⁊ ſup ſpõdilia renũ ſunt ſcenetiꝫ:
⁊ ale ample ⁊ ſua additamẽta ꝯiũctionalia ſunt ampla q̃
tendũt ad vnũ. ⁊ videnẽ. 4. ale: ⁊ ſunt. 5. Et ſpõdilia renũ
cũ pectine ſunt. q. baſis totius dorſi. ⁊ eſt illud totũ ſuſtẽ-
tamẽtũ pectinis vẽtris: ⁊ ab illis naſcunẽ nerui pedis: ⁊
oſſa pectinis dorſi ſunt tria: ⁊ ſue iũcture ſunt fortiores iũ
cturis alioꝝ ſpõdiliũ. ⁊ ſunt ſue ale magis ample. ⁊ nerui
exeũt ꝑ foramina in illis: ⁊ nõ ſunt illa foramina in recti-
tudine latũ ne iũctura anche eos exprimeret: ſꝫ exiuerũt
multũ a rectitudine ad anteriora ⁊ poſteriora. Et oſſa pe
ctinis dorſi aſſimilanẽ ſpõdilibus renũ. ſꝫ ala hoꝝ. ſ. oſſa
q̃ ſunt ſupra pectinis oſſa cõponiẽ ex tribus oſſibus carti
laginoſis: ⁊ nõ hñt additamẽta foramina cõia: intra illa
pñt naſci nerui ſicut in collo accidit: q2 ſunt pua ⁊ ꝑ fora-
mẽ tertiũ exiit vn⁹ neruus. Et iã de dorſo dicamus: qm̃ ẽ
in figura rotũda q̃ eſt magis remota ab occaſionibus: ⁊
hoc q2 rotũdũ nõ tãgit aliud corp⁹ niſi in pũcto. ⁊ ſpõdi-
lia ꝯuertebanẽ iter ſe: qm̃ extremitates ſupioꝝ icuruabã
tur verſus imũ: ⁊ iferiora tẽdebãt verſus ſurſuꝫ: ⁊ ꝯiũgebanẽ
in medio. ſ. ſpõdili. io. ⁊ iſtud nõ icuruabat ad aliquã ptẽ.
vt alie icuruatiões figanẽ in iſto. ⁊. io⁹. ẽ in medio ſenetiꝫ:
nõ numero. ſꝫ lõgitudine: ⁊ q2 idigebat dorſuꝫ aliq̃ñ com
poſitiõe: aliq̃ñ iclinatiõe ad ptes: ⁊ nõ põt eẽ niſi cũ exeat
mediũ a pte iclinatiõis. ⁊ faciat ad ſuã ptẽ declinare illud
qδ eſt ſibi ꝑpinquũ in ſurſuꝫ ⁊ deorſum. ⁊ hoc qm̃ capita
dorſi voluerũt ſibi ꝯcurrere: ⁊ tũc i medio nõ ponebanẽ
hucelle. ſꝫ ſpõdile ſolũ. ⁊ hucelle iferiores ⁊ ſupiores ten-
dũt ad ptẽ mediũ in iſta iclinatiõe. ⁊ ſupiores tũc deſcen
dũt. ⁊ iferiores aſcẽdũt. ⁊ illud eſt vt leuius exirẽt in pte
oppoſita ad ptẽ iclinatiõis: ⁊ hoc vt pars eius ſupior poſ-
ſit iclinari ad imuꝫ. ⁊ inferior ad ſurſuꝫ. Sed dico q̃ co-
ſte hñt cuſtodiã ſup ſpiracula: ⁊ nõ fuerũt vnũ os. ſꝫ mul
ta ꝑꝑ hoc qδ ſcis. ⁊ vt poſſint dilatari cũ implenẽ multũ
nutritiua aut qñ indigent multo aere: aut ꝑꝑ muſculos q
iuuãt ad haneliẽũ q2 ſunt in pectore: ⁊ indigẽt ſpatio: q̃re
bona fuit diuerſitas in coſtis: ⁊ indigebãt vt bene cuſto-
dirent. notabile. ⁊ iδ q̃nq; coſte ſupiores ſunt ꝯiũcte: ⁊ an
terior ꝑ oſſa cartilaginoſa. ⁊ iferiores nõ: niſi a poſteriori
ad quã partẽ nõ cadit viſus: ⁊ gradatim ꝓcedũt in diui-
ſiõe. ⁊ ita quidẽ q̃ ſupiores minus ſeparanẽ q̃ iferiores:
⁊ hoc factũ eſt vt poſſint cuſtodire epar ⁊ ſplenem: ⁊ dare
locũ ſtomaco in medio cũ impleẽ aliquo vẽtoſo nutrimẽ
to: ⁊ coſte ſupiores dñr coſte pectoris: ⁊ ſunt ex vtraq;. 5.
⁊ medie ſunt maiores ⁊ ſunt magis capaces: ⁊ extreme
minores. qm̃ iſta figura meli⁹ ambit hoc qδ ambire hꝫ:
⁊ iſte coſte declinãt ſuã gibboſitatẽ: primo verſus imuꝫ:
⁊ poſt tẽdunt verſus ſurſuꝫ: ⁊ ꝯiũgunẽ cũ cartilaginibus
pectoris ſicut dicemus. ⁊ hoc vt locus ſit amplior. Duo
quoq; additamẽta ꝑdicta vniuſcuiuſq; ſpõdilis intrant
duas vacuitates in aliis ſpõdiliũ: ⁊ accidit ei iũctura du-
plex: ⁊ eodẽ mõ ſuperiores q̃nq; coſte ꝯiungunẽ cũ oſſi-
bus pectoris cartilaginoſis: ⁊ quinq; reſidue q̃ ſunt falſe
coſte hñt ſua capita ꝯtinuata cũ cartilaginibus. vt ſint ſe
cura a fractura. ⁊ ꝯcuſſione ⁊ ꝑcuſſionibus cũ affuerint:
⁊ ne occurrãt mẽbris lenibus: ⁊ diafragmati cuꝫ duritie
ſua. Et oſſa pectoris ſunt ſeptẽ. ⁊ nõ ſunt vnũ os ꝑpter di-
ctũ iuuamẽtũ. ⁊ vt ſint magis obedientia expanſioni: ⁊
propter hoc ſunt rara ⁊ coniuncta cum cartilaginibus ⁊
iuuant ad motum non manifeſtum: licet etiam ſue iun-
cture ſint bene firme. ⁊ ſunt. 7. ſecundum vnam coſtaꝝ
⁊ ſub iſtis eſt quoddam os in furcula pectoris cartilagi-
noſum: cuius eſt extremitas ampla ⁊ rotunda: ⁊ eſt ſcutũ
orificiũ ſtomaci: ⁊ eſt mediũ inter oſſa pectoris ⁊ mem-
bra nobilia.

¶ Capitm. IIII. De anothomia pectinis dorſi.

DIco q̃ pecten dorſi circũſtant duo oſſa:
dextra ⁊ ſiniſtra: ⁊ coniunguntur cũ
medio iunctura forti. ⁊ ſunt quaſi fundamen
tum omnium oſſium ſuperiorum eleuatuꝫ ad
ſuperiora. Et quodlibet iſtorum diuiditur in
quattuor. ⁊ qδ eſt apud parteꝫ ſilueſtrem dicitur teſteuꝫ
⁊ os iliorũ: ⁊ qδ eſt verſus anterius: dicitur os pectinis
ventris: ⁊ qδ eſt verſus poſterius dicitur ancha. ⁊ qδ eſt
verſus domeſticum dicitur pixis coxe. quoniam in ipſa
intrat rotula coxe: ⁊ poſuerunt ſuper hoc os membra no-
bilia. ſicut veſicam ⁊ matricem. ⁊ vaſa ſpermatis maſcu-
lorum ⁊ anum: ⁊ muſculi dorſi quidam naſcuntur a po-
ſteriori: quidam ab anteriori: ⁊ ab iſtis generitur omnes
aliũ motus: ⁊ qδ declinat ad poſterius dicitur ꝓprie mu-
ſculus dorſi: ⁊ ſunt duo muſculi: ⁊ opinatur q̃ vterq; il-
lorum componatur ex. 23. muſculis: quoniam ad vtrũq;
horum venit a quolibet ſpondili. aut venit ab omnibus
filis obliquatis preter ſpondile primum. Et iſti muſculi
cum extenduntur equaliter exeunt eleuare dorſuꝫ: ⁊ tũc
ſi illa erectio fuerit ſuperflua declinabunt dorſum ad po
ſterius: ⁊ ſi intrauerint vnam partem declinabitur dor-
ſum ad illam partẽ. Sed muſculi incuruantes ſunt vnũ
par. ⁊ poſitum ſuperius eſt de muſculis mouentibus ca-
put ⁊ collum. ⁊ penetrant vſq; ad duas partes yſophagi:
⁊ tunc eorũ extremitas inferior continuatur cũ quinq;
ſuperioribus ſpondilibus pectoris: ⁊ cum quattuor ſupe-
rioribus: vt in pluribus hominibus: ⁊ ſua capita ſuperio-
ra intrant caput ⁊ collum: ⁊ par poſitum ſub iſto. ⁊ voca-
tur inuerſum. incipit autem a decimo aut ab vndecimo:
⁊ deſcendit ab inferius. ⁊ tunc incuruabitur humilia-
tione ad imum: ⁊ media ſufficit iſtorum muſculorum
acquiſitio: quoniam ſequitur incuruatione ⁊ declina-
tione motus duorum capitum. Sed muſculi mouentes

pectus q̃dã ſunt qui dilatant tm̃ ipſuʒ.⁊ non ↄſtringunt.⁊ tũc iſti muſculi ſunt de muſculis diafragmatis qḋ diuidit inter nutritiua:⁊ ſpiritualia que nominabimus poſt. Et poſitũ ſub ligamento ſuũ principiũ diuidit: ⁊ tendit ad caput ſpatule ⁊ ↄtinuat̃ cũ coſta prima dextra ⁊ ſiniſtra vnũ par:⁊ vtrũq; eius ſingula eſt duplex:⁊ hʒ poſtea duas partes:⁊ altior illaꝝ ↄtinuat̃ cũ collo: ⁊ magis depreſſa mouet pectus.⁊ inuoluit ſe cũ quodã muſculo queʒ nominabimus poſt:⁊ ↄtinuat̃ cũ q̄nta ⁊ ſexta coſta: ⁊ pᷓ eſt poſita in loco gibboſo ſpatule:⁊ ↄtinuat̃ cũ eo p̄ vnũ qḋ deſcẽdit a ſpõdilibus ad ſpatulã:⁊ ſunt oĩa q̄ſi vnus muſculus q̄ ↄtinuat ſe cuʒ coſtis poſterius. Et par tertiuʒ ſua origo eſt ex ſpondili ſeptimo ex ſpõdilibus colli.⁊ ex ſpõdilibus p̄mo ⁊ ſcḋo ex ſpõdilibus pectoris: ⁊ ↄtinuat ſe cũ lateribus oſſis furcelle pectoris:⁊ tũc iſti ſunt muſculi q̄ faciũt ad dilatationẽ:ſed muſculi q̄ ↄſtringunt pectus ſunt q̄dã qui ↄſtringũt cũ accidẽtalitate:ſicͭ diafragma cũ queſcit. Et q̄dã ↄſtringũt eſſentialr̃:⁊ tunc vnũ par illius extenſibilis ſub radice coſtaꝝ ſuperioꝝ:⁊ ſua operatio eſt in ↄſtrictione:⁊ illius vnũ par applicat̃ cũ oſſe furcule pectoris;ſcilicet anchã ꝓpe extremitates coſtaꝝ inter ligamentũ pectoris ⁊ ſcutũ oris ſtomaci.⁊ applicant̃ muſculo recto ex muſculis vẽtris:⁊ alia duo paria iuuantia ad id. Sʒ muſculi qui ↄſtringũt ⁊ expãdũt ſimul:ſunt muſculi q̄ ſunt inter coſtas. Sed cũ inſpexerimus ꝓfundius opus.eſt vt illi q̄ expandunt:nõ ſint illi q̄ ↄſtringũt.⁊ hoc eſt q̄ꝛ inter oẽs duas coſtas certe ſunt q̄ttuoꝛ muſculi.lʒ pareat ꝙ ſit vnus muſculus:⁊ idẽ eſt q̄ꝛ putatũ eſt ↄtextũ ex filis obliquatis.⁊ q̄dã ſunt intrãtia:⁊ q̄dam ſunt coopientia. Et coopientia q̄dã ſunt que intrant extremitatẽ q̄ſi coſtaꝝ que vr̃ cartilaginoſa:⁊ q̄dã illoꝝ vadit ad aliud caput forte:⁊ intrãs oĩ mõ diuerſat̃ a ſitu cooperientis qḋ eſt ſup̄ caput coſte:q̄ſi ſup̄ pectine eẽt totũ vnũ os gerũ:⁊ q̄ꝛ leuia ſunt alio mõ poſita ꝙ eẽnt plura. Et collũ eſt quaſi caput dorſi.aut pars illius:⁊ fuit creatũ ꝓpter tracheã.⁊ trachea creatur ꝓpter vtilitates quas ſcis:⁊ q̄ꝛ ſunt ſpõdilia colli magis eleuata ſup̄ alia:iõ ſunt leuiora ſuppoſitis:⁊ hoc cũ motus in eis deberet eẽ ſcḋm ordinẽ. Et q̄ꝛ nucha fuit origo alioꝝ.opus fuit vt eẽt amplioꝛ ⁊ fortioꝛ ſicut fons.q̄ꝛ qḋ eſt appropriatum originẽ neruoꝝ in ſurſum eſt amplius nãlr̃ q̄ȝ illud quod eſt appropriatũ neruis inferioribus:⁊ tũc opus fuit vt foramina in ſpõdilibus colli eſſent magis ampla. Et q̄ꝛ foramina erãt ampla:⁊ p̄ forata erãt parua:neceſſariũ fuit vt iuuarent̃ intentione aliqua:qua eſſent ſaluata circa hoc.iõ facta ſunt dura:⁊ q̄ꝛ illa ſpõdilia erant dura ⁊ parua.ideo ſua ſcenetim ſunt parua:q̄ꝛ ſi eſſent magna eſſent habilia actionibus:⁊ q̄ꝛ ſcenetim facta fuerunt parua:facte ſunt eis ale magne:⁊ duarum extremitatum:⁊ quia maioꝛ neceſſitas fuit in eo ad motum. q̄ȝ ad quietem:⁊ quia etiaʒ ſua ſuſtentatio non eſt tot oſſium:quot eſt ſuſtentatio inferiorum:ideo etiam iuncture horum ſpondilium facte ſunt leuiores in comparatione iuncturarum inferiorum ⁊ quia amittunt in firmitudine predicta recuperantur in conſtantibus.ſed in muſculis ⁊ neruis ⁊ ligamentis: ⁊ quia diminuebatur neceſſitas in ligamento iuncturarũ: ⁊ ſufficit quantitas neceſſaria quã p̄diximus. non creata fuerunt ſua ligamenta coniunctionalia que tendunt in ſurſuʒ ⁊ imuʒ magne latitudinis.ſicut illorum ſpondilium que ſunt ſub collo:⁊ poſite ſunt due baſes longiores.⁊ ſua ligamenta molliora. Et poſuerunt exitus illoꝝ neruoꝝ cõmunicantes ſicut prediximus:ex quo illa ſpondilia erant parua.⁊ non potuerunt ꝓpter hoc pati quodlibet vnum foramen:niſi illud qḋ nominabimus.

¶ Capĩm. V. De anothomia ſpondilium colli.

ET dico tunc ꝙ ſpõdilia colli in hoīe ſũt ſeptẽ numero:⁊ iſta quãtitas erit equalis in numero ⁊ lõgitudine:⁊ quodlibet iſtoꝝ preter primũ hʒ nouẽ additamẽta prenominata ſcenetim.⁊ alas: ⁊ q̄ttuoꝛ additamẽta ↄiunctionalia in ſurſum:⁊ quattuoꝛ in imũ aſpiciẽtia:⁊ omnis ala hʒ q̄ttuoꝛ ramulos.⁊ circulũ exitus neruoꝝ:⁊ diuidit̃ ille circulus iter q̄lbet duo ſpõdilia p̄ mediũ.ſed ſpondile primũ ⁊ ſcḋm hñt ꝓprietates quas nõ habent ale:⁊ eſt opus vt ſcias ꝙ motus capitis dextrorſum ⁊ ſiniſtrorſum cõplet̃ p̄ iuncturã que eſt inter caput ⁊ ſpondile primũ:⁊ ſuus motus anterius ⁊ poſterius cõpletur iunctura:que eſt inter ipſuʒ ⁊ ſpõdile ſecundũ:⁊ tunc eſt opus vt loquamur in iunctura prima. Et ego dico ꝙ creata fuerunt ſup̄ duo additamẽta aſpicientia ex vtraq; parte ſurſuʒ duas extremitates quas intrant additamẽta aſpiciẽtia ex vtraq; parte capitis. Et tunc cũ exaltabit̃ vnũ ⁊ deſcẽdet alteꝝ declinauit caput ad deſcẽdens.⁊ q̄ꝛ nõ erat poſſibile vt eſſet iunctura ſecũda in iſto ſpõdili addebat̃ ei aliud ſpõdile ⁊ fecerũt ipm̃ ſcḋm.⁊ fecerũt in ipſo anterius ⁊ interius vnũ additamentũ lõgũ dux ptrãſiens in foramine primi ſpõdilis corã nucha. Et illud foramen cõicat inter illa:⁊ iſtud foramẽ ad poſt:⁊ ad ante hʒ maiorẽ amplitudinẽ.⁊ iſtud additamẽtũ vocat̃ aſſum ⁊ diuidebat̃ a nucha ligamẽtis fortibus.ſ.ő ne dẽs ↄtondat nuchã motu ſuo.⁊ ne faciat anguſtiã:deĩde illud additamẽtũ aſcẽdit a ſpõdili p̄mo.⁊ ſubmergit̃ in ↄcauitate oſſis capitis.⁊ circũdat ipſʒ ↄcauitas capitis anterius ⁊ poſterius. Sʒ fecerũt naſci dẽtẽ anterius duplici vtilitate: ⁊ vna ẽ illaꝝ vt meli᷒ cuſtodiant̃:⁊ ſcḋa vt p̄s ſpõdilis minoꝛ ſit anterius: non poſterius: ⁊ ꝓp̄e ſpõdilis p̄mi.q̄ꝛ ipſʒ nõ hʒ ſcenetiʒ.⁊ hͦ ne ſit põderoſuʒ. Et rõne illius ſcenetim exponat̃ exteriorib᷒ occaſiõib᷒:q̄ꝛ additamẽtũ replẽs forã eſt inducẽs occaſiões fracturã rei debilioꝛi:⁊ adhuc ne frãgat ⁊ ↄtũdat muſculos multos in circuitu eius poſitos:⁊ etiã modica eſt neceſſitas:⁊ eſt illud ſpõdile q̄ſi ſubmerſum ⁊ ſepultum in cuſtodijs ſcḋe:ne ledat̃ a nocumẽtis carebat alis.⁊ ꝓp̄ie q̄ꝛ nerui ⁊ muſculi poſiti ſunt ſup̄ latera ſua poſitiõe ipſiſa ſup̄ latera iſtius ſpõdilis ⁊ de ꝓprietate iſti᷒ ſpõdilis eſt ꝙ neruus exiẽs ab illo nõ egredit̃ ex ſuis partibus.neq; a foramine qḋ eſt cõicãs:ſʒ p̄ duo foramina q̄ ſũt in duabus ꝑtibus poſteri᷒ in p̄te ſup̄iori ei᷒. Si.n.neruoꝝ egreſſiões eẽnt vbi duo capitis additamẽta orificijs ↄiũgũtur ſuis.vbi eoꝝ mot᷒ ſũt vehemẽtes: ipediret̃ caput vehemẽti ipedimẽto. Silr̃ ſi eẽnt in orificijs ſcḋi corã duob᷒ additamẽtis q̄ itrãt ↄcauitatẽ p̄me:⁊ eẽnt cũ iũctura laxa mouẽte ad poſterius.⁊ anterius nõ eẽt bonũ:vt p̄ illã cõiũcturã eẽt mot᷒:⁊ rectus ꝑ cãʒ quã p̄dixim᷒ in declaratiõe hoꝝ ſpõdiliũ:neq; a duob᷒ laterib᷒ ꝑ ſubtilitatẽ:tũc op᷒ fuit ꝙ ſint ſub iũctura capitis paꝝ in medio iter añ ⁊ poſteri᷒:⁊ viã p̄tẽ:⁊ tũc fuit op᷒ neceſſario:vt eẽnt illa foramina pua.⁊ ꝙ nerui ſint ſubtiles. Sʒ in ſpõdili ſcḋo nõ potuit illḋ eẽ in loco p̄mo:q̄ꝛ ſi ita eẽt: timeret̃ ne rũpet̃ motu ſpõdilis p̄mo cũ caput mouet̃ añ ⁊ retro:nõ potuerũt ante ⁊ retro:ꝑ iſtud p̄mũ.neq; a duab᷒ ꝑtibus.q̄ꝛ ſi ita eẽt:eẽt hͦ cũ p̄mo:⁊ illud qḋ ĩde naſceret̃ multũ ſubtile.⁊ nõ poſſet corrigere qḋ diminuebat̃ in p̄mo. Et eſſent paria debilia multa ſimul iũcta.⁊ eẽt cõicãs in primo: ⁊ eẽt excuſatio p̄mi manifeſta in corruptiõe ſui modi:ſi naſcerent̃ a duab᷒ ꝑtib᷒.⁊ tũc neceſſariũ fuit vt eſſent foramina ſcḋi in p̄te ſcenetiʒ vbi ẽ ↄ foramina duo p̄mi:⁊ põt pati corp᷒ p̄mi cõicãtiũ in illis.⁊ dẽs ſcḋi hñ ↄiũgit̃ cum p̄ ligamẽto forti:⁊ iũctura capit̃ cũ iũctura ſcḋa ẽ magis leta q̄ȝ alie ↄiũcture ſpõdiliũ.q̄ꝛ idigebãt multũ iſtis moti-

bus:ꝛ q̄ñ mouet̃ caput cū vno duoꝝ ſpondiliū: ſtat reliquū fixū in alia ſui iūctura:ſic ut nō ɔiūgeret̃ cū alio.ita ꝙ q̄ñ mouet̃ caput ante ꝛ retro vertit̃ caput cū ſpōdili primo q̄ſi eſſent vnū os:ꝛ q̄ñ mouet̃ caput ad duas ptes ſine obliquitate:tūc ṗmū ꝛ ſcōꝫ fuerūt q̄ſi vnū os.Et ſpōdilia pectoris ſunt q̄ ɔiungunt̃ cū coſtis:ꝛ coopiunt mēbra inſpirationis:ꝛ ſunt nouē. ꝛ hñt oia ſcenetim ꝛ alas. Et eſt vnum non hñs alas:tūc oia ſimul ſumpta erunt ſꝫ.ꝛ ſua ſcenetim nō ſunt equalia. qꝛ q̄ ſunt ex eis coram mēbris nobilioribus ſunt maiora ꝛ fortiora.ꝛ ale ſpōdiliū pectoris ſunt magis dure:qꝛ coſte ɔiungunt̃ cū eis.Et ſpōdiliū ſeptem ſuperioꝝ ſua ſcenetim ſunt maiora:ꝛ ale groſſiores vt melius cuſtodiāt ea:ꝛ tympori poſita ſunt additamenta ɔiunctionalia lata ꝛ curta.vt ſi debilitarētur ṗdicta corrigerent ipſoꝝ debilitationem.ꝛ q̄ ſunt ſub decimo ſpōdili ſua additamenta ɔiunctionalia q̄ aſpiciūt ſurſuꝫ hñt q̄ſi vacuitatē quā intrant q̄ſi bucelle. ꝛ q̄ aſpiciunt verſus imuꝫ ſunt ex qbus egrediūt̃ gibboſitates q̄ intrant vacuitates:ꝛ ſue aſcenetiꝫ icuruant̃ ad iferius. ſed ſcenetim ſunt erecta:ꝛ cū quo q̄ſi ɔcauata ad moduꝫ inferioris ſupficiei alicuius portionis ſpere. ꝛ ſua additāmēta ɔiunctionalia hñt ɔcauitates quas intrāt bucelle. ſuperius ꝛ iferius.ꝛ q̄ ſunt ſub ſpōdili decimo hñt bucellas in ſurſuꝫ.ꝛ ſuas vacuitates verſus imuꝫ:ꝛ ſua aſcenetim icuruant̃ in ſurſuꝫ.ꝛ poſt numerabimus iuuamenta oiuꝫ iſtoꝝ.Et ſpōdile ḋcimū nō hꝫ alas:qꝛ auferret̃ ab eo neceſſitas coſtaꝝ.ſed ingeniata eſt nā aliud iuuamētū cū ſua cuſtodia:ꝛ hoc eſt ſile ei qḋ ex ſpōdilibus ex renibus dorſi q̄ indigebāt ꝙ eſſent magna ꝛ fortia multū.vt poſſent ſuſtentare id qḋ ſuperius eſt.ꝛ tūc indigebāt bucellis ꝛ vacuitatibꝰ pluꝛ:ꝛ ꝑpter hoc duplicabant̃ in eis vacuitates ꝛ bucelle:ꝛ additamēta ɔiūctionalia.ꝛ eſt factū duodecimuꝫ ſimile iſti:ꝛ duplicarūt ſua additamēta ɔiunctionalia:tunc nā alaꝝ tranſiuit in additamēta cōiunctionalia.Et facta ſunt ampla multū:vt etiā videant̃ ale.ꝛ tūc adunata ſunt duo iuuamēta in vnū:ꝛ iſtud duodecimū eſt cū quo ɔiungit̃ extremitas diafragmatis. ſed ſuperiora ſpondilia indigebāt in ſua fortitudine hr̄e iſta additamenta coniunctionalia duplata:qꝛ ſunt parua: ꝛ qꝛ hñt alas ꝛ ſcenetiꝫ.Et muſculi digitos mouentes: qdā ſunt in palma ꝛ quidā in raſceta.ꝛ ſi oēs eſſent adunati in palma iducerent oē pōdus ſup palmā ꝑpter groſſitieꝫ illoꝝ.Et ideo qꝛ elongabant̃ raſcete a digitis neceſſe fuit vt chorde digitoꝝ eēnt lōge: ꝛ iō mēbranauit eas nā ex oi parte.ꝛ etiā fecit nā illas chordas rotūdas ꝛ fortes:ꝛ nō ampliauit eas nā anteq̄ ꝑueniant ad albuchi. ꝛ eſt adiutoriū:ꝛ ꝑpter hoc amplian̄t.vt melius cooperiant mēbrum mouēs.Et oēs muſculi expandētes digitos vel extēdentes ponunt̃ ſup aſſerū:ꝛ ſilr qui ɔſtringunt:ꝛ extēdētiū vnus eſt qui poſitus eſt in medio in pte manifeſta aſſeri:ꝛ naſcitur a pte capitis inferioris adiutorij: ꝛ mittit q̄tuor digitis.4.chordas extēdētes illos. Sed q eos declināt ad iferius ſunt tres.ꝛ ſunt ɔtimui in iſta parte:ꝛ vnus naſcit̃ a parte media capitis adiutorij iter duo ſui additamēta ꝛ mittit a ſe duas chordas coraꝫ medico ꝛ auriculari.Et vnus muſculoꝝ qui eſt vnus duoꝝ muſculoꝝ duploꝝ:q ſunt duo ex iſtis tribus quos diximus ꝛ naſcit̃ inferius ex additamētis adiutorij iterius ab auriculari focilis inferioris q̄ eſt eius margo: ꝛ mittit duas chordas indici:ꝛ medio:ꝛ tertius ille q remāſit oꝛit̃ a ſupremo focilis ſuperioris ꝛ mittit chordaꝫ pollici.Et ꝑpe iſtos muſculos muſculus q eſt vnus duoꝝ muſculoꝛuꝫ. quos numerabimus iter muſculos mouētes raſcetam: ꝛ naſcit̃ a loco medio focilis inferioris: cuius chorda ꝑlōgat inter pollicē ꝛ indicē:ſed adunātes ſiue ɔſtringentes qdā ſunt ſup aſſerū:ꝛ qdā ſunt intra palmā.ꝛ qui ſunt ſupra aſſerū ſunt tres muſculi ſcōꝫ aciē ɔſtitui poſita i medio.ꝛ nobilior oibus eſt inferior q eſt ſepultus ſub: ꝛ ɔtinuat̃ cuꝫ focili:qꝛ ſua oꝑatio eſt nobilior. Et tūc opus ē vt ſuus locus ſit magis cuſtoditus:ꝛ ſuū initiuꝫ eſt a medio capitis adiutorij interius:deinde penetrat̃ ꝛ dilatat̃ ſua chorda: ꝛ diuidit̃ i q̄nq̄: ꝛ vnaqueq̄ illaꝝ chordaꝝ vadit interius ad vnū digitoꝝ.ꝛ que vadūt ad q̄ttuor digitos: vadunt ad iuncturā primā ꝛ tertiā:ꝛ poterit mouere primā iuncturā:q̄ ɔiungit̃ illo loco cū qbuſdā ligamentis q̄ inuoluta ſunt ſuper illā:ꝛ tertiā. qꝛ eius extremitas venit ad illā ꝛ ɔiungit cū illa.ſed que trāſit ad pollicē cōſtringit iuncturā eius ſcōaꝫ ꝛ tertiā:qꝛ applicat̃ cū illis: ꝛ muſculus ſupior eſt gracilior ꝛ minor:ꝛ incipit a capite interiori.duoꝝ capitū adiutorij:ꝛ applicat̃ modicū cum focili inferiori:ꝛ vadit ꝑ terminū cōcꝫ parti agreſti ꝛ domeſtice:ꝛ eſt ſupficies ſupior focili ſuperioris.ꝛ cū applicat̃ verſus pollicē mittit q̄ttuor chordas medijs iuncturis q̄ttuor digitoꝝ ad ɔſtringēdū.ꝛ ad pollicē non venit niſi vnus ramus:ꝛ a ſua chorda nō eſt iſte ramus: ſed ab alio loco.Et origo poſt ṗncipiū qḋ nolauimus:ē a capite focilis ſupioris ꝛ iferioris:ꝛ initiuꝫ tertij eſt a capite focilis iferioris.Et iā poſuerūt pollicē q̄ſi ɔtentū vna chorda:ꝛ alij q̄ttuor ɔſtringunt̃ duplici chorda vel cū muſculo in alio. ꝛ hoc qꝛ nobilior oꝑatio q̄ttuor:ɔſtrictio eſt. ꝛ nobilior oꝑatio pollicis eſt dilatatio:ſed muſculus tertius nō eſt ꝑpter ɔſtrigēdū:ſed cū extēdit ſe cū ſua chorda itra palmā:extendit ſe ſup illā late:vt iuuet ipſam ad ſenſuꝫ:ꝛ vetet creationē capilloꝝ ſup ipſaꝫ:ꝛ vt ſit fortitudo palme ad oꝑatiōes ſuas. Sꝫ muſculi q ſunt in palma ſunt decē ꝛ octo.ꝛ in duplici acie:ꝛ vna acies interius ſub:ꝛ alia acies ſupius q̄ſi cū cute ɔtinuet̃. Et q ſunt inferius hñt numeꝝ.vij.ꝛ q̄nq̄ illoꝝ declināt digitos ad ſurſuꝫ:ꝛ illoꝝ q vadit ad pollicē naſcit̃ a primo oſſe raſcete: ꝛ.6ᵘˢ.eſt curtus ꝛ latus:ꝛ ſui villi ſunt obliquati: ꝛ ſuū caput pēdet a pectine manus in directo medij:ꝛ ſua chorda ɔtinuat̃ cū pollice.ꝛ declinat ipſaꝫ verſus imum.Et ſextus eſt ꝑpe auricularē:ꝛ incipit ab oſſe pectinis:qui eſt in eius rectitudine:ꝛ declinat auricularē ad anterius:ꝛ non eſt aliquis illoꝝ.7.ad ɔſtringēdū:ſed.5.ſunt ad eleuādū: ꝛ duo ad declinādū.Sed qui ſunt in acie ſupiori ſub muſculo expāſo ſup palmā ſunt.Et cogniti ſunt ṗmo a medico optimo ṗus:ꝛ ſunt.xi.ꝛ.8.illoꝝ qlibet ɔtinuat̃ cū iunctura prima.4.vnus ſupra alteꝝ.qꝛ ɔſtringit iſtā iūcturā:ſed inferiores ɔſtringūt cū depreſſiōe.ꝛ inclinatiōe ad imuꝫ.ſed ſupiores ɔſtringūt cū modica eleuatiōe ꝛ quaſi q̄dā reflexiōe:ꝛ cū fuerint ɔiuncti extēdūt directe:ꝛ tres illoꝝ ſunt ꝑprie pollicis:ꝛ vnus ad ɔſtringēdū iuncturā primā.ꝛ duo ad ſcōaꝫ.ſicut ſcis:ꝛ tūc dilatantes ſunt.5. ꝛ de facientibus deſcēdere eſt vnus extremitatis auricularis ꝛ pollicis.Sꝫ illi duo.ꝛ de ɔſtringētibus vnicuiq̄ digito ſūt q̄ttuor declinātibꝰ ad ſupiora vnicuiq̄ ē q̄ttuor.

Capitulū ſextuꝫ de anothomia pedis.

ET iuuamentum pedis ē vt iuuet ad ſuſtentationē:ꝛ eſt ꝑ pedē iferiorē.ꝛ aliud eſt ꝑpter equalē motū:ꝛ eſt ꝑ ſupiorē.ſ. coxā ꝛ cruręꝫ. Et cū pes iferior incurrerit aliquaꝫ leſionem difficile ſtatur ſup vnū.ſed aliqn̄tulū poterit mouere:ſꝫ diminuit̃ a virtute ſuſtentatiua corpis: q̄tuꝫ ſufficit vni pedi.Et qñ in crure aut in coxa accidit leſio poterit ſtare ꝛ nō moueri.Et primū os pedis eſt coxa:ꝛ eſt magnū os corpis:qꝛ defert q̄cq̄d eſt ſupra:ꝛ mouet id qḋ eſt ſub illo.ꝛ ſua extremitas ſupior eſt rotūdare vt melius ɔiūgat̃ cū pixide anche:ꝛ eſt gibboſuꝫ a parte ſiluestre: ꝛ curuus

ex parte domeſtica. Aliter enim accideret ei ſpēs alfabagi: ſicut accidit illis quibus eſt talis creatio: cū crus fuerit eque diſtans piſcidi: ꝛ nō bene cooperirent̄ ꝛ cuſtodirent̄ vene nerui ꝛ muſculi. Et ex oībus nō poſſet accidere rectitudo nec ſeſſio eſſet bona: deinde ſecūdo ſi non incuruarent̄ in parte domeſtica accideret alia ſpēs alfabagi: ꝛ nō eſſet declinatio ad protenſionē ꝛ directionez: ab illa ꝛ ad illā: ꝛ non eſſet in illa equalitas. Et in extremitate inferiori ſunt duo additamēta: que ſunt neceſſaria ad iuncturā genu: ꝛ tunc primo loquamur in crure: ꝛ poſt in iunctura. Et crus componit̄ ex duplici oſſe: ſicut aſſerū: ꝛ vnus illoꝝ eſt maior: ꝛ longior eſt domeſticū: ꝛ vocatur arundo maior: ꝛ ſecūdus eſt minor ꝛ magis curtū: ꝛ non concurrit coxe: ſed in parte inferiori terminat̄ ad terminū maioris: ꝛ vocat̄ cāna maior. Et crus habꝫ gibboſitatē ad partē agreſtez: deinde ad partē inferiorē habet gibboſitatem: vt fixio melioretur: ꝛ maior arundo: ꝛ in veritate crus creatur minor coxa: ꝛ hoc: qꝛ in coxa fuit neceſſitas vt ſuſtentet ſuperius ꝛ moueat inferius: ꝛ qꝛ crus neceſſarium eſt ad motū: ideo neceſſariū fuit vt eſſet leuius ꝛ minus: ꝛ fuit quātitas cruris mediocris: qm̄ ſi fuiſſet maius eius eſſet motus tardus ſicut accidit elephanticis aut viticis: ꝛ ſi diminueret̄ accideret ex debilitatione qđ accidit illis qui habent naturaliter crura gracilia: ꝛ cum toto hoc iuuabatur per cannā minorē: ꝛ canna minor habebat aliud iuuamentū: ſicut cooperimentum neruoꝝ ꝛ venaꝝ ꝛ muſculoꝝ: ꝛ fuit coniunctio maioris canne cuꝫ iunctura pedis ad hoc vt iuuaret eo extenſionē ꝛ recuruationez. Et iunctura in genu fit per duo coxe capitis additamenta bene ligata ligamentis circūductis ꝛ intrantibus: ꝛ duobus fortibus ligamentis: ꝛ duabus partibus. Et ſuū anterius eſt compoſitū cū rotula: ꝛ eſt lumen genu: ꝛ eſt eius iuuamentū defendere ab eo qđ continetur de iunctura. Et ſuſtentabatur iunctura que eſt anterius: ꝛ mouet corpus ad anterius per illud os: quoniaꝫ iſtius iuncture declinatio fuit maior ad anterius q̄ꝫ poſterius: ſed declinatio ad partes fuit pauca: ſed pars inferior eſt ad ambulandum: ꝛ fit propter ſuſtentationem. Et poſita fuit figura eius oblonga anterius vt iuuet ad ſuſtentationem: ꝛ pars domeſtica fuit concaua: vt ſit declinatio pedis cum ſtat homo erectus: ꝛ proprie in ambulatione ad partem que eſt contraria pedi eleuato vt equet illud qđ neceſſarium eſt in illa parte ad ſuſtentandū ſecundū motum pedis eleuati: ꝛ tunc ſecundū iſtam reducet ad equalitatem ad hoc: vt melius comprehendat res ſuper quas vadit ſine dolore: ꝛ vt melius comprehendat gradus ſcalares. Et creatur pes compoſitus ex oſſibus multis propter multa iuuamenta. Et de illis eſt retentio ꝛ comprehenſio bona partium terre ſuper quas in cartilagine diuerſatur totaliter in ſitu alterius qđ eſt ſuper aliō caput: ꝛ quādo diuerſitas filoꝝ eſt quaterna numero: opus eſt vt ſint muſculi quatuor numero: ꝛ tunc qui illorum ſunt prepoſiti ſuperius dilatant: ꝛ qui inferius conſtringunt: ꝛ tūc neceſſario ſequitur q̄ omnes muſculi ſunt octuaginta vnū: ꝛ iam iuuant muſculos pectoris duo muſculi qui veniunt a ligamento pectoris ad caput ſpatule: ꝛ tunc cōtinuatur ille cum prima coſta ꝛ eleuat pectus ſurſum: ꝛ tunc iuuat dilatationē pectoris. Sed muſculi adiutorij ſunt qui mouent coniuncturā ſpatule: ꝛ ſunt tres muſculi qui veniunt a pectore ꝛ trahunt ſpatulam ad imum: ꝛ tunc illoꝝ eſt vnus muſculus qui naſcitur ſub mā̄milla: ꝛ continuatur cū anteriori adiutorij: ꝛ eſt ille qui appropinquare facit adiutorium cum pectore cum declinauerit adiutorium ad imum: ꝛ deſcenderit. Et muſculus naſcitur ſup ancham: ſcilicet clipeū oris ſtomaci: ꝛ cooperit domeſticum caput adiutorij: ꝛ tunc ille muſculus appropinquat pectori cum modica eleuatione: ꝛ alius muſculus magnus duplex naſcitur a toto ancham. ſ. clippeo oris ſtomaci: ꝛ continuatur cū inferiori anterioris adiutorij: ꝛ quando operabitur cum ſuis filis ſuperioribus trahet adiutorium ad pectus extollens ipſum verſus metū. Sed cum alia parte operatus fuerit trahet ipſum inferius: aut cū ambobus extendetur ſecundū rectū: ꝛ duo alij adhuc muſculi ex parte illorum. ſ. hypocondriorum inferiorum: ꝛ continuat ſe magis interius continuatione muſculi magni qui aſcendit ad anchas. Et vnus illorum eſt maior ꝛ venit ex parte ylioꝝ: ꝛ partibus poſterioribus: ꝛ trahunt adiutorium ad poſteriores coſtas recte. Et ſecūdus eſt paruus: ꝛ venit a cute ylij: ſed magis declinat ad medium q̄ꝫ primus: ꝛ continuat ſe cum chorda mā̄mille aſcendente ꝛ intrante interius: ꝛ operatio iſtius eſt operatio primi: ſecundū iuuamentum: niſi qꝛ coſte iſte declinant parum poſterius. Et quinti muſculi ſua origo eſt ab oſſe ſpatule: ꝛ comprehendit id quod eſt inter ſeparans ꝛ coſtam ſuperiorem ſpatule vilis: ꝛ penetrat ad partē ſuperiorem capitis adiutorij ſilueſtrem declinans parum per domeſticam: ꝛ ipſe etiaꝫ cū declinatione penetrat ad domeſticam. Et duorum muſculorum ex iſtis quinqꝫ origo eſt a latere ſuperioris ſpatule: quoꝝ vnus eſt maior: ꝛ vadunt ipſius villi ad inferioris ſeparantis partes: ꝛ implent id quod eſt inter ſeparans ꝛ latus inferius: ꝛ continuatur valde cum capite adiutorij a parte ſilueſtri: ꝛ penetrat cum declinatione ad ſilueſtrez: ꝛ alter eſt cuꝫ hoc primo continuus adeo q̄ eſt quaſi pars eius: ꝛ penetrat cum eo: ꝛ ipſius efficit operationem. Iſte vero non multum impedit a ſupremo vel ſuperiori ſpatule: ꝛ eius continuitas eſt ſine tranſuerſione in manifeſto adiutorij: ꝛ declinat ipſe ad ſilueſtrē. Et vnus eſt muſculus qui locū concauum oſſis ſpatule comprehendit: ꝛ mittit ſua fila ad partes inferioris ſeparantis partes: ꝛ comprehendit id quod eſt inter ſeparans ꝛ latus: cuius chorda cuꝫ partibus interioribus lateris domeſtici capitis adiutorij cōtinuatur: ꝛ eius operatio eſt efficere: vt adiutorium poſterius circūueniat. Et alter muſculus eſt qui ab īferiori extremitate lateris ſpatule īferioris naſcitur: cuius chorda ſuperius continuatur ſecunduꝫ continuationem magni ab ylio aſcendentis: ꝛ eius operatio eſt trahere ſupremū capitis adiutorij ad ſuperiora. ¶ Preterea adiutorium alium habet muſculum duo habentem capita: qui duas efficit operationes: ꝛ operationē cōmunē: ꝛ ipſe quidem ſub furcula venit faciens ex capite adiutorij bucellam: ꝛ peruenit vſqꝫ iuxta locum cōtinuationis chorde muſculi magni a pectore aſcendentis. Quidam autez dixerunt q̄ vnum capitum interius declinat cum tranſuerſione pauca ad interiora: ꝛ aliud caput ipſius exterius eſt ſuper manifeſtum ſpatule caput eius infimuꝫ: ꝛ declinat ad exteriora cum tranſuerſione pauca: ꝛ cū operatur cuꝫ duabus partibus eleuabat ſecundū rectitudinem. Sunt preterea hominum quidam qui duos addiderunt muſculos ꝛ muſculum paruum qui a mā̄milla venit: ꝛ alium qui in ſpatule iunctura eſt ſepultus: ꝛ fortaſſe ponūt cubiti muſculos cum eis habere cōmunitatez. Sed muſculi mouētes adiutorium: quidam ſunt conſtringentes ipſum: quidam dilatantes: ꝛ iſti ſunt poſiti ſuper brachium: ꝛ quidam ſunt qui conſtringūt: ꝛ quidam ſunt qui ſuppinant brachium: ꝛ illi non ſunt ſuper brachiū: ꝛ qui expandunt ſunt vnum par: ꝛ vnum eorum expanditur cum declinat ad anterius: quoniā naſcuntur ab anteriori adiutorij ab inferiori latere ſpatule. Et cōtinuantur cū cubito: ꝛ alius ſimiliter extendit cum declinauerit ad extremū: quoniā

venit a ſpondilibus adiutoꝛij: ⁊ tenet ſe cū partibus exterioꝛibus cubiti: ⁊ quādo ambo iſti fuerint adiuncti extendunt ipſum ſecundū rectitudinē: ⁊ que colligunt ipſuz eſt vnum par. Et vnum illoꝝ eſt magis colligens cū declinauerit ad interius: ⁊ iſtud eſt: quoniā naſcitur ſub ſpatula ⁊ a raſtro: qđ eſt pꝛopꝛius hic omnibus illis quibus eſt caput vnū: ⁊ declinant ad partem interioꝛem adiutoꝛij: ⁊ eis continuatur vna choꝛda neruialis cū anterioꝛi focilis ſuperioꝛis ⁊ ſingulare: ſed colligitur cū declinatione ad exterius: quoniā naſcitur a parte exterioꝛi adiutoꝛij: ⁊ hec duo carnoſa: ⁊ vnum eſt a poſterioꝛi adiutoꝛij: ⁊ alterum anterius: ⁊ intrant parumper in pꝛofundū in itinere vie ſue quouſq; perueniant ad directum focilis inferioꝛis: ⁊ fuerit continuatus ille cū declinat exterius cū inferioꝛi: ⁊ qui declinat ad interius cū ſuperioꝛi vt melioꝛ ſit attractio. Et cum iſti duo muſculi ſimul operantur extendunt bꝛachium ſecundū rectitudinē: ⁊ muſculus qui extendit: eſt vnus muſculus qui cooperit os adiutoꝛij: ⁊ magis idoneuz eſt: vt ipſe ſit minoꝛ pars muſculi vltimo conſtringentis. Sed muſculi facientes bꝛachium ſuppinum ſunt vnū par: ⁊ vnum illoꝛum poſitum in exterioꝛi vtriuſq; focilis inter ipſum: ⁊ obuiat focili ſuperioꝛi ſine choꝛda. Et alius ſingularis qui naſcitur eſt lōgus: ⁊ naſcitur a parte ſuperioꝛi capitis adiutoꝛij ex parte manifeſta: ⁊ plus de illo vadit in aſſetum: ⁊ penetrat quouſq; ſit ꝓpinquuz iuncture raſcete: ⁊ pars eius anterioꝛ venit a capite focilis inferioꝛis: ⁊ continuatur cū illo per choꝛdam quaſi membꝛanalē: ⁊ ſunt vnū par poſituz extra: ⁊ vnus ſuoꝝ ſingularium incipit ſuperius a domeſtico capitis adiutoꝛij: ⁊ coniungitur cū focili ſuperioꝛi ſub inferioꝛi iunctura raſcete. Et alius eſt magis certus illo: ⁊ ſua fila ſunt ampla: ⁊ ſuum caput eſt magis neruoſum: ⁊ incipit a focili inferioꝛi ⁊ continuatꝰ cum capite focilis ſuperioꝛis ꝓpe iuncturā raſcete: ſed muſculi mouentes iuncturā raſcete quidā ſunt conſtringentes: quidā dilatantes: quidā reſupinantes ſuper collum: quidam ipſum girantes: ⁊ muſculi dilatantes continuantur ſibiinuicem quaſi eſſent vnū: ⁊ iſte naſcitur a medio focilis inferioꝛis: ⁊ ſua choꝛda cōtinuatur cū pollice per quaz elongatur pollex ab indice. Et alius naſcitur a focili ſuperioꝛi: ⁊ cōtinuatur ſua choꝛda cum pꝛimo oſſe oſſium raſcete: qđ eſt poſitum in directo pollicis: ⁊ quando ambo iſti muſculi mouentur: parū girant raſcetā cū dilatatione. Et quando ſecundus ſolus mouetur facit ipſam iacere ſupinā: ⁊ quando pꝛimus mouetur ſolus pꝛolongat inter pollicē ⁊ indicē: ⁊ eius muſculi quidā cōcurrit a parte focilis ſuperioꝛis ex parte ſilueſtri: ⁊ naſcitur ab inferioꝛi capitis adiutoꝛij: ⁊ mittit vnā choꝛdā habentē duo capita: ⁊ cōtinuatur in medio pectinis coꝛam indice ⁊ medio. Et caput ſue choꝛde ſuſtentatꝰ ſuper focile ſuperius pꝛope raſcetam: ⁊ dilatat raſcetam expanſione cū giratione: ⁊ muſculi conſtringentes ſunt vnū par ſupra partem ſilueſtrē aſſeti: ⁊ illoꝛum inferioꝛ incipit ab vno interioꝛi capitis duoꝝ capituz adiutoꝛij: ⁊ peruenit ad pecten in directo auricularis: ⁊ ſuperioꝛ incipit altius: ⁊ venit ad illum eundem locū. Et eſt vnus muſculus cū eis qui incipit ab inferioꝛibus adiutoꝛij partibus medians loca pꝛecoꝛdioꝝ: ⁊ habet duo capita tranſuerſo fixa in modū crucis: ⁊ cōtinuatur in loco qui eſt inter indicez ⁊ medium: ⁊ quando iſti duo mouentur conſtringunt: ⁊ iſti conſtringentes ⁊ dilatantes ipſimet ſunt girationez efficientes: ⁊ quando duo oppoſita ex eis mouent ſecundū tranſitionem hoc idem faciunt. Et muſculus qui cōtinuatur cū pectine coꝛam auriculari: cū ſolus mouetur palmā girat: ⁊ cū iuuat ipſum muſculus quem nominabimus poſt: facit palmā iacere ſupinam. Et cū ille qui cum raſceta continuatur coꝛam pollice ſolus mouet girat modice palmā: ⁊ cū iuuabitur ab eo qui eſt auricularis faciet girationē completaz. Sz ambulat animal: quoniā pes figitur ſuper illud quod compꝛehenditur: ſicut palma: ⁊ quādo hoc eſt melius erit ex multis: quoniā poterit adaptare ſe ad plures figuras: ⁊ plurimū compꝛehenſiones ad quas non poſſet ſi eſſet ex vno. Et aliud iuuamentum cōmunicans cū iuuamento multiplicationis oſſium. Oſſa pedis alikandā ſunt .6. cahab .ſ. cū quo completur coniunctura pedis cruris. Et alſacib eſt os in quo magis eſt de ſuſtentamento Et ṩaluniſm eſt ſimile nauicule: ⁊ eſt in eo domeſtica ꝯcauitas pedis quā ꝓdiximus: ⁊ quattuoꝛ oſſa raſcete: ⁊ cū eis cōtinuatur pecten: ⁊ vnus illoꝝ eſt os ſimile decio: ⁊ eſt quaſi ſextile: ⁊ eſt poſitum quaſi ad partem ſilueſtrem: ⁊ cum illo oſſe iuuat partem illam ad fixionē ſuper terram: ⁊ .5. oſſa pectinis: ſed alkab qđ eſt in homine eſt foꝛtius ꝙ̄ in omnibus alijs animalibus: ⁊ tunc ſicut eſt nobilius inter oſſa pedū iuuantia ad motū ſicut alkaim .ſ. calcaneus eſt nobilius inter omnia oſſa pedis ad ſuſtentandum. Et alkabab eſt poſitū inter duo capita que naſcuntur a duabus cannis: ⁊ compꝛehēdunt ipſuz in vtraq; parte: ⁊ intelligo ſurſuz: ⁊ poſterius: ⁊ in parte ſilueſtri: ⁊ domeſtica. Et ſua capita intrāt malchim poſterius .ſ. in duabus concauitatibus abalakaim cū introitu quaſi fixo: ⁊ tunc alkabab eſt medium inter crus ⁊ alchaim: ⁊ cū iuuatur ſua continuatio: ⁊ firmatur inter ipſam iuncturā: ⁊ ſecuratur a diſſolutione: ⁊ poſituz eſt in medio cruris: licz puteꝰ ꝓpter pedis concauitatem qđ declinet ad partez domeſticā: ⁊ alkabab coniungitur ad ipſum os nauiculare ligamento coniunctuali: ⁊ nauiculare continuatur cū alchakim ante: ⁊ poſt cū tribꝰ oſſibus raſcete que ſunt a parte ſilueſtri. Et os ſextile decialis: qꝫ ſi tu volueris poteris computare ſingularē vel ſi tu volueris poteris cōputare partez quartam raſcete. Sed alkim poſitū eſt ſuper alkabab: ⁊ eſt durum rotundū ad poſterius ꝓpter extrinſecas occaſiones: ⁊ lenificatus eſt melius: vt iuuet adequationē poſitionis pedis ſuper terrā: ⁊ vt melius cooperiat illud ſuper qđ quieſcit. Et creata fuit ſua quantitas aliquantulū magna: vt ſuſtenteꝫ coꝛpus: ⁊ creabatur triangulare aliquantulum graciliando quaſi quouſq; pꝛocedit diminuendo quouſq; ambiletur in concauitate pedis ex parte ſilueſtri: vt ſit concauitas oꝛdinata gradatim poſterius vſq; ad ſuum mediū. Sed raſceta pedis diuerſatur a raſceta palme: ⁊ iſtud eſt: quia in raſceta pedis eſt vna acies in manu duplex: ⁊ in pede eius ſunt oſſa paucioꝛa: ⁊ hoc eſt qđ neceſſitas eſt maioꝛ in palma ad motū: ⁊ cōpꝛehenſionez ꝙ̄ in pede: cuius eſt neceſſitas ad figendū: ⁊ pꝛopter hoc iuncturaꝝ multitudo facit malū ad compꝛehendendum rē ſuper quā quis eleuatꝰ: cū hoc etiā qꝫ acquirit ꝑ illā laxationē: ⁊ q̄ſi quādā diſſolutionē: malū vtiq; eēt: ſicut etiā malū eſſet ſi nulla oīno ibi laxitas foret: ⁊ iā ſcitū eſt: qꝛ cōpꝛehēſio: ⁊ receptio eiꝰ eſt magis cōueniēs cū eo qđ eſt multi nerui: ⁊ minoꝛis q̄titatis: ⁊ deferre: ⁊ bene ſtare melius exercetꝰ ꝑ rē modici nerui: ⁊ magne q̄titatis. Sed pecten pedis creatū eſt iā ex oſſibꝰ .5. ⁊ cū quolibet illoꝝ ꝯiungetꝰ vnus digitus pedis: ⁊ hoc: qꝛ neceſſitas eſt in his magis firmitudine ꝙ̄ cōpꝛehenſione que duo concurrūt in palma: ⁊ qꝛ alius digitus pꝛeter pollicem habet duo oſſa.

Capitulum VII. De diuerſitate extremitatū aīalīū: ⁊ anothomia mādibule.

ET plura animalium habentium coꝛticē i coꝛio ſunt paucoꝛum membꝛoꝝ: quoniā non indigent multo motu: ⁊ cancri ⁊ qui vocantꝰ karu-

ho videnť ſimiles:tñ cum toto hoc diuerſanť:qꝛ karabo habet caudã:ꝛ cancer nõ:ꝛ cancer ambulat in margine:ꝛ karabo natat in pelago:ꝛ hꝫ iuuamen in cauda:ꝛ ꝓpter hoc ſunt fortes pedes cancroꝝ ambulantiũ in margine:ꝛ debiles illoꝝ qui profundanť in mari:ꝛ ſunt pauciores numero:qꝛ ſunt minoris neceſſitatis ad ambulandũ feſtine. Et que hñt acumenẽ magnaꝫ:ꝛ ſunt additamenta ad modũ cornuũ:tunc illa que ſunt aialiũ habitantiũ in aqua ſunt fortiora:ꝛ dextrũ eſt fortius. Et loquamur de mẽbris motiuis piſciũ ꝛ anuloſoꝝ:ꝛ teſteoꝝ:ꝛ dicemus ꝙ habens multos hꝫ magnos pedes:ꝛ proprie quatuor mediales:ꝛ facti ſunt pedes aialis qđ dicit̃ ſanceramidẽ:ꝛ ſunt curti:qm ſuũ corpus eſt paruum:ꝛ corpus ꝑmi eſt magnũ:ꝛ tunc tẽperauerunt paruitatẽ corporis:ꝛ ſui debilitatẽ cũ multitudine pedũ:deinde caput:ꝛ in quibuſdã aialibus cognoſcitur collũ:ꝛ quedã ſunt que non hñt collũ. Dixit.omne aial habẽs pulmonẽ hꝫ collũ:qm collum eſt ꝓpter tracheã arteriã:ꝛ non habens medullam: nõ habet caput:qm medulle ꝓpriũ eſt:vt nõ habeat pondus ſuper ſe:qꝛ eſt membrũ cognitionis:ꝛ eſt inſtrumentuꝫ corporale eſtimationis operationis que eſt in oĩbus aialibus loco cognitõis in homine. Dixit.ꝛ omne aial habet membra ſua anteriora fortiora:qm illa ſunt membra que mouẽt de loco ad locũ. Et in homine in ſua pueritia infantili mẽbra poſteriora ſunt leuiora:ꝛ ſuũ caput:ꝛ corona capitis põderoſiora:ꝛ hoc ne ſi ambe extremitates eſſent ponderoſe non poſſet infans ambulare niſi ſuper manus:ꝛ quando inualeſcit infans corroboratur pedes eius multũ:qm habent ſuſtinere magnũ pondus:ꝛ caput leueſcit. Et equus:ꝛ quedã aialia habẽt maiorẽ eleuationẽ anterius in partibus anterioribus:ꝛ hoc fuit:vt maior ſit leuitas in poſteriorib⁹:ꝛ ſua longitudo ĩ ĩfantia eſt minor ꝓpter iſtã candẽ cauſaꝫ:ꝛ in equulo ſunt ſue iuncture laxiores:ꝛ ꝓpter hoc põt equulus in infantia confricare ſuũ caput cũ pede poſteriori:ꝛ quãdo creſcit equulus creſcit multũ in longitudine:ꝛ iuncture ſui colli ſunt duriores:ꝛ nõ poterit facere iſtud. Et ponderoſitas ſuperioris capitis ſignificat debilẽ directionem:ꝛ hoc eſt:qꝛ erit corpulentia in membris cogitatiuis. Et dixit:qm intellectus exigit:ꝙ etiã non ſit in corpore. Et narrauit Ar. cauſam quare homo diminuebat̃ in armis manifeſtis:ꝛ hoc eſt: qm habebat quiddã loco omniũ armoꝝ:ꝛ illud eſt qđ diximus in predictis. Et dixit ꝙ aialia habentia digitos in pedibus preter hominẽ operant̃ pedibus qđ facit homo manibus:ꝛ hoc ſimia:ꝛ vrſus:ꝛ quedã ſunt habentia digitos.5.in pedibus poſterioribus:vt melius poſſint pati fixionẽ illoꝝ ſuper res ſuper quas ſtat:qm habet operationẽ ad erectionẽ:ꝛ ſtare ſuper pedibus poſterioribus:ꝛ operat̃ cũ ſuis membris:ſiue iaceat ſuper coſtã:ſiue ſtet: ſiue iaceat ſupinus. Et in quibuſdã aialibus diminuunt̃ digiti pedũ poſterioꝝ vno digito reſpectu anteriorum:ꝛ erant digiti pedũ tunc.4.ꝛ hoc:qm non intendit cõprehendere aliquid per pedes poſteriores:ꝛ operari per pedes anteriores:ſed eleuare:ꝛ dilatare:ꝛ cũ pugnat erigit ſe:ꝛ rapit manibus:ꝛ opus eſt:vt figatur ſuper pedes poſteriores:ꝛ operari per pedes anteriores:ꝛ illud ſuper qđ cadit ſuus viſus ante:ꝛ non ita facit pedib⁹ poſteriorib⁹:ꝛ eſt ſicut leopardus:ꝛ etiaꝫ adhuc:qm ille digitus induceret grauitatẽ in ambulatione. Et dixit Ar. ꝙ homo inter oĩa animalia habet pectus ampliũ:qm in quadrupedalibus ſpatule:ꝛ brachia faciunt ſtricturã pectoris. Et aues habent in pectore.q.tenuitateꝫ:vt rumpant aerẽ ad modũ nauis:ꝛ dico ꝙ aues ſunt melioris modi in hoc ꝙ̃ quadrupedalia:qm acuties pectoris non in oſſe cooperit cor: ſed in oſſe qđ exit ab illa. Dixit.ꝛ aptior locus mãmillaꝝ in animalibus ſedentibus eſt pectus:cũ ſit ampliũ:ꝛ hoc cum dant mãmare ſedentes. Sed animalia ambulantia que habent ſoleas ꝛ habent volã fiſſam:ꝛ que habẽt vngulam integrã:vt camellus:ꝛ equus:ꝛ que habent duas mãmillas tantũ:ꝛ ſi haberẽt mãmillas ſuper pectus forte eſſent ibi ſecundũ modũ quo ſunt inter inguina:ſed nõ ita ꝓpe matricẽ:ꝛ etiã preter iſtud:qꝛ impedirent motũ: ꝛ animalia que habent digitos fiſſos:ꝛ que multũ generant habent mãmillas in longitudine ventris in duplici acie:vt lactẽtes melius mãment:ꝛ in pluribus numerus mãmillaꝝ erit ſecundũ numerũ filioꝝ preterq̃ in leone: qm habꝫ duas mãmillas:ꝛ raro generat:ꝛ ad plus duos filios:ꝛ filij ſui ſunt pauci:quoniã complexio calida multum conſumit nutrimentũ:quoniã calor in ipſo multum diſſoluit:ꝛ ideo non multum generat:ꝛ non comedit:niſi quando venatur:ꝛ nõ venatur niſi ſemel in die:ꝛ in duabus diebus. Et non eſt ſicut aial qđ inuenit nutrimentũ ſuũ paratũ:ꝛ comedit tota die. Et mãmille leene ſunt in medio ventris:ꝛ non in inguinibus:quoniaꝫ habet digitos fiſſos. Sꝫ elephas:quoniã habet amplitudinẽ pectoris:ꝛ digitos fiſſos:ꝛ parũ generat:ꝛ eſt ſuum lac multuꝫ ſpiſſum:ꝛ tunc neceſſariũ fuit ꝙ mãmille eſſent in pectore:qua poſſit decoqui per calorem cordis. Et in maſculis non inueniunt̃ mãmille niſi in homine:ꝛ camello ſimiliter qui aſſimilat̃ patri nõ matri:ꝛ numerauit Ar. in hoc caplo:ꝛ dixit ꝙ omne animal habens ſanguinem habet ſperma. Et mulieres habent ſperma:ꝛ menſtruuꝫ:ꝛ exeunt ambo a matrice:ꝛ vtrũq; illoruꝫ eſt ſuperfluitas ſanguinis:ꝛ de hoc poſt dicemus. Dixit.quoniã femine quadrupedum emittunt vrinã poſt quando ibi eſt locus matricis:ꝛ erat ille locus magis conueniens ad luxuriãdũ. Et maſculi quorũdam animaliuꝫ poſt vrinant ſicut elephas camellus:vel leo:ꝛ aial qđ vocatur alterab:ꝛ nullũ animal habens ſoleã in pedibus mingit poſt:ꝛ omne animal completũ preter homines habet caudã ſiue ouet ſiue pariat:ꝛ aliquando erit illa cauda parua:ꝛ iuuamentũ quidẽ caude eſt:vt ſit arma:ꝛ defenſorium:ꝛ de oĩbus cooperit anuꝫ. Et homo inter oĩa aialia ꝓprie habet anchas:qm eleuant:ꝛ coxas:ꝛ crura:ꝛ que incuruant̃ multũ in comparatione ſui corporis. Sed quadrupedalia nõ habent anchas:qm ſue extremitates ſunt leues:ꝛ cõiunguntur cũ neruis:ꝛ non eſt eis opus cũ erigent̃ ſuper pedes:vt ſtent diu erecti ſuper illos:ꝛ materia anche tranſiuit in caudã:ſed aues:qm ſunt in ſua erectione inter vere erectum:ꝛ illum quieſt.q.inflexus ſuper genua:ꝛ ſunt ſue coxe multum carnoſe:ꝛ nõ in crure aſſimilant̃ homini ſecundũ quid:ꝛ ꝙ alijs aialibus ſecundũ quid:ꝛ ideo habuerũt anchas. Sꝫ paruas:ſed ſolea ſicut in equis generatur ex terreſtritate in ipſo:ꝛ non habebit cornu niſi fuerit animal multe terreſtritatis:ꝛ magni corporis:ꝛ nõ habebit ſoleaꝫ in pedibus propter arma:ſꝫ propter ſuſtẽtationem magni corporis:ꝛ tunc fuit factũ vnum cornu ſicut in carchadam:quoniam vngula illa ſolearis eſt.q. eſſent multe vngule adunate:ꝛ qđ habet ſoleã angulareꝫ nõ habet cabab:qm indiget multimoda declinatione pedis. Et pauca declinatio erit ꝓpter paucos angulos:ꝛ tũc feſtinabit in ponendo pedes ſubito in terrã:qm declinabunt ad partes qm bene ligatũ eſt fortioris gibbationis ꝙ̃ non bene ligatũ:ſꝫ etiã habens iuncturã laxã habeat facilẽ declinationẽ:ꝛ ꝓpter hoc in habentibus cabab nõ creabatur cabab in manibus:qm indigebat:vt eẽnt fortiores in operationibus:qm ſunt mouentes. Sed cabab in aialibus habentibus vngulã fixam eſt ꝓpter hoc:vt iuuent ad fiſſurã. Sed aial habens pedẽ fiſſũ:ſꝫ in digitos: ſed modificauerunt partes modificatione quadã:ꝛ ſuos

expanſionē intelligo partes cabab. Sed habēs vngulas fixas in duo habet illas partes magnas: ⁊ non cōponitur ſuper crus niſi cū vno coniungente: ⁊ duas cōiuncturas: ⁊ in hoc erit gradatio a crure ad vngulas pedis: ſed ꝙ hꝫ multos digitos ſi haberet cabab idigeret vt cabab ꝓportionaret̃ cuilibet digito: ⁊ nō diuideret in digitos diuiſione cōſimili: qm̄ modus extremoꝝ eſt diuerſus cū modo medioꝝ. Sed qm̄ loco multaꝝ partiū fuerunt ptes due ſine cōiunctiones cū cabab aſſimilant̃: ⁊ iā multiplicabātur digiti pedū in hominib⁹: vt per illos melioraret̃ fixio pedū ſuper terrā: ⁊ creabant̃ curti ne exponant̃ occaſionibus cū tenditur figi ſuper illos. Et oē aïal agreſte hñs ſanguinē: hꝫ linguā nō ligatā: ſed tencha hꝫ linguam que aſſimilat̃ lingue piſciū: qm̄ ligat̃ qđ eſt aïal in parte aquoſum. Et lingue agreſtiuꝫ aſſimilant̃ inter ſe: qm̄ ſunt carnoſe: ⁊ ſunt agreſtia. Et iā numerauimus cauſas incurtationis linguaꝝ in piſcibus: ⁊ ſuoꝝ ligamentoꝝ: ⁊ quedaꝫ aïalia marina hñt linguā fixā ſicut cochi. Dixit ꝙ mot⁹ vtriuſqꝫ mandibule: ſm̄ rectitudinē eſt ſimilis inciſioni: ⁊ motus eoꝝ ad partes eſt ſimilis maſticationi. Et omne aïal nō indigens maſticatione ſicut aues nō hꝫ in inferiori mādibula dentes niſi vnū motū. Et omne aïal mouet mandibulā inferiorē: qm̄ ſuperior fatigaret̃: eo ꝙ membra multa continuant̃ in illa: ſed inferior nō hꝫ operationē niſi in iuuamento comeſtionis: ⁊ ꝓpter hoc appropriauerunt maſticationē ei. Sed tenchea: qm̄ opus fuit ei: vt in ipſa euulſione haberet ſuſtentamentū: ⁊ habebat curtos pedes: nō tales quales leo: ⁊ alij lupi qui mordere potuerunt: ſed ad ſuſtentare per pedes anteriores: ⁊ motus ſui colli. Et tencha fuit aïal indigēs cibatione carnis fortis: qm̄ acquirit per morſuꝫ. Poſitū ergo fuit ei membꝝ fortius: ⁊ fortius eſt illud qđ eſt ſuperpoſitū cū acciderit ei ſuppoſitio a volūtate ⁊ nā. Et nāliter membra omniū aïaliū mouent̃ verſus imum. Et illud eſt: qm̄ opus eſt: vt ille motus ſit velocior: ⁊ fortior cū erit ſimul a volūtate: ⁊ natura: ⁊ cognitū eſt: qm̄ percuſſio a poſteriori magis ledit: ⁊ tunc bene ordinabit̃ in tencha motus mādibule ſuperioris: ⁊ ſicut tencha mouet mandibulam ſuperiorē: ita coluber hꝫ ꝓpriuꝫ erigere caput ſolū ad poſterius: ⁊ hoc eſt: vt habeat poſſibile aſpicere oēm ſui partē diu: qm̄ nō videt ab anteriori aliquid de ſuis membris: qm̄ ſui oculi ſunt poſiti. q. extra ſua membra. Et aïaliū agreſtium que oua pariunt eſt quoddā qđ dicit̃ leo terre: ⁊ credo ꝙ aſſimiletur Malachie: ⁊ alche que ſunt quedā ſpēs lacertorū: ⁊ eſt multi motus: ⁊ eleuāt ſuā caudā: ⁊ eſt multū macer: qꝛ habet modicū ſanguinis: ⁊ ideo eſt multū timoroſus: ita ꝙ timet qđlibet: ⁊ ꝓpter hoc timor ille vetat ipm̄ a comeſtione ſua: ⁊ mutat ſuū colorē cuꝫ timet: qm̄ timor imprimit fortiter ſignū in ſua complexione. Sꝫ oſſa mādibule: ⁊ tymporꝫ ſuus neruus eſt ſecundū ſerram in mandibula: ⁊ tunc dico ꝙ mādibula ſuperior terminat̃ ſupius ad ſerrā cōmunē ſibi ⁊ frōti: ⁊ vadit ſub ſupercilijs ad tympora de vno ad alterꝫ: ⁊ contrarius terminus inferior eſt vbi naſcūtur dentes: ⁊ a duabus partibus eſt ſecunda ſerra ex parte auriculaꝝ cōmunicans inter ipſuꝫ ⁊ os: qđ eſt ſimile. q. ale: ⁊ illud eſt poſt molares: deinde alius terminus: ⁊ eſt ille cuius terminus declinat modicum ad partē domeſticā: ⁊ tunc erit ſerra diuidēs inter iſtū ⁊ ſerram quā nominabamus: ⁊ que diuidit ſuperius palatum ſecundū longitudinē: ⁊ tunc iſti ſunt eius termini. Sꝫ ſerre intrātes terminos de illis eſt vna ſerra que diuidit ſuperius palatū ſecundū longitudinē: ⁊ ſerra que vadit inter duo ſupercilia in directo duaꝝ māmillaꝝ: ⁊ ſerra que incipit ꝓpe initiū ſecundū huius ſerre: ⁊ declinabit ab illa deſcendendo in rectitudinem eius que eſt a dextra inter quadruplos ⁊ caninos: ⁊ alia ſerra coronalis in parte ſiniſtra: tūc inter iſtas tres ſerras. ſ. mediā: ⁊ duas extremas: ⁊ inter directū originis dentiū nominatoꝝ: creabunt̃ vł terminabunt̃ duo oſſa triangularia. Sed baſes duorum trianguloꝝ non ſunt vbi naſcunt̃ dentes: ſed cadit ante hoc vna ſerra diuidens ꝓpe baſes: qm̄ tres ſerre pertrāſeunt hanc diuiſorē in locis nominatis: ⁊ ſub duob⁹ triāgulis erunt duo oſſa que circuerunt baſes trianguloꝝ: ⁊ erigit duos angulos rectos duaꝝ ſerraꝝ extremaꝝ: ⁊ diuidit inter duo oſſa id quod deſcendit de ſerra mediana: ⁊ vtriqꝫ oſſi erunt duo additamēta ꝓpe ſerrā que eſt diuiſor: ⁊ vnus acutus ꝓpe duos caninos: ⁊ angulū expanſuꝫ in directo narium: ⁊ de ſerris mādibule ſuperioris eſt ſerra que deſcendit cū ſerra cōmunicāte in ſurſum: ⁊ vadit ad partes oculi. Et quando applicat̃ ad mandibulā diuiditur in tres ramulos: ⁊ vnus illoꝝ vadit ſuper ſerrā cōmunicantē cū fronte: ⁊ ſuper concauitatē oculi quouſqꝫ continuetur cū ſupercilio: ⁊ alia ſerra ſub iſta: ⁊ continuatur eodē modo: ⁊ non intrat in cōcauitatē. Et ſerra tertia que eodē modo continuatur poſtqꝫ intrauit in cōcauitatē: ⁊ quartū eſt de illis inferius i cōparatiōe ſerre que eſt ſub ſupercilio: ⁊ remotius eſt a loco qui tāgitur a ſuperiori. Sed os in quo diſtinguitur ſerra prima eſt maius: deinde illud in quo diſtinguit̃ ſerra ſecunda.

¶ Capitulū. VIII. De anothomia maxillaꝝ: ⁊ labiorum.

ET gena habet duos motus: ⁊ vn⁹ illoꝝ ſequit̃ motū mandibule inferioris. Et ſecundus motus cōis eſt labio: ⁊ motus eius ſequitur motū alterius mēbri: ergo muſculus illius mot⁹ eſt alterius mēbri: ⁊ tūc qm̄ motus eſt cōmunis illi: ⁊ alij mēbro eſt per muſculū cōem illi: ⁊ alij mēbro: ⁊ iſte muſculus eſt vnus in vtraqꝫ gena latus: ⁊ ampliū eſt ſuū nomen. Et vterqꝫ illoꝝ eſt cōpoſitus ex quatuor partibus: qꝛ fila veniunt ei a quatuor partibus. Et quedā illoꝝ naſcūtur a iunctura ſpatulaꝝ cū ligamento pectoris: ⁊ continuant̃ ſue extremitates cū extremitatibus labioꝝ: ⁊ trahunt os inferius obliquū: ⁊ ſecunda naſcunt̃ a caſſe pectoris: ⁊ ligamētis pectoris ex vtraqꝫ parte. Et vadunt illa fila in obliquū: qꝛ naſcentia a dextra ſecant naſcētia a ſiniſtra ex tranſuerſo: ⁊ naſcentia a dextra coniungunt̃ cū extremitate labioꝝ ſiniſtra: ⁊ econtra naſcentia a ſiniſtra: ⁊ quāto iſta fila fuerint contexta ⁊ contrahentur ſimul extendunt labia ad exterius. Et tertius naſcit̃ a parte ſpatule: ⁊ applicatur ad locū ſuperiorē locoꝝ iſtoꝝ muſculoꝝ: ⁊ mouent labia ad duas partes: vno modo. Et q̈rtus naſcit̃ a ſcenetim colli: ⁊ trāſit per auriculas: ⁊ tranſit ad genas: ⁊ mouet genas vno motu: ⁊ labia ſequunt̃ genas in illo motu: ⁊ cū iſto motu ſunt quidā qui fere poſſunt ducere angularia labioꝝ vſqꝫ ad auriculas: ⁊ tunc mouet auriculas iſto motu: ⁊ labia que habent quoſdā muſculos cōmunes ſibi ⁊ maxille ſiniſtre: ⁊ habent muſculos ꝓprios ſibi: ⁊ ſunt quatuor: ⁊ vnū per illoꝝ venit a ſuperiori idirecto duaꝝ gibboſitatū faciei: ⁊ applicātur ꝓpe terminos labioꝝ: ⁊ duo inferius: ⁊ in iſtis quatuor eſt ſufficiētia motus labioꝝ ſolum: qm̄ quilibet illoꝝ cū mouetur ſolū mouet labia ad ſuam partē: ⁊ quando mouent̃ duo ad duas partes expādūt labia ad ſuas partes: ⁊ tūc ſi completur motus ad quatuor partes: ⁊ labija non ſunt alij motus ab iſtis. 4. extremitates cōmuniū muſculoꝝ imiſcebant ſe cū ſubſtātia labiorū mixtione quā nō pōt diſcernere ſenſus in ſubſtantiaꝫ labioꝝ: qꝛ labiū eſt membꝝ carnoſum ſine oſſe. Sed extremitas naſi cū ea continuantur duo muſculi parui fortes: ⁊ ſunt parui ne faciant anguſtiam aliquam muſculis

quibus magis indiget:qm̄ nobiliores habent motus ge/
narū:ꝛ labiorū:ꝛ magis neceſſariū:vt plus ſemper in mo/
tu:ſed ſunt fortes:vt recuperent ſuā paruitatē:ꝛ veniunt
illi muſculi a parte gibboſitatis genarū:ꝛ īmiſcent ſe pri/
mo cū filis genarū:ꝛ veniūt ab illa parte:q2 motus narīū
eſt ad iſtā partē:ꝛ mandibula inferior mouebatur:ꝛ non
ſuperior ꝑpter iuuamenta:ꝛ eſt vnū qḋ motus leuioris
eſt melior:ꝛ aliud eſt:qḋ eſt magis propinquū membris
nobilibus debet eſſe quietū:ꝑpter id quod timet̄ ex mo/
tu:ꝛ ꝑpterea ſi moueretur ſuperior mandibula non eēt
iunctura illius ꝛ capitis tā bene firmata:ꝛ non fuit opus
mandibule inferiori plus tribus motibus. Et hꝫ motus
eſt in apertione oris:ꝛ alius ad claudēdū ipſuꝫ:ꝛ tertius
maſticationis:ꝛ aperiens os facit mandibulā inferiorem
deſcendere:ꝛ claudens eleuat ſurſuꝫ:ꝛ motus maſticatio/
nis facit declinationē ad duas partes:ꝛ manifeſtū debet
eſſe:qm̄ motus mādibule inferioris debet eē per muſcu/
los deſcendētes ad ipſaꝫ:ꝛ tunc conſtringetur:ꝛ eleuabit
mandibulā inferiorē:ꝛ facientes illaꝫ deſcendere ſunt in
contrario modo:ꝛ maſticationis in obliquo.ꝛ fecit natu/
ra duos muſculos in homine claudentes os:ꝛ deſcendē/
tes ad inferiorē mandibulā:ꝛ fecit illos paruos:quoniaꝫ
membrū paruū ꝛ leue. Sed alia animalia habent man/
dibulā inferiorē fortiorē ꝑpter hoc ꝙ indigent iſta man/
dibula ad euellendū ꝛ mordendū:ꝛ ſcindendū:ꝛ iſti duo
muſculi ſunt molles:qm̄ ſunt propinqui medulle valde
humide:ita ꝙ inter illos:ꝛ medullā non eſt niſi vnū os:ꝛ
tunc ꝑpter hoc:qm̄ timebatur qḋ ſi eſſent cōmunicātes
cū medulla:ꝛ accideret aliq̄ occaſio muſculis:ꝙ illa ve/
niret ad medullā:ꝛ ꝑpter hoc ſuffodiebat natura originē
illorū ſub eē capitis:qḋ os eſt compoſitū ex duobus oſſib⁹
parili ex ſeparationibus foraminū meatuū:qui tranſeūt
vſqꝫ ad exterius proſpere:ꝛ procedunt ordinatim dure/
ſcendo quouſqꝫ perueniāt a dextra:vt ſua ſubſtātia pau/
latim indureſcat:ꝛ recedat paulatim a ſuo ꝓncipio:ꝛ qui/
libet iſtorū muſculorū habet naſcētes chordas magnas:ꝛ
comprehendunt magnitudinē mandibule ſuperioris:ꝛ cō/
ſtringuntur:ꝛ eleuant mandibulā ſuperius:ꝛ iſti duo mu/
ſculi iuuantur ꝑ iſtos duos muſculos. Et veniūt iſti duo
muſculi interius in ore:ꝛ deſcendunt in mandibulā infe/
riorē.q.in foueā:qm̄ erectio ponderoſi indiget virtute in/
tēſa. Et chorda tertia iſtorū duorū muſculorum naſcitur a
medio iſtorū duorū muſculorū non ab extremitate:vt ſit
fortior:ſed muſculi aperiētes os cū quibus deſcendit mā/
dibula inferior naſcitur ab additamētis ſimilibus acub⁹
que ſunt poſt aures:ꝛ deſcēdunt:ꝛ faciunt ex ſe muſculū:
ꝛ facit ex ſe chordā:vt ſit fortior:ꝛ a chorda ſpargunt̄ iterū
fila:ꝛ illa fila faciunt iterū muſculū ex impletione carnis:
ꝛ illud eſt:qm̄ ſi eſſet vnus exponeretur magis occaſioni/
bus:ꝛ obuiat incuruationi mandibule inferioris:ꝛ cū tra/
bitur ille muſculus:trahit retro:ꝛ habent deſcēdere pro/
cul dubio:ꝛ qm̄ ponderoſitas iuuat ad deſcenſuꝫ:tunc nō
indigebat iſta mandibula niſi duobus muſculis. Sꝫ mu/
ſculi maſticationis ſunt ex vtraqꝫ parte ſimiles triangu/
lo:ꝛ cū eius caput fuerit poſitū in angulo:qui eſt ex ſuis
angulis in facie:procēduntur ex illo duo rami:ꝛ vnus de/
ſcendit ad mandibulā inferiorē:ꝛ alter aſcēdit ad partes
paris:ꝛ inter ea continuatur vna baſis recta:ꝛ miſcetur
quiſqꝫ angulus ei qḋ ante ipſe exiſtit:preterea:vt iſte mu/
ſculus habeat partes diuerſas in cōtrahēdo:qm̄ nō opor/
tet vt habeat motū equalē:ſꝫ indiget multiplici diuiſione
ad hoc:vt perfecte compleatur molitio:ꝛ maſticatio. Et
aues diuerſantur in ſuis membris propter diuerſitatē in
ſuis iuuamentis ſicut diuerſantur in collo:quoniā q̄daꝫ
habent colla longa:ꝛ quedā habent colla curta:quoniaꝫ
que habent recipere nutrimentū a ceno:aut ab aqua ha/
bent collū longū. Sed que non indigent huiuſmodi:ſed
viuunt rapina colla curta habent. Et que habent pedes
longos non poſſunt natare neqꝫ ſe ſubmergere:ꝛ iñū nu/
trimentū eſt in luto:ꝛ lacubus:ꝛ habent pedē longum:vt
poſſint ſtare ſuper pede:ꝛ accipere roſtro vel pica qḋ eſt
ei neceſſariū:ſed qḋ pōt natare:ꝛ habet picas nō fuerunt
illi pedes longi:ꝛ hoc vt ſint fortiores ad natandum:qm̄
non timet de ſubmerſione. Et animalia que habent colli/
gere vermes:ꝛ piſces paruos a ceno fecerunt ei picā acu/
tam multū:vt poſſint per illā perforare:ꝛ capere:ꝛ qḋ ha/
bet operationē ad recipiendū ſuū nutrimentū a fundo lu/
ti:facta eſt ei pica longa acuta ne oporteat ipſam ponere
in lutū:ꝛ oculos:ꝛ caput:ꝛ alius:licꝫ habeat duos pedes:
angulus tamē ſuorū genuum ponit ad poſterius:ꝛ incur/
uatur ſecundū illum angulum ad anterius:ꝛ dico ego:ꝙ
hoc eſt:q2 homo erectus eſt in ſuo ſtatu:ꝛ poſſibile eſt:vt
diuertatur ad omnē partē:ꝛ habet homo nares.ꝛ tybias
magnas.ꝛ inclinatur ad poſterius propter iuuamēta que
diximus:ꝛ tunc ſi angulus genuum hominis eſſet ad po/
ſterius eſſet illi graue ſurgere poſtq̄ ſedit:ſed aues:qm̄
ſunt leues poſt:ꝛ pōderoſiores ante:facta eſt eis declina/
tio ad partē magis ponderoſam. Et dicamus ꝙ omnes
aues venatrices cito volant vt ꝓcedant.ꝛ alie vt fugiant
preter aues que ſunt magne corpulētie:ꝛ q2 eſt in eis ter/
reſtritas multa:non potuit ingeniari natura eas facere le/
ues. Et omnis auis habēs vngues curuos non habet po/
ſterius cornu:quoniam habet curuos vngues preliat̄ an/
terius. Si autē preliaretur per id quod eſt poſterius im/
pediretur prelium anterius:ꝛ cognituꝫ eſt ꝙ melius ex/
erceτur anterius q̄ꝫ poſterius:ꝛ non pōt bellari cum cor/
nu niſi cū eleuerit ſe a terra. Et ꝑpter hoc factū eſt cornu
in tybys poſterius in auibus terreſtribus:qm̄ ſi haberēt
vngues anterius non eſſent idonee ad ambulandū:ꝛ oē
animal habens collum longū:ꝛ forte expandit ipſum cū
volat ſed habens collum longū ꝛ debile contrahit collū
in volatu ſicut auis que dicitur meſtibelgenu. Sꝫ de an/
chis auiū iā locuti ſumus. ¶ Et dixit Ar.ꝙ vna pars pi/
ſcium natat cū alis:ꝛ vna non natat cū eis:ſed tamen ha/
bet alas:imo natat faciēdo plicas de corpore:vt coluber:
ꝛ credo qḋ marine ſit huiuſmodi. Et ordo alarum in pi/
ſcibus eſt diuerſus:ꝛ ſit ſuus numer⁹:ꝛ qui piſcis habuit
papas multas magis viuit in ſicco:q2 concluſio ſuorū po/
rorum retardatur:ꝛ delphin:quoniā eſt magni corporis
ꝛ reſpirat iuuat ipſum natura per cannā vnā magnaꝫ. Et
ſi veſpertilio haberet caudam nō bene poſſet volare. Et
ſtrutio aſſimilatur auibus in quibuſdam:ꝛ alijs animali/
bus in quibuſdam:ꝛ q2 non habet.4.pedes habet alas:
ꝛ q2 nō eſt auis vere non habet plumas:ſed ſimile pilis:
ꝛ q2 aſſimilabatur animalibus quadrupedalibus hꝫ ſo/
leam ſicut camellus:ꝛ q2 auibus habet illā curuam.

¶ Incipit liber.XV. De generatiōe aialiūꝫ:ꝛ de anotho/
mia virge:ꝛ matricis. Capitm̄.I.

ANimal generans in alio aliud eſt
maſculinū:ꝛ animal gene/
rans in ſe per aliud ad complementū vel
partes complementi eſt femininum:ꝛ ſi
aliquod animal eſſet qḋ generaret ſe ꝑ ſe
non haberet maſculinum vel femininū:
ꝛ iam in hoc diximus de vegetabilibus
minimis:qḋ poteſt ſciri in hoc capitulo. Et oīa animalia
ſanguinea que ambulant:aut volant:aut ſaltant erūt di/
uerſa per maſculinū ꝛ femininū:ꝛ erit inter illa luxuria/
tio:ſed ſi non pariunt ſibi ſimile eſſet de numero generā/
tiū ſibi ſimile:ſed anuloſa iā generant ſe per putrefactio/

nem: ⁊ iā erit maſculinū: ⁊ femininum: ⁊ erit inter illa luxuriatio: ſed non pariunt ſibi ſimile guſanes: ⁊ ſi parerēt ſibi ſimile: eſſent de numero generantiū ſibi ſimile: ⁊ qñ generant rē non ſui generis: iſta generatio non vadit ad non terminū: vt fiat mutatio: ⁊ non ſaluatio in genere: qꝛ non ponit terminum in vnoquoqꝫ: ⁊ tunc erunt quedam animalia que generant generatione completa: ⁊ quedaꝫ in completa: ⁊ iſtud eſt in ouantibus: ⁊ generantibus guſanes. Et ouantiū quedam generant oua completa ſicut aues: ⁊ quedā non completa ſicut piſces: quoniā piſcium oua creſcunt poſtqꝫ exeunt. Et eodē modo credo ꝙ anuloſum animal: qḋ generatur per putrefactionem in terra non generat guſanes generationes: ſed oua que poſt mutantur in guſanes: ⁊ non eſt remotū: quin etiam ille guſanes reuertanť ad naturā illius a quo generate ſunt: ⁊ generant ipſuꝫ: ⁊ volo dicere ꝙ nō ſtat ſua generatio in guſanes ſecundū modū quo poteſt facere rē ſue ſpeciei: ⁊ illud indiget ſpeculatione in mariniſs: quoniā in vna ciuitate ſaracenoꝝ: que dicitur ſcealikam poſt pluuiā magnā que fuit ibi: videbanť bombices cooperientes terrā per milliaria multa: ⁊ quilibet illoꝝ texuit ſuper ſe ſericum: ⁊ exiuerunt poſt volantes alate: ⁊ fecerunt ſemē: ſed iſtud ſericum non erat continuatū nec poterat reduci ad continuitatē per aliquod genus calamiſtri: ⁊ tunc non curauerunt hoies de illo ſemine. Et credo ꝙ ſi illi hoies dediſſent pullis illoꝛuꝫ ouorum folia bona mori veniſſent ad completā ſpeciem: ⁊ generaſſent bonū ſericū. Sed determinare: ⁊ ꝙ ſtatutū eſt ꝙ animalia que generanť per ſe faciant ex ſe guſanes non placet mihi: quoniā nemo pōt videre quando generant: ſꝫ guſanes ſūt ꝑ apiculas volātes in circuitu candele: ⁊ per bombices: ⁊ per locuſtas: ⁊ poſt conuertunť in ſuā ſpeciē. ſ. per oua predictoꝝ ad ſpeciem ipſuꝫ dico generantis: ⁊ tunc non eſt mirū ſi animalia anuloſa ſimiliter generant: ⁊ fortaſſe predictā dicētes opinionē non intellexerunt opinionē niſi mediā: ſcilicet ꝙ cū bombex ꝑmo faciat oua: ⁊ poſt guſanes: ⁊ poſt bōbicem: non cogitauerunt niſi ꝙ tantū facerent guſanes: ⁊ ſic de alijs anuloſis: ⁊ iaꝫ habui amicū qui fecit ſcorpiones: ⁊ illi ſcorpiones poſt generauerunt alios ſcorpiões. Et non debet hoc eſſe aliquo modo ꝙ res que generanť per virtutē generatiuā: quin ēt poſſint alio modo generari: quoniam bene poteſt eſſe ꝙ generatio ſit ad generādum ſpeciem: ſed factio eſt circa indiuiduum: qḋ poſt incipit generare: ⁊ ſicut homines poſſunt ſe reſcindere a generatione: aut ex volūtate: aut ex peſte aeris: ⁊ mori oēs: ⁊ tunc ſi fieret homo: ille etiā generaret: ⁊ reuerteretť ſpecies: ⁊ factio: ⁊ generatio erunt iuuantes adinuiceꝫ in ſaluando ſpeciem: ⁊ iam inuenimus in vno riuo qui dicitur factam caſtorem: ⁊ ſcitum eſt ꝙ ille riuus eſt pauci temporis: ⁊ credimus ꝙ illud animal fecit ſe ibi: quoniā non poſſumus dicere ꝙ illḋ animal ꝑuenit a mari in illū riuū propter nimiam diſtantiaꝫ illius riui a mari: ⁊ multotiēs cōcauant terrā: ⁊ deſcendit aqua: ⁊ decurrit illa aqua ad aliquam foſſam in qua nunqꝫ fuit piſcis: ⁊ poſt generantur in ea piſces: ⁊ dixit ꝙ maſ. differt a femina in ſitu teſticulorum: ⁊ matricis: ⁊ quando abſcinditur virga: mutat complexionē corporis: ⁊ non eſt remotum cum ſit complexio maſculine manans in alia membra preter cor ab vno membro poſtqꝫ completus fuerit ſuus effectus erit complementum effectus poſtqꝫ intenderit in meliorem coitum: ⁊ tunc cū amputabitur illud membruꝫ immutabitur complexio: ⁊ hoc quideꝫ non eſt remotū poſtqꝫ illud mēbꝝ amputatū abſtulit a corꝑe cōplexionē maſculinā: ⁊ tūc non naſcentur pili in conſimili ſitu cum maribus: ⁊ non aſſimilabitur vox iſtius vocibus mariū: ſed ſi fuerit abſciſio iſtius poſt hoc: ⁊ poſtqꝫ pili fuerint quieti in ſuo ſitu nō auferentur pili vel vox maſculina. Et aliqui maſculorum non habent teſticulū: ⁊ propter hoc cito deſcendit ſuum ſperma ſicut in quibuſdā piſcibus non habentibus teſticulos: ſed illis erunt due vie recte. Dixit. ⁊ teſticuli in quibuſdam habentibus teſticulos non ſunt pars viarum ſpermatis: ſed diuiſi a vijs: ſed veretrū ſuum initium eſt a ligamentis naſcentibus ab oſſe pectinis: ⁊ ſine carnis: ⁊ eſt creationis rare: ⁊ hoc: vt extēdatur per ſpiritum ſubintrantem cum opus fuerit: ⁊ cadit cū opus fuerit: ⁊ tunc cum fuerit aliquando erectum non conducet: ⁊ in ſua erectione ſunt duo iuuamenta: ⁊ vnum illorū eſt melioratio introitus ad vuluam: ⁊ ꝙ in vulua ſit potentia melius recipiendi ipſum. Et ſecunduꝫ: vt ſit via recta quatenus emiſſio ſpermatis ſit equalis: ⁊ due extremitates ſui capitis habent declinationeꝫ ad imū: qm̄ certa eſt illa chorda: ⁊ creabatur illa chorda ꝑpter pulchritudinē: ⁊ creabatur etiam: vt ſit ſuſtentamentū virge ne cōtinue erigatur: ⁊ melius eſt ſuſtentamentū nodi virge: ⁊ melior eſt inciſio in medio: ⁊ virga quando eſt longa non multū generat propter longitudinē vie: ⁊ eſt res que cito alteratur: quādo diuidiť a loco ſue generationis ſed matrix eſt poſita poſterius veſica anterius inteſtinis: vt ſit cuſtoditura inter illa: ⁊ cuſtodiatur ab illis propter creaturā. Et muſculi mouentes virgaꝫ ſunt duo paria: ⁊ vnius paris muſculi ſunt ex duabus partibus virge: ⁊ cum extenduntur amplificatur via: ⁊ rectificať: vt velociter exeat ſperma: ⁊ aliud naſcitur ex oſſe pectinis: ⁊ continuať cū radice veretri ex tranſuerſo: ⁊ tunc cum fuerit ſua extenſio equalis erit tenſio virge recta: ⁊ tunc ſemꝑ tenſio virge ſequitur motus muſculoꝝ. Dixit. ⁊ creati fuerunt teſticuli pendētes: vt melioraretť ordo vaſorum ſpermatis: quoniā illa vaſa creata fuerunt tortuoſe: vt materia ſpermatis retardaretur ꝑpter digeſtionem: ⁊ compleať in eis eius generatio: ⁊ etiam iuuant ad equalitatē eiectionis ne nimium feſtinet ſicut in brutis: ⁊ hoc: qꝛ inducit eis quandaꝫ grauitatem: qꝛ retardanť ab eiectione: ⁊ illud non eſt abſolute iuuamentum: ſed completur iuuamentum: ⁊ eſt nominatuꝫ: ⁊ illud eſt: quoniā in eo completur generatio ſpermatis: ⁊ non eſt inconueniens eiuſdem rei eſſe plura iuuamenta. Et cum dixit magiſter primus ꝙ teſticuli exeunt a vijs ſpermatis voluit intelligere ꝙ nihil facerent ad generationem ſpermatis: ſed ꝙ ſua ſubſtantia eſt diuerſa a ſubſtantia viaꝝ que continuātur cum illis: quoniā nō eſt via: ſed ſuſtentamentū viaꝝ: ⁊ non eſt mendaciū qḋ dixit medicus: ⁊ dixit ꝙ quando ſpadonanť aīalia contrahunť nerui: ⁊ vene in ſurſum: ⁊ ſeparabunť a ventre: ⁊ non curret in eis ad virgam materia ſpermatis: ⁊ dixit ꝙ thaurus enuculatus eſt: ⁊ voluit coire: ⁊ videbať materia deſcēdere ad didimos: ⁊ exiuit a virga: ⁊ generauit. Et dixit ꝙ ſemen aliquando corrūpi vult: ſed cū aſcēdit: ⁊ adunatur in vno loco digeritur. Et omne carēs cruore caret virga: ⁊ teſticulis: ⁊ qꝛ piſces non habēt veretrū: ideo complenť ſua oua extra ſicut ſemina arboꝝ extra. Et dico ꝙ inſtrumentum qḋ habēt femine eſt matrix in principio creature: ⁊ ꝙ illi reſpondet eſt virga in maſculo: ⁊ coniunctum cū illa: ſed in vno illorum eſt completa materia: ⁊ erit extra: ⁊ in alio erit diminuta: ⁊ retenta interius quaſi virga in muliere. ⁊. q. oſſeum teſticuloꝝ maris eſſet matrix: ⁊. q. virga eſſet collum eius: ⁊ vulua: ⁊ duo teſticuli mulieris: ſicut teſticuli viroꝛuꝫ: ⁊ in viris ſunt maioris quantitatis: ⁊ longioris cum rotunditate: ⁊ in mulieribus interius: ⁊ ſicut mares habent vaſa ſpermatis inter teſticulos: ⁊ locum exitus in radicē ventris: ita mulieres habent inter teſticulos: ⁊ orificium matricis. q. vaſa

vidimalia. Sed in maribus incipit ſperma a teſticulis: ⁊ eleuat̃ ſurſuʒ: ⁊ figit ſe in quandã concauitatẽ a qua pendent teſticuli: ⁊ poſt deſcendit tortuoſe inferius: ⁊ cõplet̃ ſm̃ digeſtionẽ ſpermaticã: qḋ reuertitur quouſqꝫ exeat ꝑ viã que eſt in radice virge a duab⁹ partib⁹: ⁊ ille locus eſt ꝓpe collũ veſice: ⁊ illud eſt longũ in maribus: ⁊ curtũ in mulieribus: ſed in mulieribus tendit a duob⁹ ouis ſicut duo cornua in duo maria: ⁊ expanſe: ⁊ vadunt in aſpectũ vriciduni: ⁊ continuant̃ ſua capita cũ teſticulis: ⁊ cõſtringuntur in hora luxurie: ⁊ procedunt ad orificiũ matricis equaliter: qꝛ̃ contrahũt a duabus partibus: ⁊ tunc aperitur: ⁊ ampliat̃: ⁊ ſugit ſperma: ⁊ ſunt curtiora ſibi conſimilibus in maribus: ⁊ diuerſant̃: qꝛ̃ vaſa ſpermatis in mulieribus continuant̃ cũ teſticulo: ⁊ tranſit ad additamenta cornualia quiddã qḋ naſcitur ab vtroqꝫ teſticulo: ⁊ vomitat ſperma intra vas: ⁊ vocantur vomitãtia ſpermatis: ſed vaſa ſpermatis in mulieribus continuat̃ cũ teſticulis: qꝛ̃ vaſa ſpermatis in mulieribus accedunt ad molliciẽ: ⁊ lenitatem teſticuloꝝ in eis: ⁊ non fuit opus: vt eſſent dura: nec etiã mẽbrana illoꝝ: qꝛ̃ bene cooperiuntur: ⁊ nõ indigent ꝓtectione lõga: ſed in maribus nõ fuit bonũ continuare illa cũ teſticulis: qꝛ̃ illa inducerent leſionez eis in hora conſtrictionis: ſed poſuerunt inter illa mediũ qḋ dicitur anendor: ⁊ venit res vomitata ad digeſtionẽ illius ſecundũ medicos. Et ſecundũ magiſtrũ primũ in mulieribus euomitant aliud: qḋ eyciunt ꝓpe foramen vrine: ⁊ iaʒ certificatur hoc inſpectione mulierũ. Et opus eſt in hoc: qꝛ̃ orificiũ matricis feſtinat ad ſugendũ cũ ſenſerit ꝓpriũ ſperma: ⁊ tunc ſuget ſperma maris cuʒ ambo ceciderint in vnũ: ⁊ ſi eẽt matrix attractiua ſolius ſpermatis maris per ſe ſine alteri⁹ coitione: ⁊ attraheret naturaliter ſperma viri: accideret ꝙ ſemper matrix eq̃liter intenderet in attractione ſpermatis viri: ⁊ tunc ſcitũ eſt ꝙ in attractione ꝓprij ſpermatis reperit̃ ſperma maris extra qḋ excitet ſperma mulieris: ⁊ tunc operabit̃ in vna hora duplex opus. s. eiectionẽ ꝓprij ſpermatis: ⁊ requiſitionẽ alterius: Sed ꝑmũ eſt magis dignũ: vt credatur cũ teſtimonio mulieꝝ diſcretaꝝ: ⁊ eſt teſtimoniuʒ ſapientis ꝑmi: ꝙ via ſeminuʒ exitus illoꝝ eſt ſtricta valde: ⁊ ſunt cooperientes illã in circuitu carnes glanduloſe ⁊ collũ veſice: ⁊ ille carnes glanguloſe emittũt a ſe quaſdã humiditates calidas que venientes ad orificiũ matricis ſtimulãt ad luxuriã. Et ſperma in maribus eſt magis digeſtuʒ: ⁊ venit ad teſticulos per venas tortuoſas multas. q. ramiſutiũ ſiles que ducunt eis ſanguinẽ in quo fit digeſtio: ⁊ alterabit̃ quãtulacũqꝫ alteratione in eis quouſqꝫ aſſimilet̃ teſticulis: ⁊ humiditati teſticuloꝝ in eis: ⁊ ꝓprie ei qḋ ibi approꝑat̃ de ſpũ aereo: ⁊ creabat̃ matrix ex venis multis: ⁊ ramificat̃ ex venis ꝑnolatis: vt ſint ibi ad ſuſtẽtamentũ creature: ⁊ vt ſit ſuꝑfluitas menſtruoſa deſcẽdẽs ꝑ illos. Et ligabat̃ matrix cũ dorſo ligamentis fortibus: ⁊ facta eſt ex ſubſtãtia neruoſa: qꝛ̃ indiget multa extenſione in augmẽto creature: ⁊ per ꝓpagationẽ cũ inculcat̃ ſuper fetũ in ora partus: ⁊ nõ cõpletur ſua cõcauitas niſi cũ cõplemento corporis: ſicut ⁊ duaꝝ mãmillarũ in ſua quantitate: qꝛ ante hoc nõ indiget̃ matrice: aut mãmillis: ⁊ in hominib⁹ habet matrix duas tunicas: ⁊ in aialibus alijs ſm̃ numeꝝ mãmillaꝝ.

Caplm̃. II. De cõplexiõib⁹ moꝝ ĩ aialib⁹ faciẽtiũ oua:

Et animalium quedam ſunt que complent intra: ⁊ quedã ſunt que ponunt intra: ⁊ emittũt foras: ⁊ quedã complent ex toto foras: vt piſces. Et q̃ pariũt: quedã pariũt intra: ⁊ ouãt in inferiora ſui vẽtris ne cõprimat diafragma creaturã: ⁊ hoc cõparatiõe creature ne fiat graue totũ qḋ aſcendit ſuꝑius fit: ⁊ etiã ſi aſcẽderet ſuperius fieret grauis partus: ⁊ hoc ꝓpter ſternutationẽ: ⁊ quãcũqꝫ aliã rẽ que facit ad aſcenſionem. Et aialia mollis cutis faciẽtia oua ſua extra: ⁊ qḋ eſt dure cutis non hꝫ oua foris: ſed habebunt circũ teſtas poſitas in circuitu ꝯcauitates ad tegẽdũ oua: ⁊ aial ouãs ſuper ſuũ ſtercus eſt vnius modicum ſua vrina Et tortuca via ſui ſtercoris eſt vna: ⁊ habet aliã viã ad ſuã vrinã. Et aliqua pars aialiũ luxuriat ſecundũ manifeſta: ⁊ alia pars ſecũdũ contactus extremitatũ: ⁊ alia pars ſm̃ circũuolutionẽ. Et ſunt quedã aialia anuloſa que nõ luxuriant tñ: ſed generant ſemper ſe: ⁊ quedã ſunt que luxuriant: ⁊ mas eſt melior femina: ſicut in quibuſdã auib⁹ ꝓpter maius cõueniens. Et femina emittit maſculo caudã ſecũdũ: ꝙ ſugat membrũ a quo concipit: ⁊ poſt hec maior ratio doctrine prime eſt in ſpermate: ⁊ ſemine. Et in iſto loco putãt ꝙ mulieres nõ habẽt ſperma: ⁊ ꝙ ſignificat ſuꝑ deſtructionẽ ſue rationis eſt qḋ ipſe dicit in vna differentia: ꝙ creatura erit quando mas eycit ſperma ſine muliere: ⁊ non erit quando eyciẽt ambo: ⁊ illud ſignificat ꝙ ambo eyciunt ſm̃ aliquẽ modũ. Deinde dicit in alio loco ꝙ ſemẽ eſt materia: ⁊ ſanguis menſtruus eſt cib⁹: aut nõ eſt poſſibile ſecũdũ qḋ dicit ꝙ ſit iſtud: ⁊ dixit: ⁊ opus eſt: vt ſcias ſi ſperma exit a corpore vtꝝ exeat a carne partim: aut ab oſſibus partim: ⁊ hoc qḋ ducit ad hoc eſt delectatio que cõprehendit totũ: ⁊ aſſimilatio filij ad patrẽ vel in aliquo mẽbro: aut diminutionẽ: aut aliquo mẽbro ſignificato: ⁊ adhuc in parte vniuerſali aſſimilationis. Et tũc opus eſt: vt aſſimilationis ſit cõiter cũ aſſimilatio corporis: ergo ſi fuerit corpus totũ trãſmittẽs ſperma oẽ mẽbꝝ erit tranſmutans ſperma: ⁊ ſi nõ: tunc aſſimilatio erit ſm̃ vnũ mẽbrũ. Sed iſte rõnes nõ ſunt ſufficiẽtes: qꝛ̃ figura põt cadere bene in vngues: ⁊ capillos: ⁊ nihil exibit ſecundũ illos: ⁊ etiã: qꝛ̃ natus aſſimilat̃ auo qui eſt remotus: ⁊ nõ remanebit ſemẽ filij auo. Et iã dixerunt ꝙ vna mulier ex vno nigro peperit filiã albã: deinde illa filia peperit filiũ nigrũ ꝑ coitũ cũ illo qui fuit niger ſicut ſuus pater. Et ſemen nõ emittũt mẽbra inſtrũalia: qꝛ ſunt inſtrũalia: ⁊ cadũt in illa ſua aſſimilatiõe. Dixit. ⁊ adhuc ſi ſꝑma eẽt ſm̃ modũ quẽ narrauimus: eẽt ſꝑma aial paruũ: qꝛ̃ in illo eſſet de quolibet mẽbro pars. deinde quõ viueret iſtud aial ſi ſua mẽbra nõ eẽnt poſita ſcḋm ꝯueniẽs: qꝛ ſi mẽbra eẽnt poſita ſcḋm cõueniẽs: tũc ſꝑma hoĩs erit hõ paruus. Et dico cũ toto iſto ſi femina hr̃et ſꝑma cõicans in noĩe rõne ⁊ ſꝑmatis viri eẽntia: eẽnt tũc duo hoĩes: aut duo aialia cũ deſcendũt ſꝑma vir ⁊ mulieris ſil: ⁊ adhuc qḋ vetabit ꝙ mulier nõ parit ex ſe: cũ ipſa hꝫ mẽbra parata ex ſe in ſuo ſꝑmate: ⁊ in loco deputato ſꝑmati: ⁊ qḋ dicent in mẽbro gñatiõis: aut quõ ſunt: ⁊ nos ſcimus ꝙ qdã ꝑmo generãt feminas: ⁊ poſt gñant filios: ⁊ hec dicimus: qꝛ eſt cã alterationis cõplexionis quouſqꝫ vnũ duoꝝ ſꝑmatuʒ cũ vna cõplexione ad alterã cũ cõplexione diuerſa: q̃uſqꝫ gñet̃ ꝑ ipſuʒ mẽbꝝ: ⁊ nõ qḋ mẽbꝝ aliqḋ exit a maſculo: ⁊ in illo ps mẽbroꝝ maſculinoꝝ: ⁊ aliqḋ exiuit cũ illo ps mẽbroꝝ feminoꝝ: tũc g̃ accideret ꝙ eius ſile accideret in alijs mẽbris ꝑ cãm alterationis: nõ ꝑ cãm mutatiõis: Dixit. ⁊ adhuc multa aialiũ pariũt: ⁊ nõ ſuã ſpẽm: ſꝫ gulaſnes que formant̃ alia forma: vt muſce: ⁊ apicule: ⁊ tũc nõ eſt poſſe: vt iſtud aſcribat̃ mẽbris aſſimilib⁹ in ſua vtute: ⁊ iõ luxuriat aial vna luxuria qua in eo gñant̃ aialia plura vno: ⁊ fortaſſe erũt inter eas mas ⁊ femina: ⁊ nõ eſt poſſe: vt dicat̃ ꝙ ſꝑma in illo ſit diſſimile. Et adhuc ramus arboris quin õ eſt deciſus a femina totũ plantat̃ in terrã: ⁊ dat fructũ: ⁊ adhuc: ſꝫ ramus non fit ex fructu: ſꝫ ex alio

ramo tñ:ꝛ hoc ꝓpter ſui ſilitudinẽ ad ipm:ſ; non ſit fructus cui aſſimilaẗ. Et tunc ſi dixit ꝙ ramus habuit in ſe ptes fructus:ꝛ poſuerũt illũ ramũ in ſuã radicẽ imixtuꝫ cũ ptibus alioꝝ ramoꝝ:tunc nõ erit remotũ:quin in aiali erit ſilr:ꝛ non eſt opus:vt veniat ab omni parte: qm̃ in vna parte ſunt oẽs partes. Et vlr partus nõ eſt cauſa mã: ꝛ ꝙ ſit influxũ ab omni membꝛo:ſed ſui cã eſt virtus informatiua ſicut eſt ſcamnũ in carpentarijs:ſed qδ nominauerũt de delectatiõe luxurie:tũc res luxurie eſt multe luxuriationis poſtq̃ꝫ fluxerit ſperma in vaſa ſua:ꝛ eſt de nouo motus ꝯfricationis:ꝛ iuuat ad delectationẽ punctura:ꝛ titilatio ſpermatis ſup membꝝ ſicut ꝯfricatio in puſtulis:ꝛ poſt ꝯfricationẽ ſequiẗ ſeparatio ſpermatis:ꝛ iſte modus non reperiẗ in oibus mẽbꝛis equaliter:ſ; ſolũ in vaſis ſpermatis. Dixit. tũc dico ꝙ ſperma eſt res cuiꝰ partes ſunt ſibi ꝯſimiles ſui diuiſa a corpoꝛe non diſſoluta a corpoꝛe:q꞉ diſſolutio eẽt innãlis. Sperma aũt eſt res nãlis. Et iuuamentũ eſt in ſpermate:ſed nõ eſt iuuamentuꝫ in eo qδ diſſoluiẗ a corpoꝛe:ꝛ erit diſſolutio a corpoꝛe in illis que nõ hñt ſperma. Sed ſperma eſt quedã ſupfluitas cibi:ꝛ nõ eſt per corruptionẽ aut liquefactionẽ:ꝛ non eſt ſupfluitas digeſtionis prime:neq; ſcδe: qm̃ flegma:ꝛ colera ſunt illius modi:ꝛ ꝓpter hoc inueniẗ vomitꝰ iſtorũ poſt digeſtionẽ ſecundã:ꝛ iaꝫ erunt ſilia iſta ſuperflua multa:ſed ſperma eſt ſupfluitas digeſtionis vltime: ꝛ eiꝰ abundantia eſt cũ fuerit cibus multus:ꝛ tũc opus eſt:vt ſit ex illo eſſe membꝛũ:qm̃ eſt aptũ ad hoc:ꝛ nõ eſt res diuiſa ab omni membꝛo:ꝛ tunc nõ eſt ſupfluitas ſm viã liquefactionis:etenim ſi ita eſſet:aial ergo magni corpoꝛis cũ erit multe diſſolutionis erit multi ſpermatis. Sed nõ eſt multi ſpmatis:ꝛ ideo eſt paucoꝝ filioꝝ:qm̃ cibꝰ ſuus clarificaẗ a ſupfluitate ſcδe:diuiſus eſt in magnitudineꝫ ſui corpoꝛis:ꝛ ſunt hoies magni corpoꝛis: ꝛ arboꝛes ſilr. Et ꝓpñe aial multe pinguedinis:qm̃ ſua bona ſupfluitas tranſit in ſepũ:aut pinguedinẽ:ꝛ ad hoc qδ liqueſcit non indiget melius ꝙ compleatur ipſuꝫ ſperma: aut h; vaſa deputata ad recipiẽdũ ipſuꝫ:ꝛ lac ſilr in mulieribꝰ quoq; mõ aſſimilaẗ ſpermati. Et ſperma diminuitur in corpoꝛis liquefactiõe:ꝛ augmentaẗ liquefactio:ꝛ cã in hoc eſt: q꞉ ſperma eſt ſuper viã digeſtionis nõ via liquefactionis: ꝛ ideo diminuiẗ in infirmis ſperma:ꝛ nõ inueniẗ in pueris:qm̃ ſua digeſtio tertia eſt foꝛtioꝛ:ꝛ ſua neceſſitas ad cibũ eſt multa:ꝛ non erit in eis ſuperfluitas:ꝛ ois mẽbꝛoꝝ liquefactio facit infirmitatẽ. Et multa ſpermatis eiectio nõ inducit infirmitatẽ:ſed etiã iuuat:niſi foꝛtaſſe altereẗ per viã corruptionis. Eius exitus erit ſecundũ viã liquefactionis:ꝛ iſte rationes in hac ſpeculatione ſufficiũt.

Caplm. III. De ſpermate:ꝛ ſanguine menſtruo.

ET eſt res certa ꝙ ſperma eſt ſupfluitas digeſtionis vltime: ꝛ eſt ſuperfluitas bene digeſta: ꝛ eſt poſitũ in creatura ꝓpter iuuamentũ:ꝛ albeſcit ꝓpter foꝛtitudinẽ digeſtionis:ꝛ quãdo fit cũ nimio conamine exibit ſanguinolentũ:ꝛ ita ſanguis menſtruus eſt ſupfluitas vltime digeſtionis:ſed nõ peruenit vſq; ad digeſtionẽ ſpermatis:cũ nec etiã ſuperfluitas illa que dicitur ſperma in muliere nõ peruenit ad digeſtionẽ ſpermatis in mare: qm̃ mulier eſt vniuerſaliter mare debilioꝛ. Et ideo vene in eis ſunt ſtrictioꝛes:ꝛ caro magis humida:ꝛ ſua corpoꝛa magis parua:ꝛ ꝓpter hoc contingit in eis ſuperfluitas multa:ꝛ nõ digeſta:ꝛ lic; etiam tp̄s motus ſue ſuperfluitatis equale tp̄s in viris etiaꝫ aliqñ magis feſtinans:qm̃ ſua virtus eſt debilis ad cõſumendũ totũ cibũ in crementũ in illo tempoꝛe in quo nõ eſt debilis virtus in maribus:ſed multiplicatio ſuperfluitatis in eis adunata eſt cauſa egritudinis in eis cũ fuerit retẽta. Et diminutio mẽſtruoꝝ cauſaẗ aliqñ ab exitu ſanguinis ab alio mẽbꝛo:ꝛ ſi eẽt ſpma adunatũ in mulieribꝰ eẽt ſpma generãs tale quale ipſuꝫ ſperma qδ eẽt in illo virtus generãs:ꝛ digeſtio videꝛ non indigere menſtruo:qm̃ cauſa ſpermatis eſt contraria cauſe menſtrui:qm̃ menſtruũ generaẗ quãdo digeſtio abſcinditẗ a cõplemento: ꝛ ſperma generans generaẗ per cõplementũ digeſtionis:ꝛ ideo mares quorũ cõplexio aſſimilaẗ cõplexioni feminaꝝ:erũt pingues: ꝛ illoꝝ ſperma non erit generatiuũ:ꝛ tunc manifeſtũ eſt ꝙ a muliere nõ deſcendit ſperma ſecundũ ſimilitudinẽ ſpermatis viri generantis:ꝛ tunc tu cuſtodias:qm̃ nõ dico ꝙ nõ emittat ſperma aliquo modo: ſicut putat homo mali itellectus:ꝛ qñ fuerit ſic:non erit creatura generata per adunationẽ duoꝝ ſpermatũ in vnũ ſcδm ꝙ via illoꝝ fit ad vnũ:ꝛ ideo cõtingit ꝙ mulier põt impregnari ſine emiſſione ſpermatis:ꝛ foꝛtaſſe ambo deſcendunt ſimul: ꝛ mulieres dicũt hoc. Et foꝛtaſſe lic; mulier nõ percipiat emiſſionẽ a ſe in vno tempoꝛe coitus:ſ; tñ in alio tempoꝛe exiuit vel ante coitũ vł per expulſionẽ nature:ꝛ intrauit matriceꝫ:ꝛ cuſtodiebaẗ a matrice quouſq; potuit ponere ipſuꝫ iuuamentũ:ꝛ hoc cũ poſt aduenerit ſpma maris directe ad ipſuꝫ ſine aliqua attractione:ſed per velocẽ impulſionẽ:deinde attractio matricis cũ deſcenſu ſpmatis mulieꝝ. Et iaꝫ certificati ſumus in hoc per inſpectiones:ꝛ inquiſitiões:ꝛ tũc hoc iudiciũ in ſpermatibꝰ eſt iudiciũ in ouis venti:qñ gallus eicit ſuũ ſperma:ꝛ eſt inuẽtũ ouũ citrinũ ſine albumine:tũc fient illa oua generantia. Dixit. ꝛ ſperma mulieris nõ exit extra: tũc qδ exit ab illa cũ delectatione ꝛ appetitu in occurſu ſpermatis viri nõ erit ſperma:ſed quedã humiditas:ꝛ hoc eſt verꝫ:ꝛ illa humiditas venit a glandulis ſicut ꝑdiximus:ꝛ eſt multa in albis:ꝛ pauca in fuſcis:ꝛ no neſt opus ꝙ putes ꝙ delectatio in luxuria totaliter ſita ſpermate:ꝛ a ſuo deſcenſu: ſ; eſt ꝑ motũ ſpũs:ꝛ ſpũs exit in deſcenſu ſpmatis mulieris:ꝛ maris. Et ſperma mulieris eſt ſm viã ſpmatis illoꝝ pueroꝝ qui emittunt ſpma anteq̃ꝫ cõpleaẗ tp̄s ſpmatis in eis:neq; feſtinant feſtinatione recta:q꞉ illud nõ erit digeſtũ:ſ; illud ſpermatis qδ eſt in mulieribꝰ põt ꝓſtare materiã creature:qm̃ eſt ꝓpinquius ad maturãdũ: q̃ꝫ etiam menſtruus ſanguis:qm̃ menſtruus ſanguis:oꝫ ꝙ opereẗ aliqd in ipſuꝫ anteq̃ꝫ cõpleaẗ ad hoc ꝙ poſſit eẽ cibꝰ. Et aſſimilaẗ ſemẽ in mulieribꝰ feminibꝰ in arboꝛibꝰ:que arboꝛes indigent ſtudio alicuius iuuamẽti:vt faciãt bonuꝫ ſemẽ:deinde dicit cãm que indiget ſpeculatione:ꝛ dicit:ꝛ ꝓpter hanc cãm qñ immiſcebiẗ ſemen qδ eſt cibꝰ mũdus cũ iſto ſanguine:qui nõ eſt mundus erit gñatio a ſemine: ꝛ cibꝰ a ſanguine mẽſtruo:ꝛ opus eſt qδ ſcias qd intendit ꝑ nomẽ ſeminis:ſemen in mulieribꝰ. Et hoc eſt qδ poſuit ſanguinẽ cibũ creature:ꝛ cibꝰ erit ꝓpter neceſſitatẽ eiꝰ qδ oꝫ cibari ab illo:ꝛ tũc opus eſt ꝙ cibatũ ſit a ſemie:ꝛ erit ſemẽ femine ſemẽ. Et ſpma viri nõ h; in ſe virtutẽ a qua ſit paſſiuũ:neq; eſt ꝓncipiũ crementi:ſ; eſt res q̃ eſt immixta opationi:ꝛ ex hoc ramificanẗ erroꝛes illoꝝ qui putãt qδ in muliere nõ ſit ſpma. Et ſpma mulieris ita ꝓpoꝛtionabiẗ ad creaturã:ſicut cibus qui mutaẗ ꝓpinque ad cõplexionẽ qδ nõ indigeẗ aliquo modo alterare illũ:ſ; ſtatim dare ei figurã:ꝛ illud qδ noiabimus mũdũ. Sed ſanguis menſtruus erit cibꝰ nõ mũdus:ſ; indiget alteratiõe quouſq; aſſimileẗ cibo mundo:deinde erit poſitum ꝓpe ſubm creature:ꝛ diceẗ mã cibi mundi qui eſt in ſanguine ſicut panis eſt mã cibi immũdi:ꝛ panis eſt cibꝰ remotus: ꝛ ſanguis eſt cibꝰ ꝓpinquus:ꝛ tũc hoc erit ꝯtra illud: ꝙ. ſ. gñatio filij eſt a ſpermate mulieris imediata:ꝛ ſanguine

.menſtruo mediate:ꝛ erit cibus.Et deinde dixit ꝙ ſignū
ſup hoc ꝙ in muliere nō exit ſperma:qm̄ illa humiditas
que putaẜ ꝙ ſit ſꝑma mulieris non currit a muliere ſm̄
viā luxurie:neq3 ſm̄ viā deſcenſus ſꝑmatis:ſ3 qn̄ grauat
māmꝛ:ꝛ offendit ipſū:ſicut etiā qn̄ facit grauitatē in mari
bus:ꝛ in mulierib⁹ diminuiẜ ſperma,ꝓpter multitudinē
ſui ſeminis:ꝛ ſignū in mulierib⁹ ꝙ ſuū ſemen eſt de gene
re ſui ſanguinis mēſtrui eſt:qm̄ ambo gn̄anẜ:aut erūt in
vno tpe.Et qn̄ in maribus generaẜ ſperma tandē ſit ide
opator.Et tūc eſt manifeſtū ꝙ ſꝑma mulieris ſit bonū
ad māmꝛ:ꝛ nō ad ꝑncipiū motus:ꝛ fructū in viris opans:
qm̄ dubiū nō eſt:qn ſꝑma mulieris ſit de gn̄e ſanguis mē
ſtrui:ꝛ ſāguis mēſtru⁹ bonificaẜ:vt ſit paſſiuū mot⁹:ꝛ ꝑꝑ
h oua vēti:ꝛ oua piſciū cōplenẜ cū tāgūẜ a ſꝑmate mariū.

¶ Incipit liber.XVI.De differētia in q̄litate gn̄ationis
aialiū a ſpermate:ꝛ q̄uo recipiat matrix guttā deſcendē
tē:ꝛ virtutes aiales.Capitulū.I.

Et animal cōpletū eſt qđ cōpleẜ
in caliditate ꝛ humidi
tate:ꝛ eſt cuius corpus gn̄atū eſt cōplete
in q̄litate:ſ3 non cōpleaẜ in magnitudine:
qm̄ ipm̄ nō h3 ſufficiens ad hoc ad illud:ꝛ
tale eſt aial ſanguineū ex ſanguīe cōpleto:
ꝛ tūc ꝙ nō diminuiẜ ab vno duoꝝ dr̄ eē
cauſe rei:ꝛ vna eſt:qm̄ eſt idoneus ſuus fetus exire cōple
tus ab vtero:ſ3 cōpleẜ ex̄ ſicut in volatilib⁹.q.ſua mā eēt
nō recipiēs formā in tpe quo pōt pati cōprehēſionē ipi⁹:
imo illa mā anteq̄ firmeẜ cōplete grauat ventrē:ꝛ ꝑꝑ h
facta eſt illi mēbrana ſpiſſa que ꝯſeruet illā māmꝛ ab oc
caſionib⁹ q̄uſq3 generet ex̄:ꝛ iſtud ēt eſt in aialib⁹ ſangui
neis:ſ3 qđ nō h3 ſanguinē gn̄at oua nō cōpleta.S3 oua q̄
cōplenẜ ex̄:ꝛ gn̄ant guſanos albos:ꝛ oua q̄ nō faciūt pul
los niſi interius:queadmodū oua ſua ſunt mollia:ꝛ ſi exi
rent eēnt expoſita occaſionib⁹:cū3 hoc ēt ꝙ terreſtritas
eſt ꝯria cōplexioni ſanguinee.Et qn̄ fuerit aial multū hu
midū:ꝛ modicioris terreſtritatis:ꝛ cū3 hoc toto maioris
caloris ouabūt:ꝛ pulificabūt itꝫ:ꝛ ſi cū fuerit maioris
terreſtritatis:ꝛ minoris humiditatis:ꝛ maioris calidita
tis ſicut vipera.tūc ſuū ſꝑma erit ſic cū ſiccitate:ꝛ non di
uidiẜ niſi in ꝑncipio:ꝛ eſt in calore qui nō accidit vltimo
ſicut in alijs ouis.S3 frigidū multū:ꝛ ſiccū pigritaẜ ad
cōplendū oua.Et dico ꝙ hoc aial:qm̄ ablata fuerūt mē
bra ad cubandū habilia:ꝛ ſua oua fuerūt in timore occa
ſionū extrinſecaꝝ multiplicanẜ oua ī eis:ꝛ grauabanẜ
multitudie illoꝝ.Et nūc loq̄mur i ſꝑmate vtrū in illo ſit
v̄tus aialis:ꝛ qm̄ ſꝑma moueẜ ad gn̄andū creaturā nō ꝑ
cā3 extriſecā:ſ3 ſua nā ꝓpa q̄ ē cā ſa nutu dei:ꝛ tūc i illo ē
ꝑn̄ᵐ v̄tu ſ nutritiue:ꝛ gn̄atio mēbroꝝ ab illo nō ē ſil:qm̄
ꝓbatio ſign̄at ꝙ cor ꝑ gn̄aẜ oī mō:ꝛ nō ē remotū qn illđ
ꝙ nō hēt cor hēt aliqđ loco illi⁹:ꝛ cor eſt vltīᵐ in emiſſiōe
vite:ꝛ qm̄ creabaẜ pulmo ꝑꝑ iſpiratōe3:ꝛ h̄ ē qđ dicit̄ de
latētia creature:ꝛ de manifeſtatōe cordis:qm̄ ip3 vr̄ ma
gis latēs res ꝑua:qm̄ pulmo ē maior corde:ꝛ nō appet ſil
cū corde:ſ3 gn̄aẜ p⁹.Et ſi latētia eēt ꝑꝑ modicitatē:eēt tūc
cor magi latēs q̄3 pulmo:ꝛ pulmo magi manifeſtus:ꝛ ꝑꝑ
h exceſſus ſemis pr̄is ſupra ſemē mr̄is ſm̄ moᵐ gn̄atōis:
ꝛ opatōis nālis:q̄ magis ſūt ſm̄ moᵐ obuiatōis motoris:
ꝛ moti:ſ3 opator ſanguis a q̄ gn̄aẜ ſꝑma:ꝑ qđ gn̄aẜ creatu
ra ē epar:aut cor.S3 cōplētia ſꝑma i gn̄atōe ſua ſūt vaſa
ſꝑmati:ꝛ dein̄ ſꝑma mouet aliā rē i gutta mulieri:ꝛ mouet
ꝑ:vt gn̄et ꝑnᵐ mēbroꝝ:ꝛ a mēbro ꝑ vadit v̄tus q̄ eſt ꝑnᵐ
gn̄atōis alioꝝ mēbroꝝ ordinarie:ꝛ tūc erit illa ex̄mitas
ꝯcaua:qm̄ v̄tus maſculina ꝓfundaẜ i illa:qm̄ ſpūs vr̄ ꝙ
fuerit gn̄at⁹ a ſꝑmate maris:ꝛ corp⁹ a gutta femie.Et poſt
q̄3 illđ coagulatū fuerit aiatū mouebiẜ aia i illo ad cōplē
dū mēbra:ꝛ erit iſta aia tūc cibalis:ꝛ h̄ hēbit aliū effectū
niſi iſtū:ſ3 hēat v̄tutē ad aliqđ.Et erit i ſꝑmate albedo ꝑꝑ
multitudinē ſpūs gn̄ati:ꝛ exitꝯ in illo:ꝛ ꝑꝑ h efficiẜ maxie
.ſubtile:ꝛ amittēs albedinē cū exierit:qm̄ ſpiſſitudo ei ſit
ab aere:ꝛ tūc cū diuidiẜ a ſuo loco auferẜ ab eo ſua albe
do:ꝛ fiet ſic aq̄ ſic ſciẜ ex alio loco.Et mētiẜ ille q putat ꝙ
ſemē elephātis ſit nigrū:ꝛ illđ eſt in cōparatōe ſemie.Et
magis mentiẜ q putat ꝙ ſꝑma ethyopū ſit nigrū vl:quī
ſꝑma hēat ſuba3.q.butiroſa3:ꝛ iō vocaẜ venus butiroſa:
qm̄ ponebaẜ ꝑnᵐ appetit⁹:ꝛ ꝑnᵐ gn̄ationis ſꝑmatis:ꝛ iō
nō ꝯgelaẜ ꝑ frigus cū fuerit ſꝑma.Et gutta cū geuerit in
ip̄a3 appetit⁹ ad recipiēdū opationes q̄ ſunt determinate
aie ſenſibili dabiẜ ei v̄tus ſenſitiua:ꝛ qm̄ ē v̄tus ſenſitiua
in illis q̄ ꝑticipāt rōni:ꝛ v̄tus rōnatiua ſūt idē ſubo cōple
tur ſil mēbra ꝑtinentia ad ſenſū:ꝛ rōnē:qm̄ fundanẜ in
vno mēbro:ꝛ nō ſūt mēbra nutritiua:ꝛ adhuc:qm̄ mēbra
aialiū nō cōicāt i ſenſu:ſ3 cōicāt i receptōe cibi:ꝛ tūc nō ē
vetitū qn ſit illa gutta hui⁹:ꝛ tūc illa v̄tus nutritiua acq̄ſi
ta erit a pr̄e:ꝛ aliq̄ v̄tus venit poſt:ꝛ tunc ſciẜ ꝙ illa v̄tus
nutritiua q̄ venit a pr̄e ſit veteraſcēs q̄uſq3 muteẜ cōple
xio mutatōe aliq̄:ꝛ cū illa ꝯplexiōe q̄ iā daẜ ex nouo poſt
veteraſcētē ꝯtinuaẜ v̄tus nutritiua:q̄ eſt ꝓpa ei:ita ꝙ illđ
qđ acq̄riẜ a pr̄e nō pōt ſufficere illi in regēdo ad vltimū:
ꝛ remanet ex eo qđ acq̄ſiuit a pr̄e:ꝛ non pōt ſufficere niſi
ſuccurraẜ a v̄tute forti.ita ꝙ illud qđ accipit a pr̄e muta
baẜ:ꝛ nō eſt de ſpē nutrimenti q̄ ꝑus fuit in pr̄e:neq3 q̄ d3
eē in filio:ꝛ lic3 muteẜ illa v̄tus nō fuit mutatio tanta ꝙ
ꝓhiberet opōnē q̄ eſt filis opationi:a q̄ opatōe mutabaẜ
illa v̄tus ꝑus:ꝛ qn̄ cor ꝛ cerebrū inueniuntur:ꝯiungiẜ cū
eis aia rōnalis.Et ſuperat ex ipo aia ſenſibilis.Nāliſ aūt
interdū erit nālis:ꝛ iterdū nō nālis.Verūtn̄ nōdū erit
adhuc diſcreta:imo erit ſicut in ebrio ꝛ epilētico:ſ3 cōple
tur ab extrinſeco itellectū ꝯferēte.Cetere aūt v̄tutes cō
plenẜ corpore ꝛ reb⁹ corpoalib⁹:ꝛ ſi puer eēt ſenſibilis:
deide feret rōnalitate hō ꝑmutaret ſe de cōplemento de
ſpē ad ſpē3.Et res q̄ parata ē in corꝑe ad recipiēdū depē
.dentiā aie nō eſt de gn̄e caloris elemētalis ignei:niſi a ca
lore quē opanẜ corꝑa ſupceleſtia.Et leuaẜ ꝯplexio i reb⁹
cōplexionatꝫ ex hūido ꝛ ſicco:qm̄ h ē ꝓportōale ſube ce
li:qm̄ ꝓcedit ab eo:ꝛ hn̄ dixit magiſter pm⁹ h:ꝛ ſi volue
rit experiri calorē ignis:ꝛ calorē ſolis in oculis debiliū:ꝛ
vr̄ ꝙ ille calor veniēs a ſupceleſtib⁹ h3 effectū in v̄tute qđ
nō poſſet hr̄e calor ignis:ꝛ illa v̄tus eſt que dat vitā:ꝛ eſt
ꝓportionale v̄tuti ſupceleſtiū:ꝛ illa v̄tus facit corꝑa ſilia
ſcđ3 qđ corpoib⁹ celeſtib⁹:quouſq3 ſit poſſe illā recipe vi
tā:ꝛ eſt diſperſa vita ꝑ vniuerſa3 ſuba3 corꝑis:ſiue ſit hu
midū:ſiue ſit ſiccū:ꝛ cū hoc vnū eſt corpus aialis:ꝛ plāta
rū.Et in ſꝑmate eſt ſuba ꝑma potēs recipe hanc v̄tutē:ꝛ
eſt ſpūs ꝑmus deferēs hunc calorē:ꝛ ipſe eſt cā eiu3 ꝑtiū
ſꝑmatis:qm̄ facit ſꝑma ꝑ ꝛ decoquit ip3:ꝛ adaptat opatio
ni:ꝛ eſt iſta virtus abſtracta a corpore:lic3 ſcđm totū non
recedat ab ipſo:qm̄ ſi ſcđ3 oēm receſſum recederet in in
finitū diſtraheretur:ꝛ iſta virtus eſt corpus diuinū:ꝛ ſua
ꝓportio ad ſꝑma eſt que intellectus ad alias v̄tutes aie:ꝛ
tūc intellectus eſt maior virtus rei que non ſunt corꝑa:ꝛ
ſpūs ille eſt melior oī ſuba corporali:ꝛ iſta ſuba non rece
dit a ſꝑmate q̄3diu durat ſperma in matrice ſanū:lic3 iſte
ſpūs imutat ſꝑma nō i ſua ſubſtātia:ꝛ ſubtiliat ip3 vſq3 q̄
altereẜ in ſpū:ꝛ impleẜ coopertura gutte vētoſitate ſpūali:
nō vētoſitate inflatiua:ſic dixit medicus:ꝛ erit iſte vent⁹
ſpūs qui tranſit:ꝛ facit membra cū virtutibus que ſunt
in eis:ꝛ cōplet ea ſicut coagulū factū in lacte:ꝛ operatur
in partibus que ſunt in illis:ꝛ ꝓfundatur in partibus la
ctis non exiens pars caſei:ꝛ caſeus fit per illud:ꝛ ſic iſtud
ſperma nō eſt pars membroꝝ:ſed eſt principiū ſpiritus

tranſeuntis ad membra: ⁊ operatur illa: ⁊ non putes qđ dicit Ariſtoteles ꝙ ſperma diſſoluitur: ⁊ perit: ⁊ mutatur ad nihilū: imo ratio eſt qđ ego nūc inui tibi. Et dixit: quoniā cū ſperma ceciderit in matricē: tunc dirigit guttā femine: ⁊ mouet eā: ⁊ mouetur ipſum cū ea: qm mouetur: qꝛ mouet: ⁊ immiſcetur ſm tactum: ⁊ hoc ſignificat per id quod expoſuimus de eius ſententia. Corpus ergo eſt ex femina: ⁊ ſpiritus aialis ex maſculo: ⁊ natus ex mare: ⁊ femina in calore: ⁊ alijs ꝓprietatibus diuerſis poſtq̃ tempus fuerit ꝓlongatū declinabit genitura ad ſimilitudinē femine: tandē ita ꝙ materia vincet formā ſicuti ſemina quando ſeminantur multotiens declinant ad naturā terre: ſicut ſemen quorundā caulīū prolixorum multū: ⁊ illa ſemina in primo anno apud coracenos faciūt ſimiles caules altos. Sed in alio anno faciunt caules ad ſimilitudinē caulium illius terre. Et ſimiliter genus melonū: qđ quando tranſplātatur efficitur ſimile melonibus terre. Et ſemē maſculi aliquando non operatur totū niſi pars illius: ⁊ aliquando tantū pars illius vadit ad matricem: ⁊ illa pars parua operatur cū vtute: ⁊ qualitate ſua. Et ſi forte pars illa fuerit multū parua non operabitur multum propter ſui paruitatē: ⁊ dixit: quoniam qđ non habet matricē: ſed impregnatur ſub diafragmate non eſt ſua receptio ſpermatis cū attractione: ſed a maris ꝓiectione: ⁊ matrix: lꝫ habeat multā virtutē attractiuā: tamē calor multū iuuat eā in hoc. Et ſcias ꝙ ſperma: licꝫ in eo ſit virtus motiua: non tamen operari poteſt ſine extrinſeco ſicut ſemen arborꝫ: ⁊ ad hoc iuuans eſt duplex materia conueniens: ⁊ circunſtans. conueniens ſicut ſemē indiget materia conuenienti a terra: ⁊ aere continenti. Et ſcias: quoniam oēs res que ſit habet nutrimentum primū: ⁊ nutrimentū ſecundum: ⁊ nutrimentū primum eſt inuentum in ſeminibus naſcentibus: quoniā in eis adiungitur virtus maris: ⁊ virtus femine: ⁊ tunc quando mouetur virtus generatiua in illo dat nutrimentū a ſe: ⁊ poteſt hoc ſciri a fabis: ⁊ a cepis. Sed aliter inuenitur hoc primo in gutta matricis: qꝛ conuertitur ad materiā ſanguinis primi: ⁊ illud eſt propter hoc opus virtutis ſite in ſpermate maris. Et ſanguis primus eſt ſanguis a quo ſit cor: aut diu ſit in corde: ⁊ poſt hoc eſt opus adiutorio extrinſeco: ⁊ creature prime ſuum nutrimentum eſt propinquū: ⁊ poſt hoc nutrit ſe a corporibus extrinſecis: ⁊ non eſt remotum: quin vna ſpecies piſcium habeat illas virtutes ſibi coniunctas: ſicut in vna ſpecie piſcium que dicitur canomones: ⁊ non inuenitur in eis maſculus. Et in feminis quibuſdam inuenitur virtus maſculorum: ⁊ eſt in ouantibus: ⁊ ſit ex illo creatura: ⁊ filius ſit ⁊ nutrimentum qđ eſt vitellum: ſed principium generationis in ouis non eſt niſi ad rectificandum materiā quouſqꝫ habeat formā que compleat iſtam in abſentia materie: ⁊ non finitur hec operatio. ſ. in in preparatione materie: imo etiā in habilitatione materie: ⁊ datione forme perfectiue: ⁊ iſtud eſt de intentione virtutis nutritiue: ⁊ virtutis informatiue: ⁊ tunc ſi cōtingit ꝙ virtus operatiua eſt intra ouum: primo illa operabitur: poſtq̃ completa fuerit virtus generatiua gutte ſi non damnificetur materia: ⁊ nos non vetamus quin in mulieribus hominum: ⁊ brutorū ſit virtus que complet ſperma inquantum eſt materia: ſed complet preparationem materie inquantum exicit ſperma: ⁊ nō eſt opus cōplemento ſecundo in matrice: ſed erit illud qđ exicitur ab illa de ſpermate ſtatim cū inuenitur illius modi: ꝙ ſtatim poſſit operari in illa materia operator ſi obuiaret illi. Sed gutta auium complet ſe cum complemento ſubſtantiali in matrice in tempore: ⁊ cognoſcitur in illo: ⁊ res quā narrauimus: ⁊ poſt hoc mouetur virtus maſculina: ⁊ ad formandum ſpeciale: ⁊ ad mutandū materiam oualē ſi eſſet virtus operatiua in illis inuenta: ⁊ eſt iſta virtus: virtus que acquiritur ex ouis: ⁊ quando mouetur iſtud generatur ſperma ſuper ventrē matricis: ⁊ indigeret cū hoc adiutorio extrinſeco. Et primum generatū eſt cor: ⁊ poſt mēbra ventris: ⁊ erit ſuperius ponderoſū: ⁊ poſt inferiora ſunt ponderoſiora: ⁊ aialia quadrupedalia: ⁊ habentia multos digitos naſcuntur oculis clauſis.

¶ Capitulū. II. De differentia in membris conſimilibus in parte ſubſtantie: ⁊ in cauſis ſterilitatis: ⁊ in maſculinitate: ⁊ feminitate.

ET primum membrū generatū in creature eſt caro. Et adeps coagulatur per frigus: ⁊ tunc diſſoluitur per calorem. Sed vene ⁊ vngues ſūt materie terrenales: ⁊ in eis eſt humiditas aliquantulum vnctuoſe: ⁊ non liqueſcunt: ſed molleſcunt: deinde q. rimantur: quoniā humiditas diſſoluitur ab eis: ⁊ non eſt multum qđ liqueſcit ab illis. Et cutis cum ſit caro magis ſicca: ſilr ⁊ mēbra multa primo creantur magna: ⁊ poſtea paruēſcūt ſicut oculi: qm p̄mo ſunt magni multū in creatura: ⁊ cauſa in hoc eſt: qꝛ neceſſariū eſt huic mēbro ꝙ ſit humidū aquoſum: ⁊ oꝫ qđ operetur in illud calor multus: quouſqꝫ rectificet cōplexionē ipſius: ⁊ oꝫ ꝙ illud os qđ eſt ſuperius in teſta capitis ſit leue multū in pueritia: qm ſuū cerebꝝ participat multā ſupfluitatē: ⁊ tunc oꝫ ꝙ illud os qđ eſt ſupra ſit rarꝝ: qm eleuātur vapores in altū: ⁊ oꝫ: vt iſtud os mollificetur. Sꝫ dentes iā diximus de eis ante. Et creabantur dentes inter oīa alia oſſa creſcētia cremento latenti: vt ſit illud crementū in eis ꝓpter cōſumptionē ſuā ꝯtinuā: ⁊ vmblicus in qbuſdā aialibus cōprehendit duas venas: ⁊ in quibuſdā vnā venā: ⁊ hoc ſm magnitudinē corporis: ⁊ multa aialia luxuriant inter ſe qñ maſ. ⁊ femina fuerint vnius ſpēi: aut diuerſarꝫ ſibi ꝓpinquarꝫ: poſtq̃ fuerit mora: ⁊ tp̄s īpregnationis in eis eadē vel ꝓpinqua ſibi: vt canes: ⁊ lupi: equi: ⁊ aſini: ⁊ ſterilitas erit ꝓpter duo ſpermata: ⁊ iā erit ēt ꝓpter matricē in mulieribus: qm mulier qſi maſculinitas: ⁊ ſua matrix nō eſt ꝯueniens ad recipiendū: ⁊ ēt ꝓpter hoc ꝙ virga virilis nō emittit ſperma recte: aut qꝛ inſtrm̄ eſt arctū: ⁊ nō pōt cōplere eiectionē: aut eſt magnū: ⁊ inuoluitur in mēbrana. Et qdā ſunt viri effeminati: ⁊ emittūt ſperma aquoſum: ⁊ ſi poneretur ſtrū ſpma ſup aquā nataret: ⁊ nō deſcēderet inferius. Et q̄dā mulieres ſunt maſculinate: ⁊ nō curant luxuriare. Et vīr cauſa ſterilitatis: aut eſt ex duab⁹ ſpmatū cōplexionib⁹: aut eſt ꝓpter inſtrumēta: ⁊ illa que erit ex parte ſpmatū erit abſoluta cū ſpma fuerit aquoſū multū: ⁊ magis ex ſpmate mulieris. Et hoc cū ſperma mulieris obuiat ſpmati maris: ⁊ nō recipit opationē ab illo: ſꝫ corrūperetur ab illo: qm recedet ab eq̄litate: ⁊ adhuc ſpma viri ſilr: ⁊ hoc eſt: qm aut erit nimis abundās in q̄litate: aut minuetur in equalitate: ⁊ fortaſſe cōplexio matricis eſt mala: aut erit eius orificiū opilatū: aut forte inſtrumēta ſpermatis erūt leſa: aut via cōplexionis: aut via inſtralis egritudinis. Et iā accipitur ſignū qđ ſperma ipſiꝰ: aut aliqđ ipſiꝰ venit a medulla p illō qđ accidit oculis in coitu. qm illi ꝓfundantur: ⁊ ſentitur euacuari cerebꝝ: ⁊ tūc qñ euacuatur ab aliquo mēbro aliqđ apparet ſignū neceſſarium in eo a quo capitur: adhuc ēt aliqđ in corde: ⁊ ſignū ſup hoc eſt: qꝛ in hora coitus feſtinat attractio anhelitus quaſi cor intēderet in alicuius expulſionē a ſe. Et Democritus dixit ꝙ cauſa ſterilitatis in mulabus eſt corpus in compoſitione matricū: quoniam non generantur a ſuo genere: ⁊ ſi ita eſſet: tunc non generaret illud quod generatur ex lupo:

⁊ cane: ⁊ vulpe. Et dixit Empedocles cauſa in illó eſt minima lenificatio duorum ſpermatum in eis: ⁊ non rectificatur ita: vt ex eis poſſent fieri membra radicalia: ⁊ accidit ex compoſitione illorum qḋ accidit ex compoſitione cupri: ⁊ plumbi: ⁊ erit qḋ generabitur ex eis morbidum multum: quoniam continuatio bona non reperitur in illis: ⁊ illud aſſimilať ſpermati aſini: ⁊ equi: ⁊ cã in hoc eſt alia: qḋ etiam nominabimus: licȝ non ſit res vniuerſalis: ſed vt in pluribus: quoniã quedã mule pepererũt: ſed non venit fetus ad complementũ: ⁊ quidam muli generant: ſed debilẽ fetum multũ. Sed homines qui ſunt curti: ⁊ parui multũ: ⁊ ſicut porci qui ſunt infirmi. Et dixit ꝙ maior cauſa: ⁊ hoc eſt ꝙ equus eſt pauci ſpermatis multũ: ⁊ pauce ſuperfluitatis ſanguinee: ⁊ quantitas ſpermatis in eis eſt multũ calida: ⁊ propter hoc matrix eque nõ multũ appetit attrahere ſperma maris: ⁊ multotiens vomitat ſperma: ⁊ mingit ipſuȝ: ⁊ ideo cuſtodes equaꝝ ſolicitantur ingeniari ne eque ſperma receptũ eyciãt: ſed ſtudent qũo faciãt retinere cũ ſuis artibus in hoc. Sed aſine ſunt maioris ſeminis: ⁊ ſuperfluitatis ꝗ̃ maiores: ⁊ illud eſt multũ frigidũ: ⁊ propter hoc nõ ſtimulanť ad coitum niſi tempore caloris: ⁊ nõ generant in regionibus frigidis: ⁊ ſua impregnatio indiget altero duoꝝ: ſiue aſſimilatione ſpeciei: ſiue ab equatione ⁊ rectificatione ſui ſpermatis: ⁊ tunc impregnantur aſine ab aſinis ꝓpter aſſimilationẽ in ſpecie: aut propter rectificationẽ compenſionis ſpermatis: ⁊ equa ab equo ꝓpter aſſimilationẽ in ſpecie: ⁊ eque ab aſinis ꝓpter hoc ꝙ ſperma vtriuſqȝ adequatur per ſperma alterius: ⁊ ſperma aſini: ⁊ equi proyciũt in bonificatione generatiõis: ⁊ ꝙ generatur ab eis erit magni corporis: quoniã ꝯcurſus materie eſt ibi bone ex ſpermate aſine: ⁊ virtus paſſiua bona: ⁊ operans bonuȝ ex parte equi: ⁊ ideo muli non cõplent bene generationẽ. Deinde ſpecies muloꝝ non eſt naturalis: quoniã ſi eſſet naturalis cuſtodiretur a natura illud qḋ exit ab eis ſecundũ coitum neqȝ proportio guttaꝝ exeuntiũ ab eis eſt proportio ſecundũ rectificationẽ: ſed in ſuis naturis inuolutio quedam erit innaturalis: quoniaȝ complexio erit in coniunctione ſpermatũ: ⁊ in creatione declinat ad inequalitatẽ: ⁊ hoc deinde poſtꝗ̃ ſicut multotiens diximus declinat ad matricẽ: ⁊ tunc due gutte non erant vnius ponderis: ſicut prius fuerunt in equalitate: quoniã ſi adequarẽtur ab equatione bona generaretur ex eis mulus: ſed eſt vna duarũ guttaꝝ: ⁊ eſt que ſequiť matricem magis vincens: quoniã materia magis aſſimilať matri ſicut prediximus: ⁊ tunc erit proportio que erit ſtabilis: vt ſit ex toto operatio ſalua poſtꝗ̃ fuerit cõplexio ſecundũ modũ quẽ nominauimus. Et exponemus modo qḋ diximꝰ: ⁊ eſt: quoniã eſt ſimile ſpermati aſini: quoniã ſi eſſet reciperet ab illa per aſſimilationẽ: neqȝ eſt ſecundũ complexionẽ agenteȝ vel patientẽ in comparatione ad equã. Sed alia animalia luxuriant: ⁊ ſue complexiones ſunt ꝓpinque inter ſpermata ſua non eſt diſtinctio que eſt ſpermatis aſini ⁊ muli: ⁊ tunc non exhibit ſuũ ſperma ſecundũ normã primam: quoniã illud accidit inter duas res contrarias in ſuo pondere: ⁊ compoſitione: ſed eoꝝ ſpermata que ſunt propinqua ſunt quando componitur medium ex eis qḋ propinquũ extremitatibus eſt. Et propter hoc equa que impregnatur ab equo ſi poſt coit cũ aſino corrumpetur qḋ eſt in eius vtero propter frigus: ⁊ ſi coit cũ equo non corrũpetur: quoniaȝ additur in calore: ⁊ calor magis ſaluat cũ proycit ſuper aliquem tenellũ ꝗ̃ frigus. Et tunc declinatio ad frigus eſt peior ꝗ̃ declinatio ad calorem: ⁊ illud eſt qḋ diximus: ⁊ eſt coniecturalis: ⁊ fortaſſe erit alia cauſa valde occulta.

¶ Incipit liber. XVII. Et illius eſt vna differẽtia: ⁊ eſt in cauſis ouantiũ in multitudine ⁊ paucitate ouorum: ⁊ modorũ generationis animaliũ in eis.

Et animalia quedã faciũt multa oua: ⁊ quedam pauca. Et multitudine ouoꝝ ſecundũ viuentem: ⁊ extimauit ſi canimal ſollicituȝ ad generationẽ filiorum multoꝝ: ⁊ aues habentes vngues vncos: ⁊ que volant multum: opus eſt: vt habeant motũ forteȝ: ⁊ tunc eycient bene ſuperfluitates ſuas: ⁊ ibunt ille ſuperfluitates in pẽnas: ⁊ plumas ⁊ diſſolutiones: ⁊ in cibum ſuoruȝ cruriũ fortiũ: ⁊ tunc ſequitur ex hoc ꝙ radix ſue creationis ſit ſicca: ⁊ ſuperfluitas que adunabitur in illis diſſoluetur: ⁊ ſpargetur in membris motiuis: ⁊ ita diminuetur ſuperfluitas in illis: ⁊ tunc diminuetur ſuũ ſemen. Et tũc diminuentur ſua oua: ⁊ adhuc ſunt guloſe: ⁊ ſuus cibꝰ eſt in venatione: ⁊ illa venatio eſt per induſtriam: ⁊ venatio non eſt niſi per laborẽ: ⁊ oportet: vt regant filios ex venatione ſua: ⁊ tunc magis dignum eſt ſecundũ hoc: vt eſſent pauci filij in eis: ⁊ propter hoc venatrices ſunt paucoruȝ ouorum. Sed aues que ſunt grauis volatus ſunt multorum ouorum ſicut galline: quoniam ſunt de numero animalium que a principio ſue creationis ſunt tenella: ⁊ cuȝ toto hoc nõ indigent regere ſuos pullos ſicut venatrices aues: ⁊ que venantur a volatu: quoniam ſui pulli indigẽt nutrimento ꝗ̃plurimum: qḋ facit calor in prima creatione: ſed pulli perdicum: ⁊ gallinarum ſtatim colligunt grana poſtꝗ̃ exierint de teſta: ⁊ propter hoc fuerunt de numero auium plus abundantium in ouis: ⁊ iam magnificabatur ſapientia in creatione pullorum picantiũ ſuper terram: ⁊ raſpantiũ: vt querant cibum ſuum: quoniã que non querunt cibum ſuum volatu: ſed ambulatione ſicut galline non volant niſi vt fugiant: ⁊ mutentur de loco ad locum ſibi magis idoneum: ſine conamine volatus: ⁊ ita etiã ꝙ ſui patres non laborant pro vita illorum: ſed que indigent volatu ad acquiſitionẽ cibi indigent prouidentia remotis: ⁊ tunc erit eis opus: vt acquirant qḋ eis eſt neceſſarium: ⁊ filijs: ⁊ femine: ⁊ opus eſt eis volatu veloci: ⁊ cum tali cauſa inuenimus lupos facientes filios paruos ⁊ debiles pecudes facientes filios cito mouentes. Et alij ſunt modi mediales iter iſta duo. Et palumbarũ oua veniunt ſucceſſiue: ⁊ non ſimul: ⁊ qui eſt paruus corpore eſt pluriũ ouoruȝ ſicut quedam pars gallinarũ que ſunt de audarimin: ⁊ que ſunt magis graciles habent pauca oua: quoniam ſua complexio eſt magis ſicca. Et quedam aues ſunt que venantur: ⁊ eſt vna pars que dicitur doariem: ⁊ facit oua multa: quoniã eſt nature humide: ⁊ pinguis: ⁊ multum potat. Et aues que non habent vngues curuos illarum eſt vna ſpecies: que dicitur cochȝ: ⁊ habet pauca oua: ⁊ facit vt frequentius vnũ: ⁊ ouat in alieno nido ſicut dicitur: ⁊ hoc eſt propter frigiditateȝ complexionis: ⁊ ſiccitatem. Et ſpecies illarum que multum ouant: ſiue etiam omnis illa que multum ouat parum viuit. Et ſimiliter arbores que multum faciunt fructum: aut multum ſemen parum durant. Et galline ouantes bis in die parum viuunt. Et ſimiliter lea pluſꝗ̃ poterit primo. 5. filios in omni anno ei diminuitur vnus: quia deſiccať ſua complexio propter etatem. Sed oua venti nõ ſunt niſi in auibus faciẽtibꝰ multa oua ꝓpter multã materiã: ⁊ multã ſuperfluitatem in eis: ⁊ quando etiã iſte olent maſculũ: aut audiunt ipſuȝ appetunt luxuriari: ſicut etiã iuuenibꝰ hominibꝰ accidit qui poſſunt ſpermatiȝare ꝓpter ſolum tactũ: vel viſuȝ pulchre mulieris: ⁊ aues facientes oua vẽti hñt multã mãȝ: ⁊ ideo opus eſt: vt poſſit maſculũ in ea in-

luxuriare multotiens poſtq̃ fuerint impregnate: ⁊ ſi nõ luxuriauerit maſcu. multotiens ſuper illã poſtq̃ fuerit impregnata reuertentur illa oua in vtero ad ſuam materiã ⁊ erunt oua venti. Licz in principio: ⁊ in ſui radice fuerint a maſculo. Et piſces qui habent multa oua non poteſt natura complere iſta intus: ſed dedit eis virtutem cũ qua poſſunt exire extra: ⁊ caput acutum oui pendet a matrice. ⁊ eſt loco capitis in animali. Et dixit Ariſto. quoniã ab illa parte incipit motus: ⁊ ꝓpter hoc illa pars eſt fortior vt melius cuſtodiat̃: ⁊ exit poſtremo: quia ↄiungit̃ cũ matrice. Et oua diuerſantur in creatura: quia oua exeunt ſuꝑ ſuos pedes: ⁊ poſuerunt principiũ motus in acuto: quia principiũ motus debet eſſe ꝓpinquũ partibus principalibus: ⁊ ideo factũ fuit acutũ ibi: vt melius ponderet a matrice. Et hꝫ vnũ membrũ qđ aſſimilat̃ vmbilico: ⁊ illud dat nutrimentũ ouo: ⁊ recedit ab illo cũ ouũ fuerit cõpletũ: etiam eſt vna pars albuminis oui. Et albumen oui eſt aquoſuz multũ: ⁊ eſt in eo multũ de aere: ⁊ operabat̃ in eo calor ⁊ diſtinxit illũ a vitello: quia vitellũ oui eſt terreſtre ⁊ ſiccũ. Et calor vitelli eſt ſicut calor corpoꝝ terreſtrium: ⁊ calor albuminis eſt calor corpoꝝ aereoꝝ aliquantulũ aquoſorũ: ⁊ ideo albumẽ eſt magis ↄueniens vt ſint ex eo corporis radicalia: ⁊ q vitellũ ſit quaſi nutrimentũ: quia eſt q̃ſi ſanguis qui mutabat̃ ad ſubſtantiã ſpermatis mutatiõe nõ cõpleta. Et ſignũ ſuꝑ hoc eſt: quia vitelluz eſt primo: vt calor agens in ipſuz ſublimat qđ eſt leuius in ipſo in circuitu: ⁊ facit albumẽ: ⁊ ſtat vitellũ in medio: ſicut ſtat terra in medio aque ⁊ aeris: ita etiã q ſi immiſceret̃ vitelluz cũ albumine multũ: ⁊ poneret̃ in veſica ⁊ decoqueretur verteret̃ vitellũ ad mediũ: ⁊ hoc eſt qđ dixit Ar. in ꝓbatione ſignificãte q vitellũ ſit leuius nutrimentũ: quia natat ſuꝑ albumẽ: ⁊ ideo calidius in cõplexione: ⁊ tunc forte videt̃ q vitellũ ſit nutrimentũ ſeparatum: ⁊ parat̃ ad attractionẽ: ⁊ vt vitellũ ſit in albumine principiũ ad reperandũ principiũ motus: ⁊ tunc quia attrahit̃ intra albumen pars vitelli fit pullus ex parte vitelli: qđ eſt in albuminis ſubſtantia: ⁊ ideo inuenit̃ creatura inter albumẽ ⁊ vitellũ. Et dixit Ar. quia oua illoꝝ que habent quatuor pedes nõ indigent cubatione: imo ſufficit eis calor aeris: ſꝫ auiũ oua indigẽt etiã alio calore. Et oẽs piſces ouãt oua q̃ſi citrina: ⁊ ſilr oĩa que aſſimilant̃ piſcibus preter duos modos: que nõ cognoſcunt̃ quia luxuriant. Et piſces ouãt oua citrina: quia ſunt oua nõ cõpleta: ⁊ nõ cõplent̃ niſi extra: ⁊ maſculus rigat ea quadã humiditate: ⁊ cũ illa cõplet̃ generatio in eis: ⁊ oẽs piſces habẽt oua multa: preter quoddã genus qđ dicit̃ rana: que ouat vnũ ouũ: ⁊ qđ generat̃ per ouũ in ventrẽ eius ouum nõ habet teſtã durã: quia illud ouũ eſt quaſi matrix: ⁊ qđ oua ipſa piſciũ nõ habent teſtã nõ inuenitur in eis membrũ loco vmbilici: ⁊ in hoc diuerſantur oua auiũ ⁊ guſanes. Et guſanes que faciũt oua generant per ſe ſecundũ moduz generationis quẽ prediximus quouſq; fiant dura: ⁊ impleant̃ de guſanes. Et quedã guſanes viuũt de oleribus: ⁊ quãdo implent̃ abſtinẽt ſe: ⁊ poſt excoriabit̃ ſua cutis: ⁊ exibunt apicule: aut alia aĩalia que habent alas: ⁊ oua illaꝝ que faciũt pullos ſtrabant principiũ motus in parte groſſiori: vt ſua mutatio in pullũ ſit facilior: ⁊ nõ indigeat reuerſione cũ debet exire: ſed in ouantib᷒ ⁊ nõ faciẽtib᷒ pullũ in ventre ſuis melius: vt haberẽt acutũ iuxta matricẽ: ⁊ nullũ malũ ex hoc. Et qui putauit q piſces ⁊ corui luxuriãt per os: ⁊ q femine piſciũ tranſglutiunt oua neſciunt q res tranſglutita corrumpitur in ſtomacho. Et decipiebat̃ per oſcula coruoꝝ: quia putauit q eſſet coitus: ⁊ iã vidi duos coruos qui erãt palam ⁊ exercebant coitũ recte. Et dicit Ar. q illud fuit ſimile illi qđ putabatur q ad habeſſet ſimul maſculus ⁊ femina: quia inueniebatur ſub cauda fiſſura quaſi eſſet vulua. Et dico ego: quia ſecundũ annos augmentantur ille fiſſure: ita q homines putauerũt q haberet octo vuluas. Et oua venti cõplentur: quãdo maſculus multotiẽs coit: ⁊ fit in eis pullus qui ſecundũ modũ quo creſcunt arbores creſcit: non ſecundũ q aĩalia creſcunt: ⁊ tunc completur: ſꝫ non cõplemento aĩali. Et dixit Ar. q adhuc neſcio vtrũ apes generent̃ per ſe vel per accidẽs: quia in eis adunatur maſculinitas: ⁊ feminitas ad qđ generant̃ per reges: aut per genus qđ dicit̃ amkumem: ⁊ eſt vnũ genus extraneũ in apibus: ⁊ iſtud eſt res que debꝫ ſciri ab aliꝗ: ⁊ eſt quaſi teſtimoniũ: quia illud genus ſempꝫ ſtat q̃ſi ocioſum. Et maſculi in apibus quãdo creant ſuos filios: ⁊ dãt eis nutrimentũ: quia principiũ maſculinum in eis ſunt. Et cenebit. ſ. veſpe coeũt: ⁊ debet ſciri q animalia ⁊ vegetabilia ſunt ex mã terreſtri ⁊ materia aerea: ⁊ miſcetur cuꝫ eis calor: ⁊ tunc vna pars illoꝝ generat̃ imediate: quedã generantur per multas mutationes naturales medias: ⁊ luna multũ imprimit in hoc: quia ſua operatio in rebus ponderoſis eſt fortis Et anima largitur omĩ: ſꝫ defectus eſt ꝓpter ineptitudinẽ recipientis: ⁊ tunc illud preparatũ recipit: ⁊ q fit per cõmixtionẽ elementoꝝ aliquando fit per mixtionẽ in mari: aliquando in terra. Sed oportet vt ſit in illa mã que ſit ventoſa: ⁊ ſpiritualis in qua funditur anima: ⁊ ꝓpter hoc nulla res cũ generatur complet̃: ſed poſt completur paulatim. Et tunc quando non fuerit ſua generatio in animali erit ſua prima generatio ſecundũ modũ quo generatur: quoniã completur ex mixtione que primo miſcebatur: ⁊ in qua eſt: deinde recipit extra cibũ qui rectificat ipſum intus: ⁊ facit ipſum creſcere: ⁊ tũc principiũ ſue generationis erit ex parte capitis: ⁊ ſuũ complemẽtũ in medio: ⁊ ex parte inferiori: quoniã caput eſt via cibi: ⁊ inferiora ſunt in quibus quieſcit cibus. Et ſecundũ hunc modũ generantur oẽs guſanes: aut ſecũdũ modũ: quo generatio fit ex ouis: ⁊ eſt vt ſit mixtio nõ ferens vitã: ſed dans principiũ: ⁊ adaptabitur illud principiũ ad cibũ: ⁊ tunc erit cibus ante vitã: ⁊ complebuntur membratim ex cibatione quouſq; habilitetur corpus ad recipiendũ animã. Et. d. etiã ſi fuerit pater primus hominũ ⁊ quadrupedaliũ generatus in terra: erit etiã ſicut diximus: ſꝫ affirmationẽ huius determinabimus alibi.

¶ Incipit liber. XVIII. De modo generationis aĩaliũ ⁊ differentia in maſculinitate ⁊ feminitate: ⁊ aſſimilatiõis: ⁊ cauſaꝝ diuerſitatũ natiuitatũ ⁊ crementi.

ET illud eſt: quoniã ſi pars dextra iuuat ſuper maſculinitate: ⁊ etiã calor matricis circa hoc non eſt res vniuerſalis: etenĩ ſecundũ hoc in eadẽ matrice eiuſdẽ complexionis nõ generatur ſimul maſculus ⁊ femina. Et cũ dicimus q ſperma frigidũ facit feminam: nõ eſt opus vt dicamus q ſperma cũ fuerit calidũ nõ facit feminã. Et rõ coꝝ qui dixerunt q ſperma decurrens in dextrã vel a dextra facit marẽ: eſt ratio propinqua: quia dextra eſt magis calida: ſed illi querunt hoc conuincere per remotum. Sed cauſa propinqua eſt in hoc in paſſiuo creature: in actiuo ſua operatio: ⁊ tũc quando illud quod generatur fuerit digeſtũ calidũ ⁊ generant ſecundũ complementũ forte poterit eſſe ex hoc generatus maſcu. cõpletus: ⁊ ſi non fuerit materia obediens: aut fuerit virtus debilis que vẽnit ex parte ſpermatis maris non erit materia ſine operatione: ſed etiam mouebitur ſecunduz ſui habilitatem: ⁊ tunc faciet illam ſaluare ſpecieꝫ inquãtuꝫ recipit generationẽ: ⁊ adaptabit ei inſtrumẽta ad hoc: ⁊ tunc quia reuoluetur mã: ⁊ non fuerit obediẽs vni iſtoꝝ

duoꝝ modoꝝ:aut diuerſabit̃ intẽtio ſua ⁊ generata fue-
rit creatura:tunc primũ qḋ apparebit eſt membꝝ pͥmũ:⁊
eſt cor. Deinde ipſuʒ ſequunt̃ alia membra:qꝛ vnũ pͥn-
cipiũ ſignificat alia membra ſignificatione forti: ſecũdũ
diuerſitatẽ in ſuis modis:⁊ ſpeculeris hoc in numero im-
preſſionis teſticuloꝝ qui ſunt inferiores corde in pͥnci-
palitate. Cor aũt generat̃ per aliquã complexionẽ:⁊ tunc
ſi illa complexio fuerit debilis tarda frigida:aut venit ſu-
per ipſaʒ per renouationẽ in ſui teneritate aliquid qḋ de-
bilitet ipſuʒ:fiet tunc cõplexio feminina:⁊ ſi ſupueniẽs ſe-
cundũ viã renouationis fuerit ↄfortans inducetur cõple-
xio maſculina. Et fortaſſe erit mã ex parte complexionis
digeſte non recipiens complexionẽ maſculinã: que eſt in
corde cuʒ qua aſſimilat̃ creatura in principiũ ſui motus:
⁊ erit ex parte cõplexionis humide ⁊ mollis recipiens li-
neamenta ⁊ extenſiones:ſecunduʒ quas aſſimilat̃ patri:⁊
fortaſſe erit reuerſuʒ:⁊ fortaſſe inobediens in ambobus:
⁊ tunc aſſimilabit̃ matri qñ vicerit virtus paſſiua:⁊ ſecũ-
dũ ꝙ proceſſit in noſtro ſermone fiet maſculus per vir-
tutẽ ſpermatis maris:licʒ ⁊ nõ aſſimilet̃ patri:⁊ hoc erit
ꝓpter hoc qḋ diximus. Et femina vt in pluribus exit de
virtute:⁊ ſi non aſſimilat̃ matri ꝓpter hoc qḋ diximus:⁊
ſic ꝓcedit cauſa aſſimilationis in quolibet mẽbro receſ-
ſus ab aſſimilatione eſt ꝓpter inobedientiã mãe ad figu-
rã que intendebat̃:⁊ dimiſſionẽ obedientie. Que fuit pͥ-
mo in corpore matris:⁊ fuit tunc mã obediens motui al-
terius cõpoſitionis. Et ſignificatio ꝙ maſculinitas ſequi-
tur calorẽ cõplexionis ſpermatis:qꝛ puer nõ habẽs ad-
huc calorẽ repletũ:⁊ ſenex a quo diminuit̃ calor facit fili-
as: vt in pluribꝰ:⁊ medij inter iſtos faciunt maſculos:vt
in pluribus:⁊ ſemen femininũ eſt aquoſuʒ ſubtile:⁊ ma-
ris ſpiſſuʒ forte:⁊ ſicut caro lapſa eſt. Et ſic qḋ luxuriat
qñ fuerit ventus meridionalis:⁊ qñ aliqḋ accidens indu-
cit frigus matrici ⁊ memores ſup hoc teſtimoniũ ſumpſ̃
a paſtoribꝰ. Quãdo enim fuerit aſpectꝰ in luxuria verſus
polũ ſeptẽtrionalẽ:aut auſtralẽ fiet mutatio in modum
maſculinitatis ⁊ femininitatis. Et currit modo intentio no-
ſtra ſuper hoc vt affirmemus ꝙ fortis calor proficiat in
maſculinitate:ſʒ eſt opus vt ſit temperatus ad hoc vt ge-
neret:⁊ magis vt faciat maſculũ:⁊ ꝓpter hoc cõtingit ꝙ
aliquis cũ aliqua muliere nõ facit ꝓlẽ ꝓpter exceſſum
caloris in ſpermate:⁊ cũ acceperit aliã vxorẽ adequabit̃
forte per ſperma mulieris:qḋ reducet ipſuʒ ad temperã-
tiã:⁊ cauſa vtutis quo ad figuras in hoc aere ⁊ aqua ⁊ ci-
bis:neqꝫ debet aſcribi totaliter calori:aut frigori. Et dixe-
runt in cauſis aſſimilationis:aut ꝓpter iſtaʒ:⁊ tunc dixe-
runt:qꝛ ſi ſperma patris fuerit vincens aſſimilabit̃ pa-
tri:⁊ ſi matris ſperma fuerit vincens aſſimilabit̃ matri:⁊
ſi ambo fuerint equaliter in poſſe:neqꝫ aſſimilatur patri:
neqꝫ matri:⁊ iſtud corrumpit generationẽ maris cũ ſimi-
litudine ad feminã:⁊ generationẽ femine cũ ſimilitudĩe
ad marẽ:⁊ corrũpit ſimilitudinẽ filij ad aliquem eorum
ſecundũ partẽ vtrãlibet. Et ſcias ꝙ aſſimilatio debet eſſe
in generatione vnũ qḋ ſit ſimile generanti:ſʒ aſſimilatio
eſt cõmunis ⁊ ꝓpria:⁊ cõmunis eſt ſcḋm ſpeciẽ:vt in par-
this:aut ethiopibꝰ. Et ꝓpria eſt ſcḋm ordines:qꝛ filij ha-
bent ꝓprietates a ſuis patribus. Cũ ergo ſimilatio fuerit
obediens ſcḋm oẽm partẽ erit operatum ſimile patri:⁊ ſi
fuerit obediẽs mãe aſſimilabitur matri:⁊ ſi nõ fuerit ita
aſſimilabit̃ auo:ſm alterationẽ terminoꝝ aliqͣlʒ ⁊ ſi nõ
fuerit in ſeculo auus erit aſſimilatio ſm humanitatẽ aut
nigredinẽ:⁊ nõ cadit aſſimilatio in ꝓprietates indiuidua-
les:⁊ ſi nõ recipiet humanitatẽ accipiet aĩalitatẽ: ſicut in
rebus mõſtruoſis:vt qñ filius hoĩs habuit caput arietis:
⁊ agnus hñs caput thauri:qꝛ virtus in ipo induxit in eo

formã ſecundũ figuras celeſtes que accidunt ⁊ vincunt.
Et illud eſt:qꝛ ſi fuerit qḋ nominauimus ſm veritatẽ:⁊
primus magiſter declarat ad frequentiꝰ ⁊ dignius: ⁊ hoc
eſt:vt ſit aſſimilatio in aliquo:ſed nõ determinate in figu-
ra:ſed additamẽta extremitatũ ⁊ ſue diminutionis:⁊ figu-
rationes ſcḋm figuras monſtruoſas iaʒ cognita ſunt ſm
inuentionẽ. Et Democritus putauit qḋ cauſa in hoc fuit
ſucceſſiuus coitus ſibi forte ꝓpinquus:ſʒ hoc nõ eſt ſemꝑ
ſʒ põt hoc eẽ in vno coitu. Et vr̃ ꝙ cã in hoc eſt:ꝙ motus
ĩnãlis qui accidit ſpmati:aut multitudo mãe. Accipiet
enĩ vtus operis a mẽbro qḋ ſufficit in q̃ntitate:⁊ nõ ceſſa-
bit adhuc virtus opatiua operari in ſupfluitate:⁊ magis
dignũ in hoc eſt:vt ſit ſua cã ex pte mãe:⁊ bene ẽt collau-
dabile eſt vt cã quã aſſignat Democritꝰ eẽt vera ĩ eis quo
luxuriant̃ ſuper luxuriaʒ:qñ appropinquat vnus coitus
alij:⁊ hoc eſt in ouãtibꝰ plus:qꝛ ſpma plus diuidit̃ ſcḋm
ptes in eis q̃ in alijs:⁊ qꝛ ſucceſſiuꝰ ⁊ ſupueniẽs coitꝰ in
eis eſt magis appens:etenĩ ouat gallina vnũ ouũ cũ duo-
bus vitellis:⁊ faciet vnũ pullũ cũ duobꝰ capitibus in mẽ-
bris ↄtinuis:⁊ cuʒ q̃tuor pedibꝰ. Et fortaſſe faceret duos
filios:qꝛ fuerit ouãs diuidẽs iter illa duo:⁊ iã apparuit
vnũ corpꝰ cũ duobꝰ capitibꝰ ſm iſtã cãʒ. Et iſta accidũt in
capris pluſq̃ in alijs aĩalibꝰ:qꝛ mltũ pariũt:⁊ in porcis:
⁊ accidũt multa mõſtra in vegetabilibꝰ:⁊ forte erit mon-
ſtrũ cũ mẽbꝝ nõ habeat locũ nãlẽ:ſicut ↄtingit de capra
que habebat cornu in pedibꝰ:ſicut ẽt fuit hõ hñs ſplen in
dextra ⁊ epar in ſiniſtra. Et fortaſſe erit monſtrũ cũ quis
amiſerit aliqḋ membꝝ pͥncipale:ſʒ nũq̃ inuenit̃ aĩal ſine
corde:inuenimus tñ ſine epate:⁊ qḋ recedit multũ a nã ſe-
cundũ hũc modũ nõ durat in vita. Et ſcias ꝙ oẽ aĩal ha-
bens vngulã integrã:eſt hñs paucos filios. Et habẽs pe-
dẽ nõ multũ fiſſum:⁊ multos filios hñs ſunt equidiſtan-
tes:⁊ qḋ habet fiſſaʒ vngulã:vt aries medio modo:⁊ cau-
ſa in generatione paucoꝝ eſt magnitudo cordis gñantis:
qꝛ indiget multo cibo. ⁊ vt digerat ipſuʒ ⁊ operet̃ cũ illo:
⁊ modicũ faciet ſuperfluũ:⁊ ſi non hoc:⁊ videamus con-
trariũ in elephãte qui hʒ fiſſurã mltã:⁊ eſt paucoꝝ filioꝝ
⁊ ſignificatio ſup h̃ eſt in arboribꝰ:qꝛ que eſt maior eſt
minoris fructus:⁊ maior in piſcibꝰ eſt minoris gñationis.
Et qui voluerit ꝑcunctari q̃re canis ⁊ ſibi ſilẽ in multo fe-
tu nõ faciat ex toto ſpmate vnũ filiũ magnũ:ſicut ↄtingit
in coagulo ⁊ lacte:qꝛ coaguluʒ coagulat totũ ſil. Et dixe-
rũt qdã in hoc:qꝛ hoc fuit ꝓpter plures cellulas in ma-
trice:⁊ ſi hoc eẽt:in vna cellula nõ gñarent̃ duo: ⁊ credo
qḋ iſtud nõ deſtruit pͥmã rõnẽ. Sʒ dicẽdũ eſt melius qḋ
generatio duoꝝ in vna cellula eſt res monſtruoſa q̃ diui-
dit ſpma:ſic diuidit̃ ſpma in matrice mulieris humane ĩ
multos filios partios:⁊ erit q̃titas illoꝝ ſic q̃titas illoꝝ
qui modicũ pñt viuere:ſʒ res hõ in oi nõ dʒ trahi in ↄñã.
Sed dico ꝙ põt eſſe vna cauſaꝝ qḋ iuuat ſupra multitu-
dinẽ filioꝝ:ſʒ cauſa que dicebat̃ in doctrina pͥma:fuit ſi-
la ꝙ iſtud aĩal fuit ꝓiciens ſpma pluſq̃ ſufficiat vni indi-
uiduo:⁊ eſt cã bona:⁊ eſt radix:⁊ tũc cũ fuerit ita:tũc vir-
tus motiua eſt motiua mãe:⁊ diuidit ipſaʒ in eo quo indi-
get vnicũ indiuiduũ:vt ↄcordent cũ oĩbus ↄcordijs:cũ q-
bus diuidi poſſunt mẽbra ⁊ cognoſci. Sʒ illud eſt in vno
termino terminato:⁊ nõ põt tranſire:ſed coagulũ nõ ha-
bet opꝰ niſi in rectificatione:⁊ nõ habet rectificationẽ ali-
quã in diuiſione. Eteniʒ ſi eſſet in eo ꝑdicta ꝓprietas ab-
ſcinderet a latere ⁊ figuraret ipſuʒ figuris diuerſis:ſʒ vir-
tus coagulatiua in ſpmate cũ h̃ ꝙ eſt coagulatiua eſt di-
ſcretiua ⁊ iformatiua:⁊ inde ↄtingit adhuc in matrice cau-
ſas mali:⁊ ꝓpe ꝑter alia mẽbra pꝑ q̃dã res inumerabi-
les:⁊ ſunt q̃dã aĩalia q̃ ↄcipiũt ſup ↄceptionẽ:⁊ nõ ſp ↄci-
piunt:ſicĩ hñtes vngulã integrã:hõ tñ ⁊ equus faciũt ſup

cōceptione:ſed raro:ſed in pluribus abortitur:⁊ iſtud eſt ppter fortitudinē cōplexionis in habentib⁹ vngulā cōcauatā:⁊ in hoibus:⁊ ppter amplitudinez matricis:ſed qḋ vincit in hoc:qm̄ eſt os matricis ſe ꝯſtringens:⁊ nihil recipit ante horā partus:⁊ appetitus feminaꝝ in quib⁹ eſt minor ꝙ̄ appetitus maſculinoꝝ:qm̄ ſua matrix eſt ſub diafragmate:⁊ femine que appetūt multū de ſpē cuiuſlibet aïalis abortiunt:qm̄ pariunt rē magnā:qm̄ ſuperfluitas tendit nimiū in diminutione:⁊ multitudo nō inferioribus piloꝝ ſecundū ſpeciē. Et indiuiduū ſignificat:qm̄ iſtud eſt de multa ſuperfluitate:⁊ qm̄ virtus informatiua ⁊ nutritiua eſt fortis:⁊ fortaſſe erit aliquod membꝝ occaſionatū in illis que habent multos qḋ iteꝝ recuperāt ſicut in filijs irundinū cū extrahūtur oculi. Et multe ſunt que habent filios multos:⁊ ſua medietas non erit cōpleta:ſed qui naſcitur qui non habet oculos apertos:aut vngues non fixos:etiā in principio ſtatim creatur in matrice ppter humiditatē. Et qꝛ calor qui eſt in eis de facili deſtruitur in poſtremo ppter frigus:qm̄ frigus feſtinat ad illā:qꝛ pauci ſunt caloris:⁊ cum hoc ſua humiditas ⁊ ſua mollities faciūt ad velocē inſpirationē. Et ppter hoc qḋ eſt habens poros raros ſiccatur citius in corpore:ꝙ̄ hñs poros ſtrictos. Et qm̄ feſtinat materia vt formet̄ forma maſculina citius:⁊ hoc ppter virtutē agentē in ipſa.q.nō ppter inobedientiaz materie:qm̄ materia non eſt in illa opportunitate inobediens ex parte retificationis ⁊ quantitatis:ſed ex parte caliditatis ⁊ ſue v̄tutis. Et vir̄ qḋ magis fuerit debile magis erit feſtinuz:qm̄ ſua materia erit magis feſtina:⁊ virtus eſt vincens:⁊ eſt preſens ⁊ incipiens operari:⁊ potens ſupra materiā:⁊ mulieres que pauce ſunt ſuperfluitatis bonificant ſuū modū in conceptu:qm̄ ponit ſuperfluitatē in creatura:⁊ non remanet ibi aliquid qḋ noceat puero. Et cauſa in molla matricis eſt corruptio digeſtionis ⁊ diſſolutio caloris:⁊ pprie cū nō fuerit ibi aliquod retinens naturale:quedā operantur in ipſum cū informatione. Sȝ lac:⁊ eius generatio iā eſt ſcitū. Et apparet error empedoclis:qm̄ credit ꝙ lac generabatur in.8.⁊ nono. Et p̄mo eſt ſanies i exitu:⁊ poſtea fit lac:⁊ tunc ſanies vel virus innaturale ⁊ lac naturale. Et ſcias ꝙ multuz longe vite eſt aïal ſanguineum:⁊ in ſanguineis poſt elephantē homo eſt lōgioris vite. Et opus eſt vt termini eēnt poſiti in ſpecie:nō gratia materie ſolius:ſȝ cauſa ſue receptionis eſt impreſſio a ſtellis:donec ſit vita cōcordans cū reuolutione alicuius ſtelle:aut multaꝝ ſtellarū:⁊ quedā ſunt maioris vite:⁊ quedā minoris:⁊ tūc primus terminus eſt dies cū ſua nocte:deinde qḋ nō cito feſtinet:⁊ eſt vnus termin⁹ quē ꝑtranſit luna in quarta ſui circuli:deinde mēſis:⁊ eſt vnus circulus qui cōplet̄ in lunā ⁊ ſolē:deinde annus planetaꝝ diuiſi annus ſuaꝝ mediaꝝ coniunctionū ⁊ reuerſionū ad eas figuras:in quib⁹ fuerunt:⁊ iſte coniunctiones faciunt ad augmentū in naturaliū:⁊ ad diminutionē innaturaliū.

Incipit liber.XIX. De habitudinibus hominū.

ET huius eſt vna determinatio pueri:verū ſuffiet ⁊ ſentiat vigilet:aut eſt ſicut vegetabile. Et dico ꝙ non vigilat:qm̄ non operantur ſui ſenſus:⁊ neq̄ motū habet voluntariuz:⁊ qui eſt vigilans accidit qḋ operatur cum ſuis ſenſibus:⁊ quidam ſunt dormientes quibus accidit ꝙ vident aliquē ⁊ ſurgunt ⁊ ambulāt:niſi qꝛ non eſt niſi cū complemento operationis anime:ſed alij ſenſus tunc ſunt operantes:ſed in eo eſt vnus ſenſus ⁊ vnus motus.q.confuſus. Et cū hoc etiam nō erit vigilans:licȝ dicatur eſſe ambulans. Sed habilis ad maiorē expergefactionē:⁊ tūc qño erit ꝙ vetabunt̄ in ea ſenſus radicales:⁊ non eſt adhuc ſicut arbores:qm̄ in eis nō eſt principium ſenſus radicalis:tunc remanſit vt inquiram⁹ vtrum eſſet dormiens:⁊ fortaſſe nō debet dici ꝙ ſit dormiens:niſi iſtud qḋ habet viā vt ſit vigilans. Et tunc videtur ꝙ iſta dormitio ſit ſicut in letargicis:⁊ erit natura pueri:vt exigat ſomnū ſicut cū parit ipſum mater ſtatim fiet:⁊ erit opatio virtutis operans in ipſo ſuū opus poſtꝙ̄ puer plus primo ridet in ſomno:⁊ in hoc accidit cū glaucorum oculoꝝ ⁊ nigroꝝ oculoꝝ:⁊ tunc dico ꝙ glaucedo accidit:aut ppter naturā tunicaꝝ:aut ppter naturā humiditatū. Et cauſa in humiditatib⁹ eſt:qm̄ ſi fuerint clare ⁊ fuerint poſite ꝓpe extra:⁊ erit criſtallinus multe quātitatis:⁊ albugineus modicū:inquantū autē erit modicū erit oculus glaucus:niſi aliquod acciderit contrariū a tunica:⁊ ſi fuerint humiditates obſcure ⁊ criſtallinus paucus ⁊ albugineus multus:ita ꝙ facit obſcuritatē:ſicut facit aqua que eſt multū profunda que ſumergit ⁊ cooperit res:aut ſi fuerit criſtallinus profundus erit oculus niger:⁊ cū in tunicis eſt in vuea:⁊ tūc illa ſi fuerit nigra erit oculus niger:⁊ ſi fuerit varia vel glauca erit oculus varius vel glaucus:⁊ vuea glaucēſcit vel variat̄:qm̄ in ipſa non eſt digeſtio:ſicut eſt in vegetabilibus:qḋ ſtatim cū naſcitur non habebit rectū colorez. Sed tendet color eius ad albedinē. Deinde ppter digeſtionē vireſcit:⁊ ppter iſtaz cām erūt oculi pueroꝝ glauci:⁊ iſta glaucitas erit ppter humiditatē cōpletā:aut erit ppter diſſolutionē humiditatis quā ſequit̄ tinctura ſi fuerit bene digeſta:ſicut in vegetabili:qm̄ cū intēdit diſſoluere ſuā humiditatē incipit albeſcere:⁊ ita glaucitas eſt ppter ſiccitatē vincentez. Et infirmi hñt oculos q̄ſi glaucos:⁊ ſilr̄ ſenes hoc eadez cā:qm̄ in ſenſib⁹ multiplicat̄ humiditas extranea:⁊ diſſoluitur nālis:⁊ glaucitas ſiue varietas q̄dā eſt nālis:⁊ q̄dam accñtalis. Et eſcebel cōtingit ex cauſis nigredinis ⁊ fere glauca:⁊ apponit̄ q̄ſi res media inter ea:⁊ ſi eēt eſcebel igneus ſicut putat Empedocles eēt oculus glaucus īfirmus:īpeditus:qm̄ amiſiſſet aquā que eſt p̄n͞m viſus. Et vna pp nigredinis in oculis diminuit viuz in oculis reſpcū glaucoꝝ quotīdiē qm̄ glaucitas nō accidit pp aliquā occaſionē. Et cā in hoc:qm̄ nigredo q̄ erit pp cām albuginei humoris vetat tranſitū coloꝝ:qm̄ vetat trāſlucentiā ⁊ impreſſiones:⁊ ſilr̄ ille qui erit pp obſcuritatez humiditatis abundātis:tūc ille humiditates ſi fuerint multe nō erūt obediētes mutationib⁹ in viſu:neq̄ in exitu viſus in anteriorib⁹ exitu ſenſibili. Et qm̄ fuerit oculus glauc⁹ pp paucitatē humiditatis albuginee videbit plus de nocte ⁊ in tenebris ꝙ̄ in die:pp h̄ ꝙ ꝯtingit lumē moueri ſup mām paucā cū fortitudine magna:⁊ tūc vetabit illā videre res manifeſte:ſicut eſt pigrities ad vidēdū qḋ eſt in tenebris poſt lumē:ſicut nigrū ppter multitudinē hūiditatis erit ſuū videre de nocte minus:qm̄ indiget illud diligēti inſpectione:⁊ motu mãe ad extra:⁊ mã mīta erit min⁹ obediēs ꝙ̄ pauca:ſȝ nigredo que erit ppter tunicā adunat viſuz fortius. Et hō eſt fortior oībus aïalib⁹ in colorib⁹ oculoꝝ:⁊ in equis etiā erit color glaucus oculoꝝ:⁊ etiā alius color in alio oculo. Et ſcias ꝙ acumē viſus eſt ſcḋm duos modos. Et vnus illoꝝ eſt ſecundū aſſertionē rei a remotis. Et ſecūdus ſcḋm fortitudinē diſcretionis rei viſe ⁊ forte diuerſabunt̄ iſte virtutes:⁊ acutior p⁹ ſua cā eſt qḋ nō hȝ humiditatē:vt ſit magis anguſtū:⁊ nō faciet ei cōtrarietatē luminis obuiātis ſup ſuas oēs partes:ſȝ venit ad res viſas cū q̄titate tenoris ⁊ rectitudinis circūdantis:⁊ tunc oēs mãe oculi erunt nō paſſiue:neq̄ cōfuſe:⁊ qm̄ fuerit motus viſus ad partē rei ſenſate mouebitur a ſuo loco qḋ fixionē ſuper rem. Deinde reuertitur ab illo motu

ꝓpter laborē ꝛ inquietationē luminis: ꝛ ſcias ꝙ cū oculus figitur ſup aliqd mouet̃ motu ad exterius cū magno deſiderio circūdanti rem appoſitā ſibi vt compleat̃ ſuus viſus operatione ꝓpria. Et tunc ſi exierit ꝓpe rē viſaꝫ in aere: ꝛ via fuerit parua cadet.q.in debilitationē ꝛ timorē debeſſecb: ꝛ oculi ꝓfundi ſunt parue ſpeculationis illius qḋ remotū eſt ab illo: ſed cauſa diſcretiōis eſt claritas humiditatis: ꝛ ſua ſubtilitas: ꝛ ſic auditus ꝛ olfatus: qm̄ cōprehenſio rei remote eſt per diſcretionē ꝛ diſtinctionē: ꝛ ſimile illud qḋ fuerit habens vias olfatus magis lōgas melius olfaciet: ꝛ melius venabit̃ ſicut canes generoſi. Et etiā inter iſta occurrit queſtio de lenitate ꝛ aſperitate capilloꝝ ꝛ groſſitie ꝛ ſubtilitate ꝛ albedine ꝛ nigredine: ꝛ cauſa in hoc eſt ſicut ſcis: qm̄ capilli generant̃ ex vapore qui eſt ſicut fumus: ꝛ eſt.q.piramis in poris: ꝛ tunc coagulatur: ꝛ tūc erit ſua mā nālis eis fumoſa: ꝛ erit inſtrumentū porus: ꝛ ſunt ſicut foramina: ꝛ iſta ſupfluitas fumoſa ſi fuerit ſpiſſa erunt ſpiſſi pili: ꝛ ſi fuerit ſubtilis erūt pili ſubtiles: ꝛ qm̄ fuerit cutis ſpiſſa ſupfluitas ſpiſſa: ꝛ erit vnus pilus ꝓpinquus alij: ꝛ erunt foramina nō incarnata: ꝛ cōſtricta: ꝛ nō cū altero: ſed ampliata erit ampliatione foraminū cutis ſicce: ꝛ erit hoc etiā ꝓpter ſpiſſitudinis cauſaꝫ. Sed criſpitudo erit nō ꝓpter mām: ſed qm̄ pori ſui erūt tortuoſi quouſqꝫ accidit foraminib⁹ capilloꝝ id qḋ accidit ex eis a calore: qm̄ ſi calor operaret̃ i capillos faceret illos criſpos: ꝛ iā erit ꝓpter diuerſionē motū fumi ꝓpter quā coagulant̃ capilli: ꝛ iā erunt ꝓpter tortuoſitatē foraminū: ꝛ tunc formabit̃ eis figura ſecundū figurā foraminū: ꝛ incriſpabit̃. Et planities capilloꝝ eſt ꝓpter ꝯtraria huic: ꝛ nigredo capilloꝝ eſt ꝓpter caloris acritatē: ꝛ canities ꝓpter cruditatē: ꝛ qui eſt ruffus ꝓpter equalitateꝫ: ꝛ fortaſſe erit nigredo ꝛ criſpitudo cā impſſionis aeris extrinſeci: ꝛ tunc incriſpabunt̃ capilli: ꝛ fient vt piper: ꝛ inde mutat̃ totū hoc in regionibus ꝛ ciuitatib⁹: ꝛ cā in hoc erit ꝓpter cām humidā: ꝛ nō calidaꝫ neqꝫ viſcoſam vnctuoſaꝫ: ꝛ tunc mittent̃ ꝛ generabunt̃ capilli ex illa nāliter: ꝛ iā erit etiā illud ꝓpter ſiccitatē: ꝛ que accipiet capillos ꝛ auferet ab eis ſuā humiditatē, ꝛ pinguedineꝫ ꝓpter quas facti ſunt nigri capilli: ꝛ fiūt tūc.q.calꝟ: ꝛ hoc eſt ſic contingit infirmitatib⁹: ꝛ tūc qm̄ meditabunt̃ conualeſcēti reuertent̃ in ſuū colorē: qm̄ trahunt̃ tunc ex mā bona. Sed ſenex nō hꝫ fiduciā alicuius māe: qm̄ iā hꝫ caloreꝫ confractū: ſed caluus hꝫ caluitieꝫ: qm̄ deſiccat̃ medulla. Et incipit ante: qm̄ illud vas eſt magis amplū: ꝛ ſua mā eſt magis humida: ꝛ citi⁹ recipit deſiccationē: qm̄ eſt magis rarꝫ: ꝛ tunc ꝓpter calorē nālē fortē in illo diminuit̃ ꝛ conſtringit̃ in ſe: ꝛ contrahit̃ ab oſſe: ꝛ tunc nō accipit ab illo oſſe materiā fumoſaꝫ que indigeat rememoratione: ꝛ adhuc: qm̄ ſunt pori rari: ꝛ diſſoluit̃ ab eis q̄titas fumoſa. Sed mulierib⁹ eſt nā magis humida: ꝛ ſue cutes magis humide: ꝛ ſui pori ſunt pori magis anguſti: ꝛ caſtrati aſſimilant̃ eis: ꝛ nō fiunt calui: ꝛ plures capilli primo ſunt ruffi: ꝛ poſt albi cani: ꝛ qui eſt ruffus citius fit canus: qm̄ eſt ꝓpinquior albedini: ꝛ caro indiuidui nigra eſt ſaporoſior oībus alijs carnibus eiuſdē ſpeciei cū fuerit albe: qm̄ eſt magis digeſta: ꝛ caro etiā que tēdit ad varietatē ſaporoſior eſt: ꝛ magis digeſta carne que tendit ad albedinē: ꝛ capilli in alijs ab hoīe ſequunt̃ cutim illius aīalis: ꝛ tūc ſunt nigri ſupra cutim nigrā: ꝛ albi ſupra cutim albā. Sꝫ in cauſa grauitatis vocis ꝛ ſui acuminis: ꝛ fortitudinis: ꝛ alte: ꝛ remiſſe vocis ſcias ꝙ grauitas vocis accidit ꝓpter fortitudinē emittentis: ꝛ iā etiā contingit ꝓpter debilitatē: ꝛ illud eſt: qm̄ pigreſcit inſtrumētū vocis aīalis ad diuidendū aerē: ꝛ ad mouendum ipſum: ꝛ mouerit ipſum qḋ mouet cum tarditate erit grauis aliquantulum cum debilitate: ſicut ſunt voces vitulorum. Et voces vaccaꝝ ſunt grauiores q̄ voces thaurorum: ꝛ ſic quādo trachea fuerit impleta cum catarris humidis: tunc ſi partem dimiſerit ꝛ portauerit aerē: ꝛ acceperit ex ea modicuꝫ: aut ſi in operta fuerit in ea operatione fortiter it vox acuta ꝓpter debilitatem: ꝛ propter hoc acuuntur voces ſenum: ꝛ conualeſcentium. Sed quādo fuerit inſtrumentū vigoroſum in mouendo aerē multū erit vox grauis ꝓpter fortitudinem. Sed de dentiū vtilitatibus iā ſcis ex alio loco.

¶ Explicit liber de aīalib⁹ Auic. decimuſnonus ꝛ vltim⁹.

¶ Liber Auicenne. In primis ⁊ ſecundis ſubſtātijs: ⁊ de fluxu entis. Capitulum. I.

PRincipiū principioꝝ glorioſus deus cui⁹ entitas eſt ineffabilis: vnitas indiuiſibilis: vt ſit pmanens oſtēdat̃ apd pluꝝ infinitas: ⁊ intelligamus cognoſcētes h ꝙ nō eſt in ipſo pluralitas aliq̄ modoꝝ: ſꝫ ipſe eſt pnceps ⁊ principiū pluralitatis oīs. ¶ Et ſignificatio pmi eſt: ꝙ cām pmā ſequit̃ itellectus quē ſequit̃ loquela: ⁊ oīs vnitas diuiſibilis non excuſabitur gn ipſa deſinat in terminos. ¶ Eſt igitur prima vnitas pura ſimplicitas ⁊ ſimplex puritas: ⁊ eſt id in quo eſt ⁊ id qḋ eſt: qm̄ inuenit̃ liber ab omni adiacentia ⁊ multitudine: p quā: ⁊ in qua eſt omne eē. Et oīs vnitas hn̄s fixionē: ⁊ qḋ eſt ⁊ ſi eſt hꝫ fixionē in ea ⁊ nihil ita eſt qḋ fuit vel erit a pn̄tia iſtius. ¶ Propter qḋ nō elōgatur a nobis intentio: in qua cōicamus: in qua qcqd eſt iō eſt: q2 eſt vlī deſignatū. Si.n. eſt primo oē eſſe inferi⁹ hn̄s fixionē: vt qḋ eſt: ideo fit: q2 a pmo eſt: tūc oīs vnitas non pura in pma pura vnitate eſt fixa: vt qḋ vnū eſt: iō fit: q2 ab vno pmo eſt: ⁊ ſi intrinſeca: qm̄ denominatione ⁊ vnitate ſui pncipij vnūqḋqꝫ vnū dicet̃: ſꝫ eē pmū ⁊ eius vnitas eſt eā vna ⁊ eadē. ¶ Liq̄t itaqꝫ ꝙ hec vnitas ē eā eē oīs entis: ⁊ hec eſt illa vnitas quā pmo accepimus extrīſecus denoīantes ens inferius ab ea in reditōe eē vniuerſi entis. Redeamus aūt ad id qḋ pceſſit: vt cōtinuemus ei id qḋ intēdimus: ⁊ eſt ꝙ in pmo oīa ſunt p eē in ſapiētia: ⁊ oīa ſunt p ordinē: ⁊ in amore vtroꝝūqꝫ oīa ſunt p eſſe ſm̄ vocationē: vt qm̄ ex deo facta ſunt ad nihilū oīno redire nō pn̄t: ſic ꝙ maneat eē in cauſis ꝙ corrūpit̃ in effectibus. Hoc aūt planū erit p hoc qḋ poſt dicem⁹. ¶ Sapientia p⁹ neqꝫ diminuta eſt neqꝫ cōpleta eſt: ſꝫ ſup cōplexa: ⁊ diſponēs oīa in ipſa: tūc non fiet: qm̄ pncipalia oīum reꝝ exempla apud illā ſunt quā greci appellant ideā: vt cū ipſa nō variet̃ modo aliq̄: ſꝫ ſtent exempla apud illaꝫ: neqꝫ ptrāſeat aliqd ordinatū: qḋ eſt: qm̄ exemplaria reꝝ non ſunt ipſe res. Dicente Dionyſio ꝙ cognitio eoꝝ que ſunt ea que ſunt nō eſt. ¶ Et hoc eſt qḋ apparet in verbo autētico abbꝛeuiato: ⁊ eſt attendendū archa in arte ⁊ archa in opere. Archa in opere nō eſt vita: archa in arte eſt vita. Silr ſolē ⁊ lunā quos vides ſunt in arte pma. Foris aūt corpora: in arte aūt vita ⁊ artifice: qm̄ quecūqꝫ facta ſunt in ipſo vita ſunt: ⁊ hec eſt radix intētiōis nr̄e que eſt ꝙ nō ptranſit in ſcia diuina aliqd qḋ ſi reꝝ exēpla ſtent: ⁊ ſciantur particularia in illis ſcia digniore. Tūc qm̄ ſcia hec eſt exquiſita: ⁊ hoc non eſt niſi p cām: ſicut ſciunt̃ res in pmis exemplis ſicut cāta in cauſis pmis: ſunt igit̃ exēpla prima eſſe reꝝ pmaria: ⁊ ſtant exempla: ſtant ⁊ cauſe ſtatione que nō fuit initiabilis neqꝫ aliq̄ mō terminabilis.

Quid ē de⁹

Quot modis oīa ſunt in deo.

Pricipalia oium reꝝ ex⁹ (q̄ ydee dn̄r) in deo ſunt.

Aliud eſt eē arche in arte vl artifice: ⁊ aliō ē eē cauſ dē in ope.

¶ Caplm. II. qualiter que in ſapientia ſunt: ſunt cāe oīuꝫ: ⁊ hec ſunt coeterne ex pceſſione illaꝝ in cauſas.

ET ſequitur ꝙ in iſtis cauſis ſciatur cauſatū i pn̄ti qḋ i ſuba pmanet. Scia autē hec eo ꝙ ſupexcedit ſcias ſupexcellētis veritatis: eſt cognitio vt ſciat̃ naturalr ſcia iā tacta nō p modū cāti: ſed per modū cauſe. Sunt.n. cāta in cauſis p modū nobiliorē p quē nō ſunt apud illa pncipiū eſſendi. Dicemus ḡ ꝙ illa que facta ſunt deo coeterna ſunt: nō oīno: deo tn̄ coeterna q̄dē: q2 nūq̄ꝫ fuit ſapiētia ſine pmordialib⁹ reꝝ cauſis in ſe factis. Q2 aūt nō oīno coeterna: certificant̃ in hoc cāe he: q2 cauſe reꝝ pme ꝓpter infinitā ſui diffuſionē ⁊ incōprehenſibilē altitudinē: ⁊ ineffabilis puritatis excellētiā nullo pcipiunt̃ intellectu: excepto eo qui eas in pncipio formauit. Ex effectib⁹ aūt illaꝝ hoc eſt ex pceſſionib⁹ in formas intelligibiles cognoſcit̃ ſolū mō: q2 ſunt: nō aūt quid ſunt. Et ſic pncipales tunc in ea quoꝝ ſunt cāe ꝓuenūt: ⁊ pncipiū.i. ſapiētiā (in qua condita ſunt) nō relinquit: ⁊ (vt ita dicam) in ſeipſis manēt tenebris excellentie ſue abſcōdite: in effectib⁹ ſuis veluti in quādā lucē prolate cognitioni nō ceſſant apparere. ¶ Uides igit̃ qualr intellectus nr̄ priuſqꝫ ⁊ in memoriā ⁊ in cognitionē veniat non irrōnabiliter dr̄ nō eſſe. Eſt enim p ſe inuiſibilis. Dū aūt in cognitiones venerit: ⁊ ex quibuſdā fantaſijs formā acceperit: nō immerito dr̄ eē: hac ſilitudie (Quāuis a diuina nā remota ſit) dici poſſe arbitror: qūo ipſa nā diuina duꝫ oīa cauſat: ⁊ a nullo cauſare ſciatur in oībus (que ab illa ſunt) cauſat̃ quodā modo mirabili: informat.n. fantaſia intellectū qui per ſe informis eſt: ⁊ ſic diuina nā (que per ſe exūs ſuperat oēm intellectū) in hīs que per eaꝫ: ⁊ in ea facta ſunt: recte dr̄ cauſari: vt ſit in eis ſine intellectu: vt ſolūmodo ſunt intelligibilia: ſiue ſolūmodo ſenſibilia ab hīs qui eā recto ſtudio ingrunt cognoſcat̃. Redeam⁹ igr̄ ad id in quo fuimus: dicentes ꝙ ea que facta ſunt pncipio coeterna nō oīno ſunt. In hoc aūt coeterna: ꝙ pncipiū nūq̄ꝫ fuit ſine cauſis pmis. In hoc aūt non coeterna: ꝙ factori ſuo coeterna non intelligimus: ⁊ pcedit factor ea que ſunt facta per euꝫ: ſꝫ que coeterna ſūt oīno: coeēntialia ſunt vt nullū ſine altero manere poſſit. Factor aūt ⁊ factū coeterna nō ſunt: q2 coeēntialia nō ſunt. Loquunt̃ aūt ſemp eē relatiua ⁊ ſimul eē: factor ſine facto eſſe non pōt: ⁊ factū ſine factore nō eſt factuꝫ: qḋ eſt: ſi factor ⁊ factū coeterna nō ſunt per rōnē: tn̄ cauſe ⁊ cauſati coeterna oīno eē nō deſinunt. ¶ Et iteꝝ oīs creatura incipit eſſe: qm̄ erat qn̄ nō erat. Nō eſt aūt vere eternitatis mō quodā incipere eē: nō igit̃ vere eternitati oīs creatura coeterna eſt: ⁊ hoc eſt in cuius opatione anhelauimus. ¶ Sed quid eſt qḋ erat quādo nō erat creatura? Dicimus ꝙ intentio huius ſermonis eſt: ꝙ ipſa erat in cā qn̄ non erat in effectu. ¶ Et nō lateat te: ꝙ in itentione ſermonis pn̄tis conueniāt accidentia cū alijs. Sunt.n. ⁊ ipſa in cauſis pmis: qḋ ſi fuerit recepta intentio iā deſignata cum ampliatiōe quā inuimus: tunc verificabit̃ apud recipienteꝫ intentio que fuit qn̄ nō fuit tp̄s: vt ipſa recipiat lumen in eo qui iā recipit illum.

Cauſe pme ex effecub⁹ ſuis ſolo cognoſcunt̃: q2 ſunt. Nō aūt qd ſūt.

Complet declaratione illi⁹ ꝙ facta ſunt deo aliq̄ modo coeterna.

¶ Caplm. III. de perfectione cauſaꝝ ⁊ ſcia: ⁊ q̄liter pmordiales cāe pficiunt̃ in ſapientia in qua ſunt: ⁊ ꝙ oēs forme ſunt informes ⁊ īpfecte: niſi cuꝫ pficiunt̃: ⁊ q̄liter cauſe ſciunt ſua cāta ⁊ cauſant̃ ea in illa.

NUnciemus aūt iterato qḋ pceſſit: vt adiciam⁹ ei aliqd: ⁊ eſt. Primordiales cauſe reꝝ in ſapiētia pma facte ſunt: ⁊ nullo modo pfectū appetūt excepto illo immutabili in quo pfecta eſt forma: in qua cauſe formate ſunt. Conuerſe.n. ad hanc cōuerſione ſtabili formant̃: vt formatōeꝫ ſuā deſerant nuſq̄꞉ ⁊ hec ē formatio forme vlis: ad quā niſi cōuertant̃ ſingula ſunt informia. Nō eniꝫ ſufficeret ex genere eēntiali qḋ in exēplū diffiniuit ꝯſiſtere: niſi ad hanc formā ſapientialē forma itellectualis ꝯuerſa pficiat̃. ¶ Et q2 accepiſti ꝙ que facta ſunt in ipſa ſapientia facta ſunt: tunc nō licet tibi dubitare an que facta ſunt in ipſa ſapientia ſint. Sꝫ ſcias q̄ facta ſunt in ipſa nō ſolū ſapientia eſſe. Sꝫ reꝝ q̄ꝛ ſunt

Que facta ſunt aliq̄ mō ſunt deo coeterna.

principia noticiam nõ cauſare. Incõueniẽs.n.eſt in diuina ſapiẽtia aliqđ incipiens eẽ: hec eſt intẽtio: qm̃ excidat dis ratio ꝓbata. Et iõ in tenebris ſue felicitatis abſcondita non apparebit. ¶ Non aũt elõgeť a te itentio q̃ ſupra eſt in his que ꝓceſſerũt: ⁊ eſt ꝙ p̃mas cauſas nõ tm̃ cãrũ ſed pp̃ ſui excellẽtiã cauſare dicimus. eaꝝ aũt excellẽtia non eſt h̃. vt a nulla cã ſuperiore ſint: eſt.n. vna ⁊ eadem cauſa oĩum: per quã ⁊ in qua ⁊ ex qua reꝝ oĩuȝ cãe occaſionales facte ſunt p̃mitus. Iõ preferť oĩb⁹ ſuperaltans ⁊ ſuperexcellens ſingula. ¶ Neceſſariuȝ eſt ⁊ tibi in his q̃ diximus qñ ſubijciť res ſermoni: ⁊ qñ ſubijciť ſermo rei: vt itelligas qđ eſt qđ exigiť qñq; intentio ſupra priora ꝑ ſe: ⁊ qñq; ſupra illa per modũ per quem licet ſupius inferiore eſſe: ⁊ modis alijs quos ſubintelligimus.

¶ Capitulum IIII. De p̃mũ creatuȝ eſt intelligẽtia: ⁊ quõ ipſa intelligat cauſas in ſuis theophanijs: ⁊ qualiter exeũt ab ea: quibus illa dat ſuum regnum.

Accedamus ad pronũciandũ ꝓnunciationeȝ ampliore ꝙ̃ id qđ preceſſit de ꝓceſſione cãrum p̃maꝝ intelligibilium. ¶ Dicamus ergo ꝙ ordine incõprehenſibili omni itellectui diuina ꝓuidẽtia oĩa ex nõ exñtib⁹ in effc̃m ꝑduxit. vnde q̃daȝ eẽntiali dignitate alia alijs ꝑferunť. Ita ꝙ ea que circa vleȝ cãȝ oĩum. pxime (.i. nulla ſapiore creatura interpoſita) crodunť ⁊ itelligiť eſſe ꝑncipaliſſime vl̃itatis ꝯdite. vl ꝯditiõe. credũtur ⁊ predicanť. Deide alia ex alijs a ſũmo vſq; ad deorſum: hoc ẽ ab initio itellectualis creature vſq; ad infimũ oĩuȝ: qđ eſt corp⁹. ¶ Prima igiť creaturaꝝ ẽ intellectualis: ⁊ eſt itelligẽtia de qua eſt ſermo apđ ph̃m in libro meta^ce. ⁊ eſt oĩb⁹ creaturis melior ⁊ ſapiẽtior: qm̃ ipſa oĩuȝ (q̃ poſt ſe ſunt) cauſas videt. ¶ Uerũtamẽ modus ꝑ quẽ nos verificabimus: eſt vt cũ cã p̃ma ab oĩbus que poſt ſe ſũt remota ſit: tũc rõnes oĩum q̃ in ea imutabilr̃ ſunt: ab oĩb⁹ (quoꝝ rõnes ſunt) remote ſunt: in angelicis vero itellib⁹ eaꝝ rationũ quaſdaȝ theophanias eſſe (hoc eſt intellectualis nãe q̃ſdã diuinas apparitiones) nõ ipſa pricipalia reꝝ exẽpla: nõ lõge a veritate eẽ credimus: ⁊ he theophanie ſunt creature q̃dã cognitio añ generationẽ oĩum inferioꝝ: ſed non in ſe: ſed cauſe primarie ſunt cãe in ſeipſis: apparitiões aũt he nõ ſunt cãe i ſeipſis. ſed in alijs. Nos ergo noſcũt p̃mo in deo: deinde in ſeipſis iferioris creature cauſas vident: ita ꝙ vnaqueq; intelligẽtia inferioꝝ ſe rõnes ſiue diffõnes contineat: q̃bus deſiderat ⁊ cogiť prebere miniſteriũ. ¶ Et legiť hoc aliud.ſ. ꝙ oĩs intelligentia eſt locus rõnis: ſiue diffõnis quã ꝯtinet: ⁊ ſi eſt locus diffinitionis quã ꝯtinet: tũc non aduerſabiť illi qn̄ ſit locus diffiniti: ⁊ hic eſt modus quo perueniť ad hoc ꝙ nõ depreſſus phantaſijs itellectus ẽ locus ſpẽꝝ: ⁊ tũc cuȝ eſt locus ſpẽꝝ eſt locus generis per modum per queȝ genus eſt in ſpẽ: ⁊ non per modũ aliũ: qꝛ non per modũ generis abſoluti ⁊ ſepati ab illa. ¶ Et ſi queſieris an aĩus hũanus adhuc depreſſus phantaſijs poſſit inferioꝝ ſe cauſas cãtas ꝯprehendere. ¶ Si pure vixerit non elongabiť a veritate ſm̃ iudicium noſtrum. ¶ Redeamus ad id in quo fuimus: dicẽtes ꝙ eoꝝ que creata ſunt: q̃dam deſcẽdũt a q̃buſdam: eſt eñi inferiorũ (quib⁹ debeť regnũ veniens a ſupiorib⁹: ⁊ deſcendũt ex illis) vt ſic icipiãt eẽ ex tẽpore: quoꝝ ortũ preceſſit tp̃s: ⁊ ſpecificamus hoc per illud: ⁊ eſt ꝙ intelligẽtia p̃ma creaturaꝝ eſt locus cãrũ p̃mi celi: qm̃ dȝ regnum ſuũ illi: ⁊ ꝓpter hoc deſcẽdũt ex illa cãe illi⁹. ¶ Ueꝝ opȝ itentionẽ hanc certificari apud te. ¶ Igiť ſcias ꝙ oẽ cãtũ p̃mum p̃mo eſt in deo: deĩde in ſeipſo: deinde in effectib⁹ ſuis videt cãs: viſio aũt ibi intellis cãrũ itelligibilia: ſunt ipſe intelligẽtie: hoc aũt eſt qđ iã pȝ tibi ex p̃cedentib⁹ vbis auctẽticis. Intelligit itaq; intelligẽtia ſeipſam vt cãs itelligat in effectib⁹: ⁊ appareant ei in illis: ſed nõ appent cãe in effectib⁹ ſuis: niſi poſtq̃ ꝓceſſerũt ex itelligẽtia itelligente eas in ſeipſa. Igiť itelligentia itelligit ſeipaȝ vt exirent ab illa ea: ſup que tradit ſuũ regimẽ: ⁊ h̃ eſt regimen poſt p̃mũ nobilius. ¶ Et poſtq̃ ab intellia deſcẽdũt cãe multe. tũc ſciendũ ꝙ duo inuenimus in illa duȝ intellit. vnũ eſt ꝙ ipſa eſt poſſibilis in ſeipſa: aliud eſt ꝙ hȝ nãm intellectualẽ in ſeipſa: ex quo fit vt ex ea cãe deſcendant ſm̃ diuerſos modos: pp̃ varias rõnes quas iuenimus in illa: licȝ nõ deſcendãt ex ea deſcenſu ꝯſiderato per rõnes ⁊ modos hos: niſi per h̃ qđ itelligit eas in ſeipa: ⁊ hoc eſt qđ diximus. ¶ Prima aũt duaꝝ cãrũ que exit ab illa ẽ forma celi vltimi: ⁊ hec eſt aĩa ei⁹ a qua eſt motus eius in proximo: ⁊ ſi nõ primo. q̃ nõ intelligit bonitatem: tũc ipſa non exit a cãto p̃mo per modũ hũc: niſi per nãm itellibilem que ineſt illi.

Nã ſũt ille cãe p̃mi celi q̃ exeũt ab intellia p⁹ creaturaꝝ p hoc ꝙ itelligit ſe.

Cã aũt ſcđa duaꝝ exiens ab eodẽ p̃mo eſt corporeitas. q̃ eſt inuẽta in totalitate celi vltimi: ⁊ hec ꝯſtituit cũ appẽdicijs ei⁹ mãȝ p̃^m. vñ ipa mã p̃⁹ i ſeipſa ẽ reſolubil: ⁊ i ſeipa ẽ poſſis: ⁊ qꝛ corporeitas ſeqť itelligentiam per modũ hũc: tũc hoc nõ eſt niſi pp̃ nãm intelligentie eſſendi poſſibile. Iaȝ aũt habes ꝙ ex p̃mo creato deſcendũt multa per hoc ꝙ itelligit ſe: ſed non deſcendunt ab illo per modos diuerſos (vt accepiſti) niſi per duo: ꝑ rõnẽ.ſ. poſſibilitatis ⁊ nãe itellectualis q̃ reperim⁹ i illo: ⁊ ex eo ꝙ deſcendũt ex intellia ꝯiũctiȝ hec duo. via quã declarauim⁹. ¶ Tũc implicite preceſſit apđ te itellectio quã nõ licȝ tibi occultari: ⁊ eſt ꝙ ex itellia p̃ma per hoc qđ itelligit: ⁊ per h̃ qđ eſt poſſibile in ſeipſa: ꝓcedit ſphera p̃ma cũ ſuis partib⁹: mã.ſ. ⁊ forma. Iã non latet te hoc qđ enũciaui đ ꝓceſſu duplicis cauſe p̃mi celi a cãto p̃mo. Et noſti iteꝝ ꝙ ſi itellia videt p̃mũ: tũc videt in eo intelligentiã q̃ eſt regens poſt illã in ordie: ⁊ vltra eaȝ poſt ſe: ꝓpter intellm̃ ordinis q̃ eſt in illa: ⁊ iõ ſeqtur eã eſſe alterius intelligentie inferioris illa. ¶ Signat autē hoc nobis ſermo breuior in meta^ce. Ubi ſub omni itelligẽtia ſignanť tria in eſſe: vſq; quo perueniať ad intelliaȝ agentem que eſt agens in animas noſtras.

Sequitur vt aperiamus id in quo pertraſiuim⁹: qđ eſt ꝙ i materia ſpecialitatũ quarũdam ſit ꝯpoſitio: vtimur ergo in p̃ncipio ſermone auctẽtico quẽ inuenimus in libro de imagine: ⁊ eſt ꝙ omnem materiaȝ ex q̃buſdaȝ qualitatibus cõſiſtere inuenimus: quib⁹ ſi nudata fuerit cũ nulla rõne per ſeipſam comprehendeť: vnaqueq; autẽ ſpẽs qualitatis rõne a ſubiecto ſeparatur: vides igiť qualiter ſermo iſte oſtẽdit mãm eẽ reſolubilem. ¶ P. ſi intelligibilis color: itelligibilis ⁊ ſoliditas ⁊ ꝯtinuitas: ⁊ q̃cũq; ſpecialitatũ corporaliũ. Hoꝝ aũt vnũq̃q; ſi ſublatuȝ fuerit ſubito oĩs ratio corporis ſimul ſolui: ꝯſequens erit quoꝝ abſentiã ſolutiõis corporis cãm inuenimus: hoꝝ ꝯcurſum mãlem mãm eẽre: vt in mã viſibili: ea que per ſe ſunt abſcõdita (euacuatis ſue excellentie tenebris) nobis appareãt. ¶ Magnificus vero hoꝝ. alr̃ phoꝝ. nõ aliud reȝ variabilẽ itellexit niſi corpus mãle: qđ ex ꝯcurſu eaꝝ reꝝ que vere ſũt (vt ipſe ait) ꝯſtituiť: ⁊ dũ in ipſo cõſiderať mutabilitatẽ q̃daȝ pati neceſſe eſt. ¶ Et hec eſt intẽtio de mã quaȝ approbabat Diony. qui in libro de diuinis ſermonib⁹ ſiue nomib⁹: nõ aliud variabilẽ reȝ intellexit q̃ ſpẽi ⁊ forme participationẽ. ſine q̃b⁹ ipſa informis eſt mã ⁊ in nullo itelligi poteſt. ¶ Poſtulamus vt tu non turberis in illo qđ ſequiť: qꝛ per illđ patebit euidẽtius qđ dixim⁹: ⁊ eſt: ſi ex qualitatib⁹ q̃titatib⁹ ceteriſq; accidẽtib⁹ ſibi copulatis mã cõpoſita eſt: tũc ⁊ ipſa imutabilis eſt: naȝ ſicut de

Nõ oĩa ex ñ ẽtib⁹ diua ꝓuidẽtia ſcđ ſũt ⁊ quo ordie.

In intellectib⁹ angelicis ñ ſũt ꝑncipalia reruȝ exẽplaria: ſȝ q̃dã theophanie.

Intellia ẽ loc⁹ rõnis ⁊ ſpẽꝝ.

Dubiũ

Solutio.

Nõ oĩa ab intellia p⁹ creaturarũ: deſcendant cãe p̃mi celi.

Oĩs mã ex q̃buſdã q̃litatib⁹ ꝯſiſtit: q̃b⁹ ſi denudet nõ cõprehẽdit.

Uerũ ſi mã eſt ꝯpoſita ex accidẽtib⁹ ſibi copulatis: ⁊ ipſa immutabil' eſt.

cauſis intelligim⁹:ita ⁊ de effectib⁹:q̈litatē vero ⁊ q̈ntitatem videm⁹ ſolo intellectu. Q̄uo ergo mām ab illis longe diſtantem ↄſtituūt. ¶ Hec eſt via quā dimittes:qm̄ finis ſuus i quē ducit eſt vanitas. ¶ Et aduerte ſine his qđ itelligis poſt ſpoliationē forme ⁊ formaꝝ. vel iforme. dicas mām:ſiue informitatē:quā ſm̄ Dionẏ. nō negabis (vt arbitror) niſi ſolo itellectu capi poſſe. ¶ Formaꝫ āt ⁊ ſpēm ⁊ ornatū (quoꝝ participatio hac in mā ↄnectit̄) putaſne aliter q̄ꝫ mētis ituitu conſiderari: nō. ¶ Nōne itaq̄ꝫ vides q̄ ex incorporeis:mutabili.ſ.iformitate: formaꝝ q̄ꝫdeꝫ capaci:⁊ ipſa cū forma incorporea:q̄ꝫdem vnū corpus cōpoſitū creari:vel iā ſi ponas q̄ nudo itellectui relinq̄tur formis ſpoliatis mām eē:ſeq̄tur idem tuā inſtitutionē: q̄.ſ.ex informi mā ⁊ forma corp⁹ ſenſibile efficit̄ ⁊ ſubſ creatur. ¶ Fateberis itaq̄ꝫ corpora in icorporea poſſe reſolui:q̄ mirabili armonia corp⁹ cōſtituūt:ita vt nāłem ſui ſtatū in ipſo nō amittant itrinſecū. In luce ⁊ corpore vmbra naſcit̄. Neq̄ꝫ.n. corp⁹ in vmbraꝫ mutat̄. vmbra vō duꝫ diſſoluit̄ in cās has redire intellr. ¶ Et iteꝝ ſi corpore ſolubili immutabilis eēt:nullaq̄ꝫ rōne ſolubilis ſubeſſet:nulla quoq̄ꝫ rōne penit⁹ diſſolueret̄. Jam vero ſoluit̄:igit̄ qđ ſubeſt ſolubile eſt. Hoc aūt nō ē aliḋ q̄ꝫ mā. Non igr̄ ipa diſſolubilis. ¶ Et hoc eſt qđ fac̄ nos debere dicere particularia corporalia eē. Genera aūt et ſpēs nō ſoluunt̄. Sed poti⁹ ſubſunt ⁊ pmanēt:qđ oibus eis nō eſt vnū idiuiduū:⁊ ſubeſt ſuperexcellēs ẏle qđ ſolui nequeat ⁊ deſtrui. ¶ Ipſa quoq̄ꝫ accītia in mā ſua immutabili pmanent:qm̄ ſubeſt illis indiuiduū in quo nāliter oia vnū ſubſiſtūt. ¶ Nec iā latebit vos a quo trāſlatione ↄueniente neceſſitas ⁊ pmanentia venerūt ſuper ea q̄ nobis inſolubilia ſignificauimus:qm̄ per hoc petit̄ difficultas ꝑpoſitionū vłiuꝫ in eo q̄ ſunt neceſſarie:ħ ē difficultas neceſſitatis eaꝝ:q̄ ꝑpōnes accepte in demonſtratione ſunt. ¶ Placuit nobis vt adẏcerem⁹ pñtib⁹ intentiōib⁹ demōſtrationē illā quā repum⁹. vel repetim⁹. in libro metaphẏce. ⁊ eſt q̄ forma non hꝫ eſſe niſi in ẏle. Cā

Forᵃ ñ hꝫ eē niſi in ẏle.

aūt hui⁹ eſt:q̄ ipſa dat eē ẏle:vel q̄ ipſa eſt in ẏle: ſicut ħ q̄ cā nō eſt niſi cū cāto:nō q̄ cā ſit illi cā eſſendi cāto. ſed q̄ cū fuit cā in effectu. ſeq̄tur ex ea eſſe cātū:⁊ eſt cū ea. ſimilr cū forma habuerit eē. ſeq̄tur ex hoc vt cōſtituat aliquid qđ adiūgit̄ ſue eſſentie:⁊ id qđ conſtituit eſt res i effectu:⁊ dat illi eſſe. ¶ Ecce q̄ꝫ aperte v̄bis his ⁊ priorib⁹ verbis auctēticis abſoluimus nos ab eo qđ ſupł dixim⁹: vt ſciat̄ per hoc in logẏcis mām cū eſt i effectu ſubẏci ꝑdicarī:ł vt ↄponant̄ ei. Eandeꝫ aūt cōſideratā cū cauſis predicari cū illis:eo q̄ eſt in illis per moduꝫ caꝝ:non ꝑ modū māleꝫ:⁊ tūc ↄtinget ipſaꝫ ꝑdicari in genere ꝑ modū generis ⁊ in ſpē per modū ſpālem. vt ſm̄ eſſe ſuum in cauſis ſit ꝑdicaᵐ q̄ ſm̄ eē māle ſubẏcit̄ ei. ¶ In his certificaberis q̄ mā eſt per formaꝫ ⁊ qualr hoc eſt:⁊ q̄ forma non eſt per materiam niſi fortaſſis ſm̄ accidens. qm̄ forma non eſt in effectu:niſi cum ea.

Mā i effectu ſubẏcit̄ diuerſis ↄſiderata cū cāis ꝑtur cū ill̄.

Forā eſt per māꝫ ꝑ accñs. mā aūt ē per formā alr.

Poſtq̄ꝫ autē hoc preceſſit redibimus ad cām pmā: vt ex radicib⁹ datis ⁊ dandis faciamus te latius cognoſcere cātū primū. ¶ Scias igr̄ q̄ int⁹ aliquando ſumitur de re que eſt:ſicut ↄtingit q̄ nos aliquando ſumimus de celo per ↄſiderationē ei⁹: ⁊ ſm̄ formā ei⁹ intellectiuam:⁊ quandoq̄ꝫ forma intellecta nō ſumit̄ de his que ſunt:ſicut oino itelligim⁹ formā artificialem quā adinuenimus. ¶ Et deide forma itellectiua mouet membra ad hoc vt ſint in opere. nō quia fuerit ipſa deinde nos intelligam⁹:ſed q̄ꝛ intelligim⁹ fuit ipſa. ¶ Talis aūt eſt cōparatio ois qđ eſt ad pmū:qui intelligit ſuā eſſentiā:⁊ id qđ facit:debet eſſe cū ſua eēntia: ⁊ ipſe ſcit q̄uo bonitas eſt i omni qđ eſt. Seq̄tur ergo for-

Sicut artificialia cānt̄ ab itellcu artificis:ita oia entia cānt̄ a ſcia dei.

mam ſuā forma eoꝝ que ſunt intellecta apud eū ſꝫ ordinem quē intelligit. Verūtamē nō ſeq̄tur eaꝫ: quēadmoduꝫ lux ſeq̄tur luciduꝫ ⁊ calefactio caliduꝫ. ¶ Et hec eſt cōparatio quā inuenies inter omne qđ eſt ex cāto pmo ⁊ ipm̄. vnde inter cāta eſt ſuo cauſanti magis ſimile. ſua.n. operatio ⁊ ſcia que eſt de iferiorib⁹ accedit ſup eſſentiam ſuā:ita q̄ intelligentia ei⁹ non perficit̄ in aliquo q̄ ſit ex eo:⁊ ꝑpter hoc cātū pmū eſt vłe ſcdm:⁊ nō recipit ei⁹ ſciētia diminutionē. qm̄ ſcit illud qđ eſt ex eo per modum ſui:⁊ non per modū rei ſcite. ¶ Studeas aūt ſcire q̄liter intellectiua forma apud eam non eſt niſi ipſa intellia:⁊ ſcies q̄ cū cātū pmū ſit intelligens primā formā:⁊ formā que ſeq̄tur ipſaꝫ:tūc due forme itellectiue ſunt due intelligentie intelligētes in ea:quaꝝ vna ē ſuperior alia:⁊ reliqua inferior illa. ꝑpter ſuperius ⁊ inferius intellecta:⁊ tūc intelligentia ſupior perfectius intellectū erit:⁊ influet virtuteꝫ quā recipit a ſuo intellecto glorioſo ſuper itelligentiā inferioreꝫ que eſt ſub ea:intelligentia cāta pmo: ⁊ tūc he due intelligentie cōponūt cātū primū i quo exiſtūt. ⁊ altera iſtaꝝ eſt finita:q̄ꝛ ꝑpinq̄ eſt illi qđ eſt terminus ois entis:reliqua aūt eſt ifinita:eo q̄ id qđ poſſe ⁊ factuꝫ eſt in ſeipſo. non habet in ſeipſo ſubam. ⁊ ꝑpter hoc non eſt finis alicui enti:⁊ tunc ſit intelligētia cātum:⁊ cōponit̄ ex finito ⁊ infinito:ita finita:cū tamen inter cauſata non ſit ſimplicius. ¶ Et nō lateat te q̄ itelligentia ſuperior (que eſt in ea) imprimit formas q̄s recipit ab vłi pmo:intelligētie inferiori que cum ea eſt. ⁊ iferior intelligētia recipit eas nō per moduꝫ receptoꝝ. ſed recipientis; quoniā in ea ſunt minoris vnitatis ⁊ maioris multiplicitatis:vt verificetur illud. ⁊ eſt q̄ intelligētia ſupior imprimit formas fortes ſtātes:⁊ itelligētia iferior debiles ⁊ declīues. Et nō ſis perturbatus in his. ¶ Sed ſi ↄſideres rōnes ſm̄ ſenſuꝫ ex quo ſiunt:⁊ eſt q̄ omnis intelligētia ꝑmo in vłi forma pma:deinde in ſeipſa. inferiores cās videt:ita vt per duplicē viſionē (que eſt in ea) ſit duplex intelligētia in ea. Dicimus iteꝝ q̄ forme itelligētie ſūt intelligentie ſeiūcte:multitudo in vnitate. ⁊ ſeiūctio cū idiuiſibilitate:⁊ hoc nō ſit:qm̄ hec ſeiūctio nō certificat̄ niſi in duab⁹ extremitatib⁹ adinuicē ſeiūctis:ſeiunctiōe vera:quaꝝ vna extremitatū eſt dignior:⁊ hoc eſt pmū glorioſum ⁊ excelſum in quo perficit̄ intelligentia ſupior ex il.is duab⁹ quas inuenimus eſſe in cāto pmo. Secunda haꝝ extremitatū que exit ab itelligentia que eſt inferior cā duabus ſm̄ ordinem ſuū in ea:⁊ ſpēm pre itellectiua eſt ſm̄ hoc extremitas declius ⁊ cāta per primā:⁊ pp̄ ħ remota eſt a ſuperiore extremitate:⁊ diuidit̄ ab illa:⁊ hꝫ eſt ſeiūctio ⁊ multitudo omnis quā repis intra cātum pmuꝫ:⁊ ꝑpter hoc vnitas eius non eſt inciſa. ¶ Qđ ergo intelligentia componitur ex multis intelligētijs hoc nō ſit niſi ꝑpter multa intellecta que ſunt apud illaꝫ:⁊ hoc eſt qđ approbamus. ¶ Et ſcias q̄ intelligentia eſt cauſa rerum que exeunt ab illa:tamē non eſt cauſa illarum niſi per modū ſuum per quē intelligit eas. ⁊ nutrit eas:⁊ ſimilr hec cauſata non cauſantur niſi per moduꝫ eūdem: quoniam per modum per quem ſunt apud illam. ¶ Et ſi ſit tunc cauſata intelligētie ſunt cauſata ſempiterna: ⁊ cauſa hec cognoſcit cāta ſua ſempiterna:que nō ſunt cauſata illius:niſi per modum per quē non cōicatur mutabilitas. ¶ Igit̄ ſi res ſunt deſtructibiles: hoc ē ex cā ipoſſibili:non autem ex cauſa que per ſe eſt cauſa eſſendi eis intelligibilis ⁊ eterna:⁊ ꝑpter hoc vtentes hoc nomine cāta cum reſpectu ad cāꝫ digniorem:⁊ ſtatuentes viꝫ in ꝑnunciatione nominis dicimus cauſata ſempiterna eſſe: quoniā hec ſempiternitas eſt ſempiternitas cauſe cāntis ea. nihilomin⁹ tñ res ſunt deſtructibiles ſic oſtēdimus.

Qđo itelligēᵃ q̄ eſt cātū pmū ↄpōit ex młſ intelligētijs.

Qđo itelligēᵃ ſuperior imꝑmit forᵃs inferiori itelligētie.

Qđo itelligētia eſt cā rez eānarum.

Quõ vnitas intelligẽtie aliq̃ mõ ſicut vnitas ſpẽi.

Volumus autẽ vt per hoc ꝙ diximus de vnitate intelligẽtie (ꝙ.ſ. in ipſa eſt multitudo) credas vnitatẽ intelligẽtie eẽ ſicut vnitatẽ ſpẽi: quoniã ſicut ait Diony. Nihil aliud eſt ſpẽs q̃ nũeroꝝ vnitas: ⁊ nihil aliud nũerus q̃ ſpẽi pluralitas: ꝓpter qð ſpẽs cũ tota indiuidua ſit in nũeris: ⁊ nũeri vnũ indiuiduum ſunt in ſpẽ: tunc q̃tũ ad nũerum differunt particulare qð eſt ſub ſpecie ⁊ vlẽ qð de illo ꝑdicatur: vera enĩ ratio ſuadet: vt aliud ſit qð dicit̃ de ſubiecto ⁊ ſubiectũ. ¶ Intelligentia aũt non eſt vlẽ per modum vniuerſalis ꝙ ꝑceſſit: ⁊ ſufficiat tibi de hoc ꝙ dixi: quoniã difficultas d̃ vnitate quã format cogitatio abſoluit̃ in via qua nõ incedimus. Intelligentia aũt non eſt multitudo. niſi queadmodum diximus: ſed ipſa eſt vnũ retinens ea que conſequuntur ex ea per virtutẽ diuinã que eſt in ea: vt non ꝑtranſeat ex eis aliqd oĩno: quoniã in ipſa eſt virtus que non ceſſat perfici in forma: apud quã ſtant ſingl'a. ſicut oſtendimus.

Intelligẽtia regit aiam celi ⁊ nãm q̃ ẽ obediens illi.

¶ Et per eandẽ virtutem eſt regens aĩam celi ⁊ nãm: que eſt obediens illi. ¶ Natura aũt hic aliud non eſt q̃ primoꝝ corporũ qualitates yleales in materijs illorum ylealibus: qð eſt q̃ñ ipſa eſt diſponens que ſunt in materijs celoꝝ: ſm quarum diſpõnes quaſdam ſunt celi adinuicem: ita. ſ. ꝙ ex hac cõuenientia ⁊ dr̃ia: ⁊ ex eo ꝙ celi volũtatem habẽt formandi particularia: ſeq̃tur nũerum ſpheraꝝ celeſtium: ⁊ celorũ diuerſitatem ⁊ ꝯueniẽtiam eſſe ſm diuerſitatẽ. ſ. que eſt per formã: ⁊ conueniẽtiã que eſt in mã: vt ſic non ſit intelligẽtia tota cauſa eẽ eorum ſola.

Quid ꝑ nãm h̃ intelligẽdũ.

¶ Oportet igit̃ vt id in quo conueniunt celi ſit adiuuans eſſe materie: ⁊ diuerſitas illoꝝ ſit approprians mãm hanc ad formas diuerſas: ⁊ quoniã id i quo eſt ꝯuenientia ibi eſt motus circularis vilior diſpoſitio inter alias quas reperis illic ꝓpter imꝑfectionem q̃ comitatur eam: ſilr̃ materia vilior eſt eſſentia hic: ⁊ eſt ſubiectũ vilius ceteris ſubiectis. Et ſicut eſt cõmixtio compoſitione celoꝝ ibi: ſic eſt cõmixtio cõpoſitione elementorum hic: ⁊ ſuperior cõmixtio cauſa eſt huic ſic adiuuãs eaꝫ: ⁊ deſcendunt a corporib' ꝑmis ꝑ qualitates eis ꝓprias: impꝛeſſiones in corpora hui' mundi: ⁊ ab animab' i animas huius mũdi: ⁊ ꝓpter hoc natura eſt regens corpora inferiora: ⁊ eſt ſicut perfectio illis: quoniã forme eorum debent̃ ei: quoniã veniũt in effectũ per eam: ⁊ iuuamẽto illius: ⁊ hoc eſt poſitum in his que diximus. ⁊ oſtenſũ ẽ. Diximus eñi ꝙ intelligẽtia pura nõ eſt inferiorib' ad naturã cã ſola. ¶ Scias autẽ ꝙ elemẽta perceptibilia ſũt gnãtionis ⁊ corruptionis ⁊ multiplicãtur nũero ⁊ ſpẽ ſimul: ⁊ non eſt hoc niſi ꝓpter volũtatem que eſt in vnoquoq; celoꝝ ꝓpter corpus: ⁊ hoc eſt rõne corporaliũ diſpoſitionũ que ſunt in ſuis materijs. Ipſe igit̃ forme continuant generationẽ ⁊ corruptionẽ. q̃re natura continet eas: ⁊ ſimilr̃ cõtinet res que ſunt per gnãtionem ⁊ corruptionem. Aĩa. n. continet mãm: preparat enĩ eam ꝑ virtutẽ diuinã que eſt in ea: vt ipſa ſit cã multitudis cãtorũ particulariũ. Intelligẽtia aũt continet aĩam: ⁊ eadẽ aĩa intelligit bonitatẽ per v̾tutẽ quã hꝫ ex illa: ⁊ per eadẽ eſt illi opatio intelligibilis ⁊ voluntas formãdi q̃ eſt in ea: ⁊ ꝑ intelligẽtie (que eſt ei') v̾tutẽ ſeq̃tur opatio aĩalis: ipſa. n. eſt forma corporalis. i. adherẽs corpori: ⁊ eſt ꝓxim' motor corporis illius: ⁊ ſi non ſit primus: ⁊ q2 aĩam ꝑparat mãm: tũc recipit virtutẽ diuinã per intelligẽtiã ꝑ quã eſt illi diuina opatio. ¶ Ergo liquet ꝙ intelligẽtia cõtinet ⁊ aĩam ⁊ nãm: ⁊ nã ꝯtinet gnãtionem: ⁊ tũc non ẽ ꝙ prohibeat̃ a continẽtia itelligẽtie ex his que ſunt ſub ea: ⁊ hoc eſt: q2 qð eſt. ⁊ qualr̃ eſt. a te ſcire deſidero.

Sequitur vt intelligas ꝙ ab itelligentia eſt mũdus intelligibilis imẽſus. ⁊ ꝙ ipſa ẽ ſtatus ſingulorum que ſunt poſt eam: quoniã in ipſa ⁊ per ipſam ſtant illa: verũtamẽ in intelligentia non eſt ſtatus illoꝝ primus: ſed ſecũdus. ⁊ ipſa mẽſurat ſingula que ſũt apud illaꝫ: menſura cõuenientiori omni rei. hoc eſt. vt ſit mẽſura mẽſuratũ nõ excedens: ⁊ ſi hoc eſt: eſt tunc ipſa ſtatus mẽſurans omnia que ſunt in ea ⁊ ſub ea: non tamẽ ſicut menſura motus celi eſt tẽpus adiacens ſingulis que ſunt i motu ⁊ in mutabilitate: ⁊ ꝓpter hoc ſunt in illa ita menſura ſtatus qui preceſſit. ſicut eternitas comprehendens ſingula: ſed modũ (per quẽ ſtant intelligẽtie ⁊ ſtatũ non habent) relinq̃t. ¶ Et q2 hec eſt mẽſura q̃ cum menſuratis eſt ſimul: ⁊ de quo nõ pertrãſit aliqd eſt iter vitas creatas vita ꝑma: ſicut ſcies poſt: ⁊ tũc appropinq̃t intentio celebrata apud illos i parte huius ph'ie digniore ⁊ eſt eternitas ⁊ vite poſſeſſio tota ſimul. ¶ Et nõ occultabitur tibi qd intendimus per eternitatẽ eſſe extẽſaꝫ cum intelligentia: ſed hec eternitas eſt creans ⁊ nõ creata: quoniã non mẽſurantur hac mẽſura aliqua: niſi per virtutẽ diuinam que eſt in ea. ¶ Eternitas aũt ꝑma eſt eternitas vere: q2 eſt menſura mẽſurans per ſe Et ꝓpter hoc ipſa eſt creans ex tẽpore que mẽſurauit ante tẽpus.

Quõ vita ꝑmi ⁊ volũtas ñ ẽ ſm vitã ⁊ volũtatẽ noſtram.

¶ Et vita apud ipſũ ⁊ voluntas nõ eſt ſm vitam ⁊ volũtatem noſtram ⁊ modũ noſtrũ: quoniã eſt volẽs ſm modũ intelligibilis pure: ⁊ vita apud primũ eſt hec eadẽ voluntas: ⁊ ideo volitum ꝑmi non eſt ſm volitũ noſtrũ. Quoniam in eo non eſt int' in id qð eſt in eo: quoniam ſit potẽtia in eo per quã moueat̃ d̃ſiderio alicuius. Et h̃ eſt quoniã ſingula ſunt preſentia illi: ⁊ nõ ſunt nec appetenda ſunt per modũ ſuũ: ⁊ ipſum ꝑmũ ſingula creat in ſeipſo: ſicut oſtẽdimus ſupius: ꝓpter qð nihil ei deeſt: cuius deſiderio moueat̃. ¶ Uita autem que eſt apud nos perficit̃ apprehẽſione ⁊ actione que eſt motio veniẽs ex duab' diuerſis virib': ⁊ eſt q2 anima celi eſtimat ſe habere volũtatem eſſendi ipſas res particulares: id autem qð ipſa intelligit de ꝑmo ⁊ de ꝑncipio qð eſt ſibi amatũ ꝓpinquũ eſt ꝑncipiũ deſiderij ſue motionis: q2 ex diuturnitate ſui motus ſequet̃ illaꝫ aſſimilari quantũ ad fluxũ eoꝝ que ſunt ab ipſa poſt ipſaꝫ: ſimilr̃ celũ (cuius perfectio eſt anima) virtute illius inte' bonitatẽ ſui mot' ꝑncipiũ exiſtẽs deſiderij: vt per diſpõnes ⁊ diuturnitates ſui curſus aſſimilet̃ ꝑmo inq̃tũ ab illo fluunt bonitates. ¶ Et iã patet tibi ꝙ in anima ꝑma due ſunt vires. aperiant̃ autem a nobis ne lateant te aliqua circa ipſum.

Due ſunt vires aie ꝑme ⁊ vita ꝑmi corꝑis eſt ex duab' virib'.

¶ Dicimus igit̃ iteꝝ ꝙ due ſunt vires aĩe ꝑme. ꝑma ẽ apprehẽſiua. ſcda eſt motiua: ⁊ hec eſt vis deſideratiua in illa. Aĩa igitur apprehẽdit ⁊ per hoc deſiderat rem quã apprehẽdit: ⁊ vt cõſequatur ꝙ apprehẽdit mouet corp' cui adheret: ⁊ per hoc viuificatur corp' illud. ¶ Eſt igit̃ vita corporis ꝑmi ex duabus virib' apprehenſiua ⁊ deſideratiua: ⁊ ex motiua. Deſiderium primũ eſt id qð diximus: que autẽ ſunt ſequẽtia ad hoc ſunt fluxus.

Cõpat corpa ꝑma ad corpora nr̃a.

¶ Simile autẽ illi qð inuenis in corporibus primis inuenies in corporibus noſtris: que tamẽ non comparantur oĩno illis. Cum. n. in nobis fuit deſideriũ vehemens ad q̃rendũ aliqd: ſequentur tunc deſiderium in nobis imaginationes quas ſeq̃tur motus: non ſolum ad ipſũ deſideratum: ſed motus ad aliud qð eſt in via deſiderati ⁊ curſu eius. Eſt itaq; in nobis virtus deſideratiua ⁊ cũ illa virtus apprehenſiua propter quam ſimul mouetur virtus motiua.

Quid ꝑ vim motiuã intelligas.

Motiuam dico non que imperat motui hoc eſt vis deſideratiua. ſicut diximus. ⁊ ſicut audiſti in naturalibus ⁊ didiciſti. ſed motiuã que facit motũ: ⁊ hec motiuus mouet neruos ⁊ mẽbra inſtrumẽtalia: vnde ⁊ motio hec eſt ꝓueniens ex duabus diuerſis viribus: ⁊ iſte modus eſt quo declaratur tibi: q2 vita eſt i nobis: ⁊ qualiter

eſt hoc. ¶ Et q2 ſm Diony. circa primū creatum eſt eēntialis motus primus circa deuz ⁊ reruz cauſas: qui qdez motus nō ē abſqz volūtate ⁊ apphēſione voliti: imo ſeqt̄ eas: ⁊ tunc dicimus q̄ intellectiua eſt motio q̄dam q̄ mouetur: pueniens ex duabus diuerſis viribus: ⁊ nō fit ita: niſi quoniā ipſa fluxuz formaꝝ ab ea cauſat. ⁊ ipſa nō eſt īmunis ab imperfectione oīno: eo q̄ ipſa in ſeipſa eſt informitas egens cōuerſione ad formaz ṗmaz purā: vt formet̄ per illam. ¶ Et poſtq̄ȝ hoc noſti: tūc nō lateat te qn ſcias q̄ vita creata ṗma eſt motio pueniens ex duabus diuerſis virib⁹: ⁊ eſt pueniens ex apprehēſiōe ⁊ motione actiue virtutis deſideratiue. Ita q̄ actio dſideratiua ⁊ paſſio redeant ſupra eēntiam eandē: qḋ eſt: q2 cū apprehenſionez intelligētie comitet̄ voluntas. tunc ipſa intelligeret deū ⁊ rerum cauſas: ⁊ mouet̄ circa ipſas: ⁊ mouet ſeipſam: vt incipiat eſſe in tempore bonitas quā int^a.

¶ Noſti autē q̄ in apprehēſiōe ⁊ volūtate cauſati ṗmi eſt multitudo theophaniaꝝ magna. ⁊ qḋ hec multitudo proceſſit ſine modo ex cauſis ṗmis. quādoqꝫ ergo eſt proceſſio pcedens ex cauſa cāruz ⁊ cauſis per modū ꝑ quez ſaluant̄ in ſua cā. Et noſti iam q̄ apprehēſio cū eſt apprehenſa ⁊ volita ab itellīa mouet eam: ⁊ ſic perficitur vita creata: ⁊ tunc aperit̄ tibi modus quez audiſti: ⁊ eſt vita ṗma creata pceſſio pcedens ex ṗmo quieto ſempiterno: ⁊ ṗmus motus. ¶ Ecce qualr̄ per ṗncipiū huius orōnis itelligit̄ vite principiū: ⁊ eſt multitudo quā prediximus: ⁊ modus per quē ſigſiamus eā: per finez vero itelligis ꝑfectionē eius. ⁊ hoc eſt id per qḋ hec tota oratio ſignat intentionez vite cōpoſitam ⁊ cōpletaz. ¶ Uides qm̄ apte eſt oſtēſum tibi quid eſt vita creata ṗma. inclines te igit̄ ad illud qḋ ṗmo fluit ab intelligētia: ⁊ inuenies ī illo multitudinez deſcēdentez in ipſuz ex intelligētia: ⁊ hec accepta per modū prioris eſt pceſſio procedens ab ente ſcḋo. Hāc autem pceſſionez ſumptā per hūc modū noſti. propter qḋ vita ſecūda creata eſt pcedēs ab ente ſcḋo: ⁊ motus ſecūdus. ¶ Debes aūt noſce q̄ vita aie celi: etiam ſi ſit compoſita: ſimplicius tamē eſſe hꝫ reſpectu vite toti⁹ celi: quoniā in vita celi inuenimus ṗncipiū eius. ⁊ in vita anime eius ſimilr̄. ⁊ ꝯueniunt fortaſſis in ṗncipio. qm̄ pceſſio apud illā eſt intellecta ⁊ volita eadē. ſed motio q̄ ē perfectio aie prime eſt rediens ſupra excellētiaz illi⁹. que vero eſt ꝑfectio vite celi eſt motio qua mouet̄ ṗmuz: licz celū ⁊ anima eius nō ſint multa: ſed ipm̄ eſt quicqd aīa eius eſt: ⁊ nō cōuertit̄: ⁊ ſic vita anīe eius non erit aliud a vita ſua: ⁊ ſic erit ſicut ⁊ illi. ¶ Et in hoc nō eſt pꝑter qḋ terreaſis. ſi conſideres qualr̄ in corpore vno manus aliō a corpore non eſt: ſed ſit pars illius: cum autem expeditus fueris circa vitam iſtam: deſcendes ſm ordinem: vſqꝫ quo peruentuz fuerit ad corpus naturale non habens animaz: ſemper inuenies q̄ vita procedit ex duabus viribus ſicut diximus.

Capitulum in margine: Cōparat vitā aie celi ad vitā toti⁹ celi.

Primum peruentuz eſt ad hoc vt ſcias q̄ ṗmuz ens dat oībus eſſe: ⁊ ṗma vita ſingulis (que ſub ea viuunt) dat vitā. Intelligentia autem ēt eis (que ſunt ſub ipſa intelligētia) dat ſciaz. qm̄ ipſa nō illuminant̄ niſi iuuamēto ipſius intelligētie ⁊ luminis ṗmo ſilis. ¶ Et pꝑter hoc tria inuenimus in ipſa. q̄ eſt. q̄ fulget. ⁊ q̄ illuminat inde illa diſciplinabilia que ſunt in diſciplinis tradita (que veriſſima eē nulla dubitatiōe cōcedis) nō poſſunt intelligi: niſi ab alio (hoc eſt ab intelligentia ⁊ ſuo ſole) illuſtrent̄. ¶ Redeamus ⁊ dicamus: qḋ eſt q̄ datio vite eē ⁊ ſciētie nō eſt per modum eūdez: qḋ eſt: q2 ſi diuina eſſentia que eſt per ſe exiſtēs omnē ſuperat intellcm̄: in his que in ſe ⁊ ad ſe. ⁊ per ſe facta. recte dicit̄ creari. vt in eis cognoſcat̄. Creatur aūt q2 nihil eſt eſſentialr̄ preter ipſam: tunc ens ṗmū dat oībus eē ꝑ modum creationis: ⁊ hoc eſt verbū qḋ non aperitur per moduz aliū. ¶ Et q2 oſtendimus q̄ apprehenſio eſt ṗn^m vite. ¶ Forma enī apprehenſa eſt mouēs ſicut dixim⁹. apprehenſio autē non eſt niſi forme apprehenſe: tūc vita ṗma nō dat vitam eis que viuūt ſub ea niſi per modū forme: quoniā pceſſio formaꝝ ē: cū id quod fuerit apprehenſum ⁊ deſideratum. ſeqtur motus actionez virtutis deſideratiue: ⁊ perficit̄ vita. ¶ Intelligentia aūt non dat ſcientiam. ſilr̄ eis que ſunt ſub ea: niſi per modū forme: qḋ eſt: quoniā forme deſcendūt ab ea ſup illas que ſunt poſt eam: ⁊ ipſa apprehendūt eas. ⁊ intelligunt bonitatem magnam. ita vt aia que recipit impreſſiōes ab aia prima: ab ea ſine medio merea? intelligibilis dici: qm̄ ipſa eſt pendens per eaz. Anima aūt inferior quoniā ipſa recipit impreſſiones ab aīa ṗma: ⁊ pendet per eā merebit̄ dici aīa animalis: ⁊ oīs aīa dependens ab aliquo: ſiue res quecūqꝫ ſit: denolationez recipiet iuxta nomē eius a quo ē dependens per ṗn^m: ⁊ hoc per aliud. Relique aūt intelligētie que ſequūtur: habēt dici intelligētie tm̄: quoniā intelligētia poſt ṗmā non dicit̄ pendēs niſi per intelligētiaz. Qḋ. n. dependet ab aliquo habꝫ quo attingat ita. non interueniente alio medio. ¶ Et hoc eſt in quo declarat̄ tibi q̄ ṗma itelligētia pꝑter ſuaz dependentiā meret̄ dici diuina: quoniaz non dependet a ṗma itelligētia. niſi que meret̄ dici cōpleta in ṗmo pricipio. ¶ Et poſtq̄ȝ puenimus ad hoc: repetamus tria que pceſſerunt. ſ. eſſe vitam ⁊ ſciam: vt oſtēdamus qualr̄ quedā habent eē in quibuſdam per modū quēdam nō proprium: ſed adiunctum. et non ſolum in aliis: ſed etiaz circa illa que preceſſerūt. cōtinget illud: quoniā eſſe ⁊ intellīa in vita: ſunt vite due. ⁊ vita cū intellīa in eſſe ſunt eſſe duo. ⁊ vita ⁊ eſſe in intellīa ſunt due intelligentie. ¶ Et nos explanabimus intētiones has verbis compendioſis dicentes q̄ in cauſa non eſt cauſatum niſi per modū qui eſt eſſe eius: ⁊ hoc eſt qḋ preceſſit. qḋ ergo eſt (conſiderato ipſo per modū per quē eſt in eſſe primo) eſt vnum qḋ non diuidit̄ nō vt ſint oīa vnuz ⁊ in vno vnitate illius: quoniā in ipſo ſunt bene ordinata: modo aliquo multa in illo: verūtamen per modū illum non ſunt extra: vt ſit aliqua multitudo in illo. i. velut in primo: ſicut in effectu: ſed poſt ṗmū. ¶ Sūt ergo itelligentie ⁊ vita due eſſentie ⁊ vna eſſentia: veꝝ per modos diuerſos. Et iā noſti per hec qualr̄ eſſe ⁊ vita in itelligentia ſunt due intelligētie: ⁊ hoc eſt qḋ pceſſit: ⁊ ſcis vbi reperies certitudinē huius dualitatis per ea que preceſſerunt. ¶ Debes etiā ſcire q̄ vita creans ⁊ nō creata ipa eſt ratio ſpūalis prima ſapientia ingenita: ſingula ordinans ea faciendo in ipſo: ⁊ eſt ratio ipermixta motui: ſicut oſtēdimus in illo qḋ preceſſit: ⁊ eſt q̄ vita prima non eget duab⁹ viribus: ⁊ pꝑterea ſi vera cōiunctio eoꝝ que ſunt ea que ſunt: eſt. ⁊ ſtant alie intentiōes auctētice que preceſſerunt cū hac: tunc qḋ factuz eſt in ſapientia ṗma: vita eſt: vt ſol ⁊ luna et cē. (que foris corpora ſūt) ī arte ⁊ artifice vita ſunt: ecce quoniā aperte oſtēſa eſt tibi ⁊ expſa difficultas illius auctētice intentiōis: ⁊ eſt q̄ eſt in ipa ſapientia ſpiritualiter ratio quedā qua cetera facta ſunt: ⁊ hec eſt vita. ¶ Sicut ante diximus intelligentiam et vitam: in eſſe: multa eſſe. Ita dicamus q̄ intelligētia ⁊ eē in ṗma vita ſunt due vite: ⁊ nihilominus ſunt vna quoniaz in prima vita non ſunt due: niſi per modum qui nō multiplicat eam: ſed multiplicat extrema in quibus certificat̄ dualitas: vita autem prima cauſat̄: q2 eſt cōpoſita reſpectu precedentis: ⁊ eſt per rationem ⁊ motum qui eſt circa deum ⁊ rerum cauſas. ¶ Et quoniaz hoc eſt: tūc vita creata ṗmo inter omnes vitas eſt ṗme vite ſimiliter:

Tria inueniūtur ī itellīa. ſ. q̄ eſt q̄ fulget ⁊ q̄ illuminat.

⁊ ipſa quodãmodo multiplicabiť per apphenſa: ⁊ fit ipa: veruntamen in ſe per moduʒ ſuperiorem. ❡ Et ſi hoc eſt: tunc reſtat vt ſcias ea que ſunt in vita ſm vnum eẽ in illa: ⁊ qȝ intelligentia ⁊ eſſe in vita ſunt due vite. quemadmodum diximus. ❡ Et iaʒ aperitur tibi difficultas que conſiſtit in hoc: qualiter. ſ. intelligẽtia ⁊ eſſe ſint in vita: ⁊ qualiter in illa ſint due: ⁊ nos non exẽplificauimus hoc qȝ diximus eſſe vnius in alio per intelligentiam eſſe et vitam: niſi vt nõ lateat te difficultas precedentium.

Sequitur vt oſtẽdamus verbis cõpendioſis qualiter cã prima eſt ſuper oẽm intellectuʒ ⁊ rationem: nec illuminatur intellectus anime humane aliquis niſi a lumine cauſe pme: vt ſciamus ꝙ lumẽ primũ eſt ſupra intellectuʒ: ⁊ ꝙ perfectio intellectus non ẽ niſi a lumine iſto: hoc eſt qȝ facilius pertranſitur in his que ſequũtur poſtea. ❡ Noſti autem intellectuuʒ differentias auctẽticas approbatas. Et aperta eſt tibi difficultas eaꝝ in libris multis. ❡ Igiť nõ inquiramus circa h̄ niſi id qȝ fortaſſe maiori indiget declaratiõe: vt expediamus id qȝ premiſimus. ❡ Et quoniã liquet ꝙ intellcũs mãlis: ⁊ intellectus formalis: ⁊ intellectus in habitu: ſũt reſpectu illius: ꝯſequenter abbreuiemus numerum eoꝝ cõprehendentes hanc triplicitatem rõnum ſub vnitate

Duo ſũt itellcũs in aĩa hũana.

rõnis vnius dicentes: quoniaʒ ſunt duo intellectus: quos non ſeparabimus ab anima humana: intellectus in potẽtia: ⁊ intellectus in effectu. ❡ Intellectus in potẽtia eſt

Intellcũs in poᵃ qd

vis anime apta cõprehendere: ⁊ q̄ditates rerũ ⁊ formas ſingulas: que ſunt in ſenſibilibꝰ a materia corᵖˡⁱ: ſicut noſti: vt cum acquiſita fuerit ei forma: perficiatur in illa: et ſit intellectus ille in effectu: qui prius fuit in potẽtia: et h̄ eſt qȝ oſtenditur. ꝙ precedens differentia (ſicut dictum eſt) multiplicat intellectum rõne nõ numero. ❡ Eſt au-

Intellcũs in effectu quid.

tem intellectus in effectu ad modũ viſionis in effectu: vt ſicut ꝯcurrunt tria ad viſionem in effectu intellectus intellectuʒ ⁊ lux. Illuminať vero deorſuʒ: verſus quem ꝑcepit formas ſenſibiliũ: ſed quoniã intellectus non eſt locus his: nec ꝯſequẽs his qui relinquũtur in imaginaria: illuminať intellectus ſurſuʒ verſus: ſicut forma que acquiritur apud intellectuʒ qui eſt in potentia: cum illuminať lumine hoc nõ eſt forma corruptioni dedita: niſi fortaſſis per modũ qui eſt ſm accidẽs. Impaſſibileʒ eniʒ intellectum opʒ eſſe: ⁊ locũ ſpecieꝝ. ſicut oſtẽditur a phõ in liᵒ.

3. ď aia. t. cõ. 3. ⁊. 6.

ſtio de anima. ❡ Paſſibili. n. exñte ipo: accidet illi qȝ circa ſenſuʒ eſt. Dolet eniʒ ſenſus in ſentiẽdo valde ſenſibile. Qm̄ quidẽ non poteſt ſentire ex valde ſenſibili ſenſus: quare intellectus in potẽtia cum fiat vt intelligat valde inteˡᵉ. non leditur neqȝ patitur: delectatur. n. ⁊ conforṫ in apprehenſione puri intellis magis. ❡ Dicamus ḡ ꝙ intellectus in potẽtia eſt ipſe tenebre. Cui cũ appropinq̄t intellia agens: ⁊ ꝯiungiť ei modo ſue cõiũctionis: illuminat ipm. vt ſm quãtitatem ſui luminis recipiat formam ab intellia agente in qua eſt formaꝝ multitudo: ⁊ per receptionẽ eius incipiat eſſe in effectu: qui prius fuit in potentia: qui intellectus effectu ex itelligente q̄dem eſt qȝ eſt ſuba ei ⁊ coniũgit lumẽ nobile ⁊ formã. Intelliam. ſ. que quidem ſi recipiať ab intellectu mãli per modũ minus vlem: non tamẽ per modũ deſtructibilem: eo ꝙ recipiť ab eo: qui cũ ſit locus incorruptibiliũ imixtus eſt. ſ. abſqȝ mixtione quã repimus in deſtructibilibus. ❡ Videſne qualr intellectus in effectu eſt ſupra intellcm̄ in potentia: qm̄ euacuatur ab eo qȝ emanat ab intelligentia. ❡ Similr dico qȝ intellectus in effectu ſuperior ẽ rõne: quoniam perfectio rationis in illo eſt intellectualis: nec nobilitatur ratio: niſi dono illius. Ipſa. n. eſt aſpectus interior in quo non eſt rectitudo: neqȝ perfectio: niſi ſequatur ratio eius: comparatio eniʒ ad rationem eſt comparatio termini extra ſumpti ad lineam. ❡ Hoc enim ẽ de proprietate intellectus in effectu: vt ſit non ratiõis pars: ſed terminus ⁊ perfectio quemadmodum in ſequentibꝰ. ❡ Non lateat auteʒ nos qȝ eſt lux que coniũgitur intᵉ ſecũda vt patet: ſed lux ſm ſe eſt cauſa prima: que vero in ſe eſt tenebre. ſed lux veritate lucis ſuperioris eſt itellia. ❡ Hinc eſt qȝ expoſitioneʒ partis dignioris primi phi facientes ſermonem ad lucem: de lumine intellectus trãſtulerunt ſe ad lucem digniorem: qui autem laborerunt in parte indigniore vocarunt lucem eam que eſt lux per accidens: in cuius diuerſitatis ratione aſſignanda nõ eſt difficultas ex premiſſis colligens ꝙ viſio que eſt in anima non ſolum cõponitur ex intelligente ⁊ intellecto: vel aliquo qȝ enunciauit de plenitudine qȝ ſolum ſequitur quies ⁊ beatitudo. qm̄ hec lux ſuperexaltata eſt in ſecula.

❡ Pronunciemus ea que diximus ſuperius de comparatione intellectus ⁊ preeminẽtia eius aduerſus rationeʒ: ⁊ etiam que de luce pma enunciamus verbis auctenticis dicentes: aſpectus anime ratio eſt: ſed qꝛ non ſequiť vt omnis qui aſpicit videat: aſpectus rectus atqȝ pfectus (ſcʒ quem viſio ſequitur) virtus vocatur. virtus eſt recta ⁊ perfecta viſio: hec autem eſt vere perfecta virtus perueniens ad finem ſuum: quem beata vita conſequiť. Ipſa autem viſio eſt intellectus ille qui eſt in anima: qui cum ſit ex intelligẽte: ⁊ eo qȝ intellr vt (oculis videre qȝ dicitur) ex ipſo ſenſu conſtat atqȝ ſenſibili: quibus õſtructis nihil videri poteſt. Hec ſunt ṽba Auguſtini. ❡ Abſoluimus nos breuiter ab eo in quo detẽnti fuimus. Adhuc autem reſtat vt aperiatur tibi verbis auctenticis ꝙ reſtat aperiendum. Nunc ergo accipe quantum preſens tempus expoſcit ex illa ſimilitudine ſenſibiliũ ⁊ de deo. Intelligibilis eſt nempe deus. Intelligibiliuʒ autẽ illarum diſciplinaruʒ. intelligibilia in anima tantũ: plurimũ differunt. Nam ⁊ terra viſibilis ⁊ lux: ſed terra niſi luce illuſtrata videri non poteſt. ergo ⁊ illa que in diſciplinis traduntur que quiſquis veriſſima nulla dubitare cõcedet: dicenduʒ ab alio non poſſe intelligi niſi a ſuo ſole in anima illuſtrentur. ❡ Scdm̄ Auguſtinuʒ ergo quoniã in hoc ſole tria licet animaduertere qȝ eſt: qȝ fulget: qȝ illuminat: ita in illo ſecretiſſimo deo tria. ſunt qȝ eſt: qȝ fulget: qȝ alia facit intelligere. Ecce quoniaʒ aperte ſunt intᵉˢ noſtre que preceſſerunt auctoritate Auguſt. qua vſi ſumus. ❡ Et quia oſtendimus ꝙ rationi finis eſt viſio intᵉ intelli: nunc neqȝ ratio: neqȝ intellectus in effectu eſt in ſeipſo. Igitur cauſa prima ſupereſt: que eſt infiᵐ primum purum: reliqua auteʒ terminantur. Intellectus autem in potentia: precedit intellectum in effectu: igiť obedit cauſe prime: ⁊ tũc fit ꝙ omnis intellectus anime humane exceditur a cauſa prima: ⁊ non ſufficit ad apprehẽdendum eam niſi ſm qȝ ꝯfertur ei de lumine cauſe prime: ⁊ ꝓpterea que abundantius recipiunt excellentius apprehendunt. ❡ Scias iterum ꝙ intelligentia agens non coniungitur intellectui qui eſt in potẽtia: modo aliquo coniunctionis: niſi vt in intellectuʒ imprimatur aliqua forma: forme autem cum acquirantur extrinſecus acquiruntur. Deſcendunt enim ab intelligentia que eſt forma ſeparata in intellectum materialeʒ: ita ꝙ tota ratio impreſſionis ⁊ acquiſitionis hec eſt: vt viſio in potentia incipiat eſſe viſio in effectu: nec forma acquiſita dicatur: niſi quoniam neceſſarium eſt vt que prius imperfecta fuerat per ipſam viſio compleatur. ❡ Habebis aũt ex his quare ⁊ quãdo ⁊ quomodo forme que ſunt itellia ſunt adepte: ſi autem formam in intellectu (qui ſemper actu eſt) adeptam: dicamus intellectum: quoniã qui lo-

cus eſt illius adepta ʒ pronunciamus: eo ꝙ forme itelliã ⁊ intellectus ſn illa ſunt diuiſa: ⁊ in indiuiſibilitate diuiſio: ⁊ multitudo in vnitate. ¶ Et hoc eſt ꝓpter qȯ nonnulli attendentes acquiſitionem harum formarũ (que ſunt in int^{ia}) ſcientes quoniam diſtrahũtur abſq; diſtractione: ⁊ deſcendunt abſq; permutatione: aiunt de illa. ſ. ꝙ eam illuminat materiale ⁊ tenebroſum: ⁊ imprimit ei qȯ fluit ab ea: ipſa eſt int^{ia}. natura quid adeptum intelliã adepta. ¶ Adeptum tamen per ſe: ⁊ pͥmo dicitur qȯ fluxu rationali rationabiliter ab int^{ia} deriuatur: oſtenſum eſt autem ꝙ non eſt intellectus adeptus preter illũ quẽ ſeparauimus ab anima humana. Eius enim non eſt intellectus tãq; pars vel virtus a qua fluant forme ſuper intelligentia ʒ virtutũ aĩe. Quoniã intellectus virtus (quí eſt pars anime) eſt virtus tenebroſa: ſicut oſtendimus. ¶ Preterea certũ eſt tibi: ꝙ ſuus intellectus eſt finitus ⁊ non infinitus: eo ꝙ aliunde eſt ei lux: ⁊ tamen cauſa hec eſt creans lucem: vnde ſingula queq; obediũt illi: ⁊ ſunt ſub illa: ⁊ ipſa influit ſuper ea de lumine ſuo virtute multa ſm ordinem ⁊ modum quem aſſignauimus in precedentibus. ¶ Eſt ergo cauſa cauſarum ſupra omnes virtutem ⁊ intellectu ʒ: eo ꝙ non eſt intellectus preter illos quos ſignificauimus ⁊ declarauimus: nec ratio que nõ finiatur in intellectu pͥmo ꝑ modũ quẽ declarauimus.

Ex his que preceſſerunt ſunt aliqua que faciũt te ſcire ꝙ cauſa pͥma eſt ſupra oẽs vires ſenſibiles: ⁊ ſupra virtutes anime ſingulas. Igitur noſti ꝙ ipſa eſt ſupra coniunctionem ⁊ ſupra intelligentiam: ⁊ hoc eſt qȯ forte fortius imprimetur tibi adhuc: ſi attendas ſequentia. ¶ Ab omni igitur ſpecie corporis q̃ cernitur: exoritur illa que fit in ſenſu cernentis: ⁊ ab hac ea que fit in acie animi. ¶ Voluntas ergo primum ſibi copulat ſpeciem corporis cum ea quam ipſa cognouit in corporis ſenſu: ⁊ illam rurſus cum illa que fit in memoria ex illa: atq; illam tertio cum illa que naſcitur in acie animi ex iſta: ſed mediꝫ copula que ſecũda eſt (cuꝫ ſit interior prime q̃ʒ tertia) non tamen eſt taꝫ ſimilis prime: viſiones eniꝫ due ſunt altera ſentientis altera animi: vt autem poſſit eſſe hec viſio animi. fit in memoria de ſentiente viſione ſimile aliquid: quo ſe ita cõuertat acies animi: ſicut cernendo ſe conuertit ad corpus acies oculorũ. ¶ Propterea duas viſiones volumus cõmẽdare: vnã cum viſio ſentientis formatur ex corpore: aliam cum viſio animi formatᷓ ex memoria: alias vero nolumus: qm̃ ſolet dici viſio quando forma memorie cõmẽdatur que fit in ſenſu cernentis. ¶ De altera auteꝫ ſpecie corporis (que ſentiebatur) remanet in memoria ſimilitudo eius: quo rurſus voluntas conuertat aciem: vt ex inde formetur ſenſus intrinſecus: ſicut in corpore ſenſibili obo formatᷓ ſenſus extrinſecus: ſicq; fit trinitas illa ex memoria intelliã viſione: ⁊ (que vtraq; copulat) voluntate: q̃ tria cum cogantur in vnum ab ipſo coactu cogitatio dicitur. ¶ Scias autem ꝙ in vnum coguntur cum in vnũ ſint cocuntia: hoc eſt in vnam viſionem. Memoria volũtas ⁊ acies formandae: ex iam dictis planum eſt quid ſit cogitatio: ⁊ certus es per hoc qȯ nõ eſt ĩ cogitatiõe niſi id cuius eſt receptibilis memoria: ⁊ memoria non recipit aliquid: niſi a virtute ſenſibili. Igitur cum vires ſenſibiles non apprehendant: niſi int^{ia} que non tranſcendunt ſenſus: neq; formas: niſi quas apprehendunt ſenſus: tũc certus es ꝙ cauſa prima eſt ſupra cognitionem. ¶ Ia autẽ modus quo te certificaui eſt modus auctenticus cuí nephas eſt contradicere: quoniã veritas eſt in ipſo. ¶ Verũtamen etſi oſtendimus memoriam eſſe radicem acieí cogitantis: ſcias tamen aciem animi poſſe conuerti ad cogitatiuam hoc eſt ad imaginatiuam que eſt vis ſequens imaginariam: ⁊ ipſa eſt cõponens aliquid de his que ſũt in imaginaria cum alio: ⁊ diuidens ſimiliter ſm voluntatem. Si autem conuertatur ad eam per voluntatem. ſequitur viſio intrinſeca: ⁊ ꝓpter hoc credimus cogitatiõis radices eſſe duas: ſed non ſimul. ¶ Noſti etiam ꝙ vnũquodq; cogitur per modum qui eſſe eius eſt. Et propter hoc primum ſcit omnia: quoniam non ſcit omnia niſi per modum qui eſt eſſe illorum. Qȯ auteꝫ eſt ſciens alio mõ non eſt ſciens: niſi per modum quem comitatur ⁊ opinio ⁊ ſenſus. Et hec ſcientia non eſt attingens niſi ſm diſpoſitiones ⁊ effectus ipſius. ¶ Accepiſti etiam ex ſuperioribus ꝙ intelliã non int^{ia} aliqua ſm modũ: quo facit ſcire diuina eſſentia: niſi ſit apud eam ratio intellecti. Igiť patet ꝙ intelligẽtia nõ eſt ratio pͥmo puri: ita vt ſit locus illius. imo hec ratio ſeparata eſt ab omni per moduꝫ ſupra ſignatum: ⁊ non eſt in aliquo eo modo idea hominis eſt intelliã ſuperiori poſita: ⁊ tunc ipſa non intelliť: ſed ſuperat omneꝫ intellectum ⁊ maxime humanum: quoniã ipſe eſt depreſſus phantaſie: ſuperat ergo intellectum ⁊ omnes vires que ſunt in dignitate poſt ipſum: ⁊ eſt deus glorioſus. A quo in quo ſermoneꝫ noſtrũ ſtatuentes: nec fore alicui eſſe preter ipſum: in eũdem auxilio eius deuenimus: vt perficiatur intentio noſtra per ipſum: ⁊ ꝑ cõuerſionem huius ad illum: ad quem forma (ſi non cõuertatur) eſt informis. Et hoc eſt qȯ oſtendimus ⁊ declarauimus.

¶ Explicit liber Auicẽ. de primis ⁊ ſecũdis ſubſtantijs: ⁊ de fluxu earum. Deo gratias.

¶ Incipit liber Alpharabij de intellectu.

Mlti plr ſignarum h'nois intelle.

Nomen intellectus dicit̃ multis modis. Unus eorũ eſt quo vulgus appellat hoiem intelligentẽ:ſcʒ diſcretum. ¶ Secũdus eſt queʒ loquutores ſepe inculcant dicentes. Intellectus refugit h: vel exigit hoc. ¶ Tertius ẽ intellectus quem Ariſt. ponit in libro demõſtrationum. ¶ Quartus eſt de quo loquitur Ariſ. in tractatu 6°. qui eſt in libro de morib'. ¶ Quintus eſt intellectus de quo loquit̃ Ariſt. in libro de aia. ¶ Sextus eſt intelligẽtia quã ponit in libro de metaphyca. ¶ Per intellectum quo vulgus appellat hoiem intelligentem: intelligunt homineʒ oſtentatoreʒ diſcretionis:ꝛ aliquãdo appellant intelligentem eum qui bene ſeruat ſuaʒ fidem. Fides autem apud eos putatur eſſe probitas. Ipſi vero non intelligunt per intelligenteʒ:niſi illum qui eſt boni ingenij qui adinuenit maliciaʒ:ſed dicunt illuʒ callidum ꝛ verſutuʒ ꝛ hꝫ. Bonitas vero ingenij (in adinueniendo qđ eſt bonum vt agatur.ꝛ qđ eſt maluʒ vt fugiatur) eſt prudentia. Iſti ergo vniuerſalr non intelligunt per intellectum:niſi qđ Ariſto. intelligit per prudentiaʒ. ¶ Sed vulgus diuiſum eſt in duas ſectas:circa intellectum huius nominis. Quidã eniʒ dixerunt ꝙ intelligẽs non dicitur intelligens:niſi qui habet fidem. Malignuʒ vero (licʒ ſit boni ingenij ad inueniẽduʒ maluʒ) nolebant vocare prudenteʒ. Alij vero eũ qui eſt boni ingenij in adinueniendo qđ debet fieri (ſiue ſit bonũ:ſiue maluʒ ſit) vocabant intelligenteʒ:ꝛ omnino non intelligebant per intelligenteʒ niſi prudenteʒ. Prudẽs enĩ apud Ariſ. eſt qui eſt boni ingenij in adinueniendo qđ oportet fieri de operibus virtutis:quando opus eſt fieri illud:ꝛ ſcđm ꝙ congruit vnicuiqꝫ tẽpori:ꝛ preter hoc etiaʒ habet ſciẽtiam moralem. ¶ Secũdus vero intellectus quem locutores ſepe replicant:dicentes h exigit intellectus vel ꝓhibet:vel hoc recipit intellectus:vel non recipit:non intelligit niſi illud qđ eſt probabile apud omnes:ſcientiaʒ.ſ. cõmuneʒ apud omnes vel plures ipſi vocant intellectũ. Tu autem animaduertes hoc ex his que ſcribũtur:ꝛ loquuntur in libellis ſuis:in quibus ſepe ponunt nomẽ intellectus. ¶ Intellectus vero queʒ ponit Ariſt. in libro demonſtrationũ intelligitur eſſe virtus anime:qua acquirit̃ homini certitudo ꝓpõnuʒ vniuerſaliũ veraꝝ neceaꝝ: non argumentatione omnino nec meditatiõe ſed natura ꝛ proprietate a pueritia ſua:ita vt non percipiat vnde acquirat:vel quomõ acquirat. ¶ Hec autem virtus eſt vna de partibus anime cui acquiritur cognitio prima:et certitudo propoſitionũ:quas prediximus abſqꝫ premeditatione ꝛ conſideratione omnino. ¶ Sed he propoſitiones ſunt principia ſcientiaꝝ ſpeculatiuaruʒ. ¶ Quartus vero intellectus quem cõmendat Ariſt. in tractatu 6°. in libro de moribus. Intelligitur eẽ pars anime:cui ꝓpter experientiam circa vnamquãqꝫ rem vniuſcuiuſqꝫ generis in prolixitate temporis acquiritur certitudo ꝓpoſitionum ꝛ iudicioꝝ in rebus voluntarijs:quarum natura eſt vt eligantur vel fugiantur (ad faciendum vel fugiendum) propoſitiones affirmatiue. ¶ Iudicia vero que acquirũtur homini hoc mõ ab illa parte anime:ſunt principia prudentie in adinueniendo de rebus voluntarijs:quid debeat eligi ad faciendũ vel fugiendũ. ¶ Cõparatio autem harum propoſitionuʒ iudicantium ad id qđ adinuenitur per hunc intellectum:eſt ſicut comparatio propoſitionũ primaruʒ:que dicte ſunt in libro demõſtrationũ:ad id qđ elicitur ex eis. Sicut eniʒ ille ſunt principia auctoribus ſcientiaruʒ ſpeculatiuarum ad eliciendum per eas de ſcientijs ſpeculatiuis id cuius natura eſt vt ſciatur tantuʒ:ꝛ non agatur. Sic ꝛ hec ſunt principia prudenti ingenioſo:vt per ea eliciat de rebus volũtarijs id cuius natura eſt vt agatur:ꝛ hic itellectus augetur in homine ſcđm longitudinem ſue vite:ꝛ qꝛ infigũtur in homine ſua iudicia:ꝛ adduntur ei in vnoquoqꝫ tẽpore iudicia que prius non erant apud eum. ¶ Sed in hac parte anime que vocatur itellectus differũt homines multa differentia. In quocũqꝫ autem homine perficiuntur iſta iudicia in aliquo toto genere reruʒ fiet peritus in illo genere. Senſus autem de hoc ꝙ dicitur ꝑitus eſt cũ dixerit ſententiam aliquam:vel cum conſiderauerit:alicui recipietur ſententia eius ꝛ conſilium:ita vt non requiratur ab eo vlla probare ſuper hoc:ne contradicatur ei: nec ſit ei opus probatio:ꝛ ideo raro poteſt eſſe homo hꝫ:niſi cum ſenuerit:eo ꝙ hec res anime eget multis experimentis que non poſſunt eſſe niſi in longo tempore.

¶ Locutores autem de intellectu (quem ſepe inculcãt loquendo) putant ꝙ hic eſt intellectus queʒ poſuit Ar. in libro demonſtrationum:ꝛ illum intendunt. Tu autẽ cum feceris inductionem de primis propoſitionibus quas frequẽtant:inuenies omnes apud eos ſine dubitatione: cum tamen ſint apud te propoſitiones ꝓbabiles:ſed ipſi intendunt vnuʒ ꝛ frequentant aliud. ¶ Intellectus vero de quo loquitur Ariſto. in libro de anima:proponit eum quatuor modis. Unus enim eſt intellectus in potentia. Alius intellectus in effectu. Alius intellectus adeptus. Alius eſt intelligentia agens. ¶ Intellectus eniʒ qui eſt in potẽtia:vel eſt ipſa anima:vel eſt pars anime:vel virtus aliqua ex virtutibus anime:vel aliquid cuius ſcientia apta eſt abſtrahere quiditates omnium que ſunt: et formas eorum a ſuis materijs:ꝛ ponere omnes formas in ſeipſo. Illa autem forma abſtracta a ſuis materijs:in quibus eſt eſſe eius eſt niſi vt forma huic eſſentie:ſed illa forma abſtracta a ſuis materijs que ſic eſt forma in hac eſſentia:eſt intellecta:ꝛ hoc nomen deriuatum eſt a nomine huius eſſentie que abſtrahit formas eorũ que ſunt ꝛ fiunt ſibi forme. ¶ Hec vero eſſentia eſt ſimilis materie in qua imprimuntur forme:ſcʒ quemadmoduʒ ſi extimaueris aliquam materiam corporalem:veluti ceram aliquam:in qua cum imprimis aliquam celaturam:totũ pene tranſit illa celatura ꝛ illa forma in ſua ſuperficie:et in ſuis interioribus:ꝛ infunditur:ꝛ illa forma manet i totam:ſic accedat tua eſtimatio ad intelligendum acquiſitionem formaruʒ rerũ in illa eſſentia:que eſt ſilis mãe:ꝛ eſt ſilis illi forme. ¶ Sʒ diſcernas hãc ab alijs materijs corporalibus:in hoc ꝙ materie corporales artificiales non recipiunt formas:niſi in ſua ſuperficie tantũ:non in profundo. In corporibus vero naturalibus fit ecõuerſo: huiuſmodi autem eſſentie non remanet ſua eſſentia abſtracta a formis intellectorum:ita vt ſit eis quiditas diſcreta. Imo hec eſſentia fit ipſa eadem forma: quemadmodum ſi celaturam ꝛ cauationem (que eſt in cera:aliqua cubica vel ſperica) putares infundi in eam:ꝛ ꝑtranſire per longitudinem ꝛ latitudinem eius: ꝛ profunditatem eius ꝛ per totum. Si contingeret tũc ꝙ illa cera eſſet celatura ipſa:ſcđm hoc exemplum:oportet vt intelligas acquiſitionem formarum eoruʒ que ſunt in illa eſſentia quã vocauit Ariſto. in libro de anima intellectum in po-

Auic. I 4

Marginal notes:
- 6m ſignatũ h' nominis itellectus.
- 2m ſignatum.
- 3m ſignatum.
- 4m ſignatum.
- 5m ſignãti intellectus ꝛ hoc iteruʒ quatuor modis dr.

BIBLIOTECA N. ROMA VITTORIO EMANU[ELE]

tentia. Quādiu enim in ipſa non fuerit aliqua ex formis eorum que ſunt ipſa: eſt intellectus in potentia. Cum vero habeantur in ea forme eorum que ſunt ſm exemplum qđ prediximus: fit ipſa eſſentia intellectus in effectu. Et hic eſt ſenſus de intellectu in effectu. Cum eniꝫ acquirūt ab ea intellecta (que ipſa abſtrahit a materijs) tunc illa fiunt intellecta in effectu que (priuſq̄ abſtraherentur a ſuis materijs) erant intellecta in potentia: ſed cū abſtrahuntur ſunt intellecta in effectu: ꝛ fiunt forme illi eſſentie. Ipſa eſſentia eniꝫ non fit intellectus in effectu niſi ꝓpter ea que ſunt intellecta in effectu. ¶ Sed hoc ꝙ ipſa ſunt intellecta in effectu: ꝛ ꝙ ipſa eſt itellectus in effectu: vnum ꝛ ideꝫ eſt. Senſus eni huius noſtre dictionis qua dicimus ꝙ ipſa eſt intelligēs: non eſt aliud. niſi qꝛ forme fiunt intellecta illi: ita vt ipſa ſint eadem forma. ¶ Igiť intētio de h ꝙ ipſa eſt intelligēs in effectu ꝛ itell's i effectu ꝛ itellꝫ i effectu vna ꝛ eadē intentio eſt ꝛ ad vnā eandemq̄ intentionem eſt. Intellectus enim qui erat intellecta in potentia anteq̄ eſſent intellecta in effectu: erant forme in materijs extra animam. Cuꝫ vero fuerint in effectu intellecta: tunc eſſe eorum (ꝓut ſunt intellecta in effectu) non eſt eſſe eoruꝫ prout ſunt forme in materijs. Suum eniꝫ eſſe in ſeipſis vel in materijs: non eſt ſuum eſſe: prout ſunt intellecta in effectu. Nam eorum eſſe in ipſis comitantur cetera que adiunguntur eis: que aliqñ ſunt vbi: ꝛ aliquando quādo: ꝛ aliquādo ſitus: ꝛ aliquādo quantum: ꝛ aliquando ſunt qualia cum qualitatibus corporalibus: ꝛ aliquando agunt: ꝛ aliquando patiūtur. ¶ Cum autē ſunt intellecta in effectu: remouenť multa ex his ꝑdicamētis: eſſe igiť eoꝝ fit aliud eſſe: nō illud eſſe. Et tunc intellecta vel plura ex eis fiunt ſic ꝙ intelligantur intentiones eoruꝫ alijs modis. Verbi gratia. vbi qđ intelligitur in eis cum tu conſideraueris intentionē eius: vel non inuenies in eis aliquid de itentione eius omnino: vel pones nomen (vt in eis fit) ꝙ faciet te acquirere aliam intentionem ſm alium moduꝫ. ¶ Cum igitur intellecta in effectu fiūt: tūc vnū de his q̄ hñt eē i mūdo ſꝫ ꝙ ſūt itellecta i effectu: ꝛ q̄ ſūt itell'a i effectu nūeranť eē de vniuerſitate eorum que ſunt. Natura enim omnium que ſunt: eſt vt intelligātur: ꝛ vt fiant forme ille eſſentie: ꝛ poſtq̄ hoc ita eſt: tunc non eſt prohibituꝫ quin hec ſint intellecta inquantum ſunt intellecta in effectu: ꝛ ipſa eſſentia fit intellectus in effectu: ꝛ intelligat etiam. ¶ Igiť id qđ intelligitur nō eſt aliud ab eo qđ eſt intellectus vel intelligens in effectu. Qđ enim eſt in effectu intellectus: ob hoc eſt qđ intellectum aliquid fit forma ei: ꝛ fit ipſa intellectus in effectu reſpectu ſui ad illam formam tātū: ſed eſt intellectus in potentia reſpectu ſui ad aliud intellectum: qđ adhuc non eſt ſibi acquiſitum: profecto fiet intellectus in effectu ꝓpter intellectum primuꝫ ꝛ intellectuꝫ ſcđm. Cum autē fuerit factus intellectus in effectu reſpectu omniuꝫ intellectoruꝫ (ſed ipſa eſt vnum de his que ſunt) tunc ipſa anima fit ipſa omnia in effectu intellecta in effectu. Cum autem ipſa intelligit id qđ eſt intellectuꝫ in effectu: tunc non intelligit aliqđ qđ ſit extra ſuā eſſentiam. imo intelligit ſuam eſſentiam. ¶ Palam igiť eſt ꝙ dum ipſa intelligit ſuam eſſentiam non acquiritur ſibi aliquid: qđ eſt cuius eſſe ſit extra eſſe ſuum: cum ipſa ſit intellecta in effectu: ſed intelligit de ſua intelligentia quiddaꝫ. ſ. ꝙ eius eſſe eſt ipſuꝫ intellectum qđ eſt in ſua eſſentia: fit igitur hec eſſentia ſibi intellecta in effectu.

¶ Non fuit autē in nobis anima anteq̄ intelligeretur: niſi in intellectu in potentia: modo autem eſt intellecta in effectu: eo ꝙ intelligitur in effectu: ꝛ ſuum eſſe in ſeipſa eſt intellectus in effectu ꝛ intellectum in effectu: diuerſo modo q̄ cum intellexerit hec eadem primo. Hec enim primo fuerūt intellecta: ſic ꝙ fuerūt abſtracta a ſuis materijs in quibus erat ſuum eſſe cum erant in potentia intellecta: ꝛ poſtea ſunt intellecta ſecūdo: ꝛ tunc ſuuꝫ eē nō eſt illud eſſe qđ prius fuit: ſed eſt eſſe ſeparatuꝫ a ſuis materijs: ita ꝙ ſunt forme non in ſuis materijs: ꝛ ſic ſunt intellecta in effectu. ¶ Igitur intellectus in effectu cū intelligit intellecta que ſunt ſibi forme. ſcꝫ ſm ꝙ itellecta in effectu: ſunt intellectus quem nos prius diximus eſſe intellectuꝫ in effectu: tunc fit modo intellectus adeptus. Cum eniꝫ fuerint h aliqua que ſunt forme non in materijs: nec fuerūt vnq̄ forme in materijs. profecto hec cū intelligūtur fiunt aliqua intellecta: ſed talia qualia erāt anteq̄ intelligerentur. Senſus autem de hoc (ꝙ ipſa intelligit aliquid) hic eſt: ſcꝫ ꝙ ipſas formas que ſunt i materijs abſtrahit a ſuis materijs: ꝛ fit eſſe eius aliud a ſuo eſſe qđ erat prius. ¶ Poſtq̄ igitur ſunt hic res que non ſunt in materijs: tunc illi eſſentie non eſt opus abſtrahere eas a ſuis materijs omnino: ſed ſicut inuenit eas abſtractas: ſic intelligit eas admodum quo ipſa inuenit ſuā eſſentiam cuꝫ eſt intellectus in effectu per intellecta que iā non ſunt in ſuis materijs. ¶ Fit igitur eſſe earuꝫ (ſm ꝙ ſunt intellecte) intellectum 2m: ꝛ hoc eſſe eoruꝫ tale eſt quale erat anteq̄ intelligerentur intelligentia. ꝛ hoc eſt qđ oportet intelligi de his que ſunt forme non in ſuis materijs. Cum eniꝫ h intelliguntur eſſe eorum in ſeipſis eſt ipſum eſſe eorum: cum ipſe dicantur intelligi tale quale eſt de nobis intellectum in effectu. hoc autē qđ in nobis eſt intellectum in effectu tale eſt: quale diciť de ipſis formis que non ſunt in materia: nec fuerunt in eis vnq̄: ſed ſm modum quo de eo qđ eſt de nobis intellectum dicimus ꝙ eſt in nobis quo oportet vt dicatur de illis q ſunt in mundo. ¶ Et ille forme nō poſſunt intelligi perfecte: niſi poſtq̄ acquiſite fuerint ab intellectu omnia intellecta in effectu: aut plura ex eis: ꝛ vt itellectus adeptus acquiratur: ꝛ tunc fient ille forme intellecte: ꝛ fient quaſi forme in intellectu ſm ꝙ eſt intellectus adeptus: ſed intellectus adeptus eſt quaſi ſubiectum illis. ¶ Et intellectus adeptus eſt quaſi forma itellectui in effectu. Intellectus vero in effectu eſt quaſi materia ꝛ ſubiectuꝫ intellectui adepto: ꝛ intellectus in effectu: quaſi forma illi eſſentie: illa vero eſſentia eſt ſimilis materie: ꝛ hinc icipiūt deſcendere forme vſq̄ ad formaꝫ corporaleꝫ ylealem: ꝛ hinc incipiunt eleuari quouſq̄ ſeparenť a materijs paulatiꝫ cū modis ſeparationis ſeparātis ſe. ¶ Si aūt ſūt q̄ nullo mō ſunt in materijs: nec fuerūt: nec erūt vnq̄ i materijs excedētes ſe in ꝑfectiōe ꝛ ſeparatiōe: ꝛ habuerint aliquē ordinē in eē: tūc cū ꝯſideratus fuerit ſtat⁹ eaꝝ: ꝓfecto perfectior ex illis ſm hanc viam erit forma minor quouſq̄ veniatur ad minimum qđ eſt intell's adeptus. ꝛ deinde non ceſſabit deſcendere quouſq̄ perueniatur ad materiam eſſentie: ꝛ ad eam vel id qđ eſt infra eaꝫ: de veris animalibus: ꝛ poſtea ad naturam: ꝛ deinde non ceſſabit deſcenſus quouſq̄ perueniatur ad formas elemētorum que ſunt viliores ex formis in eſſe: ꝛ ideo ſubiectuꝫ earum eſt vilius ceteris ſubiectis: ꝛ h eſt materia prima. Cum autem erexeris te a materia prima: gradatim peruenies ad naturam que eſt forme corporalis in materijs ylealibus: a quibus iterum aſcendendo gradatim peruenies ad illam eſſentiam: ꝛ aſcendendo ſuperius peruenies ad intellectum adeptum: ꝛ tunc peruenies ad id qđ eſt ſimile ſtellis ſm comparationem tue erectionis a materijs ylealibus: a quo iterum cum erexeris te peruenies ad primum ordinem eorum que ſunt ſeparata. ¶ Ex quorum ordinibus primus eſt ordo intelligentie agētis

vnde intelligentia agens quã nominat Ariſto. in tertio
tractatu libri de anima eſt forma ſeparata: que non fuit
in materia: nec erit vnq̃: ex hoc ꝙ eſt anima intellectus
in effectu: tota eius virtus eſt ad aſſimilandum ſe intelli
gentie intellecte adepte: que eſſentiam iſtam: (cum eſſet
intellectus in potentia.) fecit eſſe intellectum in effectu:
⁊ ea que erant intellecta in potẽtia: fecit eſſe intellecta in
effectu: cuius comparatio ad effectum qui eſt in potentia
eſt ſicut comparatio ſolis ad oculum qui eſt viſio in po-
tentia quãdiu eſt in tenebris. Intentio autẽ de tenebra
eſt illuminatio in potentia: vel priuatio illuminatiõis in
effectu. Intentio vero illuminationis eſt irradiatio ex ap
poſitione lucidi. ¶ Cum igitur acquiritur lumen in vi-
ſu ⁊ in aere: ⁊ in ſimili: tunc aer cum lumine: quod fit
in eo: fit viſus in effectu: ⁊ colores fiunt viſi in effe-
ctu. ¶ Sed dico ꝙ viſus non fit viſus in effectu ob hoc
ſolum ꝙ fit in eo lumen ⁊ irradiatio in effectu: ſed quia
cum fit in illo illa irradiatio. (fit enim irradiatio in effe-
ctu: ⁊ fiunt coram forme viſorũ in lumine: ⁊ fit viſus in
effectu.) tunc imaginatur formas viſorum: ſed ante hoc
neceſſe eſt preparari radios ſolis vel alterius rei: ad hoc
vt ſtet irradiatum in effectu: ⁊ tunc qđ erat viſus in potẽ
tia: fit viſus in effectu. Principiũ autem per qđ fit viſus
in effectu: poſtq̃ fuerit viſus in potẽtia: ⁊ ea que erant vi-
ſa in potentia ſunt viſa in effectu: eſt irradiatio que fit a
ſole in viſu. ¶ Secundum hoc igitur exemplum in illa
eſſentia que intellectus in potentia: acquiritur quiddã:
cuius comparatio eſt: ſicut comparatio irradiationis in
effectu ad viſum: ⁊ hoc tribuit ei intelligentia agens. Er-
go ipſa eſt principiũ: eo ꝙ ea: que ſunt intellecta in potẽ-
tia: facit eſſe intellecta in effectu. Et ſicut ſol eſt: qui facit
oculum viſum in effectu: ⁊ viſa in potentia facit viſa in ef
fectu: cũ lumine qđ confert eis. Sic ⁊ intelligentia agẽs
eſt: que trahit ad effectum intellectum qui eſt in poten-
tia. ⁊ facit eſſe intellectum in effectu cũ eo: qđ tribuitur
ei ab illo principio: ⁊ per illam intellecta in potentia fiũt
intellecta in effectu. ¶ Intelligentia vero agens illius
ſpeciei eſt: cuius eſt intellectus adeptus. Forme vero eo-
rum ſeparatorum que ſunt ſupra eam: ſunt in ea inceſſa-
biliter ſine initio ⁊ ſine fine: ſed eſſe earum in ea eſt ſm
ordinem multo altius ab ordine: quo ſunt in intellectu:
que ſunt in effectu: ſed prior quãtum ad nos: cum exer-
cuerimus ad ea: que ſunt perfectiora in eſſe ab his: que
ſunt minoris eſſe excellentior eſt: ſicut dixit Ariſto. in li-
bro demonſtrationum: eo ꝙ nos non erigimur ad igno-
tum: niſi ab eo quod notius eſt apud nos. ¶ Qđ autem
eſt perfectioris eſſe in ſe: illud eſt magis ignotum apud
nos: ⁊ ignorantia noſtra maior eſt de illo. vnde neceſſa-
rium eſt: vt ordinatio illorum: que ſunt ſit in intellectu
qui eſt in effectu econuerſo: q̃ eſt in intelligentia agente.
¶ Intelligentia enim agens primum intelligit de his:
que ſunt id qđ perfectius poſt perfectius: ⁊ forme q̃ ſunt
hodie in materijs: ſunt etiam in intelligentia agente: for
ma abſtracta: non ꝙ prius fuerint in materijs: ⁊ deinde
ſint abſtracte: ſed quia nunq̃ ceſſauerunt eſſe in ea in ef
fectu. ¶ Cum autem ipſa penetrat intelligendo mate-
rias ⁊ ceteras naturas dat eis formas in effectu que erãt
in ſeipſa: hoc autem quod nos prin in hoc: ſunt ille for-
me: ſed hoc non eſt poſſibile hic: niſi per eſſe generationis
harum materierum. ¶ Hec autẽ forma in intelligẽtia
agente eſt indiuiſibilis: nec eſt mirum: ſi poſtq̃ intelligẽ
tia eſt non diuiſibilis: fiant in eius eſſentia res non diui-
ſibiles: ⁊ debet m ſimile ei quod eſt in ſua ſubſtantia:
q̃uis non recipiat illđ niſi diuiſibiliter. Et hoc eſt qđ iã
oſtendit Ariſto. in libro ſuo. de anima ⁊ metaphyſica.

¶ Sed hic eſt queſtio. ſcilicet ſi poſſibile eſt hanc formã
inuenire non in materijs: an ꝙ opus fuerit ponere eam
in materijs: vel quomodo de nõ eſſe perfectiori venit ad
eſſe imperfectius. ¶ Sed fortaſſe dicet aliquis ꝙ non
fuit hoc: niſi ob hoc: vt materie fierent perfectioris eſſe.
¶ Sed tunc ſequitur ex hoc ꝙ he forme non fuerint ge
nite niſi propter materiam: qđ eſt cõtrarium ei qđ videt
Ariſto. Uel forte dicet aliquis ꝙ hec omnia ſunt in intel
ligentia agente in potentia. ¶ Sed per hoc ꝙ hic dici-
mus in potentia: non oportet ꝙ intelligentia agens ha-
beat in potentia recipere hanc formam: ⁊ poſtmodum
fiat in ea: ſed quia habet potentiam ponendi eas in ma-
terijs: ⁊ hoc eſt potentia: vt agat in aliud a ſe. Ipſa enim eſt
que ponit eas formas in materijs: ⁊ deĩde ſtudet appro-
ximare eas ſeparationi paulatim quouſq̃ acquiratur in-
tellectus: ⁊ ſit ſubſtantia anime hominis vel homo: cuiꝫ
eo per qđ ſubſtantiatur propinquius ad intelligẽtiaꝫ agẽ-
teꝫ: ⁊ hic eſt finis vltimus: ⁊ vita alia qua acquiritur qđ-
dam per qđ ſubſtantiatur: ⁊ acquiritur perfectio eius vl
tima: qđ eſt vt agat in alium aliam actioneꝫ per qđ ſub-
ſtantietur. ¶ Et hec eſt intentio de vita alia: q̃uis eius
actio non fiat in alio: qđ ſit extra ſuam eſſentiam. Igitur
ſua eſſentia ⁊ ſua actio: ⁊ ſuum egere eſt vnum ⁊ idem: ⁊
tunc ad ſuam exiſtentiaꝫ non indigebit: vt corpus ſit ſi-
bi aliqua materia: nec ad aliquam ſuarum actionum in-
digebit adiuuari virtute animali: que eſt in eius corpore:
nec indigebit in ea inſtrumento corporali omnino. Mi-
nimus enim ex gradibus ſuis eſt. vt ad exiſtentiaꝫ ſui ne
ceſſarium ſit corpus eſſe ſibi materiam: vt ipſa forma in
corpore: ſupra hunc gradum exiſtens ad ſui exiſtentiam
non ſit neceſſe corpus eſſe ſibi materiaꝫ: q̃uis ad plures
ex ſuis actionibus egeat vti inſtrumento corporali: ⁊ ad-
iuuari virtute eius: ſcilicet ſenſu ⁊ imaginatione: per qđ
autem perfectius eſt ſuum eſſe hoc eſt: vt fiat ſm diſpoſi-
tionem quã prediximus: ſed ꝙ intelligentia agens hẽat
eſſe: iam oſtenſum eſt in libro de anima. ¶ Uidetur au-
teꝫ ꝙ intelligentia agens nõ ſemper agit: ſed aliquando
agit aliquando non: vnde ſequeretur neceſſario ꝙ ad id
quod ageret: ⁊ ad id quod non ageret eſt diuerſarum cõ
parationuꝫ: ⁊ ſic variaretur de comparatione ad compa
rationem. Si autem nõ eſſet ſemper ſm ſuaꝫ perfectio-
nem vltimam: tunc non variaretur tantum de operatio-
ne ad operationem: ſed variarentur tantum etiam in ſua
eſſentia eo ꝙ perfectio eius vltima eſſet in ſua ſubſtãtia
aliquando in potentia: aliquando in effectu: ⁊ tunc qđ eẽt
in potentia: eſſet materia ei: quod eſſet in effectu. Sed
nos iaꝫ poſuimus eam ſeperatam eſſe ab omni materia.
Poſtq̃ igitur hoc ita eſt. tũc ſemper eſt in ſua perfectio-
ne vltima. ¶ Ipſa vero neceſſario permutatur de com-
paratione ad comparationem: ⁊ tamen imperfectio nõ
eſt in ſua eſſentia: ſed cõtingit ei ob hoc ꝙ nõ inuenit ſem
per comparationes ſm quas agit. ſcilicet vel quia mate
riam ⁊ ſubiectum in que agit preparata non inuenit: vel
quia eſt impediens aliquid extra ſe: quod aliquando re-
mouebitur. Ex hoc manifeſtatur ꝙ in illa non eſt ſubſi-
ſtentia ad hoc vt ſit ipſa primum principium omnium eo-
rum que ſunt: vel eo ꝙ eget. vt detur ei materia apta in
quã agat: ⁊ vt moueatur ſuum impediens: vnde non eſt
in ſua eſſentia: ⁊ ſua ſubſtantia ſufficiẽtia ad dandũ om-
nibus rebus ſuas perfectiones. Igitur in ſua ſubſtantia
eſt defectus ad dandum rebus que non habent ſuas p-
fectiones. Id autem in cuius ſubſtantia eſt defectus nõ
habet in ſe ſufficientiam ad hoc vt non ſit ſuum eſſe aliđ
principium: ⁊ vt ſit res cuius eẽ ſit per ſe ipſum: ita vt eẽ
eius non ſit ab alio a ſe. Sequitur ergo neceſſario: vt ſit

aliā cauſa que adiuuet in dando ſibi materiam in quam agat. ¶ Palam autem ꝙ ſubiecta in que agit intelligentia agens ſunt vel corpora vel vires in corporibus generatis corruptibilibus. Jam autem oſtenſum eſt: in libro de corruptione: ꝙ cauſe que ſunt partes corporum celeſtium ipſe ſunt principia prima agentia hec corpora. Ipſe igit̄ dāt intelligentie agenti materias ⁊ ſubiecta in que agat. ¶ Omne enim corpus celeſte mouetur a motore qui non eſt corpus: nec in corpore omnino qui eſt cauſa eſſe illius: ⁊ eius per qđ ſubſtātiatur: cuius ordo in eē qđ eſt ſubſtantia ſua eſt: ſm ordinem illius corporis. Motor igitur eius qđ eſt perfecti⁹ inter illa eſt perfectior inter motores: perfectius autem in eſſe eſt celum primū. ¶ Igitur perfectior inter motores: eſt motor primi celi: ſed quia motor primi celi fuit principiū per qđ fuit eſſe duarum rerum diſcretarum: quarum vna eſt per quam ſubſtantiatur primum celum: ⁊ eſt ſubſtantia corporea celeſtis. Altera eſt motor ſpere celeſtis ſtellarum fixarū: ⁊ hec eſt eſſentia: que non eſt corpus: nec in corpore: ideo non fuit poſſibile: vt daret vtrumq̧ illorum ſm vnum modum: ⁊ vnum aliquid in ſua eſſentia: ſm ꝙ per illud ſubſtantiatur: ſed ſm duas naturas: quarū vna eſt perfectior altera: eo ꝙ illa per quā dat id eſſe qđ eſt perfectius: qđ non eſt corpus: eſt perfectior ea per quā dat id quod eſt corporeum. ¶ Igitur ipſa non ſubſtātiatur: niſi per duas naturas: quoniam ex illis vtriſq̧ eſt ſuū eē.

igitur eſſe eius habetur in vnum: eo ꝙ id in qđ diuiditur cauſa eſt per quā ſubſtantiatur: igitur non poteſt eſſe: vt motor primi celi ſit primum principium omnium que ſunt. ſed habet aliud principium neceſſario: ⁊ illud initiū eſt perfectioris eſſe q̄ iſtud. Poſtq̄ autem motor primi celi non eſt in materia. Sequitur neceſſario: vt ſit in ſua natura. ¶ Intelligentia igitur ipſa intelligit ſuam eſſentiam: ⁊ eſſentiam eius qđ eſt pīcipium ſui eſſe: igitur manifeſtum eſt: ꝙ id quod intelligit: de principio ſui eſſe perfectius eſt q̄ ſit ſua natura: ⁊ id per quod intelligit ſuam eſſentiam: que eſt enim prima eſt minus: non eſt autem opus diuidi eius eſſentiam in duas naturas niſi in hac: ſed principium qđ eſt principium per qđ ſubſtantiatur motor primi celi eſt vnum ex omnibus partibus neceſſario: nec poteſt aliquid eſſe perfectius eo. nec eſt eī principium. Ipſum igitur eſt principium omnium principiorum: quia principium primi omnium eorum que ſunt. ¶ Et hec eſt intelligentia quā ponit Ariſto. in littera: in libro de metaphyſica. ¶ Unumquodq̧ etiam illorum etiam eſt intelligentia: ſed ille eſt intelligentia prima: ⁊ etiam primum qđ eſt: ⁊ verum primum ⁊ vnū primum: ⁊ omnes alii non ſunt intelligentie: niſi per illum ſm ordinem. Conſiderare autem de his ſupra hoc qđ diximus: eſt preter intentionem noſtram.

¶ Explicit liber Alpharabꝫ de intellectu ⁊ intellecto.

¶ Incipit liber Auicēne. de phia pª: ſiue ſciētia diuina.

¶ Caplm. I. De igſitiōe ſubiecti pme phie ad hoc: vt oſtē datur ipſa eſſe de numero ſcientiaꝝ.

A Poſtq̃ auxilio dei expleuim⁹ tractatū de intētionib⁹ ſciaꝝ logicaliū ⁊ nāliū: ⁊ doctrinaliū. ꝯuenientius eſt accedere ad cognitionem intentionuꝫ ſapientialiū. Incipiam⁹ ergo auxiliāte deo ⁊ dicam⁹ ꝙ ſcie philoſophice: ſicut iam inuimus in alijs libris: diuiduntᷣ in ſpeculatiuas ⁊ actiuas: ⁊ iam inuimus differentias inter eas: ⁊ diximus ꝙ ſpeculatiue ſunt ille in qbus q̃rit pfici virtus aie ſpeculatiua: per acqſitionē intelligētie in effectu. ſ. per adeptionē ſcie imagiatiue ⁊ creditiue: de rebus que nō ſunt nr̃a opa: nec nr̃e diſpōnes. In his ḡ finis eſt certitudo ſcie ⁊ opinionis. Scia enim ⁊ opio non ſunt ex qualitate noſtri opis: nec ex q̃litate initij nr̃i operis: ſm ꝙ eſt initium noſtri operis. ¶ Practice v̓o ſunt ille in quibus primū q̃rit pfici virtus aie ſpeculatiua per adeptionē ſcie imaginatiue ⁊ creditiue de rebus q̃ ſunt nr̃a opa: ad h̓ vt ſcdario ꝑueniat pfectio v̓tutis practice in morib⁹. Et diximus ꝙ ſpeculatiue cōprehendunt in tres ptes. in nāles. ſ. ⁊ doctrinales ⁊ diuias. ⁊ ꝙ ſuū ſubiectū nāliuꝫ eſt corpa ſm ꝙ mouenť: ⁊ quieſcunt ⁊ ꝙ de eis iquiriť ſunt accidētalia que accidūt eis ꝓprie ſꝫ hūc modū. Et qḋ ē ſubm doctrinaliū eſt vel qḋ eſt q̄titas pure vel qḋ eſt hñs q̄titatē. Et diſpoſitōes eius que inquiruntur in eis: ſunt ea que accidūt q̄titati ex h̓ ꝙ eſt q̄titas in diffinitione: quaꝝ nō inueniť ſpēs māe nec v̓tus motus: ⁊ qḋ diuine ſcie nō ingrūt niſi res ſepatas a mā ſm

B exiſtētiam ⁊ diffinitionē. ¶ Jam ēt audiuiſti ꝙ ſcia diuia eſt in q̃ queriť de pmis cauſis naturalis eſſe ⁊ doctrinalis eē: ⁊ de eo qḋ pēdet ex eis: ⁊ de cā cauſaꝝ. ⁊ de pn° pncipioꝝ: qḋ eſt deus excelſus: ⁊ h̓ eſt: qḋ potuiſti attigere ex libris trāſlactis: ex qb⁹ tn̄ nō plene patuit tibi qd certiſſime ſit ſubm diue ſcie niſi aliquātula inuitiōe: quā trāſcurri in libro logice de analeticis poſterioribus ſi meminiſti. Et ꝙ in ceteris ſcientijs eſt aliqd: qḋ eſt ſubm: ⁊ ꝙ aliq̃ ſunt que ingrunť in eis: ⁊ ꝙ principia aliq̃ conceduntur in eis: ex qbus cōponiť demōſtratio. Sed tn̄ ꝑ h̓ nō v̓e certificatus es: qḋ ſit ſubꝫ huius ſcie. ſ. an ſit eēntia pmi pncipij ad h̓ vt id qḋ q̃rimus in ea ſit cognitio ꝓprietatū ⁊ actionū eius: vel an ſit alia intētio: ⁊ ēt iaꝫ audiſti: ꝙ h̓ eſt phia certiſſima. ⁊ phia pª: ⁊ ꝙ ipſa facit acqrere verificationē pncipioꝝ ceteraꝝ ſciaꝝ: ⁊ ꝙ ipſa eſt ſapiētia certiſſime. iā ēt audiſti ſepe: ꝙ ſapia ē excellētior ſcia oībus ſciētijs ad ſciēdū id qḋ ē excellētius ſcitū: ⁊ iteruꝫ ꝙ ſapia eſt cognitio que eſt certior ⁊ ꝯuenictior: ⁊ iteꝝ ꝙ ipa eſt ſcia pmaꝝ cauſaꝝ toti⁹: ⁊ tn̄ nō itellexiſti qd eēt h̓ phia vel h̓ ſapia: neqꝫ ſi he tres diffōnes vel ꝓprietates ſint vnius artis vl̓ diuerſaꝝ: q̃ꝝ vnaq̃qꝫ dicať ſapientia. Nūc āt nos māifeſtabimus ꝙ h̓ ſcia in cuius via ſum⁹ eſt phia pma: ⁊ ꝙ ipſa eſt ſapia abſolute: ⁊ ꝙ tres ꝓpetates per q̃s deſcribiť ſapia. ſunt ꝓpetates vnius magiſterij: ⁊ ꝙ ipſa eſt ipſuꝫ magiſteriū. ¶ Cōſtat āt ꝙ oīs ſcia hꝫ ſubm ſuū ꝓpriū. Ingramus ḡ qd ſit ſubm huius ſcie: ⁊ ꝯſideremus an ſubm huius ſcie ſit ipſe de⁹ excelſus: ſed non eſt: imo ipſe eſt vnum de his: que queruntur in hac ſcientia. ¶ Dico ergo impoſſibile eſſe: vt ipſe de⁹ ſit ſubiectum huius ſcie. qm̄ ſubm oīs ſcie eſt res. que ꝯceditur eſſe: ⁊ ipſa ſcia non inquirit: niſi diſpoſitiones illius ſubiecti

C ⁊ h̓ notum eſt ex alijs locis. Sed nō pōt ꝯcedi ꝙ deus ſit in hac ſcia vt ſubꝫ. imo q̃ſitū eſt in ea. Qm̄ ſi ita nō ē. tūc nō pōt eē quin ſit: vt ꝯceſſum in hac ſcia. ⁊ q̃ſituꝫ in alia vel ꝯceſſum in iſta: ⁊ nō q̃ſitū in alia. Sed vtrūqꝫ falſum eſt: qm̄ ipoſſe ē: vt ſit q̃ſitū in alia eo ꝙ alie ſcie ſūt vl̓ morales vel ciuiles vel nāles vel doctrinales vl̓ logice: ⁊ nulla ſcia ſapie eſt extra hāc diuiſionē. In nulla āt eaꝝ q̃riť an ſit deus: q: nō pōt eē h̓. vt in eis q̃rať: ⁊ tu ſcies h̓ parua inſpectione ex his que multotiens inculcam⁹. nec etiam poteſt eſſe: vt nō ſit q̃ſitū in alia ab eis ſciētia. tunc enim eēt nō q̃ſitū in ſcia vllo modo. Igiť aut eſt manifeſtum ꝑ ſe: aut deſpatū ꝑ ſe. ꝙ nō poſſit māifeſtari vlla ſpeculatione. Non eſt aūt manifeſtū per ſe: nec eſt deſpatū poſſe māifeſtari: q: ſigna hēm⁹ de eo. ¶ Ampli⁹ 2° rō: oē id cuius manifeſtatio deſpať: qūo pōt ꝯcedi eſſe ei⁹? Reſtat ergo: vt ipſum inquirere nō ſit: niſi huius ſcie. de eo āt inquiſitio fit duobus modis. vnus eſt quo inquiritur an ſit. alius eſt quo inquirunť eius ꝓprietates. Poſtquā autem ingritur in hac ſcia an ſit. tunc nō pōt eſſe ſubiectum huius ſcie. nulla. n. ſciaꝝ debet ſtabilire eē ſuū ſubiectū. In primo etiā oſtēdā ꝙ an ſit nō pōt q̃ri: niſi i hac ſcia. Manifeſtū eſt enim ex diſpoſitiōe huius ſcie ꝙ ipa ingrit res ſepatas oīno a mā. Jā ēt ſignificaui tibi in naturalibus: ꝙ deus eſt nō corpus: nec virtus corporis: ſed eſt vnum ſeparatū a materia: ⁊ ab oī cōmixtione omnis motus. Igitur ingſitio de eo debet fieri in hac ſcientia: ⁊ ꝙ de h̓ apprehēdiſti in nālibus erat extraneū a nālib⁹: q: ꝙ de h̓ tractabatur in eis nō erat deus. ſed volumus per h̓ accelerare hoiem ad tenēduꝫ eē primū pncipiū: vt per h̓ augereť deſideriū addiſcēdi ſcias: ⁊ ꝑueniendi ad locū in quo certius poſſit cognoſci.

Poſtq̃ aūt neceſſe eſt: vt h̓ ſcia ſubꝫ habeat: ⁊ mōſtratū eſt illud qḋ putabatur eſſe ſubm eius nō eſſe ſuū ſubiectuꝫ: D

tunc queramus an ſubm eius ſint vltie cauſe eoꝝ que ſūt: an oēs quatuor ſimul: an vna tm̄. Sed h̓ nō debet dici quāuis iam h̓ qdam putauerunt. Nam ꝯſideratio de oibus q̃tuor cauſis nō pōt eſſe quin ſit de illis iquātū hñt eſſe: vel iquātuꝫ ſunt cauſe abſolute: vel inquātū vnaq̃qꝫ eaꝝ quatuor eſt illius modi q ꝓprius eſt ſibi. ſ. vt ꝯſideratio de illis ſit ſꝫ ꝙ vna ē agēs ⁊ alia patiēs: ⁊ illa alia eſt aliud: vel ſm ꝙ ſit ex cōiūctōe illaꝝ. dico autem ꝙ ſi bene conſideretur nō poſſunt eē ſubiectū huius ſcie inquātū ſunt cāe abſolute: ita vt intētio huius ſcie ſit ꝯſiderare ea: que accidunt cauſis inquātum ſunt cauſe abſolute: ⁊ h̓ patet multis modis: quorū vnus eſt. ſ. q: hec ſcia inquirit intētiones que nō ſunt ex accidētibus proprijs ipſaꝝ cauſaꝝ inquātuꝫ ſunt cauſe. Inquirit enim vl̓e ⁊ particulare potentiam ⁊ actum poſſibile ⁊ neceſſe ⁊c̄. Manifeſtiſſimum eſt autē ꝙ h̓ talia ſunt in ſe ꝙ ingſitio per ſe debet fieri de illis: nec ſunt ex accidētibus que ſunt propria rebus naturalibus: nec doctrinalibus: nec cadūt inter accidētia: que ſunt ꝓpa ſciarum practicaꝝ. Reſtat igiť: vt ingſitio ſit de illis in ſcia: que eſt extra pdictā diuiſionē: ⁊ illa eſt h̓ ſcia: ⁊ ēt q: ſcia de cauſis abſolute acqriť poſt ſciam qua ſtabiliunť cauſe reꝝ cauſas hñtiū. dū. n. nos nō ſtabilierimus eſſe cauſaꝝ cauſataꝝ a rebus alijs ſic vt eſſe cauſaꝝ pendeat ex eo: qḋ ꝓcedit in eſſe non ſequetur apud intellectū eē cauſe abſolute. Sed h̓ eſt cauſa vna: quāuis ſenſus inducat. vt due cauſe concurrant. Sed licꝫ cōcurrant: non min⁹ E

tamē vna debet eē cauſa alterius: perſuaſio. n. que aduenit aie ex aſſiduitate ſenſuū: ⁊ experientie non eſt cogens

ſicut ſciſti:niſi per cognitionem:qḋ in pluribus ex rebus que ſunt naturales ⁊ electionis contingit h.⁊ h certe eſt appoſitū ad ſtabiliendū cauſas. Concedere.n. eē cauſas ⁊ occaſiones non eſt manifeſtū primū ſed ꝓbabile. iam aūt ſciſti drīam inter h duo. Nam ſi nō plene fuerit manifeſtū per ſe apud intelligētiā:ꝙ qcqd cepit hꝫ ꝑncipiū aliqḋ.ideo debet eſſe manifeſtū per ſe:ſicut mlta ex geometricis:per q̄ ꝓbanᷓ cetera in libᵒ.Euclidis. Deīde demonſtratio vel demōſtratiua manifeſtatio non eſt ita ī ceteris ſcientijs.vnde debet eē in hac ſcia.quō igiᷓ ꝑt eē. vt illud ſit ſubiectū ſcie:inter cuius inqſitiones q̄rantur diſpoſitiōes eius cuius eē eſt q̄ſitū ī ea:Qḋ cū ita ſit manifeſtū eſt:ꝙ nō eſt inqſitio de illis iquātū vnaqueq; earum hꝫ eē ꝓpriū:vt h ſit q̄ſitū in hac ſcia. Nec eſt etiā in quātū ſunt ↄiunctio aliq̄:⁊ olo non dico cōiunctum:nec vle:eo ꝙ ↄſideratio de ꝑtibus coniunctionis ꝑor eſt: q̄ꝫ ↄſideratio de ↄiunctione:quātis non ſit ita in ꝑticularibus vlis ſm reſpectū quē in logica noſti:vn̄ oꝫ hr̄i ↄſiderationē de ꝑtibus.Sed vel in hac ſcia:⁊ tūc ↄueniēs eēt eas eſſe ſubm eius:vel in alia.ſed in alia ſcia eſſe non ꝑt. Nulla.n.alia inqrit de cauſis vltimis niſi iſta ſcia: ſi aūt cōſideratio de cauſis fuerit inquātū hn̄t eſſe.⁊ de oī eo: qḋ accidit eis ſm hunc modū: oportebit tunc vt ens inquātum eſt ens ſit ſubiectū:qḋ eſt conuenientius.Monſtrata eſt igitur deſtructio illius opinionis qua diciᷓ ꝙ ſubiectū huius ſcie:ſunt cauſe vltime.ſed tn̄ debes ſcire: ꝙ he ſunt cōpletio ⁊ queſitū eius.

¶ Caplm.II.De ſtabiliēdo ſubm huius ſcie.

A Oportet igitur: vt monſtremus qd ſit ſubm huiꝰ ſcie ſine dubio: ad h:vt pateat nobis que ſit intētio huius ſcie.

Sub3 nalis. ¶ Dico āt ꝙ ſubiectū ſcie naturalis eſt corpus non inquātū eſt ens:nec inquātū eſt ſubſtantia:nec inquātū eſt compoſitū ex ſuis duobus pricipijs:que ſunt yle ⁊ forma:ſed iquātū eſt ſubiectū motui ⁊ quieti.Scie vero que ſūt ſub ſcia naturali remotiores ſunt ab h:ſilr ⁊ morales.

Sub3 doctrinalis. ¶ Subiectū vᵒ ſcientie doctrinalis eſt menſura ſiue intellecta abſq; materia ſiue intellecta in materia:⁊ numerus ſiue intellectus abſq; materia ſiue intellectus in materia. Non.n.inquirit ſtabilire an menſura vel numerus intelligatur abſq; materia vel in materia.Sed ↄſideratio de hīs eſt de diſpoſitionibus eoꝝ que accidunt eis poſt poſitionem eorum hōꝫ.Scientie vero que ſunt ſub diſciplinabilibus cōuenientiꝰ ē.vt non conſiderent niſi de accidentalibus ↄītibus poſita: que ſunt minus cōīa q̄ꝫ ipſa poſita.

Sbm logice. ¶ Subiectū vᵒ logice:ſicut ſciſti ſunt intentiōes intellecte ſcḋo:que apponūtur intentionibus ꝑmo intellectis ſm ꝙ per eas ꝑueniᷓ de cognito ad incognitū:non inquātū ipe ſunt intellecte ⁊ habet eſſe intelligibile:qḋ eſſe nullo mō pendet ex materia:vel pendet ex materia:ſed non corpea. Non fuerūt aūt alie ſcie ꝑter has.¶ Deinde ↄſideratio de ſubſtātia iquātū eſt ens vel eſt ſuba.vel de corpore inquātū ē ſubſtantia:⁊ de menſura ⁊ nūero inquātū habent eē: ⁊ quomodo habent eſſe:⁊ de rebus formalibus: que non ſunt in materia vel ſi ſunt in materia:nō tn̄ corpea: ⁊ quomodo ſunt ille:⁊ quis modus eſt magis ꝓprius illis ſepatim per ſe debet haberi.non.n.poteſt eſſe ſubm alicuius ſciarum de ſenſibilibus:nec alicuius ſciētiaꝝ de eo ꝙ habꝫ

B eſſe in ſenſibilibus. Nam eſtimatio eſt expoliatio a ſenſibilibus: h aūt ſunt de vniuerſalitate eoꝝ:que hn̄t eſſe ſeparatum a materia:manifeſtū eſt.n.ꝙ eē ſubſtātie iquātum eſt ſuba tm̄:non pendet ex materia:alioquin nō eēt ſubſtātia niſi ſenſibilis:numeꝝ etiam accidit eſſe in ſenſibilibus:⁊ in non ſenſibilibus;vnde numerus iquātum numerus eſt:non pēdet ex ſenſibilibus:nec ex inſenſibilibus:menſura etiā cōe nomen eſt.quia menſura vel intelligitur dimenſio:que ↄſtituit corpus naturale vel intelligitur quātitas ↄtinua:que dr̄ ḋ linea ⁊ ſuꝑficie ⁊ corpore terminato.Tu aūt iā ſciſti drīā iter h duo. Nulla aūt eaꝝ eſt ſepata a materia:menſura vᵒ ſm ꝑmā acceptionem q̄uis nō ſit ſepata a materia eſt tn̄ principiū eſſendi corpa naturalia. Nec tn̄ ob h pōt eſſe. vt cōſtitutio eorum pendeat ex ea:quaſi ipſa det eis cōſtitutionez ipoꝝ: tunc.n.precederet in eſſe ipſa ſenſibilia:ſed nō eſt ita. Figura ēt accidentale ⁊ ↄcomitans eſſe mᵗ poſtq̄ꝫ ſubaᷓ corpus finitū cuius ſpaciū eſt ſuꝑficies finita:extremitates ēt ſunt ſub menſura: iquātū materia ꝑficiᷓ ꝑ illas: ⁊ poſtea comitanᷓ. Poſtq̄ꝫ āt ita eſt.tūc figura non habet eē niſi in materia:nec eſt ꝑma cā in eſſe veniendi ad effcū: menſura vᵒ ſm acceptionē ſcḋam ↄſideraᷓ ſm eē ſuum: ⁊ ſm ſua accidentalia.Sed ↄſideratio de ea ſm eē ſuū: ⁊ de quo mō eēndi:⁊ de qua diuiſione eēndi ſit: non ē ēt vt ↄſideratio de eo:qḋ pendet ex materia. Subm autez logice ſm ſe manifeſtū eſt eē ꝑter ſenſibilia: manifeſtuꝫ eſt igiᷓ ꝙ h oīa cadunt in ſcientia:que ꝓfiteᷓ id cuius cōſtitutio non pendet ex ſenſibilibus.¶ Sed nō pōt poni eis ſubm cōe:vt illoꝝ oīuꝫ ſint diſpoſitiones ⁊ accidētalia cōia niſi eē. Quedā.n.eoꝝ ſunt ſube:⁊ q̄dam q̄ꝫtitates ⁊ quedam alia ꝑdicamenta:que nō pn̄t hr̄e cōeꝫ itētōeꝫ: qua certificenᷓ niſi intentionē eſſendi.Silr ēt ſunt res:q̄ debent diffiniri ⁊ verificari in aīa:que ſunt cōes in ſcientijs:nulla tn̄ eaꝝ tractat de eis:ſicut ē vnū iquātū ē vnū: ⁊ multū iquātū eſt multū.ↄueniēs ⁊ icōueniēs. Diuū ⁊c. De hīs.n.mentionē tn̄ faciūt ⁊ inducūt diffinitōes eoꝝ: nec tn̄ loquunᷓ de mō eēndi eoꝝ:q2 h non ſunt accidentalia ꝓpria alicui ſuboꝝ aliaꝝ ſciaꝝ ꝑticulariū:nec ſunt de rebus que hn̄t eſſe niſi ꝓprietates eſſe eſſentialr. Nec ſunt ēt de ꝓprietatibus:que ſūt cōes omni rei ſic: vt vnuꝫ qḋq; eoꝝ ſit cōe oī rei:nec pn̄t eē propria alicuius predicamenti:nec pn̄t eſſe accidētalia alicui niſi ei: qḋ eſt eſſe iquātū eſt eē. Igiᷓ oſtenſum eſt tibi ex hīs omnibus ꝙ ens

C Sbiectū metaphy. inquātū eſt ens cōe eſt oībus hīs: ⁊ ꝙ ipſum debet poni ſubm huius magiſterij:⁊ q2 non eget inquiri an ſit: ⁊ qd ſit quaſi alia ſcia preter hanc debeat aſſignare diſpōneꝫ eius ob h qḋ incōueniens eſt:vt ſtabiliat ſuum ſubiectū an ſit ⁊ certificet quid ſit ſcia cuius ipſum eſt ſubiectuꝫ: ſed potius oportet ↄcedere tm̄:q2 eſt ⁊ quid ē. Jō ꝑᵐ ſubiectū hꝰ ſcie eſt ens inquātū eſt ens:⁊ ea que iquiriᷓ ſunt ↄſequentia ens inquātū eſt ens ſine ↄditione aliq̄:quoꝝ quedā ſunt q̄ſi ſpēs vt ſuba quātitas ⁊ q̄litas. quoniā eē non eget diuidi in alia priuſq̄ꝫ in iſta.ſicut ſuba eget diuidi in alia anteq̄ꝫ perueniat ad diuidi in hoīem ⁊ non hominem:⁊ ex hīs q̄dā ſunt ei quaſi accidētalia propria. ſicᷓ vnū ⁊ multū potētia:⁊ effectus:vle ⁊ particulare:poſſibile ⁊ neceſſe:per h autem ꝙ ens recipit h accidentia ⁊ coaptatur illis:non eſt neceſſe illud proprie fieri vl̄ naturale vel diſciplinale vel morale vel aliquid alioꝝ.

D Dubita. ¶ Pōt autez quis dicere ꝙ poſtq̄ꝫ ens ponitur ſubiectū huius ſcientie:tunc nō poteſt eſſe:vt ipſa ſtabiliat eſſe principia eſſendi. Inquiſitio.n.omnis ſcientie non eſt de ꝑncipijs: ſed de cōſequentibus principioꝝ.

Solo. ¶ Ad qḋ reſpondemꝰ qḋ ſpeculatio de principijs non eſt niſi inquiſitio de conſequentibus huius ſubiecti:quia ens h:vel illud inquātum eſt principiuꝫ non conſtituitur ab eo:nec prohibeᷓ: ſed comparatione nature entis abſolute eſt quoddā accidentale ei:⁊ eſt de ↄſequentibus:que ſunt ei ꝓpria:ꝑncipium.n. non eſt cōius q̄ꝫ ens q̄ſi ↄſequaᷓ cetera ↄſequutione ꝑma. Nec etiam neceſſe eſt:vt ſit naturale vel diſciplinale vel aliquod aliud ad hoc;vt accidat ei eſſe ꝑn-

Alia ſolu cipium. Deide pricipium nō eſt pricipium oīum entiū.
ſi.n.oīum entium eēt pricipium.tūc eēt pricipium ſupp
ſitas:ens aūt in ſe abſolute nō habet pricipiū.ſed habet
pricipium vnūqdq; eē qd ſcitur:pricipium igitur eſt pri
cipium aliquibus entibus. quapp h ſcia nō erit īquirēs
pricipia entis abſolute.ſed pricipia alicuius entiū.ſic pn
cipia ceterar ſciar particulariū.qūis.n.cetere ſcientie
nō pbēt eē pricipior ſuor cōiū.(hñt.n.pnc in quib⁹ cō
municāt oēs:de quib⁹ vnaqueq; ear tractat.)ipſe tn̄ p
Diuiſio. E bant eē pncipior ear rer que ſunt in eis.¶ Sequit er
go neceſſario:vt h ſcia diuidat in partes quar qdā inq
rit cauſas vltimas īqtum ſunt cauſe ois eē cauſati iquā
tum eſt eē:ꝛ alie inquirūt cāz pmam ex qua fluit oē eſſe
cātum iquātū eſt eē cauſatū:nō inquātū eſt eē mobile vl
qtitatiuū:ꝛ qdā alie inquirūt diſpoſitiōes que accīt eē:
ꝛ qdā inquirūt pricipia ſciar particulariū. pricipia eniz
vniuſcuiuſq; ſciar minus cōiū qōnes ſunt in ſcia cōiori:
ſicut pncipia medicine in naturali:ꝛ pricipia mēſuratio
nis in geometria.Cōtingit enim.vt in hac ſcientia mon
ſtrentur pncipia ſingulariū ſciar:que inquirunt diſpoſi
tiones vniuſcuiuſq; eſſe. Igitur h ſcia ingrit diſpoſitio
nes eē:ꝛ ea que ſunt ei qſi ptes ꝛ ſpēs quouſq; puenit ad
appropriationē:ex qua puenit ſubiectū naturalis:igit p
mittimus illā appropriationē ei.Et appropriationē ex q
puenit ſubiectū diſciplinale pmittam⁹ ei.ꝛ ſilr ceteri:id
aūt qd precedit illud ſubiectū.ꝛ eſt ei:ſicut pricipiū nos i
Nō hui⁹ ſcie. quiremus ꝛ ſtabiliemus eius diſpoſitiones: igitur qōes
huius ſcie quedā ſunt cauſe eſſe: iquātū eſt eſſe cauſatū:
ꝛ quedā ſunt accidētalia eē.ꝛ quedā ſunt pn⁹ ſciar ſingu
lariū.ꝛ ſcia hor qritur in h magiſterio. ꝛ h ē phia pria.
qꝛ ipſa eſt ſcia de pma cā eē. ꝛ h eſt pma cā. ſed pma cau
ſa vniuerſitatis eſt eē ꝛ vnitas:ꝛ eſt etiā ſapia que ē nobi
F lior ſcia qua apprehendit nobilius ſcitū. Nobilior vero
ſcia.qꝛ eſt certitudo veritatis ꝛ nobilius ſcitū. qꝛ eſt de⁹
ꝛ cauſe que ſunt poſt eū:ꝛ ēt cognitio cauſar vltimarū
Quid ſci entia di uina. ois eē.ꝛ cognitio dei.ꝛ propterea diffinitur ſciētia diuina
ſic.q eſt ſcia de rebus ſeparatis a materia diffinitione ꝛ
diffinitionibus.qꝛ ens iquātū eſt ens.ꝛ pncipia eius ꝛ ac
cidentalia eius iquātū ſunt:ſicut iam patuit nullum eo
rum eſt.niſi precedens materiaz.nec pendet eſſe eius ex
eſſe illius. Cuz aūt inquiritur in hac ſcia de eo qd nō pce
dit materiā:non inquiritur in ea niſi ſm h q eius eē nō
eget materia.¶ Eor aūt que inquirunt in ea quatuor
ſunt:quor quedā ſunt ſeparata a materia:ꝛ ab appendi
tijs materie oīno.ꝛ quedam ſunt cōmixta materie.ſz ad
modum quo ꝯmiſcetur cauſa conſtituens ꝛ precedens.
materia.n.non eſt cōſtituens illa:ꝛ quedā ſunt que inue
niuntur in materia:ꝛ nō in materia:ſicut cauſalitas ꝛ vni
tas:qpropter ea que hñt cōiter iquātū ſūt talia:ſūt q ad
certificationē ſui non eſt opus eſſe materia: oia aūt com
municāt in h q eē eor non eē materiale.ſ. vt eē eor ſit
ex materia.ꝛ quedā ſūt res materiales:ſicut mot⁹ ꝛ ges:
ſed de eis non inquiritur in hac ſcia ſm q ſunt in mate
ria:ſed ſm eſſe qd habēt.Cū igitur h pars diuiſionis ac
cepta fuerit cū alijs ptibus diuiſionis.tunc omnes com
municāt in h q inquiſitio de his non eſt. niſi ſz modū
quo eē eor non eſt exiſtēs per materiā: ꝛ ſicut in ſciētijs
diſciplinalibus ponunt id qd eſt interminatū per māz:ꝛ
inquiſitio ꝛ ꝯſideratio de eo eſt illi⁹ modi:ſz q id qd q
ritur de eo pendet ex materia.ꝛ h inquiſitio nō eſt diſci
plinalis.ſicut eſt diſpoſitio h: monſtratum eſt ergo que
ſit intentio in hac ſcientia.¶ Hec autem ſcientia cōicat
.4.meta. tex.5. cū topica ꝛ ſophiſtica:ſimul i aliquibus. ꝛ differt ab eis
G ſimul in aliqbus:ꝛ differt ab vnaquaq; ear in aliquib⁹.
cōicat.n.cū eis in h q de eo qd h īquiritur:nullus actor
ſingular ſciar tractat:niſi topicus ꝛ ſophiſticus.differt
vero ab eis:ſimul in h q phs primus inquātū eſt phs
primus nō loquitur de queſtionibus ſingular ſciētiar:
iſti vero loquuntur.differt etiā a topico per ſe in fortitu
dine vel potētia:eo q verbis topici acqrit opionē nō cer
titudinem.ſicut noſti ex magiſterio logice.Differt ēt a ſo
phiſtico in volūtate eo: q h querit ipſam veritatem:ille
vero querit putari ſapiens in dictione veritatis quāuis
non ſit ſapiens.

¶ Capitulum.III. De vtilitate huius ſcientie: ꝛ ordine ꝛ
eius nomine.

DEbes meminiſſe q in ſcientijs que pce
dant hac iā cognouiſti:que ſit dif A
ferentia inter vtile ꝛ bonū ꝛ nociuū ꝛ malū:
qm̄ vtile in ſe eſt occaſio ꝯiuncta: que p ſe du
cit ad bonū:vtilitas vero eſt intentio que per
ducit de malo ad bonū. Nociuum vo in ſe eſt occaſio: q
per ſe ducit ad malū. Nocumentum vo eſt intentio que
perducit de bono ad malū:poſtq aūt h ita eſt tūc iā ſcis
q oēs ſcie cōicāt in vna vtilitate.ſ.que eſt acqſitio perfe
ctionis humane aie in effectu pparātis eā ad futurā feli
citatem.Cū aūt de vtilitate inquirit in pncipijs ſciar ea
rum nō eſt intētio ear pducēdi ad h.ſ.vt adiuuāt ſe adi
uicem:ad h vt vtilitas proueniat per quā certificet ſcie
tia alia ab ea:vtilitas igitur ſm hāc intentionē dr abſolu
te:ꝛ dr ppꝛie.abſolute.ſ.vt ſit adducēs ad certificationē Vtilitas du plex abſolu ta et ppria.
alterius ſciētie quocūq; modo.proprie vero: vt ſit addu
cens ad excellētiorem:que eſt ei.ſicut finis:qꝛ eſt pp eā:
ſed non conuertitur.Si igitur acceperimus vtilitatē ab
ſolute: profecto h ſcia vtilitatē habet.Sed ſi ppꝛie:certe
h ſcia adeo alta eſt: q ipſa non dignatur eſſe vtilis alijs
ſcientijs.Cetere vero ſcie pficiunt in ea. Cū aūt vtilitas B
abſoluta diuidatur in duas diuiſiōes: neceſſario diuidit
in tria:quor vnum eſt id ex quo prouenit aliud meli⁹ eo:
aliud ex quo prouenit aliquid ſibi equale:aliud vero ex
quo prouenit aliquid inferius eo. Et h tertiū pdeſt pro
fectui eius qd eſt infra ſe.Cum vero iquiſierimus nomē
proprium huius tertij: ꝯuenientius eſt vt dicatur efflu
xio vel profectus vel dominatio vel procuratio vel alia
his ſimilia cū fecerimus inductionē de dictionibus con
uenientioribus huic capitulo excepta cauſalitate:vtilitas
autez propria pene ſeruitus eſt:ſed vtilitas que prouenit
ex nobiliore in ignobilius:nō eſt ſimilis ſeruituti. Tu.n.
ſcis q ſeruiens vtilis eſt ei:cui ſeruit:ꝛ ille cui ſeruit vtil
eſt ſeruienti.ſi vtilitas accipiatur abſolute.propria.n.ma
neries cuiuſq; vtilitatis:ꝛ proprius modus eius eſt alia
maneries.¶ Vtilitas igitur huius ſcientie cuius modū Vtilitas h.ſ.
iam demonſtrauimus eſt profectus certitudinis princi
piorum ſciētiarum particularium:ꝛ certitudo eorū:que
ſunt eis cōmunia quid ſint:quāuis illa non ſint principa
lia cauſalia.Eſt igitur ſicut vtilitas regentis ad id qd re
gitur:ꝛ ſicut eius cui ſeruitur ad ſeruientē: qm̄ compara
tio huius ſcientie ad alias ſciētias particulares eſt. ſicut
comparatio eius:cuius cognitio inquiritur in hac ſcien
tia:ad id cuius cognitio inquiritur in alijs ſcientijs. Si
cut enim h ſcientia eſt principium eſſendi illas: ſic ſcien
tia huius eſt principium certitudinis ſciēdi illas.¶ Or C
do vero huius ſcientie eſt:vt diſcatur poſt ſcientias natu Ordo
rales ꝛ diſciplinales.Sed poſt naturales.ideo quia mlī
ta de his:que conceduntur in iſta ſunt de illis:que iaz p
bata ſunt in naturali:ſicut generatio ꝛ corruptio ꝛ alte
ritas: ꝛ locus ꝛ tempus: ꝛ q omne: quod mouetur ab
alio mouetur: ꝛ que ſunt ea que mouentur ad primum
motorem ꝛc.Poſt diſciplinales vero. Ideo quia inten
tio vltima in hac ſcientia eſt cognitio gubernatoris

dei altiſſimi: ⁊ cognitio angeloꝝ ſpiritualium: ⁊ ordi-
num ſuoꝝ: ⁊ cognitio ordinationis in cõparatione circu-
loꝝ: ad quā ſciaꝫ impoſſibile eſt peruenire: niſi per cogni
tionē Aſtrologie. ad ſciam vō aſtrologie nemo pōt ꝑue-
nire: niſi per ſciam Arithmetice: ⁊ Geometrie. Muſica
vō ⁊ ꝑticulares diſciplinaliuꝫ: ⁊ morales: ⁊ ciuiles. vtiles
Dub. D ſunt non neceſſarie ad hanc ſciam. ¶ Poteſt autē aliqs
opponere dicens: ꝙ ſi ꝓncipia ſcie naturalis ⁊ diſciplina-
lium nō ꝓbantur niſi in hac ſcia: ⁊ qōnes vtrarūqꝫ ſciaꝝ
ꝓbanť per ꝓnª eaꝝ: qōnes vō eaꝝ ſunt ꝓnª huius: tūc hec
argumētatio eſt circularis: ⁊ per vltimum eius fit mani-
Sol. feſtatio ſuipſius. ¶ Contra hec aūt veriſile debet videri
id qō iam dictū eſt: ⁊ oſtenſuꝫ eſt in libro demōſtratiōis:
de quo tñ nos repetemus hec qō ſufficiet. Dico igiť ꝙ ꝓn-
cipium ſcie non eſt ꝓncipiū ſic: vt omnes qōnes ꝑdeāt
ex eo ad demōſtrādū eas in actu vel in potentia. ſed for-
taſſe accipietur ꝓnm in demōſtratione aliquaꝝ: poſſibile
eſt. n. eē queſtiōes in ſciētijs in qͣꝝ demonſtratōibus nō
admittūtur ea que poſita ſunt ꝓnª vllo modo: qꝛ nō ad-
mittūtur niſi ꝓpoſitiōes que nō ꝓbātur ad hoc vt ꝓnm ſcie
ſit ꝓncipiū veriſſimū: per qō ad vltimū acquiritur certiſ-
ſima veritas: ſicut eſt illa que acqriť ex cā. Si āt nō acq-
rit cām: non diceť ꝓnm ſciētie ſic. ſed aliter: qꝛ fortaſſe di-
cetur ꝓnm. ſicut ſenſus ſolet dici ꝑcipiū eo modo: q̄ ſen-
ſus iquātum eſt ſenſus nō acquirit niſi eſſe tātū. Soluta
eſt igitur queſtio: qm̄ ꝓncipiuꝫ naturalis poteſt eē māife-
ſtum per ſe. ⁊ poteſt eē. vt manifeſteť in ꝑhia ꝓma ꝑ id ꝑ
qō nō fuerat ꝓbatum antea: ſed per hoc in illa ꝓbātur alie
queſtiōes: ita ꝙ eſt ꝓpoſitio in ſciētia altiori ad iferēduꝫ
in cōcluſiōe illud ꝑcipiū. nec in hoc aſſumatur ꝑcipium
ad cōcludēdum illud. ſed aſſumať alia ꝓpoſitio. ¶ Poſ-
ſibile eſt etiam: vt ſciētia naturalis ⁊ diſciplinalis acqui-
rant nobis demōſtrationem de an eſt. ⁊ nō acquirāt no-
bis demōſtratōeꝫ de quare eſt. Sed hec ſcia acquirit no-
bis demōſtrationem de quare eſt. ⁊ precipue in cauſis fi-
nalibus remotis.

¶ Capl'm. IIII. De queſtiōibus ſcie naturalis.

A Manifeſtum eſt igitur. qꝛ id qō ē ꝑn-
cipium huius ſcie aliq
modo vel nō māifeſtabitur ex ꝑcipijs que
māifeſtātur i hac ſciētia: ſed ex ꝑcipijs que
ſunt per ſe nota: vel māifeſtabiť ex principijs
que ſunt queſtiōes i hac ſciētia: ſed nō ꝯuertūtur. vt fiāt
ꝑcipia illaꝝ earūdē queſtiōuꝫ. ſed aliaꝝ: vel illa ꝑcipia:
erūt ꝑcipia aliquaꝝ huius ſciētie: que ſignificarūt illō
eē: de quo queritur māifeſtari i hac ſciētia q̄re eſt. Con-
ſtat igitur ꝙ cū ita ſit: nō erit predicta ꝓbatio circularis
vllo modo. ita vt ipſa ſit ꝓbatio i qua aliquid idē accipia-
tur i ꝓbatiōe ſuipſius. ¶ Debes etiā ſcire ꝙ in ipſis re-
bus eſt via: qua oſtēditur ꝙ itētio huius ſciētie nō ē pōe-
re aliquid eſſe ꝑcipium: niſi poſtq̄ꝫ probatum fuerit in
alia ſciētia: poſtea vero māifeſtabitur tibi inuēdo ꝙ nos
habemus viam ab ſtabiliēdum primum ꝑcipium non
ex via teſtificatoꝝ ſenſibiliuꝫ. Sed ex via propoſitionū
vniuerſalium itelligibilium per ſe notaꝝ que facit neceſ-
ſariuꝫ ꝙ ens habet ꝑcipiū: qō eſt neceſſe eē. ⁊ prohibet
illud eē variabile: ⁊ multiplex vllo modo. ⁊ facit debere
illud eē ꝑcipium totius: ⁊ ꝙ totum debet eē per illō ſꝫ
ordinem totius: ſed nos propter ifirmitatem noſtraruꝫ
aiaꝝ nō poſſumus icedere per ipſam viam demōſtrati-
uaꝫ que eſt ꝓgreſſus ex ꝑcipijs ad ſequētia. ⁊ ex cauſa
ad cauſatū: niſi in aliquibus ordibus vniuerſitatis eoꝝ
que ſunt ſine diſcretiōe. Igitur ex merito huius ſciētie i
ſe eſt: vt ipſa ſit altior oībus ſciētijs: q̄tum vō ad nos po-
ſterioratur poſt oēs ſciētias. Jam igitur loquuti ſum⁹ de
ordie huius ſciētie iter oēs ſciētias. ¶ Nomē vero hu⁹ Nomen. B.
ſciētie eſt: ꝙ ipſa eſt de eo qō eſt poſt naturam. Intelligi-
tur autē natura virtus que eſt ꝑcipium motus ⁊ qetis:
imo vniuerſitatis eoꝝ accidētium que ꝓueniūt ex mate- phyſi. ca. 5.
ria corporali. Jam autē dictuꝫ eſt ꝙ natura eſt corporis
naturalis. qō habet naturam. Corpus vero naturale: eſt
corpus ſenſibile: cū eo qō habet de proprietatibus ⁊ acci-
dentibus: ꝙ vero dicitur poſt naturam hec poſteritas eſt
in reſpectu q̄tū ad nos: primum. n. qō percipimus de eo
qō eſt: ⁊ ſcimus eius diſpoſitiōes eſt hoc: qō preſentatur no-
bis de hoc eē naturali. vñ qō mereť vocari hec ſciētia cōſi-
derata in ſe hoc eſt. vt dicat ꝙ eſt ſcia de eo qō eſt añ nām.
Ea. n. de qbus inquiriť in hac ſcia per eadē ſunt añ nāꝫ.
¶ Pōt autē aliquis dicere ꝙ res diſciplinales pure: q̄s
ſpeculatur arithmetrica ⁊ geometria: ſunt etiaꝫ añ nāꝫ:
⁊ precipue numer⁹ cuius eē nō ꝑdet ex natura vllo mo-
do. Inuenitur enim in nō natura. Igitur ſciētia de nūe-
ro debet eē ſciētia poſt naturam. Qō igitur debemus di-
cere cōtra hāc queſtionē hoc eſt: qꝛ in Geometria. ſi qcqd
ſpeculamur de illa nō fuerit niſi in lineis ſuperficieb⁹ ⁊
corporibus: ꝯſtat tūc ꝙ ſubiectū eius nō erit ſeparatū a
C natura i exiſtētia. Igitur accidētia que cōmitanť illō mi-
nus remota erūt ab ea. Sed ſi fuerit ſubiectū eius men-
ſura abſoluta vel id in quo iuenitur mēſura abſoluta ſic
vt ſit adaptabile cuilibet propoſitioni hoc certe nō eſt mē-
ſure iquātū eſt ꝑcipium naturaliū formaꝝ. ſed iquātū
eſt accidēs. Jam autē cognita eſt ex his que diximus in
logicis ⁊ naturalibus dña iter mēſuram abſolutaꝫ: que
eſt poſt yle: ⁊ iter mēſuram que eſt q̄ta. ⁊ ꝙ nomē mēſu-
re ꝯuenit eis cōiter. Cuꝫ igitur hoc ita ſit: tūc nō erit ſubie-
ctum geometrie veriſſimuꝫ mēſura que ꝯſtituit corpus
naturale. Sed mēſura q̄ dr̄ de linea ſupficie ⁊ corpe: ⁊ hoc
ē qō adaptari poteſt ꝓportiōibus diuerſis. ¶ De nume-
ro aūt maior eſt qō: qm̄ videť ſuperficietenus ꝙ ſcia de
numero ſit de ſcia poſt naturā: niſi ſcia poſt naturam in-
telligatur aliud. ſ. qō eſt ſcia de eo ꝙ oīmodo ſepatuꝫ eſt
a natura: ⁊ tūc nomiabitur hec ſcientia ab eo: qō eſt digni⁹
in ea. ſ. vocabitur hec ſcia: ſcia diuina. Cognitio enim dei: fi-
nis eſt huius ſcie: multe. n. res appellātur ab eo qō eſt in
eis dignius: vel a parte digniore: vl' a parte que eſt eiꝰ. q.
finis: erit igitur hec ſciētia: cuius quaſi perfectio ⁊ cui⁹ po
aliqua nobilior: ⁊ cuiꝰ prima itētio eſt cognitio eius: qō
ſeparatum eſt a natura omni modo. Cum igitur appella-
ta fuerit ſm̄ hāc itētiōeꝫ: tūc ſciētia de numero nō com-
municabit itētiōeꝫ huius nominis hoc modo. Sed ma-
nifeſtatio veriſſima qua ꝓbatur ſciētia de numero nō eē
de ſciētia poſt nām hoc eſt. Cōſtat enim ꝙ ſubiectum eius
nō eſt nūerus omni modo. Numerus. n. iaꝫ inuenitur. i
rebus ſeparatis: ⁊ iaꝫ iuenitur in rebus naturalibus: ⁊ iā
cōtingit ipſum poni in eſtimatione expoliatū ab omni:
qō ſibi accidit: q̄uis nō ſit poſſibile numeruꝫ eē: niſi ac-
D cidat alicui eaꝝ que ſunt. Id autēꝫ qō de numero fuerit
tale cuius eſſe ſit in rebus ſeparatis illud prohibebitur
eē ſubiectū proportionis cuiuſlibet in augmento ⁊ dimi-
nutione: ſed erit ſm̄ ꝙ erit tātum. Non enim poteſt con-
cedi ipſum ſic poni receptibile cuiuſlibet augmēti ⁊ cu-
iuſlibet ꝓportiōis: niſi cū fuerit in materia corpoꝝ: que
in potentia eſt oīs materie numeratoꝝ: ⁊ tunc cuꝫ fuerit
in exiſtimatiōe vel in vtriſqꝫ diſpōnibus non eſt ſepara-
tus a natura: igiť ſcia de numero iq̄tū ꝯſiderat nūeꝝ nō
ſpeculať in eo: niſi ſm̄ reſpectū quo accidit ei eſſe in nā:
qꝛ vr̄ ꝙ ꝓncipiū ſue ꝯſiderationis: ſꝫ ꝙ ipſe eſt in eſtima-
tiōe: ſit huiuſmodi: ꝙ eſtimatio ſit accepta ex diſpoſitōi-
bus naturalibus que hñt aggregari ⁊ diſgregari vniri ⁊
diuidi: vñ ſcia de nūero non eſt ſpeculo de cētia nūeri

nec de accidentibus numeri inquãtũ numerus eſt abſo-
lute:ſed de accidentalibus eius inquãtũ ſit receptibilis
eius qđ aſſignauimus:ꝛ tunc eſt materialis vel eſtimabi-
lis innixus materie. Speculatio vero de eſſentia nũeri:
ꝛ de eo qđ accidit ei ſ3 qđ non pendet ex materia:nec eſt
innixus in ea eſt in hac ſcientia.

¶ Capitulum. V. De vniuerſitate eorum de quibus tra-
ctat hec ſcientia.

A Oportet nos in hoc magiſterio ſcire diſ-
poſitionẽ comparationis rei
ꝛ entis ad predicamenta: ꝛ diſpoſitionẽ priua-
tionis: ꝛ diſpoſitionẽ neceſſitatis in eẽ neceſ-
ſario:ꝛ eius conditiones ꝛ diſpoſitiones3 poſſi-
bilitatis ꝛ eius certitudinẽ:ꝛ q2 ipſamet eſt ſpeculatio õ
potentia ꝛ effectu:ꝛ vt conſideremus diſpoſitionẽ eius:qđ
eſt per eſſentiã:ꝛ eius qđ eſt per accidens:ꝛ diſpoſitiões
ſubſtãtie quot modis diuiditur. Sed q2 ad hoc:vt ens ſit
ſubſtantia non eget eſſe naturale vel diſciplinale. Hoc enim
ſunt ſubſtantie alie preter illas: ideo õbemus ſcire diſpo
ſitiones ſubſtantie que eſt. ſicut yle:ꝛ an eſt. ꝛ quomodo
eſt:ꝛ ſi eſt ſeparata: an nõ ẽ ſeparata: vel ↄueniẽs in ſpe-
cie cũ alijs vel non:ꝛ quã habet cõparationẽ ad formã:
ꝛ quomodo eſt ſubſtãtia formalis: ꝛ an ſit ſepata an nõ:
ꝛ que eſt diſpoſitio cõpoſite ſubſtantie:ꝛ quõ eſt diſpoſi-
tio vtriuſq3 ſm duas diffinitiones:ꝛ quã cõparationẽ ha-
bent inter ſe diffinitiones ꝛ diffinita. ¶ Sed q2 accidẽs
oppoſitũ eſt ſubſtantie aliquo modo:ideo oportet:vt in
hac ſcientia faciamus ſciri naturam accidẽtis:ꝛ eius ſpe
cies:ꝛ qualiter ex accidentibus fiunt deſcriptiones:ꝛ fa-
ciamus cognoſci diſpoſitionẽ cuiuſq3 predicamentorum
de accidentibus:ꝛ monſtrabimus accidentalitatẽ eius:
qđ poteſt putari eẽ ſubſtantia:ꝛ non eſt ſubſtãtia:ꝛ facie
mus ſciri ordines oĩum ſubſtantiarũ aliarũ poſt alias in
eẽ ſ3 prius ꝛ poſterius. Et faciemus ſciri ſimiliter diſpo-
ſitiones accidentiũ. Cõgruit etiam huic loco. vt ſcias diſ
poſitionem vniuerſalis ꝛ particularis:ꝛ totius ꝛ partis:
ꝛ quõ eſt eẽ naturarum vniuerſaliũ:ꝛ ſi habent eẽ in pti-
cularibus ꝛ ſingularibus:ꝛ quõ eſt eſſe eorũ in anima: ꝛ
ſi hñt eſſe ſeparatũ a ſingularib9:ꝛ ab anima: ꝛ tũc ſcies
diſpoſitionẽ generis ꝛ ſpeciei ꝛ ſimilium. Sz q2 eſſe ad hoc
vt ſit cã vel cauſatũ non eget naturale vl' diſciplinale vl'
aliqđ aliorũ.ideo conueniens eſt: vt exequamur hĩ loquẽ
do de cauſis ꝛ generibus ꝛ diſpoſitõibus earũ:ꝛ quomo
do debet eẽ diſpoſitio inter illas ꝛ cauſata:ꝛ faciam9 co-
gnoſci differentiã inter principiũ agens ꝛ cetera ab eo: ꝛ
loquamur de actione ꝛ paſſione:ꝛ de differentia iter for-
mam ꝛ finem:ꝛ de occaſionibus cuiuſq3 earum: ꝛ ꝙ ipſe
in omni ordine perueniunt ad primã cãm: ꝛ de differen-
tia inter initiũ ꝛ inceptionẽ.ꝛ deĩde de prius ꝛ poſteri9:ꝛ
de eo qđ incipit:ꝛ modos ꝛ ſpecies eius:ꝛ proprietatẽ cu
iuſq3 ſpecierũ:ꝛ quid prius natura. ꝛ quid poſterius apud
intelligentiam:ꝛ qualiter conuenit reſponderi negãti hoc:
vnde ꝙ ex his fuerit ſnia ꝓbabilis: diuerſa tamẽ a vita-
te cõtradicemus ei:hoc igitur ꝛ ↄſimile eſt ↄñs ad eẽ inq̃
tũ eſt eẽ. Sed q2 vnũ parificaĩ ad eẽ:ſequitur ẽt:vt con-
B ſideremus de vno. Cũ aũt ↄſideraũerimus de vno opor
tebit ẽt:vt ↄſideremus de multo ad hoc vt ſciamus oppo-
ſitionẽ que eſt inter vtrũq3:ꝛ tunc oportebit ẽt:vt cõſide
remus de nũero:ꝛ quã cõparationẽ habet ad ea q̃ ſunt:
ꝛ quã cõpationẽ habet cõtinua q̃titas que eſt ei oppoſi
ta aliq̃ mõ ad ea que ſunt: ꝛ inducemus oẽs ſnias falſas
de hoc:ꝛ faciemus ſciri ꝙ nihil horũ eſt ſepatũ:nec eſt pri9
eorũ que ſunt:ꝛ ſtabiliemus accñtale qđ accidit numeri:
ꝛ q̃titatibus continuis. ſicut figura ꝛc. ab his. Sz q2 de
ↄñtibus vnum ſunt ſile ꝛ equale ꝛ conueniens ꝛ homo-
genẽũ ↄfiguratio ꝛ cãlitas ꝛ idẽtitas.ideo oportet. vt lo-
quamur de vnoquoq3 iſtorũ: ꝛ de oppoſitis eorum: eo ꝙ
compañĩ multitudini:ſicut diſſile non eiuſdẽ generis i-
equale diffiguratio ꝛ alietas oino ꝛ diuerſitas: ꝛ oppoſi-
tio cũ ſuis ſpeciebus:ꝛ quid eſt vera cõtrarietas:ꝛ poſt hoc
ꝓcedemus ad loquendũ de initijs eorũ que ſunt ꝛ ſtabi-
liemus primũ principiũ:ꝛ q2 eſt vna veritas in vltimita
te glorie:ꝛ notificabim9 quot modis eſt vnũ: ꝛ quot mo-
dis eſt veritas:ꝛ qualiter ipſa ſcit oia: ꝛ qđ ipſum eſt po-
tens ſuper oia: ꝛ qs eſt ſenſus de hoc qđ dicitur ſcire ꝛ poſ-
ſe:ꝛ ꝙ eſt dapſilis:ꝛ ꝙ ipſum eſt pax.ſ. bonitas pura dili
genda ꝓpter ſe:ꝛ ꝙ ipſum eſt vera ſuauitas:ꝛ apud ipſum
eſt vera pulchritudo:ꝛ deſtruem9 ſententias eorũ qui de
eo dixerunt:ꝛ putauerunt ↄ̃ria veritati. deinde monſtra-
bimus quomodo eſt comparatio eius ad ea que ab ipſo
ſunt:ꝛ ꝙ primũ eſt ex his que per ipſum habẽt: ꝛ quomo-
do ordinata ſunt per ipſum ea que ſunt primũ.ſ. ſubſtan
tie angelice intelligibiles:ꝛ deĩde ſubſtãtie angelice ani-
males:deinde ſubſtãtie circulares celeſtes. deĩde elemẽ-
ta:poſtea generata ex eis:poſtea hõ:ꝛ quõ hoc oia redeunt
ad ipſum: ꝛ quõ eſt eis ꝑncipiũ agens ꝛ ꝑncipiũ ꝑficiẽs:ꝛ
que erit diſpoſitio anime humane:poſtq̃ ſoluta fuerit li
gatio que eſt inter ipſam ꝛ naturã:ꝛ quis ordo erit ſui eẽ:
ꝛ inter hoc ſignificabimus magnitudinẽ grẽ ꝓphetice:ꝛ õ-
bitum noſtrũ obediendi ei:ꝛ ꝙ ipſa debet eſſe a deo. dei-
de de moribus:ꝛ de operibus q̃bus egent aie hũane cum
ſapientia ad ꝓmerendã futurã felicitatẽ: ꝛ faciemus ſci-
ri qui ſunt digni felicitate. Et cũ ꝑuenerim9 ad hũc locũ
ꝑficietur liber noſter auxiliante deo.

¶ Caplm. VI. De aſſignatione rei ꝛ entis:ꝛ de eorũ ꝑmis
diuiſionibus ad hoc vt exciteris ad intelligentiã eorũ.

Dicemus igitur ꝙ ens ꝛ res ꝛ neceſſe
talia ſunt ꝙ ſtatim imprimun- A
tur in anima prima impreſſione:que non acq
ritur ex alijs notioribus ſe: ſicut credulitas q̃
habet prima principia:ex quibus ipſa ꝑuenit
per ſe:ꝛ eſt alia ab eis:ſed propter ea. Niſi.n. prius ſubin
trauerit animum. vel niſi fuerit itellectũ:qđ ſignificaĩ ꝑ
verbum.ſ. partem credulitatis:ad acquiſitionẽ non po-
terit cognoſci id qđ ſignificatur per illã:q̃uis cognitio q̃
tranſit per animum:vel que intelligitur ex ſignificatiõe
verbi:non ſit adducens.ſ. partem credulitatis ad acqui-
ſitionem ſcientie que in natura hoĩs non eſt: ſcientie di-
co intelligẽdi qđ vult ſignificare loquẽs:ꝛ qđ itẽdit. Qđ
aliquãdo fit ꝓpter res minus notas in ſe q̃ ſit id qđ vult
fieri notum.ſed per aliquid aliud vel per interpretatões
aliq̃ fiunt notiores. ſimilr in imaginatiõibus ſunt mul-
ta:que ſunt prin9 imaginandi:que imaginãtur per ſe. Sz
cũ voluerimus ea ſignare nõ faciemus per ea certiſſime
cognoſci ignotũ:ſed fiet aſſignatio aliq̃ tranſitus ꝑ aliaz
noĩe vel ſigno:qđ aliqñ erit in ſe minus notum q̃ illud:ſ3
per aliq̃ rem vel aliq̃ diſpõnem fiet notius in ſignifica-
tione. Cum igitur frequentauerit illud nomẽ vel ſignum:
faciet animã percipere ꝙ ille intellectus tranſiẽs ꝑ ani
mam eſt illud qđ vult intelligi ꝛ non aliud: q̃uis illđ ſi-
gnum non faciat ſciri illud certiſſime. Si autẽ oĩs imagi
natio egeret alia precedenti imaginatione:procederet hoc
in infinitum vel circulariter. ¶ Que aũt ꝑmptiora ſunt B
ad imaginandũ per ſeipſa ſunt ea: que communia ſunt oi-
bus rebus: ſicut res ꝛ ens ꝛ vnũ ꝛc. Et ideo nullo mõ po
teſt manifeſtari aliqđ horũ ꝓbatione:que non ſit circula
ris:vel per aliquid qđ ſit notius illis. vnde quiſq3 volue
rit diſcere de illis:incidet in volucrum. ſicut ille qui di
xit ꝙ certitudo entis eſt hoc qđ vl' eſt agẽs vl' patiẽs:q̃-
uis hoc diuiſio ſit entis:ſ3 tñ ens notius eſt q̃ agẽs vl' patiẽs.

Omnes enim homines imaginant̄ certitudinem entis: ſed ignorāt an debeat eſſe agēs vel patiēs: qđ ⁊ mihi q̄ꝫ uſqꝫ nūc nō patuit: niſi argumentatione tm̄: q̄lis eſt ergo iſte qui id qđ eſt māifeſtū laborat facere notū per ꝓprietates quā adhuc opꝰ eſt ꝓbari. vt ꝯſtet eſſe illius. Similiter eſt et h̄ qđ dr̄ ꝙ res eſt id de quo ꝑt aliquid vere enūciari: certe poteſt aliqđ minus notū eſſe q̄ꝫ res: ⁊ vere enūciari: minus notū eſt q̄ꝫ res. Igitur quō poteſt h̄ eſſe declaratio. Non.n. pōt cognoſci quid ſit ꝑter aliqđ vel vere enunciari niſi in agendo de vnoquoqꝫ eoꝝ: dicatur ꝙ eſt res vel aliqđ vel qđ vel illud. ⁊ h̄ oīa multiuoca ſunt nomini rei. Quō ḡ vere pōt ſciri res ꝑ aliqđ: qđ non pōt ſciri niſi ꝑ eā: ſed fortaſſe h̄ ⁊ ꝯſimile erit inuitio aliqua: nā cū dicis ꝙ res eſt id de quo vere pōt aliqđ enunciari idē eſt q̄ſi diceres: ꝙ res eſt res. ꝺ qua vere pōt aliqđ enunciari. nāꝫ id ⁊ illud: ⁊ res eiuſdē ſenſus ſunt. Iaꝫ igitur poſuiſti reꝫ in diffinitione rei: q̄uis nos non negamus ꝙ h̄ ⁊
c ꝯſilia cū ſint vicioſa: tm̄ aliqua deſignatio rei ſunt. Dico ḡ ꝙ intentio entis: ⁊ intentio rei imaginātur in animabꝰ due intentiones: ens vero ⁊ aliquid ſunt nomina multiuoca vnius intentionis. Nec dubitabis: quoniam intentio iſtoꝝ non ſit iam impreſſa in aīa legentis hunc librū. Sed res ⁊ qcqđ equipollet ei. ſignificat etiā aliqđ aliđ ī oībus liguīs. vnaqq̄ꝫ.n. res habet certitudinē qua eſt id qđ eſt. ſicut triangulus habet certitudinē: qua eſt triāgulus: ⁊ albedo habet certitudinē qua eſt albedo: ⁊ h̄ ē qđ fortaſſe appellamus eſſe ꝓpriuꝫ. nec intendimus per illđ niſi intētionē eſſe affirmatiui: q2 vbū ens ſignat ēt mltas intētiones: ex q̄bus eſt certitudo qua eſt vnaqueq̄ res: ⁊ eſt ſicut eſſe ꝓpriū rei. ¶ Redeamus igitur ⁊ dicamus ꝙ de his que māifeſta ſunt eſt h̄ ꝙ vnaquaqꝫ res hꝫ certitudinē ꝓpriā q̄ eſt eius quiditas. ⁊ notuꝫ ē ꝙ certitudo cuiuſqꝫ rei que eſt ꝓpria ei eſt preter ēē qđ multiuocū ē cū aliquid. Quā cū dixeri ꝙ certitudo talis rei eſt in ſingularibus vel ī aīa vel abſolute. ita vt cōicet vtriſqꝫ: erit tunc h̄ intentio apprehenſa ⁊ intellecta. Sed dū dixeris ꝙ certitudo huius vel certitudo illius eſt certudo: erit ſuperflua enunciatio ⁊ inutilis. Si autē diceres ꝙ certitudo huius eſt res: erit etiaꝫ h̄ enunciatio inutilis ad id qđ ignorabamus. Qđ igitur vtilius eſt dicere h̄ eſt. ſcilicꝫ vt dicas ꝙ certitudo eſt res. ſed h̄ res intelligitur ens. ſicut ſi diceres ꝙ certitudo huius eſt certitudo que eſt. Cū.n. dixeris ꝙ certitudo de. a. eſt aliqua res: ⁊ certitudo de. b. eſt aliqua res. non erit verū. nec acquiret aliquid niſi ꝓpoſueris in aīa tua: ꝙ vna eaꝝ ē res proprie diuerſa ab alia re. ſic̄ ſi diceres ꝙ certitudo de. a. eſt certitudo. ⁊ certitudo de. b. eſt alia certitudo. ſi autē non fuerit h̄ ꝓpoſituꝫ: ⁊ h̄ coniunctio vtriuſqꝫ: non ſcietur quid ſit res eiꝰ cuius querimus intentionē: nec ſeparabitur a cōcomitātia intelligendi ens cū illa vllo modo: quoniā intellectus de eſſente ſemper comitabitur illā: q2 illa.ſ. res habet ēē vel in ſingularibus vel in eſtimatione vel intellectu. Si aūt non eſt ita: tunc non eſſet res: q2 non dicitur res niſi id de quo aliquid dicitur vere. ¶ Deinde qđ dr̄ cū h̄ qđ res poteſt ēē id qđ nō eſt abſolute. debemꝰ loq de h̄. ſi.n. intelligitur nō eſſe id qđ nō eſt in ſingularibus h̄ ꝑt concedi ꝙ ſit ita. pōt.n. res hr̄e ēē in intellectu: ⁊ nō eſſe ī exterioribus. Si autē aliud intelligitur preter h̄ erit falſuꝫ. nec erit enunciatio vllo modo: nec erit ſcita: niſi q2 ē imaginata in aīa tantū. Sed vt imagietur in anima tali forma que deſignat aliq̄ꝫ rem exterioꝝ non: nec poteſt enūciari: eo ꝙ enunciatio ſemper eſt de eo qđ certificatū ē in intellectu. vnde de non eſſe abſolute non enunciatur aliquid affirmatiue. Sed ſi enunciatur aliqđ negatiue etiā certe iam poſuerunt ei eſſe aliquo modo in intellcū. Nā autē dictio.ſ. eſt. continet in ſe deſignationē. Deſignari vero non ēē: qđ nullo modo habet formā in itellectu. impoſſibile eſt. quō enim de non eſſe poteſt enunciari res? Senſus.n. noſtre dictionis ꝙ non eſt tale eſt ꝙ talis diſpoſitio aduenit in non eſſe: nec eſt differentia inter aduenire ⁊ ēē. ⁊ ideo idē eſt quaſi diceremus ꝙ h̄ proprietas habet ēē in non ēē. Dicemus igitur: q2 id qđ dicit̄ de non ēē: ⁊ predicat̄ de eo neceſſe eſt. vt vel ſit ⁊ habeatur ante ēē: vel non ſit. nec habeatur ante non ēē. Si autē fuerit: ⁊ habeat̄ an̄ nō ēē: tunc non pōt ēē: quin vl̄ ſit in ſe aliqđ vel nihil. Si vero fuerit in ſe aliqđ. tunc non ēē habebit ꝓprietatē que eſt. Si vero ꝓprietas fuerit aliqđ. tunc id de quo illa dicitur erit aliquid ſine dubio. ergo nō ēē erit aliquid. ⁊ h̄ eſt impoſſibile. Si aūt proprietas illa fuerit nihil. tunc id qđ nihil eſt in ſe quomodo erit in aliq̄: q2 id qđ nihil eſt in ſe impoſſibile eſt ēē in aliquo. poteſt autē ēē. vt id qđ eſt aliquid in ſe nō ſit in alio. Si vero forma non fuerit in non ēē: tunc remota eſt forma a non ēē. Cū autē remouerimus formam a non eſſe erit oppoſitum huic. Iam igitur forma erat in eo. ⁊ h̄ eſt falſum. Nec dicemus nos habere ſcientiaꝫ de non eſſe niſi ꝙ intentio habetur in anima tantuꝫ. Credulitas vero que cōtingit eſt de h̄ ꝙ imaginamur ipſuꝫ ēē in aīa tantū. Sed ꝙ in nā huius ſciri eſt poſſe habere cōparationē ad itellectū ad exteriora in illa hora certe h̄ non eſt. Igitur qđ nō ē abſolute non erit ſcitū poſt illā. Sed apud homines qui tenent hanc ſniam ſm̄ qđ ſcitur ⁊ annunciatur de illo. L. non ēē: ſunt res que non hn̄t ſimilitudinē cū eo qđ debet loqui de nō eſſe. Qđ qui ſcire voluerit legat in anima verba eoꝝ que non merentur inſpici. Illi autē nō inciderūt in errorē illū niſi propter ignorantiā ſuaꝫ de h̄ ꝙ enūciationes non ſunt niſi ex intentionibus que habent eſſe in anima: q̄uis ſint de non eſſe: ita tamen vt enūciatio fiat de illis ſm̄ h̄ ꝙ habent comparationeꝫ aliquā ad ſingularia. v.g. Si dixeris ꝙ reſurrectio erit: intellexiſti reſurrectionem ⁊ intellexiſti erit. ⁊ predicaſti erit: qđ eſt in anima de reſurrectione. Sed h̄ intentio non poteſt eſſe vera: niſi de alia intentiōe intellecta etiaꝫ que intelligatur: vt in hora futura de ea dicatur intentio tertia intellecta que eſt intentio. ſcꝫ eſt. ⁊ ſm̄ hanc conſiderationeꝫ ſimiliter eſt in preterito: manifeſtuꝫ eſt igitur: quia id qđ enunciatur de eo.ſ. nō eſſe. neceſſe eſt: vt aliquo modo habeat eſſe in anima. enunciationes enim re vera non ſunt: niſi per id qđ habeat eſſe in anima: ⁊ ſm̄ accidens ſunt per id qđ eſt in exterioribus. Iam igitur intellexiſti nunc q̄liter differant: ⁊ id qđ intelligitur de eſſe: ⁊ qđ intelligit̄ de aliquid: q̄uis h̄ duo ſint comitantia. ¶ Significatū eſt tamen mihi eſſe homines qui dicunt ꝙ aliquid eſt aliquid: q̄uis nō habeat eſſe: ⁊ ꝙ aliquid eſt forma rei que non eſt res: nec que eſt: nec que non eſt: ⁊ ꝙ que vl̄ qđ nō ſignificant res. Iſti autē non ſunt de vniuerſitate eoruꝫ qui cognoſcunt. Quos cū coegerimus diſcernere inter h̄ verba ſm̄ intellectū ſuū detegent̄. ¶ Dicemus igit̄ nūc qđ q̄uis ens. ſicut ſciſti non ſit genus: nec predicatū eq̄liter de his que ſub eo ſunt. tamen eſt intentio in qua cōueniunt ſm̄ prius ⁊ poſterius: primū autē eſt quiditatis que eſt in ſubſtātia. deinde ei que eſt poſt ipſum: poſtq̄ꝫ autem vna intentio eſt ens ſꝫ h̄: qđ aſſignauimus: ſeq̄t̄ illud accidētalia: que ei ſunt ꝓpria. ſicut ſupra docuimꝰ. ⁊ ideo eget aliqua ſcientia in qua tractet̄ de eo: ſicut omni ſanatiuo neceſſaria eſt aliqua ſcientia. ¶ Difficile eſt autem declarare diſpoſitionem neceſſarij ⁊ poſſibilis ⁊ impoſſibilis certiſſima cognitione niſi per ſigna. Quicquid enim dictum eſt ab antiquis de oſtenſione iſtorum in pleriſqꝫ reducitur ad circularem: eo ꝙ ipſi ſicut

noſti in logicis cũ volunt diffinire poſſibile aſſumunt in eius diffinitione neceſſariuꝫ vel impoſſibile: nec hñt aliũ modum niſi hũc. Cũ aũt volunt diffinire neceſſariũ aſſumunt in eius diffinitione poſſibile vel impoſſibile. ⁊ cuꝫ volunt diffinire impoſſibile aſſumunt in eius diffinitiõe neceſſariũ vel impoſſibile. verbi gratia. Cum diffiniunt poſſibile dicunt aliqñ ꝙ eſt non neceſſarium: vel ꝙ ipm eſt. qđ non eſt in preſenti: cuius tñ eſſe in quacunq; poſtea hora futura non eſt impoſſibile. ¶ Deinde cũ volũt diffinire neceſſariuꝫ: dicũt ꝙ neceſſariũ eſt. qđ nõ ē poſſibile poni nõ eſſe: vel ꝙ id eſt qđ ſi aliter põitur ꝙ̃ eſt: eſt impoſſibile. ſic igitur accipiunt in diffinitiõe eius aliquando poſſibile aliqñ impoſſibile. ⁊ in diffinitiõe poſſibilis accipiunt impoſſibile vel neceſſariũ. Deinde cũ volunt diffinire impoſſibile accipiunt in eius diffinitiõe neceſſarium dicentes ꝙ impoſſibile eſt id qđ eſt neceſſariũ non eſſe: vel ponunt poſſibile dicentes. ꝙ nõ eſt poſſibile eſſe. ⁊ aliqui doctores legis ſequunt̃ h. Similiter etiã dicunt ꝙ impoſſibile eſt id qđ non eſt poſſibile eſſe vel id qđ neceſſe eſt non eſſe: ⁊ ꝙ poſſibile eſt qđ nõ eſt impoſſibile eſſe vel non eſſe. vel ꝙ non eſt neceſſe eſſe vel nõ eſſe. h aũt totum ſicut cum vides. manifeſte circulare eſt. Sꝫ detectio huius manifeſte in h qđ iam noſti in analeticis, ꝙ ex his tribus id qđ dignius eſt intelligi eſt neceſſe: qm̃ neceſſe ſignificat vehementiam eſſendi. eſſe vero notius eſt ꝙ̃ non eſſe. eſſe enim cognoſcitur per ſe. Non eſſe vero cognoſcitur per eſſe aliquo modo. Cum aũt nota fecerimus tibi h omnia tunc erit tibi certa deſtructio ſententie illius qui dicit ꝙ non eſſe reducit̃: q2 ipſum eſt de quo primũ annunciat̃ eſſe. Non eſſe aũt cuꝫ reducitur dꝫ eſſe differentia inter ipſum ⁊ id qđ eſt tale. ſi inueniret̃ aliud vice eius ⁊ ſi fuerit tale quale illud tunc non eſt ipſum. Non eſt enim illud qđ priuatũ erat ⁊ in diſpoſitione priuationis erat h aliud ab eo. Igitur non eſſe iam fit eẽ ſꝫ modum quẽ ante aſſignauimus. Cum aũt non eſſe reductum fuerit oportebit vt omnes ꝓprietates quibus erat id qđ erat reducantur. Sed de ꝓprietatibus eius eſt hora eius. Cum aũt reduxeris horam eius tunc non eẽ erit non reductum: q2 reductum eſt id qđ inuenit̃ in ſecunda hora. Si enim non eſſe fuerit tale. vt in eius reductione reducant̃ omnia priuata que fuerunt cum eo ⁊ hora tũc ipſum vel eſt aliquid qđ habet certitudinem eſſe quo iaꝫ priuatuꝫ eſt: vel conuenientiã eſſendi aliquod accidentiũ ſicut notum eſt ex intentione eoruꝫ. Igitur poteſt eſſe vt reducat̃ hora ⁊ diſpoſitiones ⁊ tunc non erit hora ⁊ hora ergo nec erit reductio. quamuis intellectus effugiat h ne inquirat eius probationem. quicquid enim dicatur de h eſt extra viam doctrine.

¶ Caplm. VII. De initio loquẽdi de neceſſe eſſe ⁊ de poſſibile eſſe: ⁊ ꝙ neceſſe eſſe non habet cauſam: ⁊ ꝙ poſſibile eſſe eſt cauſatum: ⁊ ꝙ neceſſe eſſe nulli eſt coequale in eſſe: nec pendet ab alio in eſſe.

Redeamus ad id in quo eramus ⁊ dicamus ꝙ neceſſe eſſe ⁊ poſſibile eſſe vnũquodq; habet proprietates. Dicemus igitur ꝙ ea que cadunt ſub eẽ poſſunt in intellectu diuidi in duo. Quoꝝ vnum eſt ꝙ cum cõſideratum fuerit per ſe eius eſſe non eſt neceſſarium: ⁊ palam eſt etiam ꝙ eius eſſe non eſt impoſſibile. alioquin nõ cadet ſub eſſe. ⁊ h eſt in termino poſſibilitatis. alterum eſt. ꝙ cuꝫ conſideratuꝫ fuerit per ſe eius eſſe erit neceſſe. Dicemus igitur ꝙ neceſſe eſſe per ſe non habet cauſam: ⁊ ꝙ poſſibile eſſe per ſe habet cauſam: ⁊ ꝙ neceſſe eſſe ꝑ ſe eſt neceſſe omnibus ſuis modis: ⁊ ꝙ impoſſibile eſt vt eſſe eius qđ eſt neceſſe etiam ſit coequale ad eſſe alterius. ita vt vnũquodq; eorum ſit equale alteri in neceſſitate eſſendi vel comitet̃. ⁊ impoſſibile eſt etiã vt eſſe eius quod eſt neceſſe eẽ cõiungat̃ ex multitudine: ⁊ impoſſibile eſt etiam vt in certitudine quã habet neceſſe eſt cõmunicet ei aliquid aliud. Qđ cum certificauerimus ſequetur ꝙ neceſſe eẽ non eſt relꝫ. nec mutabile nec multiplex nec cõmunicat ei aliquid aliud in ſuo eſſe qđ eſt ei proprium. ¶ Qꝫ autem neceſſe eſſe non habet cãm manifeſtuꝫ eſt. Si enim neceſſe eẽ haberet cauſam ſui eẽ profecto eius eſſe eſſet per illam. Quicquid aũt eſt cuius eẽ eſt ꝑ aliquid cuꝫ conſideratuꝫ fuerit per ſe non habebit eẽ neceſſarium. quicquid aũt conſideratum ꝑ ſe ſine alio nõ habet eẽ neceſſariũ non eſt neceſſe eẽ ꝑ ſe. vñ conſtat ꝙ ſi neceſſe eẽ ꝑ ſe haberet cãꝫ ꝓfecto non eẽt neceſſe eẽ ꝑ ſe. manifeſtũ eſt igit̃ ꝙ neceſſe eẽ nõ habet cauſaꝫ. ¶ Et patet etiã ex h ꝙ impoſſibile eſt vt aliquid idem ſit neceſſe eẽ ꝑ ſe ⁊ neceſſe eẽ ꝑ aliud. ſi eniꝫ eius eẽ eẽt ꝑ aliud tunc ĩpoſſibile eẽt illud inueniri ſine illo alio. Impoſſibile igitur eẽt inueniri neceſſe eẽ ꝑ ſe. Si enim eſſet neceſſarium per ſe iam haberet eẽ: ⁊ illud aliud nihil ageret ad illud eẽ neceſſarium. quicquid eniꝫ eſt ad cuius eẽ agit aliud: eius eẽ nõ eſt neceſſariũ in ſe. ¶ Quicqd aũt poſſibile eſt conſideratũ in ſe eius eẽ ⁊ eius nõ eẽ vtrũq; eſt per cauſam. Cum eniꝫ habuerit eẽ tunc iaꝫ acquiſitũ eſt ſibi eẽ diſcretũ a non eſſe. Cum vero deſierit eẽ iã acquiſitum eſt ſibi nõ eẽ diſcretuꝫ ab eẽ. Igitur non poteſt eẽ quin vtrũlibet iſtorum duoꝝ acquiratur ſibi ab alio a ſe vel nõ ab alio a ſe. Si aũt acquiratur ab alio a ſe tũc illud aliud eſt cã. Si vero etiã acquirat̃ ab alio a ſe: manifeſtũ eſt aũt ꝙ quicqd poſt non eẽ habet eẽ iaꝫ appropriatum eſt per aliquid qđ ſibi aduenit ab alio a ſe. Silr ⁊ in nõ eẽ: tunc ad appropriandum ſibi vtrũlibet id qđ ipſum eſt. vel eſt ſufficiens vel non ſufficiens. Si autem id qđ eſt ſufficiens eſt ad appropriandum ſibi vtrũlibet illorum duum. ita vt ſit aliquod illorum duuꝫ. tunc illud eſt neceſſariũ ſibipſi ꝑ ſe. Jam autẽ poſituꝫ erat non eẽ neceſſe. Igitur h eſt inconueniens ⁊ impoſſibile. Si aũt id qđ eſt non eſt ſufficiens ad acquirendũ ſibi vtrũlibet. ſed per aliquod aliud adiunctuꝫ eſt ſibi eſt id qđ eſt tũc eẽ illius eſt ex eẽ alterius a ſe. quo eget ad eẽ ⁊ ſic illud ē. Igitur habet cauſam ⁊ oĩno non habebit aliquod duum acquiſitoꝝ per ſeipſum. ſed ꝑ cãm. Intentio eniꝫ eſſendi eſt ex cã q̃ eſt cã eẽndi ⁊ intentio nõ eẽndi eſt ex cã q̃ eſt priuatio cauſe intentionis eẽndi ſicut ſciſti. Dicemus igitur ꝙ oportet illud fieri neceſſarium eẽ ꝑ cãꝫ: ⁊ reſpectu eius. Si. n. non fuerit neceſſarium eẽ exiſtẽte eẽntia cauſe ⁊ cõparatione eius erit etiam poſſibile. vnde bene põt concedi illud eẽ ⁊ nõ eẽ non appropriatũ aliquo illorum duoꝝ: ⁊ h iterꝝ eget vt ſit aliquid tertiũ ꝑ qđ aſſignetur ei eẽ poſt nõ eẽ. vel poſt eẽ nõ eẽ. cum cauſa habuerit eẽ. eſt ergo illud alia cauſa: ⁊ ſic itur in infinitũ: ⁊ cũ h nõ erit ei appropriatũ eẽ nec acquiret̃ ei eẽ: ⁊ h eſt abſurduꝫ. Non ob h tñ ꝙ cauſe erunt in infinitũ h aũt dubium eſt h ad remouẽdum ſed ob h qđ nõduꝫ habet ꝑ qđ approprient̃. Jã aũt poſitũ eſt illud hr̃e eẽ. Igit̃ manifeſtũ eſt ꝙ quicquid poſſibile eſt eẽ nõ hꝫ eẽ niſi cũ neceſſariuꝫ eſt reſpectu ſue cauſe. Dicemus etiã eẽ ĩpoſſibile vt ei qđ eſt neceſſe eẽ ſit cõpar aliud neceſſe eſſe: ita vt h ſimul habeat eẽ cum illo: ⁊ illud ſimul habeat eẽ cũ iſto. nec vnũ eoꝝ ſit cã alterius. ſꝫ ſicut coequalia in comitãtia eẽndi. Cũ eniꝫ ꝯſiderata fuerit eẽntia vniuſcuiuſq; eoꝝ ꝑ ſe ſine alio nõ põt eẽ quin ſit neceſſarium ꝑ ſe. vel nõ neceſſariuꝫ ꝑ ſe. ſi autẽ fuerit neceſſariuꝫ ꝑ ſe non põt eſſe quin vel habeat etiã neceſſitatẽ reſpectu ſui cum ſcđo ⁊: tũc erit illud neceſſe eẽ ꝑ ſe ⁊ neceſſe eẽ propter aliud a ſe: ⁊ h eſt friuolũ

ſicut ſupra oſtendimus vel nō h3 neceſſitatē ꝓpter aliud ita vt eius eē nō debeat ſequi ex eē alterius nec comiteť illud. nec eē eius pendeat ex eſſe alterius. ita vt hoc non habeat eē niſi ⁊ alteꝝ habuerit eſſe. Si aūt nō fuerit neceſſarium ꝑ ſe opoꝛtebit: tunc vt reſpectu ſui ſit poſſibile eē ⁊ reſpectu alterius ſit neceſſe eē: ⁊ impoſſibile eſt etiā quin illud aliud vel ſit ſilr vel non ſit ſilr. Sed ſi illud aliud fuerit ſilr: tunc non poteſt eē quin neceſſitas eē huius ſit ex illo: cum illud ſit in termino poſſibiliter eēndi: vel in termino neceſſario eēndi. Si autē neceſſitas eēndi huius fuerit ex illo cum illud fuerit in termino neceſſario eēndi: ⁊ non ex ſe nec ex termino contingente ſicut ſupradiximus. ſed ex illo qđ eſt ex ipſo ⁊ neceſſitas eē huius fuerit conditione neceſſitatis eēndi illius cum illo qđ acquiriť poſtea ex neceſſitate eēndi poſteritate eētiali. tūc nō acquireť neceſſitas eēndi vllo mō. ſi aūt neceſſitas eēndi huius fuerit ex illo cum illud fuerit in termino poſſibilitatis. tunc neceſſitas eēndi huius erit ex eētia illius: ⁊ illo exīte in termino poſſibilitatis acqrēte huic neceſſitatē eēndi nec acqrere ab illo terminū poſſibilitatis. ſ3 neceſſitatē. Igiť cā huius erit poſſibilitas eēndi illius: cū h nō ſit cā illius. erunt igiť nō coeq̄lia cū vnūqđqꝫ eoꝝ ſit cā ꝑ ſe. ⁊ cātū ꝑ ſe. Deinde ꝯtinget etiā aliud ꝙ cū poſſibilitas eēndi illius fuerit cā neceſſitatis eēndi. tunc eē illius non pendebit ex eē iſtius. ſed ex poſſibilitate eiꝰ. Igitur opoꝛtebit vt eē huius ſit ſimul cum nō eſſe illius. Jam aūt poſuimus illa coequalia. tūc h eſt impoſſibile. Igitur nō eſt poſſibile: vt ſicut coequalia in eſſe. ita vt nō pēdeat ex cā extrinſeca. ſed opoꝛtet vt vnū eoꝝ ſit ꝓmuz per ſeipſum. ⁊ ſit ibi cā extrinſeca q̄ faciat vtrūqꝫ neceſſario eē neceſſitate pendenti inter ſe: vel faciat neceſſarium pēdere neceſſitas vtriuſqꝫ. Relatiuoꝝ aūt non ē neceſſe: vnum eē ex altero: ſed cum altero. Cā aūt facit illa duo eē neceſſario eſt cā que ꝯiūgit illa vel ē͞t due materie vl duo ſubiecta de q̄bus illa predicanť. Non autem eē duarum materiaꝝ vel duoꝝ ſuboꝝ tm̄ ſufficit ad h: ſed eē triū qđ ꝯiungit illa: ⁊ h eſt q̄ſi non pōt eſſe quin eſſe ⁊ certitudo vniuſcuiuſqꝫ duoꝝ vel ſit eē cū alio: ⁊ tunc eē eius per ſe erit non neceſſarium. igiť erit poſſibile. Itaqꝫ erit cātuz: ⁊ etiā ſicut diximus ꝙ cā eius nō eſt comitās illud in eē: ⁊ ita cā eius erit aliud. ⁊ tūc illud ⁊ aliud nō erūt cā habitudinis q̄ eſt īter illa: ſed illud aliud vel non ſit eē cū alio. igiť h eē cū alio. erit aliquid nouiter adueniens ſup ſuū eē ꝓpꝛium ꝯn̄s illud: ⁊ etiā eē qđ eſt ex parte eius nō erit ex comitantia inquātum ſunt comitantia. ſed ex cā precedēte ſi ipſum fuerit cauſatū. Tunc ḡ ipſuz eē eius aut erit ex ſuo comite non inquātū eſt comes: ſed inquātū eſt eſſe ſui comitis qđ eſt ei ꝓpꝛiū: ⁊ ita non erunt comitantia. ſed cā ⁊ cauſatum. ⁊ comes eius erit etiā cā habitudinis eſtimatiue inter ea. ſicut pater ⁊ filius aut erit comitanter. ſ3 h ꝙ nullum eoꝛum eſt cā alterius: ⁊ habitudo erit neceſſaria ad eē eoꝝ. Igiť prima cā habitudinis erit res extrīſeca faciens eē duas eētias eoꝛum ſicut ſciſti ⁊ habitudo erit accidentalis. vnde non erit ibi comitanter niſi ꝑ accidens ſeparabile vel inſeparabile. Sed h eſt aliud ab eo in quo ſumus. habitudo autem que eſt per accidens erit cauſa ſine dubio. vnde ſm̄ comitantiā erunt vtraqꝫ cauſata: ⁊ ita nullum eoꝝ eſt neceſſarium eſſe per ſe.

¶ Caplm. VIII. De neceſſe eſſe vnum eſt.

Dicemus etiam ꝙ neceſſe eē debet eē vna eētia. ſi naūt ſint multe. Igitur vnaqueqꝫ eaꝝ erit neceſſe eē. Neceſſe eſt aūt vt vnūquodqꝫ eoꝝ in certitudie ſue eſſentie vel non differat ab altero aliquo modo vel differat. Si aūt non differt vnū ab alio in intellectu ſue ꝓpꝛie eſſentie. Differt tn̄ ab eo ꝑ h ꝙ h non eſt illud. h enim differētia eſt ſine dubio. ꝑfecto vnū differt ab alio in eo qđ eſt ꝓter intellectuz eētie. Intellectus. n. eētie que eſt in eis non eſt diuerſus. Sed eſt adiunctuz ei aliquid per qđ factū eſt h vel in h: vel eſt adiunctum ei aliquid qđ eſt h vel in h. Nec illud eſt adiunctū alteri. ſed eſt ei adiunctum per qđ factuz eſt h vel ꝙ h eſt h ipſum: ⁊ h eſt appropꝛiatio aliqua. ſ. ipſa intentio ꝑ quā eſt inter ea diuerſitas. Igitur vnūquodqꝫ eoꝝ differt ab altero per eam. nec differt ab altero in intentione ipſius eētie. ſed ꝑ vires earum que ſunt ipſamet intentio. Sed coniunctio intentionis ſunt accidentia: ⁊ cōſequentia nō eētialia: ⁊ h ꝯtria vel accidūt ex certitudine eſſe rei. inquātū eſt ipſa certitudo: ⁊ tunc opoꝛteq̄ vt aīa ꝯueniāt in ea. Jam autem poſuimus ea differre in illa. igitur conueniunt ⁊ differunt in eiſdem: qđ eſt inconueniens. vel accidunt ex cauſis extrinſecis nō ex ipſa ſua quidditate: ⁊ tūc ſi non eēt cā illa non differrent. Igitur ſi nō eēt cā illa eſſentie eēnt vna vel non eēnt vna. Igitur ſi nō eēt cā illa. tūc nec h ꝑ ſe ſolum eēt neceſſe eē: nec illud ꝑ ſe ſolū eēt neceſſe eē. ḡ neceſſitas eēndi vniuſcuiuſqꝫ eoꝝ ꝓpꝛia ⁊ ſolitaria eſt acquiſita ab alio a ſe. Jam autem dictum eſt ꝙ quicquid eſt neceſſarium eē per aliud a ſe non eſt neceſſarium eē per ſe. imo in diffinitione ſue eētie eſt poſſibile eē. vnde vnūquodqꝫ eoꝛum eſt neceſſarium eē per ſe ⁊ poſſibile eē per ſe: qđ eſt inconueniens.

Ponamus autem illa differre in aliquo inherente poſtqꝫ conueniunt in intentione eētie. igitur impoſſibile eſt quin illud in quo differūt vel ſit eis neceſſariū ad neceſſitatē eēndi vel nō ſit. Si aūt fuerit neceſſariū ad neceſſitatē eēndi. manifeſtū eſt tunc opoꝛtere vt cōueniant in eo quicquid eſt neceſſe eſſe. Si autem non eſt neceſſarium neceſſitate eēndi. tunc neceſſitas eēndi ab eo ſine illo eſt ſolitaria neceſſitas ſui eſſe. Illud vero eſt adueniēs ei accidentaliter ⁊ adiungiť ei poſt plenitudinem neceſſitatis ſui eē. Jam autē oſtendimus hoc eſſe abſurdum. igitur impoſſibile eſt vt differāt in aliquo. ¶ Opoꝛtet autē vt adhuc addamus ſuper h manifeſtationē alio mō: h eſt: q2 impoſſibile eſt neceſſitatē eēndi diuidi in multitudinē niſi vno duoꝝ modoꝝ. ſ. aut diuidi ꝑ differētias aut ꝑ accidentalia. Jaȝ aūt notū eſt ꝙ differētie non recipiunť in diffinitione eius qđ ponitur vt genus. igitur ipſe non acquirunt generi certitudinē: ſed acquirūt ei eſſe in actu ſicut rōnale. rōnale autē nō acquirit aīali ītētionē aīalitatis. ſ3 acquirit ei eē in effectu per ſucceſſionē eēndi ꝓpꝛie. opoꝛtet igitur vt differētie neceſſitatis eēndi: ſi foꝛte ſunt alique nō acqrāt neceſſitati eēndi certitudinē neceſſitatis eēndi ſed acqrant ei eē in effectu: ⁊ h eſt abſurdum duobus modis. vno ꝙ certitudo neceſſitatis eēndi non eſt niſi īpoſſibilitas non eēndi. non ſicut certitudo aīalitatis que eſt intētio ꝓter neceſſitatē eēndi: ⁊ eſt eē comitans illam ⁊ ſuperueniens illi ſicut ſciſti. vnde acquiſitio neceſſitatis neceſſitati eēndi eſt acquiſitio conditionis de certitudine ſue neceſſitatis. Jam autem prohibuimus h concedi inter differētiam ⁊ genus: alioquin ſequereť ꝙ certitudo neceſſitatis eēndi ad hoc: vt eēt in effectu penderet ex alio dante ei neceſſitatem. Igitur ſuum eſſe illius intentionis qua res eſt neceſſe eē eſſet ex alio. Nos autem loquebamur de neceſſe eē per ſe. ḡ res eēt neceſſarium eē per ſe: ⁊ neceſſarium eē per aliud: qđ iam deſtruximus. manifeſtuz eſt igiť ꝙ neceſſitatē eēndi diuidi ꝑ illa non eſt ſic diuidi genus per dr̄ias. manifeſtū eſt etiā ꝙ intētio qua itelligitur neceſſitas eēndi nō pōt eē intentio generalis que diuidatur per

differentias vel per accidentia. reſtat igitur vt ſit intētio ſpecialis. Diximus autem eſſe impoſſibile vt eius ſpecialitas predicetur de multis. Singularia enim cuiuſlibet ſpeciei poſtꝗ̄ non ſunt diuerſa in intellectu eſſentie ſicut ſupra docuimus. tunc vnum ſunt in eo. ſed debent eē diuerſa accidentibus. Jam autem oſtendimus hoc nō poſſe eſſe in neceſſitate eſſendi. ¶ Poſſumus etiam h̄ idem oſtendere alio modo breuiter. ſed reducetur ad id qđ iaȝ diximus Dicemus igitur ꝙ neceſſitas eſſendi ſi fuerit ꝓprietas alicui in quo eſt vel ex neceſſitate ipſa erit in illo proprıato: ⁊ tunc neceſſario alterum eorū erit ꝓprietas: ⁊ ſic impoſſibile erit illam eſſe in alio preter illud. vnde oportebit vt ſit in illo ſolo aut erit in illo poſſibiliter non ex neceſſitate: ⁊ tunc oportebit vt h̄ res ſit non neceſſe eē per ſe. Jam autē ipſa erat neceſſe eſſe per ſe. Igitur hoc eſt inconueniens. igitur neceſſitas eſſendi nō eſt niſi vni tantum. ¶ Siquis autem dixerit ꝙ eam eſſe proprietatem huius non prohibet illam eſſe ꝓprietatem alterius eam. n eſſe proprietatem alterius non remouet eam debere eſſe proprietatem huius. dicemus quia per hoc: ꝙ dicens ꝙ neceſſitas eēndi. cum aſſignatur proprie illi rei inquantum eſt illius non conſideratᷣ eſſe alterius. intelligitur ꝙ nō eſt proprietas alterius ipſamet: ſed cōſimilis eius. quoniam ipſa nō debetur niſi illi ſoli. Uel dicemus aliter ꝙ poſtꝗ̄ vnuȝ eorum eſt neceſſe eē. tunc vel illud ipſum erit vnū tantū. ⁊ tunc quicquid eſt neceſſe eſt erit idem ipſum ⁊ nō aliud preter ipſum: vel ipſum eſſe neceſſe eſſe. erit aliud ꝗ̄ ipſum eſſe ipſum: ⁊ tunc coniūctio eius quod eſt ipſum eſt ipſum cuȝ neceſſe eē. vel erit ꝑ ſeipſaȝ vel per cauſam aliam preter ſe ⁊ occaſionem facienteȝ illud neceſſe eſſe. Si autem fuerit per ſeipſum ꝙ ipſum eſt neceſſe eē. Tunc quicquid eſt neceſſe eē erit idipſum. Si vero fuerit per cauſam ⁊ occaſionem facientem illud eē: tunc de hoc ꝙ ipſum eſt idipſum: erit occaſio. ⁊ ꝓprietas ſui eſſe ſolitarij erit cauſa. Igitur erit cauſatum. qđ eſt inconueniens. Sed quia neceſſe eſt vnum eē in nomine. non ſicut ſpecies ſub genere: ⁊ vnum eſt numero. nō ſicut indiuidua ſub ſpecie. ſed eſt intētio que deſignat illud tantum ſuo nomine. in cuius eē nihil aliud ſibi communicat. Super hoc autem alıs adhuc addemus explanationeȝ. ideo non eſt multiplex. he igitur ſunt proprietates quibus appropriatur neceſſe eē. ¶ Eius autem qđ eſt poſſibile eē iam manifeſta eſt ex hoc proprietas. ſ. quia ipſum neceſſario eget alio qđ faciat illud eē in effectu. quicquid enim eſt poſſibile eē reſpectu ſui ſemper eſt poſſibile eē. ſed fortaſſis accidet ei neceſſario eē per aliud a ſe. Iſtud autem vel accidet ei ſemper vel aliquando. Jd auteȝ cui aliquando accidit. debet habere materiam cuius eē precedat illud tempore: ſicut iam oſtendemus. Sed id cui ſemper accidit eius quidditas non eſt ſimplex. Qđ eniȝ reſpectu ſuipſius habet aliud eſt ab eo qđ habet ab alio a ſe. ⁊ ex his duobus acquiritur ei eē id qđ eſt: ⁊ ideo nihil eſt qđ omnino ſit expoliatū ab omni eo qđ eſt in potētia ⁊ poſſibilitate reſpectu ſuipſius niſi neceſſe eſſe.

¶ Capitulū. IX. Jn quo oſtenditur quid ſit veritas ⁊ certitudo: ⁊ defenduntur prime premiſſorum in propoſitionibus veriſſimis.

A Veritas autem intelligitur: ⁊ eē abſolute in ſingularibus: ⁊ intelligitur eē eternum: ⁊ intelligitur diſpoſitio dictionis vel intellectus qui ſignat diſpoſitionem in re exteriori cum eſt ei equalis. Dicens eniȝ hoc dictio eſt vera: ⁊ h̄ ſententia eſt vera. igitur neceſſe eſt id qđ per ſeipſum eſt veritas ſemper. poſſibile vero eſt veritas ꝑ aliud a ſe: ⁊ eſt falſum in ſeipſo. quicqd igitᷣ eſt pter neceſſe eē qđ eſt vnum. falſum eſt in ſe: veritas autē que adequatᷣ rei illa eſt certa: ſed ē certa vt puto reſpectu ſue cōparationis ad rem: ⁊ eſt veritas reſpectu comparationis rei ad ipſam. ex dictionibus auteȝ veris illa eſt dignioꝛ dici vera: cuius certitudo eſt ſemper. Sed que dignioꝛ eſt ad h̄ eſt illa: cuius certitudo eſt prima: ⁊ nō per cām. prima vero omnium dictionuȝ certaꝝ ad quā ꝑducitur. quicquid eſt ꝑ reſolutionē: ita vt dicatur potētia vel effectu de omni qđ ꝓbatur cuȝ per ipſam ꝓbatur ſicut iam oſtēdimus ı libro demōſtrationū eſt cū īter affirmationē ⁊ negationē nō eſt mediū. ⁊ h̄ ꝓprietas nō eſt de accidētalibus alicuius rei niſi de accñtalibus eē īquātū hȝ eē cōiter in oī qđ eſt. ⁊ ſophiſticus cū negauerit h̄ nō negabit niſi vł lingua ꝯdicēdo: vł qꝛ accidit ei ſimulatio ꝑ quā nō intellexit extremū ꝯdictoriaꝝ: vt ꝑ errorē aliquē qui ſibi ꝯtingit: qm̄ nō intellexit diſpōnes ⁊ ꝯditiones earum. Deinde opilare os ſophiſtici: ⁊ īſtruere erroneū nō eſt vllo mō niſi ꝓbi ſm̄ modū demōſtratiōis: ꝙ tn̄ demōſtratio aliquis modus eſt argumētatiōis: cuius iudiciuȝ ꝯcedit. Ipſa vero argumētatio nō eſt in ſe argumētatio cuiꝰ iudiciū debeat ꝯcedi: ſȝ eſt argumētatio in cōparatiōe: qm̄ argumētatio cuius iudiciū ꝯceditᷣ duobus modis eſt. ſ. aut argumētatio in ſe: ⁊ h̄ eſt cuius ꝓpōnes ſunt certiſſime in ſeipſis: ⁊ apud ſapiētes ſunt notiores ipſa ꝯcłone ⁊ cuius ordinatio eſt ordinatio ꝯcludēs aut eſt argumētatio talis. ſ. ſȝ cōparationē. vȝ. qꝛ diſpō ꝓpōnū talis ē apud aduerſariū ꝙ eā ꝯcedet: ꝗ̄uis id certū nō ſit vel eſt certū. ſȝ ꝓpō nō eſt notioꝛ ꝯcłone quā nondū ꝯceſſit. fit igitᷣ ei ordinatiōe vel abſolute nō vel veriſilis. ⁊ oio iam eſt ei argumentatio: qm̄ cū ꝓpōnes ab eo ꝯceduntᷣ. ſequitᷣ ide aliquid. h̄ eſt igitur argumentatio īquātū eſt ſic. ſed cum nō ſequitᷣ ex h̄ vt ois argumētatio ſit argumētatio cuius iudiciū ꝯſequatᷣ ꝓpter h̄ ꝙ ipſe iudiciū eius ꝯceſſit. Cum vero iudiciū eius nō ꝯceditᷣ: eſt tn̄ argumētatio: eo ꝙ iudicatᷣ in eā tale qd: qđ ſi poneretᷣ ⁊ ꝯcederetᷣ ſequeretur. Sed qꝛ nondum eſt ꝯceſſum nō eſt ſecutū eius iudiciuȝ. Et iſti ſunt duo modi ſicut noſti. Igitᷣ argumētatio in qua ſequitᷣ iudiciū eius ꝑ ſeipſam eſt illa cuius ꝓpōnes per ſe ꝯceduntᷣ ⁊ ante ꝯcłonē. argumētatio vͦ q̄ eſt ſȝ cōparationē eſt illa cuiꝰ ꝓpōnes ꝯcedit aduerſarius. ⁊ iō ſequetᷣ illi ꝯcło: ⁊ qđ mirabile eſt ſophiſticus etiā eius intētio ē vt ſibi ſatiſfaciat neceſſario īducitᷣ ad vnum ex his duobus. ſ. vt vel ceſſet ⁊ qeſcat vel agnoſcat ſine dubio ex iſtis rebus ſibi eē ꝯcluſum. ¶ Remediū vero erronei eſt vt ſoluatur ſibi ſimulatio. Qm̄ erroneus ille nō incidit in hoc niſi vel qꝛ videt ꝯrietatē eē īter ꝓcipuos ⁊ plures: ⁊ videt qꝛ ſentētia vnius oppoſita eſt ſentētie alterius. quē reputat illi equalē. ⁊ ideo dictio vnius nō eſt potioꝛ apud euȝ ad credēdum ꝗ̄ dictio alterius. vel qꝛ audit verba precipuoꝝ quoꝝ auctoritas magna eſt que non recipit ſenſus eius ſtatim cum dicuntᷣ. ſicut ſunt verba illius qui dicit. Qꝛ non eſt poſſibile aliquid bis videri. ſed nec etiā ſemel: eo ꝙ nulla res hȝ eſſe in ſe niſi in relōne. que tūc non eſt longe qn̄ turbetᷣ ille qui nouiter audit hanc dictionē. vel quia iam multe ſunt apud eum argumentationes oppoſitaꝝ concluſionum: quaꝝ vnam non poteſt ipſe eligere ⁊ aliam reſpuere: ei autem cui tale quid accidit ꝓbs ſubuenit duobus modis. vno. ſ. ſoluendo ambiguitatem in ꝗ̄ incidit. ⁊ alio excitando eum ad perfecte intelligēduȝ ꝙ inter duas cōtradictorias non poteſt eſſe mediū. Soluit autem id in quo incidit cum oſtēdit ei ꝙ phyloſophi homines fuerunt non dij. ⁊ ideo non fuerunt equales in cognitione. vnde quia vnus eoꝝ fuit certioꝛ alio in aliquo: non ideo debet vt alter non ſit eo certioꝛ in aliquo alio. ⁊ etiam cum oſtendit ꝙ plures ex ꝓbis quādıs no-

uerunt logicam:non tamē ſequunt̄ eam.ſed in fine redeunt ad ingenium ⁊ regunt̄ eo nō refrenantes illud. ⁊ etiā q2 ex precipuis quidam vtunt̄ trāſumptionibus ⁊ dicūt verba vſitata:ſed abbominabilia vel erronea:cū ipſi habeāt in eis aliā itentionē occultā.pluribus vero ex ſapiētibus phis qbus nō accidit aliqd erroris.nec volutas deceptiōis eſt iſte vſus.Cum h igitur phs remouet turbationē ab aīa illius quā habet ex ambiguitate vbi phorū. Deinde faciā eū ſcire dicēs.Cū tu loqueris neceſſe eſt vt tu vel itēdas ſm itellectū tuū aliqd vel nō. Si aūt dixerit:ꝙ cū ego loquor nihil itelligo.iſte iaꝫ eſt extra vniuerſitatē erroneoꝝ ⁊ ibecilliū ⁊ eſt ꝯrius ſibyipſi. vñ cuꝫ hō hoīe nō ē diu loquēdū.Si vero dixerit: ꝙ cū ego loquor itelligo ex locutione mea quicqd eſt:ſilr ⁊ iſte ſtultus eſt. Si aūt dixerit: ꝙ quū ego loquor intelligo ex locutione aliqd vel aliqua multa terminata.oīno aūt attribuit vbo ſignificationē aliquaꝝ reꝝ terminataꝝ:in qua ſignificatiōe nō ꝯtinent̄ alie res ꝑter illas. Si aūt ille multe res ꝯuenerint in vna itētione:tunc iam ſignificauit ex ſua locutiōe vnaꝫ itētionē.Si vero nō ꝯuenerint:tunc nomen eſt cōe:⁊ ſine dubio pōt vnaqueqꝫ illaꝝ deſignari ꝓprio nomine:⁊ hec oīa cōcederēt erronei ⁊ imbecilles. Cum autē nomen fuerit ſignificatiuum vnius rei ſicut homo: tunc homo non qđ eſt oppoſitum ei:nullo modo ſignificauit h qđ homo: qđ eniꝫ ſignificat homo.non eſt id qđ ſignificat nō hō.Si.n.homo ſignificat hominē: tūc ſine dubio nō hō ſignificat aliam reꝫ:que eſt lapis vel nauis vel album vel pōderoſum vel leue:⁊ quicqd eſt preter id qđ ſignificat hoc nomē homo.Similiter eſt etiam diſpō de itellectis illoꝝ pluriū nominū: aut ſi nō: ſequeret̄ ex h ꝙ vnaqueqꝫ res eſſet vnaqueqꝫ alia res:⁊ nulla ex rebus eēt ipſamet:⁊ ſic illa locutio itelligeretur.Deinde neceſſe eſſet vt h eſſet iudiciū vel de omni verbo ⁊ iudiciuꝫ de omni eo qđ ſignificat̄ ꝑ vbū: velut aliquid iſtaꝝ reꝝ eēt huiuſmodi:⁊ aliquid eaꝝ nō eſſet huiuſmodi.Si aūt h eſſet in omni re:cōtingeret tunc ꝙ nulla eſſet locutio nulla narratio.nulla etiā ſimulatio nulla ratio.Si vo eēt in aliquo eorum.tunc in aliquo eēt diſcreta affirmatio a negatione ⁊ in aliquibus non eſſet diſcreta. In qbus aūt eēt diſcreta id qđ ſignificat homo.ſine dubio eſſet aliud
B ab eo qđ ſignificat nō hō. In qbus vero diſcreta nō eēt ſicut in album ⁊ nō album ſignificata eoꝝ eēnt vnū. igitur quicquid eēt album eēt non albuꝫ: ⁊ quicquid eēt nō album eēt album.poſtq̄ꝫ aūt h nomē homo ſm eum eſt intellectum ⁊ diſcretum.tunc cum eēt albus.eēt etiam ⁊ non albus:eo ꝙ album ⁊ nō album ſm eum ſunt vnuꝫ: ſimiliter etiam nō homo:quia ꝯtingeret iteruꝫ ꝙ homo: ⁊ nō homo eſſent diſcreta. Hoc igitur ⁊ cōſimile iam remouet ambuiguitatē erronei ⁊ imbecillis: vt ſciat ꝙ affirmatio ⁊ negatio non cōiungūtur in aliquo nec ſunt ſimul vere. Similiter etiam mōſtrabitur ei ꝙ ipſe vtreqꝫ nec ſimul remouētur: nec ſimul ſunt falſe. Cuꝫ autē ambe fuerint ſimul falſe de aliquo.erit illud nō homo ⁊ erit etiam non homo.cōuenit igitur affirmatiua que eſt homo cum negatiua ſua que eſt nō homo.h autem iaꝫ oſtēdimus falſum eſſe. vtētes autē his ⁊ cōſimilibus non habebunt opus cōferre ſermonē cum illo:per diſſolutionē vero ſimulatiōis que eſt inter cōtradictorias augmētationis erroneuꝫ poſſumus reuocare.Sed oportet vt ſtolidū mittamus in ignem:quoniam tenet ignē ⁊ nō igneꝫ eē vnuꝫ: ⁊ verberibus faciamus eum dolere: quoniā tenet ꝙ dolere ⁊ non dolere ſunt vnuꝫ: ⁊ ſubtrahamus ei cibū ⁊ potum:qm̄ comedere ⁊ nō comedere. bibere ⁊ nō bibere apud eum idē eſt. Hoc igitur principiū qđ defendimus cōtra hos qui illud falſificant.eſt primuꝫ ex principijs demōſtrationū.phs vero debet primus iſta meri.

¶ Principia vero demōſtrationū proſunt demōſtrationibus ⁊ demōſtrationes ꝓſunt cognitiōi accidētium eſſentialiū ſuis ſubiectis. ¶ Sed cognitionē ſube ſubiectoruꝫ:que ꝑ diffinitionē tm̄ ſciebant̄ in eis que trāſacta ſūt: oꝫ phm vt inquirat h ⁊ ſtabiliat. vnde oportet vt in hac vna ſciētia loquat̄ de vtriſqꝫ rebus.Sꝫ dubiuꝫ eſt mihi quare ipſe loquit̄ de eis diffiniēdo ⁊ imaginādo: cuꝫ hoc ſit doctoris ſciētie particularis.Si aūt loquitur de eis ſꝫ credulitatē ſit in eis locutio demōſtratiua.Dicemus igit̄ ꝙ h poſita de quibus tractabatur in alijs ſciētijs ſūt accidētalia in hac ſciētia.quoniam ſunt diſpoſitiones q̄ accidunt ad eē ⁊ diuiſiones eius. ⁊ ideo qđ non probatur in alia ſciētia probatur in iſta. ⁊ etiam q2 h nō cōſiderātur in alia ſciētia.ſed q2 diuiditur h ſciētia in ſubſtantiam ⁊ accidētia.ideo accidētia ſiunt ei ꝓpria. Igitur ſuba erit illa que erat ſubꝫ in aliqua ſciētia. ⁊ ſuba abſolute: ⁊ nō eſt ſubꝫ huius ſciētie. ſꝫ pars aliqua ſubi eius. igitur aliquo modo ſuba illa ſit accidētalis nature ſui ſubiecti qđ ē eē ⁊ ſit adiuncta nature entis ſine alio: vel ē etiaꝫ ipſum eē. ens.n.talis nature eſt: qđ poteſt ꝑdicari de omni. ſiue illud ſit ſuba ſiue aliud. Ipſa.n.ſubſtātia ex hoc ꝙ eſt ens nec eſt ſuba nec ſuba aliqua.ſ.ſubꝫ aliqđ ſicut itellexiſtī ex ꝑdictis: ⁊ cuꝫ omni hoc inquiſitio de principijs imaginationis ⁊ diffinitiōis:nō eſt diffinitio: nec imaginatio nec inquiſitio de principijs demonſtrationis eſt demonſtratio:ita vt vtraqꝫ inquiſitio:que eſt diuerſa ſit vna inquiſitio.

¶ Completus eſt tractatus primus terciedecime partis.

¶ Incipit tractatus ſecundus eiuſdem partis. De notificatione ſube ⁊ ſuaꝝ partiū ꝑ verba gnalia. Cap. I.

DIcemus igitur ꝙ eſſe vel eſt rei A
ꝑ eſſentiā ſicut homini eē hominē: vl' eſt ei ꝑ accidēs ſicut petro eē album.ea vero que ſunt ꝑ accidēs infinita ſunt.Accingamur ergo nūc ⁊ tractemus de eē ſm qđ eſt eē ꝑ eēntiaꝫ. qđ 7.metha. tracta.4.
aūt prius eſt ex omnibus diuiſionib' eorum que ſunt per eēntiam ſubſtātia eſt. Quoniam eē duobus modis eſt. vnuꝫ eſt id qđ cum ſit in aliquo eius exiſtētia ⁊ ſpēs acquiſita eſt in ſeipſa:nō eſt ſicut pars ei' nec poteſt eē ſine eo. ⁊ hoc eſt qđ eſt in ſubiecto.aliud eſt qđ eſt:ſed non eſt in aliquo hoc modo : quoniaꝫ nullatenus eſt in ſubo: ⁊ hoc eſt ſuba: Poſtq̄ꝫ autē primuꝫ membrum diuiſionis:qđ iam aſſignauimus eſt id qđ non eſt in ſubo.tunc non pōt eē quin conueniat ſubo vna ex his duabus aſſignationibus.Si autē ſubiectuꝫ fuerit ſubſtātia ⁊ exiſtētia accidentis erit in ſuba.Si vero non fuerit ſuba:tunc illud etiaꝫ erit in ſubiecto. ⁊ inquiſitio redibit ad principium.ſꝫ inconueniēs eſt vt hoc eat in infinituꝫ, ſicut ſpecialiter monſtrabitur h:vltimuꝫ.n.eius ſine dubio erit id qđ non eſt in ſubiecto. vnde ſuba eſt conſtituens eē accidētis:nec eſt conſtituta ab accidēte.igitur ſubſtantia eſt precedēs in eē.Qꝫ autem accidēs poſſit eē in accidēte:hoc nō negatur. velocitas eniꝫ in motu eſt ⁊ rectitudo in linea. ⁊ figura in ſuperficie: ⁊ etiam accidentia dicuntur multa ⁊ vnum. hec autē omnia ſicut oſtendemus accidētia ſunt.quātis autē accidēs ſit in accidente vtraqꝫ cū ſimul in ſubiecto ſunt. Subiectuꝫ eniꝫ certiſſimum eſt id qđ conſtituit vtrūqꝫ ⁊ eſt exiſtēs ꝑ ſe. ¶ Deinde iam eſtimauerunt multi qui ſe reputabant ſapiētes ꝙ aliqua res eſt ſubſtantia ⁊ accidēs ſimul ſm reſpectuꝫ ad duo. Dixerunt enim ꝙ calor accidēs eſt corpori ignito. ſed igni generaliter nō eſt accidēs:eo ꝙ eſt in eo ſicut pars eius: ⁊ etiam quia non poteſt remoueri ab igne: ita

vt remaneat ignis. Igitur eſſe eius in igne non eſt vt eē accidentis in eo. ſi enim eſſe eius in eo fuerit vt eſſe accidentis in eo: tunc eſſe eius in eo non erit vt eē ſubſtantie. & hoc eſt magnus error. De hoc autem iam ſatis diximus in principio logice: quamuis ibi non eēt locus eius: ſ3 q2 ipſi errauerunt ibi. dicemus etiam notu3 eē ex preteritis ꝙ iter id in quo aliquid eſt & ſubiectu3 differētia ē. Subiectum enim intelligitur id qȯ iam eſt in ſua ſpecialitate exiſtēs per ſe: & deinde fit occaſio exiſtēdi aliud in ſe non

B ſicut pars eius. Id vero in quo aliquid eſt: eſt id in quo cu3 aliquid aduenit fit per illud alicuius diſpoſitiōis: cuius non erat. & hoc poteſt vocari materia ſubiecta: igitur non eſt procul vt aliquid ſit in alio ꝙ aliud non ſit ꝑ ſe ſpēs exiſtēs ꝑfecta in effectu. ſed acquiritur ſibi ſua exiſtētia: ex eo ꝙ aduenit in illud: vel ſolum cum alio vel cum alijs: que conuenientia faciunt illud eſſe in effectu vel faciunt illud ſpeciem aliquam. Illud igitur qȯ ſic venit in aliquid ſine dubio eſt in eo nō vt aliquid eſt in ſubiecto: quoniam non conuenit dicere ꝙ ſit in aliquo niſi in vniuerſitate vel in materia ſubiecta: & eſt in vniuerſitate vel in materia ſubiecta ſicut pars. Subiectu3 igitur eſt id in quo eſt aliud non ſicut pars eius. In materia vero ſubiecta eſt non ſicut id qȯ conuenit in alium qȯ iam exiſtit ſpēs in effectu: & nō cōſtituit ipſum. hanc enim materia3 ſubiectā: non poſſumus cōſtitui in effectu niſi ꝑ conſtitutionem eius qȯ venit in illa3: vel poſuimus id qȯ nō ꝑficitur nec acquiritur nec fit eius ſpecialitas niſi ex cōiunctione rerum: quaru3 collectio eſt ipſa ſpēs. manifeſtum eſt igitur ex hoc: quia id qȯ eſt in materia ſubiecta nō eſt in ſubiecto. ſtabilire autem quid ſit id qȯ eſt in mā̄ ſubta & nō in ſubiecto in proximo ſtudebimus. Qȯ cū oſtēderimus erit illud qȯ in hoc loco appropriamus nomē forme: quāuis etiam aliu3 ꝑter ipſu3 vocemus formā cōmunione nominis. Poſtq̄3 aūt id qȯ eſt nō in ſubiecto eſt id qȯ vocatur ſubā: tunc forma etia3 ſuba eſt. ſ3 materia ſubiecta que nō eſt in alia ſubiecta materia nō eſt in ſubiecto ſine dubio. Omne aūt qȯ ē in ſubiecto eſt in ſubiecta materia ſed non cōuertitur. Tūc materia ſubiecta vera ſuba eſt. Ia3 aūt noſti ex ꝓprietatibus quas habet neceſſe eſſe ꝙ neceſſe eē non eſt niſi vnū. & q2 id qȯ h3 partes & id qȯ eſt coequale ad eē eius qȯ eſt neceſſe eē nō eſt neceſſe eē: ex hoc igitur ſcies ꝙ hoc compoſitū. & he omnes partes in ſe ſunt poſſibile eē: & ſine dubio habēt cauſam q̄ facit debere illa eſſe. ¶ Primū igitur dicimus ꝙ omnis ſuba vel eſt corpus vel nō corpus: ſi aūt fuerit nō corpus vel erit pars corꝑis vel nō erit pars corporis. ſ3 eſt ſeparatum omnino a corꝑe. Si aūt fuerit pars corporis. tūc vel erit formalis vel materialis. Si aūt fuerit ſeparatu3 qȯ nō ſit pars corporis: vel habebit ligationē aliquo modo cum corporibus propter motum quo mouet illa & vocatur anima: vel erit ſeparatu3 a materijs omnimodo & vocatur intelligentia. Nos autem ſtabiliemus vnāquāq3 iſtarum diuiſionum.

Tractatu ſ.cap.ſ.

¶ Capitulum II. De certitudine ſube corporee & de eo qȯ cōponitur ex ea.

A PRimum autem in hoc eſt cognitio corporis & certitudo ſue quidditatis. manifeſtatio aūt ꝙ corpus eſt ſuba vna ↄtinua nō compoſita ex partibus indiuiſibilibus iam aſſignata eſt: cognitio vero eius & verificatio eius erit hec. ¶ Iam autē fuit vſus dicere ꝙ corpus eſt ſuba longa lata & profunda: & oportet vt nos conſideremus hoc quomodo ſit. Ex vnoquoq3 eni3 verborum iſtoru3. ſ. latum & longu3 & profundu3 intelliguntur diuerſa: aliquādo. n. dicitur longitudo linea quocūq3 modo fuerit. aliquando dicit̄ longitudo maior duarū linearum cōtinentium ſuperficiem. aliquando dicit̄ lōgitudo maiores dimēſiones extēſe interſecātes ſe quocūq3 modo fiunt ſiue ſint linee ſiue aliud. aliquando dicit̄ lōgitudo ſpacium poſitum inter caput & pedē hominis: vel inter caput & caudam animalis. latitudo etiam dicit̄ ipſa ſuperficies: & dicitur latitudo menſura maior duaru3 dimenſionum. & dicitur latitudo ſpacium qȯ eſt inter dextru3 & ſiniſtru3. profunditas etia3 dicitur ſpacium qȯ cōiungit duas ſuperficies. Sed hoc dicitur ſi accipitur a capite ſuperiori. Si vero accipitur incipiens a parte inferiori dicitur altitudo. he ſunt igitur manerie famoſe quibus iſta dicuntur. Non oportet autem hoc eſſe in vnoquoq3 corpore in effectu. In ſpera enim non eſt linea in effectu vllo modo. nec aſſignatur axis in ea niſi cum mouetur. Non eſt autem ex cōditione ſpere. ſ. ad hoc vt ipſa ſit corpus ipſam moueri ſic vt appareat axis in ea vel alia linea. Iam enim certificatum eſt ipſam eſſe corpus per id quo certificatur corporeitas: & poſtea accidit ſibi motus vel comitatur: nec etiam oportet vt in corpore ex hoc ꝙ eſt corpus ſit ſuperficies: quia non oportet vt in eo ſit ſuperficies niſi ex hoc qȯ eſt finitum: ad certitudine3 vero ipſiu3 eſſendi corpus: & ad ſciendum nos illud eē corpus non eget vt ſit finitu. finitio enim accidentale eſt ei & cōcomitans. & ideo ad imaginandum corpus non eſt neceſſe imaginari corpus finitum. Qui autem imaginatur corpus infinitum non imaginatur corpus non corpus. nec imaginatur priuationem finitionis: niſi quia imaginatur corpus. ſed errat ſicut ille qui dixit ꝙ corpus eſt inſtrumentum. errauit in credulitate. ſed non errauit in imaginatione ſuarum partiu3: que ſunt ſubiectum & predicatu3. Deinde ſi ad eſſendum certiſſime corpus neceſſariu3 eſſet corpori habere ſuperficies: ia3 eſt corpus qȯ circundat vna ſuperficies. Non eſt etiam de conditione corporis ad hoc vt ſit corpus habere dimenſiones excedentes ſe. Cubum enim etiam corpus eſt quamuis circundetur ſex terminis. & tamen non ſunt in eo dimenſiones ſuperātes ſe: licet habeat longitudinem & latitudinem & ſpiſſitudinem ſm vnam ex acceptionibus. Nec etiam ipſu3 eē corpus pendet ex poſitione eius ſub celo. ad hoc vt accidant ei partes propter partes mundi. & ad hoc vt longitudo & latitudo & profunditas ſint ei ſm aliam intentionē. Si enim neceſſe eēt illud eē vel celum vel in celo. manifeſtum eſt tamen ex hoc ꝙ ad hoc vt ipſum ſit corpus in effectu: non eſt neceſſe eē in corpore tres dimenſiones in effectu ſm predictos modos trium dimenſionu3. Si igitur hoc fuerit ita: tunc quis coget nos ponere tres dimēſiones neceſſario eſſe in effectu in corpore ad hoc vt ſit corpus. Quapropter vera deſcriptio corporis hec erit. Corpus eſt ſubſtantia in qua poteſt poni dimenſio quocunq3 modo volueris incipere & illa a qua primu3 inceperis erit longitudo. Deinde poteſt poni alia dimēſio ſecans illa3 ſm rectos angulos & illa erit latitudo. & iteru3 poteſt poni tertia dimenſio interſecans illas ortogonaliter in eodem loco ſectionis. & deinceps non poteſt poni vlla alia linea perpendicularis hoc modo ꝑter has tres: & quia corpus eſt huiuſmodi. idcirco dixerunt ꝙ corpus eſt id qȯ eſt longum latum & profundum: ſicut dicunt ꝙ corpus eſt diuiſibile in omnes dimenſiones. nec intelligunt ipſum omnino diuidi in effectu: ſed quia huiuſmodi eſt ꝙ poteſt in eo poni h̄ diuiſio. Sic igitur oportet intelligi corpus qȯ ipſiu3 eſt ſubſtātia cuius hec eſt forma qua eſt id qȯ eſt: deinde cetere dimenſiones que ponunt̄ in eo inter extremitates eius & extremitates eius & figure etiam & ſitus eius. non ſunt conſtituentes ipſu3. ſ3 ſunt

2.celi.l.14.

Phis.phy. tertii.13.

conſequentes ſubaʒ eius. aliquando eniʒ differentias corporuʒ comitatur aliquod ex his vel omnia ſimul. aliquādo nō comitatur in aliquo corpore aliquod ex his dimēſionibus. Si eniʒ acceperis aliquam ceram ⁊ figurauerís eam taliter ꝙ ſint in ea dimenſiones in effectu inter has extremitates numeratas menſuratas terminatas: poſtea ſi cōmutaueris ipſam figuram nulla earuʒ remanebit in effectu: ita vt ſit eadem in effectu ⁊ eadem ſingulariter cum eodeʒ termino ⁊ eadem menſura: ſed pro eis ſuccedunt alie dimenſiones diuerſe ab alijs numero. he igitur ſunt dimenſiones de capitulo quantitatis. ¶ Si autem euenerit vt corpus ſit ſicut celum. verbi gratia ꝙ inſeparabiliter comitantur dimenſiones vno modo non eſt hoc illi ex hoc qđ eſt corpus: ſed ex alia natura conſeruante eius perfectiones ſecundas. Corporeitas igitur vera eſt forma cōtinuitatis recipiens id qđ diximus de poſitione triuʒ dimenſionuʒ: ⁊ hec intentio eſt extra menſurā ⁊ extra corporeitateʒ diſciplinaleʒ. hoc eniʒ corpus ſm hanc formā non differt ab alio corpore ſiue ſit maius: ſiue ſit minus: nec comparatur ei ſiue ſit equale ſiue ſit numeratum per illud ſiue cōmunicans ei ſiue incōmunicans. hoc eniʒ non eſt ei niſi inquantuʒ eſt menſuratuʒ: ⁊ inquantuʒ aliqua pars eius numerat illud. ⁊ hec omnia conſiderantur in eo. abſqʒ conſideratione corporeitatis quā aſſignauimus. Que omnia iaʒ plenius tibi alis oſtēdimus: ⁊ ſi opus fuerit inde recolas. propter hoc etiaʒ eſt poſſibile: vt cuʒ vnuʒ corpus rarificatur ⁊ denſatur calefactione ⁊ infrigidatione permutetur eius quantitas. Sʒ corporeitas eius quā diximus: non permutet nec alteretur. Igitur corpus naturale eſt ſubſtātia ſʒ hunc moduʒ.

B ¶ Per corpus aūt diſciplinale vel intelligimus formaʒ aliquaʒ inquantuʒ eſt terminatuʒ ⁊ menſuratū acceptuʒ in anima non in eſſe. vel intelligimus per illud menſurā aliquaʒ habenteʒ continuitateʒ ſʒ hunc moduʒ: inquantuʒ habet continuitateʒ terminatā: ſiue ſit in ſculptione: ſiue in materia plana. Igitur corpus diſciplinale in ſe eſt ſicut accidētale huic corpori: qđ deſignauimus: cuius terminus eſt ſuperficies. linea vero eſt terminus termini eius. De his etiaʒ adhuc poſtea amplius tractabimus cū conſiderauerimus quomō eſt eis cōtinuatio: ⁊ quomodo eſt ipſa corpori naturali. primuʒ igitur dicaʒ ꝙ de natura corporꝫ eſt diuidi. Sed ad pbationeʒ huius non ſufficit ipſa ſenſibilitas. poteſt eniʒ aliquis dicere: ꝙ de corporibus

Opinio democriti. ſenſibilibus iſtis nulluʒ eſt pure vnuʒ: eo ꝙ ſunt compoſita ex corporibus vnitis: que nec ſunt ſenſibilia nec poſſunt diuidi vllo modo. Iaʒ autem locuti ſumus de deſtructione huius pbationibus naturalibus. Sed ex ſententijs facilior ad deſtruenduʒ eſt ſententia illius qui dixit ea eē diuerſa figuris. Sed ſi aliquis dixerit ꝙ nature eoruʒ ⁊ figure conſimiles ſunt: oportebit tunc vt eius ſententiam ⁊ id qđ ſentit deſtruamus per ea que dicemus. Dico igitur ꝙ ſi poſuerit minimuʒ ex corporibus eſſe indiuiſibile in potentia ⁊ effectu: ita vt omnino ſit quaſi punctuʒ. tūc iudiciuʒ de ipſo corpore erit ſicut iudiciuʒ de puncto in īpoſſibilitate cōponendi corpus ſenſibile ex illo. Si vero non fuerit ita: ſed fuerit in ſe tale vt poſſit vna ps eius abſcindi ab alia parte: tamen ſectio que ſeparat duas partes quas potuit ponere in eo non eſt illius nature vt in effectu poſſit intelligi. Dico enim ꝙ diſpoſitio inter diuiſioneʒ ⁊ diuiſioneʒ que eſt diuerſitas qualis eſt diſpoſitio inter parteʒ ⁊ parteʒ ſʒ ꝙ due partes non coniunguntur: ⁊ ſm ꝙ due diuiſiones nō ſeparantur in effectu: non poteſt eſſe quin ſit vel ex natura rei ⁊ ex ſubſtantia eius: vel ex cauſa extrinſeca preter naturaʒ ⁊ ſubſtantiaʒ eius. Si autem fuerit ex cauſa extrinſeca preter naturam ⁊ ſubſtantiaʒ. tunc vel erit cauſa per quā conſtituitur natura ⁊ ſubſtantia in effectu: ſicut eſt forma materie ⁊ ſicut eſt ſubiecta materia accidenti vel erit cauſa per quā non conſtituitur. Si autem fuerit ex cauſa per quā nō cōſtituitur. tunc poteſt concedi ꝙ ſʒ naturaʒ ⁊ ſʒ ſubſtantiaʒ eſt inter illas duas coniunctio ſeparationis ⁊ ſeparatio coniunctionis. Hec igitur natura corporalis comparatione ſui receptibilis eſt diuiſionis: ſed tamen non diuidētur niſi per cauſaʒ extrinſecam: ⁊ tantum ſufficit ad id in quo ſumus vel erit illa cauſa: per quaʒ conſtituitur vnaqueqʒ partiuʒ habens parteʒ in conſtitutione ſue quidditatis ⁊ nature vt conſtituens illas eſſe in effectu non habens parteʒ in conſtitutione quidditatis earuʒ: quis diuerſitas eſt in hoc. primuʒ vero qđ accidit ex hoc eſt ꝙ hec corpora differunt ſubſtātijs. Iſti autem nō tenent hoc. Secunduʒ eſt ꝙ nature corporeitatis quam habent nō eſt hoc inconueniens. Sed eſt ei incōueniens hoc inquātuʒ eſt forma ſue ſpecialitatis. nos autem nō negamus hoc. poſſibile eſt eniʒ adiūgi corporeitati aliquid qđ facit corpus eſſe ſpecieʒ: que non recipit diuiſioneʒ nec continuationeʒ cuʒ alio a ſe: ſicut ſit in celo. Et autem nobis neceſſarium eſt hic hoc eſt. ſ. vt natura corporeitatis non prohibeat hoc inquantuʒ eſt natura corporeitatis. primo igitur dicam nos certificaſſe ꝙ corporeitas inquantum eſt corporeitas non eſt niſi receptibilis diuiſionis. igitur in natura corporeitatis eſt recipere diuiſionem: igitur manifeſtuʒ eſt ex hoc ꝙ forma corporis ⁊ dimēſiones ſunt exiſtentes in aliquo. ⁊ he dimenſiones vel ſunt ipſa continuatio vel ſunt aliqđ cui accidit ꝯtinuatio: ſicut adhuc certificaberis ꝙ ille ſunt res quibus accidit continuatio. verbum eniʒ dimenſionuʒ eſt nomen ipſaruʒ quantitatum continuaruʒ non reruʒ quibus accidit continuatio. Id autem qđ eſt ipſa continuatio vel continuuʒ in ſe impoſſibile eſt vt remaneat ipſuʒ continuatione deſtructa. Omnis eniʒ continuatio eſt dimenſio que cum ſeparatur deſtruitur illa dimenſio ⁊ acquiruntur alie due dimēſiones. ſimiliter etiam cuʒ reſtauratur continuatio. ſ. cōtinuatio ſm qđ eſt differentia non accidens. iaʒ eniʒ oſtēdimus hoc alis. reſtauratur etiam alia dimenſio ⁊ deſtruitur quicquid erat proprium vnicuiqʒ illaruʒ. igitur in corporibus eſt aliquid qđ eſt ſubiectuʒ continuationi ⁊ diſcontinuationi propter id continuationis qđ accidit menſuris terminatis. corpus eniʒ inquantuʒ eſt corpus habens formaʒ corporeaʒ: eſt quodam in effectu. Inquātuʒ vero aptum eſt ad quamlibet menſuram eſt in potētia. Res autem ſm ꝙ eſt in potentia eſt aliqua res ⁊ ipſa eſt alia res. ſm qđ eſt in effectu. eſt igitur potentia corpori. ſed non inquantuʒ eſt ſibi effectus. igitur forma corpo- C ris coniuncta eſt alij inquantuʒ eſt ⁊ forma. Corpus igitur eſt ſubſtantia compoſita ex quodaʒ per qđ habet potentiam. ⁊ ex quodam per qđ habet effectum. Id autem per qđ habet effectuʒ eſt forma eius: per qđ vero habet potentiaʒ eſt materia eius: ⁊ hoc eſt yle. ¶ Poteſt autem Dubi. aliquis opponere: dicens ꝙ yle etiaʒ compoſita eſt: quia ipſa in ſe eſt yle ⁊ ſubſtantia in effectu: ⁊ eſt etiaʒ adaptata. Dico igitur ꝙ ſubſtantia yle ⁊ ſuum eſſe yle in effectu Rñſio non ſunt aliud qȝ ſubſtantia adaptata. Subſtantialitas enim quā habet non facit eam eſſe in effectu aliquarum rerum. ſed adaptat eam ad eſſendum aliquid in effectu per formam. Subſtantialitas eniʒ eius non intelligitur aliud: niſi quia eſt aliqđ qđ non eſt in ſubiecto. per hoc autem ꝙ non intelligitur aliquid: niſi quia eſt aliquid. ſʒ qđ non eſt in ſubiecto negatio eſt. ex hoc autem ꝙ ipſa dicitur aliquid non ſequitur ipſum eſſe aliud deſignatum in effectu. nam hoc cōmune eſt. res vero nō fit in effectu

per aliquid cōmune niſi habuerit differentiam per quā appropriat̄. Differētia vero eius eſt ꝙ eſt apta ad quodlibet. Igitur forma quam putant eſſe eius eſt ꝙ eſt apta receptibilis. igitur non eſt hec certitudo yle vna ꝑ quā fit in effectu ⁊ alia certitudo per quam fit in potentia niſi forte ſibi aduenerit certitudo extrinſecus per quā fit in effectu. Igitur ipſa in ſe ⁊ reſpectu ſui eſſe eſt in potentia. Sed hec certitudo extrinſecus adueniēs eſt forma. comparatio autem yle ad has duas intentiones ſimilior eſt comparationi ſimplicis ad id qḋ eſt genus ⁊ differentia ꝙ̄ comparationi compoſiti ad id qḋ eſt yle ⁊ forma. manifeſtum eſt igitur ex hoc ꝙ forma corporeitatis inquantū eſt forma corporeitatis: ipſa in ſe non diuerſificatur: quia eſt vna natura ſimplex: que non poteſt ſpecificari differentijs ſuperuenientibus ſibi inquantum eſt corporea. Sed ſi ſuperuenerint differentie que ſunt res ſibi extrinſecus adiuncte erunt alique ex formis ſeparabilibus a materia: ⁊ iudiciū de eis non erit quale eſt iudicium de veris differentijs. manifeſtatio autē huius hec eſt: ꝙ vna corporeitas non diuerſificatur ab alia corporeitate: niſi quia hec eſt calida ⁊ illa frigida: vl' quia iſta eſt natura celeſtis: ⁊ illa habet naturam terreſtrē. Non eſt autem hoc ſicut menſura que nō eſt in ſe res terminata terminus interim dum non ſpecificatur in lineam vel ſuperficiem vel corporalem. Nec ſicut numerus qui non eſt res terminata interim dū non ſpecificatur in duo vel tria vel quattuor. Qui cum terminatur non terminatur per aliquod ſibi extrinſecus adiunctū quaſi natura generalitatis ſicut quantitas ⁊ numeralitas non fit ſine illa natura exiſtens ⁊ potens ſignari niſi adiungatur ſibi natura que ſpecificetur. imo dualitas ipſa eſt numeralitas que dicitur de dualitate: ⁊ appropriatur per eā: ⁊ longitudo ipſa eſt ipſa quantitas que dicitur de ea ⁊ appropriatur per eam. hic autem non eſt ſic. quia cum corporeitati adiuncta fuerit alia forma que non eſt differentia quā putant: eius coniunctio cū corporeitate nō faciet corporeitatem: quia corporeitas que eſt vna ex illis eſt terminata in ſe ⁊ certificata: niſi intellexerimus hic corporeitatem eam que eſt ſicut forma. nō que eſt ſicut genus:
D Iam autē noſti differentiā inter illa in libro demōſtrationū. ¶ Hec autem adhuc ⁊ amplius monſtrabimus quamuis ex predictis iam certificatus ſis de differentia inter illa. Que enim fuerit ſicut menſura ſpecies eius poterit differre per aliqua que ſunt in eis. Menſura vero abſoluta non habet in ſe aliquid horū. Quoniam menſure abſolute nō acquiritur eſſentia in ſe niſi fuerit linea vel ſuperficies. Cū autē fuerit linea vel ſuperficies poterit. tunc linea differre a ſuperficie per differentiā que facit naturam quantitatiuā eſſe lineā vel ſuperficiem. Corporeitas vero quā deſignauimus eſt ipſa in ſe natura acquiſita. Non enim acquirit ſibi ſpecialitatē ſuā ꝑ aliquid qḋ adiungatur ei. ita vt ſi putaremus nō eſſe adiūctum corporeitati aliquid: ipſa non eſſet corporeitas. ſed eſt corporeitas tantum: que non poteſt eſſe acquiſita in noſtra anima niſi materia ⁊ continuatio. Similiter etiā fit ſi poſuerimus cū continuatione aliquid aliud. Non ꝙ continuatio non acquiritur nobis niſi per adiunctionem eius cū illa. alijs etiā rationibus manifeſtabit̄ ꝙ cōtinuatio nō eſt in effectu ſola. nō enī quia res nō eſt in effectu. ideo nō eſt acquiſita eius natura. albedo enim ⁊ nigredo vnaquaq; eſt acquiſita natura ⁊ intētio propriata proprietate quā habet in ſeipſa. ⁊ tamē nō habet eē in effectu niſi in materia. menſura vero abſoluta impoſſibile eſt vt ſit natura aliqua. niſi ponatur neceſſario linea vel ſuperficies: ⁊ ſic poteſt habere eſſe. nō ꝙ mēſura poſſit eſſe mēſura: ⁊ deinde ſequatur vt ſit linea vel ſuperficies. Ipſa enī eſſe res que non hȝ eſſe in effectu ſine illa: quāuis ſit aquiſita eſſentia eius. hoc autem nō eſt ſic. corporeitas enim imaginatur eſſe per cauſas per quas ⁊ in quibus habet eſſe: ⁊ eſt menſura tātum ſine additāēc. vnde mēſura in ſe eget differētijs quibus fiet res acquiſita: ⁊ ipſe differētie eſſentialis ſunt ei: ſed tamē nō faciūt debere ipſam eſſe aliquid aliud a mēſura. ergo poteſt eē vt mēſura differat a mēſura in aliquo qḋ eſt ei per eſſentiā. forma vero corporeitatis inquantum eſt corporeitas eſt vna natura ſimplex acquiſita nō habēs in ſe diuerſitatē. ⁊ ideo forma corporeitatis ſimpliciter nō differt a forma corporeitatis ſimpliciter per differētiam intrātem in corporeitatem. Qḋ enim ſequitur eam nō ſequitur: niſi quia eſt extra naturam eius. igitur impoſſibile eſt vt ſit corporeitas egēs materia ⁊ corporeitas non egēs materia. Cōſequētia enim que ſunt extra naturam eius nō ſunt ſufficiētia ad hoc vt ipſa nō egeat materia. Non eſt enim opus materia niſi corporeitati inquātum eſt corporeitas. cum cōſequēti ⁊ omni habēti materiam propter ſe. Iam igitur manifeſtum eſt ꝙ corpora compoſita ſunt ex materia ⁊ forma.

¶ Capitulū. III. De materia corporalis nō ſpoliat̄ a forma.

A
Contra hoc dicit Scotus in 2°. ſent.

DIcemus nūc ꝙ hec materia corporalis nō poteſt eſſe in effectu ſpoliata a forma ſicut oſtēdemus in proximo. Iā enim oſtēdimus ꝙ quicquid eſt in quo iā eſt aliquid exiſtēs acquiſitū in effectu. ⁊ eſt etiā in eo preparatio ad recipiēdum aliud illud eſt compoſitum ex materia ⁊ forma. materia vero vltima nō eſt cōpoſita ex materia ⁊ forma: nec poteſt eſſe ſine forma. Ipſa enim itellecta abſq; forma corporali neceſſario vel haberet ſitum ⁊ locum ſm̄ eſſe qḋ haberet. tūc vel nō. Si autem haberet ſitum: tūc vel poſſet diuidi. ⁊ tūc ſine dubio eſſet habēs mēſuram. Si autem poſita eſt nō habēs mēſuram nec poterit diuidi. Si vero nō poteſt diuidi ⁊ habet ſitū. tūc ſine dubio pūctus eſſet: ⁊ eſſet poſſibile lineam pertrahi vſq; ad eam. Nō enim poſſet eſſe per ſe ſolum ⁊ terminata ſicut noſti alibi. Si autem hec ſubſtātia nō haberet ſitum. ita vt nō poſſet deſignari. ſed eſſet ſicut ſubſtātie itelligibiles. tūc neceſſe eſſet vt ſpaciū qḋ haberet vel adueniret ei totum ſubito vel ipſa moueret̄ ad perfectionē mēſure ſue motu cōtinuo. Si autem adueniret totum ſubito. tunc ipſa iam exiſteret cum ſua mēſuratione in loco proprio ⁊ mēſura inueniret eam appropriatam loco proprio alioquin vnus locus nō eſſet ei potius ꝙ̄ alius. Sed mēſura iā inuenit eam ibi vbi cōiungitur ei. igitur ſine dubio inueniret eā in loco in quo eēt. Igitur ſubſtātia illa eſſet habēs locum. ponamus autem illam nō eſſe ſenſibilem. iam enim poſita eſt nō habens locum vllo modo: ⁊ hoc eſt cōtrarium. Nō poteſt autem eſſe vt locū haberet ſubito cū reciperet mēſuram. menſura enim ſi inueniret eam exiſtētem nō in loco. tunc mēſura que cōiungitur ei eſſet etiam non in loco nec eſſet ei occurrēs in aliquo proprio ex locis diuerſis quos habere poteſt. tūc igitur eſſet nō habēs locum. ⁊ hec eſt incōueniēs. vel eſſet in quolibet loco quem poſſibile eſſet habere: nec appropriaretur vni potius ꝙ̄ alij. Sed hec ſimiliter eſt incōueniēs. hoc autem manifeſtius fiet ſi eſtimauerimus yle alicuius glebe expoliatam: ⁊ deinde aduenire in eam formā illius glebe: tūc nō poteſt concedi ꝙ forma veniat in eam nō exiſtētem in ſuo loco. Nec poteſt eē vt gleba ſit in quolibet loco qui eſt glebe locus naturalis in potētia. forma enim glebe nō facit eam occupare oēs locum ſue ſpeciei nec ponit eam aptiorem vni plage ī

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

termini ꝙ alij. Nec poteſt eſſe vt ſit niſi in plaga que eſt ſibi propria de vniuerſitate omniuꝫ locoꝝ. Nec poteſt eſſe in plaga propria nō habēs diſpoſitionem aliquaꝫ appropriātem eam illi. Nō enim eſt cōiunctio forme cum materia ad hoc vt habeat ſe cōmuniter ad eſſendum in qualibet plagarum que ſunt naturales partibus terre. Iaꝫ enim noſti ꝙ huiuſmodi aductus in plagam loci nō eſt in eo in quo eſt niſi vel ob hoc qđ accidit ei eſſe circa eū propter violētiaꝫ cogētis qui appropriauit ei ipſuꝫ ſie ei circa illā plagaꝫ veniēdo ad ipſuꝫ locū motu recto. vel quia īceperit eſſe ibi ſꝫ illā propinquitatē: vel quia ceciderit ibi propter appropriationē aliquo trāſmutāte eam. Iaꝫ autē ſatis dictuꝫ eſt de hoc. yle autē que eſt in gleba nō appropriatur ſubſtātia expoliata: forma etiaꝫ glebeitatis nō eſt debita plage niſi cuꝫ motiōe habuerit cōparationē cū illa plaga. imo propter ipſaꝫ cōparationem tātuꝫ nō propter ſuuꝫ eſſe yle prius: ⁊ propter ſuā acquiſitionē forme poſterius: qua appropriatur: quaſi illa comparatio ſit ſitus aliquis. Similiter etiam ſi yle receperit mēſurā plenarie nō ſubito: ſed ſꝫ cōfuſionē. omne enim qđ īfunditur partes habet: ⁊ omne qđ habet partes: habꝫ ſituꝫ. tūc ſubā illa eſt habēs ſituꝫ ⁊ locū. prius vero non habebat ſitū nec locū. igitur hoc eſt icōueniēs. Qđ autē facit debere ſequi h̄ omnia fuit noſtra poſitio. de ſeparatiōe yle a forma corporali. igitur impoſſibile eſt vt ſit in effectu niſi cōſtituta a forma corporali. quomodo enim eſſentia que nō habet locuꝫ in potētia nec in effectu erit receptiua quātitatis. manifeſtū eſt igitur ꝙ materia non remanet ſeparata. Iteꝫ nō poteſt eſſe quin vel ipſuꝫ eſſe eius ſit eſſe ſemꝑ receptiuū alicuius nō expoliatū a recepto vel ſit ibi eſſe propriū prius: ⁊ deinde ſequatur vt recipiat. Tūc igitur in ſuo eſſe proprio: qđ haberet prius eſ-
B ſet nō habēs quātitateꝫ. Iaꝫ igitur cōſtituta eſſet: nōduꝫ tamē h̄abēs q̄titatē nec terminū. Tūc ergo mēſura corporalis que accideret ei ⁊ faceret eius eſſentiaꝫ eiuſmodi: qđ poſſet habere in potētia partes alicuius dimēſiōis: eſſet poſtꝙ eſſentia eius iā cōſtituta fuiſſet ſubſtātia in ſe ipſa. nō habēs terminū nec quātitatē nec receptionē diuiſionis. Sed eſſe eius propriū per qđ ipſa in ſe precederet nō eſſet remanēs oīo cuꝫ multiplicaretur. igitur hoc qđ precederet nō habēs terminū: ⁊ ꝙ nō diuiditur in eſtimatiōe: propter accidētale cōtingeret remoueri ab ea. ſ. propter aduētū accidētis in eā: per qđ ꝯſtitueretur effectus. Si autē illa vnitas fuerit: nō qua cōſtituitur yle. ſed aliquid aliud eſt. ⁊ ꝙ nos poſuimus eſſe propriū. fuerit non propriū eſſe eius quo cōſtituitur. tūc materia erit habēs formā accidēteꝫ ſibi exiſtēs nō vna in potētia. Igitur inter has duas res erit aliquid cōmune qđ eſt receptibile illaruꝫ duaruꝫ reruꝫ: ꝙ eiuſmodi eſt ꝙ aliquādo eſt in ſua exiſtētia nō diuiſibile: ⁊ aliquādo eſt in ſua potētia diuiſibile. ſ. potētia propinqua que nō habet medium. Ponamus igitur ꝙ hec ſubſtātia iaꝫ fiat in effectu due: quaruꝫ vnaqueqꝫ ſit alia numero ab alia: ⁊ iudiciū vtriuſqꝫ ſit ꝙ ſeparata ſit a forma corporali. Separetur ergo vnaqueqꝫ eaꝝ a forma corporali. ⁊ remanebit tūc vnaqueqꝫ earuꝫ ſubſtātia vna in potētia ⁊ effectu. ⁊ ponamus etiaꝫ ipſaꝫ ꝙ nō diuidatur ꝙ ſeparata ſit ab ea forma corporalis. ita vt remaneat ipſa ſubſtātia vna in potētia ⁊ effectu. igitur nō poteſt eſſe quin vel illud qđ remāſit ſubſtātia: ⁊ illud nō corpus ſit ipſuꝫ tale qualis eſt pars eius que remāſit ſic expoliata: vel ſit diuerſuꝫ ab eo. Si autē diuerſuꝫ fuerit ab eo neceſſe eſt tūc: vt vel ſit hoc: eo ꝙ remanſit hoc ⁊ anichilatuꝫ eſt illud vel ecōuerſo. vel vtrūqꝫ remāſit. Sꝫ appropriatur huic qualitas eius vt forma que nō inuenitur illi: vel differunt in ſuperabūdantia in mēſura. Si autē remanſerit vnum eoꝝ ⁊ anichilatur alterum. ⁊ fuerit natura eoꝝ conſimilis. non autem fecit anichilari vnum eorum niſi remotio forme corporalis. tunc oportet ꝙ alteruꝫ anichiletur per ſeipſuꝫ. Si v̄o appropietur huic qualitas ſua: ⁊ natura fuerit vna: nec accidit ei aliqua diſpoſitio niſi ſeparatio tantuꝫ forme corporalis: ⁊ cuꝫ hac diſpoſitione non aduenit niſi qđ ſequitur ex ipſa diſpoſitiōe. tūc oportebit vt diſpoſitio alterius ſit ſimiliter. Si autē dixerunt ꝙ prima duo quāuis duo ſunt: vniuntur tamē ⁊ fiūt vnuꝫ: dicemus abſurduꝫ eſſe duas ſubſtātias vniri. Si enim vniūtur ⁊ vnaqueqꝫ earum habet eſſe. tūc ſunt duo nō vnuꝫ. Si autem vniuntur ita vt vnum eorum deſinat eſſe ⁊ alterum habeat eſſe. tūc quomodo poteſt eſſe vt id qđ nō eſt vniatur cum eo qđ eſt. Si vero vtrūqꝫ deſinit eſſe in vnione ⁊ prouenit aliquid tertium ex eis. tūc ſunt nō vnita: ſed anichilata. Inter que ⁊ tertium eſt materia cōmunis. Noſter autem ſermo eſt de ipſamet materia nō de eo qđ habet materia. Si autem differūt in ſuperabūdātiam mēſure. tūc oportet vt ſint nō habētia formaꝫ corporaleꝫ: ⁊ ſint habētia formam menſuraleꝫ: qđ eſt cōtrarium. Si autem nō differūt vllo modo. tūc iudicium de re ſcilicet qđ nō ſeparetur ab ea id quod eſt preter eam. ⁊ iudicium qđ ſeparetur ab ea id qđ eſt preter eam eſt omnino vnum iudicium: qđ eſt icōueniēs: ſcilicet quia iudicium de parte ſubiecti ⁊ de toto ſubiecto eſſet vnum omnimodo: ſcilicet eſſet ꝙ res nō minueretur cum aliquid ab ea acciperetur ſicut cum nō acciperetur ab ea aliquid: ⁊ eſſet de eo iudicium vnum cum nō adderetur ei aliquid: ſicut cum adderetur ei aliquid: ⁊ omnino quicquid poteſt concedi in aliqua hora eſſe duo in natura ſue eſſentie eſt aptitudo diuiſiōis: ⁊ impoſſibile eſt hoc ſeparari ab eo: ſed fortaſſe prohibebit ab hoc accidētale qđ nō eſt aptitudinis. Illa autem aptitudo diuiſiōis nihil eſt niſi per cōiunctionem mēſure cum eſſentia. Reſtat ergo vt materia nō ſpolietur a forma corporali: ⁊ quia hec ſubſtātia nō fuit facta quāta niſi propter mēſuram que requieuit in ea. tūc non eſt quāta ex ſeipſa. Nō oportet igitur vt ſit propriuꝫ ſue eſſentie recipere vnam dimēſionem tātum: ⁊ nullam aliam dimēſionem nec vnam tātum mēſuram ⁊ nō aliam. Si igitur forma corporalis eſſet vna. tūc cōparatio eius qđ nō eſt diuiſibile nec quātitatiuum in ſua eſſentia: quia nō partitur nec quātitatur niſi per aliud a ſe ad aliquaꝫ mēſuram que poteſt eſſe: eſſet vna comparatio: alioquin mēſura eſſet in ſeipſa ⁊ adequaretur ei: qđ eſſet ſibi equale: quamuis nō ſeparetur ab eo vlla pars. manifeſtuꝫ eſt igitur ex hoc ꝙ materia poteſt minorari cōſtrictione ⁊ poteſt augeri dilatatiōe: ⁊ hoc ſenſibile eſt. oportet autē vt mēſura alternetur in ea propter cauſam quam cōuenit eſſe. Neceſſe eſt eniꝫ vt ipſa cauſa vel ſit forme vel accidētia que ſunt in materia vel alia res extrinſeca. Si aūt cā de hoc eſſet res extrinſeca. vel eēt aggrens illā mēſuram terminatam mediāte alia impreſſiōe: vel cauſa ꝓprie aptitudinis. tunc iudicium de hoc ⁊ iudicium de diuiſiōe prima eſſet vnum: ⁊ cōtingeret ꝙ quātitates corporum variarentur propter diuerſitatem ſuarum diſpoſitionum vel nō eſſet acquiſitio propter cauſam illius ⁊ ſue mediationis. ⁊ tūc corpora eſſent equalia ad promerēdum quātitatem ⁊ equalia ad ſpacium promerēduꝫ: ⁊ hoc eſt falſum. Cum hoc etiam non oporteret vt ex ea cauſa adueniret ſpacium vnum tātum ⁊ nō aliud niſi propter aliquid. Intelligo autem per hoc ꝙ dico aliqđ conditionem que adiungitur materie per quaꝫ meretur menſuram deſignatam nō ob h̄ ꝙ ipſa eſt materia que imaginetur habere quātitatem: ſed qꝛ aliquid eſt mate-

rie ꝓpter qđ meretur imaginari illius ſpacij: ⁊ illius quã-titatis. Et poteſt concedi ꝙ diuerſificetur ſpecie abſolu-te: ⁊ poteſt concedi ꝙ diuerſificatur ſm fortius ⁊ debili⁹ non ſcđꝫ ſpeciem abſolute: quãuis id qđ eſt fortius ⁊ de-bilius proxima ſint diuerſitati que fit ſpecie. Sed iter di-uerſitatem que eſt ſpecie abſolute ⁊ inter diuerſitatem que eſt inter fortius ⁊ debilius eſt manifeſta differentia apud inquiſitores. Jam autem notum erat ꝙ in ipſa yle adueniunt menſure diuerſe: ⁊ hoc etiam eſt principium naturalium: ⁊ etiam ꝙ omne corpus appropriatur ſine dubio aliqua vna tantum partium: ⁊ ꝙ illa pars non eſt ſibi ꝓpria inquantũ eſt corpus: alioquin omne corpus haberet illã: igitur ſine dubio appropriata eſt ei in ſe for-ma aliqua: ⁊ hoc manifeſtum eſt: ipſum enim vel eſt non recipiens figurationes ⁊ diuiſiones: ſed eſt ei hoc propter aliquã formam qua adaptatum eſt ad hoc. Ipſum enim inquantum eſt corpus receptiuũ eſt eius vel eſt recepti-bile earum ſm facilitatem ⁊ difficultatẽ: quomodocũqꝫ autem fiat eſt ſm aliquã formarũ prenominatarũ in na-turalibus: materia enim corporea non hꝫ eſſe ſeparata a forma. Igitur materia non conſtituitur in effectu niſi per formam. igitur materia cũ ſpoliatur in intellectu iã accipitur ſic prout nullo modo habet eſſe ſic.

¶ Capitulum. IIII. De prioritate forme ſuper materiam in ordine eſſendi.

A IAm certificatum eſt ꝙ materia corpora-lis non habet eſſe in effectu niſi ꝑ eẽn-tiam forme: ⁊ etiam ꝙ forma materialis non habet eſſe ſeparata a materia. Igitur neceſſe eſt vt inter illa ſit habitudo relationis: ita vt non intelligatur quidditas cuiuſqꝫ earum niſi predicata reſpectu alterius: ſed non eſt ita. Nos enim intelligimus multas ex formis corporalibus: ⁊ indigemus multa con-ſideratione ad hoc: vt ſtabiliamus ꝙ materiam habẽt. Similiter hanc materiam intelligimus ſubſtantiã ada-ptatam: ⁊ tamen ex hoc neſcimus ꝙ de eo ad qđ eſt ada-ptata debeat etiam eſſe in ea aliquid in effectu: niſi cũ inquiſitione ⁊ conſideratione. Uerum eſt autem ꝙ in-quantum eſt adaptata relata eſt ad id qđ eſt adaptatum ad eam: ⁊ eſt inter ea habitudo relationis. Noſtra autẽ locutio eſt de reſpectu ſuarum eſſentiarum abſqꝫ eo qđ accidit eis de relatione vel comitatur eas. Jam autem ſciſti quomodo eſt hoc: ⁊ etiam: quia noſtra locutio eſt de diſpoſitione inter materiam ⁊ formam inquantũ ſunt. Sed adaptatio non facit eſſe habitudinem rei que habꝫ eſſe ſine dubio. Si autem hoc poſſibile eſt eſſe: tunc neceẽ eſt: vt ſit inter illas habitudo: vel qualis eſt inter cauſaꝫ ⁊ cauſatum: vel qualis eſt duarũ rerũ: que ſunt ſimul in eſſe. Nullum autem eorum eſt cauſa vel cauſatũ alteri⁹: non enim facit vnum eorum eſſe alterum: omnia autem quorum vnum non eſt cauſa: nec cauſatum alterius: eſt tamen inter ea habitudo: non poteſt eſſe: vt remotio vni⁹ eorum ſit cauſa remotionis alterius: inquantum eſt eẽn-tia: ſed erit cum eo remotio que non poteſt eſſe niſi cum remotione: nõ remotio que facit debere eſſe remotionẽ: ſi forte hoc cõcedendum ſit. Jam autem noſti differen-tiam inter vtrũqꝫ modum. Noſti etiam quia id cuius re-motio eſt cauſa remotionis alterius: cauſa eſt eius. hoc enim manifeſtum eſt tibi ex multis locis: adhuc etiaꝫ in-ducemus ꝑ qđ facilius intelligas. Nũc enĩ dico iaꝫ olim te didiciſſe ꝙ multum intereſt inter dicere de aliquo ꝙ remotio eius ſit cauſa remotiõis alterius: ⁊ dicere ꝙ cũ remotione eius: neceſſe ſit remoueri alterũ. Si autẽ re-motio vnius iſtorũ prenominatorũ nõ eſt cã remotionis alterius: ſed eſt neceſſe: vt ſit cũ remotione alterius: tũc non poteſt eſſe quin remotio vnius eorũ: qđ remouetur aut faciat debere eſſe remotionẽ alicuius tertij preter il-las aut vt debeat remoueri ad remotionẽ alicuius tertij. ita vt ſi non fuerit remotio que accidit illi tertio non ſit remotio vnius iſtorum: aut vt nihil iſtorum ſit. Si autẽ nihil horum fuerit. ſed fuerit: vt hoc non remoueatur niſi cum remotione illius: ⁊ illud cũ remotione iſtius abſqꝫ cauſa tertia: ſed ex natura ſua q̃ eſt preter naturã cuiuſqꝫ earum pendebit in eſſe in effectu ab alio. Sed ſi fuerit hoc ex q̇dditate ſua erunt relate. Jam autẽ patuit eas nõ eſſe relatas: vel erit hoc ex eſſe earũ. Manifeſtũ eſt autẽ ꝙ hu-iuſmodi eſſe nõ eſt neceſſariũ eſſe: eſt igiť poſſibile in ſua quidditate: ſed per aliud preter ſe fit neceſſarium eẽ: igiť neceſſe eſt vt illud fiat neceſſariũ eſſe: ⁊ ſuũ compar cum eo. Ad vltimũ autẽ cũ eleuauerimus nos in cauſis ad ali-quid tertium: profecto illud tertiũ inquantũ eſt cauſa in effectu debendi eẽ illorũ erit ſic ꝙ nõ poterit remoueri vnum eorũ niſi ꝓpter remotionẽ eſſendi tertiuꝫ cãm in effectu: igitur hoc duo non remouebunť niſi ꝓpter remo-tionẽ tertie rei. Jam aũt diximus nõ ita eſſe: ⁊ hoc eſt cõ-riũ. Jã aũt hoc deſtructũ eſt: ⁊ remãſit vt veritas ſit ĩ vna duarũ aliarũ diuiſionũ. Si enĩ fuerit remotio earũ pro-pter cauſaꝫ remotionis rei tertie. ita vt ipſe ſint cauſata eius: tunc cõſideremus q̃ro põt eſſe vt eſſentia cuiuſqꝫ il-larũ ſit pẽdens ex cõiunctione eẽntie alterius. Tunc enĩ neceẽ eẽt vt debitũ eẽndi vnũqđqꝫ eorũ ex cã eẽt median-te ſuo cõpare: ⁊ tũc vnũqđqꝫ eoꝝ eẽt cauſa ꝓpinqua de-bendi eẽ ſuũ cõpar: ⁊ hoc eſt inconueniens: ex predictis enĩ verbis noſtris iã claruit hoc eſſe incõueniens. ſ. vt vnũ eorũ ſit ꝓpinqui⁹ huic tertio ad hoc vt fiat illđ cã media ⁊ ſcđm fiat cauſatũ. Reſtat ǧ vera diuiſio quã predixi-mus. ſ. ꝙ habitudo que eſt inter illas eſt talis habitudo ꝙ ꝓpter eam vnũ eorũ eſt cauſa ⁊ alterũ cauſatum. Si aũt remotio vnius eorũ facit debere remoueri tertiũ: ad cuius tertij remotionẽ facit debere remoueri ſcđm eorũ tunc vnũ eoꝝ fit cauſa cauſe. Cauſa autẽ cauſe cauſa eſt: Ad vltimũ autẽ deprehendeť ꝙ vnum eorũ eſt cauſa ⁊ alterum cauſatum. ¶ Speculemur igitur ꝙ eorũ opor-tet eſſe cauſam. materia aũt nõ põt eſſe cauſa eſſendi for-mã. primo ꝙ materia non eſt materia: niſi qꝛ eſt ei v̇tus receptionis ⁊ adaptationis. adaptatũ autem inquantũ eſt adaptatum non eſt cauſa eſſendi id ad qđ eſt aptatũ. Si enim eſſet cauſa deberet tunc: vt illud ſemper habe-ret eſſe in iſto ſine adaptatione. ſcđo: qꝛ impoſſibile eſt vt eſſentia rei que adhuc eſt in potentia ſit cauſa rei que eſt in effectu: quia oporteret vt eſſentia eius prius eſſet. ⁊ de-inde fieret cauſa alterius: ſiue hec prioritas ſit tempore ſiue eſſentia. Si eniꝫ nullo modo haberet eſſe niſi in hoc ꝙ eſt cauſa ſecundi: tunc ſm haberet eſſe per eſſentiam. ⁊ ob hoc eſſet prius per eſſentiaꝫ. Siue illud qđ eſt cauſa eius ſit coniunctum eſſentie eius ſiue diſiunctũ ab eẽn-tia eius. poſſibile eſt eniꝫ eſſe etiam aliqua cauſaruꝫ eẽn-di rem ita vt non ſit per illam: niſi eſſe rei que eſt diſiun-cta ab eius eẽntia. Intellectus enim non refugit hoc. Et deinde inquiſitio facit debere eſſe vtrãqꝫ diuiſioneꝫ. Si igitur materia fuerit cauſa forme oportebit: tunc vt ha-beat eſſentiam in effectu ante formas. Jam autẽ prohi-buimus hoc ſic: non ꝙ dicamus eius eſſentiam non poſſe eſſe niſi comitans coniunctionem forme: ſed ꝙ inconue-niens eſt: vt eius eſſentia habeat eſſe in effectu niſi per formam. Inter hec enim differentia eſt tertio. ꝙ ſi mate-ria eſt cauſa propinqua forme in eſſentia: tunc materie non eſſet diuerſitas: quia in eo qđ prouenit ex re in qua non eſt diuerſitas non eſt diuerſitas vllo modo: vnde

Margin: Scđo phi. tico. 1.26. — B

oportet vt in forma materiali nō eſſet diuerſitas. ğ ſi hec
diuerſitas eēt ꝓpter res: que diuerſificant̄ ex diſpōnib⁹.
que ſunt in materia: tunc ipſe res eēnt p̄me forme in mā
⁊ ſermo noſter rediret ad principiū. Si aūt eſſet cā eſſen
di has formas diuerſas: materia: ⁊ aliud cū mā: qđ non
eſt in materia: ſicut materia ſola nō eſſet eis cauſa ꝓpin-
qua: ſed materia ⁊ aliud: tunc ex ꝯiunctione illius alius:
⁊ materie ꝑueniret aliqua forma ſignata in materia. Et
ſi aliquid aliud preter illud aliud adiungeret̄ materie: ⁊
ꝑueniret alia forma preter illā ſignatam: tunc materia
eſſet certe receptibilis forme: ꝓprietas autē̄ cuiuſq; for
me non eſt niſi ex illis cauſis: que adiungunt̄ materie. ğ
vnaqueq; forma nō eſſet id qđ eſt niſi ꝓpter proprieta-
tem ſuam. Cauſa igitur eſſendi vnāquāq; formā ex pro-
prietate ſua id qđ eſt eſſet aliud a materia: ⁊ materia ni-
hil ageret in ꝓprietatē illā: q: forma nō haberet eſſe niſi
ꝓpter ꝓprietatē illā: igit̄ mā nihil ageret in faciēdo ha-
bere ꝓpriū eſſe vnāquāq; formā. Sed eēt neceſſe vt for
ma quereret eſſe in ea: ⁊ h̄ eſſet ꝓprietas cauſe recipien-
tis. igitur remaneret materie receptibilitas tantū. Jam
aūt poteris adiuenire q̄ materia eſt cauſa forme aliquo
C modo ꝑ: remanſit igit̄ q̄ ipa forma eſt per quā mā habz
eſſe. ¶ Cōſideremus ergo ſi ſit poſſibile: an per ſolā for-
mā materia habeat eſſe. Dico ergo q̄ in formaa qua nō
ſeparatur a ſua materia: pōt hoc concedi. Sed in for-
ma que ſeparat̄ a ſua materia: ⁊ remanet materia habēs
eſſe cum alia forma: h̄ non conceditur. Si enim hec for-
ma ſola per ſe eſſet cauſa deſtrueret̄ materia ad remotio-
nē illius: ⁊ ꝓpter formā ſuccedentē haberet eſſe alia mā
que inciperet eſſe: ⁊ illa forma egeret alia materia. Opor
tet igit̄ vt aliqua alia res ſit cauſa eſſendi materiā cū for
ma: ita vt eſſe materie nō fluat niſi ab illa re: ſed impoſſi-
bile ſit perfici fluxum eius ab illa ſine forma vllo modo:
perficitur enī̄ res ex vtroq; eaꝝ. Eſſe igitur materie pē-
debit ex illa re ⁊ ex forma: quocūq; modo veniat ab illa
in illam: quapropter nō deſtruit̄ priuatione forme. eo q̄
forma nō ſeparatur ab illa: niſi ꝓpter aliā formā que eſt
cauſa: ꝓpter quā cepit eſſe materia: agit id qđ agebat pri
ma forma in illā inquātū h̄ ſcđa cōmunicat cum prima
in h̄ q̄ eſt forma. ſcꝫ inquantū adiuuat ad cōſtituendū
hanc materiam. Sed in hoc q̄ differt ab ea facit mate-
riam in effectu ſubſtantiā aliam preter eam ſubſtantiā
quā agebat prima. Multa enim ex his que ſunt nō per-
ficiuntur niſi ꝓpter eſſe duarū cauſarū. Illuminatio enī
⁊ lux non proueniūt niſi ex cauſa lucida: ⁊ qualitate que
facit corpus illuminatū receptibile lucis: qđ nō penetret
radius: ſed reuertat̄. Deīde illa qualitas formabit radiū
alia proprietate colorū ꝗ̄ ſit illa proprietas qua forma-
uit eū: non alia qualitas. Oportet autē nunc vt non con-
tendas mecū de his que dixi de penetratione radij: ⁊ de
reuerſione eius: qm̄ ⁊ per teipſum poteris cōſiderare h̄:
nec eſt longe: ſi bene conſideraueris: te poſſe inuenire exē-
pla de his cōuenientiora. Nec nocet etiam ſi exēpla non
Queſtio. inueneris: non enī oportet eſſe exemplum oīs rei. ¶ Po
teſt autē quis dicere q̄ ſi materia fuerit pendens ab illa:
⁊ a forma: tunc cōiunctio earū erit ei ſicut cauſa. Si autē
deſtructa fuerit forma: deſtruet̄ cōiunctū: qđ erat cauſa:
Reſponſio. oportebit igit̄ vt deſtruat̄ cauſatū. ¶ Ad qđ dico q̄ ma
teria non eſt pendens a re illa: ⁊ a forma inquantum for
ma eſt forma deſignata ſpecie: ſed iquantū eſt forma. h̄
aūt coniunctum non deſtruit̄ vllo modo. Semꝑ enī ha-
bet eſſe ab illa: ⁊ a forma inquātum eſt forma. Euenit igi
tur q̄ ſi non fuerit illa res non erit materia: ⁊ ſi non fue-
rit forma inquantū eſt forma non erit materia. Si autē
deſtrueret̄ prima forma nō ob cauſam ſucceſſionis ſcđe-

tunc res illa ſeparata eſſet per ſe faciens hoc. Nec eēt id
qđ eſt forma inquantū eſt forma: eſſet igitur impoſſibile
fluere ab illa re eſſe materie: ob h̄ q̄ eſt ſola abſq; com-
municatione vel cōditione. ¶ Poteſt autē aliquis dice- Dubi.
re q̄ cōiunctio illius cauſe ⁊ forme nō eſt vnū numero:
ſed eſt vnū intētione cōmuni: vnū aūt ſm̄ intētionē cō-
munē nō eſt cauſa eius qđ eſt vnū numero: ⁊ eius qđ eſt
qualis eſt nā māe. Ipſa enī eſt vnū nūero. ¶ Contra qđ Reſpō.
dico q̄ vnū ſm̄ intentionē cōem qđ eſt cōſeruata vnitas
ſue cōitatis nō ꝓhibet̄ eſſe cauſa eius: qđ eſt vnū nume
ergo eſt res que facit debere eſſe materiā. Nō enī perfi-
ro. Nō enim cauſa eſt vnius numero vel vnīꝯ ſpecie qđ
conſeruatur per vnum numero illud eſt ſeparatū: illud
citur ſuum debitum eſſendi niſi per aliquā rē que adiū-
gitur ei qualiſcūq; fuerit: ſꝫ qđ ſit illa res: tu ſcies poſtea.
Sed q: ille qui formas ſuccedentes que adiungūt̄ ma
terie facit ſuccedere in illā: ipſe facit eā remanere ꝑ ſucceſ
ſionē illarū formarū: tūc illa forma eſt aliquo modo in- D
ter materiā cōſeruatā ⁊ conſeruantē eā. Id autem qđ eſt
medium in cōſtitutione cōuenientius eſt eſſe prius con-
ſtitutū. vt deinde per illud conſtituatur aliud a ſe prīori-
tate eſſentie. Et illud eſt cauſa propinqua conſeruati in
permanentia. Si enim conſtituit̄ a cauſa que facit rema-
nere materiā mediatione eius: tunc conſtitutio eius eſt
prius ex primis: ⁊ deinde fit cōſtitutio materie. Si autē
fuerit exiſtens non per cauſam illam: ſed per ſeipſam. ⁊
deinde conſtituitur materia per ipſam: tunc eſt hoc ma-
nifeſtius in illa. igitur forma prior eſt yle. Non pōt autē
hoc cōcedi q̄ forma per ſeipſā habeat eſſe in potentia: ſꝫ
ſit in effectu per materiā: q: ſubſtātia forme eſt effectus.
Natura vo eius qđ eſt eſſe in potentia eſt ꝓprietas mate
rie: igit̄ materia eſt id de quo conuenit dici q̄ in ſe habet
eſſe in potentia: ſed in effectu eſt per formam: forma aūt
quamuis non ſeparetur ab yle. tamen non cōſtituitur ab
yle: ſed a cauſa que acquirit ſibi ylem: quomodo autē cō-
ſtitueret̄ forma per ylem: cū iam nos oſtenderimus eam
eſſe cām yle. Cauſa item nō ꝯſtituitur a cauſato. Impoſ-
ſibile eſt enī aliqua duo eſſe quoꝝ vnū cōſtituat̄ ab alte-
ro ſic vt vnūqđq; eorū acquirat alteri ſuū eſſe. ¶ Oſten-
ſum eſt igitur illud eſſe impoſſibile: ⁊ oīa etiā dr̄ia iter id
per qđ res cōſtituitur: ⁊ iter id qđ ab eo nō ſeparatur: for
ma igit̄ non habet eſſe niſi in yle: hoc autem q̄ yle cauſa
eſt ſui eſſe: ⁊ q̄ ipſa eſt in yle: eſt ſicut hoc q̄ cauſa non eſt
niſi cū cauſato. Non q̄ cauſatum ſit cauſe eſſendi cauſā
vel eſſendi cum cauſato: ſed cū cauſa fuerit cauſa in effe-
ctu. ſequetur ex ea eſſe cauſatum ⁊ eſſe cū ea. Similiter
cum forma habuerit eſſe forma: ſequetur ex hoc q̄ con-
ſtituat aliquid: q̄ aliquid coniungitur ſue eēntie: ⁊ id qđ
conſtituit eſt res in effectu: ⁊ dat ei eſſe. Sed de hoc qđ-
dam eſt cui dat eſſe: ⁊ eſt non coniunctū ei: ⁊ quiddā eſt
cui dat eſſe: ⁊ eſt coniunctum ei: quāuis non ſit pars eius
ſicut ſubſtantia eſt accidentibus ⁊ complexionibus: que
ſequuntur ⁊ comitantur eam: ex his igitur manifeſtum
eſt q̄ quecūq; forma habet eſſe in materia corporali per
cauſam aliquā eſt in ea. Sed in illis formis que incipiūt
hoc manifeſtū eſt. In comitantibus vero materiā ſimi
liter eſt: eo q̄ materia corporalis non appropriatur eis:
niſi ꝑ cām: adhuc aūt h̄ amplius monſtrabimus alſ.

¶ Completus eſt tractatus ſecūdus huius partis.

¶ Incipit tertius tractatus auxilio dei.

¶ Capitulum primū de aſſignatione eius qđ oportet in-
quiri de diſpoſitione nouem predicamentorum: ⁊ acci-
dentalitate eorum.

A DIcam igitur ꝙ iaʒ oſtendimus ꝗd ſit ſubſtantia: ⁊ oſtendimus ꝙ ipſa predicatur de ſeparato: ⁊ de corpore: ⁊ de materia: ⁊ de forma. Sed certificare ꝙ corpus ſit: ⁊ ꝙ ſit ſubſtantia non eſt opus: materiam vero ⁊ formam iam oſtendimus eſſe ſubſtantiam. Separatū vero iam oſtendimus per potentiam propinquaʒ: quaſi iam plene intellexeris: ⁊ adhuc plenius oſtendimus. Si autem memineris id qđ diximus de anima certificabit tibi eſſe ſubſtantiam ſeparatam: non corpus: neceſſe eſt igitur: vt procedamus ad certificanduʒ accidentia ⁊ ſtabiliendum ea. dico igitur ꝙ in principio logice iam cognouiſti quidditatem decem predicamentorum: ⁊ ideo non dubitas: quia id qđ ex eis eſt ad aliquid inquantum eſt ad aliquid eſt res accidens alicui neceſſario. Similiter comparationes que ſunt in vbi: ⁊ quādo: ⁊ in ſitu: ⁊ in agere: ⁊ pati: ⁊ in habere: ſunt enim diſpoſitiones accidentes aliquibus in quibus ſunt: ſicut id qđ eſt in ſubiecto. ¶ Si quis autem dixerit ꝙ agere non eſt ſic: eo ꝙ eſſe actionis non eſt in agente ſed in patiēte: ⁊ ſi hoc dixerit ⁊ conceſſerimus: illi tamen nō nocebit ad hoc qđ modo intendimus. ſcʒ ꝙ actio habet eſſe in aliquo: ſicut in ſubiecto: quāuis non ſit in agente. ¶ De predicamentis igitur de quibus eſt queſtio: an ſint accidentia: an non: duo remanent. ſcʒ predicamentum quantitatis ⁊ predicamentuʒ qualitatis: ſed de predicamento quantitatis multis viſum fuit lineam ſuperficiem ⁊ menſuraʒ corporalem ponere eſſe in predicamento ſubſtantie: nec ſufficit eis hoc: ſed etiam poſuerunt hoc eſſe principia ſubſtantie. Quibuſdaʒ vero ex eis viſum fuit hoc ſentire de quantitatibus diſcretis. ſcʒ numeris: ⁊ poſuerunt eas ꝑncipia ſubſtantiarū. De qualitate autem quibuſdā ex naturalibus viſum fuit ꝙ non ſubſiſtunt in aliquo vllo modo: ſed ꝙ color per ſe eſt ſubſtantia: ⁊ odor alia ſubſtantia: ⁊ ꝙ tūc ſunt conſtituentia ſubſtantias ſenſibiles: ⁊ plures ex his qui tenent ſententiā de occulto intendunt hoc. Sed ſententiam eorum qui dicunt qualitatem eſſe ſubſtantiam: cōuenientius eſt ponere in ſcia naturali ⁊ fortaſſe: nos iā fecimus hoc. Sed ex his qui tenēt ſubſtātialitatē quātitatis illi qui dicūt ꝙ cōtinue quātitates ſunt ſubſtātie ⁊ ꝑncipia ſubſtātiarū: illi iaʒ dixerūt ꝙ hec ſunt dimēſiones
B cōſtituētes ſubſtātiam corporeā. Quicquid enī cōſtituit rem: prius eſt ea: qđ autē prius eſt ſubſtātia dignius eſt ſubſtantialitate: ⁊ poſuerunt punctum ex tribus dignius ſubſtātialitate. ¶ Qui vero tenēt ſentētiam de numero poſuerūt hūc pͥcipium ſubſtātie: ipſuʒ vero poſuerunt compoſitum ex vnitatibus: ita ꝙ fecerūt vnitates principia pͥcipiorū. ¶ Deinde dixerunt ꝙ vnitas eſt natura nō pēdens in ſua eſſentia ex aliqua reruʒ. ſcʒ quia vnitas eſt in omni re: ⁊ ꝙ vnitas in ipſa re: eſt ipſa quidditas ipſius rei. Nam vnitas in aqua eſt ipſamet aqua: ⁊ in hominibus eſt ipſi hoies: ⁊ ꝙ ipſa inquātum eſt vnitas nō eget vt ſit aliqua ex rebus. Quicqđ autē eſt nō eſt id qđ eſt niſi qꝛ eſt vnum deſignatum: igitur vnitas eſt principium linee: ⁊ ſuperficiei: ⁊ oīs rei. Superficies enī nō eſt ſuperficies niſi vnitate ſue proprie cōtinuationis: ſimiliter linea ⁊ pūctum etiam eſt vnitas cui factus eſt ſitus. igitur vnitas eſt cauſa oīs rei: ⁊ primū qđ ex vnitate fit ⁊ generatͬ numerus eſt. Numerus igitͬ eſt cauſa media inter vnitatem ⁊ oēm rem: pūctus vero eſt vnitas ſitualis: ⁊ linea dualitas ſitualis: ⁊ ſupficies ternarietas ſitualis: ⁊ corpus quaternarietas ſitualis. Illi etiam nō ſunt cōtenti tātum hoc: ſed proceſſerunt dicētes ꝙ nihil ſit niſi ꝑ numeruʒ. Cōuenit igitur nobis vt prius oſtendamus ꝙ menſure ⁊ numeri accidētia ſunt. ⁊ deinde ſtudebimus ſoluere queſtiōes que fiunt in his: anͭ hoc autem oportet vt notificemus certitudinem ſpecierum quātitatis. ⁊ ꝙ dignius eſt nobis eſt hoc: vt oſtēdemus naturā vnitatis: cōgruit enim nobis: vt in hoc loco aſſignemus naturā vnitatis ꝓpter duas res: quarum vna eſt ꝙ vnitas multam habet cōueniētiam cū eſſe qđ eſt ſubiectuʒ iſtius ſciētie: alia qꝛ vnitas initiuʒ eſt aliquo modo quātitatis. Quomodo autem ſit initium numeri bene cōſiderāti facile eſt itelligere: cōtinui etiam ſimiliter eſt: quia cōtinuatiōi: ſimiliter aliqua vnitas eſt que eſt cā formalis cōtinui: mēſura enī nō eſt mēſura: niſi iquātū mēſuratͬ. Sed eſſe eius ſm ꝙ mēſuratur nō eſt niſi inquātuʒ numeratͬ: ⁊ eſſe eius ſm ꝙ numeratͬ eſt eē eius iquātum habet vnitatem.

¶ Capitulum. II. De vno.

DIcam igitur ꝙ vnuʒ dicitur ambigue de itentionibus que ſic ꝯueniūt: A ꝙ in eis nō eſt diuiſio in effectu: iquātū vnūquodqꝫ eorū eſt id qđ eſt: hec aūt itentio eſt in eis ſm prius ⁊ poſterius: ⁊ hoc dicitur vnuʒ ſm accidens: vnum autē ſm accidēs eſt cum de aliquo cui adiunctum eſt aliud dicitur ꝙ ipſum eſt alterū: ⁊ dicitur ꝙ vtraqꝫ ſunt vnum: ⁊ hoc eſt vel ſubiectū ⁊ predicatū accidētale: ſicut cum dicimus: petrus ⁊ phiſicus ſunt vnū: vel ꝙ petrus ⁊ filius iohis ſunt vnuʒ: vel ſunt duo predicata de vno ſubiecto: ſicut cū dicimꝰ ꝙ phiſicus ⁊ filius iohis ſūt vnū: eo qđ accidit: vt phyſicus ⁊ filius iohānis ſint vnum aliquid. vel ſunt duo ſubiecta vnius predicati: ſicut cū dicimus ꝙ nix ⁊ gipſum ſunt vnū. ſ. in albedine: eo ꝙ accidit predicari de vtriſqꝫ vnum accidens. ¶ Sed vnuʒ qđ eſt ſcđm eſſentiā aliud eſt vnū genere aliud vnum ſpecie: ⁊ hoc idem eſt vnū differētia: ⁊ aliud eſt vnū comparatiōe: ⁊ aliud eſt vnū ſubiecto: ⁊ aliud eſt vnum numero: vnū autē numero aliquādo eſt cōtinuatione: aliquādo perfectione: aliquādo ꝓpter ſpecieʒ ſuā: aliquādo propter ſuam eſſentiam. Unū autem genere: aliquādo eſt vnum propiquo genere: aliquādo remoto: ⁊ vnum ſpecie ſimiliter aliquādo eſt vnuʒ propiqua ſpecie: que nō diuiditur in ſpecies: aliquādo remota: ⁊ cōuenit cuʒ aliq̄ diuiſionū capli ꝑmi: quāuis hec ſit diuerſitas ſm reſpectum. Cum autem fuerit vnū ſpecie ſine dubio B erit vnum differētia: cōſtat autem ꝙ quicquid eſt vnuʒ genere: multa eſt ſpecie: vnum vero ſpecie: aliquādo eſt multa numero: aliquādo nō eſt multa numero. ſcʒ cum natura totius ſpeciei fuerit in vno indiuiduo: ⁊ hoc vno modo erit ſpecies: ⁊ alio modo nō erit ſpecies: eo ꝙ vno modo eſt vniuerſale: ⁊ alio modo nō eſt vniuerſale: hoc autem perpēdes ex loco in quo tractabimus de vniuerſali: ⁊ ſi recordatus fueris eorum que dicta ſunt tibi. vnū autem continuatione eſt id qđ eſt vnum in effectu aliquo modo: ⁊ eſt in eo multitudo alio modo. Sed verum vnum eſt id in quo eſt multitudo in potentia tantum: vt in lineis: illa ſcʒ in qua non eſt angulus: ⁊ in ſuperficiebꝰ illa que eſt planiſſima: ⁊ in corporibus illud qđ circumdat ſuperficies: in qua non eſt curuatura ſm angulum: poſt hoc autē ſequitͬ aliud vnū in quo eſt multitudo in effectu: ſed duo eius extrema copulantͬ apud terminum cōmunem: ſicut totalitas duarum linearū cōtinentium angulum: ⁊ ſequitur etiam aliud: cuius extrema contingunt ſe ſic vt videatur eſſe continuum in comitātia motus vnius ad aliud: cuius vnitas eſt quaſi ſequens vnitionem motus: hoc enim eſt coherentia: ⁊ hoc eſt ſicut membra que ſunt compoſita ex alijs membris: ⁊ principaliter id cuius coherentia eſt naturalis nō artificialis. Sed vnitas in iſto oīo debilior eſt: egreditur enī ab vni

tate continuitatis ad vnitatez aggregationis: vnitas autem continualis dignioꝛ eſt aggregali intellectu vnitati. In vnitate eniz continuali non eſt multitudo in effectu: ſed in vnitate aggregali eſt multitudo in effectu: vnitas enim que ſibi attribuitur: non aufert ab ea multitudinē: vnitas vero continuitatis vel cōſideratur reſpectu quātitatis vel alterius nature: ſicut ſi fuerit aqua vel aer quibus accidit eſſe vnum continuitate: vt ſunt vnuz in ſub-
C iecto. Subiectum enim continuu verum eſt corpus planum conueniens nature: ⁊ iam noſti h in naturalibus: igitur ſubiectum vnitatis continuatione eſt etiam vnuz in natura: inquantum eius natura non diuiditur in formas diuerſas: dico autem ꝙ vnum numero ſine dubio nō eſt diuiſibile numero ſm ꝙ eſt per ſeipſuz. Sz quicquid eſt vnum preter hoc eſt diuiſibile inquantum eſt vnum: opoꝛtet autem conſiderare h ſcd'm naturam ex qua accidit ei vnitas: vnum igitur numero aliud eſt qd ex natura ſua ex qua accidit ſibi vnitas non poteſt multiplicari ſicut vnus homo: ⁊ aliud eſt qd ex natura ſua non eſt h: ſicut aqua vna ⁊ linea vna: aqua eniz vna poteſt fieri aque plures: ⁊ linea vna poteſt fieri multe: ꝙ autē ex natura ſua non eſt h: illud multiplicatur vno modo: ⁊ non multiplicatur alio modo: exemplum primi eſt de hominibus ſicut homo vnus numero nō multiplicatur ſm naturaz ſuam ſcd'm ꝙ homo eſt cum diuiditur: multiplicatur autem alio modo cum diuiditur in coꝛpus ⁊ animam: igitur homo eſt anima ⁊ coꝛpus: ⁊ neutrum per ſe eſt homo: ꝙ autem non eſt ſic: eſt duobus modis: vno quia vel eſt ei alia natura preter hoc ꝙ ipſuz eſt res non diuiſibilis: vel
D non eſt. Si autem preter hoc fuerit ei alia natura: tunc illa natura vel eſt ſitus: ⁊ qd conuenit ſitui: ⁊ hoc eſt punctum: punctum enim non eſt diuiſibile inquantū eſt punctum: nec alio modo: ⁊ hoc eſt natura alia preter vnitatē predictam: vel illa natura erit ſitus: nec qd conuenit ei. Igitur hoc eſt ſicut intelligentia ⁊ anima. Intelligentia enim habet eſſe preter id qd intelligitur de ea qd non diuiditur. Illud autē eſſe non eſt ſitus nec diuiditur in ſua natura: nec alio modo. Ex autez adhuc eſt in quo non eſt natura alia eſt ſicut ipſamet vnitas que eſt principiū numeri. Cum enim ſibi adiungitur vnitas alia ab ea: ex eaꝛuz coniunctio fit numerus: ⁊ ex his modis vnitatis vnus eſt: de quo id qd intelligitur non diuiditur in intellectu: nedum diuidatur in naturam localem vel tempoꝛalē. Redeamus igitur ad diuiſionez que multiplicatur: et inquātum habet naturam vnitate vnā ⁊ continuitate: eius enim quiddam eſt multiplicabile per multitudinez que eſt in natura: que ex ſeipſa adaptata eſt multitudini ſm ꝙ eſt vnum: ⁊ hec eſt menſura: ⁊ quiddam eſt: in cuius natura eſt multitudo: que natura non habet vnitatez aptā multitudini: niſi propter cauſam aliam preter ſe: ⁊ hoc eſt coꝛpus ſimplex: ſicut aqua: hec enim aqua eſt aqua vna nō non propter aqueitatem: ſed propter adiunctionem cauſe que eſt menſura: igitur ille aque multe numero erunt vna in ſpecie: ⁊ vna etiam in ſubiecto: ex natura eniz ſubiecti ſui eſt vt fiant in effectu vna numero. Non eſt autē
E ſic in indiuiduis hominum. Non eſt enim modus numerorum ſubiectoꝛum ſuoꝛum ſic vniri: vt fiant ſubiectum vnius hominis: vnuſquiſqz enim eoꝛum eſt vnus vnitate ſui ſubiecti. Sed aggregatio multitudinis eoꝛum non eſt vnum ſubiecto: nec eſt modus eius qualis eſt modus vniuſcuiuſqz partiuz aque: vnaqueqz enim aqua vna eſt in ſe propter ſuum ſubiectum: ⁊ totuz dicit̄ eſſe vnum in ſubiecto: eo ꝙ modus ſuoꝛuz ſubiectoꝛum eſt: vt poſſint vniri ⁊ fieri vnum ſubiectum: ⁊ tunc oēs ille aque erunt vna aqua: vnaqueqz autem harum duaruz partium vel

habet quicquid poſſibile eſt ei habere: vel non. Si autē habuerit eſt perfecta: ⁊ eſt vna integritate. Si vo nō habuerit eſt fractio: vſus autem hominum eſt fractionem ponere non vnum. Iſti vero modi perfectionis vel ſunt per accidens: ⁊ per ſituz: vt numerus perfectus: vel ſunt certiſſime. ſcz vel artificio: vt dicitur domus perfecta: qꝛ domus imperfecta non dicitur vna domus vel natura: vt indiuiduum vnius hominis dicitur perfectum ſuis membꝛis: linea vero recta iam etiam recipit augmentū indirectum qd non habebat: ⁊ tunc nō eſt vna ſcd'm modum perfectionis: linea vero circuli non recipit augmentum: ſed naturaliter recipit circulationē vndiqz circa centrum: ⁊ ideo eſt perfecta: igitur eſt vna ſm perfectionez: videtur etiam ꝙ vnūqdqz indiuiduū hominum ſit vnū hoc modo: ex omnibus igit̄ que ſunt vnuz: quedam ſunt que comitatur perfectio: ⁊ quedā ſunt que nō comitatur perfectio: vnū aūt equalitate eſt comparatio aliqua. Sicut h ꝙ comparatio nauis ad rectoꝛez: ⁊ ciuitatis ad regem vna eſt. he enim due comparationes cōſimiles ſūt. Nec eſt earū vnitio per accidens: ſed eſt vnitas quedaz: in qua vniuntur per accidens vnitas nauis ⁊ ciuitatis: ⁊ per illas eſt vnitas per accidens: vnitas enim duarū diſpoſitionum nō eſt vnitas quā poſuimus vnitatē per accidens. ❡ Dicam iterum ꝙ poſtqz vnitas dicit̄ de rebus que ſunt multe numero: ⁊ dicit̄ de re vna numero. Iam autem oſtendimus diuiſiones eius: qd eſt vnum numero: procedemus nunc ad aliam partem: dicam igitur ꝙ ea que ſunt multa numero: nō dicitur vna. alio mō niſi ꝓpter cōuenientiā quā habent in itentione aliqua. Conuenientia eni eoꝛū vel eſt comparatiōis vel eſt predicati preter comparationem: vel eſt in ſubiecto: predicatuz vero vel eſt genus vel ſpecies vel differentia vel accidens: ex hoc igitur loco facilius erit tibi cognoſcere: nos certificaſſe diuiſiones vnitatis: ⁊ ex predictis cognoſces que earū eſt dignioꝛ vnitate: ⁊ que prius meret̄ eam: ⁊ ſcies ꝙ vnum genere dignius eſt vnitate qꝫ vnū comparatione: ⁊ vnum ſpē dignius eſt eo qd eſt vnū genere: ⁊ vnum numero dignius eſt vno ſpecie. Simplex etiaz: qd nullo modo diuidit̄: dignius eſt compoſito: perfectuz vero qd diuiditur dignius eſt imperfecto. ❡ Unum autem parificatur ad eſſe: qꝛ vnum dicitur de vnoquoqz predicamentoꝝ: ſicut ens. Sed itellectus eoꝝ: ſicut noſti: diuerſus eſt. Conueniunt autem in hoc ꝙ nullum eoꝛū ſignat ſubſtantiam alicuius rei: ⁊ iam noſti h.

❡ Capl'm. III. De certificatione vnius ⁊ multitudinis: ⁊ oſtenſione ꝙ numerus eſt accidens.

Difficile eſt nobis nūc oſtēdere quiditatem vnius. Si enim dixerimus ꝙ vnum eſt id qd non diuiditur: iam diximus ꝙ vnum eſt id qd non multiplicat̄ neceſſario. Iam igitur accepimus multitudinem in oſtenſione vnius. Neceſſe eſt autem multitudinem diffiniri per vnum: vnum enim eſt principiū motus multitudinis: ⁊ ex ipſo eſt eſſe eius: ⁊ quidditas eius. Deinde quacunqz diffinitione diffinierimus multitudinem: ponemus in ea vnum neceſſario. Dicimus eniz ꝙ multitudo eſt aggregatum ex vnitatibus. Jam igitur accepimus vnitatem in diffinitione multitudinis: ⁊ etiam fecimus aliud: quia cum poſuimus aggregatum in diffinitione eius: videtur ꝙ aggregatum ſit ipſa multitudo. Cuz autē diximus ex vnitatibus: vel ex vnis: vel ex vnitis: iam induximus verbum aggregationis: cuius verbi intentio non intelligitur: niſi per multitudinē. ❡ Item cū dicimus ꝙ multitudo eſt id qd nūerat̄ per vnū iā accepimus vnitatem in diffinitione multitudinis: ⁊ acce- a

pitus in diffinitione eius numerationē ⁊ menſurationē
per que nō itelligi᷑ niſi multitudo: vnde difficile eſt no-
bis ponere hic aliquid qḋ poſſit ſufficere: videtur autē
ꝙ multitudo notior ſit apud noſtrā imaginationem ꝙ̄
vnum: ⁊ videatur ꝙ vnitas ⁊ multitudo ſint de his que
prius formamus: prius autē imaginamur multitudinē:
⁊ prius intelligimus vnitatem: ſed vnitatē intelligimus
abſq; principio intelligibili .i. per ſe noto ad imaginandū
ea: ſed ſaltē imaginamur: ⁊ deide facimus cognoſci mul
titudinem per vnitatē cognitione intelligibili: ⁊ hoc ac-
cipimus vnitatem imaginatam in ſeipſam: ⁊ ex princi-
pijs imaginationis: facimus autem vnitatem cognoſci
per multitudinē inuendo in hoc intentionem imaginati
B uam ad hoc vt inducat nos ad id qḋ tunc poterat nobis
eſſe per ſe notum: ſed non formabatur preſens in intelle
ctu. ¶ Item cum dicunt ꝙ vnitas eſt res in qua non eſt
multitudo: ſignificat ꝙ intentio huius verbi eſt res pri-
us intellecta apud nos: que eſt oppoſita huic alij. non eſt
autem h̄ deſignatio eius ob hoc ꝙ multitudo remoue᷑
ab ea: miror autē de eo qui diffinit nūerū dicēs: ꝙ nūe-
rus eſt multitudo aggregata ex vnitatibus vel ex vnis:
vel ex vnitis. Ipſa enim multitudo eſt ipſe numerus: nō
ſicut genus numeri. Certitudo vero multitudinis eſt ꝙ
compoſita eſt ex vnitatibus. Dicere igitur ꝙ multitudo
eſt compoſita ex vnitatibus idem eſt qḋ dicere multitu-
do eſt multitudo: multitudo enim non eſt niſi compo-
ſita ex vnitatibus. Siquis autē dixerit ꝙ multitudo cō-
ponitur ex rebus que nō ſunt vnitates: ſicut ex homini-
bus ⁊ beſtijs. Dicemus ꝙ ſicut he res non ſunt vnitates:
ſed res ſubiecte vnitatibus: ſic etiā non ſunt multitudo
ſed res ſubiecte multitudini: ⁊ ſicut res ille ſunt vne non
vnitates: ſic h̄ ſunt multa nō multitudo: ꝙ autem dicūt
ꝙ numerus eſt quātitas diſcreta habens ordinē putāt
ſe iam euaſiſſe h̄ incōuenientia: ſed certe non euaſerunt:
quā q̄titas ad hoc: vt forme᷑ in anima eget: vt ſcia᷑ ha-
bere partes ⁊ diuiſionē ⁊ equalitatē: pars vero ⁊ diuiſio
non forma᷑ niſi per multitudinē: equalitate aūt quanti-
tas notior eſt apud intellectū purū: equalitas enī eſt de
accidentibus proprijs quātitatis: quā opꝫ accipi in diffi-
nitione equalitatis: dici᷑ enī ꝙ eq̄litas eſt vnitio in quā-
titate: ordo vero quē ponunt in diffinitione numeri eſt
etiā de eo qḋ non pōt intelligi niſi poſt intellectū nume-
ri: oportet igi᷑ vt ſcias ꝙ h̄ omnia ſunt deſignatio qualis
ſolet fieri per exēpla: ⁊ per nomina multiuoca: ⁊ ꝙ he in-
tentiones formant᷑ per ſeipſas vel omnes vel alique ex
eis. Nec ſignifica᷑ de eis per ea aliquid niſi vt inueniantur
C ⁊ cognoſcant᷑ tantū. ¶ Dico igi᷑ ꝙ vnitas vel dicitur de
accidentibus vel dicitur de ſubſtantia. Cū autē dicitur
de accidentibus non eſt ſubſtantia: ⁊ hoc non eſt dubiū.
Cū vero dici᷑ de ſubſtātijs nō dici᷑ de eis: ſicut genus: nec
ſicut differētia vllo modo: nō enī recipi᷑ in certificatiōe
quidditatis alicuius ſubſtantiarū: ſed eſt quiddā comi-
tans ſubſtantiā: ſicut iam noſti. nō ergo dici᷑ de eis: ſicut
genus: vel ſicut differentia: ſed ſicut accidens: vnde vnū
eſt ſubā: vnitas vero eſt intētio que eſt accidens: accidēs
aūt qḋ eſt vnū de quinq; vlibus quāuis ſit accidens ſm
hanc intentionē: pōt tamē cōcedi eſſe ſubā. ſed h̄ nō pōt
cōcedi niſi cū accipi᷑ compoſitū ſicut albū. Natura enī
intentionis ſimplicis de eo ſine dubio eſt accidens ſm
aliā intentionē: eo ꝙ eſt in ſubſtātia: nō ſicut pars eius. ⁊
impoſſibile eſt eſſe ſine eo. ¶ Conſideremus igi᷑ nūc an
vnitas que eſt in omni ſubſtātia: ⁊ nō eſt pars eius cōſti-
tutiua: poſſit eſſe ſeparata a ſubā: dico aūt hoc eſſe impoſ-
ſibile. Si enim vnitas eſſet eſſe ſpoliatum a ſubſtātia: ne
ceſſario ſpoliatū eſſet ſic ꝙ nō diuidere᷑ vel non eſſet ibi
natura predicta de ea que nō diuidi᷑: vel eſſet ibi aliā na
tura. pars autem prima eſt friuola: q2 ad minus non pōt
eſſe quin ſit ibi eſſe qḋ nō diuidi᷑. Si autem illud eſſe qḋ
non diuidi᷑ ſine dubio eſt intentio preter vnitatē: tunc
illud eſſe qḋ non diuidi᷑: vel eſt ſubſtantia vel accidens.
Si vero fuerit accidens: tunc vnitas eſt in accidente ſine
dubio: ⁊ deinde in ſubā. Si autē fuerit illud ſubſtantia ⁊
vnitas nō eſt ſeparata ab eo: tunc ipſa eſt in eo quēadmo
modū eſt aliquid in ſubiecto. Si vero ſepara᷑ ab eo: tūc D
vnitas cum ſeparata ponitur ab illa ſubſtātia: habebit ēt
alias proprietates que adueniunt ei: ⁊ adiungūtur ei: ſed
poſtq̄ poſita fuerit ipſa adiūcta alicui alij ſube: ⁊ h̄ ſub-
ſtātia erit ſic ꝙ ſi nō adueniret ei illa vnitas nō haberet
vnitatē: qḋ eſt abſurdū: vel haberet eā que ſibi inerat: ⁊
vnitatē que adueniret: ⁊ tunc eēnt ei due vnitates: qḋ ſi-
militer eſt abſurdū. Si autē vtraq; vnitas eſſet etiā in
alia vna ſubā: tunc ad aliquā duarū ſubarum non adue-
niret vnitas ⁊ ratio rediret iterū ad principiū: ſicut id ad
quā veniret vnitas: ⁊ fieret etiā due ſube. Si autē vna-
queq; vnitas eſſet in ambabus ſubſtantijs: tunc vnitas
eēt dualitas: qḋ ſimiliter eſt abſurdū. Manifeſtū eſt igitur
ꝙ vnitas non eſt illius nature: vt ſepare᷑ a ſubſtantia in
qua eſt. ¶ Incipiā igi᷑ ⁊ dicam ꝙ vnitas non ſic expolia
tur: vt non diuidat᷑: ſed eſt eſſe qḋ nō diuidi᷑: ita ꝙ eſt eē
de eſſentia vnitatis non ſubiectū ei. Si enim poſuerim⁹
ꝙ h̄ vnitas ſeparatur a ſubſtantia: vel ꝙ pōt habere eſſe
ſeparatum ſic vt nō diuidat᷑: vel tale eſſe qḋ nō diuidat᷑
tantum: ſed vnitas ſubſtantialiter eſt ipſum eſſe qḋ non
diuidi᷑: eo ꝙ illud eſſe conſtitui᷑ eſſe nō in ſubiecto: tūc
accītibus non erit vnitas vllo mō. Si autē accītib⁹ fue
rit vnitas: profecto eorū vnitas erit preter vnitatē ſub-
ſtantie: ⁊ illa vnitas dicetur de eis cōmunione nominis:
igitur cōtinget etiam ꝙ ex numeris alij ordinabunt᷑ ex
vnitate accidentiū: ⁊ alij ordinabunt᷑ ex vnitate ſubſtā-
tiarū. Cōſideremus igitur an cōmunicent in intentione E
eſſe qḋ non diuiditur: an non. Si autem non cōmunicāt
tunc vnitas que eſt in vno eorū eſt eſſe qḋ non diuiditur:
⁊ in alio nō eſt ſic: per vnitatē vero accidētiū vel ſubſtā-
tiarū non intelligimus illud ita vt per vnitatem vnius
eorū intelligamus aliquid preter eſſe qḋ nō diuidi᷑. Si
aūt cōmunicauerint in h̄ tunc illa intentio. ſcꝫ eſſe qḋ nō
diuiditur eſt id qḋ intelligimus per vnitatem: ⁊ h̄ inten-
tio eſt cōmunior intētione quā paulo añ nominauimus:
ad hoc enim ſequere᷑ illud: dum ipſa eſſet eſſe ſubſtātia-
le: poſtq̄ poſſibile eſt poni expoliatam: igi᷑ illa intentio
ſine dubio ſi fuerit ſubſtantia non accidet accidenti. Nō
autem ſequitur: vt dicas ꝙ ſi fuerit accidens nō accidet
ſubſtantie. Subſtātie enī accidit accidens: ⁊ conſtitui᷑
per eam accidenti vero nō accidit ſubſtantia: ſic vt ipſa
conſtitua᷑ in illo: igi᷑ vnitas collectiua cōmunior eſt il-
la itentione: ⁊ de illa eſt noſter ſermo inquātū eſt eſſe: qḋ
nō diuidi᷑ tantū ſine additiōe alia: ⁊ h̄ nō ſepara᷑ a ſuis
ſubiectis: alioquin fieret itentio minus cōmunis: poſtq̄
igi᷑ fuit abſurdū vt vnitas ſit eſſe nō diuiſibile in accidē-
tibus: ⁊ in ſubīs: ⁊ vt cū h̄ poſſit ſeparari: ⁊ eſſe ſubſtātia
que accidit accidēti: ⁊ vt vnitas ſit diuerſa in ſubīs ⁊ ac-
cidentibus: manifeſtū eſt tūc ꝙ certitudo vnitatis eſt in-
tentio accidentis: ⁊ eſt de vniuerſitate eorū que comitā-
tur res. Nō debet aūt aliquis dicere ꝙ h̄ vnitas nō ſepa F
ra᷑ niſi ad modū quo non ſeparant᷑ iteriores cōmunes:
exiſtentes abſq; ſuis differētijs: ⁊ ꝙ ꝓhibitio huius ſepa
rationis nō facit debere accidentalitatē eius: q2 non fa-
cit debere accidentalitatem eius niſi prohibitio ſepara-
tionis ab intentione: cuius eſſe acquiſitum eſt ſingulari-
ter. ¶ Dico autem non ita rem eſſe: quia comparatio

Ariſt. io. meta. t. 4

Numer⁹ eſt multitudo rč h̄ eſt Euclidis lib. 7. i pncipio. ⁊ aliq̄ mō Boetij in principio Arithmetice.

eius qꝺ nos poſuimus cõmunius ad id qꝺ poſuimus mi-
nus cõmune:nõ eſt qualis eſt eius cõparatio ad id qꝺ di-
uiditur per differentiã conſtitutiuam. Jam enim oſten-
dimus ꝙ vnitas non eſt intrans in diffinitione ſubſtãtie
nec accidentis:ſed fortaſſe eſt comitans eam. Cũ eni in-
uenerimus aliquid de vnis ſimpliciter:tunc ipſuz erit di-
ſcretum per ſe a ꝓprietate que adiungitur ſibi:non ſicut
color qui eſt in albedine. Cum igitur certũ fuerit ꝙ non
eſt ſeparata certificabitur:q: id qꝺ predicatur de inten-
tione comitãte cõmuni nomine deriuato a nomine ſim-
plicis intentionis:ipſum eſt intẽtio que eſt vnitatis. Ipſa
vero ſimplex eſt accidens. Poſtꝗ̃ igitur vnitas eſt acci
dens:tũc numerꝰ q accidẽs eſt neccio ꝓuenit ex vnitate.

¶ Caplm. IIII. De menſure ſunt accidẽs.

A Quantitates cõtinue ſunt mẽſure cõ-
tinuoꝝ:ſed corpus qꝺ ẽ
quãtũ eſt mẽſura cõtinui.qꝺ eſt corpus ex in-
tẽtione forme:ſic tu iam noſti ex multis alijs
locis:corpus vo ſm aliã intentionez qꝺ eſt de
ꝑdicamẽto ſubẽ iam ſufficienter oſtendimus. Sed hanc
menſurã iam manifeſtũ eſt eſſe in materia:ꝛ ꝙ ipſa aug-
mentaẽ ꝛ minuiẽ ſubã permanente eadẽ:igiẽ eſt accidẽs
ſine dubio:ſed eſt de accidentibus que pendent ex mate
ria:ꝛ ex re que eſt in materia:hec enim menſura nõ ſepa-
ratur a materia niſi in eſtimatione:nec ſeparaẽ a forma
que eſt materie:eo ꝙ ipſa eſt menſura rei que recipit di-
menſiones huiuſmodi. Nec eſt poſſibile vt ipſa ſit ſine
hac re:ſicut tempus non põt eſſe niſi per cõtinuũ:qꝺ eſt
ſpaciũ:q: menſura eſt continuũ inquantũ menſurat to-
tiens vel totiens ꝑ h:ꝛ non ceſſat menſuratio in eſtima-
tione in infinitũ. Sed h eſt cõtrariũ ad h ꝙ res eſt ſic
qꝺ recipit in ſe poſitionẽ triũ dimẽſionũ ſupra nomina-
tarũ in quo non differt vnũ corpus ab alio. Sed in men
ſurari totiens vel totiens:ꝛ non finiri eius menſuratio-
nem in totiens vllo modo vnũ corpus differt ab alio cor
pore:h autẽ intentio eſt quantitas corpis:illa vero for-
ma eius. Sed hec quantitas non ſeparatur ab alia for-
ma in eſtimatiõe vllo modo. Ipſa vero ꝛ forma ſeparã-
B tur a materia in eſtimatione. ¶ De ſuperficie autem ꝛ li
nea poſſumus dicere ꝙ vno reſpectu ſunt finis:ꝛ alio re-
ſpectu ſunt menſura:ꝛ etiã ꝙ ſuperficies habet reſpectũ
quo recipit in ſe poſitionem duaꝝ dimenſionũ ſm mo-
dũ dimenſionũ prenominatarũ.ſ.duarũ dimẽſionũ tm:
ſic vt interſecent ſm rectum angulum:ꝛ ꝙ põt menſura
ri ꝛ metiri:ꝛ qꝺ eſt minor ꝛ maior:ꝛ ꝙ accidunt ei dimẽ-
ſiones ſm diuerſitatẽ figurarũ. Cõſiderabo igiẽ has di-
poſitiones in illa ꝛ dicã ꝙ ſua receptio poſitionis duarũ
dimenſionũ non eſt ei niſi ob hoc qꝺ eſt finis corporis:
qꝺ eſt receptibile trium. De hoc autez ꝙ res eſt finis eiꝰ
qꝺ eſt receptibile triuz: iquantũ eſt finis huiuſmodi:nõ
finis abſolute: iudiciũ eſt ꝙ receptibile eſt poſitiõis dua
rũ dimenſionum:h igiẽ modo non eſt menſura:ſed hoc
modo eſt relata:ſed quãuis ſit relata:tamen non eſt niſi
menſura. Jam enim noſti differentiã ꝛ inter relatũ abſo
lute ꝛ inter relatũ qꝺ ẽ predicamentũ:qꝺ non põt ꝯcedi:
ſicut oſtendimus eſſe menſurã vel equale. De aũt ſuper-
ficies ſit mẽſura ſit ſm aliũ modũ:per quẽ.ſ.põt differre
ab alijs ſuperficiebus in menſuratione ꝛ dimẽſione. Sz
ſm primũ modũ nõ põt differre ab alijs vllo mõ:vtroqꝫ
tamẽ modo accidens eſt. Sed ipſa inquantũ eſt finis ac-
cidens eſt finito:eo ꝙ eſt in eo nõ ſicut pars eius:nec po-
teſt eſſe ſine eo. Jam autem dixeramus in naturalibꝰ:ꝙ
conditio eius qꝺ eſt in aliquo non eſt vt parificetur ei in
eẽntia. Ibi ergo cõſideretur h:q: ſi de hoc dubitatio mo
do contigerit non erit niſi ſm ꝙ ipſa eſt menſura q̃ eſt

accidens:quãuis eni hoc ꝙ in ſuperficie ponũtur due di
menſiones eſſet ei inquãtũ eſt ipſa:tamẽ h non eſſet cõ-
paratio quantitationis ad formationẽ corporalẽ:ſed eẽt
comparatio accidentalis ad formã:ꝛ tu ſcies h per cõſi- C
derationẽ principiorũ. Scias autẽ ꝙ propter accidenta-
litatem que aduenit ſuperficiei ꝛ recedit ab ea in corpo-
re ꝓpter cõtinuationẽ ꝛ diſgregationẽ ꝛ diuerſitatẽ figu
rarũ ꝛ interſecationẽ earũ aliquãdo ſuperficies corporis
plani cũ deſtruitur inquantuz eſt plana fit ſperica. Jam
autem noſti ex his que dicta ſunt ꝙ vna certiſſime ſup-
ficies nõ eſt ſubiectũ ſperice ꝛ plane in eẽ ꝛ alij in effectu
ſicut vnũ corpus põt eſſe ſubiectum in effectu diuerſarũ
dimenſionũ que ſuperueniũt ei. Similiter ꝛ ſuperficies:
vt eni remoueaẽ ab ea figura eius:ita vt deſtruãẽ dimẽ-
ſiones eius:h nõ põt in ea fieri niſi per iciſionẽ eius. In-
ciſione enim eius fit deſtructio forme ſuperficiei vnius q̃
erat in effectu. Jam autẽ noſti h ex alijs verbis:ꝛ etiam
noſti:q: h non ſequiẽ in yle ita vt ei qꝺ eſt yle ſit ꝯtinua
tio aliunde ꝗ̃ diſgregatio:ꝛ etiã noſti ꝙ cũ quis ꝯiunxe-
rit ſuperficies alias cũ alijs:ita vt deſtruanẽ termini cõ-
munes fiet ex eis ſuperficies alia numero:ꝛ deinde ſi ite-
rũ cõuerterit eam ad ſuã ꝑmã diſpoſitionẽ non erit iam
illa prima ſuperficies vna numero:ſed cõſimiles alie nu
mero. Quoniaz qꝺ adnihilatũ eſt nõ reduciẽ:poſtꝗ̃ aũt
ſcieris formã diſpoſitiõis in ſuperficie ſcies etiã in linea.
vnde conſidera de ea ſm illam. ¶ Conſtat igiẽ ꝙ h ac- D
cidentia ſunt:quia eſſe eorũ non ſeparaẽ a materia. No-
ſti etiam ꝙ illa non ſeparatur a forma que in natura ſua
materialis eſſe eſtimatur:ꝛ ꝙ linea ſeparaẽ a ſuperficie
in eſtimatione. Dico aũt ꝙ h ſeparatio in hoc loco duo-
bus modis intelligitur:vno cũ ponimus in eſtimatione
ſuperficiem ꝛ nõ corpus:ꝛ lineã:ꝛ nõ ſuperficiem:altero
cũ attendimus ſuperficiez tantũ:ꝛ nõ attendimus oino
an ſit cũ corpore:an nõ ſit cũ corpore:tu eni noſti ꝙ diffe
rentia inter hoc manifeſta eſt:qm differt inter cõſidera-
re rez ſolũmodo ꝗ̃uis itelligaẽ eſſe cũ alio:a quo nõ ſepa
ratur:ꝛ iter cõſiderare rẽ ſolũmodo cũ cõditione ſepara
tionis ſue ab eo qꝺ cũ ipſa eſt:vt ſic iudiceẽ de ea q̃ſi ſit
cõſiderata ꝑ ſe ſola:ꝗ̃uis eni in tua eſtimatiõe ſit exiſtẽs
ꝑ ſe ſola:tñ cũ hac diſcretiõe iter eã ꝛ aliã rẽ indicataz ꝙ
ipſa nõ eſt cũ ea:igitur qſqs putauerit ꝙ ſuperficies:ꝛ li-
nea:ꝛ punctũ poſſunt putari linea ſuperficies ꝛ punctuz
tali poſitiõe vt corpus nõ ſit cũ ſupficie nec cũ linea:nec
cum puncto. Iſte iam putauit errorem. Nõ eni eſt poſſi
bile in eſtimatione poni ſuperficiem per ſe ſic vt non ſit
finis rei:ſed ſic vt eſtimeẽ cũ proprio ſitu:ꝛ eximentur ei
due plane partes quibus duabus partibus ſimul nõ ob-
uiabit veniens ad eã:ſicut tu noſti:igiẽ qꝺ tu eſtimaſti ſu
perficiem nõ eſt ſuperficies. Superficies eni nõ eſt niſi
ipſemet terminus nõ qꝺ eſt habẽs duos terminos. Sed
ſi ſuperficies eſtimatur ipſemet finis qui ſequiẽ ad vnaz
partẽ inquantũ eſt ſic:vel eſtimeẽ ipſamet pars ꝛ termi
nus:ſic vt inciſio fiat ei alio modo:tunc ipſa erit finis eiꝰ
eſtimata cũ eo aliquo modo:ꝛ ſimiliter eſt in linea ꝛ pun E
cto. De autem dicunt ꝙ punctus deſignat lineaz ſuo mo
tu:eſt quiddam qꝺ diciẽ ad imaginandũ:ſed nõ eſt poſſi
bile h eſſe.ꝙ eni punctus nõ põt poni tangens ꝛ mouẽs
iam oſtendimus hoc nullo modo poſſe eſſe:poſtꝗ̃ enim
tactus non permanet:nec remanet punctus poſt tactum
niſi ſicut erat prius ante tactum:tunc non erat ibi pun-
ctum remanens principium linee poſt tactuz:nec rema-
net diſtenſio inter illud ꝛ partes tactus partes linee que
fit poſt tactum. Illud enim punctum non eſt factũ pun-
ctuz:ꝛ terminꝰ niſi ꝓpter tactũ ſicut audiſti in nãlibus.
Cum enim tactuz conſecutus fuerit motus:quomõ ipm

remanebit punctũ:⁊ ita ſm ꝙ fuerit ꝑncipium linee erit puncti ſcḋa deſcriptio:hoc aũt nõ eſt niſi in imaginatione tantũ. ¶ Item neceſſe eſt ſine dubio vt cum motus fuerit ħ ſit aliqd habens eſſe ſuꝑ qḋ vel in quo fiat motus:⁊ qḋ ſit receptibile motus:vt moueat̃ in eo.igitur illud vel eſt ſpaciũ qḋ eſt corpus vel ſuperficies:vel ſpacium in ſuperficie vel ſpacium qḋ eſt linea:ħ igit̃ habebunt eſſe ante motũ puncti:motus igit̃ puncti non erit illis cauſa eſſendi. ¶ Eſſe etiã mẽſure corporalis:manifeſtum eſt:eſſe vero ſuperficiei eſt ex ħ ꝙ neceſſe eſt finitam eſſe menſurã corporalẽ:eſſe vero linee eſt ꝓpter inciſionẽ ſuperficierũ:⁊ ꝓpter poſitionem terminoꝝ illius.

F ¶ Jam aũt quidã putauerunt de angulo ꝙ ipſe ſit quãtitas cõtinua alia a ſuperficie ⁊ corpore:vnde oportet cõſiderare ħ circa illũ. Dico igit̃ ꝙ mẽſura ſiue ſit corpus ſiue ſit ſuperficies:iam accidit ei cõtineri intra fines qui copulant̃ in vno puncto:vnde inquantũ eſt inter hos fines eſt res habens angulũ:⁊ ſi volueris qualitatẽ ꝗ eſt ei inquantũ eſt huiꝰ appellabis angulũ:primũ igit̃ eſt: ſicut quadratũ:⁊ 2ᵐ ſicut quadratura. Si autẽ poſueris nomẽ anguli intentioni ꝑme:dices.angulus eſt equalis minor ⁊ maior ſm ꝙ eſt:q̃ eius eſſe menſura eſt. Si vero impoſueris intentioni ſecũde:tũc ꝓpter menſurã que eſt in illo dices de illo veluti quadraturã. In hoc autem qḋ eſt angulus ſm intentionem primã poſſunt poni tria ſpacia vel duo:⁊ eſt tunc menſura corporalis vel ſuperficialis. ¶ Qui aũt putat dicẽs ꝙ non eẽt ſuperficies niſi moueret̃ linea in eſtimatione cum duobus ſuis pũctis: quouſq̃ facit eam longitudo que vere mota eſt in latum ⁊ inde ꝓuenit latitudo poſt longitudinẽ:⁊ ob ħ eſt longitudo ⁊ latitudo. Si autẽ moueat̃ linea ad faciendũ angulum:ſed nec in longũ ſolũ ſicut eſt:nec in latũ:ſicut cũ facit ſuperficiem:ſed moueat̃ ex vno ſuoꝝ capitũ:⁊ fit

G angulus:ħ angulũ ponit genꝰ quãtũ in mẽſuris. ¶ Cauſa autẽ huius rei eſt ignorantia intentionis de ħ qḋ diximus.ſ.ꝙ rei opus eſt tribus vel duabus dimenſionibus ad ħ vt angulus ſit corꝑalis vel ſuperficialis:poſtq̃ igit̃ noſti:quia qḋ dixit nõ ſequit̃:tũc non debet audiri ab intelligentibus eo ꝙ homo ille preſumpſit loqui de eo qḋ nõ ꝯueniebat ei qui obliuioſus ⁊ turbatus tenuit ꝙ ſuperficies reuera eſt quadratus:vel parte altera longior ⁊ nihil aliud. Sed ħ verbum eius nõ eſt tale de quo curare debeamus. Jam igitur noſti eſſe mẽſurarũ:⁊ ꝙ ſunt accidentia:⁊ ꝙ nõ ſunt principia corporũ:⁊ ꝙ error nõ cõtingit in ħ niſi ex eo qḋ tu noſti. Jam etiã patuit ex ꝑmiſſis ꝙ tẽpus accidens eſt:⁊ ꝙ pendet ex motu. Remanſit igitur vt ſcias ꝙ nõ eſt mẽſura ꝑter has. ¶ Et dico ꝙ quantũ cõtinuũ neceſſario vel eſt ſtabile habens eſſe ſiſ cum omnibus ſuis partibus vel non eſt ſtabile. Si autẽ non fuerit ſtabile:ſed renouat̃ eſſe eius per ſucceſſionẽ vnius poſt aliud ipſum eſt tẽpus. Si vero fuerit ſtabile ⁊ ipſum eſt menſura:tũc vel erit illa que eſt perfectior ex menſuris:⁊ hec eſt in q̃ poſſunt poni tres dimenſiones: nam plures in ea poni non poſſunt:⁊ hec eſt mẽſura corporalis:vel in qua poſſunt poni due tñ dimenſiones vł ꝙ eſt habẽs vnã tñ dimẽſionẽ:eo ꝙ eẽ continuũ habet aliquã dimenſionẽ in effectu vel in potẽtia. Sꝫ q̃ dimẽſiones nõ fuerũt pluſq̃ tres nec minus q̃ vna:ideo menſure ſunt tres:⁊ he ſunt quãtitates cõtinue ꝑ ſe. Jã autẽ appellant̃ quedã alie quãtitates cõtinue:ſed non eſt ita. ¶ Locus vͦ eſt ipſa ſuꝑficies:grauitas vͦ ⁊ leuitas ſuis motibus faciunt debere eſſe mẽſuras diuerſas in tẽporibus ⁊ locis:⁊ nõ eſt illis vt ſeparent̃ in ꝑtes:q̃rũ vna numeret aliquã earũ.ſ.grauitatẽ vel leuitatẽ:neq̃ vt opponãt̃ ſibi ſm eq̃litatẽ vel ineq̃litatẽ ſic:vt ponat̃ eis aliqs terminus q pariſicet̃ alii termino eiuſdẽ generis:neq̃ vt hoc qḋ ſequit̃ ex iſto pariſicet̃ ei qḋ ſequit̃ ex illo qḋ eſt eiuſdẽ generis:neq̃ q̃ alius terminus pariſicet̃ ei ſic vt ſit ei equalis vel inequalis nõ enĩ adequabit̃:ſed ineq̃bitur. Nos autẽ nõ itelligimus per equalitatẽ ⁊ inequalitatẽ:quas notũ eſt eſſe menſuras:niſi hanc intentionẽ. ¶ Diuiſio autẽ que accidit grauitati ⁊ leuitati:q̃ vna grauitas eſt dimidiũ alterius grauitatis.hoc nõ cõtingit niſi vel q̃ motũ eſt in vno tẽpore dimidio ſpacio:vel in vno ſpacio tẽpore duplo:vel q̃ maior mouet̃ deorſum ꝑ inſtrumẽtũ tali motu:ex quo ſequit̃ minorẽ moueri ſurſum vel aliquid aliud huiuſmodi. Et eſt ħ ſicut calor qui eſt duplus alterius caloris:eo ꝙ agit duplũ illius:vl eſt in corpore duplo ꝯſimili in calore. Similr̃ eſt diſpoſitio magni ⁊ parui multi ⁊ pauci. ħ enĩ accidentia ſunt etiaꝫ que accidunt quãtitatibus de predicamento relationis. Tu autẽ iam cognouiſti ħ oĩa ex aliis locis:igit̃ quantitas oĩno eſt illa in qua poſſibile eſt eſſe aliquid de illa qḋ per ſeipſum poteſt eſſe vnum numerans:ſiue hoc poſſit eſſe in ſe ſiue ſit ex poſitione.

¶ Capitulum. V. De certificãda quidditate numeri ⁊ de diffĩne ſuarũ ſpecierũ ⁊ manifeſtatione ꝑncipioꝝ eius. A

OPortet vt hic certificemur de natura ⁊ proprietatibus numerorũ:⁊ quomodo debent itelligi diſpoſitiones ⁊ eſſe eorũ. Jam autẽ tranſieramus ad hoc incidenter ad loquendũ de quantitatibꝰ cõtinuis. Noſtra enĩ intentio fecit debere hoc fieri. Dicemus igitur qḋ numerꝰ habet eẽ in rebus:⁊ habet eſſe in anima:⁊ illud ꝙ dixerunt qdiã ꝙ numerus non habꝫ eſſe in aĩa nõ eſt attendẽdũ. Sed qḋ dixerunt ꝙ numerus expoliatus a numeratis ſignatis non habꝫ eſſe niſi in aĩa:ħ verũ eſt:poſtq̃ autem iam oſtendimus ꝙ vnũ non expoliatur a ſignatis:ita vt exiſtat per ſe niſi in itellectu:ſimiliter intelligendũ eſt de vnoquoq̃ qḋ ſequitur in ordine poſt eſſe vnius:ꝙ autẽ in eis ſunt que numeri ſunt:ſine dubio verum eſt:eo ꝙ in eis que ſunt ſunt vnitates pluſq̃ vna:vnuſquiſq̃ aũt numeroꝝ ſpecies eſt per ſe:⁊ eſt vnus in ſe:inquantũ ipſe eſt ipſa ſpecies:⁊ inquantũ ipſa eſt ſpecies habet ꝓprietates. Id enĩ qḋ non habet certitudinem in ſe impoſſibile eſt:vt habeat proprietatẽ primarietatis vel cõpoſitionis vel perfectionis vel ſuperfluitatis vel diminutiõis vel quadrationis:vel cubitionis:vel ſurditatis:vel aliarũ figurarũ quas habent numeri.igitur vniuiq̃ numeroꝝ eſt certido ꝓpria ⁊ forma propria que de ipſo concipit̃ in aĩa:⁊ ipſa certitudo eſt vnitas eius:qua eſt id qḋ eſt. Numerꝰ autem non eſt multitudo que non conueniat in vnitate: ita ꝙ non eſt neceſſe dicere eſſe aggregatum ex vnitatibus.ipſe enim numerus inquantum eſt aggregatus vnꝰ eſt:⁊ poſſunt ei attribui proprietates que non ſunt alterꝰ numeri:nec eſt mirum ſi res ſit vna inquantũ habet aliquam vnã formã ſicut eſt denarietas ⁊ ternarietas ⁊ habeat multitudinem in ſe:igitur inquantũ eſt denarietas eſt cũ proprietatibus que conueniunt omnibus decem: ſed inquantum habet multitudinem nõ habet proprietates:niſi ꝓprietates multitudinis que eſt oppoſita vnitati:⁊ propter hoc decem non diuidunt̃ ſm denarietatẽ in decem decimas:quarũ vnaqueq̃ habeat proprietatẽ denarietatis. ¶ Nec debet dici ꝙ decem ſint nouem ⁊ vnum:vel quinq̃ ⁊ quinq̃:ſed vnum ⁊ vnũ ⁊ vnũ quouſq̃ ꝓuenias ad illũ. Dictio enĩ tua q̃ dicis ꝙ decẽ ſunt nouẽ ⁊ vnũ:eſt dictio qua ꝑdicaſti nouẽ de decẽ:⁊ inſuꝑ addidiſti vnũ:eſt igit̃ q̃ſi ſic dixeris ꝙ decẽ ſunt nigrũ ⁊ dulce. Oporteret igit̃ vt ille due ꝓprietates eẽnt vere B

de decē ꝙ addanť vna ſup aliā.igiť decē eēnt nouē ⁊ etiā vnū. Si aūt p hāc additionē nō intendiſti notificare: ſʒ intēdiſti ſicut ille qui dicit ꝙ hō eſt aīal ⁊ rōnale.ſcʒ aīal qḋ eſt rōnale erit ſilr ꝗſi dixiſſes ꝙ decē ſunt nouēʒ qui nouē ſunt vnū:qḋ ēt eſt incōueniens. Si vō intelligis ꝙ decē ſunt nouē cū vno:⁊ intēdis p h̄ ꝙ decē ſunt nouem qui ſunt cū vno:ita vt cū nouē fuerint ſola nō ſint decē. Cū vero fuerint cū vno:tunc illa nouē ſint decēʒ:ſimilr etiā erraſti:ſiue enī nouē ſint ſola:ſiue aliquid ſit cū eis ipſa ſemp erūt nouē:⁊ nullo mō erunt decē. Si aūt non itellixiſti per vnū ꝓprietatē quā hūt nouē:ſed decē erit tunc quaſi dixeris ꝙ decem ſunt nouē:⁊ exſido nouem ſunt etiā vnū.h̄ etiā error eſt:h̄ aūt totū ſolemus dicere: ſed iducit errorem. Sed denarius eſt aggregatio ex nouē ⁊ vno cū accepta fuerint vtraqꝫ ſimul:⁊ ꝓuenit ex eis ꝯiunctis aliqḋ aliud ab eis:qḋ eſt decē. ¶ Cū aūt volueris ſcire certitudinē diffinitiōis vniuſcuiuſqꝫ numeri erit vt dicas ꝙ numerus eſt ꝓueniēs ex aggregatione vni⁹ ⁊ vnius:⁊ vnius:ita vt numerenť oēs vnitates. Neceſſe eſt enim vt numerus diffiniať per aliquā ex ſuis ꝓprietatibus ſine cōſideratione cōpoſitionis eoꝝ ex qbus cōpoſitus eſt:⁊ tunc h̄ erit deſcriptio illius numeri non ſua diffinitio ſubſtātialis:vel p conſiderationē cōpoſitionis eoꝝ ex qbus cōpoſitus eſt. Si autē cōſiderať cōpoſitio eius ex duobus numeris tm̄ abſqꝫ alijs.vbi grā.ꝙ denarius cōpoſitus eſt ex quinqꝫ ⁊ quinqꝫ:non erit h̄ digni⁹ quātū ad cōpoſitionē eius ꝗ̄ ex ſex:⁊ quatuor. Naʒ eēntia eius nō pendet potius ex vna cōpoſitione ꝗ̄ ex alia: inquantū enī ipſe eſt decem eſt vna quidditas:⁊ impoſſibile eſt vt eius quidditas ſit niſi vna:⁊ qḋ ſignat ei⁹ qdditatem inquantū eſt vna ſit diffinitiones diuerſe. Cum autē h̄ ſit tunc eius diffinitio nō eſt dignior eſſe ex vna illarū cōpoſitionū potius ꝗ̄ ex alia:ſed ex h̄ qḋ diximus: poſtꝗ̄ autē ita eſt ei:tūc qn̄ compoſitio ex qnqꝫ:⁊ qnqꝫ ⁊ ex ſex:⁊ quatuor ⁊ ex tribus:⁊ ex ſeptē iaʒ eſt comitās: ⁊ ꝯſequēs illū:tunc h̄ ſunt deſcriptiones eius quādis cū diffinieris illū per quinqꝫ ⁊ quinqꝫ oportebit te tūc diffinire quinqꝫ:⁊ ſic reducis ad vnitates:⁊ tūc itelligiť. Idē enī intelligitur cū dicis ꝙ decēʒ ſunt ex quinqꝫ ⁊ qnqꝫ: ſicut cum dicis qḋ eſt ex tribus ⁊ ſeptē vel ex octo ⁊ duobus.ſcʒ ſi conſideraueris illas vnitates aggregatas. Si vero cōſideraueris formā de quinqꝫ:⁊ de tribus ⁊ ſeptē: erit vnaqueqꝫ iſtarū cōſiderationū diuerſa ab alia:eſſentia enī vnitatis nō habʒ diuerſos itellectus certitudinis ſue:ſed multiplicanť eius accidētia ⁊ comitanť: ⁊ ꝓpter hoc dixit egregius phs. Nō putetis ꝙ ſex ſūt tres ⁊ tres: ſed ſunt ſex ſemel:cōſideratio autē numeri ſm̄ vnitates ſuas eſt difficilis ad imaginādū:⁊ ad proferendū:⁊ iō neceſſario recurrunt ad deſcriptiones predictas.ſ.ex qnqꝫ ⁊ quinqꝫ vel ex alijs. ¶ Qḋ aūt debet inquiri de diſpoſitione numeri.h̄ eſt.ſcʒ diſpoſitio dualitatis:quidam enī illorū dixerunt dualitatē non eſſe aliquā de numeris:eo qḋ dualitas eſt primū par:vnitas vero eſt primū impar: ⁊ nō eſt numerus:ſimiliter ⁊ dualitas que eſt primū par nō eſt numerus:⁊ dixerūt ꝙ qꝛ numerus eſt multitudo compoſita ex vnitatibus:ex omnibus autē vnitatib⁹ cōſtituentibus numeruʒ pauciores ſunt tres:ideo dualitas ſi eſt numerus:tūc neceſſe eſt:vt ſit vel compoſitus vel primus:⁊ ſi eſt compoſitus: tunc numerat eum aliud ꝗ̄ vnitas. Si autem eſt numerus primus:tūc nō habʒ medietatē. Qui autē inquirunt certitudinem nō occupātur circa huiuſmodi vllo modo:quoniā vnitas non fuit non numerus ob h̄ qḋ ſit par vel impar. Sed qꝛ non ſeparatur ipſa in vnitates. Cum autē dicunt numerum eſſe cōpoſitum ex vnitatibus non intelligunt id qḋ intelligunt

C D

apud arabes grāmatici de verbo aggregatiōis:⁊ qḋ minor aggregatio eſt tres:quāuis diuerſitas ſit in hoc. Intelligunt enim per h̄ maiorē vel plurem vno:qꝛ ſic conſueuerunt:nec curant ſi inuenitur par qui non ſit numerus vel inuenerit impar qui non ſit numerus. Si autem poſuerimus eos dicere poſſe inueniri parem qui non ſit numerus:vel imparem qui nō ſit numerus:non tamen concedent de numero primo ꝙ non habet medietatem abſolute. Sed cōditionaliter qꝛ nō habet medietatem ꝗ̄ ſit numerus inquātū eſt primus. Intelligunt enī de primo ꝙ non eſt cōpoſitus ex numero:⁊ non intelligūt de numero:niſi id in quo eſt diſcretio:⁊ in qua iuenitur vnitas:igitur dualitas eſt primus numeroꝝ:⁊ eſt vltima paucitas in numero. ¶ Multitudo aūt in numero nō peruenit ad finem:paucitas vero dualitas nō dicitur per ſe ſed reſpectu alterius numeri. Nec qꝛ dualitas nō eſt maior aliquo ſequitur inde ꝙ non ſit eius paucitas comparatione alterius a ſe:vnde nō oportet vt ſi ponať dualitas referri ad aliquid ſequi inde ipſa nō referri ad aliud relatione que ſit diuerſa ab alia:non enī debet vt cū alicui rei accidunt due relationes ſimul.ſcʒ relatio paucitatis ⁊ relatio multitudinis:ita vt cum fuerit paucuʒ reſpectu alicuius ſit multuʒ reſpectu alterius:ſequi ex hoc:vt cum omni paucitate que accidit alicui accidat etiā eidē multitudo. Sicut ſi aliquis idem fuerit dominus ⁊ ſeruus non debet ſequi ex hoc ꝙ aliquis alius non ſit dñs tantū:nec ſi aliquid eſt genus ⁊ ſpecies:ſequitur ex hoc: vt aliquid aliud non ſit genus tantum. Non enī paucuʒ ſit paucū ꝓpter aliquid aliud reſpectu cuius eſt paucū: ſed ꝓpter aliquid aliud qḋ cōparatione eius eſt multuʒ. Dualitas igiť eſt paucitas paruiſſima:ſed paucitas eius eſt reſpectu oīs numeri:eo ꝙ minor eſt omni numero: ⁊ eſt paruiſſima:quia nō eſt talis multitudo in qua ſit numerus. Cum aūt nō cōſideraueris dualitatē reſpectu alicuius alterius:ſed p ſe:tūc nō erit pauca. ¶ De multitudine vero itelligunť due itentiōes:vna eſt vt in re ſit ex vnitatib⁹ pluſꝗ̄ vna:⁊ h̄ nō ſit reſpectu alicuius vllo modo. Alia eſt vt ſit in ea ꝗ̄tū eſt in aliq̊ alio ⁊ inſup aliud: ⁊ h̄ eſt in reſpectu. Similr etiā eſt de magnitudine lōgitudine latitudine:multitudo igiť abſoluta eſt oppoſita vnitati oppoſitione qua aliqḋ oppoſitum eſt ſuis principijs:ex qbus perficiť:alia vero multitudo opponiť paucitati oppoſitione relationis:nec eſt cōtrarietas iter multitudinē ⁊ vnitatē vllo modo cū vnitas cōſtituat multitudinem:⁊ debemus certificare hoc.

E

¶ Capitulum. VI. De oppoſitione que eſt inter vnum ⁊ multum.

OPortet conſiderare oppoſitionē que currit inter multum ⁊ vnum oppoſitio vero ſit quatuor modis:⁊ hoc iam certuʒ eſt:ſed adhuc certificabitur ꝙ forma oppoſitionis facit debere tot eſſe modos ei⁹ ex quibus vna eſt oppoſitio cōtrarioꝝ:oppoſitio vō que eſt inter vnū ⁊ multū nō eſt huiuſmodi:vnitas enī cōſtituit multitudinē:nullū vero cōtrarioꝝ conſtituit ſuum cōtrariū:ſed remouet ⁊ deſtruit:poteſt aūt aliquis mihi obycere dicens.ꝙ vnū ⁊ multū talia ſunt:non enī oportet dicere ꝙ cōtrariū deſtruit cōtrariū:quocunqꝫ modo euenerit:ſed vt dicať ꝙ cōtrariū deſtruit cōtrariū cū venit in ſubm ei⁹:⁊ hoc mō vnū cōſueuit deſtruere multū: cum opponitur in ſubiecto qḋ erat multitudinis:ſicut iā conceſſiſti ꝙ eidem ſubiecto accidit vnitas ⁊ multitudo. Cōtra quā ſic reſpondeo ꝙ multitudo ſicut non acquiritur niſi per vnitatem:ſic nec deſtruitur: niſi propter deſtructionem ſuarū vnitatū:multitudo autē nō deſtruiť

A

per ſe deſtructione prima: ſed primo accidit ſuis vnitati-
bus deſtructio: ⁊ deinde accidit ei ſimul deſtrui propter
deſtructionẽ ſuarũ vnitatum: igitur cum vnitas deſtruit
multitudinem nõ fit h̃ pncipaliter: ſed q2 vnitates que
ſunt multitudinis: primo deſtruunt a ſua diſpõne in effe-
ctu: ita ꝙ fiunt in potẽtia: ⁊ ex hoc ſequit vt nõ ſit multi-
tudo. igit vnitas nõ ↄ̃ſtruit mltitudinẽ ſic: vt nõ deſtrua-
tur vnitas: ſic calor deſtruit frigiditatẽ: vnitas itaq3 non
eſt ↄ̃ria multitudini: niſi ſic ꝙ vnitatibus illis accidit cã
deſtruens ex q̃ ↄ̃ueniunt iſti modi: ⁊ h̃ fit ꝓpter deſtru-
ctionẽ ſuperficierũ. Si autem ꝓpter aduentũ cuiuſlibet
toꝝ in ſubm opꝫ vnitatẽ eſſe ↄ̃riã vnitati: quãuis vnitas
nõ deſtruat vnitatẽ: ſicut calor deſtruit frigiditatẽ: tamẽ
vnitas adueniẽs cũ deſtruit vnitatẽ pmã: deſtruit eam a
re que non erat ſubm vnitatis alterius: ⁊ qđ magis debꝫ
putari hoc eſt. i. q2 eſt pars ſui ſubi: ſed multitudo nõ de-
ſtruit ꝑꝑ hanc vnitatẽ deſtructione pma. ad cõditionem
vero ↄ̃trarioꝝ non ſufficit tm̃: vt ſit vnũ ſubm: in qđ ipa
ſibi ſuccedant: ſed oportet vt cum hac ſucceſſione ſint ẽt
nature refugientes a ſe ⁊ multũ diſtantes: ⁊ ſua diſtantia
ſit prima. Non enim ſunt talia cõtraria: vt vnũ eorũ pre-
B cedat alterũ in diuerſitate que eſt inter illa. ¶ Põt etiaz
aliq̃s dicere ꝙ ſubm vnitatis ⁊ multitudinis nõ eſt vnũ.
Cõditio vero ↄ̃trarioꝝ eſt vt duobus ex illis ſit ſubm vnũ
numero: vnitas vero p ſe: ⁊ multitudo p ſe nõ hñt ſubm
vnũ numero: ſed vnũ ſpecie. Subm enim multitudinis
q̃uo erit vnũ nũo: ex predictis aũt poteris ſcire certitudi-
nem huius: ⁊ qđ eſt in illo: ⁊ qđ de illo: ⁊ qđ ad illũ. igitur
iaꝫ manifeſtũ eſt ꝙ oppoſitio q̃ eſt iter vnũ ⁊ multũ nõ
eſt oppoſitio ↄ̃trarioꝝ. ¶ Cõſideremus ḡn ſit inter ea op-
poſitio forme ⁊ ꝑuationis. Sed primum oportet ſcire ꝙ
ꝑuatio que eſt vna ex his duobus eſt ꝑuatio rei: cuiꝰ na-
tura erat eſſendi in ſubo eius vel in ſpecie eius vel in ge-
nere eius: ſicut iaꝫ manifeſtũ eſt tibi de itentione priua-
tionis. Tu aũt potes ſuſtinere ꝙ vnitas aliquo modo eſt
priuatio multitudinis: cuius nã eſt ſm ſpẽꝫ ſuã multipli-
cari: ⁊ potes ſuſtinere: vt aliquo mõ multitudo ponat pri-
uatio vnitatis in rebus: quarũ nã nata eſt vniri. Uerum
eſt aũt impoſſibile eſſe duo: quoꝝ vnũqđq3 ſit priuatio
⁊ habitus reſpectu alterius: ſed ex his illud qđ eſt habitꝰ
eſt id qđ p ſe itelligit: ⁊ eſt ſtabile per ſeipſum. ꝑuatio vͦ
eſt vt illud qđ itelligit p ſe: ⁊ eſt ſtabile per ſe nõ ſit in re:
cuius nã erat vt eſſet in illa: euenit igitur ꝙ priuatio non
intelligitur: nec diffinit niſi p habitũ. Quidã ḡ ex antiq̃s
poſuerũt oppoſitionẽ q̃ eſt habitus ⁊ priuationis oppo-
ſitionẽ q̃ eſt iter vnũ ⁊ mltũ: ⁊ q̃daꝫ oppoſitionẽ que eſt
ꝑme ↄ̃dictionis: ⁊ illi poſuerunt ſub habitu formã vt bo-
nitatẽ: ⁊ impar: ⁊ vnũ: ⁊ finitũ: ⁊ lumẽ: ⁊ dextrũ: ⁊ quietũ:
⁊ rectũ: ⁊ q̃dratũ: ⁊ ſciam: ⁊ memoriã: ⁊ maſculũ: ⁊ ſub pri-
uatione ponunt oppoſita iſtoꝝ: ſicut eſt malicia ⁊ par: ⁊
multũ: ⁊ ifinitũ: ⁊ ſiniſtrũ: ⁊ tenebra: ⁊ mobile: ⁊ curuum:
C ⁊ ꝑte altera lõgior: ⁊ opinio: ⁊ obliuio: ⁊ femina. ¶ No-
bis aũt graue eſt ponere vnitatẽ habitũ: ⁊ multitudineꝫ
ꝑuationẽ. pmo q2 nos inuenimus vnitatẽ priuari diuiſio-
ne ⁊ ꝑte in effectu: ⁊ accipimus diuiſionẽ ⁊ partitioneꝫ in
diffinitione multitudinis: ⁊ iam diximus quid cõtingat
in his: ſcđo q2 vnitas eſt in multitudine: ⁊ cõſtituẽs eaꝫ.
Sed q̃uo q̃ditas habitus eſt in ꝑuatiõe: ita vt priuatio
ſit compoſita ex habitibus qui cõiungant. Similr ſi ha-
bitus fuerit multitudo: tũc q̃uo erit cõpoſitio habitus ex
ſuis ꝑuationibus: vñ nõ põt eſſe iter ea oppoſitio ꝑuatio-
nis ⁊ habitus: ⁊ poſtq̃ h̃ nõ põt eſſe: tũc nõ poteſt dici ẽt
ꝙ oppoſitio ſit inter ea: que eſt ↄ̃dictoriarũ: ꝙ eni ex his
eſt in verbis eſt ꝑter intentionẽ noſtrã. Et vero ex his eſt
in rebus eſt de genere oppoſitionis que eſt priuationis ⁊

habitus: imo eſt genus huius oppoſitionis: q2 affirmati-
ua eſt ſtabilitio: ⁊ negatiua eſt priuatio: ⁊ ſi huiꝰ oppoſi-
tio eſſet inter vnuꝫ ⁊ multũ: accideret abſurdum qđ acci-
dit in predictis. ¶ Conſideremus igitur ſi ſit inter ea op- D
poſitio relationis. Sed dico non poſſe dici iter vnitatem
⁊ multitudinẽ ſm eẽntias eoꝝ eſſe oppoſitioneꝫ relatio-
nis. Nõ ꝙ q̃ditas multitudinis itelligit reſpectu vnita-
tis: ita vt multitudo nõ ſit niſi: q2 hec eſt vnitas: quãuis
multitudo nõ ſit niſi cã vnitatis: ⁊ tu iam noſti ex libris
logice diffiam iter id qđ non eſt niſi ꝓpter aliud: ⁊ inter id
cuius q̃ditas nõ dicit niſi reſpectu alterius. Sed mul-
titudo non eget ad hoc vt intelligat niſi q2 ex vnitate:
q̃ñ cauſatum eſt vnitatis in ſeipſa: ⁊ hoc ꝙ intelligit eſſe
cauſata aliud eſt ab eo: ꝙ intelligit eſſe multitudo: ⁊ re-
latio nõ eſt illi inquantũ eſt cauſata: cauſalitas vͦ comi-
tans multitudinem nõ eſt ipa multitudo. ¶ Itẽ ſi mul-
titudo eſſet de relatione eueniret ꝙ ſicut quidditas mul-
titudinis dr̃ reſpectu vnitatis ſit q̃ditas vnitatis inquã-
tum eſt vnitas diceret reſpectu multitudinis ſm ↄ̃ditio-
nẽ ↄ̃uerſionis reloꝝ: ⁊ eſſent coequa in eſſe: iquãtũ h̃ eſt
vnitas: ⁊ illa eſt mltitudo. Nõ ẽ aũt ita in re. ¶ Poſtq̃ E
igit manifeſtũ eſt totũ h̃. tũc claret nõ eẽ oppoſitionem
iter ea ſm ſeipſa: ſed cõſequit ea oppoſitio. i. q2 vnitas in-
quãtũ eſt mẽſura opponit multitudini iquantũ eſt men-
ſurata: rẽ aũt eſſe vnitatẽ: ⁊ eã eſſe mẽſurã nõ eſt idẽ: q2 di-
ſtinctio eſt iter ea: vnitati eni accidit vt ſit mẽſura: ſic ac-
cidit ei: vt ſit cã. deide ꝓpter vnitatẽ q̃ inueniunt in rebꝰ
accidit eis: vt ſint mẽſure: vnũ aũt cuiuſq3 rei: ⁊ menſura
mẽſura eiꝰ ſunt gñis rei: q̃ñ vnũ in lõgitudinibꝰ eſt lõgi-
tudo: ⁊ in latitudinibꝰ eſt latitudo: ⁊ i corporis corꝑatũ: ⁊
in tẽporibꝰ tp̃s: ⁊ in motibꝰ motus: ⁊ in lãcibꝰ põdus: ⁊ in
noibꝰ ⁊ vbis: ſyllaba. ¶ Iã aũt conati ſunt quidã ponere (o.metha.a.x.
in oi re vnũ id qđ põt eſſe minus in ea: eo ꝙ ad vltimum
peruenit ad id qđ eſt paruiſſimũ in illa: ex rebꝰ autẽ q̃dã
poſita eſt vna per naturã: ſicut nux ⁊ cucumer: ⁊ quedaꝫ
eſt in qua ponit vnũ ad placitũ. Si igit ſup illud vnũ ali-
quid fuerit additum erit plus in eo: ⁊ ſi ſubſtractũ fuerit
aliq̃d de eo nõ inuenit vnũ: q2 nõ erit hoc vnũ: niſi poſi-
tũ fuerit cũ ſua itegritate: ponũt etiã h̃ vnũ eſſe de rebꝰ
euidentioribus in ſuo genere: vnũ eni. vbi grã. in longitu-
dinibꝰ eſt palmus. Et in latitudinibus eſt palmus in pal-
mũ: ⁊ in corporatis palmis in palmũ: ⁊ in motibꝰ motus
mẽſuratus cognitus. Nõ inuenit aũt motus huiꝰ qui ſit
cõtinuus oibus niſi motus mẽſurati naturalr: ⁊ ꝓprie q
nõ variant: ſed extendunt cõueniẽter ſic ꝙ ↄ̃ueniunt in
oi mẽſuratione: ⁊ adhuc magis ꝓprie ſunt illi qui ſũt mi-
noris mẽſure ſm motũ: pua aũt mẽſura ſm motũ eſt illa
cuius tp̃s eſt magis puũ: ⁊ h̃ eſt motus celeſtis velociſſi-
mus valde cõtentus in ſua mẽſura. Circularis eniꝫ nec
auget: nec minuit vnq̃: paruitas menſure: cuius cogni-
ta eſt per velocitatẽ ſui recurſus: non ꝙ expectemus aliã
eius reuolutionẽ in poſterum: vt in vnaquaq3 die: ⁊ no-
cte ſequentibus compleatur eius vna reuolutio propin-
qua ad eſſe adinuentioni ⁊ terminationi: nec etiaꝫ termi-
nationẽ q̃ ſit motibꝰ horaꝝ: ad hoc vt motus vnius hore.
vbi grã. ſit menſura motuũ: vt ideo tp̃s illius ſit mẽſura
tẽporꝝ. Iaꝫ aũt accidit motibus: vt ex eis aliquis dicatur
motus vnus ſm mẽſurã curſus. Sed h̃ nõ eſt hic reci-
piendũ: q2 nõ eſt de his que pmo poſuimus. ¶ In põde- F
roſis aũt ponũt ꝙ eius põderoſitas eſt veluti vniꝰ drag-
me: aut vnius denarij vna: ⁊ in itervallis muſice ponunt
alba: qđ interpretatur q̃rta toni: vel aliquid aliud qđ eſt
minoris itervallĩ: ⁊ in vocibus lr̃a vocalis breuis. vel lit-
tera muta: vel ſyllaba breuis: vnumqđq3 autẽ iſtorum po-
ſitoꝝ nõ euenit neceſſario: ſed ponit ad placitũ. poſſibile

eſt enim poni vnū in vnoquoq3 p̄dictorū ſiue in maiore ſiue in minore quā poſuerant. Et cum h̄ cōpoſitū fuerit vnum in hui⁹ rebus: non oportebit tñ vt cū eo mēſurentur quecūq3 ſunt eiuſdē generis: pōt enim eſſe vt alteruz ſit icōmunicans ei qḋ per ipſum primū menſurauimus. Eſt eñi linea incōmunicās linee: ⁊ eſt ſuperficies icōmunicans ſupficiei: ⁊ eſt corpus incōmunicās corpi. Sicut aūt linea ⁊ ſupficies ⁊ corpus ſunt icōmunicantia linee ſuperficiei ⁊ corpori: ſic ⁊ motus incōmunicat motui. Et poſtq̄3 ita eſt: tūc tēpus ⁊ grauitas etiā icōmunicāt tēpori ⁊ grauitati: ⁊ pōt eſſe vt qcqd nō cōmunicat iſti cōicet alij. Et h̄ totū noſti ex diſciplinalibus. Cū aūt hoc ita ſit: tūc vnitates que ponunẗ in vnoquoq3 iſtoꝝ generꝝ: ſunt multe ⁊ vſq3 in īfinitū. Cū igiẗ fuerit h̄ vnū aptū ad mēſurandū eo aliqd: tamē pñt eſſe multa ſine numero que nō menſurabunẗ per illud: poſtq̄3 aūt per mēſurā cognoſciẗ mēſuratū apud ſciam ⁊ ſenſuz: tūc p̱ mēſuras cognoſcunẗ res ipſe.

B ¶ Quidā aūt dixerūt ꝙ hō mēſurat vnāquāq3 rē p̱ h̄ ꝙ ipſe hꝫ ſenſuz ⁊ ſciam: ⁊ p̱ eas apprehendit quicquid eſt: ⁊ iō fortaſſe ſenſus ⁊ ſcia ſunt menſure ſciti ⁊ mēſurati: ⁊ hec ſunt radix illi. Et ꝯtingit etiā ꝙ mēſura pōt menſurari per menſuratū: ⁊ h̄ debes imaginari in diſpōne oppōnis que eſt inter vnitatē ⁊ multitudinez.

Dubi. ¶ Dubitaẗ aūt de diſpōne magni ⁊ parui quō ſibi opponiẗ: ⁊ quō opponaẗ eis eq̄litas: eq̄le eñi oppoſitū eſt vnicuiq3 eoꝝ. Quia equale ⁊ magnū nō pñt eſſe niſi ineq̄lia: ⁊ ſiľr eq̄le ⁊ paruū. Si autē h̄ qḋ magnū ⁊ paruū opponunẗ ſibi de relatione eſt: tunc h̄ etiā erit magnū in cōparatione illius qḋ eſt paruuz: ⁊ equale non refereẗ ad aliqḋ illorū: ſed ad id qḋ eſt ſibi equale: ⁊ ideo putaẗ per h̄ ꝙ inquantū eſt magnū ⁊ paruum non opꝫ vt ſit inter ea equale: h̄ eñi noſti ex alijs locis.

Solutio. ¶ Poſtq̄3 āt res ita eſt: tūc poteſt dici ꝙ oppoſitio equalis p̄ma nō ē ad magnū ⁊ paruū: ſed ad inequale: qḋ eſt eius p̄uatio in re: in cuius natura eſt eſſe equalitatē. Non eñi eſt eius p̄uatio in pūcto vel vnitate vel intelligentia vel colore vel in alijs rebus: in quibus nō eſt menſura: ſed in rebus in quibus eſt menſurabilitas ⁊ quātitas: igiẗ equale nō eſt oppoſituz niſi ſue priuationi que eſt inequalitas. Sed inequalitas comitaẗ illa duo. ſ. magnū ⁊ paruū: ſicut genus. Nō autē intelligo ꝙ ſit genus: ſed eſt intētio que comitaẗ vnumqḋq3 illoꝝ duū: vnū aūt illoꝝ eſt magnū: ſed magnitudo eſt intētio quā comitaẗ hec p̄uatio: alterū vero eſt paruū ⁊ paruitas eſt illius modi ad hoc.

¶ Capitulum. VII. Qꝫ qualitates ſunt accidentes.

A LOquamur igitur nunc de qualitatibus. Sꝫ qualitates ſenſibiles ⁊ corporales non eſt dubiū eſſe. Jam enim locuti ſumus de eſſe earū in alijs locis ⁊ deſtruximus opiones eoꝝ qui tenuerunt eas nō eſſe. Nunc autem non dubitaẗ de eis niſi an ſint accidentes an non. Quibuidā enim viſuz fuit ꝙ ipſe ſint ſubē que cōmiſcenẗ corporibus ⁊ diffundunẗ p̱ eas. Color itaq3 p̱ ſe ſuba eſt ⁊ calor: ⁊ ſimiľr vnūqḋq3 alioꝝ: igiẗ apud eos q̄litates ſunt huius dignitatis: nec ſufficit eis ꝙ h̄ habent eſſe viciſſim ⁊ remouenẗ deſignata exiſtēte in ſuo eſſe. Jpſi enim dicunt ꝙ nō anichilanẗ iſte res: ſed paulatim ſeparanẗ: ſicut aqua qua humectatur pānus: ⁊ paulo poſt nō inueniẗ aqua in panno ipſo habēte eſſe ſm modū ſuū: ⁊ tamē ob hoc non fit aqua accidens: qꝛ aqua ſuba eſt que ſeparaẗ ab alia ſuba cui cōiuncta fuit: fortaſſe enim ſeparaẗ ſeparatione tali q̄ nō ſentiẗ in ea pp̱ partes q̄ ſeparanẗ ab ea adeo minime ꝙ non pōt eas ſenſus apprehendere ſeparatione ſeparante. ¶ Dicūt autē alij ꝙ occultanẗ: ⁊ opꝫ vt oſtēdamus eſſe falſuz qḋ dixerūt.

¶ Dico igiẗ ꝙ ſi hec ſunt ſubſtantie neceſſario vel ſunt ſubſtātie que ſunt corpora: vel ſunt ſubſtātie que nō ſunt corpa. Si aūt ſunt ſubē nō corporee: tūc vel ſunt hui⁹: ꝙ pōt ex eis cōponi corpus: ⁊ hoc eſt abſurdū: qm̄ ex eo qḋ nō partiẗ in ſpacia corporea non pōt corpus cōponi: vel non pōt ex eis corpus cōponi: ſed earū eē nō eſt niſi propter cōiunctionē ſui cū corporibus: ⁊ ꝓpter infuſionem ſui in illa: primū autez de hoc eſt ꝙ he ſubē haberent ſitum. Sed oīs ſubſtātia habēs ſitū diuiſibilis eſt: ⁊ h̄ iaz notum eſt tibi. Scōm eſt ꝙ vnaqueq3 harū ſubſtantiaꝝ neceſſario ex natura ſua vł pōt ſeparari a corpore in quo eſt vel nō pōt. Si aūt fuerit ſic vt nō poſſit ſeparari: ſed habuerit ſuū eſſe in corporibus: ſicut ipſa ſubiecta ſunt eē eo ꝙ non eſt in eis: ſicut pars eius: nec eſt ſeparata: corporis autē qḋ deſignatū eſt per illā perfecta eſt ſubſtantialitas per ſe: tūc nō eſt niſi accidēs: nec habet ipſa de ſubſtātialitate niſi nomē tantū. Si aūt poſſunt ſepari a ſuis corporibus: tūc ſeparatio vel talis erit ꝙ per eaz mouentur de hoc corpore ad aliud corpus: eo ꝙ nō pñt hr̄e exiſtentiā p̱ ſe vel ſepatio talis erit ꝙ poterunt exiſtere per ſe. Si autē ſic fuerint ꝙ h̄ ꝙ non ſunt in hoc corpe. ideo cōtingit ꝙ mote ſunt ad aliud corpus: ſequeẗ ex hoc ꝙ a quocunq3 corpore remoueẗ ſua albedo vel mouebiẗ ad aliud corpus cōtingēs illud: vel remanebit per ſe expoliata quouſq3 perueniat ad corpus remotuz: interim ipſa manens nō ꝯiuncta alicui corpori in mora peragēdi ſpaciuz: ⁊ ſequeẗ etiā ex hoc ꝙ cū vnū corpus calefacit aliḋ corpus trāſferat calorē a ſe in illud: vnde infrigidabitur qḋ calefaciebat aliud.

¶ Deide hec ſpēs tranſlationis. nō auferret ei accidentalitatē ſuā eo ꝙ multi ex hominibus cōceſſerunt hanc trāſlationē fieri in ipſis accidentibus. ſ. trāſlationē in partes ſubi: ⁊ trāſlationē de ſubō ad ſubz: qꝛ nō eſt nō accidēs niſi habeat exiſtere nō in ſubo. Si aūt id qḋ eſt exiſtens in ſubō cōſideraẗ poſſe trāſferri ad aliud ſubm: ſic vt nō expolieẗ ab illo: profecto h̄ cōſideratio nō eſt niſi poſt exiſtētiā in ſubo. Sꝫ hoc nō pōt eſſe vllo mō: nec pōt eē qn id qḋ exiſtit in aliquo ſubo pēdeat eēntia eius ſingulariter ab illo ſubo: vñ cōſtat ꝙ nō pōt remanere eius ſingularitas niſi in illo ſubo ſingulari. Si aūt nō fuerit ſuū eſſe in illo ſubo: tunc nō egebit eo niſi ob aliquā cām q̄ nō eſt ꝯſtituēs ipm eſſe inquantum eſt ipſiuz iduidui: ⁊ iō poſſe eſt ipſaz cām remoueri ab eo: ⁊ ceteras cās ſic: vt ad exñtiā ſuā ñ egeat ſubo illo: remotio eñi illius cāe nō eſt cā ſibi egendi illo ſubo. Qm̄ cā q̄ in aliquo nō eget ſubo: eſt p̄uatio cāe iquantū egebat eo: ⁊ ipm in ſe nō egebat: vñ remotio illius cāe nō eſt eē aliā cām niſi fuerit icōueniēs non remoueri cām illā niſi pp̱ eē illi⁹ alterius cāe tñ: ⁊ nō pp̱ aliqd aliud. Cū igiẗ euenerit cā iſta remouebiẗ illa cā: igiẗ res ſic erit ꝙ paruz egebit ſubo primo. Sed egebit alio ſubo duabus de cauſis. Quarū pma eſt pp̱ remotionez p̄me cāe. Scōa eſt pp̱ eē ſcōe cauſe: vniuerſe aūt iſte cauſe ſunt res extra nāz illi⁹ accidentis: qḋ nō eget illis ad h̄ vt ſit certitudo ſue eēntie. ſ. vt ſit color ille: qꝛ nō eget illis niſi in appropriando ſe cū ſubo ad ipſuz eēndū colorē. Si aūt ad eſſendū hūc colorē fuerit ipſum idē ſubm: tūc nō egebit aliquo qḋ faciat illū egere ſubo. Cuius eñi eſſe p̱ ſe ſufficiēs eſt exiſtere: vt nō egeat ſubo: nō accidet ei aliqd pp̱ qḋ egeat ſubo niſi pp̱ cōuerſionē ſui. Si aūt nō fuerit idē ipm ſubm: ſꝫ pēdet ex ſubo: tūc ipm ſubm appropriatū eſt ei: eo ꝙ deductū eſt ad id qḋ eſt appropriatū p̱ ſe: appropriatū eniz nō aptaẗ ad qḋlibet ifinitoꝝ in potētia: qḋ nō ꝯtingit qn differat ab altero i ſuo iudicio. ¶ Si q̄s aūt dixerit quo aptabiẗ vni tñ aſſignato: diceẗ ei ꝙ adaptaẗ ei a quo pēdet ſꝫ certitudinē ſui eē p̄ncipalr: igiẗ appropriaẗ ei p̱ h̄.

D Color igiť iſte inquãtũ eſt color iſte vel nõ eſt egẽs ſubo:
vel eſt egens aliquo ꝓprio ſubo. Cõuerſionẽ aũt ſue idẽ-
titatis ſi tenere voluerimus incidemus in laqueũ: a quo
vix expediri poterimus. De cõuerſione eñi idẽtitatis nõ
intelligimus vt h annichileť: ꝛ illud ſit ſine introitu ali-
cuius de pmo in ſcdm. Si eñi h eſſet: eueniret tũc ꝙ pri-
mũ ãnichilareť: ꝛ alterũ hñret eſſe: ꝛ nõ eẽt primũ qḋ mu-
tatũ eſt ad 2m: qꝛ nõ intelligimus de cõuerſione: niſi qꝛ id
qḋ fuerat ſubm pmo: iã aſſignať ſcdo. De pmo eñi rema-
net aliqd in ſcdo. igiť cõpoſitũ eſt ex mã: ꝛ ex alio qḋ eſt
in ea: vñ ſi hoc aſſignareť coloritati: profecto in colorita-
te eſſet aliquid qḋ deſtrueret: ꝛ aliqd qḋ remaneret: ꝛ qḋ
deſtrueret eſſet illud ꝑ qḋ aliqd fit color. imo eſt ipſa co-
loritas que eſt forma mãlis vel accidens: ꝛ noſter ſermo
eſt de ipſis. Redeam⁹ igiť ꝛ dicamus ꝙ ſi poſſe eſt ſepa-
rari ab his ſubis: ita vt albedo vel aliqd hõ exiſtat per
ſeipm: neſcio tũc fiet ei aſſignatio ꝛ albedo: cuiꝰ nã eſt vt
apprehendať erit ſic ꝙ nõ refugiet apprehendi ꝑꝑ viti-
mã ꝑuitatẽ ſui: ꝛ oĩno id qḋ intelligiť erit albedo tñ. Si
aũt fuerit ſic: ſequeť tũc ex hoc ꝙ inanitas erit: ita ꝙ erit
in ea deſignata: ꝛ nõ eſt in corporibus: ꝛ ſequeť ẽt ꝙ ha-
bebit aliquẽ ſitũ ꝛ mẽſurationẽ aliquã. igiť habebit in ſe
mẽſurã ſenſibilẽ: niſi id qḋ eſt minimũ eſſe. Nos eniꝫ nõ
imaginamur albedinẽ ſine ſitu igiť nõ hꝫ mẽſurã: nedũ
poſſit videri. Si eñi hñet mẽſurã ꝛ ſitũ: ꝛ inſuꝑ diſpõnez
albedinis: eẽt tũc corpus albũ: nõ albedo tñ. Nos enim
nõ intelligim⁹ de albedine niſi hẽat diſpõnẽ que eſt inſuꝑ
preter mẽſurã ꝛ ſpaciũ. Si eñi nõ remanet albedo cum
mẽſura que notať de ea: ſꝫ trãſmutať ab hac forma: ꝛ fit
res ſpãlis: tunc euenit ꝙ albedo. v.ḡ. egebit ſubo in quo
ſubſiſtat ſm predictũ modũ ꝛ accidet ei iterũ: vt iterum
fiat alia forma ſpiritalis. Erit igiť qꝛ id qḋ primũ vocaui-
mus albedinẽ deſtrueť ꝛ remouebiť eius forma: de ſe-
parato aũt intelligibili iã inuimus in predictis ꝙ nõ põt
moueri res huiꝰ: vt iterũ habeat ſitũ ꝛ cõmiſceať corpo-
E ribus. ⁋ Siqs aũt poſuerit ꝙ albedo eſt vere in ſe ali-
qd hñs mẽſurã: tũc habebit duo eſſe. ſ. ꝙ eſt albedo: ꝛ eẽ
qḋ eſt hñs mẽſurã. Si aũt albedo eius fuerit alia nuõ
a mẽſura corpis in quo eſt: tũc cũ fuerit in corpibus: ꝛ in
aliis que ſunt in eis: ſpaciũ itrabit in ſpacium. ⁋ Sed ſi
ipſa fuerit ipſum corpus per ſe: tũc rõ redibit ad id qḋ al-
bedo eſt corpꝰ: ꝛ hꝫ albedinẽ: ꝛ ita albedo eſt in albo cor-
pore iſeꝑabiliť. Nec albedo eſt cõiunctio illius corpis ꝛ
q̃litatis: ſed aliqd in illo corpe: eo ꝙ diffinitio albedinis
ꝛ qdditas eiꝰ: nõ qdditas lõgi ꝛ lati ꝛ ꝓfundi: ſꝫ qdditas
lõgi ꝛ lati ꝛ ꝓfundi erit ẽt dulcedinis ſm hãc ſñiaꝫ: igiť
albedo erit etiã cõiuncta dulcedini: ꝛ diceť de ea. ꝛ h eſt
itẽtio nr̃e dictõis. De aſſignatõe q̃ fit aſſignatũ: ꝛ cũ h ẽt
erit iſeꝑabilis ab ea: nec erit ꝑ illius qḋ erit lõgũ ꝛ latũ.
igiť albedo ꝛ calor ſunt accñs: ſed nõ comitans. Reſtat
ḡ dr̃e ꝙ de nã eiꝰ eſt: vt ſeꝑeť etiã: igiť iã manifeſtũ ẽ ꝙ
q̃litates ſenſibiles accñtia ſunt: ꝛ h eſt vnuꝫ de pncipiis
nãliũ. ⁋ Sed de aptitudinibus h manifeſtius eſt. Oſtẽ-
ſum eſt eñi in nãlibus ꝙ ea que pẽdẽt de aĩa: ꝛ de hñtibꝰ
aĩas accidentia ſunt que ꝯſtituunť in corporibus: ꝛ hoc
fuit oſtenſuꝫ cum loquebamur de diſpoſitionibus aĩe.

⁋ Capłm. VIII. De ſcia: ꝛ qd eſt accidẽs.

A Queſtio. De ſcia qḋ eſt: põt eñi aliqs dr̃e ꝙ ſcia eſt acq-
ſita ex formis eoꝝ q̃ ſunt expoliate a ſuis
materiis q̃ ſunt forme ſubaꝝ ꝛ accidẽtiũ. Sꝫ
ſi forme accñtiũ ſũt accñtia: tũc forme ſubaꝝ
q̃mo erũt accñtia. Suba eñi ſibipſi ſuba ẽ. igi-
tur qdditas eius ſuba ẽ. Itaqꝫ qdditas eiꝰ nõ eſt in ſubo
vllo mõ: ſed eiꝰ qdditas ſtabilis eſt: ſiue accipiať ſm ꝙ
apprehendiť ab intellectu: ſiue accipiať ſm eſſe extrĩſecũ,

⁋ Ad qḋ dico ꝙ qdditas ſube ſuba eſt: ſic qḋ i ſignatis Solutio.
eſt nõ vt in ſubo. Et h aſſignatio eſt qdditas ſubaꝝ itelle-
ctaꝝ. Qm̃ qdditas eſt cuius nã eſt eẽ i ſignatis nõ vt in
ſubo. ſ. qm̃ h qdditas itelligiť res: cuius eẽ eſt in ſignatis
nõ vt in ſubo eẽ v̓o eiꝰ in itellectu ſm hãc aſſignationeꝫ
nõ eſt in diffõne eiꝰ ſm ꝙ ipſa eſt ſuba: qdditas eñi mo-
tus eſt qḋ eſt ꝑfectio eiꝰ: qḋ eſt i potẽtia. In itellectu aũt
nõ eſt motus ſm hãc deſignationeꝫ ſic vt in itellectu ſit
ꝑfectio aliq̃ in potẽtia hõ: ita vt qdditas motꝰ ſit mouẽs
itellectũ. Sed itẽtio ſue qdditatis ſm hãc formaꝫ eſt ꝙ
ipſa eſt qdditas q̃ in ſingularibꝰ eſt ꝑfectio in potẽtia. Cũ
igiť itelligiť ꝙ h qdditas eſt ẽt ſm hãc aſſignationẽ: tũc
eſt in itellectu qdditas q̃ in ſingularibus eſt ꝑfectio eius
qḋ eſt in potẽtia: eẽ igiť eiꝰ in ſingularibus nõ differet a
ſuo eſſe in itellectu. In vtroqꝫ eñi eſſet. ſm idẽ iudicium:
qꝛ in vtroqꝫ eſſet qdditas que in ſingularibꝰ eẽt ꝑfectio
eiꝰ: qḋ eſt in poª. Si eñi dixerimus ꝙ qdditas motus eſt
que eſt ꝑfectio eiꝰ qḋ eſt in poª. v.ḡ. in vbi: vt oẽ qḋ eſt in
vbi: poſtea cũ fuerit in aĩa ꝙ certitudo eiꝰ varieť: h erit
ſicˇ ſi aliqs diceret certitudinẽ magnetis eſſe qḋ eſt lapis
attrahẽs ferrũ: tũc cũ fuerit cõiunctus corpi palme ho-
minis: ꝛ nõ attraxerit ferrũ fueritqꝫ cõiunctꝰ corpi alicu-
ius ferri ꝛ attraxerit illũ: nõ tñ dicetur ob h ꝙ certitudo
eiꝰ varieť cũ palma: ꝛ ferro: qm̃ in vnoquoqꝫ illoꝝ eſt cũ
eadẽ aſſignatione: q̃ eſt ꝙ eſt lapis: cuiꝰ nã eſt attrahere
ferrũ. Cũ eñi fuerit cũ palma erit etiã illius aſſignatiõis:
ꝛ cũ fuerit cũ ferro erit etiã nõ diuerſe aſſignationis: ſiliť
etiã de qdditatibꝰ rerũ in itellectu: qꝛ nõ cũ fuerint in in-
tellectu in ſubo deſtrueť in itellectu eas eẽ nõ qdditateꝫ
aliquã in ſingularibꝰ: nõ vt in ſubo. ⁋ Siqs aũt dixerit B
nobis iã dixiſtis ꝙ ſuba eſt id cuiꝰ qdditas nõ eſt in ſubo Queſtio.
oĩno: ꝛ poſuiſtis qdditatem eoꝝ q̃ ſciunť in ſubo: rñdebo
nos iã dixiſſe ꝙ nõ eſt vt in ſubo in ſingularibus oĩo. Si Reſpõſio.
aũt dixerint: igiť iã poſuiſtis qdditatẽ ſube aliqñ eſſe ac-
cidẽs: aliqñ eſſe ſubaꝫ: qḋ iam prohibueratis. ⁋ Dicam
nos ſiqdẽ ꝓhibuiſſe qdditatẽ aliquã in ſingularibꝰ aliqñ
eſſe accidens: aliqñ eſſe ſubam: ita vt ſit in ſingularibus
aliquo egens ſubo: ꝛ in eiſdẽ nõ egens ſubiecto vllo mõ.
Sed nõ ꝓhibuim⁹ ꝙ itellm de illa qdditate intelligať
fieri accñs. ſ. cũ eſt in aĩa nõ ſic ꝑs. ⁋ Vñ põt aliqs dr̃e Inſtantia.
igiť qdditatis itelligẽtie agẽtis ꝛ ſubarũ ſeparatarũ. ſiliť
eſt diſpoſitio. vꝫ. ꝙ id qḋ itelligiť de eis ſit accñs: qḋ aũt
itelligiť d̓ eis nõ ẽ diuerſũ ab eis: qꝛ ipe ꝑ ſe itelligũť. Ad
qḋ rñdeo dicẽs: nõ eẽ ita in re. Senſus eñi nr̃e dictionis
ꝙ ipſe ꝑ ſe itelligunť h eſt. ſ. ꝙ ipſe itelligũt ſe: q̃uis alia
nõ itelligãt eas: ꝛ ẽt qꝛ ꝑ ſe ſunt ſpoliate a mã ꝛ ab eiꝰ ap-
pẽdiciis nõ ꝙ ad itelligendũ eas neċe ſit aĩe eas expolia-
re. Si aũt dixerimꝰ: qꝛ h vel cõſiſe eſt itellm de eis oĩno
vel dixerimꝰ: qꝛ ad eſſe id qḋ itelligiť de eis nõ eſt opus
niſi vt eſſentie eaꝝ ſint in aĩa: tũc iã deſtruximꝰ eẽntias
eaꝝ eſſe ſeꝑatas: nec erũt ipſemet forma aĩe hoĩs: nam ſi
eſſent: ꝑfecto eueniret ꝙ in vna aĩa acqſita eẽt forma to-
tius: ꝛ ſcireť oẽ qḋ eſt in effectu: ꝛ eẽt h vni tñ aĩe. Cete-
re v̓o aĩe remanerẽt nõ hñtes ꝙ itelligerẽt: eo ꝙ aliquis
vna aĩa ſuſciperet eas. ⁋ Cꝫ aũt dr̃ qꝛ res vna nuõ eſt forª
multis materiis in q̃s iprimit: ita vt ipſamet ſit ipreſſa in C
hac mã: ꝛ in alia: h eſſe ipoſe tu ſcies ꝑua iſpectione. Iaꝫ
tñ inuimus diſpõnẽ eius: cũ loq̃remur de aĩa: ſed adhuc Sexto nãliũ
etiã amplius oportebit inqri h: igiť de illis rebus nõ inq- pte. 5. capi. 3.
riť in intellectibꝰ humanis niſi intẽtiones qdditatũ ſua- Ibidem. c. 5.
rũ nõ ipſe: ꝛ eſt iudiciũ de eis: ſic iudiciũ de aliis itellecti-
ſubis corpalibus: excepto vno. ſ. ꝙ ille aĩe egent abſtra-
ctione quouſqꝫ abſtrahať ab eis intentio que poſſit intel-
ligi. Iſte vero non egent aliquo niſi vt intelligantur eſſe
vt ſunt ꝛ ſigillentur aĩa per eas. ⁋ Hoc autẽ qḋ dicimus

nō eſt niſi deſtructio rōnis aduerſarij: nec tñ adhuc eſt
in eo firmamentū eius qđ itelligimus. Dicā igiť ꝙ hoꝝ
ītellectoꝝ deinceps mōſtrabimus diſpōnē. Si ēnĩ fue-
rint de formis nālibus vel deſciplinalibꝰ tūc nō eſt poſſe
ea exiſtere ſepata ꝑ ſe: ſed opꝫ vt ſint in intelligētia vl' in
aīa. Quod aūt itelligimus de rebꝰ ſeparatis ipſiuꝫ eſſe illoꝝ
ſeparatoꝝ diſcrepans a nobis nō eſt ex ħ ꝙ nos ſcimus
illa: ſꝫ q2 nos imprimimur ab eis: ꝙ eni nos ipimimur
ab eis ħ eſt nos ſcire eas: ſilr eēt etiā ſi forme nāles eēnt
ſepate ꝛ diſciplinales ſeparate: ꝙ eni tūc ſciremus de eis
nō eēt niſi qđ acquireremus de eis. Nec eſſent nobis no
ſtre aīe q̄ſi mutate ad illas. Iā eni oñdimus deſtructio-
neꝫ huius aīe. Sed q2 qđ iueniť in nobis de illis eſt im-
preſſiones que aſſimilanť eis ſine dubio: ꝛ ħ eſt nr̄a ſcīa
de illis: ħ aūt vel acquiriť nobis in nr̄is corꝑibus vel in
nr̄is aīabus. Sed iā oñdimus ipoſſe eſſe ħ acq̄ri in nr̄is
corꝑibꝰ: reſtat igiť vt acq̄rať ħ in nr̄is aīabus: vñ q2 ſunt
impreſſiones aīe: ꝛ nō eſſentie illarū rerū: nec exēplū q̄ſi
ille res nō remaneant exiſtentes: nec in materijs corpo-
ralibus nec in aīabus: tunc id qđ ſubīn nō hꝫ erit id cuiꝰ
multiplicať ſpecies ſine cauſa ex qua pendeat vllo mo-
do: igitur ſunt accidentes in anima.

¶ Capitulum. IX. Ad loquendum de qualitatibus que
ſunt in quātitate ꝛ ſtabilire eas.

A REmanſit vnū genus q̄litatū: ꝛ oꝫ ſta-
bilire ſuū eē: ꝛ aſſignare qđ
eſt q̄litas: ꝛ he ſunt q̄litates que ſunt in quāti-
tatibus: ſꝫ q̄ ſunt in nuō: ſunt vt paritas ꝛ impa
ritas: ꝛ cetera hṁ. Iam aūt notuꝫ eſt eſſe quo-
rundā ex eis ꝛ in arithmetica ſtabilitū eſt eſſe remanen-
tiū. Sunt enim accidentes ex eo ꝙ pendēt ex nuō: ꝛ ſunt
ꝓprietates eius: ſed numerus de quātitate eſt: eoꝝ auteꝫ
que accidūt mēſuris ī eſſe nō eſt a deo notū: circulus enī
ꝛ linea curua ꝛ ſpera ꝛ piramis ꝛ colūna talia ſunt ꝙ nul
lius eorū eē manifeſtū eſt: ꝛ impoſſe eſt geometre ꝓbare
eſſe eoꝝ. Nulla aūt de alijs ꝓbanť ei niſi ꝓus cōſtiterit
ei eē circuli. Triāguli enī eſſe nō certificať niſi prius cer
tificeť circulus: ſilr quadratū ꝛ cetere figure: ſpere enim
eſſe nō certificať ſm viam geometre: niſi cū reuolutť cir
culus in circulū ſm ꝙ noſti. Colūna etiā eſt cū circulus
moueť a ꝑmo ſitu in directū ſm rectā lineā: cētro nō di-
ſcedēte ab eo. Piramis eſt cū triāgulus recti anguli mo-
ueť ſuꝑ latus ꝯtinēs rectū angulū extremitate: cuius la-
teris ſeruāte cētrū circuli: ꝛ extremitate ſcđi lateris deſi-
B gnāte circūferētiā circuli. ¶ Qui aūt tenēt corꝑa cōpo-
ni ex athomis: negāt eſſe circuli: vñ oꝫ vt oſtēdamus eē
circuli: ꝙ aūt accñs ſit manifeſtū eſt nobis: eo ꝙ pendet
ex mēſuris q̄ ſunt accñtia. Dico igiť ꝙ ex ꝑncipijs eoꝝ q
tenēt mēſuras cōponi ex athomis poſſumꝰ ſtabilire ad-
uerſus eos eē circuli. Deinde ꝑ eſſe circuli deſtruenť ſui
athomi. Si enim poſitus fuerit circulus ſenſibilr: ſm ꝙ
ipſi dīt: nō erit vere circulus: q2 circūferentia eſt anfra-
ctuoſa: ꝛ ſilr ſi poſita fuerit in eo ps vt ſit centrū: q̄uis il
la nō ſit vere cētrū: tñ erit apud eos cētrū quantū ad ſen-
ſuꝫ: ponamus igiť poſitū cētrū quātū ad ſenſuꝫ extremi
tatē linee recte cōpoſite ex athomis: ħ. n. certū eſt ex pō-
ne athomoꝝ. Si aūt cū alia extremitate linee parificaue
rit ad aliquā ꝑtē circūferētie eius: qđ oꝫ eſſe circūferētie
q2 nōdū eſt: ꝛ deinde mouerit eā a ſitu ſuo ad aliā parteꝫ
circūferentie ſequentē ꝛ parificauerint cū ea: ſicut prius
parificatione tangendi ꝛ equidiſtandi a plaga centri: tūc
ſi parificauerit cētro ħ eſt qđ intēdimus. Si aūt addide
rit vel minuerit: poterit adeq̄ri cū athomis: ita vt nō ſint
ibi due ꝑtes que impediunt illud. Si eniꝫ addiderit mi-
nueť: ꝛ ſi minuerit addeť. Si āt creuerit ꝓpter additio-
nē vel decreuerit ꝓꝑ diminutionē: tūc athomus eſt diui
ſibilis ſine dubio. Iam aūt poſita erat nō diuiſibilis. Cū
igiť fecerint ſic. ſ. mouendo lineā de parte ad partē circū
ferētie: cōplebiť circulus. deinde ſi fuerit in eius ſuperfi-
cie anfractus etiā partiū: tūc ſi fuerit ſubꝫ eius in vrceo:
ſupplebūt oēs ꝑtes diminutas vrcei: ad ſupplēdā dimi-
nutionē totius ſuperficiei. Si aūt nō poterūt capi in vr-
ceo: tūc vrceus eſt minor eis in mēſura: igiť ſunt diuiſibi
les: eo ꝙ id qđ implet vrceum: eſt minoris ſpacij q̄ ille:
ꝛ ꝙ ita fuerit eſt diuiſibile in ſe: q̄uis nō ſint ſuperabun
dātes. Si vero nō fuerit ſubīn eius in vrceo: remouebūť
a ꝑte ſuperficiei ꝑtes excedētes. ¶ Si q̄s aūt dixerit ꝙ C
poſtq̄ adequauerint inter ꝑteꝫ que eſt ad centrū ꝛ ꝑteꝫ
que eſt ad circūferētiā ſemel: ſi poſtea mouerint lineam:
nō poterūt amplius adeq̄re cū ꝑte cētri: ꝛ cū ꝑte circun-
ferētie ſequēti. nec ꝑ cōtingentiā: nec ꝑ eq̄diſtātiā: rñde-
bo ei. video ꝙ ſi annichilarenť oēs he ꝑtes: ꝛ remaneret
ps illa q̄ erat in cētro: ꝛ q̄ erat in circūferētia: eēt ne tunc
īter eas duas directio ſuper quā poſſet adequari ħ linea.
Si aūt nō cōceſſerint ħ: tūc iam ſunt extra id qđ eſt no-
tū per ſe: ꝛ inciderunt in aliud difficile. ſ. ꝙ poſſibile ē po
ni loca ꝓpria in q̄bus cōpleatur ħ directio in inanitateꝫ
que eſt apud eos: ita vt inter duas ꝑtes inanitatis ſit dire
ctio: ꝛ inter alias duas nō ſit. Sed ħ eſt ſtulta arrogātia
eius q ꝓſumpſit loqui de hoc: nec curo ꝙ vendiderit ſuū
intellectū vili precio: arbitriū enī rectū teſtať inter q̄ſli-
bet duas ꝑtes: neceſſario cōtingere diſtantiā ſine dubio
quā īplet aliquid qđ eſt breuius de pleno: vel aliq̄d qđ ē
minus ſpaciū in pleno. Si aūt dixerint ħ eſſe: ſed interiꝫ
dū fuerint he due partes: non erit inter eas duas hec di-
ſtantia: quia non pōt ꝯcedi ꝙ eque diſtent extremitates
linee ſꝫ directionē: certe hoc etiā eſt illius ſtulti: eueniret
igiť ꝙ ille ꝑtes non haberent eſſe ſine iudicio diſtantie:
non tamē eſſent talis iudicij: qualis ſi priuate eſſent: ꝛ vo
arbitrio nō eſt dubiū ħ totū deſtrui. nec eſt in eſtimatio-
ne que eſt regula in rebus ſenſibilibus: ꝛ eis que pendēt
ex eis: ſicut tu noſti: dubiū nō poſſe imaginari ex partibꝰ
que non diuidunť ꝛ cōponi certe vel circuluꝫ vel aliqđ
aliud: ħ enī non eſt niſi ſm regulā eorū qui dixerunt ħ.
poſtq̄ autem certificatū eſt eſſe circulum: tunc certifica-
buntur figure geometrice ꝛ deſtruetur pars que non di-
uiditur: ꝛ ħ ſcies ꝑ ħ ꝙ oīs linea diuidiť ī duo equalia: ꝛ
ꝙ dyametrꝰ nō cōmunicat chorde: ꝛ cōſimilia: ꝛ ꝙ linea
impar vltima nō diuiditur in duo: ꝛ ꝙ oīs linea que eſt
cōpoſita ex partibus que non diuidunť: cōmunicat om-
ni linee: ſed ħ cōtrariū eſt ei qđ ꝓbať poſt poſitionē cir-
culi: ꝛ contingent alia hṁ. ¶ Oportet igitur loqui de cir- D
culo ſm ſtabilimentū vere ſentētie: q2 ꝙ rectitudo linee
ꝛ diſtantia ſit īter duo extrema ſuoꝝ punctoꝝ ſi fixa fue
rit extremitas linee que moueri debet ad faciēdū circu-
lum nō erit diſcedens a ſuo ſitu. Sed ſi ſeparatur ab eo
erit diſcedens ꝛ remota: ꝛ hoc eſt qđ nemo pōt refugere:
dico q̄ iaꝫ manifeſtū eē ex nālibus aliq̄o modo eſſe cir-
culi: q2 manifeſtū eſt ibi corpus ſimplex eſſe: ꝛ ꝙ corpꝰ
ſimplex habet figuram naturalē: ꝛ ꝙ eius figura natura
lis nō eſt diuerſa vllo modo in partibus ſuis: ꝛ ſilr nulla
figurarū circulariū. Iam igiť verificatum eſt eſſe ſpere.
Incīſio enī eius in directuꝫ eſt circulus. Iaꝫ enī igiť cer-
tificatū eſt eē circuli. Sed adhuc poſſumus ħ amplius
certificare. dicā igiť de manifeſtis eē ꝙ cum fuerit aliq̄
ſuꝑficies vel aliq̄ linea ſm aliquē ſituꝫ: nō eſt īpoſſe acci-
dere alij linee vel alij ſuꝑficiei eē talis ſitus: vt cōiungať
ei ꝑ aliquā ſuaꝝ extremitatuꝫ ſm rectuꝫ angulū. ¶ Itē
de manifeſtis eſt nos poſſe mouere aliqđ corpꝰ q̄uolibꝫ
quouſq; occurrat alij corpi huiꝰ ſitū ꝯſilem illi: ꝛ q̄ſi di-

ſtet ab eo oīb⁹ ſuis dimēſionibus: ꝛ ſic ꝫ poſitū el' ſitū
in ſuo loco vel eq̄diſtans: ꝛ poſſe eſt aliq̇d corpus poni ſꝫ
aliquē ſitum. ꝛ deinde ipſum idē poni ſm̄ aliuꝫ ſitum ſe-
cans priuū. Idē aūt eſt h̄ dicere de duobus corporibus
q̇d de vno. Si aūt fuerit rectitudo: ꝛ nō circulatio nō erit
poſſibile vllo modo. Si autē moueat̄ punctus ad pariſi-
candū ſe aliȷ ſm̄ rectitudinē ꝓcedens in longitudinē: ꝛ
deinde reuertat̄ q̇libet reuerſione ſiue ſurſum ſiue deor-
ſum ſiue in latū in q̇libet partiū duarū: ſiue quocūq;
mō poſuerſ: tūc ſi punctus quē poſueris in medio linee
vel ſuperficiei cuſtodierit in ſua motione lineā rectā pro
fecto ipſe nō obuiabit illi corpi vllo mō: ſed interſecabit il
lud quocūq; modo euenerit. Tu autē potes ponere vnā
q̄ꝗ; iſtarū diuiſionū in intellectu: ꝛ cōſiderare eas. Ad
vltimū aūt oportet fieri motū ſm̄ aliuꝫ modū quē dicaꝫ
tibi ſ. vt vnuꝫ extremoꝝ linee vel ſuperficiei in motu ſit
fixum in ſuo loco: ꝛ alterū moueat̄ circulariter: vl' vtrūq;
moueat̄ puncto fixo in medio linee vel circa finem linee
puncto fixo velut vnū ſit tardius: ꝛ alterū velocius: erit
igitur ꝙ ſi duorū extremorū vnū moueat̄ tn̄ faciet oīno
arcū circuli: ꝛ poſtq̄ꝫ certū fuerit eſſe arcū circuli: conſta-
bit aliū poſſe ſilr̄ fieri: ꝛ tādiu ſic quouſq; circulus perfi-
E ciatur: ꝛ h̄ eſt ſm̄ ꝑncipia vera. ¶ Sigs aūt irriſerit hec
via ꝑma ꝫdicet ei: ꝛ nos etiā ponemus corpus graue: cu-
ius vna extremitas ſit p̄derofior alia: ꝛ ponet̄ ſtans ſup
ſupficiē planā tangēs eā cū vno ſuoꝝ extremorū leuiore
.ſ. ita vt ſit ſtans ſup eaꝫ. Tu ſcis aūt ꝙ ſi ſtatio eius icli-
netur ad partes equaliter ſtabit. Sed ſi inclinet̄ ad vnaꝫ
partē tn̄: tūc remoto retentore cadet: ꝛ faciet arcum ſine
dubio vel curuaturā ſed qūo erit: ponamus pūctū in ca-
pite quo tangit ſuperficiem ꝛ tangat eam in puncto. igit̄
neceſſe eſt vt punctuꝫ vel ſit fixum in ſuo loco: ꝛ tunc oē
punctum q̇d poſueris in capite ſuperiori illius corporis
faciet circulum. Erit igit̄ ꝙ vnumq̇dq; punctoꝝ q̇d po-
ſueris in capite illius corporis faciet circuluꝫ: vel erit vt
cum motu vnius extremitatis deorſum moueat̄ alia ex-
tremitas ſurſuꝫ: itaq; eueniet ꝙ vnaqueq; extremitas fa
ciet circulū: cuius centrū erit punctū poſitum inter pun-
ctum aſcendens: ꝛ inter punctum deſcendens: vel moue
bitur punctū currens ſuper longitudinem ſuperficiei: ꝛ
tunc alia extremitas faciet coſtam ꝛ lineam curuaꝫ. Sꝫ
quia inclinatio ad centrū nō eſt niſi ſm̄ equidiſtantiaꝫ:
tunc abſurdum eſt vt punctum moueat̄ ſup ſuperficiem
ad faciendum circulum: motus eni ille vel erit violētus
vel naturalis. Non eſt autem violentus nec naturalis.
Nam violentia illa nō imaginatur niſi apud partes gra-
uiores: que non impellit eas ad parteꝫ illam: ſed ſi impu-
lerit illas ſeruata cōtinuitate impellet eas ad cōtrarium
ſui motus ꝛ reuerſabit eas. potes igitur ponere ꝙ ipſum
eſt altius eis: eo ꝙ eſt pōderoſius querens motuꝫ velo-
ciorē. Mediū aūt eis tardius eſt ſi fuerit ibi ꝯtinuatio q̄
prohibeat. vbi gr̄a. in flecti: igit̄ neceſſe erit alto vrgere i-
ferius vt deſcendat: igit̄ neceſſe erit tunc vt corpus ſit di
uiſibile ad duas partes: vnam ad quā inclinat̄ ſurſuꝫ vio
lenter: ꝛ ad aliā ad quā inclinat̄ deorſum naturalr̄: inter
quas eſt terminus qui eſt centrū duoꝝ motuū: ꝛ ſi poſue
rimus: vt ab eo exeat linea recta: profecto faciet circulū.
Manifeſtū eſt igit̄ ꝙ ſi ex deſcenſu corpis: ſequit̄ receſ-
ſio alia pars eſt ſurſum. Sed ſi nō recedit ab eo. ſ. ſi vna
extremitas fuerit fixa: tunc eſſe circuli eſt certius. Cum
igitur certificatur circulus certificabitur curuū: q2 cum
certificatur circulus: certificabitur triangulus ꝛ rectus
angulus etiā: ꝛ oſtendit̄ eſſe verum: ꝙ aliq̇d laterū cōti-
nentiū rectū angulū: reuoluit̄ circa angulū: ſi aūt diuiſſe
fuerit piramis ſuperficie ſecāte certificabit̄ curuum.

¶ Capitulum. X. De ad aliquid.

Oportet loqui de ad aliq̇d: ꝛ oñdere A
qūo debeat certificari q̇ddi
tas relati ꝛ relationis: ꝛ eoꝝ diffinitio: ſꝫ q̇d
premiſimus in logica poſſet ſufficere intelli-
gēti. Si aūt poſuer' relationē eē: ꝓfecto erit
accidēs: ꝛ h̄ nō eſt dubiū: q2 eſt res que nō itelligit̄ p ſe:
ſed itelligit̄ ſemp alicui⁹ ad aliud. Nō eſt eni relatio que
nō ſit accñtcuī⁹ ꝑma accñtalitas eſt ſubē: ſicut pr̄ ꝛ fili⁹
vel quātitati. De q̄ q̄dā eſt cuius duo extrema ſunt diuer
ſa: ꝛ q̄dā cuius duo extrema ſunt ꝯueniētia: diuerſa ſunt
ſicut duplū ꝛ dimidiū. Cōuenientia vō ſicut eq̄le ꝛ equale
ꝛ eq̄diſtans ꝛ equidiſtās: ꝛ cōpar ꝛ cōpar: ꝛ tangens ꝛ tā-
gens. Diuerſa aūt ſunt q̄dā quoꝝ diuerſitas eſt termina
ta certificata ſicut dimidiū ꝛ dupluꝫ: ꝛ q̄dā quoꝝ nō eſt
certificata: ſed initit̄ certificate: ſicut multiplex ꝛ totuꝫ ꝛ
pars: ꝛ quedā quoꝝ nullo modo eſt certificata: ſicut ma-
gnū ꝛ pūū: ꝛ ꝙ eſt de aliquo ꝛ toti. Similr̄ cū acciderit
relatio in relone: ſicut maius ꝛ minus: maius eni non eſt
maius niſi in cōparatione magni: ꝛ minus nō niſi cōparatio-
ne parui. Et relo accidit etiā in q̄litate: cuius q̄dā eſt ꝯue
niens: ſicut aſſimilatio: ꝛ q̄dā eſt diuerſa: ſicut velox ꝛ tar
dū: graue ꝛ leue in pōderibus: acutū: ꝛ graue in vocibus:
ꝛ adhuc etiā accidit i his oībus relo in relone vt acutius
ꝛ grauius: ꝛ in vbi ſicut ſupra ꝛ ifra: ꝛ ſupius ꝛ iferius: ꝛ in
quādo ſicut ꝑus ꝛ poſterius: ꝛ ſm̄ hūc moduꝫ pōt dici in
aliq̇s: pene eni oīa relatiua pñt cōtineri in ſpēbus equali-
tatis: ꝛ in his que fiunt ꝑ augmentū ꝛ diminutionē: ꝛ que
fiunt ꝑ actionē ꝛ paſſionē: ꝛ que ꝓueniūt ex potentia: ꝛ q̄
ꝓueniūt ex aſſimilatione. Que aūt ſunt ꝑ augmētū ꝛ di-
minutionē ſunt de quātitate: ſicut noſti. Que vō ſunt per
potentiā ſunt: vt victor: expulſor: ablator: ꝛ ſilia. Que aūt
ſunt per actionē ꝛ paſſionē: ſunt vt pater ꝛ filius: ꝛ iciſor
ꝛ inciſum: ꝛ ſilia. Sed que ſunt per aſſimilationē ſunt ſic̄
ſcientia ꝛ ſcitum: ꝛ ſenſus ꝛ ſenſatū. Inter hoc eni eſt aſſi-
milatio. Scientia enim aſſimilatur diſpoſitioni ſciti ꝛ ſen
ſus aſſimilat̄ diſpoſitioni ſenſati: quātis h̄ oīno non pñt
terminari. ¶ Relatiua vero non poſſunt comprehendi B
vno modo: alia enim ſunt relatiua que non egent aliquo
ex his que ſolent ſtabilire relationē: ſicut dextruꝫ ꝛ ſini-
ſtrum. In dextro eni nō eſt qualitas nec aliq̇d aliud cer-
tum per q̇d fiat relatū cōparatione niſi ipſa dextrarietas.
ꝛ alia ſunt relatiua: quorū vnūquodq; opus habꝫ aliquo
per q̇d referatur ad aliud: ſicut amator ꝛ amatū. In ama
tore eni eſt diſpoſitio apprehendens que eſt principium
diſpoſitionis ꝛ relationis: ꝛ in amato eſt diſpoſitio appre
henſa que fecit illud eſſe amatū a ſuo amatore: ꝛ alia ſūt
in quibus h̄ diſpoſitio eſt in vna tantū partium: ꝛ non in
alia: ſicut eſt ſcitor ꝛ ſcitum. In ſcitore eniꝫ acquiritur q̄-
litas que eſt ſcientia: per quā fit relatuꝫ ad aliud. In ſcito
vero nihil aliud acquiritur ꝑ q̇d fiat relatū: niſi q2 acqui
ſitum eſt in alio aliquid: q̇d eſt ſcientia. ¶ Q̇d aūt remā-
ſit h̄ de relatiōe h̄ eſt. ſ. vt ſciamus: an relatio vna nume-
ro ꝛ ſubiecto ſit inter duo habens duos reſpectus: ſicut
quidā ꝛ plures ex hominibus putauerunt ꝙ in relatio-
ne vnūq̇dq; relatiuorum habeat proprietatē. Dicam igi C
tur ꝙ vnumq̇dq; relatiuorū in ſe habet intentionē reſpe
ctu alterius que nō eſt illa itentio quaꝫ hꝫ in ſe aliud re-
ſpectu illius: ꝛ hoc eſt manifeſtum in rebus diuerſis ſm̄
ꝙ patet per diuerſitatem nominū relatione: ſicut in pr̄e
ꝗ habet relationē. ſ. paternitatē que eſt ꝓprietas: cui⁹ eſſe
eſt in ſolo pr̄e: ſed nō eſt pater niſi reſpectu alterius rei q̄
eſt in alio: pr̄nitas. n. nō eſt in filio. tūc eni eēt ꝓprietas il-
lius: ꝛ nomē eius deriuaret̄ ab ea. paternitas autē in pr̄e
eſt: ſilr̄ ēt eſt diſpō filij reſpectu pr̄is. Nō eſt enim h̄ res

vnū que ſit in ambobus:vñ nō eſt ħ niſi pr̄nitas vl' filiatio. Sed diſpōnē oppoſitā pr̄nitati vel filiationi nos neſcimus:nec hʒ nomē. Si autē fuerit ħ vt in niue ⁊ cigno: quoꝝ vnūquodqꝫ: q̄uis ſit albū:nō tñ oꝫ vt ſint vnū aliqd: nō ꝙ eſſendo vnūqdqꝫ pp reſpectū alterius ponat vnūqdqꝫ eoꝝ vnū comitās reſpectu alterius q̄ſi ħ ſit illi vni ⁊ nō alteri:ſed eſt in reſpectu alterius. Cū aūt itellexeris ħ in eis que exēplificauimus tibi:ſilr ſcias diſpōnē ceteroꝝ relōꝝ:in qbus nō eſt diuerſitas. Nō aūt aduenit dubitatio pene in ħ loco:niſi qꝛ vni ex fratrib⁹ eſt diſpō re⁹ alteri⁹:⁊ alter ēt hʒ diſpōnē re⁹ pmi:⁊ vtreqꝫ diſpōnes ſūt eiuſdē ſpēi ſenſibilis:⁊ putauerūt eas eē vnū ſingulare. Nō eſt aūt ſic:qm̄ pmo ē fraternitas re⁹ ſcdi q̄ eſt diſpō qd eſt frater ſcdi:⁊ iō illa diſpō eſt illi:ſed re⁹ ſcdi:nec eſt diſpō ſcdi illa nuō:ſed ſpē:ſic ſi ſcdus eēt albus:⁊ primus albus. Scda eni eſt ēt ꝙ eſt frater hui⁹ pmi:qm̄ hʒ diſpōnē in ſe pdicatā re⁹ pmi. Silr eſt ꝯtactus in ꝯtactis:vnūqdqꝫ eni eoꝝ eſt tāgēs alterū:qm̄ cōtactū nō hʒ niſi re⁹ alterius cū fuerit ſibi cōſile:⁊ coeq̄le: igiſ nullo mō putes ꝙ vnū accn̄s ſit in duob⁹ ſubiis:ita vt excuſeris ob ħ ꝙ ponas accn̄ti nomē ambiguū:ſicut fecerūt hoies debilis cognis.

D ❡ Qd aūt diligenter cōſiderādū eſt de ħ: ħ eſt.ſ.vt cognoſcam⁹ ſi relō in ſe hʒ eē in ſingularib⁹:vl' eſt aliqd qd nō formaſ niſi in intellectu:⁊ erit tunc ſicut multe diſpōnes que comitanſ res cū intelliguntſ:nō hñt eē niſi poſtq̄ hñtur in itellectu. Cū eni res intelliguntur aduenit eis in itellectibus aliqd qd nō erat eis ex̄:ſicut.ſ. vle ⁊ eētiale ⁊ accn̄tale:⁊ fiunt genus:⁊ dr̄ia:⁊ fiunt predicatū ⁊ ſubɀ ⁊ alia hꝫ. ❡ Ex hoib⁹ āt qdā fuerūt q tenuerunt ꝙ certitudo relatiuoꝝ nō eſt niſi in aīa cū itelligūſ res. Et alij dixerūt nō. imo relatio eſt qddā qd eſt in ſingularibus:⁊ rōcinati ſunt ħ mō dr̄tes. Nos ſcimus ꝙ ħ res in eſſe eſt pr̄ illius:⁊ ille in eſſe eſt filius eius ſiue itelligaſ ſiue nō itelligaſ:⁊ ſcimus ēt ꝙ plāte inquirūt nutrimentū. Inqſitio vō eſt cū relone aliq̄. Sʒ herbe nō hñt itellectū vllo mō nec apprehēſionē. Et ſcimus etiā ꝙ ipſum celū eſt ſup terrā:⁊ terra eſt iferius eo:ſiue apprehēdaſ ſiue nō:⁊ relo nō eſt niſi ſm hoc ad ſilitudinē ei⁹ qd aſſignauimus de iſtis:⁊ ħ eſt rebus:quāuis nō apprehendaſ.

E ❡ Dixit etiā pma ſecta:ꝙ ſi pma relo eēt in rebus: oꝫ tūc ex ħ nō finiri relones:relo eni q̄ eēt iter pr̄eꝫ ⁊ filiū:vel eſſet in ambobus illis:vel in altero tm̄:vl in vnoquoqꝫ eoꝝ. Inquātū vō pr̄nitas eſt pr̄i:⁊ eſt accn̄talis ei: qꝛ eē pr̄eꝫ accidit ei relo:ſilr ⁊ filiatio: ħ igiſ eſt ligatio q̄ eſt pr̄nitatis cū pr̄e:⁊ filiatiōis cū filio:⁊ eſt alia a ligatione q̄ eſt iter pr̄eꝫ ⁊ filiū:oporteret igiſ vt relatiōi eēt alia relo:⁊ pcederet ħ in īfinitū:⁊ ꝙ de relone eēt ligatio q̄ ē iter eē ⁊ nō eē:ſic nos poꝛes ſumus cōpatione eoꝝ:q nos ſequunſ:⁊ ſcimus reſurrectionē. Id aūt p qd ſoluūſ iſte due vie: ħ eſt.ſ.vt redeam⁹ ad diffiniēdū ad aliqd abſolute. Dico igiſ ꝙ ad aliqd eſt cui⁹ qdditas dr̄ reſpectu alterius ⁊ qdqd fuerit in ſignatis ħ mō:vt ſm qdditatē ſuaꝫ non dicaſ niſi re⁹ alterius:illud eſt ad aliqd. In ſignatis aūt multa ſunt hꝫ:qꝛ in ſignatis eſt ad aliqd. Si aūt ad aliqd habuerit aliā qdditatē:tūc reſtat vt determinem⁹ qd hēat de itētione itellecta reſpectu alterius. Illa enim itētio certiſſime eſt de itētione itellecta reſpectu alteri⁹. alteꝝ eni nō intelligiſ niſi reſpectu alterius cauſa huius itentionis: ħ aūt intētio nō intelligiſ reſpectu alterius.ſ. eā rei q̄ ſit alia a ſe:ſed inquantū in ſe eſt relo:ſicut tu noſti.nō eni eſt ibi eētia rei q̄ ſit aliqd:ſʒ eſt ibi relo per ſe nō per aliā relationeꝫ. Sic igiſ terminabunſ relationes ſm hāc viam. Sed ſuū eſſe huius intentionis que eſt relatio p ſe in ħ ſubo eſt:īquātū qdditas ei⁹ eſt in ħ ſubo dicta reſpectu huius ſubi:⁊ hʒ aliud eſſe.v.g.eſſe pr̄nitatis: ⁊ ħ eſſe eſt etiā relo. Sed illud nō eſt ħ. Sit igiſ accn̄tale ad aliqd qd comitaſ ad aliqd:quoꝝ vnūqdqꝫ quantū eſt in ſe relatū eſt ad id qd eſt relatū ad ipm abſqꝫ alia relatione:qꝛ hoc qd dr̄ relatiuū eſt p ſe:qd igiſ eſt dictū eſt relatū p ſe:⁊ inquātū eſt pr̄nitas eſt relata p ſe:⁊ in hoc ꝙ eſt relata p ſe nō eget relone q̄ fiat relata:qꝛ in ſe hʒ qdditatē intellectā reſpectu ſubi.ſ.qꝛ ipſa eſt cuius cū intellecta fuerit qdditas egebit repreſentari intellectui aliquid aliud reſpectu cuius hoc intelligaſ. Si aūt ħ relatū acci- F
piaſ in ſignatis habebit eē cū alia re p ſe non egens alio cū:qd ſequaſ ipſiꝫ:ſed ipſa eſt ipſiꝫ cū:vel cū appropriatū ſpē illius relonis:ad hoc vt intelligaſ eget itelligi cūꝫ pr̄tatione alterius rei:ſicut qdditas pr̄nitatis inquantū pr̄nitas eſt relata per ſe nō per aliā relonē ligantē. Intellectus eni hʒ adinuenire aliqd iter ea duo.q.cum ſit ex ea duo ꝙ aliqd adinuenire formatio nō fecit ne cñiam:ſed alius ex reſpectibus ſequētibus:quos facit itellect⁹. Intellectus eni cōiungit res cū rebus pp diuerſitatē reſpectuū nō pp neceſſitatē. Sed in ſeipſa eſt relatio:nō p talē relationē:cuius qdditas p ſe itelligaſ reſpectu alterius. ħ eni ſunt relones multe que comitanſ aliquas eēntias p ſe nō per aliā relationē accn̄tē:ſicut cōtingit hāc relo- G
nē cōſeq relonē pr̄nitatis:⁊ ſicut cōtigit relonē ſeq diſpoſitionē ſcie:q̄ nō ſequiſ ipſas res per aliā relationē:ſed ſequiſ eā p ſe:q̄uis intellectus fortaſſe adiueniat ħ relones. Cū igiſ notaueris ħ:tūc iā notaſti ꝙ ad aliqd eſt in eē tali eſſe:qd eſt itētio cuius ħ eſt diffinitio.⁊ ħ diffinitio nō facit ad aliqd eſſe niſi accn̄s. Cū eni itellectuꝫ fuerit erit ſm pdictū modū:⁊ nō faciet debere eſſe rē exiſtentē per ſe vnā cōiungentē iter duo.dici eni ſm reſpectū nō ꝯtingit niſi intellectu. Illud igitur eſt relo intelligibilis:relatio aūt adinuēta eſt id qd iam oſtendimus.ſ.cuius eē inquātū itelligiſ eſt itellecta qdditas in reſpectu:⁊ ei⁹ vō eē in intellectu iquantū itelligiſ reſpectu alterius hʒ in eſſe iudiciū:⁊ in intellectu iudiciū ſm qd eſt in itellectu:non inquantū eſt relatio:pñt aūt eſſe in itellectu relatōes adinuētē:q̄s nō itellectus itelligit niſi pp ꝓprietatē quā hʒ itellectus ex illis:igiſ ad aliqd hʒ eſſe in ſingularibus:⁊ oſtenſuꝫ eſt ꝙ eius eē nō facit debere eſſe ħ relonē relonī ſine fine. Nec ſequiſ ex hoc vt oē qd itelligiſ relatuꝫ
habeat in eſſe relationē. ❡ Poꝛū aūt que ſunt prius ⁊ po- H
ſterius in tēpoꝛe:⁊ qd eſt hꝫ vnū eſt pnatū. Sed iter aliqua que ſunt prius ⁊ poſterius ſunt due relones:ſicut inter eſſe qm̄ intelligiſ:⁊ iter intellectū qd nō accipitur ex eſſe ꝓpo. Scias aūt ꝙ res in ſe non eſt prius niſi eo qd eſt ſimul cū ea:⁊ ħ ſpēs prioris ⁊ poſterioris ē:cū vtraqꝫ ſūt ſimul in itellectu. Cū eni pñtaſ in itellectu forma poꝛis ⁊ forma poſterioris:itelliget aīa hāc cōparationē icidere iter duo q̄ ſunt in itellectu:qm̄ ħ cōparatio eſt iter duo q̄ ſunt ī itellectu. Sʒ qm̄ ħ res in ſe nō eſt poꝛ:qm̄o .enīꝫ erit poꝛ res que nō hʒ eē:igiſ que fuerit de relatiuis ſm hūc modū nō erit eoꝝ relatio niſi in ſolo itellectu:nec intelligenſ exiſtere in eē ſm hāc prioritateꝫ ⁊ poſterioritatē. ħ eni prius ⁊ poſteri⁹ eſt certe de itētionib⁹ itelligibilib⁹ ex cōpationib⁹:q̄s ponit itellꝰ ex reſpectib⁹ q acqrūſ reb⁹ cū comparat inter eas intellectus ⁊ deſignat eas.

❡ Cōpletus eſt tractatus tertius. Incipit quartus.

❡ Capl'm. I. De poꝛe ⁊ poſterioꝛe:⁊ de iceptione.

Poſtq̄ꝫ locuti ſumus de his que ſunt entis ⁊ vnitati quaſi ſpecies: A
nūc opꝫ loq de his que ſunt eoꝝ q̄ſi proprietates ⁊ accidentia comitantia. prius aūt icipiemus de his que ſunt entis:⁊ ex his.pmo de poꝛitate ⁊ poſterioritate. Dico igiſ ꝙ q̄uis poꝛitas ⁊ poſterioritas di-

cantur multis modis:tñ fortaſſe conueniunt in vno ſm
ambiguitatẽ.ſ.qꝛ ꝑori inquãtũ eſt ꝑus:aliquid eſt qḋ nõ
eſt poſteriori:ſed nihil eſt poſteriori qḋ nõ habeat id qḋ
eſt ꝑus:ſed in vſu vulgari ꝑus eſt id qḋ eſt ꝑus loco:ꝛ tp̃e
ſic vt ꝑoꝛ ꝛ anterioꝛ ſint in rebus habẽtibꝰ ordinẽ: ſicut
eſt prius in loco id qḋ eſt ꝓpinquius ꝑncipio terminato:
erit igiť qḋ ſequiť illud ꝑncipiũ ſic ꝙ illud ſequeť id qḋ
eſt poſt illud:qḋ aũt eſt poſt illud:ſequeť illḋ ꝑmᵐ. Jã aũt
ſequutum fuerat illud. Similiter etiam ſit in tẽpore cõ-
paratione pñtis inſtantis vel poſitione cuiuſlibet princi
pij:ꝗuis varieť in ꝑterito ꝛ futuro:ſicut ſciſti. ¶ Jã aũt
tranſmutauerunt nomẽ ꝑoritatis ꝛ poſterioritatis ab
his ꝑncipijs ad oẽ id qḋ eſt propinquius ꝑncipio termi-
nato:ħ aũt ꝑoritas inueniť ordinata in rebus ꝑ nãm: ſic
corpꝰ ꝑus eſt aiali reſpcũ ſubẽ:ſi ſuba fuerit poſita ꝑnci-
piũ:ſed ſi idiuiduũ fuerit poſitũ ꝑncipiũ variabiť. Silr
eſt in eo:qḋ eſt ꝓpiquius ꝑmo ꝑncipio:ſicut puer eſt ꝑoꝛ
viro:ꝛ inueniť in rebus ꝑus nõ nã:ſed magiſterio: ſicut
neupmata muſice cũ accipiunť ex ꝑte graui vel caſu:ꝛ cõ
B tingentia quocũqꝫ modo euenerint. ¶ Deide trãſmuta-
uerũt illud ad alia.ſ.qꝛ vltimũ ꝛ nobile ꝛ ꝓcedens etiã:
quãuis in ignobilitate poſuerunt ꝑus:poſuerunt igiť ip-
ſaꝫ nobilitatẽ:ſic ꝑncipiũ terminatũ:de q̃ ſi vnũ habue-
rit:qḋ nõ hꝫ alterũ:alterũ v̓o nõ habuerit niſi ꝙ hꝫ pri-
mũ illḋ poſuerũt ꝑus:qꝛ precedẽs eſt eius modi ꝙ hꝫ id
qḋ ſequẽs nõ hꝫ:eſt igiť precedẽti modus ꝛ augmentũ:
ꝛ de hac manerie poſuerunt ꝑus eũ cui ſeruiť ꝛ guberna
toꝛ eſt:vel electio:volũtas eni accidit gubernatori:ꝛ non
gubernato:nec accidit gubnato:niſi poſtꝗ̃ acciderit gu-
bernatori:moueť igiť volũtate gubernatoris. ¶ Deinde
tranſmutauerunt illud ad id qḋ hꝫ hãc ꝯſideratione reᵘ
eẽndi. Jd eni cuius eſſe eſt prius:ꝗuis nõ ſit ſcḋm:ſcḋm
vero non hꝫ illud eẽ:niſi qꝛ primũ habuit eſſe ꝑus eo:po-
ſuerũt ꝑus alio:ſicut eſt vnũ:ad hoc eni vt ſit vnũ nõ eſt
neceſſe eſſe multitudinẽ:ſꝫ ad ħ vt ſit multitudo:neceſſe
eſt eẽ vnũ:ꝛ ħ nõ eſt iḋ ꝙ vnũ det eẽ multitudini vľ non
det:ſed qꝛ eget eo ad ħ vt multitudo hẽat eſſe per cõpa-
C rationẽ eius. ¶ Deinde trãſtulerunt illud ad habendũ
eſſe alio modo. Cũ eni fuerint duo:quoꝝ vnũ nõ habue-
rit eſſe ex altero:ſed ex ſeipſo:vel ex alio tertio:ſcḋꝫ vero
habuerit eſſe ex hoc ꝑmo:tũc habebit duobus modis de-
bitũ eẽndi:qḋ nõ eſt ſibi ex ſeipſo:ſed hꝫ ex ſe poſſibilita-
tem:vno vt primũ ſit tale vt cũ habuerit eſſe ſequať ne-
ceſſario ipſum eſſe cauſaꝫ neceſſario eſſendi ipſiꝫ ſcḋꝫ: ꝛ
tũc primũ prius eſt in eſſe ħ ſcḋo:ꝛ ob hoc nõ refugit in-
tellectus vllo mõ dĩc ꝙ cũ petrus mouit manũ ſuã mota
eſt clauis:aut dĩc ꝙ petrus mouerit manũ ſuã.ꝛ deinde
mota eſt clauis refugit aũt dĩc ꝙ cũ mota eſt clauis: pe-
trus mouit manũ ſuã:ꝗuis dicamus ꝙ cũ mota eſt cla-
uis ſcimus petrũ iaꝫ mouiſſe manũ ſuã:ꝗuis igiť vterqꝫ
motus ſimul habeat eẽ in tp̃e:tñ intelľs attribuit vni eo-
rũ ꝑoritatẽ ꝛ alteri poſterioritatẽ:eo ꝙ motus ſcḋi nõ eſt
cã eſſendi motũ prioris. Jmmo motus ꝑoris cã eſt eẽndi
motũ ſcḋi. Nõ eſt eni lõge aliquã rẽ eſſe que cũ habuerit
eſſe neẽio debeat eſſe vna cũ alicuiꝰ:ꝛ impoẽ ẽ aliqd eẽ
eiꝰ:vt ſit vna cũ alteriꝰ:ꝛ illud nõ hẽat eẽ cũ eo. Si autẽ
ipſa eẽntia eius fuerit cõditio ipſiꝫ eẽndi cãm:tũc ꝗdin
eẽntia eius habuerit eẽ erit cã ꝛ occaſio eẽndi ſcḋm. Sꝫ
ſi ipſa ſua eẽntia nõ fuerit cõditio ipſiꝫ eẽndi cãm:tunc
ipſum ꝑ ſe eſt ſic ꝙ poẽ eſt rem eſſe ex eo:ꝛ poſſibile eſt
nõ eſſe:ꝛ neutrũ eoꝝ dignius eſt altero ad ħ. Silr etiam
qḋ generať poẽ eſt eſſe:ꝛ poſſibile eſt nõ eſſe. Non enim
inquantũ eſt poſſibile nõ eẽ hꝫ eſſe:nec inquãtũ poſſibile
eſt:vt illud generet illud attribuit eẽ huic:qm̃ res quaꝫ
poſſibile eſt eſſe:nõ eſt ob hoc qḋ poſſibile eſt illaꝫ gñari

ab illa. ħ eni qḋ poſſibile eſt ſeipſuꝫ fieri aliḋ:nõ eſt ſuffi-
ciens ad ħ vt res ſit per illud. Cũ autẽ ipſum ſuũ eẽ fue-
rit poſſibile ꝛ nõ ſufficiẽs:aliqñ tunc res erit cũ eo:ꝛ ali-
quãdo nõ:ꝛ tunc eius cõparatio ad id qḋ erit vel nõ erit
in vtraqꝫ diſpõne vna erit. Sed in diſpõne q̃ diſcernitur D
eſſe a nõ eẽ nõ erit talis diſcretio:q̃lis eſt diſcretio cõpa-
rationis q̃ eſt cãti cũ poſſibilitate ſua eſſendi per cãm.ſ.ꝑ
quã variať diſpõ nõ eſſendi cãtuꝫ ꝑ cãm:ꝗuis poſſibile
ſit ipſum eſſe per cãm:igiť poſſibilitas rem eſſendi ꝑ cãꝫ
quãtũ ad ipſaꝫ eſſendũ per illaꝫ:ꝛ nõ eſſenduꝫ per illam
vna eſt:ꝛ cuius cõparatio fuerit ad eſſendũ rẽ per illam:
ꝛ nõ eſſendũ rẽ ꝑ illã vna ipſaꝫ eẽ cãm nõ eſt dignius ꝗ̃
nõ eẽ cãm. Sed certus ĩtelľs facit debere ħ eſſe diſpõnẽ
qua diſcernať ſuũ eẽ ꝑ illã a ſuo nõ eẽ ꝑ illã. Si autẽ fue-
rit illa diſpoſitio etiã q̃ faciat debere eẽ hãc diſcretionẽ.
ꝛ ħ diſpõ fuerit attributa cãe ꝛ habuerit eẽ:tũc totalitas
eẽntie:ꝛ eius qḋ adiungiť ei erit ipſa cã:ante hoc aũt eẽn
tia erat ſubm cãlitatẽ:ꝛ erat talis ꝙ poſſet vere fieri cã:
ꝛ iḋ ħ eẽ nõ erat tũc eẽ cãe:ſed cũ adiũgiť ei aliud eſſe ex
eius cõiunctione ſit cã:ꝛ tũc cãtũ dꝫ eſſe ꝑ illã: ſiue illud
adiunctũ ſit voluntas:ſiue voluptas:ſiue nã cõtingens:ꝛ
ſiľia:ſiue aliqd extrinſecũ parãs eſſe cãlitatis:ꝛ cũ fuerit
eiuſmodi ꝓueniet ex ea cãtũ ſine diminutione cõditio-
nis ꝛ debebit eſſe cãtũ:igiť eſſe ois cãti neceſſario eſt cũ
eſſe ſue cauſe:ꝛ ꝑꝑ eſſe ſue cauſe neceſſario eſt eſſe ſui cau
ſati:ꝛ ſunt ſimul in tẽpore vel intellectu vel in alqo vľ nõ
ſunt ſimul in reſpectu habendi eẽ:eſſe eni illius nõ ꝓue-
nit ex iſto:quia illud hꝫ acquiſitionẽ eſſendi que non eſt
ex eſſe iſtius:ꝛ hinc eſt acq̃ſitio eſſendi que eſt ex eẽ illiꝰ.
Jllud igiť eſt ꝑus cõpatione acq̃ſitionis eẽndi. ¶ Siqs E
aũt dixerit ꝙ poſtꝗ̃ vnũqḋqꝫ eoꝝ ſic eſt ꝙ cũ vnũ eorũ
fuerit erit ꝛ alterũ:ꝛ cũ remotũ fuerit vnũ:remouebiť al
terũ:tũc nõ eſt vnũ eoꝝ cã ꝛ alterũ cãtũ:eo ꝙ vnũ eoꝝ nõ
eſt dignius eſſe cãm in eſſe ꝗ̃ alteruꝫ. Reſpondebimus
ad hoc.ſed poſtꝗ̃ conſiderauimus quid cõtineat ſenſus
huius qõnis.ſ.qm̃ nõ eſt veruꝫ:vt ꝙ vnumquodlibꝫ eo-
rum habuerit eſſe habeat eẽ:ꝛ alterũ ſine dña ꝛ diuerſi-
tate. Senſus eni de cuꝫ ĩtelligiť:aut cuꝫ eẽ vniuſcuiuſlꝫ
eoꝝ acquiſituꝫ fuerit debeat ex hoc ineẽ:vt iã ſit acq̃ſitũ
eẽ alterius:aut cuꝫ eẽ vniuſcuiuſlꝫ eoꝝ acq̃ſitũ fuerit in-
tellectu:debeat alterũ acq̃ri in ĩtellectu:aut cũ eẽ vniuſ-
cuiuſlibet eoꝝ acq̃ſitũ fuerit in intellectu debeat ex hoc
vt alterũ iã acq̃ſitũ ſit in eẽ:aut vt cũ vnũ fuerit in eſſe al
terũ acq̃ſitũ ſit in ĩtellectu. ħ eni verbũ cũ vel qñ in hꝫ
locis eſt cõe ꝛ deceptoriũ:dico igiť ꝙ ꝑmũ eſt falſuꝫ:ꝛ nõ
cõceſſuꝫ:vnũ eni eoꝝ tantũ eſt qḋ cũ acquiſitũ fuerit dꝫ
ex eo acq̃ri alterũ. Jmmo cã eſt q̃ acq̃riť cũ acq̃ſitũ fue-
rit cãtũ. Scḋm v̓o nõ eſt certũ ex ꝑte cãe:qm̃ nõ cũ fue-
rit cã:dꝫ in eſſe cauſatũ acq̃ri ex ſeipſo vel ſine cauſa:qm̃
ſi ipſum iam acquiſitũ eſt:nunc nõ debuit in eſſe acquiri
cauſa vt habeat eſſe cauſa. Sed erit ꝙ illud iaꝫ acquiſitũ
eſt:ꝛ ſufficiens eſt ſibi ad ſuũ eſſe:ꝑ ħ autẽ ꝙ dicimus iaꝫ
acquiſitũ eſt:nõ intelligimus ꝙ preterijt. ¶ Coniunctio
aũt.ſ.cũ eſt ħ eſt illud certificať ex parte cauſati duobus F
modis.ꝑmo ꝙ cũ cãe fuerit acquiſita eſſentia nõ eſt hoc
debitũ ex acquiſitione cauſati. Scḋo ꝙ rei que iam acq̃-
ſita eſt:impoſſibile eſt debere eſſe ſiuꝫ eſſe acquiſitione
rei q̃ ponẽda eſt acq̃ſita. Nos.n.nõ ĩtelligimus per ħ ꝙ
dicimus acq̃ſita eſt ſenſum eius:ſed aliaꝝ duarũ ꝑtiũ di-
uiſionis ꝑma eſt v̓a.poteſt eni dicere ꝙ cũ cã fuerit in ĩtel
lectu dꝫ acq̃ri cãtũ eius in eſſe:cuiꝰ ipſa eſt cã ꝑ eẽntiam
in ĩtellectu:ꝛ etiã cũ cãtũ fuerit in intellectu dꝫ ẽt acqui-
ri in intellu eẽ cãe:ꝑ ſcḋam v̓o q̃ eſt q̃rtũ mẽbrũ diuiſio-
nis certificať tua dictio.ſ.ꝙ cũ habuerit eẽ cauſatum te-
ſtificabitur ĩtellectus ꝙ cãe iaꝫ oino acquiſitum eſt eſſe

ſine dubio:q̄ aliq̄ñ erit in itellectu poſt cāū nō tñ in tē-
pore:nec ſequit̄ certificari mēbrū vltimū iſtarū duarū
diuiſionū que cōtinent̄ in q̄rta ꝑ id qḋ tu iā notaſti. Si-
milr in mēbro q̄rto:q2 cū remota fuerit cā remouet̄ cau-
ſatū:ſed remoto cāto nō remouet̄ cā. Scim⁹ aūt ꝙ cā iā
remota eſt in ſe cū potuit remoueri cātū:q2 cū nos poni-
mus cauſatū remotū:iā ponimus id qḋ neceſſe eſt poni
cū eo in potētia.ſ.q̄ñ ipſ eſt:cuius ſi poſſibilis fuerit re-
motio nō eſt poſſibilis:niſi q2 remouet̄ cā. Sed nō remo
tio cāti vel poſitio eius:eſt cā remotionis cāe vl' poſitio-
nis eius. Remotio vō cāti:eſt ſignū remotionis cāe:ꝛ po
ſitio eius eſt ſignū pōnis eī⁹. Redeam⁹ ġ ad id vñ diſceſ-
ſimus. Dico igit̄ de ſolōne qōnis:q2 h̄ ꝙ ego attribui vnī
eoꝝ cāūlitatē:nō eſt q̄ſi vnū eoꝝ ſit dignius cāūlitate q̄3 al-
rū:eo ꝙ ſunt iſimul ꝛ eq̄lia:ſed q2 vnū eoꝝ ponimus eſſe
illud:cuius eē nō dꝫ eē ꝑ aliud:ſed cū alio:alterū vō po-
nimus eſſe illud:cuius eē:ſicut nō variat̄ niſi cū eſſe alte
rius:ſic eſt ꝛ ꝑ aliud:ſic debes certificari de hȯ queſtiōe.
¶ Dubitat̄ aūt h̄ de potētia ꝛ actu:qḋ eorū ſit ṗus ꝛ qḋ
poſterius:cognitio eni iſtoꝝ valde neceſſaria ē ad cogno
ſcēdū id qḋ eſt ṗus ꝛ poſterius:q̄uis potētia ꝛ actus ſint
de accidentib⁹ eē:ꝛ de cōſequētib⁹ eius:ꝛ de his q̄ debes
ſcire ibi vbi cognoſces diſpōnes eſſe abſoluti.

¶ Capl'm. II. De potentia ꝛ effectu:ꝛ fortitudine ꝛ debili-
tate:ꝛ ſtabiliter eſſe mā in oibus generatis.

Q Uod itelligit̄ de h̄ noie po⁹:ṗmū īpoſue-
A rūt itentioni q̄ eſt i aialib⁹ ex q̄ pñt
1 ꝓuenire actiones valide q̄ ſunt de genere mo
tuū:nec ſunt ſepiſſime in pleriſq3 hoibus i ſua
quātitate ꝛ q̄litate:cuius 2riū vocat̄ ībilitas:
ꝛ eſt quaſi augmentū ꝛ vehemētia intētionis que eſt for
titudo.vꝫ.cum aial eſt ei⁹:ꝙ ꝓuenit ex eo actio:q̄ñ vult
2 ꝛ nō ꝓuenit:q̄ñ nō vult:cuius 2riū eſt in potētia. ¶ De-
inde tráſtulerūt ab h̄ ad itētionē que eſt potētia difficile
patiendi ꝛ facile faciendi:alioquin ei q agerer actiones ꝛ
motiones validas accideret pati etiā ab illis:ꝛ tūc paſſio
ꝛ dolor q accideret ſibi ab illis aduerſaret̄ ei ad cōplēdū
ſuā actionē. Inquantū eni patit̄ paſſione ſenſibili debet
vt agat debiliorē. Sed ſi nō patit̄ dī hr̄e potētiā. Inquā-
tū igit̄ nō patit̄ ſignū eſt itentionis quā ṗmū vocauim⁹
potentiā. ¶ Deinde impoſuerunt eam nomen huius in-
3 tentionis:ita vt inquātū nō patit̄ niſi paruū vocet̄ potē-
tia:q̄uis nihil agat. ¶ Deinde rez que nō patit̄ vllo mo
4 do poſuerunt digniorē h̄ noie:ꝛ ideo diſpoſitionem eius
inquantū eſt ſic vocauerunt potentiā. ¶ Deinde fortitu
5 dinem ipſam que eſt diſpoſitio ipſa aialis:ex qua eſt ei vt
agat:ſed nō agit vel ꝓpter appetitū vel ꝓpter ṗuationez
appetitus ꝛ remotionē inſtroꝝ poſuerūt potentiaz:eo ꝙ
eſt principium effectus. ¶ Deinde pħi tranſtulerunt no
6 men huius potētie:ꝛ laxauerunt circa oēm diſpoſitionez
que eſt in aliquo ṗncipiū variationis ab illo in aliud:in-
quantū illud eſt aliud:q̄uis nō ſit ibi volūtas adeo ꝙ ca
lorē vocauerunt potentiā:eo ꝙ ipm eſt ṗncipiū variatio-
nis ab vno in alterū:iquantū eſt alterū:ita vt cū hō mo-
uerit ſeipſum vel medetur ſibi ipſi:ꝛ ipſe fuerit ṗncipiuz
variationis a ſe in ſe nō ſit h̄ iquātū ipſe eſt recipiēs me-
dicationē ꝛ motū:ſed inquantū ipſe eſt alter:quaſi enim
ipſe eſt duo:quorū vnū hꝫ potentiā agendi:ꝛ alterū habꝫ
potentiā patiendi:ꝛ vī ꝙ duo ipſius ſint diſcreta in duas
ptes.vbi grā.q2 res que mouet eſt in aīa:ꝛ res que moue
tur eſt in ſuo corpore. Ipſe eſt igitur mouens per ſuā for-
mā:ꝛ motū in ſua mā. Inquātuz igit̄ recipit medicinaz.
B eſt alius a ſe iquantū medet̄. ¶ Deinde poſtq̄ inuenerūt
7 rē q̄ hꝫ potētiā ſm̄ cōem vſum:ſiue ſit fortitudo ſiue ve-
hemētia potētie. Cū aūt nō eſt ꝯditio illius potētie vt ex
ea ſit agens in effectu:ſed inquātū eſt potētia:hꝫ poſſibilitatē
agendi ꝛ poſſibilitatē nō agēdi tráſumpſerūt nomē potē
tie ad poſſibilitatē. Rē igit̄ q̄ eſt in termio poſſibilitatis dixerūt
eſſe in potētia ꝛ poſſibilitatē recipiēdi ꝛ ſue poſſibilitatis:
vocauerunt potētiā poſſibilitatis. ¶ Deinde ꝑfectionez 8
huius potētie vocauerunt actū:q̄uis nō ſit actus:ſꝫ paſ-
ſio:ſicut motio ꝛ figuratio:ꝛ alia hȯ:ꝛ q2 ibi fuit ṗncipium
qḋ vocat̄ potētia:ꝛ fuit radix ṗma q̄ vocat̄ h̄ nomine:q̄
certe nō eſt niſi actus:iō h̄ cuius cōparatio ad id qḋ vo-
cat̄ mō potētia:eſt ſicut cōpatio actus ad id qḋ vocauerūt
antiquitus potētiā:vocauerūt noīe actus:ꝛ itelligūt per
actū acq̄ſitionē eēndi:q̄uis ille ſit paſſio vel aliud:qḋ nō
eſt act⁹ nec paſſio.hoc igit̄ eſt potētia paſſiua. ¶ Aliquā-
do aūt vocat̄ po⁹ bonitas ꝛ vehemētia iſtoꝝ. ¶ Geome
tre vō poſtq̄ iuenerūt ꝙ aliq̄ linea eſt q̄ eſt lat⁹ cuiuſdaz
q̄drati:ꝛ aliq̄ eſt q̄ nō pōt eſſe latus illius q̄drati:poſue-
runt illud q̄dratū potentiā illius linee:q̄ſi illud ſit aliqḋ
poſſe eius:ꝛ ṗcipue q2 imaginatus eſt aliquis eoꝝ:ꝙ qua
dratus eſt ꝓueniens ex motu illius lateris in cōſile ſibi.
Cū aūt ſcieris potētiā:iam ſcies potētē:ꝛ ſcies ꝙ īpotēs
eſt vel debilis vel ille q eſt facilis vel neceſſarius ad pa-
tiēdū vel mēſura linearis:cū nō eſt lat⁹ mēſure ſupficia-
lis poſite:ꝛ ex his oībus dubitat̄ de potētia que intelligi-
tur fortitudo:putat̄ eni ꝙ ipſa nō hꝫ eē niſi cū eſt eiuſmo
di ꝙ agit:ꝛ ei⁹:ꝙ nō agit. Cum aūt eſt ei⁹:ꝙ agit tñ non C
vī eē fortitudo:hoc aūt nō eſt certū:q2 ſi h̄ res q̄ tñ agit:
agit nō volēs:ꝛ nō eſt alicuius appetēs:tūc illud nec eſt
potentia:nec fortitudo ſm̄ hāc itentionē. Si aūt agit vo
luntate:ꝛ eſt voluntas ꝑpetua:ſic ꝙ nō variat̄ eē cauſalē
nec pōt variari variatione eēntiali:tūc agit per fortitudi
nē:q2 diffinitio fortitudinis:qua eligunt iſti diffinire eaz
inuenit̄ hic. h̄ eni poſſe eſt ei:vt agat cum voluerit:ꝛ non
agat cū non voluerit. Sed vtraq3 iſtarū eſt cōditionalis.
ſcꝫ vt cū voluerit aget:ꝛ cū noluerit non aget:ꝛ hec non
recipiunt̄ in diffōne fortitudinis niſi ſm̄ ꝙ ſūt hypothe-
tice. Non eſt aūt certitudo hypothetice vt ſit h̄ repetitio
antecedētis vllo modo vel certitudo cathegorica:q2 nō
ſi certa fuerit nr̄a dictio que eſt cū voluerit non aget:ſeq̄-
tur certū eſſe eū nō velle. Nec ſi falſum fuerit euz nolle
vllo modo faciet debere falſaz eſſe noſtrā dictionez que
eſt cū noluerit aget.hoc eni iducit ꝙ ſi noluerit nō aget:
ſicut cū voluit aget:euz autē certū fuerit ꝙ euz voluerit
aget:certū erit ꝙ cū agit id voluit.ſ.cū agit:agit inquan-
tū eſt potēs. Certū igit̄ eſt:q2 cū noluerit nō aget.ꝛ cum
nō egerit nō voluit:ꝛ in hoc nō eſt aliquid ex quo ſequat̄
ꝙ nolit ꝛ velit:qḋ ſacis notū eſt ſciēti logicā. ¶ Hec aūt
potētia que eſt ṗn⁹ motuū ꝛ actionū q̄dā ē comes rōna- D
litatis ꝛ imaginationis:ꝛ quedā que nō eſt comes earuz.
Que aūt eſt comes rōnalitatis ꝛ imaginationis quaſi fit Ari. 9. me
eiuſdē gn̄is cū illis:pene eni vna po⁹ pōt ſciri hōc:ꝛ nō hō ta. t. 10.
ꝛ ꝙ delectat:ꝛ ꝙ moleſtat eſtimare vnius virtutis eſt:ꝛ
oīno eſtimare rē:ꝛ eius 2riū:vnaqueq3 eni haꝝ potētia-
rū eſt potētia ſup rē:ꝛ ſup eius 2riū. Sed certe nō eſt per
fecta potētia.ſ.ṗncipiū ꝑfecte apphendēdi in actu varia-
tionē ab vno in alterū:ſm̄ ꝙ eſt alteꝝ niſi cū ei adiuncta
fuerit ei volūtas ꝓueniēs ex ſnia eſtimabili ſequēte ima
ginationē cōcupiſcibilē vel iraſcibilē vel ex ſnia itelligi-
bili ſequēte cogitationē itelligibilē vl' formationē forme
itelligibilis. Cū eni comes eius fuerit illa voluntas:nec
fuerit volūtas ifirma:ſed ṗōpta ꝯcurrētibus oibus que
faciūt debere mēbra moueri:fit ſine dubio i effectu ṗn⁹.
debite actiōis. Diximus eni ꝙ cā interīz dū nō eſt cā de-
bēdi rē eſſe ꝑ illā cātū nō hꝫ eſſe ꝑ illā:aū hāc aūt diſpō-
nē nō eſt volūtas niſi debilis:q2 nō cōcurrūt oīa:he igit̄
potentie q̄ comitant̄ rationalitatē per ſe ex ꝑitatione ſui

patientis ⁊ ex ꝓuētu eius ab illis nō debēt eſſe in tali cō-
paratione: vt cū egerit in illud agat ꝑ illud: ſic vt agat ꝑ
illud cū ipſe adhuc ſint potētie: ⁊ oīno ex eo ꝙ obuiat po-
tētie paciēti: nō ſeqtur vt agat. Si.n. ex ea ſola deberet vt
ageret deberet ēt ꝑ h̄ vt ꝓueniret ex ea due actiões ɔ̄rie:
E ⁊ ea q̄ ſunt media iter eas: qḋ eſt friuolū. Cū aūt fuerit ſi-
cut diximꝰ: tūc aget neceſſario. ¶ Sꝫ potētie q̄ ſūt in eis
q̄ ſūt ex rōnalitatē ⁊ imaginationē cū imaginati fuerint:
⁊ obuiauerint potētie patiēti, ꝑfectio debebit eē actio ibi:
eo ꝙ nō eſt ibi volūtas nec electio q̄ expectet̄. Si āt fue-
rit aliqd qḋ ibi expectet̄: fortaſſe nā erit qḋ expectat̄: ſed
ſi eguerit nā: tūc nā illa erit vel ꝓncipiū rei vl̄ ꝑo ꝓncipij:
ꝓncipiū aūt erit cōpoſitū: ex eo qḋ ꝓterijt: ⁊ ex eo qḋ eſt: ⁊
tūc erit ɔ̄ſil'e volūtati ſpectare. volūtas āt differt ab h̄ in-
quātū ſcit. Si āt cū poᵃ paſſiua obuiat actiue. dꝫ vt paſſio
ꝓueniat in his rebꝰ: tūc ipſa potētia paſſiua eſt perfecta.
¶ Poᵃ.n. paſſiᵃ aliqñ eſt ꝑfecta aliqñ impꝑfecta: ⁊ aliqñ
eſt ꝓpinq̄ aliqñ remota. In ſꝑmate.n. poᵃ ē vt fiat vir: ⁊
in puero ēt poᵃ ē vt fiat vir. Sꝫ poᵃ q̄ eſt in ſꝑmate. eget
vt obuiet ſibi ēt poᵃ ꝓus mouēs ad aliud q̄ꝫ mouēs ad vi-
rilitatē. opus eſt.n. vt ꝓus trahat ad effectū aliqd qḋ nō
eſt vir: ⁊ ſic deinde adaptabit̄ ad trahēdū ad effectū vir.
certiſſime: poᵃ.n. viri paſſiua h̄ eſt. In ſꝑmate āt certiſſi-
me nō ē adhuc poᵃ paſſiua virilitatis. Impoſſibile eſt .n.
dū nō ſꝑma fuerit ſꝑma: patiat̄ ad eēndū vir. Sꝫ qꝛ fuit
in eius poᵃ fieri aliud q̄ꝫ ſꝑma. ⁊ poſt h̄ mutat̄ ad aliō: ꝙ
ēt ipſiꝫ ꝓus erat in poᵃ: iccirco mā ꝓma eſt oīa in poᵃ. Sꝫ
aliqd eſt qḋ cū venit in eam impedit eam ab alio: ⁊ tunc
neceſſe eſt remoueri illud a quo impedit̄: ⁊ aliquid eſt qḋ
cū venit in eaꝫ. nō impedit eā ab aliquo alio. ſed eget alio
ꝙ adiungat̄ ſibi ad hoc vt cōpleat̄ adaptatio: ⁊ he poten-
F tie ſunt potētie remote. ¶ Propinq̄ vero ſunt q̄ nō egēt
ſibi adiugi vnā potētiā actiuā ante aliā potentiā actiuā:
ꝑ quā patiat̄: arbor.n. nō eſt clauis in poᵃ ꝓpinqua: quia
eget vt ꝓus ſibi obuiet potētia actiua ꝓter potētiā actiuā
qua fit clauis q̄ eſt potētia icidēdi. ſecādi ⁊ dolādi: ⁊ poſt
h̄ adaptat̄ ad patiēdū ab obuiatōe potētie qua fit clauis.
G ¶ Potētiaꝝ aūt q̄dā ſunt q̄ ꝓueniūt ex nā ⁊ q̄dā que ꝓ-
ueniūt ex ɔ̄ſuetudine: ⁊ quedā ex artificio: ⁊ quedā ex ca-
ſu. Dr̄t aūt id qḋ ꝓuenit ex artificio ab eo qḋ ꝓuenit ex cō-
ſuetudie. In.n. qḋ ꝓuenit ex artificio: eſt id in quo ad agē-
dū ex materijs. egemus inſtr̄is ⁊ motibus ⁊ aīa acqrit ex
hoc aptitudine q̄ eſt ſibi q̄ſi ſit forma illius artificij: que
aūt ſunt ꝑ ɔ̄ſuetudinē: ſunt ea q̄ aduenlūt ex actiōibus q̄
nō egēt illis: qꝛ nō ꝓueniūt niſi ex ɔ̄cupiſcētia vel ira vel
ſnia: vel habet̄ in eis intētio nō ad hūc finem. ſed poſtea
ɔ̄ſequit̄ eas finis qui eſt ɔ̄ſuetudo: g nō fuit intētus: ſꝫ nec
fuit ɔ̄ſuetudo ipſamet ſtabilitio forme illaꝝ actionum in
aīa ⁊ fortaſſe: ſi ita nō erit finis nō erunt iſtrumēta. nec ma-
terie deſignate eo ꝙ non eſt eq̄le hoī exercere ambulatio-
nem ⁊ exercere carpentariā eo mō quo diximus. Inter
hec enim duo multū intereſt. deinde cū h̄ ſi diligēter at-
tēderis acqſitio ɔ̄ſuetudinis ⁊ artificij ɔ̄uertunt̄ ad vnū
modū. ¶ Potētie vero q̄ ſunt ꝑ nām: quedā ſunt in cor-
poribus aīaliū. Quidā aūt ex antiquis dixerūt potentia
eſt ſimul cum effectu: nec precedit eū: ⁊ ſm hoc dixerunt
alij poſteriores ꝙ h̄ duo motus ſunt. Qui g̊ hoc dixit: vr̄.
dixiſſe ꝙ ſedens nō eſt potēs ſurgere. ſ. qꝛ nō eſt poſſibile
in nā eius vt ſurgat interim dum nō ſurgit. g̊ quomō ſur-
get: ⁊ qḋ nō eſt in nā ligni vt dolet̄ ex eo potēs: quomodo
igit̄ dolabit̄. ⁊ qui hoc dicit nō eſt potēs ſine dubio vt vi-
deat ⁊ inſpiciat ſepe i vna die. igitur certiſſime erit cecus.
H Si igitur nulli rei que nō eſt: eſt potētia eſſendi: tūc im-
poſſibile eſt eam eſſe. Id aūt qḋ poſſibile eſt eſſe. poſſibi-
le eſt nō eſſe: alioquin neceſſe eſſet eſſe: ꝙ aūt poſſibile eſt
eſſe: neceſſe eſt vt vel ſit aliquid vel nō ſit aliquid. Si āt
fuerit aliquid: neceſſe eſt tūc vt aut ſit ſubm rei: cuius nā
eſt vt ſubſiſtat in eo ſua forma: aut vt hoc ſit ſil'r reſpectu
ſui: ſicut albedo quā poſſibile eſt eſſe: ⁊ poſſibile eſt nō eē
quātū in ſe: neceſſe eſt igit̄ h̄ eſſe rē que cū eſt vel ſit exi-
ſtēs ꝑ ſe: ſic vt ſit poſſibile ſuū eſſe exn̄s ꝑ ſe. vel ſit ſicut
cum eſſet in alio a ſe. Si aūt poſſibile huius intētiōis fue-
rit vt poſſibile ſit ipſum eſſe aliquid in alio a ſe. tūc poſſi-
bilitas ſui eſſe erit etiam in alio. Oportebit igitur vt illō
aliud habeat eſſe cuꝫ poſſibilitate eſſe huiꝰ ⁊ illud ſit ſub-
iectum eius. Si aūt fuerit ſic vt cum fuerit ſit exn̄s per
ſe nō in alio a ſe: nec de alio a ſe vllo mō: nec ſit pēdēs ex
aliqua materiaꝝ: ita vt ɔ̄ſtimat̄ in illa: vel egeat illa i ali-
quo: tunc poſſibilitas ſui eſſe erit precedens ipſum non
pēdēs ex aliqua mā: neqꝫ ex aliqua ſubā: eo ꝙ illa res nō
pēdet ex aliqua re: igit̄ poſſibilitas ſui eſſe erit ſubā: quia
erit res hn̄s eſſe ꝑ ſe. Si aūt ſuū eſſe poſſibile nō habue-
rit eſſe: erit tūc nō poſſibile ⁊ īpoſſibile: poſtq̄ꝫ igit̄ ē ⁊ exi-
ſtit ꝑ ſe ſi. ut poſitū eſt: tūc ſubā eſt. Sed poſtq̄ꝫ ſubā eſt:
tūc eſt illi q̄dditas q̄ nō eſt ad aliquid ex eo ꝙ ſubā nō
eſt ad aliquid ꝑ ſeipſam. ſed accidit ei ad aliquid. huic igi-
tur exn̄ti ꝑ ſe: eſt etiā eſſe amplius preter ſuum eſſe poſſi-
bile: quo eſt relatiuum. Noſter aūt ſermo eſt de ipſo ſuo
eſſe poſſibili: ⁊ de illo eſt noſtrum iudicium: qḋ non eſt in
ſubō. Sed ſm ꝙ nunc dr̄ ponitur eſſe in ſubō: qḋ eſt icō-
ueniens: igitur nō pōt eſſe vt ei ꝙ permanet exiſtens per
ſe non in ſubō nec de ſubō vllo modo ſit eſſe poſt nō eſſe:
ſed oꝫ vt pēdeat aliquo mō ex ſubō ad hoc vt ſit. Cū aūt
fuerit res que eſt exiſtēs ꝑ ſe: ſed eſt ex aliquo vel cū eſſe
alterius a ſe: primū vero eſt ſicut corpus qḋ eſt ex yle ⁊
forma. Secūdum eſt: ſicut anime rationales cum gene-
ratione corpoꝝ: tūc poſſibilitas ſui eſſe pendebit ab illo.
Non ꝙ illa res in potētia ſit eſſe corpus albū ꝑ potentiā.
nec ꝙ in illa ſit impreſſa potētia eſſendi poſſibilitatē al-
bedinis in ſubō in quo imprimit̄ albedo ſed ſic vt vel ha-
beat eſſe cū eo vel cum aduenerit ei aliqua diſpō: igit̄ cū
ſit corpus. v. grā. ſicut ignis cū ſit: nō eſt poſſibilitas ſui eē
niſi vt fiat ex mā ⁊ forma: igitur poſſibilitas ſui eē habet
ſubm alicuius modi. ⁊ hoc eſt eius mā: igitur res ex qua Ari. 7. meth. t.c. 4.
aliquid ſit primuꝫ eſt forma que ſit in mā ⁊ ſit corpus ex
cōiunctione earum: materie vno modo: ⁊ forme alio mō:
aīa quoqꝫ nō ꝓuenit etiam niſi per eſſe ſubi corporalis. ⁊
poſſibilitas ſui eſſe eſt in illo exiſtēs per illud ꝓpter hoc
ꝙ illa mā appropriatur ſibi: ⁊ qꝛ aīa non habet eſſe poſt
non eſſe niſi cum fuerit eē corpoꝝ ſm modū cōmixtiōis
ꝑ quā adaptatur fieri inſtrumētum eius: ⁊ ꝑ quā dicer-
nitur certitudo ſue noue inceptionis a primis: nō ꝙ cer-
titudo eius ſit in illa tūc cum fuerit in illis corporibꝰ poſ-
ſibilitas huius cōmixtionis: erit poſſibilitas eſſendi aīas.
¶ Omne aūt corpus a quo ꝓuenit actio nō ꝑ accidens
neqꝫ ꝑ violētiam alterius corporis agit ꝑ aliquā potētiā
que eſt in eo. Qꝛ aūt ꝓueniat ꝑ voluntatē ⁊ ꝑ electionem
manifeſtum eſt. actio vero q̄ non eſt ꝑ voluntatem neqꝫ
ꝑ electionem vel prouenit a ſeipſa: vel prouenit a re cor-
porali que differt ab eo vel a re nō corporali differēte ab
eo. Si aūt prouenit a ſeipſo ipſum aūt ɔ̄uenit cum aliqꝫ
corporibꝰ in corporeitate: ⁊ differt ab eis in hoc ꝙ a ſe ꝓ-
uenit illa actio: tūc in ſua eſſentia intelligitur eſſe aliquid
amplius ſupra corporeitatē: qḋ eſt ꝓncipiū illius actiōis
ab ipſo: ⁊ hoc eſt qḋ vocat̄ potētia. Si vero fuerit h̄ per
illud corpus: tūc h̄ actio huius corporis erit per violen-
tiam vel ꝑ accidens. Iā aūt poſita fuit nec ꝑ violentiam
alterius corporis nec per accidens. Si aūt fuerit ꝑ rē nō
corporaleꝫ ſeparatā: neceſſe eſt tūc vt h̄ corpꝰ ſit aptū ad
habēdū illud mediū ab illo ſeparato vel ex hoc ꝙ eſt cor-

pus. vel ex potẽtia q̃ eſt in ipſo vel ex potẽtia q̃ eſt in illo ſepato. Si vo fuerit ex hoc ꝙ eſt corpus: tũc oẽ corpꝰ cõuenit in h. Sȝ ſi fuerit ex potẽtia q̃ eſt in ipſo: tũc illa potẽtia eſt ṗncipiũ ꝓueniẽdi illã actionẽ ab ipſo: q̄uis deſcẽdat a ſepato vel ꝑ eius adiutoriũ: vel qꝛ eſt ṗmũ eius ṗncipiũ in ipſo. Si aũt fuerit ex potẽtia q̃ eſt in illo ſepato: tũc vel ipſamet poꝰ faciet debere h: vel ꝓṗa eiꝰ voluntas. Si aũt ipſamet poꝰ facit debere hoc: tunc neceſſe eſt vt hoc debeat eſſe ab ipſo eodẽ corpe ꝓpter aliquod predictoꝝ: et redibit rõ ad ṗncipiũ. Si vo fuerit ꝑ volũtatez. neceſſe eſt tũc vt illa volũtas ſit potius eligẽs h corpus ꝓpter ꝓprietatẽ qua appropriat̃ ſibi ex oibus corporibꝰ vel fortuitu quocũq; mõ euenerit. Si aũt fuerit fortuitu: tũc nõ ꝓcedet ſm ordinẽ ſempiternũ vel ſepiſſimũ. Res enim caſuales ſunt q̃ nõ ſunt ſemꝑ nec ſepe. res vo nãles ſunt ea q̃ ſunt ſemꝑ vel ſepe. igit̃ nõ ſũt caſuales. Reſtat igit̃ vt ſit h ꝓpter ꝓprietatẽ qua appropriat̃ ei ex oibus corporibus. ⁊ vt illa ꝓprietas ſit res a qua volũt eẽ aduẽtum illius actionis: deinde neceſſe eſt vt etiã velint: qꝛ ob hoc vel illa ꝓprietas facit debere eſſe actionẽ illã ſemper vel eſt ex ea ſepe: vel nõ facit debere vel nõ erit ſepe.

Ari. 2. phy. ⁊ 3. meta.

B Si aũt facit debere ſemꝑ: tũc eſt ṗncipiũ huius. Si autẽ fuerit ſepe. ſed qđ eſt ſepe: ſicut noſti in nãlibus ipſuz eſt qđ dȝ eſſe ſemꝑ: niſi ſit aliqđ ipediẽs: qꝛ ſua ꝓprietas qđ ex ea eſt ſepe eſt ꝓpter iclinationẽ ſue nature ad partem eius qđ eſt ab illa. ꝙ ſi nõ fuerit erit ꝓpter impediẽs. Id igit̃ qđ eſt ſepe erit ſemꝑ ſi nõ fuerit qđ impediat: ⁊ ꝙ facit ſemꝑ eſſe eſt id cui ꝯcedit̃ h ſine impediẽte. Si autẽ illa ꝓprietas nõ facit debere eẽ ſemꝑ nec ſepe. tũc ipſam eſſe ab ea ⁊ ab alia idẽ erit: ⁊ h ꝙ appropriat̃ ſibi ſit fortuitu. dictum eſt aũt nõ eſſe fortuitu. Silr ſi dixerint ꝙ dignius eſt ipſam eſſe a datore ipſius ꝓprietatis. hec ſiquidem intẽtio eoꝝ de aduẽtu eius ab illo ꝯuenientior erit: igit̃ vel ille facit eam debere eſſe ſemꝑ vel eſt ꝑparator debẽdi eſſe. ꝑparator enim cã eſt. vel eſſentialr vel accidẽtaliter. Si aũt nihil aliud fuerit cã eſſentialr niſi illud. tũc nõ eſt ꝑ accñs: qđ .n. eſt ꝑ accñs eſt ſm aliquẽ duoꝝ predictoꝝ modoꝝ. reſtat igit̃ vt illa ꝓprietas ſit que facit debere eſſe: igit̃ ꝓprietas q̃ facit debere eſſe dr̃ potentia: ⁊ ab hac potẽtia ꝓueniũt actiões corporales: q̄uis ꝓueniũt ꝑ adiutoriũ ṗncipij remotioris. ℂ Certificemus igit̃ nũc ꝙ oẽ qđ incipit hȝ ṗncipiũ mãle: ⁊ dico oino qꝛ oẽ qđ incipit eſſe poſt nõ eſſe ſine dubio hȝ mãm: Omne enim qđ icipit eſſe anteq̃ ſit: neceſſe eſt vt ſit poſſibile in ſe. Si .n. fuerit nõ poſſibile in ſe: illud nõ erit vllo mõ. Nõ eſt aũt poſſibilitas ſui eſſe. eo ꝙ agẽs ſit potẽs ſuꝑ illud; quia agẽs nõ eſt potẽs ſuꝑ illud. cũ ipſum nõ fuerit in ſe poſſibile. nõne .n. videmꝰ qꝛ poſſumus dr̃e ꝙ ſuꝑ ipoſſibile nõ eſt poſſe: ſed poſſe eſt ſuꝑ id qđ poſſibile eſt eſſe. Si enim poſſibilitas eẽndi rẽ eẽt ipſum poſſe ſuꝑ eam. tunc h eſſet quaſi diceremus ꝙ poſſe nõ eſt niſi ſuꝑ id qđ eſt poſſe: ⁊ quaſi diceremus ꝙ ſuꝑ impoſſibile non eſt poſſe eo ꝙ nõ eſt poſſe ſuper illud. ⁊ neſciremus an res poſſet eẽ vel nõ eẽ ꝑ cõſiderationẽ ſuppſitus in ſe. ſȝ ꝑ cõſiderationẽ diſpõnis potẽtie illius que poteſt ſuꝑ eam ſi eſt potẽtia ſuꝑ eã vel nõ. Si aũt dubitaremus an eẽt potentia ſuꝑ illud an nõ. tũc nõ eẽt nobis poſſibile ſcire illud vllo mõ. Si .n. ſciremus illud: tũc vel ſm hoc ꝙ res eſt poſſibilis vel nõ poſſibilis: ⁊ tũc nõ poſſibilis itẽtio eẽt qđ nõ eſt poſſe ſuꝑ illud: ⁊ itẽtio poſſibilis eẽt qđ eſt poſſe ſuper illud: ⁊ ſic ſciremus ignotũ ꝑ ignotũ. apte igit̃ manifeſtũ eſt ꝙ itẽtio eẽndi rẽ in ſe poſſibilẽ nõ eſt intẽtio ipſam eſſendi ſic vt ſit poſſe ſuꝑ eam: quãuis quãtũ ad ſubm ſint vnum. Ipſam .n. eẽ ſic vt ſit poſſe ſuꝑ eam comitãs ẽ ad ipſam eẽ poſſibilem in ſe: qꝛ ipſam eẽ poſſibilẽ in ſe eſt reſpectu ſuppſitus: ⁊ ipſam eẽ ſic vt ſit poſſe ſuꝑ eam eſt reſpectu ſue rõnis ad datorẽ eſſendi.

Secdo libro ſufficientie.

ℂ Poſtq̃ igitur hoc cõſtat. dicemus ꝙ omne qđ incipit anteq̃ icipiat vel eſt in ſe poſſibile eſſe vel eſt impoſſibile eſſe. ꝙ aũt eſt impoſſibile eẽ: nõ erit. qđ vero poſſibile eſt eſſe vel iam ꝑceſſit illud poſſibilitas ſui eẽ vel ipſum eſt poſſibile eſſe. Impoſſibile eſt aũt quin poſſibilitas ſui eſſe vel ſit intẽtio q̃ eſt. vel que nõ eſt. Impoſſibile eſt aũt vt ſit intẽtio que nõ eſt aliqđ. alioquin nõ precederet illud poſſibilitas ſui eẽ. Eſt igit̃ intẽtio que eſt. Omnis aũt itẽtio que eſt vel eſt extrĩs nõ in ſubo: vel eſt extrĩs in ſubo. qcqđ aũt eſt exiſtẽs nõ in ſubo. illud hȝ eẽ ꝓpriũ ꝑ qđ nõ dȝ eſſe relatum. poſſibilitas vero eſſendi nõ eſt niſi iquãtum eſt ſm relationẽ ad aliud cui eſt poſſibilitas eẽndi. igitur nõ eſt poſſibilitas eſſendi ſuba que nõ eſt in ſubo. eſt igit̃ intẽtio q̃ eſt in ſubo ⁊ accidẽtale ſubo. Nos aũt poſſibilitatẽ eſſendi vocamus potẽtiam eſſendi: ⁊ id qđ eſt ſuſtinẽs potentiã eſſendi in quo eſt potẽtia eſſendi rem vocamus ſubȝ ⁊ yle ⁊ materiã ⁊ cetera ſm varios reſpectus. poſtq̃ aũt omne qđ icipit iam ꝑcedit illud mã: tũc dico ꝙ h capla que induximus faciũt eſtimari ꝙ potẽtia abſolute ꝑcedit effectuȝ: ⁊ eſt ṗor eo niſi in ſolo tẽpore ⁊ hoc eſt ad qđ multi ex antiquis acceſſerũt. ℂ Quidam .n. ex illis attribuerũt eſſe yle ante formã: ⁊ ꝙ poſtea agẽs inueſtiuit eã forma que fuit ei inceptio ꝑ ſeipſum. ℂ Vel ſicut quidã ex his q̃ ꝑſumpſerant loqui de h̃ ꝑputauerũt dñtes fuiſſe quiddã ſicut aĩa cui forte ꝯtingit occupari circa regẽdaȝ yle ⁊ informãdũ eã: ſed qꝛ nõ decorauit regimen nec cõpleuit decorem formationis ſubuenit ei creator ⁊ decorauit eius ꝯſtitutionẽ. ℂ Alij vero dixerũt ꝙ hec oia fuerũt ab eterno ⁊ mouebant̃ naturis ſuis motibus inordinatis: ſȝ creator adiuuit nãs eoꝝ ⁊ ordinauit ea. ℂ Alij dixerũt ꝙ ṗmũ fuit tenebra ⁊ inanitas vel aliqđ qđ non finiebat̃ ſemꝑ manẽs qetũ: ⁊ poſtea motũ eſt vel ꝯfuſio quã tenuit ille qui dicꝰ eſt cathegoriſmus. oẽs iſti dixerũt ꝙ potẽtia eſt ante effectũ ſicut in ſeminibus ⁊ in ſpmate ⁊ in oibus q̃ fabricant̃: oȝ igit̃ ꝯſiderare h ⁊ loq de eis: dico igit̃ ꝙ in rebus ꝑticularibus gñatis corruptibilibus eſt ſicut ipſi dixerũt. In his .n. potẽtia prior eſt effectu ṗoritate tpis. res aũt vles vel eterne q̃ nõ corrũpuntur: q̄uis ſint ꝑticularia nõ ꝑcedũt ea q̃ ſunt in potentia vllo mõ. Immo potẽtia eſt poſterior ſm iſtas ꝯditiones oimõ: potẽtia eniȝ poſtq̃ nõ hȝ eſſe ꝑ ſeipſam: tũc neceſſe eſt vt ſit ꝑ ſubam ad hoc vt ſit in effectu. Si vero non fuerit in effectu: tũc nõ eſt apta ad recipiẽdaȝ aliquid. ꝙ enim nihil eſt abſolute nõ põt recipe aliqđ. Itẽ iam aliquid eſt in effectu qđ nõ eguit ṗus eſſe in potẽtia aliquid: ſicut eterna q̃ ſunt ſemꝑ in effectu. h igitur mõ certitudo eius qđ eſt in effectu eſt ante certitudinẽ potẽtie eſſentialiter: alr vero potẽtia opus hȝ exire ad effectũ ꝑ aliqđ qđ eſt in effectu cũ illud eſt in potẽtia: nõ ꝙ illud incipiat cũ effectu: ſic enim illud egeret alio trahẽte ad effectũ: ⁊ ꝑueniret hoc vſq; ad aliqđ qđ eſt in effectu qđ nõ incepit. In pleriſq; aũt nõ trahit potẽtiã ad effectum niſi aliqđ eiuſdem generis cum illo effectu hñs eſſe in effectu ante effectum. Sicut cũ calidũ calefacit ⁊ frigidũ ifrigidat. plerũq; aũt id qđ eſt in potẽtia inquãtũ eſt ſuſtinens potentiã eſt de eo qđ eſt in effectu: ſic vt effectus tẽpore ſit prior potẽtia nõ cum potentia: ſperma .n. ex hoie fluit ⁊ ſemen ex arbore ſic ꝙ ex hoc ſit homo ⁊ ex h arbor. Nõ eſt enim in his dignius ponere effectum ante potentiam: q̃ potentiã ante effectuȝ. Itẽ effectus in imaginatione ⁊ diffinitione prior eſt q̃ potentia. Tu eniȝ nõ potes diffinire potẽtiam: niſi qꝛ eſt huius effectus: effectus vero nõ eget in ſua imaginatione ⁊ diffinitione vt ſit potentie.

Potius ſufficiẽtie ſue. c. 2.

D

Ariſto. 9. meth. 1. 11.

I

Tu.n.diffinies q̃dratũ ⁊ itelliges illũ:ita vt nõ tranſeat
p̃ animũ tuũ potẽtia eſſendi ipſum. Nec eſt tibi poſſibile
diffinire potẽtiã quadrature niſi noĩes q̃dratũ noĩe vel
intellectu:⁊ ponas illũ partem ſue diffõnis. Jte3 effectus
prior ẽ potẽtia.pfectione ⁊ fine.potẽtia eni3 eſt iperfecto
⁊ effectus eſt pfecto:⁊ bonũ in oĩ re nõ eſt niſi ipſam eẽ
in effectu:vbi aũt fuerit malũ ibi eſt aliqd in potẽtia ali/
q̃ mõ:cũ.n.res fuerit mala vl'erit p ſeipſa3 mala ⁊ oĩ mõ
qd̃ eſt ipoſſibile:ſi.n.habuerit eẽ:pfecto iquãtũ eſt mala
nõ eſt:q2 nõ eſt mala:niſi iquãtũ ipſa ẽ puatio pfectiõis:
ſicut ignorãtia:vel erit ſicut id qd̃ facit debere B eſſe in
alio ſicut iniuria. Jniuria.n.nõ eſt mala:niſi q2 diminuit̃
nã bonitatis eius a quo fit iniuria:⁊ ei' cui fit iniuria mi/
nuit̃ ſalus ⁊ facultas:⁊ alia hõ.igit̃ inquãtũ aliqd eſt ma/
lũ pmixtũ eſt cũ puatione:⁊ cũ aliquo qd̃ eſt in potentia.
¶ Si aũt nõ eſſet cũ illo nec de illo id qd̃ eſt in potentia
pfecto pfectiões que debeant̃ rebus eſſent pſentes: ⁊ ita
nõ eſſet malũ vllo mõ.manifeſtũ eſt igit̃:q2 id qd̃ eſt in
effectu:bonũ eſt inquãtũ ſic eſt:q vero in potẽtia eſt ma
lum.vel ab ipſo eſt malũ.Scias aũt q potẽtia mali me/
lior eſt q̃3 effectus:⁊ eſſe bonũ in effectu melius eſt q̃3 po/
tẽtia boni:⁊ malum non eſt malũ p potẽtiã mali:ſ3 p ha/
bitum malicie. Redeamus igit̃ ad id in quo eramus ⁊
dicamus:te iam nouiſſe diſpoſitionẽ prioritatis potentie
abſolute.Sed potẽtia particularis precedit effectum cu/
ius ipſa eſt potentia.aliquãdo aũt pcedit effectus ſimilis
ſuo effectui ad hoc vt ſit potẽtia ab ipſo.aliqñ nõ. ſed eſt
cum ea aliqd aliud p qd̃ exit potẽtia ad effectũ.alioquin
effectus nõ haberet eſſe vllo mõ.Sola.n.potẽtia nõ ſuf/
ficit ad B vt ſit effectus:ſed eget aliquo p qd̃ trahat̃ potẽ
tia ad effectum.iam igitur noſti q effectus ſm veritate3
prior eſt potentia:dignitate ⁊ perfectione.

¶ Capitm. III. De pfecto ⁊ iperfecto ⁊ de eo qd̃ eſt vltra
pluſq̃3 pfectionẽ ⁊ de toto ⁊ de vniuerſo.

A PRimum aũt aſſignauerũt pfectu3 in
rebus hñtibus numer̃ cum
hoc qd̃ debet hñe res: ia3 h3 numero ⁊ nihil re
ſtat de eo qd̃ nõ habeat in ſe. ¶ Deinde tran
ſtulerũt B ad res habẽtes quãtitatẽ ↄtinuam
⁊ dixerũt pfectũ in ſtatura eo q ipſa apud vulgũ eſt nu/
merata: Jpſa.n.nõ cognoſcit̃ a vulgo niſi inquãtũ mẽſu
ratur.Cũ vero mẽſurat̃:neceſſe eſt vt numeret̃. ¶ De/
inde trãſtulerũt B ad vires:⁊ qualitates.dixerũt.n.hoc ẽ
pfectũ virtute ⁊ perfectũ albedine ⁊ pfectũ pulchritudi/
ne ⁊ pfectũ bonitate:quaſi qcqd d3 habere bonitatis:ia3
habeat ⁊ nihil remaneat extra. ¶ Deinde cũ alicui fuerit
additu3 aliqd eiuſdem generis:quo nõ eſt opus ei ad ne/
ceſſitatẽ vel ad vtilitatẽ ⁊ ſilia:dixerũt ſupfluũ: q2 vide/
rũt rẽ eſſe pfectã ſine eo. ¶ Deinde ſi illud quo opus eſt
rei:ia3 h3 res:⁊ cu3 eo h3 etiã aliqd aliud ſui generis quo
nõ eget res quãtũ ptinet ad ſeipſum ſ3 q̃uis nõ egeat eo:
in eo tñ pdeſt pro modulo ſuo.oẽ B d̃r vltra pfectionẽ ⁊
vltra finẽ:B igit̃ eſt pfectũ ⁊ pfectio.⁊ eſt q̃ſi nomẽ finis
⁊ B pmũ eſt numero:⁊ deinde ceteris ab eo p ordinẽ. q̃ſi
nõ dixerãt q ipſum pfectũ ſit totũ ⁊ vniuerſum:⁊ q ter/
narius nõ ſit pfectus niſi ob hoc q h3 pncipiũ ⁊ mediu3
⁊ finẽ:q̃ faciũt eũ pfectũ:pncipiũ.n.pfectiõis in numero
erat.deinde nõ eſt B in nã alicui' numero2 iquãtũ eſt nu
merus vt ſit pfect' abſolute.oĩs.n.numerus vni' gñis eſt
ad addẽdũ ei aliqd qd̃ nõ eſt in eo.q tñ eſt pfect':⁊ in de/
narietate vel in ſenarietate.ſ3 iquãtũ eſt numerus nõ po
teſt eẽ pfect'. Ternari' v̾o iquãtũ h3 pncipiũ mediũ ⁊ fi/
nẽ pfectus eſt.Sed binarius iquãtũ h3 pncipiũ ⁊ finem
tñ:eſt impfectus:iquãtũ.ſ.ſunt duo iter q̃ nõ eſt aliquid
ſue nature qd̃ ſit mediũ:⁊ ſm B ↄſidera ceteras diuiſio/
nes.ſ.ſi ſit mediũ ⁊ non finis vel medium ⁊ finis. Quia
iam amiſit q debebat ei eẽ pncipiũ. Jte3 impoſſibile eſt
eſſe duo pncipia in numeris quo2 nullũ ſit medium vllo
mõ niſi in binario numero.nec duo fines quorum vnus
ſit medius aliquo mõ niſi in binario numero. media v̾o
in ceteris numeris cũ pñt eſſe multa.tñ vniuerſitas eo2
inquãtũ ſunt media ſunt q̃ſi vna res. Jtẽ rei multe nõ eſt
finis in quo quieſcas.igit̃ acquiſitio pncipij in illo ⁊ finis
⁊ medij eſt pfectio q̃ maior põt ↄtingere in ordine cõſimi
li.Sed hoc nõ eſt niſi in numero.nec eſt hoc cõprehẽſu3
niſi in tribus poſt q̃3 aũt venimus vſq3 ad B:diſcedamus
inde.nõ eſt.n.nr̃ vſus loqui de hĩ rebus q̃ fabricant̃ ſup
ītẽtiões rethoricas.nec ſunt de ſpeculationibus demon/
ſtratiuis.dico aũt q ſapiẽtes etiã trãſtulerũt pfectu3 ad
certitudinẽ eſſendi:⁊ ad verificãdũ illud dixerũt q pfe/ Perfectu3.
ctũ eſt id qd̃ eſt hĩ cũ hac ↄditiõe.ſ.q ſuũ eſſe p ſeipſum B
q̃tũ pfectius eſſe põt acquiſitũ eſt ei:nec ineſt de eo niſi
qd̃ eſt ad eũ nec cõparat̃ ei aliquid de genere eſſendi ſu/
perfluũ.ſuper B cõparatione q̃ ſit prima ad eũ niſi p cã3
q̃ ſit aliud ab eo. Pluſq̃3 pfectũ aũt eſt id cui eſt eẽ qd̃ d3 Pluſquã perfectum.
hñe:⁊ ab eo exuberat eẽ ad ceteras res. veluti ſi habeat
ſuũ eſſe quale o3 eum hñe:⁊ h3 eſſe ſuperabũdãs quo nõ
eſt ei opus:⁊ ab eo exuberet ad alia:⁊ hoc ſit ab eo eſſen/
tialiter ⁊ hũc ordinem attribuerũt primo pncipio:qd̃ eſt
vltra pfectionẽ:ex cuius eſſe in ſeipſo.nõ ex cã alia ab eo
fluit eſſe exuberãs a ſuo eſſe ad ceteras res:⁊ ordinẽ pfe/
ctionis attribuerũt intelligẽtie ei q̃ ex intelligẽtijs ſepara
tis in pncipio ſui eſſe in effectu:cui nõ cõmiſcet̃ aliqd po/
tẽtie nec expectat aliud eſſe.Si autẽ fuerit aliquid aliud
ab ea.hoc etiã eſt ab eſſe qd̃ fluit a primo. Jd aũt qd̃ eſt i/
fra perfectũ poſuerũt duo.ſ.ſufficiens ⁊ inſufficiẽs. Suf/ Sufficiẽs
ficiens eſt id cui attributum eſt aliquid p qd̃ acquiſitum
eſt ei cõplementum ſui in ſeipſo. Jnſufficiens v̾o abſolu/
te eſt id qd̃ eget alio qd̃ attribuat ſibi cõpletionẽ poſt cõ/
pletionẽ.exẽplũ aũt ſufficiẽtis eſt aĩa rõnalis:que eſt vni
uerſitatis ſicut celi. Jpſa.n.p ſeipſam agit actiones q̃ ſunt
ipſius:⁊ facit eſſe pfectiones q̃ debẽt eſſe ipſius vna poſt
alia3:q̃ oẽs nõ ↄiũgunt̃ ſubito nec etiã.ſ.remanẽt ſemper
niſi qd̃ fuerit de ſuis pfectionibus q̃ ſunt in ſuis ſubſtan/
tijs ⁊ ſuis formis.vñ nũq̃3 ceſſant a potẽtia:q̃uis in ipſis
ſit pncipiũ trahendi ſuã potentiã ad effectũ:ſicut B tu po
ſtea ſcies. Jnſufficiẽs aũt eſt q̃lia ſunt ea:q̃ ſunt in genera Inſufficiens
tione ⁊ corruptione.nomen vero pfectionis ⁊ nomen to/
tius ⁊ nomẽ vniuerſi pene cognata ſunt in ſignificatione.
Nõ eſt aũt ↄditio pfectõis vt ↄtineat ſub ſe multitudinẽ
nec in potẽtia nec i effectu.totũ v̾o o3 vt ſit multitudinis
vel in potẽtia vel in effectu. vnitas.n.in pleriſq3 rebus ẽ
eſſe qd̃ oportet hñe.pfectio v̾o in rebus habẽtibus mẽſu/
ras vel numeros videt̃ eſſe ipm totũ in ſubo.res igit̃ eſt
pfecta.inquãtum nil remanet extra eã ⁊ eſt totum: eo q Arl. 5. meth. c. 21.
quicquid neceſſariũ eſt ei eſt in ea. Jpſa igit̃ reſpectu mul
titudinis exñtis in ea cõprehẽſe in ea eſt totum: ⁊ ſ3 hoc
q nihil remãſit extra eam eſt perfecta. ¶ Poſtea vero
diſſenſerunt in acceptione nominis totius ⁊ vniuerſi ſm
duos reſpectus.aliquãdo enim dicunt q totum dicit̃ cõ/
tinuum ⁊ diſgregatum. vniuerſum vero dicit̃ niſi diſgre/
gatum.aliquãdo dicũt q vniuerſum dicit̃ pprie id in cu/
ius ſitu non eſt diuerſitas:⁊ totũ d̃r id in cuius ſitu eſt di/
uerſitas:⁊ d̃r totum ⁊ vniuerſum qd̃ nõ habet vtrãq3 di/
ſpoſitionẽ.Et tu ſcies q hec noĩa debẽt accipi ſ3 q cõue/
nerimus.aliter etiã d̃r totũ id in quo eſt diſtinctio:ita vt
habeat terminũ.totũ etiã dicit̃ ſm reſpectũ ſui ad partẽ.
vniuerſum etiã d3 eſſe ſilr: vniuerſu3.n.ex vniuerſitate
eſt:⁊ vniuerſitas nõ eſt niſi numero2 in effectu vel vni/
tatũ in effectu:Sed vſus relaxauit etiã ad id qd̃ eſt pars

eius ꝛ vnũ eius in potẽtia. igiť ſm ꝙ eſt totũ eſt oppoſitũ parti: ꝛ vniuerſuʒ eſt oppoſitũ vni ꝗſi totũ ſit qđ ꝯſideratur hr̃e aliqd a quo numeretur ꝗuis non ꝯſideremus eius vnitatẽ ꝛ vniuerſuʒ ſit id in quo ꝯſideranť vnitates ꝗuis nõ ꝯſidereť i eo numeratio. Ħ ãt oĩs dictio ſupflua eſt. Cõueniẽtia.n. fecit ea accipi eodẽ mõ. ita vt dicať ꝙ totũ ꝛ vniuerſuʒ ẽ in rebus nõ hñtib⁹ ꝗtitatẽ. eo ꝙ ꝯtingit ea ꝗtitati accñtalr̃ ſicut dr̃ albedo tota ꝛ nigredo tota: eo ꝙ aduenit eis intẽdi ꝛ remitti ſicut dr̃ calor totus ꝛ ꝟtus tota. ¶ Cõpoſitũ etiã ex rebus differẽtibus ſic aĩal dr̃ totũ: eo ꝙ eſt ex aĩa ꝛ corpore: pars vͦ aliqñ dr̃ id qđ numerat: ꝛ aliqñ dr̃ id qđ eſt aliquid alicuius: ꝛ hʒ ſecum aliud a ſe: ꝗuis nõ numeret illud: ꝛ fortaſſe appropriabiť Ħ nõie alicuius: q: aliqd dr̃ pars in qđ nõ diuidiť res ſm quantitatẽ: ſed in eſſe ſicut aĩa ꝛ corpus aĩali: ꝛ yle ꝛ forma compoſito: ꝛ oĩno id ex quo cõponiť aliquid compoſitum ex diuerſis principijs.

¶ Cõpletus eſt tractatus quartus. ¶ Incipit qntus auxiliante deo. De rebus cõmunibus: ꝛ quomodo eſt eſſe eorum. Caplm. I.

A Portet nunc vt loquamur de vli ꝛ de particulari. Cõueniẽtius enim eſt ei a quo iaʒ expediti ſumus ꝛ hoc eſt de accñtibus ꝓprijs eẽ. dico igiť ꝙ vle dr̃ tribus modis. dr̃.n. vle ſm Ħ ꝙ ꝓdicať in actu de multis ſicut hõ. ꝛ dr̃ vle itẽtio quã poſſibile ẽ ꝓdicari de multis: ꝛ ſi nullũ eoꝝ hẽat eſſe in effectu. ſicut itẽtio domus eptangule. q̃ vlis eſt: eo ꝙ nã eius eſt poſſe ꝓdicari de multis. ſʒ nõ eſt neceſſe eſſe illa multa: imo nec etiã aliqđ illoꝝ. dr̃ ẽt vle itẽtio quã nihil ꝓhibet opiari qn ꝓdiceť de multis. ꝙ tñ ſi aliqd ꝓhibet. ꝓhibebit cã q̃ Ħ ꝓbať ſicut ſol ꝛ terra. Ħ.n. ex Ħ ꝙ intelligunť ſol ꝛ terra: nõ eſt ꝓhibitum. quãtũ ad intellectũ poſſe intẽtionẽ eoꝝ inueniri in multis: niſi inducať rõ qua ſciať hoc eſſe ipoſſibile ex hoc. Et hoc erit ipoſſibile ex cã extrinſeca nõ ex ipſoꝝ imaginatiõe. pñt aũt Ħ oĩa ꝯuenire in hoc ꝙ vle eſt id qđ in intellectu nõ eſt ipoſſibile ꝓdicari de multis. ꝛ oʒ vt vle logicũ ꝛ quicquid eſt ſile illi ſit hoc. Indiuiduũ vͦ eſt hoc ꝙ nõ põt intelligi poſſe ꝓdicari de multis. ſicut ſuba ꝑſonis huius deſignati. Impoſſibile eſt enim intelligi hanc eſſe niſi ipſi⁹ tñ. ğ vle ex Ħ ꝙ eſt vle ẽ quoddã: ꝛ ex hoc ꝙ eſt quiddã cui accidit vlitas eſt quiddã aliud. ğ de vli ex Ħ ꝙ eſt vle ꝯſtitutũ ſignatur vnus ꝓdictoꝝ terminoꝝ: q: cũ ipſum fuerit hõ vel equus erit Ħ intẽtio alia preter itẽtionẽ vniuerſalitatis. que eſt humanitas vel equinitas. Diffinitio.n. equinitatis eſt ꝑter diffõnẽ vniuerſalitatis. nec vniuerſalitas ꝯtineť in diffõne equinitatis. Equinitas etenĩʒ hʒ diffõnẽ que nõ eget vniuerſalitate. Sed eſt cui accidit vniuerſalitas. vnde ipſa equinitas nõ eſt aliquid niſi equinitas tñ. Ipſa.n. ex ſe nec eſt multa nec vnũ nec eſt exñs in his ſenſibilibus nec in aĩa. nec eſt aliquid hoꝝ potentia vel effectu: ita vt hoc cõtineatur intra eſſentiam equinitatis. Sed ex hoc ꝙ eſt equinitas tñ. vnitas autẽ eſt ꝓprietas q̃ cũ adiũgiť equinitati fit equinitas ꝓpter ipſaʒ ꝓprietatẽ vnũ. Silr̃ ẽt eqnitas hʒ ꝑter hanc multas alias ꝓprietates accñtes ſibi. Eqnitas ğ ex Ħ ꝙ in diffõne eius ꝯueniũt multa eſt cõis. Sed ex Ħ ꝙ accipiť cum ꝓprietatibus ꝛ accñtibus ſignatis eſt ſingularis: equinitas ğ in ſe eſt equinitas tñ. ¶ Siquis aũt iterrogauerit nos de equinitate ſm ꝯdictionẽ. ſ. an equinitas ex hoc ꝙ eſt equinitas ſit aliquid vel nõ. nõ erit reſpõſio niſi ſʒ negationẽ: quicquid illud fuerit: nõ aũt ſm negationẽ eius qđ eſt: ſed eius qđ dr̃ de ea: vʒ. qr̃ nõ dʒ dici ꝙ equinitas ex Ħ ꝙ eſt equinitas nõ eſt: ſed ex hoc ꝙ eſt eqnitas nõ eſt equinitas aliqua nec aliqd alioꝝ. Si aũt pro eo qõnis fuerint due affirmatiue imediate. tũc nõ erit neceſſe rñdere aliquã illaꝝ vllo mõ. qr̃ alteri⁹ eaꝝ. ſ. affirmatiue q̃ ꝯmitať negationẽ. itelligendũ eſt ꝙ cũ res nõ fuerit appropriata altera affir⁹ appropriabiť hac altera affir⁹. Cũ aũt fuerit appropriata hac ei⁹ eẽntia nõ erit ipſa ꝓprietas. hõ.n. cum eſt vn⁹ vel alb⁹: tñ eẽntia hũanitatis nõ erit ipſa eſſentia vnitatis. vel albedis: nec eẽntia hoĩs erit eẽntia vni⁹ vel albi. Cũ ğ ſubm qõnis poſita fuerit ipſa humanitas ſm ꝙ eſt humanitas: veluti aliqd vnũ. ꝛ iterrogauerint nos ſm aliquod ꝯrioꝝ dicẽtes: ꝙ aut eſt vnũ aut multa: tũc nõ erit neceſſe rñdere aliqđ illoꝝ. Ipſa.n. humanitas ex hoc ꝙ eſt ipſa humanitas ẽ qddã ꝑter aliqđ illoꝝ in cui⁹ diffõne nõ accipiť niſi humanitas tñ. Sʒ ſi ꝓprietas eius eſt eẽ vnũ vel multa. ſicut ꝓprietas q̃ eã ſeqť: tũc ſine dubio appropriabiť ꝑ Ħ. ſʒ tñ ipſa nõ erit ipʒ appropriatum ex Ħ ꝙ ẽ humanitas. ğ ex hoc ꝙ ipſa ẽ humanitas nõ eſt ipm vnũ vel multũ. ſʒ ẽ aliud qddã cui illud accidit extrinſecus. Cũ ğ ipſa ꝯſiderať ſm hoc ꝙ ẽ humanitas tñ: nõ erit tũc neceſſe ꝯſiderari cũ hoc id qđ accidit ei extrinſecus. ¶ Ponamus ğ in Ħ duas ꝯſideratiões. vnã ꝯſiderationẽ de ipſa ſʒ ꝙ ẽ ipſa: ꝛ aliã ꝯſiderationẽ de ꝯñtibus ipſaʒ. Scdm ãt pmã ꝯſiderationẽ nõ ẽ niſi hũanitas tñ. vnde ſiquis iterrogauerit an hũanitas q̃ ẽ i ꝑſone ex hoc ꝙ ẽ hũanitas ſit alia ab illa q̃ ẽ in ſocrate: ꝛ neceſſario dixerim⁹ nõ: nõ oportebit ꝯſentire ei: vt dicať. ğ Ħ ꝛ illa ſũt vna numero: qr̃ negatio illa abſoluta fuit: ꝛ itelleximus in ea ꝙ illa humanitas ex hoc ꝙ ẽ hũanitas ẽ hũanitas tñ. Sʒ hoc ꝙ ipſa ẽ alia ab hũanitate q̃ ẽ i ſocrate qddaʒ extrinſecũ eſt. Ipſe vͦ nõ iterrogauit de humanitate niſi ex hoc ꝙ eſt humanitas. Cũ aũt dixit. humanitas q̃ eſt i platone ex hoc ꝙ ẽ hũanitas. iã poſuit ei reſpectũ ex hoc ꝙ eſt humanitas: attribuit ergo ei reſpectũ extneũ ab ea cũ dixit q̃ ẽ in ꝑſone aut q̃ ẽ illa q̃ eſt in ꝑſone. Nã ſi non: tũc iã accepiſſemus hũanitatẽ ex hoc ꝙ eſt in ꝑſone. Cũ eni expoliauerim⁹ ꝯſiderãtes il lã ꝑ ſe ſm hoc ꝙ eſt humanitas nõ põt eẽ qn Ħ dictio. ſ. q̃ eſt vel referať ad humanitatẽ q̃ eſt in platõe. ꝛ tũc Ħ erit abſurdũ: nõ.n. coheret vt hũanitas ſit in platone ex reſpectu quo ipſa eſt humanitas tñ. vel referať ad humanitatẽ: ꝛ tũc nominatio platonis fruſtra fuit niſi itelligať. Quia hoc ꝙ humanitati accidit eẽ in platone extriuſecũ fuit. Iã aũt deſtruxim⁹ eã ſic eẽ in platone. Sed ſi põt ita eẽ: ſic ẽt hʒ reſpectum ꝑter humanitatẽ. ¶ Sigs aũt interrogauerit dicens. nõne rñdiſtis dicẽtes: ꝙ ipſa nõ eſt ita cũ ipſa: nõ ſit ita ꝑter ſuũ eſſe humanitatis q̃ ipſa eſt humanitas: Dicemus nos nõ rñdiſſe ꝙ ipſa ex hoc ꝙ eſt humanitas nõ eſt ita. ſʒ rñdiſſe ꝙ ipſa nõ ex hoc ꝙ eſt humanitas: nõ ẽ ita ſʒ ꝙ ipſa nõ eſt ex hoc ꝙ eſt humanitas ita. Iã aũt nota eſt in logica hoꝝ dña. amp. ſubm huius qõnis plerũqꝫ dr̃ idefinite cũ nõ determinať ſigno: ꝛ tũc nõ fiet ad illã rñſio. niſi ponať ipſa humanitas q̃ ſit aliqua deſignata abſqꝫ oĩ multitudine: ꝛ tunc nr̃a dictio. ſ. ex hoc ꝙ ipſa eſt humanitas nõ eſt pars ſubi: eo ꝙ ꝯgrue dr̃ humanitas q̃ eſt ex hoc ꝙ eſt humanitas: alioquin fieret indefinita. Si aũt dr̃ ipſa humanitas: q̃ eſt ex hoc ꝙ eſt ipſa humanitas: iaʒ cecidit in eam deſignatio q̃ addita eſt ſupra humanitatẽ. Si aũt nos ꝯſenſerimus in hoc vtrãqꝫ partes queſtionis remouebuntur ab ea. ꝛ tunc nõ oportebit eſſe vnuʒ vel multa nec ipſa nec aliud niſi ſm intentionem: quam neceſſe eſt eſſe ipſam vel aliã. ꝛ tunc dicetur ꝙ neceſſe eſt eſſe aliam ꝓpter accidẽtia q̃ ſunt cũ illa: qr̃ nũqꝫ inueniť ſine accidentibus: ꝛ tũc nõ accipiet ſm hoc ꝙ eſt. humanitas tantum. poſtqꝫ aũt humanitas platonis nõ eſt ſua niſi ꝓpter accidẽtia. tũc Ħ accñtia hñt actiones in indiuiduo plato-

Marginal notes (left column): Vle dr̃ tribus modis. — Vle quid eſt. Indiuiduũ. — Equinitas

Margin letters: A (left column, beside "Oportet"); B (right column, beside "Ponamus")

nis eo ꝙ ipſum cōpoſitū eſt ex hoīe vel humanitate ⁊ ac-
cidētibus q̄ comitant̄ illud tanq̄ ptes eius ⁊ hn̄t actionē
in homine vel in humanitate:eo ꝙ referunt̄ ad hominē.
C ¶ Repetemus aūt ea a capite ⁊ recolligemus ad decla-
randum ea alio modo tanq̄ rememorātes que predicta
ſunt. Dicemus ḡ ꝙ hoc eſt quiddā ſenſibile qḋ eſt aial vł
homo cum materia ⁊ accidētibus: ⁊ h̄ eſt homo nāl'.
⁊ hoc eſt quiddā qḋ eſt aial vel hō ꝯſideratū in ſeipſo ſꝫ
hoc ꝙ eſt ipm̄.nō accepto cū eo h̄ qḋ ē ſibi admixtū ſine
ꝯditiōe cōis aut ꝓprij aut vnius aut multi.nec in effectu
nec in reſpectu ēt potētie:ſm ꝙ eſt aliqd in potentia:aial
.n.ex h̄ ꝙ eſt aial:⁊ hō ex h̄ ꝙ eſt hō.ſ.quātū ad diffōnē
ſuā ⁊ itellectū ſuū abſq̄ ꝯſideratiōe oīum alioꝝ que co-
mitant̄ illud.nō eſt niſi aial vel hō.ſed aial cōe ⁊ aial in-
diuiduū:⁊ aial ſm reſpectū in quo potētia eſt cōe vel ꝓ-
priū.⁊ aial ſm reſpectū quo eſt in his ſenſibilibus vel i-
tellectum in anima eſt animal ⁊ aliud non animal ꝯſi-
deratū in ſe tm̄.manifeſtū eſt aūt ꝙ cū fuerit aial ⁊ aliud
qḋ nō eſt aial:aial tunc erit in hoc quaſi pars eius ſilr ⁊
homo:poterit aūt aial ꝑ ſe ꝯſiderari:q̄uis ſit cū alio a ſe:
eſſentia enim eius eſt cū alio a ſe.ḡ eſſentia eius eſt ipſi ꝑ
ſe. Ipſum vero eē cū alio a ſe eſt quiddā qḋ accidit ei vel
aliquid qḋ comitatur nām ſuā ſicut hec aialitas ⁊ huma
nitas.ḡ h̄ ꝯſideratio.ſ.ex h̄ ꝙ eſt aial p̄cedit in eē: ⁊ aial
qḋ eſt indiuiduum ꝓpter accidētia ſua:⁊ vl'e qḋ eſt i his
ſenſibilibus:⁊ itelligibile ſicut ſimplex p̄cedit cōpoſitū:
⁊ ſicut pars totū.ex hoc.n.eſſe nec eſt genus nec ſpēs nec
idiuiduum nec vnū nec multa. Sed ex hoc eſſe eſt tātū
aial ⁊ tm̄ hō:nec comitat̄ illḋ ſine dubio eē vnū vel mul-
ta:cū ipoſſibile ſit aliqd eſſe:⁊ nō eſſe alterꝫ iſtoꝝ.quāuis
ſit comitās ipꝫ extrinſecus. hoc aūt aial ſꝫ hāc ꝯditionē
q̄uis hēat eē in oī idiuiduo:nō tm̄ ex hac ꝯditiōe eſt aial
ꝑfectū:quāuis ſequat̄ vt fiat aliqḋ aial:nō ꝙ in vītate ſue
eſſentie ex hac cōditiōe ſit aliqḋ aial:h̄.n. ꝙ ipꝫ aial in i-
diuiduo ē aliqḋ aial nō ꝓhibet ipꝫ eē aial ex h̄ ꝙ ē aial:
ſed nō hac ꝯditōe vt ſit aial ex h̄ ꝙ eſt in illo. Cū.n.h̄ in-
diuiduū fuerit aliqḋ aial.tūc aliqḋ aial hꝫ eē. ḡ aial qḋ ē
ps alicuius aialis:hꝫ eē:ſicut albedo q̄ q̄uis ſit iſeparabi-
lis a mā:in ſe tm̄ hꝫ eē albedo.ſic ⁊ mā aliud ē ꝯſiderata i
ſe:⁊ hꝫ veritatē eēndi ꝑ ſe: q̄uis veritati ſui eſſe accidat
Queſtio. adiungi alij in eſſe. ¶ Pōt aūt aliquis dicere ꝙ aial ex
hoc ꝙ eſt aial nō hꝫ eſſe in idiuiduis:qꝛ qḋ eſt in indiui-
duis eſt aliqḋ aial.nō aial.ex hoc ꝙ eſt aial. Sed aial ex
hoc ꝙ eſt aial hꝫ eē.ḡ hꝫ eē extra idiuidua. Nā ſi aial ex
h̄ ꝙ eſt aial hꝫ eſſe in h̄ indiuiduo.tūc neceſſe eſt vt aut
ſit ꝓpriū eius aut nō ꝓpriū. Si aūt eſt ꝓpriū. tūc aial ex
h̄ ꝙ eſt aial nō eſt extra in eo.nec eſt ipſum. ſed eſt aliqḋ
aial. Si vō nō eſt ꝓpriū:tūc aliqd vnū ⁊ idem numero hꝫ
eſſe in multitudine:qḋ eſt ipoſſibile. ¶ Hāc aūt q̄ſtionē
Rn̄ſio quāuis ſit friuola.tm̄ iduximus:ideo ꝙ multos qui vide
bant̄ ſapientes duxit in errorē. Dicemus ergo ꝙ in hac
q̄ſtione venit error multis modis. vnus fuit opinio ꝙ id
qḋ eſt aial cū fuerit aliquod aial. tūc natura animalita-
tis ꝯſiderata in ſe nō ſm aliud nō habet eſſe cū illo. Decla
ratio aūt huius erroris.iam patuit ex predictis.alius fuit
opinio de hoc ꝙ aial ex hoc ꝙ eſt aial:dꝫ eē ꝓpriū vel im
proprium ſm remotionē. Sed nō eſt ita.aial.n.ꝯſideratū
ſm ꝙ eſt aial ⁊ ſꝫ eius aialitatē nō eſt ꝓpriū nec impro-
priū qḋ eſt cōe. vtrūq̄.n.remouet̄ ab eo. Nā ipſū ex aia-
litate ſua tm̄ eſt aial. Intētio vero aialis ex h̄ ꝙ eſt aial
eſt preter intētionem ꝓprij ⁊ cōis.nec ſunt intrātia in ſuā
q̄dditatē. Cū ḡ ita ſit:tūc aial ex h̄ ꝙ ē aial nec eſt ꝓpriū
nec cōe ex ſua aialitate:ſed eſt aial.nō aliud aliqd a ſe de
diſpoſitionibus:ſed ꝯſequit̄ ipſum eſſe ꝓprium vel cōe.
D ¶ Hoc aūt ꝙ dicit ipoſſibile eſſe qn̄ ſit aut propriū:aut
cōe ſi intelligit ipm̄ ex ſua aialitate neceſſario debere eſſe
aliqd illoꝝ duū:fl'ꝫ e. Nā nihil eoꝝ ē ex ſua aialitate. Si
vō itelligit ipoſſe eē qn̄ ſit aliqḋ eoꝝ i eis q̄ ſūt:qꝛ non pōt
eē qn̄ ſequat̄ ipꝫ eē aliqd eoꝝ verax ē: eo ꝙ neceſſario ſe-
quit̄ aial eē ꝓpriū vel cōe.qḋcūq̄ āt hoꝝ acciderit nō de-
ſtruet̄ aialitas:q̄ ē ex h̄ ꝙ nec ē ꝓpriū nec cōe:ſꝫ ſit poſtea
ꝓpriū vł cōe ꝑ id qḋ accidit ei de diſpōnib᷒. ¶ Hic ē aūt
q̄ddā qḋ dꝫ itelligi.ſ.qꝛ verꝫ ē dīc̄:ꝙ de aiali ex h̄ ꝙ ē aial
nō dꝫ p̄dicari ꝓꝓetas nec cōitas.nec eſt verꝫ dīc̄ ꝙ ḋ aia-
li ex h̄ ꝙ ē aial dꝫ nō p̄dicari ꝓꝓetas vel cōitas.nā ſi aia-
litas faceret debere nō p̄dicari de eo ꝓꝓetas vel cōitas.ſ.
nā ſi aialitas faceret debere nō p̄dicari de eo ꝓꝓetatē vel
cōitatē.tūc nec eēt aial ꝓpriū nec eēt aial cōe ⁊ ſm h̄ de-
bes itelligere magnā eē diſtātiā iter illa:⁊ ob h̄ ēt itereſt
an dicat̄:ꝙ aial ex hoc ꝙ eſt aial ꝑ ſe ſine ꝯditiōe alteri᷒:
⁊ an dicat̄ aial ex h̄ ꝙ ē aial ꝑ ſe:cū ꝯditiōe nō rei alteri᷒.
Si.n.ꝯcederet̄ ꝙ aial ex h̄ ꝙ ē aial ꝑ ſe:eſſet cū ꝯditiōe
qḋ nō hr̄et eē in ſenſibilibus iſtis.nō tm̄ ꝯcederet̄ ꝙ plo-
nitas eēt in ſenſibilibus iſtis.eſſe.n.aialis cū ꝯditiōe non
rei alterius in itellectu tm̄ ē:aial vō ꝑ ſe:nō cū ꝯditiōe rei
alterius hꝫ eē in ſenſibilibus. Ipꝫ vō in ſe in vītate ſua ē
ſine ꝯditiōe alterius rei:q̄uis ſit cū mille ꝯditionibus q̄
adiūgunt̄ ei extriſecus.aial ḡ ꝑ ſe ex ſua aialitate hꝫ eē in
iſtis ſenſibilib᷒. h̄ aūt nō facit debere ipꝫ eē ſepatū ꝑ ſe.
Ipm̄.n. h̄ ꝙ ē in ſe ſine oībus ꝯditiōibus q̄ ſequunt̄ illḋ
h: eē in iſtis. Iā āt circūdederūt illḋ extrinſecus ꝯditio-
nes ⁊ diſpōnes. Ipꝫ ḡ in diffōne ſue vnitatis ꝑꝑ quā eſt
vnū illi᷒ collectiōis.ē aial ꝑ ſe abſq̄ ꝯditiōe alterius rei:
q̄uis illa vnitas addita eſt ei ſuꝑ aialitatē ſuā ⁊ ē de alijs
ꝯn̄tibus. ¶ Si aūt eēt h̄ aial ſepatū ꝑ ſe:quēadmodum
putauerūt illi.tūc nō eēt h̄ aial qḋ iquirim᷒ ⁊ de quo loq-
mur. Nos.n.iquirim᷒ aial.qḋ p̄dicet̄ de mltis quoꝝ vnū-
qḋq̄ ſit ipꝫ. Sepatū vō nō p̄dicat̄ de his:qm̄ nullū eoꝝ ē
ipm̄.vn̄ nō eſt opus eo ad id ad qḋ itendimus. ¶ Aial ḡ
acceptū cū accn̄tib᷒ ſuis ē res nālis.acceptū vō ꝑ ſe.eſt
nā de qua dr̄ ꝙ eē eius p̄us eſt q̄ eſſe nāle ſicut ſimplex
p̄us ē cōpoſito:⁊ h̄ ē cuius eē ꝓpe dr̄ diuinū eē.qm̄ cā ſui
eē:ex h̄ ꝙ ē aial ē dei itētiōe. Ipm̄ vō eē cū mā ⁊ accn̄ti-
bus ⁊ ipm̄ eē h̄ idiuiduū:q̄uis ſit diuina itētio.attribuit̄
tm̄ nature pticulari.vn̄ ſicut aial in eē hꝫ plures modos:
ſic ēt ⁊ in itellectu. In itellectu etenīꝫ ē forma aialis ab-
ſtracta ſꝫ abſtractionē quā p̄diximꝰ:⁊ dr̄ ipꝫ hoc mō for
ma itelligibilis. In itellectu āt forma aialis talr̄ ē ꝙ in i-
tellectu ꝯuenit ex vna ⁊ eadē diffōne mltis pticularib᷒.
q̄ꝑꝑ vna forma apḋ itellectū erit relata ad multitudinē:
⁊ ſꝫ hūc reſpectū ē vl'e.qꝛ ipꝫ ē vna itētio in itellectu:cu-
ius ꝯparatio nō variat̄ ad qḋcūq̄ acceperis:aialiū. vꝫ.qm̄
cuiuſcūq̄ eoꝝ p̄mū rep̄ſentaueris formā in imaginatōe:
ſi poſtea expoliauerit itellectus itētionē eius ab accn̄ti-
bus.acqret̄ in itellectu h̄ ipſa forma.ḡ h̄ forma ē q̄ acqri-
tur de expoliatiōe aialitatis a q̄lꝫ imaginatōe idiuiduali
accepta de eē extrinſeco:q̄uis ipſa nō habeat eē extrinſe
cus:ſꝫ imaginatio abſtrahit eā. ¶ Hec aūt forma q̄uis
reſpectu idiuiduoꝝ ſit vl'is:tm̄ reſpectu aīe ſingularis:in
q̄ iprimit̄ eſt idiuidua.ipſa.n.eſt vna ex formis q̄ ſunt in
itellectu.⁊ qꝛ ſingule aīe ſunt multe numero. tūc eo mō
quo ſūt pticulares hēbūt ipe aliū itellectū vl'e:qḋ in tali
cōparatiōe ē ad ipas.in q̄li ē ad eꝫ:⁊ diſcernit̄ in aīa ab
hac forma q̄ ē vl'is cōparatōe ſui ad eꝫ q̄ p̄dicat̄ de illis ⁊
de alijs.repetemus āt h̄ vba i ꝓxio cū alia expōne: ḡ res
cōes aliquo᷒ hn̄t eē extriſec᷒:⁊ aliquo mō nō.ꝙ āt vna ⁊
eadē res numero ſit p̄dicata de multis.ſ.p̄dicata de hoc
indiuiduo:ita vt hoc indiuiduū ſit ipſa:⁊ de hoc idiuiduo
ſimilr̄ impoſſibile eſſe manifeſtū eſt.hoc āt adhuc apti᷒
fiet.res aūt cōes eo mō quo ſunt cōes in effectu hn̄t eſſe.

¶ Capl'3. II. Qualr nāe comitat̃ vl'itas ⁊ cōplet̃ dictio in
ħ: ⁊ deinde de dr̃ia vl'is ⁊ particularis ad totū ⁊ partē.

A Iam manifeſtū eſt qđ ſit vl'e in eis q̄ ſūt. ſ.
ħ nā cui accidit vnus de itellectibus
quē appellam⁹ vl'e. g itellect⁹ nō h3 eē ꝑ ſe ſo
lū in ſenſibilibus vllo mō vl'e. n. ex ħ ꝙ ē vl'e
nō h3 eē ꝑ ſe ſolū. nō eſt aūt dubitatio de eo.
an hēat eē īquātū accidit aliqb⁹ reb⁹ ad ħ vt ip3 ſit in ſen
ſibilib⁹. v̄. grā. aliqđ qđ ē hō ip3 h3 eē in plone ⁊ ſocrate ⁊
hyppocrate: dicem⁹ g̃ ꝙ nature hōis ex ħ ꝙ ē hō accidit vt
hēat eē: q̄uis ex ħ ꝙ h3 eē nō h3 eē hō. nec aliqđ ei⁹. nec
ītrās in illū: ſ3 poſtea cū eē ſeq̄t̃ eā ħ vl'itas nō h3 eē niſi
in aīa. vl'itas vō ex̃ ſ3 aliū reſpectū eſt ſic iā oñdim⁹ in ꝑ
dictis. ¶ Ex his aūt naturis illa q̄ nō eget mā ad ꝑmanē
dū vel icipiēdū ſi eſt: īpoſſibile eſt eā multiplicari: ⁊ ſpēs
hꝫ eſt vna numero. hꝫ enim nā non multiplicat̃ dr̃ntys
nec materys nec accñtib⁹: dr̃ntys nō: ꝑpter ſuā ſpālita
tē: materys nō: q̄ꝛ abſtracta ē vel nuda: accidētibus nō.
q̄ꝛ accñtia aut ſunt īſeparabilr̃ comitātia nāꝫ. ⁊ tūc nō
drt̃ in eis multitudo q̄ eſt ſub ſpē: aut ſunt acceſſibilia nō
comitātia nām quoꝝ acceſſio fit ꝑꝑ ħ ꝙ pendēt ex mā.
Judicium g̃ de hꝫ cum fuerit ſpēs eſt vt eſſe eius ſit vnū
numero. ¶ Que vero ex iſtis naturis eget mā nō h3 eſſe
niſi cū mā fuerit preparata. vñ ad eius eſſe adueniūt ac
cidētia ⁊ diſpōnes extrinſecus ꝑ q̄ indiuiduat̃. Impoſſibi
le eſt aūt vnā ⁊ eādē nām eſſe mālē ⁊ nō mālē ſicut oſtē
ſum eſt in premiſſis. Si aūt ħ nā fuerit gn̄alis oſtēdā po
ſtea ꝙ nā gn̄is nō pōt exiſtere niſi in ſpēbus ⁊ deinde cō
B ſtituit eſſentiā ſpēꝝ. ħ g̃ eſt modus eſſe vl'ū. ¶ Non eſt
aūt poſſibile vnā ⁊ eādē itētionē exiſtere in multis. hu
manitas enim q̄ eſt in ſocrate ſi ipſa in ſe nō ſecūdū intē
tionē diffōnis fuerit in platone. tūc qđ accidit huic huma
nitati in plone ſine dubio accidit ei in ſocrate: niſi ꝙ fue
rit de accñtibus: cuius q̄ddītas ꝑdicat̃ tm̄ ſm̄ reſpectuꝫ
plonis. ꝙ aūt exiſtit in eſſentia plonis: nō ita eſt eius exi
ſtētia in ipſo vt opus habeat referri ad aliqđ ſicut cū al
bet ⁊ nigreſcit vel diſcit. Cū. n. ſcierit ꝑ ħ nō referet̃ niſi ad
ſcitū: ſed ſequit̃ ex hoc ꝙ in vna eſſentia ꝯiūgent̃ ꝯ̄ria: ꝑ
ſertim ſi diſpō generis q̄tū ad ſpēs fuerit q̄lis eſt diſpō
ſpēi q̄tū ad īdiuidua. eſſet g̃ tūc vna eſſentia de q̄ ꝑprie
diceret̃: ꝙ ſit rōnalis ⁊ nō rōnalis. Non eſt aūt poſſibile
vt g eſt ſane mētis itelligat ꝙ vnā ⁊ eādē humanitatem
veſtiāt accñtia platonis ⁊ ipſa eadē ſint accñtia ſocratis.
Si. n. conſideraueris humanitatē abſq3 vlla alia ꝯditio
ne: tūc nō cōſiderabis has relōnes vllo mō ſicut iā3 pre
mōſtrauimus: manifeſtū eſt g̃ nō eſſe poſſibile vt vna nā
habeat eſſe in his ſenſibilibus: ita vt in actu ſit vl'is. i. ipa
vna ſit cōis oībus. vl'itas eni3 nō accidit nature alicui ni
ſi cū ceciderit in formatiōe itelligibili. Qualr̃ aūt fiat ħ
ꝯſiderabis ex ħ ꝙ dictū eſt in libro de aīa: ꝙ igit̃ in aīa
itelligit̃ de hōie. eſt id qđ eſt vl'e. eius aūt vl'itas nō eſt ex
hoc ꝙ eſt in aīa. ſed ex hoc ꝙ ꝯſiderat̃ ad multa ſigna
ta habētia eſſe vel opinata. Eoꝝ. n. iudiciū q̄tū ad ipſum
C idē eſt. ¶ Ex hoc aūt ꝙ ħ forma eſt diſpō in aīa aliq̄ eſt
vnū de indiuiduis ſciētiaꝝ vel formationū: q̄ꝛ ſicut ali
quid diuerſis reſpectibus eſt genus ⁊ ſpēs: ſilr̃ ad diuer
ſis reſpectibus eſt vl'e ⁊ ſingulare. hec igitur forma ſm̄
ħ ꝙ eſt in aīa: eſt aliqua formaꝝ aīe. ⁊ eſt ſingularis. ⁊ ſ3
hoc ꝙ in ea multa couenīūt ſm̄ aliquē triū predictoꝝ
modoꝝ eſt vl'is. Inter hec aūt duo nō eſt ꝯ̄rietas. Nō. n.
eſt impoſſibile ħ ſimul eſſe. ſ. vt ſit vna eſſentia ⁊ accidat
ei cōio. relōne multoꝝ. Cōio eni3 multitudinis nō pōt eē
niſi relōne tm̄. Niſi enim relō fieret ad multa. non eſſet
cōio vel participatio. o3 g̃ multa referri ad eſſentiā vnā3
numero. eſſentia aūt vna numero ex ħ ꝙ ita eſt idiuidua

eſt ſine dubio. Ipſa quoq3 aīa imaginat̃ etiā aliud vl'e ⁊
ħ forma ⁊ illa ꝯiūgunt̃ in ipſa aīa vel in alio ab ipſa: que
oēs ſ3 ħ ꝙ ſunt in aīa diffiniunt̃ vna diffōne. ſilr̃ ēt ſunt
alie cōitates. Illud g̃ aliud vl'e diſcretū eſt ab hac forma
ſuo ꝑprio iudicio. i. cōparatiōe ipſius ad alia in aīa. quoꝝ
cōparatio q̄ efficit ea vl'ia nō fuit niſi ad extrinſeca ſm̄ ħ
ꝙ ipſa extrinſeca ꝑceſſerūt in itellectu. pōt igit̃ ꝯcedi ꝙ
ħ ipſa forma aduenīat ex illis. ¶ Cū aūt ꝑus imaginatū
fuerit aliquid eoꝝ: ⁊ aīa īpreſſa fuerit ab eo ſm̄ hūc mo
dū. nō recipiet poſtea aliā īpreſſionē nouā ab alio niſi ſ3
iudiciū ꝑus ꝯſiderati. Eius enim īpreſſio talis eſt q̄lis for
ma ꝑoris cū ſit expoliata ab accidētibus ⁊ hoc eſt plena
ꝯformitas. Si aūt vice hoꝝ īprimentū aut vice īpreſſi ab
eis fuerit aliqđ aliud preter illa prius poſita ⁊ nō eiuſdeꝫ
generis cū illis. erit tūc īpreſſio alia ab hac ꝑma ⁊ nō erit
ꝯformitas. vl'e aūt qđ eſt in aīa: eſt ſm̄ reſpectum ad has
formas in aīa: quē reſpectuꝫ h3 ip3 ad quālꝫ haꝝ forma
rū in aīa: q̄ ꝑus repreſentata fuit aīe. deinde ħ forma erit
etiā ſingularis ex hoc ꝙ eſt ſicut diximus. Sed q̄ꝛ in vir
tute aīe eſt vt itelligat: ⁊ vt itelligat ſe itelligere: ⁊ vt com
ponat rl'ones cū rl'onibus: ⁊ vt vni rei attribuat diuerſas
diſpōnes cōparationū vſq3 ad īfinitū in potētia: o3 tūc vt
ħ forma itelligibilis. ⁊ q̄ ſuccedūt ſibi alie poſt alias. non
ceſſent: ⁊ ſequat̃ ħ ire in īfinitū: ſ3 in potētia nō in effectu
Nō. n. īcūbit aīe vt cū aliquid intellexerit in actu debeat
quoq3 itelligere cū eo cetera q̄ comitant̃ illud ꝑxie: aut vt
cogitet de illis nedū illa q̄ remotiora ſunt. ħ. n. ſunt cōpa
ratiōes in radicibus ſurdis ⁊ in ꝑportionibus diuꝫ nume
roꝝ: q̄ ſūt ꝑxie aīe ad agēdū de illis. Nec tm̄ eſt neceſſe vt
aīa inſimul agat ħ totū vel ꝑſeueret in agēdo ħ. ſ3 in ſua
ꝑpinq̄ potētia h3 ħ agere. v̄. grā: ſicut ꝯtrāſitio lateratoꝝ
q̄ fine carēt ꝑ cogitationē eius. S3 cōparatio numeri cuꝫ
ſibi numero ſepe ē īfinita ſ3 multiplicationē. ħ aūt cōpa
ratio ē id de quo agim⁹. ¶ S3 an ſit poſe ꝑ ſe exiſtere itē
tiōes cōes multitudini denudatas a multitudie ⁊ a for
D matiōibus itelligibilib⁹ q̄ddā eſt de quo poſtea loq̄mur.
Cū g̃ dicim⁹ ꝙ nā vl'is h3 eē in his ſenſibilib⁹ nō itelligi
mus ꝙ ex ħ ꝙ eſt vl'is. ſ. ſ3 hūc modū vl'itatis. ſ3 itelligi
mus ꝙ nā cui accidit vl'itas h3 eē in iſtis ſignatis. g̃ ex ħ
ꝙ eſt nā ē q̄ddā. ⁊ ex ħ ꝙ ipſa ē apta itelligi forma vl'is ē
q̄ddā. ⁊ ex ħ ēt ꝙ itelligit̃ ſic actu eſt q̄ddā: ⁊ ēt ex ħ ꝙ
veꝝ eſt de illa ꝙ ſi ꝯiūgeret̃ nō huic materie nec iſtis ac
cidētibus. ſ3 illi materie ⁊ illis accñtib⁹: eēt illud aliud i
diuiduū ē q̄ddā. S3 ħ nā h3 eē in his ſenſibilib⁹ ſ3 ꝑmū
reſpectū. ⁊ ꝑter hoc nō h3 eē vl'e nec ex reſpectu ſcđo nec
ēt ex q̄rto in ſignatis. Si āt accipit̃ ħ reſpect⁹ ex ītētiōe
vl'itatis: tūc ħ nā cū vl'itate erit in ſignatis. vl'itas aūt de
q̄ ħ agim⁹ nō ē niſi in aīa. ¶ His āt cognitis facile ē co
gnoſcere dr̃iā q̄ eſt totius ⁊ ꝑtis ad vl'e ⁊ ꝑticulare. Totū
. n. ex hoc qđ eſt totū nō eſt niſi in his reb⁹: vl'e vō ex hoc
ꝙ ē vl'e. nō ē niſi ī formatiōe. Itē totū numerat̃ partibus
ſuis ⁊ vnaquaq3 ꝑtiū eſt de eſſentia eius. vl'e vō nō nume
rat̃ partibus ſuis nec ꝑtes ſunt de eſſentia eius. Itē nā to
tius nō ꝯſtituit ꝑtes q̄ ſunt in illo: ſed ipm̄ ꝯſtituit̃ ex il
lis. nā vō vl'is ꝯſtituit ꝑtes q̄ ſunt illo: ⁊ ꝑpter hoc nā
totius nō fiet ꝑs ſuaꝝ ꝑtiū vllo mō. Natura vō vl'is ꝑs ē
nature ꝑticulariū. q̄ꝛ he partes aut ſunt ſpēs q̄ ꝯſtituun
tur a nā duarū vl'iuꝫ. ſ. generis ⁊ dr̃ntie. aut ſunt idiuidua
q̄ ꝯſtituunt̃ ex nā oīum vl'iuꝫ ⁊ ex nā accidentiū que ve
ſtiūt ea cum mā. Itē totum nō eſt totū vnicuiq3 parti per
ſe. vl'e vero etiam ſi eſſet ſolū: ꝑdicaret̃ tm̄ de omni parti
culari. Itē partes oēs vl'is finite ſunt: partes vō oēs totu⁹
īfinite ſunt. Itē totū eget vt oēs partes eius ſit preſentes
ſimul: poſſunt aūt inueniri alie dr̃ie preter has ex q̄bus
cognoſcitur totum aliud eſſe ab vniuerſali.

Ulle nō h3 eē ex ſe ſolū.

N. ꝑ opinione ſcti thome de angelis.

Dr̃ia īter totū ⁊ vl'e

¶ Capitm. III. De aſſignãda dĩa inter genus ꝛ materiã.

A Conuenit nunc oñdere nãm generis ꝛ ſpeciei. Genus aũt oliʒ apud grecos multas ſignificabat ĩtẽtiões: de qbus nõ agimus nũc in h nr̃o tpe. Genus.n. in hac arte nõ ſignificat niſi ĩtẽtionẽ logicã iã cognitã ꝛ ſubʒ. aliqñ tñ agimus p h nomẽ genus dicẽtes h nõ eſt illius gñis cui⁹ illud cũ ĩtelligamus. ſ. ſpẽi illi⁹ aut collectiõis in q̃ ↄuenit cũ eo in diffõne ſua. Spẽs etiã in hoc nr̃o tpe ꝛ nr̃o vſu nõ ſignificat apud nos in libris ſciarũ: niſi ſpẽʒ logicã ꝛ formas reꝝ. nr̃a aũt ĩtentio eſt de eo de quo agũt logici. Dicem⁹ g̃ ꝙ ĩtẽtio quã ſignificat h nomẽ genus nõ eſt gen⁹: niſi q̃tũ ad ĩformationẽ. Si.n. nõ fuerit ĩformatũ aliquo ĩtellectu nõ erit genus. Similiter vnũquodq; vliũ cognitoꝝ: aſſignemus aũt nũc dĩaʒ ĩter genus ꝛ ex⁹ multitudinis ſuaꝝ figuraꝝ ſm medio⁊cres ĩ ſpeculãdo. ¶ Dicem⁹ g̃ ꝙ corpus dicĩ genus hominis ꝛ dĩ mã hoĩs. Cũ aũt fuerit mã hoĩs ſine dubio erit pars eſſe eius. Impoſſibile eſt aũt ipſaʒ partẽ ꝑdicari de toto. ↄſideremus g̃ quomõ eſt dĩa ĩter corpus ↄſideratũ vt genus ꝛ ipſum ↄſideratũ vt mã: ꝛ hinc erit nobis via ad cognoſcẽdũ qd̃ volumus patefacere. ¶ Cũ g̃ accepimus corpus ſubam habẽtem longitudinẽ ꝛ latitudinem ꝛ ſpiſſitudinẽ ex hoc qd̃ habet h: ꝛ ex h ꝙ accidit ei intẽtio alia preter corporeitatẽ. ſed ſuſtẽtata in corporeitate ꝛ addicta illi: ſic corpus eſt mã. Cum vero acceperimus corpus ſubaʒ habẽtẽ lõgitudinem latitudinẽ ꝛ ꝓfunditatẽ tali ↄditione vt nihil aliud accidat ei vllo modo: q2 oʒ vt eius corporeitas ſit ſubalitas formata his dimẽſionibus tñ. ſ. vt ſubalitas quocũq; modo fuerit lʒ ſit cũ mille intẽtionibus: ſit tñ ↄſtituta tñ ꝓprietatibus ipſi⁹ ſubalitatis ꝛ forma eius. ita vt collectioni ſint tres dimẽſiões eoꝝ ſicut corpori: ꝛ oĩno qualicũq; mõ ↄiũcta fuerint tñ mõ eoꝝ collectio ſit ſuba hñs tres dimẽſiões: ſed ipſa cõiuncta q̃ ibi fuerint nõ ſunt de eſſentia ipſius ſube. ſed vt ipſa ſubalitas ſit ↄſtituta ex dimenſionibus: ꝛ deinde cõſequanĩ eã ipſe intẽtiões q̃ ſunt extra rẽ iaʒ ↄſtitutã. tũc ipm corpus ſic acceptũ eſt genus. corpus g̃ ſm ĩtẽtionez ꝑ̃mã: q2 eſt collectio ſube cõpoſite ex corpore ꝛ ex formis q̃ ſunt poſt corporeitatẽ q̃ ſunt ſm ĩtentionẽ materie nõ ꝑdicatur: qm̃ ipſa collectio nõ eſt abſtractio ſube habẽtis lõgitudinẽ ꝛ latitudinẽ ꝛ ꝓfunditatẽ tñ. h vo z^m ꝑdicaĩ de oĩ cõpoſito ex mã ꝛ forma: ſiue ſit vna ſiue mille in quo tñ ſint tres dimẽſiões. g̃ ꝑdicaĩ de cõpoſito ex corporeitate q̃ eſt ſicut mã ꝛ ex aĩa. collectio.n. hoꝝ ſuba ẽ. quãuis ſit ↄiũctio ex multis ĩtẽtionibus. Ipſa.n. collectio hʒ eẽ nõ in ſubo: ꝛ ipſa collectio corpus eſt. qm̃ ſuba eſt q̃ eſt hñs lõgitudinẽ latitudinẽ ꝛ ꝓfunditatẽ. ¶ Similiter

B de aĩali ſi accipiaĩ aĩal tali ↄditiõe vt nõ ſit in ſua aĩalitate niſi corporeitas ꝛ vegetabilitas ꝛ ſenſibilitas: ꝛ vt id qd̃ eſt poſt h ſit preter ipſuʒ. tũc nõ erit lõge quin ſit mã homini ꝛ ſubm: cuius forma eſt aĩa rõnalis. Si vero accipiaĩ aĩal tali conditione vt ſit corpus ex intẽtiõe qua corpus eſt genus in ĩtẽtione cuius corporis ſʒ poſitionẽ ſenſibilitas ſit ꝛ cetere forme: quamuis ſit de illis rõnalitas vel dĩa oppoſita rõnalitati nõ apta remouere aliqd ab eo: nec ꝓprietatẽ eius. ſed ſit poſſibile eſſe quodlibet eoꝝ per ſe ꝛ ſit neceſſe eſſe cũ illis potentiã recipiendi nutrimentum ꝛ ſenſum ꝛ motũ neceſſario ꝛ nõ ſit neceſſariuʒ nõ eſſe preter illa vel eẽ. tũc aĩal erit ex ĩntẽtione generis. ¶ Similr ĩtellige diſpoſitionez ſenſibilis ꝛ rõnalis. Si enim ſenſibile accipiĩ corpus vel aliquid hñs ſenſibilitatẽ tali ↄditione vt nihil addatur. tũc nõ erit dĩa q̃uis ſit pars hoĩs. ꝛ ideo aĩal non ꝑdicatur de illo. Si vero illud accipiĩ corpus aut aliquid cui ꝛ in quo ꝛ cũ quo poſſibile ſit q̃libet formaꝝ aut q̃libet ↄditionũ. ita vt ſit in eo ſenſibilitas ſic erit dĩa ꝛ aĩal ꝑdicabiĩ de illo. g̃ q̃lecũq; illaꝝ ĩtẽtionũ acceperis de cuius generalitate ꝛ materialitate dubitaĩ: ꝛ fuerit talis vt poſſit ei adiũgi quelibet dĩaꝝ: ita vt ſit in illa ꝛ de illa ſic erit genus. Si vero acceperis intẽtionẽ ſm h: ꝙ iã hʒ aliquã dĩaꝝ qua ↄſtituta ꝛ ꝑfecta eſt ĩtẽtio: ita vt ſi aliqd ſuperueniret: iã nõ ſit de ipſa collectiõe aliqd. ſʒ adiũctũ extrinſecus. ſic nõ erit genus ſed mã. Si aũt habuerit ꝑfectionẽ ĩtẽtiõis: ita vt iaʒ habeat qcqd fuerit poſſibile hr̃e fiet ſpẽs. Si vero ↄſideraueris ipſam ĩtẽtionẽ p ſe tñ nõ ĩtelligẽs: illud erit genus. igiĩ ex hac ↄditione vt nõ ſit aliqd additũ. erit etiaʒ mã: ex hac vero ↄditione qd̃ eſt aliqd additũ erit ſpecies. Cũ aũt nõ eſt dedita ad hoc. ſed ẽ poſſibile hr̃e vnãquãq; additionũ: ita vt ſint ĩtrãtia in collectionẽ ſue ĩntẽtionis erit genus. Sed hoc nõ eſt dubiũ niſi in re cuius eſſentia eſt cõpoſita. In eo aũt cuius eſſentia eſt ſimplex: fortaſſis intellectus ponit in ſeipſo hos reſpectus ſm ꝙ ꝑdiximus. In eſſe aũt nihil eſt eius qd̃ diſcernaĩ eẽ genus.

¶ Dicemus g̃ ꝙ in hoĩe nõ inuenĩ corporeitas ante aĩalitatẽ niſi quodã mõ ꝓrioritatis. ſ. cũ accipiĩ corporeitas ex ĩtẽtione materie nõ generis. Similr nõ inuenĩ in eo corpus ante aĩalitatẽ niſi cũ corpus fuerit ex ĩtẽtione qua nõ ꝑdicaĩ de eo: nõ ex intẽtione qua predicaĩ de eo. Sed corporeitas que poniĩ cũ aĩali poniĩ apta oĩ intentioni q̃ adiungiĩ ei debito tres dimẽſiões ſibi ↄiũgẽdi. nihil.n. qd̃ ſit ſpẽs aĩalis hʒ eẽ niſi habeat in ſe aĩalitatẽ in effectu quã poſſibile erat ei ĩ ſe hr̃e. Intẽtio g̃ aĩalitatis ẽ ꝓs eẽ hui⁹ corporis p ↄuerſionẽ diſpoſitiõis corporis poſtq̃ȝ iã fuerit ſicut corpus ex ĩtẽtione materie pars eſt eẽ aĩalis. ¶ Deinde corporis abſoluti ex intẽtione materie eſſe ꝛ ↄiũctio nõ eſt niſi ex eẽ ſuaꝝ ſpẽꝝ: ꝛ eius qd̃ ſub ipſo eſt: q2 ſunt cauſe eẽ ipſius. ſʒ ipʒ nõ eſt cã eẽ eoꝝ. Si vo corporeitas ex ĩtellectu generis hr̃et eẽ p ſe añ eẽ ſpãlitatis: tũc ipʒ eẽt cã ſpãlitatis ſicut corpus ex ĩtellectu materie: ꝛ ſi eius ꝑoritas nõ eẽt tpe. ſʒ eẽ ipſi⁹ corporeitatis in hac ſpẽ eẽt eẽ illius ſpẽi nõ ceteraꝝ. ſilr eẽt iudiciũ in eo. Intellectui etenĩʒ nõ ẽ poſſe attribuere corporeitati ex ĩtellectu generis eẽ terminatũ ĩ aliquã rẽ niſi adiũgat ei aliqd aliud: quouſq; aĩal fiat ipa ſpẽs ĩ ĩtellectu. Si.n. h ageret ꝓpterea ipa ĩtẽtio q̃ ẽ gñis in ĩtellu nõ ꝑdicaret de mã ſpẽi. ſʒ eẽt ei⁹ ꝓs. ẽt in ĩtellu. ei.n. qd̃ ẽ ſpẽs nõ attribuiĩ mã gñalitatis in eẽ ꝛ in ĩtellu ſilr. niſi cũ iã acceptis ſpẽʒ in ſua ꝑfectiõe: ꝛ dĩa nõ erit ex ĩtẽtionẽ hui⁹ gñis nec adiũcta ei. ſʒ ↄtẽta in eo ꝛ ꝓs ſic ꝑdiximꝰ. h aũt iudiciũ nõ eſt gñis ſoli⁹ ſʒ oĩs vlis ex h qd̃ ẽ vlẽ. ¶ Manifeſtũ ẽ igiĩ ex h ꝙ genus cũ accipiĩ ſʒ h qd̃ ẽ gen⁹ ẽ adhuc q̃ſi ignotũ. Nõdũ.n. ſciĩ de q̃ forma ꝑdiceĩ: ꝛ quot formas ↄtineat. vñ aĩa ↄtẽdit h acqrere. Nõdũ.n. ſtabilitũ eſt ĩ effectu aliqd determinatũ qd̃ ſit gen⁹. vñ cũ accepim⁹ colorẽ ꝛ ↄſiderauerimus eũ in ĩtellu aĩe. aĩa nõ erit ↄtẽta q̃ſi iã aliqd hẽat ĩ effectu. ſʒ q̃ret ĩtẽtioni coloris addi aliqd quouſq; remaneat in effectu color. De natura vo ſpẽi nõ q̃riĩ acqſitio ĩtẽtiõis ſue. ſʒ acqſitio dſignatiõis. de nã vo gñis q̃uis aĩa q̃rat acqſitionẽ deſignatiõis: iã fecit qd̃ dʒ. ꝛ qd̃ dʒ ſufficere: aĩa tñ q̃rit ꝑter hoc acqſitionẽ ĩtẽtiõis ei⁹ añ hãc ingeſitionẽ. ita vt nihil remaneat niſi vt adaptetĩ ad hã. ingeſitionẽ. ꝛ tũc aĩa poterit põere q̃lecũq; ſignatũ voluerit. g̃ nõ erit poſſe aĩe ponere illud eſſe aliqd. ita vt poſſit ↄcedi eẽ qd̃cũq; ſigtũ fuerit niſi poſtq̃ȝ adiũxerit ei alias intẽtiões poſt coloritatẽ. ꝛ añ deſignationẽ. Nõ.n. eſt ſibi poſſe ponere colorẽ cũ ipſe ſit color ſine additiõe alicuius dſignati: qd̃ ſit color ĩ hac mã: ꝛ ꝙ ipſe color nõ ſit niſi color tñ. Iã.n. appropriat⁹ ẽ reb⁹ accñtalibus q̃ accidũt extrinſecus. vñ ꝑt ↄcedi ipʒ in opiõne ꝑmanere: cũ remotiõe

vniuſcuiuſqꝫ eorū ſicut fit in ꝓprietatis nã ſpecialitatis ſi cut in mēſura ⁊ q̄litate ⁊ ceteris. Similr corpus de quo agimus nō eſt poſſibile poni in itellectu deſignatū. ita vt ſit ſubā retinēs qcqd cōtigerit poſtq̄ꝫ fuerit cōpoſitio lōga ⁊ lata ⁊ profunda ſupra cōpoſitionē eius: nec diffiniri an retineat ea an nō retineat. ad h̄ vt fiat ſpēs. ¶ Si q̄s aūt dixerit ꝙ ſimilr poſſumus coniungere queliꝫ ſm hāc ꝯiūctionē. dicemus ꝙ noſter ſermo eſt de quodā modo cuiuſdā cōiunctionis: cuiuſmodi eſt ꝯiunctio aliquoꝝ in aliquo ſm modū ꝯiūctionis que eſt in nã generis ex hoc ꝙ eſt genus. Ipſe aūt modus eſt vt ea que ꝯiungunť ſint dr̄ie aduenientes ei. Noſter aūt ſermo nō eſt h̄ de ſignificādo qualr nã generis cōprehendat dr̄ias ⁊ alia a dr̄ijs. que ſunt ea quē ꝯiūgunť in ea ad modū dr̄iaꝝ. ſed de his que ſm h̄ ꝯducūt ad cognoſcēdū dr̄iaꝫ inter genus ⁊ materiā. Nō.n. cū voluerimus diſtinguere iter aliq̄ duo debemus deuiare ab h̄ ad oñdēdū alias diſpōnes. Nã nr̄a itētio eſt oñdere ꝙ nã generis: q̄ eſt corpus: eſt ſubā in q̄ pōt ꝯcedi cōiūctio aliquoꝝ q̄ ſolēt in ea ꝯiūgi. ſit ḡ collectio lōga lata ⁊ ꝓfunda. ⁊ ſi aliqua fuerint icognita non erūt cognita niſi ex ꝯditioib᷒. hucuſqꝫ locuti ſumus de h̄.

¶ Caplm. IIII. De itellectibus q̄ ſunt extra itētionē generis quomō recipiunť intra naturam generis.

A Loquamur nunc de his quoꝝ ꝯiunctio pōt cōcedi in gnē: ⁊ deinde gſcemus poſtq̄ꝫ ſtabilierimus ꝙ nã eius ⁊ eſſe in actu nō ꝑuenit niſi ex illis. Dicemus ḡ ꝙ h̄ iquiſitio diuidiť in duo: quoꝝ vnū eſt ſcire q̄ ſunt ea q̄ dꝫ retinere gen᷒ in ſe ⁊ cōplecti ad h̄ vt ꝑ illa ipm genus fiat ſpēs. Et aliud eſt ſcire q̄ ſunt ea ex q̄bus retētis nō fiat ita. Corpus.n. cū retinet in ſe albedinē ſꝫ modū quo ꝓdiximus nō ex h̄ fit ſpēs. aīal quoqꝫ cū diuidiť in maſculū ⁊ feminā nō ſpecificať ꝑꝑ h̄ cū ipſꝫ ſpecificeť ex alijs. pōt aūt ꝯcedi ꝙ cū aīal cadit ſuꝑ indiuiduū in quo ſunt accñtia multa. fit ex illa collectōe aīal ſignatū. ꝓmo ḡ dicemus ꝙ nō icūbit nobis vt ſtudeam᷒ ſtabilire ꝓprietatē dr̄ie vniuſcuiuſqꝫ gn̄is ſm vnāquāqꝫ ſpēm. nec ēt dr̄ias ſpēꝝ vnius generis. h̄.n. nō eſt in nr̄o poſſe. qḋ aūt eſt in nobis poſſibile. h̄ eſt cognoſcere regulā in h̄ ⁊ quomō res dꝫ eē in ſe. cū aūt ꝯſiderauerimus q̄ aliq̄ itētionū itellectaꝝ ꝯuenientiū ad ſpecificādū genus an ſit genus ſꝫ ꝯditionē illi᷒ regule. an nō. fortaſſis ignotū erit penes nos in pleriſqꝫ rebus ⁊ fortaſſis cognitū in aliq̄bus. Dicemus ḡ ꝙ itētioni cōi cū ꝯiūgiť nã ei᷒ ꝓmo neceſſe eſt vt ꝯiūctio eius ad illā fiat diuidendo quouſqꝫ reſtringať in ſpālitatē ⁊ vt īpoſſibile ſit ꝑmutari diuiſione ipſo ſignato remanēte ſubā: ita vt v̄bi gr̄a. mobile ex eis fiat imobile cū ipſꝫ ſit vnū ꝑ idiuidualitatē: ⁊ nō mobile fiat mobile qm̄ ſit vnū idiuidualitate. Nec vt vnuꝫ mobile ⁊ aliud mobile ſint due partes diuiſionis ſubalis. Sed oꝫ vt diuiſio ſit fixa ad h̄ vt itētio ꝓpria nō ſepareť a ſua ꝓpria portiōe generis: ⁊ poſt h̄ oꝫ ēt vt affirmatiuū ex vtroqꝫ mēbroꝝ vel vtraqꝫ nō ſint ei accñtia: ꝑꝑ h̄ ꝙ eſt ꝓus illis. Cōtingit aūt ꝙ ipſa itētio eſt nature generis p̄ma. ⁊ aliq̄ ſecūdaria pōt eſſe. Cū aūt fuerit ſecūdaria poterit eſſe vt nō ſit dr̄ia vllo mō. ſed ſit aliqḋ comitans id qḋ eſt dr̄ia. Sicut ſi aliq̄s erraret diuidēdo ſubāꝫ nō i corpus ⁊ nō corpus. ſꝫ in receptibile mot᷒. ⁊ nō receptibile. receptibile etenīꝫ motus nō ſequiť ſubāꝫ ꝓpinque. ſꝫ poſtq̄ꝫ fit locale ⁊ corpus. nã receptibile motus comitať corpus. ⁊ multa alia comitanť corpus. ſꝫ vnūquodqꝫ eorū poſt noīationē corpis q̄ nō ſunt dr̄ie. ſꝫ q̄dā comitātia dr̄ias. ſube etenīꝫ mediāte corporietate accidūt itētiones iſte. Diuiſio aūt eius q̄ fit ꝑ corporeā ⁊ icorporeā ē iquātū ē ſbā nō mediāte alio. ¶ Pōt āt ꝯcedi ꝙ aliqḋ eoꝝ q̄ nō accidūt ſube ꝓmū ſit dr̄ia ſꝫ nō dr̄ia ꝓpinq̄ huic gn̄i. B ſꝫ dr̄ia poſt dr̄iaꝫ: v̄bi gr̄a ſicut cū dr̄ ꝙ corp᷒ aliud eſt rōnale: aliud eſt irrōnale. corpus.n. ex h̄ ꝙ ē corpus non eſt aptū eē rōnale vel irrōnale. ſꝫ ꝓus neceſſe ē eſſe hn̄s aīaꝫ ad h̄ vt fiat rōnale. Cū ḡ iueniť corpis dr̄ia: oꝫ vt dr̄ie q̄ ſunt poſt ipſꝫ. ſint dr̄ie faciētes notari appropriatione ipſaꝝ. hn̄s.n. rōnalitatē ⁊ carēs rōnalitate faciūt notari diſpoſitiōe dr̄ie ei᷒ ex h̄ ꝙ eſt hn̄s aīaꝫ. Ipſuꝫ.n. eſt hn̄s rōnalitatē ⁊ carēs rōnalitate ſꝫ h̄ ꝙ eſt hn̄s aīaꝫ. nō ſm h̄ ꝙ eſt albū vel nigrū vel aliqḋ aliud aliquo mō i effectu. Silr h̄ ꝙ corpus eſt hn̄s aīaꝫ aut nō hn̄s aīaꝫ nō hꝫ vllo mō ꝑpter aliqḋ generꝫ medioꝝ. Cū igiť nature gn̄is etiā acciderint accidētia q̄bus dr̄at. tūc nō pōt eē qn̄ ipſa aptitudo differēdi ſit vel ex natura generis. vel ex nã cōionis q̄ꝫ ipſa: ſicut prius erat ex nã priori q̄ꝫ ipſe. Si aūt fuerit ex nã cōiori q̄ꝫ ipſa ſicut aīal aliud albū aliud nigrū: ⁊ ſicut hō ali᷒ maſculus alius femina. nō ē h̄ ex ſuis dr̄ntijs. aīal.n. nō fit albū vel nigrū: niſi q̄ eſt corpus nãle. Iā.n. ipſum eſt ꝑ ꝯnis corpus nãle in effectu: ⁊ deinde ſupponiť his accñtibus que recipit: quāuis nō ſit aīal. hō quoqꝫ nō eſt aptus ad maſculū ⁊ feminā: niſi q̄ ē aīal. h̄ ḡ non ſunt dr̄ie generis. Sunt.n. aliq̄ ꝓpria generi q̄ diuidunt illud ſicut maſculus ⁊ femina aīal. nec tñ ſunt dr̄ie aliquo mō: videlꝫ. q̄ꝛ nō eēnt dr̄ie aīalis: niſi acciderēt aīali ex ſua forma: ita vt forma eius diuidať ꝑ illas diuiſione primitiua: ⁊ nō ſint comitātes aliqḋ: qḋ ꝯſtituit dr̄iaꝫ ꝓmā. Cū aūt nō fuerit ita. ſed nō acciderint aīali: niſi q̄ eius materie ex qua eſt: accidit aliqḋ ꝑpter qḋ ſit aliciuus diſpōnis q̄ nō ꝓhibet acq̄ſitionē forme generis ⁊ eē ei᷒. nec ēt ꝓhibet qn̄ accidat corpi alia diuiſio ex ſua forma ꝑ dr̄ias. tūc duo mēbra diuiſiōis nō ſunt de dr̄ntijs. ſꝫ de accñtib᷒ comitātibus illud. ſicut maſculus ⁊ femina. Spermati.n. qḋ eſt aptū forme aīalis: ⁊ eſt aſſignatū dr̄ie ꝓpe aīalis vlis. C accidit paſſibilitas calefactiua ⁊ fit maſculus. Iam etiaꝫ poſſet ꝯcedi ꝙ eidē accideret paſſibilitas īfrigidatiua in cōplōne ⁊ fieret femina. Ipſa aūt paſſibilitas tñ nō ꝓhibet ſꝫ h̄ ꝙ ipm idē eſt recipe dr̄iaꝫ q̄ accidit aīali ex ſua forma. ſ. ex h̄. vꝫ eſt hn̄s aīaꝫ apphēdētē mobilē volūtate. ⁊ iō nō ꝯcedať recipe rōnalitatē ⁊ irrōnalitatem. ḡ h̄ actio nō eſt agēs aliqḋ in ſua ſpecificatiōe: q̄uis putaremus ēt illud nec maſculū nec feminā nec attēderem᷒ ad h̄ vllo mō. tñ ꝯſtitueretť ſpēs ab eo quo ſpecificať. Illud enim nec ꝓhibet ſpecificari nō ꝯſideratū nec acq̄rit ſpecificationē ꝯſideratū. nō eſt aūt ſic cū ꝯſiderauerimus illud. nec rōnale nec irrōnale. vel cū ꝯſiderauerimus colorē nec album nec nigrū vllo mō. ¶ Cū ḡ voluerimus diſtinguere iter dr̄ias ⁊ ꝓprietates diuiſiuas nō ſufficiet dr̄e ꝙ id qḋ accidit ex mã nō ſit dr̄ia. ipm.n. eē nutribile vel inutribile nō accidit niſi ex mã. ſed oꝫ ꝯſiderare ꝯditiones alias quas ꝓdiximus. ⁊ ob h̄ nō iuenimus aliquam ſpecieꝝ corporis cuius eſt paſſibile contineri ſub vlitate eius cuius eſt īpaſſibile. Inuenimus aūt hominē cūꝫ ſit ſpēs aīalis ſine dubio ꝯtineri ſub vlitate maſculi ⁊ feminę vtriuſqꝫ ſimul. Silr equus ⁊ cetera hꝫ. maſculus aūt ⁊ femina iam cōtinenť ēt ſub homine: eo ꝙ h̄ intētio comitās eſt ꝑ quā cadit diuiſio in diuiſum. q̄uis aūt ſit ex ꝯditionibus dr̄ierū tñ ꝯtingit in nō differentiā. aliquando enim id qḋ eſt non differentia comitatur ſpēꝫ aliquā inſeparabiliter. h̄ aūt fit cum illud fuerit de comitātibus differentiā. ¶ Repetimus aūt dicētes te ſcire ꝙ mã cū mouetur ad recipiendum vnitatem forme que facit ſpeciē accidūt ei accidētia ex cōplōnibus ⁊ ceteris alijs quibus variať eius diſpō in actiōes ꝑuenientes ex illa. nō ex h̄ ꝙ recipit formā gn̄is aut formā dr̄ie: q̄ꝛ nō qcquid recipit de diſpōnib᷒: ⁊ qḋ accidit ei eſt de vniuerſitate eius

Ari.10.metaphi. tex.5.

qđ ↄtinet ſub fine ad quē mouet in generādo. Noſti.n. ↄſiderans reꝝ nālium.ſ. quo h vnitio fit: ⁊ quō alie preueniunt alias ⁊ paſſiōes q̄ ↄtingūt in eas: aliq̄ñdo.n. paſſiones precedūt remouētes a fine q̄ itēdit: ⁊ aliq̄ñ ſunt iferētes diuerſitates nō in ipſo fine q̄ itēdit: ſ; in aliqb⁹ habētib⁹ ſe ad finē aliq̄ ↄparatiōē: ⁊ aliq̄ñ ſunt i aliqb⁹ lōge remotis a fine: ⁊ q̄ accidit mãe ſm h cū quo remanet mã occurrēs forme: eſt p̄ter intētionē finis: maſculinitas.n. ⁊ feminitas nō agūt niſi ſm h qđ eſt diſpō iſtoꝝ qb⁹ fit ge-

D neratio. ¶ Gnātio aūt ſine dubio ē qddā qđ accidit poſt vitā: ſed poſtq̄ vita ſpecificata ē: res eſt terminata p ſe. q̄ h ⁊ ſilia ſunt de vniuerſitate diſpōnū ↄtitiū poſt ſpecificationē vite in ſpēm: q̄uis ſit ↄparatiua fini. vñ qcqd fuerit d paſſionib⁹ ⁊ comitātib⁹ ſm hūc modū ſcias nō eſſe d differētijs generꝝ. ¶ Jam ergo tibi nām oſtēdimus vlis: ⁊ quō hꝫ eſſe: ⁊ quō genus dr̃ a mã tali modo: q̄ poſſūt determinari alij modi: de qbus poſtea loq̄mur oſtēdētes ea que ſunt debita generi p q̄ ſpecificet. Sꝫ remanēt due ingſitiōes cōiūcte ei: de quo agimus. vna.ſ. de his q̄ ſunt debi-

G ta generi: nec ſpecificāt illud alia de hac itētiōe quō ſit: ⁊ quō ex genere ⁊ dr̃ia cū ſint duo fiat vnū qddā definitū in effectu. ¶ De p̄ª aūt ingſitione dicemus q̄ poſtq̄ illa nō ſunt dr̃ie ſine dubio ſunt accñtia. accñtia aūt aut ſunt comitātia: aut nō comitātia. Comitātia aūt aut comitāt genera generis ſi habuerint gnā: aut dr̃ias generꝝ: aut ipſum genus: aut dr̃iam ipſius: aut dr̃iā ipſi⁹ que ſub ipſo ē: aut mã alicuius eoꝝ. Sed qm̃ quecūq̄ comitantur id qđ ex aliqbus fuerit ſupius: comitāt etiā genera ſupiora ⁊ differētias q̄s hñt: ⁊ dr̃iā ↄſtitutiuā q̄ eſt ipſi⁹ generis: ⁊ comitant etiā mãs iſtoꝝ ⁊ accñtia eoꝝ: qm̄ accñtia comitant accñtia: tūc h oīa comitabūt genus: ⁊ qcqd eſt ſub ipſo. Nullū aūt eoꝝ que comitant dr̃ias tm̄ q̄ ſūt ſub genere comitat gen⁹: eo q̄ ſeq̄ret ex h ipm fieri min⁹. pōle eſt aūt vtrūq̄ cōtingere in illo. ¶ Ponamus ḡ aliqd ſignatū qđ ſit cōpoſitū ⁊ terminatū ex differētijs corporū: ⁊ ex accñtib⁹ multis: q̄ cū dixerim⁹ corpus nō itelligim⁹ ex h abſtractionē a ↄiūctionē forme corporee cū mã: cui h oīa ſint accñtia: ⁊ ſint p̄ter eſſentiā ei⁹. Sꝫ itelligimus qddā qđ eſt nō i ſubo hñs lōgitudinē latitudinē ⁊ pfunditatē: ſiue h p̄dicet de illo p̄ncipalr: ſiue non p̄ncipalr. h ergo collectio ē cuiuſdā: qđ ē collectio ſignata ſup quā cadit collectio corpis ſꝫ hāc itētionē: nō predicat aūt de ea corp⁹ ſm aliā itētionē q̄ eſt ei⁹ mã. cū ḡ illud dr̄ corp⁹. ipſum

E corpus nō ē: niſi ipſꝫ nō p̄s ei⁹: nec aliqd p̄ter ipm. ¶ Pōt aūt aliqs dicere. ḡ iā poſuiſti nām generis: nō niſi nām indiuidui. Sed pbatū eſt iā: q̄ iduiduū habꝫ pprietates ⁊ accñtia q̄ ſunt p̄ter nāꝫ generis. vꝫ. qm̄ nō eſt opus: vt nā corporis p̄dicata de iduiduo: habet nām generis ſm h q̄ applicat ipſis accñtib⁹ in effectu. Nā nā generis ſi nō predicaret de collectione nō predicaret de iduiduo: ſed eſſet pars indiuidui: licꝫ.n. nō eſſent h accñtia: ⁊ he pprietates: tñ h nā quā dicimus hr̃et eē ſm intētionēꝫ p̄dictā: h ē qm̄ nā ſube q̄cūq̄ mō fuerit ei⁹ ſubaltias ↄſtituta. eſt ex h ⁊ ex h: qđ eſt necūꝫ ad eſſe corpus. h ḡ accñtia ⁊ he proprietates p̄ter ea ſūt qb⁹ eget corpus: qđ eſt vnū ex generib⁹ ad eēndū corp⁹: ſic p̄dictū eſt: niſi fuerit ppriatū ⁊ nō in h. Sꝫ cū fuerint h nō p̄dicabit de illis corpus. Intereſt igit an dicat q̄ nā ei⁹ nō eget ad ſuā itētionē aliq̄: an dicat nō p̄dicari de illo. Jā eñi predicat de aliq̄: quo ñ eget ad ſuā itētionē. Cū aūt p̄dicat de aliq̄. iā appropriat per illō in effectu poſtq̄ pōle erat ēt appropriari alijs ab h. Sil̄r eſt ei⁹ diſpō cū dr̃ijs. Niſi aūt eēt h modus reſpectus in p̄dicatiōe ſpēi. nā gñis eēt p̄s nō p̄dicata. ¶ Species āt ē nã terminata in eē ⁊ i itellcū vtroq̄ ſil. vꝫ. qm̄ cū terminatū fuerit eſſe generis per illa q̄ termināt ipſꝫ erit in effectu ⁊ nō erit opus: poſtea niſi poni ſignatū tñ: nec regret aliqd ad determinationēꝫ ei⁹: niſi deſignatio tñ: poſtq̄ nā determiata ē ſpēs ſpā iſſima: ⁊ erit tūc nā ſic. q̄ accidēt ei comitātia ex pprietatib⁹ ⁊ accñtib⁹: p q̄ nā iduiduat ⁊ ſit deſignata. Jpſe vo pprietates ⁊ accñtia: aut erūt aduenietia tñ: ita vt nō ſint de eētia vllo mō: ⁊ h ſūt accidētia q̄ accidūt iduiduis reꝝ ſimplicium ⁊ accñtia: aut erūt diſpōnes ſupaddite ex qbus q̄dā ſunt quibus itellectis remotis ab h ſignato ē: vt nō habeat eē h ſignatum: qđ eſt p̄ter alia: q̄ ↄtinget deſtrui veritatē ſue alietatꝭ comitātis: ⁊ q̄dā ſunt qbus itellectis remotis nō eſt neceſſe prouenire deſtructionē ſui eē: poſtq̄ habuerit eē vel corruptionē ſue eſſentie poſt eius appropriationēꝫ. Sed deſtructur alietas ⁊ eius diuerſitas ad alia ſm q̄ diuerſū

3 eſt ab alijs abſq̄ deſtructiōe ſingularis. fortaſſis aūt obſcuꝝ ē h penes nos ⁊ nō determinat. nr̄ vo ſermo nō ē de h ſm qđ ſcitur: ſed ſm q̄ res eſt in ſe.

¶ Capīm. V. De aſſignanda comparatione diffinitionis ⁊ diffiniti.

Poteſt h aliqs dicere q̄ diffinitio ſm h qđ ↄſentiūt auctores artis ↄpoſita eſt ex genere ⁊ dr̃ia. vnūq̄dq̄ quoꝝ diſcretū eſt ab alio ⁊ vtrūq̄ partes ſunt diffinitionis. Diffinitio autem nō eſt niſi qdditas diffiniti. ergo intētiōes que ſignant per genus ⁊ dr̃iam talr̄ ſe hñt ad nām ſpeciei: qualiter ipſa ad diffōnem. Sicut enī genus ⁊ dr̃ia ſunt partes diffinitionis: ſic etiā intētiones eoꝝ due ſunt partes diffiniti. vñ cum ita ſit: nō erit verū predicari naturam generis de natura ſpeciei: quoniā p̄s eius eſt. ¶ Ad qđ dicimus. q̄ cū nos diffinimus dicentes. Uerbi gratia. hō eſt aial rōnale: nō volumus in hoc q̄ hō ſit ↄiūctio ex aiali ⁊ rōnali: ſed volum⁹ in h q̄ ipſe eſt aial: qđ ē rōnale: q̄ſi.n. aial in ſe qddā ē cuius eē nō eſt terminatū: ſicut p̄diximus: niſi cū ipm anial fuerit rōnale. Jta vt cū h q̄ dicimus hñs aiam apprehēdētēꝫ ſimplr: qđ eſt nō terminatū ſit habēs hāc aiam iā ſit terminatūꝫ. Nā eiuſmodi eſt q̄ eius anima eſt ſenſibilis rōnalis. h igit determinatio eſt eius qđ eſt hñs aiaꝫ apprehēdētē. Corpus ḡ habēs aiam apprehēdētē nō eſt aliqd: ſed ipm eſſe hñs aiam rōnalē: eſt aliqd qđ accidit ei extriſecus: ⁊ hoc qđ eſt aial nō ē niſi id qđ ē hñs aiam apprehēdētē. eē vo cui⁹ eſt aia apphēdēs ē qddā terminatū: quoꝝ nullū hꝫ eſſe in actu vllo mō: ſic iā ſciſti. ſed ſit p illud terminatū. h aūt dubitatio nō ē niſi in itellcū: eo q̄ dubiū ē ei de certitudine aie apphēdētis quouſq̄ poſſit dſignari ⁊ dici q̄ ē apphēdēs ſenſu ⁊ imaginatiōe ⁊ rōne. ¶ Cū aūt accipit ſenſus in diffōne aialis nō eſt vere dr̃ia. ſed eſt cōſignans dr̃iaꝫ: dr̃ia.n. aialis h ē.ſ. q̄ eſt hñs aiam apphēdētē mobilē volūtate. Nō eſt aūt eē aie aialis h qđ imaginat: ⁊ mouet volūtate: ſꝫ eſt p̄nᵐ hoꝝ oium nō hñs in ſe nomē q̄ ↄſequit h. vñ neceſſe eſt aduenire ei nomē q̄tū in ſe ⁊ q̄ſitū ad h oia. ita vt ſenſus ⁊ motus ſimul ſint in ei⁹ diffinitiōe. Sed ſenſus ponat vel quaſi in intellectu vtriuſq̄ ſenſus interioris.ſ. ⁊ exterioris. vel erit cōtentus ſenſu tñ ad h vt ſignificet h omnia: nō ſignōne continētie: ſed comitātie. Jaꝫ aūt oſtēſū eſt intellectus hoꝝ ⁊ ↄſilium. Senſus igit nō ē vere dr̃ia aialis: ſed eſt vna de ptibus dr̃ie: ⁊ vnū de comitātib⁹ eā. eius autē dr̃ia eſt eē aie q̄ eſt principiū oium iſtoꝝ illi. Similr rationale hoī. Sed defectus noīuꝫ ⁊ paruitas pcipiēdi dr̃ias: aut h: aut illud facit neceſſario deuiare a vera dr̃ia ad comitāe: aliqñ autē denoiat eius nomē a ſuo comitāti: ſic itelligim⁹ ſenſibile id qđ habet p̄ncipiū: ex quo emanat ſenſus ⁊ alia hōi. aliquando vero dr̃ia eſt ignota penes nos ⁊ nō percipit: niſi ex ſuo comitāti. Noſter aūt ſermo nō eſt nūc de his ſm

A Queſtio.

R. eſpōſio.

B Quare ſit dr̃ia inter aialia.

ꝙ intelligimus ⁊ agimus de illis:ſ3 ſm h ꝙ eſt eē eorum
in ſe:deide ſi aial nõ hr̃et niſi ſenſu3:tũc ip3 eēt corp'hñs
ſenſum:nõ corpus ex intẽtione abſtractiõis nãe corporee
ſenſibilis tali cõditione:ꝙ eſſet illud tãtum:ſed totum eo
mõ quo diximus:qꝛ vnitio mãe cu3 forma aut partis cũ
alia pte in cõpoſito nõ eſt niſi ꝯiũctio alicuius cũ aliquo
preter illud comitãs aut accñs. ¶ Uñ ea in qb' eſt vni-
tio ſunt multis modis. ¶ Uno vt ꝯiũctio mãe ⁊ forme:
ſed mã eſt quiddã qđ nõ h3 eſſe per ſe vllo modo:nec ẽ in
effectu niſi per formã:forma vero eſt qddam aliđ ab ea:
quoꝝ vnũ nõ eſt aliud. Cõiũctum aũt eoꝝ eſt neutrum.
¶ Alio aũt mõ fit ꝯiũctio aliquoꝝ quoꝝ neutrum eget
altero ad eẽndũ:ſed ex vnitiõe eoꝝ prouenit qddã aliud.
C vel ꝯparatiõe vel permixtiõe vel pmutatiõe. ¶ Ex iſtis
eſt qdã ꝯiũctio aliquoꝝ quoꝝ vnu3 nõ h3 eſſe in effectu
niſi p h ꝙ adiũgiẽ aliẽ:⁊ qđdam h3 eſſe in effectu:⁊ tunc
id qđ nõ h3 eſſe in effectu exiſtit per id qđ h3 eſſe in effe-
ctu:ex quoꝝ vnitiõe prouenit cõpoſitũ:ſicut cõpoſitũ ex
corpore ⁊ albedine. In his autẽ diuiſionibus neutrũ vni-
toꝝ eſt aliud:nec ipſa vtraqꝫ ſunt partes vniti:nec predi-
caẽ alteꝝ de altero vllo mõ vniuoce. ¶ Et ex his ẽ vni-
tio alicuius cũ aliquo cui' eẽ nõ ẽ ipſa eadẽ:niſi ex con-
iũctiõe ſuiipſius cũ illo:itellectus.n.iã itelligit intẽtione3
quã poſſibile eſt eẽ multa:quoꝝ vnũqđqꝫ eſt ipſa intẽtio
ineſſe. Nõ ꝙ intẽtiõi adiũgaẽ alia q̃ deſignat ei' eẽ:ſ3 qꝛ
ipſa itẽtio ꝯtineẽ in eo:nec ẽ aliud niſi dſignatiõe vl igno
rãtia nõ in eẽ. Sić mẽſura q̃ eſt itẽtio quã poſſibile eſt eẽ
lineã ⁊ ſupficiẽ ⁊ pfunditatẽ nõ ꝙ aliqđ adiũgaẽ ei.ex cu
ius adiũctione fiat linea ⁊ ſuperficies ⁊ pfunditas:ſed qꝛ
ipſa linea eſt ipſa:⁊ ipſa ſupficies eſt ipſa. Jđ qñ intentio
mẽſure eſt vt ſit qddã receptibile eq̃litatis nõ tali cõdi-
tione vt ſit h itẽtio tñ. Nam hõ non eſt genus:ſić ia3 no-
ſti.ſed abſqꝫ vlla ꝯditiõe alia:ita:vt h itẽtio q̃ ẽ receptibil'
eq̃litatis ipſa in ſe qcqđ fuerit poſtq̃ȝ fuerit eſſe eius in ſe
qualecũqꝫ fuerit illud eẽ pdiceẽ de a p ſe:ꝙ ita eſt:⁊ lic3
ſit in vna dimẽſiõe vel duab' vel trib':h intẽtio ineẽ nõ
erit niſi aliq̃ iſtaꝝ. Intellcũs aũt ſm h qđ itelligit eã at-
tribuit ei eẽ p ſe:⁊ deide ſi itellectus addiderit ei aliqđ i-
ſup illud ſupadditũ nõ erit q̃ſi intentio extrinſeca:q̃ con
ſequaẽ id qđ eſt receptibile eq̃litatis:ita vt ipm ſit rece-
ptibile eq̃litatis p ſe in diffõne ſui:⁊ h aliud adiunctũ ei
extriſecus:ſed h erit determinatio ſue receptiõis eq̃litat'
ſm ꝙ eſt in vna dimẽſione tñ vel in pluribus:vñ rece-
ptibile equalitatis in vna dimẽſione in hac re erit idem
ipm receptibile eq̃litatis:ita vt poſſit dici ꝙ h receptibi-
le equalitatis ẽ h qđ ẽ hñs vnã dimẽſionẽ ⁊ c̃ꝯ.h aũt nõ
ſit in his que pceſſerũt:q̃uis.n.h ſit aliqua multitudo ſi-
ne dubio:nõ tñ eſt multitudo q̃ eſt partiũ:ſed multitudo
que eſt rei ſm qđ ẽ terminata ⁊ nõ terminata:res.n.termi
nata in ſe põt ꝯſiderari ſm h ꝙ eſt nõ terminata q̃tum
ad intellectũ noſtꝝ.erit h alietas:cũ aũt ſit terminata ipa
nõ ſit alia:niſi ſm reſpectũ pdictũ q eſt ſm intellectũ tã-
tu3:determinatio.n.nõ alterat:ſed certificat. Sic g̃ intel-
D ligẽ vnitionẽ que eſt ex genere ⁊ dr̃ia q̃uis ſint diuerſa:
⁊ in nã alicuius ſpẽrũ ſit ꝯpõ:quaꝝ dr̃ie ſluãt ab eaꝝ for
mis ⁊ genera eaꝝ a materijs ſuaꝝ formaꝝ:q̃uis genera
eaꝝ ⁊ dr̃ie eaꝝ nõ ſint materie nec forme eaꝝ ſm ꝙ ſũt
mãe ⁊ forme:ex qbus ſunt qdã in quaꝝ nã nulla eſt cõpo
ſitio:ſed ſi fuerit ꝯpoſitio ẽ quẽadmodũ diximus. Nulla
aũt eaꝝ i vnaquaqꝫ ſpecieꝝ eſt alia ab alia:niſi qꝛ aliqñ
accidiẽ:nõ ſić terminata:ſ3 qꝛ i po' ẽ ſemel terminata ⁊ ac-
cipiẽ aliqñ terminata in effectu.hãc aũt potẽtia3 nõ h3 ſ3
eſſe:ſed ſm itellectũ. Ineſſe.n.nõ ẽ terminatio nãe ge-
neralis preter potẽtia3 que faciat eam ſpẽm:ſiue ipa ſpe-
cies habeat ꝯpoſitionẽ in nã:ſiue nõ hẽat. Gen' g̃ ⁊ dr̃ia
in diffinitione etiã ſm ꝙ vnũqđqꝫ eoꝝ eſt ps diffinitio-
nis:ex h qđ eſt diffinitio nõ predicantur de diffinitione:
nec diffinitio de ipſis. Nõ.n.dr̃ diffinitio eẽ genus tñ:vl'
dr̃ia vel ecõuerſo. Non.n.dr̃ diffinitio aialis eſſe corpus
vel habẽs ſenſu3:nec ecõuerſo. S3 ſ3 h ꝙ genera ⁊ dr̃ie
ſunt nãe conſequentes nãm:ſicut iã noſti pdicanẽ de dif-
finito. ¶ Dicimus aũt ꝙ diffinitio vere determinat vnã
nãm. Uerbi grã.cũ dr̃ aial rõnale:ex h.n.iã determina-
ta eſt intentio vnius alicuius:qđ eſt aial:ꝙ animal ẽ ra-
tionale. Cũ.n.ꝯſideraẽ h vna res nõ eſt pluralitas in in- Q
tellectu. Cũ aũt cõſideraẽ diffinitio ⁊ inueniẽ compoſita
ex numero iſtaꝝ intẽtionũ ⁊ ꝯſideranẽ iſte intẽtiones ſ3
h ꝙ vnaqueqꝫ eaꝝ conſiderata in ſe nõ ẽ alia:inueniẽ h
pluralitas in intellectu. S3 cũ itẽtio q̃ exiſtit i aĩa itelli-
giẽ diffinitio ſm pmũ reſpectũ.ſ.vnũ qddã qđ eſt aĩal:
qđ eſt rõnale:tũc diffinitio ẽ ipm diffinitu3 in intellectu.
Si aũt itelligiẽ diffinitio itentio ex'ris i aĩa ſm reſpectũ
2m.ſ.diſcrete:tũc itẽtio ipſius diffinitionis nõ eſt intẽtio
diffiniti. Sed qddã deducẽs ad ipm ⁊ demonſtrãs ipm.
¶ Item reſpectus qui facit debere ipſam diffõnem eſſe E
diffinitũ nõ ponit animal ⁊ rationale duas partes diffõ-
nis:ſed predicata de ipſo.ſ.ꝙ ipſa ſunt ipſa diffinitio non
ꝙ ſint duo de veritate eius diuerſa a ſe ⁊ a toto:ſicut itel-
ligiẽ ex noſtro exẽplo de eo qđ eſt aial:qđ eius aĩalitas
eſt pfecta ⁊ terminata p rõnalitatẽ:reſpectus võ q facit de-
bere:qđ diffinitio nõ ſit diffinitũ prohibet genus ⁊ dr̃ia3
predicari de diffõne:ſed ſunt due ptes eius:⁊ pp h nullũ
hoꝝ qđ eſt genus ⁊ differẽtia eſt diffinitio. Nec vniuerſi-
tas intẽtionũ aĩalis cõpoſita cũ rationalitate:eſt intẽtio
aĩalis nõ cõpoſiti. Nec intẽtio rõnalis nõ ꝯiũcti itelligiẽ
de intẽtiõe ꝯiũctionis ex aĩali ⁊ rõnali:nec qđ intelligi d
vnoquoqꝫ iſtoꝝ:nec aliqđ eoꝝ predicaẽ de illa. Coniun-
ctũ igiẽ ex aĩali ⁊ rõnali nõ eſt aĩal ⁊ rõnale. Cõpoſitũ.n.
ex aliqbus duob'.aliud eſt ab illis tertiu3:cuius vnũqđ-
qꝫ eoꝝ pars eſt:pars aũt nõ eſt totũ:nec totũ ẽ ipſa pars.
¶ Qđ aũt d3 oſtẽdi h ẽ.ſ.quõ diffiniunẽ res:⁊ q̃ꝫ ꝯpara-
tionẽ h3 diffinitio ad illas:⁊ q̃ eſt dr̃ia itẽr qdditatẽ rei ⁊
formã. Dicem' ergo ꝙ ſić ens ⁊ vnũ ſunt de his q̃ ſũt cõ-
munia pdicamẽtis:ſed ſm pus ⁊ poſteri':ſilr ẽt h ꝙ res
hñt qdditatẽ ⁊ diffõnem nõ ẽ in omnib' eis eodẽ ordine.
¶ Suba.n.ẽ cui p dae ſua diffinitio ⁊ vere. Cetera vero Aris. 7 meta.
qñ qdditas eoꝝ pẽdet ex ſuba vel ex ſubali for':ſić iam
diffinimus:formaꝝ aũt nãliũ ia3 noſti diſpõnem ⁊ figu-
raꝝ ⁊ menſuraꝝ:tũc quodãmodo nõ diffiniunẽ:niſi per
ſubam:ex quo ꝯtingit aut accñtib':vt in diffinitionibus
eoꝝ ſit aliqđ ſupra id qđ eſt in eẽntijs eoꝝ:q̃uis enim in
eſſen:ijs nõ recipiaẽ ſuba:ita vt ſit ps eoꝝ vllo modo:qñ
cui' ps eſt ſuba:ipm ẽt ſuba eſt:tñ ſuba recipiẽ in diffõne
eoꝝ:ita vt ſit pars:eo ꝙ p ſubam diffiniunẽ oĩa:aut cõpo
ſitis:ꝯtingit in eis idem his reperi. Nã qñ in eis ẽ ſuba:
iđ neceſſe eſt illã poni in diffõne eoꝝ:⁊ qñ in eis eſt acci-
dẽs:qđ diffiniẽ per ſubam:tũc neceſſe eſt eã iteꝝ poni in
diffinitione accidẽtis:ita vt tota diffinitio ſit cõpoſita ex
diffõne ſube ⁊ diffinitione accñtis:vñ oportet ide3 reperi
bis ⁊ multotiens:qđ p3 cũ reſoluiẽ diffinitio ipſius acci-
dentis ⁊ redigiẽ in ea q̃ ꝯtinet.g̃ in diffõne huius cõpoſi-
ti bis inueniẽ ſuba.ſed in eẽntia ꝯpoſita nõ eſt niſi ſemel.
⁊ iđ in hac diffõne aliqđ eſt additũ ſupra itẽtionẽ diffini-
ti in ſeipſo. In veris autez diffinitionibus nõ deb3 eẽ ali-
quid ſupadditũ. Uerbi grã.cũ diffiniẽ naſus ſimus.oĩno
deb3 accipi in ea naſus ⁊ depſſio:⁊ ſic poniẽ naſus in ipſa
diffõne ſimi. Simus.n.eſt naſus depſſus:nec poteſt poni
h depreſſus tñ. Si eni3 depreſſus tãtu3 eſſet ſimus:tunc
crus depſſu3 eẽt ẽt ſimum.deb3 aũt oĩno naſus accipi in
diffinitiõe ſimi. Cũ ergo diffiniẽ naſus ſimus.ia3 accipiẽ

ſin ex his naſus: vñ neceſſe eſt vt aut huiꝰ nõ ſint diffõnes
⁊ ſic nõ habẽt diffinitiões niſi tantũ ſimplicia: aut he ſint
diffinitiones: ſed ſm aliũ modũ. ¶ Non ꝺʒ aũt ſufficere
ſola expoſitio noĩs ad h: vt ſit diffinitio: quaſi diffinitio/
nes huiꝰ ponanẽ diffõnes vere: qꝛ diffinitio eſt demon/
ſtrãs qditatem rei: ſicut iaʒ noſti. Si.n. oĩs oratio cui po
teſt verificari nomẽ eẽt diffinitio: tunc omnes orones li/
bri cuiuſdã auctoris eſſent diffinitiões: qꝛ quideʒ aũt ita
eſt: tunc manifeſtũ eſt ꝙ he diffõnes cõpoſitoꝝ diffõnes
F ſunt ſm aliũ modũ. ¶ Quiditas autẽ oĩs ſimplicis eſt
ipſummet ſimplex. Nihil.n. eſt receptibile ſue qditati.
Si.n. ibi eſſet aliqd receptibile ſue qditatis illud nõ eſſet
quiditas recepta: que habeẽ in eo: imo ipm receptũ eſſet
forma eiꝰ: forma aũt eiꝰ nõ eſt id qd adequaẽ diffõni: ſed
nec ꝯpoſita ſunt ex forma tñ: id qd ſũt. Diffõ.n. ꝯpoſito/
rũ nõ eſt ex ſola forma. Diffõ.n. rei ſignat oẽ id ex quo cõ
ſtituiẽ eius eſſentia: vñ cõtingit vt cõtineat mãm aliquo
modo: ⁊ ꝑ hoc cognoſciẽ dña iter qditatẽ ⁊ formã: forma
eni ſemꝑ eſt ps qditatis in cõpoſitis: oĩs vero ſimplicis forᵃ
eſt ipm ſimplex: qꝛ nõ eſt ibi ꝯplo. Cõpoſitoꝝ vero forma
nõ eſt ipſa cõpoſita: nec eſt eoꝝ qditas. Ipſa cõpoſita nõ
eſt forma: iõ qꝛ ꝯſtat ꝙ pars eſt eoꝝ: qditas vero ẽ id qd
eſt: qcqd eſt forma extrĩſe ꝯiũcta mãe: ꝙ qdẽ ampliꝰ ẽ ꝗ̃
intẽtio forme: ꝯpoſito ẽt nõ ẽ h itẽtio: qꝛ ꝯpoſita ẽ ex forᵃ
⁊ mã: h.n. ẽ qditas ꝯpoſiti: ⁊ qditas ẽ h cõpõ. ḡ forma eſt
vnũ eoꝝ que ꝯueniũt in hac ꝯpõne: qditas vero eſt ipa cõ/
poſitio ꝯplectẽs formã ⁊ mãm: vnitas aũt que fit ex illis
duobꝰ ẽ ad h vnũ: ⁊ generi qdẽ ex h ꝙ eſt genꝰ ẽ qditas:
⁊ ſpẽi ex h ꝙ ẽ ſpẽs: eſt qditas: ⁊ ſingulari ⁊ ꝑticulari: ex
h qd eſt ſingulare ⁊ ꝑticulare: eſt qditas cũ accñtibus ⁊
comitãtibꝰ ex qbꝰ cõſtituiẽ. Cũ igiẽ qditas ꝑdicaẽ de eo
qd eſt genus: ⁊ de eo ꝙ eſt ſpẽs: ⁊ de eo ꝙ eſt ſingulare i/
diuiduũ fit hac ſola cõione noĩs: qꝛ h qditas nõ ẽ diſcre/
ta ab eo qd per ipaʒ eſt qcqd eſt. alioqn nõ eẽt eiꝰ qditas.
G ¶ Singulare aũt nõ hʒ diffõnẽ vllo mõ: ꝗ̃uis cõpoſitũ
habeat aliquã diffõnem. Quoniã diffinitio eſt oĩno cõpo
ſita ex noĩbꝰ determinãtibꝰ: in qbus tñ nõ eſt determina/
tio alicuiꝰ rei deſignate. Si.n. determinatio eẽt dſignatio
certa: iã eẽt notatio tñ: aut aliqd ſignũ motus: aut ſiliũ.
Non aũt fit in illis cognitio ignoti ꝑꝑ determinationeʒ:
vñ poſtq̃ omne nomen qd ꝯtineẽ in diffõne ſingularis
ſignat determinationẽ quã poſſe ẽ multis ꝯuenire. tũc or/
do ꝯpõnis ſue nõ excipit illud ab hac poſſibilitate. Cũ.n.
a. fuerit intẽtio vlis: ⁊ ei adiũgit b. alia. ſ. ſilr intentio vlis
poterit tũc his eſſe reſtrictio aliq̃. Sʒ qꝛ ẽ reſtrictio vniꝰ
vlis per aliud vle: remanet poſtea ꝑpinquius vle in quo
põt eſſe cõio. Verbi grã. cum diffiniẽ h ſocrates. ⁊ dr̃ eſſe
phs in h ẽt cõio eſt: cũ vero dr̃ phs caſtus: adhuc ẽt cõio ẽ.
Si vero dr̃ phs caſtꝰ q occiſus fuit iniuſte: adhuc ẽt h cõe ẽ.
Si vero dr̃ filiꝰ illius adhuc h põt eẽ cõe: qꝛ noticia illiꝰ ẽ:
H ſicut noticia iſtiꝰ. Si vero notaẽ ipm indiuiduũ illiꝰ dſigna
tiõe vel cognomine fiet demõſtratio illius deſignatione
vel cognomie ⁊ nõ deſcriptiõe. Si vero addiẽ queʒ occi/
derũt in ciuitate illa ⁊ in die illo. h etiaʒ tota enumeratio
cũ illa idiuiduitate oĩno vlis eſt: poſſe eſt.n. illã ꝑdicari d
multis: niſi reſtrinxeris circa indiuiduuʒ. Si vero illud
circa qd reſtrinxeris fuerit aliqd indiuiduũ de vniuerſi/
tate indiuiduoꝝ alicuius ſpẽꝝ: tunc nõ poterit hac dmõ/
ſtratione cognoſci: nec itellectu deꝑhẽdi niſi ſenſu. Si ẽt
id circa qd reſtringiẽ fuerit de indiuiduis: in quoꝝ vno/
quoqʒ ẽ ꝑfecta veritas ſpẽi: ⁊ nõ ſupuenit ei aliud nouuʒ
indiuiduũ itellcũs iã itellexit ipſaʒ ſpẽʒ ⁊ eius idiuiduũ.
Sed cũ aſſignaẽ ei deſcriptio: intellectus poterit illd ap/
ꝑhẽdere vel indicare de eo certus illud poſſe permu/
tari a ſua diſpõne in deſtructionem: hꝫ.n. res deſtruiẽ: de
ſcripto vero nõ eſt certus: an ſemper ſit vel deſcriptio/
nem de eo ſemper predicari: aliquando aũt in intellectu
ſciẽ ꝗ̃diu durabit h: h ergo ẽt nõ erit vera diffinitio: ma/
nifeſtũ eſt igiẽ ꝙ ſingulare nõ hʒ verã diffõnem: nõ eniʒ
põt oſtẽdi in ſe: niſi cognoĩe: aut deſignatione: aut ꝯpõne
ad aliqd notũ ꝑ cognomẽ vel deſignationẽ: qꝛ oĩs diffõ
eſt imaginatio intelligibilis: quã veꝝ eſt ꝑdicari de diffi/
nito ſingulari: qd cũ deſtruiẽ ſua diffõne non diffiniẽ: vñ
diffinitio illius ſemper erit putatione: niſi fuerit ibi ꝑter
diffinitionẽ in intellectu additio deſignationis ⁊ viſiõis.
fiet ergo ꝑpter deſignationẽ diffinitũ ſua diffinitione. Cũ
aũt nõ fuerit h. putabiẽ hr̃e diffinitionẽ. vere aũt diffini/
tio eſt vera diffinitio: vñ qſqs vult diffinire corruptibi/
lia: iam preſumit ponere ea eſſe permanentia.

¶ Capitulum VI. De differentia ⁊ eius certitudine.

NUnc debemus loq de differentia: ⁊ oſtẽ/ A
dere eius diſpoſitionem. dicemus ḡ
ꝙ dña vere nõ eſt talis qualis eſt rõnalitas ⁊
ſenſibilitas: h.n. non predicanẽ de aliquo: niſi
de eo cuius nõ ſunt differentie. ſ. de ſua ſpẽ: ſic
ſenſus de tactu: ſicut noſti alſ. aut de ſuo ſingulari: vt ra/
tionalitas de rõnalitate ſocratis de indiuiduis.n. homis
nõ predicaẽ rõnalitas nec ſenſus. Nullũ.n. eoꝝ dr̃ rõna
litas vel ſenſus: ſed a noĩbꝰ eoꝝ denoiaẽ nomẽ. Si aũt he
ſunt differentie: ſunt dñe: ſed aliter: nec ſunt eiuſmodi: vt
ſint aliq̃ ex his q̃ ꝑdicanẽ de pluribꝰ vniuoce. Cõueniẽ/
tius eſt ergo vt h ſint pnᵃ dñaꝝ nõ dñe: h.n. nõ ꝑdicanẽ
vniuoce: niſi de nõ indiuiduis ſpẽi que dicunẽ eoꝝ dñe:
ſcʒ rõnalitas ꝑdicaẽ de rõnalitate ſocratis ⁊ platonis vni/
uoce: ſenſus quoqʒ ꝑdicaẽ de auditu ⁊ viſu vniuoce. dña
ergo que eſt: ſicut rõnalitas ⁊ ſenſus non eſt eiuſmodi vt
predicetẽ de aliquo aĩato. Senſus.n. ⁊ rõnalitas nõ ẽ ani/
mal vllo mõ. ¶ Dña aũt q̃ eſt rõnale ⁊ ſenſibile ẽ genus
in poᵃ. Cũ aũt fuerit in effectu fiet ſpẽs: quõ aũt fiat h iaʒ
oſtẽdimus: ⁊ oſtẽdimus quõ ipm genus eſt dña ⁊ ſpẽs in
eſſe in actu. ⁊ quõ h differũt iter ſe: ⁊ ꝙ ſpẽs vere eſt qddã
qd eſt genus: cũ fuerit propriata in effectu: ⁊ ꝙ h diſcre/
tio ⁊ dña eſt penes intellectũ. Cuʒ aũt diligentius diſcer/
niẽ ineſſe i ꝯpoſitis genus fiet mã ⁊ dñe forma: ⁊ tũc nec
genus: nec dña predicaẽ de ſpẽ. ¶ Deinde obiectiões q̃ B
fiunt cõtra h verbuʒ de nã dñe ſunt he q̃s dicã. Cõſtat. ſ.
ꝙ oĩs ſpẽs diſcrepat ab alijs ſecũ ꝯuenientibꝰ in genere
per dñaʒ. ⁊ ꝙ ipſa dña eſt quedã intẽtio q̃ ẽ: aut cõior ex
predicatis: aut ꝯtẽta ſub aliquo: qd eſt cõius ex ꝑdicatis.
Incõueniẽs eſt aũt dñe oẽm dñam cõiorem eẽ ex ꝑdica/
tis: rõnale.n. ⁊ alia hꝫ: nec ſunt ꝑdicamẽta: nec ſunt de iu/
dicio predicamentoꝝ: reſtat ergo vt ꝯtineanẽ ſub cõiore
ex predicatis. Omne autem qd ꝯtineẽ ſub intẽtiõe cõiore
ſe differt ab eo ꝙ ſecũ ꝯuenit in illa per dñam ſibi ꝑpriã:
ergo vnicuiqʒ dñe eſt dña: ⁊ h vſqʒ in infiᵐ. ¶ Que autẽ
debes ſcire per que ſoluiẽ h qd. h ſunt. ſ. quoniã ꝑdicabile
aliud eſt ꝑdicabile ꝯſtituẽs qditatẽ ſubi: ⁊ aliud ẽ predi/
cabile comitãs qditatẽ eius non ꝯſtituẽs illud: ⁊ qꝛ nõ ẽ
neceſſe: vt oĩs intẽtio minus cõis q̃ ꝯtineẽ ſub intẽtione
cõiore: differat a ꝯuenientibꝰ ſecũ in illa per dñam q̃ in/
telligiẽ eſſe intentio diuerſitatis ſue eſſentie ⁊ ſue qditatis:
opʒ.n. vt id qd predicaẽ de aliquo ſi fuerit ꝯſtitutiuũ ſue
quiditatis in intellectu ⁊ cogitatiõe ſit: ſic ps ſue qditatis:
vñ quicqd ꝯuenerit cũ eo in ipſa intẽtione in intellectu ⁊
cogitatiõe ⁊ diffõne: conueniet cum illo in eo qd eſt pars
ſue qditatis: ꝙ autẽ deſtiterit ab eo neceſſario differet ab
eo ꝑ id in quo nõ ꝯuenit cũ eo: ꝙ apud intellectũ ⁊ cogita
tionẽ ⁊ diffinitionẽ eſt alia pars ſue quiditatis. ſ. apd intelle
ctũ ⁊ diffõnem pars vite totiꝰ. Differt igiẽ ab eo ꝑ id qd
eſt aliud ab eo. ſ. per dñaʒ. Cũ aũt ꝯuenerint i aliq̃ comi/

tanti: ita vt nõ ꝯueniant in ptib⁹ diffõnis quiditatis vllo mõ: tūc per ipſaꝫ q̄ditatē erūt differentes: nõ ꝑ ptē ei⁹: ſic color dr̄t a nūero: q̄uis .n. ꝯueniāt in ente: ens āt ſic pꝫ ex ꝑmiſſis: comitās ē nõ aliqd de q̄ditate: tūc ad h̄: vt color dr̄at a nūero ſꝫ diffõnē ⁊ itellcm nõ ē ei neceſſe aliqd: niſi ſua q̄ditas ⁊ ſua nā: nec ꝯuenit cū eo nūerus in aliq̄ qḋ ſit de q̄ditate eius. Tota .n. q̄ditas coloris eſt nõ ꝯueniēs vllo mõ cū q̄ditate nūeri: ꝯuenit autē cū eo in eo qḋ ē ext̄ quiditatē eius. color igiṫ non eget dr̄ia q̄ dr̄at a numero. ¶ Dicemus ēt ꝙ gen⁹ ꝑdicaṫ de ſpē: ita ꝙ eſt ps q̄ditatis ei⁹ ⁊ ꝑdicaṫ de dr̄ia: ita ꝙ eſt comitās eā nõ ps q̄ditatis eius. U.g. aial ꝑdicaṫ de hōie: qm̄ eſt ps q̄ditatis ei⁹: ⁊ predicaṫ de rõnali: qm̄ eſt comitās ipm̄. Nõ .n. intelligimus rõnale: niſi qḋ eſt hñs rõnalitatē: ⁊ qḋ eſt hñs aiam rõnaleꝫ: ita ꝙ h̄ nomē rõnale nõ ſignat: an illud ſit ſuba. an nõ. Sed comitaṫ ipm̄ nõ eē: niſi ſubaꝫ: ⁊ niſi corpus: ⁊ niſi ſenſibile: h̄ igiṫ ꝑdicanṫ de illo: ſicut ꝑdicaṫ comitās de ſuo comitato: nõ .n. ꝯtineṫ in itellcū rõnalis .ſ. rei hñtis

C rõnalitatē. ¶ Dicem⁹ g̊ nūc ꝙ dr̄ia nõ ꝯuenit i q̄ditate cū genere qḋ ḋ ſe ꝑdicaṫ: dr̄t igiṫ ab eo ꝑ ſeipſaꝫ: ꝯuenit āt cū ſpē in eo qḋ ē ps ſue q̄ditatis: dr̄t igiṫ ab ea ꝑ nām generis: qḋ ē intra q̄ditatē ſpēi: nõ itra q̄ditatē dr̄ie: q̄uo aūt ſe hēat cū reliq̄s: h̄ ē .ſ. qḋ ſi dr̄ia ꝯuenerit cū illis in q̄ditate: neceſſe erit vt diſcrepet ab eis per dr̄iaꝫ. Si aūt nõ cōuenerit cū eis i q̄ditate: tūc nõ erit neceſſe differre ab eis per dr̄iaꝫ. Nõ eſt .n. neċe vt oē qḋ ꝯuenit cū alio ꝯueniat cū eo in q̄ditate: vñ nõ ē neċe vllo mõ: vt cum dr̄ia fuerit cōtēta ſub aliquo cōiore q̄ꝫ ſit ipa ꝯtineaṫ ſub eo tāq̄ꝫ ſub gñe: pōt .n. ꝯtineri ſub aliq̄ cōiore ſe: ita vt illḋ cōi⁹ ſit itra quiditatē ipſi⁹: ⁊ pōt ꝯtineri ſub cōiore nõ niſi ad modꝫ ei⁹ qḋ ꝯtineṫ ſub comitāti qḋ nõ eſt itra q̄ditatē ei⁹: ſicut rõnale qḋ ꝯtineṫ ſub apphēdēte qḋ ē gen⁹ ei⁹ ⁊ appꝛehēdēs ꝯtineṫ ſub ſuba: eo ꝙ ſuba ē ei: vt comitās illi⁹. nõ vt gen⁹ q̄uēadmodū dixim⁹: ⁊ ꝯtineṫ ēt ſub ad aliqd: non ꝙ relatio ſit ei⁹ ſuba vl̄ ſit itra q̄ditatē ei⁹: ſꝫ qꝛ eſt comitans illi⁹. dr̄ia ergo ad h̄ vt dr̄at a ſpē nõ eget alia dr̄ia: ⁊ ad h̄ vt dr̄at ab aliis ſecū ꝯueniētib⁹ in eē vel comitātib⁹ non eget alia intētione: niſi ipſa ſua q̄ditate: vñ non dꝫ ipa cōtineri ſub cōiore ſe. q̄uēadmodū ſpēs ſub genere: ſꝫ cōtineṫ vt comitatū minus cōe ſub comitāti: qḋ non ē itra q̄

D ditatē ei⁹. ¶ Si aūt itellexeris dr̄iaꝫ. U.g. vt rõnalitatē non iueniem⁹ exēplū ei⁹: niſi i dr̄iis reꝝ ꝯpoſitaꝝ. Si vo intellexeris rõnalitatē ipſaꝫ eē hñtē aiam rõnalē: tūc ipa erit de intētionib⁹ ꝯpoſitis ex ad aliqd ⁊ ſuba: ſic iā noſti aīs. Si aūt itellexeris ipſaꝫ aiam: tūc ipſa erit ſuba ⁊ erit pars ſube ꝯpoſite: a qua dr̄t ꝑ dr̄iaꝫ q̄ eſt inter ſimplicem ſubaꝫ ⁊ ꝯpoſitā: q̄uēadmodū ſepe oſtēſuꝫ eſt. ¶ Repetamus aūt nūc ꝑpõnes in qb⁹ vr̄ eē aliqd q̄õnis dicētes ꝙ ꝑpoſitio illa q̄ dicit ꝙ dr̄ia eſt itētio q̄ ē: aut cōior ex ꝑdicatis: aut ꝯtēta ſub cōiore ex ꝑdicatis: ⁊ illa alia q̄ diċ ꝙ predicamētū eſt id qḋ eſt cōius ex ꝑdicatis ē dictio falſa: qꝛ ꝑdicamētū eſt id qḋ ē cōius ꝑdicatis gnālib⁹ ꝯſtituentib⁹ q̄ditatē. Nõ ꝙ ſit cōius ꝑdicatis que nõ ꝯſtituūt q̄ditates oīum eoꝝ que ſunt ſub eis: ſꝫ comitanṫ illa. Illa vero q̄ dicit ꝙ q̄cq̄d ꝯtineṫ ſub itētione cōiore ſe. dr̄t ab eo qḋ ſecū ꝯuenit in illa ꝑ dr̄iaꝫ ſibi ꝑpꝛiā: falſa eſt: ea .n. que ꝯueniūt in comitāti nõ itētiōe q̄ ē itra q̄ditatē rei nõ differūt ꝑ dr̄iaꝫ: ſed ſola q̄ditate: manifeſtū ē g̊ ex h̄ qḋ nõ opꝫ vt vnicuiq̄ꝫ dr̄ie ſit dr̄ia. ¶ Opꝫ ēt ſcire ꝙ itellectus de h̄ ꝙ dr̄ ꝙ dr̄ie ſube ſunt ſube: ⁊ dr̄ie q̄litatis ſunt q̄litates: h̄ ē .ſ. ꝙ dr̄ias ſube comitaṫ eē ſubas: ⁊ dr̄ias q̄litatis comitaṫ eē q̄litates. Nõ ꝙ in quiditate dr̄iaꝝ ſube itelligatur diffinitio ſube: ita vt ſint ſube in ſe: ⁊ ꝙ i quiditate dr̄iaꝝ q̄litatis itelligaṫ diffinitio q̄litatis: ita vt ſint q̄litates: nec vt dr̄iā ſube itelligam⁹. U.g. dr̄iaꝫ q̄ ꝑdicaṫ de ſuba vniuoce: ſꝫ dr̄iaꝫ q̄ ꝑdicaṫ de ea denoīatiue ſm̄ non rõnale: ſꝫ rõnalitatē: eſt .n. ſic iā noſti dr̄ia q̄ dnoīatiue nõ vniuoce: ⁊ a āt dr̄ia ē q̄ ꝑdicaṫ vniuoce. Nõ eſt āt neċe vt cū dr̄ia vniuocatiõis fuerit: dr̄ia quoq̄ꝫ dnoīatiõis ſemꝑ hēat eē ſic. niſi i oī qḋ ē ſpēs ſubal. non i ſpēb⁹ accñtalib⁹: nec in oī ſpē ſubali: ſed in ea que fuerit ꝯpoſita ⁊ nõ fuerit ſuba ſimplex. ¶ Dr̄ie aūt que predicanṫ vniuoce intellectus hic eſt: quē ſic ſūmatim oſtendimus: poſtea vo ſm̄ diligentiorē ꝯſiderationē ſcies. an h̄ res quā ſic oſtēdimus debeat eſſe ſuba vel q̄litas. U.g. qm̄ rationale qḋ eſt res habens rationalitatem in h̄ qḋ eſt hñs rationalitatem: nec eſt ſuba: nec eſt accidens: ſed qꝛ ſcitur extrinſecus impoſſibile eſt quin ſit ſuba vel corpus.

¶ Caplm. VII. De ꝯpõne diffõnis cū ptib⁹ ſuis.

DIcemus ꝙ pleriq̄ꝫ in diffõne ſūt partes diffiniti. Cū aūt dicimus ꝙ gen⁹ ⁊ dr̄ia nõ ſunt due ptes ſpēi i q̄ditate nõ ē h̄. q̄ſi dicam⁹ ꝙ ſpēs nõ hꝫ ptes. Spēs .n. partes hꝫ cuꝫ fuerit ex aliquo modōꝝ reꝝ .ſ. vel ex accñtib⁹ ſꝫ q̄titates vel ex ſubſtātiis ſm̄ ꝯpoſitā: vñ ſꝫ ꝙ vr̄ ptes diffõnis ſūt ꝑores diffinito. Cōtigit autē alicubi fieri eꝯ. cū .n. voluerim⁹ diffinire portionē circuli: diffiniemus eā per circulū: ⁊ cū voluerim⁹ diffinire digitū hōis diffiniemus per hōieꝫ: ⁊ cuꝫ voluerim⁹ diffinire angulū acutuꝫ q̄ ē ps recti diffiniemus per rectuꝫ. Nūq̄ aūt diffiniemus rectū ꝑ acutū: nec circuluꝫ ꝑ portionem eius: nec hōieꝫ ꝑ digitū: opꝫ aūt aſſignare cām h⁹. ¶ Dicimus ergo ꝙ nullū hoꝝ eſt pars ſpēi ſm̄ q̄ditatē eius: ⁊ formā eius: nõ .n. ē in ꝯditiōe circuli: vt portio in actu ſit i eo: ita vt ex eo ꝯponaṫ for⁹ circuli: ſic ēt i itellcu circuli habere circūferētiā: nec ē i itellcu hōis ex h̄ qḋ ē hō hr̄e digitū i actu: nec ē i itellcu recti: vt ſit ibi acut⁹ ps ei⁹: h̄ igiṫ oīa nõ ſūt ptes rei ſꝫ q̄ditatē ei⁹: ſꝫ ſm̄ māꝫ ⁊ ſubꝫ ei⁹. Nõ .n. accidit recto vt ſit ibi acutus: nec circulo vt ſit ibi portio: niſi ex paſſiōe q̄ accidit māe eoꝝ. Nec ex h̄ pēdet ꝑfectio ſue māe cū forma eoꝝ: nec ꝑfectio forme eorum i ſeipſa. ¶ Scias aūt qm̄ ſupficies ē mā intelligibil̄ forme circuli: ꝑꝑ quā accidit ei diuiſio: vñ ſi ex h̄ pēderet ꝑfcō māe ei⁹ eēt ḋ comitātib⁹ iſeꝑabilib⁹ nõ ḋ ꝯſtituētib⁹: ſic iā expoſitū eſt i ꝑmiſſis. h̄ āt ḋ qb⁹ agim⁹ nõ ſūt ita nā ꝑt res ſeparī ab eis: ⁊ ob h̄ ēt qḋ ē vt digit⁹: hō .n. ad h̄ vt ſit aial rõnale: nõ eget digito: ſed ē h̄ de ptib⁹ ſue māe qbus ꝯcoꝛaṫ diſpoſitio ſue māe: vñ q̄cūq̄ꝫ fuerint de ptib⁹ q̄ nõ ſunt niſi cauſa māe: ⁊ qbus nõ eget for⁹ ipſa non ſunt ptes diffõnis vllo mõ: cū āt fuerint ptes māe: ⁊ nõ fuerint ptes māe abſo⁹: ſꝫ ptes māe cū ipſi⁹ for⁹: tūc i eoꝝ diffõne dꝫ accipi ipa for⁹ ⁊ ipa ſpē erit g̊ ēt cū mā: ſic digit⁹ g̊ nõ ē ps debita corpori abſolute: ſed corpori qḋ ſit aial vel hō. Sil̄r acut⁹ ſemicirculi ⁊ portio nõ ſunt ptes ſupficiei abſolute: ſed ſuperficiei q̄ ſit rectus angulus vel circulus: ⁊ iō for⁹ ſuoꝝ totoꝝ accipiṫ in diffõne haꝝ partiū. ¶ Dn̄t autē h̄ tria

B exēpla: nā digitus ē ps hōis in actu: cuꝫ .n. hō diffiniṫ aut deſcribiṫ ſꝫ h̄ qḋ ē idiuiduū itegrū hūanū ꝯuenit accipe digitū in eius deſcriptiōe: eo ꝙ ipſe ē ei ps ſubalis q̄tum ad h̄ qḋ ē idiuiduū itegrū ex accñtib⁹. Nec tñ ē ꝯſtituēs nām ſpēi eius: eo ꝙ iā ſepe diximus: qꝛ id quo ꝯſtituiṫ ⁊ diſcerniṫ idiuiduū in ſua idiuidualitate aliud eſt ab eo: q̄ ꝯſtituiṫ nā ſpeciei: ⁊ h̄ pars eſt de numero eoꝝ: in qb⁹ ps eſt pars in actu. In reliq̄s aūt duobus ps non eſt pars in actu: manifeſte .n. vr̄ ꝙ ſi circulus diuidaṫ in partes deſtrueṫ vnitas ſue ſupficiei: ⁊ deſtrueṫ in eo eſſentia circuli eo ꝙ circūferentia: tū nõ eſt vna linea in actu: niſi cum accipiūtur partes ei⁹ in eſtimatiōe aut poſitione nõ incīſione. Sil̄r eſt iudicium de recto angulo. ¶ Itē circulus ⁊ angulus rectus differunt in hoc vno .ſ. ꝙ portio circuli

nõ est niſi circuli in actu: acuto vo nõ ẽ neċe adeſſe vt ſit
pars alteri⁹ anguli. Nõ.n.est acutus ꝯpõne ampli ⁊ recti:
ſed in ſe est acutus ex põne.ſ.ſuoꝝ lateꝝ vnius ꝫ alteriꝫ.
Sꝫ qm acuto ex modo ipſi⁹ poſitionis.ſ.ſꝫ qd est poſitio
ꝯtigit relo: qm ex ſilitudīe ⁊ ꝓpīgtate ⁊ remotõe linea-
rũ iter ſe pēdet ſemp aliq̃ relo: iõ accidit vt cognitio acu-
ti pēdeat ex relõne. Sꝫ q̄uis h relo ñ ſignet̃ i actu ꝓpter
ſuã difficultatē. Jã tñ ſignat̃ ipa i po ͣ cũ ponit̃ i actu. Jtē
angulus ſupficial ñ fit niſi exiſte linea ſup lineã. Jnclina
tio vo q̃ fit est iclinatio ab aliq̃ eq̃litate ⁊ ad ptē aliq̃. Cũ
aũt accipit̃ ꝓpīgtas alicui⁹ lineaꝝ ad aliã abſolute: ⁊ ac-
cipit̃ ei⁹ iclinatio ab ea abſolute ſine aſſignatione iclina-
tiõis ab ea: tũc nõ ẽ niſi iclinatio abſolute q̃ īuenit̃ i acu-
to ⁊ recto ⁊ ãplo: i quoꝝ oĩuꝫ lineis iclinatio ẽ ab vna ad
aliã. ¶ Cũ vo ꝯſiderat̃ ꝯiũctio duaꝝ lineaꝝ iter ſe nõ di
C recte iuenit̃ ãplus: ⁊ in eo iclinatio vnius ſuaꝝ linearuꝫ
ab alia. h aũt iclinatio abſoluta est q̃ ꝓuenit ex curuitate
duaꝝ lineaꝝ cuiuſlibꝫ anguli: vñ neċe ẽ vt h iclinatio d-
termiet̃ ꝑ aliqd qd neċe ẽ eẽ lõgitudinē linearē. Jmpoſſe
est eni cogitari lineã a q̃ iclinet̃ h linea: niſi a linea q̃ indi
recte ꝯiũgit̃ cũ ſcda.q̃ fac̃ ãgulũ vel rectũ vel acutuꝫ vel
amplũ: ꝑ lineã ãt q̃ nõ ꝯiũgit̃ cũ hac nõ dtermiat̃ aliqd.
Cõſideratio vo iclinationis a linea recta abſolute nõ est
certa i h ca⁹. aliogn ãplus ⁊ rectus eẽnt acuti. ſilr ẽt ꝯſide
ratio iclinationis a linea q̃ fac̃ ãpluꝫ. Jnclīatio.n.ãplitu-
dinis iã fuat ãplitudinē ſuã: qm vnus ãplus mior ẽ alio.
Silr est de acuto q̄uis ſit ipoſſe acutũ notificari ꝑ acutũ:
h.n.eẽt notificare ignotũ ꝑ ignotũ: reſtat g̊ vt ei⁹ notifica
tio necio fiat per rectũ q non remãet icorruptus ſcdã icli-
natione aliq̃ ab eo: ⁊ dicet̃ ꝙ acutus est q est ex duab⁹ li-
neis: quaꝝ altera ꝯtigit alterã iclinata ad eã ampli⁹ q̃ li-
nea recta: ſi erigat̃ ſic ꝙ fiat mior recto ſi rectus eẽt. ex h
aũt non itellr ꝙ in actu ſit rectus maior cui ꝯpat̃: tũc eni
eſſet diffinitio falſa: ſed cõparat̃ recto q est hꝫ: hꝫ.n. rect⁹
ex h ꝙ est in po ͣ q̃ est in effectu est po ͣ exñs in po ͣ: po ͣ.n.
R ex h qd est in po ͣ: est in effectu: aliqñ.n.po ͣ est i po ͣ. ſꝫ po ͣ
ꝓpinq̃ effectui: cũ poſtea fit in effectu po ͣ ꝓpinq̃: po ͣ.n.
ꝓpinq̃ fetẽdi cibaria est in po ͣ: cuꝫ ãt iã fetent: ipa po ͣ ꝓ-
pinq̃ fit in effectu: ſed ei⁹ actio non est: acutus g̊ diffinit̃ ꝑ
rectũ: non q est in effectu abſolute: ſed in po ͣ. Non ãt dif-
finit̃ per aliũ ꝯſilē acutum: nec per aliqd qd nõ est. Jd.n.
per qd aliqd diffinit̃ hꝫ eẽ in po ͣ: ⁊ h est diffinitio. ſꝫ h ꝙ
ſilr est in effectu: fortaſſis.n. ſciet̃ acutus ⁊ ãplus ꝑ rectũ:
rectus.n. certificat̃ ꝑ eq̃litatē ⁊ ſilitudinē ⁊ vnitatē. Jlli
vero duo certificant̃ ꝑ diſceſſionē ab eq̃litate. Rect⁹ igr̃
certificat̃ ꝑ ſeipm: põt.n. dici ꝙ angulus mior ex duob⁹
angulis ineq̃lib⁹ q fiunt in vna linea ſtãte ſup aliã ẽ acu-
tus: ⁊ maior ex illis est ãplus. Si vo diligenter ꝯſideret̃ i
h: iã oſtẽdit̃ rectus: maior.n. est q est tantus ⁊ aliqd plus.
minor vo est cui de tãto aliqd deeſt: ꝑ tñ ergo certificat̃
cognitio maioritatis ⁊ minoritatis: igitur per vnuꝫ conſi
mile certificatur multiplex diſſimile ⁊ diuerſuꝫ. Sic g̊ d-
bes intelligere diſpoſitionem partiuꝫ diffinitoruꝫ: debes
etiam reminiſci eoꝝ que predicta ſunt de diſpõne ꝑtium
mãe: ⁊ pendentiuꝫ ex materia.
¶ Cõpletus est tractatus qntus laudet̃ deus. ſeqtur ſext⁹
ad laudem eius.
¶ Caplm. I. De diuiſiõib⁹ cãrũ ⁊ de eaꝝ diſpõnibus.
A Poſtquã tractauimus de ſubſtan
tijs ⁊ accñtib⁹: ⁊ d reſpe-
ctu ꝑoritatis ⁊ poſterioritatis iter ſe. ⁊ de
ꝯueniētia diffõnum cũ diffinitis. ⁊ d vlib⁹
⁊ particularib⁹: opꝫ nũc vt loquamur de
cã ⁊ cãto: h.n. ſunt etiã de ꝯñtib⁹ eẽ inq̃ñ-
tuꝫ est eẽ. Cauſe aũt ſicut iã noſti ſũt for
ma ⁊ mã: ⁊ agẽs ⁊ finis. Dico igit̃ ꝙ nos nõ itelligimus
eẽ cãm formalē: niſi cãm q̃ ẽ pars eſſentie rei in qua ẽ id
per qd res ẽ in effectu. Mãm vo itelligim⁹ eẽ cãm q̃ est
pars eſſentie rei in qua est id ꝑ qd res est in effectu ⁊ in q̃
regeſcit po ͣ eẽ ei⁹. Agens vo est cã q̃ acqrit rei eſſe diſcre-
tũ a ſeipſo.ſ. vt eſſentie agẽtis ſm ꝑmam itẽtionẽ non ſit
ſubꝫ illi⁹ eẽ qd acqrit̃ ab eo: nec iformet̃ ꝑ illud: ſed ita vt
in ſeipſo ſit po ͣ illi⁹ eẽ nõ accñtalr: ⁊ ſic ẽt oꝫ vt illud eẽ ñ
ſit ab ipſo inq̃ñtũ est ipſe agẽs. Sed ñ fuerit ſit ſm alium
reſpectũ.ſ. qm diuini phi nõ itelligũt per agẽtē pn ͫ mo-
tionis tñ: ſic itelligunt nãles. Sed pn ͫ eſſendi ⁊ datoreꝫ
ei⁹: ſicut creator mũdi. Cã vo agẽs nãlis nõ acqrit eẽ rei:
niſi motionē aliq̃ ex modis motionũ. igr̃ acqrẽs eẽ nã-
lib⁹ est pn ͫ motus: finē vo itelligim⁹ cãm: ꝓꝑ quã acqrit̃
eſſe rei diſcretuꝫ ab ea: ⁊ põt oſtendi ꝙ nõ est cã alia ꝓ-
ter has. Dico.n. ꝙ cã rei neceſſario: vel ẽ itra eẽntiã rei: ⁊
pars eẽ eius vel nõ. Si aũt fuerit itra eẽntiã rei: ⁊ ps eſſe
eius: vel erit ps: cui⁹ eẽ ſolũ nõ facit reꝫ debere eẽ in effe-
ctu: ſed vt ſit tñ in po ͣ: ⁊ h vocat̃ ẏle: vel erit ps cui⁹ eẽ ẽ
facere eã rei in effectu: ⁊ h est forma. Si aũt nõ fuerit ps
eſſe rei: tũc vel erit cã ꝓꝑ quã res est vel nõ. Si aũt fuerit
cã ꝓꝑ quã illa est finis. Si vo ñ fuerit cã ꝓꝑ quã: tũc neċe
est vt vel eẽ eius nõ ſit in ea: niſi ꝑ accñs: ⁊ est agẽs eius:
vel eſſe eius ſit ab eo: ⁊ ſit in ea: ⁊ h est ẽt elm ei⁹: vl̃ ſubꝫ
eius: igr̃ pn ͣ vno modo ſunt. 5. ⁊ alio mõ q̃tuor. Si.n. elm
qd est recipiens: ⁊ nõ est pars rei acceperis ꝓter elemẽtũ
qd est pars erunt qnq̃. Si aũt acceperis vtrũq̃ pro vno:
eo ꝙ cõicant in intẽtiõe po ͣ ⁊ preparatiõis erũt q̃tuor. oꝫ
aũt vt nõ accipias elm ex ſenſu agẽtis q ẽ ps ꝑncipij for⁰:
ſed ꝯpoſito: ⁊ tũc recipiẽs erit pn ͫ itẽtioni. Jpm.n. ꝓ non
ꝯſtituit̃ niſi per formã: ſꝫ ei⁹ eẽntia reſpectu ſuſcipit̃ tñ ẽ
in po ͣ. ¶ Res aũt q̃ ẽ in po ͣ eo mõ quo est in po ͣ nõ est B
pn ͫ: q nõ est niſi pn ͫ itẽtioni. Jntẽtio vo eget vt acqrat̃
ſibi ſubm in effectu: ⁊ deide fit cã exñte rei: licꝫ ſit iũctio
iſepabilis: igr̃ ꝑmitiua erit vel eẽntialiter vel remota: ſꝫ
primitiua erit eſſentia nõ tpe: he igit̃ ſunt ſpẽs cãꝝ. Cum
aũt ſubꝫ fuerit cã itẽtioni quã ſuſtinet nõ est h ſꝫ modũ
quo ſubꝫ ẽ cã ꝯpoſiti: ſꝫ alio mõ. Cũ vo fuerit for⁰ cã ipſi⁹
mãe: nõ erit eo mõ quo for⁰ ẽ cã ꝯpoſiti: q̄uis ꝯueniũt eo
mõ quo vnũqdq̃ eoꝝ ẽ cã alic⁹: a q̃ neutꝝ eoꝝ ẽ diſcre-
tũ. Jpa.n. q̄uis ꝯueniãt i h: tñ vno duoꝝ modoꝝ: vnum
eoꝝ ñ acqrit̃ alteri ſuũ eẽ inq̃ñtũ ẽ cã: ſꝫ acqrit̃ eẽ ali⁹ rei:
⁊ ẽ i ea alio ꝙ cã ei⁹ ẽ pn ͫ ꝓpinquũ ad acquirenduꝫ cãto
ſuũ eſſe in effectu: ſꝫ nõ ſolũ niſi cũ ꝑncipe ⁊ occaſiõe que
facit eẽ hãc formã.ſ. vel cãꝫ igr̃ illud aliõ ꝯſtituit̃ ꝑ illõ: ⁊
iõ erit cũ ꝑncipe mediũ ad acqrẽdũ illi ſuum eẽ i effectu:
igr̃ for⁰ erit mãe quaſi pn ͫ actiuum ñ eẽ ei⁹ i effectu eſſet
ex ea ſolũmõ: vl̃ videret̃ ꝙ for⁰ eẽt ps cãe actiue: ſic vn⁹
ex duob⁹ mouẽtib⁹ nauē: ſic i ſequẽtib⁹ dclarabit̃: forma
aũt nõ ẽ niſi cã formal ꝯpoſito ex ea: ⁊ ex mã. igr̃ for⁰ nõ
est niſi for⁰ mãe: ⁊ ñ ẽ cã formal mãe. agẽs vo acqrit aliq
rei eẽ qd nõ hebat illã res i ſeipſa: aduẽtus cui⁹ eẽ ẽ ab h
qui est agẽs inq̃ñtũ eſſentie hui⁹ agentis nõ est recipiens
formã illi⁹ eſſe: nec ẽ adiũctũ illi: ita vt ſit itra illud. Sed
vnaqnaq̃ duaꝝ eẽntiaꝝ ẽ ex̃ alterã: ⁊ neutrũ eoꝝ ẽ virt⁹
recipiẽdi alteꝝ i ſe. Nõ ẽ aũt lõge qn ſit agẽs q attribuit
eẽ actu actiõe q̃ñtũ i ſe est. Nã.n. q̃ est in ligno abiciſo est
actiuũ pn ͫ motus qui nõ fit in mã: niſi ꝑ motũ q ẽ in mã
ꝑ quē debuit eẽ eẽntia ei⁹. Coniunctio vo eoꝝ nõ ẽ q vnũ
eoꝝ ſit ps eẽ alterius vel mã eius. ſꝫ ꝙ due eẽntie ſũt cer
tiſſime diſcrete ⁊ hñt cõe id in quo ſũt. ¶ Ex agentib⁹ ãt
est qui aliqñ nõ est agens: nec eius patiẽs est patiẽs. Sꝫ
cũ ſuũ patiens nõ est patiens ꝯtingũt agenti occaſiones
ꝓpter q̃s fit agẽs: ⁊ tunc ab eo est eſſe rei poſtq̃ non fuit.
ergo illi rei est eẽ: ⁊ est qd ei fuit nõ eẽ. Sꝫ ab agente non

eſt ei h̄ qḋ nō fuerat: nec h̄ qḋ eſt poſtq̄ȝ non fuerat: ſȝ ab
agente bȝ tm̄ qḋ eſt: poſtq̄ȝ aūt res ex ſeipſa bȝ non eē: ſe-
quit̄ tūc vt eſſe eiꝰ ſit poſt nō eſſe: ꝛ fiat: poſtq̄ȝ nō fuerat.
Igit̄ ꝙ illi eſt eſſentialr̄ ab agente: h̄ eſt .ſ. eſſe: h̄ vō eē nō ē
ei: niſi q2 illi alıꝗ rei ꝯcurrerent oīa: ex quoꝝ ꝯcurſu dȝ: vt
ꝓpter eſſe qḋ bȝ eſſentialr̄ hēat aliud eſſe: ſȝ h̄ qḋ n̄ habue-
rit eſſe nō eſt ei ex cā agente: h̄ aūt qḋ nō habuerit eſſe iā
referunt quidā ad aliq̄ȝ cām q̄ eſt ꝓuatio ſue cāe. Suū .n.
eſſe poſt nō eſſe eſt qddā qḋ nō eſt factū ꝑ cām: nō eſt autē
poſſe vllo mō: vt ſit ei eſſe: niſi poſt nō eſſe: qḋ āt nō ē poſſe
nō bȝ cāȝ: vex eſt āt ꝙ ſuū eſſe pōt eē ꝛ nō eſſe. igr̄ ſui eſſe
cā eſt: ſȝ ſuū nō eſſe: aliqn̄ erit: aliqn̄ n̄ erit: igr̄ pōt eſſe: vt ꝛ
ſui nō eſſe ſit cā: ꝛ ſui eſſe poſtq̄ȝ n̄ fuit ei eē. ¶ Si qs aūt
dixerit ꝙ ſuū eſſe poſtq̄ȝ nō fuit: potuit eē: ꝛ potuit n̄ eē.
dicā ſi tu intelligis ſuū eſſe inq̄ȝtū iā eſt ipſȝ ſuū eē: tūc ꝓua-
tio nihil agit h̄. Ipſȝ .n. ſuū eē eſt nō neceꝰȝ. Nō eſt āt non
neceꝰȝ inq̄ȝtū adhuc eſt ꝓuatio: ſȝ ex h̄ ꝙ caſu accidit mō
qḋ erat ꝓuatū. Inq̄ȝtū vō accepis ſuū eſſe poſt nō eſſe cō-
ſiderabis ſuū eſſe poſt nō eſſe nō ſuū eē tm̄: qḋ fuit poſt
nō eſſe: ꝛ poſtea ꝯtigit ei q̄ſi nō per cām: deīde vt eſſet cā
eſſendi ſuū eſſe poſt nō eſſe. Si āt fuerit cā ſui eſſe ꝙ fuit
poſt nō eſſe inq̄ȝtū eſt ſuū eſſe: tūc certū eſt poſſe ꝯcedi ꝙ
ſuū eſſe ꝑt eſſe ꝛ nō eſſe poſt nō eſſe qḋ erat ei. Nec dat ei
certū ſuū eſſe poſt nō eſſe inq̄ȝtū eſt eē poſt nō eē: vt poſſit
eſſe: ꝓp nō eſſe: vel poſſet nō eſſe: niſi nō fuiſſȝ eē vllo mō:
ꝛ tūc eſſet in reꝰ ad eſſe. ¶ Et fortaſſe putabit aliquis ꝙ
agente ꝛ cā nō eſt opꝰ: niſi vt res hēat eſſe poſt non eſſe.
Sȝ poſtq̄ȝ res habuerit eſſe ſi deſtruat̄ cā: erit tn̄ res ſuf-
ficiens in ſe: igr̄ putauit ꝙ res nō īdiget cā niſi ad īcipien
dū eſſe. Sȝ poſtq̄ȝ īcepit ꝛ habuerit eſſe: iā non īdigebit
cā. Cāe igit̄ apud eū erūt cāe fiendi tm̄ ꝛ ꝓores eo ꝙ ſit n̄
ſiſt cuȝ eo. Iā igr̄ putauit falſuȝ ſic tu noſti: eſſe .n. rei poſt-
q̄ȝ res facta eſt neceſſe eſt vt ſit vel neceꝰ eſſe vel non neceꝰ
eſſe. Si autē fuerit eſſe qḋ eſt neceſſe: tūc vel ſua neceſſi
tas erit illi quiditati eſſentia ipſiꝰ q̄ditatis: ita vt indiuidū
illiꝰ q̄ditatis ſit neceſſe eſſe: ꝛ tūc īpoſſibile eſt vt incipiat
eſſe: vel erit neceſſe ꝯditionalr̄: ꝛ tūc illa ꝯditio vel erit ī-
ceptio vel ꝓꝑetas aliq̄ ex ꝓꝑetatibꝰ illiꝰ quiditatis vl̄ ali-
quid aliud ab ea. Sȝ neceſſitas ſui eſſe nō pōt eſſe ꝓp in-
ceptionem. Ipſiꝰ .n. inceptiōis nō eſt ſuū neceſſe neceꝰum
per ſe: quō igr̄ erit neceſſe per illā id quod eſt aliō ab ea:
Inceptio aūt iā deſtructa eſt. Cū igr̄ ipſa non eſt quō erit
cā neceſſitatis alıꝗ rei: niſi forte dixerit ꝙ cā non eſt ipſa-
met īceptio: ſed ipſa eſt res cui acquiſita eſt inceptio. igit̄
eſſet h̄ de ꝓꝑetatibus que ſunt eius qḋ cepit. igit̄ iā h̄ cō
tineret̄ in ſcḋa parte diuiſiōis. dico igr̄ ꝙ neceꝰio tunc aut
id qḋ comitaret̄ has ꝓꝑietates comitaret̄ quiditatem:
ꝛ tunc quiditatē comitaret̄ neceſſitas eēndi: aut ꝙ he ꝓ-
prietates incipent cū eſſe: igr̄ dictio de neceſſitate ſui eſſe
eſſet: ſicut dictio de ꝓ. Si aūt fuerint ꝓꝑietates in finite:
ꝛ oēs h̄: tunc oēs erunt poſſes eſſe nō neceſſarie ꝑ ſe vel
prouenīāt ad ꝓꝑietatē que neceſſario eſt ꝓp aliud a ſe:
diuiſionis autē ps ꝓma ponit omnes ꝓꝑietates eſſe poſ-
ſibiles in ſeipſas. Iā autem ꝯſtitit ꝙ ſua neceſſitas poſſi-
bilis eſt per aliud a ſe. igr̄ omnes ꝓꝑietates erunt ōbite
ex neceſſitate ꝓp aliquid aliud extra ſe. diuiſionis vō ps
ſcḋa facit debere ꝙ eē inceptū nō facit ꝑmanere: niſi eſſe
neceſſitatis extriſece: ꝛ h̄ eſt cā. Tu autē iā noſti ꝙ intē-
tio inceptionis nō eſt niſi eſſe poſtq̄ȝ nō fuit. h̄ igr̄ eſt eē: ꝛ
h̄ eſt eſſe poſtq̄ȝ nō fuit. Cā āt q̄ facit incipe non eget ali-
quid in eſſe eiꝰ: ſȝ agit inq̄ȝtū eſt ab ea eſſe: ꝛ poſtea acci-
dit vt ſit h̄ in illa hora eſſe poſtq̄ȝ non fuit: accidens autē
qḋ caſu accidit non eſt intrās in ꝯſtitutionem rei. igr̄ non
eſſe qḋ ꝓceſſit non eſt cā eiꝰ eſſe qḋ incepit. Sȝ h̄ mane-
ria huius eſſe inq̄ȝtum eſt illi manerie quiditatum: oꝫ vt
habeat cām: q̄ȝuis duret ꝛ ꝑmaneat: ꝛ iō non erit poſſibi-
le dīe ꝙ aliq̄ res ponat eſſe rei eſſe: poſtq̄ȝ nō fuit. h̄ .n. nō
eſſet poſſe: aliqḋ .n. eſt qḋ non dȝ neceꝰio eſſe poſt nō eſſe: ꝛ
aliquid eſt qḋ neceſſario dȝ eſſe poſt nō eſſe: eſſe āt inq̄ȝtū
eſt eſſe huiꝰ quiditatis pōt eſſe ex cā: ſed ꝓꝑietas huius
eſſe .ſ. ꝙ eſt eē poſt nō eē nō pōt eē ꝑ cām. igr̄ res inq̄ȝtum
eſt eē ſuū cepit .ſ. inq̄ȝtuȝ eē qḋ ē appropriatū: ſȝ qḋ ē poſt
nō eſſe nō bȝ cām certiſſime. Sȝ cā ē illi inquātū q̄ditas
eiꝰ bȝ eſſe. igr̄ aliter ē res q̄ȝ ipſi putāt. Cā .n. nō eſt niſi de
eſſe tm̄. Si aūt euenerit qḋ ꝓceſſit illud non eſſe: erit inci-
piēs: ſed ſi nō euenerit incipiens nō erit. agens vō ſm̄ qḋ
vulgus appellat agentē non eſt certa cā inq̄ȝtum ponūt
eum agētē. Ipſi .n. ponunt eū agentem inquantū ꝯſide-
rāt eū prius nō fuiſſe agentē. vn̄ nō ē agens inquātū eſt
cā: ſed iquātū eſt cā: ꝛ aliquid aliō eſt adiūctū cū ea. qr̄ ē
agens vno reſpectu .ſ. ꝙ nō eſt adhuc ipreſſio in illo ꝛ aliō
reſpectu ſui .ſ. ꝙ adhuc non eſt impꝛſſio ab eo in illo. ſic ſi
ꝯſiderares ipm̄ ſm̄ h̄ qḋ ꝓuenit ab ipſo ꝯiūctum cuȝ eo:
ꝙ nō ꝓuenit ab ipſo. ꝛ ſic vocāt agentē: ꝛ ob h̄ qcq̄d ipī
vocāt agentē de ꝯditione eiꝰ eſt ꝙ aliqn̄ fuit nō agens: ꝛ
poſtea voluit ꝛ accidit ei aliq̄ diſpoſitio q̄ non erat. ꝛ po-
ſtea adiūctionē eſſentia eiꝰ cū illo adiuncto fit cā in effe-
ctu. Iā āt prius erat abſq̄ȝ h̄ igr̄ agens eſt apud eos īquā-
tuȝ eſt cā in effectu poſt ſuū eē cām in poꝰ: nō inquātuȝ ē
cā tm̄ in effectu: ꝛ oē id qḋ vocāt agentē. comitat̄ vt ſit
etiā id qḋ vocāt patiens. Ipſi .n. nō faciūt cum alienum a
diſpōne q̄ ſibi adiūgit̄ ꝓp quā cū ſibi aduenit ꝓuenit ab
eo eē: poſtq̄ȝ nō fuit: poſtq̄ȝ aūt patuit ꝙ eſſe q̄ditatis pē-
det ab alio inq̄ȝtuȝ ē eē illi q̄ditati: nō inquātū ipm̄ ē eſſe
poſt nō eē: tūc illud eē ſm̄ hūc modū cātū eſſe: ꝛ interim
dū durauerit ſic erit cātū pēdēs ab alio. Iā igr̄ manifeſtū
eſt ꝙ cātū eget aliquo qḋ det ſibi ipm̄ eſſe ꝑ ſe tm̄: ſed īce-
ptio ꝛ alia hꝫ ſunt res que accidūt ei: ꝛ ꝙ cātū eget dato-
re ſui eſſe ſemper ꝛ īceſſanter q̄ȝdiu habuerit eſſe.

¶ Caplm̄. II. De ſolutione q̄ōnis. an oīs cā ſit ſimul cum
ſuo cauſato: ꝛ de certitudine cauſe agentis. a

DE hoc ꝙ putatur filiꝰ remanere poſt
patrem: ꝛ fabrica poſt fabrica-
torem: ꝛ calefactio poſt ignē: occaſio fuit igno
rantia que ſit vera cā: fabricator .n. ꝛ pater ꝛ
ignis nō ſunt vere cāe ex ſītie ſm̄ qḋ dr̄ oppo-
ſitionem et: nec etiā ſunt cauſe ſui eſſe. ¶ Fabricatoris
nāq̄ȝ motus cauſa eſt motus alicuius. Sed poſtea qes ꝛ
eius ceſſatio a motu vel priuatio ſue motionis ꝛ ſua pōde
roſitas poſt illam motionē cauſa eſt ꝯpletionis illiꝰ mo
tionis. Illa .n. ponderoſitas ꝛ aduētus illius motiōis ſūt
cauſa alicuius ꝯiūctionis: ꝛ illa coniunctio cā eſt alicuiꝰ
figure: vnaqueq̄ȝ igitur cauſa eſt ſimul cum ſuo cauſato.
¶ Pater etiā cauſa eſt motus ſpermatis: ꝛ motus ſper-
matis poſtq̄ȝ ꝑuenit ad modū ꝓdictum cauſa eſt eſſendi
ſperma in loco ſuo: ꝛ deinde ipſum quieſcere in loco ſuo
cauſa eſt rei. Sed eius formatio in aīal ꝛ ſuum permane-
re anial bȝ aliam cām: poſtq̄ȝ aūt h̄ ita eſt: tunc oīs cā eſt
cum ſuo cauſato. Silr̄ et ignis eſt cā calefactiōis aq̄. Ca-
lefactio vero cā eſt ōſtruēdi aptitudinē in effectu ꝑfectā
recipiēdi formā aqueitatis vel ꝑmanēdi: ꝛ illa vel alia cā
eſt cā aduenīēdi aptitudinē ꝑfectā ad huiꝰ diſpōnem vt
recipiat ꝯrīū eius .ſ. formā igneitatis: cā āt forme igneita-
tis ſunt cāe q̄ inueſtiūt elīa ſuis formis: ꝛ he cauſe ſūt ſe-
parate. igr̄ de cāe ſil̄ ſūt cū ſuis cātis. Sȝ ꝓcedētes ſūt cāe
vel ꝑ accñs vel adiutrices: ꝛ iō oꝫ vt teneamꝰ ꝙ cā fabri-
ce eſt ꝯiūctio: ꝛ cā huius ſunt nāe coniūctoꝝ ꝛ ſua colle-
ctio ſm̄ qḋ ordinauerunt ea: ꝛ cā huius eſt occaſio ſepata
efficiens naturas. Cauſa quoq̄ȝ filij eſt ꝯiūctio ſue forme
cū ſua materia ab occaſiōe attribuēte forme. Cauſa vero

igniſ eſt occaſio donatrix formarū ⁊ remotio aptitudinis pfecte ad 2riū illiꝰ forme ſit. igit iā iuenimus cauſas cū ſuis cātis. Cū aūt oſtēderimus in his q̄ ſequunt̄ φ cāe ſunt finite nō aſſignabimus niſi has cās. Nec tñ negamus eſſe cās adiutrices ⁊ preparatrices ſine fine ante

B aliās. imo oꝫ ita eſſe neceſſario. ¶ Omne.n. qḋ incipit iā debet eſſe tūc: poſtq̄ nō debuit pp̄ neceſſitatē ſue cāe: ſic̄ oſtendimus. Quia poſtq̄ eiꝰ cauſa dꝫ eſſe: dꝫ tūc ⁊ ipſum eſſe: vñ opꝫ vt in rebꝰ particularibus res pcedentes: pp̄ quas debēt eſſe cauſe que ſunt in effectu ad h̄ vt ſint cāe illaꝝ in effectu ſint res ſine fine: ⁊ ideo nō ceſſat iterrogatio facta de illis: per q̄re vllo mō. Sed qḋ eſt h̄. an vnūqḋq; eoꝝ que ſunt ſine fine neceſſario faciat eſſe inſtās: ⁊ ſequunt̄ tunc inſtantia multa cōtinua inter que non erit tēpus: qḋ eſt abſurdū: an remaneat tp̄s. Oportebit igr̄ vt ſua neceſſitas eēndi ſit in toto illo tp̄e: nō in extremo eiꝰ: ⁊ intentio eius qḋ facit debere eſſe neceſſitatē eoꝝ: ſit ēt cum illis in illo tēpore: ⁊ tūc verbū de neceſſitate faciēte neceſſitatem eſſendi illa erit: ſicut verbū de illis: ⁊ pueniet φ cāe infinite erunt ſimul: ēt h̄ eſt qḋ nos negamus. Dico ergo φ ſi motus nō eſſet deberet eē dubitatio. motus.n. facit nō permanere rē vnā in vna diſpōne. Et h̄ φ noua diſpoſitio ſuccedit poſt diſpōnem nō eſt inſtās poſt inſtans: ſic vt tāgat illud: ſed h̄ ſit ſm ↄtinuationē: igr̄ cā non eſt faciens neceſſitatem eſſendi cauſatum ſm eſſentiam: ſed ſm cōparationē aliquā: cuius cōparationis cā vel pticeps ſue eēntie motus eſt. Id.n. per qḋ cā ē cā i effectu motus ē. Cū.n. res nō hēat ſtabile eē ſm vnā diſpoſitionē: nec tñ fraudat̄ ab eſſe cū incipit in vno inſtanti: tunc nečium eſt vt cā cuſtodiēs: vel que eſt particeps in ordinatione iſtaꝝ cāꝝ: per q̄s ſoluit̄ dubitatio: ſit motꝰ: ⁊

C h̄ ēt amplius declarabit̄ alr̄. Iāꝫ igit̄ oſtēſum eſt φ cāe eſſentiales rei: pp̄ quas eſt eſſe rei in effectu: neceſſe ē vt ſint cum ea: nec pcedant in eſſe ſic vt poſſint remoueri remanente cauſato: h̄.n. non pōt ↄcedi. niſi in cauſis nō eſſentialibus vel nō ppinqs. Cauſas.n. nō eēntiales vl̄ nō ppinquas: nō nego pcedere in infinitū: imo facio debere h̄: poſtq̄ aūt h̄ ita eſt tūc cū aliqua ex rebꝰ per eēntiā fuerit cā eſſe alterius rei ſemp: pfecto ſemp erit ei cauſa q̄diu illa habuerit illud eſſe: ⁊ ſi fuerit ſemp eſſe huius: ſemp erit eſſe illius. Res igit̄ huius oībꝰ cauſis ē dignior in cauſalitate: eo φ abſolute phibet rē nō eē: h̄ igr̄ ē cā que dat rei eſſe per effectū: ⁊ h̄ eſt intentio que apud ſapientes vocat̄ creatio: qḋ eſt dare rei eſſe poſt non eē abſolute: cauſatū.n. q̄tuꝫ eſt in ſe eſt vt ſit nō: q̄tū v̄o ad cām ſuā eſt ei vt ſit. Qḋ autem eſt rei ex ſeipſa: apud itellectū primo eſt per eſſentiā non tēpore: eo φ eſt ei ex alio a ſe. Igit̄ oē creatū eſt ens poſt non ens poſteritate eēntie. Si autem laxauerint nomē inceptionis circa omne qḋ hꝫ eē poſt nō eſſe: q̄uis nō ſit h̄ poſteritas tp̄e: tunc oē creatū erit incipiens. Si v̄o non laxauerint: ſed fuerit conditio incipiētis vt habeat eē quo tp̄s ſit prius: tunc deſtruit̄ illud prius pp̄ aduentum ſuum poſt illud: eo φ poſteritas eius eſt talis poſteritas φ nō eſt ſimul cū prioritate: imo eſt diſcreta ab ea in eſſe: q: tēporalis eſt: ⁊ ſic omne cauſatū eſt incipiens. q: eſt cātū: cuius eſſe pcedit tp̄s: ⁊ pcedit eius eſſe ſine dubio motus: ⁊ permutatio ſicut noſti.

D Nos aūt nō curamus de noībus. ¶ Itē incipiēs ſm intentionē q̄ non precedit tēpus nečio vel eē eius ē poſt nō abſolute: vel eſſe eius eſt poſt non: nō abſolute: ſed ſꝫ priuationem priuationis oppoſite proprie in mā̄ eſſente: ſic̄ iam noſti. Si aūt fuerit eſſe eius poſt non abſolute: tunc aduentus eius a cauſa erit creatio: ⁊ h̄ eſt dignior oībus modis dandi eſſe: q: priuatio iam remota eſt oīno: ⁊ inducitur eſſe. Sed ſi ponatur priuatio taliter φ eſſe precedit cā: tunc gn̄ātio cauſati erit ipoſſibilis niſi ex mā̄: ⁊ inductio eē. ſ. eē rei ex re. qḋ eſt breue ⁊ debile ⁊ futuꝝ: aliqui aūt hoīes ſunt q oē qḋ eſt hꝫ non pouunt eſſe creatū. Dico igr̄ φ cū nos eſtimauerimus rē q̄ ē ex pma cā: mediāte alia cā agēte: q̄uis illa res nō ſit ex mā̄: ſed poſt nō eē eius ſucceſſerint eſſe eiꝰ: imo eius eſſe fuerit ex pma cā vā: eē poſt eē alteriꝰ qḋ adiūgit̄ ei: tūc nō ē ſuū ſi ex non abſolute: ſꝫ ex ſi q̄uis n̄ ſit māle. Aliq ēt ſūt q attribuūt creationē oī eē formali q̄cūq; mō fuerit. Sed eſſe māle: q̄uis mām nō pceſſit: appropriat̄ tñ ↄpō eiꝰ ad cāꝫ noīe geniture. Nos āt nō curamꝰ de noībꝰ: poſtq̄ itētiōes eorū habemus diſcretas. Inuenimꝰ igr̄ φ ex his ē qḋdam eē qḋ eſt ex cā ſemp ſine mā̄: ⁊ qḋdā qḋ eſt ex mā̄: ⁊ qḋdā qḋ eſt ex aliquo mediāte: ⁊ qḋdā ſine medio: ↄuenit aūt vt oē qḋ nō eſt ex mā̄ pиacente vocemus nō gn̄ātum. ſed creatū: ⁊ vt ex oībꝰ creatis id vocemus nobilius qḋ ē ex ſua pma cā nulla mediāte: ſiue illud ſit māle ſiue actiuū: ſiue ſit aliqḋ aliḋ. ¶ Redeo aūt ad id in quo erā: ⁊ dico φ oīs agēs cui accidit eē agēs idiget mā̄ in quā agat. Qḋ eni qḋ cepit: ſic̄ iā noſti idiget mā̄: ⁊ fortaſſis aget ſubito: ⁊ fortaſſis erit actio per motionē: erit igr̄ pncm̄ motus. Cū aūt nāles vocāt agentē pncm̄ motus: itelligunt motus q̄tuor: ⁊ ſuſtinēt in h̄ loco ponere gn̄ātionem ⁊ corruptionem eē motus. Iā aūt agēs erit agēs p ſeipſum: ⁊ iāꝫ erit agens p virtutē. Sed q eſt p ſeipm agens: eſt ſic̄ calor ſi eēt exiſtēs expoliatus ⁊ ageret: ⁊ tūc id qḋ pro ueniret ex eo pueniret ob h̄ qḋ eſt calor tm̄: agens vero per virtutē eſt: ſicut ignis qui eſt agens p calorē ſuum. Nos autē iāꝫ enumerauimus alios modos virtutum.

¶ Caꝫ. III. De ↄpōne q̄ ē iter cās agētes ⁊ ſua cauſata.

Non eſt agēs tm̄: oīs q attribuit eē q̄le eſt ſuū eē: ſꝫ fortaſſe ⁊ q attribuit eē nō q̄le ē ſuū: ſic̄ ignis q fac̄ nigreſcere: ⁊ ſicut motꝰ q calefac̄. Agēs āt q attribuit eē q̄le eſt ſuū: notū ē φ ipſe eſt dignior ⁊ fortior i natura: q̄ ſit ille agens q attribuit eſſe non q̄le eſt ſuū: ſꝫ h̄ notū non eſt manifeſtū: nec veꝝ ex oī pte: niſi forte id qḋ attribuit̄ ſit ipmmet eē ⁊ certitudo: ⁊ tunc attributor dignior ē ad h̄ q̄ id cui attribuit̄. Redeo igitur ad caput ⁊ dico φ cāe ſunt cāe cauſatoꝝ neceſſario: vel ad inſtar ſui eē vel alio mō: exēplū pmi ē calefactio ab igne: exēplum ſcḋi ē calefactio ex motu: ⁊ aduētꝰ raritatꝪ ex motu ⁊ multa alia his ſilia: loq̄mur igr̄ de cauſis ⁊ cātis q̄ cōparātur mō pmo: ⁊ iducamꝰ diuiſiōes q̄ putant̄ eē diuiſiōes eoꝝ. Dico igr̄ φ i mō p iā putat̄ φ i plerisq; cātuꝫ minus ē in eē q̄ cā in eadē itētiōe: ſi ipa itētio fuerit talis: vt recipiat magis ⁊ minꝰ: ſic̄ aq̄ cuꝫ calefit ab igne eſt q̄ſi ſilis ei cū recepit h̄: ⁊ ſic̄ ignis de q̄ tenēt viſile φ ↄuertit a ſe in ↄſileꝫ ſibi ignē: ⁊ tūc illud ſit ſibi eq̄le i forꝰ igneitatis: q̄ nō recipit magis ⁊ minꝰ: ⁊ ſit eq̄le in accñte iſepabili. ſ. calefactiōe ſenſibili: cū fuerit aduētus illiꝰ actiōis a forma eq̄li ſue forꝰ: ⁊ fuerit ab illa: ēt cū mā̄ fuerit eq̄lis i aptitudine. Sꝫ φ cātum ſit magis i itētione q̄ cā h̄ vr̄ non eē poſſe vllo mō: nec iuenit̄ h̄ in rebꝰ q̄ putant̄ cāe ⁊ cāta. Illud.n. augmētū nō pōt aduenire ſibi ex ſeipſo: nec pōt eē vt augmētū eiꝰ pueniat ex augmento aptitudis mā̄e: ſic vt per ſe faciat neceſſario exire ad effectū: aptitudo.n. nō eſt cā eſſendi. Si aūt cām ⁊ impſſionē que venit ex cauſa vtraq; poſuerint occaſionē augmēti: tūc illud augmētuꝫ erit cātuꝫ a duabꝰ rebꝰ nō ab vna tm̄. Sꝫ ille due res ſil iūcte ſunt maiꝰ ⁊ pluſq̄ cātū: qḋ ē augmētū. Cum aūt nos ↄceſſerimꝰ oēs iſtas opiniōes: ⁊ q̄cq̄d adhuc āpliꝰ opponere voluerit: poterimꝰ dr̄e φ q̄uis itētio fuerit in cāto ⁊ cā eq̄lr̄ i magis ⁊ minꝰ: tñ cāe inq̄tū ē cā erit prioritas eēntialis ſine dubio i illa intētiōe: ⁊ prioritas eēntialis que eſt

A Ex. 4. metbauroꝝ. tex. 19.

in illa intentiõe erit intentio diſpõnis illius itentiõis nõ
inuenta ſcdo. igr̃ illa pma itentio cũ accepta fuerit ſꝫ ſuũ
eſſe: ⁊ ſm ſuas diſpões q̃s hꝫ q̃tũ ad ſuũ eſſe: ſeq̃tur tũc
ſuũ eſſe: vt alterum ſit plus eo: ⁊ tũc remouebit̃ abſoluta
eq̃litas. Sꝫ eq̃litas remanebit in diſpõne ⁊ illa vtraq; i-
quãtũ hñt illã diſpõnẽ eſſent eq̃lia ⁊ neutꝝ eoꝝ erit cã
alterius vel cãtũ. Sꝫ ſm h̄ ꝙ vnũ eoꝝ ẽ cã ⁊ alteꝝ cãtũ
manifeſtũ ẽ ꝙ attribuere vni eoꝝ diſpõnem illã dignius
eſt eo qḋ eſt ei primũ non a ſcdo. nec fuit ſcdo niſi ab ipſa
prima. Cõſtat igit̃ ex h̄ ꝙ h̄ intentio cũ fuerit ipm̃ eſſe: i-
poſſibile erit illa equari in eo vllo mõ eo ꝙ nõ eſt poſſibi-
le illa equari in eo: niſi in reſpectu diſpõnis: ⁊ ẽ potior q̃-
tum ad meritũ ipſius eſſe: ⁊ tũc meritũ ipſi⁹ eſſe non ẽ de
genere ipſi⁹ diſpõnis: eo ꝙ h̄ intentio nõ accipitur ꝓ ipſo
eſſe: manifeſtũ eſt igit̃ nõ eſſe poſſibile vt adequet̃ illi: cũ
intentio nõ accipit̃ ipſum eſſe: igit̃ attribuens rei eſſe in-
B quãtũ eſt eſſe dignior eſt quãtum ad eſſe q̃ ipſa res. Sꝫ
hic eſt qddã aliud diſcernendũ ⁊ certificãdũ: qḋ n̄ debe-
mus pterire. ſ. ꝙ cauſe ⁊ cãta in pma ſpeculatiõe diuidũ-
tur apud intellectũ in duas partes: quaꝝ vna eſt ꝙ i nã
cauſati ⁊ eius ſpecialitate ⁊ eius qditate eſſentiali eſt ꝙ
faciet debere eſſe cãtũ in ſuo eſſe a nã vna vel pluribꝰ: ⁊
tũc cauſe erunt diuerſe a ſpãlitate eius ſine dubio cũ fue-
rint cauſe rei in ſua ſpẽ nõ in ſuo indiuiduo. Cũ autẽ ita
fuerit: tũc due ſpẽs nõ erũt vna: qḋ. n. h̄ ingrit̃ eſt cã illi⁹
ſpẽi. Sed cauſata erunt ſic ꝙ debebunt eſſe ſpẽi alius a
ſpẽ ipſoꝝ cauſatoꝝ: ⁊ cauſaꝝ debebit eẽ ſpẽs alia ab ea-
rũ ſpẽ: ⁊ erũt cauſe rei cauſate eẽntiales reſpectu ad ſpẽꝫ
cauſati abſolute: alia eſt ꝙ cãtum nõ erit cãtum a cã: nec
cã erit cã cãti in ſua ſpẽ: ſed in ſuo indiuiduo. Sꝫ accipia-
mus h̄ ſꝫ ꝙ vr̃ intellectui hõ diuiſio: ⁊ tu ſuſtineas quo-
uſq; ꝑueniamus ad v̄itatẽ diſpõnis que dꝫ eſſe in ea. ſm
nr̃am ſpeculationẽ de cã dante formã oi hñti formaꝫ ex
corporibꝰ. Sꝫ exẽplũ primi eſt aĩa inquãtum eſt cã mo-
tus electiõis: exẽplum võ ſecũdi eſt iſte ignis inquãtuꝫ ẽ
cã illius ignis: drĩa autẽ inter hec duo nota eſt: h̄. n. ignis
non eſt cã illius ignis ob h̄ ꝙ ſit cã ſpãlitatis ignis: ſꝫ ob
hoc ꝙ eſt cã alicui⁹ ignis. Cũ aũt ꝯſideraueri mus h̄ ſꝫ
modum ſpãlitatis erit h̄ cã ſpãlitati per accñs. Silr̃ pr̃ fi-
lio nõ inquantũ h̄ eſt pater: ⁊ ille filius quãtum ad eẽ hu-
manitatis: ſed h̄ pars intelligat̃ duobꝰ modis: vno vt cã ⁊
cauſatũ ſint cõicantes in aptitudĩe materie: ſicut ignis ⁊
ignis. alio vt nõ ſint in ea cõicantes: ſicut lumẽ ſolis qḋ ẽ
in ſuba agentis lumẽ h̄ vel in luna. Cũ aũt aptitudo ma-
teriaꝝ nõ fuerit equalis in illis: nec mãe fuerint vni⁹ ſpe-
ciei: tunc multo minus equabunt̃ indiuidua in h̄. ſ. h̄ lu-
men qḋ eſt in ſole: ⁊ h̄ lumẽ qḋ ꝓuenit ab ipſo: fortaſſis
ob h̄ ꝙ duo lumina nõ ſunt vni⁹ ſpẽi apud euꝫ qui ponit
ꝯditiones in eq̃litate ſpãlitatis q̃litatũ: ꝙ vna eaꝝ nõ ſit
magis vel minus q̃ alia: ſicut tu noſti in ſuo loco. Sꝫ ſũt
vna ſpecies apud eos qui tenent diuerſitatẽ inter eas ſꝫ
magis ⁊ minus eſſe diuerſitatẽ ꝓpter accñtia. ⁊ pp̃ indi-
uidua: pars autẽ prima. ſ. ꝙ ſunt due res cõicantes i apti-
C tudine materie: diuidit̃ etiã in duo. ¶ Nã illa aptitudo
Aptitudo vel erit aptitudo perfecta in patiẽte vel iperfecta: aptitu-
do vero ꝑfecta eſt vt nõ ſit in nã ei ipediens id qḋ eſt in
poª in ea: ſicut aptitudo aque calefacte ad infrigidãduꝫ.
In ipſa. n. eſt poª nãlis: ſicut oſtendimus in nãlibus que
vel adiuuat virtutem que eſt extrinſecus ad infrigidan-
dum vel nõ adiuuat. Sed aptitudo imperfecta eſt. ſicut
aptitudo aque ad calefaciendũ. In ea. n. eſt poª adiuuãs
calefactionẽ que fit in ea ab extrinſecus: ⁊ habꝫ eẽ cũ ca-
lefactione remanens in ea nec deſtruitur. ¶ Pars autẽ
prima diuiditur in tria: q2 in adaptato vel erit v̄tus adiu-
uans que remanet ⁊ adiuuat: ſicut in aqua cũ infrigidat̃
poſt calefactionẽ erit virtus impediens rem: ſed ꝺſtruit̃
cum eẽ rei: ſicut cum albeſcunt capilli poſt nigredinẽ: vł
erit in adaptato aliqua duaꝝ virtutũ. ſ. nec adiuuãs: nec
impediens: ſed priuatio rei ⁊ adaptatio ad eã tantũ: ſicut
diſpoſitio inſipidi ad recipiendũ ſaporeꝫ: ⁊ ſicut ꝑuatum
odore ad recipiendum odorẽ. ¶ Si qs aũt nos interro-
gauit de aptitudine aque ad eſſendũ ignẽ: ſub qua illarũ
qnq; ptiũ ẽ: nõ erit dubiũ nobis illã ꝯtineri ſub cõicãte in
aptitudine ꝑfecta mãe: ſꝫ in qua mã eſt ꝯriũ eius: poteſt
etiam aliqs dicere nos iã pretermiſiſſe ꝯſiderationẽ vni⁹
diuiſionis. ſ. cum non eſt cõicatio in mã oino eo ꝙ nõ eſt
illi mãe. Contra qḋ reſpõſio h̄ eſt. ſ. q2 h̄ non põt eſſe con-
uenientia in ſpẽ vllo mõ. Iã. n. oſteñſum eſt ꝙ eoꝝ que con
ueniunt in ſpẽ. ⁊ ſunt ſeparata a mã oino eſſe eſt vni⁹ mo-
di oino: nec poteſt eẽ vt intentio vnius eoꝝ predicet̃ de
multis: poſtq̃ aũt aſſignauimus has diuiſiões: que ſunt
qnq;: tunc aſſignabimus iudiciũ vniuſcuiuſq; eaꝝ. Dico
igit̃ de hac parte diuiſiõis. ſ. in qua nõ eſt cõicatio i apti-
tudine mãe: nec in ꝓpinqua: nec in remota: q2 id qḋ facit
agens de impſſionibꝰ que recipiunt magis ⁊ minꝰ: nõ dꝫ
eẽ equale ſibi: poſſibile eſt enim vt ſm ꝙ differũt in ſuba
mãe: drñt etiã in aptitudine recipiendi aliqd: ⁊ tũc non
recipiũt equaliter: nec ẽt debent eẽ nõ equalia: nã põt eẽ
diſpoſitio hui⁹: ſicut eſt diſpõ ſupficiei etheris ꝯtẽtis ſup-
ficiẽ circuli lune in motu q eſt ꝑ accñs. ſ. q2 vbi nõ põt eẽ
aliqd ꝓhibens receptionẽ impſſiõis ibi eſt eq̃le qḋ impri-
mit agens: ⁊ in h̄ loco id qḋ fit: cõtingit eẽ cõſile ſibi: ſꝫ in
alia parte diuiſionis. ſ. in qua eſt aptitudo ꝑfecta: quocũ-
q; mõ fuerit res: manifeſta eſt: q2 patiẽs iã aſſimilat̃ agẽ-
ti aſſilatione perfecta: ſicut ignis qui ꝯuertit aquã i ignẽ:
⁊ ſicut ſal qui ꝯuertit mel in ſal ⁊ ſilia. ¶ Iaꝫ aũt ꝑt eſſe
vt patiens addat ſup agens: ſicut vr̃: ſꝫ nõ eſt certũ: ſicut
aq̃: quã ꝯgelat aer: q2 frigiditas aeris nõ infrigidauit illã
ꝯgelationẽ. Sed cum tu hñ ꝯſideraueris nõ eſt agẽs ſo-
lummodo: frigiditas que eſt in aere: ſed ⁊ eius v̄tus infrigi-
dans formalis que eſt in ſuba aq̃ quã iã aſſignauimꝰ i na-
turalibꝰ: ſiue adiuuet eã: ſiue nõ adiuuet frigiditas aeris.
¶ In alia aũt parte diuiſionis. ſ. in qua eſt aptitudo pa-
tientis impꝫfecta non põt patiens aſſilari agenti ꝑfecto in
virtute: nec equari ei. Nõ eſt. n. poſſibile vt id qḋ eſt iam
in v̄tute cui nõ eſt ꝯriũ: ⁊ id qḋ eſt in alia v̄tute cui ẽ ꝯriũ:
ꝙ ꝓhibeat: ſint eq̃lia vllo mõ: niſi remoueat̃ ꝓhibens: ⁊
ob h̄ nõ eſt poſſe eſſe aliqd ꝑter ignẽ a quo caleſiat aliqd:
cuius calefactio ſit qualis eſt calefactio illius ignis. Nec
vt ſit aliqd preter aquã: a qua ifrigidet̃ aliqd: ⁊ ſit ei⁹ fri-
giditas maior frigiditate aque: aptitudo. n. ignis ad cale-
faciẽdũ: ⁊ aque ad infrigidandũ eſt diſpõ non ꝯria in ſua
ſuba: ⁊ virtus agens eſt de ſuba ei⁹ non extranea ab ea: ſꝫ
in patiẽte ab illis duobus eſt ꝓhibens ⁊ aduerſans: q2 id
qḋ agit pncipalr̃ paſſionũ ẽ extra ſubaꝫ ei⁹: ⁊ agit i illud ꝑ
tactũ ⁊ mediãte alio. ſicut calefactio ſenſibilis in igne ca-
lefaciente ⁊ frigiditas ſenſibilis in aqua infrigidãte. Nõ
eſt igit̃ illud poſſibile adequari ei. ¶ Si qs aũt dixerit
iã ꝙ ignis liquefacit ſubas ⁊ facit eas calidiores ſe. Nos
enĩ poſſumus mittere manus noſtras in igneꝫ ⁊ ptrãſi-
re per illũ ſubito: nec adurit tã grauiter ſicũ liq̃facta ſi ſic
moueremus manus noſtras ꝑ illa: ⁊ ob h̄ certe cognoſci-
mus ꝙ liquefacta calidiora ſunt ipſo igne. dicimꝰ ꝙ q̃-
uis h̄ ita ſit: nõ ſit tñ h̄ iõ ꝙ liquefactũ ſit calidius igne
ſed fit h̄ tribꝰ de cauſis: ex qbus tñ vna eſt euidentior: ſꝫ
illaꝝ triũ vna eſt in liq̃facto alia in igne. tertia in tãgẽte.
Omnis aũt iſte ſunt adiuuantes ſe ⁊ ꝓpinque ſibi: lique-
factũ enĩ eo ꝙ ſpiſſum ẽ: ⁊ eſt in eo coherentia ⁊ viſcoſitas
⁊ tarditas ſeparationis cũ tangitur: calefactio comitatur
tangentẽ: ⁊ nõ poteſt ſeparari: niſi in tp̃e hñte menſurã in ſe.

cōpōne tpis q̄ ſepaꝛ calefactio ignis: q̄nis ſenſus nō ṗpēdat illā diuerſitatē: ſed intellect⁹. ꝛ rō faciūt debere eē diuerſitatē. De nā aūt agētis nālis ē: vt agat in ſuū patiēs tpe lōgioꝛe actionē firmioꝛē: ꝛ vt debilis tpe longo agat qḋ nō agit foꝛtis tpe bꝛeui. Sed ꝙ eſt in igne fit ob h̄: ꝙ ignis ſenſibilis nō ē niſi ptes vi ignis cū ptibus terre. eleuādo ꝛ mouēdo ſeꝛ ꝯ ꝯiunctio eſt ſm vicinitatē ſiue tactum nō ſm ꝯtinuationē: imo ſunt iter ſe diuiſe: ꝛ rarificat eas aer q̄ ſubitrat. ꝛ iō id qḋ de eo itrat i illas diminuit puritatē caloꝛis eaꝝ: eo ꝙ eſt frigidius illo. ꝛ qꝛ non patiunt̄ in tāta feſtinatiōe paſſionē ꝑ quā fiat pur⁹ ignis ꝛ cū h̄: qꝛ ipſe eſt velocis motus in ſe nō remanet ps eius tangēs ptē coꝛpis manus tpe quo iprimat̄ in ea ipreſſio ſenſibilis: ꝛ qꝛ ignis ñ eſt ꝯſtrictus. ſꝫ rar⁹: iō fac̄ ipſſiōes multas nō ſenſibiles: nec iducētes menſurā ſenſibilem: nec cū tpe hn̄te mēſurā: qꝛ vō ſuba liq̄fci eſt ꝯſtricta ſtabilis ꝛ ꝯſtās ꝑ ꝯtinuationē. iō id qḋ d̄ eo obuiat ſupficiei manus fit q̄ſi vna ſupficies coeq̄lis illi toti. Sed qꝛ qḋ de igne ſenſibili obuiat illi ē ſupficies pue cōmixte: reſpectu quaꝝ eſt ifrigidās. iō ipreſſio ignis dr̄t ab illa: niſi durauerit manus in igne tāto tpe quo ꝯiūgi poſſint tāgentia ꝛ multiplicari: ꝛ agat vnaqueq̄ ſuperficies in tangentem ſe actionē: que poſtea dicet̄ queadmodū fit in cōuerſionibus nālibus in ifrigidādo. ¶ Ignis vō qui icludit̄ i calamis fabroꝝ eſt magis iprimēs i id a q̄ tāgit̄ q̄ liq̄factū vel alia hō. ꝛ eſt velocioꝛis tpis ꝑꝑ ſuā ꝯſtrictionē ꝛ ſuā puritatē. Sed de h̄ qḋ fit in manu cā eſt h̄: qꝛ man⁹ ē potens ad ſecādū aerē ꝛ ignē in coꝛpoꝛibus ſubtilib⁹ veloci motu. ſed non eſt potens ſic ad ſecādū liquefactum ſpiſſis veloci motu. vnde conatus ad ſecādū ꝛ irrūpendum ſubtilia eſt puus. ad ſpiſſa vō eſt magnus. ꝛ pt eē vt nō vocet̄ illud raꝝ. ꝛ h̄ ſpiſſuꝫ niſi ob diuerſitē quā hn̄t in hac intētiōe. q̄uis. n. liq̄fcm nō eſſet viſcoſum: nec magis adherens ei qḋ tāgit: nec eēt maioꝛis ꝯſtrictōis ꝛ vnitionis. tñ ſi duret eius ſecatio tpe lōgioꝛe in ſuſtinēdo illū. ꝛ ſit ſtabile ꝛ cōmitās nō refugiēs tactū, ꝑfcō ſufficiet ei h̄: vt in ſecādo magis iprimat q̄ ſubtile ſꝫ ꝯpōnē tempoꝛ. q̄re cū ipreſſerit i tāto tpe i q̄to iprimit ſubtile aliquā ipreſſionē ꝑfcō cū duplicatuꝫ fuerit tps poterit ſibi adeq̄ri in aliq̄ duplicationū. Cū vō addiderint in duplicatiōibus. poterit ꝛ h̄ addere ſup illud. ꝛ iō tps ignis duplum nō erit mēſure ſenſibilis in actōe ꝯpōne magnitudinis adherētie illius liq̄fci: ſic tu ſcies. ꝯuenit āt. vt in h̄ loco declarem⁹ h̄ ampli⁹: q̄uis h̄ plus ꝯueniat magiſterio nāli. Oꝫ. n. vt h̄ dicam⁹ q̄tū ſuffic̄ ad ſoluēdū dubitationē: ꝛ ꝑ qḋ appeat vitas eius. Deide ſi aliqs voluerit h̄ ꝑfectius ingrere iquirat illud ex his que dcā ſunt in ſcia naturali: ꝛ ṗcipue iueniet illud in his: que ex nr̄a pte ſūt.

D ¶ Ex his oībus ṗdcis manifeſtū eſt iā id in quo putant eſſe ꝯcedendū ꝙ agens pōt eq̄ri cū patiente: ꝛ id in q̄ putant ꝙ patiens pōt addere ſuper agentē: ꝛ id in quo putāt h̄ nō poſſe ꝯcedi: ſed minus eē eo: ꝛ iteri patuit ꝙ q̄nis res ita eē eāl in itētiōe eſſendi inquātū eſt ipm eē nō eq̄nt̄ agēs ꝛ patiēs: eo ꝙ nō ē agēs in itētionē iquātuꝫ ē eē itētiōis ꝑ accñs vl ꝑ poſitionē: ſic iā oñdimus. deide in ṗnc⁹ agēte cuius patiēs nō cōicat ei in ſpē nec i mā: ſed cōicat ei aliq̄ mō in itētiōe eēndi: nō pōt ꝯſiderari diſpō intētiōis q̄ eſt eē: qꝛ ipſa nō cōicat in ea itētione. Remanſit igit̄ diſpō ꝯſiderādi in eo ipſum eē. In ceteris āt ab h̄ iāꝫ erat patiēs eq̄le vl addēs ſup ṗncipiū agēs. Sed cuꝫ ꝯuertimus nos ad ꝯſiderādū illa q̄tū ad intentionē eēndi: ṗncipiū agens erit nō eq̄le patiēti: eo ꝙ illius eē eſt ꝑ ſe: ꝛ eē patientis q̄tū ad illā paſſionē eſt acq̄ſituꝫ ab illo. Deide eē iq̄tū eſt eē nō variat̄ in foꝛtitudie ꝛ debilitate nec recipit magis ꝛ minus. qꝛ nō variat̄ niſi tribus modis. ſ. ſm ṗoꝛitatē ꝛ poſterioꝛitatē: ꝛ ſm qḋ eſt idigens ꝛ nō idigens: ꝛ ſm qḋ eſt neceē ꝛ poſe. Si autē ꝯſideraueri ṗoꝛitatē ꝛ poſterioꝛitateꝫ ꝑfcō. ſicut tu noſti eē ṗus erit cāe: ꝛ deide cāto de indigenti āt ꝛ nō idigēti iā noſti ꝙ cā ad eſſe nō idiget cāto: qꝛ hꝫ eē ꝑ ſe vl ꝑ aliā cām. Sꝫ h̄ intentio pene eſt q̄ſi p⁹ q̄uis dr̄at ab ea aliquo reſpcū. De neceſſitate quoq̄ ꝛ poſſibilitate iā noſti ꝙ ſi fuerit cā q̄ eſt cā oī cāto. illa erit neceē eſſe reſpectu vniuerſitatis cātoꝝ: ꝛ eē abſo⁹. Si vō fuerit cā alicuius cāti ipſa erit neceſſe eē reſpectu illius cāti: ꝛ illud cātū q̄lecūq̄ fuerit eſt poſe eē in ſe. Sūma āt hoꝝ h̄ eſt ꝙ cātū q̄tū in ſe: eſt id cui nō eſt neceē eē: alioq̄n eēt neccīū abſq̄ ſua cā: cū poſitū fuerit eē neceē ꝑ ſe: ꝛ inq̄tū nō ꝓhibet̄ ei eē. Si nō aūt hr̄et eē ꝑ cām. Ipſuꝫ igit̄ ꝑ ſeipſuꝫ ſine ꝯditiōe eēndi ſibi cāꝫ vl nō eēndi ſibi cām: ē poſe eē: nec ē neceē ſine dubio: niſi ꝑꝑ cām. Deide cā. ſic oñſum eſt: non ꝯcedit̄ neccīo eē propter illud. Sed erit vel neceē eē ꝑ ſe vl neceē ꝑꝑ aliud a ſe: ꝛ cū acq̄ſitū ſibi fuerit eē ꝑ illud. tūc pt eē: vt ab ea ſit eē aliud a ſe. igit̄ cātū reſpectu ſui eſt poſſibile: ꝛ cā reſpectu ſui vel eſt neceē vel poſſibile. Sed ſi fuerit neceē eē. ꝛ eē eius dignius ē q̄ eē poſſibilis. Si vō fuerit poſſibile: nec fuerit neceē ꝑꝑ cātum. ſed cātū eſt neceē ꝑꝑ illam poſt neceſſitatē illius. tūc eſſentia cāe ꝯſideranda eſt inquātū ē neceē ꝑꝑ illud nō attēdētes eēntiā cāti: ſed h̄ erit ꝑꝑ illō neceē. Nulla ꝯſideratiōe adhuc hita de cāto cum eēntia cāti: cū nō ſit niſi poſſibilis: nec curātes ꝯſiderare illō reſpectu cāe. igit̄ cāe erit appropꝛiatio neccītatis: ꝛ cāto nō erit niſi poſſibilitas tm̄ apud illā appropꝛiationē. Sꝫ cū cāto fuerit neccītas: cāe quoq̄ erit neccītas. alioq̄n cā adhuc eēt poſis: nec eēt neceē ſuū eē. ꝛ ſic neceē eē eēt cātum. eueniret igit̄ ꝙ eēt neceē: ꝛ nō ꝑꝑ ipſam cām: qḋ eſt abſurdū. igit̄ cāe erit neccītas reſpectu ſui inquātuꝫ ipſa cōparatur cauſato: eo ꝙ cā nō eſt neceē ꝑꝑ illō: ſed ꝑꝑ ſe: vl ꝑꝑ reſpectū ſui ad aliō nō ad ſe. Inquātū āt cā nōdū refert̄ ad cātū: cātū eē nō eſt neceē. qꝛ nō eſt neceē ſuū eē: niſi iq̄tuꝫ cā refert̄ ad illud. ꝛ tūc ſit. ꝑꝑ has igit̄ tres intētiōes cauſa eſt dignioꝛ eē cāti. igit̄ cā dignioꝛ eſt cāto. Sed qꝛ eē abſolute cū poſitū fuerit eē alicui⁹: ſiet certitudo ei⁹. manifeſtū eſt tūc ꝙ ṗn^m ꝙ eſt attribuēs certitudinē in q̄ ipſum cōicat. digni⁹ eſt hn̄da ipſa certitudine. Cū igit̄ certum fuerit h̄ eē ṗn^m ṗ^m: qḋ eſt attribuēs aliis certitudinē ꝑfcō certū erit ꝙ ipſum eſt certitudo per ſeipſum: ꝛ etiā certū erit ꝙ ſcia de eo ē ſcia de vitate abſo⁹ ſꝫ ꝙ ſcia dr̄ vitas. ſ. q̄ eſt in reſpectu ſciri.

¶ Ca^m. IIII. De aliis cāis. ſ. mālib⁹ foꝛmalib⁹ finalibus. A

Sed poſtq̄ tractauim⁹ de ṗnc⁹ efficiente: loq̄mur nunc de aliis ṗncipiis. Sꝫ ṗn^m māle eſt id in quo ē potētia eēndi rē. Dico igit̄ ꝙ illi eſt h̄ diſpō cuꝫ alio multis modis. alicubi. n. ē ſic tabula ſcripture: que apta eſt ad recipiēdū aliq̄d qḋ accit ei ſine aliqua ſui permutatiōe vel remotiōe alic⁹ ab eo qḋ erat ei. alicubi vō eſt: ſic cera imagini. ꝛ ſic puer viro. quoꝝ vnūqḋq̄ aptū eſt ad recipiēdū aliq̄d ſine ꝑmutatiōe aliqua ſuaꝝ diſpōnū excepta motione ſm vbi: ꝛ ſꝫ quando ꝛc. h̄. alicubi vō eſt: ſic lignū lecto ꝙ cū dolat̄ minuitur aliq̄d de ſuba eius. alicubi vō eſt ſic album nigro. h̄. n. alterat̄: ꝛ amittit q̄litatē quā hēbat ſine coꝛruptiōe ſue ſube. alicubi vō ē: ſic aq̄ aeri ex q̄ nō fit aer: niſi qꝛ ipſa coꝛrūpitur. alicubi vō ē ſic ſpma aīalī qḋ eget ſpoliari a ſua foꝛ⁹ ſepe q̄uſq̄ adaptet̄ foꝛ⁹ aīal. Silr vue acres vino. ꝛ alicubi vero eſt: ſic mā p⁹ foꝛ⁹ q̄ adaptata eſt ad recipiēdū eā: ꝛ per eā ꝯſtituit̄ in effectu: ꝛ aliud eſt. ſic ſpēs bellirici electuario ex qb⁹ ſolū nō ē electuariū: ſed ex eis ꝛ alia: aūt h̄ aūt erāt vna ex ſuis ṗtib⁹ electuarij in potē: ꝛ alicubi ē. ſic

ligna ꝛ lateres domui. Ħ āt vr̄ eē ſilr̄ ꝓcedēti:ſ; dr̄t qꝛ ex
ꝓcedēti nō fit electuariū niſi ſꝫ alteratōēꝫ. In Ħ vō nō ē
niſi ꝯpō:ꝛ hꝰ manerie ſunt ēt vnitates nuō. Iā aūt poſue Ariſt. 2. phy. tex. 31.
runt qdā ꝓpōnes ſilr̄ māꝫ ꝯnı ꝛ ē error. Immo ꝓpōes
ſūt mā ſi'ſylli. Cōcl'o vō nō ē forᵃ ꝓpōnū:ſed qddā qȯ cō
ſequit̄ ex illis q̄ ꝓpōnes efficiāt eā i aīa. Scdꝫ hos g mo
dos res iuenies q̄ ſuſtinēt pōāꝫ. Ille.n.res vel ſuſtinent
pōāꝫ ꝑ ſeipſas vl' ꝑ ꝯſortiū alterius. Si aūt ꝑ ſeipſas.tūc
ad Ħ: vt ſit ex eis aliqd in effcū vel n̄ egebūt aliq̄ alio.ſic̄
tabula:ꝛ Ħ eſt qȯ oꝫ vocari ſubꝫ reᵐ eius:qȯ eſt in eo.ꝛ oꝫ
vt hꝫ res hēat ꝑ ſe in effcū exn̄tiā.niſi.n.habuerit exiſtē
tiam nō erit adaptata ad hn̄dū id qȯ fit in ea.Si vō non
fuerit exiſtēs niſi per id qȯ aduenit in eā.tūc iā fuit in ea
aliqd receptū qȯ requieuit in exeuntus aduentu ꝯſtitui
tur: aut 2ᵐ erit tale qȯ nō ꝯſtituit illud.ſed adiūgit̄ ei:vl'
erit ꝙ aduentus eius deſtruet id qȯ erat ꝯſtitutū añ ad
uentū eius.Eueniet igit̄ vt alteret̄. Nos aūt poſuimꝰ illō
nō alterari. ꝛ Ħ ē pꝰ ꝑs diuiſionis vel egebit. vt aliqd ſibi
addat̄:ꝛ Ħ erit vel motus localis tm̄.vel motus ſm̄ q̄li
tatē:vel motus ſm̄ q̄titatē:vel motus ſm̄ ſitū:vel motꝰ
ſubſtātialis:vl' remotio alicuius de ſuba eius: ſiue ſit q̄
titas ſiue q̄litas eius ſiue aliqd aliud.Qꝛ aūt fuerit ꝑ cō
ſortiū alterius rei ſine dubio erit ei ꝯiūctio ꝛ cōpō.vl' cō
poſitio erit ex ꝯiūctione tm̄.vel cū Ħ erit alteratio ſꝫ q̄li
tatē. Sed in q̄cūqꝫ fuerit alteratio vl' ꝓuenit ad finē vna B
alteratione vel multis alteratōibus. Iā aūt fuit viſus: vt Ariſt. 5. meta. tex. 4.
id ex q̄ fit gn̄atio ꝑ ꝯpoſitionē:ꝛ eſt in re:vocet̄ elm̄:ꝛ Ħ ē
id ad qȯ reſoluitur res ad vltimū. Si aūt fuerit corpale:
tūc ipſum eſt mīmū ad qȯ ꝓuenit vidēs: i diuidēdo in for
mas diuerſas q̄ ſūt in eo.ꝛ iā diffinierūt illō eē id ex q̄:ꝛ
ex alio a ſe ꝯpōit̄ res:ꝛ ē i ea ꝑ eēntiā:ꝛ nō diuidit̄ ꝑ formā: 2
g āt tenēt ꝙ res nō fiūt niſi ex gn̄ibꝰ ꝛ dr̄ꝑis:ponūt ea pᵃ
elā.ꝛ pci̇ꝑue vnū ꝛ idētitatē. Ħ.n. ponūt digniora princi
pys q̄tū ad dādā iceptionē.eo ꝙ ſunt maioris vl'itatı ꝛ
gn̄ā itatis.Sꝫ ſi ipſi vellēt recte iudicare ſcirēt ꝙ exiſtē
tia ꝑ eēntiā nō ē niſi i ididuis.q̄ g ſequūt̄ ea.ſunt dignio
ra vt ſint ſubſtātie ꝛ exn̄tes ꝑ ſe:ꝛ ſūt ēt digniora vnitate.
Redeamꝰ igit̄ nūc ad māꝫ:ꝛ dicamꝰ ꝙ iā fuit viſus:vt ali
qn̄ dicat̄ res eē ex mā ꝛ aliqn̄ nō. Dicūt.n.ꝙ porta eſt ex
ligno.ꝛ nō dicunt ꝙ ex hoīe eſt ſcriptor: ꝛ aliqn̄ id qȯ fit
cōꝑat̄ ſubo:ꝛ aliqn̄ nō.dicūt.n.ꝙ porta eſt lignea: ꝛ nō di
cūt ꝙ Ħ ē ſcriptor hūanus.ꝑmū āt cū fuerit Ħ ꝙ ſubꝫ nō
mouet̄ vllo mō:nec alterat̄ in recipiēdo aliqd:tūc nō dr̄
ꝙ fit ex illo.ſꝫ ſꝑ dr̄ ꝙ eſt ex ꝓuatiōe. ſic dr̄ ex n̄ ſcriptor̄.
Cū vō alterat̄ ꝛ pcipue cū nō iuenit̄ ꝓuatio i noīe.dr̄ ꝙ ē
ex ſubo.Cōꝑōne vō q̄ ē i ſubo nō vtimur plm: niſi cū fue
rit ſubm:ſic vt aliud ꝓter illud adaptet̄ forᵃ.Sed forᵃ nō
cōparat̄ ei nec dr̄ ꝙ ſit ex ea: ſed deriuat̄ ab ea nomen.
Subm̄ vō aliqn̄ eſt cōicās toti:ꝛ aliqn̄ ē cōicans nō toti:
ſic vue cōpreſſe ſunt origo aceto ꝛ vino ꝛ arob.ꝛ alys hꝫ.
Ois aūt origo in q̄tū eſt origo nō hꝫ niſi receptionē tm̄.
ſꝫ acqſitio forme eſt ſibi ab alio a ſe:ꝛ q̄cūqꝫ origo vel re
cipiēs vel initiū motus ad impſſionē fuerit ens in ſe.pu
tatur eē mobile ad eā ꝑ ſe ſꝫ nō eſt ita. Iā.n. mãifeſtūꝫ ē
nobis ex alys locis ꝙ nō ꝑt eē vna res agēs ꝛ recipiens
eādē rē ſine ꝑtitione ſue eēntie.Cū āt i origine fuerit ꝑn
cipiū ſui motus ꝑ ſeipſam:tc̄ erit mobilis ꝑ nãm:ꝛ id qȯ
fit ex ea erit nãle.cū vō fuerit ꝑncipiū motus i illa aliqd
extrinſecus:ꝛ nō fuerit ei moueri per ſe ad illā perfectio
neꝫ.tūc id qȯ fit ex ea erit artificiale vel ꝯſile. ꝛ Ħ eſt ꝛ o C
tū qȯ dixīmꝰ de mā. ¶ Forma āt aliqn̄ dr̄ ois itētio q̄ i forma.
effcū eſt adaptata vt agat ita vt ſube ſepate ēt ſint forᵉ.
ꝛ ſm̄ hāc itētionē dr̄ forma ois diſpō:ꝛ actio q̄ eſt in reci
piente vnito vel cōpoſito:ita ꝙ motus ꝛ accn̄a ſunt for
me:dr̄ ēt forma id ꝑ qȯ ꝯſtituit̄ mā in effectu:ꝛ tc̄ ſube i
telligibiles ꝛ accn̄a nō erūt forme:ꝛ dr̄ forᵃ id ꝑ qȯ ꝑficit̄
mā q̄uis nō ꝯſtituat̄ per illō in effcū:ſic̄ ſanitas:ꝛ qcqd
ē ad qȯ mouent̄ res nãlr̄:ꝛ dr̄ forᵃ ſiᵗ quicquid aliud fit i
materys per artificium:ꝛ dr̄ forᵃ ꝓpe ſpēs rei ꝛ genꝰ eiꝰ
ꝛ dr̄ia eius ꝛ Ħ totū. Qꝛ totalitas totius forᵉ eſt ēt ꝑtibꝰ.
¶ Forma ēt aliqn̄ eſt ipfecta.ſicut motus.ꝛ aliqn̄ perfe Ariſt. 2. phy. t. 70.
cta:ſicut q̄dratura ꝛ rotūditas. Iā āt noſti ꝙ vna res ali
quādo eſt forᵃ ꝛ finis:ꝛ ꝑnᵐ efficiens diuerſis modis:qȯ
in artificio ꝯtigit:nā ipſum artificiū forma eſt artificiati
in aīa:eo ꝙ in aīa fab eſt forma motꝰ ad formā domꝰ. Il
la.n.ꝑncipiū eſt per qȯ venit acqſitio forme in māꝫ do
mus.Silr̄ ſanitas forma eſt curatōis:ꝛ cognitio medēdi
forma eſt ſanādi. ¶ Agēs vō ipfectus eget motu ꝛ iſtris
ad Ħ: vt id qȯ eſt in aīa eius hēat eē in mā. ꝑfcūs vō ē cū
ex forma que eſt in eiꝰ eēntia ꝓuenit eē forme i ſuā māꝫ.
vr̄ āt ꝙ forme reꝝ nãliū ſint apȯ cās ꝓcedētes nãꝫ aliq̄
mō.apȯ nãꝫ vō ſūt ſm̄ ſolitū curſum ſuū aliquo mō:ꝛ tu
ſcies Ħ poſtea. ¶ Finis vō ē illı ꝑꝑ quē res ē:ꝛ Ħ iā noſti
in ꝓcedētibꝰ.finis āt aliqn̄ eſt in aliqbꝰ rebꝰ in ipſo agen
te tm̄.ſicut gaudiū ex victoria: ꝛ aliqn̄ ē in alio ab agēte
g aliqn̄ ē in ſubo:ſic̄ ꝑfectio motuū g ꝓueniūt ex cogita
tione vel ex nã.aliqn̄ ē i aliq̄ tertio:ſic̄ cū qs fac̄ aliqd: vt
per illud placeat aly.igit̄ placere aly finis eſt extra agen
tem ꝛ extra recipiens:q̄uis gaudiū placendi aly.hēat ēt
aliū finē.Ex finibus etiāꝫ eſt aſſimilari aly rei:q̄ res in
quātum deſiderat̄ finis eſt:ꝛ ipſa ēt aſſilatio finis eſt.
¶ Caplꝫ. V. De ſtabiliendo fine:ꝛ de ſolōne qōnū illoꝝ
qui deſtruxerūt finē:ꝛ ȯ differētia iter finē ꝛ neceſſariū:
ꝛ de notificādo mō ſm̄ quē finis eſt ꝑor ceteris cauſis:ꝛ
mō ſm̄ quē eſt poſterior ceteris cauſis.

Dico igitur iam patuiſſe ex ꝑdcis ꝙ A
oē cātū hꝫ ꝑnᵐ:ꝛ ꝙ oē ici
piens hꝫ mãm ꝛ ēt formā. ſed nōdū patuit ꝙ
ois motio fiat ꝑꝑ finē. Ħ.n.eſt aliqd qȯ ē in ca
ria:ꝛ Ħ eſt qȯ eſt cāus:ꝛ Ħ eſt.ſicut motꝰ celi:q
vr̄ eē nō ꝑꝑ finē:ꝛ ꝙ gn̄ō ꝛ corruptio nō vident̄ fieri ꝑꝑ
aliquē finē ſꝫ qȯ putat̄:ꝑt ēt aliqs dr̄e ꝙ vnicuiqꝫ fini ſit
finis.ſicut vnicuiqꝫ ꝑnᵒ eſt ꝑnᵐ:ꝛ ita nō eſt verꝰ finis nec
ꝑfectio.finis.n.verus nō eſt:niſi apud quē eſt qes. Iā āt
inuenimus res que ſunt fines: ꝛ hn̄t fines vſqꝫ in infini
tum.Ħ.n.ſunt que putant̄ eē fines que ſunt infinite.ſic̄ ꝯ
nes:que pꝰ veniant ex ſyllis ꝯtiter ꝛ nō finiūt̄.ꝛ ꝑt ēt ali
quis dr̄e ponamꝰ ꝙ oī actiōi ſit finis:q̄re g poſuerūt illā
cām ꝑorē ceteris cauſis cū illı ſit certe cātū oīuꝫ cāꝝum.
Qꝛ aūt oꝫ q̄ri de fine poſt ſolōnē hꝰ qōnis Ħ eſt.ſ.an finis
ꝛ bonū ſint idē an diuerſa:ꝛ ēt q̄ dr̄ia ſit iter largitateꝫ ꝛ
ꝓbitatē.ꝑmā igit̄ qōnē que ē de caſu ꝛ incuria. ſoluo ſic.
ꝛ dico de diſpōe caſus.qꝛ q̄ ipſe ſit finis aliqs iā oſidimꝰ i
nãlibus. Sed de incuria oꝫ vt ſcias ꝙ ois motus volun
tarius hꝫ ꝑnᵐ ꝓpiquū ꝛ ꝑnᵐ lōgiquū.ꝑncipiū aūt ꝓpi p̄ ſufficiē tie. c. 13.
quūꝫ eſt virtus mouens:que eſt in muſculis mēbꝛi:ꝛ ꝑn
cipium qȯ Ħ precedit eſt ꝯcurſus v̄tutis d̄ſideratiue. ꝑn
cipiū vō lōgiquū eſt imagiatio aut cogitatio. Cū.n.i ima
ginatione vel in cogitatione rōali fuerit ipreſſa forᵃ aliq̄:
ꝛ mota fuerit deſideratiua v̄tus ad ꝯcurrēdū ſtatim ſer
uiet ei v̄tus mouēs que eſt in membris.aliqn̄ vō ipſa for
ma ipreſſa in imaginatiōe vl' in cogitatiōe erit ipſemet fi
nis ad quē ꝓuenit motꝰ:ꝛ aliqn̄ erit aliȯ ad Ħ:ſed nō ꝓue
nitur ad illū:niſi per motū apud qȯ vel ceſſabit motꝰ vel
durabit motus:exēplū āt ꝑmi eſt Ħ.ſ.ꝙ hoīeꝫ aliquādo
tedet eē in loco aliq̄:ꝛ imaginat̄ in aīa eius forma alteriꝰ
loci:ꝛ quia deſiderat eſſe ibi: mouetur tunc ad illum lo
cum:ꝛ peruenit motus eius ad illum.igitur deſideratūꝫ
eius erit id ad quod peruenit motus virium mouentiūꝫ
muſculos.exemplum vero ſecundi eſt Ħ,ſcꝫ ꝙ aliquādo

imaginaſ in aia hois for̃ videndi aliquẽ amicũ ſuũ: ⁊ deſi-
derat videre illũ. vñ mouet ad locũ in q̃ putat ſe iuenire
eũ: ⁊ mot⁹ ei⁹ puenit ad locũ illũ. Jd aũt ad qd̃ puenit mo
tus ei⁹ nõ eſt ipſum ſuũ pmũ deſideratũ qd̃ itẽdebat: ſed
aliud. Suũ.n. deſideratũ ꝯſequiſ illud: ⁊ acquiriſ p⁹ illd̃
qd̃ eſt inuentio amici. Jã igiſ noſti has duas diſiões: ⁊ ex
B clareſcet tibi aliquãtulũ: ꝙ finis ad quẽ puenit mot⁹ i
ol diſpõne iſtã eſt finis motus: eſt finis pm⁹ verus vtu-
ti efficiẽti motũ q̃ ẽ i mẽbris: ⁊ vtute mouẽti q̃ ẽ i mẽbris
nõ ẽ ali⁹ finis pter hũc. Sʒ aliqñ vtuti q̃ ẽ poſ hac ẽ finis
ali⁹ pter hũc. vñ nõ oʒ ſp: vt illa res ſit finis pmus vtuti
deſideratiue ſiue vtus ſit imagiatiua ſiue cogitatiua. nec
oʒ ſp nõ eſſe: qꝛ aliqñ erit: ⁊ aliqñ nõ erit: ſicut patuit ex
duob⁹ exẽplis. Jn q̃x p̃ fuit finis vnus. Jn ſcd̃o vero fue
rũt diuerſi. vtus.n. mouens q̃ ẽ i mẽbris ẽ pn̄ᵐ mot⁹ ſine
dubio: ſed vtus deſideratiua eſt p⁹ pncipiũ illius motus.
Nõ.n. pt eẽ: vt mot⁹ aial ſit nõ per deſideriũ vllo modo.
Nã id ad qd̃ tẽdit vtus ſm itẽtionẽ aialis: ẽ p deſideriuʒ
aialis ſine dub⁹: qd̃ ſit poſtq̃ nõ fuerat. igiſ ppiquũ pn̄ᵐ
ois mot⁹ aialis ẽ vt⁹ mouẽs muſculos in mẽbris: ⁊ B pn̄ᵐ
B qd̃ pcedit eã eſt deſideriũ. Deſideriũ vo: ſic tu noſti in li⁰.
de aia ſeqiſ imaginationẽ vel cogitationẽ: ſine dub⁰. igiſ
pmũ pn̄ᵐ erit imaginatio vel cogitatio. B ãt ſunt pnc⁰ mo
tus aialis: ex qbus quedã ſunt dbita p ſe nec̃io: ⁊ q̃dã ſũt
nõ dbita p ſe nec̃io. Debita vo nec̃io ſunt virtutes mouẽ
tes: q̃ ſũt i mẽbris ⁊ vtutes deſidera⁰ᵉ. Nõ dbita vo nec̃io
ſũt imagiatio ⁊ cogitatio. Nõ.n. pt eẽ imagiatio: ⁊ nõ me
motis. nec cogitatio ⁊ ñ imagiatio. ſʒ oi pnc⁰ mot⁹: finis ẽ
ſine dubio. pn̄ᵐ.n. qd̃ ẽ nec̃iũ motui volũtario hʒ finẽ ne
ceſſario. Sʒ cũ pn̄ᵐ ẽ nec̃io: mot⁹ erit vacu⁹ a ſuo fine: ⁊ ſi
ꝯtigerit: vt ꝯcurrant pnci⁰ ppiquũ qd̃ ẽ vtus mouens ⁊
duo pn̄ᵃ: que ſunt poſt illã. ſ. deſideratiuũ cũ imaginatio
vl deſideratiuũ cũ cogitatio. tc̃ terminus mot⁹ erit finis
oibus pncipijs cũ B ñ erit: ſic ẽ i curia vllo modo. Si ãt
ꝯtigerit vt dñant. ſ. vtvtus mouẽs nõ ſit finis eẽntial vtu
ti deſideratiue: oportebit tũc nec̃io: vt vtuti deſidera⁰ ſit fi-
nis alius preter finẽ q ẽ i vtute mouẽte que ẽ in mẽbro.
Nos.n. iã oñdim⁹ ꝙ motus volũtarius nõ ẽ ſine deſide-
rio. oẽ autẽ qd̃ eſt deſideriũ eſt deſiderium alicuius rei.
Et ſi nõ fuerit cã finalis ad finẽ motus. tc̃ erit ad aliqd
aliud ſine dubio. Sʒ cũ iã fuerit illd̃ ad aliũ: pp qd̃ q̃ritur
mot⁹: pfcõ debebit eẽ poſt puentionẽ motus: ⁊ erit illud
q̃ſi id ad qd̃ itẽdiſ motus: vel qꝛ acquiriſ poſt finẽ mot⁹.
⁊ erit ꝙ deſideriũ imaginatiuũ ⁊ cogitatiuũ ꝯcurrerunt
ad illud. mãifeſtũ ẽ igiſ qꝛ illud eſt finis volũtari⁹: ⁊ nõ
ẽ i curia vllo mõ. Ois ãt finis ad quẽ puenit mot⁹ ſi fue-
rit finis deſideratus imagiatiõe nõ cogitatiõe. ille ẽ q vo
catur in curia. Cũ aũt finis nõ fuerit termin⁹ mot⁹: ſʒ ei⁹
pn̄ᵐ fuerit deſideriũ imaginationis nõ cogitatiõis. tc̃ ne-
ceſſe eſt: vt vel imagiatio ſola ſit pncipiũ motus deſiderij:
vl imagiatio cũ nã vl cũ ꝯplone: ſic ſuſpirũ ⁊ motus pul
ſus. vl imagiatio cũ more ⁊ hitu aiali q ꝯcurrũt ad illam
actionẽ ſine meditatiõe. Si autẽ ſola imaginatio fuit pn
cipiũ deſiderij. tũc illa actio vocabiſ fortuita: ⁊ nõ erit in
curia. Si vo imagiatio fuit cũ nã: ſic ſuſpirũ: vocabiſ illa
actio ꝯſuetudo. mores.n. nõ roborãſ niſi frequẽtatiõe
paſſiõis. Qd̃ igiſ fuerit poſt mores erit ꝯſuetudo ſine du
bio. Cũ ãt finis qui eſt vtuti mouẽti q eſt termin⁹ mot⁹ iã
fuerit: ⁊ nõ fuerit finis alius q eſt p⁹ illũ quẽ itẽdit deſide-
riũ: ⁊ q eſt finis deſiderij: tc̃ illa actio vocabiſ fruſtra: ſic
ille q puenit ad locũ in q̃ putat inueniſ amicũ: ⁊ cũ nõ inue
nerit eũ: ſbʒ eius actio vocaſ fruſtra ꝯpõne vtuti deſide-
ratiue. nõ vtutis mouentis ⁊ ꝯpõne finis pmi. ⁊ nõ finis
ſcd̃i. Poſtq̃ ãt ꝯſtãt he oẽs ppões: tũc dictio illi⁹ q dixit
ꝙ in curia ẽ actio ſine finali cã. falſa ẽ. Qui.n. dixit ꝙ in

curia ẽ actio ſine finali cã fuit pſumptuoſus: ⁊ putaſ fal-
ſus q ẽ pſumptuoſus. p qꝛ actio ñ fit ſine finali cã. niſi cũ
nõ hũerit finalẽ cãm: ꝯpõne eius: qd̃ eſt pncipiũ ſui mo-
tus: nõ ꝯpõne ei⁹: qd̃ nõ eſt pn̄ᵐ ſui motus. nec cuiuſlibet
rei q̃ ꝯtigerit: nec ei⁹ qd̃ iduxerũt ingſitione p exẽ⁰ de co-
mẽdo barbã. Nã pncipiũ ppinquũ mot⁹ huius eſt virt⁹
q̃ ẽ i muſclo. qd̃ vo pcedit hãc ẽ deſideriũ imagiabile ſi-
ne cogitatiõe. pncipiũ.n. eius nõ ẽ cogitatio vllo⁰. q̃ nõ eſt
ei finis cogitatiu⁹. ſʒ ẽ ei finis q ẽ deſiderio imaginatiuus
⁊ virtuti mouẽti. manifeſtũ ẽ igiſ ꝙ B actio ſm pncipiuʒ
ei⁹ qd̃ ẽ vt⁹ mouens puenit ad finẽ. B ãt qd̃ nõ moueſ ad
finẽ nõ ẽ niſi qꝛ vĩ ꝙ pncipiũ ei⁹ ñ ſit vtus mouẽs. Non
oʒ ãt putari B puenire nõ ex deſiderio imaginabili vllo
mõ. Ois.n. actio aialis fit poſtq̃ nõ fuit B. igiſ ẽ deſideriũ
aliqd̃ ſine dubio ⁊ igſitio aial. B ãt ẽ cũ imagiatõe aliq̃.
Sʒ imagiatio aliqñ nõ erit ſtabilis. ſʒ facile deſtructibil.
vl erit ſtabil: ſʒ nõ aiaduertit eã. Nõ.n. ois q imagiat ali
qd aiaduertit illud: nec iudicat ſe iã imaginaſſe aliquid.
imaginare.n. aliud ẽ q̃ aiaduertere ſe imagiaſſe. ⁊ B ma-
nifeſtũ ẽ. Si.n. oẽʒ imaginationẽ comitareſ aiaduerſio
illi⁹ imagiatiõis pcederet B in ifinitũ. Scd̃o ꝙ de aduen
tu hui⁹ deſiderij aliq̃ cã ẽ ſine dubio: vel q̃ ẽ ꝯſuetudo vel
tediũ diſpõnis ⁊ volũtatis mouendi ſe ad aliã diſpoſitio
nẽ vl ꝯcupiſcẽtiã viriũ mouẽtiũ ⁊ ſenſibiliũ renouandi i
ſe actionẽ motiõis vel ſenſibilitatis. Cõſuetudo ãt eſt de- C
lectabile: ⁊ moueri ab eo cui⁹ tedet eſt delectabile: ⁊ velle
facere aliqd nouũ delectat. ſ. ſm virtutẽ aialẽ vel imagi-
natiuã. delectatio vo eſt vtilitas ſenſibilis ⁊ imagiabil: ſʒ
delectatio aialis que certe putaſ vtilitas eſt ſm ptẽ hũa
nam. Cũ ãt fuerit pn̄ᵐ imagiatio aialis ſine dubio ei⁹ vti-
litas erit aial imagiabil. igiſ B actio nõ eſt vacua ab vtili
tate ſui gñis. Quis eius vtilitas nõ ſit vera ſm intellcm̃.
Deide pter has ſunt alie cãe q̃ appropãſ aliquibus tm̃
diſpõib⁹ motuũ pticulariũ: q ñ cõphẽdũſ: dubitatio vo q̃
ꝯſequiſ illud manifeſtabiſ p B. ſ. vt ſcias dñiã iter finẽ p
eẽntiã ⁊ finẽ nec̃iũ. q eſt vn⁹ ex finib⁹ q ſit p accñs. Dñia ãt
iter B ẽ ꝙ finis p eẽntiã: ẽ cã q̃ q̃riſ pp ſeipſam. Nec̃ium
vo ẽ vnũqdʒ ex trib⁹. qꝛ vel eſt aliqd qd̃ nec̃e ẽ eẽ ad B
vt ſit finis. iſtũ ipſaʒ eẽ cã finis aliq̃ mõ. ſic durities fer
ri ad B: vt pficiaſ icidere vl ẽ aliqd qd̃ nec̃e ẽ eẽ ad B: vt
ſit finis nõ ꝙ ipʒ ſit cã: ſʒ qꝛ ẽ comitãs cãʒ. ſic B qd̃ nec̃e
ẽ eẽ corpus fuſcũ ad B vt ſit icidere. nõ fuit ãt corpus fu
ſcũ nec̃iũ ad icidẽdũ cũ eo pp ſuã obſcuritatẽ: ſed qꝛ co-
mitatur ferꝝ: qd̃ nec̃iũ eſt ad icidẽdũ cũ eo. vl ẽ aliqd cu
ius eẽ nec̃iũ comitaſ ipſaʒ cãm finalẽ. ſic cã final ꝯiugij
ẽ gnõ filioꝝ. deide gnõnẽ ſeqiſ amor filioꝝ ⁊ comitaſ eũ.
Nõ ꝙ ꝯiugiũ fuerit pp amorẽ filioꝝ. hi oẽs ſunt fines p
accñs nec̃iũ nõ per accñs caſuale. Jã ãt tu noſti alios fi-
nes accñtales caſuales. Scias aũt ꝙ eẽ pncipioꝝ deſide
rij nãlis eſt diſio ſcd̃a ex his diſiõib⁹. v.g. Nã qꝛ debuit i
fine diuo eſſe largitatẽ datẽ oi: qd̃ poſe eſt eſſe bonũ i ſuo
eẽ. idcirco vnũ ex B fuit eẽ qd̃ ẽ in ꝯpoſitꝫ tñmõ ex elis.
Nec fuit poſe eſta eẽ i illꝫ: niſi terrã ⁊ aquã ⁊ aerẽ ⁊ ignẽ.
Sʒ qꝛ nõ fuit poſe: vt ignis eẽt eiuſmõi q̃ iduceret ad fi-
nẽ vtilẽ q itẽdiſ p ignẽ: niſi eẽt adurens ⁊ diſſoluẽs. iõ co
mitaſ B nec̃io: vt noceat iuſtis: ⁊ deſtruat mlta ex cõpoſi-
tis. Sʒ qꝛ iã ſum⁹ q̃ſi ex ppo⁰. tc̃ redeam⁹ ad illd̃ ⁊ videa
m⁹ ad qõnẽ iductã dicẽtes. ꝙ ididua gñata q̃ ſũt ifinĩᵃ. ñ
ſſ fines eẽntiales nãe. Nã finis eẽntial nãe. v.g. ẽ vt ſit d D
ſubã: q̃ ẽ hõ vl equ⁹ vl plãta: ⁊ vt illd̃ eẽ ſit ſtabile eẽ. B ãt
fuit ipoſe i vno ididuo dſignato. oẽ.n. qd̃ gnãſ comitaſ
nec̃io cõꝛuptio. ſ. gñatũ ex yle corpali. Poſtq̃ ãt B pbi- Ari. 2. de aia tex. 34.
bitũ fuit i ididuo remãſit in ſpẽ. p⁹ igiſ itẽtio nãe ẽ: vt p-
maneat nã hũana: ⁊ alia hʒ: vl ididuũ ppetuũ non deſi-
gnatũ: ⁊ illa itẽtio ẽ cã pfectiua actõis n̄ᵉ vliũ. ad B ãt vt

ꝭ vnū ꝑmaneat i eē neccē ē: vt ſint indiuidua poſt idiuidua ſine fine:igit̄ ifinitas ididuoꝝ nūero erit accñtalis ſ꞉ intētionē neccꝫ in ꝑte diuiſionis p̄ᵉ: ⁊ ſm qḋ eſt accñs per ſe. Si.n.poſſe eēt hoīeꝫ ꝑmāere ſp. ſic̄ ꝑmāet ſol ⁊ celū, pfcō ñ eēt opꝰ gnōne ⁊ mltiplicatōe p gnōnē: q̄uis.n. ꝯceſſerimꝰ ꝙ itētio nāe ñ ē ifinitas ididuoꝝ. tñ ifinitas ididuoꝝ ē itētio alia ab itētōe cuiuſꝫ ididui. ꝭ.n. ꝙ ididua vēiūt ſine fiˢ pˢ ididua ñ fit ad ꝭ: vt ſit ifinitas. Itē indiuiduū qḋ ducī ad aliḋ ididuū. ⁊ deinde vt pr̄ ad filiū ⁊ filiꝰ ad nepotē: ad 3ᵐ ⁊ 4ᵐ: ñ ē ipꝫ finis nāe vlis: ſꝫ nāe ꝑticlari. Poſtq̄ꝫ āt ꝭ ſūt finis nāe ꝑticlari. tē pᵒ illū nihil aliḋ ꝑter illū: erit itētio ⁊ finis illi nāe q̄ ſt eiꝰ finis. Intelligo āt p nām ꝑticularē vtutē ꝓpriā regīs vniꝰ ididui: ⁊ itelligo p nāꝫ vlēꝫ vtutē ifuſaꝫ i ſubas celoꝝ: q̄ſi vnā rē ⁊ gubnātē vniuerſitatē gnōnū. tu āt poſtea ſcies ꝭ oīa: motꝰ āt q tēdit i ifinitū ē vnꝰ p ꝯtiuationē. ſic̄ noſti i nālibꝰ: ⁊ ēt itētio nāe q̄ ē i illo motu ñ ē ipſemet motꝰ: iq̄ꝫtū ē iſte motꝰ: ſꝫ itētio ē ibi durabilitas: ⁊ ꝭ durabilitas ē vna itētio cuiꝰ eē pendet ex rebꝰ q̄ꝝ nūerꝰ ꝯcedit̄ eē ſine fine. Sꝫ modus ꝓpōnīꝫ ⁊ ꝯ̄nis ē ꝭ. oꝫ.n. vt ſcias ꝙ ſenſus noſtre dictiōis quē dicimꝰ ꝙ cā final terminat̄ ⁊ ceſſat. ꝭ ē.ſ. ꝙ cā finalis: que eſt ſm vnū agētē: ⁊ vnā actionē terminat̄. Nō pōt.n. eē vt agēs nālis vl̄ volūtariꝰ agat actionē ꝑmanētē ꝑꝑ finē pᵒ finē: ita vt nō ceſſet apḋ aliquē finē. Si.n. ex vno pncᵒ ꝑueniret actio poſt actionē: pfecto ipſe ſm vnāquāqꝫ actionē eſſet agēs aliꝰ ab agēte qui erat ſm aliā actionem: q̄uis nec per eēntiā: nec p ſubꝫ eēt alius a ſe. vñ poſſent multiplicari eius fines: ⁊ ſꝫ vnūqḋqꝫ qḋ fieret ab eo eēt agēs ꝑꝑ aliū finē. Si āt ꝯcedit̄ ipſuꝫ eē agētē ꝯſideratū poſt ſuū ē agētē: fit eē aliū a ſe: vſqꝫ in ifiᵐ: ⁊ ēt eiꝰ fines erūt vſqꝫ i ifiᵐ. Itē ꝯ̄ ē cā finalis ſyllō qui fit ꝑꝑ q̄ſitū terminatum. oīs.n. cōpō ſylli fit ꝑꝑ ꝭ. aīa vō ſm vnūquēqꝫ ſyllꝫ ſuccedētē qui ꝑueniet ab eo meret̄ dici agēs aliꝰ ⁊ aliꝰ: ⁊ in vnaq̄qꝫ vice q̄ ē agēs eſt ei finis deſignatus q non pōt ire in ifinitum: eo ꝙ vnicuiqꝫ ſyllō eſt vna ꝯ̄ ſine dubio.

E ¶ Sed dubō q̄ ſequit̄ ꝭ: ſoluit̄ ꝭ mō. ſ. iam ſcis ꝙ finis ponit̄ res: ⁊ ponit̄ ens: ⁊ dria eſt iter rē ⁊ entē: q̄uis res ñ ſit niſi ens: ſic̄ dr̄ia q̄ ē iter aliqḋ ⁊ eiꝰ comitās. Sꝫ ꝭ tibi iam vificatū ē oīs aūt cā iq̄ꝫtū eſt ipſa cā bꝫ certitudineꝫ ⁊ cālitatē: cā vō finalis inq̄ꝫtū ipſa eſt cā: cā eſt vt cetere cāe ſint cāe i effcū. Igit̄ cālitas cāe finalis ē cā eē aliaꝝ: igr̄ eē aliaꝝ cātū ē a cālitate illiᵒ. eiꝰ āt cālitas ñ ē cā eſſe eaꝝ ꝑus: niſi ſit imagiata i aīa vl̄ i alio ꝯſili. Nō ē cā cāe finali i ſua cālitate: niſi cā alia ꝑter cāꝫ q̄ mouet̄ ad eā vl̄ ad quā ipſa p ſe mouet̄. ¶ Scias ēt ꝙ res aliqñ ē cāta i ſua cālitate. ⁊ aliqñ ē cāta i ſuo eē. Cāta āt i ſua cālitate ē. ſic̄ dualitas q̄ i ſuo eē dualitati cāta ē ab vnitate. Ꝙ vō ſit cāta i ſuo eē: māifeſᵐ ē nec latet. Silr̄ aliqñ ē rei aliqḋ acq̄ſitū ad ꝭ: vt ſit ſua cālitas. ſic̄ ad exidū q̄dratura in lig̃ vl̄ lapiḋ. cōpa.n. nālia ſt̄ cā cālitati i mltaꝝ ex formis ⁊ accñtibꝰ q̄ ñ terminant̄: niſi p illa: ⁊ ſt̄ cāe eē aliq̄ꝝ ex ill̄ ⁊ ñ ſue cālitati. ſic̄ putat̄ iudiciū ſilr̄ eē i diſcipliabilibus. Iā igr̄ facile ē itelligere ꝙ cā final in cālitate ꝑcedit cās agētes recipiētes. ſilr̄ ⁊ formā ſm modū quo cā formal̄ bꝫ cām q̄ ducī eā ad illā. Silr̄ ēt cā finalis in ſuo eē in aīa ꝑor ē ceteris cāis. In aīa.n. ꝑor ē agente: qꝛ aīa adinuenit eā pᵒ: ⁊ poſtea imagiat apḋ ſe actionē ⁊ iq̄ſitionē recipiētis ⁊ q̄litatē forme. reſpcū igit̄ cālitatis. ⁊ reſpectu: eēndi in itellcū. nō ē aliq̄ cā ꝑor cā finali. Immo ipſa ē cā eſſendi cāꝫ: ceteras cās: eē vō aliaꝝ cāꝝ i effcū cā ē eēndi illā i effcū. Sꝫ cā final ñ ē cā iq̄ꝫtuꝫ ē inēta. Sed iq̄ꝫtū eſt ad aliqḋ. vñ ſm modū quo ē cā: cā ē aliaꝝ cāꝝ. Sed ſꝫ modū aliū ē cāta cāꝝ. ſ. cū cā final iā hūit eſſe. Si.n. nō hūerit eſſe in effcū: ſꝫ ſuū eē fuerit pᵒ ſuo eē in effcū. ſic̄ poſtea ſuo loco mōſtrabit̄. tē nlla aliaꝝ cāꝝ: erit ſibi cā neqꝫ ēt

ꝑ ſue meta. ca.7.

agēs: q fac̄ hꝫ eſſe. igit̄ cā final nō eſt cāta ceteraꝝ cāruꝫ ſm qḋ eſt cā final. ſed ſm ꝙ iā eſt aliqḋ i effcū. cū.n. ñ hꝫ eſſe in effcū: nō eſt cāta vllo mō. Sꝫ cū ꝯſiderat̄ iq̄ꝫtū ē cā final: ē cā ceteraꝝ cāꝝ. ſ. ad ipſas eſſendū cās. ita vt ſit cā agēs: ⁊ cā recipiēs ⁊ cā formal. nō vt ſint i effcū ⁊ hēat eſſe i ſeipſis. ꝙ igr̄ p eēntiā eſt cāe finali iq̄ꝫtū eſt cā final ꝭ eſt. ſ. vt ſit cā ceteraꝝ cāꝝ. Sꝫ ex mō quo eiꝰ itētio iaꝫ hꝫ eſſe in effcū accidit ei: vt ſit cāta ex ꝭ. ſ. mō. Iā igit̄ notum eſt p ſe q̄uō aliqḋ eſt cā ⁊ cātū inq̄ꝫtū ipſum ē agens ⁊ finis. ⁊ ꝭ eſt vnū de ꝑncipiis nāliū. ¶ Sed qḋ ingrit̄ poſt ꝭ declarabit̄ p ꝭ qḋ dicā. ſ. ꝙ finis q acq̄ritur ex actione agētis: diuidit̄ in duo. ſ. in finē q eſt forma vel intētio in patiente receptibili actionis. ⁊ in finē qui nō ē forᵃ nec intētio in patiēte receptibili vllo mō: eſt igit̄ in agente. Si.n. nō fuerit in agente nec in patiēte. tūc cū nō poſſit eſſe in illa ſuba q̄ p ſe ſtat: q̄ nō eſt ex mā nec in mā: pfecto nō hēbit eſſe vllo mō. exēplū ꝑmi eſt forma hūana in mā humana q̄ eſt finis vtuti agenti formationē i mā hoīs: ⁊ ad hūc finē ꝑuenit eius actio ⁊ eius motus. Exēplum vō ſcḋi eſt hitatio q̄ ē finis fabricatori domꝰ: que ē ꝑncipiū motus ad eſſendū domū. ⁊ ipſa nullo modo eſt forma domꝰ. vr̄ āt ꝙ finis agentis ꝓpiquus: ⁊ ꝯtingens motionē māe ſit forma i mā. ⁊ vt id cuiꝰ nō ē finis: forᵃ in mā nō ſit ꝑncipiū ꝓpiquū motui iq̄ꝫtū eſt ſic. Si āt accidērit ꝙ illud cuius finis eſt forᵃ i mā data: ⁊ ꝙ illud cuiꝰ finis eſt huius itētiōis: ꝙ nō eſt ſua forᵃ i illa mā: ſt̄ vnū aliqḋ. tunc ſi fuerit ꝭ erit p accñs. Sicut cum aliquis fabricat domū: vt hitet i ea. Ipſa.n. iq̄ſitio hitationis iducī eū ad fabricādū. ⁊ ē ei pᵒ cā fabricādi inq̄ꝫtū ipſe eſt fabricator: ⁊ eſt cātū iq̄ꝫtū ē hitator. Cū āt ita euenerit: vt vnꝰ homo ſimul ſit habitator ⁊ fabricator. tunc ſuus finis iq̄ꝫtū eſt habitator alius erit a ſuo fine iq̄ꝫtuꝫ eſt ipe fabricator. Poſtq̄ꝫ āt māifeſtū eſt ꝭ: dico ꝙ in ꝑte diuiſiōis pᵒ finis hꝫ cōpationē ad multa q̄ ꝑcedebant eū in acquiſitione eius in effectu ⁊ in eſſe. Ipſe.n. hꝫ cōpationem ad agentē ⁊ cōpationeꝫ ad recipiēs cū ipſuꝫ eſt in potētia: ⁊ ad cōpationē ad recipien꞉ cū ipuꝫ in effectu eſt recipiēs: ⁊ ꝯpatione ad motū. Cōſideratꝰ.n. reſpectu agentis eſt finis: ⁊ reſpectu motus eſt terminus ⁊ non finis, fine eniꝫ eſſentie ꝑꝑ quē eſt res: ⁊ quē intendit res non deſtruitur res: ſed per eū ꝑficit̄ res. motus vero deſtruitur perueniētione eius. ꝯſideratus vō reſpectu recipientis ꝙ perficiatur per illū: cū ipſuꝫ erat in potētia: eſt bonū qḋ adaptat ipſam: malū vō ꝑuatio ē ſue pfectōis. Sꝫ bonū qḋ ē ei oppoſitū eſt eſſe: ⁊ acq̄ſitio i effcū. ꝯſideratꝰ vō reſpectu recipientis cū ipſum iā eſt in effcū eſt forᵃ. ¶ Finis vō ſm diuiſiōis ꝑtē ſcḋaꝫ: notū eſt ꝙ nō eſt forma māe patientis nec eſt ipſemet terminus motus. Iā āt claruit ꝙ ipſa eſt forma vel itētio in agēte: ⁊ ꝙ p illū ſine dubio exit agēs de potētia ad effcm. ꝙ āt ē in potētia eſt ꝑꝑ ꝑuatōeꝫ cui ꝯiūctū eſt malū. ꝙ vō eſt i effectu eſt bonū illi oppoſitum. igit̄ ꝭ finis bonū eſt reſpectu nō eēntie agētis. ſed agentis ſm qḋ eſt ꝑncipiū motus. ⁊ agens eſt finis. reſpectu vero agētis ſm ꝙ per illū exit de potētia ad effcm ⁊ pficit̄: eſt bonū: ſi ille exitus de potētia ad effcm fuerit itētio vtilis ad eē vl̄ ad ꝑmanēdū i eē: ⁊ vt motꝰ ſit nālis ⁊ volūtarius ⁊ electiōis itelligibilis. Sꝫ ſi fuerit imaginabilis non oꝫ eē bonū. Sꝫ putat̄. igit̄ oīs finis eſt finis vno reſpectu ⁊ alio reſpectu eſt veꝝ bonū vl̄ putat̄. ꝭ igit̄ ē diſpō bonitatis ⁊ cāe pfectiˢ. ¶ Ad cogſcēdā āt diſpōnē boni ⁊ libalitatis. oꝫ ꝙ ſcias ꝙ vna ⁊ eadē res hꝫ reſpcm ad recipiēs qḋ per ipſam pficit̄: ⁊ reſpcm ad agēteꝫ a q̄ ꝑuenit: cū āt fuerit reſpectꝰ eiꝰ ad agētē a quo ꝑuenit ſic vt non faciat debere agentē eſſe patientē per illā vel p aliqḋ aliud qḋ ſequat̄ eā: tūc reſpectu ſui ad agēteꝫ erit liberalitas: ⁊ re-

ſpectu ſui ad patiēs erit bonū: vbū āt liberalitatī ⁊ cōſimilis ex ſua pᵒ ipōne apō oēs ligūas ē donator tribuens alij extra ſe donū nō pp retributionē. Si.n. itēdit pp illā retributionē. dr vēditor vel accōmodator vl fenerator. adulatio vō ⁊ collaudatio ⁊ fama ⁊ oēs diſpōnes: q̄ appetunt nō reputantͬ a vulgo eē retributiones: niſi ſint ſube vl retributiōes: que itelliguntur in ſubiecti. putāt.n. ꝙ is q dat alij extra ſe donū p qō acqrat ſibi laus ſit libalͤ: ⁊ nō vēditor vel accōmodator: cū tñ ipſe vē ſit vēditor: qꝛ ex hᵒ ꝙ ipſe bñ facͭ alij ipſe lucratͬ ſiue retributionē ſubalem ſui gñis vl alteriᵘ vel laudē vl adulationē p quā gaudeat ſiue lucretͬ ꝙ fiat nobilis ⁊ laudabilis. Si.n. non feciſſet id qō digniᵘ ⁊ meliᵘ eſt facere q̄ nō facere ipſe nō eēt taꝫ pulchre diſpōnis in ſua nobilitate: vulgus vō nō computat has itētiōes iter retributiones. vñ cū q bñ facͭ alicui pp aliqd hoꝝ bonoꝝ putatiuoꝝ vel vōꝝ: q̄ pᵒ veniunt ei per illud nō ceſſat vocare libalē. Sꝫ ſi bñ attēderet hāc intētionē nō vocaret eū libalē. aliqs.n. ex vulgo bñficiū recipiēs ab aliq̄ pp retributionē: q̄uis illa ſit pp ſubſtātiam cū pcepit hᵒ: deſpicit illō bñficiū: ⁊ negat eē bonū: nec vult illū ſibi bñ faciētē vocarͤ libalē: eo qō id qō agit: agit pp cām. Si āt diligēter igratͬ q̄ vē ſit ſenſus liberalis inuenietͬ ꝙ libalis eſt q dat alij pfectionē in ſuba eius vel i ptibᵘ eius. ſic vt nō fiat ſibi retributio vllo mō. igr ois q agit aliqd ex intētione tali vt pueniat ſibi ꝯſimilis retributio nō eſt libalis. vñ ois dans recipiēti formaꝫ vl aliqd vtile: ⁊ hꝫ finē pueniēdi ſibi aliqd ex bono: qō fecit alij nō eſt libalis. Sed dico ꝙ retributio ⁊ volūtas in eo qō itēditͬ nō aduenit niſi rei ipfecte in eēntia. Retributio.n. vel ē ſm ſe i ſua eēntia vel ſm aliqd aliō i ſua eſſentia: vel i ſuis cōmoditatibus. Notū eſt āt ꝙ ſi ſua itentio fuerit de retributiōe ſue eēntie: vel dē cōmoditate ſue eēntie: vel oīno dē aliq̄ qō afferat ſibi aliquā vtilitatē eiᵘ eſſentie ipfcā ē in ſuo eē. vel in ſuis pfectiōibus. Si āt nō fuerit pp aliqd: tūc necē ē aduenire illā itētionē ab illo i aliud a ſe: vel nō aduenire: ſibi eq̄le eſt. Ita videlꝫ: vt ⁊ ſi nō pueniret a ſe illō qō bonū eſt alij. eiuſ tñ diſpō oīno eſſet eadē q̄ ſi pueniret. igitͬ hᵒ nō eſt ei melius vel pulchrius vel laudabilibus: ſiue ſit aliqd aliud de accñtibᵘ ppriis ſue eēntie q̄ eiᵘ ꝯtrariū: qō ē nō pulchꝝ nec laudabile: nec aliqd aliō de accñtibᵘ: q̄ ſunt amabilia vel vtilia. ita videlꝫ ꝙ ſi hᵒ nō faceret: nō tñ dēſiſteret eē id qō eſt ei dignius ⁊ pulchrius. Nō eſt igitͬ adducēs illū ad hᵒ: qꝛ nō ē ei potiᵘ puenire illud a ſe in aliud q̄ eius oppoſitū. Hᵒ.n. modo ſi nō fuerit res pueniēs ex nā vel ex volūtate: q̄ non eſt ſꝫ viā iducēdi nēcītatē: ſed alio mō. ſicͭ tu ſcies poſtea. pfcō non pueniet bonū id aliq̄ reꝝ ex aliq̄ cāꝝ: niſi ſm hᵒ ꝙ agētes ſm itētionē ſuā potior ē itētio pdcā. ſ. vt fluat ab eo bonū in aliō a ſe: eo ꝙ hᵒ digniᵘ ē ei: ⁊ eius ꝯtrariū indignius: ⁊ tūc finis rei eſt itētio retributionis q̄ ꝯiūgitͬ ſue eēntie vel ſupuenit ſue eēntie vel reflectitͬ ad ſuā eēntiam: ⁊ tūc eē illā itētionē ⁊ nō eē: nō eſt ei eq̄le reſpectu ſue eēntie: ⁊ pfectionū ſue eēntie ⁊ ſuaꝝ cōmoditatū. Sꝫ aduentus illiᵘ ab eēntia illiᵘ ē: ſicͭ aduētᵘ retributionū: q̄ appropriantͬ ſue eēntie: ⁊ reducūtͬ ad eēntiā eius. qbus acqrat pfectionē ⁊ dignitatē ppriā: ⁊ ob hᵒ qō dē q̄re nō ceſſat iterari q̄uſqs pueniatͬ ad hᵒ: vt reducatͬ ad eēntiā. v.g. Si dicatur alicui agenti aliqd q̄re feciſti hᵒ: rñdebit vt pſit illi. ⁊ deinde ſi iterrogetͬ q̄re voluiſti prodeſſe illi: rñdebit qꝛ bñ facerͤ bonū eſt. ⁊ ſic nō ceſſabit qō quouſqs dicatͬ ei q̄re q̄ris qō ē bonū: ⁊ rñdeat hᵒ eē: aut vt bonū eueniat ei aut vt malū remoueatͬ ab eo: ⁊ tūc ceſſat qō. acqſitio.n. boni in oī re: ⁊ remotio mali ab ea hᵒ ē: qō acqritͬ ſibi abſolute. mīa vō ⁊ largitas ⁊ clementia circa aliū ⁊ gaudiū de bono qō fit alij ⁊ triſtitia: que peruenit ex defectu eꝫ. hꝫ: ſunt accñtia ppa agēti pp q̄ vituperatͬ: ſi ea non fecerit vel minuitͬ aliqd de eiᵘ pfectione. igitͬ libalitas eſt largitio abſqs itētione alicuius modi. ita vt pp largitionē nō ſit pfectio: igitͬ hᵒ itentio reſpectu recipiētis eſt bonū: ⁊ reſpectu agentis eſt libalitas. ois.n. adeptio pfectionis reſpectu recipientis eſt bonū: ſiue fiat pp retributionē: ſiue non. reſpectu vō agentis nō eſt liberalitas: niſi cū nō fuerit pp retributionē. Hᵒ eſt igitͬ manifeſtatio certitudis beneficij ⁊ libalitatis: qꝛ igitͬ iā loquuti fuimus de cauſis: ⁊ eaꝝ diſpōnibᵘ. reſtat vt colligamus breuiter: q̄ dcā ſūt dē eis: dico igitͬ ꝙ he q̄tuor cāe putantͬ: nō ꝯiūgi oēs i pleriſqs rebᵘ: qm̄ res q̄ nō mouentͬ ⁊ diſciplinales nō putantͬ hr̄e agētē. ſ. pncipiū motus: nec ēt putantͬ hr̄e finē. putatͬ eni ꝙ finis nō eſt: niſi motus: nec ēt mām: qꝛ nō igrūt niſi de formis eaꝝ. vñ riſit ille q dixit ꝙ hᵒ nō ſigñat cāꝫ pfectiuā: ⁊ ꝙ ꝯſiderare hᵒ ad hanc ſciam ſpectat. vna.n. ſciētia tractat de eis. ſicͭ de oppoſitis. Hᵒ āt nō ſūt oppoᵃ. vna vō ſcia eo mō quo hᵒ ſcia ē vna: manifeſtat diſpōnē earū. Nos aūt licꝫ nō ꝯcedamus ꝙ he cāe nō ꝯiungūtͬ in oībus rebus: de qbᵘ agitͬ in ſcientijs. ita ꝙ ſunt dē rebᵘ cōibᵘ: q̄ icidūt i ſuba ſciaꝝ diuerſaꝝ. Ipſe tñ iā iueniūtͬ in ſciētijs diſcretis diuerſis. ⁊ iō auctor aliᶜᵘ vniᵘ ſcie. v.g. nālis. cuius magiſteriū eſt oñderͤ hᵒ ola pnᵒ: nō ſufficit oñdere q̄cqd accidit eis. Non autē ita ſe hꝫ res. Non.n. ois agēs eſt pncipiū motus. ſicut dr. res etiam diſciplinales in natura ſuis: nō ſunt niſi per aliō a ſe: q̄re nᶜ nō ſepantͬ a mā q̄uis ſpolientͬ in eſtimatōe. Jā.n. comitatͬ eas i eſtiatiōe dio ⁊ figᵃ: q̄ ſunt eis ex occaſiōe māe: ⁊ qō verius eſt: dico ꝙ mēſure ſunt ylee ppinq̄ figuris mēſurabilibus ⁊ vnitates ēt nuō ⁊ nūerᵘ ppetatibᵘ nūeri. ⁊ iō iſtis ē pnᵐ agēs ⁊ pnᵐ recipiēſ: ⁊ vbi hᵒ duo fuerint eſt pfectio: ⁊ pfectio eſt itegritas: ſed terminatio ⁊ ordiatio pp q̄s ſunt eis ppietates: q̄s hñt nō ſunt eis ob hᵒ: ꝙ ſꝫ hᵒ ꝙ ſunt: ſint illiᵘ ordinationis ⁊ integritatis ⁊ termiationis. Si āt negauerit ꝙ nō eſt pfectio. ſ. finis motus. nō tñ negabit eē bonuꝫ: erit igitͬ cā eo ꝙ eſt bonū. Sꝫ nec hᵒ ēt fuit illic cā: niſi qꝛ fuit bonū ⁊ poſtea accīt illi bono. vt eēt pfectio motᵘ. eo ꝙ illa fuit ad illā p motū. Sꝫ ſi hᵒ non eſſet ꝙ ppetates q̄ ſequūtͬ ea eēnt fines ad quos reducūtͬ diſpōnes coꝝ: ingſitor itaqs nō igreret eas in materijs illoꝝ finiū. artifex.n. mouet nām ad hᵒ: vt ſit rotūda: nō tñ ē finis ſpa rotūditas: ſꝫ aliqd aliō de ppetatibᵘ eiᵘ. Ingrit.n. circulū p eā. vñ he cāe iā ſūt cōes: q̄ pp oꝫ vt actor hᵒ ſcie ſpeclet in eis. Ipſe.n. nō tñ ꝯſiderat cōia: ſꝫ ēt id qō ē ppriū vniuſcuiuſqs ſcie. ſ. qō eſt pncipiū illius ſcie nō ꝯſiderat cōia tñ: qm̄ hᵒ ſcia iā ꝯſiderat accñtaᵃ appropriata ſpa pticlaria cū fuerit eēntialia: ⁊ pᵒ ⁊ nōdū fuerit accñā eēntiaᵃ ſubiꝭ ſciaꝝ pticulariū. Si āt dē vnaq̄qs iſtaꝝ cāꝝ eēt ſcia per ſe: vtriqs nobilior iter eas eēt ſcia dē finali: ⁊ ipa eēt ſapia: ⁊ hᵒ ēt ſpa nobilior ē reliqs ptibus hᵘ ſcie: qꝛ eſt ſcia ꝯſiderās finales cauſas rerum.

Explicit tractatus. 6ᵘˢ. laudetur deus ſuper omnia.

Incipit tracta. 7ᵘˢ. cū auxiᵒ dei. Capᵐ. I. De ꝯñtibᵘ vnitatē. ſ. idētitatē ⁊ eiᵘ diuiſiōibᵘ: ⁊ de ꝯñtibᵘ multitudinē. ſcꝫ alietatē ⁊ diuerſitatē: ⁊ de modis oppōnis cognitis.

Idetur autē ꝙ ſm hanc noſtrā itētionē: vt iā cōpleamᵘ vbuꝫ de his: que ppria ſunt idētitati ſm ꝙ eſt idētitas ⁊ de ꝯñtibus eā. Scias autēꝫ ꝙ vnū ⁊ ens iā pificantur in pdicatōe ſua dē rebᵘ: ita ꝙ de quocūqs dixeris: ꝙ eſt ens vno reᵘ illud pōt eē vnū alio reᵘ. nā q̄cquid eſt vnū eſt: ⁊ iō fortaſſe putatur: qꝛ id qō itelligitͬ dē vtroqs ſit vnū ⁊ idē. ſꝫ nō ē ita. Sūt āt vnū ſubo. ſ. qꝛ i q̄cūqs eſt hᵒ. eſt ⁊ illud. Si.n. qō intelligitur de vno dō eēt

Liberalitas. A

id qđ itellr ꝑ ens:tūc multū ƒ3 ꝙ ē multū nō eēt ens.ſić
nō ē vnū.q̃uis accidat ei eē vnū.dr̄.n.ꝙ mltitudo ē vna:
ſ3 nō iq̃ztū ē mltitudo.vn̄ o3 vt loq̃mur nūc đ his:q̄ ap-
propanẗ vnitati.ꝛ de ei⁹ oppoſito.ſ.mltitudie.q̄ autē ꝓ-
pria ſunt vnitati.ſunt idẽtitas ꝛ hōgenea ꝯueniētia ꝛ eq̄-
litas ꝛ ſilitudo:ꝓpa vo multitudis ſunt oppo⁹ iſtoꝝ:trac-
tare āt de oppoſitis vnitati:mai⁹ ē.vnitas.n.ꝯſilis ē:ſed
Arl. ꝑ topic. ca.5. qđ ē ei ꝫriū ē multis modis.❡ Idē āt ē cū mlta vno mō
ponunẗ vnū vno mō:ꝛ h̄ per accñs:ꝛ h̄ ē ƒm reſpectum
Arl. 5. meta. tex.15. vni⁹ ꝑ accñs.Sic.n.illic dr̄ vnū ſic.ꝛ h̄ dr̄ idē.Sed q̄ dr̄r
idē in q̄litate ſunt ꝯſilia:ꝛ q̄ in q̄ztitate dr̄r eq̄lia:ꝛ q̄ ſūt
idē in relōne dr̄r ꝯpatiua.S3 vires ꝑ eēntiā ſūt in reb⁹ q̄
ꝯſtituūt eēntiā.vn̄ q̄ fuerint idē gn̄e dr̄r hōgenea:ꝛ que
fuerit idē i ſpē dicenẗ talia:ꝛ q̄ fuerit idē ꝓpo dicenẗ ꝯue
niētia:oppo⁹ vo iſtoꝝ noſcunẗ ex cognitōe iſtoꝝ.Nā op-
poſitū ad idē abſo⁹ ē aliđ.aliđ vo q̄dā ē gn̄e:ꝛ q̄dā eſt
ſpē.ꝛ h̄ ēt eſt aliđ dr̄ia:ꝛ qđdā eſt aliud accñte.pōt āt eē:
vt id qđ eſt aliđ accñte ſit vna res:q̄ eſt aliđ a ſeipſa duo-
bus modis.Quoꝝ vnius nomē ꝓpriū ƒm alicuius placi
Aliud. tū eſt.ſ.ꝙ eſt diuerſum nūero.aliud vo dr̄ a diuerſo l h̄
ꝙ diuerſum ē id qđ dr̄ a q̄z.aliud vo ē id qđ aliaẗ eſſen-
Diuerſū. tialr.Diuerſū ḡ ē magl cōe q̄z aliđ ſilr ꝛ alia.ea vo q̄ aliā-
tur gn̄e gn̄aliſſimo:ſi fuerit ex̄ria i materijs ipa ſua alie-
tas i gn̄e gn̄aliſſi⁹:nō faẗ dbere ea nō poſſe ꝯiūgi in vna
mā.S3 q̄ aliāẗ ſpē ſub ꝓpīqs gn̄ib⁹:q̄ ſunt ſub vno gn̄a-
liſſi⁹ ipoſe ē ea ꝯiūgi i vno ſubo.q̄cūq3 āt nō ꝯueniunt in
vno ſubo eodē mō i eodē tp̄e dr̄r oppo⁹. Tu āt iā noſti l
logica nūez ꝛ ꝓꝑetates eoꝝ.ex qb⁹ bit⁹ ꝛ priuatio vno⁹
ꝯtinenẗ ſub ꝯdictorijs:ꝫria vo vno mō ꝯtinenẗ ſub pri-
uatiōe ꝛ bitu.modus vo q̄ ꝯtineẗ ꝑuatio ſub negōne ali⁹
B ē a mō q̄ ꝯtinenẗ ꝫria ſub ꝑuatōe.❡ O3 āt vt ſcias ꝙ ꝑ-
Priuatō dr̄ mltꝭ modis. uatio dr̄ multis modis.dr̄.n.ꝑuatio id qđ o3 eē i aliq̄:nec
ē in eo:nō ꝙ nō ſit illius modi:vt ſit in eo:q̄uis ſit illius
Arl. 5. meta. tex.27. nāe:vt ſit i aliq̄.ꝛ dr̄ ꝑuatō id cui⁹ nā ē eē i gn̄e alicui⁹ rei:
nec ē i ipſa re:q2 nō ē illi⁹ modi:vt ſit in ea:ſiue illđ ſit ge-
nus ꝓrimū ſiue lōgiquū.ꝛ dr̄ ꝑuatio id cui⁹ nā ē eē rei ñ
abſo⁹:ſ3 in ſua hora q̄ ꝑterijt:ſić ſenex edētulus.ꝑor vero
mod⁹ nimiū ꝯuenit nega⁹.alij mōi dr̄nt ab ea:ꝛ dr̄ ꝑuatio
amiſſio per violētiā.ꝛ dr̄ ꝑuatio id ꝑ qđ amiſit res integri
tatē ſuā.monoculus.n.nō dr̄ cec⁹:nec ēt videns abſo⁹.h̄
enl nō ē:niſi re⁹ ſubti lōgiq.ſ.hoīs nō oculi.Deide đ ꝑua-
tiōe ꝑdicaẗ neg⁹.ſ3 nō ꝯuertiẗ.ꝑuatio vo nō ꝑdicaẗ de ꝫ-
rio.amaritudo.n.ñ ē ꝑuatio dulcedis:ſ3 ē aliđ cū ꝑuatōe
dulcedis.❡ Priuatio.n.aliq̄ñ ē in mā.aliq̄ñ eſt comeo
eēntie:q̄ faẗ debere eē ꝑuationē alterius eēntie in mā:ꝛ
nō ē ſil cū ꝑuatōe.ꝛ h̄ ſūt ꝫria.q̄ꝝ oppōnis cā ñ ē alietas
gn̄eꝝ.ſi.n.oſdim⁹ h̄:ſ3 cā h⁹ ē ꝙ eēntie eoꝝ ipſa diffōne
ſui:ꝛ diffōne ſuaꝝ dr̄iaꝝ repugnant cōiūgi ꝛ deſtruūt ſe.
Arl. 10. met. tex.13.14. Poſtq̄z āt nulla gn̄eꝝ gn̄aliſſimoꝝ ſunt ꝫria.o3 tunc vt
ꝫria ſint diſtātia dr̄ijs:vn̄ inter oīa que ſunt aliđ:ꝫria ſūt
aliud ꝑ formas.ſić nigredo ꝛ albedo ſub colore.ꝛ dulce-
do ꝛ amaritudo ſub guſtu.bonitas vo ꝛ mali⁹ nō ſūt cer-
te gn̄a ſupiora:nec bōitas ſignat itētiōez vniuoce in illis
nec mali⁹.ꝑter h̄ aūt mali⁹ ſignat in oī re aliq̄ modo ꝑua
tionē ꝑfectōis q̄ o3 eē ei.bōitas vo ē eē ei⁹. Inter illa igiẗ
eſt diuerſitas:q̄ ē iter ꝑuationē ꝛ eē.ges vo ꝛ labor cōue-
niūt i gn̄e alio q̄z ſit bōitas ꝛ mali⁹.Cōueniūt.n.i ſenſato
ꝛ imaginato ꝛ i ſilib⁹.Nō ſunt igiẗ ſpēs bōitatis ꝛ mali⁹.
vr̄ aūt ꝙ q nō bn̄ ꝯſiderauerūt h̄.itellexerūt ꝙ coꝝ:que
ſunt ꝫria:ꝛ bn̄t gn̄a ꝓpīq̄ ſub qb⁹ ꝯtinenẗ vel q̄dā ꝯuelūt
in ſenſu vl̄ itellcū:ꝛ q̄dā dr̄nt:ꝛ collegerūt ex eis itētionē
ꝯuenientie ꝛ itētionē diuerſitatis:ꝛ poſuerunt vnā ex eis
genus q̄rūdā:ꝛ alterā poſuerunt genus alioꝝ.S3 nō o3
ita eē.Nā ſenſus ꝯueniētie ꝛ diuerſitatis eſt:vt cōpo⁹ ſue
rint:q̄ſi due nāe inuenientur eis aliquas que diuerſis re

ſpectibus apta ſint poni q̄ſi gn̄a eoꝝ. Ipſa enl ꝯtinētur
ſub vniuerſitate potētiaꝝ agēdi ꝛ patiendi quodāmō:ꝛ C
ſub q̄litatib⁹ alio⁹:ꝛ ſub relonib⁹ alio⁹. Ipſa.n.ƒ3 h̄ ꝙ ꝯ-
ueniūt ex reb⁹ q̄ ſunt potētie agēdi:ꝛ ƒm h̄ ꝙ acq̄riẗ in
aliq̄ ex aliqb⁹:q̄ ſūt potētie patiēdi:ꝛ ƒ3 h̄ ꝙ đ ill' geſcunt
diſpōes i ſuis ſubſiſtētib⁹ ſūt đ q̄litatib⁹.S3 ƒ3 h̄ ꝙ ꝯue-
niēs ē:eſt ꝯueniēs ſuo ꝯuenięti ſūt đ relatio.Cū āt nomē
rei q̄ ē đ ꝯueniētia vel diuerſitate fuerit reductuz ad ali-
quā iſtaꝝ itētionū.ꝯtinebiẗ ſub gn̄e qđ eſt ei ꝓpriū.Nō
dico āt ꝙ vna res ꝯtineatur ſub diuerſis gn̄ib⁹.h̄.n.ē qđ
ego refugio.ſed q2 diuerſis reſpectibus vna res ē aliđ:ꝛ
aliud ꝛ ꝯtineẗ in alia pte. Nec ſunt h̄ certa gn̄a.ſ3 ſūt q̄ſi
gn̄a:q2 ſunt res cōpoſite ex itētiōe ꝛ actiōe vel paſſione
vel relōne ꝛ alijs.ꝛ vr̄ ꝙ i ſeipſis ſunt q̄litates ꝛ ceteri re
ſpectus comitanẗ ea. Itē q̄uis nos ſtudeam⁹ ponere cō-
uenientiā:ꝛ diuerſitatē ꝯtineri ſub gn̄ibus altiorib⁹:tñ
nature ꝫrie:que ponunẗ due nāe bn̄t certa gn̄a ꝑter ꝯue
nientiā ꝛ diuerſitatē ſub qbus ꝯtineanẗ:ꝛ iā noſti h̄ alſ.
Sed h̄ ꝙ ꝫria ſint ſub duobus gn̄ibus ꝫrijs:ſicut auda-
cia ꝛ temeritas:longū eſt diſſerere.auda⁹.n.in ſe q̄litas ē
ꝛ q̄dā reſpectu eſt ſtrenui.Silr ēt temeritas in ſe quali-
tas eſt:ꝛ q̄dā reſpectu eſt ſtoliditas.Sed ſtrenuitas ꝛ ſto
liditas nō ſūt de gn̄ib⁹ iſtaꝝ q̄litatū:quēadmo⁹ ſapidū ꝛ
iſipidū nō ſūt gn̄a olfcōꝝ ꝛ guſtatoꝝ.imo comitāẗ ea di-
uerſis reſpectib⁹ q ꝯſequunẗ ea.auda⁹.n.i ſe nō ē ꝫria te-
meritati nec fōmidoloſitati. imo ſtrenuitas ꝛ fōmidolo
ſitas ſūt ꝫria ꝯtēta ſub bitu:q̄ eſt vna ſpēs q̄litatis.auda⁹
vo eſt oppo⁹ nō audacie:q̄ ē q̄ſi genus temeritatl ꝛ fōmi-
doloſitatis. Si.n.auda⁹ eēt ꝫria temeritati:nō tñ eēt ꝫ-
ria ex nā ſuīpſi⁹:ſ3 ex aliq̄ qđ accit ei.ſ.ex h̄:ille ē lauda-
bilis ꝛ ſtrenu⁹ ꝛ vtil:h̄ vo vituꝑabil' ꝛ ſtolidus ꝛ nociu⁹.
Cōtraria igiẗ vē ſunt ea q̄ ꝯueniūt i gn̄e ꝛ i ſubo.q̄ꝝ q̄dā
ſūt talia ꝙ vnū ſubm recipit vtrūq3 duūz ꝫrioꝝ:tñ ſine
ꝯuerſiōe ſui i aliđ ab illis duob⁹ ꝛ q̄dā ſūt:q̄ꝝ ſubz p⁹ cō-
uertiẗ i aliđ ab eis q̄uiſq3 accidat ei vnū ex eis.aliq.n.eſt
ꝯplo q̄ idulcoraẗ aliqđ.ſed ad amaricāđ eget aliq̄ cōplo
ne. Nō ē āt h̄ diſpō i ꝯuerſiōe calidi in frm. Cū.n.fuerit
ꝫrietas i gn̄e:neēe erit tūc vt ꝑuatio cuiuſlibet coꝝ i ſua
nā q̄ztū ad illud genus:comiteẗ alteꝝ tñ:ꝛ tūc ñ erit me
diū iter illa vl̄ erit mediū:ſ3 vnū vl̄ plura.ꝛ tūc neēe erit
vt illa multū diſtēt ab vnoq̄q3 illoꝝ vel eodē mō:ita vt
ab vno nō diſtēt magl vl̄ min⁹ q̄z ab alio vl̄ nō eodē mō.
Si āt fuerit h̄ nō eodē mō:tūc q̄dā coꝝ erit ꝓpīq⁹ ſili-
tudini alic⁹ extremi eo ꝙ i ſe ē aliqđ for⁹ illi⁹:ꝛ q̄dā erit
in vltio diſtātie ab eo:ꝛ h̄ ē ꝫriū:q2 ꝫrietas ē vltimū di
ſtātie iter oppo⁹:q̄ ꝯueniūt i gn̄e ꝛ i mā.veꝝ eſt āt dicere
vltimū diſtātie eē vbi ē mediū:ꝛ vbi nō ē mediū:q2 vnūq3
qđq3 coꝝ ē in vltio diſtā⁹ ab alio.igr̄ ꝫrietas ē diſtā⁹ ꝑfcā:
q2 diffinitio eaꝝ eadē ē.❡ Cđ āt qs ponat vltimā diuer
ſitatē ꝛ diſtātiā iter vnū ꝛ duo alia diſtā⁹ h̄:poſe eſt. Di- D
ſtātia.n.vni⁹ a duob⁹ vel erit ƒm vnā intentionē vni⁹ mo
di:ꝛ tūc duo diſtātia ab vno eodē mō erūt ꝯuēētia i for⁹
diſtātie:q̄ eſt vna ſpēs nō mlte:vel erit multl mōis:ꝛ tē
illi erūt diuerſi modi ꝫrietatis ñ vn⁹ mod⁹.ḡ nō erit h̄ ꝑ
dr̄iā q̄ ꝯſeqẗ gen⁹:vt faciat illā ſpēz ſine expectatōe alic⁹:
ꝛ ꝑcipue in ſimplicib⁹.iā.n.noſti h̄:ſed erit de mō ſequē-
tiū:ꝛ de diſpōne coꝝ q comitanẗ ſpēm. Nr̄ āt ſermo ē de
vno mō ꝫrietatis.ſ.q̄ ē ꝑ eēntiā.maiſe⁹ ē igr̄ ꝙ ꝫriū vni⁹
nō ē niſi vnū:mediū vo vē ē id qđ q̄uis ſit diuerſuz ē tñ
ꝯſile.ꝛ iđ o3 vt ꝯuerſio ꝑmū fiat ad illud dū aliqđ moue
tur ad ꝫriū. Nigrum enim ꝑus fit citrinū vel viride vel
rubeum.ꝛ deinde fit album. Iam autez ponūt cōtrarijs
media:per negationem duoruz extremorum. Sed hoc
aliquādo fit ex defectu noīs medij.ſ.medij veri:ſić ſi di-
ceretur:nec calidū nec frigidū ſi tepidu3 careret noīe ꝛ

hõ res vel erit in vno genere vel in diuerſis. ſic ſi dixeris nec leue nec graue. h aũt nõ erit verũ mediũ: ſʒ eſt mediũ ſbotenus. ¶ Habitus aũt ⁊ priuatio nõ hñt mediũ in ſubiecto. Ipſa.n. ſunt ipſa affirmatio ⁊ negatio reſtricta circa gen⁹ vel ſubʒ. ⁊ i tpe ẽt ⁊ diſpõne. Cõparatio igiť habit⁹ ⁊ priuatiõis ad illã rẽ ⁊ diſpõnẽʒ. erit ſicͭ cõpõ ɔ̃dictoriaꝝ ad oẽ qđ ẽ. ſicͭ.n. nõ ẽ mediũ iter ɔ̃dictorias: ſic nõ ẽ mediũ iter priuationẽ ⁊ habitum.

¶ Caͫ. II. De aſſignãdis itẽtõibus antiquiſſimoꝝ ð ideis: ⁊ ſcđa methaſi: ⁊ de cã q̃ eos duxit ad h: ⁊ de oñdẽda oñe ignorãtie pp quã decepti ſunt.

a TEmpus eſt nobis: vt accigamur ad refellẽdũ ſñias dcãs de ideis. ⁊ diſciplialibus. ⁊ de pncipijs ſeparatis: ⁊ de vlib⁹. q̃ dñt a nris radicib⁹ q̃s iã ſtabiliuimus. q̃ q̃uis iã pbate ſint certis regulis: i q̃ eſt aliq̃ inuitio ſufficiẽs ſpeculatori ad diſſoluẽdũ ⁊ deſtruẽdum oẽs veriſimilitudines eoꝝ: ⁊ ad opponẽdũ ſentẽtijs eorum: tñ conabimur ad h totis viribus noſtris. Cõfidim⁹ enim ꝙ per ea que dicemus interim dum aduerſamur eis vtilia multa puenient: que pretermiſſa ſunt in eis: q̃ diximus ⁊ oñdimus. Dico igiť ꝙ omnis ars in exordio ſuo eſt cruda ⁊ imatura: ſed maturať poſtea: ⁊ deide paulatim decorať ⁊ pficiť. Talis fuit phia antiquitus apud grecos. primũ qdẽ perſuaſibilis. ſ. rethorica. Deide quia incidit deceptio in eã fuit dialectica in vna ex ptib⁹ eius. ſ. naturali: que apõ plures eoꝝ prius fuit vſitata. poſtea vero cepũt aiaduertere diſciplinalẽ. ⁊ deide diuinã. Sʒ in h dum tranſirẽt de alijs ad alias nimiũ fatigati ſunt. primũ aũt in trãſeũdo de ſenſibili ad intelligibilẽ diuiſi ſunt. Nã quidam ex eis putauerũt ꝙ diuiſio. facit dbere eſſe duo aliqua in vnaquaq; re. ſicut duos hoies in intẽtione humanitatis. ſ. hoiem ſenſibilem corruptibilem. ⁊ hoiem itelligibilem ſepatũ perpetuũ inuariabilem. ⁊ vnicuiq; iſtoꝝ attribuerũt eſſe. Sed ẽẽ ſeparatũ vocauerũt eſſe exemplare. ⁊ vnicuiq; reꝝ naturaliũ attribuerunt formam ſeparatã: que eſt ipſum itellectũ: ⁊ cui obuiat itellectus: eo ꝙ intellectus eſt res que nõ dſtruiť. Sʒ qcqd eſt ſenſibile ex his eſt corruptibile. Scias vo: ⁊ dmõſtratiões poſuerũt ſm huiuſmodi curſum: ⁊ ſʒ h tractauerũt de eis. ¶ Ex quibus plo famoſiſſimus: ⁊ magiſter eius Socrates nimiũ adheſerũt huic ſentẽtie dñtes. ꝙ hũanitas eſt vna intẽtio ens in qua cõicãt iduidua ⁊ remanet deſtructis illis. Nõ eſt aũt h illa intẽtio: que ẽ ſenſibilis multiplex corruptibilis. eſt igiť illa q̃ eſt itẽtio itelligibilis ſeparata. Quidã vo alij nõ dederũt huic forme ſeparationẽ: ſed pncipijs eius: ⁊ res diſciplinales: que ſũt ſepate diffinitiõibus poſuerũt digniores ſepatione ineẽ. Id vo de formis naturalibus ꝙ nõ ſint ſepate diffinitiõe dixerũt nõ ſeparari per eſſentiam. ⁊ dixerũt ꝙ forme naturales nõ generãtur niſi ex ɔ̃iũctiõe illaꝝ formaꝝ diſciplinaliũ cũ mã. ſicut planicies: que eſt intẽtio diſciplinalis cũ adiũgitur m̃ᶜ. ſ. naſo fit ſimus. ⁊ fit itẽtio nãlis. planicies aũt ſm ꝙ eſt diſciplialis eſt ſeparabilis. Sed ſm qđ eſt nãlis nõ eſt ei: vt ſepeť. plo vo plus iclinabat ſe ad h vt forme ſunt ſepate ⁊ diſciplinales: apud eũ erãt medie iter formas: ⁊ iter nãles. q̃uis.n. he ſint ſeparate diffinitiõe: nõ tamẽ cõcedebat eas exiſtere non in materia. ¶ Forma.n. vel eſt finita vel ifinita. Si aũt fuerit ifinita: ſed h hʒ ex h: ꝙ eſt expoliata nã. tunc omne ſpacium erit infinitũ. Si vo h acciderit ei ex h ꝙ eſt expoliata a mã: tũc mã eſt acquirẽs reſtrictionẽ ⁊ formã. Sʒ vtrũq; iſtoꝝ eſt abſurdũ. Nã ſpaciũ eſſe ifinitũ impoſſibile eſt. Si aũt fuerit finita: tũc reſtrictio eius eſt in termio termi nato. ⁊ figura mẽſurata. Qꝛ h nõ eſt ei niſi ex paſſiõe accidẽte ſibi extriſecus. nõ ex ipſa nã eius. Nõ patitur autem forma: niſi a ſua mã. igiť ſil eẽt ſepata: ⁊ nõ ſepata. ⁊ h eſt ipoſᶜ. oʒ igiť: vt ſit mediũ. ¶ Alij vo pnc⁹ reꝝ nãlium poſuerũt ideas: ⁊ poſuerũt eas certa intellecta: ⁊ certa ſeparata dñtes. Qđ cũʒ ipſi expoliant diſpõnes corporales a mã. ſ. nãles nõ remãet niſi magnitudo ⁊ figura ⁊ numerus. Qm̃ ex. x. pdicamẽtis ea q̃ ſunt q̃litates paſſibiles ⁊ paſſiões ⁊ habitus ⁊ potẽtia ⁊ ipotẽtia ſunt res hñtium paſſiões ⁊ hit⁹ ⁊ potẽtias. Relõ vo ẽ de his: q̃ pẽdent ad ſilitudinẽ iſtoꝝ: igiť ẽ mãľ. reſtat igiť vbi: ⁊ eſt q̃titas: ⁊ qñ eſt q̃titas: ⁊ ſitus ⁊ eſt q̃titas. agere vo: ⁊ pati ſũt mãles: acqriť igiť ex h: vt qcqd nõ eſt q̃tũ: ſit ẽt pendẽs ex mã: pẽdẽtis vo ex mã pncipiũ eſt id qđ nõ pẽdet ex mã. igiť diſciplinalia. ſ. idee ſunt pn⁹ nãliũ. ⁊ ipſa ſunt certa itellecta. alia vo ab eis. ſunt nõ itellecta: ⁊ idcirco nullus põt diffinire colorẽ vel ſaporem vel alia hõ. diffinitione que ſit recta: ſed que eſt cõpatio aliq̃ ad vtutẽ apprehendentẽ. qꝛ itellectus nõ itelligit eas apud eos: ſed imaginať eas imaginatio ſeq̃ns ſenſuʒ. Dixerũt ẽt ꝙ numeri ⁊ mẽſure: ⁊ diſpõnes eaꝝ itelliguntur per ſeipſa igiť ipſa ſi ſeparata. ¶ Quidã vo poſuerũt ea pnᵃ. ⁊ nõ poſuerũt ea ſeparata. ⁊ h fuit ſecta Pithagore: ⁊ cõpo⁹ oia aſſimilauerunt vnitati ⁊ dualitati: ⁊ poſuerũt vnitatẽ in termino bõitatis ⁊ reſtrictiõis. dualitatẽ vo poſuerunt in maliᵃ: ⁊ in nõ reſtrictiõe. ¶ Quidã vo alij poſuerũt pnᵃ augmẽtũ ⁊ dimĩnutionẽ ⁊ equale ponẽtes equale ipſum ꝑlẽ: eo ꝙ ab ipſo fit ɔ̃uerſio ad vtrũq; extremoꝝ. Quidã vo alij poſuerũt eq̃le formã: eo ꝙ ipſa eſt reſtricta ⁊ terminata: augmẽtuʒ vo ⁊ diminutio nõ hñt terminũ. poſtea vo diuiſi ſunt i cõpoſitiõe vniuerſitatis ex diſciplinabilibus ideis. Quidã eni poſuerũt nũeꝝ pnᵃ mẽſure. vñ linea apõ eos ɔ̃poniť ex duab⁹ vnitatibus ⁊ ſupficies ex quatuor vnitatibus. ¶ Quidã vo vnãquãq; iſtaꝝ duaꝝ poſuerũt ꝑtẽ per ſe: ⁊ plures ex eis tenuerũt ꝙ numerus eſt ipſum pncᵐ: ſed vnitas eſt pmũ pncipiũ: ⁊ ꝙ vnitas ⁊ idẽtitas ſunt cõmitãtia vel ɔ̃ñtia ⁊ ꝑcreauerũt numerum ex vnitate ⁊ ordinauerũt eũ ſm tres modos. q̃ꝝ vn⁹ eſt modus nũeralis. alter eſt modus nũeri diſciplinalis. tertius ẽ mod⁹ iterationis. modus vo nũeri nũeral ẽ: q̃ poſuerũt vnitatẽ i pncᵒ ordis. ⁊ deiñ dualitatẽ: ⁊ deiñ ternarietatẽ. ⁊ ſic deicepe. Nũerus vo diſciplinalis eſt: q̃ poſuerũt vnũ pmũ: deide 2ᵐ. ⁊ deide tertiũ: ⁊ ordinauerũt nũeꝝ per ſucceſſionem vnius poſt vnũ. tertius vo modus eſt: q̃ poſuerũt nũerũ ꝑcreari per iterationẽ ipſius vnitatis. nõ per additiões alteri⁹ vnitatis ad ipſaʒ. miroꝛ aũt ð ſñia Pithagore q tenuit nũeꝝ ɔ̃poni ex vnitate ⁊ ſuba: eo ꝙ vnitas nõ ɔ̃ſtat ꝑ ſeq; vnitas ẽ alic⁹: ⁊ id i q̃ ẽ ſuba ẽ. ⁊ iõ ẽ ɔ̃poſitio. ⁊ ſic ẽ mltitudo. ¶ Et ex his fuit ꝙ vnicuiq; ordini diſciplialis nũeri attribuit ɔ̃uẽiẽtiã alicui⁹ forme. Ita vt cũ ẽ: expolia: us ſit ordo nũeri. Cũ vo cõmiſceť mᶜ ſit forma hominis vľ eq: ⁊ h ẽ ð ſñia quã aſſignauim⁹ i pdcis. ¶ Quidã vo alij dixerũt ꝙ iter hãc formã nũeralẽ: ⁊ iter exẽplarẽ dñia ẽ: ex qb⁹ fuerit q poſuerit eã mediũ ſʒ ꝙ pdcm̃ ẽ. plẽs vo ex pithagoricis tenuerũt ꝙ nũerus diſciplialis vľ idealis eſt ipſum pnᵐ: ⁊ ipſum eſt nõ ſepatũ: ex quib⁹ fuit ille q ɔ̃ceſſit cõpoſitionẽ formaꝝ geometricaꝝ fieri ex vnitatibus. h q̃ negauit menſuras dimidiari: ⁊ ex his fuit quẽ nõ piguit ponere diſciplinales cõpoſitas eſſe ex nũeris: ⁊ poſt ɔ̃põnẽ accidere eis diuidi in infinituʒ. ⁊ ex his fuit q formas numerales poſuit cõicãtes formis geometricis. Tu aũt cũ diligẽter conſideraueris h inuenies ꝙ radices occaſiõis ois errori i quẽ icidẽrt iſti viri ſt. v. ¶ Una eſt opinio eorum ꝙ cũʒ res eſt expoliata ab aliquo: nec eſt adiunctus ei reſpectus alius: profecto expo-

lata eſt ſcīē ab eo quēadmodū ſi id cui aliqd adiūctum eſt ꝯſiderās per ſe ſine ꝯſideratiōe eius ꝙ ſibi adiūctū eſt. Jā.n.ꝯſideraſti illud nō adiūctū illi. ⁊ oīno cū ꝯſideraueris illud ſine ꝯditiōe ꝯiūctiōis: iā putabit te cōſideraſſe illud cū ꝯditiōe nō ꝯiūctiōis. Jta vt nō oporteat cōſiderare illud: niſi nō ꝯiūctū: ꝗuis ſit ꝯiūctū. Sed qꝛ intellectus apprehendit intellecta: que ſunt in mūdo ſine cōſideratione eius cui adiūgitur. ideo putauerūt ꝙ intellectus nō apprehendit niſi ſeparata ab eis. Non eſt autē ita. imo omnis res ſm ꝙ in ſeipſa eſt habet vnum reſpectum: ⁊ ſm ꝙ iūcta eſt aliȷ hȝ aliū reſpectū. Nos.n. cum intelligimus. v.g. formam hoīs: ſcꝫ tū eſt forma hoīs: ſolūmodo iā itelligimus aliqd: qd ſolūmō eſt ſm ꝙ eſt ī ſe. Sed ex h ꝙ itelligimus. nō oꝫ ꝙ ſit ſolū ⁊ ſeparū. Cōiūctum.n. ex h ꝙ eſt ipſum nō eſt ſeparatū ſm modū negatiōis: nō ſm modū ꝑuatiōis qua itelligit ſeparatio exītie. Nō eſt aūt nobis difficile itelligere ſm apprehēſionem vel per reliqs diſpōes vnū ex duobus: qꝛ vnū ē.ſ: ꝙ nō eſt de nā eius ſepari a ſibi ꝯiūcto in exītia: ꝗuis ſeperetur ab eo in diffōne ⁊ itētiōe: ⁊ certitudīe: cū fuerit eiꝰ certitudo nō ꝯtēta itra certitudinē alteriꝰ: qm̄ eē cū illo fac debere eē ꝯiūctionē nō ꝯtineri in itētiōibus. ¶ Scđa ē error eoꝝ de vno. ꝑ h.n. ꝙ dicimus ꝙ hūanitas eſt itentio vna: nō itelligimꝰ intētionē q̄ ſit vna nūero. ⁊ ſit in multis ⁊ multiplicet reſpectibus. ſic vnꝰ eſt pr̄ multoꝝ. imo ſic vni pr̄i ſunt filij diſcreti. Jā aūt ſcripſimus de h alio. Jpſi aūt neſcierūt qd per h: qd dicimus multoꝝ eē intētionē vnā: itelligamꝰ ꝙ ꝗcūq; ꝑus itellexerimꝰ venit ad mām eādē hȝ diſpōnes quā alia: nec ꝑuenit ex ea niſi h vnū idiuiduū. ⁊ ſilr ꝗlcūq; ꝑus occurrerit intellectui: ⁊ impreſſuz fuerit in eo: aggret ex eo h eadē itētio vna: ꝗuis cū vna aduenit: delet alia: ⁊ nō agit aliqd. Nō ſic calor: q cū venit in mām in qua eſt hūiditas ipmit aliq itētionem: ⁊ cū ꝑtatū fuerit itellectui ꝙ venit ad eū itētio humiditatis agit aliā itētionē. Jſti vō ſi itelligerēt itētiōez de vno in h: remouerent ab errore ſuo. ¶ Tertia ē ignātia eoꝝ ꝙ h iquātū eſt h aliqd aliō eſt in cōicās ei in diffinitiōe q̄ eſt ocō ꝯdictōis. ſic ſi aliqs ſophiſtice iterrogatus: an hō ſcꝫ tū eſt hō ſit vnꝰ vel multi: rūdeat ꝙ ē vnus vel multi. Nā hō ſcꝫ tū eſt hō eſt hō tm̄. ⁊ ſcꝫ tū eſt hō nō eſt aliqd aliō ab hoīe: ſꝫ vnitas ⁊ multitudo: ſunt aliō ab hoīe. Jā aūt diſcuſſimus de his. ¶ Quarta eſt opīo eoꝝ de h ꝙ cū nos dicimꝰ ꝙ hūanitas ē ſp manēs: eſt qſi diceremus ꝙ hūanitas eſt vna vel mlte. h āt nō eēt ſic: niſi diceremus ꝙ hūanitas vna vel multe eſſet vna intentio. ⁊ iō nō oꝫ putare. vt cū cōceſſerunt ſibi ypſis ꝙ humanitas eſt manens cōſequi: vt vna ⁊ eadē hūanitas ſit manens: ita vt ponat hūanitas eterna. ¶ Quinta eſt opīo eoꝝ de h ꝙ ſi res māles fuerint cāe: opteat cās eaꝝ eē res: qs poſſibile eſt ſepari. Non.n. ſi res māles fuerit intellecte ⁊ diſciplinales ſepate: optebit iō: vt diſciplinales oīno ſint cāe eaꝝ: qꝛ fortaſſe alie ſubē erūt cāe: que nō ſūt ſubē que ſuſtinēt.ix. ꝑdicamēta. Nec certificauerūt certiſſime: qꝛ geometrice: que ſunt de diſciplinabilibꝰ. nō ꝑnt carere materijs in ſuis diffōnibus abſolute: ꝗuis careāt ſpē mātē. ⁊ hec ſunt res ad certitudinē: qꝫ videret ſufficere radices qs ꝑmiſimꝰ. igit accīgamur ꝯ eos qui tenēt ſniam de diſciplinabilibus.

¶ Caplm. III. De deſtruendo ſententiam de diſciplinalibus: ⁊ de ideis.

A Dico igitur ꝙ ſi ī diſciplinalibus fuerit diſciplinale ſeparatū a diſciplinali ſenſibili. tūc vel erit in ſenſibili diſciplinale: vel non erit. Si aūt in ſenſibili non fuerit diſciplinale: optebit tūc vt nec qdratū nec rotūdū nec menſuratū ſit ſenſibile. Si autem nullū iſtoꝝ fuerit ſenſibile. tūc qūo erit via ad ſtabiliendū ſuū eē: ⁊ ꝗto minus ad imaginandū ea: Jnitiū.n. nr̄e imaginationis de h ſumit ab eſſe ſenſibili. ita vt ſi eſtimaremꝰ aliquē hoīez nullum eoꝝ ſenſiſſe proculdubio: ⁊ iudicaremus eum nō poſſe imaginare aliqd eoꝝ: nedum etiā intelligere: ꝗuis nos iam ſtabiliuerimus: ſicut circulum plura ex eis eſſe in ſenſibilibus. Si vero fuerit natura diſciplinalis h. vt habeat eſſe in ſenſibilibus. tunc illis naturalibus: erit in ſua eſſentia reſpectus: ꝓp quē eēntie eorum vel erūt ꝯuenietes in diffinitiōe ⁊ itētiōe cū ſeparato vel non ꝯuenientes. Si autē fuerit nō ꝯuenietes cū illo. tūc diſciplinalia itellecta erūt alia ab eis que imaginamus ⁊ intelligimus: ⁊ ad ſtabiliēdū illa erit opus ꝓbatione alia. ⁊ ſic poſtea ꝯſiderabimꝰ de diſpōne ſeparationis eoꝝ. ꝙ.n. ipſi pretermiſerunt ſtabilire ea: ⁊ propoſuerunt tractare de ſeparatiōe eoꝝ nihil eſt. Si aūt fuerint cōuenientia ⁊ cōicantia illi in diffinitiōe: tunc h que ō illa ſunt in ſenſibilibus neceſſe eſt: vt vel fuerit in eis niſi naturis: ⁊ diffinitiōe eoꝝ. Sed qūo ſeparabunt ab eo: qd ē eoꝝ diffinitio vel ſit h ꝓp aliqd qd accidit eis ex aliqua occaſiōe. ⁊ tūc illa eſt preparata ad h. qꝛ diffinitiōes eoꝝ non ꝓhibebūt h ſequi ad illā. igit de modo illorum ſeparatorū erit: vt ſūt māles. ⁊ ō modo iſtoꝝ materialiū: erit vt ſeparētur: ⁊ h eſt ꝯriū ei qd tenent: ⁊ ſuper qd ꝯſtituūt radicē ſue ſnie: h aūt que ſūt ꝓp aliqd qd accidit vel egebūt ſepatis ad eē ſuū vel nō egebūt. Si āt eguerit ſepatis: ſed nō egebūt alijs ſepatis a ſe: niſi ꝓp naturas ſuas. tunc ſepata egebūt alijs ſepatis. Si āt h nō eguerit ſepatis: niſi ꝓp aliqd qd accidit eis: ita ꝙ niſi illud accidiſſet illa nō egerēt ſepatis vllo modo. nec ſepata deberēt hēre eſſe vllo mō: tūc accñs rei eſt qd facit debere eſſe rei: qd ē ꝑus ea: ⁊ ita nō eget ea: ⁊ ponit ſeparata egētia illis ad h vt poſſint hēre eē. ſi aūt nō fuerit ſic: ſed fuerit ꝙ eē ſepatoꝝ: facit debere eſſe ſepatoꝝ cū illo accñte: ⁊ accñs nō facit debere ea eſſe in alijs: nec in ſeīs: ſed natura ſepatorū eſt ꝯueniens: ſi aūt fuerint nō egētia ſepatis: tūc ſepata nō erūt cāe illoꝝ vllo mō: nec ꝑncipia: ⁊ ſequet ꝙ h ſeparata ſunt inſufficiētia. Cōiūctū.n. materie ꝯſequitur vires ⁊ actiōes: que nō ſunt in ſepato. Quāta.n. differentia eſt inter figurā humanā ſimplicit: ⁊ iter figurā huanā vnā agētē. ¶ Miror ēt de eis qui poſuerūt lineā in ſua exiſtētia expoliatā a ſuꝑficie: ⁊ pūctū a linea: quid ē g ꝙ ꝯtigit ea in corꝑe naturali a natura vniuſcuiuſq; eorum facit debere h: ſed ſilr deberet ea cōiungere ſi eēnt ſeparata: an alia virtus aīa: an intelligētia: an creator. Deide linea qūo ꝑoz eſt corꝑe ꝑfecto ꝑoritate cāe: cū nō ſit forꝰ eius. linea.n. nō eſt forma corꝑeitatis: qꝛ nec eſt agēs eiꝰ: nec finis eius. Sed ſaltez corpus ꝑfectū ⁊ integrū dimēſionibus ſit finis linee ⁊ alioꝝ. Nec ēt eſt yle eius. imo ē quiddā qd cōſequitur illud ſm h: qd finitur ⁊ inciditur. ¶ Jllū ēt qui tꝫ ſniam de numeris comitatur: vt diſtinctiones reꝝ ponat varietatē ſm augmentū ⁊ diminutionem eoꝝ ēt: tunc diuerſitas inter hoīem ⁊ equum erit: ꝙ vnus eoꝝ eſt plus: ⁊ alter minus. Minus autez ſp ē ī eo qd eſt plus. igitur vnus eoꝝ erit in alio. ¶ Et ex his eſt etiā qui ponit vnitates eqles. ⁊ ita id in quo dr̄t plꝰ ab eo: qd eſt minus: erit ꝑs eius: qd eſt minus: ⁊ ex his: ē ēt g ponit vnitates ineqles: ſed ſi ipſe dr̄t diffinitōe: tūc nō ſūt vnitates: niſi cōe nois. Si vō nō dr̄t diffinitione. ſed poſtꝗ ꝯueniūt in diffinitiōe augentur ⁊ minuunt. tunc augmēti incremēti eaꝝ eſt ꝓp aliquid: qd ē in eis in eſſe tra: ſic nūeras. ⁊ ſicut vnitas eſt multitudo. ¶ Eos aūt qui tenēt ſniam de nūero nūerali: ⁊ eos qui cōponūt ex eo formas naturaliū ſequitur: vt faciant vnū de duobus E

videlicet vt vel nūez̄ q eſt ſepat⁹ ponat finitū: ⁊ tūc finitio eius erit apud vnū ex illis terminis deſignatū tātū ⁊ nō apud aliū: ⁊ hec adinuētio eſt ſtulta: vl' ponat īfi^m: ⁊ tē formas nālū ponēt īfinitas: ⁊ iſti ēt ponūt vnitatē p^am: pter vnāq̄q̄ duaꝝ vnitatū q̄ ſūt i ternario ⁊ poſtē ill: ⁊ ſilr ī his q ſequunt̄ ternariū: ſ; h̄ ē abſurdū. Qm̄ iter p^am dualitatē ⁊ dualitatē q̄ ē in ternario nō ē dr̄ia i eēn^a: ſ; accidit ei adiūgi ſibi aliqd. Adiunctio vo alicui⁹ ſibi nō deſtruit eēntiā ei⁹. Si.n. deſtrueret eēntiā ei⁹: nō eēt ꝯiūctū. Cōiūctū.n. ꝯiūctū eſt eēnti. S; deſtruēs nō eſt ꝯiūctū. Unitas aūt quō erit deſtructrix duaꝝ vnitatū: niſi p h̄ ꝙ dſtruit vnāquāq̄ illaꝝ. ſ; vnitas quō erit deſtructrix vnitatis. Nā ſi deſtrueret illā nō eēt dualitas. Dualitas.n. que fit ex ꝯiūctione duaꝝ vnitatū iter ſe nō ē diſcreta in eēntia a dualitate extrīte nō ꝯiuncta vnitati. Unitas.n. pp ꝯiunctionē nō variat diſpōnē: ſ; facit maius totum: ⁊ dimittit partē ſm̄ diſpōnē ſuā: ⁊ oīno cū fuerit vnitates ꝯuenientes: ⁊ cōpō fuerit vna: tūc erunt due nāe ꝯuenientes: niſi forte acciderit aliqd qd̄ variet ⁊ deſtruat: igr̄ nō pōt eſſe vt vnitates ſint niſi ꝯueniētes q2 nūerus fit ex vnitatib⁹ ꝯueniētib⁹ nō aliꝭ: q̄uis qdā ex illis dicant ꝙ dualitatē inq̄tū eſt dualitas ſeq̄r̄ vnitas alia pter vnitatē ternarij: igr̄ ſilr vnitas dualitatis erit pter vnitatē ternarij. Seq̄tur ḡ vt denarietas ſit cōpoſita nō ex duab⁹ qnarietatib⁹ ſm̄ ꝙ due qnarietates ſunt due qnarietates. Denarij.n. vnitates ſunt pter vnitates quinariorꝝ: igr̄ denarietas nō eſt cōpoſita ex duab⁹ qnarietatib⁹. Sequit̄ ḡ vt vnitates qnarietatis cū fuerint pars denarij ſint diuerſe ab vnitatibus ſuis cū fuerint ptes qndenarij. Sed fortaſſe dicent ꝙ qnarietas q̄ eſt in qndecim.⁊.ſ.ps quindenarij eſt pter qnarietatē q̄ eſt in denarietate ſimplici: q2 eſt qnarietas denarij. ❡ Seq̄tur ḡ ꝙ denarietas cū adiūgit̄ ei qnarietas nō ſit qndenarietas niſi prius deſtruant̄ vnitates eius: ⁊ h̄ totū abſurdū ē. Deīde ſi qnarietas denarij nō fuerit eq̄lis qnarietati abſolute: tūc nō erit qnarietas niſi cōiōe nois: ⁊ ſic oportebit vt itētionē qnarietatis itelligam⁹ in illa poſt cōionē nois. Si aūt fuerit eq̄lis: tūc vnitates in oīb⁹ illis erūt eq̄les ⁊ dualitates ⁊ ternarietates ſilr: for^a igr̄ ternarietatis erit i q̄ternitate. S; ternarietas eſt for^a ſpēi nālis ⁊ q̄ternarietas ſilr: igr̄ in ſpēb⁹ nālib⁹ erūt ſpēs aliaꝝ reꝝ diuerſaꝝ ab illis. v.g. Cū aliqs numerus fuerit for^a hoīs: ⁊ itē nūerus alius eq maior vel minor eo: tūc ſi fuerit maior eo: ſpēs hoīs erit in equo. Si vo fuerit minor eo: ſpēs eq erit in hoīe. Seq̄t̄ igr̄ vt ſit for^a ſpēi q̄ recipiat ſpēs cū fuerint maioris cōpōnis q̄ ille: ⁊ vt cōpō ſpēꝝ ex ſpēb⁹ fiat in īfinitū. ❡ Deīde quō pt aliqs nūerus hñs ordinē eēntialē ex vnitate ⁊ dualitate puenire in īfinitū in effectu: ſ; iā patuit falſitas ei⁹. ❡ Qui aūt faciūt numeꝝ gīari p iterationē vni⁹ eiuſdē vnitatis nō itelligūt iterationē in illo niſi īuētionē rei alteri⁹ nūero pter p^m. Si aūt nūez̄ facit iteratio: ſ; in p̄ ⁊ z^o nō eſt vnitas: tūc vnitas nō eſt pn̄^m ordinatōis nūeri. Si vo pmus inq̄tū eſt pm⁹ fuerit vnitas: ⁊ ſcd̄s inq̄tū eſt ſcd̄s fuerit vnitas: tunc h̄ ſunt due vnitates: ſ; vna vnitas nō iterat̄ niſi p vicē vnā poſt aliā: ⁊ h̄ vices vel erit tpalis vel eēntialis. Si aūt fuerit tpalis nec defecerit iterim: tūc ipa eſt ſic erat. nō iterata ē ſ; ſi defecerit: tūc vnitas erit aliō iduiduū. Si aūt fuerit eēntialis: h̄ ēt erit manifeſtius. ❡ Quidā vo poſuerunt vnitatē nūero q̄ſi yle: ⁊ qdā poſuerūt q̄ſi for^am: q2 dr̄ de ol. ❡ Miror aūt de pitagoricis q vnitates indiuiſibiles ponūt pn̄^a mēſuraꝝ cū ipſi ſciāt mēſuras diuidi i īfinitū. ❡ Quidā ēt dixerūt ꝙ cū vnitas adiūgit̄ māe fit pūct⁹ ſ; ꝯſideratōe; illoꝝ: ⁊ qūn dualitas adiūgit̄ ei facit lineā ⁊ ternarietas ſupficiē: ⁊ q̄ternarietas corp⁹. vn̄ nece eſt vt aut mā ſit eis cōis aut vnaq̄q̄ hēat ſuā māz p ſe. Si aūt fuerit illis vna mā: tūc mā aliqn̄ fit pūct⁹: ⁊ aliqn̄ corp⁹: ⁊ aliqn̄ reuertet̄ in pūctū: ⁊ q̄uis h̄ icōueniēs ſit: adhuc tn̄ h̄ ēt facit debere vt pūctū non ſit dignior ad eſſendū pn̄^m corporis q̄ corp⁹ pn̄^m pūcti. S; erūt de his q̄ ſūt viciſſim in eodē ſubō. Si aūt māe coꝝ fuerint diuerſe: tunc in mā dualitatis nō erit niſi dualitas: ⁊ ſeq̄t̄ ꝙ h̄ nullo mō erūt ſil. Scd̄z aūt ſniaz vitatis pūct⁹ nō ē niſi in linea q̄ ē i ſupficie q̄ ē in for^a corpis q̄ ē i mā. Pūct⁹ vo nō ē pn̄^m niſi ex itellectu extremitatis. S; re va corp⁹ ē pn̄^m ex itellectu q̄ accidit ei finiri p ipz. Miror aūt de illo q poſuit pn̄^m augmētū ⁊ diminutionē ⁊ eq̄le. vn̄ relonez poſuit pn̄^m. Relatio aūt ē qddā accn̄s alicui alij ex his q̄ ſūt: ⁊ ē poſteri⁹ oībus reb⁹. Deinde quō eſt eis poſſe ponere in eſſe multitudinē: vnitas.n. ſcd̄a q̄ ē i multitudine refert̄ ad p^am. ſi habuerit eē p ſeipaz. In q̄ igr̄ dr̄t vnitas ab vnitate: S; nece eē p ſe nō multiplicat̄ nec dr̄t ab aliq̄ niſi p ſubaz nō p nūeꝝ. Si vo ꝯtigerit h̄ pp diuiſionē vnitatis: tunc vnitas non erit niſi menſura: ſ; ſi ꝯtigerit pp aliā occaſionē: tūc vnitas hz cām q̄ ē in nā ſua: nec ē de his q̄ ſunt p ſe nec de pn̄cipijs q̄ ſunt: ſ; nō hn̄t cām. ❡ Deīde quō poſuerūt vnitatē ⁊ multitudinē eē de ꝯrijs aſſignātes vnaz bonitati ⁊ alterā malicie. Ex iſtis.n. fuit q tenuit ꝙ nūerus ē ex pte bonitatis pp id ordinatōis ⁊ cōpōnis ⁊ diſpōnis qd̄ eſt in eo. ❡ Quidā vo tenuit ꝙ vnitas ē ex pte bonitatis. Sed ſi vnitas fuerit ex parte bonitatis: tunc quō ex bonitate gīat̄ malicia: Uel quō ex additōe bonitatis fit malicia: Si vero multitudo fuerit bonitas ⁊ vnitas malicia: tunc quō ex additione malicie puenit bonitas: vel quō pn̄^m ⁊ īnitiū fiet malicia: ita vt maius ſit cātū ⁊ min⁹ cā: ❡ Quidā vo ex eis poſuit nūeꝝ ⁊ vnitatē de maneria bonitatis ⁊ poſuit maliciā yle. S; yle ſi fuerit cāta: tunc hēbit cām ex q̄ pendeat q̄ erit yle vel for^a. Si aūt pēdet ab yle: tunc ſcies ꝙ itelligimus ex h̄. Si vo ex for^a pēdet: tūc quō bonitas gīabit maliciā: Si aūt nō fuerit cāta: tūc ē neceſſe eē p ſe: q2 vel erit receptibilis diuiſiōis vel erit expoliata. Si vo fuerit receptibilis diuiſiōis in ſe. tūc eſt mēſura cōpoſita ex vnitatib⁹ ſm̄ ſniaz illoꝝ: ⁊ tūc ēt eſt de bonitate. Sed ſi nō fuerit diuiſibilis in ſeipſa: tūc eēntia ei⁹ ē vnitas. Unitas aūt inq̄tū eſt vnitas bonitas eſt: q2 apd̄ eos nō itelligit̄ bonitas niſi ſm̄ h̄ ꝙ eſt vnitas vel ordo nūeri. Unitas vo apd̄ eos dignior eſt ad h̄. Si aūt poſuerūt ꝙ vnitatē eē vnitatē nō ē ipaz eē bonitatē: deſtruent̄ tūc oēs coꝝ radices: ſ; ſi poſuerūt ꝙ vnitatē eē vnitatez ipſaz eſt eē bonitatē: ſeq̄t̄ tūc ex h̄ ipaz eē yle: eo ꝙ ipa eſt vnitas q̄ eſt bonitas. Itē ſi fuerit vnitas ꝙ in ipa eſt bonitas ꝯn̄s eā ⁊ extr̄nea ab ea: tunc ſi remouerimus ab ea h̄ ꝯn̄s: ſequet̄ eadē inq̄ſitio. Itē quō pōt gīari ex nūeris calor vel frigiditas leuitas vel grauitas: ita vt nūerus faciet debere aliqd moueri ſurſuz ⁊ deorſuz. Sed ad deſtruendū h̄ nō eſt nobis nimis laborādū: q̄uis qdā coꝝ poſuerit res gīari ex nūero qui comitat̄ q̄litatē: ⁊ habet eſſe cū illa. vnde pn̄cipia nō erunt nūeri: ſed tn̄ nūeri ⁊ q̄litates aliaꝝ reꝝ: ⁊ h̄ eſt abſurdum apud eos.

❡ Explicit tractatus. VII. Incipit. VIII. Capitulum. I. De cognoſcendo pmo principio vniuerſi eſſe: ⁊ de cognoſcendis proprietatibus eius.

Poſtq̄ aūt puenim⁹ ad id in h̄ libro nr̄o: A
oz vt pficiamus eū p cognitionē pmi pn̄cipij vniuerſi eſſe inq̄rentes an ſit ⁊ an ſit vnū nec hñs cōpar. nec ſilē: ⁊ vt oſtdamus ordinē eius in eſſe: ⁊ ordinē coꝝ que ſunt pter ipſum: ⁊ ordinē coꝝ ⁊ diſpoſitionē reductionis eorum ad ipſum adiuti auxilio eius. Primū vero qd̄ de h̄ incumbit nobis eſt h̄.ſ. vt oſtendamus ꝙ cauſe omnib⁹ modis finite ſunt: ⁊ ꝙ in vnoq̄q̄ ordie coꝝ eſt pn̄cipiū p^m: ⁊ ꝙ pnci

plũ oiuz illoꝝ est vnũ: ꝛ ꝙ est discretũ ab oĩb⁹ q̃ sunt: ipm solũ eñs necc̃ eẽ: ꝛ ꝙ ab ipo est pn^m sui eẽ oĩs qd est. Dico igĩ ꝙ cũ eẽ rei hẽat eẽ cũ ea: iã ħ certissime ondĩsum est tibi. vñ dico ꝙ si posuerimus cãtũ ꝛ posuerimus ei⁹ cãm ꝛ sue cãe cãm: nõ tñ erit poĩe vnicuiqꝫ cãe eẽ cãm in infinitũ. Causatuz.n. ꝛ eius cã ꝛ cã sue cãe si ꝯsiderent̃ singula sm cõpõnẽ sui adinuicẽ: pfecto cã cãe erit p^a cã absolute duoꝝ alioꝝ: ꝛ duo alia hẽbũt cõpõnẽ cãtionis ad illã: q̃uis dr̃ant in ħ: qd vnũ eoꝝ est cãtũ mediãte aliq̃: ꝛ alteꝝ est cãtũ nullo mediãte: qd nõ fuit sic in p̃ nec i me^o. Mediũ.n. qd est cã pxĩa cãti: est cã vnius rei tñ. Cãtũ vo vltimũ nullius rei est cã: vnũqdqꝫ igĩ istoꝝ triũ hꝫ ppꝛietatẽ. Sed ppꝛetas vltimi cãti est ħ ꝙ ipz nõ est cã alicui rei ꝛ ppꝛetas alterius vltimi: est ħ ꝙ ipm est cã oĩ aliĳ a se. pꝛiẽtas vo medĳ est ꝙ ipm est cã vni⁹ ex̃mi: ꝛ est cãtũ alterius ex̃mi: ꝛ idẽ est an sit vnũ mediũ an plura si fuerint plura: ꝛ idẽ ẽ an ordinant̃ finita aut ifinita. Si.n. ordinatur multitudo finita: tũc vniuersa nũerositas q̃ ẽ iter duo ex̃ma erit q̃si vnũ mediũ: q2 cõicat in ppꝛetate medĳ sm cõpõnẽ sui ad duo ex̃ma: vnicuiqꝫ aũt duoꝝ ex̃moꝝ ẽ pꝛiẽtas. Silr̃ ẽt fiet si ordinet̃ multitudo infinita: cui⁹ nõ inueniat̃ ex̃mũ: q2 totũ illud ifinitũ erit sm ppꝛetatẽ medĳ: de q̃ si q̃ntãcũqꝫ collectionẽ accepis: illa erit cã eẽ cãti alteri⁹: qd seq̃t̃ ꝛ erit cãta p̃me: eo ꝙ qcqd est de illa collectione cãtũ: est ei⁹ a q̃ pẽdet eẽ toti⁹ collectiõis. Cuius aũt eẽ pendet a cãto: cãtũ est. Illa igĩ collectio est ꝯditio eẽndi cãtũ alteꝝ: ꝛ est cã ei: ꝛ q̃nto maiorẽ collectionẽ acceperis: tñ iudiciũ ifinitiõis remanebit. vñ nõ põt eẽ collectio cãꝝ aliq̃ꝝ: in q̃ nõ sit cã nõ cãta: ꝛ cã p^a. Nã totũ infinitũ eẽt mediũ sine ex̃mo: qd ẽ absurdũ. ¶ Siqs aũt dixerit ꝙ cãe pcedũt cãs sine fine remouẽdo vtrũqꝫ ex̃mũ: vel ita vt sint duo extrema: sꝫ iter ea sint infinita: ħ nõ tollit nr̃am intẽtionẽ in q̃ sumus. s. in stabiliẽdo p^am cãm. q̃uis eniꝫ dicat ħ eẽ duo ex̃ma: ꝛ inter ea me^a sine fine. ħ tñ dicit lingua tñ: nõ ex s̃nia quã teneat. Nã si ex̃mũ hꝫ: finitũ est i se: q̃uis ꝯsiderãs nõ pueniat ad ex̃mũ ei⁹. Hoc.n. in ꝯsiderãte ẽ nõ in re ipsa. Alteꝝ vo eẽ finitũ i se ħ vtiqꝫ est ipz hr̃e ex̃mũ. qũo g̃ vniuersitas q̃ est iter duo ex̃ma erit infinita exiẽte extremo. Illd igĩ ex̃mũ erit pus eo: qd est ifinitũ: ꝛ erit cã nõ cãta: ꝛ ħ mõ ondi põt ꝙ in oĩb⁹ or-
B dinib⁹ cãꝝ finitio est: q̃uis p ħ nõ ingramus nisi cãs agẽtes. Tu aũt iã nosti in nãlib⁹: ꝙ qcqd hꝫ ordinẽ in nã finitũ est: q̃uis ħ nõ ptineat ad illos. Accedam⁹ g̃ nũc ad ondẽdã finitionẽ cãꝝ q̃ sunt ptes eẽntie rei: ꝛ sunt pores ea in tpe: ꝛ he sunt cãe que ppꝛo noĩe dicunt̃ mãles: ꝛ hec sunt de qb⁹ est res cui⁹ ipe sunt ps eẽntialis. Per ħ aũt ꝙ dicim⁹ rẽ eẽ de re: oĩno itelligas itrasse in eẽ scdi aliqd qd erat rei p^s. s. vel suba ꝛ essentia q̃ est rei p^s: sic hõ in puero: cũ dr̃ ꝙ vir factus est de eo vel ps sube ꝛ eẽntie q̃ est rei p^s sicut aer in aq̃: cũ dr̃ ꝙ de ea fit aer. Sed p dictionẽ illã q̃ dr̃ ħ est de ħ cũ fuerit posterius eo: ita vt ħ vbũ de. nõ significet aliqd de eẽntia p̃mi: nõ intelligas nisi posterioritatẽ tñ: vñ dico ꝙ rẽ eẽ de re nõ ex intẽtione eẽndi post rẽ: sꝫ ex intẽtione. s. ꝙ in scdo est aliqd de p̃: ꝛ itra ei⁹ subam dr̃ duob⁹ modis: q̃ꝝ vnus sensus est vt p̃mũ non sit id qd est: nisi q2 nã eius mouet̃ pfici p scdm. v.g. sicut puer nõ est puer: nisi q2 est in via pueniẽdi ad virilitatẽ. Cũ vo fit vir: nõ corrũpit̃: sed pficit̃. Non enim remouet̃ ab eo aliqd subale: vel ẽt accñtale nisi ħ ꝙ pendet de imperfectiõe: ꝛ de esse eius adhuc i po^a: cũ ꝯsideratus fuerit sm aliã pfectionẽ. Alteri⁹ vo sensus est vt p̃mũ fit tale cuius nã sit nõ moueri ad scdm: q̃uis comitet̃ illud qes ad recipiendũ formã eius: nõ ex mõ sue qdditatis: sꝫ ex mõ sustentãtis suã qdditatẽ: ex quo cũ fuerit scdm: nõ erit de suba eius que est in effectu nisi sm intentionẽ de post: sed

Aristo. scdo metha. te. z.

est de suba eius. s. pte que adiungit̃ po^s: sicut in aq̃ cũ fit aer. Spoliat̃.n. a sua yle forma aqueitatis: ꝛ acquirit̃ in ea for^a aereitatis. p^a igĩ ps diuisionis: sicut notũ est tibi: est vt acgrat̃ scdo tota suba que est in ipso p̃. Scda est vt pars eius: ꝛ destruat̃ suba illa: q2 igĩ scda ps diuisiõis est ꝙ suba poris fit in eo qd est posteri⁹ q̃si ipsuz idẽ vel pars eius: ꝛ p^a est ꝙ totalitas sube p̃mi ꝛ pfectio adiungat̃ ei: ꝛ fuit ẽt sicut iã nosti ex p̃dictis: vt id qd est finitũ i effectũ nõ habeat ptes infinitas in effectu siue sint ptes mẽsurabiles siue intelligibiles: ita vt hẽant ordinẽ: tũc ħ sufficit nobis: ne opus sit ostendere: an sit poĩe esse subm hui⁹ aut subm vsqꝫ in infinitũ: an nõ sit poĩe. Sꝫ de scda pte diuisionis manifestuz est ꝙ in ea ẽt oꝫ esse finitio. In p̃.n. nõ est nisi po^a scdi pp oppositionẽ q̃ est iter formã ei⁹ ꝛ formaꝫ scdi: sꝫ ꝛ ipsa oppositio seruat̃ in ꝯuersiõe vtrarũqꝫ reꝝ. s. qm̃ vnaq̃qꝫ eaꝝ fit subm alteri⁹: q2 ħ corrũpit̃ in illã: ꝛ illa in istã: ꝛ sic certe nulla eaꝝ est p eẽntiã por altera: sꝫ est poritas eius p accñs. s. respectu indiuidualitatis nõ spãlitatis. Sed ob ħ nõ est nã aque dignior esse pn^m aeris q̃ aer a quo: sꝫ sunt q̃si vicissitudinaria in eẽ. Illa.n. singularis. aq̃ põt esse por illo singulari aere. Nõ nego aũt ꝯtingere illis singularib⁹ nõ esse finẽ vel initiũ: sꝫ nõ est nr̃ sermo ħ ꝙ singularib⁹ ei⁹ sit initiũ: sꝫ spãlitati ei⁹. Nec ꝙ per accñs sit initiũ sꝫ p essentiã. Possunt.n. ħ accidere cãe ant cãs in ifinitũ tã in p̃terito q̃ꝫ in futuro. nec est opus nobis ondere nisi finitionẽ in reb⁹ que p eẽntiã sunt cãe: ꝛ ħ est dispõ scdi mẽbri diuisionis: postq̃ꝫ adiuuerimus nos p id qd dictũ est in nãlib⁹. Primũ.n. mẽbꝝ est ꝙ p eẽntiã suã est cã sui subi: sꝫ non ꝯuertit̃: vt z^m fiat cã p̃mi. Quia.n. z^m fit cã in pfectione: sꝫ p̃mũ fit cã in motu ad perfectioneꝫ: ideo nõ põt esse motus ad pfectionẽ post acquisitionem pfectionis: sicut põt esse pfectio post motũ ad pfectionẽ: põt igitur esse vir de puero ꝛ nõ puer de viro.

¶ Capitulum. II. De questionibus ꝯsequentibus id qd dictum est de solutione eoꝝ.

IAm aũt inuinim⁹ in manifestatẽe hui⁹ nos sequi id qd dcñ est de ħ i hac doctrina p^s in tractatu de scripto p elipb iuniorẽ. Sꝫ in ħ loco sunt qõnes: q̃s debemus inducere: ꝛ deide accingemus nos ad soluẽdũ eas. Põt.n. qs dr̃e ꝙ p̃mus doctor nõ cõpleuit diuisionẽ ei⁹ qd est eẽ aliqd de alio. Ipse.n. ħ dixit duob⁹ modis factũ. vno. s. vt aliquid vnũ fit de alio sibi ꝯtrario: ꝛ oĩno qcqd est de alio sm viã cõuersionis alio: vt id qd pficitur fit de eo ad qd mouet̃ ipm: ꝛ qcqd est in via fiendi aliqd: sꝫ ħ nõ est integra diuisio. Oẽ.n. qd est de aliq̃ p̃mũ est trib⁹ modis. Necesse est.n. vt aut p̃mũ de quo fit aliũ maneat sm suã eẽntiã: ita vt nihil ei⁹ destruat̃. vel corrũpat̃ nisi intẽtio aptitudinis: ꝛ ꝙ pendeat ex ea: ant vt aliqd sit de alio: qd erat aptũ tñ: ꝛ subito exiens ad effectũ nõ paulatim: aut vt sit aptũ tñ: ꝛ exeat ad effectũ motu ꝯtinuo: in q̃ est itra aptitudinẽ purã: ꝛ pfectionẽ purã. igĩ id qd fit de alio sm p̃dictã diuisionẽ: aliqñ dr̃ esse vni⁹ dispositiõis: sicut cũ dr̃ ꝙ de ignorãte ħ vel ħ fit sciens: ꝛ aliqñ est dispõnis euntis paulatim: sicut cũ dr̃ ꝙ de puero fit vir: ꝛ aliqñ est dispõnis apte tñ: sicut cũ dr̃ ꝙ de spmate fit vir. Nomẽ.n. pueri notat aptitudinẽ ad pficiendũ viꝝ paulatim. Nomen vo spmatis aptitudinẽ ad eẽndũ hoiẽ: nõ ꝯditione pcedendi paulatim. igĩ magr̃ p̃mus de ptib⁹ diuisionis vnaꝫ ptermisit: eã. s. que est pfectio: ꝛ eẽ de aliq̃ nõ cõpõne motionis ad pfectionẽ. Tũ q2 oĩs exitus ab aptitudine pura ad effectũ nõ est pfectio. Alia.n. sentit q̃nqꝫ falsum: ꝛ exit ad effectũ in eo de po^a. Nec fit ħ sm viaꝫ pfectionis: nec etiã sm viã ꝯuersionis. Tũ q2 ex elis generant̃ generata ꝛ cõuertuntur in cõmixtione non corrupta in suis for- A

nis eſſentialib⁹ ſicut iã noſti. vñ in eo qd̃ fit complexio p remotionẽ ↄ̃rij cõplonis: ſ; p puationẽ cõplexionis. h̃ igr̃ ps diuiſionis nõ eſt de diuiſione quã exẽplificauit p generationẽ aeris ex aq̃. elã.n. nõ corrũpunt̃ in ſuis ſpẽbus in cõplexione ſ; ↄuertunt̃. Nec eſt de diuiſione quã exẽplificauit p eẽ vir̃ de puero. Hoc.n. non ↄuertit̃: q2 puer nõ eſt pp deſtructionẽ viri. Sz illud ↄuertit̃. igit̃ ex his que cõmiſcent̃ eſt quiddã qd̃ cõmiſcet̃ poſt deſtructionẽ cõplexionis: ⁊ q2 cũ ipe loquit̃ h̃ nõ loquit̃ de ſubo inq̃ntũ eſt ſubm niſi inq̃ntũ ſigñat de h̃ vbũ eẽndi aliq̃d de aliquo. Notũ eſt.n. q̃ h̃ nõ dr̃ de oĩ cõparatiõe generati ad ſuũ ſubm. Si.n. fuerit de aptatis: ex q̃b⁹ fit aliq̃d ſm pfectionẽ: ⁊ nõ h; nomẽ ſm modũ quo eſt aptatũ: ⁊ nõ ſequitur illud pmutatio diſpõnis ſue que eſt ei ante exitum ad effectũ: tũc nõ dicet̃ aliq̃d eſſe de eo. Nõ.n. dr̃ de hoie eẽ vir: ſed de puero. Puer.n. nomẽ eſt rei ex h̃ q̃ eſt impfectus nec pficit̃ niſi ↄuerſionib⁹: ⁊ ẽt ſm viã pcedẽdi paulatim: ⁊ eſt impoſitũ ei ad h̃ vt itẽtio quã ſigñat nomẽ de illo remoueat̃ in exitu ei⁹ ad effectũ. Niſi.n. eſtimet̃ in eo remotio alicuius rei que erat ei pp quã merebat̃ nomen nõ dicet̃ aliq̃d eſſe de eo: accidit igr̃ ex h̃: vt cũ cõparatio fuerit generati ad ſubm in eo qd̃ nõ h; nomẽ nõ ſit intra hanc diuiſionẽ: ⁊ accidit etiã ex h̃ vt cõparatio ad ſubm ſit p accñs nõ p eẽntiã. Puer.n. inq̃ntũ eſt puer nõ põt eẽ vir: ita vt ſit ille puer ⁊ vir: ſ; deſtruit̃ id qd̃ intelligit̃ per nomẽ pueri ad h̃ vt ſit vir. igr̃ eẽ de puero ad vltimũ eſt intentio de poſt. Jtẽ q2 nõ loquit̃: niſi q2 de ſubiectis que ſunt p accñs. Jtẽ q2 neceſſe eſt vt aq̃ ex qua fit aer vel ſit elemẽtũ ei aliq̃ mõ vel nõ ſit. Si autẽ nõ fuerit: tũc nihil val; tractare de eo. Sz ſi fuerit: tũc ñ oz vt cũ aer ↄuertit̃ a ſua q̃litate actiua ĩ aq̃eitatẽ fiat elemẽtũ ei. ſ. qñ ipe nõ ↄuertit̃ a ſua alia q̃litate ad h̃ vt fiat elemẽtũ alteri⁹ rei .v.g. a ſua humiditate vt fiat elemẽtũ ignis ſine ↄuerſiõe ſui in aquã. Deinde ſilr̃ ignis eſt in alia q̃litate nõ oppoſita ei in quã ↄuertit̃ aer. igr̃ cauſe nãles nõ ibunt ĩ ĩfinitũ ſine reuerſione. Ex poſitione.n. eius nõ patuit ea debere reuerti oĩo: ſ; poſſe eſſe ea reuerti. ex q̃ inuit̃ poſſibilitas

B finitionis. Nõ eſt aũt h̃ ingſitio eius: imo eius inquiſitio eſt eẽ finitionẽ. Ordamus igit̃ ſolutionẽ iſtar̃ q̃õnũ dicẽtes ↄueniẽtius eẽ vt verbũ magiſtri pimi non ſit niſi de pncipijs ſube: inq̃ntũ eſt ſuba: nõ inq̃ntũ eſt ſuba cui accidit q̃ nõ ↄſtituit ei ſubã nec pficit eã. vñ vbũ eius fuit de eẽ ſubã de ſuo elõ: vel de ſubo illi vl' de eẽ ſm viã ſpẽi ſube abſolute: vl' ſm viã eẽndi pfectionẽ ſpẽi ſube: ⁊ ↄuenientius eſt ẽt vt vbũ eius ſit de eẽ nãli non artificiali. Et cũ ita ſit: tũc elm eſt ps eẽntialis in eẽ gñati: ⁊ ẽt in eſſe eius qd̃ generat̃ ex eo. Non intelligo aũt p eſſentiale vt ſit neceſſariũ ad eẽ cõpoſiti ex ſe ⁊ ex alio. Quia h̃ ẽt ineſt elõ in gñationibus nõ eẽntialib⁹: ſicut elemẽto ad eẽ corpus albũ. Sz intelligo p eẽntiale. h̃. ſ. vt elm eẽ pte ſit aliquid eẽntiale ei: ⁊ tũc nõ ↄſtituet̃ illud elemẽtũ in effectu niſi fuerit ps illi vel fuerit id qd̃ eſt rei ſua pfcõ nãlis: eo q̃ illud iã põt eẽ ps ſube. Jllius võ iudiciũ eſt: ſic iudiciũ huius⁹: niſi fuerit elm qd̃ ↄſtituit̃ abſq3 illo: ⁊ deide accidat ei fieri partẽ cõpoſiti ab ipſo: ⁊ accñte: qd̃ eſt in eo: qd̃ nõ eſt cõſtituens ipm: nec pficiẽs id qd̃ ↄſtituit̃. igr̃ ipſuz eẽ partẽ eſt eẽntiale reſpectu cõpoſiti: ⁊ nõ eẽntiale reſpectu ſuipi⁹: ſ; op; non auferamus ei ſuũ eẽ partẽ. Cũ aũt fuerit ſic: tunc ſubm non erit liber ab vno iſtor̃ duor̃. ſ. q2 vel erit conſtitutũ ab hac re vel ab alio equiualenti. erit igr̃ q̃ iã fuit in ea. igr̃ ante acq̃ſitionẽ forme habite iã erat in eo aliud qd̃ equiualet ei in ↄſtitutione eius: ſ; nõ adiũgitur cũ h̃. igr̃ erit q̃ iã acq̃ſitio ex mã: ⁊ illa re erat ſuba q̃ deſtruit̃ cã; aduenit ſcdm: ⁊ eſt vna ps diuiſionis aut erit q̃ elm iã ↄſtituit̃ nõ p hanc rẽ q̃ puenit: ſed p formã nõ pfectã q̃ eſt ei p nãm quã hebat: inq̃ntũ ↄſtituit mã; tñ: ſ; nõdum acq̃rit id qd̃ eſt cã finalis hui⁹ for' p nã;: erit igr̃ q̃ acq̃rit̃ ſuba: ſ; nõ acq̃rit̃ pfecta nãlr. Cũ aũt illa pfectio fuerit pfectio ei⁹ p nãm: q̃uis v̓tus nãlis ſit pn⁹ mot⁹ ad pfcõnẽ q̃ eſt p nãm: ſequit̃ tũc neceſſario q̃ aliqd̃ tps erit in quo h̃ nõ erit ſm ſuã integritatẽ nãlẽ pp aliq̃d ipediẽs ipm: qd̃ eſt in ipſo cũ illud mouet̃ nãlr ad illã pfcõnẽ: ſequit̃ igit̃ neceſſario in hac parte diuiſionis: vt q̃ eſt aptũ moueat̃ ad pfectionẽ. Jã igr̃ manifeſtum eſt q̃ oẽs modi eſſendi ſubã ſm hãc ↄſiderationẽ ↄtinent̃ ſub aliq̃ iſtar̃ duar̃ partiũ diuiſionis neceſſario. Silr̃ in oĩb⁹ modis eſſendi aliq̃d ex aliq̃ illud qd̃ eſt receptibile in vtriſq3 partib⁹ erit pars eẽntialis ſm reſpectũ ſui in ſe: ⁊ ſm reſpectũ ſui etiã ad cõpoſitũ. ¶ Põt aũt aliqs dr̃e poſſe eẽ vt v̓tus nãlis nõ moueat ad ſuã pfectionẽ pp defectũ alicui⁹ extrinſeci: ⁊ pp ipediẽs ⁊ phibẽs: exẽplũ pimi eſt defect⁹ lũinis ſolis in granis ⁊ in ſeminib⁹. Scdi exemplũ eſt langores extenuantes corpa: ſed miſſio ad h̃ h̃ eſt q̃ vbu; primi doctoris de h̃ nõ eſt: q̃ oĩno moueat̃ in effectu: ſ; q̃ ſi nõ fuerit aliq̃d ipediẽs nãm: ⁊ occaſiões nãles fuerint nãlr adiutãtes ei⁹ nãm moueat̃ ad pfcõnẽ: ⁊ h̃ ſm viã pcedendi. Jã g̃ manifeſtũ eſt q̃ cetere ptes diuiſiõis nõ itẽdunt̃ in hac ingſitione: ſ; ps pdicta. h̃.n. iudiciũ nõ eſt certũ de reliqs ptib⁹ diuiſiõis. Põt.n. h̃ eẽ in nõ eẽndo ſubas. v;. cũ poſuerimus ſubm qd̃ icipit ⁊ nõ ceſſat acq̃rere aptitudinẽ: poſt aptitudinẽ ad res accñtales ſine fine: ſic lignu; qd̃ cũ figurat̃ aliq̃ figura aptat̃ p h̃ ad aliq̃d: ⁊ cũ ei⁹ aptitudo exit ad effectũ: iter̃ aptat̃ ad aliud: ſilr̃ ⁊ aĩa in apphenſione itelligibiliũ: ⁊ vr̃ q̃ in ↄuerſionib⁹ nãlib⁹ nõ phibeat̃ h̃ itentio. Sed ſolo q̃õnis de h̃ q̃ res fiunt ex elis ⁊ de h̃ q̃ eſt ſm vnã duar̃ partiu; diuiſionis patebit ex his q̃ pdicta ſunt: qm̃ elm p ſe ſolũ nõ eſt aptũ recipe formã vegetationis ⁊ aĩalitatis: ſed acq̃rit̃ ſibi aptitudo illa pp q̃litatẽ q̃ venit in illud ex cõmixtiõe: ⁊ cõplõni ↄtingit in eo ſine dubio aliq̃ ↄuerſio in aliud ſibi nãle: q̃uis nõ ↄſtituat illud: igr̃ cõparatio ei⁹ ad formã cõplõnis eſt de illa pte diuiſiõis q̃ ẽ de ↄuerſiõe q̃ cũ aq̃ſita fuerit ĩ cõplone: tũc receptio for' aĩatiõis ab illo fiet pfcõ illius acq̃ſiti in cõplone: ⁊ pp eã nã mouebit̃ ad illa;. igr̃ cõpatio ei⁹ ad formã aĩatiõis eſt ſic cõpatio pueri ad vir̃: ⁊ pp h̃ nõ corrũpet̃ for' aĩatiõis ad h̃ vt fiat cõplo tñ: ſic puer nõ ẽ de viro: ſ; corrũpit̃ cõplo ad h̃ vt fiat for' ſimplex: queãdmodũ aq̃ ↄuertit̃ in aerẽ. aĩal.n. nõ eſt elm ſube elor̃: ſed ↄuertit̃ in illa: eo q̃ illa ſunt ſimplĩ⁹ igr̃ cõplo ⁊ ſimplicitas viciſſitudinant̃ in ſubo. Simplicitas v̓o non ↄſtituit ſubã elor̃: ſ; pficit nã; cuiuſq3 eor̃: inq̃ntũ eſt ſimplex: ⁊ ob h̃ ignis ẽ purus ignis pp q̃litatẽ q̃ eſt ĩ eo cõmitãs ſuã for'ᵐ: ⁊ ſilr̃ vnũqdq3 elor̃. gñatio igr̃ aĩalis pẽdet ex duabus gñationib⁹ vniuſcuiuſq3: q̃r̃ eſt indiciũ ↄ̃priũ debito diffõnis: ⁊ iõ ↄtinet̃ in vnaq̃q3 partiũ diuiſionis predictarũ. ¶ Sed ↄtra q̃õnẽ q̃ accidit de h̃ q̃ ipe nõ accepit de elis niſi ſm h̃ q̃ viſus erat dr̃e aliq̃d eẽ de aliquo non ſm acceptionẽ q̃ nõ erat ĩ viſu. miſſio eſt. h̃. ſ. q̃ iudiciũ rer̃ nõ variat̃ pp noĩa: ſ; nos debemus attẽdere ſenſu; eor̃. igr̃ itelligamus ⁊ ſciam⁹ itentionẽ eor̃. Dico igr̃ de intentione eũ q̃ ſubm ex q̃ eſt res cũ fuerit prius tpe ſm h̃ qd̃ eſt pus h; ↄ̃ptatẽ q̃ nõ eſt ei cũ iã acq̃ſitum fuerit illud: ⁊ h̃ eſt aptitudo oĩmoda nec gñat̃ ſuba ex eo niſi pp aptitudinẽ ſuã ad recipiendũ formã eius. Cũ vero remouet̃ aptitudo pp exitũ ad effectu; eſt ſuba: ⁊ in h̃ poteſt dici q̃ ſit gñata ex eo. Sed ſi nõ fuerit nomẽ ex modo aptitudĩs ſed ſuũ nomẽ fuerit ſumptũ ex ſeipſo ſm qd̃ erat qñ non ↄcedebat̃ ex eo gñari aliq̃d: tunc illud nomẽ non erit nomẽ ex q̃ pẽdeat itentio gñationis. Cũ aũt nõ fuerit ei nomen ſm aptitudinẽ: tũc nõ poterit verbo exprimi: q̃uis C

intentio eius acq̄ſita ſit in eē: Si aūt intētio q̄ eſt noīatio fuerit acq̄ſita nō noīato: tūc ſuū iudiciū in intētionē erit iudiciū illi⁹: q̄uis penuria noīs ꝓhibeat iudiciū de eo: ⁊ de noīe eē vnū iudiciū. Si igr̄ acceperimus deſcriptionē pro illo noīe ſi eſſet poſitū: tunc poterimus loqui de oī re q̄ gn̄at̄ de eo qḋ eſt ei mā. v.g. Poſſumus.n. dicere q̄ aīa ſciens ſit de aīa inſcia: apta tn̄ ad ſciam niſi prohibeat q̄ verbū accipit̄ in eo qḋ eſt p̄ter intentionē gn̄ationis q̄ eſt in ſubā. vn̄ non poſſumus ꝯcedere dici q̄ aīa ſciens gn̄et̄ de aīa apta ad ſciam. Sꝫ h̄ ſine dubio ꝯcedit̄ i ſubſtātiis. Nā iudiciū videre locutionis de illis non variat̄ in ipſis ſubſtātiis: nec i ſubſtātiis cū ſuis diſpōnib⁹. Qd aūt dic̄ ille bō: q̄ aliqd gn̄ari ex aliq̄ eſt ſm intentionē de poſt: q̄uis ſit q̄licūq; mō itentio de poſt: nō tn̄ erit p̄ter gn̄ari q̄ nos intelligimus. In oī.n. gn̄atione alicui⁹ de aliq̄: neceſſe eſt gn̄atū eſſe poſt illud ex quo gn̄at̄. Nō aūt ob aliud p̄termiſit ⁊ refugit loq̄ de poſt magr̄ p̄mus: niſi vt nō putaretur eē ibi itentio tm̄ poſterioritatis ſic in exēplo in qḋ induxit ⁊ expoſuit. Cū.n. ſit aliqd de aliq̄ ex hac itētione q̄ eſt poſt illḋ ſic vt remaneat ei aliqd de ſua ſubā q̄ erat ei p̄us: ⁊ eſt ēt in ſubā ſcḋi: tūc nō erit tm̄ ex itētione de poſt: ſꝫ erit id de quo erat nr̄ ſermo. Ei aūt qui dicit magiſtrū p̄m̄ dixiſſe de elo qḋ eſt ꝑ accn̄s: nō de elo qḋ eſt ꝑ eſſentiā iā accidit deceptio ob h̄ q̄ eē elm gn̄ationis: nō eſt id qḋ eē elm exn̄tie vno reſpcū: q̄uis idē ſit ꝑ eēntiā. Elm.n. ꝑ eēntiā: gn̄ationi eſt eē ꝯiūcta po⁹: ⁊ elm ꝑ eēntiā exn̄tie ē eēntia ꝯiūcta effectui: ⁊ vnūqḋq; iſtoꝝ eſt elm ꝑ accn̄s ei cui eſt elm ꝑ eēntiā. Sꝫ vbū ei⁹ eſt de elo q̄ eſt gn̄ationi: nō q̄ eſt exn̄tie: igr̄ nō accepit elm niſi ſm q̄ eſt ꝑ accn̄s vni eloꝝ qḋ eſt gn̄atiōi initiū exn̄tie: qm̄ puer nō eſt elm exn̄tie viri nec ſit de eo exn̄tia viri: ſꝫ eſt elm ad ſiēdū viꝝ ⁊ de eo ſit vir. ¶ Si q̄s aūt dixerit q̄ cū p̄mus magr̄ nō fuit locutus de p̄ncipiis ſubē abſolute: tunc q̄re p̄termiſit elm qḋ eſt ſubē in exn̄tia eius: ſic ſubm celi: ⁊ adheſit tm̄ elo qḋ eſt ſubē ſm q̄ gn̄at̄: videbimus ad h̄: q̄ elm exn̄tie celi eſt p̄s ei⁹ q̄ eſt cū eo in effectu nec dubitamus finita eē in effectu ea q̄ ſunt in eo q̄ eſt finitū exn̄s in effectu. Sꝫ ei q̄ iā ad h̄ ꝑuenit vt nouerit hāc ſciam ⁊ cognouerit cetera q̄ p̄dcā ſunt nō dubitabit an cāe ſint finite vl̄ iſinite: ſꝫ dubitabit an ſilr̄ ſit in eīs q̄ ſunt i po⁹ vnū poſt aliḋ: ⁊ ſunt diuerſa ꝓpinq̄tate vl̄ elōgatiōe. Sꝫ ꝯ qōnē vltimā de h̄ qḋ dr̄ de aq̄ ⁊ aere videre facilius erit ei q̄ cognouit ea q̄ dixim⁹ de eīs in libro de gn̄a. ⁊ corrup. q̄uis ſermo nr̄ h̄ eſt de gn̄atiōe rei ex re ꝑ eēntiā: ⁊ oīs alteratio q̄ eſt ꝑ eēntiā eſt ſm vnā ꝯrietatē tm̄. igr̄ id qḋ eſt de aliquo ꝑ eēntiā corrūpit̄ in illud neceſſario: ⁊ illud aliud ſilr̄: vniuerſitas igr̄ alterationū cōp̄hēnſa eſt. q̄re oīs ordo deditus eſt duobus extremis ab vno quoꝝ ſit reuerſio in alteꝝ. igr̄ iā ſolute ſunt oēs p̄dicte qōnes.

¶ Caplm. III. De oſtḋe⁹ finitas eē cāe finales ⁊ formales ⁊ de ſtabiliēdo p̄mū p̄n̄m abſolute: ⁊ cāis p̄mis abſo⁹: ⁊ de cā p̄ᵃ ꝓp̄ie: ⁊ de oſtḋe⁹ qd ſit cā p̄ᵃ abſo⁹ q̄ eſt cā oīuꝫ cāꝝ.

a Quod finite ſint cāe finales iaꝫ patuit tibi ex eo loco in q̄ oſtḋimus eas eē ⁊ ſoluimus qōnes factas de illis. Cā.n. finalis cum ſtabilit̄ ſuū eē: ſtabilit̄ ēt ipſaꝫ finitā eē. Cā.n. ꝑfectiua eſt ꝑ quā cetere res ſunt: ⁊ ipſa nō eſt ꝑ aliqd aliud. Si.n. poſt vnā cām ꝑfectiuā eēt alia cā ꝑfectiua: tūc p̄ᵃ eēt ꝑ ſcḋaꝫ: ⁊ ita p̄ᵃ nō eēt cā ꝑfectiua. Poſita aūt fuerat cā ꝑfectiua. cū igr̄ fuerit ſic: tūc qui ꝯcedit cās ꝑfectiuas ſeq̄ ſe vnā poſt aliā. iā negat eas eē cās ꝑfectiuas: ⁊ deſtruit nāꝫ bonitatis: q̄ eſt cā ꝑfectiua: eo q̄ bonitas eſt q̄ ꝑ ſeipſaꝫ q̄rit̄: ⁊ ꝑ quā cetere cāe q̄runt̄. Cuꝫ aūt fuerit res q̄ q̄rit̄ ꝑ aliā: tūc illa erit vtile nō bonū verū. vn̄ manifeſtū eſt q̄ ex h̄ q̄ cāe ꝑfectiue dnt eſſe nō finite: remouet̄ eē cās ꝑfectiuas. Qui.n. ꝯcedit q̄ poſt vnāquāq; ꝑfectionē eſt ꝑfectio: h̄ iā deſtruit actionē itellect⁹ per ſe.n. notū eſt q̄ diſcret⁹ q̄ſq; nō facit id qḋ facit ꝑ intellectū: niſi q̄ itēdit aliquē finē adeo: q̄ ſi aliq̄s ex nobis egerit aliqd in q̄ nō hꝫ aliquē finē ꝓpoſitū: dicet̄ ſtultus: ⁊ dicet̄ agere nō ſm q̄ eſt hn̄s itellectū: ſꝫ q̄ſi ſit brutū aīal. Poſtq̄ aūt h̄ ita eſt: neceē eſt: tūc vt ea q̄ facit diſcretus ſm qḋ eſt diſcretus ſint terminata acquirentia ſibi per ſeipſa fines propoſitos. Cū autem actio intelligibilis nō eſt niſi terminata ꝑ finē h̄ nō ē actiōi itelligibili ex mō q̄ eſt actio itelligibilis: ſꝫ ex mō q̄ ē actio in q̄ agēs itēdit finē: igr̄ eſt ſic ex h̄ q̄ ipe ē itēdēs finē. Sꝫ h̄ q̄ ipe eſt itēdēs finē ꝓhibet vnicuiq; fini eē finē. igr̄ manifeſtū eſt nō eē veꝝ dr̄e q̄ poſt vnūquēq; finē ſit finis. Actiōes .n. nāles ⁊ aīales notū ē ex aliis locis eē ꝑ fines. ¶ Cā ēt q̄ eſt rei formalis facile ſciri p̄t eē fīta ex his q̄ dcā ſunt in log⁹: ⁊ fortaſſis ſciet̄ ex diſſōne ꝑtiū q̄ ſunt rei in effectu ſm ordinē ei⁹ aliquē nālē: ⁊ ex h̄ q̄ for⁹ rei itegra vna eſt ⁊ q̄ multi⁹ cadit in eā ꝑ cōitatē ⁊ ꝓp̄etatē: ⁊ q̄ cōitas: ⁊ ꝓp̄etas ꝯtinet ordinē nālē. q̄cq̄d aūt hꝫ ordinē nālē iā ſcitur eē finitū. Conſiderare igr̄ h̄ tm̄mō: ſufficit ne ſit opus p̄lixitate. Incipiā ḡ ⁊ dicā q̄ cū dr̄ p̄n̄m p̄m̄ agens: vel p̄m̄ p̄n̄m abſolute: neceē eſt eē vnū. Cū aūt dr̄ cā p̄ᵃ mālis: ⁊ cā p̄ᵃ formalis ⁊c. h̄ nō eſt neceē eſſe vnū: quēadmodū h̄ dꝫ in neceē eē. Nulla.n. eaꝝ eſt cā p̄ᵃ abſolute. Sꝫ neceē eē eſt p̄n̄m ēt illaꝝ p̄maꝝ. ex h̄ igr̄: ⁊ ex eo qḋ p̄diximus manifeſtū eſt q̄ neceſſe eē vnaꝫ nūero eſt: ⁊ patuit q̄ q̄cq̄d aliud b eſt ab illo cū ꝯſiderat̄ ꝑ ſe eſt poīe in ſuo eē: ⁊ iō eſt cātū ⁊ pene inotuit q̄ in cālitate ſine dubio ꝑuenit̄ ad ip̄m. vn̄ q̄cq̄d eſt excepto vno: qḋ eſt ſibiipi vnū: ⁊ ens q̄ ē ſibiipi ens eſt acq̄rēs eē ab alio a ſe ꝑ qḋ eſt ſibi eē nō ꝑ ſe: ⁊ h̄ ē itētio de h̄ q̄ res ē cāta. ſ. q̄ ē recipiēs eē ab alio a ſe: ⁊ hꝫ p̄uatōeꝫ q̄ certificat̄ ei in ſua eēn⁹ abſo⁹ nō q̄ certificet̄ ei p̄uāō ꝑ ſuā for⁹ abſq; ſua mā vel ꝑ ſuā mām abſq; ſua for⁹. ſꝫ ꝑ ſuā totalitatē. igr̄ ſi ſua totalitas nō fuerit ſil' cuꝫ debite eēndi datorē eē: tūc ſi poſueri ip̄ꝫ remotū ab ea debebit eē p̄uāō ei⁹ cū ſua totalitate: qḋ ē oppoſitū ad ipaꝫ eē a datore eēndi ipaꝫ cū ſua totalitate: igr̄ non erit aliq̄ p̄s ei⁹ cui⁹ eē p̄cedat alterā ſm ꝯſiderationē hui⁹ ſnīe. Sꝫ q̄ nec mā ei⁹ nec for⁹ ei⁹ ſi fuerit hn̄s mām ⁊ formā. Totuꝫ igr̄ reſpcū p̄ᵉ cāe creatū eſt. Sꝫ dare eē ei qḋ eſt ab ipo nō eſt tale dare eē qḋ oīo ꝓhibeat p̄uatōeꝫ a ſubiiis reꝝ: ſꝫ ē tale eē qḋ ꝓhibeat p̄uationeꝫ abſo⁹: ⁊ ē i eo qḋ p̄t ſuſtinere eternitatē: ⁊ h̄ ē creatio abſo⁹: ⁊ eē abſolutū nō eſſe aliqd. Oē.n. qḋ cepit ab illo vno ē: ⁊ illḋ vnū ē dās ei iceptionē: eo q̄ id qḋ icipit ē id qḋ ē poſt nō eē. Sꝫ ſi illḋ poſt fuerit tp̄ale: tūc p̄cedet illḋ an̄: ſꝫ remouet̄ h̄ an̄ illḋ: cū illḋ icipit eē: erit igr̄ res approp̄ata: ſic q̄ eā p̄ceſſit an̄: ⁊ n̄ ē nūc: igr̄ nō ꝑueniet eē aliqd niſi an̄ illḋ fuerit aliqd aliud q̄ deſtruat̄ ipa iā eēnte igr̄ iceptio de nō abſo⁹ q̄ ē creatio erit caſſo nō hn̄s itellectū: igr̄ poſt qḋ ē h̄: ē poſt qḋ ē ꝑ eēntiā: q̄ id qḋ ē rei ex ſeipa p̄us ē eo qḋ eſt ei ex alio a ſe. poſtq̄ aūt eſt ei ex alio eē: ⁊ debitū eēndi. tūc hꝫ ex ſe p̄uatiōeꝫ ⁊ poſſibilitatē ⁊ fuit ei⁹ p̄uatio an̄ eſſe ei⁹ poſt p̄uationē eius p̄ioritate ⁊ poſterioritate: ꝑ eſſentiā igit̄ oīs res excepto primo eſt poſtq̄ nō fuit ens q̄tū in ſe eſt.

¶ Caplm. IIII. De ꝓp̄etatib⁹ p̄mi p̄ncipii qḋ ē neceſſe eē.

a Iam ſtabilitū eſt eſſe aliqd qḋ neceſſe eſt eſſe. ſꝫ ſtabilimētū ei⁹ fuit ꝑ h̄ q̄ neceē eſſe vnū eſt: igr̄ ei qḋ eſt neceē eſſe nō cōicat aliqd in ſuo ordine. igr̄ nihil eſt preter ipm qḋ ſit neceſſe eſſe. Poſtq̄ aut nihil p̄ter ipm eſt neceſſe eſſe: tūc ipm eſt p̄ncipiū debēdi eē oē qḋ eſt qḋ facit debere ipm eſſe debito primario vel mediāte alio. Sed poſtq̄ eſſe oīs qḋ eſt p̄ter eū eſt ab ei⁹ eſſe: tunc ipſum eſt

primū. Nō itelligiť aūt p primū itētio q̄ addať ad debi-
tū sui eē: ita vt p h̄ multipliceť debitū sui eē: sʒ itelligiť p
h̄ respect⁹ rōnis sue ad id qḋ est ex̄ se. Scias aūt q̄ cum
nos dixerim⁹ ⁊ pbauerim⁹ q̄ necesse eē nullo⁹ multipli-
cať: ⁊ q̄ eēntia ei⁹ ē pure vna purissima vā: nō itelligim⁹
p h̄ q̄ ab ipo remoueāť oīa q̄ sūt: ⁊ q̄ nō hēat rōnes ad
ea q̄ sunt: h̄.n. ipole est: ab oī.n. qḋ est negaň multi ⁊ di-
uersi modi eēndi: q: qcqd est ad alia q̄ sūt hʒ aliquē mo-
dū rōnis ⁊ cōparatōis: ⁊ pcipue id a quo fluit oē eē: sʒ p
h̄ q̄ dicim⁹ ipʒ eē vni⁹ eēntie q̄ nō multiplicať itelligim⁹
q̄ ipʒ ē sicut in sua eēntia: ⁊ deide ɔsequūť ipʒ vl rōnes
affirmatiue ⁊ negatiue multe ⁊ ipe sūt comitātes eēntiā
⁊ sūt cāte eēntie ⁊ sūt post eē eēntie: nec sūt ɔstituētes eēn
tiā nec sūt ps ei⁹. ¶ Sigs āt dixerit q̄ si ille fuerit cāte:
tūc ill' erit ēt alia relō ⁊ pcedet h̄ vsq̄ i ifinitū nos iniūge-
mus ei vt ɔsideret id qḋ certificauim⁹ de h̄ȯ in capite re-
lationū vbi voluim⁹ ondere q̄ relō puenit ad finē ⁊ ibi
solueť ei⁹ qō. redibo igr̄ ⁊ dicā q̄ pmū nō hʒ qdditatē ni-
si vnitatē q̄ sit discreta ab ipsa. Dico.n. q̄ necesse eē nō pt
hr̄e qdditatē quā comiteť necessitas eēndi: ⁊ icipiēs a ca-
pite: dico q̄ necesse eē iā itelligit ipʒ necesse eē vt vnuʒ: ⁊
iā itelligit ipm vnū: ⁊ iā itelligit p h̄ q̄ ei⁹ qdditas ē. v.g.
hō vel aliq̄ alia℞ subā℞ q̄si ille hō sit neċe eē: sic iā itelli-
giť vnū q̄ ē aq̄ vel aer vel hō: ⁊ ē vnū. Iā aūt poteris ɔsi
derare ⁊ scire h̄ ex eo loco in quo accidit diuersitas sniā℞
in nālib⁹. s. q̄ pncipiū vel est vnū vel multa. Quidā.n. ex
B eis posuerūt pncipiū vnū ⁊ qdā multa. Qui aūt posuerūt
vnū: qdā posuerūt pmū pncipiū nō eēntiā vni⁹: sed id qḋ
est vnū sicut aqua vel aer vel ignis vel alia hȯ: ⁊ qdā po-
suerūt pncipiū eēntiā vnius inquātū ipsum est vnum: nō
aliquid cui accidit vnū. vñ dr̄ia est iter quidditatē cui ac-
cidit vnū vel ens: ⁊ iter ipm vnū vel ens inquātū ē vnuʒ.
Dico igiť q̄ necesse eē nō pōt eē eiusmodi vt sit in eo cō-
paratio: ita vt sit h̄ qdditas aliq̄ que sit necesse esse: ⁊ illi
qdditati sit itētio aliq̄ pter certitudinē ei⁹: q̄ itētio sit ne-
cessitas eēndi. v.g. Si illa qdditas eēt hȯ: tūc hoieʒ eē eēt
aliud eē q̄ʒ ipʒ eē necesse eē: ⁊ tūc nō posset eē qn h̄ q̄ dici
mus necessitas eēndi vel eēt h̄ certitudo vl nō eēt: absur
dū ē āt vt huic itētioni nō sit certitudo q̄ sit pter ipaʒ qd-
ditatē. Si aūt illi necessitati eēndi fuerit h̄ vt pēdeat ab
illa qdditate: ⁊ nō est necesse eē sine illa: tūc itētio de ne-
cesse eē iquātū est necesse eē est necesse eē pp aliud qḋ nō
est ipʒ: igiť tūc erit necesse eē inquātū est necesse eē. Ipm
eni in se iquātū est necesse eē ɔsiderare eē necesse ē pter
aliqd qḋ est ei pp qḋ est necesse eē: ē absurdū. Si āt fuerit
vt discrepet ab illa re: tūc illa qdditas nō erit necesse esse
vllo mō abso^e: nec accidit ei necessitas essendi absolute.
Ipa.n. nō sit necesse eē aliqñ. Sʒ necesse eē abso^e semp ē
necesse eē. Nō est āt sic dispō entis cū accipiť abso^e seqns
qdditatē nō ligatū cū necessitate pura. Nec obest sigs di
xerit q̄ illud ens cātū est q̄dditati h̄ mō vel alij rei: po^e ē
.n. vt ens sit cātū ⁊ necessitas abso^e q̄ est p eēntiā non sit
cāta. restat g̃ vt neċe eē p eēntiā abso^e certificatū iquātū ē
neċe p se: sit necesse eē sine illa qdditate. ad qḋ rn̄deo: q̄
tūc illa qdditas eēt accn̄talis ad necesse eē: qḋ est certifi-
cate exn̄tie p se: si illud eēt pole: igiť necesse eēt designatū
in itellectu in h̄: ⁊ eēt certificatū necesse eē: q̄ualis nō esset
qdditas illa accn̄tal. Illa igr̄ nō ē qdditas rei designate i
itellectu: q̄ ē necesse eē. sʒ qdditas alteri⁹ rei seq̄ntis eam.
Iā aūt posita fuerat qdditas sua nō alteri⁹ rei: ⁊ h̄ ē icon
ueniēs: igiť necesse eē nō hʒ qdditatē nisi qḋ ē necesse eē
⁊ h̄ ē vnitas. Itē dico q̄ qcqd hʒ qdditatē pter vnitatem
B cātū ē. Tu āt iā nosti q̄ ex vnitate ⁊ eē nō ɔstat qdditas
q̄ ē pter vnitatē ad modū q̄ aliqd ɔstat ex ɔstituēte. erūt
igiť de comitātibus: ⁊ tūc nō pōt eē qn vel comiteň qd-
ditatē ex h̄ q̄ ē ipsa qdditas vel comiteň eam pp aliqd
aliud. Itētio āt de h̄ q̄ dicim⁹ comitaň ē seq̄ eē: ⁊ q̄ eē
sequiť nō ē. Si aūt fuerit h̄ q̄ vnitas sequať qdditatē ⁊
comiteť eā p se: tūc erit h̄ q̄ vnitas in suo eē sequeť eē. qc-
qd āt in suo eē sequiť eē: id post q̄ sequiť hʒ eē p eēntiam
pus eo: igiť qdditas p eēntiā erit pōr suo eē: qḋ ē icōueni-
ens. Restat igr̄ vt eē sit rei ex cā. igr̄ oē hn̄s qdditatē cātū
ē: ⁊ cetera alia excepto necesse eē hn̄t qdditates q̄ sūt p se
possibiles eē: qbus nō accidit ei eē nisi extrinsecus: pmus
igiť nō hʒ qdditatē. Sʒ sup hn̄tia qdditates fluit eē ab
eo: igiť ipse est eē expoliatū ɔditiōe: negādi puōnes ⁊ ce-
teras ppetates ab eo. Deide cetera alia q̄ hn̄t qdditates
sunt possi^a: q: hn̄t eē p ipm. Itētio aūt de h̄ q̄ dicim⁹
q̄ ipse est eē expoliatū ɔditiōe negādi ceteras additiōes
ab eo nō ē q̄ ipse sit eē expoliatū in quo cōicet aliqd aliḋ
eē si fuerit eē cui⁹ h̄ sit ppetas. Ipse.n. nō ē illud ens expo-
liatū ɔditione negādi. sʒ est ens nō ɔditiōe affirmādi. s. de
pmo qḋ ē ens cū ɔditiōe nō addēdi cōparationē. Sʒ hoc
aliud est ens nō ɔditiōe additiōis: ⁊ q: illud fuit vlis qḋ
pdicať de oi re. istud vō nō pdicať de eo in quo ē adden-
do: iō in oi qḋ ē pter illud: ē addēdo. pmus ēt nō hʒ gen⁹.
pmus.n. nō hʒ qdditatē. sʒ qḋ nō hʒ qdditatē nō hʒ gen⁹.
gen⁹.n. rn̄deť ad iterrogationē p qd est. genus ēt aliquo⁹
ps ē rei. certificatū ē āt q̄ pm⁹ nō ē cōposit⁹. Itē itētio ge
neris nō pōt eē qn vl' sit necesse eē: ⁊ tūc nō cessabit quo-
usq̄ sit ibi dr̄ia vel nō sit necesse eē: sʒ sit ɔstituēs ipm ne-
cesse eē: ⁊ tūc necesse eē erit ɔstitutū ab eo qḋ nō ē necesse
eē: qḋ est icōueniēs. pm⁹ igiť nō hʒ gen⁹. ⁊ iō nō hʒ dr̄iaʒ:
q: eniʒ nō hʒ genus: nō hʒ dr̄iaʒ: iō nō hʒ diffōnē. Nec fit
demōstratio de eo: q: ipe nō hʒ cāʒ. Silr̄ nō q̄riť de eo q̄-
re. Tu.n. scies postea q̄ ei⁹ actio nō hʒ q̄re. ¶ Pōt āt ali- C
qs dr̄e q̄ lʒ refugiam⁹ dr̄e de pmo nomē sube: nō tn̄ possu
mus refugere qn dicam⁹ de eo itētionē sube: qm̄ ē ⁊ nō in
subo q̄ ē itētio sube quā posuim⁹ gen⁹. Cōtra qḋ dico q̄ h̄
nō ē itētio sube quā posuim⁹ gen⁹. imo itētio ei⁹ ē q̄ ē res
hn̄s qdditatē stabilē: cui⁹ eē ē eē qḋ nō ē i subo cor^e vl' ala
cui⁹ rei pbō h̄ ē. qm̄ nisi h̄ fuerit itell'ʒ de suba ipa erit ge
nus nullo⁹: qḋ.n. sigŧ p h̄ nomē ens nō iudicať eē gen⁹.
negō vō q̄ seq̄ť nō addit ei aliqd supeē nisi occasionē dis-
cretiōis: hac vō itētiōe nō affirmať aliqd: qḋ iā sit acq̄situ
i eē. Nec ē itētio alicui⁹ rei p se sʒ ē i respectu tn̄. eē igr̄ nō
i subo nō ē itētio affirma^a nisi q̄ eēn^a ei⁹ h̄ pt eē vt sit ens:
⁊ deide ipʒ sit aliqd negatiē ⁊ rela^e: qḋ ē ex̄ idēptitatē q̄ ē
rei. h̄ igr̄ itētio si accipiť h̄ mō nō erit gen⁹. Tu āt iā ple-
ne nosti h̄ i log^a ⁊ nosti ēt in log^a q̄ cū dicim⁹ ois vnitas
nō ē: itelligim⁹ eē appropriatū: q: nō hʒ certitudinē aliā
nisi vnitatē: tūc ō h̄ qḋ dicim⁹ ō diffōne sube: q: ipsa ē ens
nō in subo. itētio ē q̄ ē res de q̄ dr̄ q̄ est nō in subo: ita vt
ens nō in subo pdiceť de ea: ⁊ hēat in seipsa qdditateʒ sicē
hō lap. ⁊ arbor. Sic igr̄ oʒ imaginare subaʒ ad h̄ vt sit ge
nus. pbō āt q̄ iter h̄ duo sit dr̄ia: ⁊ q̄ vnū eo℞ sit genus
⁊ nō alte℞ ē h̄. s. q̄ de idiuiduo alicui⁹ hoiscui⁹ eē igno-
rať pōt dici q̄ ipm sine dubio mō nō est in subo: sʒ vr̄ suf-
ficere qḋ assignauimus de h̄ cū loq̄bamur de logica.

¶ Caplm. V. In quo q̄si affirmať ⁊ repetiť qḋ pterqt ad
ostēdēdū vnitatē de necesse eē: ⁊ oēs ppietates eius nega
tiuas fm viam concludendi.

OPus est vt repetam⁹ vbū de h̄ q̄ certi- A
tudo pmi ē ipsi tn̄ ⁊ nulli aliq. vn⁹
.n. iquātū ē necesse eē ē id p qḋ ē ipe: ⁊ ei⁹ eēn
tia: ⁊ h̄ itētio ē attributa illi vel pp eēntiā il-
lius itētiōis vel p aliā cāʒ: veluti si id qḋ est
necesse eē sit aliqd. v.g. h̄ hō: tūc necesse ē vt h̄ vel ille sit
h̄ pp hūanitatē: ⁊ q: ē hō vel nō sit. Si āt pp h̄ q̄ ē hō
eēt h̄ hō. tūc hūanitas indicaret eē huc tn̄. Sʒ si hūani-

tas alij p̄ter hūc: tūc nō indicat humanitas eē hūc. B aūt nō ē fact⁹ B: niſi pp aliā cāz p̄ter hūanitatē. Siſr ē diſpō certitudis de neĉc eē. Si.n. ipſa p ſeipſaz fuerit B ſig̃tū: tūc ipoſē ē vt illa certitudo ſit alij niſi illi: alioqn ipa certitudo nō eēt B. Si vō certitudo h⁹ itētionis fuerit huic ſig̃to nō ex ſeipſo: ſꝫ ex alio a ſe nec ipꝫ ē ipꝫ: niſi q2 ipꝫ eſt B itētio: tūc ꝑpriū eē ei⁹ erit acq̄ſitū ab alio a ſe: ꝛ ſic non erit neĉe eē: qḋ ē ipoſē. igr̄ certitudo de neĉc eē: ē vni tm̄ qꝫ ē neĉc eē: qūo.n. q̄dditas expoliata a mā erit duabus extitꝫs. Duo.n. nō ſūt duo niſi vel pp itētionē vel pp ſuſtinēs itētionē. vel pp id in quo ſūt ꝛ locū: vel pp horā ꝛ tp̄s: ꝛ oīo pp aliquā cāꝫ. Q̄cūqꝫ āt duo dr̄nt nō p itētionē dr̄nt p aliqḋ qḋ accidit itētiōi ꝛ ē adiūctū ei. q̄cq̄d āt nō hꝫ eē niſi eē itētiōis: nec pēdet ex cā extriſeca nec ex diſpōne extriſeca in quo differet ab alio ſibi ꝯſili: Illḋ igr̄ nō ē ei cōicās i ſua itētōe. igr̄ ꝑ nihil ē eq̄le. Itē dico qꝫ neceſſitas eēndi nō pōt eē itētio i q̄ cōicet a'lqḋ aliḋ a ſe vllo mō: ita vt ſint ꝯueniētia i certitudinib⁹ ꝛ ſpēb⁹ nec ſint diuerſa certitudinib⁹: ꝑm̄ āt ē qꝫ neceſſitas eēndi nō habꝫ q̄dditatē ſibi adiūctā niſi ipaꝫ neceſſitatē eēndi. vn̄ i certitudine neceſſitatis eēndi nō pōt eē diuerſitas poſtq̄ꝫ ē neceſſitas eēndi. Itē neceſſe ē vt id in quo dr̄nt ſingula q̄ ſūt neceſſe eē poſt ꝯueniētiā in neceſſitate eēndi ſit aliqḋ qḋ ē vel vnicuiqꝫ ꝯueniētiū in ea p qḋ dr̄at vnūqḋqꝫ ab alio vel nō ſit alicui vel ſit aliq̄b⁹ ex illis ꝛ nō ſit aliq̄bus niſi ei⁹ ꝑuatio. Si āt nō fuerit alicui nec fuerit B aliquid: ꝑpter qḋ accidit diuerſitas poſt ꝯueniētiā cū in certitudinib⁹ nō ſit iter ea diuerſitas: tūc ſūt ꝯueniētiū certitudinū. Iā āt diximꝰ diuerſas eē certitudines eaꝝ: poſtq̄ꝫ cōicauerāt i eo. Si āt fuerit aliq̄b⁹ ꝛ aliq̄b⁹ nō. v̄.g. ita qꝫ vnū eoꝝ diſcretū ſit ab alio: tūc hꝫ certitudinē neceſſitatis eſſendi ꝛ iſup aliqḋ aliḋ qḋ ē ꝯditio diſcretiōis: ꝛ ſilr ē alij certitudo neceſſitatis eēndi: ſꝫ cū ꝑuatiōe ꝯditiōis q̄ ē illi qḋ n̄ ſit diſcretū ab B niſi pp hõ ꝑuatōeꝫ: q2 nō ē B aliqḋ aliud niſi ꝑuatio pp qḋ diſcernat̃ ab alio. igr̄ ex mō neceſſitatis: eēndi ꝛ certitudīa quā hꝫ ē B qꝫ ſtabilit̃ extra eū ꝑuatiōe ꝯdōnis q̄ ſeq̄t̃ illḋ. ꝑuatio vō nō hꝫ itētionem acq̄ſitā in reb⁹: alioqn eēnt i aliq̄ itētiōes īfinite: ea.n. q̄ ab aliquo remouent̃ īfinite ſūt cōparatiōe ipoꝝ q̄ d ipo

B affirmant̃: de q̄b⁹ fierēt negōnes īfinite. Nō pōt āt eē qn aut neceſſitas eēndi ſit certificata ſcḋo ſine additiōe q̄ ē ei aut nō. Si āt nō fuerit tūc erit qꝫ ſine illa nō hēbit neceſſitatē eēndi ꝛ ꝯdō i neceſſitate eēndi erit in altero. Si vō fuerit: tūc additio erit ēt ſuꝑflua ꝛ nō erit de neceſſitate eēndi: ꝛ cū B erit cōpoſitū. Sꝫ neceſſe eē eſt nō cōpoſitū. Si āt fuerit vnicuiqꝫ eoꝝ aliqḋ p qḋ diſcernat̃ ab altero: tūc B indicat cōpoſitionē in vnoquoqꝫ eoꝝ. Itē nō pōt eē ēt qn aut neceſſitas eēndi ſit ꝑfecta ab vnaquaqꝫ duaꝝ additionū: vel ſit B ei ꝯdō p quā ꝑficiat̃. Si āt fuerit ꝑfecta abſqꝫ additiōib⁹: tūc i neceſſitate eēndi nō ē diuerſitas p eēntiā: ſꝫ p accñtalia q̄ ꝯſequunt̃. Id āt qḋ eſt neceſſe eē: iā extiterat nō egēs ad ſuā exñtiā ill' ꝯñtibus. Si āt nō ꝑficit̃ ſine illis: tūc neceſſario aut nō ꝑficiet̃ ſine illis ad hn̄dā certitudinē neceſſitatis eēndi: aut neceſſitas eēndi erit itētio certificata in ſeipſa: ita vt nec illaꝝ duo nec alteꝝ ſit iter idēptitatē ei⁹ ſꝫ qꝫ ē neceſſe eē. ſꝫ eſt neceſſariū vt ſit ei acq̄ſitū eē cū aliquo eoꝝ. v̄.g. ſic yle: cuius ſubalitas: q̄uis ſit i diſſōne ſue yleitatis: tn̄ ſuū eē in effectu nō ē niſi p hāc formā vl' p aliā. colorē quoqꝫ q̄uis dr̄ia nigredis nō ꝯſtituit iq̄ñtū ē color nec dr̄ia albedis tn̄ vnaq̄qꝫ eaꝝ ē ei q̄ſi cā ad eēndū i effectu ꝛ ad hn̄duꝫ eē nec vna eaꝝ tn̄ ē cā ei⁹. Sꝫ q̄cūqꝫ euenerit q̄uis illa ſit in vna diſpōne: ꝛ B i alia. Si āt fuerit res ſꝫ iudiciū ꝑmi modi. tūc vnūq̄dqꝫ eoꝝ erit itrās i ꝯſtitutionē neceſſitatis eēndi: ꝛ erit ꝯdō in illo. igr̄ vbi fuerit neceſſitas eēndi oportebit vt illa ſit cū eo. Si āt fuerit ſꝫ iudiciū itētionis ſcḋe: tūc neceſſitas eēndi egebit aliquo p qḋ hēat eē: eēt igr̄ neceſſe eē qꝫ poſtq̄ꝫ affirmaret̃ ei itētio: qꝫ ipꝫ ē neceſſe eē: egeret alio p qḋ hr̄et eē: qḋ ē icōueniēs. Sꝫ i colore ꝛ yle nō euenit ſꝫ hāc formā: yle.n. iq̄ñtū ē yle ꝛ color iq̄ñtū ē color ē aliqḋ: ꝛ iq̄ñtū ē ens ē aliqḋ. ponam⁹ igr̄ q̄ſi colorē B neceſſe eē ꝛ dr̄iā nigredis ꝛ albedis ibi. ponam⁹ B id quo appropriat̃ vnūq̄dqꝫ poſitoꝝ B: ꝛ ſic vnaqueqꝫ dr̄iaꝝ albedis ꝛ nigredis nō recipit̃ ad faciēdū colorē eē coloritatē: ſic oꝫ vt ꝑprietas vniuſcuiuſqꝫ iſtoꝝ duoꝝ poſitoꝝ nō ſit aliqḋ ad ſtabiliēdū neceſſitatē eēndi. Sꝫ ibi due dr̄ie recipiūt̃ ad faciēdū colorē hr̄e eē. ſ. ad B vt color ſit aliqḋ: ꝛ ſupra B qꝫ ē color. ꝛ iſup aliqḋ aliḋ: B āt B nō ē po' qm̄ neceſſe eē: iā ē ſtabilitū eē. imo ipꝫ eſt ſtabilimētū eēndi. Sꝫ eē eſt ꝯdō in ſtabiliēnda q̄dditate de neceſſe eē. vel ipꝫ ē ipꝫ cū ꝑuatiōe ꝑuatiōis vel ꝓhibitiōe deſtructiōis. In colore āt eē ē ꝯñs qꝫ ſeq̄t̃ q̄dditatē q̄ ē color. igr̄ q̄dditas q̄ p ſeipſaꝫ ē color iuenit̃ ſig̃ta in effectu iuēta p eē. Si āt eēt ꝓprietas nō cā q̄ñtū ad ſtabiliēduꝫ q̄dditatē neceſſitatis eēndi. ſꝫ iq̄ñtū acq̄rit̃ ſibi eē ꝛ eſſe eēt aliqḋ p̄ter illā q̄dditatē veluti id qḋ ē p̄ter q̄dditateꝫ coloris. tūc ꝓcederet B ſꝫ ꝯſiderationē ceteraꝝ reꝝ communiuꝫ diſcretaꝝ ſuis dr̄ntijs: ꝛ oīo diuerſaꝝ itētionib⁹ diuerſis: ſꝫ oportuit vt eē eſſet acq̄ſitū ad B vt eſſet eius neceſſitas. igr̄ ꝓprietas eſt ſic qꝫ in aliquo idigeret ea i quo nō idiget ea: qḋ ē abſurdū icōueniēs: ꝛ qꝫ eē eēt illi q̄ddā. Sꝫ certitudo eē illi⁹ qḋ eſt neceſſe nō eget aliquo ſcḋo eē, qḋ ſequat̃: ſicut certitudo coloris eget eſſe qḋ ſit ei cā eſſendi: ꝛ cū B certitudo neceſſitatis eēndi quo pēdebit ex aliquo dāte ſibi neceſſitatē: tūc.n. neceſſitas eſſendi in ſe eſſet poſſibilitas eēndi. Incipiā ĝ a capite ꝛ dicā oīo qꝫ p dr̄ias ꝛ alia ſilia nō certificat̃ certitudo itētionis gn̄alis q̄ñtū ad itentionē eius. ſꝫ fortaſſe fuit cā ad ꝯſtituēdū certitudinē hn̄di eē. Rōnale.n. nō eſt ꝯdō vt ex ea pendeat aīal q̄ñtū ad itentioneꝫ aīalis ꝛ certitudinē ei⁹. ſꝫ ad B vt habeat eſſe ſig̃tū. Si āt ipꝫ neceſſe eſſe eēt itentio cōis. ꝛ eēt dr̄ia q̄ egeret ad B vt neceſſe eē hr̄et eſſe: tūc id qḋ eēt ei q̄ſi dr̄ia eſſet itra q̄dditatē ei⁹ qḋ eſt q̄ſi gen⁹. Diſpō āt in qua cadit diuerſitas nō differētialis in oīb⁹ his manifeſtior ē ſe. ꝓbatū ē igr̄ qꝫ in neceſſitate eſſendi non eſt cōicatio. igr̄ ꝑmo nihil cōicat: poſtq̄ꝫ āt liberꝝ eſt a mā ꝛ ab ei⁹ appendityꝫ ꝛ ab oī corruptione: ſed vtraqꝫ B ſunt ꝯdō ei⁹ qḋ cadit ſub ꝯtrietate: tūc ꝑmus nō hꝫ ꝯtriū. Iaꝫ igr̄ manifeſtū eſt qꝫ ꝑmus non hꝫ genus nec q̄dditatem nec q̄litateꝫ nec q̄ñtitateꝫ nec qn̄ nec vbi nec ſile ſibi nec ꝯtriū qꝫ eſt altiſſimus ꝛ glorioſus ꝛ qꝫ nō hꝫ diffōnē: ꝛ qꝫ nō pōt fieri demōſtratio de eo: ſed ipſe eſt demonſtratio de oī qḋ eſt: imo ſunt de eo ſig̃ manifeſta. Cū āt deſignatur ei⁹ certitudo nō deſignat̃ niſi poſt vnitatē p negationē ꝯſiliuꝫ ab ipſo ꝛ p affirmationē relōnū ad ipm̄: qm̄ oē qḋ eſt ab ipſo eſt ꝛ nō eſt cōicās ei qḋ eſt ab ipſo. Ipſe vō eſt omne qḋ eſt: ꝛ tn̄ non eſt aliquod ex his.

¶ Caplm. VI. De oſtēdendo qꝫ ipſuꝫ eſt ꝑfectū: ꝛ pluſq̄ꝫ ꝑfectuꝫ ꝛ bonitas attribuēs q̄cq̄d eſt: ꝛ quomō eſt hoc: ꝛ quomō ſcit ſeipſum: ꝛ quomō ſcit vl'ia: ꝛ q̄uo ſcit ꝑticularia ꝛ q̄liter nō ꝯcedit̃ dici qꝫ ipſe ea apprehendat.

Igitur neceſſe eē eſt ꝑfectū eſſe: nā nihil deeſt ſibi de ſuo eē ꝛ de ꝑfectionibus ſui eē: nec aliqḋ gn̄is ſui eē egredit̃ abeſſe eius ad aliud a ſe ſicut egredit̃ ab alio a ſe. v̄. A
gra. ab hoīe multa enim de ꝑfectiōibus ſui eē deſunt vnicuiqꝫ hoī ꝛ etiā ſua humanitas iuenit̃ in alio a ſe. Sꝫ neceſſe eſſe eſt pluſq̄ꝫ ꝑfectū: q2 ipꝫ eſſe qḋ eſt ei nō eſt ei tm̄: imo etiā oē eē eſt exuberās ab ei⁹ eē: ꝛ eſt eius ꝛ fluit ab illo. Neceſſe eē p ſe eſt bonitas pura: ꝛ bonitateꝫ

xi. pmo pi.ca.ß. deſiderat oīs qcqd ē. Jd aūt qđ deſiderat oīs res eſt eē ꝛ pfcō eē. Jnquātū eſt eſſe: puō vō īquātū eſt puō nō deſideraꝛ niſi īquātū eā ſeqꝛ eē ꝛ pfcō. Jd igꝛ ē qđ vē deſideraꝛ eſt eē: ꝛ iō eē eſt bōitas pura ꝛ pfcō pura: ꝛ oīs bōitas eſt id qđ deſiderat oīs res iuxta modulū ſuū. qm̄ p eā pficiꝛ eiꝰ eē: malicia vō nō hʒ eēntiā: ſʒ eſt vł puō ſubē vel pnatio vtilitatis diſpōnis ſubē. igiꝛ eē eſt bōitas ꝛ pfcō eſſendi eſt bonitas eēndi. eſſe vō cui nō ꝯiūgiꝛ puō nec puō ſubē nec puō alicuiꝰ qꝫ ſit ſubē: ſʒ ſemꝑ ē in effectu ipʒ eſt bonū puꝝ. Jd vō qđ eſt poſe eē ꝑ ſe nō eſt bonū purum. Jpʒ.n. ꝑ ſe ipʒ nō eſt neceſſariū eē: qꝛ ipm̄ ꝑ ſe pōt pati pnatiōē. qcqd vō pōt pati puatiōnē aliquo mō ipʒ nō ē oībus ſuis modis expꝰs malitie ꝛ impfectiōis. igiꝛ bonitas pura nō eſt niſi neceſſe eē ꝑ ſe dꝛ ēt bonitas id qđ attribuit rebꝰ ſuas pfectiōes ꝛ ſuas bōitates. Jā āt claruit qꝫ opʒ vt neceſſe eē ꝑ ſe attribuat oē eē ꝛ oēʒ pfectionē eēndi. ħ igiꝛ mō eſt ēt bōitas cui nō ſubintrat pfcō nec maliꝰ. qcqd āt eſt neceſſe eē eſt vitas. vitas.n. vniuſcuiuſqꝫ rei ē ꝓprietas ſui eſſe qđ ſtabilitū eſt ei: igiꝛ nihil eſt digniꝰ eſſe vitate qꝫ neceſſe eē. Jā ēt dꝛ vitas id de cuiꝰ eē eſt certa ſnīa. nihil eſt digniꝰ hac certitudine qꝫ id de cuius eſſe eſt ſnīa certa: ꝛ cū ſua certitudine eſt ſemꝑ ꝛ cū ſua ſempiternitate eſt ꝑ ſeipſuʒ: nō ꝑ aliud a ſe. ceteraꝝ vō reꝝ qdditates ſicut noſti nō merenꝛ eſſe: ſʒ put ſunt in ſeipſis: nō ꝯſiderata relōne eaꝝ ad neceſſe eē merenꝛ puōnē: ꝛ ob ħ ſunt oēs put ſunt in ſeipſis falſe. ſʒ ꝑꝑ ipm̄ eſt certitudo eaꝝ ꝛ reſpectu faciei ſeqñtis ſunt acqſita: ꝛ ob ħ oīs res pit, niſi ſm̄ id qđ eſt vſus faciē eiꝰ. ꝛ iō digniꝰ eſt vt ipſe ſit neceſſe eſſe ꝛ vitas ꝛ intelligentia pura: qm̄ eſt eſſentia ſepata a mā oī mō.

B ¶ Jā aūt noſti qꝫ cā de ħ qꝫ res iam intelligiꝛ mā eſt ꝛ appenditia eiꝰ nō eſt eſſe rei. eſſe vō formale eſt eſſe intelligibile ꝛ ħ eſt eē qđ poſtqꝫ qēſcit in re fit ꝑ illud rei intelligentia: ſʒ qꝫ aptuʒ eſt recipe illud eſt intelligentia in poª q̄ cū recipit illud poſt potentiā. fit intelligentia in effectu ſm̄ viā pueniendi ad pfectionē. Jd vō cuiꝰ eſſentia eſt intelligētia: eſt intelligentia eſſentialr: ꝛ iō eſt puꝝ intellectū. qđ.n. ꝓhibet rē intelligi eſt ħ qꝫ ipſa eſt in mā ꝛ in eiꝰ appendityꝭ ꝛ ħ eſt ꝓhibēs ne ſit intelligētia. ꝛ iā notū eſt tibi ħ. qꝫ igiꝛ liber eſt a mā ꝛ ab eiꝰ appēdityꝭ qđ certificatū eſt hīc eſſe ſepatū: ideſt intellectū ꝑ ſe. Sʒ qꝛ eſt intelligentia ꝑ ſe: ꝛ eſt ēt intellectū ꝑ ſe: tūc ēt eſt intellectuʒ ꝑ ſe. igiꝛ ipſe eſt intelligentia appħēſiōis ꝛ intelligens appħenſor ꝛ intelluʒ appħēſuʒ. Nō qꝫ ibi ſint res multe. Jpſe eni īquātū eſt idēptitas expoliata eſt intelligentia ꝛ īquātum ꝯſideraꝛ ipſe qꝫ ſua idēptitas ſpoliata eſt ſibyꝑſi eſt intellectū a ſeipſo: ꝛ īquātū ꝯſideraꝛ ipſe qꝫ ipſe eſt ſibi idēptitas ſpoliata eſt appħenſor intelligens ſeipſuʒ. Jntellectuʒ .n. appħenſuʒ ꝛ ſcitū intelligibile eſt id cuiꝰ qdditas ſpoliata eſt alicui: ꝛ intelligens appħēſor ſciēs eſt id cuiꝰ eſt qdditas q̄ ſpoliata eſt alicui. Nō eſt āt de ꝯdōne huiꝰ rei vt ſit ipſuʒ vel aliud a ſe. ſʒ aliqd abſoꝛ: aliqd vō abſoꝛ cōius eſt qꝫ ipſuʒ vel aliud. pmꝰ igiꝛ ſʒ ꝯſiderationē tuā qđ eſt ei qdditas rei ſpoliate eſt appħenſor intellector. Sʒ ſm̄ cōſiderationē tuā qꝫ ſua qdditas ſpoliata eſt alicui eſt intellectū appħenſuʒ: ꝛ ħ eſt res ipſemet. igiꝛ ipſe eſt intellector appħenſor. eo qꝫ ſua qdditas ſpoliata eſt rei q̄ eſt ipſemet ꝛ eſt intellectū eo qꝫ ſua qdditas ſpoliata eſt res q̄ eſt ipſemet. Qui āt aliquātulū cogitauerit. ſciet qꝫ intellector innuis intellʒ. Sʒ ħ inuitio nō dat intelligi qꝫ illđ ſit aliud vel illđ. Sicut id qđ moueꝛ: qꝫuis inuat mouēs. ħ ipſa tñ inuitio nō facit debere illud eē aliud vel ipʒ. ſʒ aliꝰ modus īquiſitiōis facit debere ħ. māifeſtū eſt āt abſurdū eē vt id qđ moueꝛ ſit pncipiū ſui motꝰ tali māifeſtatōe q̄ ignoraꝛ nālr. Sʒ a qriꝛ augmētatōe. ꝛ idcirco nō fuit īpoſſibilis multis imagiare qꝫ in rebꝰ eſſet aliqd qđ moueret ſe vſqꝫ ad tpꝰ illiꝰ q mōſtrauit ħ eē īpoſe. Sʒ imaginatio de hoc qꝫ aliqd moueꝛ ꝛ mouet nō facit debere vt id qđ moueꝛ facit motorē eſſe abſqꝫ ꝯdōne eſſendi illud vel aliud. vel motor faciat debere vt id qđ moueꝛ ab eo ſit abſqꝫ ꝯditiōe eēndi aliđ vel illđ. Silr relōꝝ cognoſciꝛ vnitas ꝑ aliqd nō ꝑꝑ ipſaʒ ꝯpoſitionē ꝛ rōnē in intellu poſitā. Scimus.n. certiſſime nos hīc vtutē q̄ intelligimꝰ res ꝛ vtus q̄ intelligimus hāc vtutē ꝛ eſt eadē vtus ꝛ ſic ipſa eadē intelliget ſeipſaʒ: ꝛ alia vtus intelligit ħ. ꝛ ſic erūt in nobis due vires. vna q̄ intelligit res: ꝛ alia q̄ intelligimꝰ ipſaʒ vtutē ꝛ ꝯcatenabiꝛ vbū vſqꝫ in īfinitū: qꝛ erūt in nobis vires īfinite i effectu q̄ intelligūt res. Jā igiꝛ claruit qꝫ ipſaʒ rē eē intellectam nō facit debere ipſaʒ intellectā eē ab aliquo: qđ ſit aliud a ſe: ꝛ ꝑ hoc ēt mōſtraꝛ qꝫ intellector nō facit debere ſe eē intellectorē alteriꝰ rei. Oē āt a quo qdditas ſpoliata inueniꝛ eſt intelligēs: ꝛ oīs qdditas ſpoliata q̄ appħēdiꝛ a ſe vł ab alio ē intellecta. eo qꝫ ħ qdditas eſt intelligens ſeipſaʒ ꝛ ipſa a ſeipſa eſt ēt intellecta ꝛ ab oī qdditate ſpoliata q̄ dꝛ ab ea. Jā igꝛ intellexiſti qꝫ ipʒ eē intelligētē ꝛ intellʒ nō facit: neceſſario eē duo in eſſenª nec in reſpcū ēt: qꝛ nō acqriꝛ his duobꝰ niſi reſpectꝰ: qꝫ qdditas ſua ꝑ ſeipſaʒ ſpoliata eſt ſibyꝑſi: ꝛ eo qꝫ ſua qdditas ꝛ ſua eſſenª ſpoliata eſt ſibyꝑſi: ſʒ hec eſt ꝓoritas ꝛ poſterioritas in ordinatiōe intentionū. Jntentio.n. q̄ qriꝛ māifeſta eſt: ꝛ vna ſine diuiſiōe. Jā igꝛ patuit qꝫ ſuū eſſe intelligenteʒ ꝛ intellʒ nō facit debere eſſe multitudineʒ in eo vllo mō: nō pōt āt eē vt neceſſe eſſe intelligat res ꝑ res. Si.n. ſic eſſet: tūc eſſentie eiꝰ ꝯſtitueret ex eo qꝫ intelligeret ꝛ ſic eiꝰ ꝯſtiꝰ fieret ex rebꝰ: ꝛ eſſet qꝫ ſi nō eſſent res extriſece nō eſſet cū hac diſpōne: ꝛ eēt ei diſpō q̄ nō ꝓueniret ſibi ex ſeipſo: ſʒ ex alio a ſe: ꝛ tūc ab alio a ſe fieret impreſſio in ipʒ. radices āt q̄ pmiſſe ſūt: deſtruunt hoc: ꝛ qcqd ē ſiſe huic. ¶ Sʒ qꝛ ipē ē pncipiū oīs eē: tūc intelligit ex ſeipſo id cui ipē eſt pnm̄: ꝛ qꝫ ipſe eſt pnm̄ eoꝝ q̄ ſunt pfecta in ſingularitate ſua: ꝛ eoꝝ q̄ ſunt gnata corruptibilia ſʒ ſuas ſpēs vno mō: ꝛ ſʒ ſua idiuidua alioꝰ. Nō pōt āt eē vt ipſe ſit intellector iſtoꝝ varioꝝ cū ſua variatiōe ſʒ qđ ſunt variabilia intellectu tēporali idiuiduali. ſʒ alio mō queʒ oñdimus. Nō.n. pōt eſſe vt ipſe aliqñ intelligat intellectu tpali qđdā ex eis eē: ꝛ aliqñ intelligat intellectu tpali qđdā ex eis nō eſſe: qꝛ tūc vniuſcuiuſqꝫ iſtoꝝ duoꝝ eſſet forma intelligibilis ꝑ ſe. Nulla.n. duaꝝ formaꝝ remanet cū 2ª. Tūc igiꝛ neceſſe eſſe eſſet variabilis eēntie. Jteʒ ſi corruptibilia nō intelligunꝛ niſi ſʒ qdditatē ſpoliatā ꝛ ſʒ qꝫ ſeqꝛ ea id ꝑ qđ nō idiuiduanꝛ: tūc nō intelligunꝛ ſʒ qꝫ ſunt corruptibilia. Cū.n. appħendunꝛ ſʒ qꝫ cōmiſceꝛ materie ꝛ accñtibꝰ māe ꝛ tpi ꝛ idiuidualitati. tūc nō ſunt intellecta ſʒ ſenſata vel imagiata. Nos āt iā oñdimus in aliys libris qꝫ oīs forma ſenſibilis ꝛ imagiabilis nō appħēdiꝛ ſʒ qꝫ eſt ſenſibilis ꝛ imaginabilis niſi cū iſtrō diuiſibili ꝛ ſic attribuere aliqꝛs ex multis actiōibꝰ ei qꝫ eſt neceſſe eē eſt ei ipfcō ſic ēt attribuere ei multa ex modis intelligēdi. Sʒ neceſſe eē nō intelligit qcqd eſt: niſi vlr: ꝛ tñ cū hoc nō deeſt ei aliqđ ſingulare. ꝛ iō nō deeſt ei qđ minimū eſt in celis ꝛ i terra: ꝛ ħ ē de mirabilibꝰ qđ nō pōt imagiare niſi q fuerit ſubtilꝛ igeny. Sʒ qūo ſit ħ: rō ħ ē: qꝛ.n. ipē ſeipſuʒ intelligit ꝛ qꝫ ipē ē pnm̄ oīs qđ eſt vtrīqꝫ intelligit pnꝰ eoꝝ q̄ ſunt ab eo. ꝛ qcqd naſciꝛ ab eis ꝛ qꝫ qcqd eſt ex rebus oīs eſt neceſſariū eſſe ꝑꝑ eū: ꝛ iā oñdimꝰ ħ. igiꝛ iſte cāe reducenꝛ ad ea q̄ ꝓueniūt ex eis quouſqꝫ ꝓueniāt ex eis res pticulares. Quia.n. pmus nouit cās: ꝛ q̄ ꝯtinenꝛ ſub eis: tūc ēt nouit neceſſario id ad qđ reducunꝛ ꝛ tpa q̄ ſūt inter ea: ꝛ quotiēs reducunꝛ. Jmpoꝛ eſt.n. vt ſciat illa ꝛ neſciat iſta. eſt igiꝛ appħēdēs res pticulares īquātū ſunt vlēs.ſ. īquātū hñt ꝓprietates. Si aūt appropaꝛ eis idiuiduū hoc erit reſpectu tpis alicuiꝰ vel diſpōnis alicuiꝰ. Si vō acci C

plaſ illa diſpõ cũ ꝓꝓ̇etatibus ſuis. erit ẽt in ordine eoꝝ: ſꝫ abſtrahetͥ a ꝑncipijs cuiuſqꝫ eoꝝ. ſ. ſua ſpẽs a ſuis indiui-duis. vñ abſtrahetͥ a reb⁹ idiuidualibus. Iã aũt dixim⁹ ꝙ ſic abſtrahi. Iã ponit idiuiduis deſcriptionẽ ⁊ ꝓꝓ̇etatẽ eoꝝ ꝓꝑiã. Si aũt fuerit illa ſpẽs ſic: vt ẽt apud itellꝫ ſit idiuiduũ erit tũc itellectui via ad illud deſcriptũ: ⁊ h̓ eſt idiuiduũ qđ eſt vnũ in ſua ſpẽ cui nõ eſt alteꝝ: ſicut ſol. v. g̃ra. vł iupiter. Si vo fuerit ſpẽs dilatata in idiuiduis: tũc nõ erit via itellectui ad deſcriptionẽ alicui⁹ ſui induiidui

D niſi ꝑ̇ius deſignetͥ ei: ſicut iã noſti. ¶ Redibo igiſ ⁊ dicã ꝙ ſi tu ſcires motus oĩuꝫ celeſtiũ: ſcires ẽt oẽm eclipſiꝫ ⁊ oẽꝫ applicationẽ ⁊ diſiũctionẽ q̃ eſt ei ſꝫ modũ vłeꝫ. Ita dĩes de aliq̃ eclipſi ꝙ poſt tꝑ̃s motus q eſt de tali ad ta-le: erit ſeptẽtrionalis dimidialis: ⁊ ꝙ luna diſcedẽs ab ea veniet ad oppoſitionẽ talẽ: ⁊ ꝙ iter hanc ⁊ aliã eclipſim ꝯſilem ꝑteritã vel futurã erit tñ tꝑis: ⁊ ſilr ſcires q̃ eſt di-ſpõ iter alias duas eclipſes: ita ꝙ nõ erit aliqđ de his que accidũt his eclipſib⁹: qđ tu neſcias: ſed tu ſcires h̓ vłiter h̓. n. itentio põt dici de multis eclipſibus: qꝛ vniuſcuiuſqꝫ eaꝝ diſpõ eſt h̓ diſpõ: tu vo ſcies aliq̃ rõne ꝙ illa eclipſis nõ eſt niſi vna tñ: ſed h̓ nõ remouet vłitatẽ ſi memor es eoꝝ q̃ ꝑdiximus. Sꝫ cũ oĩ h̓ fortaſſe nõ poteris iudicare mõ ꝑ h̓ eẽ hãc eclipſim: vel nõ eſſe niſi ſcieris ſingularia. ſ. vidẽdo motus ſenſibilr: ⁊ ſcieris q̃ntũ tꝑis eſt iter hãc eclipſim viſam ⁊ illã. ſed tñ nõ eſt h̓ te ſcire ꝙ de motib⁹ eſt vnus motus: cuius diſpõ eſt talis q̃lẽ tu vidiſti: ⁊ ꝙ i-ter illã ⁊ eclipſim talẽ eſt tñ tꝑis. h̓ aũt tu potes ſcire hoc mõ ſciẽdi: ſꝫ tñ tu nõ ſcies illud ea hora qua dubitabis de eo: an ille ſint an nõ: ſꝫ oꝫ vt iã acquiſitũ ſit tibi ꝑ viſuꝫ ali-quid aſſignatũ ei ꝑ qđ ſcias diſpõnẽ illius eclipſis. Si ãt negauerit aliqs h̓ vocari cognitionẽꝫ ꝑticularis mõ vłi: nõ ꝯtẽdã cũ eo: nr̃a. n. intẽtio nũc alia eſt ab h̓. ſ. faciẽduꝫ cognoſcere quõ res ꝑticulares ſciunt̃ ⁊ apprehendunt̃ ta-li ſcia ⁊ apprehẽſione: ꝙ ꝑ eas variatͥ ſciẽs: ⁊ quomõ ſciũ-tur ſcia ⁊ apphenſione: ꝙ ꝑ eas nõ variant̃ ſciens. Tu. n. ſi ſcires de eclipſi quomõ iuenitͥ: ⁊ tu eſſes ſemꝑ: ꝑfecto eſſet tibi ſcia nõ de eclipſi abſoluta: ſed de oĩ eclipſi q̃ fit: ⁊ tñ eẽ illã eclipſim ⁊ nõ eſſe nõ variaret in te aliqđ. Tua enim ſcia in duabus diſpõnibus eſſet eadẽ. ſ. ꝙ eclipſis q̃ eſt cũ talibus ꝓꝓ̇ietatibus: eſſet poſt talem eclipſim: vel poſt eſſe ſolis taliter in ariete ⁊ tali numero: ⁊ ꝙ eẽt poſt talem eclipſim ⁊ qđ poſt eã eſſet talis: ⁊ h̓ ſcia eſſet in te certa. ſ. ꝙ eſſet ante illã eclipſim ⁊ cũ illa ⁊ poſt illã. Si ãt iterpoſito tꝑe i h̓ cognoſceres ꝙ in h̓ iſtãti h̓ eclipſis nõ eſt ſed in alio: tũc nõ remaneret illa tua ſcia q̃ tũc eſt: ſed fieret alia ſcia: ⁊ eſſet q̃ſi variatio quã ꝑſignauim⁹: qꝛ nõ põt eſſe vt in hora qua remouetͥ eclipſis ſis ſꝫ hoc ꝙ fui-ſti ante remotionẽ: ⁊ hoc eſt qꝛ es tꝑalis ⁊ mouẽtaneus. ꝑ̇mus vo q nõ ſubeſt tꝑi nec eius iudicio multo remotior eſt ab hoc vt ipſe iudicet in hoc tꝑe vel in illo ſꝫ ꝙ eclip-ſis eſt in illo. ⁊ ſm ꝙ iudiciũ de ea eſt nouũ vel cognitio noua. Scias ẽt ꝙ tu nõ ꝑueniſti ad ſciam eclipſium par-ticularium niſi ꝑ hoc ꝙ cõprehendiſti oẽs eaꝝ cãs: ⁊ ꝙ cõprehendiſti qcqđ eſt in celo de motibus: poſtq̃ꝫ aũt cõ-prehendiſti omnes cãs ⁊ eſſe eaꝝ nouiſti te ad oĩa cãta. ¶ Nos aũt adhuc a capite reuoluemus h̓ cũ additione explanatiõis vt ſcias quomõ deus ſcit abſt̃ia: ⁊ ide ſcies quomõ ꝑ̇mus ſcit ꝑ̇n⁹ oĩum reꝝ: ⁊ ꝙ vna eaꝝ eſt ꝑ̇ncipiũ alterius rei: ⁊ illa altera ꝑ̇ncipium alterius vel alioꝝ: ⁊ ꝙ eaꝝ diſpõ ⁊ motus ſunt tales. ⁊ ꝙ ex eis naſcitͥ tale vſqꝫ ad nouiſſimũ: poſt qđ nõ ſequitͥ aliud ſꝫ ordinem qui co-mitatͥ illud nouiſſimum ſm poſteriorĩtatẽ ⁊ prioritatẽ ⁊ he res ſunt clawes de abſentia.

¶ Capſm. VII. De cõparatione intellectoꝝ ad ipſuꝫ ⁊ de oſtẽſiõe ꝙ eius ꝓꝓ̇etates affirmatiue ⁊ negatiue nõ faci-unt debere eſſe in ſua eſſentia multitudinẽ: ⁊ ꝙ illi eſt pul-chritudo maxia: ⁊ gloria altiſſima ⁊ collaudatio ĩfinita: ⁊ de diſcernẽda diſpõne delectatiõis intelligibilis.

Poſt hec oꝫ te ſcire ꝙ cũ primus dr̃ itelli-gentia: dr̃ ſm itentionẽ ſimplicẽ quã noſti in libro de aĩa. Ipſe. n. itelligit res ſimul ita: vt ꝑ eas nõ multiplicetͥ in ſua ſuba: nec vt imaginetur certitudo ſue eẽntie eſſe h̓ ꝙ ipſe imaginet eas: ſed ꝙ fluunt forme eoꝝ ab eo intellecte. vnde ipſe aptior eſt ad hoc vt ſit intelligentia q̃ꝫ ipſe for-me fluentes a ſua intelligibilitate ⁊ ꝙ ipſe intelligit ſeip-ſuꝫ: ⁊ ꝙ ipſe eſt ꝑ̇ncipiũ oĩs qđ eſt. Et ſcias ꝙ itẽtio itelle-cta aliqñ ſumitͥ de re q̃ eſt: ſicut ꝯtingit cũ nos ſumimus de celo ꝑ ꝯſiderationẽ ⁊ ſenſum formã eius itellectam ⁊ aliqñ forma intellecta non ſumitur de his que ſunt: ſed ecõuerſo: ſicut cũ nos itelligimus formã artificialẽ quã adinuenimus: ⁊ deinde forma illa intellecta mouet nr̃a mẽbra ad hoc vt ſit in opꝫ: igitͥ nõ qꝛ fuit ipſa: deide nos intelleximus eam: ſed qꝛ itelleximus: fuit ipſa. Talis igitͥ eſt cõparatio oĩs qđ eſt ad ꝑ̇mũ qui eſt neceſſe eſſe: qꝛ in-telligit ſuã eſſentiã ⁊ qcqđ facit debere eſſe ſua eſſentia: ⁊ ſcit quomõ bonitas ſit in oĩ qđ eſt. Sequitͥ g̊ ſuã formaꝫ itellectã forma eoꝝ q̃ ſunt ſꝫ ordinẽ intellectũ apud eũ: non ꝙ ſint ſequentes: quẽadmodum lux ſequitͥ lucidum ⁊ calefactio calidũ: ſed qꝛ eſt ſciens qualiter eſt ordo bo-nitatis in eſſe: qm̃ ex eo eſt: ⁊ ꝙ ab iſta ſcientia fluit eẽ ſm ordinem quẽ intelligit. ſ. ordinẽ rectum: ⁊ qm̃ ipſe diligit ſeipſum qui eſt ꝑ̇ncipium totius ordinis bonitatis inquã-tum ipſe eſt ſic fit: ideo ꝙ ordo bonitatis eſt dilectus ab eo accĩtalr: ſꝫ nõ mouetͥ ad eũ dilectione. Ipſe. n. non pa-titur ab eo nec ꝯcupiſcit aliquid nec inquirit: h̓ igr̃ eſt vo-luntas eius que eſt expꝫs iꝑfectionis ⁊ imunis a deſiderio ⁊ ab anguſtia intelligendi aliqđ. ¶ Nemo aũt putet ꝙ

B qꝛ intellecta apud eũ hñt formas ⁊ multitudinẽ: iđ mul-titudo formaꝝ quas intelligit ſint pars ſue eſſentie. Nã quomõ eſſet h̓ cũ ipſe ſint poſt ſuã eſſentiã: ꝙ. n. ipſe itel-ligit ſuã eſſentiam ꝑ ſuã eſſentiã itelligit: ⁊ ꝑ h̓ itelligit qc-quid eſt poſt ipſum. h̓ igitͥ qđ intelligit ſuã eẽntiã cã eſt itelligẽdi id qđ eſt poſt ſuã eẽntiã. Suũ igitͥ itelligi eius: qđ eſt poſt ſuã eſſentiã cãtũ eſt eius ꝙ ipſe intelligit ſuaꝫ eſſentiã: q̃ꝛuis intellecta q̃ ſunt poſt ſuã eſſentiã nõ ſunt i-tellecta eius niſi ſm modũ intellectoꝝ intelligibilẽ non aĩalẽ ⁊ ꝙ nõ eſt eoꝝ ad ipſum niſi relõ ꝑ̇ncipij. ſ. ſecũduꝫ ꝙ ex eo eſt nõ in eo. ſed relões ſunt ſm ordinẽ. Qm̃ alia ex eis ſunt ante alia: q̃uis ſint ſimul: qꝛ nec ꝑ̇cedunt nec ſequunt̃ ſe in tꝑe: igitͥ nõ eſt in eo ꝑ̇rogatio in itellectis. Nec putet aliqs ꝙ relatio intelligibilis ad ea ſit relatio ad ea: ſm ꝙ inueniunt̃: alioquin oẽ ꝑ̇ncipiũ egeret forma ⁊ mã. De mã. n. illius forme eſt vt itelligatͥ ſm diſpõneꝫ aliquã. ſ. expoliationis vel alterius modi: ad h̓ vt ipſe in-tellectus ſit in effectu. ſed h̓ relatio eius ad illa eſt iquã-tũ ipſa ſunt in diſpõne itellecta. Si aũt h̓ eẽt inquãtũ eſt eſſe eoꝝ in ſingularibus: eueniret tũc ꝙ ipſe nõ itellige-ret niſi qđ iuenitͥ in vnaquaqꝫ hora. Nec intelligeret de eis qđ ꝑuatũ eſſet de eis in ſingularibus niſi poſtq̃ꝫ eẽt: ⁊ ita nõ itelligeret de ſeipſo qđ eſt ꝑ̇ncipiũ illius rei ſm or-dinẽ ſuũ niſi cũ fieret ꝑ̇ncipiũ. ⁊ ſic nõ itelligeret ſuã eẽn-tiam: qꝛ nã ſue eſſentie eſt vt fluat ab eo qcquid eſt ⁊ ſua apprehẽſio de ipſis eſt inquãtũ nã eoꝝ eſt ꝙ ſunt ſic. vn-de oꝫ vt ſit ẽt apphendens alteꝝ: q̃uis nõ ſit. igitͥ ſciẽs di-uinũ erit cõprehendẽs id qđ iã eſt: ⁊ qđ poſſibile eſt eſſe: cuius relõ ad ipſa erit inquãtum ſunt intellecta nõ iquã-tum ſunt in ſingularibus. remanſit igitͥ ꝯſiderare diſpo-ſitionem eſſendi itellecta. ſ. an ſint in eſſentia primi: ſicut comitãtia q̃ ſequunt̃ eũ: an ſit eis ſuũ eẽ ſeparatũ ab eius

eēntia:ꝛ ab eēntia alterius ꝑter ſe,ſicut forma ſeparata ſm ordinē poſita in ordīōe deitatis:an ſint īītelligētia vl' in aīa:vt cū ꝑm⁹ intelligit hāc formā deſcribaꝛ in q̄libꝫ eoꝝ:ꝛ tūc illa intelligētia vel aīa eēt q̄ſi ſubꝫ illi for' intellecte:ꝛ eēt intellecta īquātū ē in aliq̄ illaꝝ:ꝛ eēt intellecta a ꝑ īquātū eſt ex eo.Et intelligeret ꝑm⁹ de ſeipſo:qḋ eſt ꝑn^m eius. De vniuerſitate igiꝛ intellectoꝝ gddā eſt intellectū cuius ꝑm⁹ eſt ꝑn^m nullo mediāte:ſꝫ fluit eē ei⁹ ab eo ꝑncipalr:ꝛ gddā eſt inteſſm:cui⁹ ꝑm⁹ eſt ꝑn^m aliquo mediāte:ꝛ eē ei⁹ fluit ab eo ſcḋario:ꝛ ſilr eſt diſpō de eē illoꝝ intellectorū:q̄uis eni eoꝝ īpreſſio ſit in vna re eoꝝ:tn̄ q̄dā ſūt ꝑus:ꝛ q̄dā poſteri⁹ ſm ordinē cāe ꝛ cāti.Cū aūt illa īpreſſa in illa re fuerit de intellectis ꝑncipalr:tūc illa erūt de vniuerſitate eoꝝ:q̄ꝛ ꝑm⁹ intellexit ſuā eēntiā eē ꝑn^m:ꝛ ita aduētus eoꝝ erit ab eo nō ſm q̄ dicim⁹.ſ.cū intelligit bonitatē ſtati eſt:ita vt ſuū intelligere bonitatē ſit eā eē:ꝛ vt ipſaꝫ eē ſit ipſuꝫ intelligere bonitatē.ħ eni eēt q̄ſi diceremꝰ q̄ qa intellexit ea intelligit ea:vl' qꝛ ſunt ab eo ſunt ab eo.Si aūt poſuerit ħ intellecta eē ꝑtē ſue eēntie:ꝯtiget ipſum multiplicari.Si v̄o poſuerint ea ſequētia ſuā eēntiā accidit ſue eēntie q̄ ex ꝑte eoꝝ nō ſit nec̄e eē ꝑꝑ applicationē ſui ad poſe eē.Si v̄o poſuerit ea ſeparata ab oī eēntia icidēt in ideas ꝑlonicas.Si v̄o poſuerit ea eē intelligētia aliq̄ accidet ēt icōueniēs qḋ dixim⁹ aū.Oꝫ igiꝛ vt ſtudeas euadere ab hac diſſimtudie:ꝛ caueas ne mltiplices ei⁹ eēn^{ꝫ}:nec cures ſi ei⁹ eēn^a accipiaꝛ cū aliq̄ reſone ad poſe eē:ſꝫ ſi inquātū eſt ſua eēntia.Scias ēt q̄ mūdus diuin⁹ eſt valde imēſus:ꝛ ſcias q̄ dr̄ia ē iter fluere ab aliq̄ formā:cui⁹ nā eſt vt intelligaꝛ:ꝛ iter fluerꝛ ab aliq̄ formā intellectā īquātū ē intellecta tn̄ abſq̄ additiōe aliq̄. Et ſcias q̄ ipſe intelligit ſuā eēn^{ꝫ} eē ꝑn^m flux⁹ oīs intellci ic̄ꝫ^m ē intellꝫ cātū:ſic intellexit ſuā eēntiā eē ꝑn^m flux⁹ oīs entis:īquātū ē ens cātū.ꝛ ſtude ꝯſiderare radices datas ꝛ dādas:ꝛ apicꝛ tibi qḋ oꝫ apiri.Prim⁹ igiꝛ intelligit ſuā eēntiā ꝛ ordinationē bonitatis q̄ eſt in oī:ꝛ qūo eſt:igiꝛ illa ordinatio ob ħ q̄ ipſe intelligit eā fluit:ꝛ ſit:ꝛ eſt:ꝛ qḋ ſciꝛ fieri:ꝛ modus fiēdi ex ſuis duob⁹ ꝑncipꝫs ē bonitas nō refugiēda ſequēs bonitatē eēntie ꝑncipꝫ:ꝛ ei⁹ ꝑfectionē:eo q̄ ſūt delectabilia vtraq̄ ꝑ ſeipſa:iō ipſꝫ ē volitū:ſꝫ volitū ꝑmi nō eſt ſm volitū nr̄ꝫ:ita vt in eo qḋ ē ex eo ſit ei itētio. Sꝫ tu iā noſti deſtructionē h⁹:ꝛ adhuc ſcies:qꝛ eſt volēs ſꝫ modū volūtati intelligibil' pure:ꝛ vita ei⁹ ē ħ eadē ēt:vita.n.q̄ ē apud nos ꝑficiꝛ apphēſiōe ꝛ actiōe q̄ ē motio veniētib⁹ ex duab⁹ diuerſis virib⁹.Certū ē aūt eē aīaꝫ apphēdentē:q̄ v̄o ipſe intelligit oē:ꝛ cā ē oīs:ꝛ ipſe ē ꝑn^m ſue actiōis:qḋ eſt dare eē oī.igiꝛ vna itētio de illo ē apphēſio vie dādi eā.vnde vita ei⁹ nō eſt egēs duab⁹ virib⁹ ad ħ ꝑficiaꝛ duab⁹ viribus:nec vita ei⁹ ē alia a ſcia ei⁹:qꝛ ħ totū eſt ei ꝑ ſuā eēntiā:ꝛ ēt qꝛ for^a intellecta q̄ ſit i nob̄ cā ē for' adiuēte artificial' ſi ipſꝫ eē ei⁹ eēt ſufficiēs ad eēndū illā formā artificialē.ſ.ſi for' eēnt in effectu ꝑn^a eoꝝ:q̄ꝛ ipſe ſūt for':tūc intellectū apḋ nos eēt ipſꝫ poſſe:ſꝫ nō ē ita. Nā ſuū eē nō ē ſufficiēs ad ħ:ſꝫ eget volūtate nouiter ꝑueniente ex v̄tute ꝯſideratiua ꝑꝑ q̄s duas ſil' moueꝛ v̄tus motiua:q̄ mouet neruos ꝛ mēbra īſtr̄alia:ꝛ deide mouet inſtr̄a extrinſeca ꝛ ad vltimū mouet mā̄ꝫ:vn̄ eē ipſi⁹ for' intellecte nō ē ipſꝫ poſſe nec volūtas.Sꝫ fortaſſe in nobē poſſe apḋ ꝑn^m mouēs:ꝛ ħ for^a eſt mouens ꝑn^m po':ꝛ iō eſt motor motoris:vn̄ volūtas ei⁹ q̄ eſt nec̄e eē nō eſt altera in eēntia ab ei⁹ ſcia:nec eſt altera ab eo qḋ intellr de ei⁹ ſcia. Iā igiꝛ oſndimus q̄ ſcia q̄ ē ei ē ipſa eadē volūtas q̄ eſt ei:ꝛ ſilr oſſtaꝫ ē qḋ poſſe:qḋ ē ei ē ipſꝫ ſuā eēn^{ꝫ} eē intelligētē oē tali intellu q̄ eſt ꝑn^m oīuꝫ nō ſumpt⁹ ex oī:ſꝫ ē ꝑn^m ꝑ ſuā eēntiā non expectās eē rei:ꝛ ħ volūtas ſm modū q̄ certificauimus eā:q̄ nō certificaꝛ ꝑꝑ itētionē fluēdi eſſe ab ea:vt ipſa ſit

aliud ab ipſo fluere eſt ipſamet libalitas. Nos aūt iā oſtēdim⁹ de libalitate q̄dā:q̄ꝛ ſi memineris:ſcies q̄ ħ volūtas eſt ipſa libalitas:ꝛ cū cert⁹ fueris q̄ ꝑ^a ꝓꝑetas de nec̄e eē eſt:qꝛ ē:ꝛ qꝛ ē ens.Scies deide q̄ ō aliqs ꝓꝑetatibus:q̄dā ſūt i qb⁹ itētio ē eē cū reſone:ꝛ q̄dā ſūt ħ eē cū negōne. Nulla āt haꝝ duaꝝ facit in ſua eēn^a debere eē multitudinē vllo mō nec variationē.q̄ v̄o cōmixta ſūt negōni ſūt ħ.Si qs dixerit de ꝑ qḋ ē ſuba nō intelligat niſi ħ eſſe nolēs ipſaꝫ eē ſubaꝫ:a q̄ negaꝛ eē i ſubō.Cū v̄o dr̄ vn⁹ nō intellr niſi ipſꝫ eē negata ab eo diuiſione ꝑ q̄ntitatē vel ꝑ dictionē:ꝛ negata ab eo comite.Cū v̄o dr̄ intellige^s ꝛ intellꝫ ꝛ intelligēs nō intellr certe:niſi qꝛ ipſe ē ille q ē ſpoliat⁹ i ſe:ꝛ negaꝛ ab eo ꝯmixtio mā̄e:ꝛ ei⁹ appēdicia cū ꝯſideratiōe aliciu⁹ reſonis.Sicaūt dr̄ de eo q̄ ē ꝑm⁹ nō intellr:niſi reſo hō eē ad oē.Cū v̄o dr̄ potēs nō intellr ꝑ ħ:niſi qꝛ nec̄e eſſe relatū ad ħ:vt id qḋ dꝫ eē aliḋ a ſe:nō ſit v̄e niſi ꝑ ipſꝫ ſm modū quē ꝑdiximꝰ.Cū āt dr̄ vni⁹:nō intellr niſi ħ eſſe ex ħ intellu.ſ.vt negeꝛ mā ab illo:ꝛ q̄ ipſe ē ꝑn^m diſpōnis totius bonitatis:ꝛ q̄ ipſe intelligit ħ:ħ igiꝛ ꝯpo^a ſūt ex reſone ꝛ negōne.Cū v̄o dr̄ libal' intellr q̄ntū ad hāc reſonē cūꝫ negōne:cui addita ſit alia negō.ſ.qꝛ ipſe nō itēdit itētionē ſibyꝑſi.Cū v̄o dr̄ bon⁹ nō intellr:niſi qꝛ ħ eſſe liberꝫ eſt a cōmixtione ei⁹ qḋ ē in po^a ꝛ i ꝑfectiōe:ꝛ ħ ē negō:vl' ſi dixerit q̄ ſuū eē eſt ꝑn^m oīs ꝑfectionis ꝛ ordinationis:ꝛ ħ eſt reſo.Cū igiꝛ intellexerim ꝓꝑetates ꝑmi ꝛ veri ſꝫ hūc modū:ꝑfcō ñ inueniꝛ de eis aliq̄ q̄ faciat debere eē in ei⁹ eēntia ꝑtes nec multitudinē aliq̄ mō. ¶ Nō pōt aūt eſſe pulchritudo vl' decor oīs:niſi cui⁹ qdditas eſt intelligibil' pura bona imunis ab oī mō īꝑfectiōis:ꝛ vna oī mō:igiꝛ nec̄e eē hꝫ pulchritudinē ꝛ decorē purū:ꝛ ipſum eſt ꝑn^m pulchritudinis oīs rei:pulchritudo aūt oīs rei:ꝛ ſu⁹ decor eſt vt ſit queādmodū ꝯuenit ei.Quāto maior igitur eſt pulchritudo ei⁹:qḋ eſt queādmodū dꝫ eē q̄ eſt nec̄e:oīs eni pulchritudo ꝛ ꝯueniētia cū apprehēdiꝛ diligitur ꝛ delectat.Cuius ꝑn^m eſt ſua apprehēſio vel ſenſibilis vl' imaginabil':vl' eſtimabil':vel putatiua:vel intelligibilis. Sꝫ qꝛ q̄nto apphēſor ē mag' apprehendēs ꝛ certior ꝛ apprehēſuꝫ eſt pulchrius ꝛ nobilius in ſeipſo:ꝛ iō q̄ dꝫ hre virt⁹ apphēdēs ſua delectatio in illo ē maior:tūc nec̄e eē qḋ ē in vltimo ꝑfcōnis ꝛ pulchritudīs ꝛ decoris:eo q̄ intelligit ſeipſꝫ in tali vltio ꝑfcōnis ꝛ pulchritudis ꝛ decoris:ꝛ cū ꝑfectiōe intelligēdi:ꝛ cū intelligētia intelligētis ꝛ intelligēti:ꝛ q̄ vnū ſunt certiſſime:iō ipſe ſuꝑpſi⁹ ē maxim⁹ amator:ꝛ amatū:ꝛ mag' delectās ꝛ delectatū.Oīs delectatio nō eſt niſi apphēſio ꝯueniētis:ſm q̄ eſt ꝯueniēs:vn̄ ſenſibilis delectatio eſt ſenſibilitas ꝯueniētis:ꝛ intelligibilis eſt:vt intelligaꝛ ꝯueniēs. Iā igiꝛ ꝑm⁹ ē excellētior apphēſor cū excellētiore apphēſiōe excellētioris apprehenſi:ꝛ iō ē excellētior delectator cū excellētiore delectatiōe in excellētiori delectato:ꝛ ħ ē i q̄ nihil ꝯpeꝛ ei.hē āt itētōes nō hn̄t alia noīa niſi ħ.Sꝫ ſi qs reſpuerit ħ:inducat alia ſi pt.Oꝫ āt vt ſcias q̄ apphēſio q̄ intelligēs apphēdit intellectū fortior ē q̄ꝫ apphēſio q̄ ſentiēs apphēdit ſenſatū:qꝛ eſt intellꝫ q intelligit ꝛ apphēdit q̄cq̄d pōt ſpoliari ab aliq̄ ꝛ mutari cū eo:ꝛ ſit idipſuꝫ:ꝛ apphēdit illud inquātū eſt ipſm:nō id qḋ appꝫ de eo. Nō eſt autē ſic ſenſus ſenſato:igiꝛ delectatio q̄ ē nob̄ de ħ q̄ intelligim⁹ ꝯueniēs maior eſt q̄ꝫ ea q̄ ſentim⁹ ꝯueniēs:itaq̄ nō eſt ꝯpatio iter illas. Cōtigit aūt q̄ v̄t⁹ apprehēdēs nō delectaꝛ:in q̄ opꝫ delectari ꝑꝑ aliq̄ accītia:ſic īfirm⁹ nō delectaꝛ i dulci reſpuit illud ꝑꝑ aliqḋ qḋ accidit.Silr oꝫ vt ſcias nr̄am eē diſpōnē dū ſum⁹ in corꝑe:nos eni q̄uis nr̄e v̄tutis intelligibilis ſit acq̄ſita ſua ꝑfectio in effectu:nō tn̄ inuenim⁹ in ipſa rem delectationis quātū cōuenit ipſi rei:ꝛ ħ ſit ꝑꝑ īpedimētū corꝑis. Si v̄o exueremur a corꝑe ad intelligēdum

nſtam eēntiā: ita vt ipſa fiat intelligibile cogñſcendo: ⁊ ſpeculādo ea que ſunt certiſſime: ⁊ veras pulchritudines: ⁊ vīa delectabilia: ⁊ ſic cōiuncta cū eis: queādmodū cōiungit̃ vnū itellm̄ cū alio itellecto: pfcō eēm⁹ tūc ſic ꝙ inueniremus delectationē ⁊ decorē infinitū. Sed nos oſtēdem⁹ adhuc oēs has itētiones plenius. Scias aūt ꝙ delectatio cuiuſq; v̄tutis plena eſt acq̃ſitio ſue perfectiōis: ⁊ iō ſenſui ſenſata cōueniētia: ⁊ ire vindicta ⁊ ſpei cōſecutio: ⁊ vnicuiq; rei id qđ ē ꝓpriū ⁊ rōnali aīe ipſaꝫ fieri ſeculū itelligibile in effectu: igit̃ neċe eē eſt intellectuꝫ ſiue itelligat̃: ſiue nō: ⁊ dilectum: ſiue diligit̃: ſiue non.

¶ Explicit trac. VIII. cū auxilio dei ad laudē ei⁹. ſe⁹. IX.

¶ Caplm. I. De ꝓprietate actiua primi ꝑncipij.

A IAm manifeſtū eſt nob ꝙ vniuerſitas hꝫ ꝑnm̄: qđ eſt neċe eē nō ꝯtentuꝫ ſub gnē: nec ſub diffōne: nec ſubeſt demōſtrationi: extꝑs q̃litatis ⁊ q̃titatis: ⁊ q̃ditatis: vbi ⁊ qn̄ ⁊ motus: nec eſt aliqđ ſile: nec cōicans: nec ꝯriū: ⁊ ꝙ eſt vnū qui itelligit̃ multis modis: eo ꝙ ipꝫ ē nō diuiſibile: nec in ptes in effectu: nec in ptes pōne: nec eſtimatiōe: ſicut ꝯtinuū: nec itellectu q̃ſi eēntia ei⁹ ſit ꝯpo⁹ ex itētionib⁹ intelligibilib⁹ diuerſis ex qb⁹ ꝓuenit vnū cōiunctū: ⁊ ꝙ eſt vnū inquātū nō eſt cōicās ei aliqđ vllo mō in ſuo eē qđ eſt ei: ⁊ iō ꝓp hanc vnitatē eſt ipar: ⁊ eſt ēt vnū: qꝛ ipꝫ eſt ꝑfectū eē: ſic ꝙ nihil deeſt ei: qđ ſpectet ad pfectionē ſui. Iā āt erat h̄ vn⁹ ex modis dicēdi vnū: vnus autem nō dr̄ ipſe: niſi mō negatiuo: qꝛ nō ſic vnuꝫ qđ eſt icōꝑib⁹ cōtinuatione ⁊ cōiunctione vel alio hꝫ: ꝙ eſt vnū vnitate q̄ eſt itētio iuenticia accñs eēntie vel eēntys. Iā autem patuit tibi ex his q̄ dcā ſūt in ſciētys nālib⁹ ꝙ v̄tus eſt infinita nō cōꝑata q̄ eſt ꝑnm̄ ꝑmi mot⁹: ⁊ claruit tibi ꝙ mot⁹ circularis nō ſit gnōne incōicante: ⁊ idē patuit tibi alio mō ꝙ ꝑnm̄ eſt eternū eē: ⁊ poſt h̄ claruit tibi ꝙ neċe eſſe ꝑ h̄ eſt neċe eē oīb⁹ ſuis modis: ꝙ nō pōt eē ei aliq̄ diſpō futura: q̄ nō erat: ⁊ adhuc ēt patuit tibi ꝙ cā q̄tū in ſe eſt facit neċio eē cātū: q̄ ſi fuerit ſp facit cātū: neċio eē ſp: ſed ſi illa ſufficerēt tibi, pfcō nō idigeres his q̄ adhuc diſſuri ſum⁹. Nos tñ adhuc addem⁹ tibi aliqđ ad declarationē hui⁹ dicētes: iā tibi notū eē ꝙ oē qđ cepit hꝫ māꝫ: ꝙ ſi ita eſt: tūc eius qđ ꝑus nō fuit: ⁊ poſtea eſt neċio due cāe. ſcꝫ actiua ⁊ receptibilis: vel nō erāt: vel erant: ſed vel agens erat non mouens ⁊ receptibilis nō mouebatur: vel erat agēs: ſꝫ nō erat receptibilis: vel erat receptibil: ſꝫ nō erat agens. Dicem⁹ aūt v̄bū gnāle añq̄ icipiam⁹ diſcutere h̄. ſcꝫ ꝙ ſi diſpōnes fuerit in ſe ſic fuerūt: ⁊ nō fuit factū aliqđ aliquo mō qđ nō erat: tūc debitū fiēdi aliqđ ex eis: vl̄ nō fiēdi erit: ſic erat: ⁊ ita nō pōt eē: vt aliqđ icepiſſꝫ fieri. Si aūt icepit eē qđ nō fuit: tunc neceſſario vel cepit fieri ad modū ei⁹: cui⁹ cā fit ſubito nō ad modū eius: qđ fit ſꝫ ꝓpinquitatē vel elōgationē ſue cāe: vel cepit fieri ad modū ei⁹: qđ fit ſm̄ ꝓpinq̄tatē ſue cāe vel elōgationē. Sed pars ꝑma neċio eſt de h̄ cui⁹ iceptio eſt ꝓp inceptionem cāe: ⁊ cū ea: nō poſt eā vllo mō. Si g̃ cā ꝑus nō fuit: ⁊ poſtea eſt vel ꝑus fuit: ⁊ cātū ē poſt eam. ſequet̃ id qđ diximus ꝑmo. ſcꝫ debere fieri aliqđ aliud preter cām: qđ fit ꝑus: ⁊ fit cā ꝓpinq̄. Si āt durarēt res ſꝫ hūc modū: oporteret tūc vt cāe: ⁊ ea q̄ fiunt eēnt ſubito ⁊ ifinita ⁊ oporteret ea eſſe ſil: h̄ aūt ſm̄ ꝙ nos aſſignauim⁹ radicē iudicātē deſtructionē hꝫ: eſt ꝙ cāe q̄ incipiūt nō fiunt oēs ſubito: nō ꝓp ꝓpinquitatē vel elongationē cāe ꝑme. Reſtat g̃ vt iceptio ei⁹ qđ fit ꝑueniat ad ꝓpinquiorē vel longinquiorē ex eis: ſꝫ hoc fit ꝑ motū. Iaꝫ igit̃ fuit motus ante motū: ⁊ ille motus perduxit cauſas ad hūc motū. Sunt igitur q̄ſi duo ꝯtingentia: ſinautē redibit qđ iterū de tēpore: qđ eſt iter illa duo h̄ eſt: qꝛ ſi illud tꝑs nō impleuerit motus: tūc ea que fiunt ab eis ifinita erūt in vno iſtanti: eo ꝙ nō ꝑit eē in iſtantib⁹ cōtingentib⁹ ⁊ ꝯcurrentib⁹. ſed opꝫ vnū eē ꝓpingus in ipſa re poſt elōgationē: vel lōgingus poſt ꝓpinq̄tionē: ⁊ tūc illud inſtans vel erit finis ꝑmi motus ꝑducētis ad aliū motuꝫ vel aliqđ aliud. Si aūt fuerit ꝑducēs ad aliū motū ⁊ fecerit debere eſſe: tūc ille motus q eſt q̄ſi cā ꝓpinq̄ hui⁹ mot⁹ erit cōtigēs illū. Intētio āt hui⁹ ꝯtingētie ſatis itelligit̃ ꝑcipue cū non ſit poſſe tꝑs eē inter duos mot⁹: ⁊ mot⁹ nō eſt iteriꝫ. Iaꝫ enī patuit ex nālibus ꝙ tꝑs cōſeqt̃ motū: ſꝫ tractare de oſtēſione hui⁹: facit nos ſcire ꝙ mot⁹ ꝑcedit motū: nec tñ facit ſcire: an ille mot⁹ eſt cā fiēdi hūc motū. Iā igit̃ aperte manifeſtū eſt ꝙ mot⁹ nō fit poſtq̄ nō fuit niſi ꝓp aliqđ qđ erat: ⁊ illud qđ erat nō cepit fieri niſi ꝑ motū cōtingētē iſtū aliū motū. Nō curo āt qđ fuerit illđ qđ erat añq̄ h̄ fieret. ſ. an fuit itētio agētis: vel volūtas vel ſcīa: vl̄ inſtrumētū: vel nā vel acquiſitio vnius tꝑis cōueniētioris actioni q̄ alterius: vel acq̃ſitio preparationis vel aptitudinis recipientis q̄ nō erat: vel applicatio impmētis: que nō erat: quocūq; enī fuerit ſuū fieri pēdebit ex motu: nec pōt aliter eſſe niſi ſic. Redeamus g̃ ad diſcutiendū h̄ ⁊ dicemus: ꝙ ſi cā agēs ⁊ receptibilis fuerint in ſeipſis ſic: vt non ſit actio vel paſſio iter illas: tūc neceſſariū erit: vt iteruenīat cōparatio inter illas duas: q̄ facit debere eſſe actionē ⁊ paſſionē. Sed q̄tū ad agentē eſt ſicut volūtas que facit debere eē actionē: vel nā faciēs debere actionē vel inſtrm̄ vel tꝑs: q̄tū v̄o ad receptibile eſt: ſicut aptitudo: q̄ nō erat: ſꝫ q̄tū ad vtraq; eſt: ſic applicatio vni⁹ eoꝝ ad alterū. Iā āt manifeſtū eſt totū h̄ eē ꝓp aliquē motū. Sed ꝙ agēs ſit ⁊ nō receptibile vllo mō h̄ eſt ipoſſe. ꝑmo ꝙ receptibile: ſic oñdim⁹: nō fit niſi ꝑ motū q hꝫ ꝯtinuationē: ⁊ ſic mot⁹ eſt ante motū. Scđo qꝛ nō pōt eē vt fiat qđ nō fuit qn ꝑcedat illud eē receptibile qđ eſt mā: eueniret enī ꝙ receptibile iā eēt: ⁊ deinde fieret aliud receptibile. Si aūt poneret̃ ꝙ receptibile eſt: ſed agens nō eſt. tēc fiet agens: ⁊ ſeqt̃ illū fieri ꝑ cām hn̄tē motū ſicut prediximus: ⁊ etiā qꝛ ꝑnm̄ oīuꝫ eſt eēntia quā neċe eſt eē: ⁊ neceſſe eē eſt ſic ꝙ qcq̄d eſt ab eo: neċiuꝫ eſt q̄tū ad illđ: alioqn eēt ei diſpō q̄ nō erat: ⁊ ſic nō eēt: neceſſe eſſe ex oībus ſuis ꝑtibus. Si aūt diſpō q̄ fit po⁹ fuerit nō in ei⁹ eēntia: ſed ex ei⁹ eēntiā: ſicut qdā eoꝝ ponūt volūtatē: tūc qđ de h̄ ꝙ volūtas fit ab ipſa reſtabit adhuc. ſ. an ſit ꝑ volūtatē: an ꝑ nāꝫ: an ꝑ aliqđ aliud qcq̄d illud ſit. Quocūq; āt poſueris aliqđ fieri: qđ nō erat: vel pones illud fieri i ſua eēntia: vel nō fieri in ſua eēntia: ſed erit aliqđ diſcretū ab eēntia eius: ⁊ remanebit adhuc qđ. Si enī fit in eius eēntia: tūc ipſuꝫ eſt variabile. Manifeſtū aūt fuerat ꝙ neceſſe eē ꝑ ſe eſt neċe eē ex oībus ſuis ꝑtib⁹.

¶ Itē ſi fuerint cuꝫ ea q̄ ſunt diſcreta ab eo: ſuit ipſe: ſicut erat añq̄ fierent: ⁊ nihil accidit ei vllo mō qđ nō erat: ſꝫ fuerit ipſe ſicut erat cū nihil erat ab eo: tūc nō eſt neceſſe aliqđ eſſe ab eo: ſed erit diſpō ⁊ res ſicut erat: vn̄ neceſſariū eſt cognoſcere neceſſitatē eēndi ab eo: an eliget̃ eē ab eo fuerit potius ꝓp aliqđ qđ eēt mediū: qđ nō erat: cū erat ꝑus nō eē: ⁊ ceſſatio ab actione ei⁹ diſpō: an hoc nō fuerit aliqđ qđ eēt ex eū: Nos aūt loqmur nūc de iceptione ei⁹ qđ fit ab eo nullo mediāte: an ſit aliqđ qđ cepit: ⁊ per illud cepit 2m̄ ſicut dn̄t de volūtate ⁊ volito. Intellectus autem purus ⁊ verus teſtat̃ ꝙ eēntia vna ſi ſic erat ante cuꝫ nō erat ab ea aliqđ mō etiā eſſet ſic ex oībus ſuis partibus: profecto mō ēt nō eēt ab eo aliqđ. Si āt mō factū eſt vt ſit ab ea aliqđ: tūc iam ꝯtingit i eēntia illa itētio vel volūtas vel nā vel poſſe: vel aptitudo vel aliqđ aliud his ſimile qđ nō erat. Qui aūt negauerit h̄ iā diſceſſit a vero

intellectu lingua:ſed redit ad illũ ꝓpria intentione:quã
qḋ poſſe eſt eſſe vel nõ eẽ nõ exit ad effectũ:nec fit electio
de eo:vt ſit potius eẽ vel nõ eẽ abſq; iductore vel vtilita-
te vel alio hõ.igiẽ neẽ eſt vt fiat aliqd in hac eẽntia que
facit debere eẽ poſtꝰ cũ ipſa ſit agens. Sin autẽ cõpatio
eius ad illud poſſe erit:ſicut erat añ:q2 ſi nõ ↄtigerit ei ali
qua cõpatio adhuc eẽt res ſm ſuã diſpõnẽ ⁊ poſſibilitas
eẽt pura poſſibilitas ſm ſuã diſpõnẽ.Cũ aũt ↄtigit ei cõ
paratio:tũc iaȝ cõtingit ei aliqd:⁊ neẽ eſt vt cõtingat ſue
eẽntie ⁊ in ſua eẽntia.Si eni fuerit eẽ ſtaȝ eẽntiam reſta-
bit adhuc qḋ:⁊ nõ erit illa cõpatio q̃ſita. Ingremꝰ enim
cõparationẽ que facit debere eẽ qcqd eſt eẽ ſuã eẽntiam
priuſq̃ nõ fuit totũ ſimul q̃ſi ſit vna collectio:⁊ diſpõnẽ
q̃ erat ante:cũ nõ faceret eẽ aliqd:alioqn excipemus de
collectione aliqd.ſ.voluntatẽ:⁊ oȝ cõſiderare diſpõnem
eius:qḋ eſt poſt illud:ſed hoc eſt abſurdũ.igiẽ ꝙ fit a pri-
mo ſm hãc dictionẽ eſt in ſua eẽntia:⁊ hoc eſt abſurduȝ:
qũo eni põt eẽ:vt in eẽntia eius fiat aliqd ⁊ a quo fiet. Jã
aũt manifeſtũ fuerat ꝙ neẽ eẽ ꝑ ſevnũ ẽ:vñ neceſſe eſt
vt qcqd cepit:ſit ab eo:erit igiẽ qḋ nõ erit cõparatio que-
ſita. Nos autem non querimus niſi comparationẽ que
facit neceſſario ṗmũ poſſe exire ad effectũ:nec facit debe
re aliud eẽ.Dictũ eſt aũt ꝙ neẽ eẽ vnũ eſt:ꝙ ſi fuerit ab
alio:tũc illud eſt eã ṗma:⁊ adhuc reſtabit qḋ.deide qũo
poteſt eẽ:vt in nichĩo ſit hora ceſſandi ⁊ hora inchoandi:
⁊ in quo erit hora diuerſa ab hora.¶ Jtẽ poſtq̃ oſtẽſuȝ
eſt ꝙ q2 aliq̃ diſpõ ↄtingit ṗncipio:tũc nõ põt eẽ quin id
qḋ fit fiat a ṗmo vel per nãȝ vel ꝑ intẽtionẽ in illo ex vo
luntate vel ꝑ volũtatẽ:poſtq̃ nõ eſt ꝑ violẽtiã:neq; con
tingẽs.Si autẽ fuerit ꝑ nãm tũc variata eſt nã.Si vero
fuerit ꝑ intentionẽ:tũc variata eſt intẽtio. Sed ſi fuerit
per volũtatẽ ponamus illã fieri in illo vel eẽ diſcretam
ab illo . Sed dico ꝙ aut voluntas eſt ipſum facere eſſe:
aut itẽtio:⁊ vtilitas poſt eẽ.Si aũt ipſa volũtas fuerit ip-
ſum facere eẽ ꝑ ſeipſaȝ:tũc q̃re nõ fecit eẽ ante: vides ꝙ
nõ cõplacuit ſibi id facere vel aduenit hora eius : aut q2
potuit ſuꝑ illud:ꝑ hͤ aũt qḋ nũc dico nõ itẽdo qḋ dixit ali
quis.ſ.ꝙ hͤ iterrogatio inanis ẽ:eo ꝙ hͤ in oi hora põt re-
peti.hͤ aũt iterrogatio recta eſt.iõ ꝙ in vnaq̃q; hora põt
repeti ⁊ ſeq.Si aũt fuerit ꝑꝑ intẽtionẽ ⁊ vtilitatẽ:notum
eſt aũt:q2 id cuius eẽ:⁊ nõ eẽ agẽti eq̃le eſt:nõ eſt ꝑ inten
tionẽ:ꝙ aũt agenti potius eſt eẽ q̃ȝ nõ eẽ:illud eſt ſibi vti
le:verus aũt ṗmus:q2 ꝑfectus eſt eẽntia:iõ nõ eſt ſibi ali
qd vtile.¶ Jtẽ ṗmus in quo ṗcedũt ea que icipiunt per
ſuã eẽntiã vel per tẽpus.¶ Si aũt ꝑ ſuã eẽntiã tm̃:ſicut
vnũ ṗcedit duo:q̃uis ſint ſimul:ſed motus rei mote eſt:
vt moueaẽ motu eius a quo moueẽ:q̃uis ſint ſiſ. Tunc
neẽ eſt vt vtraq; ſint ſimul incipiẽtia.ſ.⁊ ṗmus eternꝰ:
⁊ q̃cũq; facta ſunt ab ipo.Si aũt ipe ṗcedit nõ ꝑ ſuã eẽn-
tiã tm̃:ſȝ ꝑ eẽntiã:⁊ tpe.vȝ.ꝙ fuit ſolus ⁊ nõ mũdus : nec
motus:ſine dubio aũt hͤ verbum fuit ſig id qḋ preterijt:
nõ qḋ eſt modo ꝓpe:ſequiẽ tũc vt dicas poſt.igiẽ iã fuit
aliqua factura que ṗterijt anteq̃ȝ crearet creaturas:⁊ il-
la factura eſt creata ab eo.Jã igiẽ fuit tẽpus ante motũ
⁊ tpe:ṗteritũ eni aut eſt ꝑ ſuã eẽntiã:⁊ hͤ eſt tpe:aut eſt ꝑ
tpe:⁊ hͤ eſt motus:⁊ ꝙ eſt in eo:⁊ cũ eo:⁊ iaȝ manifeſtum
eſt tibi hͤ.Si aũt nõ ṗcedit ꝑ aliqd qḋ eſt ṗteriti hore ṗ-
me:in qua eſt factura creature tũc ipſe fit cũ ſua factura:
qũo aũt erit vt ſm poſitionẽ illoꝝ nõ ṗcedat ꝑ aliqd ho
rã ṗmã creature.Sed iã eẽt ipſe ⁊ nõ creatura vł eẽt ipſe
⁊ creatura.Sed nõ fuit ipſe:⁊ nõ creatura:ꝑuenit ex hoc
ꝙ fuit ipſe ⁊ creatura:⁊ nõ ſuũ eſſe ante creaturã ꝑuenit
ex ſuiceẽ cũ creatura.hͤ aũt qḋ fuit ipſe:⁊ nõ creatura non
eſt ipm eſſe ſolũ:q2 ſua eẽntia iã eſt cũ creatura. Et autẽ
fuit ipſe:⁊ nõ creatura:nõ eſt ſuũ eſſe cũ priuatione crea-
ture:nec eſt aliqd tertiũ:eſſe eni ſue eẽntie ⁊ priuatio crea
ture:dictũ eſt ꝙ iã fuerat qḋ nõ eſt mõ.hͤ eni verbũ fuit:
cõtinet in ſe itentionẽ itellectã ṗter itellectũ ex duabus
ṗdictis.Cũ eni tu dixeris eẽ eẽntiã ⁊ priuationẽ eſſentie
nõ intelligeẽ:ex hͤ prioritas.Sed põt itelligi cũ ea poſte
rioritas.S eni ṗuarenẽ res:poſſet eẽ ſuũ eſſe cũ priuatio-
ne rerũ.Nec poſſet dici hͤ fuit:ſed itelligeẽ prioritas cũ
cõditione tertia.Nã eẽ eẽntie eſt aliqd:⁊ priuatio eſſen-
tie eſt aliquid.⁊ ꝙ itelligiẽ ꝑ fuit eſt eſſe aliud a duabus
intentionibus.Jaȝ aũt attribuerunt hanc itentionẽ crea
tori ꝓtenſaȝ ſine ṗncipio:⁊ cõceſſerũt eum antea creaſſe
qualẽcũq;:qḋ putauerũt eẽ creaturã. Si aũt hͤ ita eſſet:
tũc hͤ anterioritas eẽt quãtitatiua menſurata:⁊ hͤ eſt qḋ
nos vocamus tẽpus.ſcȝ ṗoritatẽ nõ mẽſurationẽ hñtẽ
ſitum nec ſtabilitatẽ:ſed eſt ſm viã ſucceſſionis. Deide
ſi volueris ↄſidera qḋ diximus in nãlibus:vbi oſtẽdimꝰ
q2 id qḋ ſignificat fuit ⁊ erit:cõtingit diſpõni nõ perma-
nenti.Diſpõ vero non permanens eſt motus.Cũ aũt cer
tus fueris de hͤ:ſcies ꝙ ṗmus nõ ṗceſſit creaturaȝ apud
eos prioritate abſoluta tm̃:ſed ṗoritatẽ tẽporis in quo eſt
motus ⁊ corpus vel corpora:⁊ hi ſunt heretici q abſtule-
runt de eo ſuã liberalitatẽ. Neceſſe eſt aũt vt concedant
ꝙ deus anteq̃ȝ creaſſet hunc mundũ:vel potẽs fuit crea
re aliqḋ corpus hñs motus:cuius hore ⁊ tẽpora eẽnt mẽ
ſurata:ꝙ duraret vſq; ad creationẽ huius mũdi : ⁊ ceſſa-
ret ibi:vel ꝑmãſit vſq; ad creationem mũdi:ita vt mora
vnius eſſet longior mora alterius : ⁊ vſq; ad creationem
mundi fuerunt illi hore:⁊ tẽpora terminata:vel non fuit
potens deus creare aliqḋ corpus:niſi qñ incepit:ſed hec
pars ſcḋa eſt abſurda:q2 facit neceſſario deũ permutari
de potentia ad impotẽtiã ⁊ ꝑmutari creaturas de poſſibi
litate ad ipoſſibilitatẽ ſine cã:ṗma aũt pars diuiditur in
duo.¶ Dico eni neẽ eẽ ꝙ vel deus potuit creare aliud
corpus ṗter illud corpus qḋ duraret vſq; ad creationeȝ
huius mũdi pluribus motibus:vel non potuit:abſurdũ
eſt aũt dicere ꝙ nõ potuit ꝑꝑ hoc qḋ iam predixĩmꝰ. Si
autẽ potuit creare aliud:tũc vel potuit creare illud cum
creatione illius ṗmi corporis:qḋ ſupra noiauimus ante hͤ
corpus vel ante creationẽ eius:ꝙ aũt potuerit creare il-
lud cũ illo:hoc eſt abſurdũ:q2 nõ eſt poſſe ipſiꝰ inchoare
duas creaturas eq̃lis motus in velocitate perueniendi
vſq; ad creationẽ huius mũdi.Si vero nõ potuit creare
cũ illo.Sed potuit creare diuiſum ab eo.ſ.vel prius vł po
ſterius eo:tunc in diſpõne ṗuationis poſſe fuit creari crea-
turã alicuius ꝓprietatis:⁊ nõ poſſe eſſe in alia diſpõne:⁊
hͤ icideret ṗoritas ⁊ poſterioritas:⁊ ita iret hoc in ĩfinitũ.
Jã igiẽ oſtẽſa eſt certitudo eiꝰ qḋ predixĩmꝰ.ſ.ꝙ motus
eſt q nõ hȝ initiũ i tpe:⁊ ꝙ nõ ẽ ei initiũ:niſi ex ꝑte crea-
toris.⁊ ꝙ hͤ eſt motꝰ celeſtis:oȝ ãt vt cã ꝓpinq̃ ṗmi motꝰ
ſit aĩa nõ itelligentia:⁊ ꝙ celũ ẽ aĩal obediens deo.

¶ Caplm.II.De ꝓpinquꝰ motor celeſtiũ nõ eſt nã nec in- A.
telligẽtia:ſed aĩa:⁊ ꝙ ṗnꝰ longinquũ eſt itelligentia.

DIcemus nos iã oſtendiſſe in nãlibꝰ ꝙ
motꝰ non eſt nãlis corpi abſo-
lute.ſ.corpi exiſtẽti ſm ſuã diſpõnẽ nãlẽ:eo ꝙ
ois motꝰ q eſt ꝑ nãȝ põt ſepari ab eo cui ieſt ꝑ
nãm:ꝑꝑ aliquã diſpõnẽ q̃ accidit.Diſpõ vero
q̃ ſepat id qḋ eſt ꝑ nãȝ ẽ diſpõ nõ nãlis ſine dubio.mani-
feſtũ eſt igiẽ ꝙ ois motꝰ ꝑueniẽs a nã remoueẽ ꝑ diſpõ-
nẽ nõ nãlẽ:⁊ manifeſtũ ẽ ꝙ ois res:cui ẽ motꝰ nãl:q̃diu
eſt in eo ſꝑ deeſt ſibi aliq̃ ex cõparationibꝰ motuũ ipſa ꝑma
nẽte in ſua nã. Sȝ hic motꝰ q deeſt non aduenit nãe niſi
ꝑꝑ eẽ diſpõnis nõ nãl vł i q̃litate:ſicẽ aquã calefieri ꝑ vio
lẽtiã:vł in q̃titate ſicẽ debilitas ſani ꝑ ifirmitatẽ vł in lo-
co vt cũ lapis iaciẽ ſurſuȝ:⁊ ſilr motus ẽ in alijs predica-

mētis. Cū aūt trāſmutationis motus in ɔ̄riū eſt: trāſmu-
tatio diſpōnis nō nālis: ⁊ poſitio ſue elongationis a fine.
poſtq̄ȝ aūt res ita eſt: tūc mot⁹ circularis nō eſt a nā. Si
enī eēt: tē eēt a diſpōne n̄ nāli ad diſpōnē nālē. ad quā cū
pueniſſet geſceret: nec poſſȝ qētū in ſe eſt redire ad diſpō-
nē illā nō nālē: nālis enī nō agit p electionē: ſȝ ad moduȝ
ſeruientis: ⁊ ad modū eius qd̄ comitat̄ p eſſentiā. Si aūt
nālis eēt mot⁹ circularis: tūc ipſa moueret̄ vel a loco nō
nāli: vl̄ a ſitu nō nāli fuga nāli ab ipſo. Ōis aūt fuga nā-
lis ab aliquo nō pōt ipſa eadē eē redit⁹ nālis ad ipȝ. Mo
tus aūt circularis ſepat̄ ab oī pūcto ⁊ relinqt illud: ⁊ ſic
facit i ſingulis pūctī: ⁊ nō fugit ab aliq̄: ad quē poſtea nō
redeat: igit̄ mot⁹ circularis nō eſt nālis: ſȝ tn̄ eſt p nāȝ: id
eſt ſuū eē in ſuo corpe nō ē diuerſuȝ a iudicio alteri⁹ nāe
in ſuo corpe. Jd enī qd̄ mouet clos: q̄uis nō ſit vtus nālis
eſt tn̄ res nāl' illi corpi n̄ ex̄nea ab eo: ⁊ ē ei q̄ſi nā. ¶ Jtē
nulla vtus mouet niſi mediāte iclione. Jnclinatio aūt eſt
itētio q̄ ſentit̄ in corpe qd̄ mouet̄. Siqs enī coegerit illd̄
geſcere p violētiā ſentiet̄ illa iclio in eo: ſic̄ reſilitio vtris
in aq̄ ɔ̄ ſubmergentē pp̄ iclionē mot⁹. Jlla igit̄ iclio aliō
eſt q̄ȝ mot⁹ ſine dubio: ⁊ aliud eſt q̄ȝ vt⁹ mouēs: virtus. n.
mouēs eſt cū pfectione mot⁹: ⁊ iclīatio nō eſt: ſic ēt ē pri-
mus motus: cui⁹ motor nō ceſſat facere fieri in ſuo corpe
iclionē vnā poſt aliā: q̄ iclio nō prohibet̄ vocari nā. Jlla
enī nō eſt aīa nec eſt ab extriſec⁹: nec bȝ volūtatē: nec ele
ctionē: nec eſt poſe eā moueri niſi moueat̄ ad ptē nō ter-
minatā: ⁊ cū h̄ nō eſt ei ɔ̄riū q̄ ɔueniat nāe illi⁹ corporis
ppinq. Si aūt vocaueris hāc itētionē nāȝ poteris dīc q̄
clm mouet̄ p nāȝ. Sȝ nā ei⁹ ē flux⁹ ab aīa q renouat̄ ſȝ
imaginationē aīe. Jā igit̄ manifeſtū eſt tibi. q̄ pn̄ᵐ mot⁹
clī nō eſt nā. Sȝ iā oñſuȝ fuerat nō eē p violētiā. igit̄ eſt p
B volūtatē. ¶ Dico ēt q̄ pn̄ᵐ ſui mot⁹ ppinquū nō poteſt
eē vtus itelligibilis: pura q̄ nō variat̄: nec imaginat ptīcu
laria. Nos aūt iā aſſignauim⁹ i caplīs pcedētib⁹ gnāliter
id qd̄ ptinet ad cognē hui⁹ itētionis cū loq̄bamur q̄ mo
tus ē intētio renouata cōpationib⁹: ⁊ q̄ vnaq̄q̄ ps ei⁹
eſt appropriata cōpatione. nā nō eſt ei ſtabilitas: nec pōt
eſſe ſtabilis itētōis vllo mō. Si enī eēt ſtabilis itētionis:
oporteret vt ſequeret̄ illd̄ vn⁹ modus pmutatōis diſpō-
nū. Si aūt a nā eēt mot⁹ ei⁹ oporteret vt vnuſq̄ſq̄ mot⁹
q renouat̄ in eo eēt pp̄ renouationē ppinqtatī ſiue elon
gatiōis a fine: ⁊ poſt finē q̄ſitū: ⁊ oīs ps ei⁹ bȝ cōpationeȝ
q̄ puat̄ ab ea. ſ. id qd̄ terminatū ē ei de ppinqtate ⁊ puat̄
finis. Si āt nō eēt illa renouatio: nō eēt renouatio mot⁹.
Dixit aūt magr̄ pm⁹ q̄ a ſtabili: inq̄tū ſtabile: nō ē niſi
ſtabile. Si aūt mot⁹ eēt p volūtatē oporteret tūc vt eēt ex
volūtate renouata pticulari: volūtat̄ l. n. vl̄is cōpatio ad
vnāquāq̄ ptē mot⁹ vna eſt: vn̄ nō oȝ: vt h̄ mot⁹ fiat ſin-
gular̄ pp̄ eā. Si āt volūtas vl̄is eēt cā hui⁹ mot⁹ pp̄ aliū
motū poꝛē eo vl̄ poſteriorē puatū: tūc puatū facit necīo
eē puati: puatū aūt nō facit necīo eē aliqd: q̄uis puatōes
ſint cāe puationū. Ex aūt puatū faciat necīo eē aliqd h̄ ē
īpoſe. Si vo cā mot⁹ fuerit pp̄ aliq̄ q renouāt: tūc qd̄ de
renouatiōe eoꝝ remanebit adhuc: q2 ſi renouatio fuerit
nālis ſequet̄ icōueniēs: qd̄ ſupra diximus. Sed ſi fuerit
volūtaria que pmutat̄ ſm imaginatiōes renouatas: tūc
h̄ eſt qd̄ volumus. Jā igit̄ manifeſtū eſt q̄ volūtas itel-
ligibilis faciēs eē: nullo mō fac̄ debere eē motū: pōt aūt
putari q̄ illa volūtas eſt itelligibilis mobilis. Jaȝ enī in-
tellectus pōt moueri de itellecto ad itellectuȝ: cū nō fuerit
itellect⁹ oīno in effectu: pōt enī itelligere pticulare cōtine
ri ſub ſpē dilatatū: ⁊ appropriatū accn̄tibus itellectū. ſȝ
ad modū vl̄eȝ ſm q̄ nos iaȝ aſſignauimus. igit̄ pōt eē vt
eſtimem⁹ itellm̄ eē q itelligit motū vl̄em ⁊ appetit eū. ⁊
deinde itelligit pmutationē de termio ad terminū: ⁊ ap-
prehēdit illos mot⁹: ⁊ eoꝝ terminos mō itelligibili: ſicut
iā oñdim⁹: ⁊ ſic eſt nr̄ viſus pbabim⁹: q̄ q2 mot⁹ de h̄ ad
illud aſſignat initiū aliqd̄ vl̄e: ad extremū aliud vl̄e cuȝ
mēſura aliq̄ deſcripta vl̄i: ⁊ ſic q̄uſq̄ finiat̄ circulus: tūc
nō eſt lōge qn eſtimem⁹ q̄ renouatio mot⁹ ſic⁹ hūc itellȝ.
Dicā igit̄ q̄ ſm hūc modū nō pōt cōpleri mot⁹ circula-
ris. h̄ enī ipreſſio ſm hūc modū eſt pueniēs ex volūtate
vl̄i: q̄uis ſit ſm modū renouationis ⁊ trāſmutationis: vo-
lūtas aūt vl̄is quocūq̄ fuerit nō ē niſi reſpectu nāe cōis
in eis: q̄uis ſit volūtas cū motu: quā ſeqt̄ volūtas cū mo
tu. h̄ aūt mot⁹: q eſt ab h̄ hinc ad illō illinc nō eſt potios
puenire ab illa volūtate hui⁹ mot⁹ q eſt illinc ad tertiuȝ
terminū. igit̄ cōpatio oiuȝ ptiuȝ mot⁹ eq̄liū ſingularū ad
vnāquāq̄ illaꝝ volūtatē itelligibiliū mobiliū eadeȝ eſt:
vn̄ nō eſt ibi ps q̄ dignior ſit cōpari ad vnā illaꝝ imagi-
nationū ad h̄ vt ſit ei⁹ cōpatio ad ſuū initiū in vna: q̄uaſi
elōgauerit ſe a ſuo initio pp̄ poſſibilitatē. Nec cōſtat ſuū
eē ab eo potius eē q̄ȝ ſuū nō eē ſm q̄ oȝ eē ex ſua cā. h̄. n.
nō pōt eē ſic̄ tu iā noſti: q̄uo enīȝ pōt dici q̄ motus de. a.
ad. b. pueniat a volūtate itelligibili: ⁊ mot⁹ de. b. ad. c. p-
ueniat ab alia volūtate itelligibili: ⁊ non ſeq̄t̄ ex vnaq̄q̄
illaꝝ volūtatū aliō pter id qd̄ ſecutū ē: ⁊ ex. Qm̄. a. ⁊. b. ⁊
c. ɔ̄ſiles ſunt in ſono. Nulla autē volūtatū vl̄ium eſt q̄
aſſignet poti⁹. a. q̄ȝ. b. vel. b. poti⁹ q̄ȝ. c. igit̄. a. nō eſt dignior
aſſignari q̄ȝ. b. ex illa rōne ſi fuerit intelligibilis motor
clī. nec. b. plus q̄ȝ. c. niſi fuerit aīal ſingulare. poſtq̄ȝ aūt illi
termini nō aſſignant̄ i itelligētia: ſȝ ſūt termini vl̄es tm̄:
tūc nō poterit eē potior mot⁹ de. a. ad. b. q̄ȝ de. b. ad. c. De-
inde q̄uo poterit poni in illa volūtas ⁊ imaginatio: ⁊ de-
ide alia voluntas ⁊ imaginatio: q̄ dr̄ant in aliq̄: qd̄ pterq̄
⁊ vt nō adhereat vni ppo idiuiduo: pp̄ qd̄ ɔſideret̄: cū oī
āt h̄ itellectui nr̄o nō eſt poſe ponere hāc trāſmutationē
niſi cōeȝ imaginationi ⁊ ſenſui. Cū autē ɔuerterim⁹ nos C
ad itellm̄ puruȝ poterim⁹ itelligere vniuerſitatē motuuȝ
⁊ ptes trāſmutatiōis ſm q̄ itelligim⁹ circuluȝ ſil̄. igitur
ſm oēs diſpōnes necīum eſt: vt vtus aīalis ſit principiuȝ
ppinquū motui: q̄uis nos nō negam⁹ ibi ēt eē vtutē itel
ligibilē q̄ moueat̄ hac trāſmutatiōe itelligibili: ſȝ poſtq̄ȝ
initit̄ ſilitudini imaginationis. Sed potētie intelligibili
ſpoliate oīb⁹ modis variationis: intellectū ſemp eſt prius
ſiue intellectū eius ſit vl̄e de vl̄i ſiue ſit vl̄e de particula-
ri: quēadmodū oſtēdim⁹. Si aūt ita fuerit in re: tūc clm
mouet̄ p aīam: ⁊ aīa eſt ppinquuȝ pncipiuȝ ſui mot⁹: ⁊ in
illa renouat̄ imaginatio ⁊ voluntas: ⁊ ipſa eſtimat ſe hr̄e
apprehēſionē reꝝ variabiliuȝ pticulariū: ⁊ voluntatem
eſſendi ipſas res pticulares: ⁊ ipſa eſt pfectio cōpis celi: ⁊
eius forma. Si autē nō eēt ſic: ſed eſſet exiſtēs p ſe oī mō.
tunc eſſet intelligētia pura que nō variaret̄: nec pmutaret̄
nec admiſceret̄ ei aliqd qd̄ eſt in po⁹. primus autē mot⁹
celi: q̄uis nō ſit itelligētia: oȝ tn̄ vt ſit pus eo intelligen
tia que eſt prior cā motus celi. Jam autē noſti q̄ hic mo-
tus idiget vtute infinita ſpoliata a mā que nō mouet̄: nec
p intētionē: aīa vo que mouet celū eſt ſicut iam notuȝ eſt
tibi: corpalis ɔuertibilis variabilis nec eſt ſpoliata a mā
cuius cōparatio ad celū ē ſicut cōpatio nr̄e aīe aīalis ad
nos: cui eſt vt itelligat aliq̄ mō itelligibilitate. ſ. cōmixta
mā: ⁊ oīno ſue eſtimationes vel q̄ vident̄ eſtimationes
ſunt certe: ⁊ ei⁹ imaginationes: ⁊ q̄ vr̄e imaginatiōes ſūt
ſic eſt itellect⁹ actiu⁹ in nobis: q oīno initit̄ corpi. Sȝ pri-
mus motor ei⁹ ē vtus libia a mā oīno: ⁊ oī mō: ⁊ poſtq̄ȝ nō
eſt poſe eā moueri vllo mō iquātū ipſa mouet̄: ⁊ fac̄ va-
rietates: ⁊ ē libera: ſic̄ iā tibi inotuit h̄: tūc oȝ vt ⁊ ipſa mo
ueat quēadmodū motor mouet mediāte motu alterius
motoris q eſt actor mot⁹ ab initio ſuo q variat̄ pp̄ eā: ⁊ h̄
eſt motus q̄ mouet motor motoris. Jd autem qd̄ mouet

motorē ſine variatione ſui: nec p intentionē nec p deſideriū idē finis ⁊ intentio quā intendit id qḋ mouet: ⁊ id eſt amatū inq̄tū eſt amatū: ⁊ ipm eſt bonitas apud amātē. Sed dico ꝙ oē qḋ mouet motu nō violento ad aliqd ē: ⁊ deſideriū alicuius eſt: adeo ꝙ nāe etiā eſt deſideriū rei nālis: ⁊ h̄ eſt pfectio eēntialis corpi vel in ſua for͂ vl i ſuo vbi vel in ſuo ſitu. Deſideriū v̓o volūtatis eſt aliqd volūtariū: vel volūtas alicuiꝰ rei q̄ſitę ſenſibilis ſicut ſuauitas vel eſtimabilis imaginabilis: ſicut victoria: vel opinabilis: ſicut bonitas putatiua. Inq̄ſitor aūt ſuauitatis eſt voluptas: ⁊ inq̄ſitor victorie eſt ira: ⁊ inq̄ſitor bonitatis putatiue eſt opinio. Inq̄ſitor v̓o bonitatis pure ⁊ v̓e eſt intellectus: ⁊ h̄ inq̄ſitio vocat̃ electio. Voluptas v̓o ⁊ ira non ſunt ꝯuenientia ſube corpis: qḋ nō variat̃ nec patit̃: q2 nō ꝯuertit̃ ad diſpōnē incōuenientē: vt ab ea iteꝝ rediens ad diſpoſitionē cōuenientem delectet̃ aut vt velit vlciſci pp id qḋ imaginat: vñ iraſcitur: pſertim cū ois motus ad ſuauitatē vel ad victoriā finitus ſit: ⁊ etiā q2 plura eaꝝ q̄ putant̃ nō pmanent putata ſemp. Neceſſe eſt igr̃ vt pncipiū huius motꝰ ſit electio vel voluntas bonitatis vere: ⁊ neceſſe eſt etiā vt illa bonitas ſit q̄ poſſit acqri p motū ⁊ pueniri ad eā: vel ſi bonitas cuiꝰ ſubſtātia nō poſſit acqri vllo mō: ſz ſit remota ab eo: ⁊ nec tn̄ illa bonitas ſit de pfectionibꝰ ſube q̄ mouet̃ vt acqrat eā p motū. Sin aūt ceſſabit motꝰ nec poterit: tūc moueri ad agendū aliqd quo acqrat pfectionē: quēadmodū eſt nā eiꝰ qui vult eſſe largus vt ppea laudet̃ vel honeſtet actiones ſuas: ad h̄ vt fiat habitꝰ honeſtatis: aut vt fiat nobilis. Id.n. qḋ factū ē acqrit ſuā pfectionē ab eo a q̄ factū eſt. Incōueniēs eſt igr̃ vt eꝯ pficiat ſubaꝫ ſui agentis. pfcō.n. cāti: iferior eſt pfcōne cāe agentis. Id aūt qḋ iferiꝰ eſt nō acqrit id qḋ nobilius ⁊ dignius eſt: ſed fortaſſe id qḋ inferiꝰ eſt pparat nobiliori ſuū inſtrm ⁊ ſuā mām q̄uſq; ipm nobilius habeat eē i aliq̄ reꝝ pp aliq̄ cāꝫ. Laudatio aūt quā nos inq̄rimus ⁊ appetimꝰ eſt pfcō nō certa ſz putatiua. habitus v̓o honeſtiꝰ quē acqrimꝰ p actionē eā nō eſt actio: ſz actio phibet eiꝰ ꝯriū: ⁊ adaptat ad illū vel accidit h̄ habitus a ſuba pficiente aias hoīuꝫ: q̄ eſt itelligētia agens: vel ſuba alia ei ꝯſilis: ⁊ ſm h̄ calor tpatꝰ eſt occaſio eēndi vires aiales: ſm qḋ eſt pparās māꝫ nō faciens eē. Nr̃ aūt ſermo nō eſt niſi de eo qḋ facit eē: ⁊ oino cū fuerit actio pparās ad hñdā pfcōnē: tūc cū fuerit hita pfcō finiet motꝰ. reſtat igr̃ vt bonitas iq̄ſita p motū ſit extra p ſe: cuiꝰ nā nō ē vt apphēdat̃. Oēꝫ aūt bonitatē cuiꝰ h̄ eſt nā nō inq̄rit itellectꝰ: niſi vt aſſilet̃ ei ſm qḋ ſibi poſſe eſt: aſſilari v̓o ei ē itelligere de ſe qḋ nō eſt illi ſile: ⁊ iō oꝫ vt pmaneat ſp ſm qḋ pfcōnis ē eē ſube eiꝰ in ſuis diſpōnibꝰ ⁊ comitātibꝰ ad modū illiꝰ: cui potuit acqri ſua pfcō vltima initio ſuo: ⁊ deiñ aſſilat̃ ei i pſeuerātia. Cui aūt nō potuit acqri ſua pfcō i initio ſuo cōplet̃ in eiꝰ aſſilatiōe p motū. Certitudo aūt huiꝰ eſt ꝙ motor celeſtis corpis mouet̃ a v̓tute ifinita. v̓tus aūt q̄ ē ſue aie corporee finita eſt. Inq̄tū aūt itelligit pꝰᵐ: fluit de eiꝰ flumine ⁊ v̓tute ſup eā ſp: ⁊ fit ipa q̄ſi hñs v̓tutē infinitā. Sz intellectū de cuiꝰ lumine ⁊ v̓tute fluit ſup corpꝰ celeſte eſt in ſuba ſua ſm ſuā pfectionē vltimā: eo ꝙ nō remāſit in ſua ſuba aliqd qḋ ſit i poᵃ. Silr̃ ē ⁊ h̄ inq̄tū itate ſua ⁊ q̄litate. Sz in ſuo vbi ⁊ ſitu ſm qḋ pꝰᵐ ſecutū eſt ſuū eſſe de ſitubꝰ: ſtabile nō eſt. Non qḋ ipm eſſe in ſitu aliq̄: vel vbi ſit dignius ſube ſue quā in ſitu alio vel vbi in ſuo termio. Nulla.n. ps curſus celi vel ſtelle dignior eſt occurrere ſibi vl̃ alicui ſue pti: q̄ꝫ alia ps. Cū.n. fuerit in vna pte in effectu erit in alia pte i poᵃ. Iā igr̃ accidit ſube celi qḋ eſt i poᵃ ſui ſitus ⁊ vbi: aſſilatio v̓o bonitati vltime facit debere ſp pmanere in pfcōne q̄ plenior eē pōt rei ſp. Et q2 h̄ nō fuit poſſe corpori celeſti in vno tm̄ retinuit in ſpē: ⁊ p ſucceſſionē: factus eſt igr̃ motꝰ retinēs de hac pfectione id qḋ fuit poſſe: cuiꝰ pncipiū eſt deſideriū aſſilandi bonitati vltime in pmanēdo in pfcōne vltima ſm poſſibilitatē ſuā. Pncipiū aūt huiꝰ deſiderij eſt id qḋ itelligit̃ de eo. Cū aūt tu ꝯſideraueris diſpōnē corpoꝝ nāliū in ſuo deſiderio nāli ad eēndū in effectu: ⁊ in ſuo vbi nec miraberis eſſe corpꝰ deſiderās tali deſiderio: vt ſit in aliq̄ ſuoꝝ ſituū: i q̄ poᵃ ē ipm eē: ⁊ vt ſit v̓tutis q̄ pfectior eē pōt: ⁊ vt ſit motū ⁊ pprie. Et ex diſpōnibꝰ ⁊ diuturnitate ſui curſus ſequit̃ ipm aſſilari pꝰ ſm qḋ ab alio fluūt bonitates: nō ꝙ ille ſint itētio eiꝰ: ita vt motꝰ ſit pp illas: ſz q2 intentio eiꝰ eſt aſſilari pꝰ: ſm qḋ poſſe eſt vt ſit ſm qḋ pfectiꝰ eē pōt in ſeipo: q̄tū ad h̄ ꝙ ſequit̃ illū: ⁊ q̄tū ad h̄ aſſilat̃ pꝰ: ⁊ q̄tū ad ea q̄ puenīunt ab illo poſt illū. igr̃ motꝰ erit pp illā pncipali intentione: ⁊ dico ꝙ ex ipo deſiderio aſſimilādi pꝰ ſm qḋ eſt in effectu puenit motꝰ celeſtis ad modū quo res puenit ab imaginatiōe q̄ facit illā debere eē: q̄uis illud nō itendat̃ ab ipo pncipali itētiōe. h̄.n. eſt imagiꝰ eiꝰ qḋ eſt in effectu: igr̃ inq̄rit̃ ab eo id qḋ i effectu ē pfectiꝰ. Sz q2 h̄ nō eſt ei poſſe in vno idiuiduo: iō eſt p ſucceſſionē: ⁊ h̄ eſt motꝰ. Cū eniꝫ vnū idiuiduū durat̃ nō acqret̃ ei aliud ꝯſile: ſz h̄ pmanet ſp in poᵃ. Motꝰ igr̃ ſeq̄t̃ illā imaginationē ſm hūc modū nō ꝙ h̄ ſit eiꝰ itentio pncipalis: q̄uis illā imaginationē vnā ſequant̃ imaginatiōes pticulares q̄s dicimus ⁊ diſtinguimus ſm qḋ puenīūt nō ſm intentionē pncipalē: ⁊ illas imaginationes pticulares ſequent̃ motus p quos pmutant̃ ſitus. Motꝰ aūt eſt pfectio q̄ maior h̄ eſſe pōt. igr̃ deſideriū pmū eſt id qḋ dixímꝰ. Cetera v̓o que ſequunt̃ illud: ſunt fluxꝰ. Hiis aūt rebꝰ inueniunt̃ ſilia: ſz a lōge in nr̃is corpibꝰ q̄ nō oino cōpant̃ eis: q̄uis aliq̄tulū ꝯformet̃ eis. v.g. cū deſideriū fuerit vehemens ad acqrendū qḋ amat̃ vel aliud: ſequent̃ illud: tūc in nobis imaginationes ſm qḋ acciderit q̄s ſequunt̃ motꝰ: nō motꝰ q ſunt apud ipm deſideratū. Sz motꝰ apud aliqd aliud in via ⁊ curſu eiꝰ: ⁊ in eo qḋ ppinque fuerit de illo: igr̃ motꝰ celeſtis fit volūtate ⁊ deſiderio ſm hūc modū. Huiꝰ aūt motus pncipiū: eſt deſideriū ⁊ electio. Nō aūt vt motus ſit id qḋ intēdit pncipalr. h̄.n. motus eſt q̄ſi ſeruitiū aliqḋ angelicū vel celeſte. Nō ē aūt de ꝯditiōe motꝰ volūtarij: vt ſit intentꝰ in ſe. Sz cū v̓tus deſideratiua fuerit vt deſideret aliqd puenient ei ex ea impſſio p quaꝫ mouent̃ mēbra: ⁊ aliq̄ñ mouet̃ ſic qḋ pōt puenire ad id qḋ itēdit: aliq̄ñ alio mō ꝯſilī vel pene eodē cū fuerit h̄ p imaginationē ſiue intētio ſit aliqd qḋ aſſequat̃ ſiue ſit aſſilari ei i faciēdo qḋ facit vl in eē. Cū igr̃ delectatio puenerit ad itelligendū pmū pncipiū: ⁊ ad id qḋ intelligit̃ de eo vel apphendit̃ de eo ſm modū itelligibilē vel aialē: tūc occupata circa h̄ retrahet̃ ab oi alia re: ⁊ ab oi alio mō: ſz tn̄ ꝯuenietex h̄ id qḋ ē iferiꝰ eo in ordie: ⁊ h̄ ē deſideriū aſſilari ei ſm poſſibilitatē: ſeq̄t̃ igr̃ inq̄ſitio motꝰ nō inq̄tū ipe eſt motꝰ: ſz inq̄tū ē id qḋ dixerimꝰ: ⁊ ſeq̄t̃ h̄ deſideriū amor ⁊ delectatio q̄ fluit ab eo: ⁊ h̄ pfcō fluit a deſiderio: igr̃ ſꝫ hūc modū pmū pncipiū mouet corpus celi. ex his igit̃ oibus iā manifeſtū eſt tibi ēt ꝙ magr̃ pmꝰ cū dixit celū moueri p ſuā nām qḋ voluit intelligi: ⁊ cū dixit ēt moueri p aiam: qḋ ēt voluit itelligi: ⁊ cū dixit ēt moueri illō p v̓tutē infinitā vel moueri ſicut amans mouet̃ ab amato: qḋ voluit intelligi: nec eſt in verbis eius ꝯtrietas. Itē tu ſcies ꝙ ſuba huiꝰ bonitatis amate pme vna eſt: nec pōt eſſe vt motor pmus vniuerſitatis celoꝝ ſit pluſq̄ vnꝰ: q2 igitur vnaq̄q; ſperaꝝ celoꝝ hēat motorē ppriū ppinquū ⁊ deſideratū amatū ppriū ſm qḋ vidit magr̃ pmꝰ: ideo q2 ſecuti ſunt eū ex ſapientiſſimis pypateticis nō remouerūt mltitudinē niſi a motore vniuerſitatꝭ: ⁊ attribuerūt mltitudinē motoribꝰ ſepatis: ⁊ nō ſepatis q ſunt ppꝛij vniuſ-

cuiuſq; eorum: poſuerunt igitur primum ex ſeparatis proprijs id quod mouet ſperam primam que ſecundum eos qui preceſſerunt tholomeum eſt ſpera fixarum ſtellarum: ſed ſecundum eum quem poſitus eſt in ſcientijs: quod docuit tholomeus eſt ſpera preter eam et circundans eam non ſtellata: et poſt hanc eſt motor ſpere ſequentis primam ſecundum diuerſitatem duarum ſniarum: et ſimiliter in omnibus inferius. Iſti igitur viderunt quod motor vniuerſitatis eſt quiddam: et quod poſt eum vnaqueq; ſpera habet alium motorem proprium. Magiſter vero primus poſuit numerum ſperarum que mouentur: et ſecundum quod apparuit ei in ſuo tempore: et numerum earum ſequitur numerus principiorum ſeparatorum. Quod autem firmius eſt in dictis ſuorum ſociorum manifeſtat: et dicit in ſua epiſtola que eſt de principijs omnium: quod motor vniuerſitatis celorum vnus eſt: nec poteſt eſſe plures: quamuis vnaqueq; ſpera habeat motorem proprium et amatum proprium. Qui autem expoſuit libros primi magiſtri ſecundum breuitatem: quamuis non profunde intelligeret: tamen apte dixit cuius hec eſt intentio quod melius et dignius eſt eſſe vnum principium motus vniuſcuiuſq; celi qui eſt in eo: et eſſe principium motus proprium illi inquantum eſt amatum ſeparatum: et iſti duo ex antiquioribus diſcipulis magiſtri primi ſunt magis circa equitatem vie: et argumento hoc facit etiam eſſe neceſſarium. Certificatum eſt enim nobis ex doctrina almageſti quod motus et ſpere celeſtes ſunt multi et diuerſi in plaga et velocitate et tarditate. oportet igitur vt vnicuiq; motui ſit motor alius ab eo qui eſt alterius et deſideratum ſit aliud vnius quam alterius: alioquin quomodo eſſent diuerſe plage et velocitas et tarditas. Iam autem diximus quod hec deſiderata ſunt bonitates pure et ſeparate a materia: et quod motus et ſpere omnes communicant in deſiderio primi principij: et ideo conueniunt omnes in diuturnitate et reuolutione motus.

¶ Capitulum.III. qualiter peruenit actiones a principijs altioribus: vt per hoc ſciatur quod oportet ſciri de motoribus ſeparatis intellectis propter ſe: et deſideratis.

A Certificemus hoc et aperiamus illud ſecundum aliud exordium dicentes quoſdam homines fuiſſe: qui quia audierunt verbum iuſtioris ex principiis antiquorum dicentes quod diuerſitas horum motuum et harum plagarum: videtur eſſe propter intentionem generandi res corruptibiles que ſunt ſub ſpera lune: et non ſolis: quia audierunt illum: ſed etiam quia cognouerunt argumentationem quod motus celorum non poteſt eſſe propter aliquid niſi propter ſeipſum: et quod non poteſt eſſe propter ſua cauſata: voluerunt concordare vtramq; ſniam dicentes: vt ipſe motus non ſit propter id quod eſt ſub luna. ſed vt aſſimiletur bonitati pure deſiderando eam. Diuerſitas vero motuum eſt ob hoc: vt id quod fit ex vnoquoq; eorum in mundo generationis et corruptionis: diuerſificetur tali diuerſitate per quam diſponatur permanentia ſpecierum. Sicut ſi aliquis vir bonus velit ire propter negocium ſuum ad aliquem locum: et oſtendat in duas vias: quarum vna eſt propria et compendioſior ad locum ſui negocij: et in alia eſt homo qui meretur ſibi bene fieri. Ipſe vero ſecundum iudicium ſue bonitatis eligit ire hac ſecunda via: quamuis non fuerit motus eius ad hoc vt prodeſſet alij: ſed vt ſibiipſi: et dixerunt quod ſimiliter eſt motus vniuſcuiuſq; celi. Non enim eſt niſi vt duret ſemper ſecundum ſuam perfectionem vltimam. Motus vero ad hanc partem vel ad hanc: et huius velocitatis vel illius eſt vt proſit alij a ſe. primum igitur quod dicemus his hoc eſt. ſcilicet quod ſi corporibus celeſtibus poteſt eſſe intentio aliqua in ſuis motibus propter res creatas: tunc eſt illa intentio in eligenda parte: et eſt poſſe fieri hoc: et accidet hoc propter ipſum motum. Poteſt autem aliquis dicere quod propter generationem ſimiliter perficeretur eius bonitas que eſſet ei propria nec motus obeſſet ei in eſſe et prodeſſet alij preter ſe: et neutrum eorum eſſet ei facilius vel difficilius quam alterum: ſed de eis eligit id quod eſt vtilius. Si autem fuerit cauſa prohibens dicere quod motus eorum eſt ad hoc vt proſit alijs remouendo intentionem eorum in agendo propter aliud quod eſt cauſatum: tunc hec cauſa eſt in ipſa intentione eligendi plagam. Si autem hec cauſa non prohibuerit intentionem eligendi plagam: ita etiam nec prohibet intentionem motus. Similiter eſt diſpoſitio in intentione velocitatis et tarditatis. Non eſt autem hoc propter ordinem fortitudinis et debilitatis ſecundum motum in circulis ex ordine eorum. ſcilicet aliorum ſuper alia ſed ſuperius et inferius: ita vt propter ea hoc aſcribatur eis: ſed hoc eſt diuerſum. Dicam autem quod nullus eorum poteſt eſſe propter generata nec propter intentionem motus: nec propter intentionem plage motus: nec propter menſurationem velocitatis et tarditatis: nec propter intentionem agendi aliquid propter illa. Omnis enim intentio eſt propter id quod intenditur: et eſt minoris eſſe quam id quod intenditur. Omne autem propter quod eſt aliud eſt perfectioris eſſe quam illud aliud inquantum ipſum: et illud aliud ſunt ſecundum quod ſunt: quoniam per ipſum perficitur aliud eo modo eſſendi qui ducit ad intentionem. Impoſſibile eſt autem vt perfectius eſſe acquiratur ab eo quod eſt vilius. igitur nullo modo eſt ei certa intentio cauſati ſed putata. Sin autem intentio eſſet acquirens: et tribuens eſſe quod eſt perfectius eo in eſſe. Per hoc autem quod neceſſarium eſt non intelligitur niſi id cuius intentio eſt preparata ei et attribuens ſibi ſuum eſſe quod eſt aliud: ſicut medicus eſt ſanitati. Medicus enim non dat ſanitatem: ſed preparat ad eam materiam et inſtrumentum. Non enim attribuit ſanitatem niſi principium quod eſt excellentius ſanitate: et hoc eſt quod dat materie omnes ſuas formas: cuius eſſentia eſt nobilior quam materia. Aliquando autem intendens fallitur in ſua intentione. ſcilicet cum non intendit id quod nobilius eſt intendere: et tunc intentio propter hoc non eſt recta ſed erronea. Sed quia hec oſtenſio eget prolixitate et certificatione: quia ſunt in ea queſtiones que non ſoluuntur niſi verbis ſufficientibus: ideo redibimus ad viam euidentiorem: et dicemus quod omnis intentio aliquid intendit: ſed que eſt intelligibilis eſt illa cui id quod intenditur ab intendente: dignius eſt intendenti eſſe quam non eſſe ab eo: alioquin eſſet vana. ¶ Id autem quod dignius eſt rei acquirit aliquam perfectionem. ſcilicet ſi fuerit per certitudinem erit certa. Si vero fuerit per putationem erit putatiua: ſicut meritum laudis et oſtentatio poteſtatis: et diuturnitas facit: quia hec et his ſimilia ſunt perfectiones putatiue. Sed lucrum vel ſalus vel gratie diuine adeptio: vel futuri mundi bonum meritum hec et his ſimilia: ſunt perfectiones vere que non complentur per ſolum intendentem. igitur omnis intentio non eſt propter illam perfectionem. Illa enim que vana eſt: videtur eſſe propter hoc. In illa enim eſt delectatio vel refrigeratio vel aliquid huiuſmodi. Abſurdum eſt autem vt cauſatum cuius eſſe perficitur per cauſam: acquirat cauſe perfectionem quam non habebat. Ea autem in quibus putatur quod cauſatum acquirit ſue cauſe perfectionem: falſa ſunt vel fallentia. Qui autem comprehenderit ea que predicta ſunt non impeditur conſiderare hoc et ſoluere. Si quis autem dixerit quod bonitates faciunt debere hoc. Bonus enim facit acquiri bonitatem dicemus quod bonus acquirit bonitatem non ſecundum viam intentionis et inquiſitionis vt ſit hoc. Hoc enim faceret debere eſſe imperfectionem. Omnis enim inquiſitio et intentio de aliquo eſt inquiſitio de eo quod non habet intendens: ſed quamdiu non eſt et non intenditur non eſt id quod conuenientius eſt intendenti: et hoc eſt imperfectio. Bonitas enim non poteſt eſſe: quoniam vel ſit circa ens abſq; hac intentione: et tunc hec intentio non facit eam eſſe: vel ſit ſic quod ſuum eſſe huius intentionis et ſuum non eſſe a bono erit eadem. igitur bonitas non facit debere eſſe hanc intentionem: et diſpoſitio aliorum comitantium bonitatem que comitantur eam: vel non erit per ſeipſam nec per intentionem que ſit intentio huius diſpoſitionis: vel erit quod per hanc intentionem perficiatur bonitas et conſtituatur: hec igitur intentio erit cauſa perfectionis bonitatis et ſue exiſtentie non cauſata illius. ¶ Si quis autem dixerit quod hoc eſt aſſimilari cauſe primo in hoc quod bonitas eius datur alijs: et vt ſit bonum ſecundum quod ſequitur poſt eam vel prouenit ab eo. Dicam quod ſecundum quod videtur hoc concedi poteſt: ſed ſecundum veritatem non eſt ita: aſſimilari enim illi eſt non intendere aliquid: ſed facere propter ſeipſum: et quia ipſe eſt ſecundum hunc modum fuit conuenientia omnium ſapientum. Acquiſitio enim perfectionis per intentionem: diſcreta eſt ab aſſimilari illi niſi interim dixerint quod prius intentio eſt quedam: et hoc eſt per intentionem ſecundam ad modum conſecutionis. vnde neceſſe eſſet in electione plage eſſet id quod intenditur intentione primo eſſet quedam: et vtilitas predicta eſſet conſimilis illo quod intenditur: igitur plaga eſſet non intenta prima intentione quantum ad ipſum quod ſequitur. Sed oporteret ibi eſſe perfectionem in eſſentia

B

rei:q̄ ꝯſequeret̃ illā vtilitatē quouſq; poſſit aſſimilari p̄. Nos aūt nō ꝓhibem⁹ motū eſſe id qđ intendit̃ pncipalr ad aſſimilādū ſe eēntie pmi ſm modū quē diximus:ſ; nō aſſimilari eēntie pmi ſit itētio z⁹ ſ; qđ fluit ab eo eē:poſtq̄ intentio p⁹ aliud eſt.ſ. vt ſpeculet̃ ſurſum:ſed ſpeculari deorſuꝫ eſt reſpectus vt intentio ſit ad plagā ad h̄ vt ſua aſſimilatio cū p̄ ſit aſſilatio i ꝓueniēdo res ab ipo:h̄ poſſet ꝯcedi in ipa electiōe mot⁹:igr̃ mot⁹ eēt pp id qđ eſt inferi⁹ vt fluat ab eo eē nō aſſilari ei inq̄tū eſt pfectū eſſe:⁊ amatū ei⁹. Hoc aūt nō eſt ſue eēn̄:niſi inq̄tū eſt ſua eēn̄: ⁊ ſic res eſſe ab eo nihil ageret q̄tū ad nobilitatē ſue eēntie ⁊ pfectionē:ſ; ageret q̄tū ad h̄ vt ipe ſm ſuā pfectōeꝫ ſit id qđ nobili⁹ eſt:⁊ inq̄tū fluit ab eo eſſe vniuerſitatis: nō ingrēdo nec intēdēdo:oꝫ igr̃ vt ſit ei deſideriū ad illū pp aſſimilandū iuxta hāc for^am:nō q pfectio pmi pēdeat ex eo.

C ¶ Si qs aūt dixerit q ſic pꝫ eē vt corp⁹ celeſte acqrat bonitatē ⁊ pfectionē p motū ⁊ mot⁹ eſt ei actio quā intendit:ſilr eſt in oib⁹ ſuis actionib⁹:rñdebimus ad h̄ q mot⁹ nō acqrit pfectōeꝫ nec bonitatē:alioqn ceſſaret apō eū:ſ; eſt ipamet pfectio quā aſſignauim⁹:⁊ eſt certa pmanentia ſue ſpēi:q eſt poſe eſſe corpi celeſti in effectu:eo q nō eſt poſſibilis pmanētia idiuidui:h̄ igr̃ mot⁹ nō eſt ſilis ceteris motib⁹:q ingrunt pfcōnes ex̄ ſe:ſ; h̄ mot⁹ pficit id qđ mouet̃ p ipm. Ipe.n.eſt pmanētia ſituū ⁊ locoꝝ ſm ſucceſſionē. Oꝫ aūt vt redeam⁹ ad id qđ dimiſimus ātea: cū oñdim⁹ quō h̄ mot⁹ ſeq̄t̃ imaginatōeꝫ deſideratā:⁊ q h̄ mot⁹ ſilis eſt pmanētie. ¶ Si qs aūt dixerit q h̄ dictū ꝓhibet eē intentionē ⁊ curam gnatoꝝ ⁊ diſpōnē ſapientiſſimā:q̄ eſt in nobis.nos dicem⁹ poſtea q remouebit hāc qōnē:⁊ faciem⁹ ſciri curā ⁊ intentioneꝫ creatoris circa oē qđ eſt:quō eſt:⁊ cura ois cāe ei⁹ qđ eſt poſt ipm q̄lr eſt:⁊ gnatoꝝ q̄ ſunt apud nos:quō eſt cū p̄ pn⁹:⁊ cāꝝ q̄ ſunt in medio. Iā.n.oñſuꝫ eſt tibi ex his q̄ pdiximus nō poſſe aliquā cāꝝ pfici p cātū eēntialr niſi accñtaliter:⁊ q ille non itendunt aliqđ agere pp cātū q̄uis cōplaceant eis: ⁊ ſciāt illud:ſ; ſicut aq̄ ifrigidat̃ p ſeipaꝫ in effectu ad ꝯſeruādā ſuā ſpē.n:nō vt frigidet aliqđ aliud ex̄ ſe:ſ; ꝯſeqtur vt infrigidat aliđ ex̄ ſe:⁊ ſicut ignis calefacit p ſeipm in effectu ad ꝯſeruādā ſuā ſpēm nō vt calefaciat aliqđ aliud ex̄ ſe: ſ; ꝯſequit̃ vt calefaciat aliđ ex̄ ſe:v̄tus quoq; appetitiua deſiderat delectari coitu ad repellendū ſupfluū:⁊ cōplet̃ ei⁹ delectatio nō vt pillū fiat filius. Sanitas etiā eſt ſanitas p ſeipaꝫ nō vt pſit infirmo:ſ; ꝯſequit̃ eā pdeſſe infirmo:ſic etiā eſt in cāis pcedentib⁹. Sꝫ ibi eſt ei⁹ cōprehēſio qđ ſit:⁊ cognitio q̄lr eſt cū eis ordinatio ⁊ bonitas:⁊ qꝛ eſt ſic oꝫ:ſ; i iſtis nō.

D ¶ Poſtq̄ aūt ita eſt i re:tūc cor^a celeſtia nō cōicauerunt in motu circulari niſi pp deſideriū amati cōis. Nec ſunt diuerſa:niſi qꝛ coꝝ pn^a amata deſiderabilia poſt illđ p^m ſunt diuerſa. Nō q ſi dubitauerimus:quō ex vnoq̄q; deſiderio debeat eē v̄tus ſm hāc diſpōnē.iđ debeamus ipediri ad cognoſcendū q mot⁹ ſunt diuerſi pp diuerſitatē deſideratoꝝ. Remāſit aūt nobis qddā ad eſtimādū.ſ.an deſiderata diuerſa ſint cor^a:nō itelligētie ſepate:ita.vꝫ.vt corp⁹ qđ eſt vilius velit aſſilari corpi:qđ eſt pus ⁊ nobilius:ſicut putauit vnus ex pcipuis modernoꝝ phōphātiū ſarracenoꝝ:qui deturpauit phiā: qm̄ nō intellexit intentioneꝫ antiquoꝝ. Dico igr̃ h̄ eſſe abſurdū:qm̄ aſſilari ei facit debere hr̃e motū illi ꝯſileꝫ ⁊ plagā ⁊ finē quā itēdit. Si aūt aliqđ ipedierit ne poſſit aſſeq ordinem illius nō faciet debere h̄ niſi debilitas actionis: nō diuerſitas actionis.vꝫ.vt ſit h̄ ad vnā plagā ⁊ illđ ad aliā. Non pōt.n.dici q cā huius diuerſitatis ſit nā illius corporis q̄ſi nā corpis repugnet moueri de.a.ad b.⁊ non repugnet moueri de b.ad a. Hoc.n.eſt impoſe. Corpus.n. ex h̄ q eſt corpus nō facit debere h̄. Nā etiā ex h̄ q eſt nā corporis petit vbi nāle abſq; ſitu ꝓprio. Si.n.q̄reret ſitū ꝓpriū:tūc moueri ab eo fieret per violentiaꝫ:⁊ ſic in motu celi eēt violentia. Itē cū vnaq̄q; partiū celi ſit ſm oēm cōparationē q̄ pōt eſſe in nā celi:tunc nō oꝫ vt ſi remota fuerit vna pars a plaga ptrāſeat:⁊ ſi remota fuerit ab alia plaga nō ptrāſeat ſm nām:niſi h̄ fuerit h̄ alia nā q̄ faciat moueri ad plagā vnā potius q̄ ad aliā:⁊ ſic erit magis appetens illā plagā cū remouet̃ a ſua plaga. Iam aūt diximus q pn^m huius mot⁹ nō eſt nāle. Nec eſt etiā ibi nā q̄ faciat debere ipm ſitū nec plagas diuerſas. Iteꝫ nō eſt in ſuba celi nā que ꝓhibeat aiam mouere ipꝫ celū ad quālibet plagā. Itē nō pōt eē h̄ ex parte aie:ita vt nā eius ſit velle illā plagā tm̄ niſi itentio mot⁹ fuerit ꝓpriata ad illā plagā. Volūtas.n.ſequit̃ intentionē:nō itentio volūtatē. Si aūt h̄ ita fuerit:tūc cā erit diuerſitas itentionū:non eſt igr̃ ꝓhibens ex pte corporeitatis nec ex pte nāe nec ex pte aie niſi diuerſitas itentionis. Violētiā aūt ibi eſſe ē impoſſibile.igr̃ ſi itentio eēt aſſimilari poſt p^m alicui corpi celeſtiū:tūc motus eſſet ad modū illi⁹ corpis nō diuerſus ab eo nec velocior eo in multis locis. Silr eſſet ſi itentio motoris huius celi eſſet aſſimilari motori illi⁹ celi. Iā.n.manifeſtū erat q itentio in illis motib⁹ nō eſt aliqđ ad qđ pueniāt p motū:⁊ ibi q̄eſcant:ſ; qddā aliđ:⁊ oñſuꝫ eſt nūc q nō eſt corpus:remāſit igit̃ q intentio vniuſcuiuſq; celi eſt aſſimilari rei q̄ eſt aliud a ſuba eoꝝ.ſ.a materia ⁊ aiab⁹ coꝝ. Inconueniens eſt aūt aſſilari eliarib⁹:⁊ ei qđ gnat̃ ex eis. Nō ſunt aūt cor^a nec aie pter h̄.

E ¶ Reſtat igr̃ vt ſit vnicuiq; celoꝝ deſideriū aſſilandi ſube itelligibili ſepate q̄ eſt ei ꝓpa. Diuerſitas aūt motuuꝫ ⁊ ſuaꝝ diſpōnū quā hñt celi eſt pp h̄:q̄uis nos neſciamus q̄liter h̄ debeat eē:⁊ q̄diu. Sꝫ cā p^a eſt deſideratū vniuerſitatis cōiter:⁊ h̄ eſt itētio de h̄ qđ dixerūt antiq q vniuerſitas hꝫ motorē vnū amabilē. Sꝫ vnaq̄q; ſpa hꝫ motorē ſuū q eſt ei ppus:⁊ amatū qđ eſt ei ꝓpriū.igr̃ vnicuiq; celo eſt aia mouēs q̄ itelligit bonitatē:⁊ pp corpus hꝫ imaginationē.ſ.formare pticularia:⁊ hꝫ volūtatē pticulariū. Sꝫ idē qđ intelligit de p:⁊ qđ intelligit de pn° qđ eſt ſibi ꝓpriū ⁊ ꝓpinquū eſt pncipiū ſui deſiderij motiōis. Unicuiq; aūt celo eſt itelligentia que eſt pn^m ſibi ꝓpriū ⁊ ꝓpinquū.ſ.pn^m ſepatū:cuius cōparatio ad ei⁹ aiaꝫ eſt ſicut cōparatio itelligētie agētis ad nr̃as aias:⁊ h̄ eſt exemplū vīe itelligētie ipēi ſue actiōis:⁊ huic aſſilat̃ ipm:⁊ oino in oi qđ mouet̃ ab illis neċe eſt vt ſit itentio intelligibilis a pn° itelligibili:qđ intelligit bonitatē pmā:⁊ ei⁹ eēntia eſt ſepata. Iā aūt noſti q oē qđ intelligit eſt ſepate eſſentie. Principiū vō mot⁹ eſt corpale.ſ.adherēs corpi. Jam aūt noſti q motus celeſtis eſt aialis ꝓueniēs ab aia eligente renouata electionib⁹ ꝯti⁹ ſuaꝝ ptiū. vñ nūerus itelligentiaꝝ ſeparataꝝ poſt pn^m p^m erit ſm nūeꝝ motuū. Si aūt circuli planetaꝝ fuerint ſic q pncipiū motus circuloꝝ vniuſcuiuſq; planetaꝝ ſit v̄tus fluens a planeta: tunc nō erit longe qn ſepata ſint ſm nūerū planetaꝝ nō ſm numeꝝ circuloꝝ:⁊ tūc coꝝ nūer⁹ erit decē poſt p^m. Primū aūt coꝝ eſt itelligētia:que nō mouet̃:cui⁹ eſt mouere ſperā corpis vltimi. Deinde id qđ ſequit̃ eſt:qđ mouet ſperā fixaꝝ. A Deinde ſequit̃ qđ mouet ſperā ſaturni. Silr eſt q̄uſq; puenit̃ ad intelligētiā:a q̄ fluit ſup nr̃as aias:⁊ h̄ eſt intelligētia mūdi terreni:⁊ vocamus eā intelligētiā agētē. Si autē nō fuerit ſic:ſ; fuerit q vnuſquiſq; circulus mouet̃ ad illas iudicio motus ſupius:⁊ ſilr eſt vnuſq; planetaꝝ:tunc h̄ ſepata erit plura numero:⁊ ſequet̃ ſm ſniam magiſtri primi q ſunt circiter quinquaginta ⁊ amplius. Sed vltima ex eis eſt intelligentia agens. Iā autē noſti ex his que diximus in diſciplinalibus quātū apprehendimus de numero eoꝝ.

¶ Capl'm. IIII. De ordinatione eſſe intelligẽtie ⁊ anima-
rũ celeſtiũ ⁊ corpoꝝ ſuperioꝝ a primo.

A IAm certũ eſt nobis ex ſupradictis ꝙ ne-
ceſſe eē ꝑ ſe: vnũ ē: ⁊ ꝙ nõ ē corp⁹ nec
in cor͛ nec diuidu͂ aliq̃ mõ: ⁊ ꝙ eē oĩuʒ q̃ ſunt:
ē ab eo ⁊ ꝙ nõ pt hr̃e pn̄ᵐ vllo mõ nec cã: nec
a q̃ eſt res: nec in q̃ ē res: nec ꝑ quã eſt res: nec
ꝑꝑ quã eſt res: ita vt ipſe ſit ꝑꝑ aliqd. vñ nõ põt eē vt eſſe
oĩuʒ ab illo ſit ſ͛m viã itẽtionis ab illo: queadmodũ ē no-
bis itẽtio in his oĩb⁹ q̃ fiũt a nobis. Tũc. n. ipſe eēt itẽdẽs
ꝑꝑ aliqd aliõ ꝑter ſe. Iã aũt expediti ſum⁹ ab h in alijs q̃
ſũt exẽcũ. ſ. ꝙ nulla res intẽdit aliqd qõ ſit inferi⁹ ſe. In eo
aũt h euidẽti⁹ eſt. Sʒ ꝙ ꝓpriũ ſit ei nõ hr̃e intentionẽ vt
eē oĩuʒ ſit ab eo: rõ h eſt. ſ. qꝛ h induceret multitudinẽ in
ſua eẽntia. Tũc. n. eẽt in eo aliqd ꝑꝑ qõ intẽderet. ſ. qꝛ vel
cognitio ei⁹ vel ſcia ei⁹ faceret debere itẽdi: qꝛ idigeret ea
vel bonitas q̃ eẽt in ea faceret debere h: deniq; intentio
alicui⁹ vtilitatꝭ q̃ ꝓdeſſet ei: ſic iã ꝑdiximus. Hoc aũt ab-
ſurdũ eſt. Oē. n. eſſe qõ eſt ab eo nõ eſt ſ͛m viã nãe ad h
vt eē oĩuʒ ſit ab eo: nõ ꝑ cognitionẽ nec ꝑ bñplacitũ eius:
quõ h. n. eē poſſet cũ ipſe ſit itelligẽ⁹ pura q̃ itelligit ſeipſ:
⁊ iõ neceē eſt vt itelligat ſeq ipm vt eē oĩuʒ ſit ab eo inq̃tũ
ipſe eſt pn̄ᵐ ei⁹: ⁊ in ſua eẽntia nõ ſit ꝓhibens h: eo ꝙ eue-
tus oĩuʒ ſit ab eo ſic ꝙ ſua eẽntia eſt ſciens ꝙ ſua ꝑfectio
⁊ ſua excellẽtia eſt vt fluat ab eo bonitas: ⁊ h eſt de comi
tãtib⁹ ſuã gl'iã quã ipſe diligit ꝑ ſeipſuʒ. Ois aũt ſcia q̃ ſcit
qõ ꝓuenit ex ea nec admiſcet͛ ei impedimẽtũ aliqõ: ſʒ eſt
queadmodũ iã oñdimus: placet ei id qõ ꝓuenit ex ea: igr̃
p⁹ placuit ex ſua eẽn͛ vt flueret: ⁊ oē qõ eſt. Vitatꝭ aũt p⁹
nõ eſt ſua p⁹ actio niſi ꝑ eẽntiã. Ipſe. n. itelligit ſuã eẽntiã:
⁊ ꝙ ſua eẽn͛ eſt pn̄ᵐ ordinis bonitatis in eē: queadmodũ
oʒ eē nõ itellectu ꝓcedẽte de po͛ ad effectũ: nec itellectu
qui moueť de vno itellectu ad aliõ. Ei⁹. n. eẽntia imunis
eſt ab oĩ qõ eſt in po͛ oĩno: ſic iã ſupra oñdim⁹: ſʒ ipſe eſt i-
telligẽs oĩa vt vnũ ſil': ⁊ ex h ꝙ itelligit ſeqť ordinatio bo
nitatis in eē: ⁊ intelligit vnũ q̃lr̃ eſt poſe elegãti⁹ ꝓuenire
eē totũ ſʒ iudiciũ ſui itellectꝰ. Certitudo aũt itellecta apõ
eũ eſt ipſa ſic noſti: ſcia po͛ ⁊ volũtas. Nos. n. ad exequẽ-
dũ ꝙ imaginamus idigemus itẽtiõe motu ⁊ volũtate ad
h vt fiat. In ipſo aũt hoc nõ eſt ꝯueniẽs: nec põt eē ꝑꝑ ſuã
imunitatẽ a dualitate: in cui⁹ ꝓbõne iã multuʒ deſudaui-
mus: igr̃ ipſe itelligit ſe eē cãm ſ͛m ꝙ intelligit illud. Eſſe
aũt qõ eſt ab eo eſt ſ͛m viã ꝯñdi ⁊ comitãdi eius eē: nõ ꝙ
ei⁹ eē ſit ꝑꝑ eſſe aliqd aliud a ſe: qm̃ ipſe eſt agẽs oē qõ eſt
hac itẽtione: qꝛ ipſe eſt ens a q̃ fluit qcqd eſt fluxu diſcre-
to ab ei⁹ eẽntia: ſʒ ꝙ eſſe oĩs ei⁹ qõ ſit a p̊ nõ eſt niſi ſʒ viã
comitãdi ſi certũ fuerit ꝙ neceſſe eē ꝑ ſe eſt neceſſe eē oĩ-
bus ſuis modis. Iã expediti ſumus ab h in ꝑcedẽtibus:
igiť ea q̃ p̊ ſunt ab eo: ⁊ h ſunt creata nõ pñt eē multa nec
nũero nec diuiſiõe in mãm ⁊ formã: qm̃ id qõ ſeqť ex eo
eſt ab ei⁹ eẽntia nõ ab aliq̃ alio. Modus aũt ⁊ iudiciũ de
h qõ eſt in ei⁹ eẽntia: ſ͛m quẽ ſeqť ab eo h: nõ eſt modus ⁊
iudiciũ ſ͛m ꝙ ſeq̃reť ex eo nõ h: ſʒ aliõ ab h. Si. n. ꝓueni
rẽt ab eo due res diſcrete ꝑ exñtiã vel due res diſcrete ex
qbus fit vnũ ſicẽ mã ⁊ for͛ comitãtia ſil' ille nõ ꝓuenirent
niſi ex duob⁹ modis diuerſis i ei⁹ eẽn͛. Si ãt illi duo mo-
di eẽnt nõ in ei⁹ eẽntia ſʒ comitãtes ei⁹ eſſentiã: tũc rema-
neret qõ de comitãtia iſtoꝝ duoꝝ: q̊ſq; eẽnt õ ſua eẽn͛:
⁊ ſic ipſa eẽt diuiſibilis i itellectu. Iã aũt ꝓhibuim⁹ h an-
tea: ⁊ oñdim⁹ deſtructionẽ ei⁹: manifeſtũ ē igr̃ ꝙ p̊ᵐ eoꝝ q̃
ſũt a cã p⁹ vnũ nũero ē: ⁊ ei⁹ eẽn͛ ⁊ ei⁹ qdditas ē vnitas: ñ i
mã: vñ nihil corpoꝝ vel formaꝝ q̃ ſũt ꝑfectiões corpoꝝ
eſt cãtũ ei⁹ ꝓpinquũ: qꝛ p̊ᵐ cãtũ eſt itelligẽtia pura: qꝛ eſt
for͛ nõ in mã: ⁊ ipſa eſt p⁹ itelligẽtiaꝝ ſeꝑataꝝ q̃s nũerauí
mus. Videť aũt ipſa eē pn̄ᵐ mouẽs corp⁹ vltimũ ſ͛m viaʒ
deſiderij. ¶ Põt aũt aliqs dr̃e: qꝛ id qõ fit a p̊ nõ ꝓhibeť B
eſſe for͛ mãlis: ſʒ ex ea ſeqť eſſe ſue mãe. Ad qõ dico ꝙ h
faceret debere: vt ea q̃ ſunt poſt hãc formaʒ ⁊ hanc mãm
eẽt tertia in ordine cãtoꝝ: ⁊ eẽt eoꝝ eē mediante mã: ⁊ ſic
mã eẽt cã eẽndi formas corpoꝝ q̃ ſunt multa in mũdo ꝑ
ſuaꝝ virtũ. Hoc aũt eſt icõueniẽs: eo ꝙ ſuũ eē mãe ē eē re
ceptibile tm̃: nec eſt cã eẽndi aliqd niſi ſ͛m viã receptõis.
Si aũt aliq̃ ex mãꝛis nõ eſt ſic: tũc non eſt mã niſi cõione
nois. Si aũt fuerit res poſita ſtabilis non ad modũ mãe
niſi cõione nois: tũc pmi cãti cõꝑatio ad eũ: nõ erit inq̃tũ
eſt for͛ in mã niſi cõione nois. Si v̊o fuerit h 2ᵐ ſic: vt
eo mõ quo ab eo eſt mã ſit qddã: ⁊ eo mõ q̊ ab eo eſt for͛
ſit qddã aliud: ita vt alia for͛ nõ hẽat eē mediãte mã: tũc
for͛ mãlis erit ſic ꝙ aget actõe in q̃ nõ idiget mã. qcqd
aũt agit ſuã actionẽ nõ idigẽs mã ipm ꝑ ſeipm eſt nõ idi
gẽs mã: igr̃ for͛ mãlis nõ idiget mã: ⁊ oĩno q̃uis for͛ mã-
lis ſit cã mãe exhẽs eã ad effectũ: ⁊ ꝑficiẽs eã: tñ mã hr̃et
impreſſionẽ i eē illi⁹: ⁊ h eſt ipſa appropriari ⁊ ſignari. Si aũt
pn̄ᵐ eſſendi fuerit de nõ mã: ſic iã noſti: tunc ſine dub͛ erit
vnũqdq; eoꝝ cã alteri⁹ ſ͛m qõ aliqd: ⁊ nõ vno mõ. Si v̊o
nõ fuerit ita: tũc deſtrueť formã mãlẽ pẽdere de mã vllo
mõ: ſil'r ẽt ſupradiximus ꝙ ad ſuũ eē mãe nõ ſufficit for͛
tm̃: ſʒ for͛ eſt vt ꝑtialis cã. Poſtq̃ aũt ita eſt: tũc ſola for͛
nõ põt poni cã mãe oĩno ſufficiẽs ꝑ ſe. Palã igiť eſt non
poſſe eē: vt p̊ᵐ cãtũ ſit for͛ mãlis: ſʒ ꝙ nõ ſit mã manife-
ſtius eſt. Neceſſariũ eſt igiť vt cãtũ p̊ᵐ ſit for͛ nõ mãlis
oĩno. ſ. itelligẽtia. Tu ſcis aũt ꝙ h ſunt itelligẽtie ⁊ aĩe ſe-
parate multe. vñ eſſe eoꝝ nõ põt eſſe acqſitũ ab aliq̃ me-
diante: qõ nõ ſit ſeꝑatũ. Itẽ noſti ꝙ in vniuerſitate eoꝝ q̃
ſunt a p̊: ſunt cor͛. ⁊ noſti ꝙ oē corp⁹ eſt poſe eē q̃tũ eſt in
ſe: ⁊ ꝙ neceſſariũ eſt ꝑ aliud eē: ⁊ noſti nõ eē illis viã eẽn-
di a p̊ abſq; mediãte aliq̃. Sunt igr̃ ex ipſo: ſʒ mediãte ali-
quo. Et noſti ꝙ mediũ nõ eſt vnitas pura. Noſti ẽt ꝙ ex
vno ſ͛m ꝙ eſt vnũ nõ eſt niſi vnũ. Neceſſe eſt igiť vt ex
p̊ cãtis ꝑꝑ eē eoꝝ ſint alia in qbus oʒ eē neceſſitatẽ ⁊ mul-
titudinẽ q̊ocũq; eueniret. Intelligẽtijs. n. ſeꝑatis nõ p̊t
eſſe aliq̃ multitudo niſi queadmodũ dicaʒ: qm̃ cãtũ ꝑ ſe
eſt poſe eē in ſeipſo. Propter p̊ᵐ aũt eſt neceſſariũ eſſe: ſed
neceſſitas ſui eē eſt ſ͛m qõ eſt itelligẽtia ⁊ intelligit ſeipſ
⁊ intelligit p̊ᵐ neceſſario: vñ oʒ vt ſit in eo multitudo ex
h ꝙ intelligit ſe: qõ eſt poſe eſſe q̃tũ in ſe: ⁊ ex h ꝙ intel-
ligit neceſſitatẽ ſui eſſe a p̊ qõ eſt intellectũ per ſe. Nõ eſt
aũt ei multitudo ex p̊. Nã poſſibilitas ſui eſſe eſt ei qddã
ꝓpter ſe nõ ꝓpter p̊ᵐ: ſed eſt ei a p̊ neceſſitas ſui eſſe: ⁊ de-
inde multiplicať ꝑ h qõ intelligit pmũ: ⁊ ꝓpter h ꝙ in-
telligit ſeipm tali multiplicatione que eſt comitãs eē ſue
vnitatis ex p̊. Nos aũt nõ ꝓhibemus ex vno eſſe eẽntiã
vnã quã: poſtea ſequať mltitudo relatiua: que nõ eſt ei in
pn̄ᵒ ſui eſſe: nec eſt intrãs in pn̄ᵒ ſue ꝯſtitutionis: ⁊ põt ꝯce
di eſſe vnũ ex quo ꝓueniat vnũ: ⁊ deinde h vnũ comiteť
iudiciũ ⁊ diſpõ vel ꝓꝑetas vel cãtũ. Et illud etiã ſit vnũ:
ſʒ ꝓpter cõicationẽ illi⁹ comitãtis ſeq̃ť ex eo aliqd: ꝑꝑ qõ
ꝓueniat multitudo oĩs varians eius eſſentiã: oʒ igiť vt hꝰ
multitudo ſit cã poſſibilitatis eſſendi aliã multitudinem
ſiliã cãto pmo. Si. n. nõ eſſet h multitudo: ꝑfecto nõ eẽt
poſe eſſe ab eo niſi vnũ: nec eſſet poſe eſſe ab eo corpus: ⁊
oĩno nõ eſſet ibi poſſibilitas multitudinis niſi h mõ tm̃.
Iã aũt manifeſtũ eſt nobis ex ꝑdictis ꝙ intelligentie ſe-
parate ſunt plures nũero: igr̃ nõ hñt eſſe ſil' ex p̊: ſʒ neceſ-
ſe eſt vt excellentior oĩbus illis ſit eſſe qõ pmũ eſt ex eo:
poſt qõ ſequiť intelligẽtia. Sub vnaquaq; aũt itelligẽtia
eſt celũ cũ ſua mã ⁊ ſua for͛: que eſt aĩa ⁊ itelligẽtia inferi⁹
ea: igr̃ ſub oĩ intelligentia ſunt tria in eſſe. vñ oʒ vt poſſi-
bilitas eſſendi h tria ſit ab illa intelligentia pma in crea-
tione ꝓpter trinitatẽ q̃ eſt noiata in eã: ⁊ nobile ſequiť ex

nobiliore multis modis:igiť ex pma intelligẽtia ĩquãtũ
ĩtelligit pmũ ſeqĩ eẽ alterius ĩtelligẽtie ĩferioris ea:ꝛ in-
quãtũ ĩtelligit ſeipſaꝫ:ſeqĩ ex ea for⁹ celi vltimi:ꝛ ei⁹ pfe
ctio:ꝛ hᷓ eſt aĩa:ꝛ pp nãꝫ eẽndi poſſeꝫ q̃ eſt ei⁹:q̃ eſt retẽta
ĩquãtũ ĩtelligit ſeipſaꝫ:eſt etiã corpeitas celi vltimi que
eſt ꝯtenta in totalitate celi vltimi:vñ ipſa:ꝛ id qḋ eſt cõe
vtuti ſũt ſic ꝙ ex ipſa ſeqĩ ĩtelligentia:ꝛ ex eo:qḋ eſt cõe
vtuti ĩquãtũ appropriaĩ ſibyp̃ſi ſm modũ ſuũ:ſeqĩ ſpa
pma cũ ſuis partib⁹ duab⁹.ſ.mã ꝛ for⁹:mã aũt eſt mediã-
te for⁹:ꝛ cõſortio ei⁹:ſiĉ poſſitas eẽndi trahit ad effectũ id
qḋ eſt apud eã.ſ.formã celi. Siĩr eſt diſpõ ĩtelligen⁹ ꝛ in-
telligẽtia:ꝛ in celo ꝛ celo:q̊uſqꝫ ꝑueniĩ ad ĩtelligẽtiã agẽ-
tẽ q̃ gubernat nr̃as aĩas. Nõ opꝫ ãt vt hᷓ ꝓcedat ĩ ĩfinitũ
ita vt ſub vnoq̃qꝫ ſepato ſit ſepatũ. Dico enĩ ꝙ ſi ex ĩtel-
ligẽtia ꝑuenit eẽ multitudinis:tũc erit hᷓ pp ĩtentiones
multitudinis q̃ ſunt in ea:ſꝫ nõ cõuertiĩ:ita vt in vnaq̃qꝫ
ĩtelligẽtia ſit hᷓ multitudo:ꝛ ꝙ ei⁹ multitudinẽ ſequãĩ hᷓ
cãta. Nec he ĩtelligẽtie ſunt ꝯuenietes in ſpẽ.ita vt ĩndi⁹
ſtarũ ĩtentionũ ſint ꝯuenietia:igiĩ ĩcipiam⁹ oñdere hãc
ĩtẽtionẽ alio mõ. ⁋ Dico igiĩ ꝙ celi ſunt mlti ſupra nũe-
rũ q eſt in ꝓ cãto q̃ꝫ⁹ ad mltitudineꝫ ei⁹ ꝓdictã ꝛ ꝓcipue
cũ vnũqḋqꝫ celũ diuidiĩ ĩ ſuã mãꝫ ꝛ ĩ ſuã for⁹:igĩ nõ pt eẽ
ꝓn⁹ corꝫ vnũ qḋ ſit cãtũ in ꝓ⁹:nec ẽt põt eẽ vt vnũqḋqꝫ
corpoꝫ ſit cã ei⁹:qḋ ẽ ꝓus:corpus enĩ ex hᷓ qḋ eſt corpus
nõ põt eẽ ꝓn⁹ corpis:nec ex hᷓ ꝙ hꝫ vtuteꝫ aĩalẽ põt eſſe
ꝓn⁹ aĩe in alio corpe. Nos enĩ iã oñdimus ꝙ aĩa cuiuſqꝫ
celi eſt ei⁹ pfectio ꝛ ei⁹ for⁹:nec eſt ſubã ſepata.alioqn eẽt
intelligẽtia nõ aĩa.nec moueret vllo mõ niſi ad modum
deſideriꝫ:nec contingeret in eo variatio ex motu corpis
nec ex cõſortio corpis ꝯtingeret imaginatio ꝛ eſtimatio:
cõſideratio aũt iã ꝓduxit nos ad ſtabiliendũ has diſpõ-
nes in aĩab⁹ celoꝫ ſiĉ noſti. Si aũt res ita fuerit:tũc non
poterit eẽ.vt ex aĩab⁹ celoꝫ ꝑueniãt actiões in alijs cor-
porib⁹ niſi mediãtib⁹ ſuis corpib⁹:forme enĩꝫ corpoꝫ ꝛ
coꝫ pfectiões ſunt duob⁹ modis:aut enĩ ſunt for⁹:q̃rum
exiſtẽtie ſunt pp mãs corpoꝫ:ꝛ iõ exiſtẽtia earũ eſt in mate-
rijs corpoꝫ illoꝫ:ꝛ ob hᷓ calor ignis nõ calefacit qdlꝫ:ſꝫ
qḋ fuerit obuiãs ſuo corpi vl ſm cõpationem ſui corpis.
Siĩr ſol nõ illuminat qdlꝫ:ſꝫ qḋ fuerit oppo⁹ ſuo corpi:
aut ſunt for⁹:q̃rũ exiſtẽtie eſt p ſeipſas nõ pp mãs corporũ
ſiĉ aĩe:q: vnaq̃qꝫ aĩa nõ appropriaĩ corpi:niſi q: ei⁹ actio
eſt pp illud corp⁹ ꝛ in illo. Si aũt aĩa eẽt ſepate eẽntie ꝛ
actiõis vtriuſqꝫ ab illo corpe:tũc eẽt aĩa oĩs rei nõ aĩa il-
lius tm̃ corpis. Iã igĩ manife⁹ ẽ ſm oẽs modos ꝙ vires
celeſtes q̃ ſũt ĩpreſſe ĩ ſuis corpib⁹ nõ agũt niſi mediãtib⁹
ſuis corpib⁹:abſurdũ ẽ ãt vt agãt aĩaꝫ mediãte corpore:
corp⁹.n.nõ põt eẽ mediũ inter aĩaꝫ ꝛ aĩaꝫ. Si ãt ille agũt
aĩas abſqꝫ mediãtib⁹ corpib⁹:tũc hñt ſolitariã exiſtentiã
abſqꝫ corpe:ꝛ appropriationẽ ꝛ actionẽ ſepatã a ſua eẽn⁹
ꝛ ab eẽn⁹ corpis. hᷓ aũt eſt ꝓter ꝓpoſitũ. Si aũt nõ agit il
lud aĩa:tũc multo min⁹ aget corpus illud celeſte:aĩa enĩꝫ
antecellit corp⁹ ĩ ordĩe ꝛ pfectiõe:ꝙ aũt in vnoq̊qꝫ celo po
naĩ aliqḋ ex q̊ in ſuo celo ꝑueniat aliqḋ ꝛ ĩpſius ſine in-
fuſione ſue eẽntie cũ occupaĩ circa illud corpus : ſꝫ eius
eẽn⁹ ſit diſcreta in exiſtẽtia ꝛ actiõe ab illo corpe:nos non
ꝓhibem⁹ hᷓ:q: hᷓ eſt qḋ nos vocam⁹ ĩtelligẽtiã ſpoliataꝫ:
ex q̃ ponim⁹ aduenire id qḋ eſt poſt eã:ſꝫ ẽ ꝓter paciẽs a
corpe:ꝛ ꝓter cõĩcãs ei:ꝛ ꝓter forãꝫ ei⁹ ꝓpriaꝫ:ꝛ ꝓter oẽ id
qḋ diximus cũ ſtabiliuim⁹ aĩaꝫ. Iã igĩ certificatũ eſt ꝙ ce
li hñt ꝓn⁹:q̃ ſũt nec corpa⁹:nec for⁹ corpoꝫ:ꝛ ꝙ vnũqḋqꝫ
celoꝫ appropriaĩ alicui illoꝫ ꝓn⁹:vniuerſitas aũt coꝫ
cõĩcat in vno ꝓn⁹. Nõ ẽ ãt dubiũ hᷓ eẽ ĩtelligẽtias ſimpli
ces ſepatas q̃ fiũt cũ factura corpoꝫ humanoꝫ q̃ nõ cor
rũpũĩ:ſꝫ ꝑmanẽt. Iã ãt hᷓ manifeſtũ ẽ ĩ ſciẽtijs nãlib⁹.q̃
nec ꝑueniũt a ꝓ ꝓn⁹:eo ꝙ multe ſint:q̊uis ſint vna ĩ ſpẽ.

Sꝫ q: fiunt:ſunt cãte ꝓmi mediãte aliq̊:cãe aũt agentes
medie ĩter ꝓ⁹:ꝛ illas nõ pñt eẽ ĩferiores eis in ordine:q̃a
nõ ſunt ĩtelligẽtie ſimplices ſepate:cãe võ datrices eẽ ſũt
pfectiones in eẽ:recipiẽtes võ eẽ ſunt ĩferiores in eẽ:opꝫ
igiĩ vt cãtũ ꝓ⁹ ſit ĩtelligẽtia vna p eẽntiã ex q̃ nõ põt eſſe
multitudo ꝯueniẽs ĩ ſpẽ. Intẽtiões enĩ q̃ mltiplicanĩ in
ea ſm ꝙ multitudo põt eẽ in ea:ſi fuerint diuerſe certitu
dinib⁹:tũc id qḋ ꝑuenit ex vnaq̃qꝫ eaꝫ aliḋ eſt in ſpẽ ab
eo qḋ ꝑuenit ab alia. Sed ſic nõ cõmitabiĩ vnũqḋqꝫ eo-
rũ qḋ cõmitaĩ alterũ:ſed alia nã. Si võ fuerit ꝯuenietes
in certitudine:tũc in q̊ erũt diuerſe ꝛ multe cuꝫ nõ ſit ibi
diuiſio mãe:igiĩ ex cãto ꝓ nõ põt eſſe multitudo niſi di-
uerſa ĩ ſpẽ.igiĩ he aĩe terrene nõ fiunt a cãto ꝓ abſqꝫ me-
diãte alia cã iã eẽnte. Siĩr fit ab oĩ cãto ꝓ ſublimiore q̊-
uſqꝫ ꝑueniĩ ad cãtũ qḋ fit cũ factura eloꝫ receptibiliuꝫ
gñõnis ꝛ corruptionis:q̃ multiplicanĩ nuõ ꝛ ſpẽ ſil. igiĩ
multitudo recipientis:cã eſt multitudinis actionis ꝓnci
pij qḋ eſt vnũ in eẽntia:ꝛ hᷓ eſt poſt cõpletioneꝫ eẽ oĩum
celeſtiũ:ꝛ ſeqtur ſemp ĩtelligẽtia poſt ĩtelligẽtiã:quouſqꝫ
fiat ſpera lune:ꝛ deinde fiãt elã ꝛ aptanĩ recipe impſſio-
nẽ vnã in ſpẽ mltã nuõ ab ĩtelligẽtia vltiã. Si enĩ cã mul-
titudis nõ fuerit in agẽte debebit eẽ neĉio in patiẽte:opꝫ
igĩ vt ex vnaq̃qꝫ intelligẽtia fiat ĩtelligẽtia inferior ea:ꝛ
ceſſet tũc q̊uſqꝫ poſſint fieri ſube ĩtelligibiles diuiſibiles
multe nuõ pp multitudinẽ cãrũ:ꝛ vſqꝫ huc ꝑueniũt. Iã
igiĩ vẽ manifeſtũ eſt ꝙ ex oĩ ĩtelligẽtia ſupiore in ordine
ſm hᷓ qḋ ĩtelligit ꝓ⁹:ꝑuenit eẽ alteri⁹ intelligẽtie inferio
ris ea. Sed ſm hᷓ ꝙ intelligit ſeipſaꝫ ꝑueniẽt circuli per
ſe tm̃:corpus:corpus võ celi fit ab ea ꝛ ꝑmanet mediãte
aĩa celeſti:oĩs enĩ forma cauſa eſt vt ſua materia ſit ĩ eſſe
cũ:ipſa enĩ mã nõ habet exiſtentiam.

⁋ Capitulum. V. De diſpoſitione generationis elemen-
torũ a cauſis primis.

Poſt aſſignatũ numerũ ſperarũ celeſtiuꝫ ſe a
catũ eſt neĉio eẽ elẽtorũ:corpa aũt ele
mentaria ſunt gñata corruptibilia:vnde opor
tet vt ꝓncipia coꝫ ꝓpinqua ſint res recipien-
tes maneriã varietatis ꝛ motus:ꝛ vt id qḋ eſt
ĩtelligẽtia pura nõ ſit cauſa eſſe coꝫ ſola:oportet aũt vt
iam certus ſis de hᷓ p ea que iam ſepe replicauimus a q-
bus iam expediti ſumus:hᷓ aũt elẽta hñt mãꝫ in qua cõ-
ueniũt ꝛ formas qbus differunt:vñ oportet ꝙ vt ad eſſe
diuerſitatẽ ſuarũ formarũ cooperaĩ diuerſitas diſpõnũ
celoꝫ:ꝛ vt ad eſſe cõueniẽtiã coꝫ in mã cooperaĩ cõue-
niẽtia diſpõnis celoꝫ:celi enĩ cõueniũt in nã iudicij mo
tus circularis:opꝫ igiĩ vt iudiciũ illius nãe ſit adiuuans
eſſe mãe. Et vt id in quo differũt ſit ꝓncipiũ ꝓparationis
mãe ad formas diuerſas:ea aũt que ſunt multa cõueniẽ-
tia in ſpecie ꝛ genere non ſunt ſola abſqꝫ ꝯſortio alterius
adiuuantis:qḋ eſt cauſa eſſentie:ꝙ in ſeipſa eſt cõueniẽs
vnũ:nec facit diuerſa:niſi ꝙ eſt aliud ab ipſa hoc igitur
vnũ nõ eſt ab ea niſi pp ligationẽ alterius vnius:qḋ re-
ducit eã ad vnũ aliquid:opꝫ igiĩ vt illud ſit vna de intel-
ligentijs ſeparatis:ſed vltima eaꝫ que ſequiĩ nos:ꝛ ipſa
eſt a q̃ pp cõſortiũ motuũ celeſtiũ fluit aliqḋ in quo eſt
deſcriptio formarũ mũdi inferioris ſm modũ patiendi
queadmodũ ĩ illa ĩtellige⁹:ꝛ ĩ alijs ĩtelligẽtijs eſt deſcri-
ptio formarũ ſm modũ agendi a qua poſtea fluunt for-
me in hoc appropriantes ea non per ſeipſa ſolũmõ:vnũ
enĩ vnũ agit in vnũ ſicut noſti:ſed ꝓpter cõſortiũ corpo-
rũ celeſtiũ:euenit igiĩ ꝙ cũ hᷓ res appropriauerit aliquã
de impreſſionibus celeſtib⁹ abſqꝫ mediãte corpe elẽtari
vel mediãte:ita vt ponat illud ſm aptitudinẽ ꝓpriã.poſt
cõmunionẽ que erit in ſua ſuba.tũc ab hᷓ ſepato fluet for
ma ꝓpria ꝛ deſcribeĩ in illa materia. Tu ſis aũt ꝙ vnũ

nõ appropriat vnũ inquãtũ vnũquodq; eoꝝ eſt vnũ ꝑ aliqd qđ ſit ei abſq; alio:ſed indiget vt ſint ei appropriatores diuerſi:appropriatores vero mãe ſunt ei⁹ ꝑparatores:preparator vero eſt ille a quo ſit ꝑparatio quedã:cui⁹ ꝑparatio conuenientior ẽ ad illud q̃ ad aliqd aliud:erit aũt h̃ ꝑparator eligens eẽ id qđ eſt ſibi digni⁹ a ꝑmis datorib⁹ formarũ. Si aũtẽ mã eẽt ſm aptitudinẽ ꝑmaꝫ poſſet vtiq; aptari duob⁹ ꝫ rqs:q̃re eni magis eligeret vnũ q̃ aliud:niſi ꝑꝑ diſpõnẽ q̃ dñt impriméntes in ea:⁊ hui⁹ ẽt diuerſitatꝭ ꝑparatio ad oẽs mãs vna ẽſt:vñ nõ oꝫ vt q̃m ad illõ appropriet᷑ vna mã poti⁹ q̃ alia niſi ꝑꝑ aliqd ẽt qđ ẽ in illa mã:qđ nõ eſt niſi aptitudo ꝑfecta:nec eſt ꝑparatio:niſi ꝑparatio ꝑfcã ad ipſuꝫ: ad qđ eſt ꝑpata:⁊ h̃ eſt ſicut aq̃ q̃ cũ nimiũ caluerit iũgit᷑ ſil᷑ calefactio extnea ⁊ forma aq̃itatis q̃ cõiũcta ſil᷑ remota ſunt ab cõparatione forme aqueitatis:ſꝫ ſunt multe cõparationis ad formã igneã:quo plus eni h̃ itẽdit᷑:itẽdit᷑ etiã ꝑparatio ⁊ auget᷑ aptitudo:⁊ ſit dõ iare forme ignee:vt fluat ſup eã:ſꝫ vis illi⁹ deſtruit᷑. Sꝫ q2 mã non remanet ſine forma:tũc nõ eſt ei⁹ exñtia ex h̃ ſolo ꝙ cõpat᷑ eidem ꝑmis ꝑncipijs ſolũmõ:ſꝫ ex h̃ ꝙ eſt ex ſeipſa ⁊ ex forma. Sꝫ q2 for⁹ q̃ conſtituit hãc mãꝫ mõ iam erat mã exñs ſine ea:tũc nõ eſt ei⁹ exñtia ꝑ formã ſolũmõ:ſꝫ ꝑ eã ⁊ mediantib⁹ ꝑncipijs ſcđarijs vl᷑ mediãtib⁹ alijs vel cõſilib⁹. Si eni eẽt ex ꝑncipijs ꝑmis ſolũmõ:tũc nõ egeret foris alie: eo ꝙ forma iã ꝑceſſit. Sꝫ q2 cõueniũt ibi in motu circulari:⁊ dñt comitãtia nãe quã conſtituũt nãe ꝑpe cuiuſq; celi:tũc mãꝫ cõſtituit h̃ cuius nã cõuenit aliq̃ nãrũ ꝑparũ q̃ ſunt for⁹:⁊ ſic mot⁹ ẽ vilior diſpõne:q̃ ẽ ibi:ſic ⁊ mã eſt vilior eẽn⁹ h̃:⁊ ſic ibi mot⁹ eſt ſequẽs nãm eius qđ eſt in po⁹ ſic:⁊ mã h̃ cõuenit cũ eo:qđ eſt in po⁹:⁊ ſic ibi nãe ꝑpe ⁊ cões ſũt ꝑn⁹ ⁊ adiuuãtia nãm ꝑpriã vel cõeꝫ:vt h̃ ſic:⁊ id qđ comitat᷑ nãs ꝑpas ⁊ cões ibi de ꝑparationibus cõſtellationũ diuerſis mutabilibus ꝑueniẽtib⁹ i eas ꝑꝑ motũ eſt ꝑn⁹ varietatis diſpõnũ ⁊ permutationis earuꝫ h̃ ⁊ ſil᷑r cõmixtio ſuarũ cõparationũ ibi eſt cã cõmixtionis cõparationis iſtoꝝ eloꝝ vl᷑ adiuuãs ⁊ a corꝑib⁹ celeſtibus ſiũt impreſſiones i corꝑa hui⁹ mũdi ꝑꝑ q̃litates q̃ ſũt ei ꝑprie:⁊ ab illis fluit in hũc mũdũ ⁊ ab aiab⁹ ẽt illoꝝ ſiunt impreſſiones in aias hui⁹ mũdi:⁊ ex his itẽtiõib⁹ ſcim⁹ ꙑ nã q̃ eſt gubernatrix iſtoꝝ corꝑoꝝ ẽ q̃ſi ꝑfectio:⁊ forme ſiunt ab aĩa diffuſa vl᷑ adiutorio ei⁹. ¶ Dixerũt ãt qdaꝫ ex phõphãtib⁹ ꙑ celuꝫ:eo ꙑ ẽ volubile:⁊ dꝫ reuolui ſuꝑ aliqd:qđ ſit ſtabile in ei⁹ plenitudie:vñ confricationẽ ei⁹ cũ eo ſeq̃t᷑ calefactio in tñ:qđ ꝯuertit᷑ i ignẽ ꙑ aũt remotiſſimũ eſt ab eo remanet gelũ:⁊ q̃ magꝭ accedet ad friditatẽ ⁊ ſpiſſitudinẽ eſt terra:ꙑ vero de illo ſe᷑ ignẽ eſt calꝫ:ſed min⁹ calm q̃ ignis:ſꝫ qđ de eo qđ ſe᷑ terra eſt ſpiſſuꝫ:ſed min⁹ ſpiſſuꝫ q̃ terra:puitas ãt caloris:⁊ puitas ſpiſſitudinis faciũt debere eẽ humiditatẽ. Siccitas vero ꝑuenit vl᷑ ex caliditate vl᷑ ex friditate vltis:hũiditas aũt q̃ ſe᷑ terrã ẽ frigidior:q̃ vero ſe᷑ ignẽ ẽ calidior h̃ ẽ cã eẽndi eiã:⁊ h̃ ẽ qđ dixerũt:nõ ẽ aũt h̃ qđ poſſit ꝓbare vbis ſyllogiſticis:nec eſt firmũ:cũ diligẽter conſideratũ fuerit. vt.n. h̃ eẽ alr. Nã a corꝑib⁹ celeſtib⁹.ſ. vl᷑ a q̃ttuor corꝑib⁹ ex illis vl᷑ a nuõ cõtẽto in q̃ttuor collectionib⁹ ex vnoq̃q; eoꝝ fluit in hãc mãm:q̃ ſit ꝑꝑ cõicationẽ aptitudo ad formã corꝑis ſimplicis:q̃ cũ ſit apta recipit illas formas a datore formaꝝ vel vt h̃ totũ fluat ab vno corꝑe:ſꝫ ſint ibi cõparationes:q̃ faciũt debere eẽ diuerſitates a cãis occultis in eã. Tu.n. cũ ſcire volueris infirmũ eẽ qđ dixerũt cõſidera ꙑ ipſi fecerũt debere ꝑmũ eẽ corpus qđ nõ hẽat aliquã ex formis cõſtituẽtib⁹ niſi formã corꝑalẽ:nec acgrit aliquã ꝑter for᷑ niſi getẽ ſcđario. Nos aũt iã oñdim⁹ deſtructionẽ hui⁹:⁊ oñdim⁹ ꙑ eẽ corꝑis nõ ꝑficit᷑ ex ſola for⁹ corporeitatis:niſi cũ ea itellexeris ẽt aliã formã. Nõ formam ei⁹ tñ eſt:q̃ ꝑma cõſtituit dimẽſionẽ. Sũt eni eẽ dimenſionũ ſeq̃t᷑ alias formas:q̃ ꝑparãt ipſas. Sinaũt conſidera diſpõnẽ raritatis ex calore vl᷑ ſpiſſitudinis ex frigiditate. corꝑ⁹ eni nõ ſit corꝑ⁹ calm:niſi inquãtũ ipſuꝫ ſeq̃t᷑ aliõ in motu ad h̃ vt calefaciat illud:ꝯñtia illius motus ꝯñtis. quẽ iã oñdimus nõ eẽ violẽtũ:ſed nãlẽ. Sinautẽ:iã cõpleta erat ei⁹ nã:põt aũt cõcedi vt cũ cõpleta fuerit eius nã ſeruet᷑ in loco q eſt aptior ſibi ad cõſeruãdũ illud:calidũ eni cõſeruat᷑ vbi eſt motus:⁊ frigidũ vbi eſt geo. deinde nõ cogitauerũt qualr ꝑs illius mãe debuit deſcẽdere ad centrũ:⁊ alia ꝑs eius vicinari ſurſuꝫ:⁊ accidit ei calor. Sed de cã huius:cã reddi põt. In vniuerſitate enim eſt leuitas ⁊ grauitas. Sꝫ de ꝑte cuiuſq; eli ſic eſt:ꙑ poſtq̃ certũ eſt ꝑtes eloꝝ grauitas eẽ:cõſtat ꙑ cuꝫ grauat᷑ aliq̃ ꝑs ei⁹ in loco neccio:ſeq̃t vt vna ſupficies ei⁹ ſit ſupior cum mouet᷑ ſurſuꝫ ⁊ illa ſupficies eſt cõueniẽtior ſuperioritati q̃ alia. Ex ꝑn⁹ vero ſue gnõnis non ſit vna ſupficies eius deorſuꝫ ⁊ alia ſurſuꝫ:ſed q2 ſine dubio trãſmutata eſt ꝑꝑ motũ aliquẽ q fecit eã hẽre ſitũ aliquẽ:ꙑ aũt mihi magis vr h̃ eſt qđ ſentim⁹:puto enim q2 ille q h̃ dixit de gnõne elẽtoꝝ conatus eſt abbreuiare h̃ alicui ſcribenti ſibi ſuper h̃:⁊ q venit poſt eũ cõfirmauit dictũ eius. Ipſe vero qui ſcripſit h̃ fuit hõ cõfundẽs ⁊ perturbãs rẽ.

¶ Capitulũ. VI. Et de cura ⁊ oſtenſione:quomodo cõtinentur res ſub diuino iudicio.

Poſtquã aũt ꝑuenim⁹ ad h̃:opus ẽ oſtẽdere:q̃ ſit nob cura. Nõ dubitas aũt tibi iã fuiſſe manifeſtuꝫ ex ꝑdictis ꙑ cauſe altiores nõ cõcedũt᷑ operi ꝑꝑ nos id qđ operant᷑:nec intẽdere aliqd ꝑpter nos:nec inducit eas aliqd:nec accidit eis electio. hoc aũt ꙑ mlte impreſſiones mirabiles ſiunt in h̃ ꙑ gnat᷑ in hoc mũdo:tũ in ꝑtibus metalloꝝ:tũ in ꝑtibus vegetabiliũ ⁊ brutoꝝ ⁊ hoĩuꝫ:⁊ in hoc ꙑ itelligit᷑ de ꝑtibus celi nõ eſt tibi via dicere ꙑ ſiat per caſuꝫ:q2 rõ inducit te ad iudicãdũ ꙑ oĩa ſiunt ex gubernatione ⁊ diſpõne:opꝫ eni vt ſcias ꙑ cura horũ eſt ex hoc ꙑ ꝑmus ſcit ſeipſuꝫ:⁊ ꙑ ab ipſo eſt neccitas ordinationis bonitatis:⁊ ꙑ ſua eẽntia eſt cã bonitatꝭ ⁊ ꝑfectionis ſm ꙑ poſſe eſt rebus ⁊ placent ei:ſicut predictũ eſt. Intelligit igit᷑ ordinationẽ bonitatis ſm ꙑ poſſibile eſt eſſe meli⁹:vnde ex hoc ꙑ intelligit ordinationẽ ⁊ bonitatẽ:que melior eſſe põt ſm ꙑ ipſe intelligit eã fluit ipſa tali fluxu quo perfectius peruenit ad ordineꝫ ſm poſſibilitatẽ:⁊ hec eſt intentio de cura. ¶ Scias aũt ꙑ malũ eſt multis modis. dicit᷑ eni malũ vt defectus q eſt ignorãtia ⁊ debilitas ⁊ dẽformitas:⁊ dr᷑ malũ vt dolor ⁊ triſticia in qb⁹ eſt aliqua apprehenſio cãe nõ amiſſionis rei tñ. Cã aũt mouens bonitatẽ ⁊ ꝓhibens ⁊ faciẽs debere eſſe eius ꝑuationẽ:aliqñ eſt ſeparata quã nõ apprehendit impeditus:ſicut cũ nubes obumbrãt ⁊ ꝓhibent radios ſolis cũ opus eſt perfici per ſolẽ:cũ eni ille cui opus eſt fuerit apprehenſor apprehendet ꙑ ſol nõ ꝓdeſt:ſꝫ in q̃tũ apprehendit h̃:nõ apprehendit ꙑ nubes interpoſite ſunt:ſed inquãtũ eſt vidẽs:ſed ſm ꙑ eſt videns non eſt dolens impeditus ꝑꝑ h̃ vel carens eo:ſed ex h̃ ꙑ eſt aliud:aliqñ aũt eſt cõiuncta quã apprehendit apprehenſor ꝑuationis ſalutis:ſicut cũ dolet ꝑꝑ amiſſionẽ ꝯtinuitatis mẽbri ex calore diſſoluẽte. Ipſe eni inquãtũ apphẽdit amiſſionẽ continuitatis ꝑ virtutẽ q̃ eſt in ipſo mẽbro apprehẽdit ẽt nocens calm. Iam igit᷑ ꝯiuncta ſunt h̃ cũ contingit apprehenſio ſm ꙑ prediximus.ſ. apprehenſio rerũ ꝑuatarũ:⁊ apprehẽſio ſm ꙑ ꝑdiximus.ſ. apprehenſio rerũ q̃ ſunt. Sed hoc apprehenſuꝫ in hoc ꙑ eſt nõ eſt malũ in ſeipſo:ſed eſt maluꝫ reſpectu huius rei ꝑuatio eni reſpectu ſue ꝑfectionis ⁊ ſalutis nõ eſt malũ re⁹ ipſi⁹

riciate vt sit ei eē aut nō sit comes aliud: qꝛ nō est ipsius eē nisi malū in ipso: ꝛ ex h̄ q̄ est: malū est: cecitas eni nō pōt esse nisi in oculis: ꝛ iquātū est in oculis nō pōt eē nisi malū: ꝛ nō est ei alius modus pp̄ quē sit nō malū. Calor aūt. v. g̃. cū sit: q̃uis q̄tū ad eū q dolet pp̄ eū: malus sit: bȝ tn̄ aliū modū q̄ pōt eē nō malū. malū āt p̄ eēntiā ē p̄uatio: nec est q̄libȝ p̄uatio: nisi p̄uati iudicē nāe: rerū a p̄fectionib⁹ sue spēi: ꝛ sue nāe. Sȝ malū p̄ accn̄s ē p̄uatū vl̄ retrahēs a iure sue p̄fectionis: nō aūt ē bonū ex p̄uatiōe absolute: nisi ex noīe ei⁹: nec ē ēt malū q̄ sit. Si eni ipsa eēt aliq̄ mō malū eēt cōe. Nullū igr̄ eē s̄m suā p̄fectionē vltimā in q̄ nō ē aliqd in po̊ seqr̄ malū: nō seqr̄ malū: nisi h̄ in cui⁹ nā est aliqd in po̊: ꝛ h̄ fit pp̄ māȝ: malū vō seqr̄ mām pp̄ aliqd p̊m: qd̄ sibi accidit: ꝛ pp̄ aliqd nouū: qd̄ postea aduenit. Id aūt qd̄ ex seipsa ē h̄ est. s. qꝛ accidit alicui māe i initio sui eē aliqd p̄ter cās mali extrinsecas qd̄ ip̄rimit in ea aliquā dispōnē: q̄ p̄hibet eius p̄priā apti tudinē a p̄fectione: ex q̄ p̄uenit malū circa illā: sicut mā ex qua gn̄at hō vel equus cū accidit ei ex cāis ꝯtingētibus poni peioris ꝯplonis ꝛ durioris subē: tūc nō recipit linea tionē ꝛ figuratōeȝ ꝛ rectitudinē: ꝛ iō deturpat̄ p̄creatio. Nō qꝛ defuerit q̄ opus fuit ad p̄fectionē cōplonis: ꝛ q̄ opus fuit ad formā: ꝛ iō agēs fuit deficiens: sed qꝛ patiēs nō recipit. Id aūt q̄ ꝯtingit extrinsecus est vnū de. duo bus. s. vel prohibēs interpositū ꝛ retrahēs a p̄fectione: vl̄ ꝯriū adiunctū destruēs p̄fectionē: ex̄ē͂ p̄mi sunt nubes multe sibi supposite: ꝛ spissitudo earū ꝛ vmbre altorū mō tiū p̄hibētes impssionē solis in arbores ad p̄fectionem. Scdi vō ex̄ē͂ est casus gelu sup̄ herbas: qd̄ ipedit earuȝ p̄fectionē in tp̄e suo: adeo q̄ destruit aptitudinē p̄priā: ꝛ q̄cqd est cū ea: oēs aūt cāe mali nō inueniūt̄ in his q̄ sūt sub circulo lune: q̄cqd aūt est sub circulo lune pene nihil est cōparatione ceterorꝫ q̄ sunt sicut nosti. Deide malū nō cōtigit nisi i aliq̄b⁹: ꝛ aliq̄n spēb⁹ eorꝫ fuatl: malū aūt ve rū n̄ ꝯtigit i plib⁹ idiuiduis: nisi aliq̄ spēs mali. Scias āt q̄ malū ex itētiōe p̄uationis vl̄ est malū q̄tū ad id qd̄ est necēium vl̄ vtile pp̄. necēium vel nō est malū q̄tū ad h̄: sȝ est malū q̄tū ad h̄ q̄ posse ē in his q̄ sūt raro. Si āt inueni ret̄ tūc eēt sicut id qd̄ ē sup̄fluū i p̄fectionib⁹ q̄ sunt post p̄ fectiones fixas: ꝛ nō est in eo iudiciū nāe posse: sȝ h̄ oīno est p̄ter id qd̄ debem⁹ ꝯsiderare: nec ēt ē malū q̄tū ad spēm. sȝ q̄tū ad id qd̄ supaddit̄ supra debitū spēi: sicut ignorātia geometrie vel p̄hie vel aliorꝫ hōi. h̄. n. nō ē maluȝ q̄tū ad h̄ q̄ hoīes sum⁹: sȝ ē malū q̄tū ad h̄ūdā p̄fectionē ei⁹: qd̄ p̄dest. Tu scies aūt q̄ h̄ nō est ve malū: nisi cū aliqs ho minū vl̄ aliq̄ aīa fuerit apta ad h̄. Nō ē āt apt⁹ aliqs ex h̄ q̄ ē hō vl̄ aīa: Sȝ qꝛ iā placuit ei pulchritudo illi⁹ rei ꝛ cōcupiscit eā: ꝛ adaptat̄ ad illā: sicut ego postea ostēdā tibi: an h̄ aūt nō est de nā spēi accōmodare se p̄fectiōib⁹ scdis q̄ sequūt̄ p̄fectionē p̄māꝫ: ita vt si nō sit fiat p̄uatio in aliq̄ iudicꝫ nāe: igr̄ malū in his q̄ sūt paucissimū ē: p̄ter h̄ āt eē illud malū in reb⁹ necēiuȝ seqt̄ idigētiā boni: h̄ eni elēta nisi eēnt repugnātia ꝛ patie͂ a dn̄ante nō possent ex eis eē he spēs nobiles. Si eni ex eis nō eēt ignis quē ꝯcurrē tia q̄ accn̄t i cursu oī necēio iduceret ad ꝯtigēdū pānū ali cui⁹ paupis: ꝛ nō deberet adurí: p̄fecto in igne nō eēt vti litas cōis. Debuit igr̄ necēio vt bonū qd̄ posse ē i his reb⁹ nō sit bonū. nisi postq̄ posse est p̄uenire hō malū ex eo: ꝛ cū eo: furtus āt bonitatl nō fac debere dimitti bonitateȝ sup̄abūdātē pp̄ aliqd malū raro ꝯtigēs. Eēt. n. ei⁹ dimis sio mai⁹ malū q̄ illud malū. p̄uatio eni illi⁹ q̄ eē posse est in nā māe cū ē p̄uatū peior est q̄ p̄uatio vni⁹ alicui⁹ rei: ꝛ iō sapiēs eligit cōburi in igne ea ꝯditōe vt euadat viu⁹. q̄ mori sine dolore. Si aūt p̄termitteret̄ h̄ nā bonitatl. tūc eēt malū mlto maius q̄ h̄ malū: qd̄ ē pp̄ eē ei⁹: qꝛ igr̄

fuit in iudicio itelligētie cōp̄hēdētis q̄litatē eēndi ordi nē s̄m ꝯtinuatōeȝ bonitatis vt itelligeret dignī⁹ eē hō rē eē tali eē ex q̄ ꝯtigit aliqd qd̄ cōcedit̄ esse malū: iō opor tuit vt fluat esse eius. ¶ Si q̄s aūt dixerit fuisse posse vt p̄m⁹ dispositor daret eē bonitatē purā imunē a malicia diceret̄: qꝛ h̄ nō pōt cōcedi in tali maneria eēndi: q̄uuis possit cōcedi in esse absoluto. maneria eni eē absoluti imu munis est ab hoc: ꝛ nō est ei sile: ꝛ h̄ est qd̄ fluit a dispō ne p̄mi: ꝛ inuenit̄ h̄ in rebus intelligibilib⁹ ꝛ aīalib⁹ ꝛ ce lestib⁹: sed illa maneria remansit in possibilitate: nec est p̄termissum fieri illud eē pp̄ maluȝ qd̄ āmiscet̄ ei q̄ si a suo exordio nō eēt oīno ꝛ eēt p̄termissuȝ nō cōtingeret h̄ malū: ꝛ eēt deterius q̄ si eēt: cū suū eē sit meli⁹ illis duo bus malis: ꝛ eueniret h̄ etiā qd̄ nō daret eē causis bonis q̄ sunt p̄ores his cāis adducētib⁹ malū accidētaliter: ex esse eni illarū sequit̄ eē istarū: ꝛ sic esset maxima cāo in ordi ne bonitatis vlis: q̄uis aūt nō respiciamus ad h̄: tn̄ si cō uerteremus cōsiderationē nostrā ad hoc: q̄ possibilitas essendi diuidit̄ s̄m modos eorū: que sunt diuersa in suis dispositionibus: inueniemus q̄ quia fuit esse expers mali acquisitum remansit maneria eēndi que debuit eē huiꝰ quā nō eē: qꝛ peius est q̄ suū esse: fuit ideo necessariuȝ: vt flueret esse eius ab eo: vn̄ fluit eē qd̄ est optimū: ꝛ s̄m mo dū p̄dictū. ¶ Dico iterū q̄ malū dicit̄ multis modis: ma luȝ eni dr̄ opus abhoīabile: ꝛ dr̄ malū p̄ncipiū eius. s. mo res: ꝛ dr̄ malū dolor ꝛ tristicia: ꝛ ꝯsilia: ꝛ dicit̄ malū de fectus rei a sua p̄fectione ꝛ amissio rei quā nāliter debe bat hr̄e: vr̄ aūt q̄ q̄uuis itētiones doloris ꝛ tristicie hn̄t eē ꝛ nō sint p̄uatorie: ipse tn̄ sequūt̄ p̄uatiōes ꝛ defectus malū eni qd̄ ē in actiōib⁹: vel est re͂ eius q amisit suā p̄ fectionē pp̄ aduētātem⁹ ad illū: sicut iniuria vel respectu ei⁹ q amisit p̄fectionē quā dȝ hr̄e in gubernatione suorꝫ vel ciuitatl: sicut fornicatio: sil̄r ꝛ mores nō sunt mali nisi pp̄ h̄ q̄ h̄ adueniūt ex illis: ꝛ sunt cōiuncta cū p̄uatiōib⁹ p̄fectionū aīe q̄s opꝫ eā hr̄e. Nihil aūt de actionib⁹ inue nit̄ dici malū: qd̄ nō sit p̄fectio cāe agētis eaꝫ: ꝛ fortasse nō est malū nisi respectu cāe recipiētis vel respectu alte rius agētis: q p̄hibet eius actionē in illa māa in qua ipse est dignior hac actiōe. Iniuria aūt p̄uenit ex v̄tute que rente victoriā q̄ est irascibilis: ꝛ victoria est eius p̄fectio: ꝛ ob h̄ creata est s̄m qd̄ est irascibilis. s. vt sit itendēs ad q̄rēdā victoriā: ꝛ letet̄ in ea h̄ igit̄ actio q̄tū ad ip̄ȝ bona est: sed si debilitat̄ in agēdo illud q̄tū ad h̄ est ei maluȝ: nec est malū nisi iniuriato vl̄ aīe rōnali: cuius est p̄fectio frangere hāc virtutē ꝛ dn̄ari ei: q̄ si non pōt facere est ei malū: ꝛ hoc est ei cā efficiēs dolorē: alterū vō est: sicut cū ignis adurit: adustio eniȝ est perfectio ignis: sed est mala quātū ad eū a quo remouet̄ salus pp̄ eā: vel qꝛ amisit id qd̄ amisit: malū aūt cuius cā est defectus ꝛ penuria: que accidit embrioni nō est agens aliqs q fecerit illud: sed qꝛ agens nō egit. h̄ igit̄ certe nō est bonū respectu alicuius rei: mala vō q̄ cōiungunt̄ reb⁹ bonis. nō sunt nisi ex dua bus cāis. vna est ex p̄te māe inquātū est recipiēs formā ꝛ p̄uationē. altera est ex p̄te agentis ex quo debuerunt esse mālia. ꝛ qꝛ impossibile fuit vt mā hr̄et debitū eē. qd̄ erat sibi opus: ꝛ vt ageret actionē māe: ideo non fuit re cipiens formā: sed p̄uationē: fuit igit̄ impossibile eā nō reci pere opposita: ꝛ fuit impossibile virtutibus agentib⁹ nō esse actiones ꝯrias aliqs actionibus: quarū eē cū iā fuerit acquisitū: ipse non agant suā actionē. Impossibile est eni vt credat̄ id qd̄ intelligit̄ de igne ꝛ ipse nō cōburat. ¶ Item qꝛ vniuersitas nō est p̄fecta nisi fuerit in ea calefactor: ꝛ nisi fuerit in ea calefactor ꝯburēs. fuit ideo necesse vt in tentio p̄desset ad essendū h̄ duo ex q̄bus prouenirent no cumēta cōbustiōis. Cōbustio eni est sicut cū ignis cōburit

mēbrū alicuius hoīs religioſi: ſed ꝙ eſt ſepius eſt inquiſitio boni intenti in nā: ſilr eſt etiaꝫ qḋ eſt ſemꝑ. Sed ſepius eſt: qꝛ ꝙ plura ex īdiuiduis ſpēꝝ ſunt remota a ꝯbuſtione. Semper vō eſt qꝛ multe ſpēs nō pñt ſeruari ſemper: niſi per eē: q̄le eſt ignis: ita vt ſit cōburēs. raro vō eſt ſicut id qḋ ꝓuenit ab ignibus.ſ. nocumēta q̄ ꝓueniūt ab illis. Silr eſt in oībus alijs cauſis que ſunt ſilr ea his: nō erat aūt bonū ꝑtermitti vtilitates frequētes vel ſempiternas ꝑꝑ accñtia mala rara: igiꝰ bonitates que ſiunt ex his rebus fuerūt volite pma volūtate ſm modū quo cōuenit dici deū velle res: ⁊ fuit volitū malū etiā ſm modū qui eſt per accidēs: ⁊ preſcitū fuit illud futurū ne cio. nec tñ curatū eſt de eo. bonū igiꝰ iudicatū eſt per eēntiā ⁊ male iudicatū eſt per accidēs: ⁊ ſſe aūt h eſt ꝑ ꝓuidētiā. Silr de aīā iā notū eſt: qꝛ ipſa deficit in aliqbus: ⁊ in ipſa deficiunt ꝑfectiōes aliquarū rerū: ſed a deo mlta ſupplentur ei: ꝙ nō eſt cōꝑatio eoꝝ ad id qḋ ſibi deficit. poſtq̄ꝫ aūt ita eſt tunc nō fuit ſapientie diuine dimittere ſummas bonitates que ſemꝑ: ⁊ ſepe ſunt ꝑꝑ mala aliquoꝝ indiuiduoꝝ: q̄ nō ſunt ſemꝑ. Dico aūt ꝙ res in eſtimatiōe aut ſunt res: quaꝝ eē poſſibile eſt eſſe niſi male abſolute: aut ſunt res: q̄rū eē eſt bonū: ⁊ īpoſſe eſt eas eē malas īꝑfectas: aut ſunt res in qbꝰ ꝓualet bonitas: ⁊ cū fuerint ī ſuo eē: nec eſt poſſe alr eē in naturis eaꝝ: aut ſunt res in qbus ꝓualet male: aut ſunt res eq̄les ad vtrāq; diſpōnē. Sed malicia nō īueniꝰ in naturis. ꝙ aūt totū eſt malū vel in quo ꝓualet vl' eſt equale dū nō inueniꝰ. Id vō in cuius eē ꝓualet bonitas ꝯueniētꝰ eſt eſſe cuꝫ id ꝓualet in eo ē bonū. Si aūt dr q̄re nō fuit remotū malū ab eo oīno: ita vt totū eēt bonū. Diceꝰ ꝙ tc ipſa res nō eēt ipſa: eo ꝙ iā diximꝰ ꝙ eē eꝰ eſt tale eē: ꝙ īpoſſe eſt eē ei: q̄n accidat ex eo malū. Sꝫ ſi ponereꝰ h res ſic vt nō accidat ex ea malū: tūc eē eꝰ nō erit eē: qḋ eſt ei: ſed erit eē aliarū rerū: q̄ ſūt aliud ab ea: ⁊ iā ſunt aliqd.ſ. vt ſic creeꝰ ꝙ nō ꝯſeq̄ꝰ eaꝫ malicia ꝯſecutione pma: cuiꝰ exēm eſt ignis cū fuerit eiꝰ eē: ſic vt ſit ꝯburēs ⁊ fuerit eē cōburēns ſic vt cū tetigerit pānū alicuius iuſti cōburat eū: eo ꝙ eē pāni illiꝰ iuſti tale eſt ꝙ receptibile eſt cōbuſtionis: ⁊ fuerit eē vniuſcuiuſq; eoꝝ ſic vt accidat ei motꝰ diuerſi ⁊ fuerit eē motuū diuerſoꝝ in rebꝰ ſic vt accidat eis cōcurſus: ⁊ eē duoꝝ cōcurrētiū.ſ. agētis ⁊ patiētis fuerit ſic vt cōmiteꝰ illud nālr actio ⁊ paſſio. ſi aūt nō fuerint ſcdaria nō erūt pria. In vniuerſitate igiꝰ nō ſunt ordinate vires agētes ⁊ patientes.ſ. celeſtes ⁊ terreſtres nāles ⁊ aīales: niſi ad h vt cōducant ad ordinē vlēꝫ cū hac īpoſſibilitate. ſcꝫ vt ipſa ſint id qḋ ſunt: ⁊ nō īducāt aliq̄ mala. igiꝰ ex diſpōnibus mūdi iter ſe adiuicē: ſequiꝰ vt fiat ī aīa forma praue ſnīe vel īcredulitatꝭ: vel alia malicia in aīa vel in corpe: ita vt ſi nō eēt ſic ordo vniuerſitatis nō eēt ꝑfectus: ⁊ iō neglectū fuit h: ne eēnt attenta cōueniētia corrūpētia que neceſſario accidunt. Dictū eſt eni in lege. creaui iſtos ad infernū: nō curo: creaui iſtos ad ꝑadiſuꝫ: nō curo. ¶ Item dictū eſt ꝙ vniuerſitas parata eſt ad id ad qḋ parata eſt. ¶ Si qs aūt dixerit ꝙ malū nō eſt extneū: neq; rarū: ſed ſepiſſimū. Dicimꝰ ꝙ nō eſt ita: malū eſt eni multū: ſed nō ſepiſſimū: ꝯtra aūt eſt iter ſepe ⁊ multū: h eni ſunt multa q̄ ſunt mlta: ⁊ nō ſepe: ſic lāgores: q ſunt multi ⁊ nō ſepe: cū aūt cōſideraueris iſtū modū dicēdi malū: de quo nūc loqmur īuenies illū multo minus q̄ꝫ bonū: qḋ eſt ei oppoſitū: ⁊ qḋ īueniꝰ in eꝰ mā. q̄to aūt magis minus eſt cōꝑatione bonitatū aliaꝝ ſempiternarū: veꝝ eſt autē ꝙ mala q̄ ſunt defectus ꝑfectionū ſcdariarū ſunt ſepiſſima: ſed nō ſunt de malis d qbus nos loqmur: ⁊ h mala ſunt: ſicut ignorātia geometrie: ⁊ ſicut defectus nimie pulchritudinis: ⁊ alioꝝ huiꝰ q̄ nō nocent ꝑfectiōibus pmis. nec ꝑfectionibus: que ſequūꝰ eas quātū ad vtilitatē que apparet ex eis: ⁊ h mala non ſunt ex actione agentis: ſed qꝛ non agit agens: eo ꝙ agens non eſt paratus: vel qꝛ ipſa nō mouentur ad recipiendū: ⁊ hec mala ſunt ꝑuationes bonitatum ſm ſuperfluitatem ⁊ augmentū.

¶ Capl'm. VII. De permiſſione diuina.

OPus eſt vt certificemꝰ h diſpōnē aīaꝝ humanarū cū ſūt exute a corpibꝰ ſuis: ad quā diſpōnēꝫ ꝑueniūt. Oꝫ aūt te ſcire ꝙ ꝑmiſſio alia ē q̄ fide recipiꝰ: qꝛ nō ē via ad ꝓbādū eā niſi credēdo teſtimonio ꝓphe: ſicut illa q̄ eſt de eo ꝙ hēbit corpꝰ apud reſurrectionē. Tu aūt iā ſcis delectatiōes corpoꝝ ⁊ gaudia q̄ ſunt. lex eni nr̄a quā dedit mahometh oñdit diſpōnē felicitatis ⁊ miſerie: q̄ ſūt ſꝫ cōpꝰ. Et alia ē ꝑmiſſio q̄ appꝛhēdiꝰ intellu ⁊ argumētis demōſtratiuis: ⁊ ꝓphia approbat: ⁊ h ē felicitas ⁊ miſeria aīarū: poſtq̄ꝫ ſūt exute a corpibꝰ ſuis: q̄ ꝓbāꝰ argumētibꝰ: q̄uis nr̄e eſtimationes debiles ſint ad imaginādū eas nūc ꝑꝑ cāas: q̄s ego oñdā. Sapiētibꝰ vō theologis multo maior cupiditas fuit ad ꝯſequēdū hāc felicitatem q̄ꝫ felicitatē corpoꝝ: q̄ q̄uis dareꝰ eis: nō tñ attēderūt eā: nec appciati ſūt eā: cōꝑatione huiꝰ felicitatꝭ q̄ eſt cōiuncta pme veritati: ſic paulo poſt oñdā. De ea igiꝰ faciā ſciri diſpōnē huiꝰ felicitatꝭ ⁊ miſerie q̄ eſt ei ꝯtria. Corpalꝭ aūt felicitas iā aſſignata eſt in lege. Dico aūt oportere vt ſcias ꝙ oīs virtus aīalis hꝫ delectationē ⁊ bonū: q̄ ſūt ſibi ꝓpa: ⁊ hꝫ nocumētū ⁊ malū: q̄ ſūt ſibi ꝓpa. v.g. qꝛ delectatio voluptatꝭ ⁊ bonitatꝭ eiꝰ ē vt ꝑueniat ad eā q̄litas ſenſibilis ꝯueniēs aliq̄ ex qnq;: ⁊ delectatio ire eſt victoria: ⁊ delectatio eſtimationis eſt fiducia: ⁊ delectatio cōſeruatiue eſt recordatio rerū cōueniētiū. Nocumētū vō vniuſcuiuſq; eoꝝ eſt id qḋ eſt ꝯtriū his. Sed oēs ꝯueniūt in vno cōi.ſ. ī ꝑcipe ꝙ ſuū ꝯueniēs ⁊ ſibi aptū eſt bonū: ⁊ delectatio q̄ ſūt eis ꝓpa: cōueniēs aūt cuiuſq; eoꝝ per eēntiā ⁊ certitudinē eſt adeptio ꝑfectionis in effectu q̄ eſt q̄tū ad ipſaꝫ ꝑfectio. Et h eſt vna radix. ¶ Itē he vires q̄uis cōicent in his intentionibꝰ tñ ordines earū certe diuerſi ſunt. Cuius aūt ꝑfectio eſt nobilior ⁊ abundātior ⁊ cuius ꝑfectio eſt maior diuturnior: ⁊ cuius ꝑfectio eſt ſibi vicinior ⁊ preparatior: ⁊ cuius actio eſt perfectior ⁊ nobilior: ⁊ apprehenſio eſt in ſe fortior: illius delectatio: quā habebit erit excellentior ⁊ glorioſior ſine dubio: ⁊ h ē alia radix: eo ꝙ ſuꝰ exitꝰ ad effectū in ꝑfectiōe aliq̄ eſt vt ſentiat illa fieri ⁊ delecteꝰ ſm eiꝰ q̄litatē: nō eni ꝑcipit delectationē iteriꝫ dū nō hꝫ: ⁊ dū nō ꝑcipit illā nō cōcupiſcit eā: nec ꝓſilit ad eaꝫ: ſicut frigidi nālr: certū eſt eni ſibi ꝙ coitus hꝫ delectationē: ſꝫ ipſe nō deſiderat eū: nec alliciꝰ ad euꝫ deſiderio: ⁊ illecebra: que ſunt ei ꝓpa: ſed alio deſiderio: ſicut cū deſiderat id qḋ fit in eo a quo acqriꝰ apphēſio ꝑ illud: ⁊ hꝫ aliqḋ nocumētū: ⁊ oīno nō imaginaꝰ illud: ſilr etiaꝫ eſt diſpō ceci nati circa pulchrā formā: ⁊ ſilr ſurdi circa ſonos ordinatos: ⁊ iō opꝫ vt prudens hō nō putet ꝙ oīs delectatio eſt ſicut dlectatio aſini: ⁊ ꝙ pꝰ pnꝰ q̄ ſunt ꝓria dño ſeculoꝝ careāt oī delectatiōe ⁊ gaudio: ⁊ ꝙ ꝓpa pulchritudo dñi ſeculoꝝ q̄ eſt ei in regno ſuo: ⁊ ſua virtus que eſt infinita nō ſit ei in vltimo nobilitatis ⁊ excellētie ⁊ ſuauitatꝭ: ſed extollēdo eū vocamus h delectationē impropꝛie. ¶ Itē aſini ⁊ pecora hñt delectationē ⁊ ſuauitatē. Sꝫ q̄ cōꝑatio pōt eē ſupiorū ad h vilia: h eni imaginamus ⁊ preſentantur nobis. Illa vō non ſcimus perceptione: ſed argumentatione. noſtra igitur diſpoſitio erga illa eſt ſicut diſpoſitio ſurdi q nunquā audiuit in ſua ꝑuatione: imaginandi delectationē armonicā: cum ipſe ſit certus de amenitate eius: ⁊ h eſt alia radix. ¶ Itē ꝑfectio ⁊ res cōueniēs preparata eſt virtuti apprehēdēti: ſed ſi h fuerit ꝓhibēs vel

īpediēs aīaʒ abhorrebit eā: ⁊ eliget potius eius ꝯ̃riū: ſicut cū infirmus aliqͣ abhoiaƭ ſapores dulces ⁊ deſiderat ſapores abhoiabiles malos per cēntiaʒ: qḋ fortaſſe nō eſt abhoiatio: ſed eſt ꝑuatio delectationis: ſicut cū formidoloſus inuenit victoriā: ⁊ delectationē non ꝑcipit eaʒ: nec delectaƭ in ea: ⁊ h̄ eſt q̄rta alia radix. ¶ Itē cū v̄tus apprehēdēs fuerit īfecta ꝯ̃rio ſue ꝑfectionis nō ſentiet illḋ nec refugiet illud: q̄uſq; remoueaƭ impediēs: ⁊ tūc nocebit ei: ⁊ redibit ad ſuā nāꝫ: queadmodū amaricatus: aliqn̄ nō ſent: t amaritudinē ſui oris: quouſq; repareƭ eius cōplexio: ⁊ mūdenƭ mēbra ei⁹: ⁊ tūc refugiet diſpōnes: q̄ ſibi accidit. Silr eſt aīal aliqn̄ faſtidiēs cibū ⁊ abhorrēs illū: q̄uis ſit ille q cōueniētior ſibi ⁊ durat in h̄ lōgo tp̄e. Cū aūt remoueƭ īpediens redit ad debitū ſue nāe: ⁊ confortaƭ fames ei⁹: ⁊ ſuus appetitus cibi: ita vt nō poſſit abſtinere ab eo: ſed deſtruit cū amittat illū. h̄ aūt ꝯtigit ex magno dolore: ſicut ex aduſtiōe ignis: ⁊ ex vredine glaciei lediƭ ſenſus ſic vt corpus nō ſentiat illū. Sed cū remoueƭ īpediēs ſentit nocumētū magnū. poſtq̄ aūt iam aſſignauimus has radices: opꝫ redire ad id qḋ itendimus.

B ¶ Dico igiƭ q ſua ꝑfectio aīe rōnalis eſt vt fiat ſcīm intelligibile ⁊ deſcribaƭ in ea forma totius: ⁊ ordo itellis in toto: ⁊ bonitas fluēs in eſſe: ⁊ vt icipiēs a p̄n⁹ totius procedat ad ſubas excellētiores ſpiritales abſolute: ⁊ deīde ad ſpiritales pēdētes aliquo mō ex corꝑib⁹: ⁊ deīde ad aīas mouētes corꝑa: ⁊ poſtea ad corꝑa celeſtia: ⁊ deinde vt h̄ oīa ſunt deſcripta in aīa ſm̄ diſpōnes ⁊ vires eoꝝ: q̄uſq; ꝑficiaƭ in ea diſpō eē̄ vniuerſitatis: ⁊ ſic trāſeat in ſcīm intellectū inſtar eē̄ totius mūdi: cernēs id qḋ eſt pulchritudo abſolute: ⁊ bonitas abſolute: ⁊ decor verus fiat vnū cū ea īſculpta ex⁹ eius: ⁊ diſpōne eius ⁊ incedens ſm̄ viam eius cōuerſa in ſilitudineꝫ ſube eius. Sed h̄ quō poterit cōparari ꝑfectionib⁹ amabilib⁹ aliarū viriū cū turpe ſit dicere eius ordinē eſſe nobiliorē vel ꝑfectiorē iſtis: qm̄ iſtoꝝ ad illā nulla oīno ꝯpatio eſt nec in excellentia: nec in ꝑfectione: nec in multitudine: nec in ceteris qb⁹ ꝑficiƭ delectatio apphēdētiū: de qb⁹ ſupra dixim⁹. Sed diuturnitas eternitatis quō pōt cōpari diuturnitati variabili corruptibili: vel q̄ erit diſpō ei⁹: cui⁹ applicatio eſt cōtingētia ſupficierū ꝯparatione eius qḋ īfundiƭ in ſubaꝫ ſui receptibilis: ita vt ſit ipm̄ idē ſine diſcretiōe: qm̄ intelligētia ⁊ itelligēs: ⁊ intellectū ſunt vnū vel pene vnū. Sed q apprehenſuꝫ a ſeipſo ſit ꝑfectius q̄ h̄. h̄ iō eſt occultū: q: id qḋ eſt ſubtilius apprehendēs: qddā eſt q tu poteris cognoſcere parua īſpectione p̄dictorū. aīa rationalis plura numero apprehendit: ⁊ plus ſcrutatur apprehenſuꝫ ⁊ plus expoliat illud a ſuperadditis: q̄ iō ſunt itra eius itentionē niſi accidētalr: ⁊ ipſa penetrat interiora apprehēſi ⁊ exteriora: quō igiƭ h̄ apprehēſio poterit comparari illi apprehenſioni: vel quomō hec delectatio poterit comparari delectatiōi ſenſibili ⁊ beſtiali ⁊ iraſcibili. Sed quia nos in hoc noſtro ſclo: ⁊ noſtro corꝑe dimerſi ſumus in multa turpia. ideo nō ſentimus illā delectationē cū apud nos fuerit aliquid de cauſis eius: ſicut iā aſſignauim⁹ in aliq̄ de p̄dictis radicibus: ⁊ iō nō īqrimus eā nec allicimur ad eā niſi ꝑus depoſuerimus a ceruicib⁹ noſtris iugū voluptatis: ⁊ ire ⁊ ſorores earū: ⁊ deguſtemus aliquid illius delectationis: ⁊ ſic fortaſſe imaginabimus de illa parū aliqd tanq̄ ꝑ interpoſitū. Sed precipue cū ſolute fuerint qōnes ⁊ reuelata ſibi fuerit iquiſita nobilia: tūc cōparatio huius nr̄e delectatiōis ad illā nr̄aꝫ delectationē erit: ſicut cōpatio delectationis ſenſibilis: q̄ eſt odorādi odores guſtatorū delectabiliū ad delectationē comedēdi ea: ſꝫ idē icōparabiliter eſt lōgius ab hoc. Tu aūt ſcis q cū intendis in aliqd q nimis eſt tibi cordi: ſi p̄ſentatur tibi aliqd in quo eſt voluptas: ⁊ fecerint te eligere vnū de duob⁹: q ꝯtemnes voluptatē ſi fueris nobilis animi: aīe etiā vulgares dimittunt paratas voluptates: ⁊ ſuſtinēt labores ⁊ dolores magnos: vel ne detegantƭ vel ne erubeſcant: vel ꝑꝑ aliquā varietatē: vel ꝑꝑ deſideriū alterius rei: he aūt oēs ſunt diſpōnes intelligibiles: q̄rum ꝯ̃ria preponūt eis que nālr debēt eligere: ⁊ ꝑpterea ſuſtinent multa horrenda nāe: ex quo ſcies q ſi fines itelligibiles precioſiſſimi ſunt aīe in rebus vilibus: q̄to magis in rebus excellentioribus aīe etiā viles ſentiūt bonū vel malū: qḋ accidit rebus vilibus: ⁊ non ſentiūt: qḋ accidit rebus excellentibus ꝑpter occaſiones que iaꝫ dicte ſūt.

C Sed poſtq̄ ſeparati fuerimus a corꝑe ſi aīa nr̄a dū fuit in corꝑe aīaduertit ſuā perfectionē ſibi amabilē: quā nō eſt adepta cū ipſa nālr tenderet ad eā: itelligit q erat in effectu: ſed ſua occupatio cū corpore: ſicut diximus faciebat eaꝫ obliuiſci ſuppſitus: ⁊ eius qḋ amare dꝫ: ſicut infirmus q obliuiſciƭ eius qḋ opus eſt reſtaurare ꝑ eo qḋ reſoluiƭ: de eo obliuiſciƭ delectari in dulci ⁊ cōcupiſcere: ⁊ inclinaƭ ad ꝯcupiſcendū q̄ ſunt vere abhoiabilia: ⁊ tūc accidūt aīe dolor ⁊ triſticia ꝑpter amiſſionē eius: ſicut accidit delectatio quā fecimus debere eſſe: ⁊ ꝓbauimus magnitudinē ſui ordinis: igiƭ illud ē īfelicitas: ⁊ labor nō eq̄lis ſeꝑationi ꝯtinuationis ab igne: ⁊ etiaꝫ corruptioni ⁊ permutationi cōplexionis a glacie: igiƭ tūc erit q̄ſi paraliſis: quā aſſignauim⁹ in p̄dictis: quā. ſ. agit in eo ignis ⁊ glacies: ſꝫ mā q̄ eſt īfecta in ſupꝑficie ſenſus ꝓhibet ſentire eā ⁊ ꝑpēdere. Si v̄o poſtea contigerit remoueri īpediēs ſentit dolorē magnū. cū aūt v̄tus itelligibilis fuerit cōſecuta veritatē termino ꝑfectionis ſm̄ q ſibi eſt poſſe: tūc cū ſeꝑata fuerit a corpore ꝑficieƭ in ea ꝑfectione quā ſibi poſſe eſt ꝯſeq ad ſilitudinē paralitici: cui cū p̄ſentaƭ cibus cōcupiſcibilis ⁊ cōpelliƭ guſtare cibū delectabilem ipſe nō ſentit. Si v̄o remoueƭ paliſis ab eo: ſtatī ſpeculatur maximā delectationē: ſꝫ illa delectatio nō eſt de gn̄e delectatiōis ſenſibilis ⁊ aīalis vllo mō: imo eſt delectatio cōueniēs diſpōni nālr: q̄ eſt ſubſtās viuis puris: ⁊ ē excellētior ⁊ nobilior oī delectatione: ⁊ h̄ eſt felicitas. Illa vero alia ē labor ⁊ īfelicitas: ſꝫ h̄ labor non erit vniuſcuiuſq; imꝑfecti: ſed eoꝝ q ꝑ v̄tutē intelligibilē acqſierūt deſideriū ſue perfectionis: ex h̄ q iā ꝓbatū eſt apud eos q̄ nā aīe eē: vt apphēdat qdditatē vniuerſitatis ꝑ adeptionē ignoti ex noto ⁊ ꝑfectōis in effectu: ⁊ q hoc nō eſt ſibi ex nā p̄ma: nec etiā ex ceteris v̄tutibus: ſed ꝑceperunt q he ꝑfectiones nō fiunt niſi poſt aliq̄s cās. aīe v̄o ⁊ vires ſimplices pure ſunt q̄ſi yle ſubiecta cū non acqrunt vllo mō h̄ deſideriū. h̄ eni deſideriū nō fit nec ſigillaƭ i ſuba aīe niſi poſtq̄ ꝓbatū ē ei h̄ eē res: q̄rū ſcia nō acqriƭ niſi ꝑ medios terminos: ſic tu noſti. ante h̄ aūt nō erat: eo q h̄ deſideriū ſeqƭ ſn̄ias q̄ nō ſunt aīe ſn̄ia p̄⁹. ſed ſn̄ia adepta. Cū igiƭ hi aſſequūƭ hāc ſn̄iaꝫ: comitaƭ aīam neceſſio h̄ deſideriū: q̄ poſtq̄ fuerit ſeꝑata ſi nondū adepta fuit id quo poſt ſeparationē perueniat ad ꝑfectionē icidet in hāc maneriā laboris eterni: eo q p̄ncipia habitus ſcialis nō acqruntƭ niſi per corp⁹ tm̄: ſed corp⁹ iā nō eſt. Iſti v̄o aut negligūt ſtudere ad acqrendū perfectionē humanaꝫ aut aduerſanƭ aut negāt ⁊ defendūt ſn̄ias falſas: q̄ ſunt ꝯ̃rie veris ſentētijs: q aūt negāt ſūt deterioris diſpōnis: eo q acqſierūt diſpōnes ꝯ̃rias ꝑfectioni. Sꝫ q̄ntū de imaginatiōe itelligibiliū oporteat aīaꝫ hoīs acqrere ad hoc vt ꝑtrāſeat terminū i q̄ eſt illa q̄ incidit in hunc laboreꝫ ita vt cū ꝑtrāſierit illū terminū beāƭ fiducia illi⁹ felicitatis: nō eſt mihi poſſe certe determinare: ſed eſt pene poſſe: q: puto h̄ eē. ſ. vt aīa hoīs imaginet p̄n⁹ ſeparata viſiſſime ⁊ credat illa eē credulitate veriſſima: eo q ſunt apḋ eā ꝑ

demonſtrationē: ⁊ vt ſciat cāſ finales: ⁊ eoꝝ q̄ īcidūt in mot⁹ vl'es abſq; ꝑticularib⁹ nō hñtib⁹ finē: ⁊ vt quieſcat apud eū diſpō toti⁹: ⁊ cōꝑatio ſuaꝝ ꝑtiū īter ſe adīuicē: ⁊ ordinatio ꝑueniēs a ꝑ̄ pn⁹ vſq; ad vltimū eoꝝ q̄ ſunt: ⁊ eoꝝ q̄ īcidūt īter ea: ⁊ vt imaginet curā: ⁊ q̄lr eſt: ⁊ vt eēn tia que ꝑcedit oīa certificet q̄le eſt ſuū eē ꝑpriū: ⁊ qualis vnitas: ⁊ q̄lr pōt ſciri: ita vt nō cōmitet eā multitudo ⁊ alteratio vllo mō: ⁊ q̄uō eſt ad eā ꝯꝑatio ordinatiōis eorū q̄ ſūt. ⁊ deīde ꝙ ſpeculator q̄̄to plus addiderit ſpeculationis tāto plus addet aptitudo ad felicitatē: ⁊ ꝙ nō liberaſ hō ab h̄ mūdo: ⁊ ab ei⁹ illecebris: niſi poſtq̄̄ totus ſuſpēſus ab illo mūdo deſideret id qḋ eſt ibi: ⁊ amor eoꝝ que ſunt ibi remoueat eū oīno a cōſideratione ei⁹: qḋ eſt

b poſt ſe. Dico ēt ꝙ h̄ diſſima felicitas nō ꝑficiē niſi ꝑꝑ rectitudinē illius ꝑtis aīe q̄ eſt practica: ⁊ ꝑponā ad h̄ ꝑpōnē: q̄uis iā dixerim⁹ h̄ in ꝑdictl. Dico igiē ꝙ mores ſūt habit⁹ ꝑꝑ quē facile ꝑueniūt ab aīa aliq̄ue actiōes abſq; ꝑmeditatiōe. Iā aūt ꝑceptū ē i lib. de morib⁹: vt teneat mediocritas ⁊ acqraē hit⁹ vniuerſitatis vel mediocritatis: hitus aūt mediocritatis hʒ eē in v̄tute rōnali: ⁊ v̄tute aīali. Sʒ in v̄tute aīali eſt: ⁊ ſi acqriē ei diſpō ſubiectionis. In v̄tute vō rōnali eſt cū acqriē ei diſpō aptitudinis ⁊ patiēdi: q̄ēadmodū habit⁹ nimie ꝯtinētie: ⁊ nimie ſolōnis ſunt in v̄tute rōnali: ⁊ v̄tute aīali in vtriſq; g ſunt ꝯ̄rio mediocritatis. Notū eſt aūt ꝙ nimia cōtinētia: ⁊ nimia ſolō ſunt cōuenientiores v̄tuti aīali. Cū eni cōfortaē v̄t⁹ aīalis: ⁊ acqriē ei habitus dn̄andi: ſit in aīa rōnali diſpō ſubiectiōis ⁊ īpreſſio paſſiōis īfligeē in aīa rōnali: cuius nā eſt ponere aīaꝫ nimis ligatā cū corpe: ⁊ nimis affectā circa illud: habit⁹ vō mediocritatis īrelligiē eē liberatio hoīs a diſpōnib⁹ ſubiectibilib⁹ q cōſeruat aīam rōnalem ſm nām ſuā cū acq̄ſitiōe diſpōnis erigēdi ſe ⁊ deſpiciēdi h̄ qḋ nō eſt ꝯ̄riū ſue ſub̄e: nec eſt īclinās ad eā ad ꝑtē corporis: ſʒ a ꝑte ei⁹: mediocritas .n. ſemꝑ ſmouet ab ea duo extrema. ⁋ Itē ſubaꝫ aīe corpus occupat ⁊ reddit ſtultā ⁊ facit eā obliuiſci ſui deſiderij ꝑꝓpriꝫ ⁊ īquirēdi ꝑfectōes que ſibi cōpetūt ⁊ ꝑcipiēdi delectationē ꝑfectionis ſi eaꝫ hūerit vl' ꝑcipiēdi aliq̄d de ꝑfectiōe ſi nō hūerit eā. Non ꝙ aīa ſit īpreſſa corpi vel ſubmerſa in eo: ſʒ q: ligatio īter illa duo q̄ eſt deſideriū nāle gubernādi illud ⁊ agitandi affectiōes ei⁹: ⁊ q̄cq̄d ſupuenerit ei ex accidētib⁹ corpis ⁊ habitib⁹ q īprimūē in ea: q̄rū p̄n⁹ eſt corp⁹: poſtq̄̄ aūt ſeꝑata ē: remanet in ea hitus adept⁹ ex cōiūctiōe ſua cū eo. ⁊ ē pene ſilis diſpōni ſue i eo: q̄ q̄̄to plus minuiē: tāto pl⁹ remoueē obliuio mot⁹ deſiderij ſue ꝑfectiōis: q: ꝑ h̄ qḋ de illo remanet cū illa ē īterpō: ne cōiūgaē pure loco ſue felicitatl: ⁊ ex his motib⁹ ꝑturbatiuis hic magnificaē ei⁹ dolor. ⁋ Itē ꝙ h̄ diſpō corpalis ſit ꝯ̄ria ſue ſub̄e ⁊ nociua nō faē nō currere: niſi corp⁹ ⁊ nimia ſubmerſio eius in illud. Sed cū ſepaē aīa a corpe ſentit illā ꝯ̄rietatē eē magnā: ⁊ q: nocuit ſibi multū. h̄ aūt nocumentū: ⁊ h̄ dolor nō ē ex aliq̄ cōmitāti īſeꝑabili: ſed ex accidēti extraneo. accñs vō ex̄neū nō durat: nec remanet: ſʒ remoueē: ⁊ deſtruiē ceſſantib⁹ actionib⁹: q̄ īfligebāt illā diſpōnē aſſiduitate ſua: ⁊ ex q̄ ſeq̄ē: vt pena q̄ debeē huic nō ſit ꝑēnis: ſed remoueaē ⁊ deleaē paulati: q̄uſq; purificata aīa ꝑueniat ad felicitatē ſibi ꝑꝓpriā. aīe vō īſipiētes que nō acq̄ſierūt deſideriū boni: nec acq̄ſierūt diſpōnes malas cū fuerit ſeꝑate a corpe merebunē aliq̄d de magnitudine miſericordie dei: ⁊ aliquē modū refrigerij: ſi q̄s vō acq̄ſierit diſpōnes corpis malas: nec fuerit apud eū alia diſpō niſi hec: nec intētio q̄ aduerſeē ei: ⁊ refugiat: ei⁹ ſine dubio deſideriū erit ꝑnius ad iudiciū cordis eius. Exuta igiē a corpe puniceē pena forti ꝑꝑ amiſſionē corpis: ⁊ iudicij corporis fraudulenta acquiſitione ei⁹: qḋ deſideraueras. Inſtim eius eni iā deſtructū eſt: ſed mores q fuerant ex affectione corpis adhuc ꝑmanēt. Uñ ēt eē verū id qḋ dixit q̄dā ex ſapiētib⁹. ſ. ꝙ he aīe q̄ ſunt munde cū ſepanē a corpe: ſed in fine inheret eis q̄dā modus fidei: q̄ eſt aliis ſibi cōſilibus: ſm ꝙ ſolet dici vulgo: ⁊ ſolet imaginari in aīab⁹ eoꝝ de hac cū ipſi ſepanē a corpe ſi nō eſt eis itentio trahēs eos ad ſupiorē ꝑtē ad ꝑfectionē ad h̄ vt feliciteē illa felicitate: nec deſideriū perfectionis ad h̄ vt affligat pena illa: ſed oēs eorum diſpōnes aīales īclinanē īferius: ⁊ reſtriganē circa corpus: tūc nō eſt ꝓhibitiū q̄n mōe celeſtes ſint ſubiecte actiōib⁹ aīe in ſeipſis. dixerūt eni ꝙ q̄ ipſa imaginat q̄cq̄d credebat de diſpōnib⁹ alteri⁹ mūdi. īō inſtrm ei⁹ ꝑ qḋ pōt imaginari ea eſt aliqḋ ex corpibus celeſtib⁹: ⁊ ideo videt q̄cq̄d dictū ſibi fuerit in hoc mūdo de diſpōnib⁹ ſepulchri ⁊ de reſurrectione eoꝝ: ⁊ de ſummis bonitatibus: aīe vō male vidēt etiā penā quā imaginauerant in hoc mundo: ⁊ affliganē ea: forma eni imaginata nō eſt debilior ſenſibili: ſed eſt maior impreſſione ⁊ claritate: ſicut videmus in ſomnis. fortaſſe eni ſi ſomniatū maius eſt pro mō ſuo q̄̄ ſenſibile: tūc q̄̄to magis illḋ

C qḋ eſt in alio ſeculo fortius eſt q̄̄ qḋ eſt i ſomnis ꝑꝑ paucitatē īpedictiū ⁊ expoliationē aīe ⁊ claritatē recipientis forme eni q̄ vi' in ſomnis vel q̄ ſentiē in vigilia: ſicut tu noſti nō eſt niſi deſcripta in aīa: ſʒ vna earū īcipit ab interiori ⁊ deſcēdit ad illud: altera vō īcipit ab exteriori: ⁊ erigiē ad illud. cū aūt deſcribiē in aīa ꝑficiē ibi apꝑhēſio viſa: ſed nō facit delectari: nec noceri certe: niſi h̄ qḋ eſt deſcriptū in aīa nō qḋ eſt ex̄: q̄cq̄d aūt deſcribiē in aīa agit ſuā actionē: q̄uis nō hēat cāꝫ extriſecus. cā eni eēntialē eſt h̄ deſcriptio: extriſeca vō eſt cā ꝑ accñs vel cā cāe. hec igiē felicitas ⁊ īfelicitas viles ſunt: q: ſūt in ꝯꝑatiōe aīaꝝ viliū: aīe vō ſancte longe ſunt ab huiꝰ diſpōnibus: q: cōiungūē ſue perfectioni ꝑ ſe: ⁊ īmergunē in delectationē diſſimā: ⁊ liberanē a ſpeculatiōe eius: qḋ eſt poſt ipſas ⁊ a ſeruitute q̄ erant oīmoda liberatione. Si aūt remāſerit in eis affectio: de h̄ credibilis vl' moralis nocebit eis: ⁊ retardabunē ꝑꝑ eā a cōſequēdo gradu ſuperioꝝ: q̄uoſq; deleaē illa impreſſio: ⁊ tunc cōſequetur illū.

⁋ Explicit tractatus. IX. Cum auxilio dei. Incipit. X.

⁋ Capitulū. I. De ꝑ̄ncipio: ⁊ de ꝑmiſſione generali: ⁊ de inſpirationibus ⁊ orationibus exauditis ⁊ flagellis celeſtibus. ⁊ de cōmemoratione diſpoſitionū ꝓphie: ⁊ diſpoſitione iudicij de ſtellis.

A Oſtquā aūt eē cepit a ꝑ̄mo: tūc q̄cq̄d ꝯſeq̄ē aliud eſt īferius in ordine ſuo ꝑ̄ore: nec ceſſat deſcēdere ꝑ gradus. In hoc aūt ꝑ̄mus gradus eſt angeloꝝ ſpiritaliū ſpoliatoꝝ q vocanē intelligentie: poſt hec eſt ordo angeloꝝ ſpiritaliū q vocanē aīe: ⁊ hi ſunt angeli adminiſtratores: poſtea eſt ordo corpoꝝ celeſtiū ex q̄bus aliḋ eſt nobilius alio: ſic vſquequo ꝑueniaē ad vltimū eoꝝ: poſt h̄ aūt incipit eſſe materie recipiētis formas generatas corruptibiles: q̄ ꝑ̄ īueſtiē formis elītoꝝ: ⁊ deinde gradatim informaē formis alioꝝ: primū igitur eſſe qḋ eſt inter illa eſt id qḋ vilius ⁊ inferius eſt eo qḋ ſequitur: qḋ autem eſt vilius inter ea: eſt materia: poſtea elīta: deide cōpoſita cōgelat: ⁊ poſtea vegetabilia. deide aīalia bruta poſtea homo. Ex his aūt nobilius eſt homo: ⁊ poſtea aīalia. deinde vegetabilia. Sed ex hoīb⁹ ille eſt nobilior: cuius aīa fit intelligentia in effectu: ⁊ acquirit mores q ſunt honeſtatis practice: ex his autem ille excellentior eſt qui eſt aptus ad ordinem ꝓphie: ⁊ h̄ eſt ille: in cuius viribus animalibus ſunt he tres proprietates. ſcʒ vt audiat verbum dei: ⁊ videat angelos transfiguratos coram ſe in

forma que poſſent videri. Jā aūt oñdimus q̄liter fiat h:
⁊ oñdim⁹ ꝙ añ eū:cui fit h reuelatio trāſformanſ ange
li:⁊ fit in eius auribus vox:quā ipſe audit:q̄ eſt ex parte
dei ⁊ angeloꝝ:⁊ audit eā:q̄uis nō ſit verbū hoīum:nec
aīalis terreni: ⁊ hic eſt cui daſ ſpūs ꝓphīe:⁊ ſicut id qd
pmū fit a pncipio vſq; ad gradū mãe fuit itelligētia.de
inde aīa:poſtea corpus celeſte:ſic h incipit eē a corꝑib⁹:
poſtea ad aīas:deīde ad intelligētias. Jlla aūt forma nō
fluit oīno niſi ab illis pncipijs:ea vō q̄ fiunt in h mundo
fiunt ex cōflictib⁹ viriū agētiū ⁊ patiētiū terrenaꝝ ſequē
tiū ꝯflictus viriū agētiū celeſtiū:factura aūt eius:qd fit
ex virib⁹ terrenis cōpleſ de duab⁹ cauſis:vna eſt vires
agētes in eis vel nãles vel volūtarie:alia eſt vires paſſi
ue vel nãles vel aīales. Sed ex virib⁹ celeſtib⁹ fiūt im
pſſiones in h corꝑa q̄ ſunt īfra ea:tribus modis:vn⁹ coꝝ
eſt ex ſeipſis ſm ꝙ nihil de aīalib⁹ eſt cā in eo:⁊ h eſt
ex nã ſuoꝝ corpoꝝ:⁊ ſuarū viriū corꝑaliū ſm figuratio
nes:q̄ ex eis ꝯcurrūt cū virib⁹ terrenis:⁊ ꝯpatiōib⁹ q̄ ſūt
īter ea. Scdm eſt ex ipſorū naturis aīalib⁹:terti⁹ eſt cōi
catio aliq̄ q̄ eſt illis cū diſpōnib⁹ terrenis:⁊ h nō ſunt oīo
niſi eo mō q̄ dicā. Jā.n.notū ē tibi ꝙ aīe corpoꝝ celeſtiū
hñt modū agēdi ī īētiōib⁹ ꝑticularib⁹ ſm viā nō pure
itelligibilē. Earū eni eſt ꝑuenire ad ꝯphēſionē coꝝ:que
fiūt ꝑticulariū ꝑ appḣēſionē diſtictiōis ſuarū cāꝝ:q̄ iaz
ſūt iquātū ſūt cāe:⁊ ei⁹ qd ꝑuenit ex eis:nō aūt ꝑueniūt
niſi ad nãlia ⁊ volūtaria q̄ debēt eē ē voluntaria fluctuā
tia:q̄ nō ſūt firma:nec ꝑueniūt ad violētiā: violē.n.aūt
fiūt ꝑ violētiā nãe vl ꝑ violētiā voluntatꝭ:ad q̄s ꝑuenit
reſolo ī oīb⁹ violētꝭ. deīde volūtates fiūt poſtq̄ nō fuerūt.
⁊ iō hñt cās ex q̄b⁹ ꝯſr ꝑueniūt facietib⁹ eas eē debere.
Nō ē āt volūtas a volūtate:alioqn iret h ī īfinitū:nec a
nã volētꝭ: alioqn duraret volūtas q̄diu duraret nã: vo
lūtates aūt fiūt a cauſis:q̄ fiūt facietib⁹ debere eē:⁊ idu
cētib⁹ ⁊ initētib⁹ terrenis vl celeſtib⁹:q̄ faciūt debere eē
neceīo illā volūtatē:nãlia aūt poſtq̄ iā ſunt cōſtituta cō
ſtat ꝙ ſi fiūt ſine dubio pēdēt ēt ex reb⁹ celeſtib⁹ ⁊ terre
nis. Jā aūt noſti h ex pdictis:ſ; ꝑꝑ ꝯflictū iſtarū cāruz ⁊
impulſuz eaꝝ:⁊ ꝑꝑ reductionē earū in ordinez retrahūſ
ſub motu celeſti. Cū aūt cognita tibi fiant pma inquātū
ſunt pͥ:⁊ diſpō eorū in ſuo deſcēſu ad ſequētia:ſcies ſcḃa
neceīo:⁊ ex his noſti ꝙ aīe celeſtes: ⁊ qd ē ſupra eas ſciūt
neceīo ꝑticularia:eius aūt qd eſt ſupra eas cognitio de il
lis eſt mō vlī. Jpſa vō ſciūt mō ꝑticulari:ſic vidēs vel in
ducēs ad vidēdū qd eſt pris ſenſibus:igiſ ſine dubio ſci
unt ipſe id qd futurū eſt:⁊ ſine dubio ipſe ſciunt ī pleriſq;
que particulariū quid ſit melius ⁊ aptius ⁊ propinquius
bonitati abſolute de duob⁹ poſſibilib⁹. Jā aūt oñdimus
ꝙ imaginationes:q̄ ſunt illis cauſis ſunt pncipia eēndi il
las formas h cū fuerit poſſe:nec fuerūt ibi cāe celeſtes
fortiores illis imaginationibus:q̄ ſunt priores eis:nec ꝙ ē
in vna pte diuiſiōis pter hāc tertiā. Cū aūt res ita fuerit:
neceīuz erit eē id qd eſt poſſe nō ex cā terrena nec ex cau
ſa nãli celi:ſ; ex impſſiōe aliq̄ ab his reb⁹ vires celeſtes.
h aūt nō ē vīa ipreſſio:ſed eſt ipreſſio pncipij eēndi illā rez a
reb⁹ celeſtib⁹. cū eni illa itellexerint pͥ:tūc itelligēt illaz
rē:⁊ cū itellexerit illā rē itelligēt id qd eſt cōueniētꝭ eē:
cū aūt itellexerit h ſtati fiet cū nihil fuerit in eo ꝓhibēs.
ſcz vl pratio cāe nãlis terrene eē cāe nãlis terrene:pratio
vō cāe nãl terrene eſt. v.g̃. cū aliq̄ res ē faciēs eē calo
rē:ſ; nō eſt vt⁹ calefaciēs nãlis terrena:calefactio igiſ il
la fit imaginatiōi celeſti ob h ꝙ bonuz eſt eē illā:quēad
modū fit in corꝑib⁹ hoīuz ex cāis imaginationū hoīuz:
ſic iā noſti ex pdictꝭ. exēm vō ſcdī nō ē ꝓhibēs tñ:pratio
cāe calefactiōis:ſ; eē cāe īfrigidatiōis:imaginationi igiſ
celeſti de eē calorē aduerſaſ id qd facit neceīo eē frigiduz

ꝑꝑ violētiā īfrigidādi:quēadmodū nr̄az imaginationez
iraſcēdi cōpmit ī nob cā īfrigidās:modi igiſ huī⁹ diſſionis
ſūt ꝑmutatiōes reꝝ nãliū vl iſpiratiōes addite ingredi
vel alij ab eo vl cōmixtio iſtoꝝ:q̄ꝑ vnū vl plā ex eis ſit
iducāt ad finē vtilē. ꝯpatio aūt rogādi ad aegrēdā illam
vtutē eſt ſic cōpatio manifeſtationis ad aegrēdū mani
feſtationē rei:ſ; h totū fluit deſup:nec h totuz ſeqtur ex
imaginatione celeſtiū tñ. Sed q: pmus ver⁹ nouit h to
tū ſm modū quē dixim⁹ eē illi ꝯueniētē:iō ab eo icipit eē
oīs ei⁹:qd fit:ſed mediāte aliq̄:⁊ ſm h eſt ſcia ei⁹.igiſ ꝑꝑ
has cās ꝓſunt hoībus orōnes ⁊ ſacrificia: ⁊ pcipue leta
nie ꝓ pluuia:⁊ alia hōꝫ vt timeas reddere malū ꝓ ma
lo:⁊ ſtudeas reddere bonū pro bono:cui⁹ rei certitudo fa
ciet te fugere malū. Sed certitudo hᵘ eſt euidētia mira
culoꝝ ei⁹:miracla vō ei⁹ ſūt eē ſuoꝝ ꝑticulariū:h aūt diſ
poſitio eſt itellecta apud pnͦꝝ igiſ vt hēat eſſe. Si aūt
nō hꝫ eē:tūc h eſt ſecretū:qd nos nō appḣēdim⁹:vel ē cā
alia ipediēs:ne illud ſit digni⁹ eē q̄ h:eē aūt illud:⁊ eē h
ſilr eſt ipoſſe:cū aūt voluerꝭ ſcire ꝙ res:q̄s itelligis vtiles
iducūt ad cōmoditates:⁊ ꝙ ſunt nã ſm modū vnitionis
quē iā noſti:⁊ certius eas cōſidera diſpōnē vtilitatis mem
broꝝ in aīalib⁹ ⁊ plātis:⁊ q̄uo vnūqdq; coꝝ creatū eſt:⁊
nō eſt ibi cā nãlis vllo mō:ſ; pnͥᵐ ei⁹ eſt ſine dubio ex cu
ra dīna ſm ꝙ tu iā noſti curā. Silr crede eē iſtarū inten
tionū pēdere ex cura dei ſm ꝙ tu iā noſti de cura:ſic illa
pēdēt ex cura. Scias ēt q: qd plus approbat vulgus:⁊ tꝫ
⁊ dic verū ē:nec refugiūt h niſi illi q̄ volūt videri ꝓhī:eo
ꝙ ignorāt cās ⁊ actiōes iſtoꝝ. Jā aūt in hac maneria fe
cimus librū de pctō:⁊ ei⁹ oppoſito. Jnde ḡ attende diſpō
nē iſtoꝝ oīuz:⁊ crede qd dr̄ de diuinis flagellis:q̄ deſcen
dūt ſuꝑ ciuitates flagitioſoꝝ:⁊ ſuꝑ hoīes iniurioſos:⁊ cō
ſidera q̄lr defendiſ veritas. Scias etiā ꝙ cā orōnis hᵘ
eē:⁊ ſilr euētus iniurie ⁊ pcti nō ſūt niſi illinc. pnͥ enī bo
nū oīuz ꝑueniūt vſq; ad nãm vel volūtatē vel caſuz nãe
vō pnͥᵐ eſt illinc:ſ; volūtates:q̄ ſūt in nob ſunt poſtq̄ vō
fuerūt:q̄cq̄d aūt eſt poſtq̄ nō fuit cām hꝫ.igiſ oīs volū
tas q̄ eſt in nob:cām hꝫ:cā aūt huī⁹ volūtatis nō tēdit ad
īfīm:ſ; ad aliq̄ q̄ accidūt extrīſecus terrena. ſ.ⁱ ⁊ celeſtia:ſ;
terrena ꝑueniūt ad celeſtia:collectio igiſ hoꝝ oīuz ꝓue
nit neceīo ex neceīate dīne volūtatꝭ. ❡ Caſus aūt fit ex cō
curſu oīuz hoꝝ. cū eni reſolueris oīa:ꝓfecto reducēſ ad
pnͦ:q̄ꝑ neceītas deſcēdit a deo. Judiciuz aūt dei eſt pma
poſitio ſimplex:⁊ mēſuratio eſt id ad qd ꝑuenit iudiciuz
gradatī:quēadmodū ſi faceret debere ꝯiūctiōes reꝝ ſim
pliciū:q̄ iquātū ſūt ſimplices referūſ ad iudiciū ⁊ māda
tū dīnū pͥᵐ. Si āt poſſe eēt alicui hoīuz ſcire oīa:ea q̄ fiūt ī
celo:⁊ ī terra:⁊ nãs coꝝ ſciret vtiq; q̄ ⁊ q̄lr ſūt futura. vn̄
aſtrolog⁹ iſte actor iudicioꝝ:qm̄ pōnes ei⁹ pͥ:⁊ ꝓpōnes
ei⁹ nō innituſ demrātiōni:ſ; aliq̄ñ innituſ expͥᵗ vel pro
ꝓhīe:⁊ aliq̄ñ vtiſ argumētatiōib⁹ poeticis ⁊ rethoricis ī
ſua ꝓbōne:iō nō cōfidit niſi in ſignis vnī⁹ gñis ex cauſis
coꝝ:q̄ fiūt:⁊ h ſunt ea:q̄ ſunt in celo:eo ꝙ nō ꝓmittat ſe
cōpḣēdere oēs diſpōnes:q̄ ſūt in celo:q̄uis eni h ꝓmitte
ret nob:⁊ ipleret:nō tñ eēt ei poſſe ponere nos ⁊ ſeipſz ſic:
vt cōpḣēdam⁹ eē oīuz illoꝝ in vnoq̄q; tpe:q̄uis q̄tū ad
actionē:⁊ nãm ſuā oīa illa ſint cognita apud nos. h eniz
nō ſufficit niſi ſciaſ:an ſint vel non ſint:quēadmodū nō
ſuffic tibi ſcire ignē eē calidū calefaciētē ⁊ faciētē h:⁊ h
⁊ ad ſciēdū ꝙ iā calefec:niſi prius ſciēs eū fuiſſe ibi.q̄ ē āt
via aſtrologie ī arithmetica:q̄ poſſit nob daſ cognē:que
fiūt ⁊ cōtingūt in celo. Si eni ipſe poſſet ꝓponere nos ⁊
ſeipſz ſic vt cōpḣēderem⁹ h totū:nō tñ poſſem⁹ ꝑ h pſci
re abſtītia. abſtītia.n.q̄ ſūt ī via fiēdi nō ꝑficiunſ:niſi ꝑ cō
mixtiones rerū celeſtiū:⁊ iō ſuſtinem⁹ dīe nos ſcire ea q̄
ꝑ cōpletionē ſui nūq̄: eni ſ ex eis:q̄dā ſunt pterita:⁊ q̄dā

Orōnes pro
ſunt hoībus.

Non debꝫ bō
reddere ma
lū ꝓ malo.

ſequētia: ⁊ ex eis: quedā ſunt agentia: ⁊ quedā patiētia: ⁊ ex eis qdā ſunt nālia: ⁊ quedā volūtaria: iō nō pñt expleri h̄ ꝑ ſola celeſtia: niſi cōprehendaſ qcqd cōtineſ in vtriſq;. Neceſſitas aūt vniuſcuiuſq; eorū proprie eſt id qḋ pendet ex abſente: ⁊ iō nō poſſumus ꝯprehendere abſentia. vnde nō debem⁹ adherere oīno verbis eoꝝ: quāuis cōcedamus pro beneplacito noſtro ꝙ quicquid nobis dāt ex ſuis ꝓpōnibus ſapientialibus verū eſſe.

Non eſt credendū aſtrologis.

Capitm. II. De ſtabiliendo ꝓpham: ⁊ qualis eſt oratio ꝓphe ad deū altiſſimum: ⁊ de promiſſione.

Ari. ꝑ polit. lec. prima.

Auicēna ſbe quinta ſexti. caplo primo.

Et platoi epiſtola nona.

DIco aūt iam notū eſſe qḋ hō dīt a ceteris aīalibus in h̄ ꝙ vita eius decora non eſſet ſi vn⁹ ſolus eēt: nō enī ſolus poſſet ſufficere gubernationi ſuę pſius: ſine cōſortio alicui⁹ adiuuātis ſe in neceſſitatibus ſuoꝝ negocioꝝ. Neceſſariū eſt enī vt vni hoī alī vacāti aliis ſue ſpēi miniſtret: q2. v. g. h̄ erat q auferat illi aliqd: ⁊ ille q obediet huic: ⁊ ille q cōſuet huic: ⁊ illi auferat acū ille: cū igiꝰ copulanſ ſic fit vita eoꝝ ſufficiēs: ⁊ ob hoc etiā fuit neċiuz vinciri ciuitates ⁊ congregationes: qcūq; enī neglexerit vinciri ciuitati ſm cōditiones ciuitatis: ſed cōueniūt cū aliqbus viuere cōtenti cōſortio eoꝝ tn̄: iſti tales vīr eē remoti a genere hoīuz ꝑuati ꝑfectionibus eoꝝ: preſerti q2 cū neceſſariū ſit ſibi vel aliq cōſilii copulari ⁊ aſſimilari ciuibus: qḋ poſtq; ita eſt. Manifeſtū eſt tūc ꝙ ad permanendū eē hoīs neċia eſt cōicatio. cōicatio aūt nō pōt ꝑfici: niſi ꝯctib⁹: ⁊ aliis cauſis neceſſariis: q̄ ſunt ꝯct⁹. In ꝯctibus aūt neceſſarie ſunt conſtitutiones ⁊ iuſticia. Ad cōſtitutiones aūt ⁊ iuſticiā neceſſarius eſt cōſtitutor: ⁊ iuſtitie executor. Neċe ē ēt: vt h̄ ſit q ꝑſuadeat hoīb⁹ ſuare ꝯſtitutiōes: ⁊ neċe eſt: vt h̄ ſit hō q nō permittat hoīes: ſequi ſuas ſn̄ias in h̄: ⁊ diſſentire in viuēdo: vnuſquiſq; eorū qd ſit ſibi iuſticia ⁊ qd iniuria: vnde neċium eſt huiꝰ hoīez eſſe in gn̄e hoīuz: cuius eē magis neceſſariū eſt q; natiuitas piloꝝ ſupercilii ⁊ palpebraꝝ: ⁊ q; ꝯcauitas plātarum: ⁊ q; multa alia vtilia: ſed nō neceſſaria ad permanēdū: eē vō hoīem aptū ad inſtituēdū ⁊ exequendū iura poſſe eſt ſicut nos iā diximus: vn̄ nō pōt eē vt illa cura ꝑma ꝓuideat illas vtilitates: ⁊ nō ꝓuideat iſtā que eſt fūdamentū illarū: nec vt ꝑncipiū ꝑmū: ⁊ angeli poſt ipſum ſciāt illas: ⁊ nō ſciāt iſtā: nec vt ſciāt qd in ordie reꝝ poſſibiliter: ⁊ neceſſario oꝫ eſſe acqſitū ad ſtabiliendū ordinē bonitatis: ⁊ h̄ nō ſit: quō aūt pōt eē vt nō ſit id ex cui⁹ eē pēdet eius eē qḋ eſt: igiꝰ neċiuz eſt ꝓpham hr̄e: ⁊ neceſſariū eſt ipſuz eē hoīez: ⁊ neċiuz eſt eū habere ꝓprietatē que nō eſt ceteris hoībus: ita vt hoīes ꝑcipiāt in ipſo eſſe qddā ꝑ qḋ dīat ab ipſis: ⁊ illud eſt miracula que ꝑdiximus: cū aūt fuerit huiꝰ hō oportebit vt iſtituat hoīb⁹ iura in negociis eoꝝ ꝑcepto dei ⁊ auxilio ⁊ inſpiratione ei⁹: ⁊ reuelatione ſci ſpūs: ⁊ vt ꝑmū fundamētū ei⁹: qḋ inſtituat ſit h̄. ſ. vt aſſignet eis ꝙ vnū hn̄t factorē oīpotētē ſciētē occulta ⁊ manifeſta: ⁊ ꝙ de iure ei⁹ ē vt obediaſ ꝑceptis ei⁹: oꝫ enī vt obediat mādatis ei⁹: cui⁹ eſt creatura ⁊ ꝙ obediētib⁹ ſibi iā ꝑparauit ſibi ꝓmiſſionē felicē: ⁊ inobediētib⁹ ꝓmiſſionez terribilē: ita vt vulgus aſſueſcat eis que deſcēdūt ſup linguā ei⁹ a deo ⁊ angelis ei⁹ audiēdo ⁊ obediēdo: nō opꝫ aūt vt detineat eos circa cognem alicui⁹ rei de deo niſi circa hāc. ſ. ꝙ eſt vn⁹ viuēs nō hn̄s ſimilem: ſed ſi addiderit vt faciat eas credere eū hr̄e eē nō ſignū in loco: nec diuiſibile ſbo: nec qḋ eſt ex̄ mundū vel intra: nec qḋ eſt aliqd huius gn̄is: tūc magis honerabit: ⁊ turbabit in eis id qḋ ꝑmū ꝑceꝑant de fide: ⁊ mittet eos in id vn̄ nemo poterit ſe expedire niſi ille qui fuerit adiutus a deo: q; raro cōtingiꝰ eſſe cui iſta dicanſ. vulgus. n. non pōt imaginare has diſpōnes pro modulo ſuo. pauci enī ex illis pñt imaginare certitudinez huius vnitatis ⁊ ſingularitatis: ⁊ q2 nō credūt eſſe hui⁹ eſſe: iō incident in hereſes ⁊ cōuertenſ ad inqſitiones ⁊ argumentationes que retrahunt eos a ſuis operibus ciuilibus: ⁊ aliqn̄ faciūt eos icurrere in ſn̄ias ꝯrias vtilitatib⁹ ciuitatis: ⁊ ꝯdicētes debito veritatis: ⁊ multiplicanſ eis qōnes in verbis ſilitudines: ⁊ tūc legiſlatori difficile eſt eos coercere: nō enī ſiunt in ſapiā diuina vt oīa eēnt facilia. Nō debet aūt legiſlator dīre vulgo ſe occultaſſe aliqd qḋ eis nō reuelauerit: q2 nō oꝫ eū eē facilē ad dicēdū eis aliqd ꝺ his: imo opꝫ vt iſinuet eis glīā dei ⁊ magnitudinē ei⁹ aliqb⁹ nutibus ⁊ ꝑabolis ſumptis a reb⁹ q̄ ſunt apḋ eos glioſe ⁊ magnifice: ⁊ cū h̄ dicat eis qḋ nō eſt ſibi aliquid aliud cōpar vel ſimile. Similiter etiā opꝫ vt affirmet eis id qḋ diciſ de ꝓmiſſione taliter vt poſſint imaginare eius qualitatem: ⁊ quieſcant in eo aīe eoꝝ: ⁊ vt felicitatis ⁊ terroris ſ. ducat exempla per que ipſi intelligūt: ⁊ imaginat de eis. veritatē aūt huius non detegat eis niſi aliqd cōe. ſ. qḋ eſt aliquid: qḋ nec oculus vidit: nec auris audiuit: ⁊ ꝙ illic ē regnū delectatiōis maxime: ⁊ doloris eſt horror etern⁹. Scias aūt tu ꝙ deus ſcit modū bonitatis eſſe in his que dicta ſunt: oportet igitur vt id qḋ deus ſcit faciat īueniri in hoībus ꝑ modulo ſuo ſicut noſti: nō eſt aūt malū ſi inducat in ſua rethorica aliqua capla aſſignātiū: que aptos naturalr moueāt ad inquiſitionē ſapientialē.

Iſaias caplo 64 ⁊ Paulus ad corin. p. c. ſcdo.

Cap. III. De cultu dei: ⁊ vtili⁹ ei⁹ in h̄ mūdo: ⁊ i futuro.

HOc aūt ſingulare qḋ eſt ꝓpha non eſt tale: cui⁹ eē renoueſ oī tpe: mā enī recipiēs perfectionē hō hoīs i paucis ꝯplonib⁹ īueniſ: vn̄ oꝫ ſine dubio: vt ꝓpha iā ſcripſerit expōnē vt ꝑmaneat: qḋ iſtituit ⁊ ꝓmulgauit de his q̄ pertinēt ad vtilitates humanas: nec eſt dubiū cām huiꝰ rei eſſe. ſ. vt ſucceſſio hoīum ſentiat actorē ⁊ ꝓmiſſionez ⁊ remoueaſ cā inducens obliuionē eius ꝑꝑ deceſſuz generationis que cōſecuta eſt ꝓphaz: vn̄ oꝫ vt iniūganſ hominibus actiones ⁊ opa que aſſueſcant frequentare tpibus ſtatutis ad hoc vt ſuū tpe ſit vmbra cōſimilis ei: qḋ iudicaſ. ex ipſo tpe: vt redeat iterū recordatio rei: ⁊ vt nō delaſ eius ſn̄ia obliuione reperaſ aliqd annuati vel frequenter: opꝫ etiā vt he actiones ſint cognite ei: qḋ faſ reminiſci dei ⁊ ꝓmiſſionis: alioqn nihil vtilitatis eſt in eis. recordatio aūt vel fiat verbis q̄ dnr̄ vel ex ꝓpo corde recordāte imaginationis: ⁊ vt dicaſ eis ꝙ he actiones approximant ad deū glīoſuz ⁊ altiſſimū: ⁊ facient ꝓmererī bonitatē largiſſimā: ⁊ ꝙ he actiones vere ſunt h̄ modo: he aūt actione ſunt quaſi diuina obſequia: q̄ iniungūtur hoīb⁹: oīno enī oꝫ h̄ eē aliq̄ qbus excitētur hoīes: excitātia aūt ſūt vel mot⁹ vł ꝑuatiōes motuū ducētes ad mot⁹. mot⁹ vō ſūt vt orōnes: ꝑuatiōes vō motuū ſūt vt ieiunū: qḋ q̄uis ſit res ꝑuatoria: mouet tn̄ nām motu forti q facꝑcipe hoīez ꝙ ipꝫ ē vnū de mādātis: ⁊ ꝙ nō ſit in caſſuz: ⁊ ꝑ h̄ recordaſ ei⁹: qḋ itēdit ⁊ q2 ē appropiquatio ad deū. oꝫ aūt ſi poſſe fuerit vt cū his diſpōnib⁹ cōmiſce as: alias cōmoditates ad cōfortādū ⁊ exponēdā cōſuetudinē: cōmoditates vō mūdane hoīb⁹ ſunt etiā vt agant eas: ſicut eſt expugnare iſideles: ⁊ ire i ꝑegrinatiōes: ⁊ vt deſignet loca orōnū: ⁊ ipſa ſunt aptiora oībus aliis locis ad ſeruiēdū deo: ⁊ q2 ſunt ꝓpa loca dei: ⁊ vt aſſignet actiones neceſſarias hoīb⁹ q̄ ꝑtinent ipſi deo: vt ſacrificia: eo ꝙ multū valēt ad hoc: loca aūt vtiliora ad deſignanduz ſunt in ea in qbus cōuerſat⁹ eſt legiſlator: ⁊ vbi habitauit: q2 ꝑꝑ ea recordaſ eius: vtilitas autē huius recordationis ꝯiūcta eſt vtilitatē recordationis dei ⁊ angelorum. Sed q2 hoc vnus locus ꝓphe nō pōt eqdiſtare ab oī populo: iō opꝫ iniungi iter peregrinationis ad illū: ⁊ oꝫ dici ꝙ ex his oī-

bus obſequijs idest acceptibilius ꝑ qđ agēs paratur q̄ſi ſit loquēs in deo ⁊ tendēs in ipm̄. ⁊ ad ipſuꝫ factus q̄ſi pñſens ei: ⁊ ħ est oꝛo. vñ oꝫ vt doctoꝛ doceat oꝛatoꝛē diſpōnes: qbus pꝑarat̃ ad oꝛādū: quēadmodū ꝯſueuit hō ꝑparare ſe ad occurrēdū regi humano in mūdicia ⁊ decoꝛe: ⁊ vt faciat aſſueſcere mundicie ⁊ decoꝛi firma ꝯſuetudie: ⁊ inſtituat eū ad modū hoīs pꝑarātis ſe in occurſuꝫ regiꝫ cū humilitate demiſſo vultu cōpreſſis mēbris ceſſans a reuolutione ⁊ oī ꝑturbatiōe. Silr̄ oꝫ iſtituere doctrinas ⁊ deſcriptiōes laudabiles ſeruiēdi deo in vnoquoqꝫ tpe. he. n. diſpōnes ꝓſunt vulgo ad iprimendū memoꝛiā dei in aialibus eoꝝ: ⁊ vt deuotio eoꝝ circa legeꝫ ⁊ moꝛes ſit firmioꝛ eis ꝓpter ħ. Si. n. nō eſſent eis hꝰ cōmemoꝛātia obliuiſcerent̃ eoꝝ oiuꝫ poſt diſceſſuꝫ vnius gñatiōis vel duaꝝ. ħ ēt multū ꝓſunt ad ꝑmiſſionē: q2 letificant aias eoꝝ ſicut noſti. ſꝫ ħ oia potius ꝓſunt maioꝛibꝰ ad ꝑmiſſionē. Jā aūt ſtabiliuimus diſpōnē vere ꝑmiſſiōis: ⁊ oſtēdimꝰ ꝙ felicitas alteriꝰ mūdi acqrit̃ vacatiōe aīe ⁊ libertate ⁊ elōgatiōe eius a ꝯhēdo diſpōnes coꝛꝑales q̄ ſunt ꝯrie cauſis felicitatis: ħ aūt libertas aīe acqrit̃ moꝛibus ⁊ habitibus. moꝛes vō ⁊ habitus acqrunt̃ actionibus: q̄rū nā eſt retrahere aiaꝫ a coꝛꝑe ⁊ a ſenſibus: ⁊ faciūt durare memoꝛiā eius in minoꝛa ad quā ꝑtinet. cū aūt multuꝫ fuerit retracta ad ſe nō patiet̃ a diſpōnibus coꝛꝑalibus: ad memoꝛādū aūt iſta adiuuāt actiōes laboꝛioſe q̄ ſūt ꝑter vſuꝫ nature ⁊ vltra vires. he aūt affligūt coꝛpꝰ ⁊ vires aiales: ⁊ deſtruūt volūtates eoꝝ q̄ ſunt gerīs ⁊ ocij: ⁊ ſubterfugiēdi laboꝛē ⁊ ꝯgelādi nāꝫ ⁊ diſcedēdi ab exercitio acquirēdi intētiones beſtiales: nā ꝓpter exercitiū illoꝝ motuū venit in aiam recoꝛdatio dei ⁊ angeloꝝ ⁊ ſeculi ⁊ felicitatis velit: nolit. ꝓpter ħ igit̃ eſt infixa ſibi volūtas diſcedēdi ab ħ oꝑe ⁊ ab eius ipꝛeſſionibus: ⁊ fit. ei habitꝰ dñandi coꝛpi ⁊ nō patiēdi ab eo. cui ſi aduenerint actiones coꝛꝑales: nō tñ agunt in eū diſpōnes ⁊ habitus ſuaꝝ ipꝛeſſionū: q̄ſi ſit deditus eis ⁊ obediens oī mō. ⁊ iō dixit ꝓpħa veritatis. ꝙ elē tollūt peccata. Sꝫ ſi durat in hoīe ħ actio acqret ei habitū itēdēdi ad ꝑtē vitatis ⁊ refugiendi falſitatē: ⁊ fit auidiſſimꝰ ad euadēdū ad felicitatē poſt ſeꝑatiōnē ſui a coꝛꝑe. has aūt actiōes ſi qs egerit: ⁊ nō crediderit eas eſſe a deo. ſꝫ crediderit ꝙ in oī actiōe oꝫ eū recoꝛdari dei: ⁊ poſtponere cetera alia ħ aliquē gradū mercedis ꝯſequet̃ ꝑ ħ. q̄to magis cū agit eas ille q ſcit ꝙ ꝓpħia ex deo eſt: ⁊ ex miſſiōe eiꝰ: ⁊ ꝙ in ſapiētia diuina neceſſariū eſt ipꝫ mitti: ⁊ ꝙ qcqd ꝯſtituit non eſt niſi id qđ apud deū fuit vt ꝯſtitueret̃: ⁊ ꝙ cōſtituit ex deo eſt. ꝓpħe igit̃ iniūctū eſt a deo: vt ſtabiliat cultū eius: ex quo vtilitas q̄ ꝓuenit cultoꝛibus in ħ qđ facit ꝑmanere legē ⁊ cōſuetudinē in illis q̄ ſunt cāe eē eoꝝ: ⁊ in ħ ꝙ i tpe ꝑmiſſionis facit eos ꝓxios deo eſt ꝓpter eiꝰ ſctās benedictiōes.

¶ Caplm̄. IIII. De ligatiōe ciuitatis ⁊ de ligatiōe domus .ſ. de coitu ⁊ de ꝯſtitutionibus gñalibus in hoc.

Opoꝛtet vt iſtituēdo legē ħ ſit ꝑma itētio. ſ. oꝛdinare ciuitatem in tres ꝑtes: diſpoſitoꝛes: ⁊ miniſtros: ⁊ legis peritos: ⁊ in vnoquoqꝫ oꝛdie iſtoꝝ oꝛdinet̃ aliquis ꝑlatus poſt quē oꝛdinent̃ alij ꝑlati iferioꝛes eo ꝯſiter: ⁊ poſt hos iteꝝ alij oꝛdinent̃ ꝯſiter quouſqꝫ ꝑueniat̃ ad paucos ad ħ vt nullus ſit in ciuitate inutilis q nō habeat aliquē ſtatū laudabilē: ſed vt ab vnoquoqꝫ ꝑueniat vtilitas ciuitati: ⁊ iō ꝓhibeat ocioſitatē ⁊ vacationem. ita vt nullus ꝑtermittat̃ q ſm̄ qđ ſibi cōpetit nō habeat aliquē ſupra ſe. nec ſit aliqs q non obediat alicui alij. hꝰ. n. hoīes oīo cōpeſcēdi ſunt: q aūt nō patiuntur cōpeſci. expellēdi ſunt a ciuitate: cū aūt cā huius fuerit ifirmitas: vel nocumētū aliqđ: tūc ꝯſtituendus eſt eis locus in quo ꝑmaneat hꝰ hoīes: ⁊ deputet̃ eis ꝓcurator: oꝫ aūt vt in ciuitate ſit qdā modus reipublice: q̄ partim ꝓueniat ex iure: qđ iſtituit̃ ꝯtctibus: ꝑti ex his q̄ de terra vel vtero naſcant̃: ꝑtim ex calūpnijs q̄ pro pena iſligunturi: ꝑtim ex ꝑdis rebelliū: ⁊ vt ħ reſpublica ſit preparata cōibus vſibus: ⁊ vt de illa det̃ ſumptus legis doctoꝛibus ⁊ illis q nō poſſunt lucrari. vñ viuāt ꝓpter ifirmitatē: qbuſdā aūt viſum fuit debere occidi eū de cuiꝰ lāgoꝛe deſperat̃: qđ abominabile ē: expēſa. n. eoꝝ nō grauat ciuitatē. Nā ſi aliqs eoꝝ hꝫ cognatos hñtes ſupflua ipſi ſuſtētāt eū: totā aūt calūniā nō cogat̃ ꝑſoluere ſolū ille q peccat ſed adiuuēt eū ſui ꝓximi: q nō cuſtodierunt nec cōpoſuerūt eū: ⁊ leue ſit ꝙ cogit̃ ꝑſoluere: ⁊ ħ nō cū ſeueritate exigat̃: ſed cū māſuetudie: ħ aūt ſit cū culpa ꝑpetrat̃ induſtria q̄ nō oꝫ ignoſci: nō ſolū āt oꝫ ꝓhibere ocia: ſed ēt ſtudia ꝑ q̄ amittunt̃ hereditates ⁊ cēſus: ita ꝙ nulla vtilitas ꝓuenit ex eis: ſicut q cupit vincere cā alicuiꝰ lucri vt lucratoꝛ vel aleatoꝛ. ħ. n. accipit ⁊ nō ꝓdeſt ciuitati. Sꝫ oꝫ q accipit accipiat pro ſtudio afferente fructum alij: vt ſit cōmerciū vel ſube vel alicuius alterius vtilitatis: vel cōmerciū bone fame vel alioꝝ hꝰ q̄ enumerant̃ iter bona humana. Silr̄ ēt oꝫ ꝓhibere ſtudia hoīuꝫ q̄ iducūt ꝯria vtilitatibus ſicut doctrina furādi ⁊ rapiēdi ⁊ decipiēdi ⁊ alioꝝ hꝰ. ⁊ vt ꝓhibeat ēt actiōes q̄ ſi negligunt̃ iducunt ꝯriū ꝯſtructioni ciuitatis ſicut foꝛnicatio: ⁊ ſodomiti q̄ retrahūt hoīes ab eo qđ meliꝰ ē in ciuitate. ſ. ꝯiugio. Deinde ꝙ pꝰ oꝫ iſtituere in ciuitate ꝯiugiū ē: qđ iducit gñationē: ⁊ vt faciat illud nimis ꝯcupiſci: ꝑ ipſam. n. remanet ſpēs: cuius ꝑmanētia ſignū eſt diuine clemētie: ⁊ doceat vt māifeſte fiat ꝯiugiū ne de gñatis ꝯtigat dubō ⁊ erubeſcētia: ⁊ eueniat ab ħ alienatio p̄rimonioꝝ: q̄ ſunt radices ſube: q̄ eſt neceſſaria vite. ſuba. n. ꝑtim eſt ramꝰ ꝑtiꝫ radix. Sꝫ radix eſt p̄rimoniū vel aliqd qđ eſt teſtamēto legatū. vel datū: ex qbus tribus radicibꝰ firmioꝛ eſt p̄rimoniūꝫ: q2 nō eſt ex foꝛtūa vel ex caſu vel ex ꝯſuetudie ſic nāle: ex occultatiōe aūt ꝯiugij ꝯtingūt aliqñ nocumēta alijs modis: ſic debitū vniꝰ ſuſtētādi aliū ⁊ adiuuandi ſe: ⁊ alia hꝰ q̄ ſi ꝯſideraueris ſapiēs itelliget ꝑ ſe. oꝑꝫ ēt vt doceat firma eſſe iura hꝰ cōplonis ne ex vnaq̄qꝫ ira ꝓueniat diuoꝛtiū ⁊ ſeq̄t̃ ide diuiſio coplē q̄ ꝯiūgit filios ⁊ parentes: ⁊ in vnaq̄qꝫ vice egeat alio ꝯiugio: in quo ſunt mlte ſpēs nocumētoꝝ. maioꝛ āt vtilitas in his ē amoꝛ. amoꝛ vō nō acqrit̃ niſi ꝯſoꝛtio. ſꝫ ꝯſoꝛtiū non acqrit̃ niſi ꝯſuetudine. Cōſuetudo vō nō fit niſi diutina familiaritate: ħ āt firmiꝰ oꝫ eē ex ꝑte mulieris ne hēat ꝑtātē diſcedendi a viro qñ voluerit. Ipſa. n. facilis ē ad iraſcēdū ⁊ ꝯcupiſcēdū: vñ oꝫ vt liceat viro aliqñ dimittere vxoꝛē. alioqn multa dāna ꝓueniēt. poterūt. n. talis nature eē ꝯiuges: vt quo magis cogant̃ ſimul manere magis odiāt ſe ⁊ ꝓueniet ide maximū malū: aliqñ. n. erit aliqd iter eos: qđ abhoꝛreat nā: ⁊ ħ cōpellet eos q̄rere alia ꝯiugia: qm̄ voluptas nālis eſt: aliqñ vō ꝯiuges erūt tales: ꝙ nō adiuuāt ſe ad gñandū: ſꝫ ſi ꝯiūgunt̃ alijs gñabūt. vñ oꝫ vt iteruentiat ibi ſeꝑatio. ſed oꝫ vt ħ difficile ꝑmittat̃: ⁊ vt nec eoꝝ duoꝝ fuerit ſtultioꝛis ſenſus ⁊ magl ꝑuerſus nō hēat hāc ꝑtātē. Relinq̄t̃ aūt ħ arbitrio iudicis quouſqꝫ cognoſcat̃ cā diſcoꝛdie: ⁊ tūc ſeparent̃ ad ħ vt vir ꝑſoluat aliqd mulieri: ⁊ ꝑter hoc ꝙ melius ē relinq̄re paci locū: ⁊ vt difficiliꝰ ſit ei ipſaꝫ reuocare q̄ꝫ dimittere. vñ ꝑceptū ē in lege ſic. vt poſtq̄ꝫ dimiſſa fuerit nō poſſit reuocari niſi ꝑus alij nupſerit ꝙ cū ſcierit vir fiet ei difficile vxoꝛē dimittere: niſi fuerit vilis hō q ꝓuipēdit verecundiā ꝑꝑ delectationē aliq̄: ſꝫ nos nō curamꝰ de hꝰ hoībus. Iuſtū eſt aūt vt mulier cuſtodiat̃: eſt. n. ꝑui ſenſus ⁊ deceptibilis: ⁊ magne voluptatis: ex cuius cōione ꝓuenit ignominia ⁊ verecundia maxima. Ex

Elemoſyne tollūt peccata. Damaſ. ca. 4.

rōione vero viri nō ꝓuenit ignominia: ſed inuidia: ⁊ ideo debent cuſtodiri porte ⁊ cortine. Oꝫ etiā vir mulieri miniſtrare neceſſaria: qꝛ pro hoc accipit retributionē cuꝫ ipſe dn̄at̄ ⁊ ipſa ſibi obtēperat: lꝫ ēt viro ducere quo voluerit: ſed nō lꝫ mulieri: vtilitas vero coitus vtriqꝫ cōis eſt: ſed portio mulieris maior eſt ⁊ delectatio eius in filijs maior eſt: oꝫ etiā vt parentes nutriāt filios: ita vt mr̄ pbeat qḋ ē ſuum ꝓpriū ⁊ pater miniſtret expenſas. doceat etiam vt filius ſeruiat ⁊ obediat parentibus ⁊ reuereat̄ ⁊ cōmendat eos. Ipſi .n. ſunt cauſe eius eē. ꝓter hoc aūt qꝛ iaꝫ multum laboris ſuſtinuerunt ꝓpter eum.

Caplm̄. V. De eligendo ſucceſſore ⁊ ſummo ſacerdote ⁊ de cōtractibus ⁊ de moribus.

Poſt hec oꝫ vt ꝓpheta ꝯſtituat ſibi ſucceſſorem de genere ſuo: ſed cū ꝯſenſu maioꝝ ⁊ vulgi: ⁊ vt talē eligat q bene regere poſſit: ⁊ ſit prudens ⁊ honeſtoꝝ moꝝ. laudabilis ⁊ manſuetus: ⁊ peritus gubernādi: ⁊ peritus legis: quo nullus ſit peritior: ⁊ hoc ſit manifeſtum oībus. Si aūt poſtea diſcordauerint in hoc: ita vt aliuꝫ velint eligere iam negauerunt deum: ⁊ ideo oꝫ iterponere iudicia in lege ſua: vt quiſquis ſe intrudere voluerit poᵃ vel pecunia tota ciuitas vnanimiter irruat in euꝫ ⁊ occidat: ꝙ ſi potuerint facere ⁊ nō fecerint: iā ꝯdixerūt deo ⁊ negauerūt: nec eſt reus ſanguinis q īterficit hūc: ita tn̄ vt ꝓus innoteſcat populo. Opꝫ etiā vt iſtituat ꝙ poſt fidē ꝓphe nihil ē deo acceptabilius q̄ꝫ interfectio iſtius q ſe taliter intrudit. Si aūt iſte q intrudit ſe pbauerit illum nō eſſe dignū: ſed ſe ad hanc dignitateꝫ: ⁊ oñderit in illo vicia eſſe q̄ non ſunt in ſe: tunc populus faueat ei: ⁊ ſit cū eo. oꝫ etiā vt inſtituat aliqua eſſe in ſolēnitatibus que nō pñt impleri niſi p ſucceſſorē: ſicut magne ſolēnitates. Solennitates .n. magne vtiles ſunt: eo ꝙ faciunt gētes cōgregari ⁊ dant eis audaciam ⁊ emulationem: ⁊ orones multitudinis exaudiunt ⁊ ꝓpter eas eueniunt bn̄dictiones a deo. Silr ēt opꝫ vt in cōtractibus ſint aliqua que non pñt fieri ſine ſummo ſacerdote ſicut ꝯiugia ⁊ fraternitates gn̄ales. vn̄ opꝫ vt remoueat qcqd nocere pōt in ꝯtrtibus: ⁊ doceant vt hoīes adiuuent ſe: ⁊ defendant tam ſe q̄ꝫ ea q̄ poſſident ſubueniendo ſibi. Cōtra inimicos aūt legis ſint vnanimes ad expugnādum eos ⁊ occidēdum: ſꝫ poſtq̄ꝫ reuocauerint eos ad veritatē. poſtq̄ꝫ aūt neceſſe eſt vt hoīes ſeruiant hominibus: tūc neceſſe eſt vt redigant̄ in ſeruitutē ciuiū. Silr q cōtrarij ſunt libertati nālr ſunt ſerui: ſicut turci ⁊ ethiopes. ⁊ oīo oēs qui naſcunt̄ in climatibus: in qbus nō pñt naſci hoīes bone cōplonis nec boni ſenſus. Si autē alia ciuitas fuerit bonaꝝ ꝯſtitutionum hoc non aduerſat̄ ei niſi tps fecerit debere nō eſſe aliam legē niſi illam que deſcendit. cuius inſtitutio qr̄ optima eſt: tunc dilatāda eſt p totum mundū. Si aūt aliqui fuerint iter eos qui in aliquo a lege diſcordent: ꝓus vt corrigant̄ reſipiſcant: qḋ ſi facere noluerint occidant̄. Debet aūt intētare penas grauiſſimas ⁊ cōtumelias non obedientibus regi in hoc mundo. Nō .n. oīs homo dimittit malefacere ꝓpter id qḋ timet in futuro: pro eo qḋ nocet alij. Si aūt fecerit aliquid qḋ noceat ſibi ipſi. nō intelligat̄ ei a deo pena magna: ſed corrigat̄. Debet etiā docere ꝙ propria iudicia q̄ hn̄t vnūqḋqꝫ tps qn̄qꝫ debent ꝑmutari: Sed qḋ magis eſt neceſſarium ciuitati eſt ordo legis peritoꝝ ſm̄ qḋ opus eſt eis ⁊ ab eis. Non pōat aūt in ciuitate iudicia particularia: qꝛ dāna ꝓueniunt ex eis: eo ꝙ variant̄ ſm̄ varietatem temporꝝ ſed generalia. Inſtitutio .n. generaliū non ſufficit. vnde oꝫ vt hoc reſeruet̄ deliberationi: oꝫ etiā vt inſtitutor inſtituat mores ⁊ conſuetudines ducentes ad equitatem que eſt mediocritas in oībus tribus viribus aie. ſ. in concupiſcibili ⁊ iraſcibili: ⁊ in bona diſpoſitione ſapientie: ⁊ pcipue in practicis ad hoc vt ſit hō honeſtus in hoc mundo: ⁊ poſtea liberet̄ aia eius ab hoc corpe mundiſſima. Caput aūt haꝝ honeſtatū ſunt ſapientia tēperantia fortitudo ⁊ haꝝ collectio eſt equitas: que eſt pter nabilitatē ſpeculatiuam. In quocūqꝫ aūt ꝯuenerit cū illis ſapientia ſpeculatiua: iam hic factus eſt felix: ⁊ cui cum hoc date fuerint ꝓprietates prophetie. fortaſſe fiet deus humanus: queꝫ lꝫ adorari poſt deum: quia ipſe rex terreni mundi ⁊ eſt vicarius dei in illo.

FINIS

Explicit Methaphyſica Auicēne: ſiue eius pma phyloſophia optime caſtigata ⁊ emēdata p canonicos regulares ſancti Auguſtini. In monaſterio diui Ioānis de viridario Cōmorantes. Ad laudem dei.

¶ Incipit tabula cōtentoꝝ in ſufficiētia Auicene.

ACcidētia nō ſequit̄ formā li° p° c°.6. Accñtia vbi corp°.
Accidētiū q̄dā eget mā ⁊ forma.ibidē.
Accidētiū q̄dā accidūt extrinſecus: quedam ex ſubā rei.ibidem.
Accidētiū q̄dā ꝯſequunt̄ formā quedaꝫ materiam.ibidem.
Accidentia ⁊ forme ſunt: que trahunt intellectū noſtruꝫ ad apprehendendā ſapientiā.libro primo.caplo.9.
Accidētia multa veniūt ex mā nō ex forma.ibidem.
Actiones ⁊ motus adueniunt corporibus vel ab extrinſeco: vel ab intrinſeco:libro p̄mo.ca°.5.
Accidēs quō pōt denolare rē in qua nō eſt.li°z°.ca°.9.
Affectio ois vocat̄ forma. libro p̄mo. ca°z°.
Affectio vbi contrarietas.
Agere ⁊ pati pſl^ra quō ſe hāt circa motū.libro z°. ca°3.
A.bedo nō vult itelligi niſi itelligat̄: cū q̄titate.li°p.c°.8.
Animalia agūtur in ſuos mot° ſpōte:libro p̄mo.caplo.5.
Ariſmethica eſt remotiora ꝯueniētia cū natura ⁊ eſt maioris ſimplicitatis:libro p̄mo.caplo.8.
Aſtronomia eſt ſimplicior ceteris ſciētijs ſubalternatis. libro p̄mo.caplo.8.
Aſtronomie ſubiectū eſt ſpa cū motu.ibidem.
Calefactionis ⁊ frigefactionis curſus non cōtinuatur:libro z°.caplo.3.
Caſus ⁊ fatum quomō differant:libro p̄mo.ca°.13.
Cathegorie oēs hūt exitū de potētia ad effectū.li°.z.ca.p̄.
Cauſe reꝝ eſſentiales ſunt q̄ttuor.libro p̄mo.ca°.10.
Cāe quō diuerſimode ꝯſiderant̄ a diuino ⁊ nālī.li°p̄.c°10.
Cauſaꝝ diuerſitates.libro p̄mo.caplo.12.
Cāe itrinſece ⁊ vniuerſaliora ſunt notiora ſm̄ itellectum compoſita ⁊ ſpecialia ſm̄ nām.libro p̄mo.caplo p̄mo.
Cā neceſſaria ē p ſe: ⁊ quō indiget cauſato.li° z°.ca°9.
Cōmune differt duobus modis.libro p̄mo.ca° z°.
Complexio quid ſit.libro p̄mo.caplo.6.
Cōcluſio inquātū ꝯcluſio eſt p̄ter p̄miſſas.li°p̄mo.ca°.10.
Cōſiliū mali ⁊ infortunium quō differant.li°p̄mo.ca°.13.
Cōtinuum nō hꝫ partes in actu.libro z°.caplo p̄mo.
Cōtinuationis tēporis que ſit cauſa.libro z°.ca°.13.
Contrariū non diffinit̄ p reliquum.libro z°.ca°.4.
Cōtrarietas vā nō neceſſaria iter extrema mot°.li°z°.c°3.
Cōtrarietas affectio ⁊ priuatio differūt.libro p̄mo.ca° z.
Corpus naturale quid ſit: ⁊ quid mathematicū ⁊ ex quo habeat q̄ ſit corpus.libro p̄mo.caplo.z.
Corpus naturale vnum manens numero variatur ſm̄ dimenſionem terminatam.libro p̄mo.caplo.z.
Corpus vnumq̄dq3 qualitatis habet nām.formā.mām. ⁊ accidentia.libro p̄mo.caplo.6.
Corpora ſimplicia ſunt id q̄d ſunt ex forma non ex materia.libro p̄mo.ca° 6.
Corporeitatis natura.libro ſcd̄o.caplo p̄mo.
Corruptio ſit p p̄uatonē nō p formam.libro p̄mo. ca° z.
De generatio hominis non eſt cā nature: ſꝫ cā male electiōis.li° p̄.ca°7.
Denſitas ſit duobus modis.libro z°.caplo.9.
Dependētie ratio vbi pendendi.
Deus nō eſt de cōſideratione naturalis.li°p̄mo.ca° z.
Differētia ē qua ꝯſtituit̄ eētia rei quocūq3.li° z.ca° 8.
Diffinitōis ps ſūt multaq̄ ps nō ſunt eētie eī°.li° p̄.ca° 8.
Dimenſio nō patit̄ infundi.libro ſcd̄o.caplo.7.
Diſcretio qd ⁊ propter quid ſit.libro p̄mo.ca°.14.
Diſciplinalis vbi naturalis.
Diſciplinales vbi mathematica.
Efficiens vniuerſale dicitur dupliciter. libro p̄mo.ca° z.
Efficiens cuius eſſe eſt ꝓpter aliud eſt poſterius illo ſm̄ naturam.libro p̄mo.caplo p̄mo.
Efficiēs quo ad nos p accn̄s eſt noti° ⁊ ignotius.li° p̄.c° p̄.
Efficiēs in reb° nālib° dr̄ p̄n^m motus in alio a ſe.li° p̄.c° 10.
Efficiens cauſa quid.libro p̄mo.caplo.10.
Efficiēs ē cā finis ⁊ eꝯ diuerſis tñ reſpectib°.li°p̄.ca.11.
Efficiēs cā: quid ſit oībus modis.libro p̄mo.caplo.12.
Efficiēs ꝓpinquū ⁊ remotū:ibidem.
Efficienti principio attributa.libro p̄mo.caplo.z.
Elemēta moueri ab intrinſeco videt̄ inutil.li° p̄mo.ca.z.
Eſſentia rei quomō cā ſit motus.libro.z.ca° p̄mo.
Eſſentia rei aliqñ nōtior eſt nature q̄[illegible] nobis.li.z.c°.5.
Eſſe abſolute: eſt veꝝ eſſe.libro ſcd̄o.ca°.13.
Ex ſummitur dupliciter:libro p̄mo.ca°.z.
Extremum queritur duobus modis.libro.z.caplo.9.
Exiſtentia ex ſeipſis quedam inſtituta ſunt ad vnum q̄dam ad multa.libro p̄mo.cap°.5.
Fabrica non reſtat poſt fabricatorem ſm̄ q̄ eſt fabrica.libro primo.caplo.12.
Finis multiplex.ſ.eſſentialiter: accidentalr ꝓpinquus ſc motus propinquus: ꝓpiquus cōis ⁊ reliqua.li° p̄.ca°.12.
Finis quid ſit.libro ſcd̄o.caplo.5.
Finali principio attributa.libro p̄mo.ca. z.
Finitum.libro p̄mo.caplo.4.
Fit aliquid ex priuatione proprie: non aūt ex materia niſi vt eſt coniūcta priuationi.libro p̄mo.ca.z.
Firmamentū quomō ſit in loco.libro ſcd̄o.ca.3.
Forma quomō differat a priuatione.libro p̄mo.ca. z.
Forma aſſimilat̄: maſculo.libro p̄mo.ca.z.
Forme q̄dā gn̄ant̄ ⁊ cōrūpūt̄: q̄dā nec ſic nec ſic.li°p̄.c.3.
Formis diuerſis attributa.libro p̄mo.caplo.8.
Forma quomō conferat ſcire.libro p̄mo.caplo.9.
Forma quid ſit.libro p̄mo.caplo.10.
Forma aliquomō ē ſpēs: ⁊ aliquo modo differt ⁊ multipliciter dicitur.libro p̄mo.caplo.10.
Forma multiplex ſ. eſſentialis accidentalis propinqua remota: propria cōis.libro p̄mo.caplo.12.
Forma ſubſtātialis nō recipit magis ⁊ minus.li°z.cap.3.
Forma ſubſtātialis recipit̄ in mā nō in ſubo.li° z.cap. 3.
Forme ſubſtātiali vtrū ſit aliqd cōtrariū libro.z.ca.3.
Forme ſubales aliquomō opponunt̄ oppoſitione extremorum.libro z.ca.3.
Forma corporeitatis eſt coeterna materie. li° p̄mo.ca. p̄.
Formā eē igenerabilē itelligit̄ dupliciter.li° p̄mo.ca.3.
Forma dans eſſe eſt de conſideratione naturalis: nō aūt prima forma efficiens.libro p̄mo.cap.3.
Forma vbi corpus.
Grauia ⁊ leuia non mouentur ex ſeipſis. libro primo.capitulo.14.
Generatio ſit p formā: nō p p̄uationē.libro p̄mo.ca.z.
Generatio in ſubſtātialitate eſt corruptio.li° z.ca.3.
Geometrie ſubiectū eſt quantitas.libro p̄mo.ca.8.
Geometria pura nō cōuenit cū ſcia nālī.libro p̄mo.ca.8.
Habitus predicamētum quō ſe hēat. li°.z.ca.3.
Homo in eo q̄ eſt homo: non eſt ens inquantum ens libro primo.capitulo.4.
Homo creatus eſt ꝓpter felicitatem.libro p̄mo.ca. 7.
Incipiēdum eſt a coloribus.libro p̄mo.cap.p̄.
Indiuidua non multiplicantur preterq̄ corruptibilia.libro p̄mo.cap.p̄mo.
Indiuiduū magis vniuerſalis eſt prius notū ſm̄ ſenſuꝫ: ſed ſm̄ imaginationē indiuiduū ſpēi.libro p̄mo.ca.p̄mo.

Infortunium vbi cōſilium malum.
Infirmus medicus aliud eſt a medico ſm hoc ꝙ eſt infirmus.libro primo.caplo.io.
Inſtans non hȝ eſſe in actu.libro.z.ca.pmo.
Inſtātis icētio niſi mltiplicet:ſit nō multiplicaṫ.li.z.c.p.
Inſtās vnde eſt iſtās nō pōt eē bis.liº ſcdo.cap.iz.
Inſtās ſuo curſu cāt tēpus:ꝛ qd inſtans.libro ſcdo.ca.iz.
Intellectus ꝑcipit quātitatem nudam.libro pmo.cap.8.

Logyce ſubiectum:libro pmo.caplo.z.
Locus qd ſit:ꝛ opiniones de hoc:ꝛ alia multa ponuntur:libro ſcdo.caplo.5.ꝑ totum.
Locus quid ſit:ꝛ de proprietatibus loci:libro ſcdo.ca.9.
Locus nō eſt corpus nec equale corpori:libro ſcdo.ca.9.
Locus eſt equalis locato.eſt dictio iꝓpria.ibidem.
Locus neceſſarius eſt motui:ꝛ non eſt prior eo cauſalitate ſed natura:libro ſcdo.ca.9.

Magnum ꝛ paruum an ſint cōtraria:libro ſcdo.ca.3.
Materia eſt ſuſceptiua omnium naturaliū formaꝝ cōis tñ duobus ſpeciebus tantū:libro pmo.ca.z.
Materia tripliciter cōparaṫ ad cōpoſitū:libro pº.ca.io.
Mā eſſentialis accidentalis propinqua remota propria cōmunis ꝛc.li.p.c.iz.
Materia eſt ꝑpetua:q2 nō hȝ materiā:libro pmo.cap.3.
Mā eadē nūero ē corruptibiliū ꝛ icorruptibiliū:li.p.c.3.
Mā nō ē in effectu niſi ꝑ receptionē formaꝝ:liº z.ca.3.
Mā nō eēt neceſſaria ſi forma poſſet eē ſine ipa:liº p.c.6.
Mā ē ignotior ꝑuatiōe ꝛ ꝓbat topice:liº pmo.cap.z.
Mā non deſiderat nec deſiderio aiali nec nāli:q2 nō hȝ formam ſibi propriam:libro pmo.ca.z.
Materia vbi corpus.
Māli a pncipia cōueniunt in vno itellectu:liº pmo.ca.io.
Mathematice ſcie ꝯſiderāt cāȝ formalē tm̄:liº pmo.c.i5.
Mēſurās aliqd non dȝ eſſe accidēs illi:liº ſcdo.ca.i3.
Medicus ſanans ſe eſt alius aliquo mō:liº pmo.ca.io.
Mobile eſt in quo eſt principium motionis ꝛ in quo eſt perfectio prima:libro ſcdo.caplo.9.
Mobile cū mouet eſt in duplici potētia:liº ſcdo.ca.pmo.
Mobile quomo quieſcat:ibidem.
Mobilibus attributa:libro ſcdo.ca.io.
Mors alicuius licet non ſit ex lege nature particularis ē tñ ex lege nature vniuerſalis:libro pmo.caplo.7.
Mors ꝛ ethica ex quo proueniant:libro pmo.ca.i4.
Motus nihil hȝ ſm intellectū:libro ſcdo.cap.pmo.
Motus ōis qūo intelligitur eſſe in tempore:liº.z.ca.p.
Motus pendet ex ſex rebus:ibidem.
Motus plures diffinitiones ponunṫ:libro ſcdo.ca.pmo.
Motum pandit duplex potentia:libro ſcdo.ca.pmo.
Motus eſt perfectio pria eius qd eſt in potentia ſȝ ꝙ eſt in potentia:ibidem.
Motus quare diuerſis diffinitionibus diffiniṫ:ibidē.
Motus ꝛ quietis diuiſio:libro pmo.caplo.5.
Motus eſt aliquando exitus de potentia ad effectum ꝑ formam in materiam:libro pmo.caplo.io.
Motus pncipiū aliqd ē ꝑparās aliqd ꝑficiēs:ibidē.
Motus in qbus pdicamentis reperitur:libro ſcdo.ca.p.
Motus quid ſit:libro ſcdo.ca.pmo.
Motū eē in pdicamētis dr̄ quadrupliciter:li.z.ca.3.
Motus qūo ſit in quātitate ꝛ qlitate.libro ſcdo.ca.3.
Motus quomō habeat eſſe in ſitu:libro ſcdo.ca.3.
Motus nō eſt ad formā nec ad mām:libro ſcdo.ca.7.
Motus circularis eſt cā olum motuū:libro ſcdo.ca.i3.
Motus quomō menſuret tēpus:libro ſcdo.ca.iz.
Motus vbi actiones.
Mouet ſe ipſum nihil:libro ſcdo.ca.pmo.
Muſice ſubiectū ſunt toni ꝛ tempora:libro pmo.ca.8.

Naturam eſſe an ſit principium ſcientie naturalis:libro pmo.capitulo.5.
Nature diffinitio:libro pmo.ca.5.
Natura tripliciter dicitur:libro pmo.ca.6.
Natura duplex.ſ.vniuerſalis ꝛ particularis:liº pmo.c.7.
Natura licet diſcretione careat:tamen eius opus tendit ad finem:libro primo.ca.i4.
Natura vbi corpus.
Naturalis non habet tractare de principio efficiente ꝛ finali cōmuni:libro primo.ca.3.
Naturale quid eſt:ꝛ quid eſt qd hȝ naturam ꝛ qd eſt per naturam ꝛ qd eſt ex natura:libro pmo.ca.7.
Naturalis ꝛ diſciplinalis quomō differūt:li.pmo.cap.8.
Nālis qbus egeat in ſuis probationibus:li.pmo.ca.9.
Numerator verus quis ſit:libro ſcdo.cap.iz.
Numerus qre nō ꝯtineṫ ſub ſcia nāli:libro pmo.ca.8.
Numeri nā que ſit vt eſt intelligibilis:libro pmo.ca.8.

Olim dupliciter:libro ſcdo.ca.i3.
Opus vnū hȝ multos fines:libro pmo.ca.i3.

Perfectio aliquando vniuoca:aliquādo equiuoca reſpectu diuerſoꝝ:libro ſcdo.c.z.
Perfectio duplex.ſ.ꝓpria ꝛ cōis:libro ſcdo.cap.5.
Perfectibile eſt de ꝑuatione in habitum:mutabile vero de contrario in contrarium:libro pmo.ca.ſcdo.
Pendendi ratio:libro pmo.ca.8.
Perſpectiue ſubiectum:libro pmo.ca.8.
Principia alia ſunt generati alia gñatōis:libro pmo.c.z.
Principia corporis ſunt materia ꝛ forma digniori modo ꝙ̄ꝫ priuatio:libro pmo.ca.z.
Principium cōe dicitur duobus modis:libro pmo.ca.z.
Principia ſunt quattuor:libro primo.ca.z.
Principia propinqua ꝛ remota que ſint:libro pmo.c.iz.ꝛ libro ſecundo.caplo pmo.
Principia propria debent inquiri in ſcientia an ſint ꝛ qd ſint:libro primo.caplo pmo.
Principia pma dicunṫ de aliis pncipiis:libro pmo.c.3.
Prioritas ꝛ poſterioritas in curſu cuiꝰ ꝑtes ſint:liº z.c.ii.
Potentia exiſtēs nō eſt perfectuȝ:libro ſcdo.ca.i3.
Priuationis neceſſitas:libro pmo.caplo ſcdo.
Priuatio eſt principium:ibidem.
Priuatio aliquo modo requiritur ad mutabile ꝛ perfectibile:libro primo.ca.z.
Priuatio non eſt perfectio:libro pmo.caplo ſcdo.
Priuatio quomodo eſt principium:ibidem.
Priuatio dicit ꝑparationē in materia:libro pmo.ca.z.
Priuatio alicuius nō eſt coeterna materie:li.pmo.cap.3.
Priuatio ſicut habet eſſe per accidens;ita generatur ꝛ corrumpitur:libro pmo.caplo tertio.
Priuatio vbi contrarietas.

Quando attributa:libro ſcdo.ca 3.
Quātitas eſt inacceſſibilis ſubſtātie.
Quantitas certa non eſt exiſtens niſi in materia ꝛ ſubiecto:libro primo.caplo quarto.
Quantitas quomō intelligitur diuerſimode a duobus modis formarum:libro pmo.capi.8.
Quātitates quomō diuerſificanṫ:libro ſcdo.ca.8.
Quies totius qd ꝛ quomodo:libro ſcdo.caplo pmo.
Quies non opponitur ſecundum ſe motui:ſed ſecundum aliquid qd cōſequitur eam:libro ſcdo.ca.4.
Quies nō pōt eſſe habitus ꝛ motus ꝑuatio:liº ſcdo.ca.4.
Quies quare aliquo mō hȝ pꝰus ꝛ poſterius:liº ſcdo.ca.i3.
Quies vbi motus.
Quies quid ſit:libro ſcdo.capitulo pmo.
Quies totius qd ſit ꝛ quomō:libro ſcdo.caplo pmo.

Omnes conſiderantur quantum ad id qđ eſt: ⁊ quantum ad id qđ conſequitur: libro ſcđo.ca.4.
Receptum aliquando eſt forma ſubſtantialis: aliquando affectio accidentalis: li.p̄.ca.
Relationi attributa: libro ſcđo.ca.3.
Requiſita ad corporis mutabilitatē: liᵒ pmo.cap.2.
Rex quedam ſunt ſemper q̄dā ſepe: libro pmo.ca. 13.
Rex difformitas ⁊ ſimilitudo vnde ſit: liᵒ pmo.ca.14.
Res in principio generationis prius eſt in loco q̄ in forma ſua: libro ſcđo. ca.7.
Res conuenientes in nā quomō multiplicant̄: liᵒ 2.ca.7.
Res quomodo ſint in tēpore: libro ſcđo.ca.13.
Res in quibus nō eſt prius nec poſterius vllo modo nō ſunt in tempore: liᵒ ſcđo.ca.13.
Requiſita ad corpis mutabilitatē: libro pmo.ca.2.
Reſpōſio p quas cauſas ⁊ quomō ſit conueniēs: liᵒ p̄.ca.15.
Reſpōſio certa nō eſt niſi nominent̄ oēs cauſe: libro pmo. capitulo.15.circa finem.
Reſpectus multiplicari in infinitum non eſt inconueniens: libro primo.caplo.3.
Reſoluere quid ſit: libro ſcđo.ca.9.
Reſiſtentie diuerſitas: libro ſcđo.ca.8.
Sempiternū quid ſit: libro ſcđo.ca.13.
Sīgulare vagū duplex: li.p̄.ca.p̄.
Singulare ſignatum non notius aut ignotius vlī ſpāli neq; quo ad intellectū: neq; quo ad nāz: libro pmo.ca.p̄.
Simplicium nā eſt forma vt natura aque eſt ipſa forma: libro primo.ca.6.
Situs predicamentuz quomodo in eo ſit mōtus: liᵒ.2.ca.3.
Sitni attributa.ibidem.
Spēs vt continentur ſub genere ſunt ſimul natura non tamen ſimpliciter: libro ſcđo.ca.2.
Spaciū infinitū ſi eſſet: eſſet ſolū p ſe ex̄ns: liᵒ.2.ca.7.
Sperma quomō ſit aial paulatim: liᵒ.2.ca.3.
Subiectū ſcie nālis eſt corpus ſenſibile: liᵒ pmo.ca.pmo.
Superficies due diſtincte non componunt aliquid vnū qđ ſit locus: libro ſcđo.ca.9.
Superfluitates pp̄ter quē finē ſint: liᵒ pmo.ca. 14.
Tardius ⁊ citius que ſint: libro ſcđo.ca.8.
Tarditas ⁊ velocitas quomodo diuerſificentur.ibidem.
Tranſitus ⁊ motus differunt: liᵒ ſcđo.ca.pmo.
Tranſitus motus nō hꝫ diſcōtinuationē in actu: liᵒ 2.ca.p̄.
Tēpus qđ ſit. ⁊ tēporis ꝓprietates: liᵒ ſcđo.ca.10.
Tēpus nō eſt motus dupliciter ꝓbat̄.ibidē.
Tēpus nō eſt velocius neq; tardius aliquo tpe.ibidē.
Tempus eſt numerus motus: libro ſcđo.ca.11.
Tempus quomodo ſit prius ibidem.
Tempus eſt cui ex ſeipſo accidit ante ⁊ poſt: ⁊ non eſt aliquid exiſtens proprie: libro ſcđo.ca.11.
Temporis nihil eſt niſi inſtans: libro ſcđo.ca.12.
Tempus non pōt numerari ſine re.ibidem.
Tempus numerantia multa.ibidem.
Tempus menſurat motū ⁊ ecōuerſo: liᵒ ſcđo.ca.12.
Tempus quomodo poteſt dici longum: breue: multum paucū ⁊ alia: libro ſcđo.ca.12.
Tempus quomō dicit̄ habere eſſe: libro ſcđo.ca.13.
Tempus quare ſit debilius in eſſe q̄ motus: ⁊ q tēpus non eſt relatiuum: libro ſcđo.ca.13.
Tempus eſt inter quecūq; duo inſtantia.ibidem.
Tempus hꝫ multa accidentia: libro ſcđo.ca.13.
Temporalia verba que ſint.ibidem.
Ubi predicamentū q̄re in eo ſit motus: liᵒ ſcđo.ca.3.
Uacuū non hꝫ eſſe: libro ſcđo.ca.9.
Uegetabilis materia vocat̄ natura: liᵒ pmo.ca.5.
Uelocitas ⁊ tarditas nō ſunt motus: liᵒ ſcđo.ca.3.
Uniuerſalia ſunt ꝑpetua duobus modis.ſ.reſpectu ſingularium ⁊ reſpectu p̄dicatoꝝ eſſentialiū: liᵒ pmo.ca.3.
Uniuerſalia quare dicuntur non generari neq; corrumpi: libro pmo.ca.3.
Ule non hꝫ eſſe niſi in indiuiduis: libro ſcđo.ca.pmo.
Uniuerſalia ſunt magis nota quo ad rōnes nr̄as: ſed indiuiduum vagū quo ad nām ⁊ ꝑfectionē: liᵒ pmo.ca.pmo.
In voluntarijs difficile eſt aſſignare cām: liᵒ pmo.ca.3.
Yle materia origo ⁊ elementum differunt ratione: libro pmo.ca.2.
Yle differt a priuatione: libro pmo.ca.2.
Yle aſſimilatur femine: libro pmo.ca.2.
Yle quid ſit: libro pmo.ca. 3.

Sufficientie Tabule Finis.

ABſtractio multiplex:⁊ eius gradus ſpecies habẽtur parte ſcḋa.cap. z.
Accidentia que accidūt eſſentie ex materia.parte ſcḋa.ca.z.
Accidẽtia ⁊ actiões alique:q̄ accidūt aīe dū eſt in corpe:pte 4ª.ca.4.
Accidentia vbi diſpoſitiones.
Actiões materie qbus modis differāt:pte pma.ca.4.
Actiões diuerſe ex diuerſis ſunt v̇tutibꝰ:pte.5.ca.8.
Actiones proprie non abſentantur ab eſſentia cuius ſunt actiones.ibidem.
Admiratio vbi hominis ꝓprietates.
Admiratio fit duobus modis:parte.5.ca.5.
Aer quare nō videaꝰ:parte 3ª.ca.pmo.
Aer quomō albificet.parte tertia.ca.4.
Aer an ponaꝰ inſtrm vel mediū ad videndū.ibidem.
Afficitur melius res a ſuo ꝯrio q̄ a ſuo ſimili:pte pª.c.z.
Albedo vnde habeat q̄ ſit albedo:pte tertia.ca.pmo.
Albedo an fiat ex lumine:pte tertia.ca.4.
Albedo non eſt lux. ibidem.
Albū trāſit in nigrū paulatī tribus vijs.ibidē.
Alcmeonis opinio de aīa. parte pma.ca.z.
Alteritas in qbus cadat ⁊ in qbus nō.pte 4.ca.z.
Aīe eſſe ⁊ diffinitio affirmaꝰ:parte pma.ca.pmo.
Aīa dr̄ vis vel potētia:dr̄ forma ⁊ pfectio. ibidē.
Anima non eſt corpus.ibidem.
Anima eſt forma:finis:⁊ efficiens.ibidem.
Anima cōuenientius dr̄ perfectio: q̄ vis aut virtus aut potentia.ibidem.
Anima non eſt nomen eſſentie.vbi ſupra.
Anima quid ſit. ibidem.
Aīa quomō appbēdere ⁊ mouere debeat.ibidē.
Anima que ſubſtātia ſit.ibidem.
Anima cur diffiniatur per corpus.ibidem.
Anima q̄re ꝯſidereꝰ in ſcientia nāli.ibidem.
Anima nō eſt perfectio oīs corporis.ibidem.
Anima quid ſit.ibidem.
Anima celi ibi.Celi anima.
Aīa ſʒ aliquos ꝯuenit celo ⁊ vegetabilibus.ibidē.
Anima quid ſit ex relatione quā hʒ.ibidem.
Anime ſcientiam diuerſi diuerſimode apprehendere cōtenderunt:parte pma.ca.z.
Anime doctrinā ꝓponere eſt via liberior ⁊ notior ad diſcēdū:q̄ ꝓponere doctrinā de corpe:in ꝓhemio.
Aīa dum ꝯiūgiꝰ ſi ponaꝰ eſſe hō:aut aliqd aliud:multa ⁊ abſurda incōueniētia ⁊ hereſis ſequunꝰ.pte pª.ca. z.
Anima eſt cauſa qua vegetabile ⁊ animale ſunt illius cōplexionis quam habēt:parte pma.ca.3.
Anima ꝯtineꝰ in predicamento ſubſtātie.ibidem.
Anima eſt cauſa vnde ſubiectum ꝓprium eſt id in effectu ⁊ eſt cauſa.vnde eſt ſic.ibidem.
Aīa cū ſepaꝰ:qd accidat ⁊ qd ſubſtituat.ibidem.
Aīa eſt ſuba:q2 eſt forma q̄ nō eſt in ſubo.vbi ſupra.
Anima eſt vna in compoſito.ibidem.
Aīe actiões ſunt:q2 ꝯgregat:ꝯiūgit:cōpōit:⁊ ſeruat.ibidē.
Anima eſt perfectio ſubiecti ⁊ quomō.vbi ſupra.
Aīe diuerſe actiões ſunt:ex diuerſitate ſuarum virium. parte pª.ca.4.
Anime humane virtus multiplex.ſ.contēplatiua ⁊ actiua ⁊ que ſint.ibidem.
Anima humana licet non pendeat ex corpore:hʒ ſe tn̄ ad corpus vt forma:parte ſcḋa.ca.pmo.
Anima occupata circa interiora non curat de exterioribus ⁊ ecōuerſo:parte quarta.ca.z.
Anima quomodo ſit cā permutationis cōplonis in materia corporali:parte quarta.ca.4.
Anime mundi attributa.ibideʒ.
Aīa nobilis quomō trāſcēdat opationē ſuā i corpe.vbi ſ.
Anime accītiū cauſe que ſint:pte q̄rta.ca.6.
Anima que eſt apta recipere intelligibilia ex intellectu: nō eſt corpus nec forma exīs in corpe:pte 5ª.ca.p ⁊.z.
Anime rationalis eſſentiā nō eſſe impreſſaʒ in corpe probatur:parte quinta.ca.zª.p totum.
Anima apprehēdit eſſentiā ſuaʒ ſemp ⁊c.ibideʒ.
Anime ſubſtātia habet duas actiones:⁊ vtraqʒ ſunt impedientes ſe.⁊ quare.vbi ſupra.
Aīa cū intēta fuerit ſenſibus retraheꝰ ab intellectu.ibidē.
Aīa rōnal quot mōis adiuueꝰ a v̇tutibꝰ aīalibꝰ.pte.5.c.3.
Anima ſi impedita nō fuerit in proprijs actionibus non egebit corpore.ibideʒ.
Anima perfecta ⁊ roborata:ſola per ſe operatur actiones ſuas abſolute.vbi ſupra.
Anima a quo habeat q̄ ſit ſingularis.ibideʒ.
Anime ſingularitas eſt aliquid qḋ eſſe incepit ⁊ nō eternum qḋ ſemper fuerit.vbi ſupra.
Anime cū creaꝰ in aliquo corpe ineſt affectio nālis ſcilicet diligentiōis ad regēdū illḋ ad ꝑficiēdū ei ⁊ alia hḋ.ibidē.
Animā eſſe imortalē:⁊ non trāſire de corpore ad corpus probatur.parte quinta.ca.4.p totum.
Anima a quo creatur:parte quinta.ca.4.
Anima quomō pendeat ex corpore.ibidem.
Aīaʒ fieri vel eſſe res itellectas nō placet Aui.pte 5.ca.6.
Anima eſt quaſi ſpeculum.ibideʒ.
Aīa cū liberabiꝰ a corpore ⁊ ab accidētibus corporis poterit cōiungi intelligentie agenti.ibidem.
Anime inſtrumenta infra ibi. Inſtrumenta.
Anime humane ſunt vnum in ſpecie ⁊ diſſōne.pte 5ª.c.3.
Anima non habet eſſe ante corpus.ibideʒ.
Aīe nō hn̄t alteritatē in eſſentia ⁊ forma.ibideʒ.
Aīa q̄re habeat affectionē nālem ad corpus.vbi ſupra.
Anima hʒ pncipia pfectiōis ſue mediāte corpe ibidē.
Aīaʒ nō eē vnā in oībus hoībꝰ multiplr ꝓbaꝰ.vbi ſupra.
Anima quomō itelligiꝰ eſſe effecta ſingularis.ibidē.
Anima q̄re nō pēdeat a corpore.pte q̄rta.ca.4.
Anime attribuens eſſe quid ſit.ibideʒ.
Anima humana prius eſt intelligens in potentia: poſtea in effectu:parte quinta.ca.5.
Anima quomō cōſideratur a naturali.ibideʒ.
Aīa vegetabilis nō eſt ꝯiūcta cū aīa hūana:pte 5ª.ca.pᵒ.
Aīe nr̄e nō hn̄t poteſtatē itelligēdi oīa ſubito:pte 5ª.ca.6.
Anima pncipaliter pendet a corde:parte q̄nta.ca.8.
Anima viuificat animal ex corde.ibideʒ.
Animalia q̄dā q̄re in tenebris videāt:parte 3ª.ca.7.
Aīales vires q̄uo opanꝰ remotis ipedimētis:pte 4ª.c.z.
Antiquoꝝ opiniones de aīa: parte pma.ca.z.
Anxioſis aīalibus attributa:parte pma.ca.z.
Apis q̄re meliorē hēat odorē q̄ cetera aīa:pte zª.ca. 5.
Apprehendens vis diuiditur:parte pma.ca.5.
Appbēdentiū viriū ab intus ſufficiētia ⁊ qd ſint. ibidē.
Appbēdere formas:⁊ appbēdere itētōes q̄uo diffe.vbi.ſ.
Apprehēdere opando:⁊ nō opando differunt.ibideʒ.
Apprehēdere principalr ⁊ ſecūdario q̄uo differāt. ibidē.
Apprehendētium viriū ſenſibiliū ab intus occultaꝝ ſufficientia:⁊ earum diffinitionis.vbi ſupra.
Appbēſionū modi ponunꝰ ⁊ declanꝰ:pte zª.ca.z.p totū.
Apprehēdere quid ſit:parte ſcḋa.ca.z.
Appbenſio imaginabilis nō niſi corpe pficiꝰ: pte 4ª.c.3.
Apprehendētes virtutes naturaliter inclinantur ad ſuū apprehenſibile:parte tertia.ca.8.

Apprehendẽtes virtutes naturaliter inclinantur ad ſuũ apprehenſibile:parte 3ª.ca.8.
Apprehendẽtes virtutes nihil habent facere niſi iudicare vel apphẽdere:parte 4ª.cap.4.
Aptitudo alicuius vt aliquid emanet ab eo eſt duobus modis:parte pͥma.caplo pͥmo.
Aptitudo quid ſit:parte quarta.ca.5.
Arti quedam attributa poͦ.parte tertia.ca.4.
Atomi q̃re videanẽ ab hoie exiſtente in tenebris ⁊ non in radio:parte tertia.ca.3.
Auditus quid ſit:parte prima.caplo q̃nto.
Auditus infra.vbi viſus.
Auditus ſit a neruis cerebri:parte.5.ca.8.
Augmentatiua virtus quid ſit ⁊ quomodo differat a nutritiua:parte ſcd̃a.capitulo pͥmo.
Augmentatiua vbi nutritiua.

Brutorum multorũ cautelle naturales ex eorum eſtimatiua pẽdẽtes poͦ:pte.4.ca.3.
Bruta nõ hñt ꝓuidẽtiã:⁊ aliqua eis attributa:pte.5.ca.1.

Calor ethicoꝝ ibi ethicoꝝ calor.
Calor naturalis eſt primũ inſtrumentũ vegetabilis:parte ſcd̃a.caplo primo.
Celi anima an ↄtineaẽ in diffõne data de aia:pte pͥª.ca.pͥ.
Celeſtiũ corpoꝝ nã ↄ opiniões declarãtes poniẽ.ibidẽ.
Cogitatiua virtus que ſit:parte q̃rta.ca.pͥmo.
Cogitatiue ⁊ memoratiue loca q̃ ſint:parte q̃nta.ca.8.
Color eſt q̃litas ſcd̃i mẽbri diuiſionis:parte tertia.ca.pͥ.
Color non eſt actu niſi per lumen.ibidem.
Coloris duo itelligunẽ circa apparẽtiã eiuſdẽ:pte 3ª.c.3.
Color quid ſit.ibidem.
Colores medij quomodo fiant:parte tertia.ca.4.
Cõpoſita nõ aiata q̃re nõ habeãt ſenſuꝫ nec vitã: quamuis augeantur:parte ſcd̃a.ca.3.
Cõparationes virtutũ ad corpus q̃les ſint.pte.5.ca.7.
Cõplexiões ſpũuꝫ quare debeãt eẽ diuerſe:pte.5.ca. 8.
Cõcupiſcentia intenditur volũtas ad deſideriũ : ⁊ ex ira ad victoriam:parte quarta.ca.4.
Cor quomõ poſſit eẽ pͥncipiũ oĩuꝫ ṽtutũ: parte.5.ca.8.
Cordis diſpõnes multe ponunẽ.parte quarta.ca.6.
Cordis pͥmarie ⁊ ſecũdarie diſpõnes q̃ ſint.ibidẽ.
Cordi attributa.vbi ſupra.
Cordis ſenſus ⁊ precipue tactus eſt maior q̃ ſenſus cerebri:parte quinta.ca.8.
Corporum diſtinctio ponitur:parte pͥma. ca.pͥmo.
Corpora ſunt duobus modis ſꝫ pͥmã diuiſionẽ:pte.3.c.pͥ.
Corpus patiẽ a nõ corpe ſine ipſiꝰ offenſiõe:pte.3.ca.7.
Corpis diſpõnes ex hoc ꝙ eſt corpus poniẽ:pte.4.ca.4.
Corpus a quo habeat ꝙ ſit ſingulare:pte q̃nta.ca.3.
Corpus aut eſſentiam anime impoſſibile eſt eſſe theſauꝝ anime:parte quinta.ca.6.
Corpus ex hoc ꝙ eſt corpus nõ poſſe eſſe id in quo coniunguntur virtutes ꝓbatur:parte q̃nta.ca.7.
Croci parua q̃titas q̃re tingat multã aquã:pte.3.ca.5.
Cupiditas ⁊ ira hñt dñiuꝫ iter virtutes mouentes. Alie etiam virtutes graduanẽ:parte quarta.ca.4.
Cura vbi laſſitudo.

Delicia quid ſit:parte quarta.ca.quinto.
Deſideriũ quid ſit:parte quarta.ca.3.
Deſperatio quid ſit:parte quarta.ca.3.
Deſtructo poſteriori nõ deſtruiẽ prius ſed eꝫ.pte.5.c.4.
Deſtruẽdi potẽtia q̃ ſit ⁊ ex quo ſit:parte q̃nta.ca.4.
Diafanum vbi tranſlucens.
Difficultas cognoſcẽdi eſt ex duobus:parte q̃nta.ca.5.
Diffidẽtia quid ſit:parte quarta.ca 3.
Diffinitio vbi ſillogiſmus.
Diſcere quare ↄtrariũ ſit ad memorari.parte q̃rta.ca. 3.
Diſcere pͥmũ cui comparetur:parte q̃nta.ca.6.
Diſpõnes q̃dã principaliter pendent ab anima: quedam ab vtroq꞉ ⁊ quedã a corpore:parte quarta.ca. 4.
Doloris ire ⁊ triſticie cauſa ponitur:parte quarta.ca. 3.
Dubitatio eſt priuatio comprehenſionis alterius cõtradictoriarum:parte prima. caplo quarto.

Elementa ⁊ multa mixta:quare non recipiãt vitam:parte quinta.ca.7.
Emanãtia ab anima primo que ſint:parte q̃nta.ca. 7.
Epilenticus ⁊ aliqui alij quare videant intus id qḋ apparet foris:parte quarta.ca.ſcd̃o.
Eſſentia alicuius nõ abſentat ab eo:parte q̃nta.ca.7.
Eſſentie accidentia ex materia que ſint:parte ſcd̃a. ca. 2.
Ethicoꝝ calor eſt multo fortior q̃ tertianoꝝ:pte.2. ca.3.
Extimatiua ⁊ alie vires iteriores quid ſint:parte prima. cap.q̃nto.⁊ parte quarta.caplo pͥmo.
Eſtimatiua quomõ abſtrahat:parte ſcd̃a. caplo ſcd̃o.
Extimatiue ⁊ memoratiue ṽtus declaẽ:pte.4.c.3.ꝑ totũ.
Extimatio ſit multis modis.ibidem.
Extimatio eſt excellẽtior iudex in aialibus.vbi ſupra.
Extimatiua quid operetur:parte quarta.caplo pͥmo.
Extimatio ẽ nobilior iter ṽtutes apphẽdẽtes:pte.4.c.4.
Excellẽs ſenſibile corrũpit ſenſum:parte quinta.ca.2.
Extrema vniuſcuiuſq꞉ partis inter ſe habent differẽtias: ⁊ que ſint:parte quarta.ca.6.

Fames ⁊ ſitis q̇d ſint: parte ſcd̃a.ca.3.
Forma ois eſt perfectio ⁊ non conuertitur probatur:parte prima.ca.pͥmo.
Forma multiplex:parte prima.ca.pͥmo.
Formã eſſe vnicã in cõpoſito innuit:parte pͥma.ca.3.
Forme plures:vtrũ ſint in homine.ibidem.
Forma quomodo tranſeat de virtute interiori ad aliam virtutem interiorem:parte tertia.ca.8.
Forma intellecta vbi theſaurus.
Forma q̃ eſt in aia manifeſtũ pͥcipiũ eſt eius qḋ ↄtingit in mã:ſicut forma ſanitatis in aia medici ⁊c̃.pte.4.c.4.
Formationes tres itellectus quomõ differãt:pte.5.ca.6.
Forme intelligibiles ſunt res ꝑ ſe exiſtẽtes.ibidem.

Gaudium quid ſit:parte quarta.caplo q̃nto.
Generatiua ṽtus vbi vĩꝰ:⁊ vbi nutritiua.
Generatiua habet duas actiões:que ſint:pte ſcd̃a.ca.pͥ.
Generatiua reſtaurat qḋ de ſpecie reſoluiẽ.ibidem.
Generis nã imperfecta eſt:parte pͥma.ca.pͥmo.
Gñis ⁊ differẽtie nõ eſt ꝓceſſus in ĩfinitũ:parte.5.ca.2.
Gipſuꝫ ⁊ alia ſimilia quomõ albeſcant:parte tertia.c.4.
Graduatio viriũ oĩuꝫ tã nãliũ quã aialiũ:pte pͥª.ca.5.
Guſtus quid ſit:parte prima.ca.q̃nto.
Guſtꝰ vtilitas ⁊ q̃uo ↄueniat ⁊ differat cũ tactu:pte.2.c.4.
Guſtus vbi viſus.

Herculis ſomniũ q̃le fuerit.parte quarta.ca.2.
Hominũ actões ꝓpͤ q̃ ſint:pte pͥª.c.4.
Homo quare habeat ſubtiliorem ſenſum tactus ceteris animalibus:parte ſcd̃a.ca.3.
Homo q̃re nõ habeat niſi duo noĩa odoꝝ: parte.2.ca. 5.
Homo cur debiliter odoret.ibidem.
Homines veroꝝ ſomnioꝝ qui ſint:parte quarta ca.2.
Hoĩes ↄueniũt in apphẽdẽdo qḋ ſentiũt ⁊ imaginanẽ:ſꝫ differunt in velle illud:parte quarta.ca.quarto.
Hoĩs ꝓprietates:actiões:⁊ alia ei attributa.parte.5.ca.pͥ.
Hominis ꝓprietas maxime propria eſt formare itẽtões vniuerſales ⁊ itelligibiles maxie abſtractas.ibidẽ.
Homini ineſt iudicãs ſenſibilis: ⁊ iudicãs imaginatiue ⁊ iudicãs eſtimatiua:⁊ iudicãs cõtemplatiua : ⁊ iudicans actiua:parte quinta.ca.pͥmo.

Homini ineſt aliqua ſubſtantia que apprehendit intelli-gibilia recipiendo:parte quinta.ca.ſcdo.
Homines quomodo differant in qualitate ⁊ quantitate ingenij: parte quinta.ca.6.
Humana eſſentia eſt natura:parte ſcda.ca.2.
Humane eſſentie natura eſt nõ multiplicari:⁊ que ſit rõ huius:parte ſcda.ca.ſcdo.
Humanitati accidit multiplicari ex mã.ibidem.

Infectio vbi permutatio.
Ingeniũ eſt actus rõnis:parte qnta.c.6.
Ingenium eſt principium doctrine.ibidem.
Ingenium ſuſcipit maius ⁊ minus.ibidem.
Inſtrumẽta fatigantur ex iugi motu:⁊ deſtruitur eorum cõplexio naturalis:parte qnta.ca.ſcdo.
Intellectus multiplr ſumit̃:parte pma.ca.5.
Intellectus ⁊ imaginatio quomodo differant in apprehenſione albedinis ⁊ aliorum hmõi:parte quarta.ca. 3.
Intellectus eſt prima virtus anime que comparat̃ contemplationi:parte quinta.ca.pmo.
Intellectus actiuus eget corpore ⁊ corporalibus virtutibus ad omnes actiones ſuas.ibidem.
Intellectus contemplatiuus eget ⁊ ipſe huiuſmodi ſꝫ nõ omnimodo.vbi ſupra.
Intellectus multiplex:parte quinta.ca.primo.
Intellectiua virtus ſi itelligeret inſtrõ corporali nõ itelligeret ſeipſam:parte quinta.ca.ſcdo.
Intellectiua virtus iterum ſi intelligeret inſtrumẽto corporali nõ intelligeret aliqua alia.ibidem.
Intellectus oppoſito mõ ſe hꝫ ad ſenſuꝫ:nã cũ itellexerit nobiliora poterit ⁊ ignobiliora apprehẽdere: ſenſus vero non.vbi ſupra.
Intellectus quare magis corroboret̃ in ſenectute in iuuentute.ibidem.
Intellectus qualr naſcatur in aĩa:parte qnta.ca.5.
Intellect⁹ hꝫ poteſtatẽ multiplicãdi qḋ ẽ vnũ:⁊ adunandi que ſunt multa:⁊ quomodo:⁊ ꝙ hoc nõ cõpetit alijs virtutibus.ibidem.
Intellectus quare non poſſit formare ea que ſunt.in vltimo intelligibilitatis.vbi ſupra.
Intellectus hꝫ gradus:qui ponunt̃:parte qnta.ca.6.
Intellectus:intelligens ⁊ intellectum ꝙ non ſint idem arguitur: parte quinta.ca.6.
Intellectus non continet multitudinem vllo modo: nec ordinem formarum.ibidem.
Intellectus eſt principium omnis forme emanantis ab eo in anima. vbi ſupra.
Intellectus nõ eſt efficiẽs formas ⁊ creans illas.ibidẽ.
Intellectus adeptus quid ſit.vbi ſupra.
Intelligibilia pma ſunt ꝓpoſitiones quas ↄuenit credere non aliunde:parte prima.caplo quinto.
Intelligibiliũ formarum receptibilẽ eẽ ſubaꝫ nõ corporalẽ ꝓbatur multis rõnibus:parte quinta.cap.ſcdo.
Intelligẽtia agẽs ⁊ patiẽs declarat̃:pte qnta.ca.5.p totũ.
Intelligẽtie quomõ itelligãt malũ ⁊ puationes. ibidẽ.
Intelligibilia dr̃ formari tribus modis.parte.5.ca.6.
Iraſcibilis ⁊ ↄcupiſcibilis cui⁹ ſint pcta:parte pma. ca. 5.
Iraſcibili ⁊ ↄcupiſcibili attributa:parte qnta.ca.pmo.
Ira vbi concupiſcentia.
Judiciũ intellectuale ⁊ imaginale:parte quarta.ca.pmo.

Laſſitudo ⁊ alia multa:cã ſunt ſomni.pte. 4.c.2.
Lucẽtia in nocte.parte tertia.ca.3.
Lucentia omnia ſunt eiuſdem generis.ibidem.
Luctus vbi hominis proprietates.
Lumẽ eſt q̃litas pmi mẽbri diuiſiõis. parte tertia. ca. p.
Lumẽ deſcẽdẽs ex lucido an ſit q̃litas.parte tertia,ca.2.
Lumina ſuperexcellẽtia q̃ ſint:parte tertia.ca.tertio.
Lux:lumẽ:⁊ ſplẽdor quomõ differãt.parte tertia.ca. p.
Lux eſt q̃litas pmi mẽbri diuiſionis.ibidem.
Lux eſt pars coloris.parte tertia.cap.pmo.
Lux quid ſit.ibidem.

Malum vbi intelligentie.
Mã: vna:eſt:parte quinta.ca.2°.
Medicina deceptorum que vocatur lac virginum quomodo fiat:parte tertia.ca.4.
Mediũ nõ calm neq; frigidum:parte ſcda.ca.tertio.
Medius termin⁹ in ſillogiſmo duplr inuenit̃.pte.5.c.6.
Memoria eſt theſaurus itellectus:parte quarta.c. pmo.
Memorie locus ibidẽ:⁊ ibi cogitatiue.
Memoratiue virtus:vbi eſtimatiue.
Memoria ⁊ ſi ſit in brutis aliquibus:non tamen recordatio parte quarta.caplo tertio.
Memorare quaſi cõtrariũ eſt ad diſcere.ibidem.
Memoriã magnã hñt q nõ hñt multos mot⁹:pte.4.c.3.
Mores ex q̃ vtute aĩe habeãt eẽ:parte qnta.ca.pmo.
Motiua diuiditur:parte prima.caplo quinto.
Motiuarum virtutũ diſpoſitiones po':parte.4°.ca.4.
Motus diuiſio:aut eniꝫ eſt ſcdꝫ q̃titatẽ:aut ſm q̃litatẽ: aut ſcdm aliud:ſi ſit localis aut eſt nãlis: aut voluntas aut animalis ⁊ reliqua.parte prima.ca.ſcdo.
Motus voluntarius duplex:parte ſcda.ca.tertio.
Multitudo rerum ex multis cauſis ꝓuenit.parte. 5°.ca. 3.

Natura põt facere cõplonẽ q̃ eſt ad modũ generationis:raro vero nõ.parte tertia.ca.4.
Nature actiões ſunt ifinite in diuidẽdo ⁊ operando.ibidẽ.
Nigredo an ſit color verus:parte tertia.caplo quarto.
Nihil ocioſuꝫ aut ſupfluũ eſt in nã:parte qnta.ca.4.
Nucha que ſit:⁊ quorum ſit origo:parte quinta.ca.8.
Nutricatio quomodo ↄuenienter fiat.ibidem.
Nutrimentum non ſemper permutatur ſubito in naturã nutriti:parte ſcda.caplo pmo.
Nutritiua quid ſit : ⁊ eius finis : ⁊ quomodo differat ab augmentatiua.ibidem.
Nutritiua ſeruit augmẽtatiue : ⁊ augmẽtatiua generatiue:⁊ due prime verſant̃ circa ſingulare:tertia vero intẽdit ſpeciem:parte ſcda.caplo ſcdo.
Nutritiua reſtaurat qḋ de ſingulari reſoluit̃.ibidẽ.

Obliuio in qb⁹ ſit:⁊ a qb⁹ reb⁹ cauſet̃. pte 4° c. 3.
Obſcuritas qd ſit:parte tertia.ca.pmo.
Obſcuritas eſt in ſubiecto luminis.ibidem.
Oculus vbi ſol.Oculi vbi animalia.
Occupari nõ poſſum⁹ eodẽ tpe circa diuerſa.pte 4°.c.2.
Odoratum qualiter poſſit eſſe vapor:parte ſcda.ca.5.
Odores vbi homo ⁊ pomum.
Odorandi mediũ qḋ ſit.parte ſcda.ca.5.
Olfatus quid ſit:parte prima,caplo quinto.
Olfactus hominis comparat̃ ad olfactuꝫ ceterorũ animalium:parte ſcda.caplo quinto.
Olfactus fit a duabus carunculis:parte quinta.ca.8.
Olfactus vbi viſus.
Opinio quid ſit:parte quinta.caplo pmo.
Opiniones antiquorum de aĩa:parte pma.caplo ſcdo.
Ordo librorum naturalium vſq; ad hunc ſextum incluſiue ponitur in prohemio circa principium.
Ordo aliorum nãlium:diſciplinalium:⁊ diuinorum ponitur circa finem prohemij.
Ouum qd acquirat ab igne:parte tertia.ca.quarto.

Partes ↄſtitutionis due:parte prima.ca. pmo.
Paſſio nõ accit niſi ex re noua.pte 2°c.3.
Paſſio quid ſit ⁊ in quibus ſit:parte ſcda.ca.3.
Paſſio quomodo fiat:parte tertia.cap.7.

Patitur res melius ꝛc. vbi afficitur.
Pauor eſt cauſa ſomni ꝛ aliquando mortis.pte 4°.ca. 2.
Percuſſio quid ſit: parte ſecunda.caplo ſexto.
Percutienti ꝛ percuſſo attribuẗa.ibidem.
Perfectio eſt reſpectu ſpeciei.parte prima. caplo pmo.
Perfectio duplex.ſ.prima ꝛ ſcda.ibidem.
Permanēdi appetitus eſt res que venit ex deo in omne qđ eſt:parte ſcda.caplo primo.
Permutatio quedam vera; quedam ſimilitudinaria ꝛ que ſint:parte tertia.caplo quinto.
Pomū q̄re marceſcat ex multo odoratu:parte 2°. cap.5.
Potentie nomen quid apprehendat:parte pma.ca.pmo.
Potētia tripliciter dr̄. Prima dr̄ abſoluta nālr. Scda dr̄ facilis vel poſſibilis. Tertia dr̄ eſſe perfectio virtutis: parte prima.caplo quinto.
Principium non omne elementum eſt.parte p°.caplo.2.
Principia actiui ꝛ ɔtēplatiui ex qbus ſint.parte 5°.ca. p.
Priuationes vbi:intelligentie.
Prophetie aliqua attributa po'.parte quarta.cap.4.ꝛ.5.
Propriū nō ſcimus niſi poſtq̄ ſciuerim⁹ cōe.in pꝛhemio.
Pūctus ſiue angulus ſunt accītia rectitudini:pte 3°ca.5.
Puncto attributa:parte quinta.caplo ſcdo.
Pupilla vna quare impleat cū altera clandit.parte 3°.c.7.
Pupille attributa.ibidem.
Rationalis anime vires q̄ ꝛ qđ ſint.pte p°.ca. 5.
Recordatio vel reminiſcētia nō eſt niſi in hoie īter animalia:licet in multis ſit memoria; parte quarta.caplo tertio.
Recordatio quid ſit ibidem ꝛ quomodo in recordatione procedatur vbi ſupra.
Recordant̄ qdā facilius q̄ diſcāt ꝛ q ſint ꝛ h⁹ cā. ibidē.
Reddimus quomodo fiat:parte ſcda.caplo quinto.
Reprobatio antiquoꝝ circa opiniōes de aia:pte p°.ca.2.
Reſolutionē vſq; ad māz pmā innuit Aui.pte pma.ca.3.
Retractio anime vnde perueniat:parte quinta.caplo.2.
Riſus vbi hominis proprietates.
Sanguis cū fuerit diuerſaꝝ cōplonū vel diſpōnū inclinat ad diuerſos mores vel diuerſa accidentia ꝛ ad que.parte quarta.caplo ſexto.
Sapiētia creatoris hꝫ in ſe oia pñtia pterita ꝛ futura:angeli aūt ꝛ aie qualr ſe hēat circa hoc.parte 4°. cap. 2.
Sapores quot ſint ꝛ quid ſint:parte ſcda.caplo tertio.
Sciētia eſt certa comprehenſio alterius contradictoriorum.parte prima.caplo quarto.
Scientia quid ſit.parte quinta. caplo primo.
Sciſſio quid ſit.parte ſecunda.caplo ſexto.
Senſata vt ſimul inueniant̄ ab intellectu q̄ requirit̄. parte quarta.caplo pmo.
Senſibilia communia quomodo apprehendantur a ſenſibus particularibus.parte tertia.caplo octauo.
Senſibilia communia quare cōia dicant̄.ibidem.
Senſibile excellens: vbi excellens.
Senſibilis aia ꝛ vegetabilis qđ eē hñt.parte pma.ca. 3.
Senſibilia cōia ſunt quinq;:parte prima.caplo quarto.
Sēſibilis vis diuidit̄ in motiuā ꝛ apphēdētē.pte p°.c. 5.
Senſus quomodo ſentit ſe ſentire.parte ſcda.caplo ſcdo.
Sēſuū cōparatio circa pati vel nō pati:parte ſcda.ca. 3.
Sēſus iteriores declarant̄:ꝛ q̄dā eis attributa:pte 3°c.8.
Senſus quid ſit:parte prima.caplo primo.
Senſus eſt aliqua affectio vel paſſio:parte prima. ca°. 2.
Senſus interiores quot ſint.parte prima. caplo quinto
Senſus omnis denudat formas a materia ſed nō ab accidentibus materie:parte ſcda.caplo ſcdo.
Sēſus ꝛ ſentiēs quomō differēter abſtrahāt: pte 3°.c. 7.
Sēſus cōis virtus ipſa videt audit ꝛc.parte tertia.ca°. 8.
Senſus cōis cōparat̄ imaginatiue quo ad aliq̄.ibidem.
Sēſus noſtri quomō ſentiāt ꝛ ſentiant̄: vbi ſupra.
Senſuum exteriorum quos habent animalia declaratio ponitur:parte quarta.caplo pmo.per totū.
Sēſus cōis eſt virtus cui reddunt̄ oia ſenſata.ibidē.
Senſus cōmunis eſt centrum omnium ſenſuū ꝛ ab ipſo originant̄ nerui:ꝛ alia ei attributa. vbi ſupra.
Sēſus iteriores bene declarant̄ ſcđz huius intentionē. parte quarta.caplo pmo.
Senſu apprehenditur forma:eſtimatiua vero apprehenditur intentio.ibidem.
Senſuum interiorum loca propria. vbi ſupra.
Senſus non apprehendit ſe:ſed aliquod exterius ꝛ quare.parte quinta.caplo ſcdo.
Senſus quomodo ſeruiāt anime humane.parte 5°. ca. 3.
Sētiens in effectu eſt ſicut ſenſatū in effectu:ſilr in potētia.parte ſecunda.caplo ſcdo.
Sētiēs apphēdit ſuū ſenſatū ꝛ puatione ſui ſenſati.ibidē.
Separatio multiplex:parte quinta.caplo ſeptimo.
Sillogiſmus ꝛ diffinitio eſt via que ducit nos neceſſario ad diſcere:parte quarta.caplo tertio.
Similia nō multiplicant̄ niſi in materijs.parte p°.ca. 2.
Simplicia quare nō habeāt ſenſuz nec vitā:parte 2°.c.3.
Simulachra reꝝ non ſunt fixa:parte tertia.caplo.8.
Sol ꝛ ſtelle quomodo videant̄ vel nō videant̄. ꝛ quare in tenebris.ſ.parte tertia.caplo tertio.
Solē q̄re nō poſſit intueri oculus humanus.parte.5.ca. 5.
Somnij ſpēs quedam ponunt̄.parte quarta. caplo.2.
Somnij ipſius multe cauſe ponuntur.ibidem.
Somnijs dignoſcuntur ac preuidentur aliqua ab aliquibus ꝛ huius cauſa. vbi ſupra.
Somnia que vera ſint ꝛ que non.ibidem.
Somnia vera qua hora magis fiant: vbi ſupra.
Somnus quid ſit:ꝛ ex qbus cauſetur.ibidem.
Sono attributa ꝛ proprietates ponunt̄:parte ſcda.ca. 6.
Sonus eſt primuꝫ ſenſibile auditus.ibidem.
Sonus retrahit ab intellectu.parte quinta.caplo ſcdo.
Spes quid ſit:parte quarta.caplo tertio.
Splendor vbi lumen.
Spiritus in quo exiſtit ſenſus quomodo differat a ſenſu in quo exiſtit imaginatiua:parte tertia. caplo octauo.
Spiritus ſubſtantia qualis ſit.ibidem.
Spiritus ſenſus cōis quomō teneat formā. vbi ſupra.
Spūs eſt vehiculū virtutū aialiū:imo ꝓportionabilr:nā alia eſt cōplō ſpūs aialis:alia vitalis:ꝛ alia naturalis. parte quinta.caplo octauo.
Spirituū cōplexiones: vbi cōplexiones ſpirituum.
Subſtātia triplex mā:forma:cōpoſitū.parte pma.cap. p.
Subſtantia multiplex.ibidem.
Subſtātiale ꝛ ſubſtātia nō eſt vnū. vbi ſupra.
Subtilitas eſt ſupra ingenium.parte quinta. caplo ſexto.
Superfluum vbi ocioſum.
Tactus quid ſit:parte prima.caplo quinto.
Tactus proprietates:parte ſcda.caplo.3.
Tactus virtutes multe.ibidem.
Tactus eſt pmus ſenſuū pꝫ quē aial eſt aial vbi ſupra.
Tactus vbi viſus.
Tactus fit a neruis cerebri:parte quinta.caplo octauo.
Tenebra vbi obſcuritas.
Theſaurus anime quis ſit:parte quinta.caplo ſexto.
Theſauri nō eſt apphendere formā ſꝫ tm̄ retinere.ibidē.
Timor quid ſit:parte quarta.caplo tertio.
Timor vnde cauſetur:parte quarta.caplo quarto.
Timor:audacia:ira:delectatio ꝛ alia hō quomō nālr cauſent̄ ex diuerſitate diſpōnū ſanguinis:parte q̄rta.ca.6.

Tinnitus an ſit ſonus ꝛ quomodo.parte ſcđa.caplo.6.
Trãſlucens nõ eſt viſibile vllo mõ:parte tertia.ca.pmo.
Uapor quomodo poſſit odorari:parte ſcđa.cap.5.
Uegetabilis anima ꝛ ſenſibilis qđ eſſe habeant:parte prima.caplo tertio.
Uegetabiliũ ꝛ anuloſoꝝ aialiũ differentia:parte pª.ca.2.
Uegetabilis aia in qbus ꝛ quomõ ſit:parte pma.cap.3.
Uegetabilis habet tres vires.ſ.nutritiuam augmentatiuam ꝛ generatiuam:parte prima.caplo quinto.
Uegetabilis virtutes ppꝛie ponuntur ꝛ declarentur:parte ſecunda.caplo primo per totum.
Uehiculum virtutum vbi ſpiritus.
Uertigo eſt cũ motus vapoꝛis in cerebꝛo:parte.4.ca. pº.
Uigilia quid ſit:parte quarta.caplo ſcđo.
Uigilia ex quibus cauſis fiat.ibidem.
Uires anime numerantur:parte prima.caplo quinto.
Uires aiales diuidunẽ in tres ptes ꝛ q.ꝛ qđ ſint.ibidem.
Uirium naturalium ꝛ animalium graduatio.vbi ſupra.
Uiribus attributa:parte prima.caplo quarto.
Uis:vbi potentia.
Uis ex hoc ꝙ eſt vis eſt ad aliud:parte prima. caplo. 4.
Uis imaginatiua ꝛ intellectiua ꝛ alie hõ ꝛ eis attributa. ibidem.
Uirtutum motiuarum:vbi motiuarum.
Uirtute aliqua ꝯiunguntẽ ſenſibilia aliter eniꝫ nõ diſcernerẽ iter ea.parte 4ª.caplo pmo.Itẽ nõ cognoſcerẽ vnũ ſenſatũ ex alio.ibidẽ.Iteꝝ nõ rememoꝛarẽ vnũ ex alio:ꝛ ſic difficile eſſet viuere vbi ſupra.
Uirtus omnis ex hoc ꝙ eſt virtus ex quo ſit.pte 5ª.c. 7.
Uirtutes omnes habent vinculum aliquod in quo coniunguntur ꝛ quare.ibidem.
Uirtus q̃ eſt pª qđ emanat ab aia in ſpma ꝛ ſemẽ:eſt virtus generans membꝛa ſm vnãquãq; virtutum congruam actioni illius:parte quinta.caplo.7.
Uirtutibus appꝛehẽdentibus p inſtrumẽta accidit ex pſeuerantia operis fatigari:parte quinta.caplo ſcđo.
Uirtutes aiales ꝛ nãles licet differãt nõ ſolũ accidẽte:ſꝫ ẽt diuerſe ſint ſpẽ:ꝯueniũt tñ in vna eẽntia:pte 5ª.c.7.
Uirtus non ſeparatur cum ſpecialitate ſua ſed cum generalitate ſua.ibidem.
Uirtus itellectiua qua etate coꝛroboꝛaẽ:parte 5ª.cap. 2.
Uirtus intellectiua quare magis coꝛroboꝛatur in ſenectute ꝙ̃ in iuuentute.ibidem.
Uirtus omnis appꝛehendens per inſtrumentum nõ appꝛehendit eſſentiam ſuam vbi ſupra.
Uirtutes multe graduanẽ:parte quarta.caplo.4.
Uirtutũ cõparatio ad coꝛpus q̃lis ſit:parte qnta. cap. 7.
Uirtus vbi potentia.
Uiſibilium ſentẽtia completur:parte tertia.caplo.7.
Uiſibilis virtus eſt extra ſenſum cõmunem:quamuis emanet ab eo:parte tertia.caplo octauo.
Uiſio nõ conſiſtit in humoꝛe chꝛiſtaloidos.ibidem.
Uiſus quid ſit:parte prima.caplo quinto.
Uiſus abſtrahit a mã imperfecte:parte ſcđa.caplo.2.
Uiſus determinatur:parte tertia.caplo pmo p totum.
Uiſus vel circa viſum ponuntur ſentẽtie praue ꝛ deſtruuntur:parte tertia.caplo quinto.
Uiſus debilium quomodo confoꝛtatur.ibidem.
Uiſus:tactus:ꝛ guſtus:ꝛ alij ſenſus particulares quomõ appꝛehendant ſenſibilia cõia:parte tertia.caplo.8.
Uiſus perficitur humoꝛe criſtaloide:parte quinta. ca.8.
Uita dupliciter dicitur:parte prima.caplo primo.
Uita ꝓhibetur recipi ex vltimitate vel diſtantia maxima contrarietatis:parte quinta.caplo ſeptimo.
Unum qualiter videtur duo:parte tertia.caplo.8.
Unum poteſt videri duo quadruplici de cauſa.ibidem.
Uniuerſalia ſunt ꝯceptiões tantũ:parte quinta.ca. pmo.
Uolũtatis rami ſunt iraſcibilis ꝛ ꝯcupiſcilis:pte 4ª.c.4.
Uultures quomodo intelligũtur odoꝛare ex magno ſpacio.parte ſcđa.caplo quinto.
Ymaginatiua quomõ abſtrahat:parte 2ª.ca.2.
Ymaginatiua quomodo appellari poſſit fantaſia.parte quarta.caplo primo.
Ymaginationes falſe ꝛ alia hõũ qbus cauſenẽ.ibideꝫ.
Ymaginatiua vocaẽ foꝛmalis vbi ſupra ꝛ caplo ſcđo.
Ymaginatiua quot modis ipediaẽ ne agat:pte 4ª.ca. pº.
Ymaginatiue natura que ſit:ꝛ ppꝛietas motus eius vnde cauſetur:parte quarta.caplo ſcđo.
Ymaginatiua cum ſit foꝛtioꝛ in aliquibus quid operetur in illis ꝛ non in alijs.ibidem.
Ymaginatiue ſeruitiũ qua hoꝛa ſit melius vbi ſupra.
Ymaginatio maloꝝ motuũ ſit ab vſu mẽtiendi. ibidem.
Ymaginatio vbi intellectus.
Ymaginabilis appꝛehenſio non ſit niſi mediante coꝛpoꝛe:parte quarta.caplo tertio.
Ymaginatio quomõ põt facere caſus: parte quarta.c. 4.
Ymaginatio nõ ymaginaẽ ſeipſaꝫ: parte quinta.ca. ſcđo.
Ymaginabiliũ foꝛmatio qđ ſit:parte quinta.caplo.6.

Tabule Sexti Nãlium Auicẽne. Finis.

Accipitrum decez genera: libro octauo caplo.5.
Adoleſcentes generant creaturas debiles: libro quinto.caplo ſcdo.
Albabar animal libro primo.
Alzuti piſcis libro primo.
Anima eſt vna: et eſt primo coniuncta cu primo membro: et primu inſtrumentum anime eſt calor naturalis: libro iz.caplo.6.
Animalia quedam ſimilia ſunt plantis: libro.8.cap° primo.
Animal carens ſanguine eſt contetu paruo cibo: li° i4.c.p.
Animal omne mouet aurem preter hominem: libro primo.
Animalia quadrupedalia mouent pedes contrario homi.libro p.
Animal omne cornutum eſt quadrupes: libro primo.
Animal cornutum: oe hz cornu vacuu preter ceruu: libro p.
Animal omne generans habet quinqz ſenſus preter tc. libro quarto.caplo ſcdo.
Animalium diuerſitas circa modum generandi: libro quinto.caplo primo.
Animalia quomodo generent ex ouo: libro.6.cap° primo.
Animalibus multis attributa: libro ſeptimo.
Animalia ſerpentia poſſunt viuere longo tempore ſine nutrimento: libro octauo.caplo primo.
Animal magis impinguatur cum mutatur de regione calida ad frigidam qz econuerſo: libro octauo.caplo.z.
Animalia habentia ſanguinem ſubtilem ſunt timoroſa: habentia vero ſpiſſum ſunt magis audacia: libro nono.caplo primo.
Animal habens ſanguinem omne illud habet cerebruz: libro.iz.caplo ſeptimo.
Animalia quomodo ſumant cibum et arbores ſimiliter. libro.iz.caplo decimo.
Animalia quedam non habent fel.libro.i4. caplo primo.
Animalia anuloſa quedam volant et queda no: li.4.ca.p.
Animalia que habent vocem libro quarto.caplo ſcdo.
Animalia que dormiunt et que no: libro quarto. caplo.3.
Animaliu quorunda proprietates et eis nocentia.li.8. ca°.z.
Animalia anuloſa impinguantur tempore partus.ibidem.
Animalia quadrupedia in egypto ſunt magna.ibidem.
Animalia aſie ſunt maloz morum.vbi ſupra.
Animalium omniuz eſt partus determinatus preter hominis: libro nono.caplo quinto.
Animal completum quod ſit.libro.i6.caplo primo.
Animalium diuerſitas et quomodo recipiant guttaz deſcendentem: et virtutes animales et alias virtutes: libro.i6.caplo primo.
Animalia que ſint que multa oua faciunt et que pauca: libro.i7.caplo primo.
Animal no poteſt eſſe ſine corde licet poſſit eſſe ſine epate: libro.i8.caplo primo.
Animalium generationis modus.ibidem.
Animalium generatio: libro.i5.caplo primo.
Animalia omnia ſanguinea que ambulant aut volant aut ſaltant ſunt diuerſa per maſculinuz et femininu.ibide.
Animalia que generent copleta generatione et que non: vbi ſupra.
Animalia que multum ouant parum viuunt.li.i7.ca°. p.
Animalia: que plures: et que paucos filios faciant.libro.i8. capitulo primo.
Anſeri attributa: libro ſexto.caplo primo.
Anuloſa animalia quo fumo fugent.libro quarto.ca° z.
Annus: vbi pluuioſus.
Apes habent principem: libro primo.
Apes libro.i7.caplo primo.
Apibus quedam attributa: libro octauo.caplo quarto.
Appetitum habet omne animal ad id cui conuenit ſua complexio: libro.iz.caplo.iz.
Aquile quedam attributa: libro octauo.caplo primo. et libro nono caplo primo.
Aquila quomodo comedat aquilez.ibidem.
Aquila facit tria oua et vnuz eycit.libro.6.caplo primo.
Aquilis attributa quedam: libro octauo.caplo primo.
Arance plures modi et attributa quedam: libro. 8.cap. 5.
Arbores que multos fructus faciunt parum viuunt.libro .i7.capitulo primo.
Archam animal libro primo.caplo vnico.
Arietes ſenes cum feſtinant ante iuuenes ad coitu ſignificatur qz ille annus erit fertilis: libro ſeptimo.
Ariſtotelem ſibi contradicere videtur innuere auctor iſte.libro nono.caplo primo.
Aſſimilationis cauſa vnde oriatur.libro.i8.caplo primo.
Aſini quomodo impinguantur: libro octauo.caplo primo.
Aſinorum egritudines: libro octauo.caplo ſcdo.
Aſinus indicus habet vnum cornu.libro.iz.caplo.i4.
Aſinis attributa: libro.i6.caplo ſcdo.
Auditui attributa aliqua.libro.iz.caplo.iz.
Aues venatiles raro potant: libro octauo.caplo primo.
Aues quedam efficiuntur fortiores per vnum ventu qz per alium.libro octauo.caplo ſcdo.
Aues habentes vngues curuos valde raro potant. libro octauo.caplo ſcdo.
Aques quedam pariunt agnuz cornutuz.libro.8.cap°.z.
Aues quedaz ponunt cinamomu in nidis ſuis.li.8.ca.4.
Aues non potant aqua multaz et quare.libro.i3.caplo. 5.
Auibus diuerſis attributa: libro.i4.caplo octauo.
Auis que ſtat in aquis non facit nidum ſupra arborem. libro octauo.caplo primo.
Auicena ſub quo climate fuerit: et de qua prouincia poteſt colligi.libro ſexto.capitulo primo.
Auribus attributa aliqua.libro.iz.caplo.iz.
Baritus animal habet tres ordines dentium.li.p.
Bos vbi cornus.
Boui attributa.libro ſeptimo.
Cacba auis cantat ſuauiter.libro octauo. caplo. 4.
Calidum multipliciter.libro.iz.caplo.6.
Calor habentium ſanguinem.ibidem.
Calor vtruz ſit maior in puero qz in iuuene vel econuerſo: libro.iz.caplo tertio.
Camelus habet vngulas fiſſas et in aliqua regione non. libro primo.
Cameli repellunt equos.libro ſeptimo.caplo primo.
Cameli appetunt potum aque turbide. libro.8. ca° primo.
Camelus non luxuriat cuz matre.libro octauo.caplo. 7.
Canar animal.libro quarto.caplo primo. et libro.i4.ca.7.
Canes quidam non manſueſcunt niſi poſt tertiam generationem: libro octauo.caplo ſcdo.
Canibus aliqua attributa: libro.7. et libro octauo. caplo primo. et libro.i6.caplo ſcdo.
Canibus accidit ſquinantia podagra et rabies. libro octauo.capitulo ſcdo.
Canes: capri: et quedam alia animalia quomodo et quibus herbis medicentur. libro octauo.caplo quarto.
Canicici cauſa: libro nono.caplo quinto.
Caper vbi lac.
Capre attributa.libro ſeptimo. et libro octauo. cap° primo.
Capre quedam habent auriculas in quibus eſt diſtantia palme et medium.libro octauo.caplo ſcdo.
Capreoli nunqz mutant dentes.
Capri oues et arietes ſunt ſtulti.libro octauo.caplo.4.
Capre et oues quomodo impinguantur.ibidem.

Caput quare habeat parum carnis.libro.12.caplo.10.
Capitis quedam attributa.ibidem.
Capitis tres figure naturales vbi ſupra.
Capitis ⁊ ſpōdiliū colli anothomia:libro.12.ca.13.
Charin qui ⁊ dicitur cignus:pugnat cum aquila ⁊ vincit eā:⁊ de cantu eius:libro octauo.caplo.4.
Carnes animalium que paſcunt̄ in montibus ſunt meliores ꝙ̄ que in planis:libro octauo.caplo p̄mo.
Cartilaginis iuuamenta:libro.12.caplo.12.
Caſtor animal:libro.15.caplo primo.
Cauſarum diuerſitas vnde cauſetur:libro.18.ca° p̄mo.
Cerebrum quomodo ⁊ quare doleat ⁊ aliqua ei attributa:libro.12.caplo ſexto.
Cerebrum quare ſit tante mollicici ⁊ quare illa ſit lenis vnctuoſa:libro.12.caplo ſeptimo.
Cerebrum quomodo ſe habeat.ibidem.
Cerebꝝ hꝫ duo foramina:⁊ alia ei attributa vbi ſupra.
Cerebrum non habet ſanguinem.ibidem.
Cerebrum quomodo ſit inſtrumentum operationū ſenſuum:libro.12.caplo decimo.
Cerual quo igenio capiat ceruuꝫ:libro octauo.ca° p̄mo.
Cerual quomodo capiat bouem.ibidem.
Cerual quo pacto percutiat hominem:vbi ſupra.
Cerui quomō doceāt ⁊ defendāt filios:libro.8.ca° 4.
Cerui quomodo abſcondant cornua cū mutant ea ⁊ aliqua alia eis attributa ibidem.
Ceruus maſculus habet cornua ⁊ quare non habeat cornua femina:libro.12.caplo.14.
Chiſtis fellis anothomia:libro.13.caplo quinto.
Chochi:libro.14.capitulo ſeptimo.
Complexio quid ſit:libro.12.caplo primo.
Chonche libro primo.
Cor impedientia:libro.12.caplo ſexto.
Cor quomō ſit principium ſenſuum.libro.12.caplo.10.
Cor ex quibus ⁊ quomodo componat̄ ⁊ eidem attributa aliqua:libro.13.caplo ſcd̄o.
Cor magnuꝫ habentia maioris ſunt timoris ꝙ̄ habentia paruum:libro.13.caplo tertio.
Cor p̄mo generat̄ ⁊ vltimo morit̄:libro.16.caplo p̄mo.
Cornua bouuꝫ quomodo reddantur mollia: libro.8.capitulo p̄mo.
Corporales virtutes omnes habent terminum: libro.12.caplo tertio.
Corpus eſt ex femina:⁊ ſpiritus animalis eſt ex maſculo:libro.16.caplo primo.
Coruus ⁊ bos nalr ſunt inimici:libro octauo.caplo.3.
Coruus ⁊ vulpes licet dicant̄ eſſe amice:aliqū tn̄ expertuꝫ eſt inter eos eſſe inimicicīā: libro octauo. caplo tertio.
Delphino attributa:libro quarto.ca.2. Et libro ſexto. ca° ſcd̄o:⁊ libro.8.caplo.7.
Dentibus attributa:libro.12.caplo.14.⁊ li° 16.ca° ſcd̄o.
Dentes iuuant ad formationē literaꝝ:ibidem.
Diafragma quare poſitum ſit inter membra ſpiritualia ⁊ nutritiua:libro.13.capitulo primo.
Digeſtiones multe ⁊ quomō fiāt:libro.12.caplo.4.
Dorſi anothomia:libro.14.caplo tertio.
Elephanti attributa.libro.7. capitulo vnico:⁊ libro octauo.caplo primo.
Elephas raro infirmatur:libro octauo.caplo ſcd̄o.
Elephantes pugnant inter ſe:⁊ qua induſtria capiantur:⁊ reddantur obedientes:libro.8.caplo tertio.
Epar eſt ſecunduꝫ membrum in generatione poſt cor:libro.13.caplo. 3.
Epar ⁊ ſplen quare ſint ſub ſtomaco ⁊ quomō:li°.13.ca.5.
Epilepſia quandoqꝫ aufertur anno.14.libro.9.ca.p̄mo.
Equa abortit ex fumo extincte candele ⁊ ſimiliter mulier:libro octauo.caplo ſcd̄o.
Equale ſcd̄m medicos quid:libro.12.caplo primo.
Eque attributa:libro ſeptimo.
Equa que impregnatur ab equo: ſi poſt coit cum aſino corrumpitur quod eſt in eius vtero:libro.16. caplo. 2.
Equi impinguantur ex potu:⁊ appetunt aquam turbidā:libro octauo.caplo p̄mo.
Equis diuerſis attributa:libro octauo.caplo ſcd̄o ⁊.7.
Equus quas aues habeat inimicas:libro octauo. cap°.3.
Equis ⁊ vaccis quedam attributa:libro octauo.cap.4.
Etates ſunt quattuor:libro.12.caplo tertio.
Fani damnificantur a quodam animali quod naſcitur in cera:libro octauo.caplo ſcd̄o.
Femine ſunt malorum morum cum lactant:libro ſeptimo.capitulo vnico.
Femina quandoqꝫ abortit ex fumo extincte candele: libro octauo.caplo ſcd̄o.
Feminis attributa quedam vbi mulieres.
Feminarum ꝑpter quid alique generant ſoluꝫ maſculos ⁊ quedam feminas:libro.18.caplo primo.
Fertilitatis anni ſignum:libro ſeptimo.caplo vnico.
Fetus cuiuſlibet generis ex ſene eſt malus:libro.5.ca.2.
Fetus quomodo ſtat in matrice:libro nono.caplo q̄nto.
Fetus multi quare ⁊ quomodo ſimul generent̄. ibideꝫ.
Flegma eſt ſanguis non decoctus:libro octauo.caplo. 2.
Filiorum aſſimilatio patri vel matri vnde cauſetur: libro.18.caplo primo.
Formica ⁊ quedam alia animalia quomodo interficiūtur a quibuſdam odoribus:libro quarto.caplo ſcd̄o.
Formicis attributa quedam:libro octauo.caplo quinto.
Gallus ſemper coit: libro primo.
Gallus hꝫ deſideriū multū:libro ſeptimo.
Galline attributa: libro ſexto. caplo primo.⁊ libro octauo.caplo ſeptimo.
Geminorum cauſa que ſit:libro nono.caplo quinto.
Generatio piſcium ⁊ alioꝝ ponitur:libro ſeptimo.
Generationis animalium modus:li° 15.caplo p̄mo.
Generatio ⁊ factio quomodo poſſint ſeinuicem iuuare in ſaluando ſpeciem.ibidem.
Generationis materia debet eſſe mundior ꝙ̄ materia nutritionis:libro.15.caplo tertio.
Generationis animalium qualitas:libro.16.caplo p̄mo.
Grues habent principem:libro primo.
Grues mutant ſe ad diuerſas regiones: libro.8. caplo.2.
Gruibus aliqua attributa.ibidem:⁊ libro nono.caplo.10.
Guſanes que ſint innuitur:libro.15.caplo p̄mo.
Hardon vel balarce animal:libro primo.
Homo non poteſt viuere ſolus et in hoc aſſimilantur ei formice apis ⁊ grues:libro primo.
Homo animalium ſolus habet tibias multum carnoſas:libro p̄mo.
Hominis ſanguis quomodo ad diuerſas partes ꝯuertat̄ in ſomno ⁊ vigilia:libro tertio.ca.3.
Homines quidam non ſomniant anteꝙ̄ ſit magni:⁊ quidam nunꝙ̄:libro.4.ca.3.
Homo ſudat ſanguinē:libro tertio.ca.3.
Homines quidā in quibuſdā locis ſunt qui aſſimilantur brutis:libro octauo.caplo p̄mo.
Homines ſani ad tempus durare poſſunt ſine cibo:libro octauo.caplo.2.
Hominis cuiuſdam mirabilia.ibidem.
Homini attributa:libro nono.caplo p̄mo.
Hō quomō ⁊ ꝙ̄to tp̄e generet̄:libro nono.cap.5.
Hō inter oīa aīalia hꝫ pectus amplum.libro.14.ca.7.

Domo vbi ſperma.
Dumor qd ſit ⁊ quot ſint humores: libro.12.caplo. 5.
Impinguationis plurium animaliū ponitur modus: libro.8. ca. pmo.
Impregnatio ⁊ eius īpedimētū: libro.10.ca.pmo.
Infirmitates diuerſorū aīaliū: libro.8.caplo ſcdo.
Inteſtinorū anothomia ⁊ numerus: libro.13.caplo.6.
Intoxicatio diuerſorū aīalium: libro.8.caplo ſcdo.
Iricius marinus: libro quarto.caplo pmo.
Karabo: libro.14.caplo ſeptimo.
Labiorū anothomia: libro.14.ca.8.
Lac quomodo fiat: libro tertio.cap.3.
Lacti attributa.ibidem.
Lac quomō fit etiam ſine partu. vbi ſupra.
Lac ficuum coagulat lac ibidem.
Lac aſine ⁊ aliorum animalium: libro.7.
Lactuca agreſti vtitur quedā anis contra morbum ſerpentis: libro octauo.caplo quarto.
Lana aīalis comeſti a lupo ſi ex ea fiat pānus facit multos pediculos: libro octauo.caplo pmo.
Leoni quedā attributa: libro.8.ca pmo.⁊.6.⁊.7. ⁊ libro.14.capitulo ſeptimo.
Leones ſunt magni in terra quadam: libro.8.caplo. 2.
Leonum diuerſitas: libro.15.caplo ſcdo.
Leopardus quomō ſanetur ⁊ aliqua ei attributa: li°.8.c.4.
Leopardus: libro.14.caplo ſeptimo.
Leo terre quid ſit ⁊ ei attributa.ibidem.
Lingua hominis eſt ꝑpter loqui: in alijs animalibus ꝑpter alia: libro.12.caplo.12.
Linguā mouent nouē muſculi.ibidem.
Lingue multa attributa: vbi ſupra.
Lupis qdā attributa: li°.8.ca.2.⁊.ca.7.⁊ li°.16.ca° ſcdo.
Lupi quidam comedunt piſces: libro octauo.ca.5.
Lupi quidā diligunt leopardum: libro octauo.ca° 4.
Malchie animal: libro quarto.caplo primo.
Mādibule anothomia: libro.14.ca. 7.
Manuum anothomia: libro.14.caplo ſeptimo.
Marinis aīalibus qdā attributa: libro octauo ca° pmo.
Maſculi aliqui habent lac: libro tertio.caplo tertio.
Matricis ⁊ virge anothomia: libro.15.caplo pmo.
Maxillarum anothomia: libro.14.caplo octauo.
Medulle multa attributa: libro.12.caplo ſexto.
Mel qd ſit melius: libro octauo.caplo ſexto.
Membra hominis ſuperiora primo ſunt plaſmata maiora inferioribus: li° primo.
Mēbrorū graduatio quoad q̄litates pmas: libro.12.c.2.
Mēbrū magis ſenſibile quod ſit: libro.12.caplo.6.
Mēbris nutritiuis quedam attributa: li°. 13. ca° primo.
Membrorū quorūdam anothomia: libro.14.caplo ſcdo.
Membrorū conſimilium differentia: libro.16.ca° vnico.
Menſtruum quomodo ⁊ quando cauſetur: libro nono. caplo primo. ⁊ libro.15.caplo tertio.
Miluus ⁊ coruus inuicē pugnant: libro.8.caplo tertio.
Monſtrum vnde cauſetur: libro.18.caplo pmo.
Mors duplex nālis.ſ.⁊ accidentalis: libro.12.ca° ſcdo.
Mula non menſtruat: libro ſeptimo.
Mulieres hominum plus habent ſanguinis q̄ aliorum animalium femine: libro tertio.caplo tertio.
Mulieres nigre habent lac ſanius.ibidem.
Mulieres vtplurimū ſūt obediētes ⁊ maioris domatiōis ⁊ timoris ⁊ debilitatis ꝑter leopardas ⁊ lupas: li°.8.c 3.
Mulieribus aliqua attributa: ibidem: ⁊ libro nono.cap° primo: ⁊ libro.14.ca°.7.⁊ libro.16.caplo ſcdo.
Mulier grauida q̄re diuerſa appetat: libro.9.ca.4.
Mulieris partus diuerſi narranť: libro nono.caplo.5.
Mulieres nō īgrauidanť poſt qnquagīta annos: ibidē.
Mulieres quedā ingrauidanť cū vno viro ⁊ cū alio nō. vbi ſupra.
Mulieris multum ſalis comedentis: filius naſcitur ſine vnguibus: ibidem.
Mulier que concipit beneficio medicine frequenter concipit filias. vbi ſupra.
Mulier qn̄ cito debet parere: ſignum: ibidem.
Mulieres q̄re cito caneſcāt ⁊ ponitur vīe caniciei: vbi.ſ.
Mulieres qualr̄ multipliciter geſtent fetus: ibidem.
Mulieri ſomniāti ꝯtingentia: libro.10.caplo vnico.
Mulieres nālīter debiliores ſunt maſculis: li°.15.ca.3.
Mulieres an habeāt ſperma: libro.15.caplo ſcdo.
Mulorū ſpēs nō eſt naturalis: libro.16.caplo ſcdo.
Muribus attributa quedam: libro octauo. caplo ſcdo.
Muſculi mouētes liguā ſunt nouē: libro.12.caplo.12.
Naribus ⁊ odoratui attributa ⁊ narium iuuamēta libro.12.caplo.12.
Nerui motiui ſunt magis frigidi ⁊ ſicci: ſꝫ nerui ſenſitiui ſunt frigidi ſꝫ nō multū ſicci: libro.12.caplo ſcdo.
Nerui q̄re nō oēs oriantur a nucha: libro.12.caplo.7.
Neruorum iuuamenta: libro.12 caplo octauo.
Nerui ſenſitiui quare ab anteriori parte cerebri oriant ⁊ motiui a poſteriori.ibidem.
Neruorū ſeptē paria oriunť a medulla vel cerebro.ibidē
Neruus qui vadit ad oculum eſt fortior q̄ ille qui vadit ad linguam ⁊ huius ratio: vbi ſupra.
Neruis multa attributa.ibidem.
Nutrimētū eorū que fiunt duplex: libro.16.caplo pmo.
Oculi anothomia ponitur: libro.12.caplo.xi.
Oculus: libro.16.caplo ſcdo.
Odores interficiētes formicas: libro.4.caplo ſcdo.
Oſſium anothomia ⁊ aliorū: libro.12.caplo nono.
Oſſa q̄re q̄dā ſint ſolidā ⁊ quedā ꝯtinua.ibidem.
Oſſa nō ſunt ſentiētia niſi dentes: libro.12.caplo.14.
Oua animalium cum ſuis pullis ⁊ anothomia ponitur: libro ſexto.caplo primo.per totum.
Oua feminina ſunt que longiora ſunt ⁊ hn̄tia vtrūqꝫ caput acutū: maſculina vō q̄ hn̄t rotunditatē.ibidem.
Ouam iuuenū faciunt citius filios q̄ oua ſenū. vbi.ſ.
Oua vbi piſces.
Ouuꝫ vēti a qbus aīalibus ponať: libro.6.caplo pmo.
Oua qn̄ cubenť a mare ⁊ qn̄ a femina.ibidem.
Oues vbi capre.
Ouis abūdat lacte ꝑ octo mēſes: libro tertio.ca.6.
Palumbe retinēt oua: libro quarto.cap. pmo.
Palumbi. libro.17.caplo pmo.
Palūbis attributa quedam: libro.8.cap.4.
Pappa in quibus eſt pmus vētriculus. libro.13.cap.5.
Paſſerū etas ⁊ alia attributa: libro.8.ca.4. ⁊ caplo. 7.
Partes animaliū numeranť: libro.xi.caplo vnico.
Pectinis anothomia. libro.14.caplo.4.
Pedis anothomia: libro.14.cap.6.
Peſtilētia nō inueniť cōmuniter in piſcibus ſicut in animalibus terreſtribus. libro.8.ca.ſcdo.
Piſces oēs habent caput ⁊ caudam: libro pmo.ca. pmo.
Piſces nō reſpirāt neqꝫ habēt pulmonē: libro ſcdo.
Piſces habent auditum: libro quarto.caplo ſcdo.
Piſciū oua ⁊ eorū ouatio. libro ſexto.caplo ſcdo.
Piſciū nō oia oua fiunt piſces.ibidem.
Piſcium quoddā genus cuius finditur venter qn̄ ouat ⁊ poſt cōglutinatur ⁊ ſanatur.ibidem.
Piſces qui ſunt in ripa quare ſaporoſiores ⁊ ſaniores ſūt. libro octauo.caplo ſcdo.
Piſces quidam nidificant.ibidem.

Piſces quidam apparēt ex pluuia.ibidem.
Piſcibus diuerſis attributa quedã.ibidē.ꝛ li°.14.ca.7.
Pica dignoſcit̃ eſſe verſutior aliarũ auiũ:libro.8.ca.3.
Pigmei vbi habitent:libro.8.caplo ſcdo.
Pluuia vbi piſces.
Pluuioſus annus multiplicat piſces:libro.8.ca.ſcdo.
Porco mõtano attributa:libro octauo.ca.pmo.
Porci quomodo impinguant̃.ibidem.
Porci infirmitates:libro.8.caplo ſcdo.
Pſitaco attributa:libro.8.cap.7.
Pueri non ſomniant ante quartum annũ:libro.4.c.3.
Puer quomõ iaceat in ventre matris.libro.9.ca.6.
Puer ridet poſt quinquaginta dies.ꝛ eſt pma actio anime rationalis.ibidem.
Pulmonis compoſitio ꝛ anothomia:libro.13.ca.2°.Et ei attributa.ibidem.
Quadrupes omne habet collum.libro pmo.
Rapacibus aialibus qdã attributa.libro.8.c.2.
Ranis marinis attributa:li°.8.c.5.
Renum anothomia:libro.14.caplo primo.
Rochus aial.libro primo.
Saliua hoīs ieiuni interficit aialia:libro.8.ca.2.
Sal quomõ impinguat capras.li°.8.ca.2.
Sal facit abundare lac.ibidem.
Sãguis quorũ aialiũ coagulet̃.ꝛ quorũ nõ.li° 3.ca.3.
Sanguis hominis eſt tẽperatus.ibidem.
Sanguis mẽbrorũ inferiorũ eſt ſpiſſior.ibidem.
Sãguis cur facit nutrimẽtũ toti᷒ a corde pncipalr.ibidẽ.
Semẽ viri ꝛ mulieris quõ ↄcurrũt ad gñationẽ.li.9.c.p.
Semini attributa:libro.15.caplo primo.
Sepia.libro quarto.capitulo primo.
Spermate multo exeũte de hoīe plus diſcolorat̃ ꝛ debilitatur corpus ꝙ ſi quadragies expiret de ſuo corpore ſanguis.libro tertio.caplo.3.
Serpentium qui nidificant ꝛ qui non:libro.8.ca.ſcdo.
Serpentibus attributa.ibidem.
Serpẽtes magni in quadã terra:libro.8.ca.2.
Senſus a quo oriuntur:libro.12.ca.10.
Splen.vbi epar.
Splen non eſt mẽbrum eſſentiale:ꝛ multa animalia carent splene:libro.13.ca.5.
Sperma quomodo fit.libro.3.cap.3.
Spmati attributa.libro.9.ca.pmo.2.3.ꝛ.5°.ꝛ lib°.15.ca.p 2°ꝛ.3.ꝛ libro.16.cap.pmo.
Sperma quid ſit.libro.15.ca.2.ꝛ.3.
Spermatis viri ꝛ mulieris differẽtia.li°.15.ca.3.
Sperma quomõ cauſetur.ꝛ ꝙ cauſa ſpermatis eſt contraria cauſe menſtrui.ibidem.
Sperma quomõ moueat̃ ad gñandũ creaturã.li.16.c.p.
Stella piſcis.libro.6.ca.2.
Spũs ꝛ ſperma vbi virtus generatiua.
Spũs aialis eſt ex hoīe corpus ex femina:libro.16.c.p.
Scorpionibus attributa quedã.libro.8.ca.2.
Spondiliũ vtilitas:libro.12.ca.6.
Spondilium colli anothomia:libro.14.cã.5.
Stomaci anothomia ꝛ ei attributa:libro.13.ca.5.
Sterilitatis cã in hoībus ꝛ mulis:libro.16.ca.pmo.
Tactui attributa:libro.12.cap.6.
Tele aranee materia:libro.8.ca.3.
Temperantia eſt octo modis:libro.12.ca.pmo.
Tenebes aial:libro pmo.ca.vnico:ꝛ li°.14.ca.7.
Teſticulorũ anothomia ꝛ eis attributa:libro.15.ca.pmo.
Triticum maſticatum quare melius maturat apoſtema ꝙ decoctum.libro.12.cap.4.
Vacce impinguant̃ ex omni re vẽtoſa:li°.8.ca.pmo.
Vacces ꝛ equis attributa:libro.8.ca.4.
Uẽtriculus poſterior q̃re nõ hẽat foramina.li°.12.ca.7.
Veſice anothomia:libro.13.ca.5.
Viri multũ coeũtes cito ſeneſcũt:libro.9.ca.pmo.
Virtuti nãli gñatiue ꝛ iformatiue attributa:li° 16.ca° p.
Viſus eſt nobilior aliis ſenſibus:libro.12.ca.xi.
Viſus ꝛ oculi anothomia:libro.12.caplo.xi.
Vocẽ põt facere ſolum aial reſpirans:libro.4.ca.ſcdo.
Urina quadrupedũ eſt ſpiſſior vrina hominis:libro.7.
Urſus libro.14.ca.7.
Urſo ꝛ vrſe quedã attributa:li°.8.ca.pmo.ꝛ ſcdo c.4.
Ungues:libro.16.ca.2.
Vulpes habẽt amicitiã cũ ſerpẽte:libro.8.ca.3.
Vulturibus attributa:libro.8.ca.4.
Yrũdinũ ſagacitas in nidificãdo:libro.8.ca.4.
Yſofagus ẽ de ſuba ſtomaci:li.13.c.p.ꝛ.4.
Yſofagi anothomia ꝛ ei attributa.ibidem.

Tabula de animalibus.Finis.

ACcidens quomodo poſſit eē in accidēte.tractatu 3°.ca°.p̄.
Accidens vnius non pōt eſſe ſubſtantia reſpectu alterius.tractatu ſcđo.cap.p̄.
Accidens quid ſit.lib.3°.caplo.8°.
Accidentia quedā comitantia: quedam non comitantia tracta.5°.caplo 4°.
Actio in quo ſit.tractatu 3°.caplo p̄.
Actio dei non habet quare:tractatu 8°.caplo.4°.
Actus ⁊ potentia:octo modis differunt.tractatu.3° ca.2°.
Actus quomodo ſit prioꝛ potentia:⁊ ecōuerſo.trac.4.c.2.
Actus vbi effectum.
Ad aliquid quid ſit.tracta.3.c.10.
Affirmatio ⁊ negatio non ꝯiungunt̄ in aliquo.trac.2.c.8.
Agens nāle ſolū diſponere ſubm ad eē nouū:trac.6.cap.p̄.
Agens diuerſimode cōſideraī a pħo p̄c a nāli.trac.6.c.p̄.
Agens attribuens eſſe:quale eſt ſuum eſt dignius q̄ aliud non attribuens tale eſſe:tracta.6°.caplo 3°.
Agens in quibus poteſt equari cum patiente:⁊ in quibus non:tractatu 6°.caplo 3°.
Agens imperfectū eget motu ⁊ inſtrumentis.ſecus de perfecto.tractatu 6°.caplo 4°.
Albedo q̄uis ſit inſeparabilis a materia:in ſe tamē habꝫ eſſe.tractatu 5°.caplo primo.
Aliud oppoſitum:⁊ differens que ſint.tractatu 7°.capi.p̄.
Amoꝛ non acquirit̄ niſi cōſoꝛtio:tractatu.10.capi.4°.
Angeli vbi carentia materia.
Angulus quid ſit:tractatu 3°.caplo 4°.
Animal ⁊ homo:⁊ cetera huiꝰ in ſeipſis ſm ſeipſa cōſiderata ſine conditione aliqua non ſunt niſi aial tantū:homo tantū:⁊c̄.huiꝰ.tractatu 5°.caplo p̄mo.
Animal quō ſit natura ⁊ res nālis ⁊ mſta alia:trac.5°.c.p̄.
Animal quū diuiditur in maſculum ⁊ feminā non ſpecificatur:tractatu 5°.caplo 4°.
Aial quō diuerſimode eſt genus ⁊ ſubm:tracta.5°.cap.3°.
Animalis differentia que ſit:tractatu 5°.caplo 5°.
Animalis virtus omnis habet delectationem ⁊ bonū:q̄ ſunt ſibi ꝓpꝛia.trac.9°.caplo 7°.
Anima quō habet eſſe:tractatu 4°.caplo ſcđo.
Anime virtus eſt vt intelligat ſe intelligere:⁊ vt vnire attribuat diuerſas diſpoſitiones comparationū vſq̄ in infinitum:tractatu 5°.caplo 2°.
Anima rationalis eſt forma hominis:tracta.5.caplo.3.
Anima celi eſt eius perfectio ⁊ eius forma:nec eſt ſubſtantia ſeparata.tractatu 9°.caplo 4°.
Anima anīcedit corpꝰ in oꝛdine ad ꝑfectionē.trac.9°.c.4.
Anime rōnalis ꝑfectio poſt ſeꝑationē a corꝑe.trac.9.ca.7.
Anime nobili ⁊ vili approꝑiata:ibidem.
Aie noſtra:⁊ ei attributa anī ſeꝑationē ⁊ poſt.trac.9 ca.7.
Anime celeſtes:⁊ qđ eſt ſupra eas ſciunt particularia ⁊ futura:eius vero qđ eſt ſupra eas cognitio de illis eſt modo vniuerſali:trac.10.caplo p̄mo.
Aptitudo quedā perfecta:quedā imperfecta:trac.6°.c.3°.
Aqua infrigidat ſeipſa per ſeipſa:vt conſeruet ſuā ſpēm. proportionaliter digne:tracta.9.cap.3.
Ars oīs in exoꝛdio eſt cruda ⁊ imatura.trac.7.ca.2.
Aſſimilatio corpoꝝ celeſtiū ad p̄mū quō ſit.trac.9.c.3.
Aſignatio itentionū antiqſſimoꝝ trac.7.caplo.2.
Aſtrologus quibus vijs ſeu argumentationibus innitat̄. tractatu.10.caplo p̄mo.
Athomus nō eſt diuiſibile ex forma ſua:trac.2.cap.2.
Auicēna fuit de lege maumeth.trac.9.cap.7.
Bonum in omi re eſt ipſum eſſe in effectu.tractatu 4°.caplo ſcđo.
Bonum ⁊ liberalitas quomō differant:tracta.6.cap.5.
Bonitas ⁊ malicia non ſunt genera:trac.7.caplo p̄mo.
Bonitatē oīa deſiderant iuxta modulū ſuum.trac.8.c.6.
Bonū quare dr̄ purū:⁊ quare nō purū.trac.8.caplo.6.
Caloꝛ naturalis ⁊ occaſio rendi vires animales.tractatu.9.caplo.2.
Carentia materia nō recipiunt diuerſitatē indiuidualem: eo q̄ in illis eſt tantū vna ſpēs.trac.5.caplo.2.
Caſus ex quibus proueniat.trac.10.caplo p̄mo.
Cauſe vltime nō ſunt hic ſubm.trac.p̄.caplo.p̄mo.
Cauſa poſita ponit̄ cauſatū ⁊ remota:remouet̄ quō intelligitur:trac.4.caplo p̄mo.
Cauſa p̄ma ſola ſcit q̄diu duret motus eius:trac.9.c.3.
Cauſis attributa:trac.6.per totū.caplo.3.
Cauſas formales ⁊ finales oſtēdit eē finitas.trac.8.c.3.
Cauſe ſunt quatuoꝛ ⁊ quid ſint.trac.6.caplo p̄mo.
Cauſarū ſufficientia.trac.6.ca.p̄mo.
Cauſa non eſt faciens neceſſitate eſſendi ſuum cauſatum: tractatu.6.caplo.2.
Cauſe accidentales poſſunt ꝓcedere in īfinitū:trac.6.c.2.
Cauſas eſſe finitas probatur:trac.8.caplo primo.
Cauſe ſimul ſunt cum ſuis cauſatis:trac.6.caplo.2.
Celū eſt compoſitū ex materia ſua ⁊ foꝛma ſua:trac.9.c.3.
Celū vnū aliud eſt vltra ſtellatum.trac.9.caplo.2.
Certitudo ⁊ veritas qd ſint:trac.2.caplo p̄mo.
Creatoꝛē mundi ponit:trac.6.c.primo.
Creatio eſt ens poſt non ens.trac.6.caplo.2.
Creatio eſt dignioꝛ oībus modis dandi eſſe:trac.6.c.2.
Circulus quomodo cōficitur.trac.3.caplo.9.
Ciuitas qualiter debꝫ oꝛdinari in tres partes.trac.10.c.4.
Cōmunio mltitudinis nō pōt eē niſi ſermone ⁊c̄.trac.5.c.2.
Conſtituens rem prius eſt ea.trac.3.caplo p̄mo.
Contrarioꝛū conditiones:trac.3.caplo.6.
Cōpoſitū ex aliqbus duobus aliud eſt ab illis:trac.5.c.5.
Compoſitoꝛū diffinitiōes quomodo differant a diffinitionibus ſimplicium:tracta.5.caplo.5.
Concluſio nō eſt foꝛma ꝓpoſitionū p̄miſſarū:trac.6.c.4.
Conſuetudo ſequit̄ moꝛes:⁊ qđ eſt delectabile.trac.6.c.5.
Contraria que ſint:trac.7.c.primo.
Contrariū vnū non hꝫ duo cōtraria.trac.7.c.p̄mo.
Contrarioꝛū ꝑmedia qualiter:⁊c̄.trac.ibidem.
Conſtituens naturam indiuidui aliud eſt ab eo quo cōſtituitur natura ſpēi:trac.5.caplo.7.
Conuenientie ⁊ diuerſitatis ſenſus:trac.7.caplo primo.
Coꝛpus naturale quid.trac.p̄.caplo.4.
Coꝛpus quantū cuius menſura ſit.trac.3.caplo.4.
Coꝛpus ꝑ qđ differat ab alio coꝛpoꝛe.trac.3.c.4.
Coꝛpori ⁊ ſuperficiei attributa:trac.3.caplo.4.
Coꝛpus quō eſt p̄us ⁊ poſterius aiali diuerſis reſpectibꝰ. tractatu.4.caplo primo.
Coꝛpus quid ſit.tractatu.2.caplo.2.
Coꝛpus nāle quō differat a diſciplinali.trac.2.c.2.
Coꝛpus nullum eſt cui aſſimilet̄ celū.trac.9.c.3.
Coꝛpoꝛa celeſtia quare cōmunicāt in motu circulari ⁊ nō in alijs:ibidem.
Coꝛpus ex hoc qđ eſt coꝛpus non poteſt eſſe p̄ncipiū coꝛpoꝛis:tractatu.9.caplo.4.
Coꝛpus compoſitū vt genus ⁊ vt materia quomodo differat:tractatu.5.c.3.
Coꝛpus ex hoc q̄ eſt aliquo coloꝛe coloꝛatū:ſiue maſculū ⁊c̄.non dr̄ eſſe genus nec ſpēs:trac.5.cap.4.
Coꝛpus ex hoc qđ eſt coꝛpus non eſt aptū eſſe rōnale vel irrationale:tractatu.5.caplo.4.
Coꝛpoꝛeitas ē ſpecies ſpecialiſſima:⁊ eget mā.trac.2.c.2.
Coꝛpoꝛeitas quō ſit ante aialitatem.trac.5.cap.3.
Coꝛrelatiua quō inuicem ſe habeant.trac.3.caplo.10.

Cultus dei ⁊ de eius vtilitate:tractatu.io.caplo.3.
Cum quid ſit.tractatu.3.caplo.io.
Debilitati ⁊ fortitudini attributa:trac.4.c.2.
Decem non ſunt nouem ⁊ vnum: vel quinq; ⁊ quinq;:trac.3.caplo.5.
Delectatio eſt vtilitas ſenſibilis imaginabilis:trac.6.ca.5.
Delectatio duplex.ſ.huius ſeculi ⁊ futuri:trac.9.c.7.
De ſumitur dupliciter.trac.8.capi.2.
Delectationes multe multarū rerum.trac.9.ca.7.
Determinatio non alterat ſed certificat:trac.5.c.5.
Deus non eſt ſubm metaphyſice.trac.p̄.caplo p̄.
Deus nō hʒ quidditatē nec diffinitionē trac.8.c.4.
Deus non eſt in aliquo predicamento:trac.8.c.5.
Deus ex hoc q eſt itelligens ⁊ intellectū:non eſt propter hoc duo in eſſentia.tracta.8.ca.6.
Deus quicquid intelligit:itelligit p ſe ⁊ nō per alias res: ⁊ quare.tractatu.8.caplo.6.
Deus quō intelligit ſingularia:ibidem.
Deus intelligendo ſuā eſſentiā intelligit alia:trac.8.ca.7.
Deus intelligendo ſuā eſſentiā eſt cā oīuʒ que ſunt:ibidē.
Dei actio ſola eſt libera.trac.9.c.4.
Dei actio eſt per ſuam eſſentiā: ⁊ ſua eſſentia cauſat oīa: ⁊ intelligendo ſe intelligit omnia:ibidem.
Deus eſt cauſa omnium.trac.io.ca.6.
Differentie cuiuſlibet proprietatez ſtabilire non pertinet ad primū philoſophum.trac.5.c.4.
Differentie rerū multe ſunt nobis ignote:trac.5.c.5.
Differentia ⁊ genus quō non predicantur de diffinitione: ⁊ econuerſo:tractatu.5.caplo.5.
Differentia eſt genus in potentia.trac.5.c.6.
Differentie natura.trac.5.c.6.
Differentia quare non conueniat in quidditate cum genere nere qō de ſe predicatur.trac.5.cap.6.
Differētia vt differat a ſpē nō eget alia dfia.trac.5.ca.6.
Differentie non opus eſt eſſe dfiam: ⁊ quare dfie ſubſtantie ſint ſubſtātie: ⁊ differentie qualiter ſint qualitates: ⁊ que differentie predicant̄ vniuoce.trac.5.c.6.
De diffinitiōis ⁊ diffiniti aſſignanda cōparatione.trac.5.c.5.
De differentia ⁊ eius certitudine.trac.5.c.6.
De diffinitione cū partibus eius.trac.5.c.7.
De diſciplinalibus ⁊ ydeis ſcia deſtruitur.trac.7.c.3.
Diffinitio eſt quidditas diffiniti.trac.5.c.5.
Diffinitio determinat vere vnā nām:trac.5.c.5.
Diffinitio quādo ſit idē qō diffinitū: ⁊ qn̄ nō.trac.5.c.5.
Diffōnes ve nō debēt hr̄e aliquid ſuperadditū.trac.5.c.5.
Diffinitio cōpoſitorū nō eſt ex ſola forma.trac.5.c.5.
Diffinitionis partes quare alique vident̄ priores ⁊ alique poſteriores:tractatu.5.c.7.
Dimenſio non eſt continuitas.trac.2.c.2.
Diſpoſitio appropriata paternitati vel filiationi eſt ignota nobis.tractatu.3.caplo.io.
Diſpoſitio que ſeparat id qō eſt per naturaʒ eſt diſpoſitio non naturalis.trac.9.c.2.
De domus ligatione.trac.io.c.4.
Diuine ſcientia quid ſit:trac.p̄.c.2.
Diuine ſapie eſt non dimittere ſummas bonitates:q̄ ſemper vl ſepe ſunt pp mala aliquorū īdiuiduoꝝ.trac.9.c.6.
Dualitas eſt primus numerus: ⁊ quō pauca ⁊ non pauca.tractatu.3.caplo.6.
Effectus eſt prior potētia imaginatione diffinitione perfectione: ⁊ fine.tractatu.4.ca.2.
Elementū quō eſt principium: ⁊ quō non.trac.6.c.p̄.
Elementum quid ſit.trac.6.c.4.
Ens in quantū ens eſt ſubm metaphyſice.trac.p̄.c.2.
Ens in quo primo diuiditur.tracta.p̄.caplo.2.
Ens ⁊ res.tractatu.2.caplo p̄mo.
Ens eſt notius q̄ʒ agens ⁊ patiens.tracta.2.c.p̄.
Entis ⁊ rei aſſignatio: ⁊ eorū p̄mis diuiſionib⁹.trac.p̄.c.5.
Equalitas quid: ⁊ q eſt propria quātitatis.trac.3.c.3.
Equale cui opponitur.trac.3.c.6.
Equinitas eſt tantum equinitas:cuius diffinitio eſt preter diffinitionē vniuerſalitatis.trac.5.c.p̄.
Eſſe duplex.ſ.per eſſentiā ⁊ per accidens.trac.3.ca.p̄.
Eſſe multipliciter dicit̄.trac.6.c.2.
Eſſe non recipit nec maius:nec minus.trac.6.c.3.
Eſſentie dei multa attributa.trac.9.c.4.
Finitum ⁊ infinitum poſteriora ſunt quantitate: tractatu.2.c.2.
Fides non poteſt probari argumentatione:ſed prophete teſtimonio:trac.9.c.7.
Finis qd ſit: ⁊ ei multa attributa ⁊ diuiſiones.trac.6.c.4.
Finis quidam eſſentialis:quidaʒ accidentalis. trac.6.c.5.
Finis quare dr̄ cauſa cauſarū cum ſit cauſatus: ⁊ quomodo prior ceteris cauſis.trac.6.c.5.
Finis duplex.trac.6.caplo.5.
Finitū eſt omne habens ordinē in natura.trac.8.c.p̄.
Forma elementi nō appropriat ipſaʒ magis vni loco eiuſdem ſpeciei q̄ʒ alteri:trac.2.c.3.
Forma quomodo ſit prior materia.trac.2.c.4.
Forma ⁊ materia quomodo habeant eſſe.trac.2.c.4.
Forma eſt principiuʒ ex quo aliquid ſit.trac.4.c.2.
Forma quomodo differt a quidditate.trac.5.c.5.
Forme nāles diffiniunt̄ per ſubſtantiā.trac.5.ca.5.
Forma ſimplicis eſt ipſum ſimplex:ſecus de forma compoſiti.tractatu.5.caplo.5.
Forma qn̄ debeat accipi in diffōne ⁊ qn̄ nō.trac.5.c.7.
Forma dicit̄ quinq; modis.trac.6.caplo.4.
Fortitudo quid.trac.4.caplo.2.
Forma aliqn̄ perfecta aliqn̄ imperfecta trac.6.c.4.
Forma finis ⁊ efficiens aliqn̄ coincidunt in idem:ibideʒ.
Forme corporum ⁊ perfectiones ſunt duobus modis.tractatu.9.caplo.4.
Forma ōis eſt cā vt ſua mā ſit in effectu.ibidem.
Generatio eſt quiddam quod accidit poſt vitaʒ.tractatu.5.caplo.4.
Genus dicit vnā eſſentiā: ⁊ nō vnā nām.trac.2.c.2.
Generis ⁊ ſpēi noie:ſecundū quā intentionem vtatur phs primus.trac.5.caplo.3.
Genus non eſt qddam terminatū in eſſe trac.5.c.4.
Genus ⁊ differentia quomodo nō predicant̄ de diffinitione:nec econuerſo.trac.5.caplo.5.
Genus ⁊ differentia qn̄ non predicāt̄ de ſpecie.trac.5.c.6.
Geometrie ſubiectum.trac.primo.c.4.
Genus ⁊ materia qualiter differant.trac.5.caplo.3.
Habitus ⁊ priuatio non habent mediū.trac.7.c.p̄.
Habitus mediocritatis eſt liberatio hominis a diſpoſitionibus ſubiecibilibus:qui cōſeruat animam rationalem.trac.9.caplo.7.
Homo eſt anima ⁊ corpus.trac.3.c.2.
Homo quare non percipiat delectationes veras.ſ.alteri⁹ ſeculi: ⁊ hoc ꝓpter vicia.trac.9.c.7.
Hō liberat̄ ab illecebris huius mundi niſi totus ſuſpēſus ſit ab illo ⁊ deſideret felicitatē eternaʒ.trac.9.c.7.
Homo eſt nobilior ceteris exiſtentibus hic.trac.io.c.p̄.
Homo ſpeculatiuus ⁊ mortalis eſt nobilior ceteris hominibus.ibidem.
Hō aptus ad ordinē ꝓphetie eſt ceteris excellētior.ibidē.
Homo timeat reddere malum pro malo.ibidem.
Hois vita nō eſt decora ſi ſit ſolus.tractatu.io.c.2.
Homines excitantis que ſint.tractatu.io.c.3.

Idem dicitur multis modis.trac.7.c.p̄.
Illuminatio ⁊ lux a qua cauſa proueniant. tractatu.2.caplo.4.
Incuria motus que ſit.tractatu.6.caplo.5.
Indiuidualis hominum attributa.trac.3.cap.2.
Indiuiduū quid ſit.tractatu.5.caplo primo.
Indiuidua que poſſunt deſcribi: ⁊ que non.trac.8.c.6.
Incipiens eſſe omne habet principiū mãle. trac.4.c.2.
Inclinatio quid ſit.trac.9.cap.2.
Indiuidua generata que ſunt infinita nõ ſunt fines eēn-tiales nature.tractatu.6.c.5.
Iniuria qualiter ſit mala.tractatu.4.c.2.
Inquiſitio ⁊ intentio omnis eſt de eo qđ non habet intē-dens ⁊ inquirens.trac.9.c.3.
Inquiſitores diuerſi diuerſorum.trac.9.c.2.
Intelligentia qđ eſſe habet.trac.3.c.2.
Intelligentie itelligūt ſec̄ꝺuꝫ alia nõ intelligant eas. tractatu.3.caplo.8.
Intelligentie quō ſciuntur a nobis.tracta.3.caplo.8.
Intelligentiarū ſeparatarū poſt primã:numerus eſt ſm numerum motuum.tracta.9.c.3.
Intelligentia agens que ſit.ibidem.
Intelligentia prima.
Intelligentie non ſunt cõuenientes in ſpecie.trac.9.c.4.
Intelligentie quomodo ſe inuicē cauſent.trac.9.c.4.
Intentio vna ⁊ eadē non põt eſſe in multis.trac.5.c.2.
Intentio generis duplex.tractatu.5.c.4.
Intentio intelligitur illud qđ agens intelligit facere. tractatu.6.caplo primo.
Intentio ſumitur pro eo qđ intenditur.trac.9.ca.3.
Intentio aſſimilationis celorū eſt itelligentia ſeparata: tractatu.9.caplo.8.
Liberalitas quid ſit.tractatu.6.caplo.5.
Liberalitas quomodo a bono dif-ferat.tractatu.6.caplo.5.
Linea ſeparatur a ſuperficie.trac.3.caplo.4.
Linea vbi ſuperficies.
Linee attributa.trac.3.caplo.9.
Longitudo:latitudo ⁊ pfunditas ſunt equoca.tra.2.c.2.
Locus mãe pcedit natura eius formã.trac.2.ca.3.
Malicia non habet eſſentiam.trac.8.c.6.
Malū dicitur multis modis.trac.9.c.6.
Malo attributa.tracta.4.caplo.2.
Maior ⁊ minor quid ſit.trac.5.c.7.
Materia quomodo ſit cauſa forme.trac.2.c.4.
Materia vtrum ſit compoſita.trac.2.c.2.
Materia ⁊ forma dependēt in eſſe cognito ab alterutra. tractatu.2.caplo.4.
Materia nõ põt eſſe cã eſſendi formã.trac.2.c.4.
Materia non habꝫ eſſe niſi per formã.trac.5.c.5.
Materie eſſe eſt eē receptibile tantū:nec eſt cã eſſendi aliquid.tractatu.9.caplo.4.
Mathematice ſcientie:quare ſint poſt naturales aliquo modo ſic:⁊ aliquo modo non.trac.p̄.c.4.
Menſura in cõtinuis eſt quid cõtinuū.trac.3.c.4.
Menſure attributa.trac.p̄.c.2.
Medium per abnegationē extremorū:quare nõ ſit ve-rū medium.trac.7.caplo p̄.
Metaphyſica quare ſit nobilior ſcia aliys.trac.p̄.c.2.
Metaphyſica inquirit quattuor.trac.p̄.c.2.
Metaphyſica conuenit ⁊ differt cum topica ⁊ ſophyſti-ca.tractatu p̄.caplo.2.
Metaphyſica quō vtilis ſit aliys ſcientiys: ⁊ quomodo non.tractatu p̄mo.caplo.3.
Metaphyſice vtilitas.trac.p̄.caplo.3.
Metaphyſice ad alias ſcientias ordo.trac.p̄.c.3.
Metaphyſice vltima intentio.ibidem.
Metaphyſice ſcientia neceſſaria:ibidem.
Metaphyſice ſcientie finis eſt cognitio dei.trac.p̄.c.4.
Metaphyſicus quō ſpeculeť numerū.trac.p̄.c.4.
Mores nõ roborãť niſi frequētatõe paſſiõis.trac.6.c.5.
Mores ſunt habitus ꝓpter quē facile proueniūt ab aīa alique actiones.trac.9.c.7.
Motus voluntarius hꝫ duplex p̄n̄ᵐ.trac.6.c.5.
Motus aialis qdã ſunt debita neĉio:qdã non:ibidem.
Motus non hꝫ initium in tpe:⁊ non eſt ei initiū niſi ex parte creatoris.trac.9.c.p̄ per totū.
Motus circularis q̄re nõ ſit nãlis:ſed ꝑ nãꝫ. trac.9.c.2.
Motus celi eſt per volūtatē.ibidem.
Motus celi idiget virtute ifinita ſpoliata a mã.trac.9.c.2.
Motus vniuerſitatis eſt vnus:ſperarū vero diuerſarū diuerſi.trac.9.c.2.
Motus corporū celeſtiū eſt pfectio eorū.trac.9.c.3.
Mulier eſt parui ſenſus:quapp̄ cuſtodiēda.trac.10.c.4.
Multitudo quō eſt notior q̄ꝫ vnū.trac.3.c.3.
Multitudo opponiť vnitati ⁊ paucitati.trac.3.c.5.
Multa ſunt ſil̄ tpe q̄ nõ ſunt ſimul nãe.trac.2.c.4.
Natura vlis hꝫ eē in his ſenſibilibus quomodo in-telligitur:trac.5.ca.2.
Natura quō indiuiduatur.trac.5.c.4.
Natura particularis ⁊ vlis qđ intelligūt.trac.6.c.5.
Nãlis ſcie ſubꝫ ē corp⁹ ſubyciēs motui ⁊ geti.trac.p̄.c.2.
Nãlis non agit per electionē.trac.9.c.2.
Negatio p̄dicať de p̄uatione:ſꝫ nõ ꝯuertiť.trac.7.c.p̄.
Neĉe eſſe eſt bonitas pura.trac.8.c.6.
Neĉe eē vnū eſt ⁊ ei attributa:trac.2.c.2.
Nociuū ⁊ vtile quomodo differunt.trac.p̄.c.3.
Nomen huius ſcientie.trac.p̄.c.3.
Numerus inquantū numerus nõ pendet ex ſenſibilib⁹ nec in ſenſibilibus.trac.p̄.c.2.
Numerū diffiniens:qꝫ eſt multitudo aggregata ex vni-tatibus:reprobatur.trac.3.c.3. 4
Numerus habet eſſe in aīa:⁊ in rebus:trac.3.c.5.
Numeri cõſideratio quō difficilis.trac.3.c.6.
Oppoſitio eſt quadruplex.trac.3.c.6.
Opus bonū nõ eſt ex nobis:nec bo-nitas.tractatu.9.caplo.3.
Ordo rerū productarū a primo.trac.10.c.p̄.
Orationes ⁊ letanie qbus proſint.trac.10.c.p̄.
Origo oīs iquantū origo non habet niſi receptionē tan-tum.tractatu.6.caplo.4.
Ordo huius ſcientie.trac.p̄mo.c.3.
Ordinatio eſſe intelligentie ⁊ animarū celeſtiū ⁊ corpo-rum ſuperiorum a primo.trac.9.ca.4.
Partes integrales nõ ſunt de quidditate ſui totius. tractatu.5.caplo.7.
Particulare quō differat a parte:vide vbi vniuerſale.
Particularia ſciunť:ita qꝫ aliquãdo per ea variať ſciē-tia ⁊ aliquãdo non.trac.8.c.6.
Perfectio cãti eſt iferior pfectiõe cãe agētis. trac.9.c.2.
Perfectū quib⁹ p̄mo attribuiť ſm pħos:⁊ ad que tranſ-feratur.tractatu.4.caplo.3.
Perfectum ⁊ pluſq̄ꝫ perfectum quid ſint:ibidem.
Perfectionū modi diuerſi.trac.3.c.2.
Permiſſio diuina.trac.9.caplo.7.
Platonis opinio de principys ſubē.trac.3.c.p̄.
Potentia ꝓpinqua:remota:pfecta:⁊ ipfecta.trac.4.c.2.
Potentie quedã proueniunt ex nã quedã ex conſuetudi-ne:quedam ex artificio.tractatu.4.c.2.
Potētia i corruptibilib⁹ ē prior actu:ſec⁹ in eternis:ibidē.

Potētia mali melior eſt q̄ effectus:ſecus ē bono.ibidē.
Potentia multipliciter dr̄ quere vbi actus
Potētia quomodo ſit potentie.tractatu.5.c.7.
Poſſibile eſſe.trac.2.caplo.2.
Phyloſophye prime ſubm inquirit̄.trac.p̄.ca.p̄.
Phyloſophie prime vtilitas ꝛ ordo.trac.p̄.c.3.
Practica vbi ſcientia.
Preparator eſt cā eſſentialis:vl' accñtalis.trac.4.c.2.
Predicatorū ſufficientia.tractatu.3.caplo.2.
Predicabile aliud eſt conſtituens quidditatē:aliud cō-municans quidditatem.trac.5.c.6.
Predicatorū nouem diſpoſitio.tracta.3.caplo.p̄.
Prius ꝛ poſterius.trac.4.c.p̄.
Principium primū vniuerſi eſſe.trac.8.c.p̄.
Principys attributa.trac.9.c.p̄.
Principia vno mō ſunt q̄nq; alio mō q̄tuor.trac.6.c.p̄.
Principiū māle quid ꝛ ꝙ eius diſpoſitio cū alys eſt no-uem modis.trac.6.c.4.
Principia motus aialis que ſint.trac.6.c.5.
Principiū nō eſt pncipiū oīum entium.trac.p̄.c.2.
Priuatio dicitur multis modis.trac.7.c.p̄.
Priuatio reſpectu ſue perfectionis ꝛ ſalutis nō eſt malū reſpectu ſui tantū.trac.9.c.6.
Promiſſio duplex.vna que fide apprehēditur alia que argumentatione ꝛ intellectu.trac.9.c.7.
Priuatio quid ſit.trac.3.c.6.
Priuatio inquantū priuatio non deſiderat̄.trac.8.c.6.
Profunditas ꝛ altitudo differunt ſm rōnē.trac.2.c.2.
Prophetie neceſſitas ꝛ ei attributa.trac.10.c.2.
Punctū nō eſt diuiſibile.trac.3.c.2.
Pūctū deſignare lineā ſuo motu nō eſt poſe.trac.3.c.4.
Qualitates non eſſe ſubſtātias ꝓbat.trac.3.c.7.
Qualitates q̄ſdā in quantitate eſſe notum eſt:quaſdā vero non.trac.3.c.9.
Queſtiones ſcientie naturalis.trac.p̄.c.4.
Quiditas quid ſit:ꝛ ꝙ q̄dditas ſube eſt ſubā.trac.3.c.8.
Quiditas oīs ſimplicis eſt ipſum ſimplex.trac.5.c.5.
Quiditas q̄uo differat a forma.trac.5.c.5.
Quiditas eſt cōpoſita ex mā ꝛ forma.trac.5.c.5.
Rationalitas ꝛ ſenſus quare non ſunt differen-tie.tractatu. c.6.
Res conſideratur dupliciter.trac.3.c.4.
Res quomodo fiat in effectu.trac.2.c.2.
Res nāles ꝛ caſuales que ſint.trac.4.c.2.
Res eſſe anteq̄ ſit vle intuitur.trac.5.c.2.
Res ꝛ ens differunt.trac.6.c.5.
Res vna nō cōtinet̄ ſub diuerſis generibus.trac.7.c.p̄.
Res prohibetur intelligi per hoc ꝙ eſt in mā.trac.8.c.6.
Relatio nō intelligitur per ſe.trac.3.c.10.
Relatio multiplex.trac.3.c.10.
Relatio an in ſingularibus habeat eſſe in intellectu tā-tum.tractatu 3.caplo.10.
Relatiua multiplicia.trac.3.c.10.
Reſpectus diffinitionis ad diffinitū cū ſit duplex qua-liter diuerſorū cauſa ſit.trac.5.c.5.
Sacerdos ſummus.trac.10.caplo.5.
Scia nª debꝫ ſtabilire eſſe ſuūꝫ ſubie-ctum.tractatu primo.caplo p̄mo.
Scie phyloſophice diuidūt̄ i ſpeculatiuas ꝛ actiuas:ibidē.
Scientia ſpeculatiua triplex.trac.p̄.c.p̄.
Scie ſubalternate q̄uo ſe habeant.trac.p̄.c.2.
Scie oēs in qua vtilitate cōmunicent.trac.p̄.c.3.
Senſus non eſt vera dr̄ia animalis.trac.5.c.5.
Senſus ꝛ rationalitas non ſunt differentie:ſed principia differentie:ꝛ quare.trac.5.caplo.6.
Senſibile quomodo diuerſimode cōſideratū eſt diffe-rentia ꝛ non differentia.trac.5.c.3.
Sepe ꝛ multū q̄uo differant.trac.9.c.6.
Singulare nō hꝫ diffinitionē vllo modo.trac.5.c.5.
Simplex dignius eſt compoſito.trac.3.c.2.
Separatio duplex.trac.3.caplo.4.
Speras eſſe plures q̄ octo probatur per motum vniſo-rmem.tractatu.9.ca.2.
Spēs eſt nā terminata in eē ꝛ in itellectu.trac.5.c.4.
Subm huius ſcientie inquiritur.trac.p̄.c.p̄.
Subm huius ſcie ſtabilitur.trac.p̄.c.2.
Subiectum continuum eſt corpus.trac.3.c.2.
Subm ꝛ materia ſubiecta q̄uo differant.trac.2.c.p̄.
Sube eē inquantū ſuba nō pendet ex mā.trac.p̄.c.2.
Suba abſolute non eſt ſubiectū huius ſcie:ſed pars ali-qua ſubi eius.trac.2.caplo.8.
Suba ex h ꝙ ens nō eſt ſuba:nec aliqua ſuba:ibidem.
Suba eſt prior alys.trac.2.caplo p̄mo.
Suba ꝛ ſue partes notificant̄ per v̄ba gn̄alia.trac.2.c.p̄.
Sube corpee certitudo ꝛ de eo qđ ꝯpoīt̄ ex ea.tra.2.c.2.
Stellarū iudiciū.trac.10.caplo.p̄mo.
Suſceptor qualiter eſt eligendus.trac.10.c.5.
Sufficiens ꝛ inſufficiens quid ſint.trac.4.c.3.
Superfluum quid ſit.trac.4.c.3.
Sperficiei ꝛ linee attributa.trac.3.c.4.
Trianguli ꝛ colūne ꝛ pyramis eſſe.trac.3.c.9.
Totū differre ab vlī ſex diꝑis.t.5.c.2.
Ueritas ꝛ certitudo quid ſint.trac.p̄.c.9.
Ueritas vniuſcuiuſq; que ſit.trac.8.c.6.
Uniuerſitas eoꝝ de quibus tractat hec ſcia.trac.p̄.c.5.
Uniuerſa.trac.4.caplo.3.
Uniuerſalitas qualiter comitat̄ naturas.trac.5.c.2.
Uniuerſalis ꝛ particularis dr̄ia ad totū ꝛ ptē:ibidem.
Uniuerſitatis vires agētes ꝛ patientes ad quid ordina-te ſint.tractatu.9.caplo.6.
Unum ambigue dicitur.trac.3.c.2.
Unitatum compatio.tracta.3.caplo.2.
Unum parificatur ad eſſe.ibidem.
Unitas ſube an ſeparabilis ſit a ſuba.trac.3.c.3.
Unitas nō intrat in diffōne ſube nec accidentis:ibidē.
Unitas quare non ſit numerus.trac.3.c.5.
Unū ꝛ multū quare nō ſunt cōtraria.trac.3.c.6.
Unum ꝛ multū quare non opponuntur priuatiue ꝛ re-latiue.ibidem.
Unum ꝛ multum q̄uo opponuntur.ibidem.
Unū inquantū vnū non cauſat niſi vnū.trac.9.c.4.
Unita oportet manere.trac.2.ca.3.
Uniuerſale dicitur tribus modis.trac.5.c.p̄.
Uniuerſale quid ſit:ibidem.
Uniuerſale q̄uo habeat eſſe.trac.5.c.2.
Uniuerſalitas eſt tantū in aīa.ibidem.
Uniuerſale differt a toto ſex differentys.trac.5.c.2.
Unitio eſt multis modis.trac.5.c.5.
Unū eſt idem ſubiecto enti.trac.7.c.p̄.
Unius partis:ibidem.
Unitatē cōſequentia.trac.7.c.p̄.
Utilitas huius ſcientie.trac.p̄mo.caplo.3.
Utile vbi nociuum

¶ Finis.

¶ Uenetys mandato ac ſumptibus heredū nobilis viri dñi Octauiani Scoti ciuis ac patritij Modoetieñ. ab icarnatiōe v̄bi.anno octauo.ſupra Milleſimū q̄ngēteſimū. Per Bonetū Locatellū Bergomēſē pſbyterū.Sextodecimo kalendas Maias.

¶ Cum dei laude cui gratie ſunt infinite.Amē.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Regiſtrum

a

Auicēne perhypatetici
℄ Incipit Logica
℄ Comparatio autē
q3 ſingulare ab

b

nis hoc aliqḣ
cipiemus a cōitatibus

c

℄ Incipit prohemium
pnuſq3 cauſam:
entiam cum ſua
faceremus aut non

d

te eſſe. Sed nobis
ſignoꝝ: ex ſuo
ſpōdeat̄ ꝑ ſiła.
ab extrinſeco:

e

nis qui eſt oppoſitus
aut nō alicubi
q3 accidat diſperſio.
ſua totalitate eē

f

℄ Incipit liber
etiam magis
remotū: ſiue

A

℄ Incipit opus
accipiatur in itellectu
tum propriū de
quo nihil eſt

B

ꝛ occidentaliū
grauimus ei multas
tentiam: ꝛ ramos
facilitatem

C

q̄ ꝯtingit in ſpū
bilium. ꝛ facies
illuſiones in
res itelligibiliū

D

deſtruendum: ꝛ
habet eſſe effectus.
cidere ex aliqua
℄ Capitulum. VIII.

E

inteſtinū: qḋ ꝓcedit
marina lati corporis
ſi vt in plurib⁹
vnā canem aliquādo

F

pter hoc dʒ iniungi
la cū cōis erit:
omyomeron ꝛ
fuerit impeditus:

G

digmalis: ꝛ figura
q̄ ſunt tres muſculi:
nō: ꝛ ꝓpe epiglotim
ſpm: parū declinat

H

ex parte domeſtica.
ho videnẗ ſimiles:
quibus magis
vidimalis. Sed in

I

principia noticiam
volumus autē
ꝛ ipſa quodāmodo
℄ Incipit liber

K

noſti in logicis
differentias vel
vt remaneat
per aliquid

L

per ſe deſtructione
Color igiẗ iſte
ſtet ab eo oib⁹
cantur multis modis

M

qḋ cōtineẗ ſub
in ea bis natus
nō eſt niſi circuli
ignis eſt occaſio

N

videlicet vt vel
mis eſſentialib⁹
primū. Nō itelligiẗ
deſiderat ois

O

nobiliore multis
trū: ita vt ſit ei eē
ipediēs aiaz
forma que poſſent

P

Patitur res melius
Accipitrum decez
Domo vbi ſperma

℄ Finis

℄ Aduerte lector: impſſor: ſiue bibliopola: q̄ lege ſereniſſimi atq3 excelſi dominij ex ſpeciali priuilegio cautum eſt ac definitū3: ne cuiq3 liceat hec Auicenne opera imprimere: nec imprimi facere: nec alibi impreſſa vendere in hac vrbe: nec in aliquibus terris vel locis eiuſdem sereniſſimi dominij. Sub pena vt in gratia continetur: que notata eſt in officio dominorum aduocatorum.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

p1 by

/ | ſily unicq ẽcontra qſh by
meſp paũ c̃ i' qſh lyra i. ſimo